# QVAESTIONES REGVLARES, ET CANONICÆ,

IN QVIBVS VTRIVSQVE IVRIS,
Et Priuilegiorum regularium, & Apoſtolicarum Conſtitutionum
nouæ, & veteres difficultates diſperſæ, & confuſæ, miro ordine
ſcholaſtico per quæſtiones, & articulos elucidantur;

*Prælatis Eccleſiaſticis, & Regularibus, nec non Iudicibus cuiuſcumque
tribunalis, & vtriuſque Iuris peritis, & quibuſcunque Eccleſiaſticis
regularibus maximè neceſſariæ.*

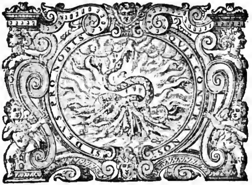
Authore P. F. EMANVELE RODERICO Luſitano,
ſacræ Theologiæ Lectore, Prouinciæ Sancti Iacobi Regularis
obſeruantiæ D. P. N. Franciſci Diffinitore.

## TOMVS SECVNDVS.

NVNC DE NOVO PER PRAEFATVM
Autorem recognitus, correctus, & auctus.

*HIS ACCESSERVNT INDICES TRES. QVORVM PRIMVS
decreta Concilij Tridentini declarata proponit. Secundus articulos & dubia Quæſtionum
oſtendit. Tertius rerum notabilium ſententias inſinuat.*

DE LICENTIA SVPERIORVM, ET PRIVILEGIIS.



VENETIIS, M DC XI.

APVD BARETIVM BARETIVM BIBLIOPOLAM
Ad Signum Beatæ Mariæ Virginis.

Digitized by Google

Digitized by Google

# AD LECTOREM.

CVM Diuino, humanoque iure ij, qui aliquid pollicentur, præſertim ſi illud in Reipubl. vtilitatem quidquam adiuuaminis ſit allaturum, omni conatu præſtare teneantur: Cùm in Quæſtionum Canonicarum & Regularium Primo tomo in lucem edito, ſimul & in alijs operibus meis Secundum, & Tertium tomum eandem materiam diſcutientes propediem me pariturum fidem dederim, mihi viſum eſt ad promiſſi obſeruationem me iure optimo obligari, maximè cùm exploratum habeam, vniuerſam Religionum multitudinem ad horum tomorum aſpectum, lectionemque anhelare. Etenim vndequaque eorum omnium, qui prioris tomi embamma deguſtarunt, vel ſaltim dubiorum in eo contentorum exactam ponderationem legentium relationibus intellexerunt, quotidianis precibus fidei datæ ſatisfactionem vſque adeo flagitarunt, vt plerique me peccati arguerent, ſæpeſæpius inculcantes, quòd promiſſis factis, iuſtis eorum deſiderijs, communique omnium vtilitati reſpondendo plus æquo tardauerim. Sed quid dicam? Fateor tandem lentius feciſſe greſſus, abſit tamen omnis culpæ ſuſpicio, cùm propter tam varias, tamque crebras occupationum mearum moleſtias, quibus quotidie diſtrictus teneor, vix quidquam temporis, aut operis in ſatisfaciendo eorum petitionibus, & communi commodo fidei factę conformi potuerim impartiri. Nunc verò illud duntaxat reſtat, vt te Chriſtiane lector implorem, vt ſi quæ alia in hoc tomo minus benè ponderata, minuſque firmiter comprobata reperies, vt candido animo ſincerè id imploranti ignoſcas, cogitando quòd humanis repagulis detentus, humanæque imbecillitati varijs tenebris obfuſcatæ ſubiectus, omnia nequeam, præſertim in rebus moralibus tantis opinionum inter ſe diſſidentium varietatibus implicatis, iuxta omnium vota comprehendere. Verùm cùm hoc ex intellectus organis corporeis impediti errore, voluntate ad id neutiquam conſentiente proficiſcatur, dignum eſt cui ignoſcatur, cùm exactius ea trutinandi & cuilibet maturioris iudicij cenſuræ, ne erroribus implicentur hæc ſubijciendi plena voluntas nequaquam deſijt. Accipe itaque Chriſtiane lector ea ſinceritate hunc animi mei candorem, quam volumina parturientes in ijs obſeruare ſolent, & amicè, quæ minus rectè reſoluta videbuntur, mihi

hi inſinuare ne pigeat obteſtor. Etenim ſi vt corrigantur videbitur oportere, vt emendentur operam dabo. Tandem, vt opus hoc cum reliquis iuxta deſiderium meum in lucem prodeat, huius & cæterorum cenſuram ſacroſanctæ Matri Eccleſiæ baſi ac ſolidiſſimo veritatis firmamento humiliter ſubijcio.

Vale.

Digitized by Google

# QVESTIONVM CANONICARVM ET REGVLARIVM FRATRIS EMANVELIS RODERICI.

## *TOMVS SECVNDVS.*

### QVAESTIO I.

### De correctione fratrum, quo ad Iudicum neceſſitatem, & eorum qualitatem, in quatuor articulos diuiſa.

*Circa quam quæſtionem quæruntur quatuor.*

1 *VTrum neceſſarium ſit iudices in religionibus conſtituere.*
2 *Quomodo Prælati et iudices debeant particulares amicos euitare, ne partiales videantur.*
3 *Vtrum Prælati & iudices debeant eſſe inexorabiles, ne de partialitate notentur.*
4 *Quomodo iudices, & ſuperiores ab iracundia, & verbis inordinatis debent eſſe alieni, vt rectè iudicent.*

### ARTICVLVS I.

*Vtrum neceſſarium ſit iudices in religionibus conſtituere.*

REſpondeo dicēdo, in hoc mundo omnia ſub contentione & diſcordia verſari, omnia enim ex partibus, & qualitatibus contrariis ſunt formata, & homo, in quo omnia creata continentur, ex his qualitatibus contrarijs eſt compoſitus, & in eo caro concupiſcit aduerſus ſpiritum, & ſpiritus aduerſus carnem, cuius natura poſt peccatū originale ab adoleſcentia ſua prona eſt ad malum, quod non ſolū ex ſacris literis patet, ſed videmus in iure edoceri. *a* Vnde Euripides, in Bellerophonte, ait. *Ingenita quidem eſt malitia cunctis mortalium*, qđ tradit Ioannes Sthobæus, *b* & in quadā ordinamentorū lege cōtinetur. Propter quā cauſam natura ita poſt peccatū corrupta, & ad malū inclinata, vnuſquiſque viā ſuā ſequitur, & inclinationem, & affectionē amplectitur, ita vt in ſua vnuſquiſq; opinione perſiſtat, intelligens ſuo ſenſu abundare, Ex quo fonte dimanant inimicitiæ, inuidiæ, partialitates, cōtentiones, inſectationes, iurgia, bella, æmulationes, & alia huius generis mala. Quæ omnia in dies magis ac magis oriri, & augeri, in hoc loco ſolitudinis, & horroris proh dolor! aſpicimus. Ex primo.n. peccato, vt dictum eſt, & tradit Scriptura *c* diuina, & explicat Diuus Auguſtinus, tanquam ex quodā ſeminario hæc omnia effluxerunt, in eo.n. ſicut omnes peccauerunt, ita in omnes præfata genimina viperarum à charitate aberrantia in omnes homines pertranſit, & ſic factum eſt, vt nullus ſit in mundo, etiam minimus viuus, in quo huiuſmodi peſtis diſſenſionis, contentionis, æmulationis, & ambitionis non irrepſerit. Vbique enim regnat ſuperbia, & quæ ſua ſunt quærunt, & omnes ambitioni incumbunt, & primas cathedras, & ſedes inſequi non verentur, quod adeo effudit in omnes, vt etiam ad ſtatum Eccleſiaſticum, & Regularem peruenerit, & ita in eo ſuas immiſerit irradicatas radices, vt vultus ab ipſis ortum in eo difficillimè poſſit medicari: cum in ſtatu Eccleſiaſtico, & Regulari colore zeli, iuſtitiæ, & boni regiminis, ſit obuolutum, & à diabolo in calice iræ Dei ſub ſpecie boni ipſis Eccleſiaſticis, & Regularibus propinetur: quæ inſectationes & partialitates, peſtis graſſabilis communitatis ſunt cenſendæ. Experimento enim compertum eſt, multa Regna, plurimàſque prouincias hac vnica peſte funditus fuiſſe euerſas, & vſque ad fundamenta exinanitas. Partialitates enim ſanguinolentæ Guelforum, & Gabelinorum, de quib. meminerunt Neuizan. *d* Alciatus, & Tiberius Decianus maximum malum in Italiam intulerunt. Quæ diſcordiæ multorum malorum abundātiſſima ſunt ſeminaria, vt luculenter Baldus, *e* Boetius & alij tradunt. Et maximā in religionibus effeciſſe ſtragē, experientia docet, Quæ vitia ita facta ſunt communia, vt diſſimulentur, & nulla lege ciuili prohibeantur, prout tradunt Bartolus, *f* & Socinus. Cum autem iuris ciuilis finis ſit, populum in pace, & iuſtitia cōſeruare, vt hæc mala hominum inclinatio in medio quodam diuini præcludatur, & homines ſe ipſos amantes poſt deſideria ſua ambulare volētes ab his omnib. inclinationib. abſtrahantur: oportuit, vt Rectores, & Iudices conſtituerentur ab his inclinationibus ita alieni, vt eos poſſent in officio continere, Vnde quando contingit, Generales, aut Prouinciales aliquos patres ad viſitandū prouincias deputare, & aliqua grauia negotia ipſis cōmittere decidēda, tenentur viros ad id conſtituere, qui non ſolùm ſcientia, & experientia ſint prædíti, ſed qui ſint ab omni affectione humana ſegregati, ita vt ſceleratos poſſint coercere, & filios religionis in diuerſas partes diſperſos in vnum congregare, geſtantes in manu ſtateram. Omnis enim, qui rectè iudicat, ſecundum Diuum Gregorium *g* & Hieronymū, ſtaterā in manu portare dēt, & Innocentius Quartus ait:

*Iudices ſtateram geſtent in manibus, lances appendant æquo libramine.*

*a* Cap. omnis ætas. 22. q. 4. auth. de monach. § ſancimus. verb. ſi ſuero in quadam. in fine. gloſ. v. fui prodiga in proœ. d decretalium
*b* Sthp. ſermo. 10 de iuſti. l. 13. ti. 2. lit 7. ord.
*c* Gene. 7. & 9. Aug. li. 22. ca. 22. de Ciuit. Dei.

*d* Neuiz. in ſilua nup. li. 4. n. 134 fol. 93. Alciat. libr. 1. Parerg ca. 12. Decian. in 2. tom. criminū. li. 7 c. 7. n 11.
*e* Bald. in l. 2. nume. 13 ff. de orig. iuris Boe. in tract. de ſeditioſ. in pri. n. 10. & ſeq. Caſtalup. in l. omnes popul. nu. 12 ff. de iuſt. & iur. Deciā. vbi ſup.
*f* Bar. in l. obſeruare C. de decur. lo 10 & in l. vniuerſa. C. de prec. imperat offer. Socin con 93. col. 3.
*g* Can. omnes qui 64. diſt. c. offerimus 20. q. 1. ab1. de reſ. iur. l. 6 Auth. iuſiur. qu. 2 præſtat ab vniuerſis & primum.



Digitized by Google

Et in quandam Authentica ab ipſis iuramentum de ſeruanda iuſtitia ſumi præcipitur, quod ſi à prælatis Regularib. nõ ſumitur, ideo euenit, quia de eorum religione, ratione ſui præeminentis ſtatus, magis confiditur. Denique debent ſe conſtituere in medio, ita vt non declinent ad dexteram neque ad ſiniſtram, ſed vnicuique debent, quod ſuum eſt, tribuere, partialitates, & diſcordias tanquam patres componentes, conſiderantes bonum eſſe, & iucundum habitare fratres in vnum, vt allegans Speculatorem, & alios, tradit Puteus *a* in ſuo tractatu de Syndicatu. Contrariũ enim facientes non nomine iudicum debent nuncupari, cum ſint partiales, & fautores factionũ, & ſeditionũ, prout ſolent in iure *b* appellari, iuxta allegata à Baldo, Speculatore, & Auendanno. Si enim hi Fratres ad præfata negotia decidenda ſe partiales in aliquo oſtenderint, omnium peccatorũ rei profectò à fratribus iudicabuntur: & quod facere tentauerint, in malam partem ab his accipietur; nam cum prouincias ſibi commiſſas, non, vt oportet, paſtoraliter viſitauerint, non relinquent earum religioſos in loco paſcuæ collocatos, ſed in diſcordia antiqua magis irradicatos: Ita vt de ijs prouincijs dici poſſit, eſſe ab apro de ſilua exterminatas, & à ſingulari fero eſſe depaſtas, quæ ſic exterminatæ, & depaſtæ in plateis clamitant, & clamor earum vſque ad principum, & Regum tribunalia, non ſine maximo religionis diſcrimine, aſcendit.

*a Put. de ſyndic. v. iudex. c. 2. n. 2. fol. 219 cap. cum inter. de exce. & ibi gloſ. v. claudicare l. fin. C. de fruct. & litiũ expenſis.*
*b l. 22. tit. 9. p. 3. l. 4. & ſi tit. 17 par. 3. Bal. in l. vn. in prin. C. de eadunc. tol. Spec. titu de treug. & pace, ver. quid ſi qualibet eorum Auend. in cap. 4 præt. nu. 2.*

## ARTICVLVS II.

### *Quomodo Prælati, & Iudices debeant particulares amicos euitare, ne partiales videantur.*

RESpondeo dicendo, quod (prout ex ſuperioribus patet) ad homines in officio continendos neceſſarium eſt, vt iudices, & ſuperiores conſtituantur ita recti, vt ab omni affectione humana videantur liberi, ita vt neque ad dexteram, neque ad ſiniſtram ab æqualitate ſeruãda recedant: propter quod in hoc articulo tractatur, quomodo debeant à particularibus amicis abſtinere, qui aliquando amici intellectum in ſuum obſequium captiuant. Ariſtoteles enim non prohibet ſuperioribus particulares amicos habere. Imperium enim, & Philoſophia, vt dixit Iulius Capitolinus, loquens de Imperatore Antonino Pio, affectus naturales non tollit, à ſocietate enim amicorum ſegregari, & verſari inter homines, & hominum carere ſuffragijs, vita hominis non eſt cenſenda, prout Imperator Iuſtinianus *c* affirmat, & Cicero *d* in Lelio ait: *Omnis enim ratio, & inſtitutio vitæ adiumenta hominum deſiderat, in primiſque vt habeat, quibuſcum familiares conferre poſſit ſermones.* Et idem *e* in officijs dicit, *Omnium ſocietatum nulla præſtantior eſt nulla firmior, quã cum boni viri mores ſimiles ſunt familiaritate coniuncti.* Et ja ibi ait, *Nihil eſt aptius vitæ nihil ad beatius viuendum accommodatius quam cum viris bonis, iucũdis, amantibus noſtri viuere.* Hæc enim amicitia omni iure permiſſa eſt: apud ſcripturam *f* enim dicit Dominus: *Audite ſermones meos; ſi quis fuerit inter vos Propheta Domini, in viſione apparebo ei, vel per ſomnium loquar ad illum: at non talis ſeruus meus Moyſes, qui in omni domo mea fideliſſimus eſt, ore enim ad os loquar ei palam, & non per ænigmata, & figuras Dominum videt.* Et Chriſtus Dominus *g* habuit amicum Lazarum, quem reſuſcitauit, & vocauit *h* diſcipulos amicos dicens: *Iam non dicam vos ſeruos, ſed amicos, quia omnia quæ audiui a Patre meo, nota feci vobis.* Et ſic D. Petrum, Iacobum, & Ioannem ſuæ transfigurationis particulares amicos teſtes eſſe voluit, *i* & in oratione horti, ipſos voluit eſſe præſentes. Ius etiam Ciuile *K* has permittit amicitias. Et Suetonius refert Iulium Cæſarem ſpecialis amicitiæ vinculo erga Caium Opium, & Cornelium Balbum fuiſſe affectum. Et Imperatori Tiberio erga Iuriſconſultum Neruam id ipſum contigiſſe refert Cornelius *l* Tacitus, & ex quadam lege ſatis hoc patet, in qua id Zaſius expendit. Imperatorem etiam Adrianum (vt eius narrat hiſtoria) plurimos habuiſſe amicos particulares conſtat. Quod ipſum de imperatore Marco Antonio Philoſopho Iulius Capitolinus in eius vita refert, dicens Seium Fuſcianum, & Aufidium Victorinum, & Beuium Longum, & Galenum, eius fuiſſe familiares. Et non me latet, Imperatorem Alexandrum Seuerum, Encolpium, Papinianum, & Vlpianum, vt ſpeciales amicos coluiſſe, prout Lampridius in eius vita, & Diſplicianus in vita Imperatoris Caracallæ nobis ſcriptum reliquerunt: nec etiã ignoro Alexandrum Magnum inter alios, vt familiarem amicum, Epheſtionem habuiſſe, prout refert Valerius *m* Maximus. Leges quoque Partitarum *n* id ipſum videntur ſentire, & in ſpeciali lex *o* quædam, in qua de amicitia quærenda, & retinenda, rationibus agitur. At qui plura: nonne diuina oracula *p* prædicant dicendo: *Gratia & amicitia liberant, quas tibi ſerua, ne exprobrabilis fias?* Ex quibus omnibus colligitur, ſuperiores, & prælatos à peculiaribus amicis non debere, nec poſſe omnino abſtinere, ſed vt hoc faciant, prout decet, ſumma prudentia incedere oportet, vt ex ſequentibus documentis ſit manifeſtum.

*c l. hi qui. C. de apoſt.*
*d Cicer. in Lelio.*
*e Cice. 2. offic.*
*f Num. 12.*
*g Ioan. 11.*
*h Ioan. 15.*
*i Matth. 7. 3. Marci. 14*
*k l. Diui fratres ff. de in ſpect. l. fi. ff de offi. præfecti vigil. l. locatio. ꝑ §. amicuſ. de verb. ſig.*
*l Taci. li. 4. & 5. l. 2. §. poſt hunc maxime verſic. hic eni i Nerua. & ibi Zazius. ff. eo gdi. iur.*
*m Valer. Maxim. li. 4. c 7.*
*n l. 4. titu. 9. parti. l. 11. tit. 5. lo. 3 recop.*
*o l. 4. titu. 27. part. 2.*
*p Prou. 25.*

Aduertant autem primo iudices, & prælati, quomodo ſe in communicatione amicorum habere debeant, vbi enim viderint partialitates vigere, ita ſe gerere debent, vt nihil ex ipſis ſiniſtrum ſuſpicetur. Illi enim, qui partialitatibus ſunt deditis, ea, quæ ſincero animo fiunt, in malam partem conuertunt, & iudices, & prælatos de peccato acceptationis perſonarum redarguunt, affirmantes, his gratificari, quos amant, & eos aut omnino abſoluere, aut parui condemnare, cum amicitia ſit amor ſuperabundans, quæ oculos amicorum nonnunquam excæcat, cum amicus alter ipſe dicatur, vt ſcribit Ariſtoteles *q*.

*q Ariſtot. 2. Rhet. & 9. ethic.*

Aduertant etiam, quod facientes iuſtitiam obſecrationibus alicuius amici, nullum proprium intereſſe prætendentes, non poſſunt iure ab aliquo partiales vocari: at facere omnia etiam gratuita obſecrationibus alicuius priuati amici, & nolle ea ad alterius ſupplicationem agere, ſpeciem & colorem partialitatis præ ſe ferre videtur, à quo cauere debent iudices, & prælati, cum domus Cæſaris non ſolùm crimine, ſed criminis ſuſpicione debeat carere, prout Cicero in officijs ait; non tamen prælati, & iudices de partialitatis vitio notari poſſunt, ſi religioſis pauperibus, & infimæ claſſis, quorum potentia eſt ſatis debilis, ſe beneuolos demonſtrauerint, paruulorum enim ſe debent exhibere publicos protectores, ne à potentibus opprimantur, ita tamen vt hoc fauore elati, contra ſuos prælatos recalcitrare minime præſumant iuxta ea, quæ Baldus, *r* & Auendannus de iudicibus ſcribunt.

Aduertant etiam vnum, quod ante oculos ſemper habere debent, eos ratione ſui officij, & ratione grauitatis ſuarum perſonarum, teneri euitare frequentiam quorundam hominum adulatorum, garrulatorum, & audaciũ, ocioſitati incumbentiũ, ſolẽt enim hi noctu, & diu iudicũ domos inuiſere, vt eorũ bene-

*r Bal. in l. illicitas, §. ne potiores. ff de offic. præſid. Auend. in ca. 1. præt. nu. 21 ad finem.*

Digitized by Google

beneuolentiam captent, qui in congregationibus malè audiunt, & omnibus ſunt infeſti, de quibus Horatius in hunc modum loquitur.

*Percontatorem fugito nam garrulus idem eſt.*
*Nec retinent patulæ commiſſa fideliter, aures.*

Qui cum omnibus odio habeant, ſuperiores eos audientes etiam odio habent, & licet omnia iuſte faciant, iniuſte, propter eos aliqua arbitrantur, cum ſoleant ſuis fallacijs & adulationibus ipſos ſuperiores malè informare. Vnde Cicero ad Quintũ Fratrem ſic ſcribit:

*Sint aures tuæ, quæ id, quod audiunt, exiſtimentur audire, non in quas ficte, aut ſimulatè, quæſtus cauſa inſuſurretur: Nihil per eos qui ſimulant ſi apud te multum poſſe ac ſi te ſolere impetrari. Hi enim cum ſint alti cordis, ſolent prædicare, eorum prælatos omnia ſibi concedere, et abſcondita illis, vt veris amicis communicare, vt ita ab omnibus venerentur.*

Conſiderent denique prælati ſuas cogitationes, & abſcondita minime amicis fore reuelanda, dicebant enim Seneca & Laberius, vt refert Patricius, a *Ita amicos habeas, fieri vt poſſe inimicos putes non enim eſt deterior hoſtis, quàm fictus amicus, nec odium grauius, quàm ſimulatus amor.* Et Cicer. b ait: *Nulla capitalior peſtis quàm illorum, qui cum maximè fallunt, id agunt, vt boni viri eſſe videantur.* Et idem c Cicero ad Quintum Fratrem Proconſulem Aſiæ ſcribit dicens: *In prouincia ipſa ſi quem es nactus, qui tuam familiaritatẽ penitus intrauerit, qui nobis ante fuerat ignotus, huic quantum credendum ſit, vide, non quin poſſint eſſe multi principales viri boni ſed hos ſperare licet, iudicare periculoſum eſt multis enim ſimulationum inuolucris tegitur, & quaſi velis quibuſdam oſtenditur vniuſcuiuſque natura, frons, oculi vultus, ſæpe mentiuntur, oratio verò ſæpiſſimè quam ob rem qui poteſt reperiri ex eo genere hominum, qui pecuniæ cupiditate adducti, carere his rebus omnibus à quibus nos diuulſi eſſe non poſſumus, te autẽ alienum hominem ament ex animo, ac non ſui commodi cauſa ſimulent mihi quidem per magnum videtur, præſertim ſi iidem homines priuatum non ferè quenquã, prætorẽ ſemper omnes amẽt. quo ex genere ſi quem forte tui cognouiſti amantiorem (fieri enim poterit) quam temporis, ad tuum numerum libenter aſcribito ſin autem id nõ perſpicis, nullum erit genus in familiaritate cauendum magis, propterea quod & omnes vias pecuniæ norint, & omnia pecuniæ cauſa fiunt, & quicum victuri non ſunt, eius exiſtimationi conſulere non curant.* Ex quibus ſatis cordatis verbis colligitur, prælatos, & iudices debere ſummopere examinare animos eorum, cũ quibus amicitia coniunguntur, ne ſub ſpecie amicitiæ, ſui honoris, & famæ curſu temporis lupi rapaces reddantur, ſicut ego expertus ſui, & multorum patrum experientiã id ipſum docet.

## ARTICVLVS III.

### *Vtrum prælati, & iudices debeant eſſe inexorabiles, ne de partialitate notentur.*

RESpondeo dicendo, quòd ſicut prælati, ne partiales, & acceptatores perſonarum iudicentur, debent aliquorum familiaritatem, & amicitiam fugere, prout in articulo ſuperiori dictum eſt, ita ab importunationibus, & deprecationibus nimijs aliquorum debent ſe penitus abſtinere, ne his attracti, nimis fauorabiles ſint aliquibus, in eaque qualitatis lance, in qua debent eſſe, minimè perſiſtant. Et præcipuè tenentur obſecrationes potẽtium euitare, quæ id, quod eſt difficilè factu, factibile ſæpe reddunt, prout Imperatores d Gratiano p. Valẽtinus, & Theodoſius Eutropio præfecto ſcribunt, ibi: *Sed quoniam plerunque ita in multis cauſis inuerecundia potentium inhiatione conſtringimur, vt etiam non concedenda tribuamus:* Quæ verba ſummopere ſunt mente reuoluẽda, ſi enim ipſorum potentium rogationibus Imperatores, ſe non concedenda tribuere fatentur, quid eſt de inferioribus ſuperioribus præſumendum, qui ab his potentibus in ſuis prætenſionibus dependent? Sed quia non poſſunt ſuperiores non ab aliquibus rogari, ideo in his deprecationibus debent prælati aduertere tria, quæ conſiderata iuxta paſtorale eorũ munus, ipſos ad eas admittendas, aut reijciendas cõducunt. Tria autem ſunt. *Qui rogat, qui rogatur, & pro quo negotio rogatur.* Non enim debet culpare eũ, qui pro alijs rogat. Alexander enim Magnus Philoſophum Caliſtenem laudabat, eo quod pro alijs ſæpiſſimè intercederet, pro ſe verò nunquã ab eo aliquid petebat. Vnde non debent iudices, & prælati ſe inexorabiles oſtendere, ſed deprecantes, quando eos potuerint, audire, & eorum votis, ſi ipſis placuerit, annuere: ſicut enim iniquum eſt non facere omnia, quæ ab ipſis poſtulantur, ita magnanimi viri eſt pro alijs in rogando eſſe ſolicitum: nam ſicut proprium iudicis eſt eſſe iuſtum, & rectum, ita proprium viri boni, & grauis eſt omnibus ſe miſericordem, & interceſſorẽ exhibere, vt enim intolerabile eſt iudicis, negare omnia ab eo poſtulata, & non minus intolerabile eſt concedere omnia ab eo petita; bonus enim iudex in iudicando ſemper debet eſſe iuſtus, & in eo, quod rogatur, aliquãdo debet eſſe humanus: fit enim iudex & prælatus odioſus, quando in omnibus inexorabilis oſtenditur. Et aliqui in hanc dementiam deueniunt, vt imperare cum auſteritate ſuam authoritatem magnificare exiſtiment, non aduertentes in negotijs gratiæ ſis, ipſos te benignos, & beneuolos præbere, non eſſe peccatum, ſed virtutem, & prudentiã, dummodo iuſtitiæ æqualitas nullum detrimentum patiatur. Vide quid Diuus Auguſtinus e Imperatori Macedonio ſcripſerit, dicens:

*Prodeſt interceſſio noſtra, cuius miniſterio ſeueritas temperatur & veſtra non nobis diſplicet, quòd rogamini a bonis, quia nec nobis diſplicet, quòd terreamini a malis, ita formidetur vitio cognitoris, vt neque interceſſoris prologio contemnatur.* Vnde ipſemet Auguſtinus pro peſſimis Donatiſtis Marcellinum Tribunum exorauit, vt ex quadam eius epiſt. f conſtat pro Circumcellionibus apud iudicem Ampigium interceſſiſſe. Non debent iudices has poſtulationes ægrè ferre, cum dominus preces Ioſue g etiam ante patratam victoriam admiſerit, nec obdurauerit ad deprecationem Suſannæ, h & infirmi Ezechiæ, i & idololatræ Achab; k & adulteri, & homicidæ Dauidis, & Niniuitarum, l quorum ciuitas ſubuerſionis vltioni erat damnata. Hæc eſt charitas Chriſtiana, qua Eccleſia quotidie Sanctos Dei primatos deprecatur, vt eorum interceſſionibus a Deo Optimo Maximo à periculis animæ & corporis liberemur; prout reſoluunt Frater m Antonius Camos: & Cermenatus n in ſua Rapſodia ait: *Neque enim expedit Principem ſemper eſſe minacem aſperum, & ſuperbum, ſed magis interdum pro locorum temporum ac perſonarum conditione placidum ſe, & benignum, ac manſuetum præbere.*

a Patri. de Rep. lib. 9. tit. 1. fo. 100.
b Cicer. lib. 1. offic.
c Cicero ad Quint. Frat.
d li. 2. potentior.
e Aug. cap. 8. epiſto. 13. cap. prodeſt 23 q. 2.
f Epiſt. 160.
g Ioſue 10.
h Daniel. 13.
i Regum. 20. Eſaia 37. et 38.
k 3 Reg 21.
l Ioan. 3. et 4.
m Camos in microcoſ. 1. p. dialog. 10 p. 222. col. 1.
n Cerme. in Rapſod. c. 20. fol. 214.

*a Mol. de primog. li. 1. c. 23. nu. 98. Auen. in c. 26. lib. 2. n. 15. Azo. in li. 14. nu. 3. tomo 5. lib. 3. recopil.*
*b Deciſ. Pedẽ. 27. n. 81.*

Molina, *a* Auendano, & Azeuedo, non propterea eſt negandum eſſe verè religioſos militares, vt in dicto loco ſatis latè defendimus. Quantum autem ad profeſſos ordinis militaris Diui Ioannis Baptiſtæ, res magis certa eſt, cùm ipſi tria vota eſſentialia emittant, prout tradit quædam deciſio *b* Pedemontana et ſic Pius Quartus in Bulla, quæ incipit, *Circunſpecta Romani Pontificis prouidentia*, data Romæ apud Diuum Petrum, anno Incarnationis Dominicæ milleſimo quingenteſimo ſexageſimo, Kalen. Iulij. Pontificatus ſui, anno primo, decreuit. *Quod cum prioratus ordinibus Sancti Ioãnis Hieroſolymitani, Bauliuiæ, præceptoriæ, domus, & alia beneficia hoſpitalis huiuſmodi, eorumque bona annexa præfato ordini inſeruiant, & quodammodo vnita ſint, & pro tempore exiſtentes Magiſter, & Conuentus hoſpitalis huiuſmodi plenam in ea iuriſdictionem habeant Prioratus Bauliuias præceptorias, domus conuentus, & monaſteria et alia beneficia huiuſmodi de cætero ex perſonis illam obtinentibus, vacare non poſſe, ſed cedentibus, vel decedentibus illorũ pro tempore poſſeſſoribus ea vni, vel pluribus non in titulũ perpetuũ beneficij Eccleſiaſtici ſed tanquam annualia ad nutum, ſeu amobiliter iuxta formam ſtabilimentorũ, & priuilegiorũ aſſignari debere, & per quamcunque rẽ iudicatam Magiſtro, vel conuentui præfatis, etſi ipſi ſpecialiter ad cauſam vocati fuerint ſuper iuriſdictione prædicta et ſua ciuili de eorũ poſſeſſione præiudicari, aut præiudicatum cenſeri non poſſe, ſed eos ſemper (re iudicata huiuſmodi non obſtante ſuper poſſeſſorio huiuſmodi agere & diſpoſito dari poſſe, ipſoſque Magiſtros Bauliuios, præceptores milites fratres, perſonas, vaſſallos, ſubditos, & ſeruitores in ipſius hoſpitalis, & religioſorũ cauſis in omni iudicio & contra quoſcũque vbi alias probationes non exiſtunt adhiberi. Necnon Magiſtrũ, & conuentum, quoſcũque & ſingulos Priores, Bauliuos, Caſtellanũ, empoſte ſuorũ prioratuũ Bauliuiarũ, & Caſtellaniæ, fratres, ſeu religioſos delinquentes, vel inobedientes cuiuſcũque dignitatis, ſtatus gradus, ordinis, & præeminentiæ exiſtentes, etiamſi quauis Apoſtolica exemptione fungantur. In quocũque loco quantũuis priuilegiato, & quouis etiam, Imperatoris, Regũ, ſeu aliorũ Principũ, etiam Eccleſiaſticorũ curia per ſe, aut per ſuos officiales, & miniſtros capere, ac incarcerare, ac captos a ſe, & eorũ nomine liberare, & ad hoſpitale prædictũ per Magiſtrũ & conuentum prædictos iuxta eorũ conſtitutiones, & ſtabilimenta puniendos ſub debita cuſtodia tranſmittere, & tranſmitti facere libere & licite poſſe. Ac tam Eccleſiaſticos, quàm ſeculares, officiales, & locorũ poteſtatis ab eodem Magiſtro, & Conuentuũ Prioribus, Bauliuis & Caſtellano, in præmiſſis aſſiſtendũ, ac auxiliũ conſiliũ, fauorẽ, & iuuamen præſtandum ſub excõmunicatione, & alijs cenſuris Eccleſiaſticis teneri, & obligatos fore.* Et in dicta Bulla plenè conceditur deciſio cauſarum ipſius ordinis prælatis, tam in ciuilibus, quàm in criminalibus cum prohibitione appellationis ad alios, quàm dicti Ordinis Iudices, videlicet à delegatis ad Magiſtrũ, & Conuentum, ab ipſis verò ad Generale Capitulum quoque omnes ſententiæ, commiſſiones, citationes, collationes, & reſcripta, Magiſter, & conuentus vbique exequi poſſint, abſque aliquo deſuper expectando conſenſu, quòdque contra ſeculares, vel alterios ordinis regolares, laicos debitores, eo modo procedi poſſit, quo contra fratres eiuſdem ordinis procedi conſueuit.

Quo ad ordinem militarem Diui Iacobi de la Spata, conſtat hoc eſſe verum eſt priuilegio Gregorij Papæ huic religioni conceſſo, quod hoc præſupponit in ſua conceſſione, cuius tenor ſequitur.

*Gregorius Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei venerabilibus fratribus. Epiſcopis, & dilectis filijs alijs Eccleſiarũ prælatis per Hiſpaniam conſtitutis ſalutẽ, & Apoſtolicã benedictionem. Pro fidei exaltatione certantibus nõ obſiſtere debẽt, ſed adeſſe Chriſtiani nominis profeſſores, vt promouere potius, quàm impedire tam pium negotium comprobentur. Cum itaque dilecti filij, Magiſter, & fratres militiæ Sancti Iacobi oppoſitam Sarracenis frontariam, ſicut Athletæ Domini in perſonis proprijs tueantur, vniuerſitati veſtræ per Apoſtolica ſcripta mãdamus, quatenus ſinguli ſubditi veſtri, ne ipſis quos deficientibus neceſſarijs & eorum libertate tenere contulerat ſuper hoc contingeret impedire victualia, & alia neceſſaria vendi propellant Moneatis attentius & efficacius inducatis ipſos ad hoc ſi neceſſe fuerit per cenſuram Eccleſiaſticam appellatione poſtpoſita compellentes.*

Quo ad alias vero religiones militares idem ſine dubio eſt aſſerendum, vt patet ex libris ſtabilimentorum, quæ ad earum conſeruationem, & protectationem authoritate Apoſtolica ſunt inſtituta, præſertim cùm omnes religiones militares in priuilegijs communicent. Circa quod omnino videnda ſunt, quæ infra in quæſtione de exemptione regularium dicentur.

## ARTICVLVS III.

### *Vtrum iudex ſæcularis poſſit cognoſcere de crimine commiſſo à religioſo ante ingreſſum religionis.*

RESpondeo dicendo, quod Sixtus quintus in quadam eius conſtitutione incipiente, *cum de omnibus Eccleſiaſticis ordinibus*. Datum Romæ apud Diuum Petrum, anno Incarnationis Dominicæ milleſimo quingenteſimo octogeſimo ſexto Kalendas Decembris. P. S anno tertio, decernens inter alia, ne criminoſi, & alij, qui in ſeculo aliqua commiſerunt delicta, ad religionem admitterentur, In ſequentia prorumpit verba dicens. *Et ſi quis eorum contra præſentem noſtram conſtitutionem temere admitterent, tam ſuſceptionem habitus, quàm profeſſionem, & inde ſecuta ex nunc prout ex tunc Pari modo irritamus & annullamus, viribuſque & effectu carere decernimus & iubemus, eos qui ſic de facto recepti erunt, habitu ſpoliari & à religione expelli, & nihilominus ſi expulſi no fuerint, volumus & pariter declaramus habitus ſuſceptionem, & profeſſionem penitus nullam eſſe, & cenſeri, ac propterea attenta nullitate habitus & profeſſionis, licere quibuſcumque iudicibus, & curijs, etiam ſecularibus, ad quos, ſeu quas ſpectat contra eos vt prius iuris et facti remedijs opportunis ex officio, vel ad cuiuſcunque inſtantiam, vel querelam ciuiliter, vel criminaliter vel mixtim procedere.*

Circa quam conſtitutionem multa ſunt obſeruãda. Primò in eo, quod ad habitus ſuſceptionem, & profeſſionem prædictorum attinet, de quo infra in quæſtione de nouitijs quantum ad eorum profeſſionem latè diſputabitur.

Secundò eſt circa illa verba, *etiam ſecularibus*, dictio enim (etiam) huiuſmodi eſt naturæ, vt implicet caſum minus dubium, vt ſcribunt *e* Decius Crauetta, & Alexander, quos refert, & ſequitur Menochius. Cum enim, licèt non valeret eorum profeſſio, ipſi in habitu religioſo inuenirentur, Videbatur, quod iudices ſeculares minimè ad eorum capturam poterãt procedere, ſicut aliqui dubitauerunt de ſolemniter pænitẽtibus, & de eremitis, vtrum gaudeant priuilegio fori, prout tradit Abbas, *d* Panormitanus, voluit Sũmus Pontifex omnẽ tollere dubitãdi rõnem deſinẽs, ſæculares iudices in eos manum mittere poſſe.

*e Decius in c. quæ ſe patres. n. 15. de lib. et poſ. Crau. cõſ. 194 no 7. Alex. conſ. 113. n. 5. Menoch. conſ. 116. n. 8. lib. 2. & conſi. 277. n. 55. & conſ. 281. n. 14.*
*d Panor. in ca. 2. de ſur. temp.*

Tertiò eſt notandum, quod Eccleſiaſticus ordo, poſt delictum commiſſum ab aliquo, abſque fraude

ſit diuiſibilis à cauſa alterius cōplicis, & licèt prior opinio locum haberet, ſcilicet vt iudex Eccleſiaſticus debeat cognuſcere de delicto laici commiſſo cum clerico, non tamen hæc doctrina debet applicari, quando monachus ſimul cum laico delinquit, ita vt iudex regularis debeat cognoſcere de cauſa ipſius laici. Magna eſt enim differentia inter iuriſdictionem iudicis Eccleſiaſtici, & iudicis regularis: iudex enim Eccleſiaſticus iuriſdictionem habet à iure communi, iudex verò regularium eam a conceſſione priuilegiorum mendicauit, quæ priuilegia intra ſuos limites debent contineri. Vnde cum tantum concedant iuriſdictionem ad puniendum & corrigendum fratres, non poſſunt ipſa extendi ad caſtigandum ſæculares ſimul cum fratribus delinquentes.

## ARTICVLVS V.

*An religioſus conuerſus religionis approbatæ nullo ordine inſignitus, qui relicto habitu ſe immiſcuit rapinis, & latrocinijs, & alijs enormibus criminibus, perdat ſecundum ius commune priuilegium fori, & ſubijciatur iudici laico.*

RESpondeo dicendo, quod religioſus, in quãtum religioſus, licet ſit minor omni clerico, nihilominus quæ conceduntur clerico, ipſi etiam, in quantum eſt religioſus, conceduntur. Nam iura æqualiter concedunt priuilegium Canonis, & fori monachis, ac clericis iuxta tradita in iure. *a* Et ideo idem dicendum eſt in hoc caſu de monacho profeſſo, licet ſacris non ſit initiatus, quod dicitur de clerico ſactis ordinibus inſignito, *b* Vnde ſi clericus huiuſmodi propter huiuſmodi delicta non ſubijcitur iudici ſæculari, id ipſum in monacho huiuſmodi delicta committenti tenemur neceſſario ſecundum iuris canonici metas affirmare. Reſtat igitur videre, vtrum dictus criminoſus clericus iudici ſeculari ſubijciatur. Pro quo dico primo, quod nulla pœna ipſo iure incurritur, niſi cum à iure exprimitur, vt eſt notum in iure, & nullibi eſt, aliquod ius decernens quod clericus immiſcens ſe enormibus etiam habitu, & tonſura clericalibus dimiſſis, perdat ipſo iure priuilegium fori, antequam moneatur deſiſtere; ergo nō eſt concedendum ius. Et vtcumque res ſe habeat quoad clericos minoribus ordinibus inſignitos, quorum bonam partem priuilegia fori eximit Concilium *c* Tridentinum, quoad tamen ordine ſacro inſignitos, profectò conſtanter uidetur tenenda hæc pars, ne dicamus presbyteros enormiter delinquentes ante vllam monitionem, & degradationem à poteſtate laica in grande Eccleſiæ dedecus poſſe ſuſpendi, cum ſacris Decretis hoc prohibeatur. Et ita hanc opinionem contra communem tenet *d* Couaruuias; quod ipſum eſt dicendum de religioſo cōuerſo, aut de alio nullis ordinibus initiato, cùm iuxta ſuperius annotata clerici, & conuerſi huiuſmodi quantum ad hoc, pari paſſu ambulent, quod ſcilicet non poſſunt puniri à iudice ſæculari, licet multis ſe immiſcuerint ſceleribus, cùm ipſæ ſint perſonæ Eccleſiaſticæ, & etiam ſi à religione eijciantur, & habitu regulari ſpolientur, poteſtati Eccleſiaſticæ maneant ſubiectæ, vt in quæſtione vigeſima de Apoſtatis, & expulſis à religione, in primo tomo, latè diximus. Verū eſt tamen quod ſi à religione expellantur, & habitu regulari priuentur, eo quod eorum minimè valuit profeſſio, poteſt iudex ſæcularis de eorum cauſis tam criminalibus, quàm ciuilibus, quàm mixti fori cognoſcere, ſi quidem hoc probato, & definito, non ſunt perſonæ Eccleſiaſticæ, ſed ſæculares, propter quod iudices regulares, cum huiuſmodi à religione expellunt, in ſententia expulſiua dicant ipſos nullis ſacris ordinibus eſſe initiatos, & ad iuriſdictionem ſæcularem eorum cauſas ſecundum ius ſpectare, quod ego feci in cauſa cuiuſdam religioſi expulſi, eo quod eius irrita, & nulla fuit pronunciata profeſſio.

*a* cap. ſi quis ſuadente. 17. q. 4. c. Non dubium c. de monialib. ca. duo ſūt genera 12. q. 1.

*b* Conſulniſtis qu. 4. cap. 2. de tranſlatione præl.

*c* Cōc. ſeſſ. 23. de refor. c. 6.

*d* c. cum non ab homine de iur. ca. Nouimus de verbo rum ſignifi. c. ad falſariorū de crimine falſi. Cou. prā. qq. 9. 32.

## ARTICVLVS VI.

*Vtrum Epiſcopus poſſit corrigere monachos delinquentes.*

RESpondeo dicendo, quod olim omnes monachi erant ſubiecti Epiſcopo, intra cuius diœceſim erat ſitum monaſterium, prout in iure *e* probatur, & tradit Panormitanus, & Concilia Tolentana & Concilium Ticinenſe, Arelatenſe, Calcedonenſe, & Aurelianum & tradit Sylueſter, qua ratione tradunt viri docti, quod ſi nunc prælatus regularis ſubijciat in caſu monachum ſuum Epiſcopo poteſt Epiſcopus illum abſoluere, & cum eo diſpenſare, & in illo tempore Epiſcopus in diœceſi ſua erat quaſi generalis, admittebat ad profeſſionem in monaſterijs, creabat Abbates, & ex cauſa illos deponebat, vt conſtat ex Cōcilio Tyburtino. *f* A tempore autem Gregorij primi Papæ exempti ſunt religioſi à iuriſdictione Epiſcoporum, & electio Abbatum monaſterijs fuit commiſſa, vt tradit *g* Nauarrus. Vnde iam modo Epiſcopi non poſſunt procedere in cauſa criminali contra delinquētes monachos, cum ipſi iam habeant proprios iudices regulares, prout articulo ſequenti explicabitur, & probabitur. Verum eſt tamen, quod *h* Nauarrus ait Epiſcupos modo poſſe procedere contra notoriè delinquentes cum populi ſcandalo, iuxta terminos decreti *i* Concilij Tridentini. Nunc autem adeſt pro executione huius ſanctiſſimi Decreti quædam conſtitutio ſanctiſſimi Domini Papæ Clementis Octaui, quæ ait.

*Suſcepti muneris ratio poſtulat, vt ea quæ in ſacro Cōcilio Tridentino prouidè conſtituta ſunt, ab his, ad quos ſpectat inuiolatè obſeruari curemus; maturo ſane conſilio ipſius Concilij Decreto prouiſum eſt, vt quicumque regularis non ſubditus Epiſcopo intra clauſtra degens, extra ea ita notorie delinquens, vt populo ſcandalo ſit, Epiſcopo inſtante, à ſuperiori intra tempus ab Epiſcopo præfigendum ſeuerè puniatur, & ſuperior de punitione certiorem faciat; ſin minus ipſe à ſuo item ſuperiori officio priuetur, & delinquens ab Epiſcopo puniri poſſit. Verum quia experientia compertum eſt interdum in huiuſmodi Decreti executione nimis remiſsè procedi cum enim Epiſcopus inſtat aliquem regularem eo, quo ſupradictum eſt modo delinquentem, à ſuo ſuperiori puniri ſæpe ſit, vt ſuperior regularis delinquentem ad alia ordinum ſuorum loca extra Epiſcopi diœceſim ex induſtria impunitum tranſmittat atque etiam ipſe aliquando ad alias prouincias conferat, neque vlterius deſuper delinquentis exceſſibus inquirat, & de eius punitione Epiſcopum certiorem reddat. Vnde neque regularis delinquēs tunc ab Epiſcopo puniri poteſt, cùm extra ſuam diœceſim exiſtat, neque ſuperior, qui delinquentem corrigere negligit, officio priuatur. Nos pro paſtorali noſtra ſolicitudine præfati decreti executioni, quantum cum Domino poſſumus, fauere & promiſſis malis (vt patet) opportuno aliquo remedio occurrere volentes, de venerabilium fratrum noſtrorum S.R.E. Cardinalium prædicti Concilij interpretum*

*e* c. qui vere 6. q. 1. Panor. in c. porrecta de reg. Conc. Tol. 4. c. 10. & Tole. 7. c. 1. & Tole. 10. c. 3. Ticinen. & Arelate. 3. Chal. c. 4. & 8. Aurel. 1. c. 10. ca. monaſt. 18. q. 1. Sylu. verbo religio. 3. § 4.

*f* c. ſi quis Abbas. 18. q. 2.

*g* Nau. in ca. Nullam n. 3.

*h* Nau. in ca. Non dicatis na. 96.

*i* Conc. Trid. ſeſſ. 25. de Regul. ca. 12.

Digitized by Google

*tum ſententia. Motu proprio. & ex certa ſcientia, ac de plenitudine Apoſtolicæ poteſtatis, hac noſtra perpetuo valitura conſtitutione omnibus, & ſingulis cuiuſcumque ordinis, & inſtituti regularium, etiam mendicantium ſuperioribus, in virtute ſanctæ obedientiæ, & ſub indignationis noſtræ, ac priuationis dignitatum & officioru per eos obtentorum eo ipſo incurrendis pœnis præcipimus, & mandamus, vt iuxta prædictum decretum quilibet ipſorum regularem non ſubditum Epiſcopo intra clauſtra degentem, & extra ea ita notoriè delinquentem, vt populo ſcandalo ſit, Epiſcopo inſtante intra tempus ab Epiſcopo præfigendum ſeuerè puniat, ac de punitione Epiſcopum certiorem faciat, & aliàs decretum ipſum in omnibus, & per omnia exequatur. Cæterum ſi ſuperior in regularem delinquentem non animaduerterit, quin imo ſi illum impunitum ad alia ſuorum ordinum loca extra Epiſcopi diœceſim, vt præfertur, tranſmiſeris, volumus, & ſimili motu, & authoritate decernimus, vt ſuperior inſtante Epiſcopo intra terminum ab Epiſcopo præfigendum, & ſub eiſdem indignationis noſtræ, ac priuationis dignitatum, & officiorum obtentorum, necnon ſub inhabilitatis ad illa, & alia in poſterum obtinenda, ac vlterius priuationis actiuæ, & paſſiuæ, vocis, ad quas à nemine præterquam à nobis, & a Romano Pontifice pro tempore exiſtente reſtitui poſſit, ipſo facto ſimiliter incurrendis pœnis, ipſum regularem delinquentẽ a loco, ad quem tranſmiſſus fuit, reuocare, & in quo deliquit reſtituere, ſeu ſiſtere teneatur: quod ſi hoc etiam facere prætermiſerit, per præſentes ſimiliter ſtatuimus, vt ordinarius loci, ad quem regularis delinquens tranſmiſſus fuerit, ſuper præmiſſis ab ipſo ordinario loci in quo deliquit, ſimiliter requiſitus, vel aliàs de illo delicto informatus, vt præfertur tanquam ſedis Apoſtolicæ delegatus prædictum Concilij Decretum omnino exequi, & in regularem delinquentem ſeuerè animaduertere poſſit, & debeat: decernentes ſic & non aliter per quoſcunque iudices, & commiſſarios, quauis authoritate fulgentes, etiam eiuſdem Romanæ Eccleſiæ Cardinales, & cauſarum Palatij Apoſtolici auditores ſublata eis, & eorum cuilibet, quauis aliter iudicandi, & interpretandi facultate, & authoritate, vbique iudicari, & diffiniri debere irritum quoque, & inane decernẽtes quicquid ſecus ſuper his a quouis quauis authoritate ſcienter, vel ignoranter contigerit attentari. non obſtantibus quibuſcumque eorundem ordinum, vel inſtitutorum, etiam iuramento confirmatorum Apoſtolica. vel quauis firmitate alia roboratis, ſtatutis, & conſuetudinibus, priuilegijs quoque, indultis, & literis Apoſtolicis in contrarium præmiſſorum quomodolibet conceſſis, confirmatis, & approbatis, cæteriſque contrarijs quibuſcumque. &c. Datũ Romæ apud D. Petrum anno Incarnationis Dominicæ milleſimo quingenteſimo nonageſimo quinto, ſeptimo Kalend. Martij Pontificatus noſtri anno quinto.*

Ex qua conſtitutione clarè colligitur, quo deſiderio deſiderat S. D. N. delicta publica religioſorum caſtigare, ſciens ex correctione fratrum delinquentium extra clauſtra religioni non modicum reformationis accreſcere, & honorem ipſius per notoria, & ſcandaloſa fratrum crimina deperditum, per publicam, & notoriam correctionẽ ex parte reſtitui.

Aduertendum inſuper hanc extrauagantem habere locum, quando ſuperior fratris delinquentis ipſum in alium locum tranſmittit, vt maneat impunitus, prout patet ex eius litera ibi. *Ex induſtria impunitum tranſmittat*, non autem habet locum, quando prælatus regularis extra domum, in qua delinquit, trãſmittit delinquentem, non vt ipſe remaneat impunitus, ſed quia ita bono regimini conuenit, cùm in loco delicti minimè poſſit puniri, propter aliquod ſcandalum ex eius punitione in tali loco vitandum.

Aduertendum denique ipſam extrauagantem habere locum, quando Epiſcopus inſtat prælato regulari, vt ad punitionem procedat, quod verbum (inſtare) ſecundum eius propriam ſignificationem, inducat non vna ſola vice, ſed multis vicibus id à prælato regulari peti debere, vt ſic de negligentia poſſit conſtare, & ab eius officio, vt negligens, à ſuperiori priuari.

Exiſtimo autem, quod vt dicatur Epiſcopus inſtare, & prælatus negligens, ſufficit, quod res fuerit requiſitus, & nolit punitionem congruentem executioni mandare, argumento eorum, quæ in iure adnotantur, & non ſufficit ſecundum ipſum ius iunctis ibi notatis, quod bis requiratur.

## ARTICVLVS VII.

***An milites D. Ioannis comprehendantur ſub diſpoſitione Cõcilij Tridentini, quatenus habet, ordinarium tanquam ſedis Apoſtolicæ delegatum poſſe viſitare, punire, & corrigere quemcumque clericum cuiuſuis ordinis perſonalitẽ, & regularis extra monaſterium degentem, & delinquentem, non obſtantibus priuilegijs.***

RESpondeo dicendo, quod ratione prædictorum verborum *a* Concilij Tridentini, mouet hoc dubiũ doctiſſimus Nauarrus, *b* qui ait, quod ipſe deſiderat, quod declaretur vera litera præfati decreti, quia hæc, quam habemus, vix eſt intelligibilis quoad illa verba *cuiuſuis ordinis perſonalis vel regularis*: ait tamen, quod vtcunque intelligatur, ita eſt, eiu ſonat, quod nullus clericus ſæcularis, vel regularis, &c. Et negari non poteſt præfatos milites Diui Ioannis eſſe verè, & propriè regulares, quia quicquid aliqui dicant non ſatis agnoſcentes, & venerantes naturam religionis à ſede Apoſtolica approbatæ, omnes illi dicuntur verè, & propriè religioſi, ſiue regulares, qui emittunt legitimè tria vota eſſentialia, caſtitatis, paupertatis, & obedientiæ in manibus ſuperioris, vel locum eius tenentis, & ſub aliqua regula à ſede Apoſtolica approbata iuxta communem canoniſtarũ, *c* & Theologorum ſententiam receptã quam *d* Nauarrus grauiſſimis fundamentis probauit, & nos etiam in noſtris quæſtionibus regularibus, defendimus. Et conſtat præfatos milites emittere præfata tria eſſentialia vota in manibus ſuperioris, ſub regula à ſede Apoſtolica approbata, & ad ſydera priuilegijs merito exaltata: & per conſequens ponderando verba Concilij Tridentini ibi nemo, & ibi, regulares, ſecundum ſuam propriam ſignificationem comprehendentia regulares, etiam præfati milites, in ipſis continentur, & comprehenduntur argumento cuiuſdam gloſſæ *e accepta*, & laudatæ, cum ipſi milites propriè, & verè ſint perſonæ regulares, & licet præfati milites ſint *excepti* priuilegio Apoſtolico ad id obtento, conſiderandum eſt, quod ordinarius procedit, tanquam ſedis Apoſtolicæ delegatus, & mandatum Papæ factum alicui, vt procedat authoritate delegata contra quemcumq; exemptum, non eſt contrarium exemptionis priuilegio, & ita delegatus procedens, vt delegatus Papæ contra aliquem exemptum, non videtur contrarium priuilegio exemptionis, quia nemo eſt exemptus à iuriſdictione Papæ.

*a Conc. Trid ſeſſ. 6. de reſor. cap.*
*b Naua li. 9. Conſ. tit. de re. Cont. 21. pat. 442.*
*c Doct. infra de reg. Theologi in 4. diſt. 38.*
*d Nau. de rebus Eccleſ. q. 3 n. 15 & q. 3. n. 27. & 28*
*e In omib. regula. 2. to. q. 1. ar. 6.*
*f Cle. 1. de de cim.*

Et ſic delegatus procedens, vt delegatus Papæ contra exemptum, non procedit, vt ordinarius, à cuius iuriſdictione ille eſt exemptus, vt ſentit gloſa, *g* quã in hoc commendat Panormitanus cõcludens, quod delegatus, ad corrigendos clericos authoritate delegata, poteſt procedere contra exemptos.

*g Gl. f. c. gra. de off. ordin.*

Sed contra hoc videtur facere, quod fortè præfatus

fatus

Digitized by Google

ſtatus ordo militum habet priuilegium ſimile priuilegio ordinis Ciſtercienſis, ne per reſcripta Papæ poſſint conueniri, niſi facta mentione ſui ordinis. Sed huic argumento reſpondetur ex traditis à Felino, a & ex congeſtis ab eodem copioſiſſimè, qui tenet ſufficere clauſulam generalem tollentem priuilegia, cum reuocatio eorum ſit per viam legis, & non qualis qualis, ſed de reſcriptis Conciliarijs, dicit enim ſufficere clauſulam conſuetam de ſtylo curiæ poni, quorum tenores habentur pro expreſſis, &c. Et ſic clauſula derogatoria priuilegiorum in dicto Decreto (quod eſt lex cōmunis) æquiualet clauſulæ derogatoriæ præfatæ ſolitæ apponi de ſtylo curiæ. Et hæc intelligentia confirmatur, multæ enim religiones, præcipuè mendicantes huiuſmodi habent clauſulam, & inuenio multa eorum reuocari priuilegia in Conc. Trid. in quo nulla de ipſis religionibus mentio fit.

a Felin. in c. gran. & in c. Auden. n. 4.

Sed contra hoc obijcit Nauarrus dicens, quod in dicto decreto ſolum reuocantur priuilegia religionibus conceſſa, & cùm in multis eius Concilij Decretis non ſolùm fiat mentio de religionibus, ſed etiam de ordinibus, quod nomen magis latè patet, & in hoc nulla de ordinibus, ſed tantùm de religionibus fit mentio. Et licet milites ſupradicti ſint religioſi, vt ſupra dictum eſt, quando tamen aliquid de religionibus in Concilio Tridentino ordinatur, de religionibus militaribus fit mentio particularis. b Et ſic in Concilio Tridentino dicitur, quod monaſteria ſanctimonialium ſanctæ ſedi Apoſtolicæ immediatè ſubiecta, etiam ſub nomine capitulorum Sancti Petri, vel S. Ioannis, dictio enim (etiam) caſum magis dubitabilem indicat, quàm caſus præcedens. Sed his reſponderi poteſt, quod in eodem c Concilio ordinatur, vt in quacumque religione tam virorum, quàm mulierum profeſſio non fiat ante decimum ſextum annum expletum, in quo Decreto etiā ſi non fiat mentio de religionibus militaribus, cenſetur tamen ab omnibus communiter, prout ſuo loco dicemus id ipſum habere locum in ordinibus militaribus. Præterea in eodem d Concilio ordinatur, quod nemini ſanctimonialium liceat poſt profeſſionem exire à monaſterio, quæ *deciſio* etiam extenditur ad moniales ordinum militarium, pro vt ſupra in tomo latè diximus.

b Conc. Trid. ſeſſ. 25. de regu. cap. 9.

c d. ſeſſ. 25. de regu. c. 15.

d d. ſeſſ. 25. de reg. c. 5.

## ARTICVLVS VII.

### *Vtrum prælati regulares ſint iudices regularium.*

RESpondeo dicendo, quod iure communi iudex immediatus regularium eſt Abbas, vel alius prælatus in pertinentibus ad regulam ſuam, & regularia ſtatuta, quod efficaciter fundatur in e iure Ciuili, & canonico: iure enim communi prælatus inferior non habet iuriſdictionem in eos, qui ſui ſūt Collegij, quoad *extraria*, quæ non tangunt regularia ſtatuta, & hoc voluit ordinare Gelaſius f Papa, de quo latius infra dicemus, licet tamen hæc vera ſint iure communi attento, non tamen attentis multis priuilegijs, quibus fere omnes regulares ſunt exempti ab Epiſcoporum, & ordinariorum iuriſdictione per priuilegia ipſius competentia per conceſſionem directam, vel per indirectam communicationem priuilegiorum aliorum, & conſequenter habent iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem, iuxta quondam g gloſſam ſingularem.

e l. ſi C. de inuo. omn. iudi. c. cum ab Eccleſiarum prælatis de of. ord.

f c. Nullam. 18. q. 2.

g Hoc tom. 9.

h Gloſ. in c. 1. de rebus, Eccl. non alienan.

Pro quorum explicatione nota, quod h Innocentius Quartus ſtatuit, *vt exempti, vel priuilegiati non teneantur, niſi ſub certo iudice, reſpondere, ac quòd ratione delicti contractus, aut rei, de qua agitur contra ipſos, ſi hæc ſint intra & ſita in loco non exempto, poſſunt conueniri coram ordinario, ſed ratione domicilij non.* At Clemens Quartus, i qui fuit poſt Innocentiū Quartum, *eximit fratres minores ita quod fratres minores neque ratione delicti neque contractu, neque rei, de qua contra ipſos fratres agitur, poſſunt coram locorum ordinarijs conueniri neque illi, quo ad hoc, ſuam ipſos iuriſdictionē exercere, decernens irritum, & inane quicquid fecus factum, vel attentatum fuerit,* ita habetur in monumentis ordinis. Et Sixtus IV. ſtatuit, ne *locorum diœceſani, aut alij ordinarij, ſeu alij quicunque in perſonas, aut loca fratrum prædictorum contra præfati Clementis ordinationem ſupra propoſitam ſibi quamcunque iuriſdictionem aut ſuperioritatem vendicare præſumant. Ac diſtrictè inhibuit, ne quiſquam abſq; ſedis Apoſtolicæ ſpecialicōmiſſione, aut authoritate perſonas domos & loca dicti ordinis. vt pote prorſus exempta, aliquas cenſuras, vel ſententias ſpecialiter, vel generaliter promulgare audeat,* ita habetur in dicto libro in K prima, & ſecunda impreſſione, & habetur etiā latè in Marimagno Carmelitarum. l & in Marimagno Prædicatorum, m & in Marimagno Auguſtinienſium: & Benedictus vndecimus eximit fratrum minorum ordinem ſicut fecerat n Nicolaus VI. & addidit *quod neque etiam ratione delicti commiſſi vel initi contractus, aut rei ſitæ, vel exiſtentis extra loca eorundem fratrum exempta, poſſint coram ordinarijs, vel alijs prælatis Eccleſiaſticis moleſtari, ſeu quomodolibet conueniri non obſtante conſtitutione Innocentij IV in contrarium faciente:* ita habetur in dicto libr. monumenta ordinum. Denique o Collector priuilegiorum mendicantium innumera refert Summorum Pontificum priuilegia hanc doctrinam confirmantia. Ex quibus patet, verum eſſe id, quod docet doctiſſimus Nauarrus quod raro habet locum in religioſis conſtitutio Innocentij Quarti, cum iam conceſſa ſit aliquibus religionibus directè, & alijs per communicationem, vt non poſſint conueniri etiam reſpectu eorum, quæ ordinarijs reſeruauerit Innocentius Quartus.

i c. Reuoluentes de priui. l. 6. in 1. imp. fo. 19. & in 2. imp. fo. 140. conc. 9. 40.

K In 1. imp. fo. 60. & fo. 144. conc. 147.

l In 2. imp. fo. 101. conc. 384 & fo. 187. & 137 In 2. imp. fo. 237. conc. 570.

m In 1. imp. fo. 24 & in 2. imp. fol. 148. conc. 232.

n Coll. ti. exē.

o Nau. in ca. ſtatim, nu. 63.

Sed videamus, vtrum dicta priuilegia ſint per Cōcilium p Tridentinum abrogata, ait enim *in exemptorum cauſis conſtitutio Innocētij Quarti, quæ incipit, volentes in Concilio Lugdunenſi edita ſeruetur, quam eandem ſacroſancta Synodus innouandam cenſuit, & innouat addendo inſuper, quod in cauſis ciuilibus mercedum, & miſerabilium perſonarum clerici ſæculares, aut regulares extra monaſterium degētes quomodolibet, etiā ſi certum iudicem a ſede Apoſtolica deputatum in partibus habeant, in alijs verò, ſi ipſum iudicem non habuerint, coram locorum ordinarijs tanquam ad hoc ab ipſa ſede Apoſtolica delegatis conueniri, & iure medio ad ſoluendum debitum cogi, & compelli poſſint priuilegijs, & exemptionibus conſeruatorijs, deputationibus, et earū inhibitionibus aduerſus præmiſſa nequaquam valituris.*

p Conc. Trid. ſeſ. 7. cap. 7. de ref.

Ex qua deciſione notanda eſt generalis differentia inter regulares exemptos degentes extra monaſteria, & degentes intra: nam viuētes intra clauſtra non ita poſſunt conueniri coram ordinarijs ſicut viuentes extra clauſtra poſſunt conueniri in duobus generibus cauſarum. Secundo nota, quod eſt alia differentia, quod degentes intra non poſſunt conueniri propter ſua delicta ab ordinario, niſi quando extra monaſterium cum populi ſcandalo delinquūt, & non puniuntur à ſuis prælatis moniti ab ordinarijs, vt id faciant, degentes verò extra ſic, prout colligitur ex eodem Concilio q Tridentino, aiente *regularis non ſubditus Epiſcopo, qui intra clauſtra monaſterij degit, & extra ea ita notoriè deliquerit, vt populo ſcandalo ſit Epiſcopo inſtante à ſuo ſuperiore intra*

q Conc. Trid. 25. de reg. ca. 14. de Reg.

tempus

*tempus ab eo præfigendum ſeuere puniatur, ac de punitione Epiſcopum certiorem faciat, ſin minus a ſuperiori ſuo officio priuetur.* Hæc Concilium. Propter quod
a Nau. vbi ſu. decretum ait *a* Nauarrus reſpondiſſe, non potuiſſe Vicarium cuiuſdam Epiſcopi Regni Neapolitani cognoſcere de quodam cenſu, qui petebatur a quodam conuentu ordinis Minorum habentiũ exemptionem, ſicut habent aliæ religiones cum derogatione dicti capituli 1 volentes, & recte quidem tum quia Fratres non degebant extra conuentum, tum quia non agebatur de vna prædictorum generum cauſa, neque de delicto extra monaſterium cum populi ſcandalo commiſſo, in quibus caſibus autem per Concilium noſtra priuilegia exemptionum
b Nau in d. c. Non dicatis, num 96. tolluntur. Quare concludit Nauarrus, *b* quod religioſi exempti degentes intra clauſtra monaſterij in nullis cauſis poſſunt conueniri etiam Epiſcopis,
c Conc Trid. ſeſ 7. c. 14. & eorum ordinarijs. Neque obſtat decretum Innocentij innouatum in dicto Concilio *c* Tridentino, quo cautum eſt, vt ordinarius poſſit cogi facere contra exemptos ratione delicti, vel contractus, vel rei
d Nau. vbi ſu. extra loca fratrum. Nam vt ait *d* Nauarrus per priuilegia fratrum exemptorum derogatum eſt prædictum decretum, vt conſtat ex his, quæ ſuperius adduximus, & quamuis prædictum decretum ſit innouatum in Concilio Tridentino, non tamen derogantur a Concilio priuilegia, quæ contra dictum decretum conceſſa ſunt niſi in cauſis tantum mercedum, & miſerabilium, vt dictum eſt.

Aduertendum tamen pro prædictorum explicatione, quod non dicuntur degere extra monaſteria, qui cauſa prædicationis, vel confeſſionis, vel eleemoſynæ, vel alicuius rei ad tempus, & non permanenter extra monaſterium morantur, ſed degere dicuntur, qui habent domicilium extra monaſterium ſpeciali licentia, ſeu priuilegio. Nam qui ſecundum regularia inſtituta religionum beneficio, vel adijciuntur alicui monaſterio monialium, tales non comprehenduntur in tali decreto, quia non degunt extra monaſterium proprie, cum non ſint extra illud ex ſpeciali licentia, ſeu priuilegio, ſed ex inſtituto: alia autem, quæ in hac quæſtione poſſunt deſiderari in quæſtionibus de exemptionibus religioſorum dicentur.

Ex his patet, quod prælati regulares ſunt iudices eorum religioſorum, ſiquidem iudicibus ſecularibus & Eccleſiaſticis eorum cognitio denegatur, & licet
e In 1. imp. fo. 29. & in 2. fo. 113. cõ 42. 45. Innocentius IIII. *e vniuerſos fratres minores, qui morantur in obſequiis aliquorum (illis duntaxat exceptis, qui fuerint ad obſequia aliquorum ſedis Apoſtolicæ a putati) poſſit, & valeat Generalis dicti ordinis libere viſitare, & corrigere, & amouere, & alios pro eis ſubſtituere, prout ſecundum Deum viderit expedire, non obſtantibus literis ſeu mandatis ſedis Apoſtolicæ quibuſcunque, prout habetur in libro monumentorum ordinum.* Attamen Clemens *f* quartus ſtatuit, *Quod Ge-*
f In 1. imp. fo. 57. & num. 2. imp. fo 141. conc. 314. *nerales, & Prouinciales, miniſtri, & eorum vicarij illos ex fratribus nominatos de quibus auctoritate ſedis Apoſtolicæ literarum vel legatorum ipſius, Archiepiſcopis, vel Epiſcopis, & alijs quibuſcunque prouiſum fuerit, corrigere poſſint, ... non obſtante contradictione aliqua eos ad ordinem iuſtam remeare, & quod neque per literas eiuſdem ſedis, ac legatorum ipſius aliquos de fratribus prædictis teneantur prælati ordinis, Archiepiſcopis & Epiſcopis, aut alijs perſonis in ſocios deputare niſi dictæ literæ de indulto huiuſmodi, & ordinatione expreſſam facerent mentionem, ac alias id bono ſtati ordinis, ac ſaluti illorum viderint expedire,* ita habetur
g In 2. imp. fo. 85. conc 467. in eodem libro, & in Marinagno Carmelitarum, *g*
h In 2. imp fo. 237. conc. 552 & in Marinagno prædicatorum *h* continetur.

Adeo eſt clara poteſtas prælatorum regularium ad ſubditos puniendos vt Bonifacius Octauus hæc pta ſupponens conceſſerit, *vt prælati ordinis minorum ad correctiones, & punitiones Fratrum eiuſdem ordinis delinquentium infligendas, ad quos ſpectare eædem noſcuntur (ſtrepitu, & apicibus iuris poſtpoſitis) libere procedere valeant ſecundum conſuetudinem approbatam, & generalia ſtatuta ipſius ordinis facta, & fienda. Ac inſuper voluit, non licere prædictis fratribus ab eiſdem correctionibus & punitionibus aliquatenus appellare, præuia tamen in hoc deliberatione, ac maturitate debita ſeruata,* ita habetur in eodem libro.

Denique Nicolaus *i* Quintus, *conceſſit miniſtro Ge-* i In 1 imp fo. 255. et in 2. fo. 202. con. 455.
*nerali pro tempore exiſtenti: quod omnes, & ſingulos fratres ſuos in monaſterijs monialium ſiue in alijs domibus, conuentibus, eremitorijs & locis dicti ordinis commorantes etiam ab obedientia, viſitatione, & correctione dicti miniſtri per ſpecialia ſedis indulta ſe exemptos eſſe, præter regulam & ſtatutorum dicti ordinis formam, prætendentes non obſtantibus quibuſcunque priuilegijs, exemptionibus & indultis & literis Apoſtolicis eis & conuentibus ſuis domibus ſiue conuentibus, & locis præfatis, & eremitorijs per ſedem Apoſtolicam in genere, vel in ſpecie conceſſis ... habendo, ſi expedire ... poſſit iuxta conſtitutiones, & regularia inſtituta dicti ordinis corrigere, viſitare, punire & emendare ac ... ſine ... ipſa exegerit, cum moderatione tamen, ſubmittere poſſit, & valeat dictus miniſter generalis* ita habetur in libro *K* Monumentorum ordinum in
K In 2 imp. fo. 47. et 500. & fo. 78. ... ſecunda impreſſione & in ſupplemento etiam adducitur dum, quod S. D. N. Clemens Octauus, anno Domini milleſimo, quingenteſimo, nonageſimoſecundo Pontificatus ſui anno primo die decimaquinta Martij confirmauit omnia priuilegium Innocentij Octaui ordini Ciſtercienſium conceſſum, quo ordinatur, ne perſonæ regulares dicti ordinis viſitentur, niſi à ſuo generali, aut ab alijs perſonis regularibus ad id ab ordine deputatis. Hoc priuilegium habetur in libro congregationis ſanctæ Mariæ de Alcobatia Ciſtercienſis ordinis Regnorum Portugalliæ, impreſſo Venetijs anno Domini milleſimo, quingenteſimo, nonageſimo tertio.

## ARTICVLVS IX.

### *Vtrum prælati regulares & non alij poſſint corrigere fratres matriculatos in ſtudijs generalibus.*

RESpondeo dicendo, quod Innocentius VIII. *conceſſit Vicario Generali fratrum ordinis prædicatorum de obſeruantia congregationis prouinciæ Hiſpaniæ, quod correctio fratrum eiuſdem congregationis vndecunque ad terminos præſidentium conuentuum reformatorum venientium iuxta conſtitutionem dicti ordinis fieri debeat, & ad eoſdem præſidentes pertineat non obſtantibus quibuſcunque priuilegijs, indultis & literis Apoſtolicis Scholaſtico ac Vniuerſitatis Salmantinæ, ac quibuſcunque Vniuerſitatibus per ſedem Apoſtolicam conceſſis, quæ aduerſus præſentes nolumus in aliquo ſuffragari poſſe dummodo propter correptiones huiuſmodi faciendas ſtudium fratrum corrigendorum non impediatur,* ita
l In 1. imp. fo. 96 con. 164. habetur in libro monumentorum *l* ordinum.

Circa quam conceſſionem aduertit collector *m* compendij mendicantium, quod deſeruit etiam pro prælatis ordinis minorum partium Hiſpaniarum, vt virtute communicationis priuilegiorum poſſint ſimiliter corrigere fratres eiuſdem ordinis, & obſeruantiæ. Nam fratres congregationis, de quibus ſupra obſeruantiæ, vel de obſeruantibus erant, & ideo per iſtam correctionem non poſſet procedi contra conuentuales. m Coll. mendic. tit. correctio fratrum. § 14. ſuper quæ Cardub.

Et

Digitized by Google

Et aduertit Corduba ſuper compendium, q. Piua ſecundus declarar, & concedit, quod m... generalis habet liberam authoritatem.& iuriſ... onem ſuper fratres exiſtentes in quibuſcunque Vniuerſitatibus,& priuilegijs illarum gaudentes authoritate Apoſtolica, & de licentia ſuorum ad morandum in talibus ſtudijs committens ei pleniſſimam correctionem illorum cum grauibus céſuris in contrà facientes, aut reſiſtentes quomodolibet.

## ARTICVLVS X.

*Vtrum prælatus regularis poſsit de iure iudicare nouitium, qui occidit iniuſte religioſum profeſſum, an potius tale iudicium ad ſæcularem pertineat iudicem, & vtrum poſsit torqueri à iudice ſæculari.*

RESpondeo dicendo, quod titulus quæſtionis duo reſoluenda includit. Primum eſt, quis iudex poſſit cognoſcere de hoc delicto, ſecundum, à quo iudice ſit torquendus delinquens.

Quantum ad primum dico, quod cognitio, & punitio talis delicti, & homicidij pertinet ad iudicem Eccleſiaſticum argumento cuiuſdam *a* Canonis diffluientia nouitium religionia apptobaræ gaudere priuilegio *b* Canonis, & cenſeri perſonam Eccleſiaſticam, & gaudere priuilegio perſonæ Eccleſiaſticæ argumento alterius *c* Canonis,& ita expreſſe determinant Ioannes Andreas, *d* Dominicus, & Francus, quod cognitio delicti nouitij pertinet ad iudicem Eccleſiaſticum, quam opinionem communis amplectitur, & probatur ratione. Nam nouitius poſt habitum ſuſceptum ſubiacet prælatis quo ad iuriſdictionem,& ſuperioritatem, ſaltem commutabiliter, & reuocabiliter, licet non irreuocabiliter pro tempore, quo ſunt nouitij. ſicut profeſſi, & cognitio, & punitio delictorum religioſorum profeſſorum pertinet ad iudices Eccleſiaſticos,& prælatos eorum, vt tradit Panormitanus poſt Ioannem de Lignano probans, quod delicta eorum pertinent ad cognitionem, & caſtigationem prælatorum, etiam ſi ſint homicidia, & grauia delicta.

*a c. religio. §. 1. de ſent.excom. lib. 6.*
*b c. ſiquis ſuadente. 17. q. 4.*
*c ca. duo ſunt genera 12 q. 1.*
*d And. Domi. & Fran. in c. Beneſic de reg. iur. l. 6. Domi. & omnes in d. c. religio.*

Quantum ad ſecundum dico, quod poterit iudex Eccleſiaſticus,& prælatus torquere, ſi meruerint torturam iudicia delicti ſeruatis ſeruandis iuxta notata in *e* iure, & poterit prælatus torquere præfatum delinquentem, ſi opus fuerit, per aliquem clericum, vel religioſum iuxta ea, quæ in quæſtione ſequenti dicentur,& ita tenet *f* Nauarrus, quod prædictus prælatus poteſt cognoſcere de hoc crimine, ſi tali prælato competit iuriſdictio cognoſcendi de crimine requirente depoſitionem iure aliquo ſpeciali: nam in hoc caſu agitur de crimine requirente depoſitionem, vel degradationem ſecundum Panormitanum, *g* cum agatur de homicidio qualificato, quo dicitur, nouitium occidiſſe profeſſum, quamuis communia opinio teneat contra Panormitanum quoad degradationem, vt poſt multa reſoluit Nauarrus. Et aduertendum eſt ad id, quod tradit *h* Nauarrua dicens, credere ſe prælato nouiter competere conſuetudine, ſtatuto, vel priuilegio ſedis Apoſtolicæ iuriſdictionem ad cognoſcendum de cauſia ciuilibus, & crimioalibus religioſorum profeſſorum ſaltem cum crimen non requirit depoſitionem ab ordine, quibus & alijs ab ipſo allatis videtur concludere iuriſdictionem ſuper profeſſos quo ad hoc partificari iuriſdictioni ſuper oouitios.

*e c. cum in contempla. de reg. iur. c. 1. depoſiti l. 1. & toto tit. de q.*
*f Naua. lib. 2. con. & de ref. com. concl.*
*g Pan. c d. c. de homicidio.*
*h Naua. li. 2. conſi. 31. de foro compet. conſi. 6. pa. 147.*

# QVAESTIO III.

## De iudicibus regularibus quo ad modum procedendi in communi in tres articulos diuiſa.

*Circa quam quæſtionem quæruntur tria.*

1 *QVomodo prælati procedant in iudicijs.*
2 *Vtrum antequam iudex procedat, debeat conſtare de delicto commiſſo.*
3 *Vtrum antequam iud x procedat contra aliquem delinquentem debeat conſtare de delinquente.*

## ARTICVLVS I.

*Quomodo prælati procedant in iudicijs.*

RESpondeo dicendo, qđ duplici via poſſunt prælati regulares in monachos procedere. Primo patrum ſibi nomen,& vim aſſumendo, quibus ſane propoſitum erit, vt quo ad eius fieri poſſit nihil de ſupplicijs cogitent, monachorum vicia radicitus euellant, eorúmq; pie medeantur vulneribus,& ideo in religionibus Abbates, id eſt, patrea nuncupantur, propter quod P. D. Benedictus in tertio ſuæ regulæ capite deſcripſit, quod meminiſſe debent, quo nomine ſint inſigniti patres videlicet, atque idcirco curent de re ipſa egregie præſtare. Hinc D. Ambroſius in ſuo paſtorali, actio (inquit) congruat oomini, nomenque actioni, ne ſit nomen inaoe, & crimen inane, honor ſublimis, & vita decliuis, Et in quantum patet deber prælatus regularis procurare, quoad eius fieri poſſit, nihil de ſupplicijs cogitando monachorum vicia radicitus euellere, & eorum pie mederi vulneribus. & quando vt pater agit, poteſt iudicij forma omiſſa rem, vt ſibi libet, gerere, proue tradit *i* Panormitanua, Alia verò via procedunt prælati regulares, vt iudices, & tunc ſecundum allegata, & probata debent procedere, aut ſeruato iuris ordine aut ſummarie de facto, ſiue de plano ſola veritate facti inſpecta, vt probat Abbas. Quando verò puniuntur ſecundum ſtatuta regularia, proceditur ſummariè de plano ſine ſtrepitu iudicij, in quo non tradun tur capitula, neque debent citare ad videndum iurare teſtes, neque admittitur appellatio, prout dicitur in iure, & declarat Ioannea monachus, quod in cauſis leuibus locum abſolute habet, ſicut etiam laicis conceditur, cum de eorum leuibus cauſis tractatur, vt iura determinant *K* ciuilia. Quid enim turpius, aut religioſis inſtitutis pernicioſius, quàm prælati monaſteriorum ipſa monaſteria perluſtrantes reperentint, ſilentium frangere, carnea comedi, & alia leuia contra accidentaria religionis fieri, quæ emendare nequirent, niſi contentioſo iudicio adhibito, teſtibuſq; examinatis? ſi his enim eſſent ſtricti, paterno oomine non digni iudicarentur,& cum ſint patres, nihil per calumniam dicturos, & facturos præſumitur, ſed tantùm fratrum correctionem, & emendationem pie, & prudenter prætenſuros.

*i Pan. in c. ro prehenſibilis. de appell. & in c. cum contingat. de foro comp.*
*K Abbas in c. ſiquis contra clericum & in c. cum contingat. de foro compet.*

Pro cuius rei explicatione eſt aduertendũ, quod in iudicandis monachorum cauſia duplici ratione poſſunt vti prælati. Primo quidem cum nibil eorum, quæ legibua perſcripta ſunt, omittitur, qui modus de iure ordinario à iuris peritis appellatur. Altero, quando ſummarie, & de plano iudicia exercent. At iuria pontificij eruditi fere omnes abſtinendum à priori ratione prælatis conceſſerunt, tum quia id

conten-

contentionis genus cum monaſticæ inſtitutionis tran quillitate multum pugnat, tum quia eo pertinent mo naſteriorum inſtituta, vt ſecundum ea omnis monachorum adminiſtratio temperetur, prout dicitur in iure *a* Canonico. Et hinc eſt, quod aiunt *b* Panormitanus, & Lupus, ne ſcilicet prælati regulares in monachorum cauſis diſceptandis iuris apices pro ſequantur: ſi enim iuris apices eſſent ſeruandi, ſequeretur neceſſario, vt eſſent conſulendi iuriſperiti ſæculares, & nummi ad eorum ſumptus ſuppeditandi, & alia eiuſdem generis incommoda, quibus ſanæ religionis candor maculatur.

*a ca. qualiter & quando & 2. de accuſa & olim eodem ti.*
*b Pan. in c. ſi quis contra cle ricum & in c. cum contingat de foro compe. Lupus alle 73. Fels de modis procedendi con tra monac. n. 19. & 20.*

Sed eſt neceſſarium pro explicatione prædictorũ notare, quid his verbis (ſummarie, & de plano, & ſola veritate inſpecta) importetur, & primo quidem animaduerto, ad iudicium alia pertinere, vt neceſſaria, atque (vt iuriſperiti loquuntur) eſſentialia, alia verò dicuntur accidentaria, vt ſunt ſolennitates iudicij, & prætermiſſis his accidentarijs, quæ ad ſolennitatem pertinent, particulæ, quæ nobis explicandæ proponuntur eſſentialia iudicij ſignificant, prout aiunt Panormitanus, Paulus, Cardinalis, Felinus, Hoſtienſis, *c* Romanus, Baldus, & Florentinus. Videamus igitur hæc eſſentialia per prædictas particulas importata, hoc verbum (ſimpliciter) remouet calumniatorias, & doloſas protelationes, inaneſque exceptiones: ita *d* Paulus, & Cardinalis; verbum (de plano) ſecundum Paulum ſignificat, vt adiecta ſolennitate ſedendi in loco ſolito etiam feriatis diebus procedatur in cauſa (ſummarie verò) id ſignificationis proprie ſibi vſurpat, vt quæ ad iudicij vim, & naturam attinent, ſolùm requirantur, nec reis conceditur, vt teſtium iuſiurandum videant, ſed teſtium & capitulorum exemplar eis tãtum tribuatur, quod colligitur ex traditis à Bartolo, *e* & Baldo, & Franciſco de Aretio, & Felino: verbum (inſpecta ſola veritate) denotat, vt iuris omnis reijciatur pompa eo tamen vt ius naturale, aut gentium nihil incommodi patiatur. Ita *f* Abbas, & Florentinus. Ius autem gentium apud regulares ſunt conſtitutiones generales religionum, prout aduertit *g* Victorinus, Manſo.

*c Pan. in c. dilecti. de iudi. Pan. & Car. ſupe de verborum ſignif. & in c. pe de iud. Fel. in c. dilecti de iud. Hoſt. in c. & alos de accuſa. Rom. conſ. 26. Flor. 3. p. & 9. t. 18.*
*d Pan. et Car. in c. diſpendioſa de iud. nu. 42.*
*e Bar & Bal. in l. filius fam. ff. de dona. Fe. in c. dilecti de iudicijs.*
*f Abb. in d. c. dilecti, & in d. ca. qualiter & quando & Floren. vbi ſu.*
*g Manſus de cauſis reg. c. 17 p. 27. in fi.*

Ex quibus facile indagare poſſumus, quæ in cauſis monachorum dicentur neceſſaria, & cum natura omnibus comparatum ſit ſeſe tueri, atque defendere ab his, quæ nocitura videantur, omnia, quæ ad defenſionem reorum pertinent, de iure naturali ipſis reis præciſe conceduntur. Hæc ad eſſentiam iudicij ſpectant argumento *h* iuris, & eorum, quæ tradunt Ancharranus, & Felinus, & defenſio reo tollitur, ſi Capitulorum, de quibus cauſa dicenda eſt, copia denegetur, oportet namque arma, quibus appetimur nos proſpicere, vt ab eis defendamus nos metipſos. Præterea huiuſmodi capitula, ſeu delationes ab actore pendent, ex quo efficitur neceſſario accuſatorem, aut denunciatorem, aut infamiam ad iudicium excitandum debere eſſe, de quibus in quæſtione tertia agemus, quæ quidem vſque ad eo faciunt ad naturam iudicij, vt eorum altero detracto latrocinium potius appellari poſſit, quam iudicium. Nec in hac re aliqua eſt inter doctores diſſenſio, conceſſionem autem moræ, aut interualli, vt ſcilicet reus apte iuret, mihi inter neceſſaria connumeranda ſentio, ſiquidem actio nulla niſi interuallo temporis confici poteſt. Quam ob rem conſentaneum rationi non eſt temporis interuallum reo denegari, ne imparatus, & incautus cauſam dicere cogatur. Vtrum autem teſtium nomina, atque dicta ipſius rei aperienda de peccatis clericorum ius *i* clarum eſt: de religioſis verò diſcrepant inter ſe Doctores. Nam *K* Panormitanus partem affirmatiuam grauiſſimis rationibus adductis tuetur. At Hoſtienſis dicta quidem reo eſſe manifeſtanda aſſeuerat, ipſorum verò nomina ſilentio inuoluenda, cum hæc ad iuris ſolennitatem ſpectent, quæ ſolennitas non ſeruatur apud regulares. Non deſunt tamen Doctores grauiſſimi, qui ſentiant, neque teſtium nomina, neque eorum dicta vlla ratione eſſe reo aperienda, quod quoad dictum primum valde probabile opinatur *l* Manſus. Nam cum monachis plurimum commodi ex animi tranquillitate procedat, nihilque ſic religionis quietem labefactet, ſicut teſtium nomina, cum ex ipſis acerbiſſima excitentur odia, vltiones expectentur, innumeraque perturbationum ſemina naſcantur: video tamen quod in monachorum cauſis ſufficit ſi capitulorum nomina conceſſa defenſionis locus non excludatur: quod tamen fallit prout ait *m* Panormitanus in criminalibus, ac grauiſſimis cauſis & ſic in quadam *n* ordinatione generali noſtræ ſacræ Religionis præcipitur, vt in his cauſis criminalibus grauibus teſtium nomina pandãtur, ne reus indefenſus ſuccumbat, ſi ipſe reus eorum nomina illi manifeſtari petat.

*h l. defenſio facultas de iure fiſ. l. 10 Anca. conſ. 259 Fel. in c. qualiter. & quando & 2. § debet ac ac cuſa.*
*i d. c. qualiter & quando & 2.*
*K Pan. in d. c. olim. & in ca. qualiter & quand.*
*l Manſus vbi ſup. p. 29.*
*m Pan. in d. c. qualiter & quando.*
*n Ordi Tolet. c. 6. de correct. delinq fo. 41.*

## ARTICVLVS II.

### *An antequam iudex procedat, debeat conſtare de delicto facto.*

RESpondeo dicendo, quod antequam iudex procedat contra aliquem delinquentem debet conſtare commiſſum eſſe delictum: Ita Bartolus, *o* & poſt alios tradit Antonius Gomez, adeo hoc eſt verum, vt ſi quis confiteatur ſe occidiſſe aliquem, & non conſtat de corpore occiſo, talis confeſſio ei non præiudicat, vt poſt Baldum, & alios tenet Iaſon. *p*

*o Bart. in l. 1. § item. illud. ff ad ſilan. Cõ. de delict. ca. 3. t. de caps. n. 4.*
*p Iaſon in l. e vor. eel 2 ff de iur. et facti ign.*

## ARTICVLVS III.

### *Vtrum antequam iudex procedat contra aliquem delinquentem, debeat conſtare de delinquente.*

RESpondeo dicendo, quod Angelus *q* dicit, quod valet, & tenet inquiſitio, licet ignoretur nomen delinquentis, licet enim ignoretur perſona delinquentis, ad declarandam perſonam delinquentem fit inquiſitio, vt ait quædam *r* Gloſſa: at, vt hæc doctrina clarius pateat, quæſtionis reſolutio quinque comprehenditur dictis. Primum dictum eſt, quod quando procedit iudex per viam accuſationis non poteſt procedere, niſi compertum ſit, quæ ſit perſona delinquens, & quæ ſit perſona offenſa, & ratio clara eſt, quia nemo poteſt accuſare, niſi ſit offenſus, debet nominare in accuſatione, quem accuſat, & hoc eſt de ſubſtantia in libello, vt ponatur nomen actoris, & rei, vt tenet quædam *s* Gloſſa.

*q Angel. in § quadrup. ca. 2. inſti. de actio.*
*r Gl. in l. 1. § illud ff ad ſilan.*
*s Gl. in l. 1 de libell. obla.*

Secundum dictum, ſi iudex procedit per viam denunciationis, & denunciatio fit per aliquem viſitantem denuntiando de delicto commiſſo, tunc iudex poteſt procedere ex officio, cum conſtet ipſi de delicto commiſſo. Si verò denuncians nominat aliquẽ, & non nominet delictum, non poteſt iudex contra illum denunciatum procedere, imo & ſi commiſit delictum ſimul cum delinquente, non procederetur contra delinquentem nominatum, donec conſtaret illum commiſiſſe delictum, ſaltem præſumptiue, & ita practicatur, & iuxta hoc debet intelligi doctrina *t* Bartoli,

*t Bart. in l. 2. § ſi publi n. 7. ff. de adult.*

Tertium

Tertium dictum, ſi iudex procedit per ſolam inquiſitionem ſine aliqua accuſatione, vel denunciatione, tunc aut procedit ad inquirenda delicta, aut ad punienda, ſi ſecundum, non poteſt procedere contra delinquentem particularem, niſi ſciuerit cõmiſiſſe delictum, vel ſaltem præcedat infamia. Ita loquitur Gloſſa *a* quam ſequitur Dinus, licet Bartolus, & Baldus cõtrarium velint ſentire, ſcilicet quoad infamiam ortam ex illa generali inquiſitione non poſſet quis puniri, niſi delinquenti daretur copia indiciorum, & audiretur. Quam opinionem Baldi puto ſequendam, & à fortiori in cauſis regularium, non enim poteſt regularis incarcerari, prout inferius dicetur, niſi conſtet plana probatione delictum commiſiſſe, quod in noſtro caſu à fortiori eſt aſſerendum, cum ſecundũ ius naturale nullus inauditus iudicetur; quãdo verò iudex procedit per inquiſitionẽ ad inquirenda delicta, & non ad punienda, tunc quando inquiſitio eſt particularis, non poteſt iudex procedere niſi propter graue crimen. Ita Bartolus, *b* tunc enim quando eſt graue delictum, poteſt quis capi, & incarcerari, & ſi fuerit regularis delinquens, debet præcedere plena probatio ad hoc, vt in carcerem detrudatur. Verum eſt tamen, quod ſufficit ſemiplena ad hoc vt in cuſtodia reponatur, quæ in religione (caſa de la diſciplina) vocatur. Quando verò procedit per inquiſitionem generalem, bene poteſt inquirere, & tunc inquiſitio in delictis poteſt dici generaliter fieri tripliciter. Primo ratione perſonæ, & delicti, vt fit in inquiſitionibus, quæ prælatus facit in viſitatione diœceſis. Secundo poteſt dici generaliter ratione delictorum, licet ratione perſonæ ſit ſpecialis, vt quando inquiritur contra iudices, vel officiales in ſyndicatu, & quando prælati regulares viſitant alios prælatos. Tertio dicitur generalis ratione perſonę, licet ratione delicti ſit ſpecialis, vt quando inuenitur aliquis homo mortuus, & neſcitur, quis fuerit. In omnibus his tribus caſibus dicitur generalis inquiſitio, & poteſt iudex procedere ad patefaciendam veritatem, & licet ex tali inquiſitione non poſſint religioſi delinquentes puniri, poſſunt tamen recludi in cuſtodia, prout colligitur ex traditis à Bartolo, *c* & Baldo, & Fortunio Garcia. Sed de his latius in quæſtionib. ſequentibus, & cum hæc non poſſint expedire, niſi viſitando prouincias, ideo oportet, vt de viſitatoribus agamus.

*a Gl. vbi Dinus & Bart. nu. 7 d. § ſi publie. Bald. in d. l. iubemus cod. de probanti.*

*b Bart in d. l. ſi publ. nu. 10. & 11.*

*c Bar t. in d. l. ſi publ. n. 3. & Bal. in d. l. iubemus nu. 1. Fortu. in l. Gall in primo nu 15 ff de lib. & poſtum.*

## QVAESTIO IV.

### De correctione fratrum, quantum ad viſitationem in ſex articulos diuiſa.

*Circa quam quæſtionem ſex quæruntur.*

1 *AN ſint obligati generales ordinum mittere cõmiſſarios ad prouincias viſitandas.*
2 *Per quos patres debeant ſuperiores prouincias viſitare.*
3 *Vtrum viſitatores poſſint ſubdelegare.*
4 *Vtrum generales, & prouinciales teneantur ſingulis annis viſitare.*
5 *Quomodo viſitatio ſit fratribus proponenda.*
6 *Vtrum Epiſcopus, aut eius prælatus regularis poſſit viſitare capellanum regularem triremium, qui aduerſis ventis ad partes ſuarum diœceſum deuenit, & ibi commoratur.*



### ARTICVLVS I.

#### *An ſint obligati generales mittere commiſſarios ad prouincias viſitandas.*

RESpondeo dicendo, ſyndicatum officialiũ fuiſſe adinuentum, quia princeps tenetur rationem reddere pro ſubditorum iniuſtitia, prout dicitur in quadam authentica. *d* Eſt autem ſyndicatio experimentum totius iuſtitiæ & quia Cæſariani fraudum conſuetudine omnia temerare conſueuerant, vt dicitur in quadam lege *e* cauſam dederunt, vt ab officialibus arcta poſtularetur ratio, quæ per prius non tam ſcrupuloſè inquirebatur; etenim viſum eſt, vt quod officialis in officio comedit tẽpore ſyndicatus, ad inſtar cibi digerat iuxta quaſdam leges, *f* & ſi bene in officio ſe habuerit, laudes, præmia conſequatur, ſin autem male, puniatur, vt in toto vno titulo *g* traditur. Et ideo prælati inferiores ſyndicatum ægre ferre non debent, quia diuinum præceptum eſt, vnuſquiſq; reddat rationem villicationis ſuæ, vt dicitur in Euangelio. Et Samuel, *h* ſic ad populum affatus fuit. *Loquimini ad me coram Domino, vtrum bouem cuiuſque tulerim, aut aſinum, ſi quempiam calumniauerim, ſi oppreſſi aliquem, & ſi de manu cuiuſquam munus accepi, & reſtituam vobis, & dixerunt, non es calumniatus nos nec oppreſſiſti, nec tuliſti de manu alicuius quidpiã, & dixit ad eos, teſtis eſt Dominus, quia non inueneritis quidpiam in manu mea*, hoc autem multis cõprobant Speculator *i* Andreas Iſerna, & Doctores communiter dicentes, omnes debere viſitari, & ſyndicari iuxta vniuſcuiuſque conditionem.

*d Auth vt iudex ſine quoque ſuffr. §. ſcrupid exemp.*

*e l. defenſionis facultas de iure fiſc. lib. 10.*

*f l. 1. cod. vbi ſe vel clar. l. 2. cod. ad l. Iuleiam. l. 3. cod. de ratio. agi oportet.*

*g Tit. vt iud ſine quoque ſuffr. §. 1.*

*h Samuel. 1. Reg.*

*i Spec in ti. de ſynd. Iſern. in ti qua ſint regalia bona cõdemnatorum.*

### ARTICVLVS II.

#### *Vtrum poſſint omnes eſſe viſitatores prouinciarum.*

RESpondeo dicendo, quòd oportet, vt in religione adſit frequẽs viſitator ex eodem ordine, qui poſſit fratrum intentiones perſcrutari, cui denũcietur, quæ in capite, & in membris cõrrigenda videntur iuxta decreta *k* Concilij Tridentini, & tradita à Nauarro, *l* & licet aliquibus religionibus cõceſſum ſit à ſede Apoſtolica, vt poſſint in capitulo aſſignare viſitatores, qui viſitent monaſteria in capita, & in mẽbris, hæc tñ conceſſio ciuili modo intelligenda eſt, dummodo. ſ. non eligantur ſuſpecti, *l* tradunt. n. Doctores, quod princeps dãdo iudicem nõ videtur permittere, niſi debito modo agatur. Talis. n. præſumitur eſſe intẽtio in priuilegiis, qualis eſt legis ſcriptæ, & naturalis rõnis ſecundũ *m* Baldum, & princeps non præſumitur velle aliquid iniuſtũ vt notatur in iure, & tradit Baldus. Vnde priuilegium concedens, quod poſſit capitulũ generale eligere ſyndicatores ex ſuis fratribus intelligatur de idoneis, & habilibus argumento multarũ legum, *n* & Canonũ. Viſitatores autem ſuſpecti iuſte inhabiles ad viſitandum cenſentur, ſi. n. priuilegium conceſſum ad eos eligendos ad iuſte ſuſpectos extenderetur, iniuſtũ profecto iudicaretur, prout concludit Paris *o* de Puteo. Vnde videant, & attente attendãt generales ordinum, quos mittent viſitatores, & ſyndicatores, an ſint ſuſpecti, an ſint habiles ad huiuſmodi miniſteriũ exercẽdũ, non. n. poſſunt inſtituere illos, q̃ in cauſis regularibus ignari reputantur, cum poſſit de illis ſuſpicari, quod per ignorantiam aliqua, quæ

*k Tri. ſeſ. 25. de reg. c. 1 & 8. Nau. c. Nullã num. 20. 34.*

*l Doct. l. libertas. l. 2. ff. de ĩ ius vocan.*

*m Bal. in li. 1. apud quã qu. feud.*

*n c. 1. de conſt. l. Bal. in autẽ hoc inter liberos de donatio nib. c. habeat cod. de ſacroſ. ia l. vt gradatim de mune. & honoribus. ca. cauſam de reſcriptis.*

*o Paris de Puteo de ſindicatu §. eſt tamẽ circa prædicta Ord Iol ca 7. de electio. fol. 61.*

B non

Digitized by Google

## QVAESTIO V.

### De fratrum correctione, quantum ad inquiſitionem, in vndecim articulos diuiſa.

*Circa quam quæſtionem vndecim quæruntur.*

1 *Quis & quotuplex ſit inquiſitio.*
2 *Quis poteſt inquirere.*
3 *Vtrum ad inquiſitionem generalem faciendam neceſſe ſit quod præcedat infamia.*
4 *Vtrum in inquiſitione generali poſſit inquiri de aliquo particulari.*
5 *Vtrum in inquiſitione particulari poſſit procedi contra non infamatum.*
6 *Vtrum poſſit aliquis ſpecialiter inquiri, non præcedente infamia, quando crimen eſt contra Rempublicam.*
7 *Vtrum infamatus de vno delicto poſſit de alijs inquiri, de quibus non eſt infamatus.*
8 *Vtrum iudex poſſit inquirere de genere alicuius, licet contra eum nulla præceſſerit infamia generis maculati, & vtrum non præcedente infamia poſſint contra aliquem procedere.*
9 *Vtrum Prælati contra fratres poſſint inquirere, & eos punire ſuper delictis, quæ ipſos dubitatur commiſiſſe.*
10 *Quid debeant inquirere Viſitatores monialium.*
11 *Vtrum crimina præſcribantur, ita vt iudex contra criminoſum minimè poſſit procedere.*

### ARTICVLVS I.

*Quid, & quotuplex ſit inquiſitio.*

Reſpondeo dicendo, quod inquiſitio ab inquirendo importat inquiſitionem alicuius præcogniti, quæ iuridica, & Canonica dicitur, ſi fiat ſecundum Iura, & Canones & eſt triplex ſecundum Panormitanum, *a* ſcilicet, generaliſſima, qua inquiritur ſuper ſtatu totius prouinciæ, vel diœceſis, & generalis, qua inquiritur ſuper ſtatu alicuius ciuitatis, vel monaſterij aut loci, & ſpecialis, qua inquiritur contra certam perſonam, ſiue ad imponendam pęnam, ſiue ad peccatum euitandum ex debito officij, vel dic, quod eſt triplex. Prima ſcilicet. Generalis ſimpliciter, id eſt, quantum ad perſonas, & delicta, vt cum Præſes inquirit, an ſint homines facinoroſi, de qua in quadam lege. *b* Et ſecunda ſpecialis ſimpliciter, id eſt quantum ad perſonas, & delicta, vt cum de certo & limitato crimine contra certam & limitatam perſonam Præſes, vel Prælatus inquirit, de quibus in alia lege. *c* Tertia generalis, ſimul ac ſpecialis ſecundum quid, ſiue ſit generalis quoad perſonas, & quoad delicta ſpecialis, vt dum Præſes inquirit contra eos, qui Titium occiderunt, de qua in alia *d* lege, ſiue è contrario ſit generalis quoad delicta, & quoad perſonas ſpecialis, vt cum Prælatus inquirit in ſyndicatu.

*a Pan. in cap. Qualiter. & quando. 2. de accuſat.*
*b l. congruit. ff. de off. præſi.*
*c l. ea quidem C. de accuſ.*
*d l. mandatis de condit. ob turp. cauſam.*

### ARTICVLVS II.

*Quis poteſt inquirere.*

Reſpondeo dicendo, quod quilibet Prælatus inquirere poteſt contra ſubditum ſuum, imo tenetur, ne ſubditorum ſanguis de manibus eius exquiratur in die iudicij, prout dicitur in iure. *e* Et aduertant Prælati Regulares, quod non debent committere alijs non bene inſtructis, & doctis fratribus inquiſitionem delicti alicuius fratris, quæ nō debet fieri per teſtes ſæculares, cum in cauſis clericorum, & monachorum criminalibus à teſtimonio & denunciatione laici repellantur, iuxta ſacros Canones. *f* Et tradūt poſt alios Couarruuias, Iulius Clarus Menochius, & eſt communis opinio ſecundum Viues, & ſic aduerſus monachos caute ſunt inquirentes, & iudices conſtituendi, cum non minima difficultas conſiſtere videatur in examine culpæ ad capiendum, ſeu citandum aliquem clericum, aut monachum. Vnde cunctis Eccleſiæ iudicibus, & prælatis regularibus lubens cōſulerem vt cauſæ omnes clericorum, & monachorum, præſertim ex incontinētia procedentes caute & ſub debito ſecreti ſigillo agantur. Nam verecundi, & bonæ famæ Eccleſiaſtici, & Regulares viri, qui fortan humana fragilitate in incōtinentiæ peccatū dilabuntur, mallent vtique grauiori pœna, ac cenſura corripi, quàm publicè leuiſſima pœna corripi, ſeu protinus abſolui. Quod ex eo potiſſimum facere aſtringuntur dicti iudices Eccleſiaſtici & Regulares: quia laici, qui vitijs dediti ſunt, quaſi iam ſociorum criminum pares feciſſe lætantur, ac inde anſam ſuſpiciunt in eiſdem criminibus indurato animo permanēdi, ac ignobile vulgus rumorum auditor lubens non ſolum ſimilia credit, ſed multiplicat, vnde ſæpius quos imitari, & venerari deberet, ſpernit vtique. At ſi monachorum crimina publica fuerint, tunc Apoſtolus monet, publicè peccantes palam eſſe corripiendos, vt quos exemplo ſuo ad malos mores prouocauerunt, ſuæ emendationis teſtimonio ad rectam reuocent vitā, & adhuc, Prælatus hoc publicæ pœnitentiæ genus (ſi expedire iudicauerit) in alium ſecretum, poterit commutare, iuxta deciſionem Conc. Trid. *g* Quando autē laici poſſint eſſe teſtes in cauſis monachorum, vide in quæſtione *h* de correctione fratrum, quo ad teſtes contra eos deponentes.

*e c. ad irrefr. de off. ordin. c. vl. de irreg.*
*f cap. de cætero de vit. Couar. pract. qq. c. 18 num. 2. Clar. l. 5. recep. ſen. c. 8. n. 10. & q. n. 21. & q. 24. n. 9. Mer l. 3. de teſtam. § 12 & 73 Viues cōmun. opin. fol. 282 verum teſtificare poſſunt.*
*g Conc Trid. ſeſ. 24 c. 8.*
*h Infra hac to. q. 10. ar. 1.*

### ARTICVLVS III.

*Vtrum ad inquiſitionem generalem faciendam, neceſſe ſit, quod præcedat infamia.*

Reſpondeo dicendo, quod ad inquiſitionem generalem faciendam non eſt neceſſarium, quod præcedat infamia, neque quod adſit accuſator, neque denunciator, prout reſoluit doctiſſimus Soto. *i* Vnde Prælati Regulares quando huiuſmodi inquiſitionē fratribus volunt intimare, debent ipſi quandam breuem paternis viſceribus comitaram facere exhortationē, qua facta debent ſtatim viſitare ſacroſanctam Euchariſtiam, & Sanctas reliquias, & oleū ſanctū. Quibus viſitatis ſolicitudine Marthæ æſtuātes ad enfermeriam, & officinam conuentuum debent ſe conuertere, vt oculis proprijs perſpiciant, quomodo ea, quæ ad cultum diuinum pertinent, & ad curandos infirmos, ſuſtentandòſque decenter fratres ſe habeant. Quibus peractis ſtatim debent vocare fratres ſigillatim, inquirendo de his, quæ in ſuperiori quæſtione *K* ſatis diximus. Aduertāt tamē Prælati inquirentes, quod non recipiant denuntiationē, niſi firmatā à denunciāte. Et ſi dixerint, nihil ipſos ſcire, quod denunciatione ſit dignum, obſtringant id ipſum propria manu firmare, ne peracta inquiſitione aliqua animi maleuoli ſuperueniente occaſione ſcribant, ſe multa digna correctione ad denunciandum habere; aduertant deinde ad quandam ſingularem doctrinam Hoſtienſis, *l* quod poſt, & ante viſitationem, & inquiſitionem generalem non debent paſſim Prælati recipere

*i Sot. de deteg. ſecr. q. 6. mēb. ſeq.*
*k Ant. ſin.*
*l Hoſt. de inquiſi § 2. v. va autem.*

chartulas, quas monachi contra Præpoſitos ſuos clanculo offerunt. Nec tamen debent eſſe nimis increduli, ſolent enim hæ manifeſtationes non vulgare commodum, & vtilitatem reportare, ſi iudex maturo conſilio, & prudentia veritatem indagauerit, vel ſaltem legitimam cauſam inuenerit, vt ſeruato iuris ordine, ad inquiſitionem criminis, deueniat, non tamen ſupradictis capitulis aliquo modo procedendum eſt, etiam ſi in ipſis copia teſtium adhibeatos, cum capitula illa extraiudicialiter fuerint producta, & ſi aliter fieret, ipſe proceſſus eſſet ipſo iure nullus, vt ſcribit Iulius Clarus *a* affirmans apud ſuos iudices ita ſeruari.

*a Clarus in pract. crim. §. fin. q. 1. v. Sed enim.*

## ARTICVLVS IV.

*Vtrum in inquiſitione generali de aliquo particulari poſſit inquiri.*

RESpondeo dicendo, quod non pōt prælatus in inquiſitione generali de aliquo fratre particulari interrogare, ſolùm enim ipſis licet inquirere, quis tale commiſerit delictum, prout infra dicetur, niſi aliqua perſona ſit infamia notata, quod tale cōmiſeſit crimen. Nemo etiam in inquiſitione generali obligatur, delictum à ſe etiam publice commiſſum manifeſtare, non enim delinquens tenetur ſe prodere, niſi legitimè ſit interrogatus. Vnde Doctores communiter, teſte Soto *b* aduertunt, inquiſitionem generalem non eſſe iudicium, ſed præambulum ad iudicium, & ſic iudex prius in ea inquirit, vtrum ſit aliquod vitium contra communitatem, & vtrum ſit aliquis delinquens de hoc crimine infamatus, & poſteà adhibitis teſtibus, iudicium in eo fit, prout tradunt Albertinus, *c* & Bartolus, & infra manifeſto confirmatur. Videamus ergo de inquiſitione particulari.

*b Sot. de de. teg. 2. p. q. 7. co. 3. dub. ar. 4*

*c Alber. in aſſer. q. 34. cn. 6. Bart. in l. ſi ff. de q. ca. fin. de baret.*

## ARTICVLVS V.

*Vtrùm in inquiſitione particulari poſſit procedi contra non infamatum.*

RESpondeo dicendo, quod inquiſitio particularis alicuius perſonæ, quæ ad eius correctionē ordinatur, debet ipſa perſona laborare huius delicti infamia, vt quando indicia grauia, notoria contra ipſam probantur, ita quod ſi iudex cōtra eū hoc caſu non procederet, ſcandalum cauſaret, prout reſoluit Nauarrus, *d* dixi, (indicia grauia) ſi enim nō ſunt grauia, nō ſufficiunt ad procedendum per viā inquiſitionis, bene tamē per viam accuſationis. Nō enim debent Prælati permittere de aliquo occulto crimine accuſantes clericum apud eos, niſi debitorem prius ſibi obtulerint, aut videant, quod dicti officiales ſufficienti probatione, aut legitimis indicijs moniti cauſam ipſam aggrediuntur, prout dicetur infra, vt poſt Nauarrum *e* tradit Soto. Tunc autē erūt indicia grauia, ut per viam inquiſitionis poſſit iudex procedere, quando ex ipſis euidenter poteſt malè præſumi, nulla in ipſis iudicijs ad bene præſumendū conjectura aſſiſtente, vt ſunt indebita oſcula & amplexus cū mulieribus. Tunc autē erūt leuia indicia quādo alicuius peccati conjectura adeſt, & magnū alicuius boni indiciū, ita vt ex illis ſuſpicio leuis oriatur. Verbi gratia, ſi aliquis bonæ famæ religioſus ſimul cum muliere in loco malæ ſuſpicionis digno alloqueretur, hoc enim indicium ad infamiā non ſufficit. Denique non eſt licitum iudici inquirere de aliqua perſona particulari ratione alicuius criminis occulti non infamata.

*d Nau. in mā. c. 8. nu. 32. & c. 28. nu. 31. et 137.*

*e Nau. vbi ſu. So. l. 5. de iuſt. q. 6. a. 2. & de deteg. ſecr. mē. 2. q. 6. con. 8. dubio. 8.*

Et vt hoc melius intelligatur, exemplo rem confirmare neceſſe eſt. Eſt hic Petrus, de quo tres, aut quatuor denunciāt dicentes, ipſum cum quadā muliere accubantem vidiſſe, cuius criminis non eſt Petrus infamia notatus, denūciātes enim ſecreto Prælato crimen ſunt manifeſtatis: in hoc caſu nō poteſt Prælatus publicè delinquentem punire, nec poteſt vocare alios teſtes, vt de eorum vita inquirat, vt eſt deciſū in iure, *f* in quo multa loca ſacræ Scripturæ in cōfirmationē huius veritatis adducūtur. Ex quo colligitur malè agere prælatos Eccleſiaſticos, & Regulares publicè ſuos ſubditos punientes nulla præcedente accuſatione ratione criminum occultorū, quæ commiſerunt propter tres, aut quatuor teſtes de ipſis criminibus teſtificantes, nulla contra eos infamia præcedente, & ſic refert Salzedus *g* in cōfirmationem huius doctrinæ nouiſſimam & egregiā deciſionē quæ in prouinciali Concilio *h* Toletano anno Domini milleſimo quingēteſimo octogeſimo quinto ſtatuta eſt, quæ ſic loquitur. *Promotor fiſcalis apud Eccleſiaſticum iudicem neminem deferat, niſi quē legitima, ac frequens grauet infamia. Neque ex ea delatione iudices inquirere audebunt, imo priuſquam ad inquiſitionē procedant, diligenter curent inueſtigare, an ea infamia a maleuolis, an à pijs viris & honeſtis orta fuerit*, Hæc ibi: & quia hic diuinus ordo, & modus procedendi ab aliquibus iudicibus Eccleſiaſticis, & regularibus non ſeruatur, volentes ad euitandum aliquod in ſuo ordine ſcandalum futurum, legem diuinam, & canonicam potius violare, iuſto Dei iudicio incidunt in Scyllam, volentes vitare Carybdin, permittente Deo, vt publica & grauia peccata à ſuis ſubditis perpetrentur: quorum criminum occaſione eorum religio maximè deluſtratur.

*f c. inquiſitio n. c. qualiter & quando de accu.*

*g In ſua prac. cri. ca. 6. nu. 4. ver. aggrediūtur, & ca.*

*h Conc. Tolet. act. 2. c. 48.*

Magno per attendant Prælati ad ea, quæ charitati Dei, & proximis ſunt annexa, & omnia ſubijcentur eis: & vt debita procedāt charitate, notēr, quod quando delictum fratris teſtibus non poteſt probari, & confeſſione delinquentis non comprobatur, tenentur ſuperſedere, vſque, dum aliquid cōtingat, quod delictum reddat notorium, & manifeſtum, ita vt delinquens poſſit iuridice conuinci: tenentur tamen hæc exequendo charitatem proximi ſemper præ oculis habere, conſiderando delinquentis humorum, ſi enim ex punitione ſi delicti nō ſperatus ipſius emendatio, imo è contrario eſt certa eius pertinacia, & induratio, erit conſultius in eo caſu pro tunc delictum, quo ad fieri poſſit, diſſimulare. Pro quo notanda eſt quædam Abbatis *i* doctrina, qui arbitratur, quod ſi clericus concubinarius efficeretur deterior, ſi compelleretur præciſe ad dimittendam concubinam, quod tunc Prælatus tolerando ad tēpus peccatum nō committit, quod dicit notandum Stephanus Aufretius. *K* At Bernar. *l* Diaz de Lugo in ſua practica criminali ait: Aduertant autē Prælati omnes, & eorū vices gerentes, ne huius doctrinæ colore in vitiorū correctione torpeſcāt, ſed cum talis toleratio facienda fuerit, certiſſimæ adſint cōiecturæ deterioſationis; quā certe limitationē dignā ſuo authore iudico, licet enim pœnæ Canonicæ nō ponātur in vltionem delicti, & ſit principaliter reſpectu publicæ vtilitatis, prout ſunt pœnæ Iuris Ciuilis argumento aliquarum legum, ſed ſimpliciter imponantur, vt delinquens pœniteat, & ſaluet aīam ſuam, & ſic principaliter imponūtur propter vtilitatem priuatam, vt de pœna perpetui carceris, patet ex iure. *m* Patet enim in detentione in monaſterio, vt ex alijs Canonibus *n* facile col igitur. (Vnde tales detruſi dicuntur pœnitentes, & ſic clerici detruſi in monaſterijs vel etiam in perpetuis carceribus dicit quædam Decretalis *o* eos ibi detrudi, vt agant pœnitentiā) Nō tamē poteſt negari,

*i Abb. in c. vt clericorum de vita & hon. cler.*

*K Aufrer. in Clem. 1. de off. ord. con. 15.*

*l In pract. de concub. ca. 79. in fine.*

*m c. Nouimus ca ſi. de verb. ſignif. & in c. quāuis de pœnis l. 6.*

*n c. Rem. 85. diſt. ca. tua 2. de ſpon. c. ſicut la. 50. diſt.*

*o c. vt fame de ſen. excom.*

quod

quod ipſæ pęnæ Canonicæ ordinãtur in publicam vtilitatem, cum proprium, & peculiare munus Prælatorum ſit, ſubditorum crimina & ſcelera punire, eorumque vitia redarguere, & eis ſit ſumme cauendum, ne ſubditi ſint criminoſi, & ne inhoneſtam vitam agant, vel prauis & corruptis ſint moribus. Et in Concilio *a* Tridentino ipſis præcipitur, & commendatur, & hoc non ſolum vt ipſi ſubditi emendentur, ſed alij timore pęnæ corrigantur, & religio à peccatis eam maculantibus præſeruetur. Tenentur Prælati ex officio paſtorali illis commiſſo non diſſimulare pro aliquo tempore peccatum, ſi ex tali nimia indulgentia aliorum religioſorum ruina ſuſpiciatur. Et dato, quod ſine timore ruinæ aliorum fratrum vnius delictum pro aliquo tempore diſſimulari prudẽter poſſit, non liberatem ego prælatos à peccatis, ſi ita tale peccatum diſſimulaſſent, vt ipſum pro tunc impunitum relinquerent punitione paterna, non iudiciaria ipſum ſecreto coram fratribus grauibus ſalubriter corrigẽdo cum adminiſtratione præcauendi peccata ſub pæna, quod cõtra ipſum iudices debent procedere vt tenetur. Nã Chriſtus Dominus nobis hanc legem præſcripſit dicens: *b Si peccauerit in te frater tuus, corripe eum inter te & ipſum ſolum: ſi autem te non audierit, dic Eccleſiæ. & erit tibi tanquam ethnicus & publicanus.*

*a Seſſ. 6. de reſor. cap. 3.*

*b Matt. 6. 5.*

Denique ſi facta dicta ſecreta admonitione, & correctione ſubditus ad meliorem frugem reſipiſcit, non poteſt Prælatus amplius de eius cauſa, vt iudex cognoſcere, ad exemplum boni, & prudentis Medici, qui ſi poteſt vulneri mederi abſciſſo digito, non abſcindit totam manum, prout colligitur ex traditis ab Aragon. *c*

Aduertant autem Prælati, quid circa prædicta dicat D. Antonius: *d Subditorum vita prudenter diſſimulanda ſunt, ſuo tempore vindicanda, vt videlicet delinquens deprehenſus toleratus tamẽ arguere culpas erubeſcat, ſeque ſe iudice, puniat, nonnulla verò aperte cognita maturè toleranda ſunt vt congrua opportunitate corrigantur, quædam verò occulta ſalubriter ſunt perſcrutanda, vt quibuſdam ſignis competentibus Rector, quod in ſubditorum mente clauſum habet, inueniat, & ex minimis maiora cognoſcat, ſeruatis tam in omnibus ſecreti contegendi iure, & ratione, quam periti Theologi tradiderunt. Nonnulla tamen ſunt leuiter arguendam nam cum non malitia ſed ſola ignorantiæ, vel infirmitate peccatur, magno moderamine delicti correctio temperetur: vbi autem morbi grauitas correctionis aſperitatem poſtulat, ea nõ denegetur, imo & cauteriũ apponendũ eſſe conſtat.* Hæc Antoninus.

*c Arag. 2. 2. q. 67. art. 3. in fine.*

*d Ant. 3. par. Sum. tit. 19. c. 41. §. 6.*

Contempletur etiam Prælati, quid Vmbertinus vir pijſſimus, *e* atq; doctus circa hoc dicat, enumerans enim cauſas, ob quas à correctionibus prælati frequenter deſiſtunt, ita ſcribit.

*e Vmber. in reg. D. Augu. cap. 164.*

*Contingit interdum, vt Prælati tranſgreſſiones aliquas non corrigant, aut ex puſillanimitate cordis, aut ex humilitate ſuperſtitioſa, aut diffidentia proficiendi, ex ignorantia, quod fratrum culpas ignorant, ſed nec curam ad eas cognoſcendas adhibeant, aut rurſus propter pacem propriam, quam turbare nolunt, aut propter verecundiam conſcientia eos accuſante alios corrigere non audent, aut propter timorem odij verentes, ne in ſubditorum incurrant indignationem, aut propter Prælationis amorem, & deſiderium quam admittere formidant ſubditos contra ſe huiuſmodi prouocante, correctionibus, aut ob defectum zeli, aut denique ex negligentia, quæ in Prælationis ſtatu maximè damnanda eſt. Attendant ergo Prælati, & ſi quando ab opportuna correctione ceſſent, videant, quo fine, vel ratione ducantur, & hanc diligenter examinent, ne eis ob aliorum crimina in profundum demergi contingat.* Hæc Vmbertinus.

Quæſt. reg. ioiu. 2.

ARTICVLVS VI.

*Vtrum poſsit aliquis ſpecialiter inquiri non præcedente infamia, quando crimen eſt contra Rempublicam.*

RESpondeo dicendo, quòd quando crimina sũt contra Rempublicam poteſt iudex procedere per viam inquiſitionis contra delinquentem, etiam ſi contra ipſum non ſit aliqua probata infamia, & delicto probato poteſt publicè puniri. Ita tenent Doctores, *f* qui vno ore fatentur, quod quando crimina ſunt atrocia, etiamſi delinquentes non infamia notentur, poſſunt publicè puniri.

*f DD in cap. qualiter & quando el 2. de accuſa.*

Pro cuius rei explicatione eſt notandum, aliqua peccata fieri contra communitatem, & ſunt illa, quibus delinquentes principaliter damnum Reipublicæ intendunt, & ruina publica prætenditur, vt eſt crimen læſæ maieſtatis, diuinæ & humanæ, & furtũ publici ærarii, & homicidiũ alicuius hominis eminentis, à quo ſalus Reipublicæ pendet, cum in omnibus his caſibus intendat delinquens Reipublicæ ruinam, prout reſoluit Soto, *g* qui ait, quod huius ſpeciei eſt in via publica latrocinia committere, cũ huiuſmodi latrocinijs viis publicis immediate fiat iniuria, & aliqui addunt, quod ſubornationes in cathedris, & in beneficiorum concurſu ſunt peccata contra communitatem, quando pro indignis ſubornatur. Et huius opinionis eſt doctiſſimus Soto, *h* cuius ſententiam amplector, cum per huiuſmodi peccata ex ſua natura damnum alicui communitati inferatur immediate. Dicunt etiam aliqui, quod crimen nefandum eſt huiuſmodi ſpeciei propter ſuam grauitatem, imo affirmant, quod crimen fornicationis religioſi in eadem claſſe collocatur, cum ex eo ſi ſciatur & publicetur, tota communitas ipſius religioſi infametur. Sed qui in hac perſiſtunt opinione, tota ab errare videntur via, cum prædicta crimina ex ſua natura nociua non ſint communitati. Eſt tamen aduertendum, quod peccatum blaſphemiæ ſemper eſt viſitandum, etiam ſi coram paucis committatur, nulla præcedente infamia, attento, quod huiuſmodi peccatum committentes ſunt homines abiectæ vitæ, & merum ſuam famam parui facientes, oportet tamen, vt correctione fraterna prius admoneantur, quaſi non ſint emendati, ad denunciationem poteſt deueniri.

*g So. de tegẽd. ſecr. memb. 2. q. 4. con. 3.*

*h Soto.*

ARTICVLVS VII.

*An infamatus de vno delicto poſsit de alijs inquiri, de quibus non eſt infamatus.*

RESpondeo dicendo, quod infamatus de aliquo delicto, de hoc, & nõ de alio poteſt fieri inquiſitio, niſi ea crimina ſint adeo connexa, vt de vno nõ poſſit cognoſci ſine eo, quod de alio etiã cognoſcatur. Vnde Iudex ſæcularis de concubinarijs inquirens, videns aliquem concubuiſſe cum moniali poteſt incidenter cognoſcere de ſacrilegio, etiam ſi dicti ſacrilegii minimè infamia præceſſerit, & ſic qđ dicimus in hoc articulo, tantùm habet locũ, cũ agitur de criminibus diſparatis, prout Dominus Caietanus, *i* & Soto, affirmant, & per conſequẽs non poteſt Iudex inquirere de complicibus, niſi de eis, contra quos adeſt aliqua infamia, & indicia. Verum eſt tamen, quod ſi crimen, de quo inquiritur, eſt Reipublicæ nociuum, vt ſunt peccata contra Rempublicã, in hoc caſu de complicibus eſt inquirendum, etiam ſi contra eos nulla præceſſerit infamia.

*i Caie. 2. 2. q. 69. ar. 2. Soto vbi ſup. qu. 9. aub. 3. con. 5.*

ctum contingit in monaſterijs oppidorum, quàm in his, quæ in ciuitatibus magnis erecta ſunt.

## ARTICVLVS X.

*Quid debeant inquirere viſitatores monialium.*

RESpondeo dicendu, quod viſitatores monialium ſ[..]hei[..]um ſtudium debent diligenter impendere, vt moniales ipſæ pannis ſericeis variorum fodiaturis, ſandalitijs comatis, & cornutis crinibus, ſaccatis, & virgatis capaciolis, non vtantur, nò choreas, non feſta ſæcularium ſequantur, non voluptuoſam aliàs vitam ducant, eaſque ſolertius retrahere ab inſolentijs quibuslibet, & mundi huius illecebris, & inducere eaſdem ad impendendum in monaſterijs ſuis deuotum, & debitum in toto Domino famulatum, & electas Abbatiſſas inducere ad benedictionem infra annum à tempore confirmationis cõputandum, niſi ſubſit cauſa rationabilis, aliàs cadẽt à iure ſuo, vt plenius in iure notatur. Debet etiam viſitator attendere omnia, quæ habentur in cap. 1. de ſtatu monachorum *a* lib. 6. videlicet circa clauſuram monialium, & quod vltra facultates nulla nouitia recipiatur, & quomodo fieri debeat homagium, & fidelitas dominis temporalibus, & ſæcularibus, & quid agendum, quando in ſæculari & Eccleſiaſtico foro cauſas habent, Abbatiſſæ verò, & Prioriſſæ Regulares tam ſuum monaſterium, quàm inferiora ſibi ſubiecta viſitare poſſunt, & debent; ſi tamen clauſuram exire non poſſunt, quanquam iuſte impeditę, debent, & poſſunt per alium etiam maſculum omni exceptione maiorẽ viſitare, vt notat quædam Gloſſa, *b* quæ allegat ſic tenere Archidiaconũ; & adde, quod ſi Prælatus exceſſerit in viſitando, prçlatus, cuius eſt Vicarius, tenetur pro exceſſu, vt argumento aliquorum iurium tradit poſt alios Ioannes Franciſcus Paccinus. *c* Hæc de iure antiquo, at ex Concilio Tridentino, vbi eſt receptum, iam ad viſitandum non poſſunt dictæ Abbatiſſæ exire.

*a Ca. ſi. de ſta tu monac.*

*b Gloſſ in cle. Attendẽtes de ſtatu Regu. c. epiſcop. 10 q. 1. & ca. inter dileſs. Archi.*

*c Paccin. de viſit. c. 4. q. 2. n. 20.*

## ARTICVLVS XI.

*Vtrum crimina tempore præſcribantur ita, vt iudex contra crimino ſum minimè poſſit procedere.*

RESpondeo dicendo, quod ſi aliquis religioſus fuerit de aliquo crimine conuictus, quod commiſerat ab hinc quindecim annis, & dicatur, quod non fuit punitus, poteſt nihilominus propter tale delictum puniri, cum delicta attento iure Canonico minime præſcribantur, vt probat quædam Gloſsa, *d* & tradit Decius, Boſſius, & Nauarrus. Verum eſt tamẽ, quod accuſatio criminalis de iure Ciuili præſcribitur per ſpacium viginti annorum, & per hoc tempus excluditur volens agere, prout traditur in quadam lege, *e* & probatur in quadam lege partitarum, & tradit Cantera. Ex his venit reſoluendum quoddam ſatis controuerſum dubiũ, contingit enim aliquando, quod in Religionibus propter aliquos diſcolos Fratres (per quos inimicus homo ſuper ſeminat zizania) ſit ſtatutum, quod elapſo certo termino non poſſit Fratres accuſare, neque denunciare, de cuius validitate controuertitur, & ſecundum ius Ciuile nemini dubium eſt, validum eſſe, vt patet ex dictis, & confirmatur, nam poſt annum præſcribitur actio iniuriarum, vt in quadam lege *f* determinatur in legibus partitarum comprobata. *g* Cum ergo de iure communi præſcribatur actio iniuriarum, poſſet præſcribi tempus, ad accuſandum, vel denunciandum, & ſic poſſet quis excludi ab accuſatione vel denũciatione, vt determinat Capella Tholoſana *h* dicit tamen, quod tale ſtatutum, non valeret, quando proceditur per prælatum quoad correctionem. Nam Prælatus etiam elapſo termino ſtatuti poſſet tunc corrigere delinquentem. Iſta fuit opinio Innocentij, *i* & iuxta hoc intelligit Cantera *k* Concil. Trid. in quo commendatur Ordinarijs correctio ſubditorum, & additur, *quod neque in his, vbi de viſitatione, aut morum correctione agitur, exemptio, aut vlla inhibitio, appellatio, ſeu querela, etiam ad Sedem Apoſtolicam interpoſita, executionem eorum, quæ ab his mandata, decreta, aut iudicata fuerint, quoquo modo impediat aut ſuſpendat:* hoc. n. decretũ, videtur extẽdendũ ẽt ad dictum ſtatutum. Ita quod eo non obſtante poſſint iudices Regulares argumento ipſius Decreti ad correctionem procedere, non vt parti ſatiſfaciat, cum contra eam vigore dicti ſtatuti ſatisfacit præſcriptum, ſed vt ſatiſfaciat Reipublicæ, pro cuius ſatiſfactione poteſt iudex ex officio procedere: ſicut enim non poſſunt crimina præſcribi propter damnum, quod ex tali præſcriptione Reipublicæ reſultat, vt ſecundum ius Canonicum eſſe diffinitum ſupra determinauimus. Ita non poteſt fieri tale ſtatutum in præiudicium Reipublicæ, cum ipſius interſit, ne delicta remaneant impunita. Ita colligitur ex traditis à Balde. *l*

*d Gloſſ in ca. Admonere 33. q. 2. v. pœnit. Decius in l. li cet cauſam de pro. Cart. 4. col. 4 dd. in c. venerabilis de exc. Boſſius in pract. tit. de accuſ. nu. 30. Nauar. in ca. conſideres. nu. 127. de pœni. d. 2.*

*e L. quero. C. de falſis l. 2 ti. 26. part. 3. l. 5 tit. 7 par. 7. Cantera in q. crimi pralu. 2*

*f L. ſi non con uicij vel ſi au tem mixam C. de iniur. l. 22. titu. 9. par 6.*

*g c. de iniurijs l. 22. ti. 9. p 6.*

*h Capel. Tolo deciſ 142. & deciſ. 188.*

*i Innoc. in ca. ad noſtram de appella.*

*k Cãtera vbi ſup. c. 6 nu 2. Tri. ſeſ. 24. de reform. c. 10.*

*l Bald in l. 1. C. ſi à non cõ. pet. Iudi.*

Ex quo colligitur, quod ſi poſt elapſum terminũ, delinquens ſuum confiteatur, delictum, poteſt iudex procedere ad correctionem, licet ipſum nemo poſſit denonciare, aut accuſare: & dato quod nemo iuxta prædictum ſtatutum poſſit accuſare, vel denunciare, hoc intelligerem, niſi confitens elapſo termino de ſuo delicto patrato glorietur, in hoc enim caſu de illo poſſet vtique accuſari, aut denunciari.

# QVAESTIO VI.

## De correctione Fratrum, quantum ad obligationem denunciandi delinquentes in decem articulos diuiſa.

*Circa quam quæſtionem quæruntur decem.*

1 *QVid & quotuplex ſit denunciatio.*
2 *Vtrum omnes teneantur iudicialiter denũciare.*
3 *Vtrum aliqui denunciare prohibeantur.*
4 *Vtrum denunciatio ſtatim obliget ſine correptione fraterna præcedente.*
5 *Vtrum aliquando poſſit denunciatio fieri nulla correptione præcedente.*
6 *Vtrum denunciatio iudicialis ſit adhibenda, ſi creditur, quod correctione fraterna adhibita frater non omnino emendabitur.*
7 *Vtrum teneatur quis denunciare, quod audiuit.*
8 *Vtrum iudices facile debeant admittere denuntiationes.*
9 *Vtrum peccent denunciantes, non potentes probare, quod denunciant.*
10 *Vtrum literæ infamatrices, ſeu delatoriæ incerto authore ſcriptæ vim habeant accuſationis, aut denuntiationis, aut inquiſitionis.*

## ARTICVLVS I.

*Quid, & quotuplex ſit denunciatio.*

REſpondeo dicendo, quod denunciatio eſt manifeſtatio facta iudici alicuius criminis, vt animæ delinquentis medeatur, & damnum euitetur. Vnde magna eſt differentia inter accuſationem, & denunciationem, denunciatio

forſitan, & certo nomine authoris, fidem præſtantes adhibent, & quærentes; crimina in eis cómiſſa, & in alios, ſcandalizando ipſos. Ita cum communi tenet Soto *a* quod eſt intelligendum, niſi pro certo habeatur, quod ipſe publicè peccans ea correctione publica, aut ſecreta, ad agendam pænitentiam publicè vitam in melius mutabit, in hoc enim caſu minime licet, accuſare, aut denunciare ſine Euangelica correctione præmiſſa, prout aduertit doctiſſimus Corduba, *b* etiam ſi Petrus à Nauarra aſſerat, hoc debere intelligi, quando peccatum coram tribus committitur, & non quando coram populo perpetratur: hanc limitationem minimè admitto, iam enim publicum ſcandalum datum publica pænitentia compenſatur ſine eo, quod manus ad arma denunciationis extendantur. Notandum eſt autem, quod in noſtro caſu illud dicetur publicum delictum, quod notum eſt omnibus, & ideo notoriũ appellatur, quod nulla tergiuerſatione celari poteſt. Pro cuius explicatione eſt aduertendum, quod hic terminus (notorium) non deriuatur ab hoc verbo (noto) prout aſſerit Syluester, *c* ſed à verbo, noſco, & ſic eſt illud, cuius omnes habent notitiam. Quod tripliciter conſideratur. Quoddam enim eſt notorium de iure: aliud eſt notorium facti: aliud eſt notorium ſecundum iuris præſumptionem. Notorium iuris eſt illud, quod in iudicio notorium, eſt aut per ſententiam Iudicis, aut per confeſſionẽ partis, aut perclaram teſtium probationem, prout in iure notatus. Notorium facti eſt illud, quod nullo modo poteſt negari, prout diffinit quædam Gloſſa, *d* veluti ſi Petrus occidat hominem coram multis. Notorium ex præſumptione iuris ex ſe non eſt euidens, ſed iudex procedit ad punitionem, ac ſi eſſet notorium facti, propter vehementes coniecturas, & ſigna ipſum notificantia, quod contingit in Clerico cum muliere ſub eodem tecto habitante, hic enim pæna concubinarij afficitur, propter huiuſmodi habitationis præſumptionem.

*a Sot. vbi ſu. q.4.con.3.*

*b Cor in addit. ad Sot. de tegen. ſec. q.4. concl.3.*

*c c. clim. de verb. ſig. cap. quæſitum de cohabitatione cleri.*

*d Gl. 2.q.1.C. de manifeſt. cap. euidentia de accuſat.*

Notandum eſt inſuper, quod notorium non poteſt regula certa præſcribi, vt affirmat Soto, *e* quod autem vt certius communiter tenetur, eſt quod ſi delictum fuit commiſſum in quadam populoſa ciuitate, requiritur, vt à pluribus ſciatur, quàm ſi in Ciuitate parua, aut in oppido exiguo committeretur. Et mihi certe videtur dicendum ſufficere, quod ſciatur à decem perſonis, hoc enim probato, certiſſimè tenendum eſt eius famam per maiorem partem ciuitatis vagari, non enim credendum eſt ipſos decem tale peccatum celaturos. Rurſus notandum, quod licet aliqui *f* inter notorium, & manifeſtum differentiam poſuerint: hi tamen in iure Metaphyſicantes tota via aberrare videntur, cum hoc nomen, notorium, idem quod manifeſtum, ſecundum communem ſignificet, vt ex etymologia vocabulorum clariſſimè patet. Verum eſt tamen, quod licet omne notorium ſit publicum, non tamen, omne publicum eſt notorium: bene enim poteſt peccatum eſſe publicum, à maleuolis publicatum, ſine aliqua facti certitudine, aut euidentia, ratione cuius publicationis aliqua infamia eſt notatus, non tamen crimen à ſe notorium.

*e Soto in 4 d. 32.q.2. ar.6.*

*f Doct. in ca. Quæſiui de cohab. cleri. & mulie. ca. cum olim de verb. ſig.*

Notandum eſt vltimo, quod vt aliquis infamatus dicatur, vt eius delictum poſſit denunciari, & de eo fieri inquiſitio particularis, non ſufficit, vt eius delictum ſit notorium habitantibus cum eo ſub eodem tecto, interim enim quod ab habitantibus extra ignoratur, ſecretum, & non notorium nuncupatur: præſumitur enim, quod domeſtici dictum peccatũ ſubticebunt. Verum tamen eſt, quod ſi eſſet magna domus famulorum ſatis plena, cum de tantis, & de filijs tantorum, & diuerſorum parentum non præſumatur ſecretum, ſi ab ipſis peccatum de euidentia facti ſciatur, ipſum eſt notorium ad huiuſmodi inquiſitionis, & denunciationis effectum, nemo inficiabitur. *Ex* quo colligitur, quod crimen patratum à Collega, aut à Religioſo, ſufficit eſſe notoriũ in ſuo Collegio, aut Monaſterio, vt velut notorium poſſit ſine aliquo ſcrupulo viſitari, & denunciari, & puniri, vt enim peccata Religioſorum, aut viuentium in congregatione poſſint inquiri, viſitari, & puniri, ſufficit, quod apud congregationem ſint notoria, licet extra ea minimè ſciantur, nec ad populi notitiam propter grauitatem congregatorum perueniant, cum denunciatio, inquiſitio, & punitio intra ipſam congregationem ſecreto, vt decet, debeat patrari, & ſi daremus, quod neceſſario peccata Collegarum, & Regularium debent eſſe notoria apud populum, vt vindictæ, & correctioni ſubdantur, ſequeretur huiuſmodi peccata impunita remanere ſæpiſſimè cum ea ſecreto intra dictas congregationes committantur, ita, vt ab exteris prorſus ignorata dicantur.

## ARTICVLVS V.

### *Vtrum denunciatio ſit facienda, nulla præuia correctione.*

RESpondeo dicendo, quod ſi crimen in damnũ tertij eſt, illico debet fieri denunciatio, ſi correctio non ſperetur, melior eſt enim conditio poſſidentis, quàm rei, & per conſequens magis debet attendi bonum innocentis, quàm bonum rei culpati; ita tamen denunciatio hæc eſt faciẽda, vt damnum tertii reſarciatur, & reus, quo minus poſſibile fuerit, reſpectu denunciationis lædatur; & ſic proponendo denunciationem debet denunciator dicere, quoddam crimen eſſe factum, aut in proximo fore faciendum, nulla delinquentis facta mentione; Si enim hac in generali facta denunciatione poteſt damnum proximi reſarciri, peccaret denunciator in particulari nominare delinquentem, cum ex hoc magnum ipſi detrimentum generetur. Quod à fortiori procedit, ſi damnum illatum aut inferendum paruum fuerit, veluti ſi homo ſpectatæ famæ, & honoris aliquod furtum parui valoris commiſerit, in hoc.n. debet magis põderari fama delinquẽtis, quã detrimentum, quod ex tali furto proximo procedit prout notat Gabriel, *g* Quando verò delictum fuerit tantùm in damnum ipſius peccantis commiſſũ, vt eſt fornicatio, gula, auaritia, & alia ſimilia vitia, non licet delinquentes denunciare, ſine, eo qđ correctio fraterna præcedat, ſi.n. contrarium dicatus, contra Euangelium, & contra charitatem, & amorem fraternalem eſſet, cum hæc peccata tantum ſint in damnum peccatoris patrata, quæ ſi fortè fraternaliter, prius corrigantur, forte emandatus euaderet. Quod adeo verum eſt, quod etiamſi nulla ſit ſpes emendæ, non tenetur denunciator denunciare Iudici, etiam vt patet crimen cõmiſſum, ſi probabiliter timetur, quod correctione fraterna iudicis pœnitentiã minime aget, imo fieri deteriorem ſane creditur, Vnde ſcientes crimẽ, nullum aliud remedium apponere debent, niſi poſtulare à Deo gemitibus inenarrabilibus, vt frater ad eos redeat, & ad hanc Charitatis normã magis, quã alij Religioſi aſtringũtur, cum habitent in vno, & vinculo fraternitatis ſint coniuncti, ipſis enim magis, quàm alijs prædicatur illud Pauli dicẽtis, Alter alterius onera portate, & ſic adimplebitis legem Chriſti. Hæc ſecũdum mentem omnium Theologorum dicta ſunt, Et ſic

*g Gab. ſuper Cano. lect. 54. lit.*

conſi-

Digitized by Google

conſiderent denunciatores, quod ſi probabiliter ſperent emendationem Fratris reuelando ſuum peccatum Prælato, vt patri, vt ab ipſo ſecreto corrigatur, non obſtet ipſis infamia inde Fratri ſequenda, magis enim ponderatur bonum animæ, quam bonũ famæ, quod bonum animæ nulla alia correctione fraterna creditor adipiſcendum, quam correctione fraterna Prælati fratrem ſecretè, & benignè, & prudenter admonentis. Ita D. Thom. *a* quem Syluester, & Communis ſequitur. Aduertant etiam denunciantes charitatem præ oculis habentes, quod nunquam deſcendant ad denunciationem iudicialem manifeſtando delinquentem iudici, vt iudici, niſi prius denuncient iudici, vt patri, & talem denunciationem nihil proficere proſpexerint, omnia enim media ſunt tentanda, antequam manus ad arma denunciationis iudicialis ſumatur, prout prædicti patres ſatis inſinuant.

*a 2. 2. q. 33. art. 6. in corpore art. Syluest. verb. correct.*

## ARTICVLVS VI.

*Vtrum denunciatio iudicialis ſit adhibenda, ſi creditur quod correctione fraterna adhibita, frater non omnino emendabitur.*

RESPONDEO dicendo, prout ex ſuperioribus ſatis patet, quod ſi correctione adhibita creditur, & ſperatur non emendatio, ſed deterioratio peccantis, ad denonciationem Iudicialem eſt recurrẽdum, ne damnum tertii ex diſſimulatione ſuccedat: præcipuè hoc habet locum in cauſis Regularibus, cum delicta Regularium, ſi non emendentur, & correctione præcaueantur, in tam graue dãnum Religionis cedant, ita vt quod eſt a ſanctiſſimis Religioſis multis retro annis factum in ædificationem, per malum vnius fratris delinquentis exemplum obſcuretur, prout ex mente Diui Thó. *b* Soti, & Cordubæ, Nauarri tenent Præſtantiſſimi Theologi. Verum eſt tamen, quod licet correctione fraterna adhibita nõ omnino deſiſtat delinquẽs à peccato, ſi ad meliorem tamen frugem reſurget, non eſt ipſi licitum ad denunciationem iudicialem conuolare, ſi enim prior correctio fraterna exiſtenti in peccato ſpiritualiter profecit, credendum eſt omnino fore emendandum delinquentem, ſi iterum, atque iterum fraternaliter, & charitatiue corrigatur. Denique omnia tentanda ſunt ad ſalutem fratris conſequendam ſine eo, quod in aliquo apud eius Prælatum eius ſama denigretur. Ex quo colligunt viri doctiſſimi, quod ſi Petrus videt Ioannem aliquod committere delictum, & certò ſcit Ioannem Franciſcum amicitia maxima eſſe deuinctum ita, vt eius admonitio ſit ſufficientior ad eius correctionem, quàm omnium aliorum exhortationes, tum propter eminentem amicitiam, tum etiam propter reuerentiam, quibus dictum amicum proſequi ſolet (dicunt aliquam) Franciſci correctionem prius eſſe adhibendam. Hæc ſententia parum eſt contra Medinàm, *c* ſed eſt ſententia Durandi ex mente Auguſtini, prout refert Gabriel, quæ exẽplo ex Diuo Auguſtino adducto illuſtratur, ſcit aliquis proximum ſuum in neceſſitate eſſe conſtitutum, & infirmitate maxima laborare, ſed eſſe proximum ſanitati, ita vt à Medico iam vt ſanos minimè viſitetur, at ſcit certò in infirmitatem eandem reincedere debere. Quis non videt charitatem, & pietatem clamare, vt præcognoſcens dictam infirmitatem futuram obligetur dictum fratrem certiorem facere de dicta reincidiltione, vt eam euitare omnino procu-

*b D. Tho. 2. 2. q. 33. ar. 7 & ad 4 Sot. vbi ſup. q. 4 con. 3 vbi Cord. Nau. ca. 14 an. 14.*

*c Med. in inſt. li. 1. c. 14 §. 16. verb. dudaſt. Duran. in 4 diſt. 19 qu. 4. num. 4 ad fin. Aug. ſuper c. 5 Ieui. Gab. ſuper can. lect. 74 ſub lib. 1.*

retur; Si aliquis eſt crudelis, ait Hugo explicans Auguſtinum, qui vult occultum fratris non reuelari, vt curetur, crudelior certè cenſendus erit, qui cicatricem exiſtentem in anima Medico ſpirituali abſcondit, ne fratris delicias contriſtaret, quod ſummè notandum affirmat Gabriel. *d*

*d Gab. vbi ſu. caſu. 6.*

## ARTICVLVS VII.

*Vtrum teneatur quis denunciare, quod audiuit.*

RESPONDEO dicendo, neminem obligatum eſſe denunciare, quod à gente parui nominis, & æſtimationis audiuit, ita, vt ſi illis fidem dederit, de facilitate in credendo poſſit à prudentibus notari.

Quod à fortiori procedit, quãdo intelligit, quod prælatus, cui talis denunciatio fit, furore accenſus contra viſitatum indignabitur. Ita tenent Nauarrus, *e* Corduba, & Gutierrez. Quod adeò eſt verum, vt procedat, etiamſi à Superiore ſub pœna excommunicationis, & in virtute Spiritus ſãcti imperetur, vt in edictis generalibus contingit, in quibus etiam de auditu ſub dictis pœnis præcipitur denunciari, explicanda enim ſunt edicta, quando eã ab hominibus famæ bonæ, & veracibus perceperũt, quod procedit, quando per viam inquiſitionis quis præcipitur de auditu denunciare, ſecus ſi teſtificari mandatur, tunc enim aliter eſt dicendum, prout infra agẽdo de teſtibus explicabitur.

*e Nau. c. 25. nu. 49. Cor. li. q. 43 in 6. Caſu. Guti. in q. cano. c. 2. in 1. impreſ.*

## ARTICVLVS VIII.

*Vtrum iudices facilè debeant admittere denunciationes.*

RESPONDEO dicendo, quod omnes iuriſperiti calumnias hominum videntes, vt circunſpectè, ſentiunt, non facilè huiuſmodi denunciationes admittendas, quia ſceleratorum hominum genus extat, qui vt negotiũ alijs acerbiſſimum tutè exhibeãt accuſationem prætermittunt, ne parem pœnam, ſi probationem non præſtiterint, ſoluere cogantur: ad denũciationem autem vt ad iuræ prauitatis aſylum confugiunt; itaque niſi homo denuncians ſpectatæ fuerit probitatis, non debet iudex eius ſermone moueri, ac ad inquiſitionem procedere, prout ex iure *f* colligitur; & tradit Speculator, & ſimilem doctrinam tradit *g* Hoſtienſis dicens, quod poſt, & antè inquiſitionem generalem non debent paſſim, neque frequenter iudices recipere chartulas, quas Laici contra Eccleſiaſticos clanculò offerunt, cum, qui facilè credit, ſtultus ſit corde iuxta quandam Gloſſam in *h* Iure fundatam. Et *i* Baldus ait de facili nemini eſſe credendum, & nimia facilitas in credendo condemnatur à Gregorio Papa, qui reprehẽdit quendã Epiſcopum Corinthiorum, qui ſtatim vt audiret aliquem deliquiſſe, cauſa incognita puniebat, & ipſum inſtruens quomodo debeat in cauſis ſe habere ait. Siquid verò ad aures tuas de quocunq; Clerico peruenerit, quod te iuſtè poſſet offendere, facilè non credas, neq; ad vindictam te res accendat incognita. Ex qua doctrina colligitur toto cælo errare iudices, & prælatos, qui non ſolum omnia facillimè credunt, imò maleuolis, & detractoribus libenter aures accommodant, & ſæpè libellis, & denunciationum Capitulis clanculò emiſſis ſine ſubſcriptiono

*f c. repellant. de accuſ. ca. ſi ſacerdos. 2. q. 1. Spec. tit. de inquiſ. §. 1. in prin.*

*g Hoſtien. tit. de inquiſ. §. 2. verſ. vt autẽ.*

*h Gloſ. in cap. cum contingat de reſcr. ca. ſi quis præpoſtero. 50 diſt.*

*i Bal. per tex. ibi in l. ſicut C de fide inſt. c. ſiquid vero. 86. diſt.*

Digitized by Google

inquirere curanda aduerſus honorem (ſeu) & bonam aliquando inquiſiti famam, qui, vt infametur, & eius honor penitus amittatur, ſcelesti quidam homines, & ſæpe aliquæ garrulæ mulieres hoc facere conſueuere, prout tradit *a* Aualos. Frequenter etiã venire ſolet, vt hi nocturni, & clandeſtini denunciatores zelo iuſtitiæ ducti, & aliquando odio, & inimicitia moti, iſthæc iudicibus propalent, quos, vt cũmque moueantur, non exaſperare decet, ne ipſi, vel alij ita deterriti amplius prodere crimina pertimeſcant, ſed neque vllatenus fidem adhibere debent, ſolummodo enim id cautè agendum eſt, vt ipſorum denunciantium, & denunciati, atque teſtium nomina, & conditionem eorumque habitationem, pariterque delicti tempus, & qualitatem, & an iterum tale delictum perpetrauerit, & à quo Prælato fuerit punitus atque omnia alia, quæ circa id magis opportuna videbuntur, diſtinctum in albeolu deſcribere faciant, vt omnibus bene perpenſis, inquirant, illique, ſi oportuerit, alia in opportuniora tempora, & loca differant, vel penitus procedere omittant, prout negotij qualitas exegerit: non enim debent eſſe penitus increduli Prælati ita, vt omnes mentiri, & calumniari perſuaſum habeant: nam credere debemus id, quod eſt veroſimile, aduertentes, quod inter credere, & non credere medium conſtitui poteſt, quod eſt dubitari, vt ait Speculator, *b* atque illud medium, quod eſt inter vtrumque, probare debent, vt cautè diſcernant, quid non quidue credendum ſit, in quo multum operabitur naturalis in iudice diſcretio.

*a Aualos in direct. Iudi. Eccle. ca. 21. quid vero 86. diſt.*

*b Speculator. tit. de depoſi. § 6.*

Aduertant inſuper iudices Regulares, quod ſi denunciatores, & delatores ſolent plerumque magis ex aliquo odio, ſeu intereſſe moueri ad calumniandum, ſeu inſequendum, quem oderunt, quam virtutis amore, ſeu religionis zelo, quo fit, vt tales delatores vbicunque paruipendantur, & ſpernantur, & odio habeantur, viliſſimique ab omnibus exiſtimentur, quia & ſæpè tanquam calumnioſi inuidi, & perniciosi, alienæ famæ inſidiatores diuerſimodè inueniantur, vt etiam legere eſt apud Suetonium in Domitiano: Princeps, qui delatores non caſtigat, irritat: de quo habemus aliqua iura, *c* & tradit Budæos.

*c L. 1. §. nam & puniendi de officio præfidis vrbis l. vlti. in fi. C. Io ca. Buda. in l. plurium col. 2 ff. de iuris. & falli igno.*

Aduertant etiam, quod quando ſudditi deferunt ad ſuperiorem crimen ſui prælati, non eſſe eis omnino credendum. Nam ſicut laici infeſti ſunt clericis, & ſæpiſſima videmus parochianos ſeu laicos alicuius oppidi parochũ ſuum inſequi calumnijs, & iniurijs afficere, ac capitali odio perſequi, eo quod illis morem non gerat, non aſſentiatur, non blandiatur, vt videmus Achab. *d* in Michæam Prophetam, ſibi non grata vaticinantem, & Herodiades in Ioannem Baptiſtam Herodem propter eam reprehendentem, vt legitur apud Diuum Matthæum, *e* & Diuum Marcum Euangeliſtas, & refertur in iure Canonico, ita ſolet contingere in ſubditis erga ſuos Prælatos.

*d 3. Reg. c. 22. & 2 par. 18.*

*e Matth. 14. Marci. 5. ca. vna tantum § Ioannes 26 diſt.*

## ARTICVLVS IX.

### *Vtrum peccent denunciantes non potentes probare, quod denunciant.*

RESpondeo dicendo, tripliciter fieri denunciationem. Primo ad iudicis munus, & officium excitandum, tenens denunciator probandi onus, atque a fine vſque ad denunciationem proſequendi, & huiuſmodi denunciator partem, vt aiunt minimè in iudicio ſumit, Verùm iudex proprio ſuo munere inquiſitionis peragendæ rationem ſumit, iuxta Panormitanum, *f* At plerumque denunciatio in enverſatur, vt incommodo ſui, & Reipublicæ rationẽ quis habeat, eamque ad finem proſequi conſilium eſt, ac tunc ea omnia facere, & præſtare, conſtringatur denunciator, quæ ad accuſatorem ſpectant, iuxta quandam legem, & tradit *g* Baldus. Quare qui apud Regulares ita denunciandi officium habent, aut literas ad regiminis, & capituli patres ſcribunt, teſtes proferunt, iudiceſque moleſtius excitant, atque vehementer vrgent, hoc ſecundo loco ſunt conſtituendi, & ad probandum, quod ita ſcribunt, ſunt compellendi: & ſi legitimas probationes egregiè non præſtiterint, talionis (vt aiunt) pœna eſſe plectendos affirmo, quo ſic à calumnijs, & maledicis literis falſiſque denunciationibus facilius ſe temperent: & (proh dolor) quod non ſolùm dictas literas ad Prælatos ordinis miſſas faciunt, ſed etiam ad tribunalia ſæcularia mittere non formidant in Deum, & in ſuam religionem peccantes, Conſtitutiones Pontificales hoc prohibentes ſine timore aliquo tranſgredientes, vtcumque autem ſit, peccat mortaliter denunciator denuncians de aliquo iudicialiter non potens probare, quod reuelat, vt in iure *h* probatur, & tenet cũ Communi Nauarrus.

*f Panor. in ca. cum oportat de accuſ.*

*g L. 1. § incidit ff ad Turpil. Bal. in l. per hanc C. de tempor. & re. appell.*

*h C plerumq. 2. q 7. ca. placuit. 6. qu. 2. Nau. in c inter verba con. 6. n. 23.*

## ARTICVLVS X.

### *Vtrum literæ infamatrices, ſeu delatoria incerto authore ſcripta, vim habeant accuſationis, aut inquiſitionis, aut denunciationis.*

RESpondeo dicendo, quod loquendo de accuſatione, res perſpicua, & euidens eſt, cum enim pœna talionis puniri accuſator debeat, ſi delatum crimen non probet, colligitur planè eiuſmodi literas, ex quibus accuſator, & ſcriptor minimè ſcitur, nullius eſſe valoris, ſiquidem ſcriptor, in quem eſſet talionis pœna imponenda, neſcitur. De inquiſitione autem res in ambiguo eſt, verum eſt tamen, quod veritas facilè eluſceſet, ſi ſequentia perpendamus, ſine infamia enim, aut expreſſis iudicijs, ſine ſignis præcedentibus inſtitui inquiſitio non poteſt, & delatoriæ literæ neque infamiam queunt inducere, neque expreſſorum ſignorum vim ſibi vendicare, cum enim illas pro libito ſcribere liberum cuique ſit, patet ex his nihil probari. Accidit etiam, quod Pontificijs Sanctionibus aduerſatur. In quadam enim Decretali *i* expreſsè prohibetur fieri inquiſitionem ad eorũ poſtulationem, qui clam ſchedulas in alterius famam proferunt, & ſic fieri non poſſunt, prout ait *k* Panormitanus, quoniam dictæ ſchedulæ minimè afferunt infamiam, vt in iure *l* probatur. Quod magis de delatorijs literis incerto ſcriptis authore intelligendum erit. Eſt namque regula generalis, vbi exemplum eſt, progrediendum eſſe à ſimilibus ad ſimilia iudicanda, argumento cuiuſdam *m* iuris. Nec arbitror eſſe audiendos eos, qui aſſerunt, ſi in huiuſmodi literis teſtes, qui interrogari poſſunt, explicentur, nihil obſtare, vt inquiſitio fiat: nam quàm futilis hæc ſententia ſit, apertè conuincitur, niſi enim indicia expreſſa, aut infamia antecedat, nullus eſt inquiſitionis locus ex his, quæ ſupra adduximus, & poſt quandam *n* Gloſſam tenet Bartolus. Nunquid valeat ad denunciationem;

*i C. inquiſitionis tra de accuſa.*

*k Panor in d. ca. in quiſi. §. tertia in 4. col.*

*l ca. fin. de accuſa.*

*m ca. cum delicti de conſir. vti.*

*n Gloſſ. 1. in c. 1. de offic. ordin. l obſeruat. ff. de offi proſ.*

Hoc

Hoc dubium facilè eluditur, ſi denunciationis bipartitam rationem complectamur. Si enim dicamus eſſe denunciationem Euangelicam, cum etiam antecedentem monitionem exigat, nullo modo ſuum ius ex illis literis obtinet, non enim conſtat ex his factam eſſe denunciationem. Altera verò iudicialis denunciatio certæ cuiuſdam perſonæ debet eſſe, cui iudex poſſit merito fidem adhibere, atque ex eius teſtimonijs excitatus ad inquiſitionem aggredi. Quid autem debeat facere iudex, quando coram eo præſentantur aliquæ epiſtolæ infamatoriæ in ſecreto ſcriptæ ab aliquo, & miſſæ ad Prælatum, vt ſecundum ea, quæ proponuntur inſtructus cótra aliquos rigoroſè in cauſa procedat? Reſpondeo de incerto authore inquiſitionem ſumere, vt ipſum, ſi res exigat, puniat arbitrariè.

## QVAESTIO VII.

### De correctione fratrum, quantum ad accuſationem, in octo articulos diuiſa.

*Circa quam quæſtionem octo quæruntur.*

1 *QVid ſit accuſatio & verū in ſcriptis debeat fieri.*
2 *Vtrum iudices debeant procedere contra delinquentes nulla accuſatione impoſita.*
3 *Vtrum in aliquibus caſibus poſſint iudices abſque accuſatore procedere contra aliquos.*
4 *Vtrum aliquis ad accuſandum obligetur.*
5 *Vtrum calumniatores, & præuaricatores, & tergiuerſatores peccent in accuſando mortaliter.*
6 *Vtrum iudex inferior poſſit reſcindere accuſationes coram ſe factas.*
7 *Vtrū laici & Eccleſiaſtici poſſint monachos accuſare.*
8 *Vtrum accuſator deficiens in accuſatione ſit talionis pœna plectendus.*

### ARTICVLVS I.

*Quid ſit accuſatio, & vtrum in ſcriptis debeat fieri.*

REſpondeo dicendo, quod accuſatio eſt proponere delictum coram iudice competenti, vt ab eo vindicta ſumatur, quæ neceſſario debet in ſcriptis proponi. Cum enim iudex ſit mediator inter accuſantem, & accuſatum, vt examinata cauſa ius ſuum vnicuique tribuat, oportet, vt in ſcriptis accuſatio intimetur, quæ enim ſolùm verbis proferuntur, facillimè obliuioni traduntur, vt docet Diuus Thomas. *a* In delictis tamē leuibus, non eſt neceſſarium, vt accuſatio in ſcriptis ponatur, prout in quadam *b* lege iuris Ciuilis determinatur. Nec accuſatio ſecundum ſuam naturam mala eſt, imo eſt iuſta, & neceſſaria, ſi fiat loco, & tēpore opportuno, vt docet Caietanus, *c* & Soto cum doctoribus cōmuniter, licet enim malum pro malo minimè reddi debeat ſecundum Diuum Paulum, *d* non tamen à nobis aufertur ius, quo per miniſtros iuſtitiæ à Deo Optimo Maximo habentes poteſtatem, propter bonum Reipublicæ, poſſimus conqueri de malefactoribus, vt per dictos miniſtros authoritatiuè arceantur à malis, & Reſpublica ab his purgetur, & pace, & quiete perfruatur. Qui finis, & vindicta non particularis, per accuſationem intēditur, ſi enim is, qui accuſat, vindictam particularem præ oculis habet, mala ſine dubio eo caſu erit accuſatio, limites enim iuſtitiæ dulcedine charitatis ſuperfuſæ excedunt. Vnde cum malitia hominis ordinatè ſic proponatur, minimè à viris timoratis cōſulitur, imo totis viribus impeditur.

*a* 2. 2. qu. 68. art. 2
*b* l. libuia. ff. de accuſat.
*c* Caiet. 2. 2. qu. 67. Soto de teg. ſecr. mēbr. 2. qu. 1. con. 2. & li. 5. de iuſt. qu. 1. ar. 1.
*d* Ad Rom. 9. cap.

### ARTICVLVS II.

*Vtrum iudices poſſint procedere contra delinquentes, nulla accuſatione interpoſita.*

REſpondeo dicendo, quod ius naturale non imponit expreſſum mandatum iudicibus: ne procedant in criminalibus cauſis ad effectum puniendi, delinquentes ſine præuia accuſatione. At ius Canonicum, *f* & Ciuile, rationi naturali innixa, hoc ita decreuerunt. Vnde dixit Paulus. *g* Non eſt Romanis conſuetudo damnare aliquem hominem, prius, quàm is, qui accuſatur, præſentes habeat teſtes, vel accuſatores. Et huic doctrinæ alluſit illud Chriſti Domini *h* ad mulierem adulteram dicens: *Mulier, vbi ſunt qui te accuſabant? nemo te condemnauit, neque ego te condemnabo.*

Hæc doctrina eſt Diui Thomæ, *i* qua attenta etiamſi prælati regulares poſſint punire delicta leuia ſuorum ſubditorum, nemine eos accuſante, cum procedant ſine ſtrepitu, & figura iudicij, prout iam dictum eſt in ſuperioribus: at crimina grauia, quæ ſine infamia delinquentis non poſſunt caſtigari, ſine accuſatore minimè puniri poſſunt; & ita ait Aragon, *K* quod nullus prælatus doctus, & timoratus condemnat ſuos fratres his criminibus conuictos ſine eo, quòd contra eos ſit aliquis accuſator. Ait inſuper, quod ſi aliquis prælatorū condemnat eos ſine aliquo accuſatore, de numero eorum debet reputari, qui in ſua poteſtate ignorantia concomitāte confidentes, timorem Dei optimi maximi poſtponentes, non bono cōmuni, ſed ipſorum paſſionibus iniquis ſatisfaciunt, qui hæc facientes non ſolū mortaliter peccant, ſed etiam ad reſtitutionē famæ ſuorum ſubditorum remanent obligati, cùm ex eo, quod contra iuſtitiā procedant, ad ea damna reſarcienda teneantur. Supradicta confirmantur. Nam cum D. Th. affirmat Petrus à Nauarra, *l* quod etiā affirmat Soto, quod in crimine graui nulla eſt cōſtitutio religionis iubens abſq; accuſatore, & ſubſtantiali ordine iudiciali punire regulares, ſi enim crimen dignum ſit graui pœna, aut infami carcere, tenetur prælatus ſeruare ius commune, cui iuri non renunciant monachi, vt obſeruat conſuetodo religionum, conſtitutiones enim concedentes prælatis vt ſine accuſatore ſecretè, aut publicè puniāt, intelliguntur de leuibus, & non de grauibus, per ipſas enim in capitulo acceptatas renunciant ſubditi iuri ſuo, cum ita expediat religioni, vt decor, & honor ipſius cōſeruetur. Nec illa renūciatio diſtat ab his, quæ in cauſis leuibus ſæcularium in iure ordinātur iudex enim ſæcularis in leuioribus procedit ſine accuſationibus forma, & ſtrepitu iudicij, vt poſt D. Tho. aſſerunt *m* Syluester, & Soto, & *n* Concil. Tridens. ſæpe Epiſcopos iubet procedere ſine ſtrepitu, & figura iudicij, quod de leuioribus, non autem de grauioribus debet verificari.

*f* c. ſi leg. legitim de accuſ. l. illicita. ff. de offic præſid.
*g* Coloſſ. 5.
*h* Ioan. 8.
*i* D. Tho. 2. 2. q. 67. art. 1.
*K* Arag. 2. 2. q. 67. art. 4.
*l* Nau li. 2. de reſt. cap. 4. nu. 176. nu. 236. Soto lib. 5. de iuſt. q. 4. ar. 3.
*m* Syl. ver. iud. §. 1. & §. 2. ver. 3. & 5. Sot. vbi ſup. q. 4. art 3.
*n* Conc. Trid. ſeſ. 25. de refo. c. 6. & ca. 14. & ſeſ. 22 de refor. ca. 1. & ſeſ. 25. de refo. 1 & ſeſ. 24. c. 3. & 10.

### ARTICVLVS III.

*Vtrum in aliquibus caſibus poſſint iudices, abſque accuſatore, procedere contra aliquos.*

REſpondeo dicendo, quod aliqui ſunt caſus, in quibus iudices abſque accuſatore poſſunt procedere contra reum, Primus eſt, quando coram iudice committitur delictum in præſentia aliquorū, prout Caietanus *o* ait, Secundus quando cōtra reū

*o* Caie. 2 2 q. 66. artic. 3.

ad ſunt

adſunt infamia,& iudicia, in hoc enim caſu poſſunt procedere per viā inquiſitionis contra ipſum, prout dictum eſt in ſuperioribus. Tertius,quādo procedit denunciatio iuridica in vindictam contra ipſum reum,vt fit in tribunali ſancti offi ij, quæ denunciatio nihil aliud eſt, quàm coram ſuperiori delictum declarare, vt de eo ſumat vindictam. Et differt ab accuſatione, cum denuncians minimè probare teneatur, quod declarat. Quartus eſt, quando iudex non procedit,vt iudex ad vindictam,ſed vt pater ad correctionem.

Aduertendum conſuetudinem iam iam admiſiſſe,quod quando delicta ſunt grauia,& deeſt accuſator fiſcus ad accuſandum accingitur, qui ex officio non ſolùm obligatur accuſare peccata, quæ contra rempublicam,aut eius principē patrantur, vt in quadam partitarum *a* lege continetur, ſed etiam omnia alia, contra quæ non opponitur aliquis particularis accuſator. Et ſicut iudici illicitum eſt aliquid pro ſētentia ferenda percipere, ita fiſcali eſt prohibitum aliquid pro accuſatione proponenda ſibi oblatum applicare, & etiam ſi non incidat in pœnam talionis deficiēs in probatione cauſæ in accuſatione propoſitæ, peccat tamen mortaliter accuſando prævidens probabiliter in ipſa probatione defecturum admodum, quo peccat accuſator accuſando in cauſa, vbi vero ſimiliter credit exactam,& iuridicam probationem minimè poſſe dari, prout aduertit Aragō. *a* Ex his colligitur, nunquam iudices ſæculares, aut Eccleſiaſticos ſine accuſatore in cauſis criminalibus procedere,cum in omnibus his publicus fiſcalis, ſeu accuſator publicus opponat,qua ratione ipſos à multis culpis liberamus,quæ, ſi non eſſet fiſcalis, ſine dubio committerent ſine accuſatore priuato procedentes: à quibus non poſſumus in aliquibus religionibus eximere prælatos, ſine accuſatore cauſas criminales proſequentes. In quibus neceſſe eſt, vt inſte,cum in dictis religionibus vſus huiuſmodi fiſcalis non ſit receptus.

*a l 12. tit. 28. part. 4.*

*a Arag. 2. 2. q. 67. art. 3 in fi.*

## ARTICVLVS IV.

### *Vtrum aliqui ad accuſandum obligentur.*

RESpondeo dicendo,duobus modis poſſe accuſationem conſiderari. Primo quando per eam commune bonum intenditur, quia videlicet aliquod crimen damnoſum Reipublicæ accuſatur, & tunc accuſatio obligat,ſi adſunt teſtes,quibus dictum poteſt ſufficienter probari, ita D. Tho. *b* Alexander de Ales.Theologi, & Canoniſtæ communiter. At doctiſſimus Soto *c* aduertit,quod in hoc caſu ſufficit,quod denunciet de delinquente, & quod nemo tenetur accuſare, & in hoc ſequitur opinionem Angeli, ait etiam,quod D. Thomas contrarium minimè tenet, quando enim dicit obligationem eſſe accuſandi verbum (*accuſare*) ſecundum amplam ſignificationem conſiderat,quæ in ſua latitudine nō ſolùm accuſationem,ſed etiam denūciationem amplectitur. Quo attento neceſſariò debemus dicere, quod vnuſquiſque tenetur vel accuſare, vel denunciare delinquentem in Rempublicam,imo tale poteſt eſſe crimen,& adeo nocinum Reipublicæ,quod abſolutè obligaret accuſato.

*b D.Tho. 2. 2. q. 66. Alex. 3. pag. q. 42. mē. 2. Theolog. in 4. d. 39. Cano. in canonis. ac inde.*

*c Sot. de tegen. ſecr. memb. 2. q. 3. con. 3 pa. 64. col. 2*

Alio autem modo conſideratur accuſatio, quando vnus alterum accuſat propter iniuriam ſibi illatam,quo caſu nullus propter iniuriam ſibi factam tenetur accuſare, licet non ſit illicitum id facere,prout dictum eſt articulo primo huius quæſtionis.

Et pro maiori declaratione eſt aduertendū, quod ſola tria vitia poſſunt in accuſatione cōtingere,quæ in iure vocantur,calumnia,præuaricatio, & tergiuerſatio. Pro quorum intellectu ſunt hi termini explicandi. Calumnia eſt accuſare aliquem falsò ex propoſito,& ſcienter. Præuaricatio eſt abſcondere crimina vera ſceleratis hominibus fouendo. Tergiuerſatio eſt propoſita accuſatione, ab ipſa deſiſtere, prout explicat D. Th. de quibus ſtatim art. ſequent.

*D Tho. 2. 2. q. 68. art. 8.*

## ARTICVLVS V.

### *Vtrum calumniatores,præuaricatores, & tergiuerſatores peccent in accuſando mortaliter.*

RESpondeo dicendo primo, quod qui falsò ex propoſito accuſant, peccant mortaliter, ſicut ille,qui falsò teſtificatur,& tenentur ad omnia dāna quæ ex tali accuſatione accuſato prouenient, & etiam peccat mortaliter accuſans delinquentē,quē ſecreto ſcit tale peccatum commiſiſſe. crimē enim, quod probari non poteſt,falsò impoſitum cēſetur, & qui tale crimen accuſat,exponit ſuam famam periculo,cū pro falſario,& calumniatore, non probato crimine,poſſit iudicari, & exponit ſe periculo incurrendi pœnam talionis, & licet ſe non tali pœnæ exponat, ſi quidem non eſt in vſu,prout ait Soto, *d* exponit ſe alijs multis,quæ calumniatoribus imponuntur; dixi(ex propoſito)quia quando cum bona fide accuſat aliquem de aliquo crimine, quod putabat commiſiſſe,calumniator minimè debet nuncupari,licet ex dicta accuſatione damni cauſati ad reſtitutionem teneatur.

*d Soto. de teg. ſecr. mem. 3. q. 1. con. 6. iux fin.*

Quantum ad præuaricatores,dico ſecundò quod duobus modis contingit præuaricatio. Primo quando quis in exteriori accuſat reum, ſed in interiori fauet purgationes ſatis friuolas acceptando. Secundo autē modo quādo ſubticet crimina grauia,quæ contra accuſatum proponi poterant,& alia leuia,& parui momenti inculcat,qui hoc modo iudiciū præuaricatur,non eſt dubium, quod in laqueum incidant diaboli,prout colligitur ex traditis a Soto *e* & Nauarro. Quantum verò ad tergiuerſatores dico tertio,quod accuſator faciens pactum relinquendi accuſationem alicuius criminis grauis cum damno Reipublicæ,aut tertij, peccat mortaliter, ſiquidem facit contra id, quod iuſtis cauſis ſuadentibus in iure *f* eſt præceptum. Dixi(cum damno reipublicæ, aut proximi) nam ſi talis conuentio ſine damno Reipublicæ aut proximi aut ſine ſcandalo fiat,non video,cur de peccato mortali arguatur,cum prohibitio dicti iuris principaliter reſpiciat damnum Reipublicæ,aut proxim.,& ſcandalum vitare intēdat,prout affirmat *g* Nauarrus,qui addit,ſemper eſſe peccatum dictam facere cōuentionem cum præiudicio graui,& mendacio pernicioſo,vt ait D. Th. *h* & etiā erit peccatum, quando ab accuſatione deſiſtitur etiam iniuſta, accepto aliquo dono, ſed in his nolo amplius immorari,ne moleſtus ſim lectori,& vt ad alia in praxi regularium magis frequentia accedamus.

*e Sot. vbi ſup. Nau c. 25. nu. 107.*

*f l tranſigere C. de tranſact.*

*g Nau in manual. c. 25 nu. 32.*

*h D Tho. 2. 2. q. 68 art. 3.*

## ARTICVLVS VI.

### *Vtrum iudex inferior poſſit reſcindere accuſationes coram ſe factas.*

RESpondeo dicendo, quod quicumque iudex etiam inferior reſcindere poteſt accuſationes, quas non iuridicè propoſitas inuenerit, ſicut enim à principio potuit eas non admittere, ſic poſtea poteſt eas omnino caſſare, imo ex officio ad hoc teneri certum eſt,accuſatio cui tamen [illegible]



Digitized by Google

recompenſandum iniuriam tertio illatam propoſitam, minimè reſcindere poteſt, cum ius naturale, Diuinum, Canonicum, & Ciuile alienum ius ab inuito Domino auferri, minimè permittant. Dixi (ad recompenſandã iniuriam tertio illatam) poteſt.n. iudex ſuperior, accuſationes ſolum in bonum cõmune tendentes reſcindere, ſiquidẽ poteſt iuſtis cauſis id ſuadẽtibus in ſuis legibus diſpenſare, adeo quod poteſt in aliquo caſu particulari accuſationes in dãnum alicuius particularis reſcindere, cũ ſecundum ius princeps poſſit in nõ magnum alicuius particularis damnum priuilegium alicui cõcedere. Aduertendum tamen, quod iudex inferior non poteſt hoc abſolutè facere, ſed vtendo epicheya, intelligens rigorem iuris in hoc caſu minimè eſſe ſequendum, præuidens quod ſi tali accuſationi ſilentium non imponatur, magnum inde damnum bono cõi euenturum, perturbata republica, propter eminentiam perſonæ accuſatæ, prout aduertit Caiet, *a* quem ſequitur Aragon, quod ſummè debent notare prælati regulares, quando accuſantur aliqui patres graues, ex quorum accuſatione inquietudo maximè aliena à religionibus oritur, præſertim quia in ipſis puniẽdis, ſumendiſque ſupplicijs, dignitati perſonæ, aliquid à iure deferri ſolet, prout in iure *b* notatur, & in omnibus arbitrariis, oportet aliquando iudicem ſe habere gratioſum, vt etiam in iure *c* notatu.

*a Cai. 2.2.q. 66.ar.13. vbi Aragon.*

*b ca. Beatus eſt A.e ſine de tranſact.*

*c c. conſuluit. de offi. deleg. 4. & ar. per tot.*

ARTICVLVS VII.

*Vtrum laici, & Eccleſiaſtici poſſint monachos accuſare.*

RESpondeo dicendo, legibus eſſe cautum, à Laicis clericos accuſari minime poſſe, & ſicut diuerſæ familiæ religioſus alium religioſum accuſare non poteſt, ſic neq; laici, neq; ſæculares, monachos accuſatoriè deferre poſſunt, eiuſdem.n. fori debent eſſe accuſator & accuſatus, cum accuſator ad pœnã talionis, niſi approbationem præſtiterit, teneatur vt in ſacris *d* Canonib, cõtinetur, quæ quidẽ pœna à monachorum iudice in clericos, vel laicos non probantes infligi minimè poteſt, quod fallit, ſi laici, vel clerici accuſando ſuam, ſuorũ que iniuriã proſequũtur, vt decernit Speculator. *e* Excluduntur quoque ab accuſando calumniatores, quique alias falſo iudicio dixiſſe conuicti fuerint, quinimo detractores, aut infideles, vt in ſacris *f* Canonibus diffinitur, qui licet de accuſatione Epiſcoporum loquatur, generaliter tamen idem in aliis procedere tenent Archidiaconus, *g* & Hugo idque probatur, quiſquis enim vt maledicus condemnatus eſt, efficitur infamis, vt notat Panormitanus. *h*

*d 2.q. 3. per totum.*

*e Speculat. ti. de reo circa ſi nem.*

*f 3. qu. 4. fere per totum ca. detractores.*

*g Archi. & Hugo in dicto c. detractores,*

*h Pan. in cap. cum te de ſen. & re iudic.*

ARTICVLVS VIII.

*Vtrum accuſator deficiens in probatione, talionis pœna ſit plectendus.*

RESpondeo dicendo, quod qui falsò accuſat, & non probat, quod cõtra accuſatum propoſuit, talionis pœna mulctatur, prout dicitur in iure, *i* & reſoluunt Soto, & Couaruuias, qui dicunt, quod hæc lex talionis non eſt in vſu, niſi tantum reſpectu teſtis falſum iurantis in cauſa criminali, vt in quadam lege, *K* Tauri, ordinatur, Vnde circa iſtam pœnam inferendam, debet obſeruari conſuetudo, & leges Regni, & prouinciarũ. Et in caſibus, in quibus debet obſeruari hæc rigoroſa lex, pœna illius non eſt obſeruanda, ſecundum quod ipſa imponitur, ſed proportionabiliter.

*i c. calumn. 2. q. 3. & ca. qui non prob. vers. l. 1. mod. l. quaſitum. ff. de abolit. Sot. vbi ſu. Conel, ſ. Cou l. 1. va riar. cap. 9. p. 387. n. 1.*

*K lege. fin. Tauri.*

Pro cuius rei explicatione eſt notandum, quod medium in virtute aliquando ſumitur ſecundũ rẽ, aliquãdo verò ſecundũ ꝓportionẽ, ſecundum rem, eſt illud, quod realiter eſt medium in illa virtute, vt contingit in iuſtitia, quæ reddit, quod ſuum eſt vnicuique, & hoc eſt medium, ad quod reſpicit ipſa virtus diſtributiua, dando decem pro decem. Aliud medium eſt ſecundum proportionem, quod contingit, quando hoc medium reſpicit perſonas, & alias perſonas, quod medium reſpiciunt aliæ virtutes. Non enim poſſumus in virtute temperantiæ ponere medium reale, & indiuiſibile, ſed debemus neceſſario ipſum commenſurare proportionabiliter reſpectu ſubiecti, circa quod ipſa virtus exercetur. Quo ſuppoſito, dico quod non debet imponi accuſatori falſo pœna talionis, quæ ſecundum rem accuſato debebat imponi, ſi enim plebeius intulit iniuriam regi, non ſufficit, quod rex iniuriet ipſum plebeium, nec contra. Debet igitur pœna talionis commenſurari ſecundum qualitates accuſatoris, & accuſati, iuxta doctrinam Ariſtotelis.

QVAESTIO VIII.

De correctione fratrum, quantum ad correctionem fraternam in ſeptem articulos diuiſa.

*Circa quam ſeptem quæruntur.*

1 *QVo iure ad correctionem fraternam teneamur.*
2 *Vtrũ correctio fraterna obliget oĩ tẽpore, et loco.*
3 *Vtrum exiſtentes in peccato mortali teneantur corrigere fratrem.*
4 *Vtrum correctio fraterna ſit neceſſariò coram duobus teſtibus exhibenda.*
5 *Vtrum correctio fraterna in aliquo caſu obliget cum periculo vitæ.*
6 *Vtrum prælati teneantur cum periculo vitæ fraternaliter ſubditos corrigere, quos ſciunt deliquiſſe.*
7 *Vtrum teneamur ante accuſationem, aut denunciationem, corrigere fratrem delinquentem.*

ARTICVLVS I.

*Quo iure ad correctionẽ fraternam teneamur.*

REſpondeo dicendo, quod iure naturali, & diuino, & poſitiuo omnes obligantur corrigere fratres, quando vident eos peccantes. Hæc eſt omnium ſententia, & non ſolum tenentur corrigere peccata futura, ſed etiã præterita, quod præceptũ obligat ad correctionẽ cuiuſcunque peccati mortalis, cum eius finis ſit ſalus ſpiritualis proximi, quæ quocunque peccato mortali deperditur, & attento quod peccato veniali charitas minimè deperditur, ſalus ſpiritualis proximi minimè impeditur per ipſum, per conſequens ceſſat hoc charitatiuum præceptum, quod tamen intelligendum eſt, niſi ipſum peccatum veniale diſponat ad peccatum mortale, ratione enim huius periculi, correctio cadit ſub præcepto. Hæc concluſio eſt Soti, quem ſequitur *l* Nauarrus.

*l. Nau. in c. inter verba 11 q. 3 co. 56.*

ARTICVLVS II.

*Vtrum correctio fraterna omni tempore, & loco obliget.*

REſpondeo dicendo, quod correctio fraterna non obligat in oĩ loco, & tempore, ſed ſolum quan-

quando ſaluti ſpirituali proximi conueniat; cum enim hoc præceptum ſit affirmatiuum, non obligat ſemper, & pro ſemper, ſed ſolùm in illo tempore, & loco, in quo poteſt fieri correctio, ita vt ſpiritualiter proficiat correctio. Vnde vt debitè fiat, ſex circunſtantiæ requiruntur. Tres ſe habent ex parte corrigentis, aliæ tres ex parte correctionem recipientis, quas refert a Gerſon. Prima, quod habeat cognitionem peccati. Secunda quod cum ſpiritu ſanitatis fiat. Tertia, quod fiat loco & tempore opportuno. Aliæ tres ex parte correcti ſunt. Prima, quod eius peccatum ſit mortale, aut veniale diſponens ad mortale. Secunda, quod ſit in eo ſpes emendæ. Tertia, quod non expectetur aliud tempus opportunum. At oportet prius explicare primas tres conditiones, & de aliis tribus ſecundo loco collocatis verba faciemus. Circa primam conditionem ex parte corrigentis aduertit b Adria. quod ad hoc vt aliquis ſit obligatus ad corrigendum, neceſſe eſt, quod habeat cognitionem peccati etiam incerti probabilem, quod tamen tantùm procedit, quando ex omiſſione talis admonitionis poteſt graue damnũ corrigendo ſuccedere. At quando huiuſmodi periculum non timetur, non eſt neceſſarium facere huiuſmodi denunciationem exiſtenti ſolùm probabili cognitione peccati propter pœnam, quæ ex tali admonitione correcto ſuperueniet, ratione cuius iracundia contra admonentem potius commouebitur, quam emendabitur.

*a Gerſo. tract. 14. de correct.*

*b Adrian. ibi. 4. de correct.*

Circa ſecundam conditionem, lenitatis, quæ ſpiritum præ ſe fert, aduertendum, quod hæc conditio maximè eſt neceſſaria, præſertim cum inferior corrigit ſuperiorẽ, veluti ſi ſubditus vellet corrigere ſuum prælatum, in occulto enim hæc admonitio debet fieri, aggrauando crimen cum debita reuerentia, & potentibus id efficere partibus qualificatis, & ætate, & religione antiquis. ſignum maximæ præſumptionis eſt, ſi id Neophytus, aut non tam antiquus in religione vellet efficere, vt poſt D. Tho. tenet Aragon. c

*c Arag. 2. 2. q. 33. art. 4 pag. 806. co. 1.*

Circa tertiam conditionem, quæ eſt commoditas, debet conſiderari, quod exiſtentibus perſonis magis idoneis ad hoc munus correctionis peragendum, minus idoneus ad id minimè tenetur, ſi magis idonei ipſum munus ſubire non recuſant, ſi enim id efficere nolunt, minus idonei, ad id iure optimo obligantur, prout omnes poſt D. Tho. d affirmant. Vnde illud, quod diximus de ſubdito reſpectu ſui prælati, ſcilicet quod tenetur ipſum, vt decet, humiliter admonere, debet intelligi, quando alij maioris authoritatis non inueniuntur, qui velint correctionem fraternam peragere. Explicatis igitur his conditionibus, quæ ſe tenent ex parte corrigentis, reliquum eſt, vt ad explicationem aliarum trium, quæ tenent ſe ex parte correcti, deueniamus.

*d Omn. poſt D. Th. 2. 2. q. 33. art. 2.*

Quantum ad primam, quod ſcilicet materia correctionis debet eſſe peccatum mortale, aut veniale in quo poſſit eſſe periculum ad mortale, iam remanet ſupra ſatis explicata.

Quantum ad ſecundam, quod ſcilicet ſit ſpes emendæ, notandum eſt, quod ille, qui veroſimiliter credit ſua correctione nullum damnum allaturum licet dubitet de ſpirituali profectu obligatur tamẽ ad eam exhibendam. Hæc doctrina eſt contra Caietan. e quam poſt Adrian, tenet Soto, & eſt ſententia D. Chryſ. licet enim dubitetur de emenda alicuius, ſicut non eſt licitum pro illo deſinere orare, ſimiliter non eſt licitum ceſſare à correctione ipſius cum vnum, & alterum ſit quoddam ſpirituale ſubſidium, verum eſt tamen, quod qui dubitat, an correctio bono communi præiudicet, ad id minimè obligabitur. Ex quo colligitur, quod ſi ſubditus certò

*e Caiet. ver. correct. frater. Adri in 4. de correct. fratris art. 3 Soto de teg. ſec. mem. 2. q. 1 3 con. 4. d. Chry. hom. 44 ſuper. 1. Epiſt. ad Corin.*



ſcit, correctione prælatum potius iraſci quàm ſpiritualiter proficere ita vt iracundia commoto, tota monaſterij communitas inquietudinem maximam patietur, nullatenus ad eum corrigendum aſtringetur, prout D. Tho. f explicat & fatetur. Ex conſequenter etiam inſertur, quòd dubitans, an correctione proficiet, ſpiritualiter fratrem ſuum corrigere minimè tenebitur, cũ in hoc caſu particularis finis, ſcilicet, emenda proximi, deficiat. Summo autem opere notãdum venit, quod quando peccatum commiſſum in damnum reipublicæ, aut terij redundat, velut ſiquis pararet inſidias ad occidẽdum proximum, obligat lex charitatis certiorem facere aliquem potentem tale facinus impedire, inde nullo malo inſidiatori preueniente, imo maximo commodo ſpirituali ipſi inde ſecuto, ſi corrigi voluerit. Vt licet ſit certus, quod correctio nihil proficiet, inſtat nihilominus obligatio corrigendi cum ex ea ipſe correctus ſatis videat ſuam machinam malitioſam fruſtrari; imo in hoc caſu obligat denunciatio, ſi teſtes ad id cõprobandum poſſunt ſuppeditari, cum bonum commune, & proximi ſit ſemper præ oculis habendum: quod bonum commune, & ſpiritualis profectus nos vrget, vt poſtpoſita quacunque proximi corrigendi conturbatione, & inde ſecuta infirmitate, ad corrigẽdum ſpiritualiter fratrem accedamus; nam bonum animæ omnibus alijs præponderare certum eſt.

*f D. Tho. d. q. 33. ar. 1. ad 3.*

Quantum ad tertiam conditionem, ſcilicet quod expectetur aliud tempus opportunius, eſt notandũ, quod ſi ex dilatione correctionis nullum aliud ſequatur damnum, quàm perſeuerantia delinquentis in peccato, vſque dum ab aliquo corrigatur, bene poteſt correctio in aliud tempus opportunius dilatari, præſertim ſi præſumatur, quod in hoc caſu conuertetur peccator cum maiori cautela, cum iam cognouerit eius fragile ingenium in ſuis malis moribus perſiſtens, prout tenet Aragon. g

*g Arag. 2. 2. q. 33 qu. 2. pa. 793. col. 1. 2.*

## ARTICVLVS III.

### Vtrum exiſtens in peccato mortali teneatur corrigere fratrem.

RESpondeo dicendo, quod ſi exiſtens in peccato poteſt corrigendo fratrem ipſum ſanare ſpiritualiter, poteſt, & debet in tali caſu correctionem præſtare, cùm poſſit in peccato exiſtens præſtare actum idoneum ad huiuſmodi profectum. Ita D. Th. h At ſi ratione ipſius peccati ſcit, correctionem eſſe fruſtratoriam nullatenus ad corrigendum obligabitur, ſi ipſe fuerit vir particularis, neque tenetur cõuerti ad Dominum, vt ſic ipſum ſpiritualiter corrigat; ſicut prodigus non tenetur peruertere diuitias ab eo paupere prodigo diſſipatas, ad cõmodius ſubueniendum, etiam ſi grauis ſubuentionis neceſſitas exiſtat. Ita cum communi frater Ludouicus Lopez. i (Dixi ſi eſt homo particularis) nam ſi ſit prælatus, & ſuperior, & conſtet ex ſua bona vita, ſubditos ſpiritualiter profectum iri, ad hunc effectum neceſſariò tenebitur. Ita Soto. K & Aragon. Quæ tamen dicta ex ſententia doctiſſimorum virorum locum minimè habent in his, qui aliquius præcepti decalogi habent inuincibilem ignorantiam veluti ſiquis ignoraret ſimplicem fornicationem eſſe peccatum: quicunque enim licet priuata perſona ad corrigendum eum aſtringeretur, licet intelligat ſpiritualiter minimè profecturum, non enim poteſt ſimilis ignorantia contingere ſine aliqua magna Dei irreuerentia, & ſine graui Reipublicæ Chriſtianæ damno, vt tenet l Aragon.

*h D. Tho. 2. 2. q. 33. ar. 5.*

*i Lopez in ſua inſtruc. conſc. 1. p. 16. n. 1. 16 K Soto de teg. ſecr. memb. 2. q. 3 Arag. vbi ſup. nu. 2. 7.*

*l Arag. 2. 2. q. 33. ar. 2.*

C 2 ARTI

## ARTICVLVS IV.

### *Vtrum, vt proficiat correctio fraterna, ſit coram duobus, teſtibus exhibenda.*

RESpondeo dicendo, quod ſi proximus non fuerit correctione emendatus ſecretò, ſi ipſa correctio profutura coram vno vel duobus teſtibus exiſtimatur, coram ipſis intimari poteſt, & debet, prout Chriſtus Dominus *a* ordinauit; quod procedit, etiam ſi dicti teſtes delicti ſint ignari, & ſit notorium ſolum corrigenti, cùm Euangelium iſtam formam denunciationis præſcribens de peccato ſecreto loquatur dicens, *Si peccauerit in te frater tuus*, quod vt explicat D. Augu. *b* ſignificat, ſi contigerit fratrem tuum peccare ita, vt tu peccati ſolus ſis conſcius. Neque obſtat, quod hoc modo infamabitur delinquẽs, ſpiritualis enim ſalus bono temporali famæ debet præferri, quã ſpiritualẽ ſalutẽ Chriſtus Dominus intendit præcipiens dictam correctionem coram vno vel duobus teſtibus peragi, vt ſic confuſus peccator, & de delicto ſuo conuictus, ad vitam meliorem reſurgat. Hæc eſt communis omnium opinio, quam poſt alios tenet *c* Corduba, Bannes, Petrus à Nauarra. Aduertant tamen charitatiui Chriſtiani, quod non ſolum vna vice, ſed etiam alijs iteratis vicibus tenentur dictam admonitionem præſtare, com gutta cauet lapidem, antequam ad maniſeſtandum dictum coram dictis teſtibus accedant, quæ quot ſint, arbitrio boni viri relinquitur, vt Doctores ſuperius allegati affirmant. Verum eſt tamen, quod ſi certò ſciatur iteratas correctiones nõ profecturas, ſtatim dicti teſtes ſunt adhibendi, maius enim malum eſt, quod peccator per ſpacium temporis in ſtatu peccati mortalis inſordeſcat, quàm malum infamiæ, quod ex manifeſtatione dicti peccati coram duobus, aut tribus pati contingit. Aduertant deinde, qđ ſi etiam ſciatur, quod proximus dictis admonitionibus coram teſtibus peractis non emendabitur, imo erit obſtinatior, & ad alia peiora peccata proſiliet, ſi de eo coram prælato denunciet, melius erit tunc tacere, ipſumque Deo, qui ex lapidibus poteſt ſuſcitare filios Iſrael, commendare. Verum eſt tamen, quod Panormitanus *d* tenet, quod etiam in hoc caſu manifeſtandum erit tale peccatum, quod ego libenter reciperem in caſu, quo dictum peccatum eſt reipublicæ, aut alicui communitati præiudiciale, aut eſt ſimplex fornicatio ſecreta continuata ab aliquo religioſo, quæ poteſt pro tempore ſcandalum generare ad ruinam multorum deueniẽdo, prout aſſerit *e* Aragõ. Aduertant inſuper, quod deficientibus teſtibus idoneis, coram quibus debet fieri correctio, coram prælato delinquentis debet fieri admonitio dicta, ſi intelligatur profutura, atvero quod vulnus fratris aliter minimè poteſt curari, & tunc non erunt teſtes idonei, quando timetur, quod ſecretum minimè ſeruabunt, ſed in hoc ſint cauti ipſi corrigentes, ſemper enim quoad fieri poteſt, debet fieri correctio coram teſtibus ſi magis intelligatur proficere coram ipſis facta, quam ea, quæ coram prælato, cum illa, quæ coram teſtibus efficitur, ſit medium ad ſalutem ſpiritualem proximi indagandam, cum magis velint ſubditi corã teſtibus, quàm coram prælatis, etiam vt patribus, eorum crimina reuelari. At ſi intelligatur, quod correctio coram prælato habita magis proficiet, & homo ſit ſpectatæ virtutis, & prudentiæ, & quod viſceribus charitatis ſuſcipiet delinquentem, & quod in negotio pie, & prudenter ſe habebit, licitum eſt ad ipſum prætermiſſis teſtibus recurrere; nam his circunſtantijs concurrentibus, videtur hoc ſuauiſſimum, & facillimum medium magis, quàm adhibitionem teſtiũ, eligendum. His tamen non concurrentibus omnibus diſſuadeo, ne ad prælatos etiam vt patres accedant, cum aliquando hi, qui erant ſubditi, & confeſſando videbantur benigni & manſueti, poſtea autẽ prælati volunt magis videri iudices rigoroſi, quam patres viſceribus charitatis zeloſi.

*a* Matt. 18.
*b* 2. Si peccaue. 2. q. 1.
*c* Cordu. in ſu. q. ad Soto. memb. 2. qu. 4. con. 6. Bãnez 2. 2. qu. 33. Ar. 8. ad 1. Nau. de reſt. li. 2. c. 4. nu. 261.
*d* Panor. in c. nouit. de iud.
*e* Arag. q. 2. 2. 33. art. 8. p. 58.

## ARTICVLVS V.

### *Vtrum correctio fraterna in aliquo caſu obliget cum periculo vitæ.*

RESpondeo dicendo, quod qui intelligit fratrẽ in peccato mortali vitam finiturum, niſi ab eo fraternaliter corrigatur, cum periculo vitæ tenetur iſtud charitatiuum medium interponere, ſiquidem Dominus noſter Ieſus Chriſtus animam ſuam pro ouibus ſuis poſuit. Quod intelligitur, quando videmus fratrem in articulo mortis, & ſcimus ipſum ſpiritualiter moriturum, Ita tenet Corduba *f* cõtra Sotum, quod eſt adeo verum, vt dicat Nauar. *g* ſequens Adrianum, quod vnuſquiſque obligatur ſuũ corrigere proximum cum periculo vitæ, quando videret eum in periculo mortis conſtitutum, & æternaliter moriturũ, etiam ſi eius peccatũ ab ignorantia affectata, aut fragilitate oriatur, dũ modo tamẽ ex malitia non procedat, ad modum, quo quis tenetur ſuccurrere infanti, quem ſine Baptiſmo videt ab hac vita diſcedere, Hoc enim poſtulat charitas, quæ obligat poſtponere vitam corporalem propter vitã proximi ſpiritualẽ in extrema neceſſitate exiſtẽtis. Quod eſt ſequendum, licet Soto teneat, quod non tenetur quis cum periculo vitæ vitam ſpiritualem dicti infantis procurare.

Verum eſt tamen, quod ſupra dicta non habent locum in neceſſitate non extrema, nemo enim in graui neceſſitate tenetur hæc cum tanto periculo præſtare, cum in non extrema neceſſitate remaneat tempus, quo alijs modis bonum ſpirituale proximi poſſit prouideri. Vnde in alijs caſibus vltra extremã neceſſitatem ſolũ peccabunt venialiter hæc opera miſericordiæ non præſtantes, vt affirmat Corduba, *h* peccabunt tamen mortaliter, etiam in non extrema neceſſitate, hæc non præſtantes, ſi ex negatione huiuſmodi correctionis, proximum in mortali peccato moriturum, præuiderent, quod intelligendum modo graue detrimentum famæ, & vitæ ex præſtatione huius correctionis ſibi non proueniat, cum hoc ſit præceptum obligans ex charitate, & etiam in graui neceſſitate nõ debemus ad ipsũ cũ tanto periculo aſtringere corrigentes, prout affirmat Soto. *i*

*f* Corduba ſuper Soto derogen. ſecto mem. 2. q. 2. con. 6.
*g* Na. c. 24. in man. n. 23.
*h* Cord. vbi ſup.
*i* Soto vbi ſu.

## ARTICVLVS VI.

### *Vtrum prælati teneantur cum periculo vitæ corrigere fraternaliter ſubditos, quos ſciunt deliquiſſe.*

RESpondeo dicendo, quod ſecundum opinionẽ doctorũ affirmantiũ, prælatos non ſolũ ex lege charitatis, ſed etiã ex lege iuſtitiæ teneri fraternaliter corrigere ſuos ſubditos, etiam ſi eorũ peccata nõ procedant ex ignorãtia, clarũ eſt, quod dicti prælati tenẽtur cũ periculo vitæ huic obligationi correſpõdere, ita tenet Soto, *k* qui addit, quod ex eo, quod prælatus eſt obligatus corrigere ratione ſui officij ſuos ſubditos, eſt etiam aſtrictus ſub peccato mortali in tempore opportuno expurgare ſuam rẽpublicam à conſuetudine etiam leuiter iurandi, & ipſam abſtrahere ab alijs conſuetudinibus committendi peccata etiam venialia, Nam peccata venialia, quæ frequen-

*k* Soto vbi ſup. memb. 2. q. 1. c. 6. & q. 3. c. 3.

frequenter committuntur in republica, etiamſi notabile damnum ſingularibus perſonis non cauſent, ipſi tamen reipublicæ, & bono communi afferunt nocumentum non paruum; deluſtratur enim republica his malis aſſuefacta, & ne deluſtretur, iudex ex officio ad eã ab his purgãdam aſtringitur. Quod ſi verum eſt, heu prælatis in iſthæc exequenda, negligentibus. Ad noſtri igitur articuli reſolutionem deuenientes dico, quod cum ſecundum Caiet. *a* teneantur prælati corrigere ſuos ſubditos fraternaliter ex charitate, & non ex iuſtitia, cum in correctione fraterna non ſe habeant, vt prælati, ſed vt priuatæ perſonæ, clarum eſt, non eſſe ipſos ad eã præſtandam cũ periculo mortis, aut alio graui, aſtringẽdos.

*a Caieta. 2. 2. q. 33. ar. 2. & in Arag.*

ARTICVLVS VIII.

***Vtrum teneantur ante accuſationem, aut denunciationem corrigere fratrem delinquentem.***

RESpondeo dicendo, quod ſi is qui accuſat, poteſt probare id, quod intendit accuſando, non erit ante accuſationem præmittenda correctio fraterna, ſiue bonum particulare, ſiue bonum commune accuſator præſeferat: quod intelligitur, ſi aliter bono particulari, aut bono communi prouideri nõ poteſt. Ita Syl. eſt. *b* & Caiet. & ſecundum hoc debent intelligi tradita à Nauarro & à Driedone, ſi enim alio modo poteſt fieri ſatisfactio, & bonum cõmune prouideri, non boni particularis aut communis intuitu, ſed odio, & animo inordinato, cenſetur interpoſita accuſatio. Imo addit *c* Corduba quoddam, quod mihi ſatis probabile videtur, quod etiã ſi bonum particulare, aut cõmune adſit, nõ eſt proponenda accuſatio antequã correctio fraterna præcedat, vt hoc modo bono ſpirituali proximi melius, & ſuauius medeatur, quod ante mentis oculos habendum eſſe ſemper, charitas vrget nos. Si verò ex accuſatione, nihil aliud quàm correctio delinquentis intenditur ab accuſante, tenetur ipſe accuſans præmittere fraternam admonitionem, ſi. n. ad eam minimè teneri fateamur, cõtra charitatem aliquid moliri neceſſariò affirmare debemus: quæ omnia media ad ſalutẽ ſpiritualem proximi tentanda proclamat. Et ius Canonicum ex Euangelio docet hãc veritatem, præcipiẽs ne pœna excommunicationis, niſi contumax feriatur. Hæc ſententia eſt *d* Duran. & Cordubæ, quem ſequitur Petrus à Nauar. qui addit, quod non condemnaretur, ſine dicta correctione accuſantem, ad reſtitutionem famæ reſpectu dictæ accuſationis amiſſæ, & ad ſatiſfactionem omnium damnorum faciẽdam, ſi peccatum accuſati eſt peccatum commiſſum contra accuſantem, difficiliter enim poteſt grauatus, & iniuria cõmotus ſuper grauari, ad correctionẽ fraternam faciendã, ſed ſuũ commodum ex accuſatione reportare intendens. Cætera autem, quæ pertineot ad viſitationem videbuntur in tertio tomo in quæſtione de viſitatione.

*b Syl. in ver. accuſat. q. 3. Caie. 2. 2. q. 33. ar. 7. Nauar. cap. 8. nu. 30. Drie. de liber. Chri. ca. 10.*
*c Cordub. de tegend. ſecret. ſomb. 2. q. 8.*
*d Duran. in 4. d. 19. Cord. in addit. ad Sot. de tegend. ſecr. membr. 2. q. 5. con. 4. Naua. li. 2. de reſti. c. 4. num. 251.*

QVAESTIO IX.

**De correctione fratrum, quoad teſtes ſingulares, in ſex articulos diuiſa,**

*Circa quam quæſtionem ſex quæruntur.*

1 *QVando dicantur teſtes ſingulares,*
2 *An ſi duo, vel tres, vnus poſt alterũ ſucceſſiuè viderint per foramẽ, per qđ ſimul videre nõ poterãt aliquẽ delinquẽtẽ ſint teſtes ſingulares an conteſtes.*
3 *Vtrum teſtes dicantur ſingulares, quando in facto principaliter conueniunt.*
4 *An per teſtes ſingulares aliquis ſit condennandus.*
5 *Vtrum in aliquibus caſibus teſtes ſingulares faciant fidem.*
6 *Vtrum propter teſtes ſingulares poſſit aliquis incarcerari aut torqueri.*

ARTICVLVS I.

***Quando dicantur teſtes ſingulares.***

REſpondeo dicendo, quod teſtes dici poſſunt ſingulares in decem prædicamentis. Primo in prædicamento ſubſtantiæ, vt cum vnus deponit de Paulo, alius de Frãciſco, vnus lapide ſuiſſe occiſum alter ferro, ita Baldus. *e* Secundo dicuntur ſingulares in prædicamento quãtitatis, vt cum vnus deponit de decem, alius de quinque ſunt enim quoad decẽ ſingulares, quoad quinque vero concordes, iuxta quandam legem. *f* Tertio dicuntur ſingulares in prædicamento qualitatis, vt cum vnus deponit de vino albo alius de rubro, vel vnus dicit furem nocte deprehenſum, alter interdiu, iuxta quandam legem; *g* vel vnus pure alter ſub conditione teſtificatur, vt in quadam *h* Decretali continetur. Quarto dicuntur ſingulares etiam in prædicamento Vbi vel Loci, vt ſi vnus deponat ſub ſchino, alter ſub pino, vt patet de falſo teſtimonio Suſannæ impoſito apud Danielem, *i* & ita dit Alexander.

*e Bald. in l. ſolutum col. 5. n. 14. C. de teſti.*
*f l. diem prof. §. ſi plures ff. ſi. ar. art.*
*g l. furem. ff. ad l. Cor. de ſicariy.*
*h c. Cum Ioannes de fide inſtrum.*
*i Dan. 3. Alex. con. 116. poſtea volu. 1.*

Pro cuius rei explicatione nota, quod quando falſum, ſuper quo teſtes deponunt, non eſt iterabile, tunc ſi teſtes in loco varij ſint, illa loci diuerſitas inducet contrarietatem, vel impompoſſibilitatẽ, quia quando vnum falſum proponitur, & ad illud probandum de diuerſo loco deponitur, falſum deponi neceſſe eſt. Verba ſunt Baldi *K* Secus ſecundum eũ ſi factum eſt iterabile, vt confeſſio, tunc loci diuerſitas non reddit eos contrarios, ſed ſingulares, & ſingularitas teſtium diuidit teſtimonium, & lacerat illud, quia omne diuiſum laceratum eſt, & ideo non probant, vt in iure habetur. *l* Quinto dicuntur ſingulares in prædicamento temporis, vel quando, vt poté quando vnus teſtis deponit factum eſſe Kalẽ. Maij alter Iunij, illa enim diuerſitas in tempore viciat dicta teſtium, vt argumento iuris reſoluit Bartolus. *m* Sexto dicuntur ſingulares in prædicamento relationis, vt ſi vnus deponit, quod pater occidetit Ioannem, alius vero, quod filius, vt aliquibus legibus colligitur. *n*

*K Bald. conſi. 25. punctus in fr. ſcrip col. 1. vol. 3.*
*l l. teſtium C. de teſtib. Lex carneum § fi. col. iii.*
*m c. nihilo. 2. 3. q. 9. Bart. in l. non ſolum § ſed & prob. ff. de nou. op. enũciat.*

Septimo dicuntur ſingulares in prædicamento Situs, vt ſi vnus dicat rem eſſe ſitam in iuriſdictione Salmantina, alter in iuriſdictione Granatenſi: vel ſi vnus dicit ſitam eſſe prope, alter verò longè, vt in iure *o* habetur. Octauo dicuntur ſingulares in prædicamento, Agere, & Pati, vt quando vnus dicit, qđ pars voluit agere, alius, quod egit; nam ſunt ſingulares, cum aliud ſit agere aliud verò agere velle, vt dicitur in iure *p*: vel vnus dicit Caium feciſſe homicidium, alter dicit tuliſſe opem, alter dicit inundaſſe, alter conſuluiſſe, argumento eorum, quæ in iure notantur. *q*

Nono dicuntur ſingulares in prædicamento Habere, vt quando vnus dicit talem habere rem ad proprium vſum, alter ad communem; vel vnus dicit, quod poſſidebat pro domino, alter pro creditore. *r*

Decimo dicuntur ſingulares in ſenſu, vt ſi vnus deponat audiſſe talem contitentem, ſe habuiſſe decem aureos mutuò, alter dicit, ſe audiſſe mutuare; hi enim non plenè probant, ſed quoddam faciunt indicium. Ita Baldus, & *ſ* & Alexander.

*n l. poſt mortẽ ff. de adopt. l. Zenodor. C. Ad Maced. & l. § inſula. inſt. de rerum diuiſio.*
*o l. Amilius ff. rem ratam haberi.*
*p l. fure ff. de verb. ſignifi.*
*q l. hæc ligatũ ff de le. 3.*
*r l. Titia ff. ſolut. mat.*
*ſ Bald. ex l. in cautio. q. 12. C. de non nu. pec. Alex. c. 144. quoniam abundo. col. 1. olu. 2.*

Vndecimo dicuntur teſtes ſingulares in verbis, vt ſi vnus dicit teſtatorem talem hæredem inſtituiſſe, alter verò dicit eundem dixiſſe. ſit hæres, & his verbis vſum. Ita Alexander, vbi ſic dicit, quod ſi ſit neceſſe probari verba formalia, oportet, quod in verbis teſtes conueniant, alias ſunt ſingulares, vt tenēt *a* Socinus, & Cornelius: verum eſt tamen, quod nō curatur de verbis, ſi ſit inter partes contentio, prout tenet Antonius, quem ſequitur Cornelius. Sed de hoc infra in quæſtionem de variatione teſtium.

*a Socinus con. 233. in accuſ. volu. 2. Co. conſil. 123. col. 2. vol. 1.*

## ARTICVLVS II.

### *An ſi duo, vel tres per vnum foramen, per quod ſimul videre non poterant, ſed tantum vnus poſt alterum, viderunt quempiam committentem aliquod delictum, an (inquam) huiuſmodi homines ſucceſsiuè videntes tale quid, & de eo teſtificantes ſint cenſendi teſtes ſingulares, an cōteſtes, et propterea plenè probātes.*

RESpondeo dicendo, non eſſe teſtes ſingulares, ſed conteſtes, & plenè probantes, cum intra breuiſſimum temporis ſpatium idem delictum continuatum viderint, ac propterea de vno, & eodem actu numero teſtificentur: neque enim hic præſumitur pluralitas actuum, neque temporis diuerſitas, ſed potius vnus numero actus, & vna temporis coniunctio. Ita ſcribūt communiter multi inſignes, & antiqui Iuriſconſulti, *b* Iacobus Butrigarius, Iacobus de Arena, Cynus, Salicetus, Baldus, & alij, cum docent prædicto modo poſſe probari adulterium; quod etiam Gloſſa, *c* & Antonius de Butrio, Geminianus, & alij, qui hoc communiter ſequuntur.

*b D.D. et Bal. in l. ueſt. C. de teſt.*

*c Gloſſ. in c. nihilomi. verſic. ſimu. qu. 3. & 6. Anto. de Butri. in c. a. cum aporter de accuſ. n. 12. in d. c. nihilom.*

Neque obſtat, ſi dicatur prædictos teſtes dicēdos eſſe ſingulares ex diuerſitate temporis, quia dum vnus videt, alius non videt. Reſpōdetur enim, quod ex quo viderunt eundem actum, & in continenti vnus poſt alium, ſimul vidiſſe dicuntur, neque ſingulares ſunt. Ita præ cæteris notat Iacobus de Arena, *d* & Cynus, & eodem modo poſſumus ad alia reſpōdere, ſi quæ fortaſſis obijciātur, adeo hoc eſt verum ſi actus eſt continuabilis, & aliqui videāt diuerſis horis, ipſi teſtes ſunt conteſtes: verbi gratia eadem nocte viſus eſt Clericus in concubinæ lecto ab vno teſte in principio noctis, ab altero media nocte, vel ad auroram, hi enim etiam præſumuntur conteſtes, quia non præſumitur pluralitas actuum, ſed continuitas. Ita Caietanus *e* dicens, quod propter ſingulares teſtes, inuenitur fulminata ſententia multorum Patrum in peccatis religioſorum. Quod ex eo reputabat tolerabile, licet non ſit ſecundum rigorem iuris, quia non tam proceditur inter religioſos ad puniendum, quam ad ſalutem animæ. Et reuera multa ſunt crimina præcipuè religioſorū, quæ probari nō poſſunt, niſi per teſtes ſingulares, vt eſt ſolicitatio in actu ſacramentalis confeſſionis ad actum carnis, fornicatio extra conuentum in præſentia ſocij, ingreſſus in domos prohibitas. Quod probatur, nā etiam de iure ſecularis non valet in teſtē contra clericum, & Monachum in cauſa criminali, prout infrà probatur: *f* neque in accuſatorem, niſi ſuam, aut ſuorum iniuriam accuſet, tamen vbi alij teſtes non ſūt, aut eſſe non poſſunt, vt eſt populus, vbi vnus eſt tāntum clericus, Laici ſunt idonei teſtes, quoniā, vt veritas habeatur, cum aliter haberi nequeat, concedēdū eſt, quod aliàs non concederetur, quod videlicet recedatur à regulis communibus; nam alio oppoſito fierent clerici, ſoli habitantes, criminoſiſſimi, atque etiā religioſi promiſſa ſibi impunitate. Verū eſt tamen, quod in his, & ſimilibus, quando receditur à regula communi, maior eſt adhibenda prudētia circa perſonam, & opinionem, tam delinquentis, quàm teſtium conſiderandam, & quod ſi duo conteſtes probant, & conuincunt, ſingulares, vt probent, plures neceſſe eſt eſſe, ita Ouando. *g*

*d Arena. & Cynus in d. l. teſtium nu. 5. ver. ſed contra videtur.*

*e Caiet. 2. 2. q. 70. art. 2.*

*f c. de cæte. 50 de teſti.*

*g Ouando in 4. d. 18. & 19. p. 778. & 779.*

## ARTICVLVS III.

### *Verum teſtes dicantur ſingulares, quando in facto principali conueniunt.*

RESpondeo dicendo, quòd teſtes non ſunt ſingulares, imo ſunt conteſtes, & conformes, quando in facto principali, in quo negotij ſubſtantia præcipuè conſiſtit, concordant per eadem vel æquiualentia verba, quamuis in alijs minus præcipuis circunſtātijs diſcordent, Cùm in Iure dicatur, *h* quod nihil obſtat narrandi diuerſitas, vbi eadem dicuntur, & argumento aliquorum Iurium *i* comprobatur, in quibus id notat Salicetus. Et hanc ſententiam non obſcure affirmat Diuus Thomas, qui ait *K* *Si verò ſit diſcordia teſtimonij in alìquibus circūſtantijs non pertinentibus ad ſubſtātiam facti, &c. talis diſcordia non præiudicat teſtimonio, quia homines non conſueuerunt circa talia multum ſolicitari, vnde facile à memoria elabuntur*, Hactenus D. Thomas, quem per omnia ſequitur Soto. *l* Idem tenent Gloſſa, *m* Alexāder, & alii, quos refert, & ſequitur Antonius Gabriel, quibus adde Geminianum, & hoc fatetur Royas. Imo vſque adeo verum eſt diſcordātiam in minimis quibuſdam non nocere, vt hæc interdum teſtimonium reddant validius & ita ait D. Thomas dicens. *Quinimo aliqua diſcordia in teſtibus ſin circunſtantijs non pertinentibus ad ſubſtantiā facti, facit teſtimoniū credibilius vt Chryſoſtomus affirmat ſuper Matthæum, quia ſi in oībus concordarent, etiam in minimis, viderentur ex condicto eundem ſermonem referre, quod tamen prudentiæ iudicum relinquitur decernendum.* Hactenus D. Thomas, & id ipsū amplectitur Soto *n* & probat quædam lex Iuris Ciuilis *o* ibi. *Verum vnū, eundemque ſermonem præmeditatum attulerunt.*

*h L. qui ſententiam C. de pœnis l. quicūq. C. de hære.*

*i D. Th. 2. 2. q. 70. Art. 2. ad 2.*

*k Sot. lib. 5. de iuſt. et iure q. 7. ar. 2. ad 5.*

*l Gloſ. in c. 1. de cōmer. cleri. Gabriel. li. 1. commun. concl. tit. de teſti: cō clu. 2. nu. 64. verſi. & propterea. inferi. Gemi. in d. c. nihilo. c. 3. q5.*

*m Royas ſingula. n. 8. & ſeq. & in tract. de hær. 7. p. aſſert. 6. nu. 127. cum ſeq.*

*n Soto li. 5. de iuſt. q. 7. ar. 2. ad 2.*

*o L. 3. de teſti.*

## ARTICVLVS IV.

### *An per teſtes ſingulares aliquis ſit condemnandus.*

RESpondeo dicendo, quod hæc quæſtio partim eſt difficilis, partim verò facilis, quantum ad hoc, quod per teſtes ſingulares nemo eſt condemnandus pœna ordinaria, & quantum adhoc, quod nec etiam eſt condemnandus, etiam ſi infamia cū teſte ſingulari adiungatur, certum eſt. In quo tamē difficultas verſatur, cum teſtes ſingulares ſint in dictis, conueniunt tamen in ſubſtantia rei, ſeu in effectu, vtrum arbitrio iudicis relinquatur.

Et quo apertius intelligatur, obſeruandū eſt multiplicem eſſe ſingularitatem. Quædam eſt obſtatiua, alia verò eſt cumulatiua, ſeu adminiculatiua; tertia eſt diuerſificatiua. Ita Baldus, *p* & copioſius, & cæteris apertius Aymon Crauetta, & Albertinus, eo loco refert plures alias ſingularitatis ſpecies, de quibus iam in articulo primo huius quæſtionis ſatis dictum eſt: ſed nunc pro reſolutione noſtri propoſiti aliam accipe diuiſionem.

Obſtatiua eſt, quando ex dictis teſtium naſcitur repu-

*p Bal. in c. licet cauſam. n. 15. de proba. & in l. teſtiū, n. 9. C. de teſt. & nu. 4. Crauet. in tra. de antiq. tempo. par. 4. nu. 57. Alber. in c. quoniam de hære. q. 16. nu. 38.*

Digitized by Google

repugnantia, aut cõtrarietas, vt cum vnus affirmat, alter vero negat, quo caſu dictum vnius aut infringit, aut non probat. Cumulatiua eſt, quãdo dictum vnius coadiuuat dictum alterius, vt cũ vnus dſponit de facto, alter verò de fama, ſeu vnus de viſu, alter verò de auditu, & vt probat Crauetta, hæc ſemiplenam facit probationem. Vltima eſt diuerſificatiua, ex qua naſcitur diuerſitas tenat ſubſtantia, vt cum vnus teſtis dicit vno loco, & tempore, quid factum, alius verò alio loco, & tempore: quo caſu dictum vnius non infringit dictum alterius, imo coadiuuat, & corroborat. Quo ſuppoſito reſoluendũ eſt, quod quæritur in articulo quæſtionis per ſequẽtes concluſiones. Sit ergo.

Prima concluſio. Per teſtes ſingulares nemo eſt condemnandus pœna ordinaria, nec etiam ſi infamia cum teſte ſingulari adiungatur; quod cõmuni voto receptum eſt, & procedit, non ſolùm, quando teſtes ſunt ſingulares ſingularitate obſtantiua, tunc enim nulla eſt difficultas, ſed etiam quando ſunt teſtes ſingularitate cumulatiua. Hanc ſententiam profitetur Ioãnes *a* Andreas, Conradus, Brunus, Palatius, Rubaus, Simancas, Iulius Clarus, Boccius. *b* Marſilius, Pariſius. Denique vt numeroſas aliorum allegationes omittam, hæc ſententia eſt Angelici Doctoris D. Thomæ, quem ſequitur Soto, qui affert pulchram rationem, quare teſti ſingulari non credatur, in quolibet crimine, cum reus ſit vitæ ſiue poſſeſſor, & bonorum, & melior ſit conditio poſſidentis, ideo & actoris affirmatio non putatur ſufficiens ad pellendum illum à ſua poſſeſſione.

Secunda concluſio. Si cum teſte ſingulari adſit fama de crimine, quamuis legitimè ſit probata, non propterea condemnabitur reus. Ita ferè omnes præcitati. Quod probatur, nam in criminalibus ex pluribus imperfectis probationibus non conſurgit vna integra, & perfecta probatio, vt colligitur ex Gloſſa *e* quam probant Antonius de Butrio, Marſilius, & Iulius Clarus. Quæ concluſio eſt vera quoad pœnã ordinariam imponendam, non autem quoad purgationem inducendam, vel aliam pœnitentiam iniugendam. Ita tradit Repertorium *d* inquiſitorum.

Pro cuius clariori explicatione eſt notandum, quod bifariam poteſt quis contra ſe habere plures teſtes ſingulares. Primo cum duo, vel plures deponunt de diuerſis delictis; item quia de diuerſis locis, atque temporibus, vt quia verbi cauſa, vnus dicit ſe vidiſſe Petrum prima die Maij committere tale delictum, alius verò dicit ſe vidiſſe committere aliud die prima Auguſti. Secundo poteſt quis habere contra ſe duos, vel plures teſtes ſingulares de eodem, aut de eiſdem delictis deponentes, diſcordant tamẽ in loco, & tempore, vt ſi duo, vel plures teſtes omni exceptione maiores ita ſe habeant, vt vnus verbi cauſa dicat ſe vidiſſe Franciſcum tali in platea, nudiuſtertius, alius verò dicat, quod nudius tertius vidit in ſcholis committere idemmet delictum.

Primum membrum diuiſionis, neceſſe eſt enucleare. Pro quo aduertendum eſt, quod multorum eſt ſententia, ad probandum aliquid in genere, ſufficere teſtes ſingulares, vt v.g. in exemplo poſito, ſi agatur in genere de probando, an Franciſcus faceret tale delictum, ſatis enim eſſet, aut dicta ſententia, ſi per teſtes ſingulares de diuerſis delictis, & de diuerſis locis, & temporibus prolatis conuincatur, tũc enim probatum erit in genere, Franciſcum eſſe delinquentem. Ita Iacobus *e* Butrigarius, Salicetus Baldus, Anania, Alexãder, & alij, quos refert Iulius Clarus, Locatus, & Campegius ad Zanchinum. Et hanc opinionem probant multi Iuriſperiti, Philippus Porcius, *f* & fatetur communem Antonius Gomez, & Albertinus, vbi affirmat hanc opinionem forſan in praxi eſſe ſequendam.

*a Andrea in c. vt offi. in ſi. verſ. certum eſt autem de hæreticis li. 6. Bru. de hæret. l. 4. c. 9. Palac. Rub. in alega. de hæret. ſi. §. 1 2 Siman. de inſ. cath. ti. 5 (n. 3. & ti. 94. n. 61. Clar. in pract. cri. § ſi. n. 53. verſic. dixi etiam.*

*b Boccius de teſt 342. parſ. conſil. 2 lib. 4. Mar con. 109 D. Tho. 2. 2. q. 70. art. 2. Soto li. 5. de iuſt. q. 7. artic 2.*

*c Gloſ. in c. veniens el. 2. ver. illos Marſ. in prac. § probat Clarus § fin. crimin. q. 63. verſ. tuſtis.*

*d Reperto Inquiſi. verſ. teſtes. § an in cauſa hæreſis.*

*e Butrig. in l. Arrian. & Salicet. in l. quicumque C. de hæret. Bal. in l. aſſ. C. de probati. Anania. c. 1. de probat. n. 7 Alex. cõſ. 141. l. 2. et cõ 92 l. 6. Cla in pract. crim. q. 53. ve. dixi etiã Locatus in oper. iudi. ſit 10 ſtis n. 19. Cãpe. de hæret. c. 13 ver. ſingulares.*

At contra prædictam opinionem fortiſſimis rationibus inuehitur Penna in additionibus ad Directorium Inquiſitorum Emerici dicens teſtibus ſingularibus prædicto modo neminem probari eſſe delinquentem in genere, etiam in cauſa hæreſis, Primùm enim vix intelligi poteſt, quid ſit hominem aliquem eſſe delinquentem in genere; tam & ratio, & modus loquendi impugnant hanc ipſam eorum ſententiam: genus enim quid confuſum eſt, incertũ, commune, & indeterminabile, & vbi quid in genere probatur, nullum ad certum indiuiduum demonſtratur. Rurſus nemo delicto poteſt condemnari, niſi duobus legitimis teſtibus ſit conuictus; at qui de pluribus differentibus articulis per teſtes ſingulares conuincitur, non conuincitur legitimis teſtibus. Hanc ſententiam profitentur etiam inſignes Iuriſperiti, Salicetus, *g* Conradus, Brunus, Simancas, & Rojas, cui omnino aſcribendum cenſeo, cum ſit verior, & tutior. In cuius confirmationem volo in præſentia adducere verba doctiſſimi Archidiaconi, *h* qui ait, *Vbi tractatur, de probando aliquos actus, ex quibus conſtat multiplicatio alicuius rei, non ſufficiunt teſtes ſingulares. Vnde ſi volo probare talem religioſum feciſſe miraculum, & per vnum teſtem probo, quod ſanauit vnum Claudum, & per alium teſtem probo, quod illuminauit cæcum iſti teſtes non probant*, ita probat Archidiaconus *i*, & Vincentius, & Antonius de Butrio.

Nunc autem reſtat diluendam eſſe quãdam magni momenti difficultatem, an videlicet is plenè conuincatur de aliquo crimine, qui duos, aut plures habet teſtes legitimos, & omni exceptione maiores de eodem, aut de eiſdem criminibus deponentes, loco tamen, & tempore diuerſos. Albertinus, *k* Cõradus, Butrius, & Simancas ſecuti Salicetum aſſerunt delictum remanere plenè, & perfectè probatũ; ſiquis verbi cauſa conuincatur Salmanticæ commiſiſſe quoddam adulterium, & Romæ aliud perpetraſſe. Pro qua opinione affert Simancas rationes non vulgares, tum quia diuerſitas teſtium in alijs, quàm in ſubſtantia, non abrogat fidem eorum; tum quia perinde facit adulter, qui in varijs locis, & tempore, idem repetijt adulterium, ac fur, qui id, quod rapuit, & furatus eſt, ſingulis teſtibus oſtendit: tum quia abſurdum eſſet, quod crimenoſus quidam coram ſingulis hominibus totius populi committeret tale crimen, & tamen vniuerſorum teſtimonijs conuinci non poſſet, quod nemo ſanæ mentis probat. Hæc pro ſimili caſu adducit Simancas, citatque Diuum Thomam *l* & Bartolũ pro ſua parte, horumque potiſſimum fundamentum eſt, locum, & tempus externa eſſe, neque plurificare, aut variare ſubſtantiam facti.

Sed non debuit Simancas pro ſua parte Doctorem Angelicum allegare, cum ipſe in loco ab eo allegato contrarium prorſus ſentiat. Ait enim, *Ad ſecundum dicendum, quod diſcordia teſtium in aliquibus principalibus circumſtantijs, quæ variant ſubſtantiam facti (puta in tempore, vel in loco, vel perſonis, de quib. principaliter agitur) aufert efficaciam teſtimonij, quia ſi diſcordant in talibus, videntur ſingulares eſſe in ſuis teſtimonijs, & de diuerſis loqui. puta ſi vnus dicat hoc factum fuiſſe tali tempore, vel loco: alius verò alio tempore, vel loco, non videntur de eodem facto loqui.* Hæc Diuus Thomas, cum quo idem ſentiunt Caietanus, *m* & Soto. Et ſentio cum Diuo Thoma teſtes loco, & tempore diſcordes, quamuis de eodem delicto, vel delictis deponant, ſingulares eſſe, adeòque non plenè probare neque ex talium dictis ad pœnam criminis

*f Porcius cõm. ſp. no reg 34. ver. contrariam opinionẽ Gom. l. 3. var. c. 12. n. 12 Albertinus ſup. quoniam. de hæret. l. 3. nu. 11 & 12. Penna in directo. inquiſitorũ 3. p. comm. 111. pa. 617. col. 2.*

*g Salicet in l. teſtiu n 16. C. de teſt. Brun. l. 4. de cato. c. 9. Simã d. ti. Carlo tit. 64. n 69. cũ ſeqq. Roias de hæret. 2 p. aſſer. 6. n. 142.*

*h Alen. conſ. 204.*

*i Archid. in c. per tuã 26. q. 2. & Vincent. in cu. notabiles de ac ctibus Anto de Butrio in c. cum eporis de accuſ.*

*k Albert. n. de cognoſ. n. ſer. q. 34 n. 2 Brunus l. 4 de hæret. c. 9. Simãc. de inſt. cath. tit. 64 n. 71 & 76. Salicet. in l. teſtiũ C. de teſtibus. nu. 16.*

*l D. Tho. 2. 2. q. 70. ar. 2. ad 2.*

*m Caiet. apud D. Th. vbi ſup. Sol. 5. de iuſt. q. 7. a. 1. ad 2.*

criminis ordinariam imponendam vllo modo eſſe accedendum. Et hanc veritatem videtur probare Leo *a* Papa, de hac enim re ita ſentiens, & differẽs ita ſanciuit: *Nec eorum voces tanquam plurium admittuntur, quos quidem temporum diuerſitas ſimul interfuiſſe prohibuit. Hæc Leo Papa.* Ex quibus infertur, periculoſam eſſe ad voces talium teſtium ſingularium quempiam condemnare. & Suſannæ exemplum apud Danielem *b* ſatis oſtendit etiam ſingulares eſſe cenſendos, nec propterea plenam fidẽ eis eſſe adhibendã, & ita etiã cognouerunt Rojas, *c* & Penna. & probatur hæc ſententia ſequentibus rationibus, quibus his, quæ pro contraria parte adducuntur, ſatis facit. Primo quia ex pluribus diuerſis nunquam conſurgit vnum integrale, prout dicitur in Iure. *d* Secundo quia probationes in ſua ſpecie imperfectæ, in criminalibus ad plenam probationem non coniunguntur, prout fatentur cum communi Simancas, & *e* & Roias. Tertio quia in concilio *f* Bitterrenſi ita ſcriptum eſt; *Ad nullius verò condemnationem procedatis ſine confeſſione propria, vel probationibus dilucidis, & apertis, ſatiùs enim eſt relinquere facinus impunitum, quàm innocentem condemnare.* Idem paulo poſt ſanciuit Concilium *g* Narbonenſe in hæc verba. *Ad nullius verò condemnationem ſine lucidis, & apertis teſtimonijs probationibus vel confeſſione propria procedatis ſatius eſt enim facinus impunitum relinquere quàm innocẽtem damnare.* Hæc ibi. Denique hanc ſententiam ſequuntur viri inſignes, Caietanus, *h* & Soto aſſerentes, quod tametſi inter religioſos, qui iã ſunt mortui Mundo, ob dicta plurium teſtium ſingularium, facinoroſi poſſint condemnari, propter animæ ſalutem, & fauorem regularis obſeruantiæ, in delictis tamẽ atrocioribus, vbi ad grauiora ſupplicia procedirur, id locum non habet: & idem voluit Ioannes *i* Roias: & quando per teſtes ſingulares condemnantur, pœna ordinaria minimè plecti debent, prout clarè ſentit Soto.

*a c. Nihilominus. 3. q. 9.*
*b Dan. 9.*
*c Roias de hæret. aſſer. 6. n. 141. Penna in direct. inquiſit. 3.*
*d l. Sancimus. §. ſiquis autem. C. de donat. l. vſura. C. de vſuris.*
*e Siman. in Ench. viol. relig. tit. 34. n. 4. Roias. 3. de hæres pa. 2 aſſer. 6. nu. 147.*
*f Cõc. Bit. tom. c. 12.*
*g Conc. Narbo. c. 23.*
*h Caiet. vbi ſu. in art. 2. Soto vbi ſu. art. 2. ad 2.*
*i Roias de hæret. 2. pa. aſſer. 6. nu. 146. & ſeq.*

## ARTICVLVS V.

### *Vtrum in aliquibus caſibus teſtes ſingulares faciant fidem.*

RESpondeo dicendo, quod in multis caſibus teſtes ſingulares faciunt fidem. Primo quando teſtificantur de pluribus actibus habentibus vnam originem, & vnam cauſam, tunc illa origo probatur per teſtes ſingulares: vel quando ex dictis teſtium non reſultat, niſi vnum factum, quod deducitur, vt ſi deponit me iuriſdictionem exercuiſſe in cauſa Titij, alter in cauſa Martini, ſinguli enim de iuriſdictione deponunt. Ita Baldus; *k* vel ſi vnus dicit, me poſſidere, quia videt congeſſiſſe me frumẽtum, & alter vinum, hi enim probant poſſeſſionem; vel ſi vnus deponat, quod Titius voluit inuadere Caſtrũ, alius dicit voluiſſe occupare, alius capere, hi enim probant delictum, vt ait Innocentius. *l* Item ſiquis dicat talem feciſſe conceſſionem in tali cauſa, & alius in alia cauſa, nam hi licet ſint ſingulares, probant conceſſionem in genere, & ita iudicatum fuiſſe in magno quodam Concilio, teſtatur Rebuffus, *m* at in hoc caſu ego talem probationem delicti in genere non omnino reciperem, niſi in cauſis regularium, prout dictum eſt in articulis ſuperioribus, cum eorum punitio ad emendam tantum ordinetur, & obedientiæ Superiorum ſint aſtricti, ita vt mortui mundo dicantur. Tertio etiam ſufficiunt teſtes ſingulares, quando negotium, & factum eſſet vnum, & cõnexum, & vt ſi quis vellet probare, quẽ eſſe irregularem, eo quod poſt excommunicationem celebrauerit, & vnus dicat audiſſe, *Gloria in excelſis Deo* alter vero *Agnus Dei*, tunc enim probatũ erit factum argumento *n* cuiuſdam legis, & tenẽt expreſſè Baldus, & Felinus.

*k Bald. in ca. licet 2. in ſi. de teſt. & morgar. ver. teſtis quaſi 31.*
*l Inno. c. qualit. 2. ſi pen. de accuſat.*
*m Rebuffus de reprob. & ſaluat. teſt. an. 146. in fin.*
*n l. ob crimẽ. § 3 fi. ff. de teſtib.*

## ARTICVLVS VI.

### *Vtrum propter teſtes ſingulares poſſit aliquis incarcerari, aut torqueri.*

RESpondeo dicendo, quod licet carcer in religionibus ſit pœna delicti, cum incarcerati priuentur voce actiua, & paſſiua, prout infra in quæſtione de correctione fratrum quoad carcerem dicetur; poſſunt iudices regularium per teſtimonium teſtium ſingularium ita induci in credulitatem, vtpote quia teſtes ſunt bonæ vitæ, & famę viri, vt illis credere oporteat, prout tenet Paulus de Caſtro, *o* & Bartolus ait, quod iudex poteſt non credere teſtibus, etiam ſi ſint conteſtes, pariter ſi conteſtes nõ ſint, moueri poteſt ex quibuſdam cauſis ad credendum, prout tenet Soccinus *p* dicens, quod omnis virtus probationis arbitrio iudicis ponderatur, & diiudicatur, an ſit ſufficiens, vel nõ, argumento cuiuſdam Legis, *q* & tradit plene Hippolitus, & ſic poteſt iudicare iudex regularis p teſtes ſingulares monachum ſatis remanere conuictum delinquentem in genere, vt propterea iure optimo ſit in carcerem recludendus, & voce actiua, & paſſiua, priuãdus. Et cum ex dictis talium teſtium probatorũ, & idoneorum magna, & vrgentia naſcantur iudicia aduerſus illum, qui vnum, & idem, aut plura, & eadem delicta diuerſis locis, & temporibus dicitur perpetrare, torquẽdus erit, & ſi nihil fateatur, quia hoc caſu non videtur ſufficienter purgaſſe indicia, aliqua igitur pœna arbitraria erit puniendus. Hoc veriſſimum & certiſſimum eſt, vbi tantum duo adſunt teſtes ſingulares, ſi autem plures, quàm duo teſtificantur, grauis fortaſſe eſt difficultas. In qua multorum ſententia eſt, quod cùm teſtes ſingulares ad eundem finem tendunt, & plures ſint, & fide digni, ita vt iudicem adducant ad indubitatam fidem, non debet iudex multum curare de ſingularitate, ſed ex eorum dictis poterit iudicare, & pænam ordinariam imponere. Ita in caſu hæreſis tenet Simancas, *r* quod ipſum inſignes Iuris Conſulti profitentur, Cacialupus, Franciſcus Brunus, Socinus, Hippolytus, Marſilius, & Tiraquel. quam opinionem, vt ex ſuperioribus patet, ego non omnino amplector, cũ in hoc etiam caſu pæna extraordinaria ſufficere videatur iuxta menſuram credulitatis, quam dicti teſtes ſingulares poſſunt in iudicum animis generare, & ſiue teneamus, quod per eos poteſt imponi pęna ordinaria, ſiue extraordinaria, quod nullus negat: ex eo tamen colligitur, quomodo iure optimo poſſunt incarcerari, & torqueri monachi ſingularibus tantùm teſtibus omni exceptione dignis conuicti.

*o Caſtren. in l. admonen. col. 7 ff. de iureiur. & in l. Lucius. ff de his qui notant. infamia. vbi Bart.*
*p Socc. conſ 37 viſo vol 3.*
*q l 3. §. tum ãgis ff. de teſtib. Hippolyt. ſing. 114 vulgat.*
*r Siman. de inſti. cath. tit. 64. n. 77. Cacialup. in repet. l. admonẽ. ff. de iurand. col. 39. verſic. patet igitur Bruno. in tra. de indic. & tortur. p. 2. q. 2. n 6 Soccin. conſ. 26 2. l 2. Hippolyt. ſing. 144. & in l. 1. §. ad q ff de quæſ Tiraq. de pæ. tẽpor. aut remi. cau. 41. num. 161.*

## QVAESTIO X.

### De correctione fraterna, quoad teſtium variationem, in tres articulos diuiſa.

*Circa quam tria quæruntur.*

1 VTrum credendum ſit teſti varianti.
2 *Quando dicatur teſtis variare.*
3. *Vtrum teſtis varius poſſit torqueri.*

ARTI-

### ARTICVLVS I.

*Vtrum credendum ſit teſti varianti.*

Reſpondeo dicendo, quod teſti varianti ab his quæ prius in iudicio dixerat, non creditur. Ita Innocẽtius, *a* Bartolus, & Baldus, Alexander affirmans communem deciſionẽ Neapolitanã, Bald. Ruinus, & Decius, & ſi contrarius ſit in eadem depoſitione, clarũ eſt, quod non ſtatur tali dicto, imo reijcitur in totum, tãquam falſum, vt habetur in Iure, *b* & eſt communis opinio. Si verò ſit contrarius in alia depoſitione eiuſdem cauſæ, tunc ait Bartolus, *c* idem eſſe dicendum, quod ipſum tenet Fulgoſius, quia ex quo in ſecũdo hoc dicto apparet, quod teſtis eſt falſus, & periurus, lex præſumit idem de prima examinatione. Sed Abbas *d* tenet contrarium, ſcilicet, quod imò ſtetur primo dicto, quem ſequuntur Innocentius, Ioannes Andreas, Imola, & recentiores, & poſt Baldum tenet Alciatus, *e* Et ſuadetur optima ratione, quia talis teſtis ſubornatus præſumitur à parte, & ſic ſequitur, quod primum dictum eſt verius, alias eſſet in poteſtate teſtis annullare dictum ſuum, & tollere ius quæſitum parti. Et eandem opinionem tenet Aretinus, quando pars, pro qua teſtis ſemel præſens depoſuit, oppoſuiſſe reperiretur, ſecus ſi nihil oppoſuiſſet.

Verum eſt tamen, quod illud primum dictum debilitatur, quia talis teſtis non dicitur maior omni exceptione: & propterea dicit *f* Cardinalis, quod ad dictum talis teſtis, non poſſet deferri iuramentũ in ſupplementum probationis, quem ſequuntur Felinus, & Albertinus.

*a* Inno. in c. 10. cap. in col. 2. de teſt. Bar. in l. eos ff de fal. Bal. in l. geſta. col. 2. C de re. iud. Ale. in l. 3. n. 13. C. de ed. & conſ. 49. co. 2. vol. 4. dec in omnis 242. ib. penul. Ruinus conſ. 75. nu. 8. l. 1. Decius cõſ. 289. col. 6.
*b* c. licet cauſam de probat l. eos ff de falſis.
*c* Bart. in d. l. eos Fulg. in l. qui falſo. ff. de teſt.
*d* Abbas in c. cum in tua de teſtib. & ibi DD.
*e* Alciat. de præſum. reg. 2. præſum. 29. n. 6. & 7.
*f* Card. in c. veniens col. 2. in fi. de teſtib. Felin. & Alci. vbi ſup. Alber. in c. 1 de hære. l. 6. q. 16. n. 79. cum ſeqq.

### ARTICVLVS II.

*Quando dicatur teſtis variare.*

Reſpondeo dicendo, teſtem non dici varium, ſi continuò ſe corrigat, allegando cauſã erroris, & correctionis iudici. Ita Bartolus, *g* quẽ ſequitur, & refert Aretinus declarans procedere in variatione, in additione, in ſuppletione. Variare autem dicitur, quando dimiſſus à iudice vult mutare, & mutat ſententiam, vt ait Ferminianus *h* poſt Baldum, qui ait, quod poſtquam teſtes depoſuerunt, debet iteratò eis legi dictum eorum, vt per lectionem depoſitio compellatur, & tollatur error. Quam ſententiam ſequitur Felinus. *i* At Bocius credit opinionem Bartoli eſſe veriorem ſimpliciter, ſcilicet quod dum teſtis examinatur, & poſt, ante dimiſſionem non ſit licita variatio, niſi iuxta modum per eum traditum, & ideo ait, quod quando teſtis in continenti ſe corrigit, non ſtatur correctioni ſimpliciter, ſed debet iudex attendere modum correctionis, & ſic loquitur, & in ipſo actu, & poſt antequam fuerit dimiſſus, & iudex debet diligenter attendere modum, & cauſam correctionis & niſi cognoſcat, eum poſſe incontinenti ſe corrigere, incidit in ſuſpicionem, & vacillationem, argumento cuiuſdam Legis *k* & ſic dicit, quod incõtinenti ſe corrigere dicitur, quando nondum exiuit à conſpectu iudicis, & antequam alloquutus fuerit partem, niſi aliud velit qualitas perſonæ. Et nemini dubium eſt, quin incontinenti dicitur imo multò magis dum teſtis examinatur, & ita videtur loqui quædã Decretalis. *l* Vide optime Aretinum, *m* qui diſputando, an Bartolus ibi bene loquatur, inquit, communiter ſolet dici admitti correctionem, quouſque non tranſiuit tempus, quo potuit loqui cum parte, & tunc ſine dubio ſecundum communem debet allegari cauſa correctionis, aliàs vt varius eſt puniendus, vt patet in iure: *n* quod idem voluit Alciatus *o* addens, quod debet allegare iuſtam cauſam, vt ſi allegaret obliuionem in tẽpore, quia illa eſt magis veriſimilis, ſi verò obliuio non eſſet veriſimilis, tunc ſecus eſt dicendum, vt ait Baldus, *p* ſicut etiam teſtis deponens ſuper non veroſimili, nõ probat, niſi aſſignet etiam non interrogatus rationem, prout colligitur ex iure, *q* & tradit Antonius, & Aretinus.

*g* Bart. in l. eos co. 1. ff. de fal. verſ. item oppono Aret. in c. per tuas, col. 2. extra de teſtibus.
*h* Ferm. verſ. teſtis reperio, verſ. 9 & 10. Bal. in l. fi. ca. plus valere quod agitur Fel. in cap. per tuas co. pen. de teſt.
*i* Boccius in pract. crim. tit. de tortu teſt. p. 244. col. 2 nu. 24.
*k* Lin teſt. ff. de teſt.
*l* Cap. prate. de teſt. agnoſ
*m* Aret. in d. l. qua quid aſtringens ff de ver. obl. ...
*n* l. eos ff de falſis.
*o* Alci. reg. n. de præſu. præſum. 29.
*p* Bald. in l. presbyt. C. de epiſc. & cleri.
*q* c. ſuper hoc de renunci. & ibi Antonius, Are in c. 3 lo co col. ver. pro quo facit de probati.

### ARTICVLVS III.

*Vtrum teſtis varians poſſit torqueri.*

Reſpondeo dicendo, quod teſtis varius in ſuis depoſitionibus non facit fidem, niſi firmet dictum ſuum in tortura, ita ſeruat praxis, vt ait Boccius *r* & idem dicendum eſt etiam in clericis, quod ſcilicet clericus teſtis vacillans, vel ſuſpectus, quod veritatem dicere recuſat, poſſit torqueri. Et hæc eſt communis opinio canoniſtarum teſte Follerio, *ſ* magis enim peccat Clericus celans veritatem, quàm Laicus, quod ſecundum ius canonicum, corrigens ius ciuile, eſt tenendum contra Bartolum, prout reſoluit Iulius Clarus *t*: & id ipſum debet dici de monacho teſtificante, & in dictis vacillante. Aduertendum tamen, quod poſſunt ſupradicti torqueri à ſuo iudice, Laicus à iudice Laico, Eccleſiaſticus à iudice Eccleſiaſtico, Regularis à iudice regulari, à quo interrogatur. Notandum eſt, quod teſtis, qui, cùm dixit extra iudicium, deinde in iudicio depoſuit cõtrarium eius, quod extraiudicialiter dixerat, poterit ex hoc etiam torqueri; ita tenent communiter omnes, vt teſtatur Alexander, *u* quem refert Turzan. Ait etiam Alexander *x*, quod in hoc omnes conueniunt, & ita practicari teſtatur Boccius *y*, & in hoc caſu ſtandum eſt ſecundæ depoſitioni factæ in iudicio, prout cum communi, contra Bartolum dicentem ſtãdum eſſe primo dicto, reſoluit Couarruuias *z* Menchaca, & Iulius Clarus.

*r* Boc in tl. de tortur teſtium n. 2. e. in fin.
*ſ* Foller. in pr. cri. fo. 1. 27. nu. 47.
*t* Clarus in pra crim. §. fi. q. 21. nu. 5.
*u* Alexã. conſ. 63. circa fi. l. 1. & Turzã. in ſua coll. communium opin. & 134.
*x* Alex. conſ. 21. in fi. l. 3.
*y* Boccius ſummu 41. in fin.
*z* Couar. l. 1. var c. 13. n. 7. Menchq. contrauerſ. vſu frequen. c. 32. num. 4. Iulius Clarus l. pra. crim. §. fin. q. 13. nu. 22.

## QVAESTIO XI.

### De correctione Fratrum, quantum ad perſonas potentes teſtificare, in quinque articulos diuiſa.

*Circa quam quæruntur quinque.*

1 *Vtrum monachi poſſint eſſe teſtes in cauſis ciuilibus, & criminalibus ſuorum monaſteriorum.*
2 *Vtrum monachi ad teſtimonium ferendum compelli poſſint.*
3 *Vtrum in cauſis criminalibus moniales poſſint eſſe teſtes contra alias moniales.*
4 *Vtrum, vt teſtificentur monachi, & moniales, ſit neceſſaria licentia prælatorum.*
5 *Vtrum laici contra clericum, & monachum poſſint eſſe teſtes.*

ARTI-

## ARTICVLVS I.

*Vtrum monachi poſſint eſſe teſtes in cauſis Ciuilibus, & Criminalibus monaſteriorum.*

RESPONDEO dicendo, contingere aliquando ſeculares, aut Eccleſiaſticos ciuiliter, aut criminaliter conqueri de regularibus, dicentes ipſis eſſe debitores, & ipſis ad monaſteria accedentibus non mediocrem iniuriã contuliſſe, ratione cuius prælati regulares ſæpius ad deciſionem cauſæ propoſitæ accedunt. Videndum igitur eſt, prout proponitur in titulo quæſtionis, vtrũ monachi in his caſib. teſtes eſſe poſſint. Et videtur, quod non, quia ſecundum communem, quam tradunt *a* Doctores, & copioſè poſt alios Antonius Gomez, & Simancas, teſtes domeſtici ad teſtificandum ſunt repellendi. Et in quadam Lege *b* particulariter declaratur, quod domeſtici, & familiares, ſeu de domo dicuntur ſeruus, colonus, libertus, à ſcriptitius, mercenarius, famulus, & vt breuius dicam, familiares dicuntur, qui viuunt (vt cum noſtris loquar) ad vnum panem, & ad vnum vinum, vt dicitur in quadam Authentica, *c* tales ſunt, qui viuunt in communi: qua ratione attenta videtur, quod monachi non poſſint eſſe teſtes in cauſis monaſteriorum, nec pro fratribus in cauſis fratrum ciuilibus aut criminalibus poſſunt teſtificari.

Sed hoc non obſtante non reprobantur, ſi deponant pro monacho etiam ſui monaſterij, vt ait quædam Gloſſa, *d* aliquantulum tamen minor fides habetur eis pro qualitate amicitiæ, & fraternitatis, vt ait alia Gloſſa *e*, quam ſequitur Lanfrancus: & ſic Canonici, & monachi de his, quæ in capitulo fiunt, deponere poſſunt, quoniam per alios facilè probari non poſſunt, & habetur in iure, *f* & tradit Alexander, & idem aſſerit ex identitate rationis in Collegis, ſeu burſarijs Collegiorum, vnde præſtatio continua alimentorum poteſt probari per burſarios & cohabitantes in eadem domo, quia non ſolent vocari ad hoc teſtes, vt conſulit Corneus *g*: idem dicendum eſt, quando volunt probari ea quæ fiunt domi, vt expreſsè voluit quædam Lex *h* ibi. *Quoniam non facilè, quæ domi geruntur, per alienos probari poſſunt.* Vnde illi, qui ſunt de conuentu, ſuper profeſſione illius, qui repellitur à conuentu, ſecundum Panormitanum *i* poſſunt teſtificare, quia cum ſit cauſa monaſterij, non dicuntur teſtificari in cauſa propria. Propter quod Syluester ait, quod prælati Ordinis Minorum poſſunt in hoc caſu experiri in iudicio.

Ex quo colligo, non eſſe priuilegium magnum, quod conceditur ab Vrbano IV. *k* Ordini Ciſtertienſium, in quo conceditur, *quod in cauſis proprijs monaſteriorum dicti Ordinis, ſiue ciuilibus, ſiue criminalibus, ne ius eorum depereat, licet monachorum teſtimonijs vti, eaque tanquam iuridica recipienda eſſe.* Quod ipſum conceſſit Iulius II. congregationi Montis Oliueti, Eugenius Quartus congregationi S. Iuſtinæ, vbi hoc extendit ad conuerſos, & commiſſos dictæ congregationis, & Leo X. congregationi Camaldulenſium extendit etiam ad nouitios. Hæc oĩa iure communi, vt patet ex dictis, vide conceſſa in cauſa enim communitatis collegiati admittũtur ad teſtimonium ferendum, quoniam non facilè, quæ domi geruntur, per alienos probari poſſunt.

Circa quam conceſſionem videtur dicendum, quod etiam quando damnum, vel lucrũ venit ipſis de monaſterio, poſſunt ipſi monachi de monaſterio teſtificari, ait *n.* *in cauſis proprijs, ſiue ciuilibus, ſiue criminalibus* quæ verba cum ſint generalia, videntur habere locum etiam in cauſis, in quibus ipſis de monaſterio damnum, vel lucrum obueniret: & ſi hoc eſſet abſolute, & generaliter tenendum, certè magnum tunc foret priuilegium, contra ea, quæ communiter notant Doctores *l* dicentes, quod quãdo dãnũ, vel lucrũ venit ipſis de capitulo, vel collegio applicandum, aut burſarijs, tunc etiam propter inopiam probationis non recipientur, imputari enim eiſdem debet, cur non vocauerunt teſtes aliquos, qui deponerent; quod ego certè non admitto, nunquam enim præſumitur, Papam concedere priuilegium contra terminos iuris, quando eius verba, & mens poſſunt in alio caſu, qui non ſit contrarius, facilè verificari; in dubio enim principis mens ſemper præſumitur eſſe talis, qualis de iure eſſe debet, vt notarunt Baldus *m*, & Alexãder, & Iaſon. Vnde ſupradictum priuilegium debet intelligi de cauſis ciuilibus, aut criminalibus ſecretis ipſorum monaſteriorum, quando enim cauſæ ſecretæ ſunt expediendæ, vt v.g. electio, tum quia poſſet fieri præiudicium vocando aliquos teſtes de capitulo, tum etiã ſi lucrum, vel damnum ſentirent, ad teſtimonium ferendum ſunt admittendi, prout tradunt Felinus *n*, Alexander, & Socinus, qui dicit tunc demum hos admittendos, quando non fuerunt in culpa in non adhibendo alios idoneos teſtes, ſecus in illis caſibus, in quibus poterant teſtes vocari, quod ipsũ tenet Rebuffus, *o* & hoc videntur innuere illa verba dicti priuilegij ibi, *Ne ius eorum depereat.*

Ex quibus concluditur, quod monachi ſunt admittendi ad teſtimonium ferendum in cauſis Ciuilibus, & Criminalibus ſecretis monaſteriorum, ad quarum comprobationem nõ poſſunt vocari teſtes qui non ſunt de monaſterio, etiam ſi ex expeditione ipſarum cauſarum damnum, vel commodum ipſis de monaſterio eſſet applicandum, ne propter inopiam probationis ius eorum pereat; at in cauſis ipſorum monaſteriorum, quę per extraneos poſsũt probari, nõ debent admitti propter ſupradicta, & ſi propter inopiam probationis ius eorum pereat, ſibi fratres imputent, qui, cum poſſent conuocare teſtes extraneos, minimè eos vocauerunt. Et ſic videmus quod quando Conuentus aliquod ius in aliquem confert, de quo fit inſtrumentum, etiam ſi adſint omnes monachi conuentuales ſono campanæ vocati, ad firmitatem tamen ipſius negotij, teſtes extranei vocantur.

Secundo eſt aduertendum, quod licet hoc priuilegium cõcedat, quod liceat monachis teſtimonijs vti in dictis cauſis, hoc tamen non habet locum in monachis, qui pro monaſterijs fuerint actores, vel reſponſales, vt in iure habetur, quod ius non infringit prædictum priuilegium, ſicut non tollit, quod iure communi cautum eſt, vt ex dictis ſatis patet. Et aduertendum, quod Eugenius Quartus *conceſſit Abbati S. Pauli extra muros vrbis ordinis S. Benedicti, & Conuentuum ipſius monaſterij fratrum ſuorum teſtimonijs in proprijs cauſis vti ſiue ciuilem, ſiue criminalem quæſtionem contineãt, ne pro defectu teſtium, ius eorum valeat deperire.*

Ita conceſſit Eugenius Quartus anno Domini milleſimo quingenteſimo, quadrageſimo ſecundo, ſeptimo Kalendas Iunij, Pontificatus ſui anno duodecimo prout refertur in libro priuilegiorum congregationis Sancti Benedicti Portugalliæ, impreſſo Romæ ex typographia Titi, & Pauli Didianis, anno Domini milleſimo, quingenteſimo octogeſimo octauo, *p*

*a* Doct. in c. ad noſtram... de teſtib. Ant. Gom. l. 3. vari. c. 12. nu. 15. Siman. de inſt. Cath. tit. 64. nu. 46. & ſeq.

*b* L. 18. tit. 16. par. 3.

*c* Auth. de monach. §. cogitandum.

*d* Glo. in rubr. de off. deleg.

*e* Gloſſ. in §. cogitandum in verb. teſtis in Auth. de monachis col. 1. Lanfrancus in tr. teſt. depoſitionet. col. 29.

*f* c. veniens 2. in fi. de teſtib. Alexan. conſ. 132. repetitur col. 2. vol. 1.

*g* Corne. conſ. 153. circa caſ. 2. vol. 1.

*h* L. conſen. ſup. §. ſeruus et §. ſuper pladys, C. de repu.

*i* Pan. in c. nuper de teſtibus Sylu. tit. teſtis n. 1. verſic. nono familia.

*k* Habetur in compl. dicti ordinis.

*l* DD. in c. ſuper de teſtibus.

*m* Bal. in l. ex facto. in princ. not. 4. & ibi. Alexan. ff. de vulgari Iaſ. in l. bene ff. de leg. ff. de legibus.

*n* Fel. in c. veniens col. pen. de teſtib. Alex. conſil. 77. in cauſa col. vlt. 7 vol. Soc. c. 27 ſuprad. c. 2. vol. 1.

*o* Rebuff. de repro. & ſaluat. teſtib. n. 50. in fin.

*p* Ed. 8 n. eiuſdem libri.

ARTI-

## ARTICVLVS II.

### *Vtrum monachi ad teſtimonium ferendum compelli poſſint.*

RESpondeo dicendo, quod de iure ciuili indiſtinctè teſtes compelli debent ad teſtificandũ, cum officium teſtis ſit publicum in genere, ne taceatur veritas, quæ res eſt ſacratiſſima, & Reipublicæ maximè neceſſaria, prout allegando aliqua iura concludũt Baldus, *a* & Panormitanus; de iure verò cannonico compelluntur in ciuilibus, in criminalibus verò, niſi timore, odio, vel gratia ſe ſubtrahant, & in caſibus exceptis, & alijs, arbitrarium eſt, an compelli in ciuilibus debeant, prout dicitur in aliquibus decretalibus; *b* Quod eſt valde notandum, quia vtrumque ius in ſuo debet ſeruari foro, vt tradunt doctores, *c* tamen quando veritas aliter haberi non poteſt, in vtroque foro compelli poſſunt, niſi in cauſis ſanguinis, in quibus non compellũtur clerici, vel monachi, neque illi generaliter, qui volunt, vt dicunt Doctores, *d* promoueri; & iuxta ſupradicta debet intelligi quædam conceſſio Iulij II. congregationis Montis Oliueti, qua conceditur, vt ipſi monachi ad teſtimonium ferendum compelli non poſſint. Quod ipſum conceſſit Honorius III. Chartuſienſibus, & Leo X. congregationi Camaldulenſium, hæ enim conceſſiones debent intelligi, quod non poſſunt compelli dicti monachi, vt teſtimonium ferant in cauſis ciuilibus, nec criminalib. niſi quando veritas aliter haberi nõ poteſt. Nam ſi veritas aliter haberi non poteſt, non eſt dubium, quod compelli poſſunt. Et ita Pius II. congregationis Montis Oliueti illud priuilegium illis limitauit niſi aliter veritas haberi nõ poſſit, & tunc ait, quod debent ferre teſtimonium in ſuis monaſterijs. Vnde ait Collector *e* compendij Ordinis Ciſtercij, quod hæc limitatio Pij II. tanquam omni iuri cõſona, in omnibus ad teſtimonium perhibendum priuilegijs, intelligenda eſt, vt priuilegio non obſtante, quã do aliter veritas haberi non poteſt, cõpelli poſſint vt optimè poſt Innocentium diſtinxit Panormitanus *f*. Quod ipſum, ait Nauarrus referens alias eo enim caſu, cum implicat peccatum, nulla lex, aut priuilegium, aut Princeps eos excuſare poteſt, argumento aliquorum Iurium, Arbitror tamẽ, in cauſa ſanguinis minimè eſſe compellendos, etiam ſi veritas aliter probari non poſſit. Ex his colligitur, quomodo Prælati Regulares, tum ratione Iuris Ciuilis *g* & Canonici tum ratione obedientiæ, cui ſe monachi aſtrinxerunt, poſſunt compellere monachos ad teſtificandum, tam in cauſis ciuilibus, quàm criminalibus aliorum fratrum in cauſis criminalibus eorũ, ſi pœna ſanguinis minimè imponatur, & cum aliter veritas non poſſit probari, niſi per eos, qui in ipſis monaſterijs exiſtunt, in quibus ea, de quib. eſt teſtificandum, tantùm ſciũtur, & percipiũtur, quod articulo primo clariùs videbitis explicatum.

*a Bal. & Panor. in Ru. de teſtibus cogen.*

*b ca. cum ſuper eo. delictorum de teſtib. cogẽ.*

*c DD. in Cle. diſpendioſ. de iudic.*

*d Doct. in ca. delictorum de teſtib. cogen.*

*e Collect. cap. Ciſter. 21. teſtis §. 2.*

*f Pan. c. 1. n. 2 de teſt cogen.*

*g c. fide praeſt. ſcrip. co. Iul. c. ſi demi. 11. q. 3*

## ARTICVLVS III.

### *Vtrum in cauſis criminalibus moniales poſſint eſſe teſtes contra alias moniales.*

RESpondeo dicendo, quod de Iure Canonico *h* mulieres non poſſunt eſſe teſtes idonei in criminalibus, in quo iure id tradit diffuſè Gloſſe, & diffuſiùs more ſolito Andreas à Tiraquello, qui ait neminem de hoc dubitare, præter Philippum *i* Decium imo etiam ſecundum opinionem aliquorum, de iure ciuili in criminalibus non poſſunt eſſe teſtes idonei, prout tradit Marãta, *k* & ſic videtur, quod in criminalibus non poſſunt eſſe teſtes moniales cõtra alias moniales. Sed contrarium, hoc non obſtante, eſt tenendum, nam peius eſt, & magis contra Canones Sanctorum Patrum, quod laici admittantur; & videtur, quod mulieres laicæ etiam de Iure Canonico in criminalibus admittuntur in teſtes, quando aliter veritas haberi non poteſt, prout tradit Ioãnes Andreas, *l* delicta autem monialium non niſi per moniales poſſunt probari. Eſt tamen aduertendum, quod in illis caſibus, in quibus de iure mulieres admittuntur ad teſtimoniũ, minus fidei eis adhiberi debet, quàm viris, vt optimè probat quidam tractus, *m* & hoc expreſsè voluit Speculator, quem ſequuntur Baldus, & Salicetus, Abbas, & latiſſimè Tiraquellus, Imo ait Decius, *n* quod duæ mulieres non ſufficienter probarent, vt ex dicto earum poſſet quis condemnari, ſed ſi plures eſsẽt numero, ſupplerent defectum, quod comprobat Maranta aliquibus additis. At hoc non admitterem in monialibus, licet enim ſint mulieres, ſunt tamen religioſæ timentes Deum, & ita duæ ſufficienter probarent, ſi omni alia exceptione maiores fuerint inuentæ.

*h c. mulierem 33. qu. 5. vbi gloſ. Tiraq. in tract. de leg. connubi. leg. 9 num. 49.*

*i Dec. in l. ſumma. col. 1. verſic. et de regu. iuris.*

*k Maran. de ordin. iudi. p. 4. nu. 43.*

*l Andreas in addit. ad ſpeculat. de teſt. §. 1. ver. item quod eſt mulier Ale. conſ. 64. vt ſub therma. d in princ. l. c. ide conſ. 29 animaduerſ. co q. l. a*

*m l in q. ff ad leg. iu maieſt. ſpecu. tit. de teſti. b §. poſtquã vero porro Bal. & Salic. in l. vlt. ff de fide inſt. idem Bal. con. 411. quis mulier in duobus locis l. 4. Abb. in c. ſeruus verb. ſign. & conſ. 25. 2. quidã in ag... Tiraq. vbi ſupra nu 57.*

*n Dec. in l. ſemina n. 31. de regu. iur. Maran. vbi ſup. n. 41.*

## ARTICVLVS IIII.

### *Vtrum vt teſtificentur monachi, & moniales, ſit neceſſaria licentia Prælatorum.*

RESpondeo dicendo, quod ſecundum ius commune Canonicus Regularis poteſt à teſtimonio repelli, non enim ſecundum ipſum Ius *o* poſsũt poſtulare, quia ſpirituales viri non debent mundanis rebus inuolui, prout ait quædam Decretalis, *p* & quia non habent velle, neque nolle, ſolum enim reſidet in ſuperiori, & hoc idem eſt dicendum de monacho, & alio religioſo, vt conſuetudine, & opinione eſt receptum, teſte Alberto Maleta. *q* Idem concludunt in fratribus Minoribus, & in alijs mendicantibus, cum ſint mortui mundo, & ſic debet intelligi, quod circa hoc determinat Ius Canonicum. *r* Cum licentia tamen ſuorum ſuperiorum conuentualium bene poſſunt eſſe teſtes, prout dicitur in Iure, *ſ* & tradit Nepotis de Monte Albano. Et cõfirmatur, nam ad hoc, vt Clericus ſuum teſtimonium iuſtè poſſet proferre, neceſſaria eſt ſui iudicis Eccleſiaſtici facultas, vt ſeruari de conſuetudine affirmat Franciſcus Mar. *t* quod iuri conſentaneum eſt quia neque in cauſa ciuili clericus teſtificari poteſt, niſi dicta facultas præceſſerit; tamen ſi de facto ſine licentia deponat, eius teſtimonium non vitiatur, prout tenet quædam Gloſſa, *u* quod ipſum in religioſis aſſerendum eſſe affirmat alia Gloſſa. Aduertendum tamen, quod Abbas *x* tenet, quod non tãtum Epiſcopus, ſed etiam alius Prælatus inferior poteſt dictam licentiam concedere, Quod verum ſentit Salzedo *y* in quibuslibet controuerſijs, non autem in cauſis criminalibus ad tutelam, & defenſam rei accuſati, quia tũc ab Epiſcopo, vel eius Vicario Generali maturo iudicio, & præuia cauſæ cognitione, concedenda eſt, non verò ab inferioribus Iudicibus, qui cauſarum criminalium non habent cognitionem, & ait Salzedo, quod hoc iure vtimur. Vnde aduertant Prælati conuentuales, quando ab ipſis petitur prædicta licentia à ſuis ſubditis, quod cum eorum iuriſdictio non ſit quaſi Epiſcopalis.

*o c. ſtatuimus 16. q. 1 c. 2. de poſtuland.*

*p c. mogunt... re ne Cleric. l. monachi.*

*q Malet. de teſtib. verſ. vlterius vide ... de nuper de teſtib.*

*r c. 3. in fin. de iuramento cal.*

*ſ Nepotis de M. Albano tract. de teſtib. nu. 6 2.*

*t Fran. maran. dec. 77 nu. 4.*

*u Gl. vbi Abb. & omnes in c. 2. de iura. cal.*

*x Gl. in auth. de monach. §. legit. colat. 9*

*y Abb. in d. c. 2.*

*z Salzed. in practicam. ca. 98.*

ſicut

bus illa non poteſt expediri, prout dicitur in iure, *a* Et planum eſt, quod ad habendam veritatem debet iudex omnia facere, quæ huic muneri prodeſſe poſſunt, vt dicitur in multis iuribus, *b* quæ veritas ab inuito, & ſuſpecto aliter haberi non poteſt, niſi per torturam.

*a c. praeter de offi. deleg. l. 2. ff. de iuriſ. omnium iudic. b d. quoniam de probatio ni. c. quæqua 4. q. 2. c. indi cam. 30. q. 5.*

## ARTICVLVS II.

### *Vtrum, quando teſtes ſunt torquendi, debeat eis dari copia indiciorum, & proceſſus.*

RESpondeo dicendo, quod non. Ita tenet Bartolus *c*, cui nemo contra dicit, & Boſſius *d* ait, quod ita uidit in practica ſeruari: & certè ſi aliter fieret, deſtruerentur mille proceſſus, talis enim tortura, vt plurimũ fit ſuper inquiſitione generali ad indagationem ueritatis, cuius quidem generalis inquiſitionis non datur copia parti, neque teſtibus, & ita obſeruat conſuetudo, ut ait Antonius de Cameta: *e* bene tamen uerum eſt, quod ſi teſtis ſit torquẽdus propter cauſam, quæ aliunde, quàm ex proceſſu oritur, puta, quod ſit ſeruus, uel infamis, uel huiuſmodi, vtique ſuper hoc eſt diſputandum, & cognoſcendum, dato illi etiam termino ad dicendum, ſi quid in contrarium habet ad torturam euitandam, ut dicit Boſſius. *f* quod ita ſeruat totus mũdus. At Iulius Clarus in ſua practica criminali dicit, quod nunquam tale vidit ſeruari. Nam iudices ſemper faciunt torqueri teſtes, abſque vlla diſputatione, quod quidem tutius eſt propter periculum ſubornationis, quod admitto in iudicibus timoratis, qui timoratè procedunt ad torturam.

*c Barto. in l. vn° §. index n. 1. d. q.*
*d Boſ. titu. de tortu. reſt. n. 38. & ſeq.*
*e Comuer. de 9 memb. 2. n. 58.*
*f Boſ. in ti. de man ad tem. poſt. n. 30.*

## ARTICVLVS III.

### *Vtrum tortura purget defectum teſtium.*

RESpondeo dicendo, quod licet teſtes ſint inhabiles, quando tamen admittuntur, ſi torqueantur, tortura purgat eorum defectum, adeo vt fidem faciant contra reum, licèt aliàs ſine tortura non probarent. Exemplum autem poni poteſt in teſte, qui ſit infamis, talis enim ſiue ſit infamis infamia iuris, ſiue infamia facti, nunquam probat, niſi cum tortura. Et hæc eſt communis opinio, ut tradit Boſſius *g* ſubdens, quod teſtis crimine notatus, etiam ſi non ſit talis perſona, non admittitur ſine tortura, ſicut etiam non admittitur ſine iuramẽto. Ita Marſilius. *h* Quam opinionem tenet Iulius Clarus: nam licet quoad ſe ipſum ſit reus, tamen dum deponit cõtra alium, fungitur officio teſtis, & ſic nõ eſt ei adhibẽda fides, niſi cum iuramento, & ſufficit, quod iuramentum interueniat, ſiue antequam ponatur ad torturam, ſiue etiam ſi iurat præſente ipſo, contra quẽ deponit, prout tradit Boetius. *i* Et licet aliqui dicant, quod non facit fidem dictum complicis in crimine, niſi ſit confirmatum cum tortura, hoc tamen iudiciorum vſus non admittit, ut tradit Simãcas. *K* Aduertendum tamen, quod ſi uilis perſona teſtificetur in cauſa criminali, probat cõtra reũ ſine tortura ſecundum communem, quàm probat Rolandus, *l* alij verò contrarium opinantur, Iulius tamen Clarus ait hoc eſſe relinquendum arbitrio boni iudicis, qui iuxta qualitatẽ perſonarum; & facti arbitrari debent, an talis teſtis torqueri debeat, an non, ſed in omnem caſum huiuſmodi teſtibus nunquam adhiberetur tanta fides, ſicut alijs.

*g Boſ. in ti. de tort. reſt.*
*h Marſil. in prac. crim. §. dilig. nu. 62. Iul. Clan. in prac. crim. §. fi. q. 21 n. 10.*
*i Boe. dec. 319. poſt n. 4.*
*K Siman. de hare. t. 26. n. 6.*
*l Rola. conſ. 34 n. 6 t. lo. 5*



## ARTICVLVS IV.

### *Vtrum omnes teſtes, qui delicto interfuerunt ſint torquendi.*

RESpondeo dicendo, quod torquentur teſtes, qui delicto interfuerunt, ſi tamen dicunt neminem vidiſſe, aut cognouiſſe, ex hoc reddunt ſe ſuſpectos, tanquam quod veritatem celata velint. Ita in iure *m* probatur; non poſſet hoc caſu tamẽ iudex omnes eos, qui interfuerũt, torquere, ſed tantùm duos, vel tres ſecundum communiter Doctores, vt ait Boſſius. *n* At Iulius *o* Clarus, dicit, hoc non ſeruari in practica, imo relinquendum eſſe arbitrio boni iudicis, Vtrum omnes, vel duo debeant torqueri. Aduertant tamen Prælati regulares, quod in tormentis inferendis ſuis ſubditis non ſint carnifices, non enim eſt in vſu religionum aliud tormentũ, niſi flagellatio, & panis, & aquæ ieiunia, alia autẽ, quæ in alijs tribunalibus ſunt in vſu, abſit quod in religionibus propter reuerentiam clericatus, & habitus regularis admittantur. Et quando cõtigerit quod neceſſe ſit queſtioni torturæ apponere moniales, recordentur fragilitatis fœminæ, propter quam fragilitatem à mulieribus incipiendam eſſe tormentorum quæſtionem aſſerit Guandines, *p* Decius, & Ioannes Lupi, & probat quædam partitarũ lex, quæ opinio in fragilitate fœminei ſexus ſuas mittit radices, fẹminarũ enim imbecillitas efficiet, vt leuioribus tormẽtis veritas citiùs indagetur, quẹ ſi viris inferrentur, minimè eos facerent confeſſioni ſuccumbere: nec teſtes poſſunt, niſi vna vice torqueri, & ad hoc præcedentibus aliquibus indicijs ſufficientibus ad quæſtionem, prout tradit Brunus *q* poſt Baldum.

*m L. unius. §. index ff. de q.*
*n Boſſ. in prac. ti. de tortu. quæſtium n. 10. in fin.*
*o Iul. Cla. ubi ſu. nu. 8.*
*p Guand. in tract. de malefi. c. de q. col. 9. Dec. in l. 2. ff. de reg. iuris Lupus in Rub. de dona. §. 474 c. 12. titu. ſen p p.*
*q Brun. in trac. de tortura ar. 6 col. 3. ver. dixit enĩ Bar. Bal. conſi. 381. vol. 2.*

# QVAESTIO XIII.

De correctione fratrum, quoad numerum teſtium in ſex articulos diuiſa.

### *Circa quam quæſtionem ſex quæruntur.*

1 *QVæ probationes requirantur in cauſis criminalibus.*
2 *Vtrum pro crimine clam commiſſo admittantur leuiores probationes.*
3 *Vtrum ſemel malus ſemper præſumatur malus, ad hoc, vt contra eum minor ſufficiat probatio.*
4 *Quomodo teſtes ſint examinandi.*
5 *Vtrum ſola ſcriptura priuata faciat plenam probationem.*
6 *Vtrum denunciator faciat numerum cum alio teſte*

## ARTICVLVS I.

### *Quæ probationes requirantur in cauſis criminalibus.*

RESpondeo dicendo, quod probationes in cauſis criminalibus debent eſſe luce meridiana clariores, vt dicitur in iure, *r* quod dum loquitur de coniunctionẽ teſtiũ addit *idoneorum*, dum verò de coniunctione inſtrumentorum, addit, *apertiſſimorum*, & dũ loquitur de cõiunctione indiciorũ, addit, *indubitatorũ, ac luce meridiana clariorũ*, qđ ius, licet ciuile, iã eſt canonizatũ p ſacros

*r l ſciat. cũdi C. de probat.*

D Cano-

poſſunt, prout aſſerit Panormitanus. *a* Et vnus teſtis cum confeſſione facta ſuper conſtantia actus, licet obiter, nihilominus probat, ex quadam Decretali, *b* vbi Panormitanus, & alibi Bartolus. Aduertendum etiam quod ſi duo teſtes, quorum quidam pro reo ſtat, alter verò pro actore, ſemper maior fides adhibenda eſt ei, qui rei cauſam tuetur, niſi perſona pro actora faciens, aliqua magna dignitate, authoritate, vel probitate eluceret, vt proponitur à Soto. *c* Et teſtes contra reum adducti id tantum probant, quod aduerſus eum in iudicium affertur, & nullo pacto vim habent contra eum, qui eodem crimine aſtringeretur, vt dicitur in iure, *d* & tradit Panormitanus. Præterea eſt aduertendum, quod magna cura in examinandis teſtibus eſt adhibeda, delata enim crimina per ſuas circunſtantias in diuerſos articulos diſtinguenda ſunt. Quæ circunſtantiæ his verſibus notantur.

*a Panor. in c. 5. de teſtib. & in c. 1. de conſangui. & affin.*
*b ca. ſi. de ſuc. eſſ. ab inteſta. vbi Panor. n. 15. Bart in l. admonendi ff. de iureiur.*
*c Sot. l. 5. de iuſti. q. 7. ar. 3*
*d l. denũciaſſe ff. de adulte. Pan. in c. ſignificaſt. de adult.*

*Quis, cui, cur, quomodo quando, vbi, quibus auxilijs, aut ſocijs.*

Scimus enim ex locorum varietate, frequentiùs teſtium mendacium eſſe compertum, vt etiam ex diuerſa loci ratione, vt in Daniel *e* legimus. Exquirant igitur iudices diligenter, an teſtis nimis promptè reſpondeat, ſignum eſt enim, quod conuentione inter ſe facta teſtimonium ferentium ſe contulerunt; quod ſi nimis eſt perplexus, conſcientia deterreri, non minimum eſt iudicium. Illuſtremus hoc exemplo, vt meliùs intelligatur, ſi enim quiſpiã da carnium eſu ad cauſam dicendam cogeretur, proferrètque eius maleficij teſtes in articulos, debet huiuſmodi delatio deſumi hoc pacto. Quo die hoc crimẽ ſit commiſſum, ſecundo quo loco eius rei actio ſit, tertio vtrũ ſolus, an cum alijs carnes ederit, deinde quo loco ipſi teſtes manebant, vt huiuſmodi crimen perſpicerent; quinto cuius eſſent generis illæ carnes, quæ edebantur. & de hoc debent examinationes deſcribi, N. teſtis vocatus, & medio iuramento examinatus ſuper proceſſu, & tota cauſa, & primo interrogatus reſpondit.

*e Dan.*

## ARTICVLVS V.

### *Vtrum ſola ſcriptura priuata faciat plenam probationem.*

RESpondeo dicendo, quod ſi quis in aliqua, verbi cauſa, epiſtola confiteatur ſuum delictum, ſola illa ſcriptura priuata, ne alijs teſtibus, ſufficit ad plenam probationem, dummodo in iudicio recognoſcatur ab ſcriptore reo, prout tradit Rebuffus, *f* & notant Couarruuias, Auendanaus, & Auiles, hoc tanquam clarum præſopponentes, ſolùm enim quærunt, vtrum habeat executionem paratã. Quinimo aiunt, quod ſcriptura habetur pro recognita ob contumaciam rei nolentis reſpondere, & recuſantis comparere per quẽdam textum, *g* quẽ ad hoc commendat Couarruuias, Auendanus, & Didacus Perez. Quod verum eſſe intelligunt, dummodo ad cognitionem faciendam perſonalis citatio procederet, niſi dolo, & fraude reus effugeret citationem, & latitaret; tunc enim ſufficiunt edicta conſueta. At ſi reus in iudicio compareret, & negaret ſcripturam à ſe ſcriptam, & actor teſtibus careret, quibus veritatem probare poſſet, tunc actor à iudice petere debebit, quod reum compellat ad ſimile ſcripturam manu propria ſcribendam, vel prodat aliam ſcripturam à reo ſcriptam, & ſubſcriptam vt ex ea comparatione literarum poſſet fieri recognitio iuxta quandam Authenticã, *h* per quã ita tenent Baldus, Hyppolytus, & Gregorius Lopez. Et poſt quam reus eã ſcripſerit, aut prolata fuerit alia ſcriptura ipſius, iudex debet eligere ſcribentes peritos in arte, & ſub iuramento eos aſtringere ad deponendum ſuper comparatione. Aduertendum tamen, quod huiuſmodi comparatio non inducit plenam probationem, ſed ſemiplenam, vt poſt alios reſoluit Couarruuias, *i* & Paz. Et tunc actor petere debet, quod iuramentum reo deferatur in ſupplemẽtum probationis iuxta quendam textum, & tradit Paz, *K* qui licet agat tantùm in cauſa ciuili, idem omnino aſſerendum eſt in cauſis criminalibus; verbi gratia, quando reus in ſcriptura priuata ſuum confitetur delictum, vel ſcribit peccata aliorum, ratione quorum ipſi infamentur, & apud iudices ad recompenſationem per viam denunciationis, vel accuſationis accedunt.

*f Rebu in tra. & chirog. & ſchedul. rot. 25. n. 44. Cou. li. 2. varia. c. 25 n 4. Auenda. in c. prato 2. p. c. 3. n. 1. verſi. aliquã, tamẽ Auiles in ca. prato c. 10. in glo. ver. exam. nu. 33.*
*g c. ſi de cõfeſ. Cou. l. 2. var. c. 21. n. 4 in ſi. Auen in cap. prato. 2 p c 30 n. 4. Perez, in l. 4 tit 8 li. 3. ord. col 1030.*
*h Auth. de inſtru. caut. & ſid. § ſiquis igitur. Hippol. in Rub. de prob. Lopez in leg. 129. n. 18. p. 3*
*i Cou. pract. qq c. 26. n 6. Paz. allegando.*
*K Paz. in pr. xim. q. p 10. c. 2. 1. a n 25. vſque ad n. 30.*



## ARTICVLVS VI.

### *Vtrum denunciator faciat numerum cum alio teſte.*

RESpondeo dicendo, quod cum accuſator teneatur adducere teſtes idoneos in ipſum accuſatum, & eius delictum probare, clarum eſt, quod ipſe in iudicio non valet pro teſte. At loquendo de denunciante, vtrum in denunciatione valeat pro teſte, magis dubitatur. Aragon *l* enim tenet, quod non. At contrariam opiniunem tenent Soto, *m* Simancas, & Nauarrus, & Bannes, quod probant ex Euangelio, vbi denunciaturus iubetur præhabuiſſe vnum, aut duos teſtes, vt cum vno ipſe faciẽs alium habeterentur duo, & cum duobus tres. Et certè ego non video, cur, iuridicè loquendo, denunciator à teſtificando repellatur, ſi ipſe denunciator prius fraternaliter reum correxerit, hoc enim faciens indicat, non maleuolo animo denunciationem intimaſſe, cum correctionem videns non profeciſſe, ad denunciationem procedat, vt hac via poſſit denunciatio ſpiritualiter proficere.

*l Arag. 2. 2. qu 33. art 6. verſic. ſed eſt aliud dub.*
*m Soto. de ſecret. memb 2. q 4. p ar. col. 2. & l 5 de iuſti. q. 6. art 2. con 4. Siman. de teſti. ca. b. n. 5 Naua. in Rub. de iudi. n 19 in ſi. Bãnez, 2. 2 q 33. ar. 8 ı. ver. 3.*

# QVAESTIO XIV.

## De correctione fratrum quoad teſtium interrogationes, in octo articulos diuiſa.

### *Circa quam quæſtionem octo quæruntur.*

1 *VTrum teſtes neceſſario debeant interrogari à iudice.*
2 *Vtrum perſona notarij adſcribenda dicta teſtium ad apices iuris pertineat.*
3 *Quomodo ſaluanda ſit conſuetudo aliquarum religionum, in quibus per ſeipſos iudices regulares ſcribunt ea, quæ à teſtibus dicuntur, non adhibito notario ordinis.*
4 *Vtrum teſtis poſſit deponere dictum ſuum in ſcriptis poſt iuramentum, taliter quod ipſe ſcribat ſuum dictum.*
5 *Vtrum in cauſis ordinis ſint à iudice teſtes neceſſario inquirendi.*
6 *Vtrum teſtes ſint interrogandi, de loco, tempore, & cauſa ſui dicti.*
7 *Vtrum teſtes poſſint interrogari de ocultis.*
8 *Vtrum teſtes, vt valeant, ſint ſub iuramento interrogandi.*



Digitized by Google

## ARTICVLVS I.

### *Vtrum teſtes neceſſario debeant interrogari à iudice.*

RESpondeo dicendo, quod ſecundum ius iuramenta teſtibus deferre, interrogare, atque examinare, officium ipſius iudicis eſt, non autem Notarij, niſi à iudice notario demandetur, prout ordinat quædam lex, *a* vbi notant Gloſſa, Angelus, Baldus Belamera, Abbas, & Lamfrancus, omnes enim concludunt, quod iudex impeditus hoc notario committere poſſit per quandam Authenticam, *b* & id ipſum tenet Alexander, Verum eſt tamen, quod iudex non poteſt propria manu ſcribere dicta teſtium, ſed à Notario debent literis mandari, aut ab ipſis teſtibus, ſi ſciant ſcribere, vt dicetur articulis ſequentibus.

*a l. hac conſultiſſima. §. ſi quis aut de teſtib. & ibi gl. v. depoſitiones & Ang. C. de teſt. gl. in l. ſubem. C. de libero. cau. Bal. in l. qui teſ C. de teſtib. Belamera dec. 18. Abb. in c. quoniā cōtra poſt nu. 33. § ibi, Lamfr. § ſi q. 14. de probat. idem Abbas in c. cum Bar. de re iudic.*

*b Auth. de de ſenſorib. ciuit. Alex. in l. hac conſultiſſima § ſi quis autem C. de teſta. & conſ. 7. n. 13. lib. 3.*

## ARTICVLVS II.

### *Vtrum perſona Notarij ad ſcribenda dicta teſtium ad apices iuris pertineat.*

REſpondeo dicendo, concluſionem eſſe indubitabilē, quod in iudicio, ſiue ordinario, hoc eſt in illo, in quo de apicibus iuris curatur, ſiue extraordinario, hoc eſt ſummario, in quo ſola veritate inſpecta proceditur, & iuris apices non requiruntur, vt ſententia dicatur aliqua, & habeat fundamentū requiritur, quod in tali iudicio interueniat perſona publica Notarij, Tabellionis, ſeu Scribæ, qui acta ſcribat *d*, vel eo deficiente interueniant duo teſtes idonei, qui vniuerſa iudicij acta conſcribant. Hoc expreſsè determinatum eſt in iure, *e* dicente, *Statuimus, vt tam in ordinario iudicio, quàm in extraordinario iudex ſemper adhibeat, aut publicam (ſi poteſt habere) perſonam, aut duos teſtes idoneos, qui vniuerſa iudicij acta conſcribant.* Adeo hoc eſt verū, vt licet ſecūdum ius ſemper pro ſententia præſumatur, at tamen ſi iudex procedat in aliqua cauſa ſiue ordinaria, ſiue ſummaria, non ſeruato ordine proceſſus, aut non adhibendo Notarium, aut non fulminando ante duos teſtes acta proceſſus, non ſtat præſumptio pro ſententia ab eo lata, & nullius valoris eſſe reputabitur, vt probatur in multis iuribus, & tenet Gloſſa, *e*

Quod inſuper confirmatur ex quadam Clementina, *f* in qua traditur modus, qui debet haberi in cauſis, in quibus de apicibus iuris non curatur, quę in multis eius partibus mentionem facit actorum proceſſus, quæ ait, ſi deficiāt, iudicatum nullius eſſe valoris, vel momenti, vt patet ex cōtextu dictæ Clementinæ, ibi, *actis tamen continuò ſcribēdis*, & ibi, *ad exhibēda omnia acta, & monumēta*, & ibi, *probatione, & alijs actitatis*, & ibi in verſiculo, *quæ omnia*, vbi dicit, quod ita ſunt ſeruanda etiam in illis caſibus, in quibus ſimpliciter, & de plano, & ſine figura iudicij procedītur, ſicut proceditur in cauſis regulariū.

Corroboratur hoc præterea communi Doctorū reſolutione dicentium, quod ſententia lata, ſine eo, quod cōſtet de proceſſu, eſt ipſo iure nulla. Ita tenet quædam Gloſſa, & Innocētius, & Ægidius, Alexand. & Caſtodorus affirmans poſt Alexandrū hāc eſſe communem, quod etiam amplectitur Vantius in ſuo tractatu de nullitatibus, adeo hoc eſt verū, vt iudex, ad quē appellatur, cognita proceſſus nullitate, non poterit reformare ſententiam reformando proceſſum, ſed debet ſtatim pronunciare ipſam ſententiam nullius eſſe valoris, & momenti, vt tenet Abbas, *h* poſt alios per quādam Decretalem, quam ad hoc commendat Baldus, & tradunt Alexander, & Decius.

*c in quoniam contra de probat.*

*d l. 2. C. de off. ciuil. iudi. col. ver. bonus ſ. iudicem ā ſol. c. bona de elect. c. in præſentia de renunt.*

*e Auth. de his qui ing. ad appell. c. ſi illud col. 1. arg. c. cū ō em. de praeb. c. ſi ut de re iudi. gl. in c. quoniam contra de prob.*

*f Cle. ſæpe de verborum ſignific.*

*g D. D. in aop. quoniam contra de probat. vbi gloſ. 1. & Innoc. & c. ſi. & c. ſin. & in c. cum in iure de off. deleg. Alex. ſeu nullit. 89. Ale. conſi. 22. l. 4. Caſtr. qualiter. & à quo poſſit & dicent nullitas probare et ſi nullitat. ex defectu proceſſus nu. 24 dec. 1. in 2. de præſum. Sarm. ſuper regulas de trien. q. 33. Vā. de nullit.*

Confirmatur hinc præterea; nam partes, quibus hoc competit, non poſſunt talem ſententiam approbare, quia quando proceſſus, & ordo eſt ſubſtantialis, à partibus aliquo modo admitti, vel remitti poteſt; & illud dicitur ſubſtātiale alicuius rei, ſine quo illa res eſſe nō poteſt, ſicut non poteſt eſſe vēditio, & emptio ſine pretio, vt dicitur in iure, *i* eodē modo ſententia ſine proceſſu ſuo ſubſtantiali conſtare nō poteſt, vt formaliter arguit Bartolus, *K* & tenet expreſsè Baldus, Et ratio huius doctrinæ in promptu adeſt, eſt enim in iure firmatum, ad vtilitatem publicam pertinere proceſſum in cauſis ciuilibus, ſiue criminalibus, ſiue publicis adeſſe ſecundum Cardinalem, *l* quod ius publicum etiam conſentientibus partibus minimè poſſunt iudices in aliquo derogare, vt traditur in iure, *m* & tenet Alexander, inferior etiam contra legem ſuperioris diſpenſare nō poteſt, vt poſt alios tradit Capicius, *n* & Crauetta.

Denique noſtra ſententia confirmatur ex præfatione dictæ Decretalis, vbi Innocentius III. in Concilio Generali ſtatuere volens, vt acta proceſſus in iudicio tam ordinario, quàm extraordinario fiāt à iudice adhibendo ſemper Notarium, aut duos viros idoneos, qui fideliter vniuerſa iudicis acta conſcribant, rationem huius aſſignat dicens, *quoniā contra falſam aſſertionē iniqui iudicis innocens litigator quādoque non poteſt veram negationem probare*, clarè in his verbis innuēs, quod conuenit acta proceſſus per notarium, vel per duos viros idoneos à iudice adhibitos conſcribi; ne detur anſa iudicibus iniquis ſecundum eorum deprauatum libitum acta conſcribere, vt innocens puniatur. Sicut enim magis præſumitur pro notario, etiam teſte negante id dixiſſe, prout dicit Speculator, *o* Abbas, Felinus, & Alexāder, ita magis præſumetur pro iudice ſcribente contra miſerum teſtem, & partem, negantes talia dixiſſe, & ſic corrueret veritas in tribunalibus, cōtra ius naturale, diuinum, & humanum, fraudibus, & dolis obuians; ex quibus conſtat conſcribi acta proceſſus non à iudice, ſed à Notario in præſentia iudicis, nō eſſe quid de apicibus iurū, ſed quid pertinens ad eſſentialia.

Ex quibus colligitur, non videri iuridicè agere quoſdam iudices regulares, qui non ſolùm non ſumunt iuramenta à teſtibus eos examinantes in cauſis regularium, ſed eorum depoſitiones propria manu ſcribunt, dicentes ſcribi à Notarijs religionum, qui alio nomine Secretarij nuncupantur, pertinere ad apices iuris, & non vbi proceditur de plano, & ſine figura iudicij, ſicut proceditur in cauſis regularium, ſufficere acta proceſſus, et dicta teſtium à iudice propria manu ſcribi, Hoc enim eſt expreſsè contra ea, quæ ordinantur in capite, *quoniam contra de probationibus*, vt patet ex eius præfatione & litera, ibi, *iudicio extraordinario*, iuncta gloſſa ibi; extraordinarium enim iudicium eſt illud, in quo proceditur non ſeruatis iuris apicibus, ſed ſummariè, & de plano. Et aduertendum præfatam Decretalem habere locum etiam, quando proceditur per viam inquiſitionis, ſicut proceditur inter regulares, vt tenet Gloſſa *p* communiter recepta, quod eſt iudiciū extraordinarium, vt teſtatur Ripa *q* & ex multis probat Decius, argumentis contrariorum ſatisfaciens.

*h Abb. in 3. & 4. not. in c. cū dilect. per quē de emp. & vend. Bald. in l. 4 not. 14. de empt. & vēd. Ale. conſ. 79. verſ. eſt verū l. 4. Dec. conſ. 414.*

*i §. pretium inſti. de empt. l. pretia. ff. eod. tit.*

*K Barto. in l. prolatam, col. 4 ver. dico. C. de ſent. & inter locu. omn. iudic. Bal. ibi col. 1. verſ. iſtis premiſſis.*

*l Card. in d. Cle. ſæpe q. 1 de ver. ſignif.*

*m l. forma C. de off. præfect. præt. Ale. conſ. 96 in fi. lib. 2.*

*n Cap. deciſ. 46. in fi. Crau. conſi. 182 col. 2 in prin.*

*o d. cap. quoniam contra Specu. de teſte §. 1. verſic. de teſte. Abb. & Fel. in c. cum cauſam 1. in fi. ſup. de teſte. Ale. conſi. 74. col. vlt. vol. 5*

*p Gl. in d. cap. quoniā cōtra.*

*q Rip. n. 54. in rubr. extra de iud. & Deci. ibi lect. 1. n. 9.*

ARTI-

## ARTICVLVS III.

***Quomodo ſaluanda ſit conſuetudo aliquarum religionum, in quibus per ſeipſos iudices regulares ſcribunt ea, quæ à teſtibus dicuntur, non adhibito notario ordinis.***

RESpondeo dicendo, conſuetudinem eſſe aliquarum religionum quam in noſtra Minorum video apud graues, & doctos obſeruari, quando .n. ex officio per viam inquiſitionis procedunt, interrogant teſtes, & eorum dicta, & reſponſa ipſimet propria manu ſcribunt, ſine eo quod notarium, & ſecretarium ad id aſſumant. Quam conſuetudinem ex duobus exiſtimo poſſe ſaluari.

Primo ex eo, quod fratres videntes ſuos iudices regulares procedere magis ad correctionem, quàm ad vindictam, ius ipſis competens ex præfata Decretali *a* renunciarunt, vt ſubditi, & ſubiecti ſuis prælatis per votum ſolemne obedientiæ, reſpectu cuius in multis iuri ſuo renunciaſſe ſentiũt, vnines ſi patres, & præfato iuri, de quo in præſentiarum nolle vti potuerunt, nam ſecundum ſententiam doctiſſimorum virorum, deciſio præfatæ decretalis nõ procedit in caſu, quo inter partes ſit pactum, vel conuentio, ne acta iudicialia in cauſis magnæ quantitatis ſcribantur, iuxta formam in ea præſcriptam, & iudici poteſtatem faciunt procedendi abſque ea, prout tenet Abbas, *b* Imola, Felinus, Pariſ. B. ſolus & Alexan. Pro qua ſententia facit, nam præfata decretalis emanaſſe videtur in fauorem, & vtilitatem priuatorum nempè litigantium, vt contra falſam iudicis aſſertionem poſſent ſemper negatiuam facilè probare, ac proinde poterunt illi per conſenſum huic fauori renunciare iuxta tritiſſimam regulam iuris, *c* qua cuilibet iuri ſuo renunciare permittitur.

*a c. quoniam contra. de probat.*

*b Abb. nu. 2. Imola n. 33. Fel. n. 3. Pariſ. nu. 29 in d. c. quoniam contra. Alex. in l. ſtipulandum n. 65 ff. de verb. oblig.*

*c l. penu. C. de pact. c. ad Apoſtolicã de reg.*

Nec obſtat ſi obijcias, ex huiuſmodi pacto & conuentione, & conſenſu delinquendi occaſionem præſtari iudici falſum aſſerenti, quod tamen Pontifex hic vitare intendit, & inde conuentio hæc vti illicita contra legem valere non debet, iuxta ſacros Canones. *d* Reſpondetur enim, verius eſſe, ſecundum Doctores communiter, Pontificem in præfata decretali principaliùs intendere litigantium fauorem, vt ſi velint habeant facilem modum probandi ex ſcriptura negatiua; quæ antea non ſine difficultate probabatur, & ſicut ante hanc conſtitutionem, quo tempore acta non ſcribebantur, & iudici circa proceſſum credebatur, non erat iniuſta lex, quæ ſcriptura non egebat, ſic hodie poſt dictam conſtitutionem, quæ litigantium laboribus prouidet, non erit iniqua conuentio, per quam ad illud ius antiquum regreſſus ſit à litigantibus, proinde ac ſi præfata conſtitutio minimè emanaſſet.

*d c. ex parte conſult.*

Aduertendum tamen, quod quamuis Abbas, *e* Decius, Niconicius, & Carnacenus, reſoluant ex huiuſmodi conuentione, & partium conſenſu, per quem à partibus data eſt facultas iudici, vt ſine ſcriptis cauſam expediat, & quod neceſſariò ſequatur, præfatos paciſcentes, & conſentientes voluiſſe, vt ipſius iudicis ſimplici aſſertioni credatur, nihilominus tamen oppoſitum verius eſt, imo eidem non eſſe credendum, ſed aliunde probanda eſſe iudicij acta, vel ex teſtibus, vel ex partium confeſſione aſſerunt poſt alios Alex. *f* & Felinus, affirmans ita communiter teneri, tũ quia eiuſmodi conuentio, & conſenſus, & ſcripturæ renunciatio, eſt quid odioſum, & ſtricti iuris & inde neceſſariò reſtringi debet. Tũ etiam quia ſi cũ iudicio aduertas, quo præfata conſtitutio induxiſſe videtur. Primum acta omnia eſſe ſcribenda; Alterum verò, non eſſe iudici credendum circa proceſſum, niſi quatenus ex actis conſtiterit, ac ſublata actorum ſcriptura, ea illa partium conuentione adhuc durat alterum vinculum, ſcilicet, ne credatur iudici, quoties enim alicui duo competunt remedia, vno renunciato, alterum remanet, prout definitum eſt in iure. *g*

*e Abb. n. 3. Decius n. 7. Nicon. n. 204. Carn. nu. 26. in d. c. quoniã contra.*

*f Alex. vbi ſup. n. 25 Fel. d. c. quoniam contra nu. 3.*

*g §. aſſinitatis inſt. de nupt. l. ſi d. mus ff. de ſeruit. v. vano p. adio.*

Nec Decij *h* conſideratio contrariam opinionẽ iuuat, nempè ea partium conuentione regreſſum fieri in ius antiquum, quo attento, ante præfatam decretalem iudici credebatur. Id enim falſum eſt, vt conſtat ex alia Decretali *K* à Pariſio ponderata.

*h Dec. d. n. 7. in d. c. quoniam contra.*

*K c. cum à nobis ad. de teſt. Pariſ. ib. n. 22*

Nec ſatisfacit illorum diſtinctio, qui differentiã conſtituunt inter acta ordinatoria iudicij, qualia ſunt comparatio, contumacia, præſentatio teſtium, & ſimilia, & inter acta deciſoria, & ſubſtantialia iudicij in libello, in ſcriptis, & in litis conteſtatione, & in eo quod ſententia in ſcriptis feratur, vt ſcilicet in illis obtineat contraria opinio, vt ſcilicet, iudici credatur, quia in eis non agitur de tanto præiudicio, in his verò procedat noſtra opinio, quia in hac ſpecie longè maius præiudicium vertitur, ita Abbas, & communis ſecundum Pariſium, & Ferretum. Hoc tamen refellitur, quia verius eſt etiam in ordinatorijs iudicijs nunquam ſimplicis iudicis dicto ſtandum eſſe, ſiquidem in illo fundatur tota cauſæ deciſio, & inde ſi acta illa falſa conſtiterint, graue damnum alteri ex litigantibus inferri poterit, qui forſan neque citatus, nec contumax fuit, cuius oppoſitum iudex aſſirmat, ac proinde ei non eſſe credendum, affirmant Romanus, *m* & Felinus.

*l Abb. in d. c. quoniã contra nu 3 Pariſ n. 63. Ferret. n 8*

*m Roma. in l. ſtipulandum nu. 63 ff. de verb. oblig. Fel in d. cap. quoniam contra nu 9.*

Secunda via, hæc praxis regularium poteſt defendi ea eo, quod inter regulares de cauſis minimis ſæpe agitur: Et præfata decretalis in cauſis exiguis & minimis locum non habet, in his enim ſine ſcriptura ſtandum eſt ſimplici iudicis aſſertioni, vt in ſpecie docuerunt Abbas, *n* Imola, Felinus, Beroius, & eſt communis ſecundum Pariſium, & Ferretum. Pro qua interpretatione facit, nam iure noſtro in his exiguis regulariter non ita ſeruatur rigor formæ, & iuris ſolemnitas, argumento eorum, quæ in iure *o* notantur, item quia in his modicis ſimplici Nuntij aſſertioni creditur, vt dicitur in iure *p* iuncta ſua gloſſa, ergo a fortiori debet credi ſimplici iudicis aſſertioni, argumento eorum, quæ in eodem iure *q* notantur, & ita ſentiẽte tenendum eſt, quamuis contrarium defendat Decius, *r* & poſt eum Niconicius.

*n Abb. nu. 3. Imo. n. 13. Fel. n. 1 Berot. nu. 41. Pariſ. nu. 14 Ferret. n 6 in d. c. quoniã contra.*

*o l. ſi vero ff. de accuſa. c. ſtatu... 11. q. 2. Conſt. in pro. de minimis. Cauſ. ... de ſudic. in verb. exiguis ...*

*p c. 1 ... ſua gloſ. v. ſine. Nuncius ... de appel.*

*q Auth. mul... magis C. de ſacr. ſan.*

*r Dec nu. 7. d. c quoniam contra.*

Nec huic communi opinioni obſtat generalitas præfatæ decretalis, *s* ibi, *vniuerſa iudicij acta*, ex quo quis totum dicit, nihil excludit, vt dicitur in iure. *t* Nam reſpõdeo, verba hæc vniuerſalia reſtringenda eſſe de habilitate, vt intelligantur in cauſis habilibus ad ſcribendum argumento eorum, quæ in iure *u* notantur, Quales non ſunt cauſæ modicæ quantitatis, ſiquidem in eis credendum non eſt, voluiſſe Principem acta conſcribi, quia in ea ſpecie vltra temporis dilationem ſequerentur expanſæ excedentes valorem, & æſtimationem principalis, contra quandam iuris regulam *x* de qua per Pinellum.

*s c. quoniam contra.*

*t c. cap. ſi Romana nu. 14. d. ...*

*u l. vt gradatim in prin. ff. de mun. & honoribus.*

*x l. mediterra... C. de annonis & tribut. l. 2. in l. 2. C. de reſcindenda vend. 1. p. 2. nu. 28.*

Quod ſi adhuc inſtetur ea particula *Semper* præfatæ Decretalis, *y* quæ ad omnem cauſam referenda eſt, iuxta iure *z* notata. Facilè reſpondetur, ſi aduertas, eiuſmodi exigua & minima, ſecundũ prudentiam opinionem, conſiderari & regulariter haberi, ac ſi non eſſent, vt notatur in iure, *a* & poſt Diuum Thomam tradit Nauarrus, ſecundum enim

*y c. quoniam contra.*

*z c. 2. de integ. reſtit. l. 1 ff. ſoluto mat.*

*a Nau. in prælu. 9. n. 22. & c. 17. nu. 2.*

D 3 Docto-

Doctores, paruitas rei in quauis materia excuſari ſolet. Vnde dictio illa *Semper*, conſiderari debet in illis caſibus dumtaxat, in quibus ſcriptura, ſecundũ rectam rationem boni viri arbitrij, locum habere debet. Quod ipſum colligo ex præfata decretali, nõ enim dicit in vniuerſis cauſis acta ſcribenda eſſe, ſed vniuerſa acta ſcribenda eſſe, quaſi velit in illis cauſis, in quibus ſcriptura neceſſaria eſt, præfatam decretalem locum habere.

Nec ſupradictis obſtat, rationem in ea decretali præſcriptam habere locum in cauſis minimis, ſicut & in arduis, nam vt aduertunt Pariſius, *a* & Mantuanus, in exiguis non eſt veroſimile, neque præſumendum iudicem, pro quo ius *b* præſumit, falſum aliquid aſſeuerare. Quod ſi inſtas minima ſæpe in iure *c* conſiderari, facile reſpondeo, illud verum eſſe eo caſu, quo planè conſtat, aliquem præiudicari in aliquo, aut damno affici, ſecus tamen eſt in noſtra ſpecie, in qua non ita contingit, ſi quidem in cauſis modicis diuerſa militat ratio, & pro iudice præſumitur in eis nolle alicui præiudicare, aut calumniam. Quæ autem cauſæ modicæ dicantur arbitrio iudicis relinquitur, ex traditis per Menochium, *d* diuerſas circa hoc referentem opiniones: & ex traditis per Auiles *e*, & Gregorium Lopes. Ex quibus patet, quomodo præfata iudicum regularium praxis, qui ad acta proceſſus conficienda non adhibent notarios, poſſit ſuſtineri, & defendi. Quomodo autem ipſi poſſint creare notarios regulares ad huiuſmodi cauſas, & ad intimandas literas Apoſtolicas, in tertio tomo, in q̃ſtione de notarijs, dicetur.

*a Pariſ. & Mant. in d. c. quoniã contra. b c. ex præſumptia de renun. c l. ſi proprietatius ff. de dam. dam. infect. l. in maioribus. d Menoch. de arbitrijs, caſu 70. nu. 3. e Auil. in ca. præt. ca. 36. §. ſummario nu. 6. Gregor. in l. 4. tit. 2. p. 3.*

## ARTICVLVS IIII.

### *Vtrum teſtis poſſit deponere dictum ſuum in ſcriptis poſt iuramentum taliter, quod ipſe ſcribat ſuum.*

RESpondeo dicendo, quod Bartolus *f* tenet, quod teſtis poteſt ſcribere dictum ſuum, & ſic reſpondere in ſcriptis, & per ſcripturam, & additio Abbatis dicit, quod communiter ſeruatur opinio Bartoli Venetijs. Contrariam tamen opinionem, imò quod teſtis non poſſit in ſcriptis reſpondere, tenet expreſsè Ioannes Andreas, *g* quem ſequitur Abbas, & Salicetus, & ante eos tenuit Speculator, Felinus, & Couarruuias.

Pro reſolutione, dico primo, quod ſi loquamur in cauſis criminalibus, nunc cum teſtis poteſt deponere in ſcriptis, etiam ſi legeret ſcripturam, quia cũ in cauſis criminalibus probationes debeant eſſe luce meridiana clariores, in ſcriptis autem non declaratur animus teſtis, ſicut decet. Nam (vt ait D. Hieronymus) vox viua habet, neſcio quid energiæ: & propterea argumento cuiuſdam Authenticæ *h* cõſulunt Doctores, vt iudices in cauſis criminalibus examinent teſtes per ſeipſos, & hoc tenet Abbas, *i* & Couarruuias, quia, vt ait quidam textus, *K* plurimum quoq; in excutienda veritate, etiam vox ipſa, & cognitoris ſubtilis diligentia affert. Nam ex ſermone, & ex eo, qua quis conſtantia, qua trepidatione quid diceret, vel cuius æſtimationis quis in ciuitate ſua eſt, quædam ad illuminandam veritatem per lucem emergunt. Ex quibus verbis certò colligitur, teſtem non poſſe deponere in ſcriptis, ſed viua voce, & ſi poterit fieri, iudex per ſeipſum examinare debet, & non committere alicui examinationem, videat quomodo, qua moderatione, & quo animo teſtis deponat, de quo agit Nelus. *l* Ex quibus colligitur, non iuridice procedere aliquos iudices regulares, qui in cauſis criminalibus mãdant teſtibus, vt in ſcriptis ſua dicta deponant. Infertur etiam, cũ

*f Barto. in l. Theopõpus ff. de Doll. prẽm. num. 13. Addit. Abb. in c. de teſt. & cap. teſtib. g And. cap. de teſtam. Sal. in l. iuſiuran. C. de teſtib. Spec. 3. p. tit. de teſte §. nunc tracſt. nu. 17. Cou. li. 2. varia. c. 13. nu. 6. h authẽ. apud eloquẽti. C. de fide inſtr. & ibi Doct. i Abb. in c. ex conſeq. n. 2. de teſt. Couar. l. 2. varia. c. 13. nu. 11. K l. de minore §. tormenta ff. de q̃. l Nelus de teſtib. c. 99. vol. 5. tract.*

ſuetudinem aliquorum iudicum regularium, qui in inquiſitione, & viſitatione ſua generali ſuorum cõuentuum, præcipiunt ſubditis, vt ea, de quibus denuntiant, etiam in cauſis criminalibus ſcribant, & propria manu ſubſcribant, non eſſe (inquam) dictã conſuetudinem iuri conformem, cum dicta denuntiatorum, ſi iuramento firmentur, teſtimonia ſint contra reum efficacia, prout quæſtione præcedenti diximus.

Dico ſecundo, quod ſi loquamur in cauſis ciuilibus magnæ quantitatis, vel qualitatis, tales cauſæ, quoad ſolennitates, & modum procedendi, æquiparantur cauſis criminalibus. Nam quando tractatur de omnibus bonis, vel maioris partis bonorum, dicitur tractari de vita hominis, & idem eſt, quãdo tractatur de honore hominis: nam melius eſt bonũ nomen, quàm diuitiæ multæ, propter quod etiam tunc requiritur, quod iudex examinet teſtem, & nõ ſufficit, quod dicat teſtis in ſcriptis licet bene verũ ſit, quod tunc legeret ſcripturam, & à iudice interrogatur ſuper ſcripturam, & reſponderet ad interrogationem taliter, quod iudex intelligeret illam ſcripturam eſſe veram, bene valeret tunc dictum in ſcripturis, & in hoc caſu intelligerem doctrinam Bartoli. Et ſi aliquis diceret, quod tunc etiam valeret tale dictum in criminalibus, concedendum quidẽ, ſed maior declaratio requireretur in his, quàm in iſtis cauſis merè ciuilibus licet magnæ quantitatis, & qualitatis ſint.

Dico tertio, quod ſi loquamur in cauſis ciuilibus minimis & parui præiudicij, tunc crederem valere tale dictum in ſcriptis, maximè ſi talis eſt conſuetudo, & ſic fit multoties inter ſcribas, & curiales, vt aſſerit Cantera *m* affirmans, ita iuridicè practicari in conſilio ſupremo Regni Nauarræ, vnde non ſunt condemnandi prælati regulares, qui audientes minima in viſitationibus conuentuum, ea teſtibus & denunciatoribus ſcribi manu propria præcipiunt, & de his amplius in articulo ſequenti.

*m Canter. in q. crim. cap. 2. de pro. per teſtes n. 8. pag. 130. col. 1.*

## ARTICVLVS V.

### *Vtrum in cauſis arduis ſint à iudice teſtes neceſſario inquirendi.*

RESpondeo dicendo, quod in cauſis ciuilibus, & criminalibus teſtes debent à iudice præſentialiter interrogari, & examinari, & nullo modo hoc examen eorum ſecretarijs, & ſcribis committere, prout in iure *n* eſt definitum, & tradunt Doctores, Bernardus Diaz, Salzedo, Auendanius, Segura Olanus, Iulius Clarus, Auiles, Azeuedo, & Gregorius Lopez. Multæ enim falſitates ex tali commiſſione ortæ inueniuntur, pernicioſa certè talis commiſſio ab omnibus reputatur, & iudices id facere conſueti ſunt grauiter puniendi, cum ex informationibus ſiniſtrè, & non ſecundum Deum ſumptis, malũ iudicium neceſſariò ſequatur. Nam iudex ſecundũ probata, & allegata debet iudicare, prout in hunc modum nobis ſcriptum reliquit Simãcas, *o* ſcribæ ipſi potius quàm ipſi iudices iudicẽt, quia cauſarũ vincula diſſoluunt, neq; enim iudices aliud facere poſſunt, quàm fidem eorum ſequi, quæ apud iſtos probata fuerint contractum teſtamẽtorum, & actorum omnium robur ex fide ſcribarum pendet.

Aliqui tamen à Doctoribus caſus enumerantur, in quibus interrogationes, & examen teſtium ſcribis committi conſueuit, inter quas præcipuum eſt impedimentum ex parte iudicis, eos minimè potentis inquirere, quia verbi gratia, magnis & arduis negotijs eſt occupatus, & ex parte teſtium non potentium ad præſentiam iudicis ad

*n Tex. & glo. in c. 2. de iud. l. 6. glo. in Cle. de off. de lega. Authen. apud eloquentiſſimũ & ibi DD C. de fid. inſtru. lib. 26. & 27. n. 16. p 3 l. 28 n 6. l. 3. recopil. Bern. reg. 717. & ibi Salz. Auen. in c. 17 prætorum 2. p. Segura in direct. iudic. 2. p. c. 2 n. 19. fo. 9. Olan. in an ton. ver. iudex nu 69 fo. 191. Clarus in pr. § fi. q 26. Auiles in cap. 37. prætore gl. porfi. Azeue. in l. 18. n. 6. l. 2 & eo. nu 1. & 2. Greg. in dictis leg. Partit. o Simanc. de repub. l. c. 23 n. 3 pag. 412.*

teſtificandum accedere. Aliud eſt, quando teſ, ſuper qua agitur, leuiſſima indicatur, prout Feltnus, *a* & Auiles poſt alios affirmatur.

Quando autem iudex ſcribæ examinationem, & receptionem teſtium committit, neceſſarium eſt, vt id ſcriptura conſtet, nam ſi ſine ſcriptura talis cōmiſſio fuerit data, quidquid virtute eius fuerit factum, pro nullo reputatur, prout affirmat Mathæus de Aſflictis *b* Menochius Auiles, Paz, Grammaticus, & Gratianus; dicto enim ſcribæ minimè debet fides adhiberi, etiam ſi affirmet, ſibi talem commiſſionem fuiſſe factam, prout cum communi, poſt Hoſtienſem, Ioannem Andream, & alios, conſuluit Alexander, *c* & Gregorius Lopez, contra Bartolum aſfirmat. Et ſine dicta commiſſione in ſcriptis data, nō poteſt ſcriba recipere depoſitiones, & ſumere iuramentum ab ipſis teſtibus, prout tenet quædam Gloſſa *d* Baldus, & Bonifacius; adeò hoc eſt verum, vt eorum dicta nullam faciant in iudicio fidem, etiam ſi ſint examinata à ſcriba, cui in ſcriptis facta eſt commiſſio, ſi cauſa, ſuper quam teſtificati ſunt, ſit grauis, requiritur enim, quod in tali examine præſentia iudicis non deficiat, vt poſt alios tenet Gregorius Lopez.

Ex quibus infertur non inſidicè procedere prælatos regulares, ſuis ſecretarijs teſtium receptionem & examinationem delegantes, non ſolùm in rebus leuibus, in quibus talis delegatio poteſt fieri, ſed etiam in rebus grauibus, pro quibus ſuſcipiendis, & examinandis experientia, ſagacitas, & induſtria integerrimi iudicis deſideratur.

Infertur ſecundò, ipſos toto cœlo videri aberrare, qui conſuetudinem allegantes, has delegationes ſæpius in cauſis maximi momenti dictis ſecretarijs committunt. Cum hæc conſuetudo, quia ſatis pernitioſa, magis corruptela, quàm conſuetudo ſit iudicanda, & propterea minimè ſeruanda, prout tenet quædam Gloſſa, *f* quam approbāt Hyppolytus, Felinus, Roias, & Paz. Nec valet allegare, quòd examinatio teſtium coram iudice ad apices iuris perti ner, quibus iudices regulares minimè ſunt aſtricti, nam reſpondetur, id ad apices iuris non pertinere: Cum ad indagandam, & extorquendam veritatem maximè conducat.

Inferrur tertiò eos, etiam maximè errare committēdo ſecretarijs prædictam receptionem, & examē, ſine ſpeciali commiſſione in ſcriptis ſuper eo facta, acta enim proceſſus, ab his præfata commiſſione facta, nullius ex ſupradictis erit valoris, & momenti, & iuramentum ab eis ſcriptum nullam fidem io iudicio faciet, cùm à iudice non competenti ſumptum fuiſſe conſtet.

*a Auil. in ca. 37. prætor gl. per ſi per tead. poſt Fels. in c. cum cauſam nu. 36. & reſt. Auen. in c. 17 prætorum a. 3. pe. z. Paz in praxi. 2. p to. 18. tempore. fo 67. nu. 101.*
*b Afſl. dec. 317 Menoch. conſ. 290. nu. 43. Auil. vbi ſu n. 18. & ſeq. Paz in d. 3. to. 4. ſ. cum nu. 4. fo. 55 col. 2. Grammat. cōſ. 67. n. 3. 4. Gra. reg. 26 nu. 6.*
*c Alex. conſ. 104. colum. 4. vol. 5. Abb. in c. quoniam cōtra de probat. Grego. nu. 37. & 16. gl. in ſ. p. 3. cōtra Bar. in Authen. de teſt. §. & quoniam.*
*d Gloſſ. in l. ſi per nunciatiionem C. de teſt. vbi Bald. §. ſi quis autē Bonif. in pere. v. prob. fo. 133 col. 3 v. tud.*
*e Greg. in l. 24 n. 1. 3. p. 3. gl. 4*
*f Glo. in ca. Item c. 9. Hippoly. in l. dō mi nore §. plurimorum quoque nu. 9. ff. de qu. Fel. in c. cum cauſ. c. n. 21. de teſt. Royaz ſing. 205. Paz in prac. c. 10. 3. p. 3. § t. n. 49. fo. 236.*

## ARTICVLVS VI.

*Vtrum teſtes ſint interrogandi de loco, tempore, & cauſa ſui dicti.*

Reſpondeo dicendo, quod quando in inquiſitione eſt deducta qualitas loci, & temporis, non ſufficit, quod teſtis dicat tale delictū ſuiſſe cōmiſſum in genere, quia per hoc non probatur tempus inquiſitionis, & locus: & ſi diceretur aliud tempus, non poſſet ſequi condemnatio, ſed debet dicere teſtis contenta in inquiſitione eſſe vera, vel vidiſſe fieri maleficium loco, & tempore, de quibus io inquiſitione. Ita Bartolus, *g* qui vult amplius, quod licet dicat contenta io capitulo eſſe vera, ſi tamen poſtea interogatur de ratione, vt dicat quod vidit fieri homicidium non addendo locum, & tempus, non ſufficit; quam opinionem ſequitur Aretinus *h* Item caueat teſtis, vel reus, ſi interrogetur, an quid videtur noctis tempore, ne temerè reſpondeat vidiſſe nulla addita ratione, quia nocte non videmus, niſi Luna luceat, vel lumen accēſum ſit, vnde redderetur ſuſpectus, vt tenet quædam Gloſſa. *i* vbi notant Baldus, & Doctores, imo etiā quando Luna lucet, non eſt ita clarum, ſicut de die, quod patet ex multis iuribus, *K* & tenet Gloſſa, habet enim Luna radios lugubres, Sol verò claros. Et aduertendum, quod ſi teſt.s deponat ſuper non veriſimili, non probat, niſi aſſignet etiam non interrogatus rationem ſui dicti, vt probatur in iure, *l* & notant Antonius, & Aretinus, de quo iam in ſuperioribus *m* dictum eſt.

*g Bart. in l. 2 ff. de Aleat. & in l labeo. ff. de ſupellect. le.*
*h Aret. in l. ſeruiſſelt §. ſ. ff. de legat.*
*i Gl in l. ſi ex cauſione, & ibi. Bald. & Doct. in §. ff. quod metus cauſa l. ſi iniuriam, C. de tranſa.*
*K Gloſ in §. noſtra ſ. autem eſſ...tutio inſt. de leg. in v. lucubrationes.*
*l cap. ſuper his de testibus. & ibi. Anton. Aret. in cap. tertio loco co. 4 verſ. in pro quo facit, de probat.*
*m q. 1. arti. 4.*

## ARTICVLVS VII.

*Vtrum teſtes poſſint interrogari de occultis.*

Reſpondeo dicendo, quod teſtis legitimè interrogatus à iudice compellente, obligatur dicere veritatem, ſi enim ipſi iudici in hoc non obediat, iuſtitiæ executionem impediet, quod ſecundū ius minimè eſt permiſſum. Verum tamen eſt, quod ſi iudex interroget de delicto oculto nulla infamia præcedente, poteſt teſtis reſpondere, ſe nihil ſcire, intelligendo mente, ſe nihil ſcire, quod reuelare teneatur. Ita poſt alios *n* Nauarrus, cuius opinionem libenter amplector, licet contrarium teneat Sepulueda, quam tamen Sepuluedæ opinionem non omnino tenerem caſu, quo ex non manifeſtatione veritatis graue alijs præiudicium generaretur, quod multum damni ex infamia rei ſecuta excederet, ſi enim damnum infamiæ maioris eſſet valoris, licitum eſt teſti non releuare delinquentem occultum, etiam ſi ſit legitimè interrogatus, vt idem Nauarrus affirmat. Dixi (legitimè interrogatus) ſi enim non legitimè interrogatur, nulla obligatione ad dicendam veritatem aſtringitur.

*n Nauar. in man. ca. 25. n. 43. Sepul. de rat. derogan. teſt. cap. 23.*

## ARTICVLVS VIII.

*Vtrum teſtes ſi valeant, ſint ſub iuramento interrogandi.*

Reſpondeo dicendo, quod dum teſtes interrogantur à iudicibus, vt eorum dictum valeat, debent ab eis ſumere iuramentū, teſtis enim, qui non iurat, minimè valet, vt dicitur in iure, *o* quod intelligitur, etiam ſi ſit Cardinalis, vt ait quędam Gloſſa *p* communiter recepta, etiam ſi ſint mille teſtes, vt reſoluit Dominicus *q* Auguſtinus de Ancona, & Felinus dicentes eſſe hanc doctrinā ſtupendam, & incognitam, quam dicit ſingularem Hippolitus, & ſic debet teſtis iurare ſuper Euangelijs, neque alicui teſti, quantumcunque religioſo, credetur, niſi iurato, niſi ſit Epiſcopus, vel ſacerdos, qui non iurat ſuper libro, ſed ſuper pectore ſuo, prout dicitur in iure, *r* & notat Panormitanus. Aduertendum etiam, quod præcipere ſubdito in virtute Spiritus ſancti, non eſt in virtute iuramentum à ſubdito ſumere, cum illa virtus Spiritus ſancti obedientiam, quam ſubditus Spiritui ſancto promittit, deſignet, & ſic nihil aliud eſt dicere, præcipio ſub obedientia, & in virtute Spiritus ſancti, quam dicere prælatum præcipio ſub obedientia, quam Spiritui ſancto, & mihi promiſiſti. Ex quibus conuincitur malefacere aliquos Prælatos regulares, qui non ſumunt iuramentum à teſtibus, quando ſuper aliqui-

*o cap. nuper nobis de teſtibus.*
*p Gloſ in ca. cū eſſemus v. frātrū de priuil.*
*q Domini in ca. mulais perter. ibi. ag.*
*r Anco de poteſt Eccl q 33. ar ſin. Fel. in c. nuper...teſtis, Hippol. ſingul. 189 eiit cer ſimom.*
*ſ c. ſ. de verb. ...Panor. in cap. ...teſt.*

aliqubus teſtificantur, ſed tantum ipſis ſub obedientia præcipiunt, vt dicant veritatem, nam ſecundum rigorem eorum depoſitiones minimè valent.

Nec valet dicere, quod ita conſuetudine receptum aſt in aliquibus religioſibus, conſuetudo enim in præiudicium boni communis minimè conſuetudo, ſed corruptela eſt appellanda, iuxta quæ in iura *a* notantur, bonum enim commune in veritate indaganda, & ſcienda conſeruatur, releuata enim veritate, innocens liberatur, delinquēs autem iuxta menſuram delicti caſtigatur, quæ veritas per iuramentum à teſtibus extorquetur, Et aduertendū quod teſtes ſolùm debent teſtificari ſuper iuratis, & non ſuper alijs, ſi enim ſuper alijs teſtificarentur eorum dictum minimè valeret, vt argumento cuiuſdam Decretalis *b* tenet Syluester, & poſt alios tradit Grammaticus. Aduertendum inſuper, quod teſtis etiamſi non ſit iuratus aliquam facit coniecturam vt tenet Angelus. *c*

*a c. fi. de conſue. c. 1. & 2. eod. lib. 6. l. 4. de conſuet.*

*b cap. de teſt. extra. teſtib. Syl. v. teſtibus n. 6. 15. Grā. dec. 180. n. 8a.*

*c Angel. in l. iudices C. de fide inſtrum.*

## QVAESTIO XV.

### De correctione fratrum quoad veritatem teſtibus proferendam in duos articulos diuiſa.

*Circa quam quæſtionem duo quæruntur.*

1 *VTrum teſtis præſumatur dicere verum.*
2 *Qua pœna falſi teſtes ſunt puniendi.*

### ARTICVLVS I.

*An præſumatur teſtis dicere verum.*

RESpondeo dicendo, quod in dubio non præſumitur teſtem ignoranter depoſuiſſe falſum, Nam teſtis præſumitur propter iuramentum deponere conſiderate, & de eo quod eſt certus, vt argumento cuiuſdam Decretalis *d* notat Alexander, Secundo quia dicens aliquid falſum, cõmittit contra ius diuinum, & naturale, nam ignorantia non excuſat à dolo, vt per Angelum, *e* Salicetum, Bartolum Veronenſem, quia in his, in quibus debet præcedere diligantia, præſumitur ſcientia, & dolus illius, qui debebat diligenter inquirere, neque admittitur excuſatio ignorantiæ, vt dicit quædam Gloſſa, *f* quam ſequitur Ioannes de Anania, vt præſumitur in ruſtico ſecundum Alciatum, fallit tamen in bonæ æſtimationis viro, & magnæ probitatis, qui præſumitur potius depoſuiſſe falſum per errorem, vt ait *g* Veronenſis, & ſic iſtud multum conſiſtit in arbitrio iudicis, qui habebit arbitrari, nunquid iſte doloſè depoſuerit, & quam fidem debet adhiberi eius teſtimonio argumento eorum, quæ in iure *h* traduntur, & reſoluit Barbacia; facit etiam, quia licet falſum non committatur ſine dolo, eſt tamen in arbitrio iudicis, qua alia pœna eum iudex puniet iuxta quandam Gloſſam, *i* quam ſequitur Alciatus.

*d c. ex reſcripto extra de iureiur. Alex. in Rub. de iureiur. col. pen.*

*e Angel. in l. plag C. ad leg. Flau. Salic. in l. Senatus C. de his qui ſibi teſtam. Veron. conſ. 21. col. 3.*

*f Gloſ. in cap. falſariorū vbi Ananias; col. pen. extra de crim. falſ. Alciat. de præſu. reg. 3 præſum. 31. nu. 4.*

*g Veron. vbi ſup. col. penul.*

*h cap. Litteris, verſ. quanquā vero ſimilius de præſumpt. Barba conſ. 6. 54 col. vol. 4.*

*i Glo. in c. & ſeueriter ex quibus cauſis Alciat. in l. 1. 5. ſed ſi mihi ff. de verb. ſignif.*

### ARTICVLVS II.

*Qua pœna falſi teſtes ſunt puniendi.*

REſpondeo dicendo, quod quamuis in accuſatione abolita ſit, & antiquata talionis pœna, in teſtibus tamen eam adhuc habere locum, teſtatur Baldus, Corſetus, Iaſon, Alexander, Guido Papa, Caſſaneus, Socinus, quos refert, & ſequitur Couarruuias. *x* Et in quadam lege Taurina expreſſa eſt cautum, in qua id tradit Antonius Gomez. Et in cauſis hæreſis reſcriptum habent inquiſitores à Leone X. directum A [illegible] Cardinali generali Inquiſitori Hiſpaniæ, datum Romæ apud D. Petrum die decima quarta Decembris, anno Domini milleſimo quingenteſimo decimo ſeptimo, Pontificatus ſui anno ſexto, vt teſtes falſi in illo ſancto tribunali tradātur brachio ſeculari. Id autem obſeruandum aſt qd tradit Panormitanus, *l* falſum ſcilicet teſtem in forma iudicij deponentem coram legitimo iudice aſſe puniendum, tametſi eius dictum non valeret, & quia verbi gratia non iurauit, vel ob alias cauſas. Idem tenet Bartolus, *m* Salicetus, Palacius Rubeus, & Iulius Clarus, dicentes hanc opinionem eſſe communem. Ratio verò illa eſt, qua in præcitato loco vtitur Salicetus, quia falſus teſtis, in quantum in ſe fuit, iam nocere curauit, imò verò & delictum conſummauit, quod ſi ob aliquem defectum eius dictum non valuit, aut non nocuit, præter eius intentionem fuit.

Aduertendum tamen, quod multis modis ſpectata perſonarum, & delicti qualitate in puniendis falſis teſtibus pœna augeri, aut contra minui poteſt, ſed illa minuendi pænam ſatis idonea cauſa cenſetur, cum quis ſponte ad confitendum crimen accedit, & errati veniam poſtulat, prout latè probat Tiraquellus, *n* Et cum falſo in iudicio teſtificari ſit peccatum maximæ malitiæ, oportet, vt acrius puniatur, quàm ſolet puniri delictum, ſuper quo falſo fuit depoſitum. Et ſic licet hæreticus admittatur ad pænitentiam, antequam curiæ ſæculari tradatur, falſo tamen imponenti alicui hæreſim hoc et minimè eſt concedandum, non enim ipſi eſt parcendum pænitere volenti, prout tenet Iacobus de Aretio. *o* Cynus, Baldus, Ioannes Andreas, Antonius de Butrio, Marianus Socinus, & alij Canoniſtæ, quos ſequitur doctiſſimus Simancas. Reliqua vide infra in quæſtione *p* de correctione criminis falſi.

*x Cou. in cap. quamuis pact. 1. p. § 7. nu. 6. l. Tau. 43. vbi Gom.*

*l Panor. in c. 1. extr. de cri. falſ.*

*m Bart. in l. ſi quis legatum ff. ad l. Cor. de falſ. Salic. & DD. in l. 1. C. de ſepul. viol. Rub. in l. 83. Tau. Clar. in § falſum, verſ. ſu ſciſ. in pract. crim.*

*n Tiraqu. de pœn. tempe. cauſ. 30.*

*o Are. in l. ult. C. de accuſa. Bald. & alij in c. excom. l. 2. extra de hære. Siman. de inſtit. catholi. tit. 54. nu. 24.*

*p Infra hoc to. q. 31.*

## QVAESTIO XVI.

### De correctione fratrum, quoad teſtium detectionem, & oppugnationem, in quatuor articulos diuiſa.

*Circa quam quæſtionem quatuor quæruntur.*

1 *AN teſtes ſint reo detegendi.*
2 *Vtrum licitum ſit opponere aliquid contra teſtes.*
3 *Ex quibus cauſis oriatur inimicitia capitalis ad euacuationem teſtium.*
4 *Vtrum vera, aut falſa opponentes teſtibus, mortaliter peccent.*

### ARTICVLVS I.

*An teſtes ſint reo detegendi.*

REſpondeo dicendo, quod hodie præualuit conſuetudo, & hoc iure vtitur in cauſa fidei, quæ omnium eſt maxima, & grauiſ-

Digitized by Google

grauiſſima, vt nomina teſtium, & denunciatorum nullo modo reis edenda ſint, & ſi eorum publicatio fiat, & copia depoſitionum eis detur, quia graue periculum ex ea re euenire ſolet teſtibus, & vniuerſis cauſis fidei, cum pauci inueniantur, qui aduerſus hæreticos teſtimonium perhibere vellent. Quamobrem conſtitutione Innocentij Quarti, quæ incipit, *Cum negotium Fidei*, & alia Pij Quarti quæ incipit, *Cum ſicut*, prohibetur, ne dicta nomina teſtium reis ipſis vllo pacto publicentur, vt tradunt, & referunt Directorium *a* Inquiſitorum, vbi Quintilianus Mandoſius, & Simancas, Roijas, & Aualos reuocans in dubium, nunquid ex eadem cauſa periculi, in qua ius contra hæreſim fundatur, in alijs criminibus, præterquam in hæreſi, poſſint iudices accuſatis negare teſtium nomina; & quidem fatetur, in cæteris quibuſcumque criminibus regulariter dicta nomina teſtium reis accuſatis edenda eſſe, vt teſtes refutare poſſint, & innocentiam ſuam oſtendere. Et hoc docent Simancas, *b* Salzedo, Abbas, Anania, & alij multi, quos refert, & ſequitur Petrus Cenetus. Sed aduertit, quod Ioannes Martinez *c* de Olano in antinomijs aſſerit, quod ex conſuetudine Hiſpaniæ in cauſis Syndicatus, Magiſtratuum, & militarium ordinum, ſcilicet, S. Ioannis Baptiſtæ, & S. Iacobi Alcantaræ, & Calatrauæ in habitus ſuſceptione, & in Collegiatorum ingreſſu, & in Eccleſiaſticis obtinendis beneficijs, cum de oppoſitorum nobilitate, ac qualitatibus inquiſitio fit, non publicantur teſtes, Quam conſuetudinem multis defendit rationibus Ioannes *d* Rodin, eamque Segura de Aualos validam eſſe reſpondet, in quantum ſingularium iudicum perſonas reſpicit, & rei iudiciariæ iniquam adminiſtrationem, in quibus nimirum ſi iudices non facta teſtium publicatione puniantur, non tamen ei videtur iuſta dicta conſuetudo, quando non ſolùm perſonam ad militiam, ſiue Eccleſiaſticam dignitatem aſcendere cupientem, verùm etiam totius generis, & poſteritatis claritatem, vel maculatam nobilitatem, vel ignobilitatem reſpiceret. Nam, vt ait, quo iure, quaue ratione fundari poteſt, vt alicuius præclariſſimum genus, nulla forſan ignobilitate Agarenorum, Iudæorumque macula fœdatum, perpetuò diffamaretur, hac præſertim ætate, in qua maleuoli quidam inuidi ſunt homines, quorum miniſterio Sathan ipſe vtitur ad homines nobiliſſimos, & claris genitos parentibus diffamandum, qui cum primum compertum habent ſuarum teſtificationum publicationem eſſe ſubticendam, linguas ſuas ſicut ſerpentes acuunt, audacius diffamant, audaciuſque falſa teſtificantur aduerſus nobiles; hi enim vt plurimum ab alijs inuidia vexantur, & calumnijs afficiuntur, & ſunt poſiti tanquam ſignum ad ſagittam, quorum progenies inimici eorum, vt inuidi plebeij ab antiquo ita diiudicare præſumunt, vt ab Adam velint ducere originem, non vt veluti antiquiorem, ſed vt alicuius falſi nominis, vel cognominis ſumpta occaſione calumniæ aliquid producant. Ex quibus, & alijs doctiſſimus, & piiſſimus Segura *e* latiſſimè, & pulchre hanc defendit opinionem. Quæ mihi ſemper verior apparuit, & nemo mortalium, qui domui ſuæ ſtatum, & dignitatem augere contendit, ſe credat à ſimili calumnia tutum, vt huius ſententiæ contrarias velit aſſumere partes. Nam pleroſque vidimus, qui in ſe nimirum multum confidebant, & generis ſui claritatem illæſam, & intactam eſſe putabant, quam poſt modum calumniantium inſidijs periclitantem proſpeximus.

Nec prædictis obſtat præcipuum, & principale fundamentum contrariæ opinionis, quod ſcilicet teſtes deterrerentur, ſi hæc opinio ſeruaretur, & ita

*a* Direct. in quæſt. §. nomina verſic. nunc vndẽdum vbi Mãdoſ. in addit. litera R. Simã. de inſt. cath. titu. 64. nu. 27. & in Euch. tit. 3. n. 13. Royas ſin. 340. verſ. & quando Aualos in directo iud. 2. p. c. 1. n. 15. & 16. vbi de n. 17.

*b* Simanc. d. ti. 64. n. 29 Salz. in pract. crim. c. 118 lit. D. p. 433. Abbas in c. olim. n. 8. de accuſ. Anani. in c. qualiter, & quando el. 2. §. debet igitur num. 4. de accuſ. Cenetus collec. 6. p. 298.

*c* Olan. in antinom. lit. T. n. 16.

*d* Rodi. de Magi. Prin. §. ſed etiam per legitimos tramites à nu. 107. vſque ad nu. 404. Aualos vbi ſup. c. 14. n. 38.

*e* Seg. de Aualos vbi ſup. c. à n. 40.

de cætero veritatem propalare recuſabunt propter periculum, quod ab inquiſitis eis ſequi poteſt. Reſpondetur enim, quod teſtium nomina (ſi expediens viſum fuerit) occultari poſſunt, dicta autem eo in caſu ſolummodo publicari, & in quo defectus conſiſtat, vt errori, aut falſitati occurratur; vel etiam reſpondetur Regijs ſanctionibus diſpoſitum eſſe in cauſis nobilitatis, & exemptionis, quam dicimus (*hidalguiam*) Hiſpanè quod teſtes vocentur ad Regia prætoria, vt examinentur ab vno ex ipſis iudicibus, vt referunt Couarruuias, *f* & Azeuedo, & in eo caſu teſtium nomina, eorumque depoſitiones publicantur, & tamen ex eo periculum, damnum, terrorem, aut alia huiuſmodi imminere teſtibus nunquam audiuimus, quamuis deponant aduerſus reum, vt quid ergo in cauſis regularium trepidamus: vbi non eſt timor, vt nomina teſtium, vel ſaltem eorum depoſitiones non publicabuntur, vt ipſis malum aliquod ſequatur; ſed vt hinc inde viſis rationibus, & depoſitionibus, eorundem veritas eluceſcat, præſertim quia periculum, quod teſtibus euenire poteſt ab inquiſitis, longè leuius eſt audacia, quàm ex ſubticendis dictis & nominibus eorum prædicti teſtes ſumere ſolent ad falsè, confusè, temereque deponendum. Et ſic concludo dicens, quod in cauſis ſyndicatus magiſtratuum, ſeu inquiſitionibus, & viſitationibus, quæ aduerſus iudices, & eorum miniſtros fiunt, & quæ fiũt aduerſus iudices regulares nomina teſtium & eorum dicta ſunt publicanda, quod ex dictis maximè comprobatur, & ex his, quæ poſt Seguram, & alios tradunt Auiles, & *g* Azeuedo. Vnde in ordinationibus Toletanis noſtræ Sacræ Religionis ſtatutum eſt, vt in cauſis grauibus nomina teſtium publicentur, quo ipſi rei à graui iniuria ſe opponendo aliquid contra teſtes, poſſint liberare.

*f* Couar. li. 2. variar. c. 13. n. 9. Azeu. l. 3. nou. compil. tit. 8. l. 28. n. 8.

*g* Auil. in ca. 4 ſynd. Gl. 1. ex num. 9. Azeu. libr. 3. noue compil. tit. 7. l. 23 in principio.

## ARTICVLVS II.

### *Vtrum licitum ſit opponere aliquid contra teſtes.*

RESpondeo dicendo, id licitum eſſe, dummodo ea, quæ opponuntur, cum veritate proponantur, prout tradit Diuus *h* Thomas, & inter cauſas, quæ ſolent opponi, ea præcipua reputatur, quæ inimicitia capitalis nuncupatur. Quæ oppoſitio, etiam in cauſa fidei locum habet, capitales enim inimici in ea minimè debẽt eſſe teſtes, prout tradit Emericus, *i* diffinitur in Concilio Bitterenſi, & Narbonenſi, in quibus ſic dicitur. *Illis autem exceptionibus fidem teſtium euacuantibus in totum, quæ non ex zelo iuſtitiæ, ſed de malignitatis fomite procedere videamur, vt ſunt conſpirationes, & inimicitiæ capitales*. Et hoc in multis iuribus probatur, & tradit Gundiſaluus. Et aduertendum, quod præſumitur hodie inimicus, qui olim fuit inimicus, vt probatur in quadam lege, *K* vbi notat Baldus *l* & propterea infert Aretinus, *l* quod cum aliquis litigat contra alium, ex quo præſumitur inimicus, non poterit contra eum dicere teſtimonium etiam lite finita, quia præſumitur inimicus durare, vel inimicitia. At communis opinio videtur aliter ſentire per quandam Authenticam, *m* videlicet quod illud reſideat in arbitrio iudicis, qui ex qualitate negotij, & perſonarum arbitrabitur, nunquid iſti ſeruent adhuc inimicitiam. Vt per Antonium de Butrio, & recentiores in dicta *n* Authentica: quod etiam non procedit, quando inimicus eſſet reconciliatus, quod probat tantum lex pro contraria

parte

*h* D. Th. 2. 2. q. 11.

*i* Emer. in directo. inquiſit. 3 p. q. 67. pag. 607.

*K* c. repellantur, & c. inimicus & c. cum oportet de accuſ. & c. ſi teſt. 3. qu. 3. Gundiſal. de hæret. q. 13. n. 13.

*l* l. in ipſum vbi Bald. C. ſi. hæreſcat. in Aret. rub. 2 de iudic.

*n* §. ſi vero e diuerſo l Aut. de teſt.

offendit in perſona, cum inhoneſto modo aliquis corporalem iniuriam pertulit, vt ſi cui pugnus, aut alapa ſit inflicta, aut fuſtibus ſit pulſatus, ſeu arundine, quod genus iniuriæ magnam opinione hominum affert iniuriam, & dedecus, vt argumento aliquorum iurium *a* tradit Antonius Gomez. Idem ſentiendum eſt, quotieſcumque quis alterum in facie vulnerauit, præſertim ſi turpis in vultu remaneat cicatrix; ita tenet Alexander, *b* quem ſequitur Marſilius.

*a §. 2. inſt. de iniur. Ant. Gomez, li. 3. varia c. 6. nu. 1.*
*b Alexã. conſ. 99 li. 1. Marſ. in l. 1. §. præterea de quæſt.*
*c C. 1 z. accuſ. ol. z. q 5.*

Decimò non poſſunt eſſe teſtes in criminalibus, qui dudum fuerunt inimici, ſi recenter ſunt reconciliati, vt probatur in iure, c cuius verba ſunt: accuſatores, & teſtes eſſe non poſſunt, qui aut *heſternam diem, aut nudius tertius inimici fuerunt, ne irati nocere cupiant, vel læſi ſe vlciſci velint*, per quod ius hoc poſt alios tenet Alciatus, *d* & Antonius Gomez.

*d Alci. reg. z. præſump. 11. Ant Go. tomo 3. var. c. 12 n. 14.*

Vndecimò, ab inimico capitali deſcendens præſumitur etiam inimicus, & ideo à teſtimonio repellitur, vt probatur in iure *e* & notant Baldus, & communiter Doctores, quos ſequitur Antonius Gomez, eadem ratione collaterales vſque ad quartum gradum, reputantur inimici, vt argumento cuiuſdam textus *f* tenet Baldus, & Marſilius, & Felinus, *g* quod ſi ego contraxi inimicitiam cum aliquo de tali familia præſumitur, quod omnes de dicta familia ſunt mihi inimici vſque ad quartum gradum incluſiuè, & hanc opinionem tenent Angelus, *h* Alexander, & Grammaticus.

*e l. Athleta. §. dat. remiſſ. ff. de excuſa. ubi Bal. & cit. An. Gomez. ubi ſu.*
*f l. lex cornelia § 1 ff. de iniu. Bald. in d. §. dat remi. Marſil. in l. 1 §. præterea nu. 130. ff. de quæſt.*
*g Fel. in d. ca. repell. n. 4. ver. item adde.*
*h Angel. conſ. 248. Imol. cõſ. 24 li. 2. Grammat. conſ. 13.*

Duodecimo præſumuntur inimici, qui cum meis inimicis commorantur, & propterea à teſtimonio meritò repelluntur, vt colligitur ex iure, *i* vbi notant Geminianus, & alij. Hinc amicus inimici mei non admittetur ad me accuſandum, neque ad teſtimonium contra me ferendum, præſertim ſi meo cum inimico maxima ſit coniunctus amicitia. Et id ipſum eſt dicendum de eo, qui fecit (vt noſtri loquuntur) parentelam, ſeu confederationem *K* cum inimico meo capitali, vt voluit Baldus, cum quo tranſeunt omnes multa in propoſito accumulantes. Et idem habet locum in eo, qui contraxit inimicitiam cum meis amicis, is enim inimicus meus rectè dicitur, vt latè, & verè probat Thomas *l* Grammaticus, & Iaſon.

*i c. accuſ. 3. q. 5. ubi Gemin. & aly & in c. repell. & in c. cum oportẽat de accuſat.*
*K Bald. in l. ſi liberi C. de inoffic. teſ.*
*l Grãm. conſ. 24 n. 6. vol. z. Iaſ. in l. liberi C. de inof. teſt.*

Decimò tertiò non ineptè quis dicit eos eſſe inimicos cenſendos, & propterea fortaſſis à teſtimonio repellendos, qui ſunt de aliqua familia, ſeu factione alteri familiæ, & factioni contraria, quales ſunt Guelphi, & Gebellini in tota Italia, & in ſingulis ciuitatibus ferè eſt vna familia potens, & nobilis alteri contraria. Vnde horum teſtimonium mutuo contra ſe non eſſet fortè facilè admittendum. Ita Baldus, *m* quem ſequitur Ioannes Royas. Verum in hac parte multo iudicio opus eſt.

*m Bald. in l. vn. C. de rap. Vir. Roias com. 201. num 8.*

Nam ſi teſtes ſpectatæ eſſent virtutis, & probitatis, etiam in his prædictis talis ſuſpicio ſiniſtra ceſſaret, quamuis in alijs multum eſſet conſideranda. Solent enim ſæpe homines ex huiuſmodi familiis, & factionibus vehementer inter ſe inimici eſſe, in aliis verò iam penitus iſta ceſſant, quamuis inimicitiæ interceſſerint. Ita Doctiſſimus Penna. *n* At hæc in religioſis intelligo minimè habere locum, cum enim in præſumptione fundentur, non debemus præſumere factiones, quæ inter aliquos ipſorum verſantur in ambitionibus, & prætentionibus fundatas, ita eſſe ſanguinolentas, vt inimicitias capitales generare dicamus: licèt enim aliqui ipſorum ſuis partibus, & factionibus ita firmiter adhæreant, ſicut nobiles, qui veſcuntur in croceis ſuis, ſunt deuincti, habitus tamen regularis, eorumque profeſſio, ſacramentorum frequentatio, præſumptionem in contrarium vertunt, & licet de facto propter obicem, quem ponunt Spiritus ſancti gratiæ dictas partes, & factiones per praua media ſuſtentent, ex regularis vitæ tamen præſumptione exiſtimo eos à tali macula purgari.

*n in directo. inquiſ. 3. p. com. 68. p. 610.*

Pro maiori autem prædictorum explicatione notare oportet, quod ſuperiora locum habent etiã ſi inimicitia contracta eſſet culpa eius, cõtra quem deponitur, vt ſcribunt, Doctores, *o* & poſt alios tradit Antonius Gomez.

*o DD. in repet. de accuſ. Anto. Gom li. 3. varia. c. 1 z. nu. 14. verſi. quod etiã extende.*

Item locum habent, quoties ſubeſt cauſa inimicitiæ, vnde veriſimiliter oriri poſſit, quamuis teſtis dicat, & aſſerat ſe non eſſe inimicum, prout tradit Innocentius, *p* Bartolus, Abbas, Antonius Gomez, & Grammaticus.

*p Inn. in c. cũ 1. §. A. de ſen et reiud. Bar. in l. 1. de his quibus ut indig. Abb in c. repellen. de accuſat. Ant. Gom. ubi ſupra, Gramm. voto. 24. n. 1*

Aduertendum eſt, ſupradicta bifariam poſſe limitari. Primo quando reconciliatio inter amicos interceſſiſſet antiqua, & bene fundata, quando autem interceſſiſſe dicatur, arbitrio iudicantis relinquitur, nam tunc cum ceſſet inimicitiæ cauſa, ceſſat etiam ratio, ob quam repelli teſtes debeant, vt argumento aliquorum iurium *q* notat Bartolus, & communiter Doctores.

*q L. 3. § fin. & ſeq. ff. de adim. legat. vbi Bart. & commu. DD.*

Rurſus non procedunt, quoties inimicitia eſſet dolo procurata, & fraude, eo enim progreſſa eſt humana audacia, vt ſæpe homines cum intelligerẽt in aliquo graui delicto aliquem poſſe contra eos teſtificari fraudulenter prius quæſita cauſa, cum eo rixantur, eique ſponte iniuriam inferunt, vt poſtea cum à teſtimonio repellere poſſint, & ita liberantur à crimine, quod reuera commiſerunt; nam hoc caſu non debet talibus ſua fraus patrocinari, ideòque talis offenſus poterit admitti in teſtem contra offenſorem. Ita Bartolus, *r* quem ſequitur Antonius Gomez, quæ opinio mihi probatiſſima eſt, ſed quomodo dolus hic poſſit ſufficienter probari, nihil difficilè apparet, & ſi hoc iudicis arbitrio exiſtimo relinquendum. In ſuperioribus enim cauſis, & in alijs, ex quibus inimicitia capitalis oriri ſolet, multum eſt conſideranda perſonarum qualitas, ſæpe enim contingit, vt illa cauſa, quæ ſufficiens eſt ad producendam inimicitiam capitalem inter aliquos, in alijs non ſufficiet. Contra verò, ſunt multi ita ſuapte natura, ingenio iniquo, & maleuoli, vt leui cauſa ingentes concipiant in animo iras aduerſus alios, quos cum non poſſint, aut non audeant palam offendere, etiam moliũtur aduerſus eos omnia iniquitatum genera, quorum aliqui ſunt in communitatibus, quos interdũm alterius facilitas abſque vlla alia cauſa in inimicitiam concitat, quæ quamuis non omnino repellant teſtes, tamen diminuuntur, prout aduertit Doctiſſimus, & prudentiſſimus, & piiſſimus Penna. *ſ*

*r Bar. in l. 1. §. cum quis ff. de quæſ. Gomez. 3. tomo. var. c. 12. n. 14.*
*ſ Penna 3. p. directo. inquiſit. cõ. 107. pa. 610. col. 1. in fin.*

## ARTICVLVS IV.

### *Vtrum vera, & falſa opponentes teſtibus mortaliter peccent.*

RESpondeo dicendo, quod opponens teſti veritatem dicenti aliquod crimen publicum, aut manifeſtum, non peccat, hoc enim caſu nullam illi irrogat infamiam, quod intelligitur, dummodo reus iuſtè defendatur, ſi enim iniuſtè defenditur, vltra peccatum iniuſtitiæ ab eo commiſſum peccat etiam contra charitatem opponendo publicè patratum peccatum, & aduerte, quod reus indiciatus vno ſolo teſte de aliquo crimine, poteſt opponere teſti crimẽ ſecretum, ratione cuius eius teſtimoniũ inualidatur: cum hic reus iuſtè ſe defendat, prout

tenet

*a Sot. li. 1. de inſt. q. 7. ar. 3.*

tenet Doctiſſimus Soto. *a* Quæ doctrina vt ſit vera, aliquibus limitationibus debet moderari.

Prima eſt, quod reuelatio huius criminis ſit neceſſaria ad purgationem ſui criminis. Secunda, quod infamia ſequuta ex manifeſtatione criminis ſecreti proportionetur aliquo modo damno, quod ex tali manifeſtatione reſultat. Non enim ſecundum charitatem faciet manifeſtans aliquod crimen magnum ſecretum ad euadendum leuem infamiam, & pœnam, quæ crimini, de quo eſt vno teſte indicatus, correſpondet. Tertia eſt, quod ſi teſtis ſponte ad iurandum accedit, facilius eius ſecretum delictum poteſt propalari, quam ſi à iudice conſtrictus ad deponendum vocaretur. Opponentes autem teſtibus crimina falſa, peccatum committunt, etiam ſi opponantur ex parte rei legitimè ſe defendentis. Nam etſi licitum ſit reo veris exceptionibus contra teſtes ſe defendere, dummodo ſuam tantum prætendat defenſionem, iuxta tradita à Caietano, *b* Corduba, Soto, & Petro à Nauarra, cauillationibus tamen, & falſis allegationibus ſuam protegere infamiam, infamia eſt maxima.

*a Caie 2. 2. q. 91. ar. 8. Cor. li. 1. qq. q. 18 dub. 1. Soto, li. 3. de iuſt. q. 1. art 8 Nauar. lib. 2. de reſt. ca. 3. nu. 309.*

## QVAESTIO XVI.

### De correctione fratrum, quantum ad carcerem reorum, in quatuor articulos diuiſa.

***Circa quam quæſtionem quatuor quæruntur.***

1. *QVid ſit carcer.*
2. *Quis ſit carceris inuentor.*
3. *Vtrum carcer poſſit eſſe teter & obſcurus.*
4. *Vtrum religioſi poſſint incarcerari ſine informatione ſummaria.*

## ARTICVLVS I.

### *Quid ſit carcer.*

REſpondeo dicendo, quod carcer eſt mala manſio, adeo quod morti æquiparatur ſecundum Baldum, *c* & inuentus eſt ad cuſtodiam, & non ad pœnã, vt probatur in iure, *d*, quod etiam ordo tituli demonſtrat, quia primo agit de cuſtodia, & exhibitione reorum, poſtea de pœnis licèt ſecus ſit de iure canonico, vt ait Bart. *e* & latè tradit Felinus, & rationem diuerſitatis ponit Geminianus, & Fulgoſius, quia ius canonicum ad correctionem delinquentis magis, quàm ad vindictam ſumẽdam intendit, & carceri emancipatus ad pœnitentiam agendam, & ad propoſitum mutandi vitam maximè prouocatur. Vnde dicitur in iure Canonico, *f* *Pro illo verò falſario ſcelerato, quem ad mandatum noſtrum capi feciſti, hoc tibi duximus cõſulendum, vt in perpetuum carcerem ad agendam pœnitentiam ipſum includas, pane doloris, & anguſtiæ aqua ſuſtentãdum, vt commiſſa defleat, & flenda vlterius committat.* Hæc in dicta decretali.

*c Bal. in c. 1. §. denique in his. quæ ſit 1. cauſ. benefic. amiſſion.*
*d l. incredibili C. de pœnis.*
*e Bar. l. l. aut dãna. §. ſolẽt ff. de pœn Fel. c. 1. qualiter, & quando el 2. §. fin. extra de a cauſa. Gemi. in ca. quamuis ad verſi de pœn. li. 6. Ful. conſ. 90.*
*f c. nouimus, §. fi. de verb. ſi.*

## ARTICVLVS II.

### *Quis ſit carceris inuentor.*

REſpondeo dicendo, cum Cicerone *g* vindicẽ nefariorum ac manifeſtorum ſcelerum maiores noſtros carcerem eſſe voluiſſe. Quod & tradit Celius Rodiginus *h* Titus Liuius *i* affirmat Ancum Marcium ingenti incremento rebus auctis, cum in tanta multitudine hominum facinora clandeſtina fierent, carcerem ad terrorem increſcentis audaciæ media vrbe eminentem foro ædificaſſe. Et ſecundum Alexandrum *k* de Alexandro, & alios, prout refert Auiles, Rex Tarquinus ſuperbus primus omnium vincula pro carceratis inuenit: contra clericos autem primus, qui carcerem & vincula adinuenit, fuit Papa Eugenius ſecundus, prout affirmat Duarenus. *l*

*g Cicer. li. 2. in Catil. idẽ in Verrem.*
*h Rodigi lib. 17. antiq.*
*i Liuius lib. 1. ab vrbe condi. decad. 1.*
*k Alex. de Alexand. genial. dier c. 1. pa. Auiles in ca. 8. præto. gloſ. priſion.*
*l Duaren. de ſacris Eccleſ. miniſtr. lib. 1. ca. 4. in princ.*

At ab antiquiori tempore vſum carcerum in mũdo inualuiſſe conſtat ex illo, quod in libro Geneſis *m* nobis prima veritas narrat, in Ægypto ſcilicet Ioſeph venditum fuiſſe carceri mancipatum. Et Alexander *n* de Alexandro, & eius ſcholiator Tiraquellus, & Rhodiginus, & Tallada referunt apud Perſas, & Theſſalonicos, & Siracuſanos, Meſſenios, Athenienſes, Cartagineneſes, Cyprios, & alias nationes carceres fuiſſe.

*m Geneſ. 4.*
*n Alex. ab Alexan. vbi ſu. & ibi Tiraq. Tallad. de carcer. c. 1. pa. 21.*

Imo à Deo optimo maximo ab origine mundi carcerem fuiſſe deputatum conſtat ex eo, quod Lucifer proiectus eſt in terram, & angeli eius miſſi ſũt, iuxta Eſaiæ *o* vaticinium, & aliud Zachariæ *p* dicentis; Tu quoque in ſanguine teſtamenti eduxiſti remotus de lacu, in quo non erat aqua.

*o Eſai. 14.*
*p Zach. 9.*

## ARTICVLVS III.

### *Vtrum carcer poſſit eſſe atrox, & obſcurus.*

REſpondeo dicendo, quod illud in primis generatim eſt dicendum, quod cum carcer ad cuſtodiam præcipuè, non ad pœnam datus ſit, vt tradit Fariſius *q*, & egregiè Balduinus, debet carcer huiuſmodi eſſe, vt cuſtodiantur, & non vt pereant incarcerati. Humaniſſimus enim ille Conſtantius Imperator ſua lege *r* conſtituit carceres tales eſſe debere, vt præter cuſtodiam nihil habeant.

*q Pariſ. conſ. 2. à n. 148 li. 4. Balduin. in comme. ad l. 12 tabul l. 46*
*r L. 1. C. de cuſt reor.*

Quocirca cenſuit Cardinalis *r* prelatos irregulares, & homicidas reddi, ſi tetro carcere claudant clericum, vel alium delinquentem, quem ſequutus eſt Folerius *ſ* ſubijciens intimas tenebras carceratos pati non debere. Quocirca ſi noctis tempore ad tutiorem cuſtodiam in obſcuro carcere claudantur, orta die educi debent, vt in quadam Lege *s* continetur. Hinc reſpondet Corneus *u* carcerem ſubterraneum eſſe non debere: an autem catenis, alijſque vinculis ligari debeant, à iudicis arbitrio pẽdere, vt in ſpecie reſoluunt Paris de Puteo, *x* Folcr. & ante eos Baldus, quem ſequutus eſt Tiraqu. Prudens ergo iudex diligenter perſonæ conditionem, & delicti qualitatem perpendat, ſi fuerit perſona vilis, & iudici ſuſpecta, carcerari etiam adhibitis vinculis poterit; ſi vero fuerit perſona nobilis, & crimen eſt leue, ſeu non atrox, poterit honeſtiori loco ſub cuſtodia detineri, iuxta quandam Legem, *y* per quam ita tradunt Angelus, & Tiraquellus. Si verò delictum fuerit atrox, ſed de eo adhuc non fuerit conuictus, tunc in carcere cuſtodietur etiam ſine vinculis, niſi habeat illum ſuſpectum, vel carcer eſſet parum tutus. Si verò crimen fuerit atrox; & de eo conuictus, tunc non ſolùm in carcere, ſed etiam in vinculis, & compedibus conijci poterit reus. Ita tenet Baldus. *z* Ex quibus clarè colligitur, quomodo ſe debeant habere prælati regulares in religionibus circa ſuos ſubditos propter delicta incarceratos. Si enim ſunt patres graues, non debent eos ita duro carcere cuſtodire,

*r Cardin. in Clem. 1. q. 7. de pœnit.*
*ſ Folerius in pract. crimin. verſ. vel incarceratus, nu. 2. & 3.*
*s L. 1. C. de cuſtod reor.*
*u Corn. conſ. 325 n. 4. li. 4*
*x Pu. de ſyndic. ver cart. Foler. vbi ſu. n. 8. Bal. in l. 2. in fin. C. de exhi. reis, Tiraq. de pœn. conſ. 31. n. 11*
*y d. l. 1. & l. diuus ff. de cuſtod. reor. Ang. in l. ſi bona fides ff. de re vend. Tiraq. de nobilit. c. 1. num. 31.*
*z Bald in l. 2 in fin. de cuſto. reor. C.*

ſicut

ſicut alios inferioris claſſis religioſos, niſi qualitas criminis cum alijs circumſtantiis aliter faciendum perſuaſerit. Et cum in religionibus carceres non ſolùm ordinentur ad cuſtodiam, ſed etiam ad afflictionem corporis, vt quia ſæpius Prælati Regulares intendunt ſola carceris pœna punire delictum, tunc poteſt dari aſperior iuxta exceſſus menſuram, perſonæque qualitatem, vtilis namque in monachis (quos à membrorũ mutilatione ſacri canones effecerunt immunes) carceris pæna cenſetur, & qua afflictione præterita purgantur vitia, præſentia impediunt fieri, futura ſæpius poſt liberationem ſui memoria vitari ſolent. Et propter hanc cauſam poſ ſunt iudices regulares, & Eccleſiaſtici reos de graui crimine delatos prohibere, nè cum aliquo loquã tur, & ita practicari per iudices peritos, & expertos

a Ant Gom. ca. 9 delict. n. 6 in fi. Clarus in pract. crim. § fi q. 46. in princ.

reſtatur Antonius a Gomez, quem ſequitur Iulius Clarus, & propter eandem non eſt alienum à iure, in religionibus maiori clauſura, & obſcuriori detineri monachos delinquentes, quàm detinentur in carceribus ſæcularibus fures, & latrones.

## ARTICVLVS IV.

*Vtrum religioſi poſſint incarcerari ſine informatione ſummaria.*

Reſpondeo dicendo, quod clericorum capturã iuſtum eſt, quod præcedat informatio ſummaria delictorum, cum in aliis delinquantibus id etiã requiratur. Eſt enim clericorum incarceratio maturo conſilio facienda, quæ in atrocibus criminibus aliquam honoris iacturam parit, & ſic non eſt facienda ſine cauſæ cognitione, vt notat Ioannes An-

b And in c. ſi clericus deſen ſen, ext. lib. 6.

dreas, b nec informatione leui capiendi ſunt, ſeu incarcerandi clerici, cum ſola relaxatione à carcere nequeant per iudices reſtitui ad ſamæ integritatẽ, quia vt plurimum homines in captura facta magis capti cum culpã, quàm iudicis leuitatem adeſſe conſiderant: in liberatione verò non innocentiam rei, ſed iudicis in inquirendo deſidiam, aut in admiſſione precum, ſeu munerum facilitatem interueniſſe, ſæpius audiunt reclamare. Quo fit, vt apud iudices Eccleſiaſticos, idem ferè operari ſolet, quod quis pro crimine aliquo incarceretur, ſicut ſi damnetur, præcipuè cùm præter id, quod ea iniuſta captura non leuis clerico irrogatur iniuria, quæ tanto eſt grauior, quanto captus maiori erat inſignitus honore, crimènque ſibi impoſitum grauius. Quod in captura monachorum magis patet, cum vltra clericatus gradũ ſint religioſi, quo incarcerati habitu monachali priuantur, & ipſo iure ſecundum ſtatuta aliquarum religionum voce actiua, & paſſiua ſpoliantur, ideòque ſummaria informatio præcedere debet. Et vnum inter alia exhortor Iudices Regulares, vt non leuiter teſtes examinent in hoc ſummario iudicio, ſed omnia ſciſcitentur ab eis plenè, & ſcribi faciant per notarium, quia cùm in ſummaria hac informatione teſtes maiori gaudeant libertate, faciliùs, & liberiùs ea, quæ norint, explanant, quàm poſtquam licuit fautoribus rei illos alloqui, ſeu corrumpere, quod ipſum aduerſarij rei facere intentabunt.

Ex his colligo non eſſe religioſos in carcerem conijciendos, niſi aduerſus eos duo, aut tres teſtes conteſtes dixerint teſtimonium, quia accuſatio con-

c Paul. 1. ad Tim ca. 5 & ibi D. Thom. & ..acunſa. 2. q 2.

tra ipſos non eſt recipie[n]da, niſi cum duobus, aut tribus teſtibus, prout ait Paulus. c Denique in religioſorum captura maximo conſilio opus eſt. Vnde apud Inquiſitores, ſi reus delatus inſignis fuerit authoritatis, videlicet nobilis, literis conſpicuus, vel religione condecoratus, etiam ſi ſufficiens præceſſerit informatio, non eſt ad capturam deueniendum, niſi ſupremus Inquiſitionis Senatus prius cõſulatur, quæ forma præſcripta eſt Inquiſitoribus Hiſpaniæ, Matritii, inſtructione Anno Domini millesimo quingenteſimo ſexageſimo primo, capite quinto, in hæc verba. *Si inqu ſitores de captura conueſſerint, iubeantque eam fieri, ſicut decreuerant, quod ſi negotium fuerit magni momenti propter perſonas inſignes, vel ob alias cauſas, priùs quàm ſuum decretum executioni mandent, Senatum conſulant, vbi verò ſuffragia non fuerint conformia, res ad Senatum remittatur, vt his prouideat, quod fieri conuenit.* Hæc dicta inſtructio. Et ſi veriſimiliter fuga rei timeatur, licèt concedant Doctores communiter clericum poſſe deprehendi, cùm ſæpe numero perpenſa qualitate criminis, & delinquentis, & attentis aliis circumſtantiis, plurimum circa capturam presbyterorum deferendum ſit iudicis arbitrio: ego verò circa capturam monachorum non plurimum illis deferrẽ, ſine magna præuia conſultatione, cùm iudices Regulares de more religionum poſſint monachos delinquentes recludere in aliqua ſecura cellula, domo pœnitentiæ vocata, in qua licet recludantur, & detineantur, non tamen habitu regulari exuuntur, nec voce actiua, & paſſiua priuantur. Quoties verò religioſorum crimina talia ſunt, vt carcere digni iudicentur, cauere debent omni ſolicitudine Iudices Regulares, vt carceres ſint bonis, & optimis miniſtris commandati, qui ſecretè, atque diligenter circa illorum capturam intendant, & illos captos cuſtodiant; longè enim magis officit delictorum correctioni religioſum errare captutũ, quàm Laicorum.

Nam præter id, quod ſine ea crimina, vt expedit, puniri non poſſunt, temporibus iſtis infœlicibus ipſi à carcere effugientes dolis, & intercesſionibus fraudulentis facile obtinent contra ſuos Regulares Iudices inhibitionem, qua non modo aliquoties criminis impunitatem conſequuntur, ſed ſummam ſuſcipiunt audaciam coram iudice, qui dudum illos capi præceperat, deambulandi non minoris frõtis tranquillitate, quàm cæteri bonis moribus imbuti ſolent incedere, vltra quòd per aliquot temporis ſpatia vagati ſunt apoſtatæ, & excommunicati, in qua excommunicatione maxima delicta contra Deum, & Eccleſiam, & ſuam regulã, in nihilo ſcrupulizantes, committunt.

## QVAESTIO XVIII.

### De correctione fratrum, quoad citationem reorum, in tres articulos diuiſa.

*Circa quam quæſtionem tria quæruntur.*

1 *Vtrum generalis regularium poſſit priuare monachos officijs viſitandi, & procurandi, ſine citatione propter delictum graue ab ipſis commiſſum notoriè.*

2 *Vtrum, quando citatur religioſus, vt compareat, debeat ſeruari ſtylus, & ritus Sanctæ Romanæ Eccleſiæ.*

3 *Vtrum valeat proceſſus factus per viam Inquiſitionis, etiam ſi nulla interueniat partis citatio.*

## ARTICVLVS I.

*Vtrum generalis regularium poſſit priuare monachos officijs viſitandi, & procurandi, ſine citatione propter delictum graue ab ipſis commiſſum notoriè.*

RESpondeo dicendo, quod citatio de iure communi non requiritur erga eum, qui non poteſt actui contradicere, vt in aliquibus iuribus *a* probatur, & tradit Curtius Iunior; vel quando certum eſt parti nullam competere defenſionẽ, vt ait Pariſ. *b* dicens, quod in hoc caſu ceſſat ius diuinum, & naturale, prohibentia, ne incitatus aliquis puniatur, prout voluit Paulus *c* Eleazarus, & fuit de mente Antonij de Butrio, ſed monachus Abbati cõtradicere non poteſt, ſi velit eum ab officijs remouere, & priuare, vt in iure *d* probatur, vbi Abbas hoc ratione comprobat. Quod procedit, etiam ſi prælatus promiſerit non reuocare, ſecundum Abbatem, *e* ergo in remotione huiuſmodi nulla requiritur penitus citatio de iure. Pro quo pondero verba textus in capitulo, *Ad monaſterium paragrapho talis, de ſtatu monachorum*, ſed cum oportuerit amouere, ſine contradictione aliqua reuocetur.

Probatur etiam arguendo ab abſurdo, quod in iure *f* magni eſt momenti. Nam ſi diceremus citationem requiri in amonitione monachorum ab officijs, plura ſequerentur abſurda, videlicet quod monachi contradicere poſſent, litigare poſſent, vagari poſſent, contra ſententiam Innocentij, *g* conſequenter poſſent ſe ipſos voluntati Abbatis imprudenter opponere, & ſic ſugeſcere, imo ceſſaret obedientia, ac ſuprema Abbatis poteſtas contra id, quod in Iure *h* proclamatur.

Hæc opinio procedit, quando delicta commiſſa per monachum notoria ſunt, aut ex eius literis miſſiuis probantur, & monachus nullam habet, neque habere poteſt defenſionem, fitque inexcuſabilis, tũc enim iuxta veriorem opinionem citatio non requiritur, quo caſu procedunt tradita per Innocẽtium, *i* Hoſtienſem, Ioannem Andream, Oldradum & per alios relatos a Grãmatico. Quod ſi hæc non concurrent iuxta veriorem, & magis communem opinionem, etiam in notorio crimine, citatio requiretur, iuxta quãdam Gloſſam, *K* quam ſequitur Innocentius, Speculator, & alij, quos referunt, & ſequuntur Felinus, & Aretinus, qui hanc veriorem, & probabiliorem affirmant opinionem, ſcilicet, quod citatio requiritur. Et certè in caſu, quo non poſſet ſe defendere, nullum præiudicium generatur ipſi monacho, ſi inauditus condemnetur, & ab officio remoueatur, cum ex tali prælatione ab onere & grauamine prælationis liberetur, & tollantur impedimenta, quibus auocabatur, reuocabatur, & amouebatur ab ſtudijs, oratione, & contemplatione diuinorum. Inter quæ impedimenta, præcipuum eſt ſolicitudo, præſertim circa temporalia, cum turbentur erga plura non aduertentes vnum eſſe neceſſarium. Præterea ipſi monachi ſunt mortui Mundo, & enixè curare debent, vt ſoli Deo ſeruiant, & vacẽt, atque illorum prælatis obediant, qui illorum capita, & partes ſunt, & non ſecus ac membra capiti obediant, iuxta tradita in iure *l*: per hæc, & alia fundamenta hanc tenet partem Quintilianus Mandoſius. *m*

Sed contra eam eſt argumentum. Nam citatio eſt de iure naturali ad defenſam inuenta, vt tenet Baldus, *n* & de iure diuino, vt patet ex illo Geneſis, *o* *Adam vbi es?* at contra iura naturalia Princeps venire non poteſt, nec contra ius diuinum, vt probatur in Iure, *p* vbi id tenet Baldus, & tradũt Doctores, & reſoluit Quintilianus Mandoſius. Reſpondetur, quod licet iura naturalia, & diuina immutabilia ſint, firma, & omnino ſeruanda, tamen non in omni caſu obſeruantur iuxta quandam Gloſſam *q* Vnde talia poſſunt limitari, interpretari, & ad vnum caſum magis, quàm ad alium aptari. Quantum autem ad ius diuinum videmus de iure diuino obligare correctionem fraternam, quæ tamen non obligat, quando ceſſat correctionis cauſa, prout dictum eſt.

*a* l. 1. ff de fideicom. liber. l. recuſari in princip. ff ad Treb. Cur. iu. conſ. 175. nu. 13. & conſil. 498. ad fine.
*b* Pariſ conſi. 101. col. 16. lib. 1.
*c* Eleazar in clem. paſtoralis de reg iu. But. in c olim eodem tit.
*d* c. ad monaſterium § talis de ſtatu. mona. & Abbas col. 2. nu. 11.
*e* Abbas vbi ſup. n. 13. idẽ Abb. in c ſtereo de trãſac.
*f* l. nã abſurdũ ff de bonis libert.
*g* Inn. in c. cũ olim propter verſi. monachi de pri.
*h* c. nullam, 28. q. 2.
*i* Inno in c ex inſinuatione, de app Hoſt. & And in c. quãto de trãſla. prælat. Oldra. conſil. 293 in prae. Gram deciſ. 63 nu. 11.
*K* Gloſ. in vo. dicenda in c. cũ dilectis filijs de purg. cano Ian. in c tua, 10 tit. Spec. tit. de notorio crimine §. 1. verſic. ſciat. Fel in c cũ olim col. 7. & 9 de re iudic. Areti. col. 183. col. 8.
*l* c. cũ ad monaſt. § Abbas vero de ſta. tu. monach.
*m* Md. con. 56.
*n* Bald in l. vñ frater nu. 8. C. de his, q. vt indig.
*o* Gene. 3.
*p* l. 12 tabula, vbi Bald. in 2. C. legati heredi §. ſed naturalia, in ſtitut. de iure naturali DD. in l. c. ff de conſ. tit. prin. Mandoſ. in c. 1. de conſt. nu. 35.
*q* Gloſſ. in d. §. ſed natu. in prin.

## ARTICVLVS II.

*Vtrum, quando citatur religioſus, ut compareat, debeat ſeruari ſtilus, & ritus Sanctæ Romanæ Eccleſiæ.*

RESpondeo, dicendo, videri partem affirmatiuã eſſe ſequendam, argumento eorum, quæ in ſacris Canonibus *r* ex Diuo Ambroſio notantur, qui in omnibus Sanctam Romanam Eccleſiam, vt magiſtram ſequi profitetur. At hoc non obſtante dicendum eſt, quod citatio debet fieri iuxta antiquiſſimum ſtilum, & inueteratam conſuetudinem, quæ in aliquibus religionibus ſolet fieri per literas ſecretarij Abbatis generalis, aut prouincialis ab ipſo Abbate ſubſcriptis, ipſi reo dirigi ſolitas, & in ipſius manibus dari conſuetas, cum omnibus alijs circunſtantijs, quibus vocatur, & in his, quæ ſpectat ad litis, ſeu iudicii formam, & ordinem, conſuetudo attenditur, vt aiunt Bartolus, *ſ* & Baldus. Et quod conſuetudo citationi, illiuſque ſolemnitati formam dare poſſit, concludit Salicetus *t* & Alexander. Imò voluit Baldus, *u* hoc eſſe verum, niſi aliter conſuetudo inducere poſſet, quod citatio non requiratur.

Nec obſtant in contrarium adducta, loquuntur enim, quando agimus de aliquibus cõcernentibus ipſam Curiam Romanam, vt eſt materia literarum Apoſtolicarum, de qua in quadam Clementina, *x* imò quod particulares conſuetudines attendantur vltra ſupra dicta, docet quædam Decretalis, *y* imò videtur, quod ſi contra conſuetudinem prædictam veniſſet dictus Abbas, peccaſſet, ex traditis in iure, *z* & notatis ab Speculatore.

*r* c. ſi Romanorum in prin. 19 q. 1. in ſi. c. 11 2. c. dãnamus prope finem de ſumma Trinita.
*ſ* Bart. in l. ne ſtrum. §. teſtis ff de teſtibus Bald. in l. 2. in princip. C. quemadmodũ teſt. aperi.
*t* Salicet. in Auth. ſiquis in aliquo nu. 4. C. de eden. Alex. cõſ. 65. nu. 10. lib. 1.
*u* Bald in d. Auth. ſiquis in aliquo nu. 14.
*x* Clem. quã graui de cri. falſi.
*y* c. cum olim de conſue.
*z* c. cũ his rebus 11. diſt. Specula. de aduocat. § de exordijs a nu. 32.

## ARTICVLVS III.

*Vtrum valeat proceſſus factus per viam inquiſitionis etiam ſi nulla interueniat partis citatio.*

RESpondeo dicendo, quod valet proceſſus factus per viam inquiſitionis, etiam ſi nulla interueniat partis citatio, prout voluit Innocentius, *a* dicens hoc ſeruare totum mũdum, quem ſequitur Baldus. Idem voluit Anania, & de informatione generali tractat Iulius Clarus; verum eſt tamen, quod ſententia erit nulla, ſi antequam citetur, vt reſpondeat, fuerit prolata, quod in religionibus, in quibus, vt plurimum, proceditur per viam inquiſitionis, video obſeruari.

*a* Innoc in c. bona, 2 nu. 5. de elc. Bal. in l. edicta. n. 30 C. de eden & in l. ea quidẽ. C. de legibus. Anania in c. qualiter & quando. 2. §. debet n 9. de ac. Cla. lib. 5. § ſi q 5 verſ. poteris. inq. iudex & n. 10 ver. item quia proceſſi iuſſit.

## QVAESTIO XIX.

### De correctione fratrum, quantum ad interrogationes reorum, in vndecim articulos diuiſa.

*Circa quam queſtionem vndecim quæruntur.*

1 *QVomodo iudices regulares debent a reis veritatem extorquere.*

2 Vtrum

2 *Vtrum reus iuridicè interrogatus à iudice competenti ſtatim cum ab eo interrogatur, teneatur reſpondere, & ad veritatem confitendam poſſit aſtringi.*
3 *Quomodo dicatur iudex rectè procedere, vt reum iuridicè poſſit interrogare.*
4 *Vtrum reus legitimè interrogatus poſſit verbis æquiuocis celare veritatem.*
5 *Vtrum reus legitimè interrogatus tacendo habeatur pro confeſſo.*
6 *Vtrum reus cui defertur iuramentum, poſſit verbis æquiuocis celare veritatem.*
7 *Vtrum reus in rebus parui momenti interrogatus iuridicè, peccet mortaliter non manifeſtando veritatem.*
8 *Vtrum reus indiciatus de vno crimine, poſſit de alio interrogari.*
9 *Vtrum reus negans delictum, teneatur ipſum confiteri, poſt ſententiam contra ipſum prolatam.*
10 *Vtrum reus poſſit de complicibus interrogari.*
11 *Vtrum poſſit dari iuramentum reo, quando à iudice interrogatur.*

## ARTICVLVS I.

*Quomodo iudices regulares debent à reis veritatem extorquere.*

RESpondeo dicendo, quod in his, quæ ad praxim & interrogandi reos modum ſpectant nihil iure diffinitum eſt. ſed prudentiæ iudicis relinquitur, ideoque nulla certa regula in hoc cõſtitui poteſt. Vnde aliqua digna conſideratione ſunt aduertenda. Et in primis monendi ſunt iudices, vt reos captos, dum de criminibus interrogant, humanè, & benignè tractent, quod ſæpe numero ad veritatem patefaciendam mirè cõducit, ne illos ſeuero vultu, & proteruis oculis perterrefaciant, neue iniurioſis verbis, aut contumelioſis in eos irrumpant: eſt enim hoc à Chriſtiana religione alienum, & à religionis fraternitate deuiũ, meminerint ipſos homines eſſe, & ſimilia crimina, vel fortè maiora committere poſſe, niſi Dei omnipotentis gratia, & auxilio iuuarentur. Deinde caueant, ne interrogationibus faciendis moleſti ſint ea interrogantes, quæ inutilia ſunt, ſed ea duntaxat, quæ faciunt ad rem, ſed ſi reus confiteri cæperit, minimè illum interrumpant, ſed attentè, & libenter audiant, niſi inutilia confiteatur.

In generali ſunt interrogandi, & deinde paulatim ad ſpeciem procedendum eſt, nullam ſingularem delicti circunſtantiam exprimendo, cætera vero iudicis arbitrio committuntur, nam aliquando expedit ad minima, & particularia deſcendere, vt reus conuincatur, & crimen, quod perpetrauit, detectum eſſe intelligat. Et hunc ordinem præſcribere videtur iuris *a* Conſultus, in hæc verba, *Quæ quæſtionem habiturus eſt, non debet ſpecialiter interrogare, an Lucius Titius homicidium fecerit, ſed generaliter quis id fecerit, alterum enim magis ſuggerentis, quam requirentis videtur.* Denique iudex debet eſſe ſubtilis inueſtigator, vt commendat quidam iuris conſultus, *b* interrogando pro inueſtiganda veritate de circunſtantiis etiam remotis, fingendo ſe velle facere, quod nõ vult, vt videat, quem actum faciat reus, qui examinatur, & qualiter ſe gerat argumento facti Salomonis, *c* qui dixit. Afferte gladium fingens velle puerum diuidere, quæ appellatur ſubtilis diligentia cognitionis, vt aduertit Bart. *d* & ſic iudex pro maleficio inueniendo poteſt facere experientiam, quando aquam calidam adhibendum reo, qui culpabatur de furto ficuum, vt illas euomat. Debet

*a l. 1. §. vt cauſa. ff. de quæſt.*
*b l. de minore §. 1. ff. de qu.*
*c Habet. in c. afferte extra de præſump.*
*d Bart. in d. §. 1.*



etiam attendere ad conjecturas veroſimiles, quæ conjecturæ capiuntur ex qualitate facti, & conditione perſonarum. *e* In quibus oportet conſiderare, cuius conditionis quis fuerit à ſua natura, quia eum talem eſſe præſumimus, qualem enim vitam, & habitum quis duxerit, talis eſſe præſumitur, vt in multis legibus *f* probatur, quia ex mala conuerſatione quis efficitur criminoſus. *g* Et penſatis actibus præcedentibus, & ſequentibus de aliquo, præſumimus bonum, *h* vel malum, & præſumptiones bonæ aliquando recipiunt probationem in contrarium, quia factum plerumque prudentiſſimos fallit. Sunt autem indicia, & argumenta multiplicia, & variantur ex varietate factorum, quod iudicis relinquitur arbitrio, & ſemper fit interpretatio in partem magis æquam, & benignam iuxta aliquas ciuiles leges. *i*

*e l. virum de donatio. inter virum l. fi. C. de act. & obl.*
*f l. item apud §. ſi quis virginem, de iur. ca. l. quidam in fine de cõd. inſtit.*
*g l. pedius §. pedius de adi. edic.*
*h l. nõ omnes §. à barbaris de re milit.*
*i l. 1. ff. de iuris & facti igno. l. ſanctio de pænis l. interpr. de pæn.*

## ARTICVLVS II.

*Vtrum reus iuridicè interrogatus à iudice competente ſtatim, cum ab eo interrogatur, teneatur, reſpondere, & ad veritatem conſequendam poſſit aſtringi.*

RESpondeo dicendo, quod reus iuridicè interrogatus à iudice competente ſtatim cum ab eo interrogatur, tenetur reſpondere, & ad veritatem confitendam poteſt aſtringi ita, vt nullo modo poſſit à iudice petere, vt ſibi dilatio aliqua, vel tempus ad deliberandum conferatur, cum de facto proprio interrogatur. Ita Baldus, *K* quam opinionem teſtatur Auguſtinus ad Angelum communem, & Conradus, & eam totius orbis conſuetudo recipit, vt fatetur Salicetus, & eam tenet Paulus de Caſtro, quicquid in contrarium dicat Alexander, *l* licet D. Thomas, *m* Caietanus, & Nauarrus teneant, quod prius deſideratur, quod probatio infamiæ, & indiciorum, & ſemiplenæ probationis in proceſſu contineatur, de eaque reus certior factus ſit, vt ſciat tunc iudici eſſe obtemperandum.

At conſuetudo, quę ſæpenumero integerima iura deſtruit opinionem contrariam recipit, qua ſcilicet reus interrogetur, & examinetur ante datas defenſiones, & indiciorum copiam. Et ita quotidie practicatur, vt docet Folerius, *n* & practica Ludouici, & Iulius Clarus dicens, quod ſtante hac conſuetudine generali maleſaciet iudex, qui aliter obſeruaret. Quę fortaſſis conſuetudo iuuari poteſt apud Hiſpanos ex quadam lege *o* partitarum, vbi eam adhuc notat Gregorius Lopez affirmans ſub dubio tamen fortè, quod ſtante illa regia conſtitutione iudex iuſtus interrogare poteſt non data copia inquiſitionis. Et Salzedo *p* dicit, quod ſibi ſemper ſummè placuit ea fortaſſis practica qua Eccleſiaſtici, & ſæculares iudices Deum timentes vti ſolent, vt ante confeſſionem receptam minimè præcipiant informationis copiam dari, ſed tantum tabellioni vel notario præcipiunt, quod teſtium depoſitiones abſque eorum nominibus coram reo legat, vt inde compertum habeat, quid contra ipſum probatum ſit, & veritatem fateatur, quod iudices regulares in cauſis regularium ſeruare oportet, cum in his de bono, & æquo ſecundum æquitatem procedere teneantur.

*K Bald. in l. ſal. n. 2 ff. de aeq. har. Au. ad Angel. in tract. male. ver. conſueue rant dicti inquiſiti, & cõſtante nu. 6. Conra. in pr. fo. 280. nu. 2. Salic. in Auth. offeratur n. 6. de litis con teſ. vbi Caſt. nu. 1. & 11.*
*l Alex. in l. 1. n. 6 ff. de edi.*
*m D. Th. 2. 2 q. 96. ar. 2. & ibi Cai. Nau. c. 25. n. 56.*
*n Fol. in pra. cri. fo. 165. a. & pract. Lud. fol. 14 n. 18. Clarus lib. 5. recept. ſent. § fi. qu. 45. verſ. ſed quid.*
*o l. 4 tit. 29. part. 7. & ibi glo. magna in fin. verb.*
*p Salz. in pr. cri. cap. 128. ver. copia indiciorum.*

## ARTICVLVS III.

*Quando dicatur iudex rectè procedere, vt reum iuridicè poſſit interrogare.*

RESpondeo dicendo, quod dicetur iudex ad confeſſionem exigendam à reo rectè procedere,

dere, quando cõtra reum accuſatio eſt, & eſt vnus teſtis oculatus, omni exceptione maior, aut vnum indicium, vel plura illi teſti æquiparantia, vt videtur ſentire Bartolus *a*, vel quod reus infamia laboret. Nam licet Gregorius Lopez, *b* ſcribat, quod quando non adeſt ſemiplena probatio, vel indicia, ex quibus non poſſit imponi tortura, vel ſaltem incuti timor ipſi, etiam ſi adeſſet infamis, reus interrogari non poſſit, & ideo admonet iudices, ne de occultis criminibus interrogent: nam cum reũ contra iuris ordinem pœnis afficere intẽdunt, propriss animas damnant, Deumque optimum maximum offendunt. Contrarium tamen tenet Salzedo, *c* quod in hunc modum probat. Nam ſi iudea, cum reus infamia laborat, vel contra ipſum obiecti criminis indicia vrgent, iuſte procedit, vt in iure continetur, *d* ergo reus ſecluſa morte tenetur reſpondere, neque ſemiplena probatio, neque illa vrgentiſſima indicia, quæ requirit Gregorius, deſiderantur, vt ad id compelli poſſit. Quando verò crimẽ occultum fuerit, piacluum eſſet, & longè à pietate Chriſtiana reum interrogare. Quod ſummè notandum eſt, aliqui enim ſunt imperitiſſimi, & impii iudices in hoc paſſim errantes, qui iuris ordine prætermiſſu de occultis criminibus interrogant.

*a Bart. in l. ſi. n. 7 ff de qu. b Lopez in l. 4. t. 26. pa. 7. c Salz. in pr. cr. 1 ca. 126. verſ quan au tem dicatur crimen occultum. d c. qualiter & quando, 2. & 2. ea ſuper his de accuſ.*

## ARTICVLVS IV.

### *Vtrum reus legitimè interrogatus poſſit verbis æquiuocis celare veritatem.*

RESpondeo dicendo, quod hoc præcipuè memoriæ cummendandum cenſeo, quod licet communis opinio teneat, quod reus interrogatus legitimè tenetur veritatem patefacere, hoc tamen procedit in cauſis ciuilibus, & criminalibus, in quibus pœna ſanguinis non timetur, nec non in omnibus ſpiritualibus controuerſijs. At verò in cauſis capitalibus, & vbi de graui dedecore agitur, naturali æquitate dictãte, aſſerendũ eſſe cenſeo, poſſe reum ſalua conſcientia veritatem ipſam, abſque mendacio verborum artificio contegere: comparatum quidem eſt hominibus à natura, vt ſe defendant, & a mortis faucibus incolumen vitam reddant. Hinc leges oriuntur, quibus inuaſorem cum moderamine inculpatæ tutelæ occidere licet. Ab hac naturali æquitate proficiſcitur ius aliena ſurripiẽdi, extrema famis neceſſitate ad id compellente. Similiter proficiſcitur illa poteſtas, qua ſeruo, vitandæ ſeruitutis gratia (quæ mors naturalis eſt) permittitur à Domino fugere; fortius igitur ratio iure naturali radicata ſuadet, vt reus abſque criminis nota veritatem, quæ probari nõ poteſt, vt vitam tueatur, celare poſſit. Deinde neruoſa, & vrgentiſſima ratione præcedens doctrina fulcitur. Nam ſi conſanguineus ad teſtimonium ferendum compelli non poteſt, quando ingens aliquod diſpendium timetur, vt dicitur in quadam lege, *e*, nullus quidem abſque infamia negare poteſt, hoc nõ magis licere ei, qui mortem, vel infamiæ labem eſt paſſurus. Neque his refragatur, quod iudex iuſtè interrogat, nam ſimiliter reſpondetur, quod reus iuſtè veritatem celat, & vterq; ſuo iure vtitur. Hoc illuſtratur exemplo, iure enim compertum eſt, licere iudici præcipere damnato ad pœnam vltimi ſupplicij, ne fugiat à carcere, ipſe verò obtemperare non tenetur. Dominus ſimiliter iubet iuſtè ſeruum ſuum, ne fugiat, ipſe autem fugiendo ſe à ſeruitute liberare poteſt. Ita in terminis huius propoſitæ diſputationis tenet Petrus a Nauarra, *f* quem ſequuntur Salzedo, & Aragon. Quod maximè debent notare regulares, quando vocantur ad confeſſiones delinquentium audiendas tempore, quo quæſtionibus opponi debent ratione criminũ, ex quibus ſequi poteſt pœna ſanguinis, aut grauis dedecoris, vt ipſos inſtruant, quomodo ſua delicta propalare teneantur, aut occultare poſſint celando veritatem, ſine aliquo mendacio. Notare debent etiam aliqui religioſi grauiſſimis delictis notati, nõ tamen plenè probatis, vt ſe non prodant, etiam ſi à ſuis prælatis interrogati iuridicè præcipiantur dicere veritatem, poſſunt enim ipſam verborum inuolucro celare, vt ex dictis patet.

*e l. 4 ff de leg. f Nauar. de reſti lib. 2. c. 4. n 142. Salz. in prac crim. c. 126. Arag. a. 2.*

## ARTICVLVS V.

### *Vtrum reus legitimè interrogatus, non reſpondendo, habeatur pro confeſſo.*

RESpondeo dicendo, quod reus legitimè interrogatus nolens reſpondere, poteſt compelli à iudice competente dicere veritatem, qui ſi pertinaciter nolit, pro confeſſo iudicatur, vt affirmat Rodericus Xuarez, *g* dicens ita in Hiſpania in cauſa ſatis graui fuiſſe iudicatum, & ita fuiſſe practicatum tradit Iulius Clarus, qui ait, quod ita tenetur reſpõdere, vt non poſſit à iudice petere dilationem ad deliberandum, vt affirmat Salzedo. *h* Verum eſt tamen, quod poteſt petere copiam proceſſus, vt videat, qua obligatione ad reſpondendum teneatur, prout dictum eſt ſupra hac quæſtione articulo tertio.

*g Xuarez in l. 4. ti. de las iuras memb. 2. prin. Clar. l. 5. recept. ſſ. §. fin qu. 4. § verſ. ſed pone. h Salze. vbi ſup. c. 126. pa. 48.*

Aduertendum tamen, quod reus, aut teſtes dubitantes, vtrum legitime inquirantur, & interrogentur, debet confeſſor iudicare in fauorem rei, ſcilicet quod non legitimè interrogatur, quod principaliter procedit in crimine graui: peius enim eſſet reo tunc imponi pœnam grauem in caſu dubio propter eius confeſſionem, quam non reſponderat iuridicè interroganti, vt aduertit doctiſſimus Soto. *i* Quam doctrinam debent plurimum notare confeſſores regulares, qui vt plurimum reos confitentur, ne ipſos intrepide obligent ad reſpondendum veritatem, cum iudices vt plurimum non iuridicè eos inquirant, nolendo ipſis proceſſum contra eos fulminatum oſtendere. Et cum ſæpius oporteat, quod reus non petat manifeſtationem proceſſus, ea hac enim petitione aliquid mali cõtra ipſum iudex autumnabitur, & tormentis extraordinarijs eum vexabit. Quibus attentis in dicto dubio, & perplexitate conſulant, vt proceſſus manifeſtatio non petatur, niſi id tempus, & circunſtantiæ ſummè poſtulauerint, quod arbitrio prudentis, & ſapientis confeſſarij eſt relinquendum, qui ſi certo ſciat iudicem eſſe rectum, & in cauſa ſecundum iuris ordinem proceſſurum, neque ea petitione proceſſus aliquid contra reum moliturum, debet præcipere delinquenti viſo proceſſu veritatem patefacere, ipſi ſignificans ad eam dicendam ſub pœna peccati mortalis obligari.

*i Sot. de reg. ſ ecret. memb. 2. q. 8. p. 62. n. 1*

## ARTICVLVS VI.

### *Vtrum reus, cui defertur iuramentum, poſſit verbis æquiuocis celare veritatem.*

RESpondeo dicendo, quod reus iuramento interrogatus obligatur ad reſpondendum ſecundũ iudicis mentem iuridicè interrogantis, iurans enim contra ipſius intentionem mortaliter peccabit, prout tenent D. Thomas, *k* Caietanus, & Soto,

*k D. Th. 2. 2 q. 87. ar. 7. ar. d. 4. & ibi Caie. & Sot. li. 5 de iuſt. qu. 1. art. 7.*

Quod

Quod ipſum eſt dicendum reſpondendo cum æquiuoco iuramento, quod verbis diſſimulatoriis artificioſè formatur, ſumendo enim iuridicè à reo licitè iuramentum, non eſt licitum vti verbis Amphibologicis, ſed ſimpliciter veritatem cõfiteri, prout ait Soto, *a* niſi in caſu, de quo ſupra articulo quarto. Si enim verba, quibus reus reſpondet, ſecundum vſum ordinarium loquẽdi non admittunt ſenſum verum ſecundum intentionem iudicis, mendacium in tali caſu committeretur, quod omni iure illicitum eſt, prout tenent Soto, *b* & Cordúba. Dixi (iudicis iuridicè interrogantis) nam ſi iuridicè non interrogetur, minimè reus tenetur ipſi reſpondere, etiam ſi vt prælatus ipſi, ſub pœna excommunicationis maioris incurrendæ, & in virtute Spiritus ſancti, id præcipiat, prout affirmat Aragon. *c* & tunc non iuridicè interrogatur reus, quando à non ſuo iudice inquiritur, vel ſi à ſuo iudice interrogatur, eius tamen iuriſdictio ſuſpenſa eſt. Dixi niſi in caſu, de quo ſupra articulo quarto: In hoc enim caſu ego vtendo verbis Amphibologicis puto cum Nauarra, & alijs reum non mentiri, ex rationibus adductis in dicto articulo: non enim in eo caſu tenetur ſecundum mentem iudicis reſpondere.

*a Sot. vbi ſu.*
*b Sot. li. 5. de iuſt. c. 6. ar. 2. con. 7. p. 443. Cord. de caſi. qu 65.*
*c Arag. 2. 2. q. 3. ar. 8.*

## ARTICVLVS VII.

*Vtrum reus in rebus parui momenti interrogatus, peccet non manifeſtando veritatem.*

Reſpondeo dicendo, quod ſi reus, aut teſtis fuerit à ſuo iudice interrogatus in rebus parui momenti, non peccat mortaliter celando veritatem. Quod procedit, etiam ſi iudex ſit prælatus regularis, & in virtute Spiritus ſancti ſubdito præcipiat, vt ipſam veritatem manifeſtet, is enim nõ obediendo in hoc caſu minimè mortaliter peccabit, cũ prælati regulares in rebus minimis minimè præceptum obedientiæ poſſint imponere. Et ſi ſubditus dubitat, an ſint res minimæ conſiderationis; obligabit tunc dicta obedientia, niſi ex ea aliquod graue damnum proximo ſequatur, quodque ſæpe ex rebus minimis religioſis ſolet cõtingere. Ita Aragon. *d* quod eſt limitandum, niſi iuramento confirmetur, tunc enim mortaliter peccabit, cum quodcunque iuramentum etiam in re parua cum mendacio ſit peccatum mortale. Ita tenet Soto, *e* & Nauar. Verum eſt tamen, quod ſi ſubditus à prælato fuerit interrogatus, etiam cum iuramento, ſi intrauit in quandam domum, ſi talis ingreſſus innocenter, & ſine aliquo ſiniſtro fine factus fuit, & ſcit prælatum ex confeſſione ipſius occaſionem ſumpturum ad ipſum ſubditum puniendum, non tenetur eo tempore veritatem propalare. Ita colligitur ex traditis per Soto, *f* licet enim negare videatur prima facie veritatẽ, & confirmare mendacium iuramento, quod eſt intrinſecè malum, non tamen re vera ipſam negat, cum reſpondeat ſecundum intentionem iudicis ipſum interrogantis, qui præſumitur regulatus iuribus inquirere de ingreſſu peccaminoſo, & malo fine patrato, ſicut ei fuerat ab aliis ſubditis, aut ſæcularibus viſitatum.

*d Arag. 2. 2. qu. 69. art. 2. p. 504.*
*e Soto de teg. ſec. memb. 2. q. 7. c8. 7 Na. ĩ c. inter ver. Corol. 55. nu. 254.*
*f Sot. vbi ſup. con 3. pa. 62. col. 1. & 2.*

## ARTICVLVS VIII.

*Vtrum reus indiciatus de vno crimine, poſſit de alio interrogari.*

Reſpondeo dicendo, quod reus conuictus de vno crimine non poteſt de aliis inquiri, niſi cõtra ipſum reſpectu aliorum ſint indicia æquiualentia ſemiplenæ probationi. Ita Soto, *g* Nauarrus, & Alcocer. Verum tamen eſt, quod reus conuictus de vno delicto poteſt interrogari, vtrum alia eiuſdem ſpeciei commiſerit: vnde confeſſus cõmiſiſſe furtũ, poteſt interrogari, an alia cõmiſerit. Quod ait Nauarrus *h* eſſe intelligendum, quando ille per infamiam, aut indicia clamoroſa creditur alia commiſiſſe. Vnde ſi famoſus latro confeſſus eſt quoddam crimen, poteſt de aliis interrogari: at ſi ſolùm de vno furto eſt infamatus, & nulla contra eum eſt præſumptio, quod alia commiſerit, non poteſt interrogari, vtrum alia perpetrauerit.

*g Sot. li. 5. de iuſt. q. 6. ar. 2 poſt med. & de teg ſec. vbi ſup. Naua. in c 25 num. 36 Alco. in ſumma cap. 26.*
*h Na. in Ru. c. 1. de iud. n. 61.*



## ARTICVLVS IX.

*Vtrum reus negans delictum teneatur ipſum confiteri, ſi nihilominus data eſt contra eum ſententia grauis.*

Reſpondeo dicendo, quod ſi reus legitimè interrogatus negauerit delictum à ſe cõmiſſum, qua negatione non obſtante ſententia grauis contra ipſum lata fuit, licet negando veritatem peccauerit mortaliter, non eſt obligatus poſt condemnationem ipſam patefacere, niſi ex negatione graue damnum alicui parti reſultet. Hanc opinionem tenet Nauarrus, *i* & Segura de Aualos, quæ ſequenda eſt, licet contrarium ſine ſolido fundamento tenuerit Medina, qui intrepidè, & abſolutè affirmat, quod non confitendo delictum non debet à confeſſore abſolui propter iniuriam illatam iudici, negando enim delictum, arguit ipſum de iniuſtitia, quaſi innocentem condemnauerit. Quæ ratio nullius eſt momenti, licet enim reus ſit innocens, non amittit iudex ſuum honorem innocentem condemnando, ſi procedit ad talem condemnationem ſecundum allegata, & probata, quod poteſt ſecundum iura facere, prout infra dicetur.

*i Nau. c. 25. n. 38. Segu. in in direct. 2. p. p c. 17. n. 36. Med. in ſum. fol. 78. pa. 2.*

## ARTICVLVS X.

*Vtrum reus poſſit interrogari de complicibus.*

Reſpondeo dicendo, obligari reos aliquando ſuum delictum propalantes declarare, quot in eo committendo complices habuerint, ſi à iudice competente ſuper hoc fuerint interrogati. Quod tamen intelligendum eſt, dummodo credant ipſos eſſe paratos ad ſimilia patranda delicta, continuando vitia cum maximo reipublicæ, aut particularium diſpendio; dummodo etiam credant, quod non debent emendari, etiam ſi fraternaliter corrigantur, vt ſæpe cõtingit in latronibus, & in falſificatoribus monetæ, & in hæreticis, & in lamiis, oportet enim, vt hæc malorum turba iudici manifeſtetur, etiam ſi de his inquiſitio minimè fiat, vt reſoluit Nauarrus. *K* Vnde tenentur confeſſarii monere, & exhortari reos, vt dictos complices declarent, vt docet Soto, *l* quod ſi nolint obedire, tanquam impœnitentes minimè ſunt abſoluendi, vt aiunt Nauarrus, *m* & Alcocer. Quod tamen intelligendum eſt, dummodo iudex inquirendo, & interrogando iuridicè procedat, ſi enim prætermiſſo iuris ordine procedat, nec ſe, neque alios tenentur reuelare.

*K Nau. in ca. inter ver. Corol. 6.*
*l Sot. de teg. ſecr. memb. 1. q. 6. pa. 17.*
*m Nau. c. 18 n. 18. Alcoce. vbi ſu. fo. 86*

Notandũ tamen eſt, quod non poteſt iudex interrogare de cõplicibus, niſi in caſibus à iure permiſſis nec debet inquirere de aliquo cõplice in particulari dicẽdo reis, reuelate, vtrũ N. & N. fuerit vobiſcũ

in delicto participes; ſed debet inquirere in generali, indicare, mihi complices. Obligati ſunt etiam iudices declarare reis, quomodo, & in quibus caſibus tenentur complices manifeſtare, aut dare ipſis licentiam ad deliberandum, conſulendo doctos confeſſores, quomodo id facere debeant, ne incidant in laqueum diaboli. Qua licentia negata affirmat Nauarrus *a* ſe non audere liberare ipſos iudices à peccato mortali, præſertim ſi hoc faciant ſibi perſuadentes, iuſtum eſſe quacunque via delicta reuelare, & vt apud homines habeantur in opinione iudicum maximo rigore procedentium, conſtringentium diuerſis vijs reos ad complicum reuelationem, contra quos nec infamia, nec indicia ſufficientia adſunt. Imo addit etiam idem Nauarrus, quod minus eos liberaret à damnatione æterna, quando tormentis conſtringunt reos ad dictorum conſortium reuelationem, ſeu manifeſtationem nulla infamia, aut indicijs contra complices præcedentibus, niſi delictum confeſſum ab ipſis talis eſſet naturæ, & conditionis, vt minimè ſine complicibus poſſit perpetrari, vt eſt peccatum Sodomiæ, & peccatum adulterij, & alia huius peſſimæ farinæ.

*a Nau. vbi ſu.*

Licitum eſt etiam iudici interrogare de complicibus, licet nec ſint infamati, neque indiciati, ſi inquirat non ad vindictam, ſed ad correctionem, non vt iudex, ſed vt pater procedat, prout affirmat Corduba. *b*

*b Cor. ſu Sot. dareg. ſecre. 35. con. 7.*

Aduertant tamen ſubditi, ne ex hac doctrina intrepidè occaſionem aſſumant reuelandi ſuis prælatis, vt patribus ea, quæ vt iudicibus ipſis minimè ſecondum ius poterant reuelare, cum ipſis nec conſtet, nec facile poſſit conſtare, vt patres proceſſuros.

Vnde confeſſores vigilent ſuper hoc ſibi diffidentes, ad alios prudentes recurrentes, antequam obligent reos complices declarare, & ſi aliqua via poſſunt ab hac obligatione reos eximere, libenter id faciant, ſi verò nullum ſubterfugium inuenerint, curent docere eos quomodo, & quos complices teneantur reuelare, ne alios reuelent præter eos, quos neceſſitas publica, & particularis obligat manifeſtare.

## ARTICVLVS XI.

### *Vtrum poſſit dari iuramentum reo, quando à iudice interrogatur.*

Reſpondeo dicendo, quod loquendo de iuramento aſſertorio de re præſenti, & futura, quando ab actore reo offertur, quod à Doctoribus voluntarium appellatur, in vtriuſque partis libertate eſt poſitum, vt aſſumatur, necne. At verò loquendo de iuramento neceſſario, quando ſcilicet à iudice reo, vel actori offertur, de quo per Hoſtienſem, *c* & Doctores, hoc iuramentum, ad veritatem extorquendã à legitimo iudice, alienũ à lege non eſt; Ita D. Tho. *d* Hoc autem hac ratione fieri debet. Primò ad partium poſtulationem iuſiurandum offerri nec poteſt, nec debet, nam & ſi de clericis hoc aſſeruerit Bernardus *e* Diaz de Lugo, in monachis id non minori cura cauendum eſt. At ſi iudex proprio conſilio id ad manifeſtationem veritatis valere iudicat, offerendum eſt, vt ſenſit Panormitanus. *f* At non in omnibus paſſim dandum eſt, ſed in his tantum, quorum crimen, aut inchoatam, ſemiplenamque probationem, aut expreſſa indicia habet, aut infamiam, quemadmodum ex D. *g* Thoma docet Bernardus *h* Diaz, qui addit aliud omni religione, ac cura obſeruandum, nempe *ſola indicia, ſiue infamiam, non ſatis eſſe, vt iudex de crimine iuſiurandum tribuat, ne periurij virus ſerpat, aut occultis criminis detectio habeatur:* Idem etiam autor ait, *errant apertiſſimè temerarie quidam iudices, qui ſtatim poſt capturam nullo facto perſonarum diſcrimine, à captis omnibus delinquentibus iuramentum exigunt, cum ſæpius leuia quædam indicia cauſã præſtiterint capturæ.* Hæc ille. Sed quid agendum, cum timetur de periurio, vtrum debeat tunc iuſiurandum deferri? Ad quod reſpondetur, quod ſi iuris ordine flagitatur, id detur: licet profectò quando aut publici boni, aut tertiæ perſonæ incommodo conſulitur, nec tale iuſiurandum Iudex præmittere poteſt, vt ait Panormitanus. *i* Quod ſi neque tertiæ perſonæ, neque boni ratio id ſuadet, dubitandum non eſt, id eſſe iniuſtum, & homicidio perniciosius, vt aſſerit Cardinalis. *K* Cum autem fuerint euidentia indicia, aut idoneis teſtibus probari crimen admiſſum poteſt, non tantum ius, ſed ratio ſuadet, vt qui in ſuſpicionem probabilem apud iudicem venerit de periurio, ad iurandum, neque cogatur, neque vlla ratione permittatur, ſi enim literas nulla prælati venia monachum ſcripſiſſe, aut nummos in cellula clam ſeruaſſe prælatus teſtibus ſiue rei euidẽtia cognouerit, & monachus de his à prælato interrogatus aſſeuerantes neget, non erit pium de hac re monacho iuſiurãdum offerre, cùm probabili ſuſpicione ſciat eum periurium admiſſurum, quæ omnia habentur a Panormitano, *l* neque ab his diuerſa aſſerenda ſunt, quando iuſiurandum teſtibus offertur.

*c Hoſtienſ in ſum. tit. de iure iurand. dd. in cap. debitores ca. quinto. & in c. ueniens & in ca. ſi. de iure iurand.*
*d D. Th. 2. 2. q. 69.*
*e Bern. Diaz in pra. crimi. c. 168.*
*f Pan in c. cũ ſuper de conf.*
*g D. Tho. vbi ſup.*
*h Bern. Diaz vbi ſu.*
*i Panor. in c. cum cle. de eo ba. clerico. & mul.*
*K Card. in Clem. vnica. de iurein.*
*l Panor. in c. ſu. de iurein.*

Summopere debent curare iudices, vt ſi reus vinculis conſtrictus, aut carcere demiſſus fuerit, nunquam interrogationes adhibeantur ei, niſi a carcere educto, vinculiſque ſoluto, omnem enim vim, atque metum a reorum confeſſione abeſſe iura decernunt, & ſecretarius cauſæ debet dicere in proceſſu. N. carcere, ſolutiſque vinculis liber atque in ſua poteſtate poſitus, vocatus fuit, & medio iuramento, & cætera. Quod & in cauſis regularium obſeruandum exiſtimo, cum libertas ad teſtificandum, non ad apices iuris, ſed ad ſubſtantialia ipſius ſpectet.

## QVAESTIO XX.

### De correctione fratrum, quoad torturam, in decem articulos diuiſa.

*Circa quam quæſtionem decem quæruntur.*

1 *QVid, & quot ſint tormentorum genera.*
2 *Quid præcedendum antequam ad torturam deueniatur.*
3 *Quibus ex cauſis, & indicijs ad torturam eſt deueniendum.*
4 *Vtrum iudex teneatur dare reo copiam indiciorum cum certo termino, antequam ponatur ad torturã.*
5 *Vtrum danda ſit copia indiciorum, etiam ſi reus eam non petat.*
6 *Vtrum non data copia indiciorum, ſi reus ponatur ad torturam, ſit nullum dictum rei in tortura, & an ex tali dicto & confeſſione debeat puniri.*
7 *Vtrum clerici, & monachi poſſint torqueri.*
8 *Vtrum prælati regulares poſſint verberare quendam ſibi ſubditum per laicum familiarem monaſterij, deferentem habitum tertij ordinis minorum.*
9 *Vtrum tormenta repeti poſſint.*

10 *Vtrum*

10 *Vtrum liceat alicui metu tormentorum crimen, quod non commiſit, fateri.*

## ARTICVLVS I.

*Quid, & quot ſint tormentorum genera.*

Reſpondeo dicendo, non eſſe iure cautum, quot tormentorum genera eſſe debeant, ideoque arbitraria ſunt, poteſtque iudex id tormenti genus imponere, quod ſibi ad veritatem exprimendam commodius videatur iuxta qualitatem perſonarum, & indiciorum; dummodo id caueat diligenter, ne inſolita tormentorũ genera adhibeat; ſed ea tantum, quæ vſu iudicantium prudenter recepta ſunt, vt pulchrè & verè more ſuo explicat Antonius *a* Gomez; ſunt, vt vulgo dicitur, chordæ tormentum hodie vbique frequẽs eſt, à quo non eſt recedendum. Non tamen defuerunt, qui plura excogitauerunt tormentorum genera, vt Marſilius, *b* qui quatuordecim excogitauit, addiditque ſe alia inueniſſe, ut ſomni ſubtractionem, quam laudat Paulus Grillandus, *c* quorum multos torquendi modos commemorat Locatus. Cæterum vt ingenuè dicam, quod ſentio, hæc tractatio de nouis tormentis excogitandis, carnificum potius eſt, & crudelium, quàm iuris Conſultorum, & Theologorum, & aliena prorſus à pietate, quia cauſæ religioſorum debent tractari, ideoque hæc omiſſa, ut ad id, quod oportet, deueniamus.

*a Gom. lib. 3. var. c. 13. n. 5.*

*b Marſ. in l. 1. §. ff. de q. ſp.*

*c Grillan. de quæ. q. 2. loc. in opere iudic. verbo tortura, nu. 38.*

## ARTICVLVS II.

*Quid præcedendum antequam ad torturam deueniatur.*

Reſpondeo dicendo, quod ad torturam nõ eſt accedendum, priuſquam de delicto conſtet: tortura enim nõ tam adhibetur ad inueſtigandum factum, quàm ad habendã veritatem ex ore ipſiuſmet delinquentis, cum factum, quod dicitur eſſe commiſſum, diffitetur, ita rectè Frãciſcus *d* Brunus, quem ſequitur Clarus, & cæteri communiter; & de delicto conſtare dicitur, cum adeſt ſemiplena probatio, vel ſufficiens indicium ad torquendum.

Notandum primò, quod ſi delictum aliter, quã per torturam probari poteſt, ad torturam accedere non debemus, quoniam regulariter non deuenitur ad torturam, niſi in defectum probationis, eſt enim tortura ſubſidium quoddam extremum ad inueniendam veritatem, quamuis hodie de ſanguinariorum quorundam iudicum conſuetudine facilè, nõ expectatis alijs probationibus, ad torturam potius accedatur, in quo grauiſſimè erratur, ut tenent Angelus *e* Boetius, & Marſilius affirmans, hanc eſſe communem, quã cæteri Canoniſtæ ore vno fatentur, & Panormitanus. Ex quo infertur, quod in delictis manifeſtis non habet locũ tortura, ſed in occultis, cũ occulta delicta ſint difficilis probationis, ideòq; facilius in occultis, quã in manifeſtis quæſtio vſurpatur, quod concludens eſſe cõmune multis illuſtrat exemplis Frãciſcus Brunus. *f* Notandũ eſt ſecundò, quod ante quàm ad torturam deueniatur, indicia debent præcedere; hanc teſtatur communem Clarus. *g* Et indicia, ex quibus torqueri poteſt, probata eſſe debent, vt verè tradit Marſilius: *h* eſtque communis concluſio, quod quodlibet indicium, ſeu adminiculum, ad minus per duos teſtes eſt probandum, prout tenet Bartolus *i* & probat

*d Brun. de ind. & tortu. p. 2. q. 1. Clar. in pra. crim. §. fin. q. 64. ve. debet autem iudex.*

*e Angel. in l. fin. 4. Cod. de quæſtio. Boeri. deci. 163. n. 1. Marſ. in l. 1. infra n. 7. ff. de quæſtio. Pano. in cap. cum in contempl. q. 1 de regu. iur.*

*f Brun. de indic. & tortu. 2. p. q. 8. nu. 2.*

*g Clar. ubi ſu. q. 64. verſicu. dic. etiam.*

*h Marſil. in pra. crim. § diligen. & Cla. q. idem ff. de quæſ.*

*i Bart. in l. fi. n. 7. ff. de quæ. Clar. vbi ſu. q. 20.*

pulcherrimè Iulius Clarus. Notandum tertiò, quod indicia, ex quibus reus torquari poteſt, debent eſſe legitima, & à iure approbata, vel ſaltem communi voto à magnis Doctoribus recepta. Nam ex leuibus indicijs ad torturam minimè eſt deueniendum. Vbi ergo præcedentes regulæ fuerint obſeruatæ, ad torturam eſt deueniendum.

## ARTICVLVS III.

*Quibus ex cauſis, & indicijs ad torturam eſt deueniendum.*

Reſpondeo dicẽdo, quod vt titulus quæſtionis magis elucescat, aliquas regulas pro clara reſolutione proponere decreui.

Prima ſit. Per variationem delinquentis ſumitur indicium ad torturam. Aduerte tamen, quod iſta ſola variatio, ſeu vacillatio non facit indicium ad torturam, vt tenet cõmunis, teſte Carterio, *K* aſſerente ſolam variationem, aut mendacium, vt pallorem, turbationem, trepidationem, & id genus alia, quæ coram iudice fiunt, non facere indicium ad torturam, ſed quandam ſuſpicionem, cum hoc ſit remotum indicium, vt tenent Marſilius, *l* & Grãmaticus, vnde vltra variationem ſequentia debent concurrere. Primò quod varietas, ſeu mendacium committatur circa ſubſtantiã delicti, de quo quæritur, vt tradit Paris *m* de Puteo, quẽ ſequitur Carterius, quos refert Iulius Clarus, & ait Penna *n* in Directorio Inquiſitorum, hanc opinionem tenere Eymericum, dum ait, quod negans id, quod principaliter inquiritur, quæſtionandus eſt. Quare variatio circa alias circũſtantias extrinſecas, & remotas delicti, nullo modo eſt indicium ſufficiens, ſeu cauſa ad infligendam torturam, & hanc ſententiam ſic explicatam appellat communem Puteus. *o* Quãobrem ſola variatio, aut titubatio, aut pallor, niſi præceſſerit infamia, quod id crimen torquendus commiſerit, non ſufficiunt ad torturam: nam verecundia, timor, periculi magnitudo, rei nouitas, iudicum authoritas, ira, dolor, recordatio futuræ infamiæ, & cæteræ animæ perturbationes, ita rationem impediunt, & perturbant, ut ſæpe ſapientiſſimi, & prudentiſſimi viri aliena loquantur, quod potius in religioſis, quàm in alijs contingit, cum ipſi, propter eminentiam ſtatus, maiori verecundia concitentur, videntes aliquid contra ipſos indecens ſuo ſtatui proponi.

Secunda regula eſt, ſi quis reperiatur de delicto diffamatus, & ſit contra eum vnus teſtis, poteſt poni ad quæſtionem de tortura; probatur, ſola fama, quandoque, & unus teſtis aliquãdo faciunt indiciũ ad torturam, planè ambæ ſimul iunctæ pleniſſimũ facient indicium. Hoc ſatis aperte innuit quædam Decretalis, *p* & probatur à Doctoribus communiter, & efficaciter, Antonius Gomez, ergo ſi quis alicuius delicti vnico teſte fuerit conuictus, ſimulque fuerit exorta fama de hoc delicto contra eum, iſq; coram iudice neget delictum, procul dubio ex dicto illius teſtis, & fama rapi poterit ad quæſtionẽ, tam in cauſis ciuilibus, quam in criminalibus, prout cum communi tenet Antonius Gomez, *q* & idem teſtatur Zabarella.

Tertia regula eſt. Fama de delicto commiſſo contra aliquem orta, iuncta cum alijs grauibus indicijs ſufficit, vt quis torqueatur. N. commiſiſſe tale delictum. Ita Grammaticus, *r* & hanc ſententiam teſtantur eſſe communem Clarus, & Carterius. Et nota, quod licèt aliqui dixerint, ſe nunquã reperiſſe,

*K Carte. in pract. crim. n. 119. ver. quia tum indiciũ.*

*l Marſ. in prac. crim. §. diligenter & conſi 11. Gram deciſ. 34 incl. in præſens.*

*m Puteo de ſynd. verb. tortura Carte. in pract. crim. nu. 109. & 120. Cla. in pract. cri. § fi. q. 21. verb. mendacium.*

*n Penna in directo. inquiſit. 3. p. commen. 90 p. 191 et. r. n. 1. in verſ. Venetiana.*

*o Puteus in re pe. c. ſignando nu. 186.*

*p 6. præterea de teſti. ad. in l. de minore. §. tormenta ubi glo. Barto. & communiter. ff. de quæſt. Ant. Gomez. libro 4. Variar. c. 13. n. 7. & 10 Carter. l pra. crim. nu. 110. & nu. 111.*

*q Anto Gomez, li. 4. Variar. c. 13. n. 2. circa fi. Zabarella con. 9. in facto Domini Cayeta num. 7.*

*r Gram. conſ. 37. n. 8. li. 2. Clar. in prac. crim. § fi. q. 21 verſ. ſola fa. Carrerius in pract. crimin. verſ. ſecundũ indicium nu. 111.*

quod

quod Clericus poſſit torqueri, niſi ſit infamatus quāuis alia concurrant indicia, quod cōmuni inſignium Doctorum voto receptum eſt, quos refert, & ſequitur Bernardus Diaz a de Lugo, quod ipſū probat latiſſimè Carrerius. Attamen Panormitanus, b Alciatus, & Simancas cōtrarium tenent, à quibus recedo, ad mitiorē, & benigniorem partem accendendo, præcipuè in cauſis Regularium, & ſi opinio Panormitani, & Alciati ſequenda eſſet, hoc eſſet in cauſa fidei, in qua aſſerit Penna c eſſe admittendam, at mitius tunc reum eſſe torquendum.

a Bern. Diaz in pra. cri. ca. 117. Carr. 125 in 3. ſubtilitat.
b Panor. in ca. grauiſ. de poſi. a & Alciat. in c. 1 de off ord. n. 43 Simanc. de caſt. Catho. tic 65. nu 48.
c Penna in direct. inquiſ. 3. p com 110. q. 98. col. 1.

Quarta regula eſt, ex vehementibus, aut violentis indiciis, torqueri aliquis poteſt abſque infamia, vel teſtibus. Hæc ſententia eſt communis, quā probat Bartoli doctrina, d quē ſequitur Marcus Antonius Blanc. Probatur, Nam vnicum tantum indicium vehemens, ſeu violentū, propinquum tamē, & cum crimine coniunctum, ſufficiens facit indicium ad torturam.

d Bart in l ſi. nu. 6. ff de q. Blan in trac. de Indicijs in 6. præmiſ nu. 39 cū multis ſeqq ex n. 178

Quinta regula eſt, ſola fama, vel infamia vehemens eſt ſufficiens ad torturam, vt allegando multos, quos ſequitur, tenet Duēnas; e & fama vehemens erit, ſi à dignis perſonis orta erit, ſi frequens ſit, ſi ob id quis amicos, fratres conuentuales, & viros probos ſcandalizauit, & quādo reus fuerit malæ opinionis, & famæ, & malæ vitæ & malis moribus præditus, prout tradunt Gandinus, & alii, quos refert, & ſequitur Duennas f

e Duennas regul. 301. in c. fama in Crimi. in 1. limi.
f Duennas vbi ſup. in 3. limit.

Sexta regula eſt, quādo ſimul cum fama adeſſet fuga delinquentis, is torqueri poteſt, vt poſt alios reſoluit Antonius Gomez, g & pulchrè docet Carrerius.

g Gom libr. 3. var. c. 13 n. 10 Carre. in pra. cri. n. 112. verſic. tertium indicium.

Septima regula eſt, ex fama orta cōtra aliquem, quàm primum fuit delictum cōmiſſum; ad torturam poteſt deueniri, quando alia concurrunt adminicula, aliæque coniecturæ veroſimilia præceſſiſſent, quod prudentis Iudicis arbitrio relinquendum eſt.

Octaua regula, ſocius criminis non facit indiciū ad torturam, quamuis quale quale indicium inde oriatur, ita tenent Boerius, h & Grammaticus cū aliis. Si tamē duo ſocii criminis aduerſus aliquem deponant, & is neget, torqueri poterit, vt tradunt Boerius, i & Iulius Clarus, qui quærit, & diſputat, an Confeſſio facta coram Iudice incompetenti ſufficiat ad torturam.

h Boer. deciſ. 319. Gramm. deciſ. 28.
i Boer. deciſio. 319. cla in prac cri. § fin. q. 21. ver. ſed pone.

## ARTICVLVS IIII.

*Vtrum Iudex teneatur dare reo copiam indiciorum cum certo termino, antequam ponatur ad torturam.*

RESpondeo dicendo, quod Iudex tenetur dare copiam indiciorum ipſi reo, cum certo termino ad ſe purgandū, & antequā detur talis copia, non eſt procedendum contra ipſum ad torturam, neque ad aliam ſententiam. & hoc tenet quædam gloſſa, K & eſt opinio Bartoli, quam poſt alios ſequuntur Maranta, & Antonius Gomez, & non ſolùm indicia ſunt danda reo, verùm etiam ſunt danda nomina teſtium, vt aliqui dicere non formidarunt, de quo iam in ſuperioribus, cum egimus de teſtibus, latè diximus. Quod procedit, etiam ſi Iudex procedat ex mero officio, vt aduertunt Auguſtinus l in additionibus ad Angelum, & Carrerius, qui ait ita practicari. Extenditur etiam ſi inquiſitus fuerit malæ vitæ, & famæ, nam etiam tunc ei eſſent danda indicia; & ratio eſt, quia non poteſt ſe ſine indiciis defendere, & non datis indiciis tolleretur defenſio, quæ eſt de iure naturali, & cū in tortura tractetur de vita hominis quantumcunque ſit malus homo, nō debet ei tolli defenſio, quæ eſt de iure naturali. m Verū eſt tamen, quod ſi conſtaret, etiam ſi non daretur copia indiciorum, quod non haberet reus aliquam excuſationem, tunc bene crederem, quòd talis copia non debeat dari, præcipuè quando Iudex viderit, hominem eſſe malæ famæ, & quod eſt notum, & euidens contra eum, & præſumitur, quod petit copiam indiciorum ad dilationem tantum tormentorum.

K Glo. v. reos in l. cuſtodiam, ff de publi. Iudic. Bart. in l. vnius. § ſuff. ad q. Marant. in praxi part. 6. verſic. indicium triſariā partitur Gomez. de deli. c. 13 nu. 21.
l Auguſ in addit. ad Angel. v fama publica nu. 37 & 38. Carrer. in practic § circa ſecundum q 12 fol. 90.
m Ant. repert. inqui. v. aduocatus §. ſed an aduocati & in verb tortura §. ſed an aduocatus.

Aduertendum tamen, quod etiam ſi in tribunali ſanctæ inquiſitionis detur reo aduocatus, vt videat, an indicia ſint ſufficientia ad torturā, ne reus indefenſus videri poſſit, prout tradit author repertorii inquiſitorum: In religionibus vbi non datur aduocatus Regularibus ad ſe defendendum, Prælati Regularium ſimul debent eſſe Iudices, & aduocati, & videre, an indicia ſint ſufficientia ad torturam, & debent dare eorum exemplar, & copiam, & tempus opportunum ad ea diluenda, & ad ſuam innocentiam comprobandam. Hoc enim & naturalia, & humana iura fieri iubent, & Iuris conſulti vno ore fatentur, & tradunt, prout videre eſt apud Antonium Gomez. n

n Anton. Gomez. lib. 3. varia. c. 13. n. 26

## ARTICVLVS V.

*Vtrùm danda ſit copia indiciorum, etiam ſi reus eam non petat.*

RESpondeo dicendo, circa hoc duas contrarias verſari opiniones. Prima eſt, quod Iudex non tenetur dare copiam indiciorum reo non petente. Et hanc opinionem dicit communem Aegydius Boſſius. o Alia eſt opinio, quod etiam ſi nō petatur à parte, Iudex ex officio tenetur dare copiam indiciorum. Hanc tenet Bartolus, p quam in practica ſeruari affirmat Carrerius. Pro quarum opinionū concordia notat Hippolytus, q quod aut reus eſt homo Idiota, mulier, vel pupillus, vel aliàs veriſimiliter ignorans iura, & neſciens ſuam facere defenſionem, & tunc Iudex, reo etiam non petente, tenetur dare copiam indiciorum. Quod ego intelligerem, niſi in caſu, quod talis reus haberet doctū pro ſua parte aduocatum, ſi autē ipſe haberet aduocatum, deberet petere, & cum eo ſe excuſaret Iudex, niſi videret, quod aduocatus nō rectè ſuum exequitur munus de eo dolum ſentiens, vel latam culpam, aut ignorantiam, nam hoc caſu tenetur Iudex etiam eo non petente dare copiam indiciorum. Aut eſt homo literatus, & qui veroſimiliter ſcit, talem copiā eſſe poſtulandam, & tunc non tenetur Iudex eo non petente talem indiciorum copiam manifeſtare. Et hæc concordia videtur admittenda, præſertim cum pro parte affirmatiua, ſcilicet quod Iudex abſolutè teneatur dare copiam indiciorum etiam parte non petente, faciat, quod reus non poteſt renunciare ſecundum aliquos ius defenſionis in cauſa criminali, quam concordiam in cauſis Regularium ſeruandam iudico, cum in his ſit ſimul Iudex, & aduocatus, Prælatus Regularis.

o Boſſius in prac. tit. de iudic nu. 79.
p Bart. in l. 1 § ſi n. 8. ff de q
q Carr. in prax. § circa ſecundum q. 2.
q Hippol. in praxi. § nunc.

ARTI-

## ARTICVLVS VI.

*Vtrum non data copia indiciorum, ſi reus ponatur ad torturam, ſit nullum dictum rei in tortura, & an ex tali dicto, & confeſſione debeat puniri.*

RESPONDEO dicendo, certum eſſe ex traditis ab Antonio Gomez, a quod confeſſio extra iudicialis, ſi reus poſtea poſitus in tormēto confiteatur delictum, non ſufficit, ut reus diffinitiue condemnetur, niſi poſtea ſequatur ratificatio, nam generaliter Ius diſponit, confeſſionem factam in tormentis poſtea extra tormenta ratificandam, quia confeſſio extra iudicialis iam fuit ſuum effectum operata, ut ſcilicet ex ea reus torqueri poſſit, & ſic non debet alium effectum operari, ut. ſ. non requiratur ratificatio. Denique confeſſio in tormentis facta eſt nulla, niſi poſt tormentum ratificetur. Quod autem eſt in hac materia difficile iuxta titulum quæſtionis. Vtrum confeſſio facta in tormentis poſtea ratificata ualeat, non data reo copia indiciorum: ſi Iudex non dat talem copiam, eſt nullum quidquid fit, & non ualet tale dictum ipſius rei, quod tenet Angelus b allegans ad hoc quandam Decretalem & idem uidetur dicendum, quando Iudex tenetur dare copiam ſine eo, quod petatur, nam tunc uidetur eſſe nullum quidquid eſt actum nam contra talem modum procedendi eſt quædam Decretalis c expreſſa, & cum ſit lege reſiſtente, non eſt, quod ualeat, quod fit, argumento d eorum, quæ in Iure notantur. Et quoad punitionem Iudicis, uide Bartolum, e. & Alexandrum, & qua pœna puniatur, vide Baldum, & Hippolytum.

a Ant. Gom. lib. 3. var. n. 8. verſ. 2.

b Angel. de maleſ. v. famapubl. ver. Item: aduer. n. 37. c. quali ter, & quando de accuſ. ¶ d. c. quali ter, & quando el. 2. el. 3. d L. pacta quæ contra. C. de pactis. qui cō tra iura. de reg. iur.

In caſibus uero, in quibus Iudex non tenetur dare reo non petente copiam indiciorum, ſi non petit, certè tunc ualet, quidquid fit, quod ex dictis veriſſimum reputatur. Nec dicant Iudices Regulares dare copiam indiciorum eſſe de apicibus iuris, quibus ipſi in cauſis Regularium minimè aſtringuntur, pro ut dictum eſt in ſuperioribus, f cōtrarium enim probatur in dicta Decretali, ibi, *& exponenda ſunt illa capitula, de quib. fueris inquirendū, ut facultatem habeat defendendi ſeipſum*. Ex quibus uerbis colligitur, quod negatio indiciorum, & capitulorum eſt negatio cuiuſdam rei, quæ ad ſubſtantialia, & eſſentialia Iudicij ſpectat, pro ut patet ex dictis in ſuperioribus, g & ſic dicta negatio non pertinet ad apices Iuris, quib. Iudicea Regulares minimè aſtringuntur. Neque obſtat, quod in finalibus uerbis dictæ Decretalis dicatur. *Hunc tamen ordinem contra perſonas Regulares non credimus vſquequaque ſeruandum, quæ (cum cauſa requirit) faciliue. & liberius à ſuis poſſint adminiſtrationibus amoueri*. Reſpondetur. n. quod illa verba, vſquequaque, declarant nobis uelle Innocentium Tertium, quod non omnia contenta in dicta Decretali poſſint præmitti in cauſis Regularium, ſed tantum ea, quæ ad dilationem Iudicij ſpectant, & quæ ſunt ſolennitates tantum Iuris, ut ſunt dilationes, & exceptiones, non autem ea, quæ ad ſubſtantialia Iuris pertinent, cuiuſmodi eſt manifeſtatio indiciorum, quæ ad defenſionem rei eſt maximè neceſſaria.

e Bar: in l. e. §. hoc autem indiciū & §. in eum quidquod. ff. ¶ d. a. infelt: & ibi Alex. Bar. in Ru. ¶ pen. In do. Hippol. in pract. §. expedit. nu. 87.

f ſu. q.

g ſu. q. 2. a. 1.

## ARTICVLVS VII.

*Vtrum clerici, & monachi poſſint torqueri.*

RESPONDEO dicendo, quod Ioannes Andreas h affirmat Clericos, & monachos poſſe in quæſtionibus poni, quia accuſatores, & teſtes Epiſcoporum torquentur. Alij dicunt nullum Clericum torqueri poſſe, licet poſſit pro crimine uerberari, argumento cuiuſdam Canonis i, leuiter tamen, ita vt non ſanguinis vindictam, nam de Clericis vilibus vel ſuſpectis, licita eſt tortura ex cauſa, dummodo ſit moderata. Et dicit Abbas K nunquam reperiri Clericos torquendos, niſi ſint infames, vt erat quidam Belial, & ait, quod debent quæſtiones moderari, quia in foro Eccleſiaſtico non debent fieri tormenta, quæ fiunt in foro ſeculari, ſcilicet cum ſubijciuntur equuleis, virgulis, ſidiculis, & alijs ſeuerioribus. Sed virgis ſubijci poterunt, argumento cuiuſdam Canonis, l dummodo torquandi ſeruentur incolumes, ut in quadam lege m continetur, & hoc in religionibus ſeruatur.

h And. in ca. cum in contēplatione de regu. Ia: monel.

i c. cū beatus ex diſt. c. ne clericus uel monachi, cap in Archiepiſcopatu. de rapt.

K Abb. in c. 1. ext. depoſit.

l c. 1. in ſi. 23. q. 5.

m L. 2. ff. ¶ q.

## ARTICVLVS VIII.

*Vtrum Prælatus Regularis poſſit uerberare quendam ſibi ſubditum, per Laicum familiarem monaſterij, deferentem habitum tertij ordinis minorum.*

RESPONDEO dicendo, quod Alexander Sextus conceſſit, quod *non obſtante Capitulo Vniuerſitatis, de ſententia excommunicationis prælati noſtri poſſint percutere per alium (cauſa correctionis) & non cogantur cum perſona propria, etiam ſi neceſſitas non vrgeat*. Ita habetur in libro, Monumenta Ordinum, n in prima, & ſecunda impreſſione. Et Leo Decimus conceſſit idem, quod Alexander Sextus, & adhuc clarius *ſcilicet, ut quando aliquem fratrem cauſa correctionis, uel abſolutionis oportet verberare, poſſint prælati Ordinis minorum de obſeruantia, & eorum Commiſſarij manu Vicarij, uel alicuius alterius fratris, ſubditum uerberare, ſeu diſciplinare, non obſtante Capitulo Vniuerſitatis de ſententia excommunicationis*. Ita habetur in ſupplimento o. Ordinis. Quæ priuilegia ſolum intendunt ſtatuere, quod correctio poſſit fieri à Prælatis per alium abſolutè, etiam ſi non vrgeat aliqua neceſſitas id faciendi per alium, modo ipſo ſit frater ſibi ſubditus, ut exprimit Alexander, cuius priuilegium videtur aliqua ex parte maius priuilegio Leonis, ita quod ampliat dictum capitulum *Vniuerſitatis* ad hoc, ut corrigere poſſit per alium, etiam ſi neceſſitas non urgeret, non tamen ampliat ad hoc, ut corrigere poſſit per laicum, etiam ſi neceſſitas vrgeret, & ſic dictum capitulum *Vniuerſitatis*, quod habet Abbates, & alios prælatos inferiores Epiſcopis poſſe quidem cauſa correctionis verberare ſuos ſubditos per alium, modo ille ſit Clericus, uel monachus, debet ampliari, etiam ſi neceſſitas non vrgeret, at per laicum minimè ipſam verberationem fieri poſſe, pro ut explicat Nauarrus. p Ex quibus infertur reſponſio ad id, quod in titulo quæſtionis eſt propoſitum, quod etiam vrgente neceſſitate non poteſt prædictus Prælatus ſibi ſubditum verberare per dictum Laicum familiarem monaſterij. In Gallia autem conſuetudo eſt, per Laicos

Clericos

n In c. Imp. fo. 70. conceſ. 171. & in 2. fo. 99. conc. 358.

Supp. f. 93. conceſ. 292.

p Naua. l. 5. cōc. tit. ¶ ſent. exc. conſ. 28.

Digitized by Google

Claricos verberari, & ideò Prælati,& verberantes non incidunt in excommunicatiouem. Verum eſt tamen,quod error male intelligendi priuilegia prædicta poſſet excoſare Prælatum, qui per alium ſupradictum ſubditum verberaret,ſi ex illorum malo intellectu,bona fide credidiſſet præſatum capitulũ, *Vniuerſitatis*, ampliatum eſſe per dicta priuilegia, etiam ſi non eſſet conſuetudo in contrarium: nam qui bona fide facit aliquid contra ius poſitiuum male intellectum,excuſatur à pœna, imò etiam à culpa,pro ut affirmat idem Nauarrus.*a*

*a Nauar. ubi ſupr.*

Aduertendum etiam circa ſupradicta, quod dictam caſtigatiouem,& uerberationem ſemper dixi debere eſſe moderatam, quæ moderatio arbitrio Iudicis relinquitur, pro ot tradit Menochius, *b* & per conjecturas poteſt iudicari,an moderatus caſtigationis modus exceſſus fuerit ex traditis a Signorolo Homodeo, *c* tunc arbitrabuntur eſſe moderatæ caſtigationes, & torturæ datæ Religioſis, quando fuerint in Religione conſuetæ,ut ſunt conſuetæ diſciplinæ funium. Vnde ſi in manibus,aut in pedibus caſtigentur, videntur excedere modum, unde ait Soto, *d* quod nemini poteſt in dubium uenire, Prælatos, poſſe ſubditos etiam Sacerdotes flagellis cedare modo conſueto, vt patet in aliquibus ſacris Canonibus. *e* An verò vili arrepto fuſte poſſint eos verberare,neſcio an liceat,quia cùm modus non ſit conſuetus, nimium apparet tam caſtigatio, quàm iniurioſa læſio, vt ait Soto. Vnde uidetur non poſſe dictos Prælatos,ſine pœna excommunicationis torquere ſibi ſubditos guttis feruentibus pinguedinis ſuper dorſum eorum diſtillatis, cum hic modus nō ſit conſuetus in Religionibus, & male ego ſemper audini de quodam Prælato, qui hoc inſolito vſus fuerat tormento.

*b Menoch. l. 2 de arbitris Cen. 4. caſu. 364 n. 13*
*c Homod. clo. 63. n. 2. & n. 6. & 7.*
*d Sot. li. 5 de iuſt. q. 2. ar. 2*
*e Diſt. 45. per totum.*

## ARTICVLVS IX.

### *Utrum tormenta repeti poſſint.*

RESpondeo dicendo, vſu compertum eſſe non ſemel,tantam eſſe delinquentium in tormentis conſtantiam, ut ſæpe, & acriter affecti cruciatibus nihil fateri velint. Exempla ſunt apud Valerium Maximum *f* de Aleſandro ſeruo Fanij,& de Philippo ſer uo Fuluij Flacci, de Zenone,de Theodio,& Leena,qui,& ſi maximis cruciatibus affecti, compelli tamen non potuerunt, ut perpetratum facinus faterentur. Quo circa rectè dixit Vlpianus, *g* pleroſque ita tormenta contemnere, vt exprimi ab eis veritas nullo modo poſſit. Propter quod dubitari non ſemel contingit, an ſæpius tormenta repetenda ſint. Baldus *h* docuit, hoc eſſe in arbitrio iudicis poſitum,quando repetendæ ſunt quæſtiones,& cruciatus,neque aliter ſentit Paris *i* de Puteo,& clarius Marſilius. Erit ergo diligens Iudex,& obſeruare poterit, quod à noſtris frequentiori calculo ſcriptum eſt, ſi noua indicia non ſuperuenerunt, ſemel tortum torqueri amplius non debere, quod intelligitur,quando ut conuenit, uel acriter tortus fuit, ſecus ſi leuiter,quia tunc repeti tortura poteſt. Ita Baldus, *k* & Marſilius ſubdit poſſe etiam repeti, quando indicia ſunt multum vrgentia, & is admodum conſtans torquendus. Et idem affirmarunt Curtius *l* Iunior, Soccinus Senior, & Boerius. Si uero noua indicia ſuperuenerint, tunc tormenta repeti poſſunt, quando iſta noua indicia ſunt primis fortiora, ut concludit Marſilius, *m* & tradit Menochius. At prælatos Regulares non decet ea etiam in religione conſueta tormenta, & flagellationes repetere, niſi grauiſſimo id ſuadente delicto,& vehementibus,ac multo fortioribus primis id poſtulantibus indicijs,cum eorum punitiones magis ad medicinam, quàm ad uindictam proponantur,& primis appoſitis tortura, præſumitur Religioſus ad pœnitentiam conuerſus,cum uexatio det intellectum.

*f Valo. l. 18. c. 4.*
*g Vlp. l. 1. §. q. ſidem ff de q.*
*h Bal. in l. 2. C. quod met. cau.*
*i Paris & Syndi. pa. 1. Marſil. in l. q.*
*k Bal. in l. 2. C. quorū appel. non recip. Mar. in l repetiti n. 1. q n. 7.*
*l Curtius clo. 60. col. 8. Soc. Sen. conſ. 14. l. 2. Boerius q. 162. n. 910*
*m Marſ. in d. l. repe. n. 8. & in pru. § quoniam n. 9 Menoch. l. 2. & ur bis. conc. 3. ca ſ n. 272.*

## ARTICVLVS X.

### *Vtrum liceat alicui metu tormentorum crimen de ſe falſum fateri.*

RESpondeo dicendo, duas circa hoc inueniri contrarias opiniones. Prima eſt affirmatiua, ipſum confitētem mortaliter peccare,ſicur peccat, qui alteri falſum teſtimonium impingit, pro ut notaut Archidiaconus, *n* Abbas, & alij, quos refert Sylueſter, & Caietanus. Sed contrariā opinionem tenet D. Thomas, *o* quæ probatur in hunc modum. Ita enim liberum arbitrium habet homo ſuper famam,ac ſuper pecuniam,aliaſque res exteriores,& temporales,cum fama & honor vſui hominum ſubſint,& ita multis rationibus adductis probat elegāter Soto, *p* non eſſe mortale crimen,aliquem ui tormentorum, aut ob fugiendam mortem, propriam perdere famam; quæ opinio vera eſt in ea ſpecie, quam ipſe proponit, nēpe ubi iſthæc falſi criminis impoſitio directè operatur confitentis occiſionem, vel membri mutilationem, quod neque ipſe Soto negat. At non procedit,ubi ex hac famæ perditione alteri,non tantum ipſi confitenti damnum notabile iminineat, ſicut doctiſſimus explicat Nauarrus *q* & erit idem ſecundum Couarruuiam, *r* quotieſcūque ipſi ſibi quis imponit abſurdiſſima, nefandaq; flagitia,quæ aures exhorreſcunt, tunc enim famæ adeo prodigus uix excuſabitur a crimine mortali, quod notat *ſ* Soto,idcirco in crimine hæreſis multis rationibus non obtinebit opinio D. Tho. Primò quia ille,qui ſibi falſo crimen hæreſis imponit,eius poſteritati,& ſanguini maximè nocet,& ſuæ famæ eſt maximè prodigus, cum antea eſſet homo optimi nominis. Quòd à fortiori procedet,quando non ſolum ſe infamat,& ſuum ſanguinem falſo maculat,ſed eius delicti cōplices falſo declarat,qui ſunt, ſicut ipſe, innocentes. Aduertendum tamen,quod in regularibus cauſis ſupradicta doctrina poteſt etiam uerificari, ut ſi Religioſus grauis & optima fama præditus, qui in ſua Religione ut exemplar ſanctitatis habebatur, ſibi aliquod grauiſſimū peccatum metu tormentorū imponeret, uix enim ego hunc à peccato liberarem. Vide quid de Elcazaro uno de primatib ſcribarum, uiro ætate prouecto, & vultu decoro,qui compellebatur carnem porcinam manducare, & ad ſupplicium præibat nolens eam manducare, commemorat Scriptura *t* dicens, *Hi autem, qui aſtabant, iniqua miſeratione commoti propter antiquam viri amicitiam, tollentes eum ſecreto,rogabant afferri carnes,quibus ueſci ei licebat,ut ſimularetur manducaſſe ſicut Rex imperauerat,de ſacrificij carnibus,ut hoc facto à morte liberaretur,& propter veterem uiri amicitiam hanc cum eo faciebant humanitatem. At ille cogitare cœpit ætatis, ac ſenectutis ſuæ eminentiam dignam & ingenitæ nobilitatis canitiem,atque à puero optimæ conuerſationis actus,& ſecundum ſanctę, & à Deo conditæ leges conſtituta, reſpondit cito dicens, præmitti ſe velle in infernum, non enim ætati noſtræ dignum eſt,inquit, fingere ut multi adoleſcentes arbitrantes Eleazarum nonaginta annorum tranſiſſe ad uitam alienigenarum. et ipſi propter meam ſimulationem, & propter modicum corruptibilis vitæ tempus decipiantur,& per hoc maculam, atq; execrationem meæ ſenectuti cōquiram.* Ita habetur in ſecundo Machabeorum.

*n Archi. in c. non eſt 21. q. Abb. in c. ex parte & ſepul. Syl. n. de trat. q. 3. Caie. in ſum. in eodem verbo. 2. 2. q. 73 ar. 2.*
*o D. Th. 2. 2. q. 129. a. 1.*
*p Sot. de rat. tegen. memb. 1. q. 3.*
*q Nau. in cā ter verba 11. qu. 3. conc. 6. coroll. 44.*
*r Couar l. 1. var. c. 2. n 8.*
*ſ Soto. li 4 de iuſt. qu. 2. a. vlt.*
*t 2. Mach. 6.*

QVAE-

## QVAESTIO XXI.

### De correctione fratrum, quoad purgationem canonicam, in duos articulos diuiſa.

*Circa quam quæſtionem duo quæruntur.*

1 *Vtrum religioſis ſolum infamatis ſit canonica purgatio indicenda.*
2 *Quis ſit eff. ctus purgationis canonicæ.*

### ARTICVLVS I.

*Vtrum religioſis ſolum infamatis ſit canonica purgatio indicenda.*

RESpondeo dicendo, quod ſicut ſacri Canones, & Sanctiones delinquentibus (quorum crimina probari poterant) pœnas ſtatuerunt, ſic illis, contra quos de crimine infamiæ, aut graue ſcandalum, aut vehemens ſuſpicio ſurgebat purgationem Canonicam inducendam, decreuerunt, prout Hoſtienſis *a* annotauit. Quod adeo in uſu erat, vt multi Summi Pontifices de grauioribus criminibus diffamati, quamuis à nemine iudicari poſſent, ad remouendum tamen ſubditorum ſcandalum, ſolenniter ſe purgare dedignati non ſunt. Sic Damaſus, Paſchalis primus, Simachus publicè purgati ſunt, Gregorius ſeptimus coram Henrico quarto. Pelagius primus coram Narſete, expurgati publicè fuerunt. Quod in annalibus Romanorum Pontificum uideri poteſt apud Platinam, *b* & apud Campenſem, & Brunum, de quo optimè agit Iacobus Septimacenſis.

*a Hoſtien. tit. de purgatio. Canon. §. 1.*
*b Platina Campenſis l. 6. Hier. Eccleſ. ca. 17 Brun. l. 4. de hæret. c. 3c. Septimacenſis de cath. inſt. c. 34.*

Aduertere tamen debent Iudices, quod ſi infamia ſit ſimplex, & abſque ſcandalo, & originem habuit à maleuolis procurantibus, purgatio Canonica non indicitur, ut in Iure *c* probatur, & concludit Aretinus, cuius concluſionem ſequitur Decius. Si verò infamia à maleuolis hoc non procurantib. procedit, purgatio poteſt indici ſecundum Aretinum. At Bernardus Diaz *d* de Lugo dicit, hoc eſſe relinquendum in poteſtate ſuperioris. Circa quod debent Iudices maximè aduertere, nam infamia ſæpè fallax eſt ſecūdum Panormitanum *e* cum iuxta ſententiam Diui Bernardi *f* ſæpe fallatur humana ſuſpicio. Accidit namq; ſæpiſſimè, quod temerarij quidā homines ab omni pietate, & religione Chriſtiana alieni, ex leuibus coniecturis, ſeu ſignis, grauia quidem, & enormia ſcelera ſuſpicari, ac aſſerere audent in magnum ſuarum animarum, ac alieni honoris, & famę diſpendium. Eſt præterea aliud ſceleratiſſimum hominum genus, quorum (ad virtutis eatenimum) Sathan ſæpe utitur miniſterio, qui uirtuti inuident, atque inſidiantur, quando in claris uiris illam intuentur, & quaſi eius ſplendore excæcati, dum ſuis noctuarum oculis mederi deberent, uirtutis lucem potius obnubilant, falſorum criminum puluerem, ac nebulam ſpargendo, dumque bonorum hominum ſplendorem obtenebrāt, illos ſuæ ueræ, ac apertæ nequitiæ quaſi iam pares feciſſe lætantur. Vulgus autem reliquum ignobile rumorum auditor lubens, ac concitator, & conſeruator ſtrenuus non modo ſimilia credit, ſed multiplicat. Vnde ſæpius, quos imitari deberet, ac venerari, necdum contemnit, ſed perſequitur, ipſique inſenſati uitam illorum exiſtimant infamiam, & finem illorum ſine honore. Hęc igitur Dæmonum, & prauorum hominum intellecta verſutia, quam ſæpius experiri contingit, curare debent ſemper Iudices prudentes, ut deprauatæ alicuius (in reliquis maximè reb. probi viri) famæ originem quærant, ac inueſtigent, ne, uelut ille infœlix pręfectus Pilatus, populi clamoribus permoti innocentem virum carceribus affligant, aut pœnis afficiant. Si enim innocētis viri ſanguis à priuato homine quodāmodo prouocato effuſus clamare ſolet ad Deū, quid num ēt innocentis hominis honor ipſo ſanguine pretioſior contra incautum, & temerarium Iudicem, qui poteſtate diuina abutens, quos tueri debebat, uiros innocentes lædit, oībus horis clamabit? Hec omnia nobis reliquit ſcripta doctiſſimus, & piiſſimus ille Præſul Bernardus *g* Diaz de Lugo. Quæ ideo in hoc loco adduxi, ut ea præ oculis habeant Iudices Regulares, cum a falſis fratrib. alii fratres, & Religioſi infamiis non vulgaribus notentur, quorum ipſi debent eſſe protectores inquiſitione diligenti, & paternali præmiſſa, qui aduertere debent, quod licèt infamia ſit orta à maleuolis, ſi eſt ſcandaloſa, & poteſt ſedari, tunc licèt ſit comprehendendus infamatus, indicenda eſt purgatio, vt concludit Abbas *h* ſic intelligendo Gloſſam in quadam Decretali.

*c c. cum in iuuentute. §. nos autem de purga. Cano. Aret. in c. ad ſi cler. de iudic. & ibi Dec. col. 6. ver. 2. conc.*
*d Diaz. pra. c. 143. n. 9.*
*e Pano. in ca. cum in iuuentute. ſi. de cōfeſſ.*
*f Bern. epiſ. & perfect. uita.*
*g Diaz de Lugo, ubi ſup.*
*h Abb. in ca. qualiter, & quando el. 2. de accuſ. pen. col.*

### ARTICVLVS II.

*Quis ſit effectus purgationis Canonicæ.*

RESpondeo dicendo, quod ſiquis ſuam purgationem ritè perfecerit, Iudex ſine mora debet illum declarare innocentē, & ab infamia criminis abſoluere, & reſtituere ipſum in priſtinum ſtatum, ut in Iure *i* ordinatur. Si uero in purgatione defecerit, ſi fuerit accuſatus, punitur tāquam conuictus, iuxta ſacros Canones. *K* Si uero præceſſerit inquiſitio, aut denunciatio, pœna erit arbitraria ſecundum Gofredum; *l* Hoſtienſem, & Panormitanum. Similiter ſi nullus dictorum modorum agendi præceſſiſſet, ſed ſolum propter infamiā purgatio fuit indicta, punitur extraordinariè, ut decidit quædam Decretalis *m* ſic intelligenda, & cum iudex in hoc caſu procedat ex præſumptione, debet multum tēperare ſententiam, ut ipſi in Iure *n* commendatur, & tradit Sylueſter, & Iacobus Septimacenſis dicit ita communiter teneri.

Aduertendum tamen, quod prædicta opinio, uidelicet quod accuſatus punitur tanquam conuictus, ſi defecerit in purgatione, licet in Clericis locum habeat, in Religioſis autem eam minime gēnium admitterem. Nam licet contra talem adſit præſumptio probabilis orta ea infamia, & tranſeat in uiolentam præſumptionem, cum reus deficit in purgando iuxta Canonica, *o* & ciuilia Iura, uiolenta tamen præſumptio non ſufficit ad imponendam pœnam ordinariam delicti, & ita credo, quod Religioſus hoc caſu tantum pęna arbitraria debet puniri à ſuo Prælato.

*i c. ex tuarum de pur. canon.*
*K c. de hoc de ſimon. ca. inſinuantum & c. cū P. de accu.*
*l Gof. Hoſtiē. Panor. in c. accedente de accuſ.*
*m c. ſignificaſti. de adulc.*
*n c. afferte de præſump. Syl. v. purg. Cano in fi. Septimacenſ. in cath. ſti. c. 37. n. 7.*
*o c. afferte de præſum. l. indicia de rei uindicat.*

diruntur, periuri reputantur, vt tradunt Panormitanus. *a* & Felinus, & licèt ipſi quādo ad monaſteriū Generalatus vel Prouincialatus aſſumuntur, nō iurant expreſsè Canones ſeruare, obligantur tamen ratione aſſumptæ iuriſdictionis ſecundum ſacros Canones illam exercere, & ita ſi contemptis Canonibus alia non iuridica gradiūtur via, à culpa mortali minimè ſunt immunes. Quando autem aliqua cauſa ſubeſt ex his, quas Doctores ſcribūt, propter quas pęnæ de iure ciuili etiam ordinariæ moderari poſſunt, non dubitandum eſt iudices Eccleſiaſticos, aut regulares poſſe etiam canonicas pęnas moderari, dummodo hoc faciant in ipſa ſententia iuxta ea, quæ ſcribunt Innocentius, *b* Tiraquellus, Clarus, & Menochius. Quam ſanè Moderationem inferiores iudices facere poſſunt, licèt nōnulli hoc ſuperioribus iudicibus tantùm concedant, quaſi ſolis ſuperioribus ęquitate vti liceat, ac quaſi inferiores ſuperiorum recta iudicia imitari non debeant. Huiuſmodi ſanè moderationis æquitas nō eſt contra legem, neque facias conſtitutiones, ſed illis cōformis. Vnde nulla ratio excogitari poteſt, ratione cuius inferioribus iudicib. ſit interdicta, vt probat Salzedo. *c* Aduertant tamen iudices, quod quando ex cauſa recedunt à pęnis à iure ſtatutis, debent cauſam exprimere, hoc enim regulariter, & vniuerſaliter procedit, nō ſolū in hoc caſu, ſed & in alijs, cum ex cauſa iudex à iure communi recedit, debet enim eā causā aſcribere, vt probat quædā lex, quā ad hoc allegat Lucas *d* de Penna, & ſequuntur Abbas. & Felinus, quod intelligendum eſt procedere ad ipſius iudicis excuſationem, non autem ad ſententiæ firmitatem, nam ſi ſine cauſa facit, lex ſupplet id, quod deeſt, & quod non ſit neceſſarium ad ſentētiæ validitatem, quod ipſa cauſa exprimatur, aſſerunt *e* Bartolus, Felinus, & Menochius, & *f* Iulius Clarus aiunt, quod dato cauſa ſit exprimēda, ſufficit, quod iudex in ipſa ſentētia aſſereret, quod iuſtis, & rationabilibus cauſis animum ſuum mouentibus id fecerit, abſque eo, quod in ipſa ſententia cauſam iſtam exprimat, quam opinionē dicunt eſſe communem prædicti iuris patres.

*a Pan. c. cum non liceat col. 2. de reſcript. Felin. in c. ego de iureiur.*

*b Innoc. c. quabiter, & quando el 2. de accu. col. 1. Tiraqu. in tract. de pœnis in præf. n. 16. Clar. lib. 5. recep ſen. §. fi. q. 98. verſ. vlterius quæro. Menoc. de arbi. iud. libr. 1. q. 96.*

*c Salzed. in pract. cri. can. cap. 144 verſ. moderari fo. 477.*

*d Lucas de Penna in l. 1. col. 1 in fin. Cod. de his qui non impl. ſtip. ſacer. lib. 10 Abb. in c. ſi tū col. 6. vbi Fel. col. 9. de re iud.*

*e Bar. in l. relegatorum, §. ad tempus in ff. de re iud. Fel. in d. c. ſi quādo col. 10.*

*f Men. contra alluſt. 14 nu. 5. Clarus vbi ſup. verſ. vlterius quæro.*

## ARTICVLVS III.

*Quomodo iudices regulares, deficientes diffinitione iuris, debeant finaliter ſuas cauſas determinando moderando pœnas.*

R Eſpondeo dicendo, debere aduertere iudices regulares, quod ſi nulla reperitur à iure pęna deſcripta, tunc ad ordinationes generales, aut Prouinciales recurrendum eſt. Solent namque boni prælati, aut ius commune ſupplendo, delictis pluribus ſpecialem pęnam imponere ordinationibus generalibus, aut Prouincialibus, aut idem ius adiuuandu, quando ſic expedit pęnam à iure impoſitam aggrauare, quod licitè facere poſſunt, vt lariſsimè per Henricum de Bottis. *g* Quando verò defuerint ordinationes generales, aut prouinciales, aut alienarum prouinciarum ſtatuta, ad aliarum religionum ordinationes recurrere debent, potius quàm proprio duci ſenſu, vel arbitrio, niſi qualitas temporis, locorum, vel perſonarū aliud ſuadeat, ſi enim vnius Doctoris, quantumuis remotis partibus ſcribentis, opinionem ſequi laudabile iudicatur, quantò magis prouinciæ, aut alterius religionis ſtatuta, vbi tot ſana ſolent intereſſe conſilia?

*g Bottis in tract. de ſynodo Epiſc. cap. 3. par. 1. concl. 13.*

Iure autem Pontificio deficiente, deficientibus etiam conſtitutionibus generalibus, prouincialibus etiam aliarum prouinciarum, & religionum, ad ius commune oportet recurrere, quando in Regnis Romanorum Imperatorum antiquæ ſanctiones rationis ſolùm, non verò legum ſibi vindicant authoritatem, debent enim iudices regulares per eas regi, nō quod lex ſic dicit, ſed quia ratio, qua lex eſt, tur, ſic vult, prout voluerunt Baldus *h* Cumanus & Decius. Et cùm ius Regni dicatur ius ciuile, & commune, prout aſſerit Segura, *i* & in quadam lege ordinamentorum decernitur, adeo quod ſunt præferendæ ab ipſis iudicibus legibus Imperialibus ſecundum Villadiego, *K* quem refert Ioannes Lupus. Ad ipſas leges regni etiam recurrere oportet, eius rationem, & mentem legi naturali conformem cauſis regularium applicantes.

Debent etiam prælati regulares iudicare ſecundum conſuetudines legitimas, quæ quidem etiam in pęnalibus conſiderandæ ſunt, vbi non eſt pęna decreta, ſed arbitrio iudicis relicta, vt placuit Gloſſæ, & tradūt latè Imola, *l* & Abbas & Decius, & Tiraquellus. Dixi, (conſuetudines legitimas) à prauis enim conſuetudinibus à negligētibus, & zelo iuſtitiæ carentibus iudicibus introductis debent fugere. quorum quædā, quæ grauia ſunt, leuiter punire ſolēt, quaſi iam Sacrorum Canonum, & rectè inſtitutorum diſciplina quauis conſuetudine abrogata ſit. Vidi enim ego aliquando quendam religioſum conuictū de quadam nimia amicitia (quæ deprauato nomine dicitur deuotio) cū quadā moniali, quod peccatum grauiſſimis pęnis, & conſtitutionibus Apoſtolicis, & ſtatutis regularib. punitur, & quiuā Iudex volens ipſum ab his pęnis liberare, aſſerebat ipſum minimè eſſe talibus plectendū, eo quod conſuetudine dictæ pęnæ erant exterminatæ. Cui ego certè, ſi eſſem præſens, reſpōderē exterminauit eas aper de Sylua, & ſingularis ferus, qui depaſtus eſt obſeruātiam regularem. Heu quomodo trepiditas, & remiſſio Modernorum, ſeu potius Imperitorum Iudicum ſanctum illum antiquorum Patrum zelū, quo plura ſtatuerint, ad refrænandos religioſorum exceſſus, & eorum mores reformandos, abrogarunt? O aduertant Patres Ordinum, quod non ſunt patres ſibimetipſis, ſed patres ipſis ordinibus. Et ſi ſibimetipſis ſunt patres, non dicantur Patres Ordinum, ſed ſuiipſorum patres, cum quærant, quæ ſua ſunt, non quæ Chriſti. Sint diligentes in extirpādis ſubditorum vitijs regendo eos, ſi opus fuerit, virga ferrea: facile enim totius religionis diuinitus inſpiratus Ordo, & obſeruantia conſumitur, ſi prælatorum ignauia, ſeu negligētia eius gladius hebetatur.

*h Bal. in l. nudites C. de teſt. Cuma. conſil. 14. Dec. in l. ſi nemo C. qui teſtament. fac. poſſunt.*

*i Segu. in l. cohæred. §. cum filia n. 10 ff. de vulgar. & pupil. l. 5 ti. 4 lib. ord.*

*K Villad. in c. conſtitutus no reſt. in integr. Lup. in repet. rur. de donat. inter virum ſol. 1. co. 1. 2 ſi.*

*l Dec. in c. de cauſis de offic. deleg. vbi Imol. & Alb. & Tiraqu in tract. de pæn. in præfat. nu. 14.*

## ARTICVLVS IV.

*Quomodo debent ſe habere Iudices in pęnis arbitrarijs imponendis.*

R Eſpondeo dicendo, quod licet arbitrio Iudicis ſæpe committatur pęnam arbitrariam delinquentibus imponere, quando à Iure non eſt ſtatuta iuxta ea quæ in Iure *m* notantur, eorum tamē arbitrium à Iure regulandum eſt, vt eleganter ſcribunt Baldus, *n* & Romanus. Vnde æquitas commendata in Concilio *o* Tridentino, & in cauſis regularium, nō à capite, & imaginaria eſſe debet, ſed vt ſecundum ius & ſecundum Canones, & rationem naturalem procedant, debent attendere ad Doctrinam Innocentij, dicētes eſſe procedendū de ſimilib. ad ſimilia, & multa doctè, & piè ſcribit cir-

*m l. hodie n de pœnis l. 1 §. expilatores ver. ideireo. ff de effrac. & expilato.*

*n Bal. in rubr. C. de ſenſu pœn. Rom. conſ. 149. tit. 1 §. 30. nu 86.*

*o Trid. ſeſſ. 13 c. 1. de refor.*

*p Inno in cap. qualiter el 2. col. 1. fin. verſ. item de pœna accſ. Anton. Gom. lib. 3 var. c. 6 nu. 7. Diaz in prax. c. 147. nu. 2.*

ca ea Antonius Gomez: & Bernardus Diaz de Lugo ait, quod in arbitrandis huiuſmodi pœnis diſcretus iudex plura debet conſiderare, videlicet delinquentis conditionem, & an ſoleat delicta ſæpe perpetrare, an caſu acciderit; vilis, an honeſta ſit perſona; doctus, an indoctus; ſacerdos, an alterius ordinis; lubens, an coactus; laceſſitus, vel non, deliquerit; & an fuerit ſcandalum ortum ex delicto, vel non; attendere præterea debet qualitatem loci delicti, grauiùs enim iudicatur delictum in regno, vel loco illo, quàm aliud, in foro Eccleſiæ, aut in loco deſerto, priuata via, ſiue domo; delicti inſuper diuturnitatem, ſeu grauitatem, ac irrogatæ iniuriæ modum, & atrocitatem, ac damni dati magnitudinem examinare conueniet, perſonæ inſuper offenſæ qualitates nimium ponderandæ ſunt, quæ augere, vel minuere ſolent quodcunque facinus, videlicet an vilis fuerit perſona offenſa, vel aliqua dignitate præditus, qualis conditionis, an poteſtate, & authoritate ſuperior. Nec indecens præterea erit temporis commiſſi criminis habere rationem, ſacris videlicet, an feſtiuis diebus.

## ARTICVLVS V.

*Vtrum indiciati de aliquo crimine poſſint puniri.*

Reſpondeo dicendo, quod indicium eſt notabile ſignum alicuius dicti, rei, vel facti, quod ſub iudicium neceſſitati probandi, ita Panormitanus: *a* quoddam autem eſt plenum, quoddam vero ſemiplenum. Plenum eſt rei coniecturatio per ſigna efficacia, quibus animus in aliquo, tanquã in vero quieſcit, nihil præterea requirens: ita Baldus. *b* Semiplenum eſt coniectura quædam, quam ipſe præſumptionem appellat, acrius crimina vrgens ad aſſentiendum. Alij autem addunt quoddam eſſe indiciũ leue, quod id eſt, cui ſi frequenter veritatem contingit adeſſe, quod ad probationem nonnullam conducit. Indicia verò grauia appellantur, propterea quod veritatem adiunctam habent, & veritati præſumptione iuris æquantur, argumento cuiuſdã Legis. *c* Aduertendum inſuper, quod plenum indicium vocatur à Doctoribus, violentũ. Nam vt ait Panormitanus *d*, argumento aliquarum legum, ex coniecturis poteſt dici euidẽs probatio: ſemiplenum autem probabile, & vehemens appellant. Denique quæ ſint indicia plena, & ſemiplena, arbitrio iudicis relinquitur, qui excuſsis rationibus, perſonarũ, loci, tẽporis, conditionis, &c. id ſequetur, quod & iuſto magis, conſentiat, & lenitati propenſius conueniat, Ita Panormitanus, Bartolus, *e* & Caietanus. Aduertẽdum etiam, quod indicia duobus ſaltem teſtibus iureiurando præſtito communiri neceſſe eſt. Ita Bartolus. *f* Et ex indiciis, & coniecturis præcipuis euidens probatio exiſtimari poteſt, non vt pœna inferatur, qua ingenti incommodo condemnatus afficiatur, vt eſt ad perpetuum carcerem dãnatio, nec enim ſufficiunt ad pœnam ordinariam inferendam, etiam ſi ſint vrgentia, iuxta quandam Gloſſam *g* communiter receptam.

*a Panor. in c. tua de cohab. cleri. & mulier.*
*b Bal. in l. ea quidem, C. de accuſ.*
*c l. metum, ff. de dolo.*
*d Pan. in c. cũ contingat de reſcrip. n. 3. l. Lucius, ff. de leg. 3. l. ſciant cũcti. C. de probat.*
*e Panor. in c. cum in contemplat. de regul. iur. Bart. in l. fin. ff. de quaſt. Caie. 2. 2. q. 69.*
*f Bart. in d. l. fin.*
*g Gl. in c. ſi. §. porro vt lite non conteſt.*

## ARTICVLVS VI.

*Vtrum propter infamiam poſsit quis puniri.*

Reſpondeo dicendo, quod infamia eſt exiſtimationis apud probos viros facta commaculatio vel vt ait Panormitanus, *h* eſt communis locutio ex veriſimilibus coniecturis. Dixi (ex veriſimilibus) quia aliàs propriè non eſt fama, ſaltem quoad iuris effectum, ſed ſunt vanæ voces populi, appellanturq; rumor, id eſt, particularis inſinuatio ex ſuſpicione ſola, & incerto authore exortus: vt autem ſit fama, requiritur, quod à pluribus diſſeminetur, nõ autem ſatis erunt duo, vel tres, vt optimè ſentiunt Gloſſa, *i* Doctores, & Bartolus. Et infamia erit vehemens, cum hi, qui eiuſmodi rei cognitionem habere poſſunt, id peruulgant.

*h Panor. in c. veſtra nu. 3. de cohabitat. cler.*

Exemplo hoc illuſtrator, ſi Epiſcopus cum clericis degens infamia laboret, eius probatio ex potiori illorum numero pẽdet, potiorem autem numerum intelligo omittendo pueros, & mulieres, includendo graues viros, atque probos. Deinde id, quod infamiæ notam inducit non vnica tantum vice, ſed pluſquam trina neceſſe eſt, eueniat. Et nunquam infamia quis notatur, ſi ab inimicis, facinoroſiſque hominibus id rumoris diſſeminetur, aut ab his, qui aliqua infamia, aut vilitate notantur, ſed viri deſiderantur graues, quique longè à calumniis abhorrere iudicentur. Quod inter regulares magno ſtudio eſt curandum, quorum in eo cura omnis verſetur, vt probos viros, præclariſque moribus honeſtatos, ſuis linguis peſsimis, quoquo pacto obſcurent.

*i Gl. & DD. in c. inquiſitionis. & in c. cum oporteat de accuſ. Bar. in l. de minore, §. tormenta de q.*

Pro cuius rei maiori explicatione ſciendum eſt infamiam dupliciter conſiderari. Quædam enim eſt iuris, alia facti. Prima quidem naſcitur ex facto, ſententiaque, de qua iure *k* cauetur, & notatur per Innocentium; & is, qui tali labe aſpergitur, nulla eſt fide dignus, & hac infamiæ nota ſunt fratres, qui, ex ſuæ profeſsionis gradu deiecti, mancipati carceri, voce actiua (vt aiunt) & paſsiua deſtituti, sũt vel qui vt maledici, & detractores condemnati ſunt. Ita Hoſtienſis, *l* & eſt valde notabile, hi enim omnes ad teſtimonium ferendum, aut accuſandum nullatenus idonei cenſentur. Cuius quidem ratio eſt, quod ſicut Imperator auferẽs alicui inſignia, aut in exilium mittens, infamem eum reddit, vt traditur in Iure *m*, multo id magis de ſupradictis intelligendum eſt. Sunt etiam infames, qui periurij crimine iure fuerint condemnati, vt dicitur in Iure, *n* non ſi ſententia eſſet ab arbitro iuxta quandam Legem. *o* Infamia autem facti ex quolibet crimine capitali contrahitur, vt decernit Sacri Canones *p* et ſi perſeuerant, ſine dubio a teſtimonio ferendo ſunt repellendi præterquàm ſi emendetur. Eadem quoque ratione repellitur, qui aliàs a teſtimonio fuit repulſus, vt qui criminoſus fuit, vel apud bonos viros criminis labe, & infamia *q* maculatur. Quibus profecto etiam hi annumerandi ſunt, qui à religione, aut eiecti, aut ipſi ſua ſponte aufugerint, quæ infamia duobus teſtibus debet probari, vt erudite Gofredus *r*, & Ioannes Andreas, ſecuti quandã Gloſſã, aduertunt. Ratio eſt autẽ, & contrás, quod infamia vrgente, & inquiſitione inſtituta, ſi certe nihil reperiatur, reus abſoluendus non eſt, niſi Canonica purgatione indicta. Æquũ eſt enim, vt is, qui prudentiæ luce abiecta, prauoque ordine progrediens exiſtimationi ſuæ labem intulit, eiuſdẽ decorem ad aliorum offenſionẽ tolerandam purgatione ſuſcepta reſtituere cogatur, quemadmodũ habetur in titulo de purgatione canonica, quæ quidem non ſolum ex infamia poteſt conſtitui, verum etiam cum graue offendiculum vehemenſque ſuſpicio fuerit ſuo vitio orta.

*k l. quid ergo § ex compromiſſo & ſeqq. ff. de his qui notan. infam. Innocen. in c. qualiter, & quando de accuſ.*
*l Hoſ. in ſum. tit. de maleſ.*
*m Verradimus ff. de his qui notãtur infa.*
*n c. cum dilectus in fin. de ord. cognit.*
*o l. quid ergo. ff. de his qui notan. infam.*
*p cap. infamis 6 q. 1.*
*q c. teſtimoniũ de teſtibus.*
*r Gofr. & Andre. ex gl. inc. Inquiſitionis §. quaſimſi de accuſ.*

AR-

## ARTICVLVS IV.

*Vtrum Generales, & prouinciales poſſint punire delinquentem monachum, ſine conſilio patrum Prouinciæ.*

RESpondeo dicendo, quod ad reſolutionem propoſitæ quæſtionis indagandam videre oportet, quid ſacri canones circa hoc Epiſcopis concedant in punitione clericorum delinquentium. Et aduertendum, quod conceditur Epiſcopis ampliſſima poteſtas, & iuriſdictio viſitandi, corrigēdi, & emendandi clericos omnes ſuæ diœceſis, etiam capitulares Cathedralium & omnium Eccleſiarum, non obſtantibus exemptionibus, conſuetudinibus, ſententijs iuramento munitis, & concordiis in contrarium, ita decernitur in Concilio Tridentino. *a* Pro cuius rei explicatione oportet præmittere in Concilio Carthaginenſi *b* quarto diffiniri, quod nullus Epiſcopus vllam cauſam audiat ſine ſuorum clericorum præſentia, alioquin ſententia ſit irrita, & quamuis illud Concilium fuerit Prouinciale, ſe rē id ipſum fuit ſtabilitum in quadam Decretali, *c* nempè quod Epiſcopus minimè ſententiam interdicti proferat, vel clericos ſuſpendat, ſine iudicio capituli, quo loco Gloſſa *d* conſenſum capituli expoſcit, allegans in ſuam ſententiam quandam Decretalem. *e* Quod confirmatur ex congeſtis à Felino. Quæ opinio ſeruanda eſt, quādo de re graui, & ſeuera pęna imponenda tractatur, prout tradunt Ioannes Andreas *f*, Antonius de Butrio, Dominicus, & Oldradus. Vnde veteres Canones ſolùm conſiderantes, & præcipientes Concilium Capituli in ſupplicio clericis inferendo, loquuntur in leuibus criminibus, in his enim Conſilium Capituli ab Epiſcopis tantùm requirendum eſt. Itaque, vt colligitur ex Doctoribus communiter, prout tradit Salzedo, *h* eſt, quod conſiderata criminum qualitate, iure requiritur conſilium, & conſenſu ſunt intelligenda, ſi ardua & grauia ſunt, ſi verò cauſa leuis, & parui momenti fuerit, vel non admodū grauis, ſufficit conſilium abſque conſenſu requiri, & ſic iu dicet in eo caſu, quo tenentur petere conſilium, nō tenentur ipſum ſequi: at caſu, quo tenentur petere conſenſum, ipſum vtique tenentur ſequi, prout iā diximus latè in primo Tomo. *i* Et iā Bonifacius Nonus conceſſit *miniſtro generali ordinis Prædicatorum, vt ipſe & alij præſidentes dicti ordinis in correctionibus [illegible] eiuſdem ordinis [illegible] iuris ordine poſtpoſito, ſecundum conſuetudines approbatas, & [illegible] ordinis antedicti procedere liberè, & licitè poſſint, & valeant.* Ita habetur in ſupplemento Ordinis. *K* In qua conceſſione, quantum ad noſtrum propoſitum, notanda ſunt illa verba *ſecundum conſuetudines approbata*, conſuetudo enim approbata eſt in religionibus, vt nulla res grauis definiatur ſine conſilio ad minus eorum, qui in cauſis regularium ſunt verſati. Et Pius V. *l* Anno Domini milleſimo quingenteſimo, ſexageſimo ſexto ſtatuit, vt non capitulo expectato per ſolum Priorem Generalem fratrum damnatio, & ad triremes relegatio poſſit fieri perpetuò, vel ad tempus, dummodo hæc omnia faciat de conſilio Seniorum, quæ iuxta ſupradictam diſtinctionem ſunt accipienda.

*a Tri ſeſ. 6. c. 4. de refor.*
*b can. nullus Epiſc. 15. q. 7.*
*c c. 1. de exce. prælat.*
*d Gl. in d. c. 1.*
*e c. quaſi ni de his, quæ fiunt à mai. par. Fe lo. in c. irrefragabili ca. 2. de offi. ord.*
*f Andr. Butr. Abb. & Dominicus in c. 2. de hæretic. libr. 6. Oldra. conſ. 231.*
*g c. 3. de conſuet. li. 6. cap. nouit & c. quã de de his quæ fiũt à Præl. gl. in verſ. per ta prudū in d. c. irrefragabili.*
*h Salzed. in pra. crim. c. 3. pag. 9 col. 2.*
*i 11. q. 20 de Apoſtat. & ex cuj. à religio.*
*K In ſupplemen fol. 126. conceſ. 145.*
*l Habet. in cõpen D Hier. eſt. tertiè mon ed.*

## ARTICVLVS VIII.

*Contingit, quod generalis, aut Commiſſarius generalis delegat aliquam cauſam alicui patri, qui procedens authoritate ſibi commiſſa profert in illa cauſa ſententiam euidenter iniuſtam, & vult illam exequi, pro cuius executione facit mandatum prouinciali rei delinquentis, aut eius guardiano, vt dictam ſententiam exequatur, prouincialis autem, & guardianus videntes ſententiam iniquam, denegant velle illam exequi, quæritur quid iuris.*

*Quæſt. reg. tom. 2.*

RESpondeo dicendo, quod Maranta *m* in ſimili caſu rē iſtā diſputat, & pro vtraq; parte varia argumēta, & rationes proponit. Et pro reſolutione multipliciter caſum diſtinguit, ſed breuitatis cauſa procedendo prout in religioſorū cauſis ſolet contingere eſt notandum, quod ſi delegatus procedit iudicialiter ſecundum commiſſionem, quæ in cauſis regularium datur, tunc procedendū in forma iudicij, & vult exequi, ſi executio eſt reparabilis, quia poteſt per appellationem reuocari. V. g. ſi ſumus in cauſa ciuili, vel alia executione pecuniaria, aut priuatione officij, aut dignitatis, & tūc aut ſententia fuit lata contra legē, & ſtatuta religionis, & ſic eſt euidēter iniuſta, vel eſt aliter ipſo iure nulla. Nam quando ſententia eſt iniuſta notoriè, & contra legem, dicitur continere nullitatem, vt habetur per Abbatem, *n* & Felinum, & iſto caſu poſſunt Prouincialis, & Guardianus reſiſtere ipſi delegato volenti procedere, quia cenſetur de facto procedere, non de iure, cum ſententia nulla non mereatur de iure executionem, vt tenet Dynus, *o* quem ſequitur Bartolus, vbi ait, quod nihil addit ad ea, quę ibi dixit Dynus. Aut ſententia eſt nulla contra ius litigatoris, ex qua iniuſtitia nō poteſt oriri nullitas quia valet, ſed eſt iniuſta, & tunc ſi trāſit in rem iudicatam, vel non fuit ab ea appellatum, debet mandari executioni, & non poteſt aliquo modo reſiſti, & imputatur ei, qui non appellauit. Ita ſecundum Abbatem ibi diffinitur in quadam Decretali. *p* Vbi eſt caſus, quod delegatus poteſt mandare Ordinario, vt ſuam ſententiam exequatur, & tenetur illam exequi ordinarius, etiam ſi ſciat illam eſſe iniuſtā, & id ipſum probatur in alia Decretali, *q* vbi delegatus Papæ poteſt mādare ordinario, vt exequatur & poteſt ipſe delegatus reſiſtentem cōpellere per cenſuram Eccleſiaſticam. Et ita procedunt omnia iura, quæ dicunt eſſe obediendum præcepto ſuperioris, ſiue iuſto, ſiue iniuſto, dummodo nō ſit ipſo iure nullum, vel nō contineat notoriā iniuſtitiam. Fateor tamen, quod ſi ſententia nondum tranſiſſet in rem iudicatam, & delegatus committeret ordinario ſententiam exequendam, poſſet ordinarius ſciens eam iniuſtam, inſtare apud delegatum precibus, vt eam non exequatur, ſed principi reſcribat ſecundum terminum cuiuſdam Decretalis, *r* vbi Innocentius, & Abbas.

Aut dubium eſt, an ſententia ſit iuſta, an iniuſta, & tunc obediendum eſt iudici, cuius authoritati in hoc non poteſt reſiſti, quia habet præſumptionem pro ſe. Ita Dynus. *ſ* Si verò à tali ſententia fuerit appellatum, tunc pendente appellatione non poteſt iudex à quo exequi, & ſi exequeretur, poſſet impunè ſibi reſiſti, iuxta vulgaria iura, *t* & tenent Innocentius, Abbas, & Felinus. Et ratio eſt, quia poſt appellationem iudex à quo efficitur incompetens, ex quo negotium deuoluitur ad ſuperiorem, & ſibi tāquam incompetenti impunè nō paretur, iuxta alia vulgaria etiam iura, *u* & ita tenent Baldus, & Oldradus, quod habet locum in religionibus, vbi appellatio habet effectum ſuſpenſiuum.

Supradicta autem ſunt tenenda nā licet per delegationem cenſeatur ablata iuriſdictio ordinario, vt non poſsit procedere in illa cauſa alteri commiſſa

*m Maran. poſt tract. de ordi. iud. diſput. 1.*
*n Abb. & Felin. in c. inter cætera de reſcript.*
*o Dynus in c. quod quis de reg. iur. lib. 6. Barto. in l. vt vim col. 7. ff. de iuſ. & iur.*
*p c. paſtor. §. quia vero de offic. deleg.*
*q c. ſignificaſti in fi. de offi. de leg.*
*r c. ſi quando de reſcr. vbi Inno. & Abb. col. 2. in fin.*
*ſ Dyn. in d. c. quod quis.*
*t l. quoties in Iudices C. de appell. Innoc. Abb. & Feli. in c. ſi quando de offi. deleg.*
*u l. 1. ff. de iuriſdict. omn. iud. c. 2. de conſt. l. 6 Bal. in l. ad dictos Cod. de Epiſ. audien. Oldr. conſ. 80*

non tamen cenſetur abdicata poteſtas ordinario, vt non poſſit defendere ſubditum a violentia ſibi inferenda à priuato, prout tradit Felinus a iuridicè fundatus, nam ſuppoſito caſu, quo poſſit reſiſti delegato, remanet delegatus, vt priuatus, nõ vt iudex, & ſic meritò ſibi vt priuato reſiſtetur per modum cuiuſdam defenſionis, quia contra ius exequitur delegatus, quod non cenſetur ſibi mandatum per Principem, imò potius cõtrarium, vt in Iure b probatur, ſicut in ſimili videmus. Nam quando aliquis Laicus iniuſtè opprimitur ab aliqua perſona Eccleſiaſtica, poteſt implorare auxiliũ iudicis ſæcularis, vt per modum cuiuſdam defenſionis ſibi aſſiſtat citando per edictum perſonam Eccleſiaſticã, ſi ſua putauerit intereſſe, & ſic poterit reſtituere Laicum contra perſonam Eccleſiaſticam in poſſeſſionem, qua fuerat ſpoliatus, non obſtante quod illa perſona Eccleſiaſtica non ſit ſibi ſubiecta, vt plenè habetur per Matthæum c de Afflictis. Nec dicẽdum eſt abſolutè, quod authoritas iudicis facit licitum, nã hoc procedit ſolùm, quando interponitur ſecundũ ius, & iuris ordine ſeruato, aliàs nihil operatur authoritas iudicis ſecundum Abbatem. d Neque etiã obſtat, quod proditum eſt generale remedium appellationis, & ita etiam ſi ſit ſentẽtia notoriè nulla, & iniuſta, non poteſt ordinarius reſiſtere in faciem delegati volentis exequi eam, cùm poſſit vti remedio appellationis, nã hoc remedium inuentum eſt ad reparandum grauamen illatum per iudicem, vt iudicem, ſecus ſi iudex procedit, vt priuatus extra officium ſibi commiſſum, vel exequendo ſentẽtiam nullam, vel notoriè iniuſtam, vel poſt appellationem, quia tunc per modum defenſionis ſibi reſiſtitur, ſicut cuilibet priuato.

*a Feli. in cap. quãta de ſen. excom. l. vltima ff. de offic. præſ.*
*b c. cum æterni de re iud. l. 6.*
*c Afflict. dec. 2. & 24. conſi. Neapolis.*
*d Abb. in c. cõſultatio. ex. 2. de iur. pat.*

## QVAESTIO XXII.

### De correctione fratrum, quantum ad arbitrariam pœnam, & ad pœnam carceris ipſis imponendam pro delictis, in ſeptem articulos diuiſa.

*Circa quam quæſtionem ſeptem quæruntur.*

1 *Vtrum pœna arbitraria poſſit extendi vſque ad pœnam mortis.*
2 *Vtrum prælati debeant eſſe faciles ad incarcerandum.*
3 *Vtrum ad incarcerandum monachos delinquentes fugientes poſſit à prælatis regularibus inuocari auxilium ſæculare.*
4 *Vtrum religioſi poſſint ad carcerem perpetuum damnari.*
5 *Vtrum condemnatio alicuius ad perpetuum carcerem, cum aſſignatione quatuor vnciarum panis pro cibo, & totidẽ aquæ pro potu ſingulis diebus, ſit condemnatio ad vltimum ſupplicium ita vt ſi ſic condemnatus moriatur cenſendus ſit condemnans irregularis.*
6 *Vtrum religioſus legitimè ad carcerem perpetuum à ſuo ſuperiore damnatus, & in eo incluſus, poſſit abſque peccato fugere.*
7 *Vtrum detruſio in monaſterio ſit magna pœna, & fratribus pro delictis ſit imponenda.*

## ARTICVLVS I.

*Vtrum pœna arbitraria poſſit extendi vſque ad pœnam mortis.*

Reſpondeo dicendo, quod in multis delictis nõ correſpondet in iure pœna ſignata, & ordinaria, ſed pęna quædam arbitraria, quæ poteſt extendi vſque ad pœnam mortis incluſiuè, prout dictè ſuo more tradit Maranta, e qui hanc quæſtionem tractans duas opiniones refert contrarias, primam affirmatiuam, ſecundam negatiuam, & vtriuſque opinionis argumenta proponit, putans vtramque probabilem, vtramque defendit, ſed vt ex eius ſermone colligere licet, magis videtur inclinare in partem negatiuam ſecundum doctrinam Bal. f dicentis, quod iudex in arbitrarijs debet eligere mitiorem pœnam, & certè hæc opinio tanquã benignior eſt amplectenda, iuxta ea, quæ in Iure g notantur, præcipuè in foro Eccleſiaſtico, aut regulari, vbi pęna ſanguinis, & mortis correſpondet pęnæ expulſionis à religionis, & aliæ pęnæ ſimili. Et ſic licet in his tribunalibus nemo poſſit condemnari ad pęnam mortis, poteſt tamen condemnari ad pęnas grauiſſimas, ſcilicet degradationis, depoſitionis realis, aut verbalis, & deiectionis ab ordine, & ſpoliationis habitus regularis. In quibus tribunalibus ſemper iudices debent in pœnas mitiores inclinari, quando eorum arbitrio committuntur. Quod tamen eſt limitandum, dummodo delictum non ſit ita graue attentis circunſtantijs, quod mereatur grauiſſimam pęnam; exemplum eſt in religioſo, qui dedit alapam in medio ciuitatis guardiano ſuo, aut vicario conuentus, aut prouinciæ diffinitori, quæ iniuria attenta circunſtantia reſpectu qualitatis perſonæ læſæ cenſetur atrociſſima. In hoc enim caſu iudex poteſt imponere pęnam eiectionis ab ordine, ſicut iudex ſæcularis poteſt imponere pœnam mortis danti alapam officiali publico, prout tradunt Bal. h Ioan. de Anan. & Felin. Et ita debet intelligi dictum Baldi i dicentis, quod poteſt procedere ad ſupplicium hoc, ſi hoc deſiderat criminis magnitudo, & ita intelligit Maran. At Folet. in additionibus ait, quod dictum Baldi hodie nõ procedit, nam etiam ſi intuitu officij, in quantum ipſum exercet, impinguatur illi alapa, non debet condemnari reus vſque ad pęnam mortis incluſiuè, ſed ratione circunſtantiæ pęna duplicata. Vnde videtur quod ratione huius iniuriæ non poteſt monachus habitu priuari. Aduerte tamen, quod quando in ſimilibus delictis eſſet conſuetudo, aut lex, quod non imponatur priuationis habitus, ſed minor pęna, tunc iudex non poteſt imponere pęnam priuationis habitus, ſed tenetur ſequi pęnam conſuetã, & lege taxatam, & tunc ceſſat arbitraria, vt ſunt iura ſingula, vbi notant Doctores, & tenent Baldus k Felinus, & l Abbas, quod ſi iudex excedat pęnã ſolitam, dicitur grauare partem, & poteſt appellare, & tenetur in ſyndicatu. Quod confirmatur ex dicto Baldi m aſſerentis, quod quoties ſtylus infringitur, non valet, quod agitur.

*e Marant. de ordi. iudi. 2. p. 4. in princip. n. 59. cũ ſeqq.*
*f Bal. in l. quicumque. co. 4. C. de ſeruis fugit.*
*g l. præſes & in l. de interpretat. ff. de pœnis.*
*h Bal. in c. 1. §. iniuria in princ. de pace iuram. firm. Ana. in c. inquiſitio. in fi. de accuſ. Feli. in c. ex literis col. pen. verſic. prima declaratio de conſt.*
*i Bald. in l. 1. in fi. C. de his, qui latrocin. Marant. vbi ſup. 7c.*
*k Bal. in leg. quicumque. c. 4. verſ. ſcias tamen de ſeruis fugi. Felin. in c. de cauſis col. 1. de offic. deleg.*
*l Abb. in cap. Inquiſitio col. fin. de accuſa.*
*m Bal. in leg. de quibus. 7. col. verſ. item quæritur. ff. de legib.*
*n Lugo in pr. crim. c. 23.*

## ARTICVLVS II.

*Vtrum prælati debeant eſſe faciles ad incarcerandum.*

Reſpondeo dicendo, quod multi regulares prælati carceris pęnam pro criminis punitione irrogant, prout annotauit Bernardus Diaz de Lugo, quam vtique praxim lubens approbarem, niſi ex ea facilitas ad reos incarcerandum orietur. Ex quo etiam id deterius contingere ſolet, vt ex quibuſuis probationibus prælati ducti, deten-

tionem

tionẽ in carceribus in pęnam delicti temerè irrogent quæ vtique pęna non minima eſt.

Et ſic ipſos prælatos admoneo, ne facilè, ac temerè monachos capere, & in carcerem, & in vincula mittere iubeant, non enim ipſa captura debet fieri ſine proceſſu, ſaltem informatiuo iuxta tradita à Bernardo, *a* Diaz de Lugo, & Roderico Suarez, Boſſium, & Antonium Gomez. Caueant igitur, ne ſeueritatis gloriam affectantes ad reorum capturã illico prorumpant, quia captura eſt iniuria irreparabilis, vt docent Iaſon, *b* & Suarez. Et quia plerũq; contingere ſolet, quod incarcerando monachos ſola delicti ſuſpicione, aut præſumptione, aut etiam ſemiplena probatione præcedenti, Innocentes, & ſine culpa aliqua poſtea reperiuntur, & etiã ſi prælatorum ſententia abſolutoria à carceribus, & delicti pęna liberentur, notoria, ſeu infamia, quæ captura ipſa contrahitur, nequaquam deletur in totum. Vnde mea ſententia eſt, quod vbi delinquẽtis monachi fuga nõ timetur, neque vllatenus ſuſpicatur, niſi plena delicti probatione præcedente, ad aliquẽ monachum incarcerandum minimè procedant, ſi verò timetur, in domo diſciplinæ ſecurè detineator. Quod comprobari videtur ex Concilio Tridentino, *c* vbi in criminalibus, ex incontinentia procedentibus, & alijs atrocibus vbi fuga timetur, ne iudicium eludatur, poteſt Epiſcopus facta ſummaria informatione, ad capturam procedere, ſecus autem videtur fuga ceſſante.

*a Lug. vbi ſu. c. 014. & 106 Suar. de fide. inſt. dand. in cauſ. cri. verſ. præſt. invidica eſt Boſ. tit. de c. in prin. Ant. Gom. l. 3. var. c. 9. de captur. reorum.*

*b Iaſ. in l. ſi ſi non obtulerit. n. 24. de re iud. Suar. in l. 2. l. 1. de los gouiernos, qu. 4. col. 1.*

*c Tri. ſeſ. 6. c. 21. circa modum deteſor.*

Ex quibus infertur, quod diſcreti iudices non debent eſſe faciles ad capturam. Vnde ſi delinquentem iniuſtè in carcerem, & in vincula coniecerint, vltra reatum peccati, quod committunt, damnum, & iniuriam incarcerato compenſare tenentur, vt aſſerit Nauarrus *d* allegando ad hoc aliqua iura, & vltra ſupradictas pœnas non liberi erunt à ſententia Canonis *Siquis ſuadente*, prout facilè colligi poteſt ex Doctoribus *e* & ex Nauarro, præſertim in leuibus delictis, vbi neque fuga timetur, & corporalis pæna imponenda non eſt. Et ſic ſunt maximè condemnandi prælati & alij iudices, qui facili negotio ad capturam monachorum procedẽtes faciunt, vt ipſi rei miſeri inquiſiti, vt & citius poſsint à carcere, & vinculis liberari, delicta, quæ fortè nunquam commiſerunt, confiteantur perpetraſſe in maximũ famæ improperium, & diſpendium, qui nimia aſperitate, & diuturna carceris detentione eos ita premunt, vt quaſi inuitos ad id confitendum inducãt, cum adhuc ipſi Diabolo ſi adeſſet in iudicio, non eſſet neganda defenſio, vt Rota *f* in multis deciſionibus notat.

*d Nau. in manu. c. 25. l. 1. c. de priua. carceris cap. ſane 24. q. 3. verſ. fin.*

*e DD. in ca. ſi clericos deſèt. excomm. li. 6. Nau. c. 27. n. 81.*

*f Rota in nouis dec. 364. n. 3. & deciſ. 201. de prec.*

## ARTICVLVS III.

*Vtrum, ad incarcerandum monachos delinquentes fugientes, poſſit inuocari auxilium ſæculare.*

RESpondeo dicendo, quod ſæpe priuilegium conceditur Epiſcopis, vt ad executionem alicuius rei grauis illis commiſſæ, poſsint inuocare auxilium ſæculare, quod ſæculares iudices difficilimè, & ægrè ferunt officium ſuum poſtulatum impartiri, quod tamen ad ipſorum petitionem omnino præſtare tenentur, prout latè diximus in primo tomo, *g* quæſtione octaua.

*g 1. tom. qq. Reg. q. 8. a. 14*

Quæſt. x. reg. tom. 2.

## ARTICVLVS IIII.

*Vtrum religioſi poſsint ad carcerem perpetuum damnari.*

RESpondeo dicendo, quod hæc perpetua carceris pęna capitalis eſt ſecundum Bal. *h* quem ſequitur Felinus, quæ de Iure Ciuili in pænam irrogari non poteſt, niſi ſeruo, vt allegando multa tradit Menochius *i* ex iure tamen Pontificio ſecus eſt, & licèt Iulius Clarus *K* dicat, quod Laicus ad perpetuum carcerem condemnari non poteſt, quando Laicus propter delictum effectus eſt de Iure Eccleſiaſtico; ipſum tamẽ improbat Aualos *l* dicẽs, quod loquitur ſine ratione, & ipſũ tenet Bernardus Diaz de Lugo, inquit enim, non video, ſi pæna perpetui carceris ſit condigna delicto, quare Laico non irrogabitur, cum clericus illo dignior eam ſubire teneatur. Et aduerte, quod ſi pæna carceris perpetui ab Eccleſiaſticis Iudicibus imponatur, vbi delictorum grauium exigit cuſtodia, tali pęna perpetua longè lenius cenſerentur punita Laicorum delicta naturali morte, quàm clericorũ perpetuo carcere. Nam (vt Cardinalis *m* ſcribit) longè minor pæna eſt ſtatim mori, quàm diu affligi ſine ſalutis ſpe. Sed in religionibus hæc non militant, ſunt enim in his carceres communiter loquendo non ita rigoroſi, & religioſi cuſtodes ita charitatiui, nimia inordinata charitate æſtuantes, prauo zelo iuſtitiæ inflammati; ipſis omnia neceſſaria ſuppeditant, ita vt videantur conſtitui magis in cuſtodia delicijs affluẽti, quàm in carcere pęnoſo, & rigoroſo, magis in domo conuerſationis cum alijs religioſis à cuſtodibus introductis, quam in domo pęnitẽtiæ, & orationis. Vnde licet Innocentius *n* æquiparet pænam carceris perpetui pęnæ damnationis in metallum Iuris Ciuilis, & ſic ſecundum eum videtur imponenda in caſibus, quibus Iure Ciuili quis punitur tali pæna: In religionibus tamen cum carceres ſint non inhumanes, & cuſtodes charitatiui fratres, hæc locum minimè habere exiſtimo, & ſic credo, quod religioſi committentes delictum, cui in ſæculo correſpondet pæna damnationis in metallum, aut pęna mortis, poſſunt carceri perpetuo mancipari, & ſic intelligitur, quod Philippus Decius *o* concludit loquendo de clericis ea ſententia Aretini, *p* quod quamuis pęna mortis imponatur de Iure Ciuili, non tamẽ debet imponi Iure Canonico, pęna perpetui carceris, exceptis caſibus, in quibus expreſſe cauetur de pæna carceris, vt in quibuſdam Decretalibus continetur. *q*

*h Bal. in l. reos in prin. col. 1. de accuſ. Feli. in c. qualiter & quando el 2. § ad corrigendos col. 4. de accuſ.*

*i Men. de iud. cibus arbit. q. 89.*

*K Clarus in prac. q. 7. n. 4.*

*l Aual. in direct. Iud. c. 13. 2. par. 7 Diaz in pal. c. 129 nu. 4.*

*m Card. in c. cum non ab homi. de iud.*

*n Inno. in cã. qualiter el 2. de accuſa. col. pen.*

*o Deci. in c. cũ non ab homine de iud. col. 6.*

*p Aret. in cap. clerici. de excuſ. prælat.*

*q c. pen. & fin. de hæret.*

## ARTICVLVS V.

*Vtrum condemnatio alicuius ad perpetuam carcerem, cum aſſignatione quatuor unciarum panis pro cibo, & totidem aquæ pro potu ſingulis diebus, ſit cõdemnatio ad ultimum ſupplicium ita, ut ſi ſic condemnatus moriatur, cenſendus ſit condemnans irregularis.*

RESpondeo dicendo, quod hæc quæſtio non videtur Iuris Conſulti, ſed medici, vel alterius experti iudicare, an poſſit quis viuere diu pane quatuor vnciarum, & aqua totidem iuxta illud, quod medicorum proprium eſt, promittant medici, tractent fabrilia, fabri, relatũ à D. Hieronymo in prologo Bibliorum, & ſuppoſito, quod poſſit dãnatus ad carcerem perpetuum vitam agere longam prædicto ſolo cibo, & potu vtendo, ſaltem attenta conditione ſuæ perſonæ, vt Paulus Eremita, & alij multi patres referuntur vixiſſe, certum eſt taxationem eius, et damnationem ad talem vitam agendã,

non eſſe vltimum ſupplicium, neque propriè, neq; largè, argumento cuiuſdam Legis. *a* Et licet huiuſmodi victus non ſit ſufficiens ad ſuſtentãdum diu damnatum, taxationem illam minimè reputãdam eſſe ſentio vltimum ſupplicium. Verum tamen eſt, quod damnare aliquẽ, vt nihil plus in die edat, & bibat eſt in effectu dãnare illum vltimo ſupplicio, & ad vltimum ſuppliciũ, quia nihil refert, quid de æquipollentibus fiat, iuxta Leges, *b* & ſacros Canones, & tenet Panormitanus communiter receptus dicens. Aduerte tamen, quod vbi quis facit aliqua delicta, ita quod debita pœnitentia ſit imponenda, non tamen per hoc tantum debet vita attenuari, quod veroſimiliter citiùs moriatur. Vnde notat Ioannes de Lignano, quod carcer iſtis deputandus non debet eſſe nimis arctus, vt certè inter paucos dies ſimiliter moriatur. Vnde tales officiales ſic in dicto carcere includentes efficiuntur irregulares morte ſecuta, & pro hoc vide Decretalem *c* ſingularem ibi. *Quod eſt pane doloris, & aqua anguſtiæ ſuſtentandus.* Vbi notandum eſt verbum (*ſuſtentandus*) non enim dicit, illico conſumendus eſt. Item dicit ibi, *quod mors debet eſſe ſolatium, vita tormentum*, & vult, quod viuat, & vitam ducat in ſua pœnitẽtia. Vnde ait, *caueant ſibi prælati noſtri temporis, qui aliquando ponunt in caueã, & neceſſaria ſubtrahunt, adeo quod mors eſt veriſimiliter cita ſubſecuta ſine ſubſecuta*. Hæc ibi. Quibus concordat Decius *d* in ea Decretali ſic ſcribens. *Poſtremò notandum, quod Abbas dicit circa pœnitentiam, quæ taliter imponi debet, ne quis veroſimiliter in breui moriatur vel quoad qualitatem carceris, vel quoad vitæ neceſſaria, alias ſecuta morte Prælatus erit irregularis.* Et concordat Alciatus, *e* & ante eos Felinus in hæc verba. *Circa pœnam eorum qui iniungunt carcerem mortalem, panit ſic Abbas; ego verò allego Baldum in lege de pecatibus, in fine ff. ad legem Aquiliam vbi conſulit, quod ſi quis moriatur in carcere. Epiſcopus non ſit irregularis, quia eius actus non eſt immediate cauſa mortis, niſi poſuiſſet in loco arcto, qui careret ſufficienti aere, vel ex paucitate cibi conſumptus periret*, & ad hoc allegat quandam legem, *f* vbi necare dicitur, qui nõ aluit, & quendam Canonem *g* dicentem, Paſce fame eſurientem, ſi non paouiſti, occidiſti, & in confirmationem allego Ioannem Andream *h* dicentẽ. *Caueant multi Prælati, quia carceratis vita relinquitur, licet cum miſeria & ideo ſi moriantur ex nimia miſeria, incurritur irregularitas*, & ſequitur ibi Anania, *i* & ita dit Segura de Aualos. Nec ignorantia eos in hac parte excuſat, eſt enim ignorantia eius, quod oportuit per eos ſciri, quæ non excuſat, vt prædicant iura, *K* quamuis excuſare poſſit iudicium Medicorũ, dicentium dictum victum ſufficere ad ipſius incarcerati diuturnam ſuſtentationem.

*a* L. qui vltimo ſupplicio ff. de pœnis.
*b* L. ſi. ff. mandat. c. licet ex quadã decret. Pan. in c. cum non ab homine nu. 31. de iud.
*c* c. Nouimus de verbo. ſign.
*d* Dec. in d. c. nouimus.
*e* Alciat in d. c. nouimus & Fel.
*f* l. necare. ff. de liber. agnoſcend.
*g* c. paſce fame eſurientem 86. di.
*h* And. in c. 1 de Apoſt.
*i* Anan. in ca. qualiter 3. et ſum. de accuſ. Aual. in di. a recti iudi. Eccleſ. c. 13. a. 3 nu. 7.
*K* 1. q. 4. § notandum cap. ignorantia, de reg. iur. l. 6.

## ARTICVLVS VI.

*An religioſus legitimè ad carcerem perpetuum à ſuo ſuperiore damnatus, & in eo incluſus, poſſit abſque peccato fugere.*

RESpondeo dicendo, quod laicus, & clericus ſæcularis licitè fugere poſſunt à carcere nulla violentia cuſtodibus facta, etiam ante quàm eis illa pœna ſtatuatur per ſententiam, prout reſoluit Caietanus *l* tenens, quod in carcerem iuſtè coniectus poteſt fugere, licèt inde aliquid damni per accidens cuſtodibus euenturum ſit, modo eis non inferatur vis. Et idem Caietanus *m* concludit, poſſe fugere etiam rumpendo vincula, limando compedes, & effringendo carcerem. Ait inſuper idem Caietanus *n* poſſe à vinculis liberos, modo ſint cuſtodes, vt publicæ iuſtitiæ officiales, adiuuare coniectos in carceres ad fugiendum, etiam præbendo inſtrumenta in id conuenientia. Attamen religioſus à ſuo Prælato in carcerem ſui monaſterij coniectus non poteſt licitè fugere ab eo, etiam ante condemnationem, tum quia non poteſt exire iuſtè à monaſterio ſine iuſta licentia, tum quia tenetur manere in ea parte monaſterij, in qua eum Prælatus iuſtè præceperit manere, argumento ſacrorum Canonum, *o* & ſic à fortiori tenetur religioſus legitimè à ſuo Prælato ad carcerem perpetuum damnatus in foro conſcientiæ ſubire illam pœnam. Nam licet nemo teneatur in foro conſcientiæ ad ſoluendam, vel ſubeundam pœnam, quæ excedit intereſſe, antequam condemnetur, iuxta quandam Gloſſam *p* communiter receptam, poſt condemnationem tamen tenetur ſecundum Diuum Thomã *q* communiter receptum, non ſolùm quando condemnatur ad dandum, ſed etiam quando condemnatur ad patiendum, vt videtur ibi ſentire Caietanus, *r* dum ponit exempla, de pœnis mortis, mutilationis, &c. Ad quas ait delinquentes non teneri, donec condemnentur, ſignificando teneri poſt condemnationem. Et ita vterque ſentit teneri damnatum in foro conſcientiæ ad patiendam mortem, carcerem, exilium, & conſequenter à fortiori tenetur iſte regularis ratione iſta, & propter votum obedientiæ ab eo emiſſum, propter quod tenetur ſuo Prælato obedire ſecundum regulam præcipienti, & ſic dictus religioſus obligatur coram Deo, ſiue in conſcientia, ſi fugit à carcere perpetuo, iterum in ipſum redire, niſi Papa, aut eius generalis aliquo iuſto remedio illi ſubuenerint. Verum tamen eſt, quod non eſt excommunicatus eo ſolo, quod ſine habitu ſui ordinis venit, & incedit, quia per eandem ſentẽtiam, qua fuit damnatus ad carcerem perpetuum, ſiue etiam denudatus habitu ordinis, & iuſſus indui, & indutus clericali, aut ſæculari tunica, per eandem poteſt ſine habitu incedere, & non tenetur, neque iuſtè poteſt illum deferre, cum teneatur etiam pati pœnam illam damnationis habitus religioſi, & delationis alterius habitus.

Dixi in titulo quæſtionis (legitimè ad carcerem perpetuum damnatus) quia ſecus eſt, ſi illegitimè ſit dãnatus, pœna enim iniuſta illata non eſt in foro conſcientiæ ſubeunda, vt colligitur ex Innocẽtio, *ſ* ab omnibus recepto per pulchram rationem D. Thomæ, *t* niſi ad id ſcandalum aliquod magnum, quod ex non paritione ſequeretur, damnatum adigeret, vt D. Thomas adiunxit, & rectè quidem, argumento aliquorum Canonũ, *u* tradit Nauarrus *x* addens, quod idem erit dicendum, cùm pœna eſt quidem iuſta, ſed executio iniuſta, vt eũ quis iuſtè damnatur ad carcerem perpetuũ, vel tẽporarium, ſed cuſtos carceris ſuo proprio motu, vel alterius iuſſu iniuſtè illi ſubtrahit cibum, veſtitũ, vel ignẽ, vel locum neceſſarium ad vitæ ſuſtentationem, vt qui nuper (ait Nauarrus) cuidã regulari ſolas quinas panis cum aqua in dies ſingulos miniſtrabat, & qui alij media hyeme in loco frigidiſſimo ſolam tunicam permittebat noctè, ac die ignẽ denegans, & qui in loco ſubterraneo humidiſſimo abſque ſtragulo humi dormire cogebat, & qui alia ſimilia parum religioſè, & Chriſtianè, & multum crudeliter faciunt; ex quibus probabiliter creditur mortem conſecututam, qui & conſulentes, & mandantes eis non ſolùm peccant mortaliter, & incidũt in irregularitatem, ſi mors inde ſequatur, ſecundum Panormitanum *y* communiter receptũ,

ſed

*l* Caiet. 2. 2. qu. 69. ar. 4. ad 1.
*m* Cai. vbi ſu. in reſp. ad 3. & 4.
*n* Caiet. ibi in reſp. ad 5.
*o* c. quorundã c. ſi religioſus de elect. li. 6.
*p* Glo. in c. fraternitas, 12. q. 2.
*q* D. Th. 2. 2. q. 62. ar. 3.
*r* Caie. ſuper D. Tho. in d. ar. 2.
*ſ* Inno. in ca. quia plerique d' immunita. Eccleſiaſt.
*t* D. Tho. 2. 2. q. 62. ar. 3.
*u* c. ſcãdalo de
*x* Nau. in cõſilio primo 19. q. 3. num. 60.
*y* Pan. in c. cũ ab homine n. 31. de iudi.

ſed etiam nomen cuiuſdam inclementiæ, & crudelitatis ſibi faciunt, iuxta ea, quæ de clementia, & crudelitate tradit D. Thomas, *a* & vide etiam circa ſupradicta Salzedo. b

*a D. Th. 2. 2. q. & q. 711. 158.*

### ARTICVLVS VII.

*Vtrum detruſio in monaſterium ſit magna pœna, & fratribus pro delictis ſit imponenda.*

RESpondeo dicendo, quod detentio, & detruſio in monaſterium, magna pœna putatur, & quando datur, & imponitur alicui clerico, ratione grauis criminis applicatur, vt per Bartolum, *c* Sabcetum, & Guidonem Papam.

*c Bar. in l. leuia. ff. de acc. Salic. in l. 1. C. de requi. reis; Guido Pap. in deciſ. delfin q. 429.*

Pro quorum explicatione aduertit Petrus Gregorius, *d* quod potiſſima Eccleſiaſticarum perſonarum habentium iuriſdictionem cura in eo verſatur vt omnibus modis, quibus fieri poſſit, intendant delinquentes à ſcelere reuocare, & pertinaces ſeu contumaces in iter, à quo aberrauerunt, reducere, mortemque naturalem nunquam infligunt, expectantes vt aliquando reſipiſcant. Proinde monaſteriorum, & carcerum perpetuorum, pœnam adinuenerunt, vel vſurparunt expectantes, ſi has inter moras viuendi incluſos peccaſſe pœniteret, referunt eos ad monaſteria ſolitaria ſemota ab omni hominum ſæcularium ſocietate, & ab his quæ mentem a Dei contemplatione auocare poſſunt, vt in quodam Canone *e* notatur, ſicut & monachi nomen ſolitarium, triſteue ſignificat, in alio Canone notatur. *f* Nam vitæ auſteritas quæ olim in monaſteriis eſſe ſolebat, facile ibi addictos retrahere poterat ad vitam meliorem, propter quod regulare olim erat, vt Epiſcopus aſſignaret clerico, quem depoſuiſſet monaſterium, vbi ſua peccata lugeret, & amplius delinquendi ſummoueretur occaſio: ſolebantque vel in quinquennium, vel ſeptennium ibi recludi, vt patet ex iure; *g* iure quoque ciuili hæc pœna incluſionis monaſterij recepta eſt, vt ex pœna adulteræ conſtat in quadam Authentica. Ex *h* quibus patet, quod hæc non efficiebantur niſi delicto aliquo graui, vt ex iuribus allegatis ſatis patet: licet tamen hæc quoad ſeculares locum habeant; quoad regulares tamen nõ ita proceditur, quia cum habitationes eorum ſint monaſteria, poſſunt in ipſis recludi etiã pro delictis non grauibus, ſi enim pro delictis grauibus tantum ſæcularibus pœna intruſionis in monaſterio imponitur, hoc ideo, eſt, quia extra monaſteria viuunt, & inter ſæculares ſæculariter conuerſantur.

*d Gre. ſyntag. iur. p. 3. c. 32.*

*e c. calumnie. ſo. 189.*

*f c. placuit 16 q. 1. c. ſi cupis eodem.*

*g cap. ſicut dignum, § clericos de homicid. dic.*

*h Auth. ſed hodie ad legẽ Iuliam de adul. § ſi vero.*

## QVESTIO XXIIII.

### De correctione fratrum, quoad monaſterii relegationem, in duos articulos diuiſa.

*Circa quam quæſtionem duo quæruntur.*

1 *VTrum religioſi poſſint propter eorum delicta mitti in exilium.*

2 *Vtrum monaſterium, vbi monachus commiſit delictum debeat ipſi ſuppeditare alimenta, quando in aliud relegatur.*

### ARTICVLVS I.

*Vtrum religioſi poſſint propter eorum delicta mitti in exilium.*

REſpondeo dicendo, certum eſſe Eccleſiaſticos iudices poſſe clericis imponere pœnam exilij, vt ex multis ſacris Canonibus notatur, *i* & tradunt communiter Doctores.

*i c. c. de calu. & in c. pen. de panit. & in c. ſi quis 3. q. 4. & in c. cum beatus 45. di. DD. in c. cum non ab homine de iud.*

Quod ipſum conceſſum eſt iudicibus regularibus, reſpectu regularium delinquentium, cum eandem habeant, quantum ad puniendum, & corrigendum, poteſtatem, quam habent Epiſcopi circa ſuos diœceſanos: & ſic vbi pœna certa non eſt impoſita à iure & delictum, quod ab his eſt puniendum in monachis, videtur quodam modo cohærere alicui loco, prudenter ſe gerant iudices regulares, ſi delinquentibus monachis pœnam inferant exilij, ſicut enim occaſio delinquendi facilè præcipitat etiam eos, qui aliquam virtutis curam habere ſolent: ſic eadem occaſione ſublata, faciliùs eſt à difficillima, & aſperrima vitiorum ſemita, ad amœniſſimam virtutis viã reuocari, quod bene comprobat Diuus Iſidorus, quem refert Gratianus, *k* valet (inquit ille) interdum conuerſis pro ſalute animæ ſuæ mutatio loci, plerumque enim, dum mutatur locus, mutatur mentis effectus. Congruum eſt enim, & inde etiam corporaliter euelli, vbi quiſque illecebris deſeruiuit, nã locus, vbi quiſque prauus vixerit, in aſpectu mẽtis appunit, quod ſæpe ibi cogitauit, vel geſſit. Iudex autem, religioſum in exilium mittens, ex iuſta cauſa poterit ipſum ab exilio reuocare. Cum Epiſcopus, vel eius Vicarius mittens aliquem clericum in exilium, poſſit iuxta cauſa interueniente ipſum ab exilio reuocare. Quod in regulares aliud diſponant ſecundum Præpoſitum, *l* & Baldum, & Iaſonem, & quod notat Bernardus Diaz de Lugo, quod eius additionator Salzedo ibi aliquibus confirmat. Dixi (niſi conſtitutiones regulares aliud diſponant) in aliquibus enim religionibus Prouinciales, & Diffinitores, ſententiam ab ipſis datam contra aliquem religioſum, non poſſunt in ea poſtea diſpenſare, niſi ad id generalis licentia accedat. Aduertendũ tamen quod interdum euenit, vt religioſus à dignitate obtẽta, & poſſeſſa deponatur, & in monaſteriũ quoddam ſolitarium trãsferatur, vbi agat pœnitentiam. Quod eſt conſonum conſuetudini Sanctorum Patrum, antiquis enim illis, ac venerabilibus Patribus qui futuræ vniuerſalis Eccleſiæ ſtatui, nec dum claritate, atque ſanctimonia vitæ, ſed piis ſanctionibus conſulerunt, non minus fuit curæ delinquentium pœnas decernere, quam eorũ futuræ emendæ prouidere, non ſatis ſuo animarum zelo mirabile eſſe cenſentes, ſi facinoroſis inflicta pœna (quæ aliis & ſimilia perpetrandi metum ingeſſit) ipſiſmet admiſſa deplorandi non præſtaret opportunitatẽ, ac proinde poſt depoſitionis pœnam, quod depoſitus ad agendam pœnitentiam in monaſterium aliquod detruderetur, ordinauerunt, vt ſic eos monachorũ integritas, ac venuſtas cõfunderẽt, & vitę auſterioris ad amplectendum voluntariè pro ſuis exceſſibus pęnitentiam ſuaderet æquitas (quæ dum verior eſt in aliis, prolapſos magis ſubleuet, quam improperet) ad agnitionem culpæ, & ſpem veniæ commoneret. Vnde antiquis illis temporibus Epiſcopus aſſignabat clerico, quem deponebat, monaſterium, vbi peccata lugeret, & illa vlterius nõ committeret, vt ãn iure *m* probatur, de quo iam

*k c. valet 8. diſt.*

*l Prepoſ. in c. in primis 2 q. 1. Bal. per tex in c. excomm. de reſcr. Bal. & Iaſ. in l. ſi pacto quo pœnam, C. de pactis, Lugo in practi. crim. c. 135. in fi. Sal. ibi v. reuocari.*

*m c. ſacerdos 81. diſt.*

in

in articulo finali quæſtionis præcedentis dictum eſt. Quod licet iam non ita ſit in vſu, cum monaſteria à iuriſdictione Epiſcoporum ſint exempta, debet tamen eſſe in vſu apud Prælatos regulares, quibus monaſteria ſunt ſubiecta, vt fratres delinquentes correcti in aliqua monaſteria ſolitaria, aut ca[r]ceribus mittantur, vt ibi ſuorum delictorum parem pœna luant, & vitæ præteritæ fletu lachrymis, & gemitibus inenarrabilibus peccata deplorent.

## ARTICVLVS II.

*Vtrum monaſterium, vbi monachus commiſit delictum, debeat ipſi ſuppeditare alimenta, quando in aliud relegatur.*

RESpondeo dicendo, quod monaſterium, vbi monachus commiſit delictum, debet præſtare illi alimenta ſi in aliud relegatur, & ibi detrudator, aut ſi quid habet de ſuo prouideat ei de ipſo. Ita Abbas. *a* At ego in hoc diſtinctione vtendum cenſeo, quod ſi ipſe monachus facit profeſſionem in ordine capaci bonorum in communi, quod monaſterium, ad quod hæreditas monachi delinquentis peruenit, debet ipſum alere: ſi autem nullam hæreditatem ex ipſo monacho al[i]cui monaſterio peruenit, tenebitur præſtare Abbas illius monaſterij cuius ipſe ſubditus erat, vbi commiſit delictum, & in hoc caſu vera eſt opinio Abbatis. In religione autem fratrum Minorum regularis obſeruantiæ cum in ea ſummam paupertatē profiteatur, & neque in communi, neque in particulari aliquid habeant monaſteria, & fratres, vſu receptum eſt, vt monaſterium, in quod mittitur ad pœnitentiam agendam, ei neceſſaria miniſtret.

*a Abb. in cap. vlt. de reg.*

## QVAESTIO XXV.

### De correctione fratrum, quoad relegationem ad triremes, & expulſionem ab ordine, in tres articulos diuiſa.

*Circa quam quæſtionem tria quæruntur.*

1 *VTrum religioſi poſſint ad triremes relegari.*
2 *Vtrum deceat prælatum regularem ad triremes ſuos ſubditos relegare.*
3 *Quomodo expulſi ab ordine ſint recipiendi.*

## ARTICVLVS I.

*Vtrum religioſi poſſint ad triremes relegari.*

RESpondeo dicendo, quod in iure *b* prohibetur Abbas caſtigare clericos, vel monachos, ſicut conuerſos, puniendo eos per laicos, etiam cauſa regularis diſciplinæ, & nemo gaudens priuilegio Canonis, *Si quis ſuadente*, poteſt verberibus puniri, niſi modis à iure expreſſis, de quibus non eſt damnatio ad triremes, cum etiam depoſitus verbaliter eo gaudeat, donec realiter degradetur iuxta contextum cuiuſdam Decret. *c* iuncta Gloſſ. ibi, & damnati ad triremes non videntur exuti priuilegio, ergo nemo præter Papam poteſt eos ad triremes damnare, ſolus enim Papa poteſt diſpenſare, ne ferientes clericum incidant in pœnam Canonis, *Si quis ſuadente*. Vnde Summi Pontifices concesserunt Prælatis religionum, vt hoc poſſint facere, & hoc poſſūt facere, prout iam diximus in noſtra confeſſorum Summa, in tractatu Ordinis *d* iudicialis. Et tandem Pius Quintus anno Domini milleſimo quingenteſimo ſexageſimo ſeptimo, Pontificatus ſui anno ſecundo, vigeſima prima die Decembris, ad perpetuā rei memoriam. *Cōſiderās quod prior generalis ordinis D. Hieronymi in Hiſpaniarū partibus per cōſtitutiones dicti ordinis habet omnimodā & ordinariā poteſtatē, quā ipſum capitulū generale tēpore, quo celebratur, habet, ipſi priori generali cōceſſit facultatē relegandi, & cōdēnandi fratres ſuos delinquentes ad triremes perpetuò, vel ad tempus, nec non habitu priuandi & ipſū habitum extrahendi & auferendi per ſe, vel per ſuos miniſtros, dum tamen hæc omnia faciat de conſilio fratrum deputatorum monaſterij Sancti Bartholomæi.* De cuius conceſſionis intelligentia iam in primo tomo *e* cum egimus de apoſtatis, aliqua diximus.

*b c. vniuerſitatis de ſent. excom. lib. 6.*

*c c. degradatio iuncta glo. recept. de ſent. lib. 6.*

*d In ordi iudic. c. 13. nu. 13. iuxta nu.*

*e 1. to. q. 20.*

## ARTICVLVS II.

*Vtrum deceat Prælatos regulares ad triremes ſuos ſubditos relegare.*

REſpondeo dicendo, quod licet monachorum ſit, non ſolum regularibus obtemperare inſti[tutis], verùm etiam Pōtificiis ſanctionibus ſubſequi, eorum tamen crimina & delicta ſecretè, non palam corrigi & emendari debent, ne Chriſtianis offendiculum præbeatur. Igitur pœnæ illæ, quæ vi Canonum conſtitutæ in monachos ſunt, ad regulæ normam moderandæ ſunt, & redigendæ, alioquin quorſum religionum regulæ conſtitutæ eſſent? Habetur hoc clare in ſacris Canonibus *f* tritē mium autem pœna, quæ in facinoroſos videtur locum obtinuiſſe, niſi grauiſſimum maximique offendiculi eſſet ſcelus, aduerſus monachos adhibenda non eſt. Hinc doctiſſimus & Chriſtianiſſimus Bernat. Diaz de Lugo in ipſa practica criminali canonica, huiuſmodi ſupplicium deplorat multis efficaciſſimis, & prudentiſſimis rationibus vſus, in hæc verba prorūpens. *Quis merito nō iudicabit indecens ſacerdotibus Dei, quibus maior dignitas eſt collata quam Angelis, quantumcunque facinoroſis, tam perpetuò, quam tēporali huic infami punitionis generi tradi, vbi tanta eſt ſceleratorum hominū copia tantus ſqualor, tantus denique omnium ærumnarū atque immunditiarum aceruus eſt? Satius namque vltimo ſupplicio eſſet, vt ſe iterentur aliqua animi pietate quam in triremibus vitam agendo, vbi non ſolum de præteritis non eſt ſperandus dolor, ſed duriores mores ibidem acquiſituros, & cum illis morituros veroſimilius timeri poteſt.* Et ſic ait piiſſimus, & doctiſſimus Nauarrus *g* ſagetis videri alienum à Charitate fraternitatis, & paternitatis inter regulares habendæ ſimul, & conſuetudine Diui Auguſtini, Benedicti, Bernardi, Dominici, Franciſci, & aliorum regularium inſtitutorum, huiuſmodi pœnam infligere, cum ſola eiectione à religione videantur fuiſſe contenti. Hæc Nauarrus. Nec ego ad tempus fratrem ad triremes conſulerē relegari cùm indecens ſit huiuſmodi relegatos veſtibus regularibus poſtea incedere.

*f c. ſcripturis, 66. d. a. ſacerdotibus, 11. q. 1.*

*g Nau. in c. nullam, 11. q. 1. in fi. s.*

Articulus Tertius. Quomodo expulſi ab ordine ſint recipiendi. Vide quæ habes in 1. tomo, in quæſtione *h* de apoſtatis.

*h Sup. q. 21.*

QVAE-

## QVAESTIO XXVI.

De correctione fratrum, quoad priuationem officiorum, in tres articulos diuiſa.

*Circa quam quæſtionem tria quæruntur.*

1 *Vtrum prelati religioſorum poſſint ſubditos ab officijs ſuſpendere, & deponere ipſis non citatis.*
2 *Propter quod crimen poſſit aliquis religioſus ſua prælatione priuari & inhabilitari ad aliam.*
3 *Vtrum in ordine Ciſtertij viſitatores poſſint extra capitulum ſuſpendere conſiliarios eiuſdem ordinis.*

### ARTICVLVS I.

*Vtrum prelati religioſorum poſſint ſubditos ab officijs deponere, & ſuſpendere, ipſis non citatis.*

*a DD. & Panormi. in c. cũ ſpeciali, & in c. quia de appel. & in cap. qualiter, & quando el 2. de accuſat.*
*b Feder. conſ. 105.*
*c c. quali. & quando, c cũ ſpeciali de accuſ. & c. per tuas de ſimo.*
*d Syln. v. citatio. nu. 4.*

RESpondeo dicendo, quod ſic, iuxta notata per Doctores, & *a* maximè per Panormitanum, & ita habet eorum conſuetudo, vel regula neque eſt in eis ſeruandus ordo iuris vſquequaque, id eſt, ad vnguem, & ſecundum Henricũ de Gandauo in quodam quodlibeto, religioſis non licet appellare, vel reſiſtere prælatis, quandiu procedunt ſecundum conſtitutiones, vel ſecundũ ius commune, vel ſecundum conſtitutiones ſuas. Et Federicus de Senis *b* dicit, quod valent conſuetudines, per quas ſine ordine iuris etiam ex leuibus cauſis religioſi ex ſuis locis, & adminiſtrationibus amouentur, & ad hoc allegat aliquot Decretalia. *c* Addit tamen doctiſſimus Syluester, *d* quod pœna expulſionis, priuationis, & remotionis quandoque procedit à crimine patrato ipſam pœnam habente ipſo facto, & tunc probato crimine non eſt neceſſaria partis citatio, & in hoc caſu habet verum opinio Federici. Aut originem habet à contumacia, vel inobedientia, & tunc aſt vt locus ſit pœnæ, neceſſaria eſt citatio. Quibus ego addo, quod ſi habet originem à crimine, cui reſpondet pœna arbitraria, neceſſaria eſt citatio partis, id eſt, monito, & licet iura in pœnalibus, cum agitur ad pœnam incurrendam, ſecundum Ioannem Andream, *e* & Panormitanum, requirant trinam citationem, at hæc ſolennitas, quæ de apicibus iuris eſt, non debet inter religioſos ſeruari, cum procedant ipſis non ſeruatis; at vnica monitio non de apicibus iuris, ſed de ſubſtantia iuris eſt cenſenda, & ideo nullo modo ab ipſis Prælatis relinquenda, & iuxta hæc ſunt intelligenda, quæ ſupradicta ſunt.

*e Ioan. in c. ex tua de clericis non reſidens. & Pano. in c. fi. de vita & honeſt. cler.*

### ARTICVLVS II.

*Propter quod crimen poſſit aliquis religioſus ſua priuari prelatione, & inhabilitari ad alienam.*

*f c. inuentum 16 q. 7. Ab. in c. tua de pœnis, & idem Abb. in c. 1. n. 3. de iudi. Rebuf. in pract. be neſ. 35. pagi. de modo amittendi beneſ.*

RESpondeo dicendo, quod meritò quidem iura canonica ſanxere facinoroſos, atque improbos clericos beneficijs priuandos fore, vt probis viris concedantur, qui qua decor vitæ puritate miniſtrẽt. Vnum tamen aduertere debent iudices, quod beneficio non debet priuari clericus, niſi ſit crimen graue, iuxta quendam Canonem, *f* quẽ ad hoc dicit notabilẽ Abbas, & tradit Rebuffus allegans ad hoc ſatis bonam Decretalem, & ſic non poteſt quis priuari prælatione apud regulares, niſi aliquod delictum commiſerit graue qualificatum, vt tale per ius, aut per conſtitutiones regulares. Et licet pœna priuationis à beneficio non poſſit imponi à iudice, niſi exprimatur à iure, iuxta quandam Gloſſam *g* quam reputant ſingularem Abbas, & tradit latè Tiraquellus.

*g Glo. & Ab. in c. fi. de iure patronat. & in c. cum nos de offi. Tiraq. in l. ſi. vnquã C. de renoc. donat. verb. reuertatur, n. 206.*

Poteſt tamen Regularis à ſua prælatione priuari per ſententiam iudicis, propter aliquod delictum, quod licet non ſit expreſſum in iure tali pœna eſſe puniendum, eſt tamen adeo graue in religione, vt arbitrio bonorum, & grauium religioſorum tali pœna ſit ſubdendus. Primò quia Prælationes in religione non ſunt beneficia collata ad modum beneficiorum Eccleſiaſticorum, quæ ſunt perpetua, & ex ſe irreuocabilia. Secundò, quia beneficia Eccleſiaſtica ſunt ſtipendia bonorum Eccleſiæ, & non decet priuare eos, qui vt boni miniſtri habent ius quæſitum, niſi probetur non eſſe bonos miniſtros: at prælationes regulares non ſunt beneficia Eccleſiaſtica, imo poſſunt comparari beneficiis, annualibus ad nutum amouibilibus, quia vt plurimũ ſunt temporalia, tum etiam quia religioſi non habent velle, neque nolle, & ſic cauſa legitima debet interuenire, vt priuentur, non tamen tanta eſſe debet, quanta eſt neceſſaria, vt clericus, qui habet velle, & nolle à ſuo beneficio expellatur. Et propter has cauſas Innocentius *h* III aſſignans formam procedendi in cauſis Eccleſiaſticis addit.

*h c. qualiter & quando el 2. de accuſat.*

Ex quib. verbis non poteſt ſumi argumẽtũ, quod dignior ſit cœtus clericorum, quàm monachorum prout ex dictis verbis ibi Gloſſa *i* malè colligit, non enim monachi facilius poſſunt remoueri à ſuis adminiſtrationibus, ex eo quod dignior ſit cœtus clericorum, ſed quia in eorum adminiſtrationibus, & in eis militant rationes, quæ in Eccleſiaſticis beneficiis, & in clericis ſæcularibus minimè locum habent, cum beneficia Eccleſiaſtica ſint perpetua, prælationes autem & adminiſtrationes regulares ſint temporariæ, & quia religioſi per profeſſionem iuri ſuo renunciant propter Deum.

*i Glo. in d. c. qualiter, in ver. facilius*

### ARTICVLVS III.

*Vtrum in ordine Ciſtertij viſitatores poſſint, extra capitulum, ſuſpendere conſiliarios eiuſdem ordinis.*

IN religione quadam ſunt quædam officia ad regimen illius conuenientia, inter quæ vnum præcipuum eſt officium Conſiliarii, cuius officium, & munus eſt, quod ſit ſuperioris illius religionis conſiliarius, cum quo, & cum aliis eiuſdem claſſis conſulit cauſas graues religionis, & præcipuè ſunt iudices delegati in capitulo generali deputati ad videndas, & examinandas ſententias, quas ipſi generales & viſitatores protulerunt, ſed ipſi conſiliarij nõ poſſunt cauſam creare, neque proceſſum fulminare, ſed iuxta allegata, & probata ante ipſũ generalem, aut viſitatores iudicare. Verumtamen eſt, quod ſi aliquis ſe grauatum nimis ſentiret, poſſet recurrere ad ipſos, non per viam appellationis, ſed per viam ſimplicis querelæ, quæ habet effectum tantùm deuolutiuum, non autem ſuſpenſiuum.

Eſt etiam in eadem religione quædam conſti-

locum in cõmunitatibus, congregationibus, & capitulis, & licet habeant votum deciſiuum in proceſſibus examinandis, & iudicandis, non tamen habent votum electiuum, nec paſſiuum. Vnde cum multo minor ſit eorum præeminentia, quam dignitas Abbatiatus, non debemus extendere conſtitutionem Clementis Quarti loquendo de Abbatibus ad dictos Conſiliarios.

Secundò probatur ex ratione ipſius conſtitutionis Clementis Quarti, ibi, *vt circa depoſitiones Abbatum via malitijs præcludatur*, quæ ratio non militat in Conſiliariis, ſi quidem Abbates nõ ſolùm habent poteſtatem iuriſdictionis, ſed etiam poteſtatem dominatiuam, & poteſtatem temporalem œconomicam, qua prouident neceſſitatibus ſibi cõmiſſi gregis, quæ poteſtates reddunt ipſos Abbates odioſos, cum ſubditi diſcoli, & ſe ipſos amantes, ſæpius conquerãtur his poteſtatibus grauari, licet de facto nullo grauamine afficiantur. Vnde ſacri Canones maiorem numerum teſtium, & magis qualificatũ requirunt, quando agitur de cauſis prælatorũ, quã quãdo cõtra fratres inferioris notæ procedunt, prout ſupra eſt explicatum, quod ideo fuit a Sanctis patribus ordinatũ, quia contra ipſos magis, quàm contra alios fratres ipſi monachi æmulantur. At omnia hæc ceſſant in Conſiliariis, ſolũ enim examinant, & iudicant proceſſus, & licet aliquando ex ſententiis ab eis contra aliquos latis odioſi efficiantur, ab hoc tamen odio faciliſſimo negotio purgantur omnem culpam in generalem, & Viſitatores reiicientes, dicentes ita eſſe rigoroſè proceſſus per ipſos fulminatos, & ſubſtantiatos, vt non poſſint aliter eos iudicare, imò ipſos miſericordia, & benignitate vſos fuiſſe affirmant. Nec his obſtat, quod tempore huius conſtitutionis Clementis Quarti adhuc in ordine non erant creati Conſiliarij, qui ſi eſſent creati illud, quod definierat Clemens Quartus de Abbatibus ad Conſiliarios extenderet, ſiquidem cauſam Abbatũ iudicãt & quoad hoc ſunt illis ſuperiores. Nam reſpondetur, quod maiorem præeminentiam habent Viſitatores generales, quàm Conſiliarij, & erant creati tempore Clementis Quarti, vt patet ex eius conſtitutione ſæpius de ipſis mentionem faciẽte. Et Clemens IV. ſuam conſtitutionem ad ipſos non extendit. Et quod præeminentia viſitatorum ſit maior quàm præeminentia Conſiliariorũ, patet. Nã viſitatores habentes iuriſdictionẽ delegatã, fulminãt, & efficiunt proceſſus, ad quorum executionem pœnam excommunicationis imponunt, & habent durãte viſitatione locum prælatorum, & ea finita habent titulum Viſitatoris Generalium, & vt tales præcipit quædam diffinitio vt ad Capitulũ, etiam ſi non ſint Abbates, nec procuratores, vadant. Prætere a conſtitutio ordinis extracta & deſumpta a dicta conſtitutione Clementis Quarti ordinantis, quod Abbates nõ poſſunt deponi, niſi in Capitulo facta fuit tempore, quo erãt iam Conſiliarij, & de ipſis nihil egit, & ſic remanent in diſpenſatione iuris communis. Neque obſtat dicere, quod ſolùm per dictas conſtitutiones licitum eſt Viſitatoribus Generalibus priuare officiales monaſteriorum, cõferendo hoc cum Abbatibus, & Conſiliarij non ſunt officiales monaſteriorum ſed ordinis, & ideo ab ordine debent iudicari. Nam reſpõdetur, quod nulla eſt conſtitutio, qua præcipiatur ipſos ab ordine debere iudicari, & ſic de peccato minime argui poſſunt. Verum tamen eſt, quod ad ſententiam ferendam contra huiuſmodi viros, tenebantur prædicti Viſitatores Generales conſulere viros graues & in cauſis Regularium expertos, argumento eorũ, quæ in ſacro Concilio a Tridentino notantur.

*a Trẽ ſeſ 25. de refor. c. 6.*

# QVÆSTIO XXVII.

## De correctione fratrum, quantum ad pœnã inceſtus cum filiabus ſpiritualibus commiſſi, in tres articulos diuiſa.

*Circa quam quæſtionem tria quæruntur.*

1 *QVa pœna ſunt puniendi ſacerdotes Regulares inceſtum cum filiabus confeſſionis committentes.*

2 *Vtrum Regulares ſolicitantes fœminam extra confeſſionis actum poſſint puniri ab eorum prælatis.*

3 *Vtrum ſacerdotes in actu, vel iuxta actum confeſſionis procurantes ad peccatũ nefandum, cõprehendatur in hac conſtitutione Pij Quarti.*

## ARTICVLVS I.

*Qua pœna ſunt puniendi Sacerdotes Regulares inceſtum cùm filiabus confeſſionum committentes.*

RESpondeo dicendo, quod ſi in actu vel iuxta actum confeſſionis alliciant ad peccandum filias ſpirituales confeſſionum, a clarum eſt, ipſas filias ſpirituales nõ poſſe abſolui à confeſſariis quantumcunque priuilegiatis, donec dominis Inquiſitionibus hoc delictũ patefaciant, prout patet ex quodam Breui Pauli IV. cuius tenorem ſupra in 1. tom. q. 59. adduximus art. 4. & de hoc non eſt nobis quæſtio, cum ſit eius deciſio manifeſta. Quæſtio igitur nobis eſt qua pœna ſunt puniendi illi, qui extra actum confeſſionis alliciunt ad peccandum, aut peccant cum ſupradictis filijs, ſpiritualibus, quarum confeſſiones audierunt; Ad quod reſpondetur, quod ſi eorũ delictum fuerit probatum, ſunt deponendi. Hoc probatur ex quodam Canone b dicente. *Si quis ſacerdos cũ filiabus ſpiritualibus fornicatur, graue delictum committit; & qui malum, exemplum dant hominibus, ab omni officio deponuntur, & peregrinando duodecim annos pœnitere debent, & tandem ad monaſterium vadant, vbi per totum vitæ tempus Deo ſeruiant.* Ita diſponitur in dicto Canone. & tradunt Abbas c Anania, Felinus, & Decius. Et licet ille textus videatur loqui de filia ſpirituali ſimpliciter aduertit Bernardus Diaz de Lugo, d quod idem eſt, ſi fornicatur cum ea, quæ propter ſacramentum pœnitentiæ fuit filia ſpiritualis effecta, vt probatur in capi e præcedenti proximo dicto Canoni, quod dicit omnes, quos in pœnitentia accipimus, ita filij noſtri f ſunt, vt in baptiſmate ſuſcepti, & ſubdit, quod qui hoc ſcelus perpetrauerit non ſolũ dignitatis honorem amittit, verùm etiam vſque ad exitum vitæ ſuæ iugi pœnitentiæ ſe ſubdat. Denique aliqua adducẽs affirmat Bernardus Diaz de Lugo, clericum de hoc delicto conuictum indiſtinctè eſſe puniendum, imo & tempeſtate hac carceri alicui per aliquot, & non per paucos annos mancipandum. Oportet enim, inquit doctiſſimus, & Chriſtianiſſimus ille Præſul, quod in his diebus, in quibus peccatis noſtris id promerentibus, admirabile hoc ſacramentum pœnitentiæ, ſpiritualium omnium infirmitatum ſingularis, & vnica medicina, ab hæreticis impugnari, atque auerti curatur, ſacerdotes in hoc

*b cap. ſiquis ſacerdos. 30.*
*c Abbas in c. vlt. de pu. ca. Anan in c. cũ dilectus de ac cuſ. Feli. in c. at ſi clerici n. 15. de Iudic.*
*d Lugo in ſua pract. crim. c. 28. nu. 1.*
*e cap. omnes. 30 q. 1.*
*f Lugo. vbi ſu.*

hoc delinquentes grauiter puniantur, ne ex eorum delictis auſus præbeatur hæreticis, ne frigeſcente charitate, ac timore Dei, occaſio detur maritis, ac patribus vxores, ac filias ab hoc ſacramento retrahendi, & vt rariùs ad illud accedant procurando. Et ſic ſanctiſſimè, & prudentiſſimè Inquiſitores hæreticæ prauitatis illos, quos in actu, vel iuxta actũ confeſſionis reperiunt allicere mulieres ad peccandum, ſecretò puniuntur, nõ permittentes eos in publico theatro cum aliis pœnitentiandis condemnari, & vt ſuſpectos de hæreſi declarari, iuxta dictam a Pauli IV. conſtitutionem, cuius tenorem ſupra in primo tomo retulimus.

a 1. to. q. 59. art. 4.

## ARTICVLVS II.

*Vtrum Regulares, ſolicitantes fœminas extra actum confeſſionis, poſſint puniri ab eorum prælatis.*

RESpondeo dicendo, hoc iam in articulo ſuperiori fuiſſe præſuppoſitum, tradendo pœnam, quæ ipſis à Prælatis eſt imponenda. Et nunc ex propoſito de hoc latiùs agendo dico, quod conſtitutio Pauli Quarti, ſolùm loquitur de his ſacerdotibus, qui pœnitentes mulieres ad actus inhoneſtos, dum earum audiunt confeſſiones, alliciunt, & prouocant ſeu allicere, vel prouocare tentant, non habet locum in his, qui poſt actum confeſſionis tranſactum, poſtquam, ad ſua habitacula mulieres reuerſæ fuerint, ipſas viſitando, alliciunt ad peccandum. Nã tunc Inquiſitores de his minimè poſſunt cognoſcere, prout affirmat doctiſſimus Nauarrus. b Et ratio huius eſt, nam dicta conſtitutio ſolùm loquitur de his, qui in actu, vel iuxta actum confeſſionis poſt crimen committunt, maculantes, quantum ex ſua parte eſt, actum à Deo Optimo Maximo inſtitutum, & ordinatum ad animas purificandas, ratione cuius ſuſpecti de hæreſi iure optimo reputãtur. Quæ præſumptio ceſſat in his, qui multo poſt tranſactum dictum actum id intendunt, & procurant, in eo enim innuunt, nolle ipſum actũ ſuis fœcibus fœdare, & per conſequens eũ ſanctum à Deo ordinatum, & inſtitutum prædicant. Puniũtur ergo iſti ab ordinariis cum pœna ſupra poſita ſacris Canonibus confirmata.

b Naua. li. 5. conſ. 11 de hæret. conſ. 1.

## ARTICVLVS III.

*Vtrum ſacerdotes in actu, vel iuxta actum confeſſionis prouocantes ad peccatum nefandum, comprehendantur in hac conſtitutione Pauli IV.*

RESpondeo dicendo, quod conſtitutio Pauli Quarti habet locum in his etiã, qui in actu vel iuxta actũ confeſſionis ſolicitant ad peccatum nefandum aliquos adoleſcentes, licet enim dicta conſtitutio loquatur de confeſſoribus fœminas allicientibus ad carnaliter peccandum, vt patet ex eius cõtextu, ibi, *mulieres videlicet pœnitẽtes ad actus inhoneſtos, dũ earũ audiunt confeſſiones alliciendo, & prouocãdo, &c.* & ibi, *grauiorum peccatorũ mole eas onerando.* Attamen ratio, & mẽs ipſius conſtitutionis ad hunc noſtrum caſum ſe etiã extendit, cum illi, qui hoc inſtituit ſacramentum, ſcilicet domino Deo, & ſaluatori noſtro Ieſu Christo faciant iniuriã, & cũ etiã de illis verificentur verba dictæ conſtitutionis, ibi, *Nos in animum inducere nequeuntes, quod qui de fide catholica rectè ſentiunt ſacramẽtis ab Eccleſia Dei inſtitutis abutantur, aut iniuriam faciant &c.* Qua ratione attenta tanquam contra ſuſpectos de hæreſi concedit Summus Pontifex, vt contra eos procedatur. Præterea vltra quod ratio dictæ conſtitutionis, & eius verba huic parti fauent, fauet etiam, quod multo grauius eſt hoc peccatum, quàm ſolicitatio ad actus inhoneſtos cum mulieribus, cum hoc vltimum ſit peccatum carnis ſecundum naturam, aliud autem ſit peccatum Sodomiæ contra naturam.

Neque obſtat, quod conſtitutio tantum loquatur de ſolicitatione ad actus impudicos circa mulieres nam loquitur de his, quæ communiter eueniunt, non excludens propter hoc alia, quæ raro contingunt ſed ſunt, eiuſdem generis, imo grauiori & maiori macula, quantum ex ſe efficiunt hoc reconciliationis, renouationis, & puritatis ſacramentum.

## QVAESTIO XXVIII.

### De correctione fratrum, quoad pœnam imponendam confeſſariis Regularibus ſine iuriſdictione confeſſiones audientibus, & ſine ordine ſacerdotali celebrantibus, in duos articulos diuiſa.

*Circa quam quæſtionem duo quæruntur.*

1 QVa pœna puniantur ſacerdotes Regulares audientes confeſſiones ſine iuriſdictione actuali.

2 *Qua pœna debet puniri ille, qui non eſt ſacerdos & celebrat.*

## ARTICVLVS I.

*Qua pœna puniantur ſacerdotes Regulares audientes confeſſiones, ſine iuriſdictione actuali.*

RESpondeo dicendo, quod vt hæc quæſtio reſoluatur, diſtinctione opus eſt, aut enim hi audiunt ſecularium confeſſiones cum approbatione Epiſcopi diœceſani, ſine licentia ſuorum ſuperiorum, aut ipſas audiunt contra ipſorum expreſſam voluntatem, aut eas audiunt ſine licentia diœceſani, & ſuorum ſuperiorum, ſimul. Si enim audiunt confeſſiones cum approbatione Ordinarij ſine licentia ſuorum ſuperiorum, licet ſecundum aliquos valeant confeſſiones, prout ego latè tradidi in additionibus c ad Bullam Cruciatæ, Prælati tamen poſſunt eos pœna arbitraria pro modo culpæ caſtigare, vt patet ex traditis per Sotum. d Et à fortiori poſſunt ab ipſis puniri, ſi contra eorum expreſſam voluntatem ſe confeſſionibus audiendis immiſcere præſumpſerint. In hoc enim caſu maior culpa inuenitur, præſertim ſi Prælati eorum confeſſiones irritas eſſe declarauerint, etiam virtute iuriſdictionis ipſis à diœceſanis communicatæ factas.

c In addit. ad Bullam §. 9. nu. 6. & 7. a fol. 64.

d Soto in 4. diſtin. 18. q. 4. art. 3.

Quod poſſe facere virtute priuilegij prælatis ordinis Prædicatorũ ad inſtantiam Patris fratris Stephani Vſuſmaris, dicti Ordinis Generalis, à Iulio III. conceſsi, Romæ decimo ſeptimo Kalen. Ianuarij anno Domini milleſimo, quingenteſimo, quinquageſimo quinto, non eſt dubium, prout in dictis additionibus ad explicationem Cruciatæ latè dixi: in hoc enim caſu maior culpa inuenitur. Si enim

delicti

delicti grauitas ex circumſtantijs debeat conſiderari, vt iura vulgaria nos admonent, in hoc circũſtantiæ grauiores inueniuntur. Prima eſt inobedientiæ peccatum in re graui; ſecunda, nullitas confeſſionum, cui poteſt alia addi, quod nullus Regularis etiam approbatus ab Ordinario ſine licẽtia ſuorum ſuperiorum præſentatus poteſt abſoluere à reſeruatis, cum priuilegia Regularia concedentia Confeſſarijs Regularibus poteſtatem ad abſoluendum à reſeruatis Epiſcopis, aut ſedi Apoſtolicæ, tantùm de his Confeſſarijs loquantur, qui à ſuis Prælatis coram Ordinarijs præſentantur, & ab ipſis approbationem conſequuntur, & ipſi forte à reſeruatis abſoluerunt.

Reſtat autem modo videre, qua pęna puniantur ſacerdotes ſimplices, qui confeſſiones ſecularium audierunt. Et vt pęnam huic delicto correſpondentem ex ſacris Canonibus poſſim indagare, inuenio, quod Vrbanus *a* Papa II. in ſimili materia nobis quẽdam Canonem ſcriptum reliquit dicens, *Placuit, vt deinceps nulli ſacerdotum liceat quemlibet commiſſum, alteri ſacerdoti ad pænitentia ſuſcipere ſine eius conſenſu, cui prius ſe commiſit. niſi pro ignorantia illius cui pænitens prius confeſſus eſt. Qui vero contra hæc ſtatuta facere tentauerit, gradus ſui periculo ſubiacebit*, qui Canõ noſtrum dubium clarè diluit, in eo enim agitur de ſimplici ſacerdote, cui cum licentia illius, cui erat pœnitens commiſſus, poterat ante Concilium Tridentinum ipſe pęnitens confiteri, & ait, quod talis ſacerdos ſimplex ſine dicta licentia, & actuali iuriſdictione audiens pęnitentem, poſuit ſe periculo ſuſpenſionis à gradu ſacerdotij, quẽ receperat. In quo innuitur, quod abſolutè non ſuſpendatur, ſed quod commiſit delictum dignum ſuſpenſione, & ſuſpenſionis periculo ſe expoſuit. Quare conſtanter affirmo, quod ſi ſacerdos Regularis ſimile cõmiſerit delictum admittẽdo aliques ad pęnitentiã ſine licentia Ordinarij, cui oues ſunt commiſſæ, & ſuorum ſuperiorum, debet iuxta prædictum Canonem ſuſpendi, ſaltem à gradu, & poteſtate, & iuriſdictione habituali, quam in ſacerdotio recepit, ita, vt nunquam dicta poteſtas, & iuriſdictio habitualis in actum redigatur, actualem iuriſdictionem recipiendo ad confeſſiones auriculares audiendas, niſi ipſe tantam egerit pęnitentiam, vt ad ipſum gradum reſtitui mereatur. Si enim ſimplici ſacerdoti laico ſupradicta pœna ab Vrbano Papa II. fuit conſtituta, cur hanc, quã appoſuimus, debemus in ſimplici ſacerdote Regulari denegare, qui non ſolùm ſacrilegium commiſit audiens confeſſiones ſine iuriſdictione actuali, ſed etiam cõtra Regularia ſui Ordinis ſtatuta egit, ſine licentia ſuorum ſuperiorum, hoc tantum munus ſibi propria authoritate vendicando, Et ſi tempore Vrbani hoc delictum ita puniebatur, in quo non ita rigoroſè cum confeſſarijs agebatur, ſiquidem cum licentia ſolùm Parochi poterant ſimplices confeſſores confeſſiones ſuorum parochianorum audire, quare debemus trepidare ipſos mõ ſupradictæ pęnæ ſubiacere, cum omnibus ſit compertum ab Ordinarijs, ſcilicet ab Epiſcopis debere neceſſariò approbari. Dixi (ſaltem à gradu, & poteſtate, & iuriſdictione habituali) nam dicti ſacri Canonis Vrbani II. veſtigijs inhærendo, videtur, quod etiam à Miſſa per aliquod tempus ſuſpendi poteſt, ait enim gradus ſui periculo ſubiacebit, qui abſolutè videtur loqui nõ ſolùm de gradu iuriſdictionis habitualis, quam in ſacerdotio recepit, ſed etiam de gradu ſacerdotij, quem ad conſecrandum Chriſti Domini corpus in conſecratione, & ordinatione ab eodem Chriſto Domino accepit.

*a c. placuit de pœn. diſt. 6.*

ARTICVLVS II.

*Qua pœna debet puniri ille, qui non eſt ſacerdos, & celebrat.*

RESpondeo dicendo, quod ſicut contra parricidam non fuit aliqua pœna ſtatuta in legibus Solonis, & Romuli, & in legibus duodecim tabularum, quia nunquam tale quid in animum humanum venire poſſe fuit præmeditatum, prout referunt Cicero pro Roſcio Amerino, Plutarchus in vita Romuli, prout poſt alios conſiderat Couarruuias; *b* ſic contra huiuſmodi celebrantes non inuenitur in Iure Canonico aliqua pœna ſpecialis ſtatuta, quia tantũ nefas non fuit à Pontificibus præcogitatum. Vnde ait Bernardus *c* Diaz de Lugo, & eius additionator Salzedo pœna arbitraria hoc delictum eſſe puniendum, Abbas *d* vero penam falſi imponendam eſſe iudicat, quæ pœna ſecundum Baldum, *e* & alios, quos refert Boerius, etiam contra, eum qui fingit ſe ſacerdotem, proponitur, cum re vera non ſit. Eſt enim adeo execrabile vſurpare officium & dignitatem ſacerdotalem, quod legitur in libro Paralip. *f* Oſiam Regem Iuda, quia obtulit ſuper altare, fuiſſe à Deo grauiter punitum. Et in Leuitico *g* legitur, non eſſe licitum leuitis vaſa ſanctuarij tangere, ſed tantùm ſacerdotibus. Et Rex Balthaſar, quia bibit per vaſa ſacra templi, fuit ſtatim iuſto Dei iudicio vita, & regno priuatus, vt legitur apud Danielem; & Oza, quia extendit manus ad ſuſtentandum arcam Domini minantem ruinam, ſtatim cecidit mortuus, vt in libro Regum narratur. *h* Ex his colligitur quàm deteſtabile & horrendum crimen ſit ſanctiſſimum Euchariſtiæ ſacramentum manibus pollutis & prophanis tangere, & ſacrilega mente recipere celebrando, vt bene conſiderat aliqua adducendo Blaſius. *i* Et Gregorius XIII. hoc crimen conſiderans, tanquam hæreſim ſapiens, officio Inquiſitionis ſanctiſſimæ puniendum commiſit, vt ex tenore ſequentis conſtitutionis colligitur.

*b Cou in Cle. ſi furioſus in initio. 2. par. n. 12. de hom.*
*c Ber. in prac. cri. ca. 12. vbi Salzedo.*
*d Abbas in c. 2. de cleri. non ord. miniſt.*
*e Bal. in l. qui ſub prætextu, C. de ſacroſ. eccl. Boer. deciſ. 71. nu. 9.*
*f Paralip. lib. 2. c. 6.*
*g Num. 18*
*Dan. 5. ca*
*h 2. Reg. 6.*
*i Blaſ. lib. 8. de ſacroſan. eccleſ. prin. c. 5. fol. 34.*

*Gregorius Papa XIII. ad perpetuã rei memoriam. officij noſtri partes ſedulo præſtare tenemur, vt dubia, quæ varijs doctorum opinionibus hinc inde diuerſa ſententibus agitantur, ea ad iuriſdictionem ſanctiſſimi officij Inquiſitionis hæreticæ prauitatis pertinent, noſtræ declarationis oraculo (prout ratio ipſa ſuadere videtur) d. lucidentur, vt nulla cuiquam dubitandi occaſio in poſterum relinquatur; ad aures noſtras ſiquidem nuper peruenit, multos eſſe qui dubitent an contra eos qui in ſacro presbyteratus ordine non conſtituti, miſſas celebrare confeſſiones audire, ac abſolutionem impartiri, ac ſi fuerint per officium ſanctiſſimæ inquiſitionis hæreticæ prauitatis in Heſpaniarum regnis inſtitutum, & illius inquiſitores procedendum, vel etiam animaduertendum ſit, ac hi, qui talia patrauerint, per inquiſitores prædictos puniri debeant. Nam etſi multorum ſententia affirmantium prædictum delictum ab inquiſitoribus plectendum eſſe, hiſce præſertim temporibus, quibus hæretici temere audent proferre, vel ſæculares eorum ſacramentorum miniſtros eſſe poſſe, non deſunt tamen hi, qui contrariæ adhærent opinioni, vnde plerumque per eorundẽ regnorum inquiſitores diuerſæ feruntur in huiuſmodi cauſis ſuffragia. Nos vtique (vt omnis difficultas dubitatioque tollatur) animaduertentes eos, qui presbyteratus ordine non ſunt inſigniti, & ſe in adminiſtrandis dictis ſacramentis ingerunt, facto catholica veritate impugnare, quæ ſolos presbyteros, miniſtros eorũdem ſacramentorum cõſtituendo illos dumtaxat quibus eadem munera congruere exiſtimauit, committi voluit eorum, qui in presbyteratus ordine non conſtituit miſſas celebrãt,*

*ac confeſſiones audiat) vt præfertur. cognitionem, & punitionem etiam ad inquiſitiones officium, & inquiſitores antedictos pertinere, ita huiuſmodi delicti ratione, aduerſus eos inquirere procedere, ac culpabiles repertos punire, officium, & inquiſitores prædicti, valeant apoſtolica authoritate præſentium tenore perpetuò declaramus, & diffinimus, & ita ab omnibus & ſingulis ordinarijs, & delegatis iudicibus ſublata eis, & eorum cuilibet, quauis alia iudicandi, & interpretandi facultate, iudicari ac definiri debere, irritum quoque & inane, ſi ſecus ſuper à quoquam quauis authoritate ſcienter, vel ignoranter cõtigerit attentari decernimus. Non obſtantibus conſtitutionibus & ordinationibus Apoſtolicis, nec non iuribus municipalibus, legibus regnorum prædictorum, pragmaticiſque ſanctionibus, ac ſtatutis, & conſuetudinibus ciuitatum & locorum quorumcunque dictorum regnorum etiam iuramento confirmatione Apoſtolica, vel quauis firmitate alia roboratis. priuilegijs quoque, indultis, & literis Apoſtolicis forſan per nos ac quoſcumque alios Romanos Pontifices prædeceſſores noſtros ſub quibuſuis verborum formis, & inſolitis clauſulis, irritantibuſque & alijs decretis, etiam motu proprio, & ex certa ſcientia, ſeu de Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine, vel ad ſupplicationem Regum, Ducum, & aliorum principum conceſſis, & confirmatis, quibus omnibus illorum tenores præſentibus, pro expreſſis habẽtes illis in ſuo robore permanſuris, hac vice duntaxat ſpecialiter, & expreſſè derogamus, cæterisq; contrarijs quibuſcunque. Datum Romæ apud Sanctum Marcum ſub annulo piſcatoris, die ſexto Auguſti milleſimo quingenteſimo, ſeptuageſimo quarto, anno à natiuitate Domini, pontificatus noſtri anno tertio.*

*a Tit. 23. fol. 309.*

Hæc conſtitutio habetur in libro *a* Inquiſitionis Hiſpaniæ, ex quo deſumpſi, & vidi ſub ſigillo authentico. Qua conſtitutione attenta, non poſſunt prælati regulares modo punire eos, qui ſacerdotio non inſigniti miſſam celebrauerint, & confeſſiones audierint, pœnitentibus abſolutionem impartientes. Circa quod aduertendum, tantùm eſſe caſum Inquiſitionis ſanctæ commiſſum, quando ille, qui ſacro presbyteratus ordine non eſt inſignitus, confeſſiones audit, & ſimul abſolutionem impartitur, non autem qui ſolùm audit confeſſiones, quod ſatis ſignificant illa verba, *& confeſſiones audire, ac abſolutionem impartiri*. Illa enim coniunctio, ac, ſignificate hoc non eſt dubium. Et ratione probatur: ſi enim audit confeſſiones, non impartiendo abſolutionem, nullum confert ſacramentum, & ſic facto catholicam veritatem nõ impugnat, ille enim facto eam impugnat, qui, cum presbyteratus ordine non ſit inſignitus, ſe in adminiſtrandis ſacramentis ingerit, vt patet ex hac conſtitutione.

Secundo eſt notandum, illum, qui ordine ſacro presbyteratus eſt inſignitus, non cõmittere crimen hæreticæ prauitatis inquiſitioni ſubiectũ, ſi ſine iuriſdictione actuali fideliũ audiat cõfeſſiones, eos a peccatis mortalib. abſoluẽs. In hac.n. conſtitutione ſolũ cõmittitur ſanctiſſimæ Inquiſitioni caſtigatio criminis illius, q̃ audit cõfeſſiones, & abſoluit, ſine eo, quod ſit ſacro presbyteratus ordine inſignitus. Quod inſuper probatur, nã vt hoc crimen ſanctiſſimæ Inquiſitioni cõmittatur, occaſio ſumitur ex hæreſi, quæ hiſce præſertim tẽpibus ab hæreticis profertur, ſ. quod ſæculares eorum ſacramentorum, ſ. Eucharıſtiæ, & Pœnitentiæ, miniſtri eſſe poſſunt, quam hęreſim, illi, qui ſacro presbyteratus ordine nõ ſunt inſigniti, facto tenent in adminiſtrando præfatum ſacramentũ ſe ingerendo. Vnde religioſi audiẽtes fidelium confeſſiones, & eos abſoluẽtes ſine actuali iuriſdictione, cum habituali tantùm in ordine ſacerdotali collata, poſſunt à ſuis Prælatis puniri, prout in articulo ſuperiori dictum eſt.

## QVAESTIO XXIX.

### De correctione fratrum, quoad crimen ſodomiæ, & adulterij, in tres articulos diuiſa.

*Circa quam quæſtionem quæruntur tria.*

1 *QVomodo vitium ſodomiæ ſit abominabile & fugiendum.*

2 *Quibus cenſuris & pœnis Sodomitæ afficiantur & a quibus iudicibus iudicentur.*

3 *Vtrum monachus ſit puniendus propter fornicationem commiſſam cum muliere maritata.*

### ARTICVLVS I.

*Vtrum uitium ſodomiæ ſit abominabile, & puniendum.*

RESpondeo dicendo, hoc vitium abominabile eſſe, vt oſtendit quædam lex, *b* quæ erubeſcens de hac re verba facere, adeo obſcurè loquitur, vt vix intelligi poſſit, & deinde deſcendentes ad pœnam huic crimini condignam, his verbis ſeueriſſimis vtitur. *Iubemus inſurgere, leges, armarique iura gladio vltori, vt exquiſitis pœnis ſubdantur infames, qui ſunt, & qui futuri ſunt rei.* Deinde hoc oſtẽdunt verba Bartoli ibidem dicentis, quòd illa lex non conſueuit legi, quia de ea loqui nõ eſt honeſtum, & eſt luxuria ferina, non humana ſecundum Philoſophum, *c* quem allegat, & in hoc approbat Diuus Thomas, & in hoc peccato deordinatur ordinatio Dei, & naturæ, & ſic dicitur in ſacris Canonibus, *d* quod ſocietas, quæ cum Deo eſſe nobis debet, violabitur, cum natura, cuius ipſa eſt author, libidinis peruerſitate polluitur, & adeo eſt abominabile, vt etiam apud gentes eſſet deteſtabile. Et ait Auguſt. in ſermonibus de Sodoma, & Gomorrha, eſt illa turpitudo, quam immunditiam Apoſtolus vocat dicens, quod ab immunditia & miſeria Angeli fugiunt, & Dæmones ipſi oculos claudunt. Dicit etiam D. Auguſt. quod adeo hoc ſcelus abominabile eſt, vt Sanctus Ioſephus poſthabito honore domus, & amore ſanguinis, ſuos fratres inculpare non timuerit. De hoc peſſimo crimine aliqua flagella nobis ſacræ literæ teſtantur. *e* Nã, ſecundum Auguſtinum, vxor Loth conuerſa fuit in ſtatuam ſalis, quia Sodomitis non procurauit reſiſtere, & ſubdit, quod principium tanti criminis illis Ciuitatibus, quæ igne Dei conſumptæ ſunt, ortum eſt à mulieribus, & homines poſt modum ipſæ docuerunt. Vnde clamat contra eas dicens: O mulieres luxuriæ matres, nonne ſufficiebat vobis primum hominem decepiſſe.

*b L. vir. C. de adult.*

*c Ariſtot. 2. Eth. D. Th. in 4. d. 16. art. 4. poſt medium.*

*d C. adult. & c. flagitia. 32. q. 7.*

*e Geneſ. 19. n. 37.*

### ARTICVLVS II.

*Quibus cenſuris, & pœnis ſodomitæ afficiantur, & à quibus Iudicibus iudicentur.*

RESpondeo dicendo, quod Sodomita occultus non remanet irregularis, nec ſuſpenſus in ordinibus obtentis, & ſic celebrando non remanet irregularis, vt poſt Aretinum defendit Nauarrus. *f* Verum tamen eſt, quòd communis opinio, quam defendit Couarruuias, *g* & Iulius Clarus, contrarium tenet, quam minimè admitto, cùm nullus in iure reperiatur locus, qui hanc irregularitatem inducat. Dixi, Sodomita occultus, ſi enim eſt publicus & no-

*f Nau. c. 27. nu. 249.*

*g Couar. in Cle. ſi furioſus par. 3. § 1. nu. 6. Clar. in pract. cri. § ſodomia, verſ. luce clarius.*

& notorius irregularis remanet. Et ratio eſt, notatus enim de crimine enormi, & depoſitione digno, ſi eſt notorium, irregularis remanet, prout reſoluit Nauarrus *a* cum tale crimen ſit depoſitione dignũ, ſiquidem eſt adeo enorme, vt nefandũ ab omnibus dicatur, vt tradunt Barbatia, *b* Alexander de Neuo, Decius, & Marſilius.

*a Nau. in cu. 23. nu. 73. & 77 & ca. 27. nu. 248.*
*b Barb. conſ. 64. li. 1. Alexan. de Neuo conſ. 90. Marſi. conſ. 28.*
*c c. cis in conſt. Pontifi. in ter conſtit. Py V. conſtit. 28. pa. 587.*

Circa quod crimen quædam eſt conſtitutio *c* Pij V. data tertio Calendas Septembris. Pontificatus ſui anno tertio, quæ incipit. *Horrendum illud ſcelus, &c.* ibi, *Cæterum ne tanti flagitij contagium impunitatis ſpe quæ maxima peccandi illecebra eſt fidentius inualeſcat; clericos huius nefarij criminis reos grauius vlciſcendos deliberamus, vt qui animæ interitum non horreſcunt, hos certè deterreat ciuilium legum vindex gladius ſecularis. Itaque quod nos iam in ipſo Pontificatus noſtri principio hac de re decreuimus, pleniùs nunc, fortiusq; perſequi intendentes omnes, & quoſcumque presbyteros, & alios clericos ſæculares, & regulares cuiuſcunque gradus & dignitatis tam dirum nefas exercentes, omni priuilegio clericali, omnique officio, & dignitate, & beneficio eccleſiaſt. o præſentis canonis authoritate priuamus. Itaque per iudicem Eccleſiaſticum degradati, poteſtati ſtatim ſæculari tradentur, qui de eis illud idem capiat ſupplicium, quod in laicos hoc in exercitio deuolutos legitimis reperitur ſanctionibus conſtitutum.* Hæc Pius V. in dicta conſtitutione.

*d Nau. in ca. 27. nu. 248.*

Circa quam conſtitutionem notat Nauarrus, *d* non inducere illam ſupradictas pœnas quoad laicos, quia nihil agit de illis.

Notat ſecundò, quod neque quoad clericos ſi teneamus pœnas eius ipſo iure non incurri, quod tamen teneri non poteſt propter illa verba: *Præſentis Canonis authoritate priuamus*, quæ cum ſint præſentis temporis inducunt ipſo iure pœnam, prout traditur in iure, *e* & reſoluit Felinus iuncta Gloſſa communiter recepta.

*e Ca. excõmunicamus de hæret. Fel. in eo. Rodulph. nu. 28. & melius. nu. 3. de reſcrip. gloſ. in c. in pœnis, de reg. iur. lib. 6.*

Notat tertiò non includere illam quemcunque clericum ſodomitam, ſed ſolùm exercentem, quod verbum dixit mihi ſanctiſſimum dominum noſtrũ Gregorium XIII. de induſtria, poſuiſſe Nau. aliqua in confirmationem huius dicti adducens.

At Salzedo, in additionibus ad practicam criminalem canonicam Bernardi Diaz de Lugo, contra Nauarrum inſurgit, dicens eandem pœnam eſſe imponendam clerico, aut regulari hoc crimen committenti, licet non continuanti, & exercenti. Quod probat ex alia Pij V. conſtitutione data anno Domini milleſimo quingenteſimo ſexageſimo ſexto, anno primo ſui Pontificatus, quæ incipit: *Cum primum Apoſtolicum officium diuina nobis diſpoſitione cõmiſſum, &c.* Cuius conſtitutionis fecit mentionem Pius V. in ſua ſecunda, cuius tenorem ſupra retuliſmus: in qua prima conſtitutione non facit mentionem dicti verbi, *exercentes*, ſed ſolùm vtitur verbis, *ſi quis perpetrauerit*, quibus innuit, dictas pœnas perpetrantes tale delictum comprehendere, licet illud continuando minimè exerceant. At miror valde, ꝙ hic adeo doctus uir quodam tam fragili argumento in hanc ſententiam tam duram vaierit, deuiando ab opinione tam pia Naua. ab ipſo tam doctè probata, & authoritate Gregorij XIII. confirmata, præſertim cum eius argumento facillimo negotio poſſit reſponderi, ſcilicet, quòd leges poſteriores limitant & declarant priores: & ſic ſecunda conſtitutio vtendo dicto verbo, exercentes, declarat primam conſtitutionem, quæ ſolùm via fuit verbo, perpetrauit. Nec mirum eſt etiam, quod in hac ſecunda conſtitutione verbo, exercentes, Summus Pontifex vtatur, cùm pœnæ appoſitæ contra ſodomitas in ea maiores multo ſint, quàm in prima conſtitutione appoſitæ, vt patet ex eius verbis, ibi: *Itaque quod nos in ipſo Pontificatus noſtri principio hac de re decreuimus, nunc plenius, fortiuſque perſequi intendentes, &c.* intelligit enim Summus Pontifex tã graues pœnas non contra quemcunque hoc crimẽ perpetrantem fragilitate humana eſſe infligendas, ſed tantùm contra continuatione vitioſa exercentes.

Aduertendum eſt etiam circa prædictam conſtitutionem, quod videtur temperanda, ne comprehẽdat omnem exercentem crimen contra naturam, quæ comprehendit omnem pollutionem extraordinariam ſecundum D. Thomam, *f* nec exercentẽ omnem actum ſodomiticum, qui comprehendit omnem pollutionem habitam cum alio, vel cũ alia extra vas ordinarium, ſecundum eundem D. Thomam, ſed ſolùm habentem copulam ſodomiticam, argumento cuiuſdam decretalis, *g* quæ habet non conſummari copulam, niſi intra vas naturale ſemẽ effundatur, & alterius Canonis, *h* dicentis ex tali pollutione non gigni affinitatem. Ex quibus videtur colligere Nauarrus, *i* quod etiam in hoc caſu, vt huiuſmodi pœnæ locum habeant, requiritur vt cõſummatio huius nefandi criminis fiat in vaſe extraordinario, alioquin non comprehendent ipſum exercentem pęnæ prædictæ conſtitutionis. Notandum eſt etiam circa prædictam conſtitutionem, an ſicut eſt recepta in foro exteriori, ita ea in foro interiori ſit recepta, ad quam ait Nauarrus *K* reſpondere non eſt Iuriſconſulti, argumento cuiuſdam legis. *l* Ego non poſſum mihi perſuadere, quod obliget in foro conſcientiæ, cum leges pęnales rigoroſę ſecundum ea, quæ in dicto primo tomo diximus; ſint ita mitigandæ, vt eas in tantùm in foro exteriori obligare dicamus. Ex quo infertur, quod licet ipſo iure ſint depoſiti dictum peccatum exercentes, vt patet ex dicta conſtitutione, & tenet Nauarrus, in foro tamen conſcientiæ non debent cenſeri depoſiti, nam cum depoſitio ſit grauior pęna, quàm irregularitas, non eſt credendum, Summum Pontificem animarum ſalutis maximè zelatorem ipſas in foro conſcientiæ reſpectu tam rigoroſæ pęnæ illaqueare voluiſſe, qua autem pęna ſit puniendus hoc delictum committens, vide ea quæ in primo tomo diximus. *m*

*f D. Tho. 2. 2. q. 144. ar. 11.*
*g c. ſi. de ſpõſ.*
*h c. extraord. 32. q. 2.*
*i Na. vbi ſu.*
*K Na. vbi ſu.*
*l l. vt reſponſum. C. de tranſactio.*
*m 2. to. q 30. ar. 18 p. 315.*

## ARTICVLVS III.

*Quomodo monachus ſit puniendus propter fornicationem commiſſam cum Muliere maritata.*

RESpondeo dicendo, quod in Hiſpaniarum Regnis eſt quædam ordinatio *n* facta à Rege Ferdinando, & à Domina Regina Elizabet, Hiſpali, anno Domini milleſimo quadringenteſimo nonageſimo primo, & alia pragmatica facta Cordubæ eodem anno, decimo octauo die Auguſti, & alia ſimilis facta in Hiſpali, anno Domini, milleſimo quingenteſimo ſecũdo, qua dicitur. *Pero declaramos que ninguna muger caſa da pueda dezirſe manceba de clerigo, frayle, ni caſado, ſaluo ſiendo ſoltera y tenida por el clerigo por mãceba publica, y que la tal muger caſada no puede ſer demandada en juyzio ni fuera del ſaluo ſi ſu marido la quiſiere acuſar.* Quæ determinatio deciſioni Iuris cõis eſt conſona, prout in quadã lege *o* cõtinetur, vbi habetur, quod licet acceſſus ad meretricẽ non ſit punibilis, fallit tamen in meretrice nupta, eã quippe poterit vir eius de adulterio accuſare, adulteriũ enim nõ cadit ſub legibus ſimpliciter loquẽtibus de acceſſu, & delicto carnali mulierum ſecundũ Ioãnem *p* Andreã, cujus ſententiã extollit Andreas Siculus, Antonius Gomez, & alii relati per Ioannem Matienco; verũ eſt tamen, quod concubina Clerici etiam coniugata, ſi modo publica

*n in l. regali. lib. 8. tit. 19. de los amancebados l. 2.*
*o L. ſi uxor. verſ. ſed in ea de adulterijs noua recopila.*
*p Ioan. And lib. 5. tit. 8 & ſucceſ. lib 8 gloſ. 2.*

fuerit, pro modo culpæ ab eccleſiaſticis iudicibus eſt punienda, vt ſtatutum eſt in Concilio Tridentino, *a* & ita ex legibus ſupradictis tenet, & reſoluit cum alijs Azeuedo, *b* quod ſi clericus talem mulierem coniugatam publicè vt concubinam ſuam teneat in domo ſua, contra ipſam procedi pōt, prout tenet Bernardus Diaz *c* de Lugo, & Salzedo, eius additionator dictum Concilium ad hoc conſiderat, & ait *d* Azeuedo, quod iudices Eccleſiaſtici quotidie id faciunt, vt per eundem Bernardum Diaz, *e* ſed non ſine magno eorum periculo, nam viſum eſt iam maritos id ſciuiſſe, & eas de adulterio accuſaſſe, & ideo, ait, debent ab his abſtinere, vel ſaltem cum maximo ſecreto, & cautela id facere, ne fortè maritus ſciat, & accuſet eam de adulterio, vel eam occidat, prout conſulit faciendum Auendanus. *f* Ex his in fertur deciſio, & reſolutio ad id, qđ in articulo quæſtionis propoſitum fuit definiendū, quod ſcilicet Iudices regulares nulla lege prohibētur contra regulares adulteros procedere, leges.n. Iuris conſultorum Imperiales, & regales nullo modo prælatos regulares ligant, niſi in quantum lege Diuina, aut naturali ad eorum obſeruationem obligantur, prout in 1. tomo, *g* cum Theologis dictum eſt, tum etiam, quia negotia religionum ſine ſtrepitu, & figura iudicij, ſola veritate inſpecta peraguntur, Vbi iudices, ſunt prælati regulares. Notarij ſunt ipſarum religionum regulares, quorū proceſſus ita ſecretè fiunt, vt nullis niſi principalioribus patribus ſint manifeſti, & iudex regularis poteſt præcipere notario ſuo ſubdito, vt nomen adulteræ fileatur, & tantùm tefetatur, & comprobetur ipſum religioſum cum quadam muliere coniugata adulterium commiſiſſe, ex cuius proceſſus fulminatione nihil poſſet ſumere maritus adulteræ, vt eam in iudicio accuſaret. Et ita ex mente eorum, quæ tradunt Doctores ſuperius citati iudices regulares poſſunt, & tenentur contra monachos adulterium committentes procedere, examinando veritatem ea prouidentia & ſecretò, quod in tam graui negocio requiritur, ita vt huiuſmodi proceſſu fulminato maritus ad mulierem accuſandam, aut occidendam minimè irritetur, & delinquens pro modo culpæ puniatur. Vnde miror, qua ratione iudices regulares in aliquib. partibus contra religioſos adulteros criminaliter per uiam inquiſitionis ſecretò ſumendo teſtes ſæculares procedere nolunt, cum id ipſis nulla lege Canonica prohibeatur, neque ex tali inquiſitione ad modum explicatum facta aliquid mali adulteræ futurum timeatur, & ex impunitate huius delicti poſſunt religioſi ſui inſtituti obliti coniugatas magis quàm ſolutas adamare.

*a Trid. ſeſ. 24 ca. 8. de refor. b Azeued. li. 8. noua comp. tit. 15. de los amancebados inl. 1. nu. 2. et 3. c Ber. Diaz in pract. cri. cano. c. 79. & ibi Salzedo verſ. concubina clerici. d Azeuedo ubi ſupra. e Lugo vbi ſup. c. 85. n. 6. f Auēda. vbi ſupra. g 1. Tomo, q. 8.*

## QVAESTIO XXX.

### De correctione fratrum, quoad pœnam ſacrilegij cum monialibus imponendam, in duos articulos diuiſa.

*Circa quam quæſtionem duo quæruntur.*

1 *QVa pœna debeant puniri committentes ſacrilegium cum monialibus, & ipſæ moniales conſentientes.*

2 *Vtrum filij monialium, & ſacerdotum ſint ſacrilegi.*

### ARTICVLVS I.

*Qua pœna debeant puniri committentes ſacrilegium cum monialibus, & ipſæ moniales conſentientes.*

RESpondeo dicendo, quod obſeruantia Caſtitatis quid annexum eſt ſtatui monialium Veſtales enim, quæ dijs virginitatem vouerant, ſi deprehendebantur in aliquo peccato contra virginitatem, virgis cædebantur fere vſque ad necem, deinde viuas defodi lege ſancitum fuit, vt memoriæ prodit Pomponius Lętus de ſacerdotibus Romanorum, vbi de Veſtalibus agit Plutarchus *h*, & multa de ſupplicijs harum Veſtalium lectu non indigna Liuius, *i* & alij hiſtorici ſcribunt, imo tanta in his religio obſeruabatur, quod Minutia Veſtalis virgo propter mundiorem iuſto cultum libidinis fuit ſuſpecta, viuaque defoſſa, vt refert Liuius. *K* Vnde non mirum, ſi monialis hodie huius criminis rea à ſuo monaſterio ſit extrahenda, & in alio recludi, vt diligentius ſeruetur, ne forte deinceps in tale ſcelus incidat iuxta ea, quæ in iure *l* notantur. Is autem, qui dictam monialem corruperit, licet vnum tantùm commiſerit peccatum, hoc tamen vnum varias habet deformitates, qua ratione peccatum ſit grauius, hoc enim facinus perpetrans ſponſam Chriſti corrumpit, & committit tria peccata, ſacrilegium, adulterium, & inceſtum, quoad accuſationem, quia de his omnibus poteſt accuſari, vt per gloſſam notabilem, quam ſequitur Abbas, *m* cuius pœna eſt, vt deponatur ab officio, & beneficio per textum iuncta gloſſa ibi, *n* tradunt Anania, *n* Bermondus Choueronius, Couarruuias, Didacus Perez, & Menochius. Si verò fuerit laicus corrumpens virginem in foro Canonico, propter hoc crimen excommunicatur, vt in eodem iure *o* continetur, & in lege partitarum recipitur. In foro verò ſæculari laicus, qui crimen hoc perpetrauerit, pœna vltimi ſupplicij eſt plectendus, bonaque ſua monaſterio ſunt adiudicanda, prout tradit Bermondus in loco ſuperius allegato. Mediolani verò legibus, & Papiæ ſtatutis, qui grauiſſimum hoc crimen perpetrauerint pœna mortis puniuntur, vt refert Menochius. *p* Quod ipſum etiam eſt ſtatutum priuatis conſtitutionibus, & ſtatutis Italię, vt referunt Hippolytus, *q* & Iulius Clarus. Ex pœnis autem relatis colligere poſſunt iudices regulares, qua pœna debent affici moniales hoc tantùm delictum perpetrantes, & religioſi cum ipſis coeuntes.

*h Plut. prou. 36. i Liui. li. 1. & 8 decad. 1. & Dionyſ. li. ant. li. 8. K Plin. iun. li. 4. epiſ. K Liuius lib. 8. decad. 1. l Ambro. de ſanctiſ. ep. 5. pon. collas. 9. c. ſiquis rapuerit. 27 q. 6. m Gl. in c. virginib. 7 q. 1. Abb. in ca. at q. clerici de iud. nu. 3. & in c. pen. no. 3. de purgat. canon. n c. ſi quis epiſc. 29 q. 1. Anan. conſil. 5. col. 2. Bermō. tit. de publi. concu. in rub. de ſacrileg. pa. 67. Conc. in Clem ſi furioſus in initio 2. p. nu. 8. de homicidio, Perez in l. 1. tit. 15. lib. 8. ordi. Menoch. de arb. lib. 2. cent. 4. caſu. 60. nu. 37. o d. cap. ſiquis epiſ. lib. 6. tit. 78. p. 1. p Menoc. vbi ſu. caſu. 384. q Hippo. inl. vnic. nu. 4 & ſeq. de rap. vir. Clar. in pract. §. forn. verſ. cum monial.*

### ARTICVLVS II.

*Vtrum filij monialium, & ſacerdotum ſint ſacrilegi.*

REſpondeo dicendo, quod reſolutio propoſiti dubij ex reſolutione alterius, ſcilicet an filij presbyterorum ſint ſacrilegi, ſatis clara ſe manet.

Pro explicatione autem ſupradicti dubij eſt notandum, quoſdam tenere presbyterum cum ſoluta coeuntem, ſimplicem tantum committere fornicationem. Quam opinionem dicunt communem Iulius Clarus, & Paleotus, *r* & Decius. At quod committat adulterium, vel inceſtum, tenet Nauarrus, *ſ* tenentes autem hanc cum Nauarro, & eius ſequacibus opinionem fundantur in quodam Canone *t* diffiniente, quod nullum facere ſubdiaconum præſumant Epiſcopi, niſi qui ſe caſtè victurum promittat, & in alio Canone diffiniente *u* quod clericus, qui poſt dictam promiſſionem habuerit concubinam, committit ſacrilegium, vbi id notat Archidiaconus, & pro hoc eſt gloſſa in pragmatica ſanctione dicens, quod talis clericus, etiam cum ſoluta & corrupta, committit adulterium, & ſacrilegium,

*r Cla. lib. 5. ſen. §. fornicat. §. inceſ. verſ. ſed nunquid Paleot. de no. & ſpu. c. 16. nu. 13. Dec. in c. at ſi clerici de iud. n. 37. ſ Nau. c. 16. nu. 2. t c. de qu 28. diſt. vbi Archid. u Gl. in pragmat. ſanct. tit. de concubina. 2. tit. 192.*

quæ

Digitized by Google

quæ difficultas in hoc conſiſtit, an illa promiſſio, de qua in præfato Canone, habeat vim voti, ſi enim habet prædictam vim, eſt videndum, quam obligationem de ſui natura includat, & omnes Doctores faciunt differentiam inter votum, quod fit per ingreſſum religionis, & votum, quod fit per ſuſceptionem ordinis ſacri, ſcilicet quod in voto, quod fit per ingredientem religionem, eſt continentia eſſentialiter annexa, per quam profeſſionem homo totaliter renunciat ſæculo; ſed per votum, quod fit per ſuſceptionem Ordinis ſacri, non eſt continentia ita eſſentialiter annexa, ſed poteſt manere ſolennitas ipſius ordinis ſine dicta continentia. Ita inter alios reſoluunt Sylueſter, *a* & Soto poſt antiquos. Si ergo continentia non eſt eſſentialiter annexa voto, quod fit ex ſuſceptione ordinis, videtur quod faciendo contra continentiam, non fiat eſſentialiter contra votum, & ſic non committitur adulterium, nec ſacrilegium, ſed ſimplex fornicatio.

*a Syl. v. votum. 4. q. 1. et de iuſt. li. 7. q. 6. ar. 1. et*

At huic contrariorum rationi reſpondetur, quod licet non ſit ita eſſentialiter annexa, non poteſt negari, quod in ſacri ordinis ſuſceptione voueatur implicite ſolemniter caſtitas, & per conſequens ſacientem contra prædictum votum committere adulterium; & ſacrilegium. Quod autem in ſacri ordinis receptione fiat votum implicitum caſtitatis, luculenter ex multis Pontificum Decretis, & ſanctorum patrum authoritatibus tradit doctiſſimus pater frater Michael à Medina, *b* inter quæ allegat Concilium Toletanum ſecundum ſub Amalarico principe Gothorum, quod Concilium diſponit, vt ſacris initiandi caſtitatem promittant. Quo conſtituto ait ipſummet Concilium, cauendum tamen eſt his (ſcilicet ſacris initiatis) ne quando ſponſionis immemores ad terrenas nuptias, aut abortiuos concubitus vltra recurrant, quod ſi forte fecerint, vt ſacrilegij rei, ab Eccleſia habeantur extranei. Hæc Concilium. Quam conſtitutionem vniuerſa hodie Latina Eccleſia religioſè colit, & eam, cum ſubdiaconos ordinat, quaſi ordinis fundamentum ſupponit, vt ex Romano Pontificali conſtat, in quo Epiſcopus ordinans ita promouendos ad ſubdiaconatum affatur. *Fratres dilectiſſimi ad ſacrum ſubdiaconatus ordinem promouendi iterum, atque iterum conſiderare debetis attentè, quod onus appetitis, hactenus liberi eſtis, licetq; vobis ad ſæcularia vota tranſire; quod ſi hunc ordinem ſuſceperitis, amplius non licebit à propoſito reſilire, ſed Deo, cui ſeruire regnare eſt, perpetuo famulari, & caſtitatem illo fauente ſeruare oportebit, atque in Eccleſia Dei ſemper eſſe mancipatos, proinde dum tempus eſt, cogitate, & ſi in ſancto propoſito perſeuerare placet, in nomine Domini huc accedite, quibus placet accedere.* Hactenus Epiſcopus ordinator. Qui ſanè cum ſubdiaconos teneri ad caſtitatem doceat, neque tempore ordinationis eandem caſtitatem illis imperet, nec ab illis votum repoſcat, apertè proditur etiam iam votũ caſtitatis ſupponere ex ipſa Eccleſiaſtica conſtitutione ordini ſubdiaconatus adiunctum, ita neque cum ordinẽ ſuſcipiat ipſam non minus, quàm verbis caſtitatem vouet. Exigebant quidem prius, vt ex multis Conciliorum, & Pontificum locis relatis à Medina proditur, votum verbis præconceptis, & explicitis, quod fortaſſe tunc temerat noua, neq; ſatis vſu iam obtenta, poſtea verò verba omitti cœperunt, quod ſatis ad profeſſionem videretur ipſa ordinis ſacri ſuſceptio, cùm æqualiter res, & verba promittẽtes obſtringant, qui. n. per diẽ, & annum integrũ in religione perſiſtit, aut profeſſorum habitum ſpontaneum accepit, non minus profeſſus cenſetur, quàm is, qui verbis præcõceptis profeſſionem teſtatus eſt, id autem votum implicitum Pontifices appellant. *c* Ex dictis ſatis patet, quod ſi

*b Medi. ſacro. hominum continen. li. 3. c. 1. & 3.*

*c c. quod votũ*



frangunt votum ſolenne caſtitatis, fornicando, committunt ſacrilegium: ex quibus ſatis etiam apparet, quod filij habiti à monachis, aut monialibus poſt votum caſtitatis in profeſſione admiſſum, ſunt ſacrilegi, & in odium ſuorum progenitorum pœna ſacrilegorum filiorum plectuntur, prout Sixtus V. in ſua rigoroſa conſtitutione contra ſacrilegos edita ſatis ſignificauit.

*de voto, & voti redemp. l. 6. c. periculoſo de ſtatu regularium. lib. 6.*

## QVAESTIO XXXI.

### De correctione fratrum, quoad punitionem calumniatorum, & maledicorum, in quatuor articulos diuiſa.

*Circa quam quæſtionem quatuor quæruntur.*

1 *QVa pœna puniatur calumniator.*
2 *Vtrum mittens litteras ad ſuum prælatum ſuo ſigillo clauſas, de aliquibus criminibus contra aliquos eum certiorem faciens, ſit puniendus tanquam calumniator, ipſa crimina non probando.*
3 *Qua pœna maledicus ſit puniendus.*
4 *Qua ſit pœna puniendus monachus ſeditioſus, & ſeminans diſcordias inter fratres.*

### ARTICVLVS I.

*Qua pœna puniatur calumniator.*

REſpondeo dicendo, quod Soto *d* ait, pœnam contra calumniatores diuino iure *e* probari, quod eleganter ipſe de more explicat. Ariſtoteles *f* verò aſſerit, in bene inſtituta republica grauiter calumniatores eſſe puniendos, quoniam non populares in iudicium vocare conſueuerunt, ſed nobiles. Vnde Demoſthenes, in oratione contra Ariſtogitonem, calumniatores appellat ipſos quoque veluti viperinam habentes naturam puniendos eſſe, & vſque ad radices penitus eſſe extirpandum hoc genus hominum calumniatorum, velut hoſtium naturæ prudẽter admoneat. Erat quidem olim lex Memmia contra calumniatores inuenta, vt ait Cicero pro Sexto Roſcio, ne liceret in iudicio legib. aut maieſtate poſtulari abuti ad quæſtum, & libidinem, & ita accuſare, vel id obiicere, quod planum facere non modo non poſſis, verum ne conocris. Sunt quidem calumniatores ſeueriſſimis pœnis plectendi, & ideo non immerito Ageſilaus ſeuerius calumniantes, quàm fures perſequebatur, quod annotauit doctiſſimus Nicolaus, Antonius *g* Crauera. Apud Romanos verò aliquando calumniatores ab vrbe eiiciebantur, vt author eſt Cornelius Tacitus. *h* Et lex antiqua. *i* Viſigotorum aduerſus calumniatores talionis pœnam ſtatuit, vt qui accuſauit innocentem, talionis pœnam ſuſcipiat, quam pateretur accuſatus, ſi de crimine fuiſſet conuictus. Ex lege verò Charundiæ, in calumnia deprehenſi myrtho coronati per vrbem circumferebantur. Erat ſanè apud eos ignominioſa pœna myrtho coronari, vt refert Diodorus Siculus, *k* cum Iulius Cæſar puniret ſeditionem iuxta Placẽtiam ab exercitu ſuo commiſſam, & cum inter ſeditioſos quidam, qui nihil peccaſſe, ductus ad eum fuiſſet, Cæſar ductorem, qui illum accuſauit, eius loco interfici mandauit, vt refert Appius Alexander. *l* Et in huius tanti criminis deteſtationem non vulgariter conducit, quod legitur in libro Heſter, *m* Amã calumniatorem laqueo

*d Sot. lib. 5. de iuſt. q. 5. ar. 4.*
*e Exod. 20. Deut. 20.*
*f Ariſt. lib. 8. pol. c. 5.*
*g Cra. in annot. ad octau.*
*h Tacitus l. 5. annalium.*
*i l. 5. tit. de in fort lib. 7. ubi ſig.*
*k Sicul. lib. 12. Biblioth.*
*l Alex. lib. 2. de bello ciuili.*
*m Heſter. 8.*

 fuiſſe

fuiſſe ſuſpenſum ob eam cauſam, quia Mardocheũ innocentem ſuſpendi calumnioſè totis viribus intendebat. Iure autem Canonico antiquo talionis pœna plectitur dictus calumniator: & in Concilio Arelatenſi *a* diſponitur eos, qui falſa fratribus obiec iſſe conuicti fuerint, placuit vſque ad exitum non communicare, ſicut magna ſynodus ante conſtituit, niſi digna ſatisfactione pœnituerint, & in quadam Decretali decernitur, *b* quod clericus calumnioſus accuſator priuetur officio, & verberatus publicè in exilium mittatur. At vt aduertunt ibi Antonius, & Abbas, hoc ideo ibi fuit deciſum, quia pœna, cui erat puniendus accuſatus, non erat proportionabilis accuſatori, ſi enim eſſet proportionabilis talionis pœna plecteretur. Verum eſt tamen, quod hodie talionis pœna antiquata eſt, & ſic calumniator iudicis arbitrio punitur, iuxta Baldum, *c* Abbatem, Hippolitum, Boſſium, Cooarruuias, & Alciatum. Vnde cum pęna calumniatoris arbitrio iudicis ſit imponenda, varias pęnas vtriuſque iuris Doctores excogitarunt, de quibus per Menochiũ, *d* & Gregorium Lopez. Aduertant iudices, quod ſi aliquis calumniator plura obijciat crimina, quæ non probat, ſi aliquid eorum probet, nõ eſt plectendus, niſi mitius, prout tenet quædam Gloſſa *e* qui aduertere debent, ne in practica errent, quod in ordine procedendi ſententia abſolutoria condemnati debet præcedere, & poſtea ſucceſſiuè, non diuertendo ad alia, accuſator de calumnia condemnandus eſt. Ita communiter receptum eſt, vt fatetur Salicetus *f* & receptiſſima practica eſt, quod iudex prius quam accuſatori terminum ſtatuat, vt ſe defendat, alleget, & probet cauſas, propter quas non debeat de calumnia condemnari, quando vero nihil allegauerit & probauerit, eadem ſententia debet condemnari. Ita Bartolus. *g* ſi verò iudex non ſtatuto dicto termino accuſatorem condemnauerit, in ſyndicatu tenetur, & condignis pœnis eſt plectendus, prout ſcribit Angelus, *h* quem refert, & ſequitur Iulius Clarus. Ex his ſatis patet, quomodo iudices regulares ſe debent habere cum fratribus calumniatoribus, ipſorum enim arbitrio eorum commiſſa eſt pęna, qui qualitatem calumniæ, & perſonæ calumniatæ, & calumniatoris, & nocumentum pacis, & tranquillitati religioni prouenienti debent maximè attendere.

*a* Arel. c. 14. & c. 1. de cal. *c* Bald. in l. Athletas. §. calumniatorē 6. ff de his, qui not. an. infam. Abbas in c. 1. in fi. ubi Fel. nu. 1. de conſt. Hippol. l. q. ... modũ num. 12. ff de q. Boſſius in tract. de delict. tit. de accuſat nu 17. & tit. de calum. nu 8. Couar. li. 1. variar. c. 9 nu. 1. Alciatus lib 9 parerg. tur ca.
*d* Menoch. de arbi. q. 2 cen. 4 caſu 422. Greg in l. 15. tit. par 7 uer. tal mal... et in l. 7. & in l. fin tit. 17. p 3.
*e* Gloſ. in d. c. 1. uer. de ſerent. de elect. lib. 6.
*f* Sali. in l. 1. nu. 30. de calum.
*g* Bar in d. l. Athletas. §. cal. ... nu 6. ff de his, qui not. an.
*h* Angel. in tract. maleſ. uer & ad querelam, nu. 7. Clarus lib. 5. recep. ſent. §. fi. q. 62. v. ſed quæro
*i* l. Si quis §. notandum 3. q. 7. li. 1 §. 1. ff ad ſenatus conſul. Turpilian.
*K* Valla. li 6 elegant. c. 30.
*l* Alciat li. 4. de verb ſign.
*m* Gloſſ in c. 2. calumn de calumni. Clarus li. 5 recep. ſent. § fin. q. 62. uerſ. dixi ſupra Menoc. de arbit. li. 2. cent 4. ca. ſu 31. nu 4. Maſcar. de probat vol. 1. concl. 21.

## ARTICVLVS II.

*Vtrum mittens literas ad ſuum prælatum, ſuo ſigillo clauſas, de aliquibus criminibus contra aliquos eũ certiorem faciens, ſit puniendus tanquam calumniator ipſa crimina non probando.*

RESpondeo dicendo, quod ad hãc quæſtionem decidendam eſt aduertendum, illum dici calumniatorem, qui falſa crimina proponit, vt notatur in iure, *i* & tradunt Doctores, & ſic Cicero contra Saluſtium inquit ſed eſt quædam calumnia, quã vnuſquiſque noſtrum tacente animo ſuo fert, de eo, qui falſum crimen bonis obiectat. Laurentius *K* Valla, calumniari, inquit nihil aliud eſſe, quàm cauillari, cuius opinionem falſam eſſe cenſet Alciatus. *l* Sed hæc de nomine tractent Grammatici. Nos autem in altiori claſſe militantes dicimus, quod ille calumniator eo ipſo, quod propoſitam accuſationem non probat, præſumitur calumniator. Hoc patet ex dictis in ſuperiori articulo, & tenet quædam Gloſſa, *m* quam communiter receptã teſtatur Iulius Clarus, & Menochius, & multa cógerit Maſcardus; Et calumniator dicitur, qui ſimul tantùm calumnioſè accuſauit ex ſententia Rippæ, *n* vnde cum mittens literas in epiſtola miſſiua non accuſauerit, minimè calumniatoris pęna debet puniri, etiam ſi in ea aliqua falſa ſcripſerit, cum ea ſint ſcripta ad ſuum prælatum ſecreto ſuo ſigillo obſignata, & neque etiam ea ipſe dixerit per viam denunciationis iuridicæ, denunciatio enim iuridica eſt, quando aliquis inquiſitus in inquiſitione generali, aut ſpeciali ſub obedientia, vt propalet veritatem punibilem, denunciat Petrum verbi gratia talia commiſiſſe. At talis epiſtolam mittens tantùm extraiudicialiter aſſerit Petrum talia commiſiſſe, quæ extra iudicialis aſſertio non facit fidem, vt aliquis per eam puniatur, vnde etiam ſi non probet, non debet puniri pęna calumniatoris, cum re vera iuridicè loquendo neminem fuerit calumniatus. Nec etiam debet puniri pęna infamatoris, cum re vera nullius famam maculauerit, ſiquidem vt ſupponitur epiſtola fuit ſecreto miſſa, & tantùm fuit informatiua intendens per eam ſuum prælatum informare, vt cautè procedat, & cognoſcat oues paſcendas, & corrigendas. Verum tamen eſt, quod ſi eam epiſtolam ſcripſit animo iniuriandi ſine cauſa, ſiue verum dixerit, ſiue falſum, videtur teneri actione iniuriarum vt in ſimili tenent multi allegati per Bernardum *o* Diaz de Lugo, quam opinionem dixit communem Curtius *p* Iunior. At Salzedo eius additionator ait, quod ſi delictum, quod detegitur reipublicæ, expedit, vt detegatur, nulli pęnæ locus eſt: ſi verò non expedit reipublicæ, tunc qui crimen reuelat, vel defectum obijcit, pro modo culpæ eſt animaduertendus, & dicit hanc opinionem eſſe Bartoli, *q* quam poſt alios ſequitur Iulius Clarus. At Couarruuias *r* ait iniuriarum actione illum liberum non eſſe, qui in iudicio, vel extra iudicium propriæ vindictæ cauſa conuicium aliquod alicui dixerit, non vt ei, vel reipublicæ conſulat, licet verum crimen obijciat; & reipublicæ manifeſtum fieri interſit. Denique idem ſequuntur Placa, *ſ* & Didacus Perez, qui expreſsè reprehendit Gregorium Lopez, & hæc opinio in controuerſijs forenſibus eſt accepta, & merito vt anſa obijciendi crimina iniquo animo omnino tollatur, & aduertit Salzedo, *t* expedientiſſimum eſſe iure Pontificio ſupradictam communem opinionem non eſſe admittendam, cum eo iure minimè excuſetur, qui iniurioſa verba in alium protulerit, licet vera ſint, cum prius charitatis monitio debeat præcedere, ita Doctores communi ſenſu receptum referunt Alexander de Neuo *u*, & Iulius Clarus, quæ doctrina celebris eſt, & in tribunalibus Eccleſiaſticis, & regularibus maximè notanda. At in noſtro caſu hæc locum non habet, cum & epiſtola non ſit ſcripta animo iniuriãdi, ſiquidem, vt ſupponitur ad prælatum ſigillo obſignata eſt miſſa, & à ſecreti naturalis limite minimè receſſerit, imò prælatus, ad quem fuit miſſa, poteſt agere actione iniuriarum contra epiſtolam aperientem, & publicantẽ, cùm ipſi ex huiuſmodi apertione maxima iniuria irrogetur, & munus prælationis detrimentum patiatur: propter timorem enim ſimilis apertionis, & publicationis multi ab ſcribendis, & mittendis literis ad ſuos prælatos retrahentur, quarum ſcriptio, & miſſio aliquando in maximam religionis vtilitatem neceſſaria eſt, ut per eas informentur prælati de his, quæ neceſſariò, ut ſuum munus rectè exequantur, ſcire debent.

*n* Rip. in c. 1. nu. 96. de ad.
*o* Lug. in practi. c. 66. nu. 6
*p* Curt. Iun. in l. fi. nu 30. ff. quod quiſque iuris.
*q* Bart. in l. eum qui innocentē in ſer. ff de iur. Clar. lib. 5. recept. ſen §. iniuriā verſi. sed quæro.
*r* Couar. li. 1. var. c. 11. n. 6.
*ſ* Placa de de li. c. 1. nu. 7. Perez in rub. tit. 9. li. 8. ordinamen. ver. aut delictum.
*t* Sal. ubi ſu. in fi. lit. B.
*u* Neuo conſi. 62. num. 5. in fi. Clarus lib. 5. receptu. §. iniuriā. verſ. item quæro in fi.

## ARTICVLVS III.

*Qua pœna maledicus puniatur.*

RE ſpondeo dicendo, quod Bernardus Diaz de Lugo *a* tenet, maledicum condemnari ad retractionem iniuriæ, ad hoc, vt præſentia iudicis, & bonorum hominum, dicat, ſe mentitum fuiſſe, cùm ita cautum ſit, & ſeruari ſoleat in Laicis, iuxta quandam legem *b* huius regni. At opinionem cõtrariam tenuit Boerius *c* in clericis & ſacerdotibus, quam ſequitur Perez, & Placa, & Padilla, qui omnes authorem prædictum reprehendunt, & meritò in ea ſententia, quia clericus ob tale crimen habet à iure Canonico pœnam ſtatutam, vt veniam ab aduerſario petere cogatur, vt habetur in iure, *d* igitur illa pœna clericus à ſuis prælatis puniri debet, non enim oportet, vt ex alienis tribunalibus extraordinarias, & crudeles nimis pœnas reportent. Quam etiam ſententiam non mediocriter adiuuat, quia ſicut nobiles non tenentur palinodiam recantare, vt determinatum eſt in quadam ordinamentorum lege *e*, pari ratione neque religioſus, neque ſacris ordinibus inſignitus. Nam priuilegium militis ſæcularis ad militem cæleſtis militiæ extenditur, iuxta quandam gloſſam, *f* quam poſt alios communiter receptam dicit Couarruuias, & eſſet ſanè iniquum, quod milites ſæcularis militiæ hoc priuilegio fruerentur, non verò miles cæleſtis militiæ, cùm non ſolùm huius dignitas illius dignitatem ſuperet, verùm regalem quoque ſupereminea t, vt ſacri Canones *g* inſinuant, & quanta differentia eſt inter Solem, & Lunam, tanta eſt, aut certe maior inter imperium, & ſacerdotium, vt dicitur in iure, *h* & Salzedo *i* ait, ſemper in controuerſiis forenſibus receptam vidiſſe hanc opinionem, & primum omnium eam Salmanticæ publicè legendo ſequutum fuiſſe inſignem eius præceptorem Doctorem Gutierrez Diaz de Sandoual, & Nogerol ſacrorum Canonum in ea Academia profeſſorem primarium. Vnde videtur concludendum, quod maledicus ſacerdos non eſt obligandus palinodiam recantare, etiam ſi contra alios crimina falſa protulerit. Nec obſtat, quod contra aliquos ſacris ordinibus inſignitos, & in dignitatibus conſtitutos, talia protulerit ſcribendo, ita vt eorum honor aliquod detrimentum patiatur, niſi ſe mentitum eſſe fateatur. Nam reſpondetur, quod honor ſacerdotum, magis conſiſtit in patiendo propter Deum, quàm indictam palinodiam petendo per actionem iniuriarum, imo eorum decus, & honor in proponendo dictam actionem maximè deluſtratur, ad modum ſæcularium in eorum cauſis procedẽdo, & famam fratrum ſuorum ſacerdotum deturbando, enixè eorum palinodiam procurando, præcipuè ſi ſunt religioſi, cum ipſi reliquerint propter Deum omnia, & mundo mortui à ſacris Canonibus iudicentur, quod argumento eorum, quæ ſcribunt Iulius Clarus, *x* & Ioannes Martinez de Olano confirmatur. Verum eſt tamen, quod ſi fuerit conuictus eſſe notabiliter maledicum, & his eſſe aſſuefactum, crediderim ego, quòd iudex ex officio poterit obligare ipſum, etiam ſi ſit clericus, aut religioſus, vt dicat ſe fuiſſe mentitum, nec enim iudex vt pius ſit iniurianti, crudelis debet eſſe iniuriatis, & reipublicæ, quæ his, & alijs ſimilibus deturbatur, & religioni, quæ non ſolùm his inquietatur, ſed etiã maximè deluſtratur, cùm aliàs ſi in ſola petitione veniæ condemnaretur, ſemper maleuoli crederent, & beneuoli ſuſpicarentur, illum dixiſſe verum, niſi eum retractantem & palinodiam recantantem audirent. Quod à fortiori procedit, ſi fuerit locutus contra prælatos, quorum honor eſt non ſolùm ipſorum, ſed totius communitatis, & congregationis ipſis commiſſæ. Vnde iudices in hoc caſu debent procedere conſideratis qualitatibus perſonæ, & eorum, quæ ſunt dicta, & loco, & tempore, quæ omnia arbitrio iudicum relinquuntur. Neque obſtat, quod ſacerdotes maledici ſecundum ius *l* Canonicum pœna palinodiæ minimè plectantur. Nam reſpondetur illud procedere regulariter loquendo, at non prohibet ius, vt hac afficiantur pœna illi, qui aſſueſcunt ſimilia dicere. Quod principaliter locum habet in religioſis, cum ex linguis maledicis religionis paci, & tranquillitati proueniat non modicum detrimentum, & ipſi religioſi prælatis ſubijciantur in his, quæ ad obſeruantiam regularem concurrunt, quæ obſeruantia regularis in pace, & tranquillitate religioſorum, conſiſtit, quæ pax, & ſocietas per maledicos ſæpius tollitur. Vnde oportet, vt in virga ferrea regantur, vt caſtigatione intellectum conſequantur, dicente Scriptura quod *vexatio dat intellectum.*

*a* Lugo vbi ſup.
*b* l.2.tit 3.l.4 fol.50.
*c* Boerius cõſ.4 nu 40. Perez in l.1.tit.8.1.ordi. & in lib.3.verſ.de maledicẽt tit.8.lib.8.ordi. Placa de delict.1.2.ca.1.nu.21. Padilla in l.quamuis num.9.C de iur.et fact. igno.
*d* ca.clericus maledicus.46 diſt.
*e* l 2.tit.10.li.8.ord.
*f* Gl in l.milites.ff de re.iudi. Couar.l.2.varia.c.1.nu.9.
*g* ca.duo ſunt ſuppe 96 diſt.
*h* Ca ſolite de mai.& obed.
*i* Sal.vbi ſup.
*x* Clarus l.5.accep.ſent.§.iniuria.verſi.item condẽnatus Olanus in concor.antino.vur com. & Regij lit.L nu 9.
*l* d.c.clericus maledicus.

## ARTICVLVS IIII.

*Qua pœna ſit puniendus Monachus ſeditioſus, & ſeminans diſcordias.*

RE ſpondeo dicendo, clericum diſcordias ſeminantem iudicis arbitrio eſſe puniendũ, prout in ſacris Canonibus *m* eſt determinatum, iudex autem iuſtus pro qualitate perſonæ, & excitatæ ſeditionis pœnam arbitrabitur, ſeditionis enim delictum graue eſt admodum, prout aduertit Menochius, *n* & clericus maledicus degradatur: neque vnquam abſque ſatisfactione ad officium reuocatur vt dictum eſt in articulo ſuperiori, & eo magis eius maledicentia eſt coercenda, quod excitat ſeditionem in Eccleſijs, & clauſtris, vbi pax, & quies ſummopere debet obſeruari iuxta ea, quæ in quadam lege *o* dicuntur, & ſcribit Conradus primus, qui multis probat ob loci, & temporis qualitatem, conditionemque in ſeditioſos eſſe grauiùs, vel leuiùs animaduertendum, ſicut ipſemet Conradus *p* oſtendit, propter euentum pœnam eſſe augendam, vel minuendam, & grauior eſſe creditur illa ſeditio, quæ aduerſus maiores ſuos, & Magiſtratus committitur, vt ſcribit Brunus. *q* Nam & qui eorum iuriſdictionem, & poteſtatem perturbat, & impedit, grauiter punitur, vt ſupradictus Menochius *r* affirmat.

*m* c.ſi quis monachus 90.diſt.
*n* Menoch.de arb.cent.4.caſu 266.nu.4.
*o* l.denunciamus.C.de ijs, qui ad Eccle. cõfugiunt Cõra in tract.de ſeditio.l.3.c.7.
*p* Conr. vbi ſup.c.8.
*q* Brun.l.3 c.31.ad fi.
*r* Men.l.2.de arb.cent.ſ.caſu.437.

## QVAESTIO XXXII.

### De correctione fratrum, quoad pœnam imponendam falſarijs, in duos articulos diuiſa.

*Circa quam quæſtionem duo quæruntur.*

1 Q*Vomodo falſarij ſunt puniendi.*
2 *Qua pœna puniantur falſos teſtes ſolicitantes.*

## ARTICVLVS I.

*Quomodo falſarij ſunt puniendi.*

RESPONDEO dicendo, iuxta ſacros Canones, quod presbyteri, aut diaconi dicentes falſum teſtimonium, ab officij honore depoſiti, in monaſterium detruduntur. Ita cenſuit Concilium Agathenſe, prout tradit Gratianus *a* & Præpoſitus hoc intelligit verum, quando clericus eſt de hoc crimine directè accuſatus, & conuictus, vel in iure confeſſus; ſecus autem ſi non conſtat de illo via directa, ſed incidanter, videlicet quando contra clericum in teſtem productum probatur exceptio falſitatis, quia tunc non debet deponi, nec etiam propter hoc infamari, ſed tantum a teſtimonio repelli. Vide Hoſtienſem *b* hoc crimen falſi teſtimonij inter crimina capitalia, quæ inducunt depoſitionem, commemorantem: & hoc procedit ſiue in ciuili cauſa, ſiue in criminali clericus dicat falſum teſtimonium, ſecundum Turrecrematam, & alios, quos refert Bernardus Diaz de Lugo *c* dicens maximè eſſe conſiderandam qualitatem cauſæ, in qua clericus falſum teſtimonium dixit, grauiùs enim eſt puniendus clericus, ſi damnum fuit ſecutum ex eius teſtimonio, quàm ſi non fuit ſecutum, conſiderata qualitate damni, vel iniuriæ illius, contra quem depoſuit, grauiùs eſt etiam puniendus clericus, qui in cauſa criminali falſum protulit teſtimonium, quàm qui in cauſa ciuili. In his præterea prouinciis, in quibus ex lege, & conſtitutione earum imponi debet teſti falſum deponenti eadem pœna, quæ imponeretur accuſato, ſi verum eſſet delictum, de quo impetitur, de quo eſt lex *d* hoc conſtituens in his Hiſpaniarum partibus, quæ Iuri communi cõſona eſt, iuxta aliam eiuſdem iuris legem, *e* & tradit Hippolytus; multum debent iudices Eccleſiaſtici procurare, quod grauiùs, quàm alibi, vbi non viget huiuſmodi lex, hoc delictum puniatur, cum videant tam grauiter puniri laicos in ſimilibus. Hæc doctiſſimus Bernardus Diaz *f* de Lugo, quod aduertere debent iudices regulares circa ſuos ſubditos de hoc crimine conuictos. Aduertant tamen iudices Eccleſiaſtici, & regulares, quod dicta pœna imponi non debet, quando falſitas ſine dolo fuerit commiſſa, nempe per errorem, cum falſitas formaliter loquendo ſine dolo minimè committatur, prout in iure *g* Ciuili, & Canonico probatur, & affirmat Socynus Iunior hanc eſſe communem opinionem. Aduertant inſuper, quod pœna ſupradicta ordinaria imponenda eſt, quando iudicio ordinario, & mediante accuſatione proceditur, ſecus ſi per viam inquiſitionis procedatur, quia tunc arbitraria pœna eſt infligenda, iuxta quandam Gloſſam, *h* quam communiter receptam tradunt Couarruuias, & Menochius.

Aduertant denique, quod minimè eſt locus pœnæ ordinariæ, quando clericus, vel religioſus falſum teſtimonium dixit, non interpoſito iuramẽto, prout tenet Baldus, *i* Angelus, Robertus Maranta, quod puto verius, licet contrarium Iulius Clarus atteſtetur, *K* non enim teſtimonium eſt tunc ita qualificatum, vt pœna ordinaria veniat neceſſario puniendum.

*a c. Epiſcopus 50. diſtin. vbi præpoſitus.*
*b Hoſt. in ſumma de accuſ. §. quis ſit effectus verſ. & gratia exempli.*
*c Lugo in pra. c. 93.*
*d l. 43. Tau.*
*e l. 1 §. præterea vbi Hip. ff ad l. Iuliã. de ſica.*
*f Lugo vbi ſu.*
*g l. nec ex amplisſ. l. ſi quis decurio ff de fal. traductoſi in cap. Ioã. de fid. inſ. Soci. conſil. 39. nu. 33. l. 2.*
*h Gloſſ. in l. nullum. C. de teſti. Coua. in c. quãuis pactum. 1 part. §. 7. 1 a. 5. Menoc. l. 2. de arbit. cent 4. q. 36.*
*i Bald conſi. 206. col. 7. Angel. conſ. 194. col. 2. i ſi. Maran. in ſpecul. aduoca. 1 p. c. 1 nu. 21.*
*K Clarus l. 5. recep. §. falſum nar. ſuſcis.*

## ARTICVLVS II.

*Qua pœna puniantur falſos teſtes ſolicitantes.*

RESPONDEO dicendo, quod in atrociſſimis delictis, vt eſt falſum teſtimonium in iudicio, & ſolicitare mulierem in confeſſione, punitur conatus, licet non ſequatur effectus, maximè ſi deuentum ſit ad actum facto proximum, quo caſu perinde puniri debet, ac ſi delictum eſſet conſummatum, ut per plura concludit Grammaticus, & ſic eadem pœna puniuntur ſolicitantes mulierem in actu confeſſionis proximo, ſicut in ipſo actu, vnde ſolicitantes alios ad falſum teſtimonium ferendũ, eadem pœna puniuntur, ac punirentur, ſi ipſum falſum teſtimonium propter eorum ſolicitationem deferrent.

## QVAESTIO XXXII.

### De correctione fratrum, quoad crimen læſæ Maieſtatis diuinæ, & humanæ, in quatuor articulos diuiſa.

*Circa quam quæſtionem quatuor quæruntur.*

1 *QVa pœna puniantur religioſi (quod abſit) hæreticantes.*
2 *Qua pœna afficiantur crimen læſæ Maieſtatis committentes.*
3 *Qua pœna puniendi extrahentes delinquẽtes a manibus Eccleſiæ.*
4 *Qua pœna ſit puniendus monachus de rege maledicens.*

## ARTICVLVS I.

*Qua pœna puniantur religioſi (quod abſit) hæreticantes.*

DE hoc articulo vide infra in quæſtione de hæretica prauitate.

## ARTICVLVS II.

*Qua pœna afficiantur crimen læſæ Maieſtatis committentes.*

RESPONDEO dicendo, quod crimen læſæ Maieſtatis committentes vltimo ſupplicio afficiuntur, & eorum habitacula aratro exarantur, & ſale deinde aſpergontur iuxta ea, quæ tradit Ioannes Parladorus, *m* & ſanè de perduellium ædibus diruendis iure aperto cautũ legimus, vt ex legibus *n* partitarum conſtat. Et huius rei ratio redditur in quadam Decretali *o* his verbis. *Sint habitationes eius deſertæ, & vt non ſit, qui eas inhabitet. dentur cunctæ ædificia eius in ruinam, & vt perpetuæ notæ infamiam perpetua ruina teſtetur, nullo tempore reparentur.* De aratro verò inducendo, quãuis nõ ſit iure cautum, hoc tamẽ ductum eſt a ciuitatum euerſione, exemplo illius, quod in quadam lege *p* legimus. Nec hoc à ratione deuiat, ſicut enim in vrbibus condendis aratro locus diffiniebatur, ut inquit quidam iuris Conſultus *q* dicens, vrbs ab vrbo appellata eſt, vrbare

*m Parlad. l. 1. quott. 99. c. 21.*
*n Lib 6. tit. 13. & in l. fi. tit. 19. & in l. 6. tit. 27. p. 2.*
*o c Fœlicis de pœn. lib. 6*
*p l. ſi vſufruct. ff quib. modis vſuſfruct.*
*q l puſil §. vrbs. ff. de verb ſig.*

bare eſt aratro diffinire. Et Varro ait, vrbem vocari curuaturam aratri, quod in vrbe condenda adhiberi ſolet: ita in illius ruinam, depopulationem que eodem inſtrumento vti conueniens erat, cum nihil ſit tam naturale, quàm vnamquamque rem per quaſcunque cauſas naſcitur, per eaſdem diſſolui. atque de hac aratri inductione in euertendis vrbibus tradit luculenter Cælius Rodiginus. *a* Atque de ſale aſpergendo non erit in promptu cauſam inuenire, id enim neque iure communi, nec Regio ſcriptum legimus. Vnde ego hunc ritum efflaxiſſe arbitror, non quidem ex annalibus, fabulis, circulatoriiſue nugis, ſed ex ſacris profecto Bibliis: legitur in libro Iudicum, *b* Abimelech Vrbem Sichem, propterea quod à ſuo imperio defecerat, funditus diruiſſe, & habitatoribus interfectis ſale aſperſiſſe. Et huius facti fuiſſe credo cauſam ex eo, quod aliarum rerum fere omnium ingenium ad generandum ſemper eſt procliue, ſalis contra natura effecta eſt, ac non tantum ad non generandum, quàm ad erodendum, conſumendumque prompta. Ex quibus patet, quibus pęnis crimen læſæ Maieſtatis puniatur, & ratio huius punitionis eſt propter prędicta in promptu. Quę pęnæ licet non poſſint regularibus accommodari, aliæ pœnæ loco earum ſunt imponendæ, ita, vt vltimum ſupplicium illis dando ſit qualificatum per brachium ſæculare exequendum, cui ipſi poſt degradationem ſunt tradendi.

*a Rodig. l. 14. lect. antiquarum c. 5.*

*b Iud. c. 9.*

## ARTICVLVS III.

*Qua pœna ſint puniendi extrahentes delinquentes à manibus iuſtitiæ.*

RESpondeo dicendo, quod imperatores Archadius, & *c* Honorius deſcripſerunt, quod ſi pro immanitate criminis addictos ſupplicio monachi, vel clerici eripuerint, eorum crimen vindicetur, quod ſi tanta fuerit monachorum, clericorumque audacia, vt in huiuſmodi iniuria potenter reſiſtant, vel ſe defendant, ad Principem referatur, vt eius authoritate ſecuriùs caſtigentur. Ex qua lege Gloſſa *d* ibi obſeruat, iudicem laicum poſſe eo caſu in monachos, & clericos animaduertere, & ita dicunt aliqui, quod iudices ſæculares poſſunt Eccleſiaſticos, ita condemnare, & ex eorum patrimonio, & bonis exigere propter delictum hoc. Ita tenet Ioannes Garcia. *e* Sed hanc legem, addictos, eſſe hodie correctam, vt verius, & receptiùs tenet Gloſſa, *f* & affirmant Albericus, Angelus, Salicetus, & Fulgoſius. Et probatur, nam leges ſæculares Eccleſiaſticis contrarias, etiam in cauſis publicis, & communibus in re merè temporali, & pecuniaria, abrogatas eſſe tradunt poſt alios Boerius, *g* Nauarrus, Palacius, Gaſpar Stephanus, ergo à fortiori erit abrogata lex, *addictos*, ab Imperatoribus ſecularibus lata, cùm agat de crimine per monachos, & clericos commiſſo, in quo in perſonas Eccleſiaſticas iuſtior eſſe laicorum incapacitas. Neque hoc crimen debet à pręlatis regularibus pœna rigoroſa puniri, licet enim aliquando monachi in hoc excedant: at dictus exceſſus non prouenit ex contemptu ſæcularis poteſtatis, nec Regiæ Maieſtatis, ſed ex nimia eorum non bene fundata charitate, quæ in hoc caſu, ſicut in alijs operit multitudinem peccatorum.

*c l. addictos. C. de Epiſc. audient.*

*d Gloſ. in d. l. addictos. v. vindicare. & v. vindicetur.*

*e Garcia de nobil. glo. 9. nu. 10.*

*f Gl. in v. vindicetur. Alb. Ang. Salic. & Fulgoſ. nu. 3. in d. l. addictos.*

*g Boer. conſil. 30. vol. 1. Nauar. c. 17. nu. 101. & c. 23. n. 120. Palat. I Theolo. contract. l. 2. c. 2. Stepha. de defen. immun. pag. 108.*

## ARTICVLVS IIII.

*Qua pœna ſit puniendus Monachus de Rege maledicens.*

RESpondeo dicendo, quod Imperatores Theodoſius, Archadius, *h* & Honorius, Rufino præfecto prætorio reſcripſerunt dicentes, ſi quis modeſtiæ neſcius, & pudoris ignarius improbo, petulantique maledicto nomina noſtra crediderit laceſſenda, ac turbulentus obtrectator temporum noſtrorum fuerit, eum pœnæ nolumus ſubiugari, neque durum aliquid, neque aſperum volumus ſuſtinere, quoniam ſi is ex leuitate proceſſerit, contemnendum eſt, ſi ex inſania, miſeratione digniſſimum: ſi ab iniuria, remittendũ. Vnde integris omnibus ad noſtram ſcientiam referatur, vt ex perſonis hominum dicta penſemus, & viſum prætermitti, an exquiri debeãt, cenſeamus. Et in quadam partitarum lege, *i* quaſi ſimilem conſtitutionem contineri videmus. At in nouæ Compilationis lege, *K* ſequentia proponuntur.

*h l. 1. C. ſi quis Imperator. maledixerit.*

*i l. fin. tit. 2. par. 7.*

*K l. 3. tit. 4. l. 8. recopila.*

*Porque algunos malos ombres no temiendo a Dios, y oluidando la lealtad, à que ſon tenidos à ſu Sennor, y Rey natural, y à ſus Reynos, donde ſon naturales, ſe atreuen con malicia à blaſphemar, y dezir palabras iniurioſas y feas contra nos. Y nos queriendo refrenar, y contraſtar eſta oſadia, ordenamos que qualeſquier, que las tales coſas y blaſphemias dixeren contra nos otros, o contra qualquier de nos, y contra la Reyna, o contra nueſtro eſtado real o contra el Principe, o Infantes nueſtros hijos y contra quaeleſquier dellos, que ſi fuere hombre de mayor guiſa, y ſtado, que ſea luego preſo por la iuſticia donde eſto acaeciere, y a nos lo embien preſo, donde quier que nos ſeamos, para que le mandemos dar la pena, que entendieremos que merece. Y ſi fuere hombre de ciudad, o villa, de qualquier ley, eſtado o condicion que ſea ſi hijos ouiere de bendicion, que pierda la mitad de ſus bienes, para la nueſtra camara y la otra mitad, que ſea para ſus hijos, y ſi hijos no ouiere, que perda todos ſus bienes, las dos partes para la nueſtra camara, y la otra tercia parte para el acuſador. y eſtos bienes que aſſi ſe perdieren, ſe entiendan, ſacadas las deudas, y ſacando el dote, y arras di ſu muger, y ſi el que aſſi blaſphemare fuere Conde, o rico hombre, o cauallero, o eſcudero, o otro ombre de gran guiſa, que la nueſtra iuſticia del lugar donde eſto acaeſciere haga peſquiſa ſobre ello, y nos embie à hazer relacion dello, porque nos lo mandemos caſtigar.*

*Y otro ſi rogamos y mandamos à los Prelados de nueſtros Reynos, que ſi algun frayle, o clerigo, o Ermitaño, o otro religioſo dixere alguna coſa de las ſobredichas, que la prendan, y nos lo emblen preſo à recado.*

Circa quod notandum eſt primo, quod pœnæ ſupradictæ non ſunt imponendæ, niſi illis, qui improbo, petulantique, & maledico animo verba contra Maieſtatem realem protulerint, prout lege *l* dictorum Imperatorum ſatis patet. Vbi gloſſa declarat dicta uerba improbo, petulantique, id eſt, ſuperbo, & inflato. Si enim dicuntur ex quadam leuitate, & inconſideratione, non eſt locus dictis pęnis. Aiunt enim dicti Imperatores, quoniam ſi id ex leuitate proceſſerit, contemnendum eſt, ſi ex inſania, miſeratione digniſſimum, ſi ab iniuria, remittendum. Vnde cum dicti Imperatores in hoc delinquentes ad ſe remittendos decreuerint eo tantùm caſu, quo ex iniuria, petulantique animo maledixerint Imperatori, debemus neceſſariò intelligere rigorem dictæ legis compilationis in hoc tantùm caſu locum habere. Cum eandem ſaltem, ne dicam maiorem benignitatẽ in Regibus Ioanne I. & Henrico III. Chriſtianis, ipſius legis conditoribus, præ-

*l d. l. vbi gl. v. petulanti.*

ſumere

ſumere teneamur, quàm in Theodoſio, Archadio, & Honorio, alijſque illius legis promulgatoribus. Vnde tenentur religioſi conſiderare, quo animo dicta verba contra Regem proferantur, animum petulantem, & ſuperbum experientur, ſi maledicentes ab eis fuerint reprehenſi, & fraterna correctione moniti, & nihilominus in verbis ſuperbis, & inflatis perſeuerauerint: & è contra animum ſyncerum, & leuitate motum indicabunt, ſi ſtatim quod fuerint correpti ad ſe reuerſi, talia dixiſſe pœnituerint.

Notandom eſt ſecundo, quod ſi contigerit, quod frater maledicus contra Regiam Maieſtatem à Prælatis ſuæ religionis fuerit iudicandus iuxta qualitatem pœnæ in dicta lege nouæ Compilationis appoſitæ, debet iſte delinquens pœna arbitraria puniri, in qua pœna arbitraria imponenda circunſtantiarum debet ratio haberi, quæ in pœnis arbitrariis infligendis à doctis, & prudentibus iudicibus conſiderantur. Religioſus autem, qui in huiuſmodi delicto fuerit deprehenſus, priuandus erit voce actiua, & paſſiua, & in aliquod monaſterium relegandus, & ſi fuerit prælatus, a ſua Prælatione remouendus, ſiquidem non habet alia bona, à quibus poſſit priuari.

## QVAESTIO XXXIV.

### De correctione fratrum, quantum ad pœnam homicidij imponendam, in quatuor articulos diuiſa.

*Circa quam quæſtionem quæruntur quatuor.*

1 *Qua pœna ſunt puniendi religioſi homicidæ.*
2 *Qua pœna ſint puniendi ſubditi, qui manus violentas in prælatos ſuos injiciunt.*
3 *Si in aliqua religione ſtatuatur, vt qui vulnerauerit fratrem tali pœna puniatur, quomodo huiuſmodi ſtatutum ſit intelligendum.*
4 *Qua pœna ſint puniendi venefici.*

## ARTICVLVS I.

### *Qua pœna ſunt puniendi Religioſi homicidæ.*

Reſpondeo dicendo, quod homicidium inter grauiora, et horribiliora crimina computatur, vt notat Abbas, *a* ideo clericus homicida eſt deponendus, vt ex quodam Canone *b* patet, quod eſt ex Canonibus Apoſtolorum. Quod communiter intelligitur in quocunque homicidio per clericum facto, præcepto, conſilio, lingua, exhortatione, vt notat quædam Gloſſa *e*, & poſt depoſitionem detrudendus in monaſterium, vt probatur in iure *d*, & tenet Anania, & multos allegando Bernardus Diaz de Lugo, qui aduertit, quod licet in iure diſponatur, quod clericus, qui conſilio tantum homicidium perpetrauit, eadem depoſitionis puniatur pœna, qua & occidentes actu puniuntur: tamen nemo dubitat, in detruſione, non ita diuturna pœna puniendum eſſe conſilium præbentem, ſicut verè occidentem. Intelligenda eſt etiam ſupradicta pœna, quando iniuſtè, & voluntariè eſt homicidium commiſſum, prout tradit Hoſtienſis. *e* Præterea clericus homicida priuandus eſt beneficio, quod habet cum homicida non ſit priuatus ipſo iure beneficio, prout tenet communis ſecundum Nauarrum, *f* Alciatus *g* & Couarruuias.

*a Abb in c. cũ contingat col. 6. de foro cõp. ca. quæſitũ de temporum ordina.*
*b c. presb. 81. diſt.*
*c Gl. in c. ſicut dignum de homi. in §. clericos. v. verſ.*
*d ca. cum non ab homine iũ illo ca. tua de pœn. Anan. in c. 1. col. pe. de presb. qui filios occid. Lugo in ſua pra. ca. 90. tit. homic. nu. 5.*
*e Hoſt. i Sum. de homic. §. qua pœna. verſ. & hoc intellige.*

Ex his poſſumus indagare, qua pœna ſint plectendi religioſi hoc crimen committentes occidendo alium religioſum, præcipuè ſuum Prælatum, qui nõ dicentur ſimpliciter homicidæ, ſed fratricidæ, & patricidæ, concludit enim Abbas *g* poſt Petrum de Ancharrano, quod clerici patricidium committentes, vel aliàs homicidium enorme perpetrantes, vt ſi Epiſcopum occiderent, deberent deponi, & tradi ſtatim Curiæ ſæculari non expectata incorrigibilitate. Et Alciatus *h* ait opinionem iſtam ſæpiſſimè in practica fuiſſe receptam, eamque communem eſſe fatetur Ludouicus Corraſius, *i* & Couarruuias, qui Couarruuias ſequutus Bernardum Diaz de Lugo contrariam opinionem amplectitur, quam appellat communem Petrus Placa, *k* cui ſuffragatur quædam Decretalis, *l* quæ in principio docet in omni crimine quantumcunque graui ſecularem iudicem non poſſe clericos punire, eos tamen eſſe deponendos, & ſi incorrigibiles fuerint, ſæculari brachio eſſe tradendos. Ecce Romani Pontificis apertiſſimum teſtimonium, ex quo manifeſtè conſtat, quod etiam ob crimen enorme, niſi acceſſerit pertinacia, & incorrigibilitas, traditio fieri non debet, & hanc opinionem, vt veriorem, & magis conſentaneam pietati Chriſtianæ teſtatur Nauarrus, *m* contrariorum rationibus reſpondens. Verum eſt tamen, quod in praxi contraria opinio in his Hiſpaniarum partibus fuit ſecuta in caſu quorundam religioſorum, qui prouincialem ſuum ſuffocauerunt, & comprehenſi à quodam Archiepiſcopo Hiſpalenſi Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinale authoritate Pauli III. eos maxima deliberatione præhabita depoſitos & degradatos tradidit brachio ſæculari, à quo fuerunt condemnati, vt furca ſuſpenderentur, & de facto fuerunt ſuſpenſi. Sed hoc contigit, quia prælatus conuentualis, & dicti fratres contra prædictum Prouincialem cõſpirauerunt, & cum maximo ſcandalo ipſum occiderunt. At dicta Bulla Pauli III. maximè facit pro opinione Bernardi Diaz de Lugo, ſecuta à Couarruuias, in eo enim breui Pauli III. dicto Archiepiſcopo, & ipſis aſſociatis virtualiter concedit Paulus III. facultatem ad hoc, vt ipſi fratres vltimo afficiantur ſupplicio. Ait enim, quod ipſe, neque ei aſſociati incurrant aliquam pœnam Eccleſiaſticam, & cenſuram, etiam ſi ad vltimum ſupplicium ſit deueniendum. Et inſuper ait Paulus III. in eodem Breui *Volumuſque, vt ſi locus ſit degradationi, & traditioni Curiæ ſeculari, tu vel Catholicus Antiſtes per te eligendus cum duobus alijs Epiſcopis & vſque ad degradationem procedere valeatis.* Ecce quomodo in dictis verbis conceſſit Paulus III. vt ſi atrocitas delicti appareret, morti dicti patricidæ traderentur. Ex quo colligitur, in iure communi contrarium eſſe verius, vt ſcilicet, licet ſit crimen atrox, minimè gentium delinquentem poſſunt prælati regulares tradere brachio ſeculari, ſi enim iure communi id poſſent non expectata incorrigibilitate, & in hoc caſu à fortiori poſſent, cum hoc fuerit horrendum delictum, & ſi inultum remaneret, vt oportebat regimen religionum detrimentum pateretur, quarum profeſſores in virga ferrea neceſſe eſt aliquando regere, & metu alicuius ſimilis criminis Prouinciales, & Prælati conuentuales ab hoc vnico remedio abſtinerent. Et ſic dicit Paulus III. in dicta Bulla, *Ne ſic tam horrendum facinus impunitum remaneat, alia ſimilia & deteriora perpetranda inuitentur.* Et ſic conceſſit Pius IV. ordini ſancti Hieronymi, vt ad triremes poſſint fratres relegari, qui commiſerint delictum, cui in ſæculo pœna mortis correſpõdet, prout in 3. tomo latè diximus.

*f Nau. in manual. c. 27. nu. 245. & in c. quando extrap. 9. de reſcrip.*
*Alciat. in d. c. cum non ab homine n. 16 de iud. Clem. ſi furioſus 2. p § 3. nu 6.*
*g Abb. in c. at ſi clerici in princ. de iud. col. final.*
*h Alciat in d. c. cum non ab homine, n. 28*
*i Corra. in princ. cũ. fol. 240. nu. 5. Couar. l. 2. varia. c. 10 n. 7.*
*k Placa lib. de delict. ca. 23. nu 43.*
*l d. c. cum non ab homine.*
*m Nau. tit. de priu. canſ. 27.*

ARTI-

Digitized by Google

## ARTICVLVS II.

*Quæ pœna ſint puniendi ſubditi, qui manus violentas in prælatos ſuos injiciunt.*

RESpondeo dicendo, quod vbicunque prælati à ſubditis fuerint inuenti, ſiue in communitate, ſiue extra communitatem debent reuereri. Vnde ſecũdum Titum Liuium *a* & Bodinum, & alios reſpublica pro ſecuritate magiſtratuum deponebat, quod caput eius, qui tribuno plebis, aut iudici detraheret, Deo icui ſacrificaretur, & ſecundũ Iuriſconſultum *b* Arrium Menandrum, qui manus intulit præpoſito, capite puniendus eſt, quod dictũ notant Baldus, *c* Iaſon, Felinus, Puteus, Follerius, Auiles, Placa, qui declarant, quę ſit pœna capitalis, qui defendunt milites manus violentas in ſuum iudicem injicientes, aut alapam correctori ſuo dantes, capite eſſe puniendos, qui enim ipſus offendit principem offendit, prout tradunt Franciſcus Lucanus, *d* Conradus. Auiles. Lucas de pœna & Caſſaneus.

Quod confirmatur ex Ariſtntile *e* dicẽte, ſi quis magiſtratum gerens percuſſerit quempiam, non decet eum repercuti, & ſi quiſpiam eum, qui magiſtratum gerit, percuſſerit, is non ſolùm repercutiendus eſt, verùm etiam ſupplicio afficiendus. Atrocitas autem huius delicti conſideratur, quando correctori, & eius vicem gerẽti libellos infamatarios, & alia ſigna iniuriæ, & contumeliæ publicè imponunt, prout ordinatur in quadam lege *f* Partitæ, & tradit Placa.

Ex his quæ dicta ſunt circa pœnas debitas contra percutientes correctorea & magiſtratus in ſæcularibus, licet indagare qua pœna ſint afficiendi in religionibus, qui priorem aut ſuperiorem guardianum, aut vicarium percuſſerint. Si enim percuſſio eſt enormis, videtur, quod poſſunt à religione ejici, cum huic delicto immundo pœna capitalis correſpondeat, qui enim offendit vicarium Epiſcopi, dicitur offendere ipſum Epiſcopũ, vt dicitur in iure, *g* & qui offendit viceregem, eadem pœna punitur, qua, qui offendit Regem, caſtigatur, quod idem de offendente Nuntium iudicis, tradit Gregorius Lopez. *h* At ego licet ſupradicta pœna plectendos eſſe affirmem eos, qui priores, aut Guardiano, grauiter percuſſerint, nunquam tamẽ potui ſubſcribere ſententiæ ejiciendi à religione monachum, eo quod percuſſerit grauiter vicarium conuentus. Primo quia non tantus honor debetur vicario ſicut principali, ſed debetur illi honor, in quantum repræſentat principalem, prout tradunt Alexander, *i* Iaſon, Decius, Conradus, Euerardus, Oroſcus. Secundo quia non debet fieri argumentũ de uicem tenentibus correctorum, & vicariis Epiſcoporum, ad vicarios guardianorum, vicem enim tenentes correctorum fulminant proceſſus, proferunt ſententiam, & iuriſdictionem habent amplam, ſecundum quod iure eſt ſtabilitum, vicarii etiam Epiſcoporum ſunt iudices veri, & habent dignitatem, & obtinent ampliſſimã iuriſdictionem, vt ex ſacris Canonibus *k* patet. At vicarii Guardianorum non eam habent iuriſdictionem, neque habent dignitatem, neque poſſunt excommunicare, & nullam omnino in ipſis inuenio iuriſdictionem, niſi quando propter longam abſentiam guardianorum, vt præſidentes à patre Prouinciali conſtituuntur, vnde ſicut eis non debetur tantus honor, ſicut debetur Guardianis, ita hi, qui manus in eos iniiciunt, non merentur tantam pœnam quanta correſpondet his, qui manus violentas in guardianos iniiciunt, quod confirmatur non enim committit proditionem, qui offendit locum tenentem, ſicut qui offendit præſidentem quarundã ciuitatum iuxta quandam recompilationis legem. *l*

Neque ego puto eiici poſſe à religione monachum, qui diffinitorem eius prouinciæ grauiter percuſſerit, licet enim, qui percutiunt iudices collaterales regum, & eorum conſiliarios pœna capitali puniantur, vt colligitur ex iure, *m* & tradunt Gregorius Lopez, Boerius, Gigas, & ſingulariter Andreas de Iſerna, Capicius, Didacus, Perez. Bartholomæus Philippus, & Caſſaneus, attamen diffinitores non concludunt negotia in religionibus, vt conſiliarii regum in ſuis tribunalibus, conſiliarii enim regum cum ſigillo regali, & in nomine regis multa præcipiunt, & cauſas decidunt pro tribunali ſedentes, at diffinitores non habent ſigillũ generalis, aut prouincialis, vt cauſas diffiniant, ſed ſolùm aſſiſtũt in conſultationibus habentes in his votum conſultiuum, & deciſiuum reſpectu earum cauſarum, quę ſecundum conſtitutiones religionum ſine eorum voto decidi non poſſunt, & ideo iura loquentia de regiis conſiliariis, quo ad ſubiectam materiam, ad diffinitores ordinum minimè ſunt extendenda. Verum eſt tamen, quod grauiori pœna ſubiici debent fratres illis aliquam iniuriam irrogantes propter reuerentiam ipſis debitam ratione præeminentiæ, quàm à conſtitutionibus habent, quod arbitrio iudicis eſt relinquendum.

*a* Liui. lib. 3. Bodin. lib. 3. de republ. c. 1. pag. 264. in fin.
*b* l. omne delictum. ff de re militari.
*c* Bal. in c. 1. §. iniuria in princ. de Pace iur. fir. Iaſ. in l. qui iuriſdi. col. 1. ff. de iuriſdict. omniũ iudic. Fel. in c. ex literis n. 22. & 23. de conſt. Put. de ſyndic v. pan. c. 20. n. 1. fol. 165. Marãt. de ordi. iud. 1. A. nu. 53 Fol. in pract. 7. p. num. 6. pag. 385. Aui. l. c. 20. pretorum gl. remediãdo in fi. Placa de delictis li. 1. c. 6 nu. 3. pag. 98.
*d* Luca. Stra. de fiſco i rub. de crim. laſa Maie. nu. 10. Conrad. in templo iud l. 10. c. 11. §. 4. nu. 81. Auil. in c. 1. pretorũ glo. tierra nu. 4. Pœna in l. oẽs ſtationarij. C. de cohortali. lib. 12. col. 2. Caſſ. de gloria mundi. 7. p. conſideratio nu. 10. poſt medium.
*e* Ariſt. lib. 5. ethic. c. 5.
*f* lib. 6. tit. 9. p. 7. Placa vbi ſu. c. 3. pa. 19.
*g* l. eſſa ff de relig. & ſum. fun.
*h* Greg. l. 13 t. 1 p. c. gl. 5.
*i* Alex. in l. ſed ſi § ſemp. in princ. ff de in ius vocãdo vbi Iaſ. n. 6. Dec. in c. ſand col. 1. de of. de leg. Con. in tẽp. iudicũ l. 2. c. 6. §. 1. nu. 14. Euer. in locis v. de tanquã ſun reſpectiuis p. 612.
*k* Toſc. c. in l. Tolet. 10. 190
*l* Tom. de vi. caris Epiſcop. l. 2. tit. 22. lib. 8 recop.
*m* l. quiſquã C. ad l. Iul. Maieſt. Greg. l. 1. v. adelantados. tit. 1. p. 7. Boer. ĩ tra. de ſeditio pa. 7 nu. 36 Gig. de laſa Maie. l. 1. q. 14. nu. 24. Iſer. in ti. qua. ſint regalia. v bona cõmittẽtiũ. cri. laſa Maieſt. Capic. deciſ. 130. n. 11. Perez in l. 39. tit. 19. gl. matar al alcalde l. 8. ordinamento p. 389. col. 1. Philip. in trac. de los conſeieros diſ. 7. prin. 8. fol. 10. n. 4. & 5. Caſſa. de glor. mundi. 7 par. conſi. 1

## ARTICVLVS III.

*Si in aliqua religione ſtatuatur, vt qui vulnerauerit fratrem, tali pœna puniatur, quomodo huiuſmodi ſtatutum ſit intelligendum.*

RESpondeo dicendo quod tale ſtatutum non intelligitur de modica ſciſſura, argumento cuiuſdam legis, *n* & probatur ex dicto Baldi *o* aſſerentis, quod modicum vulnus nullum habet in ſe delictum, facit, quod tradit Panormitanus *p* dicens, quod ſtatutum pœnale loquens de ſanguinis effuſione, non habet locum in modica vel minima; & ſic videmus quod pro modica re non datur in integrum reſtitutio, vt dicitur in quadam lege, *q* nec in locatione modica res attenditur, vt in alia lege *r* continetur, nec pro modico fit reſciſſio contractus, vt tenet Baldus, *ſ* nec modica res vitiat contractum, quod multis aliis exemplis probat Albertus Brunus Aſtenſis, *t* quod maximè debent prælati regulares notare, ne circa ea, quæ ſint leuia, nimis rigoroſi extendantur, aliquibus breuibus à ſede Apoſtolica emanatis implicati, quorum occaſione religioſi ignari aliquando ſcrupulis agitantur ſuper rebus nimis ſcrupulizantes, & communitatem conturbantes, licet enim Summi Pontifices in his generaliter loquantur, ſunt tamen rationabiliter limitandi, vt eorum pęnales conſtitutiones in minimis frangentes minimè comprehendant, non enim mihi poſſum perſuadere quod guardianus admittens fęminas deuotiſſimas intra clauſtrum monaſterii ſtatim ad ianuam, vt alias partes poſſint intueri in pęnas conſtitutionis Pii Quinti maximè plectentia fęminas intra dicta clauſtra admittentes incidant, non enim credendum eſt Pontificem maximum pietate plenum, & prudentia in definiendo proſpectum portãtem in ſcrutinio pectoris ſui omnia iura

velle

*n* l. 1. §. ſciendum.
*o* Bald. in l. ſi pradiũ. C. de adilit. edict. q. 3.
*p* Pan. in cap. propoſuiſti de conſec. Eccl. l. alia. 1. pro illorum in ſi. de ſen. excom.
*q* l. ſcio. ff de in integ. reſtitutione.
*r* l ſi quis conductionis. C. locat.
*ſ* Bald in authen. quirem a. notab. 4. de ſacr. Eccl.
*t* Aſtenſ. de ſtat. art. 9. a nu. 99. vſque ad nu. 115.

Digitized by Google

velle tam rigoroſus pęnis affici, niſi delictum committentem. Hunc autem guardianum in hoc minimo deficientem puto delictum minimè commiſiſſe, & de ſimilibus ſimile erit iudicium, quod ad multa notandum eſt.

## ARTICVLVS IV.

### *Qua pœna ſint puniendi venefici.*

RESpondeo dicendo, quod clericus, qui veneno quempiam occidit, præter quam quod in pęnam homicidij (de qua ſupra articulo ſuperiori) incidit, quia verò grauius delinquit, quàm ſimplex homicida, digoè poſt depoſitionem grauiori detruſione, & longiori puniendus eſt, plus eſt enim hominem veneno necare, quàm gladio, vt in quadā lege *a* continetur. Vnde dicit Baldus, *b* quod qui veneno occidit, dicitur proditoriè occidere, & vt cōmunem allegādo aliquos ſequitur Bernardus Diaz de Lugo *c* qui credit, quod propter execrabile delictum, quod clericus, qui venenum emit, vt daret alicui, tamen parauit, & per eum non ſtetit eadem pęna puniatur, ac ſi dediſſet, quod eius additionator Salzedo *d* intelligit, cum quia ad actum proximum acceſſit, & quia venenum propinauit, ſed venenatus adhibitis medicamentis mortem effugit: tunc enim pęna ordinaria eſt puniendus, prout explicat Couarruuias, *e* non verò quando tentat aliquem veneno occidere, & eadem cauſa venenum emit, ſed non propinauit, quia fortè pęnituit, aut fuit impeditus, tunc enim pęna extraordinaria iudicis arbitrio eſt plectendus. Vnde illa regula, quod conatus ad effectum minimè productus non punitur intelligenda eſt de conatu remoto, vt is non puniatur pęna ordinaria criminis, ſed extraordinaria: eſt tamen notandū, quod ſiue ſit conatus propinquus, ſiue remotus, ſi ad effectum, minimè producitur, non punitur cenſuris Eccleſiaſticis.

*a L. 1. C. de maleſ. & math.*
*b Bal. in l. nemo. C de ſum. Trinit.*
*c Lugo in pra. c. 91.*
*d Salz. ad d. ca. 91. v. ac ſi dediſſet.*
*e Cou. 1 Cle. ſi furioſus 2. p. relect. n. 11.*

Aduertendum eſt circa hoc, quod Sixtus V. Romæ incarnationis Dominicæ anno milleſimo quingenteſimo octogeſimo octauo quarto Kalend. Decembris Pontificatus ſui anno quarto edidit quandā conſtitutionē, in qua diffiniuit, *Aduerſus quaſcunque perſonas ſeculares, Eccleſiaſticas, & quorumcunque ordinum regulares, qui venenoſis medicamentis potionibus, vel alijs modis abortus maturi, ſiue immaturi, animati, ſiue inanimati fœtus eiectionem procurauerint, vel venena, aut potiones, ne mulieres concipiant, propinauerint, vel conſilium præſtiterint, deponendi, & degradandi ſunt a iudicibus Eccleſiaſticis, ac curiæ ſeculari poſtea tradendi, vt capitalem pęnā patiantur, & ipſo facto excommunicauit, reſeruando abſolutionem ſedi Apoſtolicæ.*

Circa quam conſtitutionem eſt notandū, quod Gregorius XIIII. anno Domini milleſimo nonageſimo primo pridie Kalendas Iulij Pōtificatus ſui anno primo conſtitutionem Sixti V. in hunc modū moderatur, ita vt dicta excommunicatio ſibi, & ſucceſſoribus ſuis reſeruata quilibet confeſſor approbatus ab ordinario, & ad hoc deputatus poſſit ab ea in foro conſcientiæ tantùm abſoluere, in foro verò exteriori innuit Sūmus Pōtifex in dictis verbis, *in foro conſcientiæ tantum*, quod non valebit talis abſolutio, & per cōſequens ad Summū Pontificē, cui per Sixtum V. reſeruata eſt, in foro exteriori præfata abſolutio pertinebit. Verum eſt tamen, quod prælati regulares per eorum priuilegia in foro exteriori poſſunt ſuos monachos, & moniales de hoc crimine conuictos abſoluere: licet enim priuilegia regularium, quoad hoc fuerint per Sixtum Quintū reuocata, & per Gregor. XIIII. non fuerint reualidata (prout in primo tomo diximus) & per conſequens uideatur ipſos prælatos non poſſe in foro exteriori à præfata abſoluere excōmunicatione, nūc autem cum ſanctiſſimus Dominus noſter Clemēs, VIII. anno Domini milleſimo quingenteſimo nonageſimo ſeptimo Pontificatus ſui anno ſexto, ex certa ſcientia confirmauerit priuilegia fratrum minorum de obſeruantia, monialiumque S. Claræ, nec non de pęnitentia nuncupatorū ordinibus per Summus Pontifices conceſſa in Bulla, quæ incipit, *Paſtoralis officij*: data ad inſtantiam Patris fratris Ioannis Baptiſtæ Moles, Commiſſarii Generalis in Romana Curia Vltramontanæ familiæ prædicti ordinis de obſeruantia dicens.

*Nos igitur, qui omnium votis, præſertimq; illorum, qui ſub ſuaui religionis iugo diuinis laudibus & Chriſtianæ religionis augmento incumbentium perſonarum tranquillitati, & commoditati conſulunt libenter annuimus, eaque fauoribus proſequimur opportunis huiuſmodi ſupplicationibus inclinati, quæcunque præmiſſa, ac omnia, & ſingula alia priuilegia, immunitates, exēptiones, libertates, prærogatiuas, fauores, conſeruatorias, declarationes facultates diſpenſationes gratias, conceſſiones, indulgentias & indulta ſpiritualia, & temporalia, etiam per modum communicationis, & extēſionis inter ſe, & cū alijs ordinibus mendicantibus, & nō mēdicantibus eiſdem fratrum minorum regularis obſeruātiæ, & S. Claræ, & de pęnitentia tertio ordinibus, etiam in congregatione ſub triū votorum ſubſtantialium profeſſione, & eorum ſuperiorum ordinis minorū regularis obſeruantiæ huiuſmodi obedientiæ degentibus, ipſorūque ſuperiorū fratribus monialibus ſororibus, ac vtriuſque ſexus, etiam ſingularibus perſonis necnon monaſterijs domibus, Eccleſijs, & locis quibuſcunque in genere, & in ſpecie, etiam per ſolam ſignaturam, etiam viuæ vocis oraculo, vt præfertur, aut aliàs per eoſdem Romanos Pontifices prædeceſſores noſtros, ac nos, & ſidem prædictam ſub quacunque forma, & expreſſione verborū conceſſa, ac etiam iteratis vicibus approbata, necnon omnibus, & ſingulis in eis forſan cōtentis clauſulis decretis, & declarationibus quibuſcunque, ac ſingulas deſuper etiam pluribus vicibus confectas literas, & in eis contenta, & inde ſequuta quæcunque illarum omnium tenores, & formas, datas effectas, & decreta in illis appoſita, ac ſi de verbo ad verbum infererentur, & in his eſſent inſerta, præſentibus pro ſufficienter expreſſis habentes dicta authoritate Apoſtolica, tenore præſentium ex certa ſcientia in his omnibus, in quibus decretis Concilij Tridentini non aduerſentur, ſaluis etiam decretis à nobis in fauorem fratrum reformatorum conceſſis, approbamus & confirmamus, ac inuenimus perpetuamque roboris firmitatem obtinere, & firmiter obſeruari.* Hæc Clemens Octauus, cuius literas vidi ſub ſigillo authentico. Ex quibus colligo per eas eſſe reualidata priuilegia à Sixto Quinto reuocata.

Quod probatur ex tenore dictarum literarum, cum in his confirmentur priuilegia minorum ex certa ſcientia. Pro qua probatione nota ſecundum Doctores, *f* communiter, quod confirmatio eſt duplex. Prima eſt in forma communi, ſecunda eſt ex certa ſcientia, hæc autem confirmatio ex certa ſciētia inter alia vnum operatur, ſcilicet, quod validat inualidum, & reuocatum, & habet vim innouationis, ut in tute *g* notatur. Probatur præterea ex dictis literis ſanctiſſimi Domini noſtri, ibi, in quibus decretis Concilii, & ibi, ſaluis etiam decretis, excipiēdo enim decreta, in quibus aliqua priuilegia reuocantur, innuit clarè reualidare, & innouare priuilegia alijs conſtitutionibus reuocata.

*f DD. in cap. frequentibus, de inſti. & in c. qua diuerſitatem de conceſſione præbe. & in 11. de confirma. vti. vel inutili.*
*g c. 1. de nuncſult. e. quoniam de poſtu.*

Aduertendum inſuper, quod Gregorius XIIII. in præfata moderatione diffinit, quod quoad

pęnas

Digitized by Google

pœnas procurantiũ aborſum fętus inanimati, aut exhibentium mulieribus, vel ſumentium venena ſterilitatis, aut quocunque modo conſiliũ, aut auxiliũ, eis dantium in prædicta conſtitutione contentas reduxit ad terminos iuris communis, & ſacrorum Canonum, & Concilij Tridentini diſpoſitioné, ac ſi ipſa conſtitutio in huiuſmodi parte nũquã emanaſſet, vnde modo, qui deformat embrioné inanimatũ, nõ eſt irregularis, vt in ſacris Canonibus *a* determinatur, nec eſt irregularis, qui propinat mulieri, aut viro potum, quo eis generandi facultas impediatur, vt in eodé iure *b* probatur. Nec qui prægnantem abortiri facit, antequã fętus anima rationabili animetur vt probant Canones. *c*

*a c. ſicut literarum de homic. cap. quod vero c. Moyſes 2. q. 2.*
*b c. ſi aliquis de homic.*
*c cap. ſicut ex nuorũ de homicid.*
*d Conc. Trid. ſeſ. 14. c. 7. de refor.*

Secundo eſt notandum, quod Concilium Tridentinum non concedit licentiam Epiſcopis ad diſpenſandum in irregularitate, procedente ex datione potus venenoſi, quo creatura animata abortiat, cum hoc ſit pluſquam homicidiũ voluntariũ ſcilicet, homicidium calificatum. Vnde ſi aliquis huiuſmodi potum propinauerit, quo fœtus formatus, & animatus de facto periit, non poteſt Epiſcopus in eius irregularitate diſpenſare, neque prouinciales ordinum mendicantiũ poſſunt cũ ſuis ſubditis in hoc diſpenſare, virtute cuiuſdam breuis a Martino Quinto Benedictinis conceſſi, licet enim conceſſerit prælatis prædicti ordinis, vt poſſint diſpenſare in irregularitate procedente ex homicidio voluntario dummodo ſit occultum, (prout in primo tom. *e* late dictũ eſt) at in hoc caſu nõ poſſunt diſpenſare, quia in priuilegio Martini Quinti, conceditur prædictis prælatis facultas ad diſpenſandũ in homicidio voluntario occulto, & ille, qui habet facultatem ad diſpenſandum in homicidio voluntario, non habet facultatem ad diſpenſandũ in homicidio calificato, cuiuſmodi eſt occidere cũ veneno creaturã animatam ipſi tollendo vitam tẽporalem, & vitam æternam, quam in Chriſto regenerata, ſi naſceretur, poterat adipiſci prout in ſimili tenet Nauarrus. *f*

*e 1. 10. q. 14. 19.*

*f Nau. lib. 5. conſ. 4. de homic. conſi. 4.*

Vltimo eſt notandum circa dictam conſtitutionem, quod ſolum moderatur à Gregorio XIV. quoad gladium eccleſiaſticæ diſciplinæ, id eſt, quo ad cenſuras poſitas contra procurantes aborſum fœtus inanimati, aut exhibentes mulieribus, vel ſumentes venena ſterilitatis, aut quocunque alio modo auxilium, vel conſilium ad id dãtes, vt patet clare, ex litera eiuſdem breuis, non vero moderantur alia in ipſa conſtitutione contenta contra procurãtes aborſum fętus animati, aut fauorem, aut auxilium, & conſilium ad id dantes, vt patet ex verbis eiuſdem conſtitutionis Gregorij XIV. ibi. *Non obſtantibus eadem prædeceſſoris noſtri conſtitutione, quã quo ad reliqua omnia præter cõtenta in hac noſtra conſtitutione, in ſuo robore omnino permanere volumus.* Ex quibus ſequitur, quod procurantes huiuſmodi aborſum, ſi ſequatur effectus, ſi clerici ſunt à iudicibus eccleſiaſticis degradandi, & curiæ ſæculari tradendi, quantum enim ad hoc non video conſtitutionem Sixti Quinti per Gregorium XIV. neque per alium Summum Pontificem reuocatam.

## QVAESTIO XXXV.

### De correctione fratrum quoad pœnam imponendam, dilapidatoribus bonorum monaſterij in duos articulos diuiſa.

*Circa quam quæſtionem duo quæruntur.*

1 *Qva pœna puniantur dilapidator bonorum monaſterij.*

2 *Vtrum monachi poſſint conſpirare contra Abbatem bona monaſterij lapidantem.*

### ARTICVLVS I.

Reſpondeo, dicendo, quod quæ ſit imponẽda pęna Monachis dilapidatoribus bonorum monaſterij, dilucide ex clericorum vindicta manifeſtari poteſt, nam clericus decoctor ex beneficij iure ipſiuſq; adminiſtratione deijciũtur infamięque nota inuritur in perpetuum, vt colligit Archidiaconus, *g* & tradunt Anton. & Abb. Vnde huiuſmodi Monachi decoctores omni debent dignitate ſpoliari, omni adminiſtratione in perpetuum priuari, atque ad infamiæ notam carceri mancipari, hoc autem ordine debent iudices procedere in punitione huiuſmodi delicti, primo ſuſpicione vrgente, vel infamia promulgata debet ipſius, vel infamiæ, vel ſuſpicionis proceſſus (vt aiũt) inſtitui. In quo ſane conficiendo ſummarie, nullaque ſcriptura eſt progrediendum, ne reus id ſciens cauſæ veritatem labefactare quoquo pacto conetur, vt bene adnotauit Iacobus de Belon. *h* quem ſequitur Panorm. Cũque de infamia, vel ſuſpicione tametſi leui conſtat ex adminiſtratione remouebitur. Poſt hac de decoctionis veritate aliũ conſcribere proceſſum iudex debet, in quo de bonorum decoctione conuincatur, pęna etiam ſupra dicta punietur, vt ex eiſdem authoribus habetur aſſentiturque Bernardus Diaz de Lugo. *i* In quo crimine duo ſummopere, animaduertẽda cenſeo. Primũ quod propter ſolam ſuſpicioné ab adminiſtratione is, contra quem ſit inquiſitio, remoueri poteſt, ſecundum quod ad huius criminis declarationem quilibet auditur accuſans, licet in primo ſint admittendi quorum dare agitur, ita Hoſtienſ. *K* & Antoninus. Hæc autem omnia iudicis arbitrio pro rerum, perſonarum, criminumque ratione temperanda eſſe ſentit Panormit. *l*

*g Arch. in c. v. bis & in c. vlteran c 2. q. 2. Anto. in c. venerabilis de of. deleg. & in c. licet Hely de ſimon. Abb. d. c. venerabili.*

*h Iacob. de Bel. in Auth. vt Iudi. ſine quo ſuffra. §. neceſſitate Panor. ind. c. venerabili. n. 8. in ſi.*

*i Lug. in ſua pract. c. 70.*

*K Hoſtien. & Ant. in d. c. licet Heli.*

*l Pan. in d. c. licet Helij.*

### ARTICVLVS II.

*Vtrum Monachi poſſint conſpirare contra Abbatem bona Monaſterij dilapidantem.*

Reſpondeo dicẽdo, quod Archidiaconus, *m* Petrus de Ancharrano, & Philippus Frãcus quęrunt an Monachi, qui videntes ſuum monaſteriũ in temporalibus labi ex dilapidatione Abbatis, iurauerunt ſimul ſe iuuare, & defendere poſſe tã contra Abbatem quã contra aliam quãcunq; perſonã monaſteriũ deſtruente, dicantur cõiuratores à iure reprobati, vbi cõcludũt, quod ſi ex cauſa de præſenti & cõmuni cõtra prælatũ & ſuperioré, & quia iã dilapidabat & male tractabat perſonas, & bona

*m Archi. Anchar. Frãc. in c. conſt. de ver. ber. ſiga.*

monaſterij, quod poſſet fieri prædicta conuentio. Sed ſi cõtra ſuperiorem nihil apparet de præſenti iniuſtum, vel præſumptum, quod tũc non licet ſubdito coniurare, vel conſpirare contra prælatũ, cũ hæ conuentiones alliciant ſubditos ad peccandũ & ad iurgia, quæ licet per ſe non ſint mala, tamen quia malũ ex his ſequi poteſt, reprobantur a iure, *a* & tenet Lucas de Pena, Alexãder de Iſerna, Cardinalis Alexandrinus, Doctores, & Bartolus, Baldus, & tradit Nicolaus Boerius.

*a c. & ſi Chriſtus. de iur. iurã. Luc. de Pena. in l. magiſtros col. vl. de profe. & medic. Iſern. & Ale de pa ca. iuran. ſirm. §. conuenticu. DD. in l. per iniquum, C. de iuriſ. omn. iud. Bar. in l. ſi. ff. de colleg. & in Bal. conſ. 230. Boer. in tract. de ſedit. propoſit. n. 8.*

## QVAESTIO XXXVI.

### De correctione fratrum quoad pœnam imponendam reuelantibus ſecreta ſacramentalia, aut naturalia in articulos quatuor diuiſa.

*Circa quam quæſtionem quatuor quæruntur.*

1 *QVa pœna puniatur confeſſor peccata confeſſa detegendo.*
2 *Qua pœna puniantur religioſi aperientes literas obſignatas, eaſque aduerſario mittentis oſtendentes.*
3 *Qua pœna debent puniri religioſi ſecreta ordinis intra, & extra ordinem reuelantes.*
4 *Vtrũ excuſentur a pœnis aperiẽtes literas obſignatas eas aduerſarijs ad eorum defenſionẽ oſtendentes.*

## ARTICVLVS I.

*Qua pœna puniatur confeſſor peccata confeſſa detegendo.*

RESpondeo dicendo, quod ſacerdoti, qui ſibi peccata confeſſa ſingula detegit verbis, vel ſignis inuito confeſſo, aut non permittente, imponitur grauis pœna in quadam Decretali. *b* Quibus pœnis puniuntur is, qui reuelat confeſſionem, cuius eſt tantum interpres, & is, qui caſu tantum audiuit, & is, qui latenter abditus peccata auſcultauit, & ea manifeſtauit, & is, qui dimidiam delictorum confeſſionem cum audiſſet, abſolutionis beneficium minime contulit, vt tenent Syluester, *c* Antoninus, *d* & Soto Extraordinariis autẽ pœnis afficiũtur illi, qui dicũt, talis habet peccata, a quibus eũ abſoluere non potui, vel audiui eius & nũ abſolui, hic enim vt cõfeſſionis detector puniendus eſt, ita Antoninus. Pœna autẽ dictæ Decretalis cõprehendit eos, qui ſingula peccata manifeſtant, non autẽ illos, qui vniuerſam confeſſionẽ in generali nullo in ſpeciali reuelato peccato adaperiunt. Aduertendum tamen, quod Bernardus Diaz de Lugo *e* addit dicens, quod ſacerdoti famæ bonæ & honeſtæ vitæ dicenti, ſe habuiſſe veniam pœnitentis ad manifeſtandã confeſſionem credi debet cum actus veniæ ſecreto fieri ſoleat, & nullo interueniente teſte ad hoc ſaltem, vt trãsferat onus probandi in aſſerentem ſine venia ſe manifeſtaſſe, Hac ille referens Lappũ. *f* De quo crimine nullã poſſe dari certam Doctrinam, & rationem aſſerit, ſed potius qualitas confeſſoris, & pœnitentis coniecturã augebit, aut minuet. Conſtituta verò ordinaria in eum pœna eſt, vt omni munere, ac dignitate ſpoliatus in arctũ cœnobium ad agendam perpetuam pœnitentiam detrudatur, vt in dicta Decretali continetur, de quo videndi ſunt Nauarrus, *g* Gregorius Lopez, & Salzedo, & Couaruuias, & Antonius Gabriel.

*b c. omnis vtriuſq; ſexus de pœn. & remiſ.*

*c Sylu. ver. confeſſio D. Anto. 3. p. ti. 17. c. 22 §. 1. & 11. Soto de tegẽ. ſec. mem. 3.*
*d Antoni. vbi ſup.*
*e Lugo in pra. c. 109. nu. 4.*
*f Luppus alleg. 94.*
*g Nu. in c. Sacerdos. n. 120. Greg. Lop. in l. 35. tit. 4. p. 1. ver. interrogado. Salz. in c. 109. verb. detruduntur. Cou. in 4. par. 2. c. 8. §. 12. n. 10. Ga. li. 1 tit. opin §. com. 1. de teſt.*

## ARTICVLVS II.

*Qua pœna puniantur religioſi aperientes literas obſignatas, eaſque aduerſario mittentis oſtendentes.*

RESpondeo dicendo, quod aperiens obſignatas literas, & aduerſario mittentis oſtendens incidit in pœnam falſi. Ita Bartolus, *h* quem ſequitur Panormitanus, & alij, quos refert, & ſequitur Iaſon: Clericus verò hoc faciens deponendus eſt. Ita ſentit Romanus *i* hoc fundamẽto motus, quod de iure canonico pœna falſi eſt depoſitio in clerico, vt conſtat ex Iure. *K* At Bern. Diaz de Lugo *l* hãc refellit opinionẽ, cũ illud ius nõ imponat pœnã depoſitionis clerico pro qualibet falſitate, ſed quãdo vtitur falſis literis Papæ, & in ſuũ patrocinium allegat Hoſtienſem. Vnde non debet extendi deciſio illius iuris ad hoc delictũ, & conſequenter credit pœnam huius criminis arbitrio iudicis eſſe relinquẽdam conſiderato nocumento, quod ex apertione dictarum literarum mittenti, & aliis euenit. Conſiderando etiam hoc crimen eſſe grauiſsimum, fraudulenter enim ambulat, vt inquit Sapiens *m* dicẽs, *ei qui reuelat ſecreta, & ambulat fraudulenter, & dilatat labia ſua, ne commiſcearis.*

*h Bart. in l. qui teſtamen. ad l. Corneliã de falſis, Pano. in c. cum olim el 2 de legib. Iuſ. in §. pœnales. nu. 26 inſt. de ac.*
*i Rom. conſi. 65. circu fin.*
*K c. ad falſariorum de cri. falſ.*
*l Lugo in ſua pra. c 105. nu. 2.*
*m Prouer. 20.*

Aduertenda eſt tamen doctrina Bartoli in hoc caſu diſtinguentis, vt iudices ſciant diſtinguere inter lepram, & lepram, & arbitrari pœnam huic delicto correſpondentem Ait enim Bartolus, *n* quod aut quis aperuit literas, vt aduerſario mittẽtis oſtẽderet, & is (ait) incidit in pœnam falſi, allegat antẽ ad hoc quendã textũ *o* ſi vero aperuit, vt ipſe eas legeret, alijs autem non oſtendere, putat Bartolus nõ puniri pœna falſi, ſed extra ordinaria pœna talionis argumento cuiuſdam Decretalis, *p* Et hoc ipſum tenet Romanus, *q* & Alciatus. Quod ſi quis non reſtituit literas, ei, cum reddere mandatũ ſuſceperit, ſed illas alteri pandit, non tamen aduerſario mittendas, tenet Bartolus, *r* quod iſte incidit in pœnam falſi. Item qui literas alicuius aperiret, & diuulgaret ad alterius iniuriam actione iniuriarum tenetur, vt voluit Gondiſaluus de Villadiego ſubdens, quod non dicitur literas aperire, qui clauſuram earum detrahit, ſi aliter eas non aperiat nec legat, pro quo dicit eſſe textum *ſ* notabilem, & ibi Bartolum. Qui autem literas alteri ſcriptas lacerat vel comburit crimine falſi tenetur, vt voluit Abbas *t* Remouens autem ſigillum de literis alicuius, tenetur de falſo, vt tenet Baldus, *u* Berthachinus. Ex his autem poſſunt prælati regulares indagare, qua pœna ſint afficiendi religioſi hoc delictum committentes.

*n Bar. vbi ſu. gl. 1. §. is qui depoſitu. ff. ad l. Corn. de falſ.*
*o c. cum olim magiſter de offic. deleg.*
*p Rom p. conſ. 367. Alcia. in ſuo conſ. habito poſt. tra. de duelo. 54.*
*q Bar. in l. Titio. ver. venio. ad ſecundũ. ff. ad municipa.*
*r Villadiego in tract. deleg. 3. p q. 1. nu. 4.*
*ſ l. ſi quis id grune, §. in tabu ff. ad Syla.*
*t Ab. in c. cum olim. de of. deleg.*
*u Bal. in l. Paulus. ff. de falſ. Berth. in tra. de epiſc. 1. p. verſ. vlterius quero, n. 336.*

## ARTICVLVS III.

*Qua pœna debent puniri religioſi ſecreta ordinis intra, & extra ordinem reuelantes.*

RESpondeo dicendo, quod reuelare ſecreta grauiſsima, cumen omni æuo iudicatum fuit. Refertũr apud Æthnicos Siſyphum illũ ob id, quod deorum arcana hominibus patefecit, apud inferos eam pœnam ſuſtinere, nempe vt ingens ſaxum ad montis cacumẽ deferat, à quo prouoluat, & iterum ſtatim repetat, & in huiuſmodi labore perpetuo aſsiduus ſit, vt author eſt Seruius. *x* Sic Tarquinus Romanorũ Rex Marcum Tullium Decemuirum, cum librum ſecreta cultuum ſacrorũ continentẽ cuſtodiæ ſuæ commiſſum corruptus Petronio Sabi-

*x Seruius ad Virg. li. 6. En.*

Digitized by Google

Sabino deſcribendum dediſſet culeo inſutum in mare abijci iuſſit, prout teſtis eſt Valerius Maximus. a

*a Vale. Max. l. c. 11. de cul. deorum.*

Ex quibus infertur, quod ciuitatis Conſiliarius ſiue decurio, qui ſecreta deiexerit cum ratione iuramenti, & officij tacere debuit, ab officio, & dignitate amoueri debet, prout tenet Baldus, b quẽ ſequitur Cepola, & alij, quos refert Villadiego, circa quod multa congerit Quintilianus Mandoſius. Ex quibus aſſeuerandum cenſuit Salzedo c Canonicos qui capituli ſui ſecreta reuelãt, ſi iuramẽto ab eis præſtito de non reuelando contrauenerint, pœnis ſacrorũ canonũ contra periuros clericos ſancitis eſſe plectendos, ſi verò nullũ præſtiterint iuramentũ, pœna arbitraria. Quod a fortiori aſſerendũ eſt in definitoribus, qui ſecreta definitorij contra obedientiam ibi præſidentis pandunt, & à fortiori aſſerendũ eſt, illos maximis pœnis eſſe afficiendos, qui eadem ſecreta, aut alia, quæ intra clauſtra in ſecreto inter religioſos fiunt ſæcularibus pateſaciũt contra quos in religionibus bene ordinatis pœnæ rigoroſæ ordinantur.

*b Bal. in d. c. de teſtib. & in tit. de pac. conſtant. ve. credentia. Cepolla. con. cri conſil. 30 n. 29*

*c Salz. in pr. c. 103. iux. ſ.*

## ARTICVLVS VI.

*Vtrum excuſentur à pœnis aperientes literas obſignatas eas aduerſarijs ad eorum defenſionem oſtendentes.*

Reſpondeo dicendo, quod videntur excuſari clerici, & regulares à pœnis ſupra poſitis, ſi ad propriam vitam, vel alterius tuendam crimẽ hoc commiſerint. At Salzedo d cenſet verius, non licere literas aperire, & aduerſarijs oſtendere, falſum committendo, non enim ſunt facienda mala, vt inde eueniant bona, alioquin eſſet licitũ periuriũ, & falſum cõmittere ad propriam vitam defendendã quod nullus author affirmat. Ita ſcribit Simõ Maiolus. e Illud verò negari non poteſt, licere huic literas hac deferenti eas non tradere eis, quibus mittũtur, & alijs licitis modis cõtendere, ne eis aliquod malũ ſibi contingat. Quod ſi hoc tranſgreſſus fuerit, quia qualẽ qualẽ habeat excuſationẽ, minime ordinaria criminis pœna plecteretur, ſed benignior iudicis arbitrio imponenda erit iuxta qualitatẽ nocumenti. Ex quo infero, quod ſi dictæ literæ ſolutis earũ ſignaculis à regularibus in tribunalibus ſæcularibus aut Eccleſiaſticis ad defenſionẽ aliquorũ religioſorũ oſtendãtur, et legãtur, & omnibus, quid in eis contineatur, pateſiat, non ſunt liberi ab aliqua pœna dictas epiſtolas publicantes, & oſtendentes, etiam ſi ex earum publicatione multorũ infamia apud dicta tribunalia attenuetur: ſeruare enim ſecretũ de iure naturali eſt, quod ad propellendam infamiam non eſt frangendum, præcipuè quia licet infamia aliquorũ ex publicatione literarum ex vna parte minuatur, ex alijs augetur, cũ ipſa tribunalia, in quibus aſſiſtũt viri grauiſſimi, cõcipiant male de religioſis videntes, eos talia ſcribere, & alios eiuſdẽ claſſia fratres ea ſecreta reuelare in maximũ religionis ſuæ detrimentũ proprio religionis decori, & honori ſuũ particulare intereſſe anteponentes. Quod forte magis ipſi aggrauabũt conſiderantes, tales religioſos à religione elongaſſe fugientes, & in ſolitudine non manere ſoli Deo placentes, ſed poſt deſideria ſua ambulantes, & deſideria carnis perficientes.

*d Salzed. d. c. 103. iuxta ſ.*

*e Maio. l. in ſtra. de irreg. l. 5. c. 31.*



## QVAESTIO XXXVII.

### De correctione fratrum quantum ad pœnã ebrietati imponendam, in duos articulos diuiſa.

*Circa quam quæſtionem duo quæruntur.*

1 *Vtrum ebrietas ſit à religioſis aliena.*
2 *Quomodo ſit probãda ebrietas, vt caſtigetur.*

## ARTICVLVS I.

*Vtrum ebrietas ſit à religioſis aliena.*

Reſpondeo dicendo, quod Salomõ in Prouerbiis f bibendi aſſiduitatem deteſtatur dicens Luxurioſa res vinum & tumultuoſa ebrietas, quicumque his delectatur, non erit ſapiens. Vnde ait D. Paulus. g Nolite inebriari vino, in quo eſt luxuria, venter enim mero effluens, vt ait Accurſius, h facile ſpumat in libidinem. Et idem Paulus dicit. i Neque fornicarij, neque idolis ſeruientes: neque molles neque maſculorum concubitores, neque auari, neque adulteri, neque ebrioſi regnum Dei poſſidebunt. Ex quo loco clare colligitur, ebrietatis delictum, cum inter tam grauia crimina connumeretur, eſſe deteſtandum, & D. Auguſtinus, k & Iſidorus, & Baſilius multa contra ebrietatem dicunt, & rationem hebetari ex immoderato potu poſt D. Gregorium l probat D. Thomas, & multa iam de vtilitate, quã de incommodis vini longa manu ſcribit Andreas Tiraquellus. m Imo apud Gentiles, vitium ebrietatis deteſtabatur, Homerus n enim eleganter ſcribit potum maxime noxium eſſe, vt ex Ouidio conſtat, dum ait.

*Vina parant animos Veneri.*
*In vinum confertur plerumque culpa*
*Quod ſi loqui poſſet ſe defenderet*

*f Prouer. 20.*

*g Ad Eph. 5.*

*h Accurſ. in l. qua adul. §. in temperantia. C. ad l. Iuliam de adu.*

*i Ad Gal. 5.*

*k D. Aug in ſermone de ebriet. in fin.*

*l Greg 30. moral. D. Th. 2. 2. q. 148. a. 6*

*m Tiraq de. nobilit. c. 31. nu. 163.*

*n Homer. iliad. 6.*

Vnde quia ebrietas omnium vitiorum fomes, ac nutrix eſt, ideo placuit Agatenſis o Concilij Venerandis patribus, vt clericus, de quo fuiſſe ebrium conſtiterit, aut triginta dierum ſpatio a communione remoueatur, aut corporali ſupplicio ſubdatur. Quæ pœnæ ſic fuerunt diſiunctiue ſcriptæ, vt diſcretus iudex, quem huic vitio deditũ animaduerteret, & quod a communione priuatur parui pendere videret, corporali potius officio caſtiget. Et Innocentius III. p in Concilio Generali Lateranẽſi diſpoſuit, cler. cum a crapula, & ebrietate nõ abſtinentem, & à ſuperiori commonitũ, ſi non ſatisfaceret ab officio, & beneficio ſuſpẽdendũ. Vnde vt clerici ab hoc vitio cauerent, eorũque honeſtati conſuleretur, antiqua illa concilia tabernarum etiã ingreſſum illis inhibuerunt, niſi peregrinationis, vel itineris neceſſitate cõpulſis, vt in concilio Laodicenſi, q & in Sexta Synodo Generali, & in Cõcilio Carthaginenſi Tertio, & in Concilio Generali ſub Innocentio III. celebrato conſtat.

*o c. ſi. 35. diſt.*

*p c. a crapula de vit. & honeſ. cler.*

*q c. non oportet. & c. nulli clerica & in c. cleric. 44. d. & in c. cleric. de vit. & honeſt. cler.*

Ex quibus conſtat, quàm deteſtandum ſit hoc vitium in religioſis, quorum nomen præ ſe fert maiorem honeſtatem, qua pœna ſint puniendi huic vitio aſſuefacti, & ad imitationem pœnæ, qua clerici ebrietati dediti à ſacris Canonibus plectuntur ſunt illi etiã caſtigãdi nõ ſeparãdo eos a cõmunione ſolum, cum hanc pœnam tales viles, quorũ Deus venter eſt, parui pendant, ſed verberibus & carcere cum pane, & aqua ſunt mancipandi, ſiquidem non poſſunt aliter corporaliter puniri.

Et cum ſpecialiter alia pœna determinatur in

religionibus plectendos eſſe, ad eam poſſunt prælati regulares recurrere, ipſam aggrauando, aut minuendo conſiderata frequentatione vitij, & perſonarum qualitate, & videntium ſcandalo.

## ARTICVLVS II.

*Quomodo ſit probanda ebrietas, vt caſtigetur.*

RESpondeo dicẽdo, quod ebrietas probatione difficilis eſt ex Innocentij *a* ſententia, vt tradunt Baldus, & Decius. Vnde ſatis eſt indicijs, & præſumptionibus probari, eo quod nullo corporis ſenſu poteſt apprehendi, ſed oculis mentis, ideſt ratione.

*a c. cum cauſam de teſta. Bal. in cap. a crapula. n. 1. de vi. & ho. cle. Dec. 111. nu. 1.*

Ex quo ſequitur, quod ſi religioſus aliũ religioſum ebrium vidiſſe teſtatur, nihil tamen probat, niſi probabiles rationes ſui teſtimonij oſtendat, teſti non creditur, niſi rationem redderet, etiam non interrogat. Ita Antonius, *b* Abbas, Felinus & Ripa. Solet tamen ebrietas ex aſpectu probari vt tenet Lucas de Penna, *c* & tradit Maſcardus, & patet ex Iure. *d* Solet etiam probari ex multi loquio, & inordinato & ex ambulatione in circuitu.

*b Ant. Abb. & Fel. in c. 1. de cauſam Rip. in l ſi vnquã n. 8. C. de reuoc. don.*

*c Pen. in l. 1. n. 7. C. de rogat. mil. Maſ. de prob. vol. 2. conc. 574.*

*d c. Eccl princeps. 35. diſt.*

## QVAESTIO XXXVIII.

### De correctione fratrum quoad pœnam imponendam ludentibus fratribus in tres articulos diuiſa.

*Circa quam quæſtionem tria quæruntur.*

1 *VTrum religioſis licitum ſit ludere ad aleas.*
2 *Qua pœna puniantur religioſi aleis ludentes.*
3 *Vtrum lucrata in ludis à religioſis ſint ipſis, an monaſterijs reſtituenda.*

## ARTICVLVS I.

*Vtrum religioſis licitum ſit ludere ad aleas.*

RESpondeo dicendo, quod, ſi Calepino credimus, alea ludus tabulæ eſt omnis ludus in veritate fortunæ conſiſtens. Vnde aleator dicitur, qui ſæpe alea ludit, ludere autem ad aleas, & taxillis clericis prohibitum eſt, vt traditur in iure. *e* Quod maxime prohibitũ videtur propter multa crimina, quæ in talibus ludis perpetrari ſolent, quorũ ſexdecim refert Hoſtienſis *f* & Florentinus dicentes, quod quot ſunt puncta in taxillis, tot ſunt ſcelera in ludo, & ponit viginti vnum peccata, quæ in illo interueniunt, quæ omnia tranſcripſit Petrus de Rauena. *g* Et ſic Concilium *h* Tridentinum prohibet Eccleſiaſticis ludere, & lex quædã partitarum contrariam honeſtati clericorum reputat dicens: *O ro ſi no deuen jugar dados, ni tablas, ni pelota, ni rrju los, ni otros juegos ſemejantes, porque n aũ de ſal r de ſu aſſoſſegamiento, ni parar ſe a veelor ni a tener ſ cõ los que juegã.* Propter quã causã verè ſcribit Soto, *K* quod ſacerdotibus vix citra mortale peccatũ vii licet ludis vetitis, ac præſertim religioſis, & prælatibus, quia ludus illis, nõ qua ratione ſæcularibus, ſed quia cõtra votũ eſt paupertatẽ, eſt prohibitus. Poſſunt tamẽ clerici, vel monachi ſine vlla culpa etiam veniali chartis luſorijs ludere ob honeſtã causã puta ad excitandum, vel recreandum ſocium ea re indigẽtem, dummodo nõ frãgant aliquam legem ad mortale peccatũ obligantem, prout tenet Bernardus Diaz *l* de Lugo, quem ſequitur Nauarrus.

*e c. clerici. de vit. & hon. cle.*

*f Hoſtienſ. in ſum. ti. de exceſ. prael. §. circ. libr. 2. p.*

*g Raue. in ſua Alpha. ver. ludus.*

*h Tri. ſeſ. 22. c. 1. de refor. & ſeſ. 24. de ref. c. 12.*

*i l. 57. tit. 5. par. 1.*

*K Soto l. 4. de iuſt. q. 5. ar. 2*

*l Lugo in pra. c. 70. n. 2. Na. in c. ſi quãdo n. 12. de reſc.*

## ARTICVLVS II.

*Qua pœna puniantur religioſi aleis ludentes.*

RESpondeo dicendo, quod Menochius *m* aliena de hac materia tradit, & de Iure *n* ciuili ſtatuta erat pœna, quod ſi clericus poſt monitionem prælati aleæ indulgeret per triennium proprio munere ſuſpendendus erat, & hoc in quadam lege partitarum approbatur. Quæ quidem pœna cum iure canonico approbata non reperiatur, Eccleſiaſtici, & regulares iudices eã clericis, & monachis infligere non debent: ſed eas pœnas, quæ ſacris Canonibus ſunt approbatæ. Pęna autem canonica publici aleatoris eſt, vt repellatur ab obtinendo beneficio, etiamſi nunquam fuerit monitus, vt deſiſtat à ludo, vt argumento cuiuſdam Decretalis *o* tenet Gloſſa. Vnde affirmat Abbas, quod collatio facta talis eſt nulla, niſi de hoc conſtabat, tanquam facta vili, & indigno, & ſi hoc non conſtabat, quia erat occultus, debet irritari. Quæ vltima verba Abbati *p* diſplicent. Nam ſi hæc eſt pœna aleatoris publici, quomodo occultus aleator illa debet puniri? Vnde beneficio obtento non priuatur propter ludum ſecundum eum, ſed mitiori pęna plecti debet, ſcilicet arbitraria. Si autem monitus nõ ſe correxerit, tunc poterit beneficio priuari ſecundum eum. At Bernardus Diaz de Lugo *q* dicit hunc ſimiliter pęna arbitraria eſſe damnandum, peccatum enim variari ſolet ex circumſtantiis concurrentibus, quæ ad aggrauandam, vel minuendam pęnam animum iudicis inclinabant: adeoque arbitrari eos oportebit, quanta ſit conſuetudo ludentis, & quæ quantitas pretij, & quæ qualitas perſonæ, qualiſve exempli pernicies, & an in hoc delinquentes occaſione ludi diuina deſeruerint officia, quibus intereſſe tenebantur, conſiderent. Præterea quidam ludi arctiori pęna caſtigantur à legibus ciuilibus, nam iuxta earum pęnas talia arbitramenta fieri debent, ludus enim taxillorum maiori pęna afficitur, vt patet ex additione ad Didacum Perez. *r* Et ſimiliter iudices regularium debent ſententiam arbitrariam ferre contra luſores fratres iuxta qualitatem delicti aduertentes, quod debeat fratres puniri, etiam ſi non ludant, dummodo ſint participes prout tradunt Cynus, *ſ* & Baldus, qui eleganter ſcribunt, quod ſi ſtatuta pęna ludenti imponatur, eadem ludi participes mulctandi ſunt. Quam opinionem ſequuti ſunt Angelus, & Fulgoſius aſſirmat, quod ſi quis iurauit non ludere, & dat alteri pecuniam, vt ſuo nomine ludat, à periurio minimè excuſatur. Quam opinionem ſequitur Auguſtinus *t* ad Angelum, quod plurimum notant, dum aſſerit Salzedo.

*m Menoč. lib. 2. de arbi. c. 9. cen. 4. caſ. 399. nu. 3.*

*n c. inter dicimus in Auth. de ſectis epiſ. ar. 3. le. 37. ti. 5. par. 1.*

*o c. inter dilectos de exceſ. prælat. iuncta glo. in c. clerici de vit. & hon. ver. ad aleas.*

*p Abbas in d. c. inter dilec.*

*q Lugo in pr. c. 70. de aleat.*

*r Addi. Perez in l. 37. tit. 9. li. 8. ordin.*

*ſ Bal. in Aut. interdicimus C. de Epiſ. & cler. ibi Ang. & Fulgoſ.*

*t Aug. ad Ange. in tra. maleficiorum in parte Ma tedera de malidate nu. 11. Salzedo in ad. ad c. 70. in fi.*

## ARTICVLVS III.

*Vtrum lucrata in ludis à religioſis ſint ipſis, an monaſterijs reſtituenda.*

RESpondeo dicendo, hoc eſſe apud omnes certiſſimũ, quod qui in ludo perdit aliquid, cuius non habet dominium, neq; adminiſtrationem, qui id lucratur, ad reſtitutionem obligatur vero Domino iuxta tradita à Diuo Thoma, *u* Soto, & Nauarro. Vnde quidquid à religioſis in ludo lucratur, debet reſtitui monaſterijs, quorum ſunt religioſi, quia propter votum paupertatis nihil ſibi poſſunt acquirere, tum quia quidquid acquirit monachus, acquirit monaſterio. Adeo autem

*u D. Th. 2. 2. q. 62. a. 5. Soto lib. 4. de iuſt. q. 7. ar. 2. Na. c. 27. nu. 18. & 19.*

hoc

hoc eſt verum, vt etiam ſi religioſi licentiam habeant ad certam quantitatem donandam, nõ poſſunt in ludo dictam perdere quãtitatem, & ſic qui eam ſuit lucratus, monaſterio reſtituere tenetur. Quod probatur, religioſi enim non habent poteſtatem ad transferendum dominiũ, nec eius vſum contra voluntatem tacitam, aut expreſſam ſuorum prælatorum.

Neque obſtat, quod illis facta fuerit facultas ad dictam donationem, non enim credendum eſt, prælatos obſeruantiæ regulares maximè zelatores licentiam ſuis ſubditis velle concedere, vt ludendo huiuſmodi faciant alienationes, quæ eorum ſtatui, maxime contrariantur. Hanc opinionem dicit frater Ludouicus *a* Lopez non tenuiſſe Alcocer ſed certe fallitur, Alcocer enim noſtram clarè amplectitur ſententiam. Quæ eſt tenenda contra Medinam *b* qui nullo fundamento adducto tenet contra eam. Quod maiori ratione procedit in fratribus minoribus, qui eorum prælati non habent facultatem ad aliquid extra religionem alienãdum. Nec etiam ſyndici Apoſtolici pro ipſis deputati hanc habent facultatem, niſi talis alienatio in vtilitatem fiat religioni, alienatio autem facta in ludo non ſolum non eſt vtilis, imo maxime inutilis, & religioni nocioa.

*a Lopez. in ſum. 2. p. c. 33. p. 248. nu. 2. in praſ. Alcocer de Ludo. c. 12. & 14. Med. in ſua inſtru. f. 173.*
*b Med. in ſua inſtruc. f. 17.*

## QVAESTIO XXXIX.

### De correctione fratrum quoad pœnam furibus imponendam in duos articulos diuiſa.

*Circa quam quæſtionem duo quæruntur.*

1. *QVa pœna ſint puniendi religioſi furtum committentes.*
2. *Vtrum furantes calices, & patenas a locis religioſis ſint excommunicati.*

### ARTICVLVS I.

*Qua pęna ſint puniendi religioſi fures.*

RESpondeo dicendo, quod quidam modernus Ioannes Trullo *c* nimis rigidè, religioſe tamen cum furibus ſe gerit. Ait enim, qood eſt graue crimen in religione peccatum furti & vt incorrigibilis eſt tractãdus, ita quoque fur in religione eſt puniendus.

Quod ſi contra obiicias (ait) qua ratione propter furtũ, quo duntaxat damnũ eſt temporale, abijciendus ſit frater, propter quem Chriſtus mortem pertulit; Reſpondet primò, quod fures in religione non ſolùm rebus temporalibus, ſed etiam ſpiritualibus nocent, deinde & ſanctam congregationem conturbant, bonumque aliorum ſpirituale impediunt. Et quoq; & alia ratio in ipſorũ furũ vtilitatem, vt cum expulſos ſe intueantur, confuſione, tribulationeque percuſſi ad cor reuertãtur. Quapropter (ait) propter ipſorum, illorumq; ſpirituale bonũ, tãquã iuſta huiuſmodi pęna eis infligetur. Hæc prædictus author. Quod ego ſequenti ratione confirmo. Nam cum res religioſorum ſæpe ſæpius perdantur, & à ſæcularibus rapiantur, aliqui cum ipſo cõmorantes in ipſum inculpatum dicent ſecũ furẽ inhabitare, & propterea non eſſe mirum, ſi omnia ipſius conuentus deficiant, qood ipſi infamato erit quædam perpetua crux, & tormentum. Vnde ipſi, vt quietius viuat, melius eſt, vt eijciatur, quã quod inter fratres commoretur; ſed hæ rationes non vtique conuincunt, vt huic miſero tam rigoroſam pœnam iniciamus, ſed ſecundũ ius alia iuxta qualitatem latrocinij lenior eſt adhibenda, præcipuè cum ſecundum ſacros canones nullus à religione eijci poſſit, niſi eius incorrigibilitas de iure, aut de facto probetur, præcipuè etiam cum ſecundum priuilegia religionum, prout dictum eſt ſopra in primo tomo, *d* pœna eiectionis à religione in ordinibus correſpondeat deficiente incorrigibilitate delicto, quod in mũdo pęna vltimi ſupplicij afficitur, & non cuicunq; furto hoc vltimum ſuppliciũ correſpondeat; pęna enim furti eſt fuſtigatio, vel exiliũ, vel aliud arbitriu iudicis, non tamẽ occiſio, vel mutilatio, vt in quadã Authentica continetur. *e* Quod verum eſt, ſi eſt ſimplex fur, ſecus ſi cum armis, aut violenter aggreditur in domibus, in itinere, & in mari, vel ſi palam ſurripit, quia tunc ſuſpenditur argumento cuiuſdam Legis. *f* Vnde ego non reciperẽ ſupradictam opinionem Ioannis de Trullo, niſi quando (quod abſit) religioſus eſſet famoſus latro, graſſator, aut ita continuaret furari, vt eius incorrigibilitas in hoc eſſet omnibus nota, vel ex alijs furtis factis, vel ex conditione perſonæ, quod arbitrio prudẽtis iudicis relinquẽdo puto: licet enim priuilegia regulariũ concedant eorũ prælatis, vt pro delicto, quod in ſeculo mortis, pęnã meretur, pęna priuationis habitus infligatur, nõ tamẽ dicta priuilegia ipſos iudices arctant, vt non poſſint aliã minorẽ pęnã imponere, quando circunſtãtiæ cõcurrentes id poſtulant, & bonum cõmune religionum efflagitat, propter qood omnes leges feruntur, imo & priuilegia impetrantur, non enim in eorum impetratione attenditur particularis delinquentium vtilitas tẽporalis, & pax, & tranquillitas, ſi hæc enim attenderentur, innumeras opotteret leges ordinari, & priuilegia procurari, cum huiuſmodi hominum cõditio diuerſiſſima commoda particularia antè oculos ſemper habeat, & cum ipſi irrationabiliter aliquando viuant, irrationabilia aliquando erunt.

*c Trullo 2. de canon. reg cu. 23. nu. 9.*
*d 1. 10. q. 20.*
*e Aut. ſed nouo iure C. de ſer. fugi.*
*f l. capitalium. § graſſatores, & § famoſos. ff de pœnis.*

### ARTICVLVS II.

*Vtrum furantes calices, & patenas ſint excommunicati.*

RESpondeo dicendo, quod qui furatur calices, patenas, & huiuſmodi ſacra, nõ eſt excommunicatus ſecundum Panormitanum. *g* niſi cum furto ſimul effregit portas Eccleſiæ, vel armentaria, aut feneſtras. Ita Sylueſter, *h* & hoc probatur in quadam Decretali *i* quæ habet excommunicatos eſſe ſacrilegos, qui effringunt, & ſpoliant Eccleſias. Quę Decretalis non excommunicat, ſed ſupponit eſſe excõmunicatos, ſi quidem iubet denunciari, eos vt tales argumento alterius Decretalis. *K* Ad incurrendam autem hanc excommunicationẽ duo requiruntur, ſcilicet perfringere, & rapere, ſiue furari, & ob id effringens crucem, ſacrarium, aut perpetrans alia ſimilia nefaria ſcelera, ſi non furator, non incurrit eam. prout poſt Panormitanum tenent Antonius, *l* & Caietanus. Per Eccleſiam autem intelliguntur, monaſteria, hoſpitalia, & reliqua pia ædificia authoritate Epiſcopi ad id facta, & non alia ſecundum Panormitanum *m* argomento cuiuſdam Decretalis is autem dicitur effringere Eccleſiam, qui effringit, vel effodit parietem, aut frangit fores, dirroit ſeras, & qui impellendo, vel quocunque alio medio violento ingreſſum ſibi parat, prout tenet Sylueſter *n* non autem, qui reſerat eas claue, ſiue eam ſurripuerit, vel extorſerit, ſiue non iuxta communem, quam ſequitur Nauarrus. *o*

*g Panor in c. ex lit. de fur.*
*h Syl. ti. furtũ nu. 7.*
*i Conqueſtus de ſent. excõ.*
*K c. paſtoralis § verum de appel.*
*l Antonius 3. p. tit. 24. c. 01 Caiet. in ſum. caſu 20.*
*m Panor. in d. c. conqueſtus c. ad nos de religio. domibus*
*n Syl. excom. 7. caſu 8.*
*o Nau. in ma. c. 27. nu. 94.*

## QVAESTIO XL.

### De correctione fratrum quoad pęnam imponendam iudicibus regularibus negligentibus, & imperitis in 4. articulos diuiſa.

*Circa quam quæſtionem quæruntur quatuor.*

1 *Qua pęna puniatur iudex negligens in caſtigando delicta.*
2 *An iudex male iudicans imperitia puniatur.*
3 *Quomodo cognoſcentur iudices male iudicantes ex dolo vel ex leui culpa procedere.*
4 *Quæ pœna ſit imponenda prælato, cuius culpa effectum eſt, vt ſubditus ſine ſacramento pœnitentiæ deceſſerit*

## ARTICVLVS I.

*Qua pœna puniatur iudex negligens in caſtigando delicta.*

RESpondeo dicendo, videri, quod nullo modo poſſit procedi ad pœnam priuationis, etiam ſi iudex ſit in caſtigando remiſſus, ſententia enim priuationis non poteſt imponi, niſi in caſibus à iure expreſſis. Ita probari videtur in iure, vbi notat *a* Gloſſa, & tradunt Iaſon, & Decius: & negligentia iudicis minimè pœna priuationis caſtigatur.

Sed pro contraria parte facit, quod iudex ita facit rem ſuam negligendo, & denegando facere iuſtitiam, ſicut faciẽdo iniuſtitiam, vt tenet quædam Gloſſa *b* allegando aliqua iura, & tenet Iaſon poſt Baldum dicens, quod vidit damnatum quendam iudicem, qui accuſationem ſibi porrectã accepit, ſed noluit examinare teſtes productos. Et ſic tenet, & notat Decius per textum ibi. Quod propter negligentiam magnam & non paruam poteſt iudex priuari officio ſuo. Et confirmatur, nam propter negligentiam Epiſcopus poteſt licitè deponi, prout notat Ioannes de Anania. *c* Faciunt tradita per Panormitanum, & eadem pœna punitur rector negligens, qua ipſe delinquens, vt dicitur in iure. *d* Et prælati merito de negligentia arguuntur, & puniuntur, eo tum enim negligentia cadit in magnum detrimentum ſubditorum, vt Canones *e* ſacri nos docent, negligentia enim correctionis perdit diſciplinam in ſubditis, vt experientia indicat, & ius *f* Canonicum affirmat. Vnde rectores negligentes multam nutriunt peſtilentiam, dum diſſimulant adhibere diſciplinam, & medicinam. Quod ex ſacris Canonibus *g* ſatis probatur. Et merito pro vno pede illius beſtiæ depingitur illa negligentia, quæ fouet crimina, negligens enim dupliciter peccat, cum non ſolùm ipſe delinquat, ſed alios foueat ad delinquendum, vt ait D. Thomas, *h* & licet ſupradicta non adducat alia allegando tenet Ægydius Boſius, *i* quod ſi iudex fuerit negligẽs in adminiſtratione iuſtitiæ cũ dolo & fraude poteſt ab officio licitè amoueri; ſi autem eius negligentia ex ſimplicitate animi procefferit, non enim eſt condemnandus in priuatione officij, ſed in alia pœna mitiori ad arbitrium prudentis iudicis. Et per hoc reſpondetur ad argumentum in principio adductum negando, quod in iure non apponatur pœna priuationis iudicibus negligentibus, ſi talis negligentia dolo fuerit comitata prout patet ex ſuperioribus, & iuxta hæc debent explicari tradita in Sacris Canonibus *K* & tradita à Iaſone allegante Ioannem Andream, & Geminianum tenentes, quod rex, vel dux, vel comes negligentes poſſunt à regno, & ab alijs dignitatibus priuari, & ad hoc aliqua iura *l* allegant. Superiora autẽ a fortiori procedent in cauſis regularium, cum religioſorum prælationes ſint manuales, & ſic facilius amoueri poſſit quàm beneficia Eccleſiaſtica quæ ex ſua natura non ſunt beneficia manualia, ſed perpetua, prout in ſuperioribus dictum eſt: cũ egimus de correctione fratrum quantum ad pęnam priuationis officiorum. Iudices igitur regulares ad priuationem alicuius prælati negligentis accedentes, tenentur eius negligentiæ originem indagare, ſi enim ex dolo procedit, & cum dolo ſociatur, poſſunt ipſum a prælatione, & ab adminiſtratione amouere, ſi eius autem inuenerint negligentiam abſque dolo, non poſſunt ipſum a ſuo officio priuare, quod ex dictis patet.

*a* Glo. vbi Doct. in l. 2. & ibi Iaſ. nu. 12. de iure patr. Dec. in c. 2. n. 35. de offic. de leg.
*b* Glo. in cap. excommunicamus in ver. neglexerit de hæret. eod. vbi Iaſon in 4. no. in l. argentarius §. ſi ff. de edd.
*c* Anan. in c. excommunicamus in fi. vl. de hæret. Pan. in c. cum dilectus de accuſ.
*d* l. 1. in fin. l. Chriſtianiſſimus. C. de pagan.
*e* c. ſi Papa. 40 diſt.
*f* c. iuſtũ. 23. q.
*g* c. in feſtorũ. 86. d. c. ſed illud 45 diſtin.
*h* D. Tho. 2. 2. q. 54. art. fin.
*i* Boſius in pract. crim. ti. de offi. corrup. 292. nu. 16.
*K* can. quid. quid. 1. q. 1. c. o. placuit, vniuerſo concilio 21. p. 3. Iaſon in l. cum qui, vos, C. de procurat.
*l* c. grandi & ibi. glo. ver. reges de ſupple. neg. l. ſi quis v. propter negl. C. de offi. præfec. præto glo. in c. cũ admonaſt. §. ſi. ver. neglig. & ibi Abbas, de ſta. monachor.

## ARTICVLVS II.

*An iudex male iudicans ex imperitia puniatur.*

RESpondeo dicendo, quod iudex male iudicãs ex imperitia tenetur ad pœnam arbitrariam, vt conſtat ex aliquibus iuribus *m*. Et ſi eſt lata culpa poteſt ſibi æquum videri, vt teneatur in veralitis æſtimatione, quia æquiparantur dolo, vt dicunt vulgaria iura, ſed ſi non ſit lata, quia licet malè iudicauerit, tamen erunt pro eo opiniones in illo articulo, vt a lata culpa illum excuſarent, imo ab omni culpa ita, vt ad nihilum teneatur, non tenetur, ad tantam pęnam, prout tenet Baldus *n* & Doctores communiter, dicit communem Hermodeus. Qui conſiderat modum puniendi culpam, an ſit lata, leuis, & leuiſſima, & vult, quod pro leui, & leuiſſima, criminaliter non puniatur, licet Baldus *o* ſentiat, quod proledi, puniatur criminaliter, pro lata autẽ habet illud pro abſoluto. Denique dico, quod iudex malè iudicãs ex imperitia puniri debet pœna arbitraria, prout dicitur in quadam Lege, *p* & notat Baldus, adeo quod etiam ſi condemnauerit ex ignorantia, & imperitia ad mortem debet pęna arbitraria caſtigari, vt docent Faber *q* & Angelus, & Boerius: ſecus tamen eſt dicendum, quando imperitia eſt iuncta cum dolo, & fraude, iudex enim dolo innocentẽ ad mortem condemnando eadem pęna puniendus eſt iuxta ea, quæ tradit Boſius. *r* Et in his, & in alijs aduertant iudices ad illud, quod nobis ſcriptum reliquit Baldus *ſ* dicens, quod tutius peccamus in abſoluendo, quam in condemnando. Ex quibus manifeſte apparet, quomodo regulares prælati debent ſe habere cum iudicibus male iudicantibus ex negligentia culpabili cum dolo, vel ſine dolo, & ex imperitia, ſed quia hæc non eſt facilè intelligere, niſi cognito, an ipſi iudices taliter procedant, ideo ſequens proponitur articulus.

*m* inſtit. de obli. quæ ex delict. naſcun. in pr. l. fin. ff. de extraordi. cognit. in princ.
*n* Bal. in l. mãcipia, C. de ſer. fugi. DD. in l. fi. C. de pœnis iudic. c. male iud. Homo. in tract. ſyn. charta. 89.
*o* Bal. in §. in dicens de pac. iur. firm.
*p* §. d. l. fin. & Bal. vbi ſup.
*q* Faber. & Ange. in §. 1. inſti. de oblig. quæ ex quaſi delict. Boerius q. 163. nu. 11.
*r* Boſſius in pract. crim. ti. de offic. corrup. iudicis pecunia. p. 391. n. 22.
*ſ* Bald. conſil. 111. in fi. vol. 1.

## ARTICVLVS III.

*Quomodo cognoſcetur iudices male iudicantes ex dolo, aut ex leui culpa procedere.*

RESpondeo dicendo, quod vt hoc intelligamus, & clarè reſoluamus, eſt intelligendum, quid ſit dolus, & fraus, latior culpa, leuis, leuior, leuiſſima.

Pro quo aduertẽdum, quod Bartolus *t* de Saxoferraro in tractatu de teſtibus dicit, quoſdam aſſirmare, dolum eſſe genus, fraudem autem eſſe ſpeciem:

*t* Bar. de teſt. nu. 206. qui habetur 4. vol. tomo. 10. de tract.

Digitized by Google

ciem; committitur enim dolus re, vel cōſilio, fraus verò re tantum, & in hoc videntur, Doctores magis inclinare, & huic ſententiæ, ait, quod videtur aſſentire D. Thomas dicens, quod dolus committitur ſiue per verba, ſiue per facta, fraus verò per facta tantùm, cuius teſtimonio ſtandum eſt.

At pro explicatione primo eſt aduertendū, quod interdum fraus ſumitur pro ſpecie diſtincta à dolo. Nam ad dolum requiritur quod fiat contra aliquā perſonam, vt patet ex eius diffinitione: eſt enim omnis calliditas, fallacia, machinatio, ad decipiendum, fallēdumvè alterum adhibita, quæ diffinitio in hunc modum explicatur, ſcilicet quod ſit calliditas in tacendo, fallacia in mentiēdo, machinatio in arte verborum; fraus autem committitur, etiam ſi non ſit contra perſonam, ſed contra legis præcepta principaliter ſit, ſed quandoque contra perſonam. Ex quibus patet, quod dolus ſit genus, fraus autem ſpecies, loquendo propriè, & in ſuo rigore. Verum eſt tamen, quod iura quandoque his vocabulis abutuntur, ſumendo dolum pro fraude, & fraudem pro dolo. Ex his patet, quando iudices ex dolo, & fraude ſunt in puniendo delicta negligentes, aut ignorantes: erunt enim ex dolo, & fraude negligentes, quando callidè tacent nolentes reſpondere querelis ab aliquibus propoſitis, aut in aliquibus mendacio, aut arte verborum diſſimulando, vt appareant hominibus zelantem virtutem, & iuſtitiam, cum ipſius ſint diſſipatores, quod ex proceſſu ab eis habito ſatis patebit, & ex his, quæ contra ipſos fulminātur, qui cum dolo præſumuntur procedere, quando formam ſacrorum canonum, & conſtitutionum ordinum tranſgrediuntur: quo dolo & fraude contra eos probatis legitime ab eorum adminiſtrationibus poſſunt amoueri.

Latior autem culpa eſt dolus præſumptus, & ſic differt à dolo, ſicut manifeſtum à præſumpto. Ille autem dolus dicitur manifeſtus, de quo ita claræ præſumptiones habentur, quod iudex in claram, & perfectam fidem deducitur. Quando autē præſumptiones ita claræ non ſunt, aliquæ tamen apparentiæ inueniuntur, dolus præſumptus dicitur, qui idē eſt, quod culpa latior, qui quidem dolus nō ſufficit, ſi agatur in cauſa criminali ad hoc, vt reos pęna ordinaria puniatur, quoniam probationes tunc requiruntur, quæ ſint luce clariores, prout conſtat ex traditis per Bartolum. *a* Ex quibus patet, quod ſi inueniatur iudices fuiſſe remiſſos in caſtigando, & in procedendo non circumſpectè, ſi hoc tantùm ex præſumptionibus habeatur reſultantibus ex eius dictis, & factis, quæ dicta, & facta poſſint etiam in bonam partem retorqueri, non debent per hoc ab officijs amoueri, etiamſi arbitrio prudē tuorum his dicendis, aut faciendis latiorem culpam commiſerunt præbendo occaſionem, vt de his poſſit aliqua fraus, & dolus non ſolum ſuſpicari, ſed etiam præſumi.

*a Bar. in leg. quod verum nu. 3. & 4. 10. & ſe ff. depoſ. & ib. Angel. ver. culpa.*

Lata culpa eſt, deuiatio indeliberata ab ea prudentia, quæ ineſt communiter omnibus, qui ſunt eiuſdem conditionis, & profeſſionis, ideo autem dicitur deuiatio generaliter, vt comprehendat deuiationem, ſiue faciendo, ſiue omittendo. Dicitur (indeliberata) ad differentiam doli, qui ex deliberatione manifeſta, vel præſumpta committitur. Dixi (quæ ideſt communiter omnibus) ad differentiā culpæ leuis, leuioris, & leuiſſimæ, vt inferius parebit. Dixi (quæ ſunt eiuſdē conditionis, & profeſſionis) quia, vt ait Iuris Cōſultus Paulus *b* latæ culpæ finis eſt non intelligere, quod omnes intelligunt, & vt alius Iuris Cōſultus Vlpianus ait, lata culpa eſt, negligentia nimia non intelligere, quod omnes intelligunt. Declaratur exemplo. Conductor nullum

*b lata culpa. l. 223 ff. de verbor. ſign.*

nimis, & præmaturè onerauit, vnde mortuus eſt, lata culpa eſt probatur, homines enim, qui talis animalis miniſterio vtuntur, non ſunt ſoliti onerare pullos ante dictum tempus. Alijs exemplis hoc declarat, & illuſtrat Bartolus *c* de Saxo Ferrato, Bartolus, & Alexander. Et prælatis, qui in caſtigando delicta latam culpam cōmiſiſſe fuerint conuicti, non priuatione officiorum ſunt caſtigandi, latam autē culpam commiſiſſe credentur, quando deſinunt facere, ea, quæ alij prudentes, docti, & experti iudices facere in ſimili cauſa conſueuerunt, ſi ex alijs dolus non præſumatur.

*c Bart. Saxo Ferrato vbi ſ. n. 113. & 114. Bar. i. l. quod Nerua. 3. col. ff. depoſit. & 16. Apoſtil. Alexan. verſ. culp. Alex. in l. item quæro in princip. ff. pro ſocio.*

Leuis culpa diuerſimode conſideratur. Aliter enim ſumitur in rebus alienis, ſeu alijs debitis, aliter in rebus communibus incidenter, aliter in communibus ex conuentione. Primo modo leuis culpa eſt deuiatio indeliberata ab ea prudētia, quæ ineſt diligentibus hominibus, qui ſunt eiuſdem conditionis. Et ſic Paulus *d* Iuris Conſultus tum dixiſſet in pignoratitia actione venire & dolum, & culpā, ſubiunxit hæc verba. *Ea igitur quæ diligens pater familias ſuis rebus præſtare ſolet, à creditore cogitur*, ſecundo ex rebus communibus communiter incidenti culpa leuis ſic diffinitur, ſcilicet quod ſit deuiatio indeliberata ab ea diligentia, quam in ſuo tempore, ſeu in illo tēpore ſuis rebus adhibet. Paulus enim Iuris Conſultus *e* in titulo familiæ herciſcundæ ſic ait. *Non tamen talem diligentiam præſtare debet hæres, qualem diligens pater familias, quoniam per ſuam partem cauſam habet gerendi, talem enim diligentia præſtare debet, qualem in ſuis rebus.* Circa vero res communes ex conuētione culpa leuis ſic diffinitur, ſcilicet, quod culpa leuis ſit deuiatio indeliberata ab ea diligentia, quam ante contractum in rebus ſuis adhibere ſolebat. Dixi (*in rebus ſuis*) nā in rebus alienis culpa leuis æſtimatur, ſi deuiat ab ea diligentia, vel prudentia, quę ineſt omnibus diligentibus eiuſdem conditionis, & profeſſionis. Leuior culpa eſt deuiatio deliberata ab ea prudentia, quæ ineſt diligentibus hominibus, qui ſunt eiuſdē conditionis, & profeſſionis. Leuiſſima verò eſt deuiatio indeliberata ab ea prudentia, quæ ineſt diligentioribus hominibus, & diligentiſſimis, qui ſunt eiuſdem conditionis, & profeſſionis. Et ſic Caius *f* Iuris Conſultus in titulo de actionibus, & obligationibus loquens de Commodatario ſic ait.

*d l. ea igitur. ff. de pignor. act.*

*e l. hæres. § non tamē de vñ ff. fa. herciſ.*

*f l. 1. de act. & oblig.*

*Quod exactiſſimam diligentiam præſtare compellitur cuſtodiendæ rei, neque ſufficit, enim eam diligētiam adhibere quam in ſuis adhibet ſi alius diligenter potuerit cuſtodire.* Ex quibus infertur deciſio cuiuſdam caſus, qui in facti contingentia accidit. Quidā prælatus intelligens ſuum ſubditum de quodam crimine graui vehementer indiciatum, ſed non plene probatum communicauit cum alio ſuæ religionis prælato ſatis in cauſis regularium experto, quomodo ad capturam rei ſe habere deberet, qui reſpondit, quod crimine non plene probato non poſſet ipſum carceri mancipare, cum carcer in religione nō ſolum ſit cuſtodia, ſed etiam pęna. Propter quod, & alia, quæ conſulendo libros Doctorum didicerat, noluit reum vincire in carcere, propter quod obſequium ſe præſtare Deo, & religioni aſſerebat, ipſum enim incarcerando ſuſpicio, quæ inter ſæculares inundauerat, radices mitteret, ita vt euidentia delicti, & delinquentis nomen ſortiretur. Accuſatus fuit dictus prælatus de nimia negligentia, quidam aſſerebant, officio ſuo eſſe priuandum, tanquā infidelem, & non prudentem.

Alij autem pęna arbitraria puniendum eſſe contendebant. Ego autem ex dictis dico, quod in rigore loquendo viſis ab eo allegatis non debuit priuari, cum ipſe, licet culpam commiſerit aliquam à do-

à dolo, & fraude ſit immunis, & vbi non eſt dolus, & fraus, ſed tantùm quædam indeliberata deuiatio ab eo, quod ipſe tenebatur ratione officij facere, non debet tam rigoroſa pęna irrogari. Vnde ipſum prælatum ſyndicantes attente allegata, & probata debent conſiderare, & non inuento dolo claro, & manifeſto ad priuationem dignitatis minime procedant. Inuēto autem dolo, aut fraude præſumptis, & latiori lata, leui, & leuiſſima culpa ad pęnam arbitrariam accedant, in cuius iudicio magis ad pietatem quàm ad rigorem debet animum ſuum applicare.

## ARTICVLVS IV.

*Quę pœna ſit imponenda prælato, cuius culpa effectum eſt, ut ſubditus deceſſerit ſine ſacramento pœnitentiæ.*

RESpondeo dicendo, quod pro tali culpa generali et eſt nulla pęna (quod meminerim) ipſo iure, niſi amiſsionis gratiæ gratum faciens, ſi culpa peruenit ad gradum, quo eſſet mortalis. Per
*a Deut. 25. &c. nō afferamus 24. q. 1. c qua de offic. Arch.* ſententiam autem imponitur pęna arbitraria iuxta quantitatem culpæ ſecundum illud; a iuxta menſuram delicti ſit & plagarum modus, & iuxta iura, quæ ad negligentiam puniendam citat quædam gloſſa celebris.

## QVAESTIO XLI.

### De correctione fratrum, quoad reprehenſionem ipſis propter delicta, cum ſententia legitur dandam in tres articulos diuiſa.

*Circa quam quæſtionem tria quęruntur.*

1 VTrum arguere ſubditos delinquentes ſit licitum prælatis.

2 *Vtrum prælati poſſint contumeliari ſubditos delinquentes.*

3 *Qua pœna puniantur prælati in dicendis verbis contumelioſis excedentes.*

## ARTICVLVS I.

*Vtrum arguere ſubditos delinquentes ſit licitum prælatis.*

REſpondeo dicendo, proprium prælatorum eſſe arguere ſubditos de peccatis ab ipſis commiſſis, ſi quidem in mundo, loco Dei
*b Ioan. 16.* conſtituti ſunt, de quo apud Ioannem *b* habetur, quod arguat mundū de peccato. Et Diuus
*c ad Tim. c. 2* Paulus ad Timotheum *c* ſcribēs, quomodo ſe cum eis Diœceſanis habere debet, ait, argue, obſecra, increpa. Quod nos docuerunt patres Concilij Tridentini
*d Tri. ſeſ. 13. c. 1, de refor.* in Spiritu ſancto congregati dicentes. *quod prælati in commiſſis ſibi Eccleſiis eo libentius reſideant, quo facilius, & commodius ſibi ſubditos regere, & in vitæ, ac morum honeſtate continere potuerint. Illos primum eos admonendos cenſet, vt ſe paſtores, non percuſſores eſſe meminerint, atque ita præeſſe ſibi ſubditis oportere, vt non in eis dominentur, ſed illos tanquàm filios, & fratres diligant: elaborentque, vt hortando, & monendo ab illicitis deterreant, ne vbi deliquerint, debitis eos pœnis coercere cogantur, quibus tamē, ſi quid per humanam fragilitatem peccare contigerit, illa Apoſtoli eſt ab eis ſeruanda præceptio, vt illos arguant, obſecrent, increpent in omni bonitate, & patientia, cum ſæpe plus erga corrigendos agat beniuolentia, quàm auſteritas, plus exhortatio quàm commìnatio plus charitas, quàm poteſtas. Si autem ob delicti grauitatem Virga opus fuerint, tunc cum manſuetudine rigor, cum miſericordia iudicium, cum lenitate ſeueritas adhibēda eſt, vt ſine aſperitate diſciplina populo ſalutaris, ac neceſſaria conſeruetur & qui correcti fuerint emendentur, aut ſi reſipiſcere noluerint, cæteri ſalubri in eos animadnerſionis exemplo à vitijs deterreantur cum ſit diligentis, & pij ſimul paſtoris morbis ouium leuia primum adhibere fomenta poſt vbi morbi grauitas ita poſtulet ad acriora & grauiora remedia deſcendere. ſin autem ne ea quidem proficiant illis ſubmouendis, cæteras ſaltē oues a contagionis periculo liberare.* Hæc Concilium Tridentinum. Vide, quid circa hoc moneat Diuus Auguſtinus, e ait enim. *Corripiantur itaque à præpoſitis* *e 24. q. 3. cap. corripiant.*
*ſuis ſubditi correctionibus de charitate venientibus pro culparum diuerſitate diuerſis, vel minoribus, vel amplioribus quia ipſa quædam natio nominatur quam facit Epiſcopale iudicium qua pœna in Eccleſia nulla maior poteſt (ſi Deus voluerit) in correctionem ſaluberrimam cedere, atque proficere. Neque enim ſcimus, quid contingat ſequenti die, aut ante finem vitæ huius de aliquo tali deſperandum eſt, aut contradici Deo poteſt ne reſipiſcat & det pœnitentiam, & accepto ſacrificio ſpiritus contribulati, cordiſque contriti à reatu quamuis iuſtæ damnationis abſoluat damnatum, quem ipſe non damnat. Paſtoris tamen neceſſitas habet, ne per plures, ſerpant dira contagia, ſeparare ab ouibus ſanis morbidam ab illo cui nihil ſit impoſſibile ipſa forſitan ſeparatione ſanandam. Neſcientes enim quis pertineat ad prædeſtinatorum numerum ſic affici debemus charitatis affectu vt omnes velimus ſaluos fieri.* Hæc Diuus Auguſt. Quæ omnia prælati debent alta mente recolere, vt in arguendis ſubditorum exceſsibus ab hac doctrina, & ab his documentis minimè recedant, & cum ſubditi audiunt, & acceptāt condemnatoriam ſententiam, ita blandis verbis debent eorum corrigere culpas, vt ipſa ſententia eis ad ſalutem animæ proficiat.

## ARTICVLVS II.

*Vtrum prælati poſſint contumeliari ſubditos delinquentes.*

REſpondeo dicendo, videri peccatum mortale, & non inueniri in viris perfectis, qui tamē cōuitia, vel contumelias aliquando dicunt, ſicut patet de Apoſtolo, qui ad Galatas *f* ſcribens ait. *O*
*f Ad Gal. 3.* *inſenſati Galatæ*, & Dominus noſter Ieſus Chriſtus *g* dixit diſcipulis ſuis. *O ſtulti & tardi corde ad credēdum.*
*g Luc. vlt. c.* Vnde cū Dominus, & eius ſancti hoc ſine peccato, imo cum maximo merito dixerint, à Prælatis reprehendentibus ſuorum ſubditorū vitia poſſunt etiā dici, & ſic ait Diuus Thomas, *h* quod ſicut lici-
*h 2. 2. q. 72. ar. 2. ad 2* tum eſt verberare, vel in rebus damnificare cauſa diſciplinæ, ita etiam & cauſa diſciplinæ poteſt aliquis alteri, quem debet corrigere, verbum aliquod contumelioſum dicere, & hoc modo ait, Dominus, diſcipulos vocauit ſtultos, & Apoſtolus Galatas inſēſatos, tamen ſicut dicit Diuus Auguſtinus in libro de ſermone Domini in mōte, raro, & ex magna neceſſitate obiurgationes ſunt adhibendæ, in quibus nō nobis, ſed, vt Domino ſeruiatur, inſtamus. Hæc
*i In a. 2.* Diuus Thomas. Circa quæ verba aduertit Caietanus, *i* quod contumelias, quas prælati obiurgando proferre poſſunt, licet, ut materiā virtutis aſſumāt, & in litera dicatur, quod raro, & ex magna neceſſitate dicere debeant, tutius tamē videtur, quod nunquam niſi Spiritu ſancto ſuggerēte dicantur, quo-

niam

Digitized by Google

niam repræſentatur ſubditis, quod non ex charitate, ſed ex paſſione procedant, fiuntque deteriores non ſuſcipiendo diſciplinam leuiuſque verbera, quàm cõtumelioſa verba ſuſcipiunt: Vnde Tullius in libro tertio de officiis ait, omnis animadnerſio, & caſtigatio contumelia vacare debet. Et aduertit
a In man. c. 18. nu. 10. Nauarrus, a quod vt abſque peccato fiat, etiam propter correctionem oportet, vt ſolùm ſignificetur vitium, cuius correctio prætenditur. & nõ alia vitia iam caſtigata, emendata, & ab hominibus obliua, quod aliqui prælati minus prudentes non aduertunt, quod aduertere maximè debuiſſent.

## ARTICVLVS III.

*Qua pœna puniantur prælati in dicendis verbis contumelioſis excedentes.*

RESpondeo dicendo, quod licet prælati in reprehenſionibus, & obiurgationibus aliquãdo excedant: non tamen ſunt aliqua pœna afficiendi, ſolùm enim ſunt reuerenter monendi, & in ſecreto, ne ex ea publica facta admonitione aliqua, occaſio eos puniendi à ſubditis aſſumatur. Debent enim ſuperiores prælati aliquos veniales defectus prælatorũ ſubditorum ſubſtinere, ne inde deterius aliquid cõtingat, ſi enim ſubleuãt defectos ſubditorum, cur prælatorum culpas diſſimulare non tenebuntur, cum ipſi portent pondus Dei, & æſtus, & occaſione diſcolorum ſubditorum aliquando contingat eos abertrare in obiurgationibus dandis, & in aliis remediis adhibendis nimio odio defectus odiendo, & ſic ordinatur in quadam partitarum lege. b Quod; ſi miniſtri iuſtitiæ occaſione
b l. 48. tit. 5. par. 3. commoti in faciendo, vel dicendo iuſtitiæ, & vrbanitatis limites exceſſerint, non propterea debent puniri, nec ad ſatisfaciendum compelli: cuius ordinationis prudentiſſimæ aſſignat rationem dicẽs. *Ca apenas ſe puede guardar el que ha de gouernar compania e de caſtigarla, que no faga, o que no diga a las vegadas alguna coſa ademas,* & de hoc videndus eſt
c Polit. lib. 1. c. 13. nu. 128. author Politicæ. c

## QVAESTIO XLII.

### De correctione fratrum quantum ad facultatem à ſententia appellandi.

d c. 10. q. 29. RESpondeo dicendo, quod hæc quæſtio multa continet, quæ iam in primo Tomo d dicta remanent. Nunc autem addendum eſt, quod Clemens Octauus anno Domini milleſimo quingenteſimo nonageſimo ſecundo, die vigeſima ſecunda Auguſti Pontificatus ſui anno primo. Priuilegia Alexandri Quarti, & Pij Secundi, & Innocentij Octaui, aliorumque Romanorum Pontificũ quibus prohibetur, ne perſonæ Regulares Ordinis Ciſtercienſis poſſint à ſuis ſuperioribus ad quaſcunque perſonas appellare, niſi à Capitulo generali ad ſedem Apoſtolicam tantum approbauit, ordinauitque ſub pœnis in eiſdem priuilegiis contentis, ne perſonæ regulares dictæ congregationis poſſint à ſuis ſuperioribus ad quaſcunque perſonas appellare, niſi tantùm ad dictæ congregationis generalem, & ab ipſo ad capitulum intermedium, & ab iſto ad capitulum generale, & ab ipſo ad ſedem Apoſtolicam tantum. Ac inſuper eiſdem perſonis prohibetur, ne res religionis manifeſtent, ac etiam ne ſuorũ prælatorum, aut perſonarum congregationis aliqua crimina aut querelas obiiciant coram perſonis ſæcularibus. Ita habetur in libro priuilegiorũ congregationis ſanctæ Mariæ de Alcobaſſa Ciſtercienſis ordinis Regnorum Portugalliæ, impreſſo Venetiis anno Domini milleſimo quingenteſimo tertio in fine eiuſdem libri.

## QVAESTIO XLIII.

### De correctione fratrum quoad criminis condemnationem in ſex articulos diuiſa.

*Circa quam quæſtionem quæruntur ſex.*

1 *VTrum qui apud iudicem intercedit, vt pœna per legẽ ſtatuta remittatur, teneatur ad reſtitutionem.*

2 *Vtrũ liceat principi cõcedere remiſſionẽ delicti futuri.*

3 *Vtrum ſi pater monachus interficiatur remiſſio pertineat ad filium an ad monaſterium.*

4 *Vtrum ſemel in ſyndicatu abſolutus poſſit amplius conueniri.*

5 *Vtrum liceat iudicibus remittere pœnas delictis à legibus impoſitas.*

6 *Vtrum valeat confeſſio rei facta coram Iudice promittente reo impunitatem ad effectum, vt poſſit eum pœna ordinaria caſtigare, aut remittere eius delictum teneatur.*

## ARTICVLVS I.

*Vtrum ille, qui apud iudicem intercedit vt pœna per legem ſtatuta remittatur, teneatur ad reſtitutionem.*

RESpondeo dicendo, quod de hac quæſtione agit eleganter Caſtro, e vt clarius procedamus, per quaſdam concluſiones illi ſatisfaciam. e Caſtro li. 2. de legib. pœn. c. 13.

Prima concluſio. Nullus poteſt apud iudicem intercedere, vt delinquenti tota pœna per legem conſtituta remittatur, niſi forte pro illo roget à quo offenſus eſt, non vt impunitus euadat, ſed vt hac ratione oſtendat charitatem, quam ad illum habet, vel vt erubeſcat eſſe inimicus. Hanc concluſionem probat doctiſſimus Caſtro ex multis dictis Diui Auguſtini. Et prima pars probatur ratione, non enim licet rogare iudicem, vt faciat, quod iure facere non poteſt: at remittere pœnam totam ab homine ſcelerato à lege ſtatutam iudici non licet, quia non eſſet miſericordia, ſed relaxatio, & inde omnibus malis daretur occaſio, vt ſpe plenæ remiſſionis per intercеſſores obtinendæ quæcunque ſcelera committere auderent. Vnde Diuus Gregorius in ſuis moralibus ait, quos ſimilis actus ſociat concordi pertinacia, etiam defenſio peruerſa conſtipat, vt de facinoribus ſuis altera ſe inuicem defenſione tueantur, ſibi enim quiſque metuit, dum admoneri, vel corrigi alterum cernit, & idcirco contra corripientium verba vnanimiter inſurgit, quia ſe in altero protegit. Hæc Gregorius. Secunda pars concluſionis probatur, ſcilicet quod ex fonte charitatis procedere poteſt, vt quis roget totam pœnam à lege ſtatutam remitti homini ſcelerato, verbi gratia cum quis pro inimico, à quo læſus eſt, orat, ne pœna vlla illi irrogetur, quia ex animo, & gratia dimittit offenſam contra ſe factam, & inſuper orat iudicem, vt Reipublicæ offenſam illi remittat, hic enim ſic intercedens non ſolùm non peccat, ſed magno apud iudicem dignus eſt præmio, quia hoc faciens implet ſimul, & præceptum, & Conſilium Dei dicentis,

dicentis, diligite inimicos veſtros, & benefacite iis, qui oderunt vos, & ſic qui ex charitate impunitatē inimici ſui petit à iudice, non ideo peccatum impunitum eſſe orat, quia ſibi placet, ſed vt bonitate ſua vincat malitiam alterius, & benefaciendo illi cogat illum ad pœnitentiam peccati, quod illum offendit.

Secunda concluſio. Quando merito ſperatur de emendatione hominis, qui aliquod crimen commiſit, licite poteſt, qui hanc ſpem habet, pro illo apud iudicem intercedere, vt mitiori pœna, quàm à lege ſtatuta eſt, puniatur, præſertim ſi pœna per legem ſtatuta pœna ſit vltimi ſupplicij.

Probatur concluſio. Quilibet homo poteſt à iudice iuſte petere, vt faciat, quod iuſte facere poteſt, iudex autē poteſt ex aliquibus iuſtis cauſis pœnam legis minuere, prout inferius dicetur, ergo dum tales cauſæ adſunt, quilibet poteſt apud iudicem intercedere, vt legis rigorem temperet. Quod autem iudex poſſit pœnam à lege ſtatutam ex iuſta cauſa remittere, omnes iuriſperiti *a* fatentur, & probant pro ſua parte allegantes aliquas leges, & infra articulo quinto dicetur.

*a l. quid ergo §. pœna grauior ff. de his qui notant infam.*

Non me latet tamen Imperatores, *b* Honorium, & Archadium, poſtquam graues pœnas ſtatuerunt contra illos, qui coniurationem contra principem fecerint, aut dederint, addiderunt, iubemus etiam eos notabiles viros eſſe ſine venia, qui pro talibus vnquam apud nos interuenire tentauerint, quæ pœna intercesſoribus prædictis communicata peccatum mortale videtur deſignare, & ſic iniuſte interceſſores intercedendo agere. Ad hoc reſpondetur, quod prædictæ leges procedunt in foro exteriori, quæ fundantur in præſumptione, quæ habetur contra illos, qui intercedunt pro notatis in crimine læſæ Maieſtatis: at nos loquimur in foro conſcientiæ inſpecta ſola veritate charitatiuæ ſecundum Deum interceſſionis.

*b l. quiſque cum militib. C. ad l. Iul. Maieſt.*

Tertia concluſio. Quando reus aliquis emendationem recuſat, & ſic eſt induratus in peccato, quod commiſit ita vt de illius correctione merito deſperetur, non licet orare pro eo, etiam ſi ſit mortis pœna plectendus. Hæc concluſio ſequitur ex præcedenti, nam ſi hac ratione ſola licet pro reis rogare, vt illi corrigantur, ergo quando merito de illorum correctione deſperatur, non licebit pro illis orare. Præterea non licet iudici talibus reis parcere, ergo interceſſori minimè licebit pro talibus orare. Conſequentia eſt nota, nam rogans pro alio eiuſdē eſt conditionis, & meriti, cuius eſt ille, qui præcibus eius motus aliquid facit, quia qui rogat, potentior eſt cæteris paribus, quam qui conſulit, vt in quodam Canone *c* probatur. Qui enim tali obſtinato peccatori parceret, non miſericors, ſed potius crudelis diceretur, Eccleſia enim Chriſti ſponſi ſui lenitatem imitari cupiens etiam ſi circa ſceleratos multos viros manſuetudinem ſuam oſtendat, circa illos tamen, de quorum emendatione deſperat, ſeueritatem exercet: & ob hanc cauſam hæreticum relapſum iudicio ſæculari tradit ab illo damnandum, ſciens illum indignum, cui amplius venia concedatur, propterea quod de eius emendatione deſperat, Deus etiam ſi piiſſimus ſit, & ſæpe peccata hominum diſſimulet propter pœnitentiam, nō tamen vult, vt rogemus illum pro his, qui in peccato perſiſtunt, & emendari nolunt. Vult quidem Deus orari pro peccatoribus, vt ipſe dignetur ipſis pœnitentiam inſpirare, & ad illam agendam iuuare, non tamen vult Deus rogari, vt illis non pænitentibus, & in peccato perſiſtentibus parcat. Nullus ergo pro aliquo intercedere debet, vt venia illi concedatur, quem Eccleſia venia indignum eſſe iudicat, & pro quo Deus non vult orari, nam qui eo caſu Deum oraret, iniuriam illi faceret, putans illum tā remiſſum, vt peccatoribus obſtinatis indulgere, & mala impunita relinquere velit.

*c c. facientis 86. diſt.*

Quarta concluſio. Nullus licite poteſt pro reis intercedere, vt illis venia concedatur, quando ex veniæ conceſſione proximo damnū inferatur, qui enim veram vni vult exhibere pietatē, oportet vt illam ſine alterius iniuria impendat ita, vt non ſit vni miſericors, & alteri crudelis. Nam vt ait Apoſtolus. *Non ſunt facienda mala, vt inde eueniant bona*, & in quadam Decretali *d* ſequentia habentur verba, *Qui occaſionem damni dat, damnum dediſſe videtur*. Aduertendū tamen, quod de interceſſione dixi, tunc ſolùm eſſe intelligendum, quando iudex non remiſiſſet pœnā, niſi fuiſſet ab interceſſore attractus, & allectus, nam ſi iudex fuiſſet abſque alterius præcibus facturus, quamuis interceſſor pro huiuſmodi pœnæ remiſſione rogans peccaret, non tamen obligatur ad illius damnum reſtituendum, quia tunc ipſe non eſt occaſio ipſius damni. Ita Caſtro hoc multis Auguſtini authoritatibus comprobās. Ex his colligere oportet, regulares quomodo ſe habere debent, quando pro delinquētibus apud iudices intercedunt. Caueant, ne procurando ipſos à pœna corporali, aut ciuili ſua interceſſione liberare, in laqueū incidant diaboli, & ſint in ſcandalum delinquētium, qui ex ſperata remiſſione ſe totos ſuis cōcupiſcentijs, & deſiderijs tradent, ſint etiam in ſcādalum multis, qui delictorum videntes impunitatem ad alia deteriora ſcelera manus ſuæ deprauatæ voluntatis extendent. Colligere etiam poſſunt, quod pro aliis religioſis delinquentibus licitum eſt intercedere, vt pœna delicto debita ipſis minuatur, cum communiter loquendo de eorum correctione ſperetur.

*d §. vlt. de iniur. & dam. dat.*

## ARTICVLVS II.

*Vtrum liceat Principi concedere remiſſionem delicti futuri.*

Reſpondeo dicendo, id iuſta cauſa intercedente licere, id eſt, poſſe diſponere, & ſtatuere, ne qui illud fecerit, puniatur, pro illo, aut illo peccato etiā poſt illud ſtatutū commiſſo. Deus enim optimus, & maximus per varias ſcripturæ literas *e* promittit veniam peccatoribus, ſi vere pœnituerint. Neque ex hoc dat ſcandalum ille, qui miſericordia motus veniā aliqua de cauſa promittit non enim is præbet ſcandalū vtens præclariſſimæ miſericordiæ virtute, ſed abutens actu virtutis illius ſibi accipit ſcandalum. Apud Matthæū *f* enim vetatur quidem ſcandalum dari, ſed non fieri aliquid bene, ex quo alius male accipit illud iuxta D. Thomam *g* receptum.

*e Ezech. 18. & 33.*

*f Mat. 18.*

*g D. Th. 2. 2. q. 43. ar. 2.*

Neque obſtat, quod reſcriptum concedens veniā peccati futuri non valet, vt ait Salicetus, *h* nā illud intelligitur de reſcripto ſine iuſta cauſa concedente veniam futuri delicti, non autē de reſcripto, quod iuſta cauſa id fieret, qualia aūt multa edicta, quæ proponuntur promittētia impunitatē his, qui deliquerint, ſi complices ſuos denunciauerint. Denique noſtrū aſſertum probatur nam facultas abſoluendi plenariè, commutandi, & diſpenſandi cōponendi de incertis male requiſitis, extenditur ad peccata commiſſa poſt conceſſionē dictæ facultatis prout deſcendit Nauarrus, *i* nec per hoc datur materia delinquendi directe, aut indirecte, nam licet detur occaſio in genere, negatur tamen, quod datur inordinate, & minus recte, licet male accipiatur,

*h Salic. in l. callera. C. ad l. Iuliam. de anul.*

*i Nau. de indul. not. 3. nu. 4.*

tur, negatur etiam, quod detur tanta, quanta ſufficeret ad tollendam iuſtitiã legis, vel conceſſionis, vel ad reſtringendam eam, ne ad id extendatur, ſicut neq; occaſio peccandi ex lege diuina de condonando peccato pœnitenti à pluribus deſumpta tollit bonitatem peccatum condonantis.

ARTICVLVS III.

*Vtrum ſi pater monachus interficiatur, remiſſio pertineat ad filium, an ad monaſterium.*

RESpondeo dicendo, quod de iniuria facta defuncto competit proſecutio omnibus hæredibus, vt probant iura, *a* & lex conſiderat tale ius tanquam hæreditarium, ex quo voluit pacem haberi ab hærede, & ſic de vero hærede, non autem de filio, qui non ſit hæres, voluit hoc Bartolus *b* dicens, quod ſtatutum conſiderat hæredem, qui repræſentat perſonam in totum.

Neq; obſtat, quod filius abſtinens ab hæreditate poteſt facere pacẽ ſecundũ Bartolum *c* Nam ad hoc reſpondetur, quod talis etiam repræſentat perſonã teſtatoris de voluntate ipſius, licet deinde abſtineat ab hæreditate, & quoad hunc effectum ſatis eſt ſemel repræſentaſſe argumento cuiuſdam legis *d* præſertim cum adhuc repræſentet defunctum ſaltẽ nudo nomine, quod ſatis eſt argumento cuiuſdam legis *e* quod notat Iaſon. Vnde ſi pater monachus interficiatur remiſſio ſpectat ad monaſterium, non ad filium, vt eſt magis communis opinio, quam tenent Federicus, *f* Abbas, & moderni, & probat Romanus dicens ſe ita conſuluiſſe, ſi monaſterium eſt hæres dicti patris, & quia per profeſſionem ſe & ſua tranſtulit pater in monaſterium.

*a l. 1. §. ſi forte, ff. de iniur. l. 4. §. ſi ad ſ.... ff. de ... vt. lat.*
*b Bar. in l. 3. §. caro. ff. de verb. oblig.*
*c Bar. in l. ſi filius qui pater in ſi. ff. de uul.*
*d l. ſi quis ha... C. de inſt. & ſubſt.*
*e l. 4. §. non ſolũ ver. cæterũ ff. de reg. præſ. Iaſon. in l. cũ filio in 2. q. Bar. ff. de leg. 1.*
*f Federic. de Senis conſ. 25 quidam monachus. Abb. & Moderni in c. in præſentia de probat. Roma. conſil. 450. ſtatutum veteres.*

ARTICVLVS IV.

*Vtrum ſemel in ſyndicatu abſolutus poſſit amplius conueniri.*

RESpondeo dicendo, quod in quadam lege *g* videtur probari, quod ſemel abſolutus, non debet amplius moleſtari, niſi ratione ignorantiæ, & præuaricationis, de quo late agit Baldus. *h* Et licet dubium ſit, an abſolutoria data in crimine, quia non probatam pariat exceptionem rei iudicatæ de eodem crimine, ſi accuſetur, vt in quadam lege *i* continetur, & tenet Bartolus: tamen in cauſa ſyndicatus putat Paris de Puteo *K* eſſe ſpeciale quod non poſſit vlterius moleſtari, niſi iſte volens de nouo accuſare, aut denunciare fuiſſet ignarus, vel abſens per notata in quadam lege. *l* Ex quo infero male procedere iudices regulares, qui viſitantes, & ſyndicantes prouincias ſibi commiſſas ſine alia cauſa ad id impellente admittunt denunciationes maleuolorum, & diſcolorum fratrum aliquorum delictorum, quorum iudicium ex defectu plenæ probationis, tranſit in rem iudicatam. Nec valet dicere, quod ad id agendum concitantur, quia teſtes propter metum iudicum, qui partes rei agebant, patefacere veritatem minime ſunt auſi. Nam hæc cauſa mihi inſufficiens eſt, cum difficillime poſſit probari, & non oportet contra metas iuris procedendo accuſationem, aut denunciationem delicti, quod tranſiuit iam in rem iudicatam, iterum cognoſcere, niſi cauſa propter quam proceditur, prius verificetur eſſe veram per teſtes idoneos, & omni exceptione maiores, alioquin vnicuique eſſet licitum hoc dicere, & contra rem iudicatam ad libitum agere pro qua ſemper eſt præſumptio, niſi contrarium probetur.

*g l. ſicut. §. idem de accuſa.*
*h Bald. in l. ſi quis homicidij cod. ... & in l. ex morte ad l. aquiliã. i l. 2. §. h...c de noua rap. Ba. in l. In. de condit. & demon. l. denunciare, §. quid tamen de adul.*
*K Puteo de ſynd. §. effectus tunc ... offi. ...*
*l d. l. ſi cui. §. eiuſdem.*

ARTICVLVS V.

*Vtrum liceat iudicibus remittere pœnas delictis à legibus impoſitas.*

RESpondeo dicendo, quod iudex tranſgrediens legem per ipſum, aut per ſuos anteceſſores factam nulla cauſa rationabili interueniente peccat. Dixi (nulla cauſa rationabili interueniente) ea enim data poteſt diſpenſare in ipſa lege, vt aſſerit Caietanus. *m* Ex quo infero, quod non poteſt iudex remittere ſine iuſta cauſa pœnam delinquenti appoſitam, aut pęnam prædictam in aliam diſpenſare, etiam ſi pars læſa conſentiat: imo addit Caietanus, *n* quod etiam ſi ſit princeps, erit reus omnium delictorum, quæ ipſe delinquens poſtea ratione dictæ remiſſionis commiſerit, quod etiam tenet Nauarrus, *o* & ſequitur Aragon, & eſt expreſſa D. Gregorij ſententia relata à Gratiano, *p* verũ eſt tamen, quod poſſunt iudices ſuperiores legum latores, imo & inferiores augere, & diminuere pęna à legibus impoſitam, prout probatur in iure, *q* & reſoluit Couarruuias, ſed hoc intelligitur iuſta ad id cauſa ſuadente, vt notat Accurſius *r* & erit iuſta cauſa, quando probatur delinquentẽ ignorantẽ deliquiſſe, aut quando probatur ipſum, aut eius progenitores de religione eſſe ſatis bene meritos, prout in ſimili affirmat Nauar. *ſ* dicens, quod poteſt iudex diminuere pęnam legis non ſolùm propter ſeruitia facta ab ipſo delinquente in fauorem reipublicæ, ſed etiam propter ſuorum progenitorum merita.

Ex dictis in facti contingentia cuidam religioſæ pęna eius delicto debita minuta fuit, attento, quod nullus aduerſus eam aderat accuſator, & quod contra eam non erant indicia euidentia, & quod duobus tantùm teſtibus ſecretis eius delictum erat probatum per viam inquiſitionis, attento etiam quod ſi pęna ordinaria puniretur, ipſa ſecreto delinquẽs infamia etiam apud regiam Maieſtatem notaretur, & quod ex dicta publicitate diſcordiæ, & diſſenſiones orirentur inter aliquos nobiles non minimæ, attẽto denique quod complices ſui delicti deſcendebant à Gente nobili, de republica, & de ſua religione bene meriti, attento etiam quod dicta mala, & alia cũ quadam pęna arbitraria ſecreta impediebãtur, propter quod ita affirmauerũt viri doctiſſimi fore procedendum, quod ex quadam celebri doctrina Caietani *t* comprobatur, qui ait quod poteſt iudex inferior rumpere, & reſcindere accuſationes, quas apud ſe habet etiã ſi ad ſatisfactionem partis læſæ ordinentur præuidens, quod ſi non reſcindatur, maius damnum reipublicæ quàm vtilitas ipſi bono cõmuni ex earum proſequutione poteſt euenire, velut ſi ex punitione accuſati (quia vir eſt grauiſſimus) maximè reſpublica perturbaretur quam opinionem ſequitur Aragon. *u* Ex qua doctrina hoc conficio argumentum, ſi enim eſt licitum contra ius reſcindere accuſationem in præiudicium partis accuſantis à fortiori licitũ erit in præfato caſu pęnam legis minuere nulla parte læſa reclamante tot cauſis, & meritis id poſtulantibus.

*m Caie. ver. iudex.*
*n Cai. vbi ſu.*
*o In mã. c. 25. Aragon. 2. 2. q. 60. ar. 5. c. 203.*
*p c. ſummopere. 20. q. 3.*
*q l. quid ergo §. pœna grauior. ff. de his qui notan. inf. Couar.*
*r Accur. in l. leuior. ff. de his qui not.*
*ſ in rub. de iudic. nu. 99.*
*t 2. 2. q. 68. a. 3.*
*u Arag. vbi ſup.*

ARTICVLVS VI.

*Vtrum valeat confeſſio rei facta coram iudice promittente reo impunitatem ad effectum, vt poſſit eum pœna ordinaria caſtigare, aut remittere eius delictum teneatur.*

Re-

RESpondeo dicendo, aliquando ſolere iudices promittere fallaciter impunitatem delinquentibus, ſi ſua peccata confiteantur, vt eorum ore conuicti poſſint eos criminaliter damnare, & aliqui Iuriſconſulti hanc rationabilem approbant cautelam dicentes, licitum eſſe decipientem decipere iuxta illud Græcum Prouerbium relatum a Cermenato, *a Prudens actus documento cæteris eſſe poteſt, quam nonſit inutile, nonnunquam creti zare cum cretizantibus*, nam qui paratus alios circumuenire fraudibus nullo iure conqueri poteſt, ſi aliquando ipſe quoque circumueniatur ab alijs, quod eſt dicere: *A vn traydor dos aleuoſos*. Et ita habemus illud carmen.

*a Cer. in Rap. c. 32. q. 397.*

*Fallere fallētem ſuſpicor eſſe pium*, & illud Virgilij. b *Dolus, an virtus quis in hoſte requirat.*

*b Virg. lib. 2. Aeneid.*

Et in confirmationem huius ſententiæ adducũt Felinus c Decius, Grammaticus, Placa, & Decianus, quoddam exemplum Alexandri Tertij Papæ, qui in ſecreto ſibi confitenti per ſimoniam Epiſcopatum fuiſſe adeptum huius delicti impunitatem promiſit, ſi hoc publice confiteretur, quem confeſſum ſtatim ab Epiſcopatu depoſuit. Et hanc opinionem tenuerunt Cinus, Dominicus, d & communem dixerunt Puteus Couarruuias, Olanus, & alij relati per Menochium.

*c Fel. in c. afferte, nu. 1. ad finem de præſ. & in c. accedens.*

*d Cinus in l. præſenti, C. de his qui ad Ec. confugiunt. Dominicus in c. nos in quem quam 2. q. 1. Puteus de Synd. v. ſalus conductus fo. 209.*

Sed ſic abſolute hanc opinionem amplectentes vt deuiantes a veritate prædicante mendaciũ eſſe intrinſece malum, poſſunt condemnari. Et ita tenent expreſſe contra eam plurimi grauiſſimi Doctores affirmantes, non poſſe iudicem condemnare delinquentem ex confeſſione ſibi in occulto propalata, quam reuelauit ipſe reus propter impunitatem ſibi a iudice promiſſam: quæ opinio generaliter fuit Ioannis de Imola, e & eam tenet Hippolitus de Marſilijs, quam communis ſchola Doctorum horum Regnorum ſequitur, & poſt alios dicit veriorem Couarruuias, & prædicat veriſſimam Placa, & eam tenent expreſſe Remigius, Petrinus Bellus, Emanuel Suarez, & alij relati ab Azeuedo, & Deciano, quæ opinio ſequentibus rationibus probatur.

*e Imola in l. et qui reus n. 29. ff. de pub. iud. & conſ. 309.*

Primò, quia talis confeſſio non fuit ſpontanea, ſed fraude & dolo extorta, &, vt ait quidam Imperator, f res eſt iniuſta, quem a iudice decipi. Quod confirmatur, nam videmus in iure condemnari, vt ſtupratorem eum, qui promiſſis fallacibus aliquam virginem corrupit prout tradit Decianus g Confirmatur deinde: Remedium enim torturæ permiſſum eſt, non tamen mendacijs, & perſuaſionibus doloſis eſt reo inferendum.

*f l. 1. in fin. ff. de his, qui veniam ætatis impetr.*

*g Decia. 2. t. crimi. li. 68. c. 7. n. 7*

Probatur ſecundo: nam ſicut nõ fuit obligatoria iudicis promiſſio, quia ad ſolum principem pertinet delictorum impunitas, ita per conſequens nihil valet, neque aliquo modo obligat id, quod ex tali promiſſione reſultat. Quod confirmatur ex quadam Partitarum lege h ſequentia verba dicente *Tu fulano di lo que ſabes. y no temas que no te fará ninguna coſa ſi no derecho.* Quibus verbis ſatis voluit ſignificare lex prædicta, quod iudex non debet promittere reo impunitatem, quando ipſi præcipit, vt confiteatur delictum, ſed tantum debet dicere, quod ſecundum ius iudicabitur, & ait Albericus, i quod iudex promittens alicui impunitatem, ſi poſtea ipſum puniat, quoddam proditionis genus committit.

*h l. 3. ti. 30. p. 7. verſ. tu fulano.*

*i l. 1. §. perſuadere. ff. ſolut. matr.*

Ad argumenta autem contrariæ partis reſpondetur, quod etiam ſi Reipublicæ conueniat, quod delicta puniantur, & ad hoc exequendum iudici vti ſimulationibus, & verbis aſtutis ſit neceſſariũ, hoc tamen modo licito fieri debet, & a iure approbato, non autem fallacijs, & fraudulentis promiſſionibus; prout ait Imperator K Iuſtinianus, & aduertũt in propoſito Rodin, Petrinus Bellus, & Couarruuias, quia vt ait Baldus: *Qui vadit plane, vadit ſane.* l Quod colligit ex textu ibi dicente *Rectam viam dirigere, non eam quæ eſt ex circuitibus.*

*K Inſt. in pro. inſt. ubi Rod. n. 53. fol. 74. Bel. de remiſ. p. p. tit. vn. n. 30. Cou. vbi ſu. nu. 16.*

*l Bal. in l. non ſolum. §. ann. 2. ff. de excu. tutor.*

Nec obſtat dicere, quod Rex Salomon m vſus fuit ſimulatione, quando duæ illæ mulieres ſuper infante contendebant, in ea enim ſimulatione nullum mendacium, neque dolum inuenies, ſed tantũ quandam ſimulationem & fictionẽ, qua vſus etiam fuit pater eius Dauid mutando faciem coram Abimelech, & Iehu Rex Iſrael cum Sacerdotibus Beltal, vt lib. 4. n Regum legitur, in qua fictione & ſimulatione nullum protſus mendacium inuenitur, & ideo ſumma illa veritas Chriſtus Dominus ea vſus fuit cum diſcipulis euntibus in Caſtellum o de Emaus fingendo ſe longius abire.

*m 3. Reg. 3.*

*n Reg. ca. 21. Reg. 10.*

*o Luc.*

Addendum tamen eſt, quod ſi vltra confeſſionẽ iudicialem rei ab eo etiam reuocatam, concurrunt indicia vrgentia, & præſumptiones, bene quidem ſecundum viros doctos poteſt iudex in eo caſu reo pœnam ordinariam imponere, licet iudex vt reum ad confitendum alliceret, impunitatem promiſerit, vt poſt alios tenent Couarruuias, p Viuius & Azeuedo, & ſibi imputet, dicunt, reus, quod ſuum delictum confeſsione propalauerit. At ego huic opinioni minime poſſum adhærere. Nam in criminalibus, vt quis pœna ordinaria puniatur, probationes luce meridiana clariores eſſe debent, nõ enim indicia, & præſumptiones tantam fidem faciunt, vt ad pœnam ordinariam ratione earum quiſquis poſſit condemnari. Confeſsio autem rei per dolũ, & mendacem promiſsionem extorta non debet eſſe tantæ efficaciæ, vt patet ex ſuperioribus, vt ipſi iudici fallenti propter indicia, & præſumptiones tam præiudiciales licentia tribuatur.

*p Cou. vbi ſu.*

## QVAESTIO XLIII.

### De correctione fratrum quoad acceptam pœnam impoſitam delinquentibus, in duos articulos diuiſa.

*Circa quam quæſtionem duo quæruntur.*

1 *VTrum reus condemnatus ad pœnam teneatur ipſam ſubire.*

2 *Vtrum condemnatus ad auſteram abſtinentiam teneatur eam ſubire pœnam.*

### ARTICVLVS I.

*Vtrum reus condemnatus ad pœnam teneatur ipſam ſubire.*

REſpondeo dicẽdo, quod tranſgreſſor legis pœnalis poſt ſententiam iuſtã contra ipſũ latam, & ab ipſo acceptam ſub pœna peccati mortalis, tenetur ſubire ipſã pœnã adeo, quod ſi fuerit ad mortem condemnatus, ad locum ſupplicij ire tenetur, & aſcendere furcam, qua eſt ſuſpendendus. Verum tamen, quod non tenetur ad eas actiones ſubeundas quæ a miniſtris iuſtitiæ commodius fieri poſſunt. Vnde condemnatus ad bibendum venenum, ſolùm tenetur os aperire, prout tenet Victoria, q cuius opinionem ſequuntur Soto, & Aragon contra Caietanum. Quæ opinio eſt tenenda, etiam ſi Petrus à Nauarra ab ea diſcedat, non aduertens ad fundamentum ſupra poſitum. Dixi in cõcluſione (poſt ſententiam iuſtam) ante enim ſententiam

*q Vict. de ho. nu. 30.*

dem

demnationem iudicis tranſgreſſores legum pœnalium nõ tenentur ſubire actiones in actione, & paſſione conſiſtentes, leges enim humanæ, vt ſint iuſtę, debent eſſe tolerabiles, vt affirmat Diuus Thomas, *a* & non vult Deus, vt leges ita difficiles fiant, quod ſint in ſcandalum ſubditorum, prout allegãdo multos tradit Corduba. *b*

*a 1.2.q.96.a.5.*
*b Lib.3.q.36*

## ARTICVLVS II.

*Vtrum condemnatus ad auſteram abſtinentiam teneatur hanc ſubire pœnam.*

RESpondeo dicendo, quod condemnato ad auſteram abſtinentiam cibi, & potus, vt ſic paulatim moriatur, miniſtri iuſtitiæ non poſſunt ipſi miniſtrare niſi tantum in ſententia permiſſum, ſuppoſito quod ipſa ſentẽtia ſit iuſta. Hæc eſt communis omnium. Ex quibus infertur, non eſſe liberos à culpa cuſtodes poſitos à prælatis regularibus ad cuſtodiendos fratres incarceratos, & condemnatos ad abſtinentiam panis, & aquæ, ſi plus victus, & potus, quàm in ſententia præcipitur, illis miniſtrauerint, cum enim ſint iuſtitiæ miniſtri, fidelitatem ſeruare ſunt adſtricti; & ſi hoc non faciunt moti pietate, quam habent erga fratrem particularem, moueantur pietate erga bonum commune religionis, quæ non habet facultatem ad vltimo ſupplicio fratres condemnandum, & ſi hac non vtatur pęna, remanebunt delicta impunita & tota ex hoc obſeruantia regularis deſtruetur. Miſereantur etiam aliorum religioſorum, qui ad triremes cõdemnantur propter religioſorum nimiam, & non bene ordinatam charitatem, qua alios in carcere conſtitutos ſouent eis in abundantia omnia ſubminiſtrantes, ita vt locus carceris, cum ſit locus pœnitentiæ fiat delitiarum, & iucundæ conuerſationis habitaculum, qui ſi in religionis carcere cum auſteritate, & rigore debito tractarentur, ad triremes minimè relegarentur: in quo fœtoſo, horrendo & infami loco inter homines beſtiales conuerſantes, beſtialiter viuunt, & qui veſcebantur in Sacramentorum croceis, illud ſterquilinium amplexantur. Hanc igitur pietatem indiſcretam longe faciant à ſe cuſtodes religioſi. Sint executores literales ſententiæ exequendæ, ſummũ enim genus pietatis eſt in hac re eſſe crudelem. Verum tamen eſt, quòd alij, qui non ſunt cuſtodes, poſſunt eis ſupradicta ſubminiſtrare in abundantia, niſi ipſis religioſis condemnatis ſit ſub obedientia præceptum impoſitum, ne plus cibi, aut potus ſumant ad nutrimentum. In hoc enim caſu, ſuppoſito quod præceptum ſit iuſtum, & obliget, peccarent dicta cibaria adminiſtrando, ſicut peccarent cuſtodes, & alij religioſi dantes incarceratis religioſis aliqua inſtrumenta, vt à carcere, in quo inſtè detinentur, poſſint euadere, cum ipſi ratione præcepti nõ poſſint à dicto loco remoueri ſine licentia prælatorum regulariũ, qui eos in eo conſtituerunt, prout ſupra dictum eſt, cum de carcere nobis fuit ſermo.

Hæc ſufficiant; alia autem reperies in noſtra ſumma Confeſſorum in tractatu de ordine iudiciali.

## QVAESTIO XLIV.

De decimis quantum ad obligationem eas ſoluendi à Regularibus, in octo articulos diuiſa.

*Circa quam quæſtionem octo quæruntur.*

1 *QVid ſit decima & primitia.*
2 *Quo iure debeantur decimæ.*
3 *Vtrum Summus Pontifex poſſit concedere exemptionem à decimis.*
4 *Vtrum religioſi ſint à decimis exempti.*
5 *Vtrum moniales & earum bona ſint à decimis exempta.*
6 *Quomodo Regulares huic renunciant priuilegio.*
7 *Vtrum priuilegium conceſſum monaſterio, vt poſſit recipere decimas alicuius parochiæ, extendatur ad nouelia.*
8 *Vtrum religioſi confeſſarij teneantur facere fidelibus conſcientiam de decimis.*

## ARTICVLVS I.

*Quid ſit decima, & primitia.*

RESpondeo dicendo, quod decima iuridicè loquendo ſecundum Hoſtienſem *c* eſt omnium bonorum mobilium licite quæſitorum pars decima Deo dicata diuina conſtitutione debita. Quod ex multis iuribus comprobatur, intellige autem Deo dicatas eſſe, ideſt, miniſtris Dei. Et decima tripliciter conſideratur. Prima vocatur decima prædialis, ſcilicet, eorũ, quæ proueniunt ex prædiis, ut ſunt vinum, bladum, fructus, arborum, & huiuſmodi, & perſonalis, ideſt, eorum, quæ proueniunt ex opere perſonali, vt ex mercatione, artificio, ſcientia, & venatione; & mixta, quæ partim ex prædiis, partim ex opere perſonali proueniunt, vt ſunt animalia, quę paſcuntur in prædiis, & humano opere nutriuntur vt fœtus, & fructus eorum. Primitia autem eſt prima pars frugũ, ſiuè fructuum Domino offerenda; & intellige (prima) ideſt, dignitate præcipua & (domino) id eſt, diuino cultui, quia primitiæ offerebantur per donum oblationis, prout tradit D. Thomas *d* Nunc autem dicuntur primitiæ pluraliter pro varietate fructuum.

*c Hoſtien. in Sum. v. decima.*
*d 2.2.q.86.*

## ARTICVLVS II.

*Quo iure debeantur decimæ.*

RESpondeo dicendo, quod decimæ debentur de iure diuino, prout tradit Rebuffus, *e* & hoc in recognitionem vniuerſalis dominij diuini; hæc eſt enim principalis cauſa introductionis decimarum ſoluendarum ſacerdotibus Deo ſeruientibus, inficiari enim ſanæ mentis vir non poſſet, vt inquit Rebuſ. *f* quod Deus omnium ſit Dominus, & vniuerſalis, & ideo vt illum talem recognoſcamus, ipſe ſibi has decimas retinuit. Principea verò tributa in ſignum ſpecialis dominii. Alias rationes vide apud Rebuffum *g* vide Diuum Thomam de hoc agentem.

*e De decim.q.1. cum ſeq. Cou lib.1. varia.c.17 Con. Trid. ſeſ. 25. c.12.de refor.*
*f Vbi ſu.q.2.*
*g Vbi ſup. D. Tho.2.2.q.87 & 2. quod l. ar.7.*

## ARTICVLVS III.

*Vtrum Summus Pontifex poſſit concedere exemptionem à decimis.*

RESpondeo dicendo, quod licèt decimæ debeantur de iure diuino, prout explicat Diuus Thomas: *h* poteſt tamen Summus Pontifex aliquo modo cum laico diſpenſare ad aliquot dies, & annos decimas ſuas retinendi, aut alterius parochiani decimas percipiendi, non authoritate propria, & nomine ipſius laici, ſed authoritate Papę, & nomine

*h 2.2.q.87. ar.1.*



Quæſt. reg. tom. 2.

ipſius Summi Pontificis. Nam certum eſt, quòd bona clericorum, & Eccleſiarum ſunt bona pauperū, & circa pauperes presbyteri, & ſacerdotes poſſunt, & debent decimas diuidere, & ex decimis eos alimentare, vt in ſacris Canonibus *a* probatur. Et cum Papa ſit vniuerſalis Eccleſiæ Epiſcopus, ac totius Chriſtianitatis, & vniuerſalis Rector, ac Adminiſtrator omnium beneficiorum, & decimarum, vt dicunt ſacri Canones, *b* non immerito videns Summus Pontifex aliquos ſæculares pauperes, & indigentes, & ex laboribus manuum ſuarum ſe nō poſſe ſuſtentare, ipſis concedit poſſe ſuas decimas retinere, imò, & alienas percipere. Sicut enim Epiſcopus ſimilibus pauperibus ex eleemoſyna poſſet concedere pro ſuſtentatione eorum ſuas decimas, & eas poſſunt retinere, & ſine peccato Epiſcopo non dare, ita hoc poteſt facere Epiſcopus Epiſcoporum, hoc enim caſu neque iſte laicus videtur detinere, nec aliena ſuo nomine percipere, ſi à Papa ei concedantur, ſed nomine Papæ, qui enim per alterum facit, per ſe ipſum facere videtur. Et hoc modo intelligit Ioannes Lupus Decretalem quandam *c* de hoc loquentem. Quod eſt ſummè notandum, non enim aliqui *d* poſſunt percipere, quomodo ius percipiendi decimas, & eas retinendi poſſit per Papam laicis concedi, cum decimæ ſacerdotibus competant prout miniſterium altaris, & ſpiritualium, quia ſeminentibus ſpiritualia, temporalia debentur, quorum exbibitio ordinatur propter miniſterium ſpiritualium, quæ ab alijs quàm à clericis miniſtrari nequeunt: & ſic hoc ius ſpirituale eſt, quod laicis videtur minimè poſſe competere ſecundum Diuum Thomam *e* iuxta tradita à Couarruuia. At his facillimo negotio reſpondetur, quòd cum presbyteri dictas decimas percipientes debeant ex his alere pauperes, Summus Pontifex illud, quod debebant, & tenebantur efficere, opere compleuit, ita, vt laicus pauper poſſit pro ſua ſuſtentatione Decimas retinere, immo & alienas percipere authoritate Apoſtolica ipſis conceſſa. Ex quibus infertur vera intelligentia ad priuilegia Papæ Regibus Hiſpaniarum conceſſa. Habet enim Rex Hiſpaniæ priuilegium Papæ, quo poteſt percipere tertias decimarum, & ſelectum quendam ex ſingulis oppidis ſibi decimas ſoluentem, qui excuſatur ſoluere parocho, habet & ſubſidium. Ex ſimili priuilegio quidam nobiles in Caſtella, Bœtica, Nauarra, & in principatu Cataloniæ habent exemptionem a ſoluendis decimis ex proprijs bonis. Alij autem laici ex fundo perpetuo exigunt decimas ab alijs cum onere, vt aſſignata portione ſuſtentent miniſtros Eccleſiæ, quod Pontifex bis conceſſit ante prohibitionem Concilij Lateranenſis; *f* cauſa autem cur Summus Pontifex conceſſit his laicis decimas, fuit, quia Rex, & hi nobiles ſumptibus & labore ſuo, ac ſuorum eripuerunt ex tyrannide Maurorū eas partes Hiſpaniæ, quas Rex Rodericus amiſerat, & conceſſit ipſis, vt nomine ipſius Papæ eas retinerent, & perciperent, vt pauperes rerum temporalium, quia maiorem eorum partem in defenſionem Fidei, & dilatationem Regnorum, quæ ſubijciebantur Eccleſiæ Romanæ, conſumpſerunt, & ſic conceſſit Regibus Hiſpaniarum ſupradicta videns eos pauperes, & eorum patrimonium Regale, quaſi conſumptum in defenſionem ſupradictam. Pertinet igitur laicis in caſibus prædictis receptio Decimarum in eleemoſynam ipſis iam manu Pontificia largitam, & non ratione alicuius iuris ſpiritualis per ipſa priuilegia Apoſtolica conceſſi.

In alia etiam iuridica ratione ſupradicta priuilegia fundantur, non enim alienum eſt à Iure Laicos poſſe præſcribere ius ſpirituale capiendi Decimas,

*a Ca. in Canonibus & ca. ſacris canonibus 16. q. 1.*
*b Ca. ſuſpectos 6. q. 5. & vbi periculum §. cæterum de elec. lib. 6.*
*c c. à nobis de decimis, Lup. de liber. Eccle. 1. p. q. 3. n. 6.*
*d Relati ab Alber. à Roſa to, in tract. de ſtatutis, q. 2. nu. 5.*
*e D. Tho. 2. 2. q. 87. ar. 3. & quodlib. 2. ar. 8. Cou. c. 17. nu. 5. in prin.*
*f Cap. cum Apoſtolica de decimis.*

licet enim Concilium Lateranenſe ſub Innocentio IIII. Laicos fecerit Decimarum incapaces in poſterum, pro vt tradit doctiſſimus Couarruuias, *g* poſſunt tamen ex titulo per tanti temporis lapſum retinere exemptionem, ne ipſi alteri ſoluere Decimas teneantur, ſed fructus ſuorum propriorum agrorū faciāt integre ſuos, ita tenet Balbus, *h* quia hoc multo minus eſt, quàm accipere Decimas ab alijs, & expreſſo iure non prohibitur iuxta Couarruuiam *i* & Nauarrum in quadam allegatione, iuris facta Romæ in gratiam nobilium Calatrauæ, quos probat præſcriptione legitima exemptos eſſe etiam à Decimis ſuorum agrorum quæ præſcriptio completa fuit ante Concilium *K* Lateranenſe dabantur Laicis iuſta de cauſa in fundum perpetuum, pro vt tradit D. Thomas; *l* faciunt quæ ipſe alibi dicit *m* Couarruuias, *n* & Beluga referunt Vrbanum, & Gregorium dediſſe Laicis ius accipiendi Decimas ab alijs. Et Rebuſſus *o* dicit, quod poteſt Papa Laicum facere capacem iuris ſpiritualis, vt elegat Prælatos, Eccleſiaſticos, aut excommunicet. Quod confirmatur, nam Abbatiſſa ex priuilegio Papæ in Monaſterio Burgenſi *de las Huelgas* habet quendam vſum Clauium, prouidet beneficia, deſignat Confeſſarios pro Monialibus, & ſæcularibus ſibi ſubditis abſque Epiſcopi cōfirmatione, pro vt tenet Syluester *p* cū Panormitano, Soto, & Victoria, cum tamen Iure Eccleſiaſtico fœmina ſit incapax iuriſdictionis ſpiritualis, vt aiūt prædicti, & teſtatur Nauarrus, *q* Turrecremata, & Couarruuias. Vnde in Regno *r* Granatæ conceſſum eſt Regi Catholico Ferdinando priuilegium Decimas percipiendi ab aliis, pro vt tradit Couarruuias, *ſ* quia non eſt alienum à Laicis poſſe authoritate Apoſtolica habere titulum Iuris ſpiritualis, & hoc iam eſt vnum ex Iuribus Regalibus Franciæ, vt refert Couarruuias *t* & de his Laicorum nobilium Decimis nō cognoſcit Epiſcopus, ſed Laicus Iudex, pro vt idem Couarruuias aſſerit. Et his colligitur, qua ratione, & quo iure potuit Pius V. Regi II. Philippo in his Hiſpaniarum partibus concedere ſubſidium, quod vocant, *eſcuſado*, id eſt, vt præcipuus, quem in ſingulis beneficiis elegerit, ſoluat Regi Decimas, hoc enim ipſi Regi potuit Summus Pontifex concedere, cum non ſit alienum à Laicis Ius ſpirituale poſſe habere.

Colligitur etiam, qua ratione ſimile ſubſidium, & ius colligendi Decimas, atque Primitias ex terris, quæ olim fuerant Sarracenorum, Conceſſerit Clemens Septimus Carulo V. Imperatori, pro vt refert Ioannes Diaconus Cardinalis fuiſſe conceſſum anno milleſimo quingenteſimo, vigeſimo quarto, & alii Summi Pōtifices, Alexander Sextus, Gregorius Septimus, & Vrbanus Secundus conceſſerunt Regi Aragonum, & eius ſucceſſoribus ſimile ius, pro vt in archiuo Barcbinonæ, & Cęſar Auguſti continetur, & tradit Marineus Siculus *u* & Zurita, & refert tenores priuilegiorum Beluga, *x* quod ius interdum Rex trāſfert in alios viros bene meritos, pōt enim Papa Laicum capacem facere iuris ſpiritualis, vt decimarum, ex priuilegio, cui æquiparatur immemorabilis conſuetudo, quam in dubio quis præſumere poteſt ſe bono titulo nempe ex priuilegio Pontificis cepiſſe poſſeſſionem, & bona fide continuaſſe, pro vt probant Angelus, *y* & Rebuſ.

*g Cou. lib. 1. var. c. 17. n. 4*
*h Balb. 1. p. præſc. in 1. p. princ. q. 7. nu. 21.*
*i Cou. vbi ſu. nu. 16.*
*K Cap. cum Apoſtolica de decimis.*
*l Tho. 2. 2. q. 87. ar. 3. Idē q. 100. ar. 4. ad 3.*
*m Cou. vbi ſu.*
*n B lug. in. Ru. de Decimis. nu. 53.*
*o Rebu. de decim. q. 13. nu. 100.*
*p Ver. Abbatiſſa. §. 3. Soto in 4 d. 20. qu. 4. ar. 4 Victoria de poteſ. Ecclo. 1. p. q. 2.*
*q Nau. c. 27. n. 6. Turre. l. 3. ſum. Ecc. c. 96. conc. 10. Cou. in ca. alma mater. 1. p. §. 11. n. 2.*
*r Cou pr. qq. c. 35. nu. 2.*
*ſ Li. 1. vr. c. 17. n. 8. verſ. facit.*
*t d. l. 35.*
*u Marin. in vit. reg. Petr. pr 1. c. 43. col. 2. Zurit. li. 2. Chroni. c. 32. in fin.*
*x Bel. Ru. 13. de decimis §. tradimus à n. 25. ſe. 71.*
*y Ang. v. decimæ verſ. vtrum laicus Reb. de Deci. nu. 74.*

ARTI-

## ARTICVLVS IV.

*Vtrum religioſi ſint à decimis exempti.*

RESpondeo dicendo, ex dictis nemini eſſe dubium, Religioſos poſſe priuilegio Apoſtolico eximi ab obligatione ſolutionis Decimarum, cum ipſi ſint perſonæ Eccleſiaſticæ, & profeſſionem paupertatis emiſerint, & diuinis laudibus continuò aſſiſtant. Quod autem in dubio verſatur, eſt, vtrum ſint immunes de facto ab earum præſtatione. Et vt aliqua iura concordentur, aliqua tempora circa hoc ſunt conſideranda, cùm ex diſtinctione temporum concordia iurium dimanet.

Primum tempus eſt, quando vt plurimum Religioſi erant Laici, pro vt patet ex iure *a* & tradit Hoſtienſis, & ideo Decimas perſoluebant, tanquam laici, quia paſcebantur cibo ſpirituali a Clericis, & Sacerdotibus, ideò illis Decimas debebant, vt patet ex iuribus ab Hoſtienſi allegatis.

*a ca. alia 16. p. c. Hoſt. in c. dudum conſ. 2. de decim.*

Secundum tempus, vt ait Rebuffus, *b* fuit Gregorii Papæ, pro vt inuenitur in integra in Rubrica de Decimis, licèt non ſit in Decretalibus impreſſis, vbi ſic cenſuit. Statuimus, vt monaſterium ex ſuis prędiis nullo modo cogatur ſoluere Decimas, quod ſi legitimæ dandæ ſunt, Orphanis, & peregrinis indignum eſt, vt ab eis exigantur, qui propter cuius ſunt Decimę pauperes efficiuntur. Nam ſi pauperes Domini ſunt, hæreditas eius pauperibus eroganda eſt, illis videlicet, qui pro illius amore, quæ poſſidere poterant dimittunt, eumque nudi, poteſtati alterius ſe ſubdunt; & ſic nullo modo ſoluebant tunc Decimas Religioſi de ſuis prædiis. Verùm quia hoc erat damnoſum Eccleſijs Parochialibus, quia omnes, & ſinguli Monaſteriis paſſim bona donabant, ob id tertium ſuccedit tempus.

*b Rebuf. infra allegan.*

Tertium, tempus fuit Cōcilii Maguntini, in quo ſtatuit Papa Paſchalis, vt Religioſi communiter viuentes Decimas de ſuis laboribus, ſeu nutrimentis non ſoluesent, vt ex quibuſdam iuribus *c* conſtat, nam per hoc cōſulebatur Religioſis Sacerdotibus, qui diuinis, & contemplationi vacabant, Monachis etiam Laicis, qui ſuis laboribus hæc prædia colebant, ne fortè in Monaſteriis eſſent otioſi. Ita refertur in quadam Decretali *d* & hoc iuſta ratione ſtatutum fuit, & priuilegium illis conceſſum, id enim temporis non poterant eſſe graue detrimentum Eccleſiis Parochialibus, quia ipſi multa prædia propriis manibus non poterant colere, & rara erant Monaſteria, ſed quia poſtea cæperunt augeri, ideo aliud tempus fuit decretum.

*c c. conqueſti & c. ſeq. 56. q. 1.*

*d c. ex parte el 1. de decimis.*

Quartum tempus fuit, quando Religiones cęperunt creſcere, licet olim rara eſſent, vt patet ex iure *e* ideo grauare Eccleſias ſoluebant, ob id Adrianus Papa, cuius decretalem non habemus, vt teſtantur Hoſtienſis, & Cardinalis ſolis Ciſtercienſibus, Hoſpitalarijs, Hieroſolymitanis, & Tēplarijs, tāquam feruētioribus ad deuotionem, & ad Dei ſeruitium indulſit, vt Decimas laborum ſuorum prædiorum ſuorum, quæ propriis manibus, vel ſumptibus colunt, ſoluere non tenerentur, vt patet ex iure. *f* Et quidam intelligebant de laboribus, id eſt, de noualibus, in quib. valde laborabatur. At Papa deponit intelligi indultum debere non tantùm de nouali bus, ſed etiam de prædiis, quæ propriis manibus à Religioſis prędioris colūtur, quia ſi tantùm de nouali bus intelligere voluit Papa, hoc expreſſiſſet. *g* Aliis verò Religioſis id temporis conceſſum fuit, vt de nouali bus ſuis, quæ propriis manibus, & ſumptibus excolunt, & de nutrimentis animalium ſuorum, id eſt, de animalibus, quæ nutriunt, vt ait quædam Gloſſa, *h* & de hortis ſuis Decimas non perſoluant, id eſt, de hortis, quos colunt ad proprios vſus, rationes autem huius ſtatuti tradit late Socinus. *i* Fuit etiam ſtatutum, vt patet in integra in hęc verba, *vt nullus Abbas Decimas, & Primitias, & reliqua, quæ ſecundum ſtatuta Canonica ad Epiſcopos pertinent, retineat ſine authoritate Romani Pontificis, ſeu Epiſcopali, in cuius Diæceſi habitant, authoritate Apoſtolica confirmamus.*

*e c. ſuggeſtū de decimis.*

*f c. ex parte el 1. de decimis.*

*g c. ad audientiam de decimis.*

*h Gl. in v. animalibus in Cle. 1. de decimis.*

*i Soc. conſil. 268. vol. 2.*

Quintum verò tempus eſt Generalis Concilij, in quo detractum eſt priuilegium Ciſtercienſibus, & Hiereſolymitanis de laboribus quoad poſſeſſiones acquiſitas poſt Concilium Generale, videlicet vt ipſi de eis teneantur Decimas ſoluere, etiam nouali um, vt patet ex iure. *K* Et hoc id in ſtatutum fuit, quia vidit Concilium, quod multas acquirebant poſſeſſiones, & ob id poterat eſſe enorme diſpendium Eccleſiis Parochialibus, & ſic priuilegium reſtrictum eſt ad poſſeſſiones, quas tempore Concilii Generalis habebant, & hoc debebant probare Religioſi, quia qui ſe fundat in tēpore, hoc debet probare argumento cuiuſdam iuris, & tradit latè Rebuffus. *l*

*K cap. nuper de deci. lib. 6. cap. 1 in fi. de verb. ſig. li. 6.*

De nouali bus etiam ipſi habent ſimile priuilegiū cū aliis ſcilicet, quod non ſoluant, ſi nouale ſit proprium, & ſuis manibus redactum ad culturam fuerit, & quod de illo nouali ante Eccleſia nullum, aut modicum emolumentum recipiebat. *m* Et ſic ſecūdum hoc tempus poteſt ſtatui regula quoad Ciſtercienſes, & Hieroſolymitanos, vt non ſoluant de laboribus Decimas, quod intelligendum eſt, de prædiis, in quibus propriis laborabant manibus, vel ſuis ſumptibus colere faciebant dando pecuniam ijs, qui hæc colunt, vt ait Gloſſa *n* quædam, & tradit Socinus, Item ipſi, & alij Religioſi habent priuilegium, vt de nouali bus Decimas non ſoluant, videlicet ſi ipſi propria nouali a habent, & illa in fertilitatem inducans proprijs laboribus, nec de hortis eorum. Hic eſt ſtatus Regularium, quantum ad Decimas ſecundum priuilegia inſeria in corpore Iuris, prout conſtat ex traditis à Rebuffo. *o*

*l Rebuff. in tracta. nominat. q. 14.*

*m ca. commiſſum de deci. ca. quod per nouale de verb. ſign.*

*n Glo. v. ex colendos in Cle. 1. de decim. Soc. conſil. 93. vol. 3.*

*o Rebuff. vbi ſup.*

Reſtat modo videre, quid ipſis Regularibus ſit conceſſum ſecundum priuilegia inſerta extra corpus Iuris, ideo ad aliud ſextum tempus deuenire oportet.

Sextum, & vltimum tempus eſt, quo ampliſſima priuilegia Ordinibus fuerunt conceſſa. Et inter alia primo conceſſit Clemens Quartus Fratribus Minoribus, *vt de hortis, & virgultis ſuis nulli Decimam teneatur exhibere, & diſtrictè inhibuit, ne quis ab eis de præmiſſis aliquid exigere, aut extorquere præſumat.* ita habetur in libro Monumēta *p* Ordinum. Et Sixtus IV. vt habetur in eodem libro *q* extendens hac conceſſionem ſic ait, *indultum verò eiuſdem Clementis Papæ prædeceſſoris de Decimis non ſoluendis, ad quæcunq; bona dictorū Fratrum, & quaſcunque Decimas, etiam quas vulgus Papales appellat, & Apoſtolica Sedes pro Chriſti fidei defenſione, aut alijs imminentibus per ſæpe neceſſitatibus indicit, & quæcunque alia onera Motu proprio & ex certa ſcientia extendimus, decernentes ipſos fratres Minores etiam ſi per quoſcunque exemptos, & Mendicantes ſolui mandarentur cum quibus vis derogatorijs, & fortioribus clauſulis ad illarum ſolutionem non teneri, & ab illarum ſolutione ceſſando, cenſuras, & pœnas aliquas non incurrere niſi præſentibus (non per generales aut alias clauſulas ſpecialē mentionem importantes) ſit alias derogatum ſpecificè ea cum de verbo ad verbum inſerto honore.*

*p In 1. impr. fol. 58. & in 2. fo. 141. con ceſ. 334*

*q In 1. imp. fol 60. & in 2. fo. 143. con ceſ. 347.*

*a In 2. imp. fo. 269. conc. 396. & fol. 183. conceſ. 450.*
*b In 1. impr. fo. 96. et in 2. fol. 197. conceſ. 424.*
*c In 1. imp. fo. 240. conceſ. 179.*

Et idem habetur in Mari *a* magno Carmelitarũ, & additur in eodem Mari *b* magno, quod neque de datijs, neque de pedagijs, etiam ſi per Principes, vel alios Dominos temporales imponantur, aliquid ſoluere teneantur, & idem habetur in Mari *c* magno Prædicatorum.

Aduertendum pro Diui Hieronymi Monachis in his Regnis Hiſpaniarum, quod Martinus V. P. S. anno ſeptimo duodecimo Kalendas Iunij, ne futuris temporibus ambigeretur, an Monaſterium B. Mariæ de Guadalupe vnũ eſſet ex quatuor primis Monaſterijs fundatis quibus Gregorius XI. exemptionem dedit à ſolutione Decimarum, ampliſſimam exemptionem à Decimis his verbis facit eidẽ Monaſterio, & perſonis B. Mariæ de Guadalupe. *Quod de cætero (inquit) de quibuſcunque bonis mobilibus, & immobilibus poſſeſſionibus, & prædijs, quæ in præſentiarum poſſidetis, & in futurum præſtante Deo iuſtis titulis poteritis adipiſci, etiamſi ea ab alijs conducatis, dũ tamen illa veſtras manibus ſeu ſumptibus excolatis, ſeu pro ſuſtentatione veſtra excoli faciatis, necnon de pratis herbis, & paſcuis, & nutrimentis animalium, & pecorum veſtrorũ, ac paſtorum eorumdem Decimis quibuſvis Eccleſijs, locis, ſeu perſonis ſoluere minime teneamini, neq; ad id à quocumque compelli, aut coarctari, ſed huiuſmodi Decimas quas à paſtoribus animalium & pecorum prædictorum hactenus præcipere, petere, & habere, illaſq; in veſtros, & eiuſdem monaſterij vſus, & vtilitatem conuertere, ſicut prius libere licite valeatis authoritate Apoſtolica harũ ſerie cõcedimus,* diſtrictius inhibentes dilectis filijs, &c. & ponũtur omnes clauſulæ, & derogationes opportunæ, & neceſſariæ. Et ſimilem conceſſionem fecit Paulus III. dicto Monaſterio, anno Domini milleſimo quingenteſimo, trigeſimo quinto Pontificatus ſui anno primo, ſexto nonas Maij. Et ampliſſimè extẽdit idẽ Paulus III. anno Domini milleſimo quingẽteſimo, trigeſimo ſexto pridie nonas Iunij, pro vt refertur in compendio *d* huius ſacræ Religionis, in quo etiã refertur quædam celebris declaratio Pauli III. ab eo data anno Domini milleſimo quingenteſimo quadrageſimo quinto, Põtificatus ſui anno XI. die octaua Maij. Cuius tenorem non refero, cum omnia ſupra indulta comprehendantur in quodam Indulto Sixti V. Qui ſummus Pontifex anno Domini milleſimo, quingenteſimo octogeſimo nono, Pontificatus ſui anno quarto die vigeſima quinta Martij ad inſtantiam inuictiſſimi, & Catholici Regis noſtri Philippi fundatoris Regij Monaſterij Sancti Laurentij *perſonas poſſeſſiones, res, bona quæcumque mobilia, & immobilia, redditus annuos eiuſdem Monaſterij tam iam eis collata ab ipſo Catholico Rege Philippo, quam ab eo, vel à quocumque alio illi conferẽda vel ab ipſo monaſterio empta, aut de cætero emenda cuiuſcumque quantitatis aut qualitatis exiſtant à ſolutione quarumcunque decimarum perſonalium perpetuo exemit. & liberauit, & quia lis erat ſuper bona empta cũ Epiſcopo, & Capitulo Placentino, quia in priuilegijs Ordinis Capitulum nuper de Decimis Concilij Lateranenſis non erat derogatum, illud denuo, & in perpetuũ cum extinctione litis derogauit cum omnibus Clauſulis debitis, & opportunis & quibuſcunque alijs in contrarium facientibus, non obſtantibus:* aſſignauitque iudices ad obſeruationem harũ ſuarum literarum Epiſcopum Segobienſem; & cauſarum Curiæ Cameræ Apoſtolicæ Generalem auditorem, & Archidiaconum Eccleſiæ Toletanæ, ita refertur in eodem Compendio. *e*

*d In compen. D. Hiero. tit. Decim. exemp. §. 12. & §. 15. & 16.*

*e In compen. vbi ſup.*

Sed dices, hoc, & alia priuilegia tantùm eſſe conceſſa Monaſterijs particularibus, non autem toti Ordini. Huic obiectioni reſpondeo, quod poſt prædicta Indulta à ſede Apoſtolica emanata fuit conceſſum à Pio IIII. & à Pio V. & à Sixto V. Pontificatus ſui anno quinto, qui fecerunt extenſionem priuilegiorum vnius Monaſterij ad ſingula dicti Ordinis Monaſteria tam virorum, quàm mulierũ, quibus in ſpecie conceſſa non ſunt, & in quibus aliæ cauſæ conceſſionum, & indultorum prædictorum aliàs, quàm vt præfertur, ſuberãt, prout late in primo tomo *f* diximus. Vnde cum conceſſio quoad exemptionem Decimarum fuerit conceſſa anno quarto Pontificatus Sixti V. non eſt dubium, quod extendatur ad alia eiuſdem Ordinis Monaſteria, cum extenſio ſupradicta Sixti V. fuerit facta Pontificatus eiuſdem Sanctiſſimi Patris anno V. *Deueniendo autem ad priuilegia Societatis Ieſu conceſſa, aduertendum eſt, quod de domibus, ac collegijs, & earum prædijs, & hortis alijſque locis, quæ iuxta eorum inſtitutũ habere poſſunt, aut de eis, quæ pro eiſdem emendis ipſis pro tempore legari, aut donari contigerit, & denique de alijs bonis per Societatem, eiuſque Collegia poſſeſſis, & obtentis non tenentur ſoluere aliquam decimam etiam Papalem, ſeu canonicam portionem exhibere, nec ad præſtationem, procurationum aut exactionum, collectarum, vel prouiſionum quarumcunque, nec ad id etiam per literas Apoſtolicas cõpelli niſi eiuſmodi literæ de hoc indulto de verbo ad verbum, ac de Societate fecerint mentionem. Quod ſi per ſedem Apoſtolicam ex pijs legatis diſpoſitis, vel relictis aliqua pars alteri piæ vel non piæ cauſæ ſit conceſſa, aut cõcedatur legato Societati, & relicta, aut aliàs in fauorem Societatis perſonarum diſpoſita fuerit, ſub his conceſſionibus non comprehendantur niſi de ipſa Societate, & de hoc indulto, & Pontificis voluntate ſpecifica fiat mentio in eiſdem, & non per clauſulas generales idem importantes.* Ita conceſſit Paulus III. prout refertur in Compendio *g* Societatis, in quo etiã Compendio refertur, quod ea, quæ dicta ſunt cum ſpecifica mentione domum probationis, confirmauit Pius Quartus exemptionem pro potiori cautela concedendo à *Quibuſuis decimis etiam Papalibus, prædialibus, perſonalibus, quartis, medietatibus, & alijs fructuum partibus, ſubſidijs etiam charitatiuis, & alijs ordinarijs oneribus etiam pro expeditione contra infideles, defenſioneq; patriæ, ac aliàs quomodolibet etiam ad Imperatorum, inferiorum Principum inſtantiam impoſitis. Et quamuis in ipſa impoſitione caueatur, quod nulla prorſus exemptio cuiquam aduerſus illa ſuffragetur:* Idemque per omnia confirmauit Gregorius XIII. derogatus quo ad diſpoſitionẽ capituli *nuper* de decimis. Pro Carthuſienſibus *h* autem aduertendum eſt, quod prout refertur in compẽdio ordinis Ciſtercienſis, (in quo nonnulla alia priuilegia recitantur Ioannes Vigeſimus ſecundus *illis conceſſit, quod etiam de terris, & poſſeſſionibus domorum alijs ad colendum traditis poſſunt percipere & habere decimas, quas coloni ſoluere alijs tenentur, etiam ſi aliæ Eccleſiæ vel perſonæ in poſſeſſione, vel quaſi eas à colonis exigendi fuerint.*

*f 1. tom. q. 41. ar. 9.*

*g Comp. Societatis uer. exẽptio. §. 4. & 5.*

*h Comp. Ciſtercienſ. ver. decima. §. 4.*

Pro Fratribus autem S. Ioannis Hieroſolymitani, eſt notandum, quod Lucius Tertius, & Bonifacius Octauus præceperunt vniuerſis Eccleſiarum Prelatis, *quatenus eorum ſubditis authoritate Apoſtolica inhiberent ne à fratribus Hoſpitalis S. Ioannis in eorum Epiſcopatibus commorantibus, de noualibus, ſeu alijs terris, quas proprijs manibus, aut ſumptibus excolunt, vel per ſuos arrendatarios, aut alios quoſcumque cultores ad tẽpus, & non in perpetuum excoli fecerint, vel de animalium nutrimentis ſeu aliorum in ſuis territorijs naſcentium, vel de hortis, virgultis, & de piſcationibus ſuis decimas exigere aliquatenus præſumant, contradictores per cenſuras Eccleſiaſticas appellatione poſtpoſita compeſcendo non obſtante longa præſcriptione, ſeu potius violẽtia ſuper dictis exactionibus eiſdem fratribus irrogata.* Ita refertur, vt Authenticum à

Colle-

Digitized by Google

a In compen. mendican. tit. decima. §. 17. b Hab. li. 1. c. 0. fol. 21. huius ordines.

Collectorea priuilegiorũ ordinis Mẽdicantiũ. Pro ordine aũt militari D. Iacobi eſt ſequẽs priuilegiũ.

*Clemens Papa Septimus, ad perpetuã rei memoriã. Sedis Apoſtolicæ copioſa benignitas vſq; per Rom. Põtifices pro Militiarũ quarumlibet, ac perſonarũ in illis ſub ſuaui Religionis iugo altiſſimo famulantium fœlici, & proſpero ſtatu conceſ. & per eaſdem perſonas proinde ordinata dicuntur, præſertim cũ ad Catholicorũ principum vota intercedunt ſui muniminis adminiculũ, libenter impartitur, vt eo firmius illibata perſiſtant, quo fuerint ſuo præſidio ſtabilita. Sane pro parte chariſſimi in Chriſto filij noſtri Caroli. Romanorum Imperatoris ſemper Auguſti, & Hiſpaniarũ Regis Catholici, qui et militiæ Sancti Iacobi de Spata ſub regula Sancti Auguſtini Regnis Hiſpaniarũ fundatæ perpetuus adminiſtrator per ſedem Apoſtolicã deputatus exiſtit, nobis nuper exhibita petitio continebat, quod fœlicis recordationis Alex. III. Lucius III. Gregorius IX. Innocent. IV. Alexander etiam IV. & Vrbanus ſimiliter IV. Martinus V. Eugenius IV. Sixtus etiam IV. Innocent. VIII. Romani Pontifices prædeceſſores noſtri, dictæ militiæ, ac illius pro tempore exiſtẽtibus magiſtris, Prioribus, & Fratribus, vt de decimis perſonalibus, & nutrimẽtis animalium ſuorum ſiue de ipſis animalibus, ac laboribus, & nouualibus ſuis, quos proprijs manibus, vel ſumptibus excolerent, conuentibus dictæ militiæ (à quibus quarta, vel tertia nullatenus exigeretur cum integritate) perſoluerent, Salua in nouualibus & laboribus moderatione Concilij Generalis, conceſſerunt, ipſiq; Magiſtri, Priores, & Fratres deſuper & alias pro ipſius militiæ ſalubri ſtatu, & fœlici directione plura ſtatuta ordinationes, & ſtabilimenta eãdem militiã, ac illius perſonas, res, & bona concernentia ediderunt, ac illa authoritate Apoſtolica approbari, & confirmari obtinuerunt, prout in Apoſtolicis, & patentibus literis deſuper confectis plenius dicitur contineri. Quare pro parte præfati Caroli Imperatoris, & adminiſtratoris aſſerentis conceſſionẽ prædictã in viridi obſeruantia exiſtere, nobis fuit humiliter ſupplicatum, vt conceſſionum ac ſtatuta ordinationibus, & ſtabilimentis prædictis pro illorum ſubſiſtentia firmiori robur Apoſtolicæ confirmationis adijcere, & alias in præmiſſis opportune prouidere de benignitate Apoſtolica dignaremur. Nos igitur ipſius militiæ fœlicem, & proſperum ſucceſſum paterno zelãtes affectu, necnon literarũ prædictarũ tenores præſentibus pro expreſſis habentes, huiuſmodi ſupplicationibus inclinati conceſſiones, quatenus ſint in vſu, & viridi obſeruantia, vt præfertur, necnon ſtatuta ordinationum ſtabilimenta huiuſmodi, vt præfertur, confirmata quatenus alius, quàm dictæ militiæ Priores, Fratres et perſonas non concernant, & licita, & honeſta, ac ſacris Canonibus cõtraria non exiſtãt authoritate Apoſtolica tenore præſentium approbamus, et cõfirmamus, ſupplentes omnes, & ſingulos iuris, & facti defectus ſi qui forſan in ipſis ſtatuto, ordinationibus, ſtabilimentis interuenerunt, & tã conceſſionem, quam ſtatuta ordinationes, & ſtabilimenta, vt præfertur cõfirmata huiuſmodi perpetuæ firmitatis robur obtinere ac eiſdẽ Magiſtro, Prioribus, & fratribus, & perſonis ſuffragari, & per omnes dictorum Regnorũ perſonas, etiã ſi Patriarchali, Archiepiſcopali, Epiſcopali, aut quauis alia dignitate præfulgeant. Non obſtantibus quibuſuis litibus cõtra conceſſionẽ & ſtatutorũ ordinationes, & ſtabilimentorũ prædictorũ tenorem coram quibuſcunque iudicibus ordinarijs, vel delegatis, etiam cauſarum palatij Apoſtolici auditoribus in Romana Curia vel extra eã quomodolibet introductis, & in quibuſuis inſtantijs pendentium, quatenus ſtatuta ac nomina & cognomina iudicum, & colitigantiũ eiſdẽ pendentibus, haberi volumus pro expreſſis, inuiolabiliter obſeruari, ipſoſq; priores, fratres, & perſonas prædictas aut quoſuis alios cõtra cõceſſionẽ ac ſtatutorum ordinationes, & ſtabilimentorũ confirmatorũ tenorem huiuſmodi, nullo vnquã tempore moleſtari debere, aut poſſe irritũ quoque & inane quidquid contra ea contigerit attentari decernimus. Quo circa venerabilibus Fratribus Caſtellamaris, & Marroquitanum, in ciuitate Hiſpalentiũ commorantiũ, Epiſcopis, & dilecto filio Abbati S. Claudij extra muros, Legionum, per præſentes committimus & mandamus, quatenus ipſi, vel duo, aut vnus eorũ per ſe, vel aliũ, ſeu alios præſentes literas, & in eis contenta quæcunq; vbi, & quando opus fuerit, & quoties pro parte ipſius Caroli Imperatoris moderni, & pro tẽpore exiſtentis Magiſtri, ſeu adminiſtratoris, ac prioris, & fratrũ dictæ Militiæ ſuper fuerint requiſiti, eis in præmiſſis efficacis defenſionis præſidio aſſiſtentiũ, faciant authoritate noſtra conceſſionum & ſtatuta ordinationũ, & ſtabilimenta huiuſmodi firmiter obſeruari, non permittentiũ eos deſuper à quocunque quomodolibet indebitè moleſtari contradictores & moleſtatores quoslibet, & rebelles per cenſuras Eccleſiaſticas, & pœnas et pecuniarias eorũ arbitrio moderantiũ & applicantiũ, ac alia opportuna iuris remedia, appellatione poſtpoſita cõpeſcendo, necnõ legitimis ſuper his habentiũ ſeruatis proceſſibus cenſuras & pœnas ipſas quoties opus fuerit aggrauãdo inuocato etiã ad hoc ſi opus fuerit, auxilio brachij ſecularis, nõ obſtantib. præmiſſis ac conſtitutionibus, & ordinationib. Apoſtolicis cæteriſq; contrarijs quibuſcunque, aut ſi aliquibus cõmuniter, vel diuiſim à dicta ſit ſede indultũ quod interdici ſuſpendi, vel excommunicari non poſſint per literas Apoſtolicas, non facientes plenã, & expreſſam, ac de verbo ad verbum de indulto huiuſmodi mentionẽ. Datum in ciuitate noſtra Bononienſium ſub annulo piſcatoris, die tertia Martij milleſimo quingenteſima, trigeſimo tertio, Pontificatus noſtri Anno decimo Bloſius.*

Circa quarum conceſſionũ intelligentiã eſt aduertendũ, prout refert Collector c ordinis Ciſterciẽſis, quod licet ſupradicta, quoad exẽptionem decimarum religionis cõceſſa, ampla ſunt, & plus ſatis ſufficere videãtur, cũ ſpecificã, & expreſſam Concilij Lateranenſis, in capitulo *Nuper* de decimis, derogationẽ contineant, iudices tamẽ Parochialibus nimiũ fouere volentes diuerſimodè eas reſtringũt, & interpretãtur, aſſerentes priuilegia ſupradicta licèt expreſsè, & generaliſſimè de quibuſuis terris, q̃ quocunq; modo, & qualitercumq; excoluntur, loquantur (etiã ſi ex eis aliquis perceperit) eſſe perſonalia, & perſonas non egredi, ita quod reſoluãtur, quando proprijs manibus, vel ſumptibus excolantur, vel ſaltẽ ſi per colonos, vel arrendatarius excolantur, quod tunc monachi integrã decimã percipere non poſſunt, nec etiã integra parocho ſolui, ſed quod ex communi aceruo prius detrahi debet, reditus monaſterio ſoluẽdus, & ex reſiduo decima pars parocho ſoluatur, vt verba generalia aliquid operari videantur, niſi aliàs per quadraginta annos monachi ex eis integrã decimã percepiſſent, quia tũc priuilegium tribuiſſe dicitur titulũ præſcriptionis, quamuis dubium ex doctrina Baldi, d niſi derogatum fuiſſe conſtet. Quod etiã ex diuerſis coram deciſionibus, & cõi iudiciorum ſtylo colligitur. Alij dicunt quod & ſi priuilegium Gregorij XIII. Societati conceſſum clarè loquatur, & expreſsè deroget capitulum, *Nuper* de decimis, illud tamen nõ procedere in omnib. generaliter, vbi damnoſum nimis eſſe incipit, iuxta textum in capitulo, *Suggeſtum* de decimis, p̃ſertim in fundis, & terris, titulo emptionis acquiſitis, & ſi proprijs manibus excolantur. Vnde merito exclamare licèt (ait prædictus collector) tui ſunt cœli, Domine, & tua eſt terra, reſpice de cœlo, & viſita vineam iſtã, quã tibi. hæc dictus autor.

c Colle. comp. Ciſterc. in ſi. tit. decima.

d Bal. in c. licet cauſam nu. 3. de prob. & in c. cum olim de praſcri.

At oportet contra has opiniones aliqua adducere, vt Deo fauente aliquid dicamus, qua vinea hæc fundata à dextera Domini tota augeatur.

Et primo dicẽdum eſt, quod bona omnium regularium, præſertim mendicantium, per ſuum priuilegium reale eximuntur à decimis prædialibus, & nõ tenentur ſoluere decimam perſonalem, neq; quartam medietatem, aut aliam fructuum partẽ, prout probat in propoſito Horatius Mandoſius, *a* & cum ſit priuilegium reale, vt patet ex litera priuilegiorum, terra cum eodem priuilegio trãſit ad colonos. Quod ex priuilegio *b* citato conceſſo à Sixto V. ordini D. Hieronymi, & ex conceſſione facta Societati Ieſu conſtat, quod priuilegia, cùm clarè nobis hãc veritatem inſinuent, non eſt neceſſe alias adducere probationes, ſufficit enim eorum literam legere, & cum conſtet de conceſſione, nemini licet dubitare de poteſtate Papæ talia priuilegia indulgẽtis, prout ex quadam Decretali, *c* vbi id notat Gloſſa. Neque obſtat, quod hæc redundant in præiudicium ordinariorum; nam vtens iure ſuo, non facit eis iniuriam, perſonas aliquas, & eius poſſeſſiones priuilegio exẽptionis illuſtrando. Reges enim iure ſuo vtentes faciunt nobiles, & à tributis exemptos, licet ex conſequenti grauentur aliqui, & ſic Summus Põtifex circa decimas prædiales, antequam parocho, aut alteri ſit ius quæſitum, & dominium, poteſt ex cauſa diſponere, eo quod parochis, & Epiſcopis ſub eo modo, & conditione conceſſit ius decimarum, quãdiu ipſe non reuocaret. Quod confirmatur, nam Summus Pontif. ex lege ſua impedit, ne parochus, qui nõ reſideat, vt Beneficiarius, qui horas non recitat, acquirat dominium futurorum fructuum, tam in pœnam, quàm quia damnatur ſub ea conditione, & modo, ſi reſideat, aut recitet prout tradit Nauarrus. *d* & ſic maritus vxori ſuæ viduæ reliquit vſumfructũ bonorum, quod caſtè vixerit, aut tutelam filiorum habeat, ſi ad ſecundas nuptias non tranſeat, deficiẽte enim ea conditione, & modo, amittet in vtroque foro vſumfructum in futurum, abſque alia ſententia etiam declaratoria criminis, quia ceſſat totus titulus acquirendi, & intentio donantis ſub modo, vt poſt alios probat Nauarrus, *e* & aduertit Henriquez, *f* quod iudices, & peritiſſimi Iuris Conſulti mirati ſunt de hoc priuilegio, & fatentur concedere plenum ius exemptionis, etiam colonis, qui conducunt agros Societatis, aut alterius religionis habentis ſimile priuilegium: ita enim plenè explicant Summi Pontifices ſuam intentionẽ derogando capitulum, *Nuper*, & cum cauſa hæc fuerit Romæ agitata, & apud multa tribunalia in Hiſpania (ad quæ Senatus Regius ſupplicatus ſemper cauſam remiſit) ita ſemper pronunciatum eſt in fauorem Societatis, & colonorum, vt Salmanticæ anno Domini milleſimo, quingenteſimo, octogeſimo tertio, Bæticæ, & Trudeti, ſeu Murciæ adductis executoribus Pontificis mandatum eſt executioni, atque ita id ſpeciale priuilegium confirmatum eſt ſententia rei iudicatæ, prout refert Henriquez. *g* Ex quibus infertur, quod ſi monaſterium exemptum habeat terras, vineas, hortos in loco alienæ Parochiæ, coloni, qui conducunt eas terras, tenentur decimas ſponte ſoluere monaſterio, ſcilicet exempto, non autem parocho, aut Epiſcopo, quia id priuilegiũ eſt reale, prout probat Horatius Mandoſius, *h* quia Pontifex exemit bona quæcumque, & priuilegium reale iure communi tranſit in colonum cum vſu fructu agri, iuxta quandam Gloſſam, *i* vbi Archidiaconus, & Cardinalis. Pro maiori autem abundantia ad vitandas lites Summi Pontifices, vt patet ex tenore dictorum priuilegiorum, exprimere voluerunt id ſpeciale, vt ſcilicet ad colonos extenderetur, dato enim quod priuilegium ſit reale, cum eximantur bona, ad colonos debebant tranſire, etiam ſi de illis nulla mentio fieret, iuxta tradita eleganter à Socino. *K*

*a Mand. de prin. ad inſta. gl. 15. nu. 40.*
*b Hab. in co compend. tit. decimarum exẽptio. §. 25.*
*c ea, à nobis vbi gl. in ver. exemptus de decimis.*
*d Nau. in ca. 21. nu. 122.*
*e Na. in man. ca. 25. nu. 67.*
*f Henriq. l. 7. ae indul. c. 27 nu. 7. ar. 5.*
*g Hen. vbi ſu. nu 7.*
*h Mand. de prin. ad inſtr. gl. 15. nu 40.*
*i Glo. in Cle. 2. verſ. ad excolendos de deim. vbi Archid. num 6. Cardinalis, q. 23. nu. 21.*
*K Soci. conſil.*

Aduertit etiam Henriquez, quod pro retinendã pacifica poſſeſſione enitendum eſt, vt coloni ſponte ſoluant decimas Monaſterio ſic exempto, vt ſic euitetur periculum, ne parochus titulo poſſeſſionis ſolitæ, & antiquæ ſe defendat, quod ſi coloni moleſtentur à parocho, etiam per cenſuras ordinarij, reſpondere debent, ſe iam ſoluiſſe poſſeſſori, & remittãt parochum, vt cum poſſeſſore litiget, ſi contendat ſe habere ius repetendi.

*268. vol. 2. & conſ. 93. eiuſ. & ſequenter vol. 3.*

Aduertendum etiam quòd in partibus, vbi ſoluitur epiſcopo decima perſonalis, ſolent Epiſcopi eã petere à ſeruitoribus monaſteriorum dicentibus eos ex ſalario ipſis à monaſterio dato decimam perſonalem ſoluere teneri, quod eſt contra priuilegia ſuperius allegata, cùm monaſteria à decimis ſint exempta, & hanc decimam ipſam ſoluunt, nam ſeruitores propter eam carius ſuas operas locabunt.

## ARTICVLVS V.

### *Vtrum moniales, & eius bona ſint à decimis exempta.*

RESpondeo dicendo, quod Bonifacius Octauus *l* ſtatuit, quod *moniales, aliæq; religioſæ perſonæ quarũ reditus, & prouentus Eccleſiaſtici adeo ſunt tenues. & exiles. quod de illis ſuſtentari non poſſunt, ſed pro habenda vitæ ſuæ ſuſtentatione neceſſe habent mendicare. & eleemoſinas publicè petere, decimam nõ ſoluant*. Et idem Bonifacius VIII. ſuam amplians conceſſionem abſolutè ſine vlla limitatione conceſſit. *Vniuerſis & ſingulis Abbatiſſis & conuentibus monialium incluſarum S. Claræ, vt ad præſtationem decimarum de quibuſcunque poſſeſſionibus & omnibus alijs bonis, quæ habuerint, vel ad contribuendum in procurationibus quorumlibet ordinariorum ſedis Apoſtolicæ, & quibuslibet alijs, & collectis & ad exhibendũ pedagia, talloneã, et alias exactiones quibuſuis regibus, & principibus, ſeu alijs perſonis minimè teneantur, nec ad id compelli aliqualiter valeant*. Ita habetur in libro *m* monumenta ordinum.

*l Extrau. de decimas.*

Et Sixtus IV. prout refertur in eodem libro *n* monumenta ordinum, ſtatuit, & ordinauit, *ac conceſſit Abbatiſſis, & conuentibus, & monialibus S. Claræ, quod de quibuſcumque terris, & poſſeſſionibus ad eas legitimè pertinentibus & ſpectantibus quas etiam per alios, quam eorumdem monaſteriorũ ſeruitores, & ſubditos excoli, & cultiuari faciunt decimas, vel primitias (authoritate tamen Apoſtolica non impoſitas) quibuſuis perſonis cuiuſuis dignitatis gradus, ſtatus, ordinis, vel conditionis fuerint, ſoluere minimè teneantur. Neque ipſæ, aut ipſarum terrarum, & poſſeſſionum coloni, ſeu cultores abſolutionem decimarum, primitiarũ, aut cenſus huiuſmodi per quempiam moleſtari poſſint, aut propterea contra eos procedi, & pœna aliqua promulgari valeant. Ac inſuper decreuit irritum, & inane quidquid ſecus ſuper his à quocunque quauis authoritate ſcienter, vel ignoranter contingat attentari, non obſtantibus conſtitutionibus*. Et Leo X. prout habetur in ſupplemẽto Ordinis *o* *approbauit, & innouauit quaſdam literas Alexandri VI. qui latiſſimè conceſſerat monialibus S. Claræ exemptionem à ſolutione decimarum*, de qua habetur etiam in ſupplemento, *p* ac inſuper voluit, *vt prædictæ moniales, & Sorores tertij ordinis in congregatione, ſub cura & regimine Fratrũ Minorũ regularis obſeruantiæ ac illarũ monaſteria, domus, & loca quæcumque, quorũ fructus reditus, & prouentus pro monialium, & ſororum, ac aliarum perſonarum in illis pro tempore degentium commoda ſuſtentatione non ſufficiunt, ad ſolutionem cuiuſuis decimæ, ſeu taxæ, vel collectæ, aut exactionis per ſedem*

*m In 1. imp. fol. 88. & in 2. fol. 122. c. eiſ. 268.*
*n in 2. imp. fol. 118. conceſſ. 258. & in 1. fo. 35.*
*o In ſupplem. f. 48. col. 243.*
*p Supplem. fo. 3. conceſſ. 5.*

Apoſto-

*Apoſtolicam, vel eius Legatos, ſeu Nuncios, aut quoſcunque alios quauis authoritate fulgentes, pro fidei tuitione, ſeu expeditione contra Turcas, vel reparatione Terræ Sanctæ, aut quauis alia vrgentiſſima cauſa impoſita, etiam prætextu quarumuis cenſurarum, & pœnarũ Eccleſiaſticarum in literis exactionis huiuſmodi appoſitarum, cogi, aut compelli nequeãt. Et hoc voluit diſtrictè obſeruari ſub pœna excommunicationis, quam contra facientes ipſo facto incurrant, & à qua non niſi per Romanum Pontificem pro tempore exiſtẽtem abſolui poſſint. Ac decreuit irritum, & inane, ſi ſecus ſuper his à quoquam quauis authoritate ſcienter, vel ignoranter contigerit attentari.* Hęc Leo X. Et Clemens VII. approbans, & innouans hanc, & alias Leonis X. conceſſiones. Inſuper *ſtatuit, & ordinauit quod perpetuis futuris temporibus Abbatiſſæ, & moniales, & monaſteria Sanctæ Claræ, & annunciationis, & conceptionis, ac tertiæ regulæ Sancti Franciſci terras, & poſſeſſiones tam per alienos quàm per proprios colonos, & donatos, ac familiares monaſteriorum ſuorum coli, & cultiuari facientes & ad earum ſuſtentationes reditus ſufficientes non habentes de fructibus in alijs excreſcentibus rectoribus parochialium Eccleſiarum, infra quarum limites poſſeſſiones ipſæ conſiſtunt, aut quibuſuis alijs perſonis cuiuſcunque dignitatis gradus ſtatus, ordinis, vel conditionis fuerint, decimas, aut primitias ſoluere minimè teneantur: neque ad id à quocunque quauis authoritate cogi, & compelli poſſint,* Super quo dat iudices. Ita refertur, vt authenticum à Collectore *a* priuilegiorum mendicantium.

Pro quorum priuilegiorum explicatione notandum eſt, prout ait Paulus *b*, per Bonifacium Octauum fuiſſe declaratum, quod monaſteria monialium, & aliorum religioſorum, quorum reditus, & prouentus ſunt adeò tenues, & exiles, quod illis ſuſtentari non poſſunt, ſed pro habenda vitæ ſuæ ſuſtentatione habent publicè mendicare, non tenentur ad abſolutionem decimæ papalis, & hanc declarationem etiam refert, & ſequitur Gaſpar *c*, & ait Bartolomæus Velencinus, quod fuit ſatis æqua illa deciſio, quia agris noſtris ſitientibus alios irrigare non debemus, prout dicitur in quadam Lege. *d*

*a Collector Mẽdicant. tit. decima. §. 15.*
*b Pau. Clem. ſi beneficiorũ de decimis.*
*c Gaſpa. de ſent. excomm. conſ. 9. Velen. de charitati. ſubſid. q. 78. nu. 1.*
*d l. præſes. C. de ſeruit.*

## ARTICVLVS VI.

*Quomodo regulares huic renunciant priuilegio.*

Reſpondeo dicendo, quod ſolus Papa poteſt eximere aliquos à decimarũ ſolutione, non enim Laicus Princeps hoc cõcedere poteſt, prout latè tradit Rebuffus *e*, quod concedit religioſis, & non particularibus, & ideo licèt, qui habent priuilegium non ſoluendi decimas, vel qui legitimè præſcripſerunt, ſi eas ſoluerint, renunciaſſe priuilegio cenſeri debeãt, prout dicitur in Iure, *f* etiam ſi ſemel ſoluerint argumento cuiuſdam Decretalis, *g* niſi cum proteſtatione ſoluiſſent iuxta ſententiam Bartoli, & in decimis hoc tenet Rebuffus. At *h* cum hoc priuilegium regularibus conceſſum reſpectu decimarum ſit indultum religioni datum, ſi ex negligentia, omiſſione, aut ignorantia regulares ſic exempti non fuerint vſi ſuo priuilegio, aut ex commiſſione commiſerunt aliquos actus contrarios, non præiudicant huic iuri ex priuilegio obtento: tum quia eſt indultum toti religioni, tum ex quodam priuilegio relato à Claudio in compẽdio Societatis *i*, niſi labatur legitimum tempus præſcriptionis, de quo in quæſtione de præſcriptione dicemus. Et aduertendum, quod aliquando exempti à ſolutione decimarum præbent gratis aliquas portiones Eccleſiis parrochialibus ad onera illarum releuanda authoritate Epiſcopali. Hac ratione dicit Petrus Gregorius, *k* coguntur Carthuſienſes, & Ciſtertienſes, qui decimas reſeruant, congruam portionem curioni conſtituere ad iura Epiſcopalia, & alia onera ſubeũda iuxta tradita in quadam decretali. *l* Attenta ampla priuilegiorum regulariũ conceſſione, iuxta tradita in articulo ſuperiori, ego nõ inuenio, quo iure poſſint ad ſupradicta compelli, cum etiam decimam papalem ſoluere minimè teneantur, neque aliquod donum ſubire. Quod confirmatur, nam conceſſio decimarum amplè intelligitur, maximè vbi additur ſignum vniuerſale cum clauſula geminata, & prægnãte, licèt nulla fiat mentio de poſſeſſione aliarum, prout colligitur ex traditis à Couarruuias *m* & in dictis priuilegijs non ſolùm apponuntur ſigna generalia, ſed verba geminata apponuntur.

*e Rebuf. in tract. de deci mis. q. 5. nu. 28. & 29.*
*f c. accedẽtes & c. ſi de terra de decimis.*
*g c. cum acceſſerint in fine de conſtitutio ni.*
*h Rebuf. de decimis. q. 13 nu. 113.*
*i Compen. Societatis verſ. priui §. 2. & 9.*
*k Petr. Greg li. 1. Synt. iur. 1. 9. ca. 24. in fi.*
*l cu. 2. § vbi autem, & §. religioſus de decim. lib. 6.*
*m Cou. lib. 1. var. c. 17. nu. 14.*

## ARTICVLVS VII.

*Vtrum priuilegium conceſſum monaſterio, vt poſſit recipere decimas alicuius parochiæ, extendatur ad noualia.*

Reſpondeo dicendo, quod non quia exemptus in vna re, non eſt in alia exemptus, & quod non eſt, nõ videtur conceſſum, ſed nõ erant in tempore priuilegij noualia, ergo non fuerunt conceſſa. Et confirmatur, nam priuilegium etiam eſt reſtringendum, quatenus concernit præiudicium tertii, prout dicitur in Iure *n*, & ad futura priuilegia non extenditur, vt eſt clarum in Iure, *o* niſi in ipſo priuilegio fiat ad futura prorogatio. Et cõfirmatur, nam licet priuilegia, Papæ, & beneficia, ſint latiſſimè interpretanda, vt dicitur in Iure *p*, hoc eſt verum quatenus præiudicant concedenti, ſicut ſi præiudicant alicui tertio, vt poſt Panormitanum, & alios tenet Iaſon, *q* & eſt ſummè æquitatis, vt parrochia veteribus decimis, eas nihilominus habeat nouales, vt dicunt Ioannes Andreas *r*, & Ancharranus, & ita poſt Ancharranum hanc opinionem firmat Fortunius Garcia *ſ*, & multis confirmat Rebuffus.

*n c. cum olim de verb. ſig.*
*o c. ſi. de præſcrip.*
*p c. cum dilecti de dona.*
*q Iaſ. in l. neſ. ff. de conſti. princ.*
*r And. & Anchar. in c. cũ contingat.*
*ſ Fortun. in l. Gal. § & quid ſi tantũ col. 6. & ſeq de lib. & poſth. Rebuf. de decimis, q. 14. nu. 29.*

## ARTICVLVS VIII.

*Vtrum religioſi confeſſarij teneantur facere fidelibus conſcientiam de decimis.*

Reſpondeo dicendo, quod Gregorius IX. *mandauit diſtrictè fratribus Prædicatoribus, & Minoribus ne talia proferant quæ audientes, à decimarũ, ſeu aliarum rerum Eccleſiis debitarum ſolutione retrahant, vel aliàs animas corrumpant audiẽtium in ſermonibus ſuis, vel alibi proponere præſumant, imo verò & opere informẽt, & eoſdem vt ad ſolutionem prædictorũ propriæ volũtatis animo ſint intẽti,* vt habetur in quadam decretali, *t* At in Clementina *u* quadam excõmunicantur religioſi, qui concionãtor, vel aliàs dicunt aliquid ad auertendos audiẽtes à ſoluendis decimis debitis Eccleſiis: & ad incurrendam hanc excõicationem tria ſecundum Caietanum *x* requiruntur, ſcilicet quòd ſit religioſus, quod habeat intẽtionem auertendi, & quod decimæ debeantur Eccleſiæ: cui addit Nauarrus *y* quartam, vt audientes ſint, qui eas debeant, vt palam colligitur ex eodem contextu addẽs, quod nullus religioſus excluditur ab hac excommunicatione, ſiue ſit mendicans, ſiue non, vt aduertit quædã Gloſſa *z*, & quod nulla religioſa,

*t c. diſcretioni veſtræ de deci. lib 6.*
*u Cle. cupiẽ. de pœnis.*
*x Caiet. in ſum. de excõ. caſu. 56.*
*y Nau. in c. 21. num 145.*
*z Gl. in his religioſi in d. Clem.*

&

& nullus Laicus, neque clericus ſæcularis comprehendantur in ea.

Inſuper in eadem Clementina excommunicantur religioſi, qui de induſtria nullum conſcientiæ ſcrupulum incutiunt in confeſſione pœnitentibus de ſolutione decimarum, & poſtea non expiata hac negligentia cum commodè poſſunt, præſumpſerint concionari. Quam clementinam explicat Nauarrus. *a*

*a Nauar. vbi ſup. nu. 146.*

Circa quod aduertendum eſt, Eugenium IV. conceſſiſſe, quod fratres omittentes facere conſcientiam de decimis, ſi non fuerint requiſiti à Parochialibus, non cadunt in excommunicationem, & quod vbi eſt conſuetudo, quod detur pro decima de viginti, vel triginta, aut quadraginta vnum, id intelligatur pro ſolutione decimarum: & quod vbi non eſt conſuetudo decimandi, inducant fratres ad decimandum, & ſi noluerint, non propterea denegent abſolutionem, niſi ſacerdos proprius reclamaret. Ita habetur in ſupplemento ordinis. *b*

*b In ſupplemen. fol. 26. conſ. 82.*

Aduertendum etiam, quod Leo X. in Concilio Lateranenſi conceſſit *quòd fratres confeſſores teneãtur hortari, & admonere etiam ſub onere conſcientiarum ſuarum, illos, quorum confeſſiones pro tempore audierint, cuiuſcunque ſtatus, & conditionis fuerint, ad ſoluendum decimas, ſiue aliam bonorum, ſiue fructuum quotam in locis, in quibus decimæ ipſæ aut ſimilia ſolui conſueuerint, ipſiſque etiam illas ſoluere recuſantibus, abſolutionem denegare teneantur.* Ita habetur in ſupplemento. *c*

*c Sup. fo. 26. conceſ. 82.*

Ex dictis collige primò quoad fratres Minores, & alios eorum priuilegiorum communicantes, iam excommunicationem dictæ Clementinæ eſſe ſublatam. Si dicti fratres non fuerint requiſiti à Parochialibus, & hoc intelligo, quando ſunt requiſiti in prima Dominica, Quarta, & vltima Quadrageſimæ, & in feſtis Aſcenſionis, Pentecoſtes, Natiuitatis S. Ioannis Baptiſtæ, Aſſumptionis, & Natiuitatis B. Mariæ Virginis. Nam etiam ſi in alijs feſtiuitatibus requirantur, nõ incidunt in dictam excommunicationem, prout patet ex dicta Clementina, & tradit Syluester, *d* & Franciſcus à Platea, & iuxta hoc debent intelligi verba conceſſionis Eugenij IV. ibi, *Si non fuerint requiſiti à parochialibus*, non enim debent intelligi, quod quoties fuerint requiſiti, incidant in excommunicationem, ſed quoties fuerint requiſiti ſecundum diſpoſitionem dictæ Clementinæ, quæ tantùm admittit requiſitionem in feſtiuitatibus ſupradictis, imò non ſolùm eſt neceſſarium, vt requirantur in dictis feſtiuitatibus, ſed quod requirantur, quando prædicabunt, nam ſi actualiter non prædicant, non in fraudem, ſed ex alia cauſa, non incidunt, cauſa autem, & incommoditas prædicandi, arbitrio boni viri eſt relinquenda. In quantum autem Summi Pontifices Eugenius IV. & Leo X. præcipiunt confeſſoribus regularibus, vt non abſoluant nolẽtes ſoluere decimas, hoc intelligendum cenſeo iuxta determinationem Concilij Tridentini, *e* ſi ter admoniti fuerint excommunicati, & noluerint ſoluere, prout explicat Petrus à Nauarra, *f* & ſic ille, qui iuſſus à ſuis confeſſoribus ſemel, iterum, atque iterum ſoluere, ſi ſoluat, poteſt non obſtante dicta Eugenij & Leonis prohibitione abſolui, dicta enim prohibitio in hoc caſu minimè locum habet, ſicut non habet in ſimili Concilij Tridentini prohibitione. Quæ autem pertinent ad charitatiuum ſubſidium, vide infra in tertio tomo.

*d Syl. tit. excom. 9. n. 89. Platea de excom. §. 18.*

*e Conc. Trid. ſeſ. 25. de ref. c. 12.*

*f Nau. lib. 4. de reſt. c. 4. n. 8.*

## QVÆSTIO XLV.

### De definitoribus, in decem articulos diuiſa.

*Circa quam quæſtionem decem quæruntur.*

1 *QVare ſint definitores in religionibus.*

2 *Vtrum Generales, & Prouinciales ſine conſilio definitorum poſſint ferre ſententiam contra aliquem fratrem.*

3 *Quis ordo in ſuffragijs dandis à definitoribus debet ſeruari.*

4 *Si definitores cupientes obedire Generalibus, aut prouincialibus, ſe à dicendo abſtineãt, eo quod gratius illis futurum cauſarẽt, eos ſilere, quàm loqui, an venia digni ſint.*

5 *Quando Generales, aut Prouinciales affirmãt, ſe habere iuſtas, & validas cauſas aliquid faciẽdi, quæ tamen alijs ignotæ eſſent, an definitores, & prouinciales, reſponſuri debeant eorum propoſitioni acquieſcere.*

6 *Quid facient definitores ſentientes ſuperiores minimè etiã ipſis contradicentibus, ſñiam mutaturos.*

7 *Quid facient definitores ſcientes ſuperiores ipſis cõtradicentibus magis fore irritandos.*

8 *Quando res proponuntur definitoribus decidendæ, quæ partes illarum eſſe debent.*

9 *Vtrum liceat definitori non accedere ad definitoriũ, quando à prælatis indictum eſt.*

10 *An debeant definitores ſubſcribere ſententiæ latæ à prælato, quam in definitorio non approbauerunt.*

## ARTICVLVS I.

*Quare ſint definitores in religionibus.*

RESpondeo dicendo, de hoc non poſſe generale ius aſſignari, cum vnaquæq; religio abundet ſenſu ſuo. Nam veteres Senatores à primis vſque naſcentis Reipublicæ Romanæ initijs Romuli, Numæ, & aliorum Regum tempore eam authoritatem obtinuerunt, vt nihil, quod paulò maioris eſſet momenti, illis inconſultis gereretur, adeo, vt cum Tarquinus præter Senatus authoritatem quædam decernere inſtituiſſet, tum demum amiſſo Regio nomine tyrannus appellaretur, prout refert Feneſtella, *g* poſtea conſtante Republica, quanta eiuſdem Ordinis eſſet dignitas, & ſplendor, notum eſt, tum ex his, quæ à Græcis, & à Latinis authoribus, & præſertim à Cicerone frequenter commemorantur, vt videre eſt apud Ciceronem pro Aulo Cluentio, & in Varronem in Prouincialibus Conſularibus. & in Philippicis, & alibi; tum ex eo, quod Cynæas Pyrrhi Regis legatus, ad Pyrrhum ea legatione reuerſus plenus adhuc admiratione ei dixit, non ſe Romæ, ſicut in cæteris ciuitatibus Senatum vidiſſe, ſed conſilium quoddam, & conſeſſum magnificentiſſimorum Regum, prout ait Plutarchus in Pyrrhum. Amplius verò mutato reipublicæ ſtatu, atque ad Cæſares translato, legitimus tamen Senatorum Ordo in ea exiſtimatione permanſit, vt nullus ſine Senatorum cõſilio in Senatum vnquam admitteretur, nullus ciuis niſi his approbantibus pœna graui afficeretur, prout refert Dionyſius in Neruam, omniaque ad eorum ſententiam deferrentur, quos Auguſtus ſedentes nominatim ſalutabat, prout ait Suetonius *h* in Auguſto: & Tyberius ſe venerari, atque oĩa illis deberi profitebatur, prout idem Suetonius ſcribit *i*, ita vt ab illis primis temporibus cum regio dominatu Romæ teneretur, tantum apud eoſdem Imperatores valuerunt authoritate, vt Archadius, & Honorius *K* quemlibet

*g Feneſtela de magiſt. Rom.*

*h Sueton. in Aug. c. 53.*

*i Sueton. in Tyber. c. 29.*

*K l. quiſquis. C. ad l. Iul.*

Sena-

Senatorem corporis ſui partem eſſe cenſuerit, & alius imperator, *a* ſe cum cæteris eiuſdem Senatorii Ordinis numerandum eſſe edixerit, & hoc non alia ratione, niſi quia ad conſultationes, & deciſiones, quæ à ſuis ſubditis oriebantur, ipſi pro bono reipublicæ tanquam coadiutores ipſorum Imperatorum interpoſiti erant, quod etiam in Eccleſiæ Romanæ regimine videmus inuiolabiliter obſeruari, vbi Summo Pontifici tot Cardinales ſunt coniuncti ad conſulendas cum eis res ad totam vniuerſalem Eccleſiam pertinentes. Et ſic hunc Ordinem ſequutæ ſunt omnes religiones, habent enim ſuos ſuperiores, cum quibuſdã probatis religioſis aſſiſtentes, qui vocantur definitores, vocantur etiam conſiliarii, qui in religionibus eliguntur cum Generali, aut Prouinciali, & in aliquibus religionibus habeat votum electiuum, ipſis enim in modum cõpromiſſi Guardianorum committitur electio, habent etiam deciſiuum votum, ſcilicet, ad decidendum res graues, quæ ad capitula, & congregationes intermedias deferuntur, ad quod votum ferendum ſunt deſtinati ex commiſſione ipſis facta per conſtitutiones, & definitores regulares, quos in his tenentur ſuperiores Generales, & Prouinciales conſulere, & eorum ſententiam petere, & ſequi, ipſique tenentur hæc omnia fideliter præſtare. Vnde Diuus Gregorius *b* Nazianzenus, hoc ordine, ait, cuncta à Deo creata contineri, vt vnuſquiſque aſſignatum ſibi officium omni ex parte amplectatur: & D. Baſilius docet, *c* nulla pacto negligentes eſſe oportere eos, qui Deo placere cupiunt in his cognoſcendis, & præſtandis, quæ officii eorũ ſunt, fideliter enim aiunt eos Deo ſeruire, qui illa, quæ conditioni eorum congrua ſunt, faciunt libenter, viciſſimque longè illos aberrare, *d* qui conditionis ſuæ functiones contemnunt, neque bonam in eis fidem oſtendunt, prout ait Theophilactus. *d*

*a l. ius Senatorum C. de dig.*

*b Nazian. in moder. in diſpeſ. ſermo poſt princi.*

*c Baſil in Menu. Reg. 9.*

*d Theophi. in epiſt. ad Ro. c. 22.*

## ARTICVLVS II.

### *Vtrum generales, & prouinciales ſine conſilio Definitorum, poſſint ferre ſententiam contra aliquem fratrem.*

RESpondeo dicendo, quod in religionibus, vbi Definitores habent votum deciſiuum ad res graues decidendas, non poſſunt prælati ſuperiores ſententiam aliquam grauem contra delinquentem monachum ferre ſine conſenſu Definitorum, & ſententia ab eis lata ſine maioris partis cõſenſu nullius eſt valoris, & momenti. Si autem tantum habent votum conſultiuum pro forma nõ requiſitum, ſi ab eis conſilium petatur, & non ſequatur, ſententia proculdubio iniuſta erit, at iure irrita non erit. Aliud eſt enim actum dici poſſe iniuſtum, & aliud nullum, ſicut ſententia alia eſt iniuſta, & alia nulla, & teſtamentum aliud eſt iniuſtũ, & aliud nullum, & excõmunicatio alia eſt iniqua, alia nulla, prout tradit Couarruuias *e*, ſiquidẽ nullum id dici ſolet, quod eſt aduerſus formam ſubſtãtialem legis; iniuſtum, quod in aliis rebus peccat, iuxta notata à Doctoribus, *f* & Abbate, & Nauarro. Aſſerendum igitur eſt attenta iure cõi, ſecluſo aliquo priuilegio Apoſtolico, aut conſtitutione regulari authoritate Apoſtolica facta, prælatos regulares poſſe neglectis Definitorum conſiliis (vbi ſolum habent votum conſultiuum) ſe culpabiles in foro interiori Deo reddere, verum non ideo pœnæ vlli exteriori ſubijciendos eſſe, quaſi actum nullũ efficiẽtes. Dixi (ſecluſo aliquo indulto Apoſtolico) nam Pius Quintus, prout refertur in Compẽdio *g* priuilegiorum Ordinis Diui Hieronymi, concedens quòd Prior Generalis poſſit ejicere ab ordine delinquentem, prout ſupradictum eſt in Primo Tomo *h* addit, dummodo hoc fiat de conſilio fratrum ſeniorum, quæ verba videntur inducere conditionem, & formam ſubſtantialem, & ſic clarè innuũt, quod patres virtute illius priuilegij ejcientes aliquem ab ordine, non ſolùm tenentur conſilium dictorum fratrum petere, & audire, ſed etiã ſequi, aliàs eorum ſententia erit nulla. Imo dico, quod in quocunque iure, ſi omnino non petatur conſilium ab eis, ſententia nulla erit, cum hæc conſiliorum petitio inter graues ſolemnitates cenſeatur, quæ ſi negligatur, actus erit nullus, & inualidus, argumento eorum, quæ nos quidam iuris *i* conſulti docent, & vt annotauit Scala, *k* actus redditur nullus, quando conſilium negligitur ſapientum. Quod procedere exiſtimat Burſatus *l* cum à lege pro forma conſilium requiritur, vel datur alicui auctoritas, quam antea non habebat.

*e Cou. in c. alma mater. 1. p. § 7 nu. 5 de ſent. excom. lib. 6.*

*f Bald. & Iaſon in l. non duarum nu. 22. C. de leg. 6 Ab. conſ. 66. c. 2. Na in man. c. 27. nu. 13.*

*g Compen. D Hieron. v. condemnare.*

*h 1. to. q. 20.*

*i l. non aliter ff de vſur. & hæc. l. Nepos proculo. ff de verb. ſignific.*

*k Scala de cõſil. ſapien. li. 1 c. 27. & de cõ tract. & vlt. volunt. c. 1 c.*

*l Burſat. in conſil. 90.*

## ARTICVLVS II.

### *Quis ordo in ſuffragijs dandis à definitoribus debet ſeruari.*

RESpondeo dicendo, quod ab his, quæ ſolent fieri in Conſiſtoriali Senatu à correctore, debemus hanc politicam practicam indagare. Quiſcentus ea, quæ in iure *m* ciuili determinantur, iuxta tradita à Baldo, & à Mathæo de Afflictis, à Præpoſito & Cæpola, a Iaſone, Platea, Caſſaneo, Romano, Grammatico, Piſa, Auiles, Auendanno, & Gregorio Lopez, ordinare debet rector antiquior à dextris eius ſedens ſuum dicat ſuffragium, & ſtatim alius antiquior ad ſiniſtrè collocatus ſuffragetur, & ſic procedens vſque ad vltimum, quid vnuſquiſque ſentiat, & velut ſcrutetur, quod & in definiturio religionum, & in diſcretorio patrum cũ aliquid conſulitur ſeruari video. Ratio enim id poſtulat, vt dignioribus, & ab antiquioribus honor debitus, & præeminentia deferatur. At licet hæc ratio conuincat, quod tamen ſuffragia non ſecretò, ſed publicè dantur à nouioribus, & minus antiquis incipiendũ eſſe exiſtimo, nam ſi antiquioribus, & dignioribus incipitur, fortè nouiores verebuntur contrariam ſententiam proferre, & ſuum ſuffragium liberè proferre formidabunt. Et hac ratione in Senatu, & parlamento Galliæ, & in Senatu Neapolitano, & in Rota, & in Conſiliis Regularibus Luſitaniæ, & Hiſpaniarum, à iunioribus Senatoribus incipiunt ſuffragia demandari, prout tradunt Afflictus *n* Lyra, Gama, Piſa, & Caſſaneus, & Diodotus *o* narrat, quod quando populus ad aliquid determinandum congregabatur, particulares populi ſuffragabantur prius, & poſtea magiſtratus, ne particulares timentes Magiſtratuum auctoritatem, minus liberè, quam oportet, ſuam ſententiam proferrent. Quod ſequenti ratione confirmatur, ſæpè enim euenire poteſt, vt ille, qui prius ſuam dicit ſententiam, quia antiquior, & præeminentior ab aliis iunioribus inuideatur, ratione cuius inuidiæ ab eorum ſentẽtia liceat bona, & bene fundata recedent. Vnde in noſtris ordinationibus generalibus Toletanis, *p* de nouitiorum votis ſic habetur.

*Inhibemus enim, ne magiſter nouitiorũ, Guardianus vel Vicarius conuentus ſint primi, qui ſuffragentur, ne ante ſuffragiorum petitionem illi nouitium vel laudẽt, vel vituperent, ſed omnino ſileant, donec omnes ſecundum Deum, quod cenſuerint libere dixerint.*

*m l. 1. Cod. de conſulib. li. 12 l. 2 § ſeru aut autem Sulpit. ff. de orig. iur. l. fi. C. de tyro. lib. 12. c. 1. de contr. feudi. inter pares termino vbi Baldus & Afflic. idẽ dec. Neapolit. li. 1. Præpoſitus in ca. epiſcop. 17. d. Cap. in tract. de duce mili. elen. in 33. primil. atat. Iaſo. in l. Gallus in princ. nu. 17. ff de lib. & poſthu. Platea. in d. le. 1. C. de conſulibus in prin. & nu. 4. Caſſan. de glo. mũd. 2. p cõſi. 17. cola. 2. in med. & ipſo Roman. ſing. 81 gram. deci. 6. 4. n. 32. Piſ. in Curia libr. 2. ca. 4. & ibi Azen. Auiles in c. 34. prato. glo. 1 in prin. Auenda. in c. 19. prat. n. 14 col. 4. Gre. in l. 7. gl. 2. ti. 2. p. 6*

*n Afflic. in deciſ. 1. Neapol. Lyra, ſuper Exod. c. 27. in glo. verſ. Nec in iudicio Gama deci. Laſi. 1 nu. 11. Piſa in curo li. 2 c. 1. & ibi. Azo. n. 1 o. Caſſan. de gloria mũdi 1. p. cõſi. 17*

*o Dio. lib. 38.*

*p Ord. Tolet. 1. c. receptione nouitiorum. § de nouitiorum votis.*

ARTI-

## ARTICVLVS IV.

*Si definitores cupientes obedire generalibus, aut prouincialibus ſe à dicendo abſtineant, eo quod gratius illis futurum cauſarent, eos ſilere, quàm loqui, an uenia digni ſint.*

RESpondeo dicendo, quod hæc quæſtio tripliciter poteſt proponi. Primò cum exiſtimatur optari generaliter à dictis prælatis, vt qui in definitorio, aut diſcretorio ſunt, conſentaneè eorum voluntati reſpondeant, & ſi ſecus ſentiant, ſileant potius, quàm diuerſa ab eis loquantur: ſecundus eſt, quando aliqui ſibi perſuaſerãt, à ſe ipſis ſpecialiter optari ſilentium. Tertius eſt, cum nominatim prælati aliquibus ſilentium certo tempore, aut certo in negotio indixiſſent.

Quantum ad primum ſenſum huius quæſtionis, dicitur, quod iuxta Iuriſconſultos *a* iudicandũ eſt ſecundum ea, quæ foris patent, non ſecundum ea, quæ occulta ſunt, & mente retinentur, alioquin ſi liceret inferioribus tales ſibi notiones de prælatis ſuis, quando eis aliquid præcipiunt, formare, actum eſſet de obedientia: nam diceret vnuſquiſque aliũ ſenſum, quàm verba prælati indicant, tacitè ſibi innotuiſſe. Et quamuis de clara ſuorum prælatorum mente, eaque minimè mutata conſtaret, adhuc tamen non licet bonis definitoribus, & patribus, ſi eam pro ſua conſcientiæ publicæ cauſæ repugnantem ſentirent, aliter quam fides, & officium poſtulat, ſe gerere, ideoque loco ſuo minimè conticeſcere, ſed & clarè, & ſincerè ſententiam ſuam proferre.

*a l. illicitas, l. veritas. ff. de offi. præſident. l cogitationis, ff. de pænis.*

Nam ſi obijcias illum, cui voluntas ſuperioris innotuit, obedientiæ legi teneri et adhærere. Huic obiectioni facilis eſt ſolutio, diuerſum ſcilicet eſſe conditionem ſubditi, & conſiliarij, ſiquidem ſubditi eſt ſuperiori ſuo (generaliter loquendo) in illis rebus, in quibus ſubditus eſt, ac iuxta rationem dominij, quo tenetur, ſimpliciter obedire, iuxta doctrinam Diui Thomæ. *b* At conſiliarij, & definitoris natura, & munus poſtulat, vt rem diſcutiat, & examinet, & quod vtilius videatur in medium afferat.

*b D.Tho. 2. 2. q. 104. ar. 5.*

Quantum verò ad ſecundum ſenſum, quando ſcilicet dicti patres ſibi in animum induxiſſent ab ipſis particulariter ſilentium optari, videndum in primis eſſet, vnde illis hæc orta fuerit ſuſpicio, an ratione negotij, quod geritur, an ratione ſuarum perſonarum, quæ parum eis gratæ ſunt, an ex alijs extrinſecus aduenientibus cauſis, quæ quoniam ſæpe inanes, futilèſque deprehenduntur, ideo vt plurimum contemnendæ videntur, præterquam quod verendum iſtis maxime eſſet, ne ex eorum taciturnitate in publica cauſa alijs ſcandalũ præberetur, præſertim ſi nullam afferrent ſilentij ſui cauſam, & nõ poteſt probabiliter ſciri Generales, aut Prouinciales nolle, ipſos fratres liberè loqui ea, quæ communi bono expediunt, & cauendũ eſt, ne falſa obedientiæ ſpecie iſti ſeducantur. Nam cũ obedientiæ laus non in his tantum, quæ commodũ afferunt, ſed in his, quæ diſplicent, atque oneri ſunt, exequendis maximè declaretur, prout ait D. Thomas *c*, cauẽdũ eſt, ne aliqui ſilentij portum, vt tantum ſtudioſè affectantes eo ſe obedientiæ prætextu recipere profiteantur, quo proprij commodi ſtudium eos perduxit. Quantum ad tertium ſenſum, quando aliquibus definitoribus à dictis prælatis ſilentium eſſet [illegible], & hoc caſu dicimus illorum iuſſionem non ſolùm iuſtam tacendi excuſationem, ſed etiã omnimodam acquieſcendi neceſſitatem, ac proinde debitæ obedientiæ meritum afferre, quod tamẽ vix vnquam, niſi iuſta & maxima ex cauſa contingere exiſtimandum eſt.

*c D.Tho. 2. 2. q. 104. art. 2. ad 2.*

Ex his ſequitur, quod quando res eſt talis, quod definitores eã non probent, eligentes tacere, & aſſurgẽtes cum capitis inclinatione vnico actu duplicem deformitatẽ includunt, iuxta doctrinã D. Th. *d* alteram omiſſionis, dum tacent quando loquẽdi tempus eſt, & debitum bonũ prætermittunt, iuxta eundem D. Tho. *e* & iuxta illud Iacobi: ſcienti bonum, & non facienti peccatum eſt illi: alterã commiſſionis, quatenus per actũ exteriorem aſſurgendi, & caput inclinandi, id affirmare cenſentur, quod verum non eſt. Ait enim D. Auguſtin. *f* vterque eſt reus, & qui veritatem occultat, & qui mendacium dicit, quia ille prodeſſe non vult, & ille nocere deſiderat, & D. Chryſoſt. *g* ait, non ſolùm ille proditor eſt veritatis, qui tranſgrediens veritatem palã pro veritate mendacium loquitur, ſed etiã ille, qui non liberè veritatem defendit, quam liberè defendere conuenit. Et confirmatur, nam quicunque conuocantur ad definitorium, vel diſcretorium, vt conſentiant, vel contradicant, ſi præſentes ſint, & taceant, habentur pro expreſsè conſentientibus, etiam in malè geſtis, & ideo inuoluuntur eodem peccato, & pœna, iuxta Innocentium, *h* & Abbatem, & Iaſonem, cum ex debito officij teneantur, quando ſunt accerſiti, ſuum ſuffragium dare ex Abbate, *i* & Gõſaluo.

*d D.Tho. 1. 2. q. 72. art. 3.*

*e D.Tho. 1. 2. q. 79. art. 3.*

*f c. quiſquis. 11. q. 3.*

*g c. nolite timere. 11. q. 3.*

*h Innocent. & Abb. in c. 1. n. 13. de his quæ fiunt à maio. Iaſ. in l. quitanus. 89. ff. ſolu. mat.*

*i Abb. vbi ſu. n. 9. Gondiſ. q. 5. n. 13. cũ ſeq.*

Neque obſtat regula *k* iuris, expreſſa nocẽt, non expreſſa non nocent. Nam reſpondeo, illam in definitorijs, Senatibus, & diſcretorijs ad res deliberandas conuocatis locum minimè habere, iuxta Innocentium, *l* Abbatem, & Felinum, & in noſtro caſu non ſolùm taciturnitas interuenit, ſed illud ſignum inclinationis capitis, quod imperatiuè, & directiuè expreſſit mentis ſenſum iuxta tradita à Caietano. *m* Et licet replicetur, illud ſignum eſſe æquiuocum, & poſſe ſignificare, quod ipſe definitor exiit, quaſi dicens, egredior à definitorio, quia in conſilium veſtrum nõ intrabit anima mea. Huic obiectioni reſpondeo, ſignis, & verbis eum ſenſum tribui debere, quem ex condicto quodam communiter omnes admiſerant, ideoque illi ſtandum eſſe, iuxta vulgata iura, *n* & communiter nunquam definitores, & Conſiliarij quaſi contradicere volẽtes cum huiuſmodi capitis inclinatione egrediuntur ſine eo, quod aliquod aliud ſignum ſuæ contradictionis oſtendant.

*k l. expreſſa. ff. de regu. iur. l. nonnunquã. ff. de condi. & demonſtr.*

*l Innocent. & Abb. in c. veſter de locat. in fi. Felin. in ca. non eſt de præſump. 18.*

*m Caiet. 2. 2. q. 100. art. 1.*

*n l. labeo. ff. de ſuppellect. leg. l. librorum. §. quod tamen, Caſsius. ff. de leg. 3.*

Neque excuſandi ſunt dicti Definitores, & Conſiliarij dicentes vereri, quod contradicendo Prælati contriſtabuntur, & ſe illis moleſtos eſſe ægrè ferre. Nam reſpondeo, nolle me abſolutè illos ad contradicendum obligare, ſed medium, quo contradicendo ſuauiùs procedant, oſtendere. Vnde ſi aliqua ratione res ipſorum verborum lenitate temperari poſſit, integrè tamen, & illæſa veritate, id omni conatu debent procurare: ſiquidem ſatis conſtat, eandem rem ſalua iuſtitia molliùs, aut duriùs, gratiùs, aut moleſtiùs pro loquentis ingenio, & dexteritate proponi poſſe. Vt enim in communi ſocietate mutuis congreſſibus humaniter, iucundeque cum alijs, quatenus decet, conuerſari virtutis opus eſt, quæ affabilitas vocatur à Diuo Thoma, *o* & à Diuo Antonino, & ab Ariſtotele: quæ tamen ſic conſideranda eſt, vt ſi quis in omnibus ſtudeat ad delectationem loqui, hic modum in delectando tranſgrediens peccet per exceſſum, & in turpe adulationis vitium prolabatur, vt ipſemet Diuus Thomas ſcribit, *p* qui autem aliorum

*o D.Tho. 2. 2. q. 114. ar. 1. & 2. ad 1. Anto. 2. p. tit. 10. c. 8. Ariſt. 2. ethic. c. 7. & libro 4. c. 63.*

*p D. Tho. 2. 2. 115. a. 1. & 2.*

opinio.

opinionibus ſine neceſſitate conatur reſiſtere, hic ſe moleſtum, & quodammodo litigioſum reddit, quod virtuti repugnare ſolet, vt idemmet D. Thomas teſtatur. *a* Vnde in publicis conſultationibus ſapientis erit incolumi ſemper, inuiolataque veritate curare, vt cætera deinde maiori, qua fieri poterit reuerētia, atque verborum lenitate exponātur: quando autem nulla ſermonis dexteritate, aut dicendi humilitate poſſet hic ſcopus ſuperari, & quæ a dictis patribus dicenda ſunt, putarentur ipſis patribus iniucunda, & odioſa, publicæ autem rei maximè ſalutaria, tunc planè ego non video, quomodo poſſint, aut debeant deñirores à dicenda libere ſententia ſuperſedere, atque illud prætermittere, quod ſibi conſcientia dictat, & veritati cenſent eſſe conſentaneum, cum, vt dici ſolet, ſcandalum potius ſit prætermittendum, quàm veritas deſerenda. Vnde Samuel *b* cum Rex Saul multa indigna perpetraret, non dubitauit verba ea proferre quæ ſciebat Sauli maximam moleſtiam allatura; Quod idem de Nathan Propheta legimus, *c* qui Regem Dauid admonere non deſtitit, & admiſſi operis veritatem ipſi ante oculos ponere, ne officio ſuo deeſſet, quamuis ingentem animi dolorem Regi ea ex re illatum iri non ignoraret. Et è contrario Herodes impius, qui Herodiadis filiam *d* noluit contriſtari, perpetuis incendiis apud inferos torquetur. Hoc autem clariùs ex his, quæ infra in quinto articulo dicentur, agendo de libertate, qua prædicti patres debent in veritate dicenda pollere, patebit.

*a D.Th. 2.2. q. 118. art. 1. & 2.*

*b 1. Reg. 15.*

*c Cap. 12.*

*d Mat. 6.*

## ARTICVLVS V.

*Quando Generales, aut Prouinciales affirmant, ſe habere iuſtas, & validas cauſas aliquid faciendi, quę tamen aijs ignotę eſſent, an Definitores, & Prouinciales reſponſuri debeant eorum propoſitioni acquieſcere.*

RESpondeo dicendo, à Conſiliariis non plus requiri debere, quàm vt ad rem propoſitam pro modo propoſitionis reſpondeant, hoc eſt, ad generalia generatim, ad particularia particulatim, Principis enim ſenſus, & ſi quid occultius parat exquirere, illicitum, & anceps dici ſolet. Etenim ſi ad humanas actiones perficiendas certo iudicio, atque electione opus eſt, iuxta Diuum Thomam, *e* ad eaſque tum conſtituendas, tum diiudicandas ipſa accidentia negotii tantum momenti habere ſolent, iuxta eundem D. Thomam *f* ſequentem Ariſtotelicam doctrinam, ita ut ex eorum veritate ſtatus, aut plurimū immutetur, ac deliberatio, ſi quæ accipienda ſit, inde potiſſimum pendere ſoleat, quis audebit de arduo negotio circumſtantiis omnibus ſpoliato, & tanquam corpore membris lacerato, certum ſibi conſilium, conſtanſque iudicium polliceri; Sed tamen quia interdum dura nimis ad prælatorum interrogationem reſponſio videri poſſet, ſi dicant Definitores, ſe nihil habere, quod ad rem ſibi non cognitam reſpondeant, & tacitè ægrè ferre viderentur, ſecum non omnia arcana negotii conferri: quod caucodum valde exiſtimo, cum prælatorum authoritati honorificis uerbis ſemper ſit ſeruiendum, Propterea cenſeo eos, niſi quid melius eis pro negotii conditione tunc occurrat, ſaltem debere generalia illa, quæ ad rem pertinere poſſunt, pro ſua prudentia prælaris ipſis conſideranda proponere, à cæteris verò, quæ ſibi non liquent, tanquam à re dubia, abſtinere quidem, ſed deſiderium tamen, quo tenentur oſtendere, & prælatorum iuſſoi, & muneri ſuo aliàs commodius, ſi tempus patietur, ſatisfaciendi, hac enim prudenti moderatione, quæ medium quoddam iter tenet inter præfatam contumeliam prælatorum, & turpe obſequiū, Definitores, & patres ipſi tuto officium ſuum explere videntur, & ita multos clariſſimos viros conſilia ſua temperaſſe legimus, prout apud Corneliū Tacitum, *g* videre eſt.

*e D.Th. 1.2. q. 91. ar. 1. & 2.*

*f D.Th. 1.2. q. 7. Ariſto. lib. 2.*

*g Tacit. lib. 4. c. 7.*

## ARTICVLVS VI.

*Definitores, & patres ſibi perſuaſum habent Generalem, aut Prouincialem, in animo ſtatuiſſe, quod uelint facere, eoſque ſententiam minimè mutaturos in aliqua electione, aut negotio peragendo, & ideo ſe diſſentiendo nihil profecturos, an tacendo ſint excuſati.*

RESpondeo dicendo, quod ſi concedatur firmam omnino ipſorum prælatorum mentem eſſe adhuc, non ideo Definitores, & patres ipſi cum ad ſententiam proferendam rogantur, ab ea ſincerè proferenda excuſantur.

Notum ſiquidem eſt in actionibus humanis, aliud eſſe executionem finis, qui in operis conſummatione conſiſtit, quemadmodum conſilium non eſt de fine, ſed de his, quæ ſunt ad finem, iuxta doctrinā D. Thomæ. *h* Quando igitur aſſumitur quiſpiam ad aliquod officium, ad media tantùm adhibenda tenetur, quæ ſunt propria illius officij, & ab eo præſtari poſſunt, non ad finem aſſequendum, qui aliunde pendet: ſic Medicus ſtipendio conductus, ad aliud non tenetur, quàm bene mederi, quāuis ſanitas non ſequatur, & magiſter ad aptè dicendum, licet auditores non proficiant iuxta Ariſtotelem, *i* & Ciceronem: Sic ergo cum Definitorum, & patrum officium ſit conſulere, præſertim quando id conſultores ſunt rogati, ad eos non pertinet vlterius ratiocinari, an id conſilium ſit exequendū, cum diuerſum ſit, & finis hic (ſi tantum habent votum conſultiuum) in illorum non ſit poteſtate, ſiquidem miniſtri eſt tantùm velle conari, & laborare, Dei autem perficere. Nam prout Nicolaus *k* Papa ad Michaelem Imperatorem ſcribit, debet ſedes Apoſtolica facere, quod ſuum eſt, neque faſtidire laborem, Deo autem, cuius eſt bene cæpta perficere, laboris effectum relinquere.

*h D.Th. 1.2. q. 14. ar. 2.*

*i Ariſto. 1. et. c. 1. Cicer. li. 1. de inuen. in princ.*

*k Epiſt. 9. ad Michaelē Imper. to. 3. Decret.*

Adeò ſupradicta ſunt vera, vt ſi Definitores, & patres exiſtiment Prælatos exquirere eorum ſententias, ceremoniæ potius, vt dici ſolet, quàm conſilii cauſa, nullatenus à munere ſuo diſcedere debere, quod eſt omni in re fidem, atque officium præſtare, atque quod in reliquis rebus ſolent, ſic & hoc loco, quod conſcientia eis dictat, apertè profiteri, idque duplici præcipuè ratione: altera, ut ita dicamus, intrinſeca, altera extrinſeca. Intrinſeca eſt, nam cum Definitores ex munere ſibi impoſito teneantur reipublicæ vtilitati atque religionis commodo conſulere, & definitorium ad conſulendi munus ſalubriter exercendum fuerit deſtinatum, propterea quandocunque aliquid ibi proponitur, quod dertimentum religioni poſſit afferre, quomodocunque proponatur ſeu ſerio, ſeu ioco, ſeu verè, ſeu fictè, res ipſa, locus, officium, & religionis neceſſitas Definitores compellunt ad conſilium fidele, ſalubreque præſtandum. Altera eſt ſcandalum, quod in conſilio imaginario dando aliis præberetur. Nam ſicut ſi quis vſuram fictè peteret, & alter fictè illam ſolueret, atque de pecuniis iſtis datis, & petiis inſtrumentum fieret, graue crimen committeret ob ſcandalū, quod ex huiuſmodi inſtru-

inſtrumento vſuratio illis ſaltem præberetur, quibus ea inter cōtrahentes colluſio, & ſimulatio nota non eſſet. Sic quamuis prælati ficte conſilium petant, & definitores ficte illud præbeant, quia tamē actus ille publicus eſt, & in definitorio ad res graues deliberandas inſtituto geritur, non poſſunt, qui talia agunt, à ſcandali culpa excuſari, quandoquidem ſciunt omnes qui ibi adſunt, Definitores aſtringi ad vera conſilia danda. Vnde cum ſecus videant fieri, neceſſe eſt eoſdem offenſionem non leuem intus in animis pati, quod ſic vetera inſtituta, ac diſciplinam videant patui fieri.

Pro maiori autem prædictorum, & eorum, quæ dicēda ſunt, explicatione, oportet, videamus, quod virtus libertatis in huiuſmodi Senatibus, & conſultationibus etiam ab ethnicis authoribus ſummis laudibus celebrata eſt, vt patet apud Plutarchum *a* & Valerium Maximum, *b* & Plinium, fuit etiam a Sanctis Patribus ſummis laudibus elata. Et ſic inuictiſſimi Martyres Stephanus, Laurentius, Sebaſtianus, Vincentius, Cyprianus, & huiuſmodi alij innumeri hanc ipſam loquendi libertatem profuſi ſanguinis, glorioſæque mortis ſigillo conſecrantes & multorū exempla non deſunt, qui quamuis munere non eſſent aſtricti, hanc tamen libertatem, cū oporteret, ſtrenuè exercuerunt. Nam & Dauidem, cum Saule, *c* Nathan cum Dauide, *d* Eliam cum Achab, & *e* Ochozia, Danielem *f* cum Nabuchodonoſor, *g* Moyſen cū Pharaone, *h* Eſaiam, & Zachariam cū principibus Iſrael. Denique & Paulum coram Felice, Feſto, & Agrippa, vt in actibus *i* Apoſtolorum legitur, nam libertatem exhibuiſſe nouimus, de qua etiam apud Pſalmiſtam habemus dicentem, Loquebar de teſtimonijs tuis in conſpectu Regum, & non confundebar.

*a Plut. de diſcrim. adulat. & in lib. de Apophteg. Laconic.*
*b Valer. Max. li. 6. c. 2. Plin. lib. 3. epiſt. 9.*
*c 1. Reg. 14.*
*d 3. Reg. 18.*
*e 4. Reg. 1.*
*f Dan. 4.*
*g Exod. 10.*
*h Eſai. 1. Zachar. 1.*
*i Actor. 24. 25. 26.*

Ad hanc verò libertatem exercēdam exigi multa ſolent, quorum nōnulla, & in aliarum virtutum vſu requiruntur. Primum eſt, vt rei, loci, temporis, ac perſonarum, quibuſcum agitur, ratio habeatur. Nam cum opportunitas in omnibus rebus potiſſimum prodeſſe ſoleat, tum vero ad libertatis huius fructum conſequendum occaſio in primis animaduertenda eſt, quæ niſi ſuo loco acceſſerit, huius libertatis vtilitas facilè perire ſolet. Modus prætereà ſi quis in re adhibendus eſt, in hac præcipuè, de qua loquimur, libertate retinendus erit, vt pro rerū varietate, quæ tractantur, libertatis etiam velut gradus quidam obſeruētur, cum modo vehementiorem, modo placidiorem, ſiue remiſſiorem eam adhiberi oporteat, quod etiam in perſonis definitorum, vel diſcretorum, vel conſiliariorum in cauſis regularium, qui hac libertate vſuri ſunt, ſeruādum eſſe cenſeo, cum non eadem libertatis alacritas in religioſo iuuene, ac in ſene, & diu in conſultationibus verſato in præſentia aliorum ſeniorum, & maximè in conſultationibus huiuſmodi verſatorū decere videatur. Porrò his cunctis commune eſſe debebit, vt quacunque de re coram Prælatis Generalibus, aut Prouincialibus agatur, omnis à verbis aſperitas, à voce contentio, & clamor à vultu, atque à cætero corporis habitu, iræ, vel alterius perturbationis ſuſpicio prorſus remoueatur, & nihil arroganter, nihilque proteruè, nihilque ad oſtentationem proferatur iuxta ea, quæ tradit Quintilianus. *k* Et quoniam loquendi fiduciam conſcientia ipſa, atque innocentia maximè excitare ſolet, proderit multum, vt illa eo magis apud alios valeat, ſi is, qui dicturus eſt veritatem, exiſtimationem ſibi antea, comparauerit, ne eo tantum tempore, aut loco, qui tunc ſe offert, ſed quandocunque res poſtulat, liberè loqui aſſueuerit ita, vt eam ſibi apud alios opinionem vitæ ſuæ probitate conquiſierit, ſe ad publicæ rei commodum, & dignitatem actiones ſuas præcipuè dirigere, & referre. Quod & Quintilianus *l* quamuis Ethnicus ſenſit, cum ſcripſit libertatem loquendi ab eo potius exercēdam, cuius mens vitiis omnibus erit libera, eundemque facilius perſuaſurum, quia dicit ſæpius vera, & honeſta.

*k Quint. lib. 11. ca. 1.*
*l Quint. lib. 12. c. 1.*

Sed & illud obſeruandum, vt ſi ſuſpicio ſit, eam dicēdi libertatem ſuperioribus eſſe moleſtam poſſe, curet ipſe definitor, aut diſcretor, ſic illam dicendo tēperare, non quidem vt obſcuriore, aut ſubmiſſiore voce vtatur, nam (vt inquit Seneca *m*) qui dicere niſi clam non vult, penè non dicit, ſed vt ſicut Medici amara pharmaca melle ſolent oblinire, ſic orationis acrimonia, quam dicendi libertas parit, verborum dexteritate, ac ſuauitate, erga prælatos liniatur, exemploque Euangelico, oleum vino miſceatur, ac virgæ emendationis dulcedo mannæ adiungatur, prout ait D. Gregorius. *n* Ita eleganter, ac doctè doctiſſimus Cardinalis Paleotus *o*, de ſacri conſiſtorii conſultationibus agens.

*m Senec. lib. 1. de ira. c. 29.*
*n Gregor. 20. Moral. ca. 8. ca. diſciplina. 45. diſt.*
*o Paleot. p. 3. q. 1.*

## ARTICVLVS VII.

*Vtrum ſi ſuſpicarentur definitores, & diſcreti patres prælatis ipſis diſſentientibus magis ob firmādum, aut potius irritandum, quām ſem[...]iam ſuam debeant comprimere.*

RESpondeo dicendo, quod ſicut correctionem fraternam tunc intermittendam Doctores aiunt, quādo timetur, ne ob illam frater fiat deterior, iuxta tradita à D. Thoma, *p* & Syluestro, eo modo viſum eſt aliquibus, quod ſi ſuſpicarentur definitores, & conſiliarii prædicti eorum conſilium potius obfuturum, quàm profuturū, prudenter facerent, ſi conſilium illud aut interim tacerent, aut in tempus opportunius differant, cum ſcriptum ſit. *q* Noli arguere deriſorem, ne oderit te. At hi toto cœlo aberrant. Nam correctio duplex eſt, quædam quæ prouenit ex charitate quæ fraterna appellatur, & hæc tunc exercenda eſt, cum profutura ſperatur, de qua in præſenti non agimus. Altera, quæ ex actu iuſtitiæ proficiſcitur, quæ cum publici boni ratione exerceatur, non eſt omittenda, etiam ſi nulla futuræ emendationis ſpes proponatur, ſunt enim alia bona, quæ ex tali correctione ſequuntur, iuxta D. Thom. *r* Vnde cum in noſtro caſu conſilium hoc, & ſuffragium, quod a definitoribus, & patribus præbetur, ad actum potius iuſtitiæ pertineat: non videtur prætermittendum eſſe, licet etiam nullus emendationis fructus eſſet expectandus. Prætereà caſus noſter non pertinet ad correctionis materiam: loquimur enim de definitoribus & patribus, qui lege iuſtitiæ coguntur ad ſuos prælatos accedere, cum ab eis accerſuntur in definitorium, quo caſo ipſorum definitorum vox non eſt propriè correctio, ſed reſponſio ad interrogata, & actus obedientiæ, atque per ſolutio debita facta prælatis, qui hoc iure ſuo petunt ab ipſis. Vnde non poſſunt definitores pro fide ſua illud eis vlla ratione denegare.

*p D. Tho. 2. 2. q. 33. artic. 6. Sylu. ti. correctio nu. 4.*
*q Prouer. 9.*
*r D. Tho. vbi ſup.*

Neque obſtat, quod cum obligatio, qua aſtringuntur definitores ad dandum ſuffragium ſuum, ſit propter actum virtutis exercendæ, virtus autem requirat media debito fini congruentia, & ideo quādo ſuffragium, & cōſilium, quod dandum eſt, finem impediret, velut cū prælati ex eo ſuffragio potius eſſent ab eo, quod oprarur, auertendi, quā perſuadendi, videtur tunc ceſſare ea obligatio, argumento eorū, quæ tradit D. Thomas. *ſ* Nā huic obiectioni reſpondetur, quod in ipſis ſuffragijs præſtādis aliud eſt

*ſ D. Tho. 2. 2. q. 33. ar. 6. ad 2. & 3.*

officium

officium, aliud eſt finis ad officium, tenentur Definitores, quod in eorum eſt poteſtate, idq; eſt fidele conſilium, & ſuffragiũ dare, ad finem autem non aſtringuntur, qui eſt illũ perſuadere, quia ab eis hoc non pendet, præterquã quod definitorum, & conſiliariorum conſulendo, & ſuffragandu finis eſt quidẽ prodeſſe ſuis prælatis, & hoc ad religionis augmentũ, & boni publici vtilitatem, & ideo quamdiu interpellet hæc ratio communis boni iuuandi, non debent à ſuo munere ceſſare, neq; hunc tanquam præcipuum finem vllo pacto deſerere.

Aduertendum tamen, quod ſi Definitores ex cõiectatis non obſcuris omnino ſuſpicarentur ipſis renitentibus bonum publicum religionis, ob prælatorum pertinaciam, eo magis perturbatum iri, ſũt, qui exiſtimant, ipſos partes culpæ non eſſe arguendos, qui ne publicum bonum in maiorem ruinam labatur, ſilentium amplectuntur, quando omnes aliæ loquendi rationes ad iuuandum interclusæ videntur. Nam cum ex officio ſibi iniunctu teneãtur, ſi maiorem nequeunt reipublicæ vtilitatem promouere, ſaltem maiora damna auertere, ſatis munus ſuum illi præſtare videntur, qui ſiue tacendo, ſiue loquendo, prout magis expedire iudicauerint, id aſſequantur. Verum quoniam magna hinc deſerẽdi officij occaſio ſuboriri poſſet, ſæpeque inanes ſunt hæ ſuſpiciones, & potius humanæ imbecillitatis commenta, ideo cenſerem niſi perſpicua admodum, & indubitata hæc futura pernicies oſtẽderet ipſos definitores à recta ſui ratione, tanquam à regia iuſtitię via, nunquam diſcedere debere.

### ARTICVLVS VIII.

*Quando res proponuntur Definitoribus decidendæ, quæ partes illorum eſſe debent.*

Reſpondeo dicendo, quod ſicut in rebus ſpeculatiuis eſt ſcientia iuxta D. Thomam, *a* quæ in dicat intellectum alicui rei per certas, & probatas cauſas firmiſſimè adhærere, iuxta D. Tho. *b* & Ariſtotelẽ, cuius contrariũ eſt in ſcientia, ſeu praua, q̃ vocant diſpoſitionis ignorantia, quæ non quidem eſt priuatio omnis cognitionis, ſed errorem infert, iuxta eũdem D. Thom. *c* Et ſicut eſt medium quoddã inter iſta duo extrema, quod latiſſimè patet, & varijs nominibus appellatur, prout mens magis in vnũ extremum, quàm in alterum inclinat, ſic in practicis de actionibus, de quibus deliberandum eſt, ſunt ſententiæ hominũ tanquam extremæ, eadẽq; firmæ, & ſtabiles, vel aliquid omnino faciendũ, vel nequaquam faciendũ eſſe. Et eſt ſtatus medius, qui item varius eſt, & multiplex, & varia etiam obtinet nomina, prout intellectus practicus varijs nominibus refertur ad extrema. Aliquando enim non veniunt in mentem rationes, ſed occurrunt teſtimonia hominum, & hæc eſt fides humana, cuius licet nonnunquam tanta ſit vis, vt nulli dubitationi locũ relinquat: attamen ſunt huiuſmodi teſtimonia magna ex parte incerta, & quibus poteſt ſubeſſe falsũ, imò ex ſui natura ſũt velut rationes probabiles, quibus alij plus, alij minùs tribuunt, ex quo illud ſequitur vt alij credant rem eſſe verum, alij dubitẽt, alij omnino diſſentiãt: aliquando mens ipſa acriter tendit in alterã partem. Sed quia rationes, quibus commouentur, nõ ſunt ita firmæ, vt omnino conuincantur timet, quod pars contraria ſit vera, & hæc eſt opinio iuxta D. Thom. *d* aliquãdo licet rationes, & argumenta ex altera parte extent, occurrit tamen ex altera ratio aliqua leuis, quam diſſoluere intellectus nequit, teneturque mens ipſa veluti laqueis quibuſdã irretita, quibus nullo modo ſe poteſt explicare, & hic eſt ſcrupulus. Et tandem aliquando rationes æquales vtrinque ſe offerunt; ita vt animus non magis in vnam, quam in alteram inclinet partem, & tunc oritur propriè dubitatio, ad cuius tamen ſubſtantia ſicut non id ſemper neceſſario requiritur, vt æquales omnino tanquã in ſtatera hinc inde vrgeant rationes, (nam poterit eſſe maxima, maior, & minor dubitatio) ſic neque cuiuslibet contradicentis ſententia rem ſemper dubiam reddit, nam alia multa expendenda ſunt, vt dubia res dicatur, imò vbi communis extat Doctorum opinio, res amplius dubia dici non ſolet, prout tradit Puteus *e* in ſuis deciſionibus.

*a* D. Th. 1. 2. q. 14 ar. 2.
*b* D. Th. 2. 2. q. 2. a. 4. Ari. 1. Poſterior c. 11. & 6. Ethi. c. 2.
*c* D. Thõ. 1. 2. q. 76. ar. 2.
*d* D. Th. 2. 2. q. 2. ar. 1.
*e* Pute. deciſ. 233. n. 3. 3. p.



Quibus propoſitis, vt quæſitum in titulo quæſtionis clariùs diſſoluatur, cauſas huius ambiguitatis, & perplexitatis in medium adducere oportet. Nã ſæpè oritur ex ignoratione rerum, de quibus deliberandum eſt, quod caput, cum latè pateat, & quædam ſint, quæ omnino ſcire ad Definitorium ſpectat, vt ſunt ordinationes Generales, & prouinciales, ſuæ religionis, quædam etiam, quæ ignorare iuſta ſit excuſatio, velut quid diſponant iura circa caſum extraordinarium, & rurſus quædam ſunt, quæ definitores ſecum debent meditari, antequam ad definitorium accedant, quædam verò, quæ cũ alijs viris prudentibus, multarumque rerum vſu peritis communicare debẽt, antequam ipſi in definitorio ſenſum ſuum pronuncient, velut quando agitur de re graui maximis circũſtantiis pro vtraq; parte vallata propter rationes in definitorio pro vtraq; parte adductas, reſpectu quorum multa prudentia, & conſideratione opus eſt, ſi propter æqualitatem rationum adductarum hæc dubitatio emergit, poterit tunc Definitor rationes ipſas cum aliis prudentibus, & doctis conferre, vt tanquam in libræ lancibus impoſitas cõſiderent, quæ lãx alterã deprimat, ſingulas circunſtantias accuratè ſecũ recenſendo, atque ex his plurib. ſiue honeſtis, ſiue vtilibus, ſeu ſini accommodatis eã partem deligere, in qua aut maior honeſtas, aut vtilitas, ſiue rerum conuenientia iudicaretur: & debet maximè conſiderare, an ex mentis perturbatione dubitatio hæc oriatur. Nã tunc maximè neceſſarium eſt, vt ipſi Patres compoſito, & tranquillo animo ad dicendam ſententiam accedant, cum abſurdum ſit eos, qui difficultates propoſitas, ac controuerſiarum fluctus ſedare debent, eo ipſo tempore maximè anxios, ac curarum æſtibus laborantes deprehendi.

### ARTICVLVS IX.

*Vtrum liceat definitori non accedere ad definitorium, quando à Prælatis indictum eſt.*

Reſpondeo dicendo, quod iuxta ſacros Canones duplex forum tradi ſolet, alterum quod fori, alterum quod poli appellatur. In priori non inuenio aliquam conſtitutionem Regularem aliquã pœnam propter eius abſentiam impingentem: inuenio tamen obedientiæ præceptum ipſum obligante, ratione cuius poterit propter tranſgreſsionem à Prælato arbitraria pęna puniri, niſi legitimè excuſetur. Si verò de foro poli loquamur, in quo culpæ accuratiſſimè examinantur, & pro modo cõmiſſionis, aut omiſſionis ſingulæ expenduntur, proculdubio affirmandum eſt, Definitorem abſentiæ ſuæ in Definitorio, quando vocatur, rationẽ Deo reddere debere, ac pęnã, niſi cauſa aliqua iuſta, ac legitima

in literis appoſitum eſt verbum, *Diſpenſamus*, iuxta ea, quæ in ſacris Canonibus dicuntur: *a* vel quando apponitur verbum, *Permittimus*, vt ex eiſdem ſacris Canonibus *b* colligitur.

*a c. ut ſi clerici. § de adul. de iud. ca. de multa in ſin. de præben.*
*b c. literas de filijs Presb. c. vn. de æta. & qualit. lib. 6.*

Et aduertendum, quod diſpenſationum tria ſunt genera. Prima eſt diſpenſatio legis: ſecunda hominis: tertia mixta, quando ſcilicet lex concedit, vt homo diſpenſare poſſit.

## ARTICVLVS II.

### *Vtrum ſit idem diſpenſatio, quod priuilegium, declaratio, & Epicheia.*

RESpondeo dicendo, quod diſpenſatio à priuilegio differt, & inter alia in hoc differt. Nam priuilegium ſine cauſa conceditur, ſiue concedi conſueuit; diſpenſatio vero cum cauſa, qua exiſtente falſa diſpenſatio corruit. Ita Abbas, *c* & Decius. Præterea diſpenſatio ad partis petitionem conceditur, non autem priuilegium, & ratio eſt, quia ſoluere, & relaxare non debet ſuperior ius, niſi ex parte petente inſtante, & ſupplicante, prout dicitur in Iure, *d* & tradit Quintilianus Mandoſius.

*c Abb. in cap. quia circa 10. 2. de conſang. Decius conſ. 472. cũ cauſa penul. col.*
*d l. 4. § hoc. antè iudiciũ.*

Quomodo autem differunt diſpenſatio, & declaratio, ex dicendis patebit. Nam declarare eſt in iure, diſpenſare verò circa ius; ius enim interpretatur, quiſquis illud explicat, vt oſtẽdat apertè, an ius illud id, de quo agitur, includat, necne. Lex namq; illa naturalis, *Non occides*, per humanas leges ſępiſſimè explicatur in hunc modum, vt conſtet per eã homicidiũ ad defenſionem cõmiſſum minimè prohiberi. Naturalis enim ratio dictat defenſionẽ omnibus eſſe permiſſam. Diſpenſat verò circa ius, qui data legis obligatione ab ea priuatim aliquẽ eximit, ſecundum enim D. Th. *e* lex ponitur reſpiciendo ad id, quod eſt, vt in pluribus bonum. Sed quia contingit, huiuſmodi in aliquo caſu nõ eſſe bonum, oportuit per aliquem determinari in illo particulari caſu, legem non eſſe ſeruandam, & hoc eſt authore D. Tho. propriè diſpenſare in lege. Cuius rei proponitur exemplum in quadam Decretali, *f* iuxta ea, q̃ tradit Diuus Thomas, *g* Iure enim humano nobiles, & literati duo beneficia curam animatum habẽtia obtinere prohibentur: at Romanus Pontifex aliquem nobilem, aut literatum ab hac iuris humani prohibitione eximere poteſt. Ita explicant Turrecremata, *h* Almain, Ambroſius, Catherinus, Soto, & Couarruuias. Aliud exemplum quotidianum accipiat lector. Nam licet Sacri Canones ſæpiùs compræhẽdant in ſuis deciſionibus Regulares, particulari tamen priuilegio eximunt Regulares, pręcipuè Mendicantes. Vt autem poſſimus penetrare, quę ſit differentia inter diſpenſationem, & epicheiam, aduertendum eſt, quod epicheia eſt idem, quod æquitas, quæ eſt iuſtitia dulcore miſericordiæ temperata, penſatis omnibus circunſtantijs, cuius officium, ſeu proprius actus eſt in caſibus ſpecialibus diſcedere à verbis legis generalis, ſeruata tamen legis intentione, attentis omnibus circunſtantijs. Itaque epicheia eſt, qua prætermiſſo verborum legis rigore præfertur, quod recta ratio poſcit, & q̃d legiſlator in tali caſu præeligere debuiſſet: de his enim, quæ vt plurimum accidunt, feruntur leges pro bono communi, quarum obſeruantia in quibuſdam caſibus, & circunſtantijs manifeſtè bono communi pernicioſa foret, quod enim pro certo fine inſtitutum eſt, non debet contra illum finem militare. Quare ipſum ſalubriori conſilio eſt pro tunc relinquendum, aliàs potiùs præuaricator legis, quàm obſeruator eſſet cenſendus. iuxta regulã iuris, is committit in legem, qui verba legis amplectens contra legis nititur voluntatem: huiuſmodi virtus appellatur epicheia, ſeu æquitas iuris, de qua intelligitur illud commune dictum. Ipſæ leges cupiunt, vt iure regantur. Exempli gratia, ſi lege, vel Iudicis ſententia cautum eſt, gladium depoſitum reſtitui hoc, vel illo tempore, & quis eum in furia repeteret, tunc locum habet epicheia, eaque in legis, vel ſententiæ executione vtendum eſt, epicheia igitur habet medium inter ius, & inter rigorem ipſius Iuris, vel legis. Nam ius, vel lex eſt iuſta ordinatio generalis ad bonum commune, vt ait D. Th. *i* rigor autem Iuris, vel legis eſt exceſſus, ſiue auſteritas Iuris aliquoties ad terrorem ſcriptus: ideo in foro conſcientiæ, & contentioſo quilibet etiam iudex æquitatem ſemper debet habere præ oculis, iuxta ea, quæ nos iuris Conſulti docuerunt, *K* ſupradicta colliguntur ex traditis à Diuo Tho. *l* & in Angeſt. in ſuis moralibus. Ex dictis colligitur differentia inter diſpenſationem, & epicheiam, quod epicheia eſt declarare legem in tali caſu locum non habere, diſpenſare verò eſt quempiam ſubditorum à lege excipere, conceſſa illi licentia, & facultate, ſine qua legi eſſet obnoxius. Patet ergo diſcrimen, quod epicheia non eſt ſubditum per licentiam eximere caſu, quo teneretur, ſed explicare, quod in illo caſu non tenebitur, diſpenſatio autem eſt licentiam concedere. Quare epicheia non ſolùm prælatis, verùm ſubditis competit, diſpenſatio verò tantùm Prælatis. Ita Soto. *m*

*e D. Tho. 1. 2. q. 88. ar. 10.*
*f c. de multa. de præb.*
*g D. Tho. quolib. 9. a. 15.*
*h Turrecr. de Eccl. Hierar. li. 3. c. 55. Almain. inde po teſt. Eccl. ca. 13. Cathari. contra Caie. lib. 2. fere ad finem. Soto. lib. 1. de iuſt. q. 7 ar. 3. Couar. de ſponſ. ca. 6. § 9. nu. 2.*
*i D. Th. 1. 2. q. 90.*
*K l. quod ſi ephiſ ff. quod certo loco.*
*l D. Th. 2. 2. q. 129 ar. 11. Angeſt. in moral. c. 11.*
*m So. lib. 1. de iuſt. q. 6. art. 3. p. 70. col. 2.*

## ARTICVLVS III.

### *Quomodo epicheia ſit vtendum.*

RESpondeo dicẽdo, quod præſens articulus proponitur ad indagandum, quomodo vtendum ſit virtute epicheia, quæ maximè neceſſaria eſt ad regimen Regularium, & ad tranquillitatem Religioſorum, qui aliquando literales tantùm exiſtẽtes maximis ſcrupulis ſuccumbunt, pro quo aliquæ regulæ ſunt conſtituendæ.

Prima regula eſt, quod interdum, & benignã ſententiam, ſeu declarationem præcepti diuini, & humani, benigna interpretatio eſt ſemper faciẽda, & acceptanda in dubijs cæteris paribus. Hæc ſententia communis eſt, & ratio eſt, quia pręcepta Dei, & Eccleſiæ non fiunt, neque intendunt tollere omnem ſpiritualem dulcedinem, qualis certè tollitur, quando nimis ſcrupuloſè, & timidè præcepta interpretantur, & nota, quod non dicimus benignam opinionem, ſed benignam declarationem, nam ſecurios opinio tenenda eſt, & ſequenda.

Secunda regula eſt, quod neque Deus, neque Eccleſia intendit ſuis præceptis nos obligare ad vix poſſibile, & nimis difficile in ſe, quia moraliter, & ciuiliter ſecundũ iura impoſſibile eſt, quod vix niſi cum magno detrimento fieri poteſt, ad quod nemo regulariter obligatur, alioquin quomodo ſaluabitur illud, Iugum meum ſuaue eſt, & onus meũ leue; neq; Deus eſſet homine benignior, ſed durior, q̃d abſit. Alia ratio, & melior eſt, quia piè credendum eſt, neq; Deũ in lege gratiæ velle, neq; Eccleſiã imponere nobis iugũ vix poſſibile, & difficillimũ, ſaltẽ, ſub pœna peccati mortalis; neq; enim Deus, vt homo, quærit occaſionem ad calũniandum, cũ Sapientiæ primo capite legatur, *Sentite de Deo in bonitate.* Ita Angeſt. *n* in ſuis Moralibus, exẽplificans de motu ſenſualitatis ſubito inſurgẽte, ad quẽ refrę̃nãdũ eſt tenuiſſima facultas volũtatis, & valde tenuis

*n Angeſt in morali. c. 6. et 10.*

deliberatio, & modica poſſibilitas, quamuis ſit abſolutè poſſibilis refrænatio aliqua. Similiter exemplificatur de medio iuſtitiæ, aliarumq; Virtutum; ſcilicet de æqualitate punctuali, quam ſeruare eſt nimis difficile, & vix poſſibile in omnibus, ideo ad eam non tenemur, ſed intra latitudinem quãdam groſſo modo æſtimatam, ſecundum Scotum, & cõmoniter Doctores ex ſecundo, & quarto Ethicorũ hoc probantes. Aduertendum tamen eſt maximè circa hanc regulam, ne quis facilè iudicet eſſe maximam difficultatem, vbi non eſt, quia in hoc caſu poteſt quis facilè decipi, maximè in ſua cauſa, dum non conſtat apertè de tali maxima difficultate, propter quod in dubijs ſtet iudicio ſapientiũ, prout aduertit Doctiſſimus Gerſon, *a* qui late proſequitur hanc regulam.

*a Gerſ. de Vita ſpirituali Lic. 6.*

Aduertendum eſt etiam, quod aliqua ſunt difficillima, ad quæ iure naturali, & diuino, & humano tenemur etiam cum periculo mortis, & cum rerum & honoris iactura, de quibus per doctiſſimum Soto. *b* Non poſſum enim in his immorari, cum hoc ad meum inſtitutum in hoc articulo non pertineat, & nolo inculcare materias, ſed breuitate propoſitas reſoluere.

*b Sot. de ſecr. memb. 2. q. 2. conc. 6.*

Tertia regula eſt, quod neque Deus, neque Eccleſia intendit ſuis præceptis aliquem obligare ſic quod ea implendo ſit, vel appareat fatuus, aut quod bona tollatur vrbanitas, aut conuictus honeſtus cũ alijs hominibus, neq; conſulit nænias, nec vt ſic ſe habeat homo, vt alijs ridiculo ſit, ſaltem apud viros bonos, & diſcretos. Quod patet à ſimili de votis ex diuino præcepto Deo reddendis, quæ tamen ſi ſtulta ſint, nullos obligatur implere, ſecundum Doctores cõiter, quia Pſalmo trigeſimo dicitur, *Odiſti obſeruantes vanitatem*, & Eccleſiaſtici quinto, *Diſplicet Deo infid.lis, & ſtulta promiſſio*, & omnia mandata eius iuſtitia, & iudicium. Hanc opinionem tenẽt Gloſſa, *c* Innocentius, & Syluest. Et neque Deus, neque Eccleſia intendit aliquem obligare ad aliquid cum ſcandalo inde probabiliter imminẽte, aut vnde probabiliter imminet graue malum ſaltem ſpirituale, quia quod propter Charitatem fit, & inſtituitur, non debet contra charitatem militare. Sed hic etiã opus eſt magna prudentia, ne quis decipiatur, putans eſſe probabile, & grande malum, & ſcandalum, quod non eſt, ideo ſecundum iudicium prudẽtium debet menſurari iſta tertia, & ſecũda regula. Nam ad deponendum licitè, & rationabiliter conſcientiam dubiam & ſcrupulum, opus eſt Doctorũ, & prudentium, bonorumque virorum, præſertim ſuperiorum conſilio, & imperio humilis ſubiectio, vt aiunt Florent. *d* & Gerſon, vt ſcilicet qui habet conſcientiam inquietam, dubiam, vel ſcrupuloſam deponendam, capiat, & ſubijciat ſuum intellectũ non ſolùm obedientiæ, & iudicio ſuperiorum, ſed & ſapientum, & bonorum virorum, quantumcunque ſibi aliud videatur, & ſic ſecundum conſilium, & ſententiam ipſorum formata conſcientia, quod licitè agit, poteſt licitè agere, idque rectè æſtimari. Et ratio eſt, quia in his, quæ rationabiliter agimus, ſaltem non peccamus illis acquieſcendo, etiamſi ſic inuincibiliter erremus, & operemur, quia excuſamur per ignorantiam inuincibilem, & inſuper meremur per humilitatem. Nam cum nos nobiſmetipſis non ſufficimus, rationabiliter confugimus ad ſapientes, & eos ſequimur, hic enim eſt ordo Hierarchicus à Deo inſtitutus in Eccleſia, vt Minores illuminentur per ſuperiores, ſicut fit inter Angelos, ſecundum D. Dionyſium, & Gloſſam ordinariam Gregorij ſuper illud *e* Iob, *Boues arabant, & aſinæ paſcebantur iuxta illos*, & ideo in prouerbijs *f* dicitur, *Ne innitaris prudentiæ tuæ, & ne transgrediaris termi-*

*c Glo. Inno. in ca. nouerit de ſent. exc. Syl. tit. de elect. 4. q. 4.*

*d Floren. 1. p. ſum. tit. 3. ca. 10. et 21. Gerſ. 3. p. de remed. contra puſillanim. Alphabet. 69. litt. q & in tract. de diuerſis Diabo. tenta. Alph. 70. li. g.*

*e Iob. 1.*

*f Prou. 3. & 22.*

*nos antiquos, quos propoſuerunt Patres tui.* Et apud Thobiã *g* dicitur, *Conſilium ſemper à ſapiente perquire.* Vnde Doctiſſimus Gerſon *h* quoddam ſingulare proponit documentum dicens, Crede ſapientiorum, & bonorum iudicio, & contra communes eorum ſententias non leuiter agere, nec ſibi ſcrupulos anxios, & timidos formare, hoc præcipuè neceſſarium eſt Religioſis reſpectu ſuorum ſuperiorum, & ignaris diuinarum legum, & iunioribus. Vnde etiam referunt Florentinus, *i* & Gerſon, quod cum quidam diſcipulus B. Bernardi non poſſet deponere ſcrupulos ſuos, propter quod non audebat accedere ad celebrandum, dixit ei B. Bernardus, *Vade frater, & in fide tua celebra*, obediuit ille ſimpliciter, & omnis eius ſcrupulus perpetuo receſſit.

*g Tobiæ 4.*

*h Gerſon. de vita ſpirituali li. 3. p. le. 4.*

*i Flor. vbi ſu. 2 p ſum. Alphab. 37 li. s.*

Quod ſi quis ſcrupuloſus dicat, vtinã talis eſſet meus Prælatus, qualis erat D. Bernardus, crederem faciliter imperanti, acquieſcerem conſulenti: Nunc autem cum mei ſuperioris paruam conſcientiã conſpicio, non audeo meam conſcientiã ſuæ fidei committere. Huic obiectioni reſpondit Gerſon, Quiſquis ita dicis, & ſapis, erras, & deſipis, debes enim illi obedire, non vt homini, ſed vt Deo iubenti. cuius vices ipſe gerit, iuxta illud Lucæ *K* *Qui vos audit, me audit*, quod intellige, dummodo Prælatus non iubeat contra Deum, & hoc probabiliter conſtet.

*K Lucæ 10.*

Quarta regula eſt, quod in dubijs, vita, ſenſusq; communis virorum bonorum ſumi debet in exemplum, & regulam viuendi, quia præſumuntur habere rectum iudicium, ſicut habent rectum affectum, & ad hoc facit D. Hiero. *l* ad Ruſticum, & quæ Ariſtoteles, Princeps Philoſophorum tradit.

*l 16. q. 1. ca. ſic viue. Ariſt. 2. Ethic.*

Quinta regula eſt, quod in his, quæ ſunt mala, quia prohibita, iure tantùm humano excuſat conſuetudo præſcripta, aut legitima, quia tollit legem, & etiam eſt legum interpres, prout iam diximus latiùs in primo tomo. *m*

*m l. to. q. 12.*

Sexta regula eſt, quod in quolibet caſu prætermittens facere, quod lex imponit, excuſari poteſt à peccato, ſaltem mortali, quamuis non ſemper à veniali, ſi hoc facit bono animo virtute Epicheiæ, ſine contemptu, ratione alicuius periculi, aut neceſſitatis, ſeu circunſtantiæ conſideratæ, putans ſe non peccare mortaliter, paratus nullo modo facere, ſi putaret eſſe mortale. Ita Florentinus & Sylu. *n* & Caiet. quæ regula eſt valde notanda, quia rationabilis, pia, & fructuoſa timoratis.

*n Florent. & Sylu. vbi ſup. Caie. in ſum. tit. ieiuniũ & tit. contẽtus, & tit. præceptum & tit. detractio.*

Notandæ etiam ſunt regulæ ſuprapoſitæ, quas quia notabiles in materia diſpenſationum ſub titulo quæſtionis de diſpenſationibus collocaui.

## ARTICVLVS IV.

### *Vtrum Prælati debeant concedere facilè diſpenſationes.*

RESpondeo dicẽdo, hoc eſſe notiſſimum, quod non poſſunt Prælati in legibus diſpenſare, ſine iuſta cauſa id poſtulante. Si enim non licet Papæ leges Eccleſiæ ſine rationabili cauſa omnino derogare, ergo neq; ita paſſim ſine cauſa in eis diſpenſare. Probatur noſtrum intentum dupliciter. Primo ex quadam regula iuris, qua dicitur, cum quid vna via prohibetur, id alia non admittitur, idem autem ſequitur effectus ex tali diſpenſatione, qui ex legis derogatione, vt cõſtat, quia ſi paſſim cum omnibus petentibus diſpenſaretur, iam nullus eſſet legis effectus, & iam fruſtra lex eſſet lata. Quid enim prodeſt prohibuiſſe Bigamos à ſacerdotio, & homicidas, ſi omnes illi, qui volunt, per diſpenſationẽ promouẽtur, & habiles fiunt, lex enim lata eſt, nõ vt ſine licentia nõ fieret, ſed vt ita non fieret. Nã & legũ

natu-

natura eſt, vt regulariter, & in plurimum lex obſeruetur, diſpenſatio autem raro, & in cauſis particularibus, & ex iuſta cauſa fiat. Eſt enim diſpenſatio, quaſi quædã legis interpretatio, & relaxatio in caſibus, quos Legiſlator præuidere non potuit. Vnde conſtat, peruerſam eſſe licentiam earum diſpenſationum, per quas oppoſitum fit, vt videlicet lex raro ſeruetur, diſpenſatio verò ſine rationabili cauſa regulariter, vel vt plurimum fit ad libitum. Ita D. Thom. *a* Panormitanus, Syluester, & Victoria, & Doctores communiter, qui Victoria addit, quod aliqua lex poſſet eſſe in Eccleſia, & forte nunc eſt, & aliquæ ſunt purè humanæ, in quibus expediret, vt nunquam diſpenſaretur, quia ſunt tam neceſſariæ ad Chriſtianæ Religionis obſeruãtiam, quod ſi aliquando diſpenſatio videatur rationabilis circa aliquem, multo tamen vtilior eſſet Eccleſiæ eius legis inuiolabilis obſeruatio, quã vt aperiatur ianua ad tot diſpẽſationes. Et hac de cauſa Gerſon, & aliqui grauiſſimi Doctores laudant ſtatutum Carthuſienſium, qui in ſua carnium abſtinẽtia nullam permittunt diſpenſationem, non obſtante quacunque neceſſitate, aut periculo mortis, nempe ne, ſi ſemel inciperet diſpenſari, latius ſe extenderet diſpenſatio, quam legis obſeruatio. Similiter dicendũ eſt in aliquibus legibus Eccleſiaſticis, & Regularibus, in quibus ſanctius eſſet nunquam diſpenſare, quàm illatum rigorem flectere per diſpenſationem, etiam ex rationabili cauſa faciẽdam. Nam minus malum eſſet detrimento particulari aliquando proueniens etiam in vita hominis ex rigoroſa legis obſeruãtia ſine vlla diſpenſatione, quam per diſpenſationem viam aperire ad infirmãdas leges valde neceſſarias ad religionis conſeruationem.

*a D. Th. 1. 2. q. 96. ar. 3. Panor. in ca. non debet de conſang. & affin. Syl. tit. Papa. caſu 10. Vict. de poteſt. Eccleſ. propoſ. 7. & 8.*

Per hoc tamen non negamus aliquem caſum fortè poſſe contingere, vel ſemel in mille annis, quando videlicet magnum ſcandalum ſequeretur, niſi fieret diſpenſatio, tunc enim meritò poſſet diſpenſari, dummodo hoc eſſet lege cautũ, ne id de cetero arbitrio relinqueretur humano, ſẽper enim in quocunque caſu præferendum eſt bonum commune priuato, id quod in diſpenſando maximè attendendum eſt; minus quoque malum priuatum maiori communi poſtponendum cenſet D. Tho. *b* & communiter Doctores cum eo. Quæ omnia notanda ſunt à Regularibus, à quibus multa ſalubriter ordinantur in quibus ſi facilè diſpenſant, Regularis obſeruantia claudicabit. Qui debent cõſiderare, quod licet aliquis caſus particularis poſtulet diſpenſationem adeo vt videatur irrationabile in eo non diſpenſare, oportet in eo talem diſpenſationem minimè concedi propter bonum commune Religionis, quod præferendum eſt, ne relaxationi cancellus aliquis aperiatur, quo aperto religionis obſeruantia in dies patitur detrimentum.

*b D. Tho. 1. 2. q. 97. art. 1. q. 101. a. 8. & 2. 2. q. 88. ar. 12*

## ARTICVLVS V.

### *Vtrum petens diſpenſationem ſine cauſa, & ea vtens, peccet.*

Reſpondeo dicendo, quod non ſolùm peccat concedens diſpenſationem ſine cauſa, ſed etiã ea vtens, & impetrans. Probatur, non ſolùm enim conſentit, ſed etiam cooperatur peccato concedentis, imo & eſt cauſa iniuſta diſpenſationis, contra id, quod dicitur ad Romanos. *c* Item probatur, quia aliis iniuriam facit, dum per talem diſpenſationem ſe eximit à lege ſine cauſa iuſta, ſicut ſi Rex exigens tributum à ciuitatibus non ſolùm ipſe peccaret, ſi eximeret aliquos ſine cauſa, ſed etiam ipſi

*c Ad Rom. 1.*



exempti partem oneris non ſubeuntes. Vnde quod Panormitanus *d* & alij Doctores dicunt, quòd ſcilicet diſpenſatus in iure humano, etiam ſine cauſa, eſt tutus in conſcientia, ſolùm eſt verum ad hunc ſenſum, quod ſcilicet factum puta matrimonium in gradu prohibito celebratum per illam diſpenſationem tenet, & quod non peccat contra illam legem, à qua per diſpenſationem liberatus, vel exẽptus eſt, cum quo ſtat, quod peccat contra aliud ius diuinum aut naturale, & etiam vtens tali diſpenſatione, vt dictum eſt.

*d Pan. & alij in c. non eſt de voto.*

Sed quis eorum grauius peccet, dubitatur? Ad quod dico, quod ſecundum grauitatem ſcandali, aliorumque malorum, quæ inde ſequuntur, iudicandum erit, regulariter tamen grauius peccat concedens. Et aduertendum, quod cum communiter loquendo diſpenſationes in Religione non fiant in præiudicium tertij, cum fiant ad non ieiunandum ad non ſequẽdum totum chorum, & ad alia, comedendum carnes in tempore prohibito ſecundum conſtitutiones Religionum, venialiter tantum peccabunt ipſi diſpenſati, niſi ſcandalum faceret illud mortale. Dixi, ſecundum Conſtitutiones Regulares, nam diſpenſatio facta ab inferioribus a Papa ſine cauſa in ieiuniis, & abſtinentiis ab Eccleſia præceptis, irrita eſt & inanis: cum omnibus ſupradictis Cõcordant Caietanus, *e* Victoria, Nauarrus, Soto, & Turrecr. Aduertendum tamen, quod attento qđ aliqui religioſi obligantur ad præcepta Regulæ ratione voti, quod in profeſſione emiſerunt: de quibus, vt aliqui putant, ſunt Fratres Minores, ideo diſpenſatio ſuper regulæ præceptis debet regulari ſecundũ diſpenſationem votorum, prout tenet Gloſſa *f* quædam, & eſt opinio Caietani, Nauarri, Couarruuias, & Soto. Vnde cum Papa non poſſit diſpenſare ad libitum in votis ſine aliqua cauſa id poſtulante, non ſunt ſecuri Fratres Minores, & alii Religioſi, qui vtuntur diſpẽſationibus in Regulæ præceptis, & ab ipſis voto acceptatis ſine iuſta cauſa impetratis. Quod eſt ſummè notandum ne aliqui, à Sede Apoſtolica Bulleta conſequantur, quibus ab obſeruatione præceptorum Regulæ eximãtur, qui ſi ſine iuſta cauſa ea ſunt conſecuti, in conſcientia minimè ſunt ſecuri: nec iuſta cauſa ad diſpenſandum eſt eorum relaxatio, cum difficultas procedẽs ex habitu vitioſo ipſius diſpenſati, non ſit iuſta cauſa ad diſpenſandum, prout iam in primo tomo dictum eſt.

*e Caie. 2. 2. q. 97. a. 4. Victoria de poteſtate Eccleſia propo. 15. Na. in ſum. c. 23. n. 43. & c. 12 num. 76. So 2 lib. de iuſt. q. & ar. vl. Turrecr. in Decr. di. 1. c. conſequens & deſ. 89. q. 4. ca. donue.*

*f Glo. in c. nõ eſt de vot. Caiet. in ſum. v. diſpẽſare Na. 12. n. 76. Cou. in 4. p. §. 9. Soto. li. 1. de iuſt. q. 1. ar. vl.*

## ARTICVLVS VI.

### *Vtrum ſubreptitia ſit diſpenſatio innixa dolo, & fraude.*

Reſpondeo dicẽdo, quod cum nemo debeat ex ſua iniquitate commodum reportare, iuxta ea, quæ Ius *g* Canonicum, & Ciuile nos docet, non debet fraudulosus gratiã obtinere ex ſuo dolo, infertur, quod diſpenſatio Papæ, per quam ſua Sanctitas Religioſum Ordinis Mendicantium, vel alterius Ordinis trãsfert ad Canonicos Regulares, eò quod habitu ſui Ordinis omiſſo Apoſtata factus incedebat, ſubreptitia, & penitus inualidis eſt, ſi habitum ille ſuum in finem tantum omiſit, vt per hoc Papæ moueret clementiam, & hanc fraudem minimè, dixerit, argumento aliquorum Iurium, *h* & eorum, quæ ibi notantur, ſupra dicta corroborantur: pro quo facit ſingulare dictum D. Aug. *i* ad Aurelium. Non eſt danda via ſeruis Domini, vt facilius putent eligi ad aliquid melius, ſi fuerint deteriores: & ſic in Concilio Tri. *K* ſtatuitur, ne diſpenſetur in

*g ca. 1. de poſ. Pral. l. itaque fullo ff. de furtis.*

*h c. poſtulaſti 3. de reſcrip.*

*i c. lege. 16. q. 1.*

*K Cõ. Tri. ſeſ. 24. de ref. c. 5.*

matrimonio ſcienter contracto in gradu prohibito, ſi contrahentes illud conſumare auſi sũt. Quod ea, vt credo, ratione fuit ſtatutum, quia multi matrimonium conſumabant, quo facilius cum eis diſpenſaretur. Vnde huiuſmodi diſpenſationes cum dolo impetratæ, in foro conſcientiæ inutiles erũt, in foro verò exteriori inutiles etiam erunt, quatenus fraus, & dolus in iudicio poteſt probari, ſiquidem omnes de non exiſtentibus, & de non appatẽtibus idem iudicamus, iuxta tradita in Iure. *a*

*a l. duo ſunt Titij ff. de teſ. in c. ſacerdos de offic. ordin.*

Pro maiori autem ſupradictorum explicatione nota, quãcumque expreſſionem falſi mouẽtis Principem ad gratiam concedendam nocere, nõ autem quanlibet taciturnitatem veri idem facientis, ſed ſolùm eam, qua tacetur verum, quod iura iubent exprimi, ſecundum Rotæ *b* deciſionem in nouellis, & Bellameram, & Felinum, & Nauarrum, qui in confirmationem ſententiæ ſupra poſitæ, de Monacho loquentis, dicit, quod ſciens Principem concedere aliquam gratiam, in remediũ neceſſarium obuiandi alicui delicto, admittit illud, vt illam impetret, & petit eam, quia contingit cum ſic delinquere non facta mentione finis, cur deliquit, non ſolum videtur tacere verum, ſed etiam æquipollenter exprimere falſum, ſcilicet quod non deliquit eo animo, vt ei fieret illa gratia. Qua de re ait Nauarrus, *poſuimus exemplum in capitulo ſi quando. de reſcriptis exceptione quarta de Monacho monito à Bãchario, quod Papa non concederet ei gratiam ad regulam laxiorem, niſi noueris cum habitu omiſſo apoſtatare, qui dimiſſo eo vno, vel altero die ſe repræſentat Bãchario, qui informet Papam de eius Apoſtaſia, vt moueatur ad concedendum ei illam gratiam, is enim licet expreſſe non exprimat falſum, tacitè tamen ſic ſubindicando quod non dimiſit habitum, vt impetraret illã, ſed ob alias cauſas, quibus multis temerè dimittunt.* Hæc Nauarrus.

*b Rot. Dec. 3 a de reſc. Bellã. dec. 698. Feli. in c. Poſtulaſti co. 4. de reſcr. Na. in ca. 12. nu. 86.*

## ARTICVLVS VII.

*Vtrum ſi Papa, aut eius Delegatus conceſſam à ſe diſpenſationis gratiam committat Ordinario, vt verificata narratiua diſpenſet, finiatur talis delegatio morte Papæ concedentis.*

RESpondeo dicendo, ſæpius contingere, prout fieri iubet Concilium Tridentinum *c* quod Papa, aut eius Delegatus conceſſam à ſe diſpenſationis gratiam committat Ordinario, vt verificata narratiua diſpenſet. Quod etiam contingit in Religionibus, cum Fratres, & Moniales multas à Papa, vel à Nuntio Apoſtolico diſpenſationes obtineant, quarum narratiuas committunt Prælatis Regularibus, quibus verificatis dicitur, quod diſpenſet, vt comedant carnes, vt Monaſteria egrediantur, &c. Quæ diſpenſationes morte Papæ, & Nuntii Apoſtolici minimè expirant, prout tenẽt Maiolus *d* Tabien, Armilla, & Antonius Gabriel, & Syueſt. Qui omnes citantes Federicũ intelligunt, quamuis dicti Prælati nondum diſpenſauerint, aut nec dum gratiam acceperint, quia ea diſpenſatio, quantum eſt ex parte Papæ, & Nuntii Apoſtolici, iam plenè facta eſt in gratiam, & fauorem petentis, Prælatis verò potius mãdatur executio gratiæ iam factæ huic priuato, quàm delegata commiſſio, & ſic Prælatis non committitur ſubſtantia cauſæ, & an expediat, quaſi iudici delegato, ſed an extet, quædam facta præteriti conditio, quã extante inuiti eſſent Prælati, ſi non diſpenſarent, executio verò gratiæ iam factæ non expirat morte cõcedentis, iuxta tradita à

*c Coc. Tr. ſeſ. 22. de ref. c. 5*

*d Maiol. li. 1. de irreg. c. 111. nu 6. Tab. v. gratia §. 5. Armil. §. 1. Gabr lo. 2. lo. de pra. co. 1. §. 21 Syl. v. gratia §. 2.*

e Couarruuia, Hieronymo, Paulo, & Mandoſio. Neque obſtat quædam Decretalis, *f* nam reſpõdetur, quod ibi ea gratia fuit facta, ſi in vita eiuſdem Papæ vacaret præbenda in communi, quam ipſe iure ordinario poterat conferre. At in propoſito, hæc ſingularis diſpenſationis gratia iam à Papa facta eſt, & huic priuato, & hoc eſt tenendum.

*e Co. in pract. qq. c. 35 n. 2. & ſol. 3. Paul. in pr Carcl. fol. 57 verſic. 2. Mã. li. 2 de diſpenſatione num 4*

*f cap ſi cui de præb. li. 6.*

## ARTICVLVS VIII.

*Vtrum diſpenſatio à Papa facta Monacho ad teſtandum, expiret morte concedentis re integra.*

RESpondeo dicendo, quod hæc difficultas reſoluitur à Doctoribus ponentibus exemplum in Epiſcopo, cui ſimilis licentia conceditur, vtrum ſcilicet expiret talis licentia, & diſpenſatio re integra morte ipſius Papæ: & reſpõdẽt: quod nõ, quod ex aliquibus Iuribus *g* probant, quæ iura loquũtur de diſpenſatione facta in fauorem Epiſcopi cõtra ius commune, & nihilominus expirat re integra morte concedentis, quando fuit facta ſub nomine dignitatis, vel ad beneplacitum Sedis Apoſtolicæ. Quod eſt tenendum, licet contrarium teneat Socinus Iunior *h* contra quem faciunt ea, quæ in propoſito cumulat Nauarr. optimè multis defendens, quod licentia eligendi Confeſſorẽ ſiue à Papa, ſiue ab Epiſcopo, ſiue à Parrocho, ſiue à quolibet alio Ordinario, qui eã cõcedere poteſt conceſſa, nõ finitur morte concedentis. Aliud eſt enim iudicium de mandato de faciendo aliquid, aliud de gratia, vel facultate cuipiam facta. Et contra Socinum facit, quod cum Archidiacono, & Ioanne Andrea tradunt Alexander, *i* & Decius ſcilicet quod gratia Papæ antequam fiat Scriptura, aut Bulla de ea non expirat, licet Papa moriatur, & tamen certum eſt, quod tunc res eſt integra. Neque enim debet quis vti facultate ad teſtandum, antequam intibulletur. Opinionem Archidiaconi refert, & ſequitur Rota, *K* eſtque communis opinio, vt profitetur Molina eam eſſe veram, & procedere intelligens, quando gratia quid perfectum continet: ſecus autem quando datur ad aliquid faciendum, tunc enim morte concedentis literis non expeditis expirat ſecũdum alios, quos ipſe refert. Quare licet facultas Papæ conceſſa Epiſcopo ad teſtandum, eo quod continet quid faciendum, literis non expeditis morte concedentis expiret, ipſis tamen confectis minimè expirabit. Vlterius contra Socinum facit, quod tradit Rota *l* in antiquis, ſcilicet quod gratia facta Epiſcopo in præiudicium concedentis non eſt ambitioſa, ſed eſt extendenda, quo fit vt facultas hæc teſtandi cum reſpectu Summi Pontificis eam concedentis ſit gratia, & in ipſius tantùm præiudicium, quia ad ſe pertinent bona Epiſcoporum defunctorum quæ appellantur ſpolia, non ſit odioſa, ſed benigna, & fauorabilis argumento cuiuſdam legis, *m* ideo eſt extendẽda, ampliãda. Sed hæc ratio minimè facit pro nobis, ſi loquamur de Monacho, cui conceſſa eſt facultas teſtandi, licet enim Sũmus Põtifex ſit omnium bonorum Eccleſiaſticorum, & Regularium legitimus diſpenſator, cum dictorum bonorum dominium ad Eccleſiam pertineat Romanam, vt infra tertio tomo in quæſtione de paupertate dicemus; etiam hæc bona regularium à ſede Apoſtolica sũt monaſterijs applicata, cũ quidquid acquirit monachus, acquirat monaſterio, *n* & ſic ipſis monaſteriũ iã hẽt ius quæſitũ, cui ſit præiudiciũ

*g cap. ſi ſuper gratia de offi. & poteſt ind. deleg. li 6. ca. ſi gratioſe de reſcr. li. 6.*

*h Socin. iun. conſ 89. n. 34 li. 1. Na. in 1. Placuit de pœnit. diſt. 6. nu. 161.*

*i Alex. conſil. 107. n. 4. vol. 7. Dec. conſil. 407. num. 17.*

*K Rota in antiquis de reſc. dec. 87. nu. 1. & 2. Moli de primog. Hiſp. li. 1. c. 7. n. 63*

*l Rota dec. 33 ti. 13 fo. 47.*

*m l beneficiũ ff de conſtit. Princ.*

*n cum ad monaſterium ſia eo monacho.*

pæ

per dictam licentiam teſtandi. Vnde vt defendamus hanc partem contra Socinum, ad alias rationes ſupra poſitas recurrere oportet.

Nec ſupradictis obſtat, quod hæc facultas, & licentia teſtandi videatur mandatum, & per conſequens re integra morte mandantis expiret. Nam reſpondetur, quod non eſt mandatum, neque reſcriptum ad lites, ſed gratia facta, & facultas conceſſa monacho. Ita reſpondet Sarmiento *a* & Nauarrus contra Socinum diſputantes.

*a Sarm. de reddit. Ecc. 4. p. c. 3. num. 2. fo. 210. Nau. de redd. Eccl. q. 3. monitione 8 fol. 288.*

Ex quo infertur, iubileum literis Apoſtolicis expeditum durare, etiam ſi antequam publicetur, Papa ipſum concedens moriatur, cum ſit gratia facta populo Chriſtiano, & gratia facta morte concedentis minimè expirat.

## ARTICVLVS IX.

*Quibus prælatis, ſiue Eccleſiaſticis, ſiue regularibus reſpectu ſuorum ſubditorum competat de iure communi diſpenſandi authoritas, tam circa præcepta, quàm circa vota in minutis, & frequenter occurrentibus neceſſitatibus.*

RESpondeo dicendo, quod in huiuſmodi neceſſitatibus non oportet Papam adire pro diſpẽſatione, imò nec Epiſcopum vbi commodè haberi non poteſt, ſed in his caſibus ex iuſta cauſa curatus, & regularium prælati inferiores vt ſunt conuentuum Priores, & Guardiani diſpenſare valent. Hæc facultas non eſt alicuius Romani Pontificis particularis conceſſio, ſed eis competit de iure communi, iuſta ad id cauſa intercedẽte, prout docet Diuus Thomas. *b*

*b D. Th. 1. 2. q. 97. ar. 7.*

Sed dices, quod quanquam hoc ſit verum in præcepta legis Eccleſiaſticæ, ſecus tamen videtur dicendum in votis, cum vota ius diuinum concernãt. At reſpõdetur, quod D. Thomas, *c* & Soto inquiũt, diſpenſationem voti intelligendam eſſe ad modum diſpenſationis legis, lex enim reſpicit, ad quod in pluribus bonum eſt: ſed quia contingit in aliquo caſu, hoc non eſſe bonum, oportuit per ſuperiorem determinari legem non eſſe ſeruandam in illo caſu particulari, & hoc proprie eſt diſpenſare in lege: ſimili modo qui vouet quodam modo ſibi ſtatuit legem, qua obligatur ad aliquid, quod eſt ſecundum ſe, & vt in pluribus bonum: poteſt tamen contingere, quod in aliquo caſu ſit vel ſimpliciter malum, vel inutile, vel maioris boni impeditiuum, quod eſt contra conditionem eius, quod cadit ſub voto, & ideo neceſſe eſt, quod determinetur, votum in tali caſu non eſſe ſeruandum, & tunc eſt diſpenſatio voti, quæ conſiſtit in poteſtate Eccleſiæ: & ita ait D. Thomas, *d* quod inferiores prælati poſſunt diſpenſare in votis, quæ communiter fiunt, & frequenter indigent diſpenſatione, ſicut ſunt vota peregrinationum, ieiuniorum, & aliorum huiuſmodi. Vota verò maiora, purà continentiæ, peregrinationis terræ ſanctæ, Summo Pontifici reſeruantur. Hæc D. Thomas & id ipſum tenet Soto, *e* & tradit poſt alios Nauarrus. Et quidem nullum ſcio iuris Canonici Decretum hanc ſententiam expreſſe probans, arbitror tamen eam eſſe veram ex præſumpta Summi Pontificis voluntate, quæ rationabiliter præſumitur, eo quod hæ neceſſitates ſunt minutæ, & iugum Domini ſuaue eſt, & onus leue.

*c D. Th. 2. 2. q. 88. art. 10. Soto lib. 7. de iuſt. q. 4. art. 2.*

*d D. Th. 2. 2. q. 88. art. 12. ad 3.*

*e Sot. lib. 7. de iuſt. q. 4. ar. 3. Nau. in man. c. 21. n. 3. & 24.*

## ARTICVLVS X.

*Vtrum, quando prælatus mandat fieri aliquid contra præceptum regulę, cenſeatur diſpenſare.*

RESpondeo dicendo, quod articulus quæſtionis debet intelligi de prælato potente diſpenſare, de alijs autem prælatis, qui nullam ad id habent facultatem, minimè venit amplianda.

Pro cuius reſolutione aduerte, quod Caietanus *f* ipſam proponit, & doctè ſuo more reſoluit dicẽs, quod ſi prælatus expreſsè non diſpenſat aliqua iuſta cauſa eum mouente, non eſt obligatus ei obedire ſubditus, non enim tenentur ſubditi obedire prælatis, niſi in his, quę ſecundum regulam, non autem in his, quæ contra regulam ſunt, imò neque in his, quæ ſunt ſupra regulam, quæ explicitè, aut implicitè non reducuntur ad obſeruantiam regularem, minimè tenentur obedientiam præſtare. At ſi prælatus expreſsè diſpenſat in regulæ præcepto, tenetur tunc ſubditus ei obedire. Punctus autem difficultatis cõſiſtit, quid teneatur facere ſubditus, quãdo prælatus aliquid concedit, quod ſine tranſgreſſione præcepti minimè fieri poteſt, vtrum in eo caſu cenſeatur diſpenſare? Reſpondetur, quod ſi ſubditus videt, iuſtam adeſſe cauſam ad diſpenſandũ, præſumere poteſt prælatum in eo caſu diſpenſare, ſiquidem non debet præſumi, ipſum contra animã ſuam aliquid præcipere, argumento cuiuſdam leg. *g* & notat Angelus. At ſi ſubditus clarè videt nullam ad diſpenſandum cauſam adeſſe, tenetur aduertere prælati præceptum ipſi impoſitum eſſe contra regulam, & minimè executioni poſſe mandari, niſi iuſta interueniente cauſa diſpenſet.

*f Caie. 2. 2. q. 104. a. 4. ad 3.*

*g l. 2. ff de in riſdi. omni. iu di. Ange. ver. diſpẽſ. §. 11.*

## ARTICVLVS XI.

*Vtrum diſpenſatio ſit ſtrictè interpretanda.*

RESpondeo dicendo, quod diſpenſatio contra ius commune eſt ſtrictiſſimè interpretanda, prout argumento aliquorum iurium *h* reſoluunt Innocentius, Ioannes Andreas, Antonius de Butrio, Panormitanus, & Imola, & alij quos refert, & ſequitur Iaſon non tamen ita ſtrictè interpretanda eſt, vt à proprietate ſermonis ſit recedendum, ſecundum Calderinum, *i* & Decium, & late interpretatur, cum habet expreſſam ipſa diſpenſatio extenſionem ipſa ratio poſtulans, prout tradunt Decius, & Minandus. Et etiam latè interpretatur, quando eſt gratioſa, prout tradunt Decius, *k* & Minandus. Pariter etiam latè interpretatur, cum eſt in corpore iuris incluſa, iuxta Decium, & Felinum. Denique nõ interpretatur ſtrictè, vt non veniant expreſſa etiam tacita, item & acceſſoria, quæ ex præcedentibus, & ſubſequentibus colliguntur, iuxta Pariſium, *l* quando qualitas perſonæ ſuaderet talem interpretationem, & quando aliter conſtaret de mente concedentis.

*h c. 2. de filijs presb. li. 6. Innoc. in c. dudum de elec. nu. 18. Iaſ. in l. ſi ita ſcriptum n. 8. de lib. & poſth. & in l. re coniunct. n. 178. de leg. 3.*

*i Calder. cõſ. 1. de affini. & conſ. Dec. in fine nu 12. de priuil.*

*k Dec. in ca. At ſi clerici. § de adul. de iud. num. 88. Minand. in conſt. in aliquibus 3. nu. 62.*

*l Dec. vbi ſu. nu 91. 95. & 97 Minand. vbi ſup. n. 61.*

# QVAESTIO XLVII.

De regularibus, quo ad donandi poteſtatem, in ſexdecim articulos diuiſa.

*Circa quam quæſtionem ſexdecim quæruntur.*

1 QVid ſit donatio.

2 Vtrum donatio omnium bonorum præſentiũ, & fu-

*& futurorum facta alicui monaſterio valeat.*

3 *Vtrum religioſi poſſint aliquid donare.*

4 *Vtrum fratres Minores poſſint donationes extra ordinem, & intra ordinem facere.*

5 *Vtrum oblata in altari ante ingreſſum monaſterij cenſeantur monaſterio donata.*

6 *Vtrum vaſa argentea donata ante mortem monaſterio ab aliquo Canonico, poſſint repeti ab Eccleſia.*

7 *Vtrum data ad negotiandũ ab aliquo priori regulari, poſſint quo ad augmentũ à donatario retineri.*

8 *Vtrum valeat donatio facta Nouitio ante ingreſſum religionis.*

9 *Vtrum præfata donatio valeat iurata.*

10 *Vtrum dictum decretum Concilij habeat locum in donationibus cauſa mortis.*

11 *Vtrum nouitij facta profeſſione irrita exiſtente, ſit etiam irrita ipſa donatio.*

12 *Vtrum donatio nouitij morte ipſius ante profeſſionẽ accedente reuocetur.*

13 *Vtrum renunciatio facta à nouitio poſt decimum ſextum ætatis ſuæ annum valeat, etiamſi non fiat cum forma prædicti decreti.*

14 *Vtrum dicta donatio poſſit fieri à nouitio ſine licẽtia Epiſcopi, cum licentia ſolùm ſuperioris.*

15 *Vtrum moniales poſſint dare aliquid ſecularibus cum cenſu certæ annuæ quantitatis ſibi ſoluendæ in vita ſua.*

*Vtrum decretum Concilij Tridentini, quantum ad donationes nouitiorum, habeat locum in nouitijs ſocietatis Ieſu.*

## ARTICVLVS I.

*Quid ſit donatio.*

Reſpondeo dicendo, quod donatio ſimpliciter, & abſolute ſecundum Magiſtrum Sententiarum, *a* & D. Thomã, eſt datio liberalis, ſine redditione, id eſt recompenſationem nõ intendens, vel eſt rei licitæ nullo iure cogente mera liberalitate facta collatio, prout tradunt Doctores, & eſt duplex, ſcilicet inter viuos, & cauſa mortis. Donatio inter viuos eſt, quando rem, quam dono, malo habere, eum, cui dono, quàm me, vt colligitur ex iure, *b* ſicut donatio cauſa mortis eſt, quando rem, quam dono, malo me habere, quàm illum, cui dono, ſed magis illum, quàm hæredem, vt in eodem iure notatur; & donatio inter viuos eſt irreuocabilis, donatio verò cauſa mortis reuocabilis eſt.

*a Magiſter, & D. Tho. in 2. d. 18. ar. 2.*

*b l. 1. in prin. ff. de donat.*

## ARTICVLVS II.

*Vtrum donatio omnium bonorum præſentium, & futurorum facta alicui Monaſterio valeat.*

Reſpondeo dicendo, quod donatio omnium bonorum præſentium, & futurorum non valet, prout tradit Molina: *c* at donatio omnium bonorum præſentiũ, & futurorum facta Eccleſiæ, vel pio loco valet, & tenet fauore ipſius Eccleſiæ, & pij loci. Ita tenet Bartolus: *d* hanc opinionem dicunt communem Purpuratus, & Antonius Gomez alios allegans. Dicunt etiam communem plures alios allegans Duennas, *e* & Couarruuias eam ſequens dicens, Non deeſt, qui ab hac celeberrima omnium aſſertione diſcedat. At Decius *f* affirmat, ab ea non eſſe recedendum, & idem affirmat in donatione facta hoſpitali. Eandem opinionem dicit communẽ, plures allegans pro & contra latè examinans, & cã ſequens Tiraquellus *g* in priuilegijs cauſæ piæ, vbi eam intelligit, quando donatoris effectus principaliter dirigitur in piam cauſam, quia in Eccleſiæ, vel piæ cauſæ. Secus è conuerſo ſi quis donauit Titio omnia bona ſua præſentia, & futura cum onere, vt teneatur facere eleemoſynas monaſterio, quia tunc non valet, ſecundum Panormitanum, *h* quem ſequitur Gutierrez dicens, quod ſupradicta opinio non reuocatur per legem Tauri, *i* qua ſtatuitur, quod donatio omnium bonorum præſentium, & futurorum non valet, quia lex non potuit infringere, nec tollere libertatem Eccleſiaſticam, ſubdit tamen Antonius Gomez. *K* quem ſequitur Aetarium communium opinionum, quod in hoc caſu pia cauſa tenebitur alere donantem. Et idem dicit Abbas *l* optime probans communem ſupradictam authoritatibus ſacræ Scripturæ, & latè agit, an hoc caſu monaſterium teneatur ad debita donatoris, & reſoluit quod ſic.

*c Molin. de primog. Hiſpan. li. 2. ca. 10. per totũ.*
*d Bar. in l. ſi. nu. 113. C. de poſt. vbi Purpur. nu. 241. Ant. Gom. in l. 69. Tauri. nu. 6.*
*e Duen. reg. 219 limit. 2. Con. in rub. de teſt. nu. 6. 2. p. ſ. 4.*
*f Dec. conſil. 468. nu. 3. & 4.*
*g Tiraq. priu. 100.*
*h Pano. conſi. 48. col. 2. ſ. li. 2. Guti. 1. p. de iur. conſ. c. 11. nu. 7.*
*i l. 9. Tauri. l. 8. tit. 10. li. 5. nou. recop.*
*K Ant. Gom. vbi ſu. Aetariũ com. opin. lit. D. n. 167.*
*l Abb. conſil. 102. n. 2. col. 2. vol. 2.*

## ARTICVLVS III.

*Vtrum religioſi poſſint aliquid donare.*

Reſpondeo dicendo, quod anno Domini milleſimo quingenteſimo, nonageſimo nono, decimo tertio Kalendas Iulij Sãctiſſimus Dominus noſter Papa Clemens octauus quandam edidit conſtitutionem, prohibendo regularibus vtriuſque ſexus munerum largitionem, cuius literam in hoc tomo non refero, quia eam nolo ex profeſſo declarare, ſolùm tamen quædam pro aliquibus fratribus ſcrupuloſis in medium adducere, operæpretiũ eſſe duxi. Primo igitur eſt aduertendum, quod in dicta cõſtitutione ſolùm prohibentur donationes gratioſæ, ad quas faciendas nulla quis neque antidorali obligatione tenetur, & ſic non prohibentur in ea donationes remuneratoriæ, donatio enim remuneratoria videtur eſſe merces laboris eximij, & non liberalis conceſſio, iuxta aliqua iura, *m* vbi notatur, quod ingratitudo meritorum cum demeritis compenſatur, prout in ſimili notant Bartolus, & Abbas. *n* Et tantæ potentiæ eſt remunerationis cauſa, vt princeps poſſit dominium rei ſuæ alicui auferre, vt eam alicui benemerito tribuat, aliquid etiam auferendo à ſeipſo principe, vel a ciuitate, vt notat Bartolus, *o* & notant Baldus, & Romanus; faciunt tradita per Decium, qui concludit etiam, quod ex cauſa remunerationis poſſit quis de feudo alicui cõceſſo inueſtiri, & propter remunerationem multa conceduntur, vt determinant Decius, *p* Ruinus, & Grammaticus, non enim credendum eſt ſummum Pontificem voluiſſe tollere remunerationem, quæ de iure naturali eſt. Et in ſacris literis maximè commẽdatur, vnde religioſi, & religioſæ poſſunt per viã remunerationis aliqua etiam extra ordinem donare, dummodo hoc fiat ſui prælati licentia obtenta, ſicut ante dictam conſtitutionem ipſis erat licitum. Et confirmatur, ſolùm enim in ea prohibentur donationes, per quas patrimonium Eccleſiæ diſſipatur, at per donationes remuneratorias patrimoniũ monaſteriorum minimè deperditur, imò potius augetur, cum ſeculares videntes religioſorum remunerationem, multa ad eorum neceſſitates ſubueniendas impendant, quibus ipſi maximè egent, propter maximam enim monaſteriorum paupertatem prælati ipſis ſuccurrere, vt vellent, minimè poſſunt. Vnde infertur, quod cum licentia prælatorum poſſunt ſubditi huiuſmodi facere remunerationes, ſicut ante faciebant conſtitutionibus regularibus ſeruatis. Aduertant tamen ſubditi, quod non poſſunt facere huiuſmodi remunerationes illis, qui prælaturas, & officia in ordine ipſis procurauerunt, & procurare poſ-

*m l. Aquilius regulus l. ſi pater. §. ſi aliqua à latrunculis ff. de donatio.*
*n Bar. in l. ſi ſtipulatus §. ſi tibi nuptiæ, & in l. donatio. ff. de ver. obl. Abb. conſil. 30. col. vlt. in ſ. & vlt. motiu. vol. 2.*
*o Bar. in præ. ff. l. ſi priuatur. ff. qui, & à quibus Bal. in l. reſcri. C. de precio imper. offer. Ro. conſil. 26. & conſi. 310. Decius cõſ. 280. vol. 3. & cõſ. 390. co. 6. nu. 10.*
*p Dec. conſil. 499 nu. 20. & 21. Ruin. conſ. 197 3. vol. 3. Grãmat. conſil. col. 2. & conſ. 160. vol. 2.*

poſſunt: hæ enim remunerationes ob hunc finem factæ, vt ſpeciem ſimoniæ præſe habentes, à iure cōmuni anathematizantur, & ita in cōſtitutione prohibentur. Quod iuxta terminos iuris communis debet explicari, prout tradit doctiſſimus Nauarrus, *a* aliam ſimilem conſtitutionē Gregorij XIII. declarans, dicens, quod in ea non prohibentur data, & promiſſa, quæ licet fiant ad procuranda officia, non tamen principaliter, ſed minus principaliter ad hunc finem tenditur per ipſa. Et ſic non condemnarem ego religioſos, qui pro beneficijs ipſis collatis in aſſecutione officiorum ordinis aliqua munuſcula conferunt, non principaliter propter eorum aſſecutionem, & vt ſibi in alijs procurandis ſe gratos exhibeant, ſed vt ſe beneficiorum memores, vt decet, demonſtrent, hoc enim non ſimoniacum, imo potiùs laudabile in ſacra pagina, & in ſacris Canonibus reputatur. Summè autem eſt notandū, quod in foro exteriori non reputatur ſimoniacus ſubditus, qui parua munuſcula prælatis offert, vt patet ex quadam Alexandri III. Decretali *b* cuius tenorem in hoc loco proponere decreui, ex eius enim cōtextu colligent prudentes religioſi, in quibus muneribus ſimonia poſſit præſumi. Ait enim Alaxander Tertius.

*a Nau. in extrau. de dat. & promiſſ.*

*b c & ſi de ſimonia.*

*In hoc itaque Presbyter Cardinalis Apoſtolicæ ſedis legatus pro electione tua pallium tibi traderet ad partes illas acceſſit & frater tuus eius præſciens neceſſitatem ei equum vnum te ignorante tranſmiſit, quonià per mare veniens nullas aut paucas ſecum equitaturas adduxit te nullo modo timere oportet. cum in accipiendis, vel dandis muneribus tria ſint maximè attendēda, perſonæ ſcilicet dantis & accipientis qualitas, quantitas muneris & donationis tempus, qualitas perſonarū vt à quo, & cui videlicet, an à paupere diuiti, vel è conuerſo, ſiue à diuite locupleti datū fuerit æſtimatio muneris, & donationis tempus, ſi magni, vel minoris pretij res data exiſtat, & an inſtante neceſſitate ſua, an alio tempore conferatur.* Ponderanda enim ſunt prædicta omnia verba, & muneribus regularium accommodanda, licet enim dantes, & recipiētes prælati paupertatem profiteantur. Differentia tamen inter eos pro qualitate perſonarum eſt conſtituenda, ne eos de ſimonia propter aliqua munera inter eos facta præcipitanter ſuſpectos iudicemus. Et aduertendū, quod ſemper locutus sū de munuſculis, nolo enim vt ex meis dictis aliquid ſiniſtrum contingat in dādis his muneribus, quæ ſi dentur, & recipiantur, religionis color optimus obſcurabitur, quod S.D.N. omnino euellere in præfata conſtitutione conatur.

## ARTICVLVS IV.

*Vtrum fratres minores poſſint donationes extra ordinem, & intra ordinem facere.*

RESpondeo dicendo, quod Nicolaus Tertius ſtatuit, & conceſſit in declaratione regulæ, quæ incipit, Exijt, qui ſeminat, &c. *Quod de rebus mobilibus, vel parum valentibus, liceat fratribus minoribus pietatis, ſeu deuotionis intuitu, vel alia honeſta, & rationabili cauſa, obtenta ſuper hoc prius ſuperiorū ſuorum licentia, iuxta quod inter fratres in generali, vel prouincialibus capitulis (tam de ipſis rebus vilibus ſeu parum valentibus, & earum valore, quam etiam de præfata licentia, ſcilicet à quibus, & qualiter ſit habēda) extiterit ordinatum intra, & extra ordinem,* alijs elargiri. Ita habetur in monumentis *c* ordinum. Et Leo X. ſupradictam conceſſionem ampliando cōceſſit, *quod non ſolùm generales & prouinciales, & cuſtodes in ſuis capitulis, ſed etiam ipſi, ac eorum Generales commiſſarij extra capitula poſſint arbitrari, quæ res debeant viles, ac parui valoris reputari ad hoc, vt res huiuſmodi poſſint dari intra, & extra ordinem, et ſuis ſubditis ad dandum & accipiendum, licentiā concedere, prout eis ſecundum Deum videbitur expedire.* Ita habetur in ſupplemento. *d*

*c In 1. Im. fol. 5. tract. 2. & in 2. imp. tra. 2. fol. 10.*

*d In ſuppl. fo. 59. conc. 175.*

Et aduertendum, quod in capitulo generali Medinenſi facta eſt circa prædicta ſequens determinatio. *Item quod fratres nullo modo ſecundum intentionem regulæ, aut declarationis ſummorum Pontificum poſſint dare aliqua, quantumcunque vilia alijs, ſiue fratribus, ſiue ſecularibus nec recipere alia ſine licentia ſuorum prælatorum.* Ita habetur in monumentis *e* ordinum.

*e in 1. impr. f. 128. trac. 3. & in 2. fo. 246. in 2. tract.*

Circà quas conceſſiones eſt aduertendum, quod quatuor conditiones requiruntur; vt fratres minores tuta conſcientia poſſint donare.

Prima quod ſit res vilis, & parui valoris, ſecundum quod in capitulis generalibus, vel prouincialibus, vel extra à Generali, prouincialibus, & cuſtodibus, eorumq; commiſſarijs determinatum, & ordinatum fuerit.

Secunda, quod de prædictorū ſuperiorum licentia fiat. Vnde guardiani ex vi ſui officij non poſſunt aliam dare, niſi à prædictis prælatis, vel de conſuetudine fuerit conceſſum, ſicut hodie eo ipſo, quo guardiani inſtituuntur, conceſſum eis eſſe videtur, non enim pro minimis ad ſuperiores tenentur fratres recurrere, quando ipſorum copia non eſt. Et licet ſine præfata licentia valeant fratres adinuicem res aliquas, vt libros, veſtes, & alia ſimilia inter ipſos accommodare, rem tamen aliquam donare, aut recipere inter ſe inuicem non poſſunt, vt communiter regulæ expoſitores aiunt, niſi ſuorum prælatorum adſit licentia. Pro minimis verò, & ſæpe neceſſarijs, ſecundum Vgonem, & Piſanum, vt pro calamo, &c. licentiā ſufficit generalē habere, & ēt ſufficit licētia interpretatiua hoc eſt, quādo prælati id ſciūt, & liberaliter permittūt, alias ſi de cōtraria voluntate præſumeretur, nō poſſunt ſecūdū aliquos: at hi à rōne videntur deuiare, cū talis cōtraria voluntas ſit irrationabilis, cui nō tenētur religioſi ſe ſubijcere; quando aūt ſit irrationabilis volūtas, nō eſt ſubditorum iudicare, ſed eorum tantum, qui ſine ſiniſtra affectione regularia inſtituta intelligunt.

Tertia conditio, quod res donanda ſit mobilis, ex immobilibus enim puta de horto, domo, &c. nec palmum fratres donare poſſunt, & ſi de facto dederint, donatio eſt nulla, & ipſi actum proprietatis cōmittunt, cum hæc ſemper, quoad proprietaté, apud dantem ſint, aut ſint Eccleſiæ Romanæ *f*

*f In Cle. exiuis, de paradiſo.*

Quarta conditio, quod res donanda non ſit pecunia, cum illius vſus nobis ſit interdictus, nec Papa illum in ſuum Dominium recipit. Vnde, niſi per ipſum dantem, vel eius authoritate, eius donatio fieri poteſt, & ſic neq; fratres poſſunt retinere partē legatæ eis pecuniæ ad preces hæredum, cū non ſint eius Domini, imò vt Salmanticę fuit concluſū. nec per ſyndicum Papæ id fieri poteſt, quia licet in bulla ſyndicatus contineatur, quod ſyndicus poteſtatem habeat remittendi, refutandi, &c. hoc tamē intelligitur, quando id in fratrum vtilitatem ſit. Vnde quādo id in vtilitatem fratrum vergeret, putà ad euitanda litigia, vel diuturnas ſolutiones, tūc bene poſſunt. Quod confirmatur ex his, quæ in primo tomo *g* latè diximus: & ſicut ipſi fratres nō poſſunt alijs donare, ita etiam neque aliquid ipſi poſſunt accipere ſine prælatorum ſuorum licentia, à quocunque potente donare, vt ait Gerſon, & Vgo, & Serena cōſciētia, *h* & licet aliqui fratres poteſtatem habeant ad donandum aliquid fratribus, ille tamen frater, cui res donanda eſt, non poteſt illam accipere abſque prælatorum licentia, niſi

*g Tom. q. 47. ar. 7.*

*h Serena conſcientia. q. 81.*

fuerit

eſt iuſta cauſa, vt religioſus etiã beneficiarius poſſit donare alicui de redditibus ſui beneficij, vel alijs alia ratione quæſitis. Vnde ſequitur, quod præfatus Titius de rigore iuris non poteſt retinere illã partem bonorum, quę remanſit penes eum propter verba præfata cùm minimè poſſit prior cauſa mortis donare, cui conſulendum eſt, vt aliquam bonam compoſitionem procuret facere cum eo, qui ſucceſſit in prioratu, ad quem iure pertinet. Ita doctiſſimus Nauarrus conſuluit. a

*a Nau. lib. 3. conſ. conſil. 6. tit. de donat.*

## ARTICVLVS VIII.

*An donatio, ſeu renunciatio bonorum ſuorum factæ occaſione futuri ingreſſus in religionem ab eo, qui nondum religionem ingreſſus eſt, neque habitum ſuſcepit cum pacto, quod in omnem euentum, in quem dictus donator ante profeſſionem à monaſterio exiret, dicta donatio eſſet nullius momenti, ſit ualida non ſeruata forma Concilij Tridentini.*

RESpondeo dicendo, quod Concilium Tridentinum ſequens ordinat decretum in hunc modum. b *Nulla quoque renunciatio, aut obligatio ante facta etiam cum iuramento vel in fauorem cuiuſcunque cauſæ piæ valeat, niſi cum licentia Epiſcopi, ſiue eius vicarij fiat intra duos menſes proximos ante profeſſionem, ac non aliàs intelligatur effectum ſuum ſortiri, niſi ſecuta profeſſione, aliter vero factæ, etiamſi cum huius fauoris expreſſa renunciatione, etiam iurata ſit irrita, & nullius effectus.* Hæc Concil. Cuius determinationis Decretum non extenditur ad caſum tituli quæſtionis, & ſic quod dicta donatio ſit valida non ſeruata Tridentini forma. Probatur primo, quia non refert, quid quid de æquipollentibus fiat, argumēto aliquarum legum, c & videntur æquipollentia donare intra duos menſes ante profeſſionem cum licentia Epiſcopi, ſiue vicarij, & donare ante ingreſſum monaſterij cum pacto, vt nō valeat donatio in illo caſu, quo ingreſſus, vel ingreſſa exierit de monaſterio, quod intrauit. d Secūdo probatur nam regula iuris eſt, quod plus continet in ſe minus, ſed plus videtur prodeſſe ingreſſuro monaſteriũ, quod donatio non valeat in aliquo caſu, quo ipſe egrediatur de monaſterio, quàm quod non valeat, niſi quando fuerit facta intra duos menſes ante profeſſionem de licētia vicarij, quia facta poſteriori modo, nùllo modo videtur reuocari poſſe, in priori vero ſic, quando exigeret per diſpenſationem. His argumentis, & alijs Nauarrus, e arguit pro parte affirmatiua; partem verò negatiuam libenter amplectens tenens dictum decretum extendi ad caſum propoſitum, ſcilicet nō ſolùm ad donationes factas à nouitijs, ante duos mēſes ante profeſſionem, ſed etiam ad donationes factas ante ingreſſum religionis, quod expreſsè ipſe tenet, f contra quem facit primo, quia Cōcilium loquitur de nouitijs ingreſſis. Nam cum capite decimoquinto agat de nouitijs ingreſſis religionem, ſtatuit capite decimo ſexto, in quo præſens Decretum continetur etiam de ipſis, de eiſdem agere eſt credendum, quod relatiuum, quoque poſitum in dicto decreto ſatis denotat.

*b Conc. Trid. ſeſ. 25. de reg. c. 16.*

*c l. ſi ff. mandati. licet ex quadam de teſti.*

*d c. plus continet, de reg. iur. l. 6.*

*e Nau. lib. 3. conſ. ti. de don. conſ. 87.*

*f Nauar. vbi ſup. conſ. 7.*

Quod etiam probatur, nam dictum capitulum ſub titulo de regularibus collocatur, & lex ex rubrica ſub qua ſituatur, explicatur, vt probat in generali Molina, g cum Gloſſa, Baldo, & Alexandro, & ita intelligendum eſt decretum Concilij de regularibus. Et hoc ita ſtatuit Concilium Tridentinum, ne aliàs regulares compellerent nouitium donare intempeſtiuè, & ob id nouitius profiteretur inuitus non audens recedere, quia iam donaſſet bona, & ita iudicatum eſt in prætorijs, & notat Couarruuias, h & Conſulti Doctor Moya, Solis, & Pinciæ Valdes, & alij, hanc tenuerunt opinionem, vt accepi à quodam viro Docto. Et hanc opinionem tenet Menochius i quæ videtur tenenda licet eam non teneat Nau. K & Gutierr. dubitet de ea, & ita declarauerunt Domini Cardinales reformæ vigeſima ſecunda die Octobris, anno Domini milleſimo, quingenteſimo ſexageſimo tertio, vt refert Paraſelus. l

*g Moli. lib. 1. de primog. ca. 2 nu. 18.*

*h Cou in ca. quãuis pactũ 1. p. §. 3 nu 7.*

*i Menoch. de arbi. cent. 5. caſu 336.*

*K Na. vbi ſu. Guti. in cap. quãuis pactũ verſ. nuptui tradebatur n. 2. p. 4 cu.*

*l In ſuo compen. priuil.*

Sed contra prædicta duo proponuntur argumenta. Primum eſt, grauiùs eſt ingreſſuro monaſteriũ facere donationem ante ingreſſum & ſuſceptũ habitum, quam poſtea, partim quia perdit facultatem donandi alij, poſtquam ſuſcepit habitum, partim quia parentes, vel cognati volentes quærere bona ingreſſuri, vel ingreſſuræ monaſterium, faciliùs poſſunt conſequi ſuum propoſitum perſuadendo pueris, & puellis ante ingreſſum, vt donent ſua bona ſibi, & alijs, quibus vellent, quàm poſtquam ingreſſi ſunt monaſterium, vel ſuſceperint habitum, eo quod ſunt iuniores, & minùs ſapiunt, & plus ſubijciuntur parentibus, vel tutoribus, & plus habent timoris reuerentialis, vt palam eſt: è contra poſt ſuſceptum habitum ſunt liberaliores, & prudentiores, & ſapientiores, & minùs timoris reuerentialis, habent, & habent conſultores religioſos, quæ vt perſonæ ſpirituales, & vt à mundanis ſeparatæ præſumuntur rectiùs eis conſulturæ. Reſpondetur hoc argumentum eſſe topicum, at non conuincere, quia hoc Decretum loquitur de his, qui poſtquam religionem ſunt ingreſſi, faciunt aliquam donationem. Vnde cum ſit annullatiua actus, non extēdenda ad alium caſum, licet habeat eandem donationem.

Sed contra hoc arguitur, quod lex exhorbitans, & pœnalis extenditur ad alium caſum, ad quem ſi non extenderetur, fruſtraretur, argumento quorũdam iurium. m iuncta ſua Gloſſa, quæ communis, & recepta ſententia eſt à n Dominico, & Franco, & à citatis per eos: & ſi præfatũ Decretum Con. Trid. non extenderetur ad hunc caſum, paſſim fruſtraretur, & maximè extenderetur, quando donatura eſt nobilis & paruula, & donauit parentibus, & cognatis, quarum authoritas apud eam eſt magna, & donauit facta expreſſa mentione de ingreſſu monaſterij & quod ille ingreſſus præconceptus mouet eam ad faciendum illam, quia huiuſmodi puellę faciliùs perſuaderi poſſet ad donanda ſua bona ſuis parentibus, cognatis, vel amicis, antequam ingrederentur, quàm poſt ingreſſum.

*m c. ſi ciuitas de ſent. exc. lib. 6. & c. 2. de vſur. eodē lib. ad ſunct. gloſ. v. teſtamentu facta.*

*n Damin. & Franc. in c. c. de temp. ord. lib. 6.*

Reſpondetur tamen huic neruoſæ rationi, quod hæc extenſio non poteſt admitti, cum ſit contra ius commune, & legum correctio minimè præſumatur. Nam ſiquid ante ingreſſum religionis (etiam ſi de illo præcogitabat) fecit iuratam renunciationem talis renunciatio valet iure communi, argumento aliquorũ iurium, o quia tunc perſona, & bona ſunt laicalia, de quibus Eccleſia non diſponit, prout tenet Antonius Gabriel, p & Menchaca. Et huic iuri non derogat Concilium Tridentinum. Dixi etiam ſi de illo præcogitabat, nã fortiùs valet donatio, & renunciatio, ſi in ea fiat mentio de intentione intrandi religionem, prout tenēt Couarruuias, q Gutierrez, Menochius, & Molina, ex doctrina Bartoli, & ſi fiat renunciatio, aut teſtamētum paulo ante ingreſſum, præſumitur præcogitaſſe, vt tenent Couarruuias,

*o c. nou. de in dic. lib. 11. ti. 1. li. 4. conſil.*

*p Ant. Gab. 1. to. cōm opin. v. Monachus. Mencha. li. 3. contra illud. co. 1 1 1. nu. 12.*

*q Cou. in c. 2. nu. 4. de teſta. Gutierr. in c. quauis pactũ v. nuptui nu. 2. Menoch. de arbit. . caſu 436. Molin. lib. 2. de primog. cap. 9. d. 46. & 49.*

intentione dicti Decreti, vt ſunt donationes irreuocabiles, quæ poſſunt neceſsitare nouitium ad profitendum, videntem ſuam egeſtatem, & paupertatem: huiuſmodi eſt etiam donatio conditionalis, de qua ſupra articulo octauo, verbi gratia, quando nouitius donat reuocabiliter, ſi non profiteatur: hæc enim conditio poteſt eſſe occaſio, vt non profiteatur, vt ita ipſa ſuum effectum non ſortiatur. At non includit donationes abſoluté, & ex natura ſua reuocabiles, cuiuſmodi ſunt donationes cauſa mortis, hæc enim, exiſtens nouitius in religione, & ab ipſa per habitus dimiſsionem egreſſus, poteſt reuocari, vt colligitur ex laté traditis a Gutierrez, *a* cuius opinionem, vt veriſsimã recipio, licet Nauarrus *b* contrariũ tenere videatur. Nec contra hoc obſtat, quod ſi valeret talis donatio, aliquod damnũ nouitio ſequi poteſt, ſi ſtatim facta donatione donatarius in poſſeſsionem rei donatæ mitteretur, qui in ea poteſt ſe defendere, ſicut alii non legitimé poſsidentes multifariam, multiſq; modis in ſua poſſeſsione defenduntur, vt colligitur ex iure. *c*

*a Gutier. in cap. quamuis pactum fol. 151.*
*b Nau. l. 3. conſ 11. de no. conſ. 7.*
*c §. retinendæ verſic. & quia inſt. de interd.*

Nam reſpondetur, quod nullo modo conſentiat nouitius, vt in poſſeſsionem mittatur. Præterea dato quod mittatur, vt ab ea expellatur, facile eſt remedium, & de facilibus, & leuibus non eſt tanta adhibenda conſideratio, prout tradunt Baldus, *d* & alii, quos refert, & ſequitur Felinus.

*d Bal. in l. 1. ff. de libe. & poſth.*

## ARTICVLVS XI.

*Vtrum nouitij facta profeſſione irrita exiſtente, ſit etiam irrita ipſa donatio.*

RESpondeo dicendo, quod nouitius emittens profeſsionem ante ætatem legitimam, ſi fecit bonorum ſuorum donationem iuxta formã Concilii Tridentini, ſi intra quintum annum profeſsione facta reclamauerit, ſicut irritatur profeſſio, ut ordinat Tridentinum, *e* ita etiam irritatur ipſo iure renunciatio, & donatio. At e contrario ſi intra dictum quinquennium nõ reclamauerit, ſicut ex eodem Concilio contra profeſſionem non poteſt reclamari, ita etiã donatio aſſumit vires irreuocabilitatis. Ita reſoluit Spino *f* allegando opiniones cõtrarias, quæ circa hunc punctum inter Doctores ante Concilium verſabantur, & ſic eſt gloſſandum prædictum Tridẽtini Decretum, in quantum ait quod nõ ſecuta profeſſione donatio a nouitio facta nullum effectum ſortiatur, quod, ſcilicet, intelligatur, in caſu, quo ipſa profeſsio fuerit facta, ſed vt inualida fuerit iudicata; idem eſt enim aliquid non fieri; & illegitimé fieri, prout patet in iure, *g* & tradit Iaſon.

*e Conc. Trid. ſeſ. 25. de regu. c. 19.*
*f Spin in Speculo teſtamen. gl. 12. de leg. monaſt. n. 60.*
*g c. religioſo. 20. §. fin. de ſen. exc. li. 6.*

## ARTICVLVS XII.

*Vtrum donatio nouitij morte ipſius ante profeſſionem accedente reuocetur.*

RESpondeo dicendo, quod donatio facta a nouitio iuxta formam Concilii Tridentini, eſſe commoni é ſortitur, niſi ſecuta ipſius nouitii profeſsione, & ratio huius Decreti fuit, ne donatio a nouitio facta, ſi non eſſet reuocabilis, ipſum a libertate, quæ ad profitendum eſt neceſſaria retardaret. Qua ratione attenta dubium eſt maximum, vtrum deciſio Concilij locum habeat, non ſolum quando profeſsio non ſequitur, ex eo, quod nouitius dimittit habitum, aut a religione expellitur, ſed quando morte præuentus nõ profitetur: & videtur, quod in hoc caſu locum non habeat, intentio enim Concilii in eo ceſſat, cum ipſe nouitius nõ remaneat in mundo, & de eo minimé poſsit verificari, quod nouitius cogeretur profiteri, & coacté profeſſus malus monachus euaderet. At pro cõtraria parte habemus quandam illuſtriſsimorũ Cardinalium, declarationẽ quã refert Pater Paralellus in ſuo Minimorũ albeolo priuilegiorũ, quæ determinat, *Quod ſi nouitius ante profeſſionem moriatur, donatio non ipſi, cui facta eſt, ſed ſuccedentibus ex teſtamento, vel ab inteſtato pertineat.* Cui declarationi licet nõ teneamur adhibere firmam fidẽ, cũ de ea literas Authenticas minimé habeamus: nõ tamen poſſumus negare eſſe iuridicam, & iuri maximé cõſonã debere cenſeri: licet enim Concilium ſe in prædicta ratione fundauerit, quæ, vt ſupponitur, ceſſat in hoc caſu non tamen debemus concedere, quod voluit a nouitio auferre poteſtatem teſtandi pro anima ſua, ſi ante profeſſionẽ ab hac vita diſcederet, facta iã donatione, ſi quidem in eo ſtatu moriens, non ita pro anima ſua ſatisfacere poſſet, ſicut ſi religioſus factus, & in religione longæuus pro ſuis peccatis per multa bona opera Deo optimo maximo ſatisfaceret. Præterea ipſe moriens iam donatarij non habebat neceſsitatem, ratione cuius ipſi fore donaturi, vt poſtea viuens pauper, & in religione neceſsitatibus repletus a donatario in neceſsitatibus & infirmitatibus prouideretur. Qua ratione etiam attenta ait Concilium, quod profeſsione nõ ſecuta minimé renunciatio habeat effectum. Quæ verba, cum ſint generalia propter rationes ſuperius allegatas, debent intelligi non ſolum quando ipſe nouitius dimittit habitum, aut expellitur a religione ante profeſsionem, ſed etiam quando morte præuentus profeſsionem non emittit. Ex quibus ſequitur, quod in hoc caſu res donata ſuccedentibus ex teſtamento, vel ab inteſtato proueniat: bona enim nouitiorum morientium intra annum probationis, nõ ipſi monaſterio, ſed ſuccedẽtibus ex teſtamẽto, vel ab inteſtato adiudicantur, vt cõſtat ex traditis per Philippum Decium, *b* & Barbaciã, quos refert, & ſequitur Quintilianus Mandoſius.

*b Dec. in c. in praſen. de proba. n. 73 q. 9. Barbat. in c. lem. 1, nu. 10.*

## ARTICVLVS XIII.

*Vtrum renunciatio facta a nouitio poſt decimum ſextum ætatis ſuæ annum, valeat, etiam ſi non fiat cum forma prædicti Decreti.*

RESpondeo dicendo, quod deciſio prædicti decreti habet locum non ſolũm in donatione facta a nouitio ante decimum ſextum ætatis ſuæ annum, ſed etiam poſt decimum ſextum ætatis ſuæ annum completum, cum ratio, & mens dicti Decreti ita militet in vno caſu, ſicut in alio. Hæc ſententia eſt contra Menochium. *i* Sed contra faciũt verba prædicti Decreti ibi. *Nulla quoque renunciatio*, Cum enim in capite præcedenti dixerit Concilium, quod in quacunque religione non fiat profeſsio ante decimum ſextum ætatis annum completum, ſtatim in capitulo ſequenti continuatiué loquendo ait, *Nulla quoque renunciatio*, quod relatiuum (*quoque*) refert hanc deciſionem ad præcedentem: & ſic videtur diffinire, quod ſolum illa donatio ſit irrita, ſi non fiat cum ſolemnitate ibi præſcripta, ſed etiam facta a nouitio, qui nondum annum decimum ſextum compleuerit. At donatio facta a nouitio iam ætate prouecto, videtur, quod remaneat in diſpoſitione iuris cõmunis

*i Men. de arbit. caſu 436 nu 8.*

## ARTICVLVS XVI.

*Vtrum Decretum Concilij Tridentini, quantum ad donationes nouitiorum habeat locum in nouitiis Societatis Ieſu.*

a *Conc. Trid. ſeſ. 25. de reg. c. 16.*

b *deciſ. 71. n. 16.*

RESpondeo dicendo, quod Concilium Tridentinum a non habet locum in religione Societatis Ieſu, vbi multis menſibus, aut annis ante profeſsionem donatio facta valet. Ita fertur fuiſſe declaratum a congregatione Cardinaliũ, & habetur in quadã deciſione Perusina. b Et vt accepi a quodam grauiſsimo huius inſtituti religioſo, Doctore Solis cum eſſet in cauſa controuerſa iudex, ita pronunciauit, poſt emiſſam bis ad ipſum cauſam a Senatu Regio, ad quem fuit ſupplicatum, & hanc ſententiam conſuluerunt doctiſsimi Theologi, & Iurisperiti. Quod probant ex dicto Concilio Tridentino c ibi. *Per hæc tamen Sancta Synodus non intendit aliquid innouare aut prohibere quin religio clericorũ Societatis Ieſu, iuxta pium eorum inſtitutum a Sede Sancta Apoſtolica approbatum Domino, & eius Eccleſiæ inſeruire poſsit.* Quæ clauſula ad omnia contenta non ſolum in capitulo, cui apponitur, ſed etiam quoad alia poſita in aliis capitulis eiuſdẽ Sectionis referri debẽt, ita quod in nullo piis inſtitutis eiuſdẽ Societatis a Sede Apoſtolica approbatis voluit Conciliũ contrauenire. Quod patet ex verbis, *Per hæc tamẽ.* Quæ verba in numero plurali relata, nõ ſolum referuntur ad Decretum immediate præcedens, ſcilicet, quod finito anno probationis ad profeſsionem admittantur, ſed ad alia Decreta, ſcilicet, quod valeat profeſsio poſt annum nouitiatus expletum, & quod nulla renunciatio facta a nouitio valet, niſi ſeruata forma eiuſdem Concilij. Referuntur etiam (ut etiam innuunt alia verba, ibi) *Domino aut eius Eccleſiæ inſeruire poſsit,* ad alia Decreta de paupertatis d voto integerrimè ſeruando, & de modo in electione e ſeruãdo. Quæ in nihilo inſtitutiones huius ſacræ regionis innouant. Quod inſuper probatur ex notatis in iure, f vbi notant communiter Doctores, quod clauſula poſita inter vnum capitulum, ad aliud tantum refertur, ſed poſita, inter plura capitula, vel ante oĩa vel poſt omnia ad oĩa refertur. Vnde cum dicta clauſula apponatur inter plura capitula ad omnia quæ concernunt Societatis inſtituta, eſt neceſſariò referenda, & quantum ad noſtrum propoſitum, in admiſsis ad vota tria ſimplicia in Societate, ceſsat ratio dicti Decreti; de qua per Gregor. g Lopez, ne ſcilicet, occaſione dictæ donationis, & renunciationis nouitius diſcedere queat. Nam qui dicta tria vota ſimplicia in Societate emiſerunt, ſunt vere religioſi & nequeunt ſponte diſcedere, ſi enim ſponte recedant, Apoſtatæ, & excommunicati per Bullas Pij V. & Gregorij XIII. iudicantur.

d *c. 2. eiuſdem ſeſ. 25.*
e *c. 6. eiuſdem ſeſ. 25.*
f *l. 3. §. filius. ff. de liber. & poſthum.*

g *Greg. Lopez in l. 3. glo. 2. tit. 7. par. 1.*

## QVAESTIO XLVIII.

### De dotibus monialium, in octo articulos diuiſa.

*Circa quam quæſtionem octo quæruntur.*

1 *VTrum prælatæ, & moniales committant ſimoniam in dotibus pro nouitijs recipiendis*

2 *Vtrum quando monaſterium eſt locuples, vt poſſit perſonas, quæ recipiuntur alere, ſimoniacum ſit pretium, id eſt, dotem exigere.*

3 *Vtrum prælati monialium poſſint taxare dotem.*



4 *Vtrum ipſi prælati poſsint taxare aliquam particularẽ dotem, ſine conſenſu monialiũ & monaſterij*

5 *Vtrum dos ante profeſsionẽ monialiũ poſsit recipi.*

6 *Vtrum monaſteria monialium, immodicas dotes pro ingreſſu monialium recipientia, cum pura conſcientia poſsint retinere.*

7 *Vtrum Abbatiſſa poſsit recipere certam pecuniæ quantitatem, donec conuentui dos promiſſa promiſſa ſoluatur.*

8 *Vtrum illa, quæ ingreſſa monaſterium cõuenit cum illo, quod loco dotis habeat hæreditatem, quæ ei contingebat poſt mortem matris & profeſſa eſt, ſit vere religioſa, ſi ante ingreſſum religionis matri petenti ſuam legitimam renunciauit. Et vtrũ cum licentia ſui prælati poſsit eſſe extra monaſterium, vt ibi alatur.*

## ARTICVLVS I.

*Vtrum Prælatæ, & moniales committant ſimoniam in dotibus pro nouitijs recipiendis.*

h *Nauarr. de reddit. eccleſ. monit. 61.*

RESpondeo dicẽdo, quod doctiſsimus, & piiſſimus Nauarus h, hanc proponit quæſtionẽ, ſcilicet an peccent Abbatiſſæ, aut aliæ quouis nomine monaſteriis præfectæ, ſuos reditus ita prodigè extendentes, vt moniales denuo admittere omnino recuſent, niſi tantis dotibus onuſtas, & tantis expenſis factis, quantæ ſufficerent abundè illis per totam vitam alendis, & tamen nec admiſſis pridem monialibus, neque his, quæ denuo admittuntur, vel ſolas veſtes conferunt, imo nec frequenter medicinas: & ait doctiſſimus vir eas peccare. Quod quidem primo probat ex iure Canonico i antiquo, & nouo Concilij Tridentini præcipiente, ne plures moniales admittantur in monaſteria, quam ex eorum reditibus, abſque penuria earum ſuſtentari poſsint; quod præfatæ nullo modo exequuntur, cum nullas indotatas accipiunt ex reditibus monaſteriorum alendas. Deinde quia præfata concilia præſcribunt, ne plures accipiant, quam ali poſsint ex propriis reditibus; at illæ multo plures accipiunt, ſi habeant dotes.

i *in c. periculo. §. ſane de ſtatu regul. Conc Triden. ſeſ. 25. de reg. c. 3.*

Secundo quia vehementer abſonũ apparet, monaſteria monialium vniuſcuiuſdam ciuitatis viginti millium aureorũ reditibus annuis, & eo amplius perfrui, & tamen ob hos reditus adeo copioſos nullam monialem admitti, nec ab his ſuſtentari, niſi pro dote, ſupellectilibus, & expenſis aliis fecũ afferat, vt multi referunt, octingẽtos, qui ſufficerẽt haud dubiè ad emendũ centũ in ſingulos annos ad vitam earum; imo licet eam ſummam tantũ deferret, quæ ſufficere poſſet emendis octoginta aureis, vel ſeptuaginta, in ſingulos annos ad vitã ſatis eſſent, & ad alimenta, & ad veſtes, & etiam ad medicinas. & ita nõ ingrediuntur expenſis monaſterii, ſed ſuis propriis. Poſtremo quod mens Conciliorum ea eſt, ne plures moniales indotatæ, nec dotatæ in monaſteria cooptẽtur, quam ex reditibus monaſteriorum ali poſsint. Et quod in his monaſteriis, in quibus iam admiſſæ huncnumerum excedũt, nullo modo admittantur aliæ, donec, vel euſque decreſcat numerus earum, vel creſcant reditus, vt illi numero alendo, & amplius ſufficiant, id quod aliquorum Prælatorum præſcripto in monaſteriis aliquibus iam ſeruatur poſt Concilii Tridentini definitionem; Et in Carthuſienſibus Cœnobiis ſeruari præcipitur ſtatuto ſtrictiſsimo, quod mire exaggerat Dionyſius K Carthuſienſis.

K *Carth. de ſimo. libro 1. art. 16.*

Dubitatio tamẽ vehemẽs ſuboritur hinc poſsint

ne præfectæ monialium alias admittere ſufficienter dotatas, poſtea quàm expletus ſit numerus earum, quæ poſſunt ali ex annuis redditibus monaſteriorũ.

Pro parte enim affirmatiua pugnat vſus, id enim crebro fieri, cunctis eſt perſpicuum, & conſuetudo eſt optima legum interpres, vt dicit ius. *a* Ex altera verò pugnant iura *b* ſupra allegata, imo ſimoniacũ eſſe innuitur in Iure. *c* Et in quadam Vrbani V. extrauaganti, vt pulchrè ſatis deducit Dionyſius *d* Carthuſianus, aſſeuerans, firmiter à labe ſimoniæ non excuſari, licet nihil aſſumatur pro ingreſſu religionis, nec pro monachiſmo, ſed tãtùm ſuſtentationis gratia, nec excuſari ab hoc monaſterij paupertate. Et ad hæc omnia comprobanda vehementer vrget extrauagans Vrbani V. quam retulit præfatus Dionyſius Carthuſianus. *e*

*a ca. dilectus de conſuetu.*
*b d. c. pericu. & d. c. 3. Concil. Trid.*
*c c. quo. de ſimonia.*
*d Carth. lib. 1. & 2. de ſimonia.*
*e Dyony. li. 1. de ſimon. ar. 7. & li. 2. a. 2.*

Pro reſolutione autem huius difficultatis, Dico primo, expedire quidem, ne plures aſſumantur, cùm id iura cenſeant multo melius, & quod ampliſſimæ dutea, quas aliquæ exhibent in cauſa ſunt, vt quædam, quæ aptæ non ſunt, ingrediantur monaſteria. Vnde fit, vt maiorem in ſpiritualibus faciant iacturam, quàm reportent commoditatem in temporalibus. Quod ſatis demonſtrat Dionyſius. *f* Difficile etiam factu eſt hoc ab omni ſimoniæ labe excuſare. Ita melius, quàm nullus alius author *g* ille ſuadet.

*f Dionyſ. in d. ar. 7.*
*g Dion. lib. 1. & 2. de ſimo.*

Dico ſecundo, quod licet hoc dicamus melius, non tamen vt malum oppoſitum condemnamus, credimuſque poſſe præfectas monaſteriorum, ſine vlla culpa, aliquas ad religiones anhelantes, & aptas, ſufficienter dotatas admittere, etiam vbi ſit expletus numerus earum, quæ ali poſſunt ex redditibus monaſterij, dum tamen ab omni ſimonia caueãt moniales, quæ ſolent aliquid pro ſuffragijs accipere. Primo quia id aſſeuerauit D. Thomas *h* à Caietano expoſitus. Deinde quia nunquã (vt credimus) vel difficilè in Hiſpaniis Dionyſij approbabitur ſentẽtia, vbi quàm plures filias ſuas in monaſteria deferunt, nõ tã religionis gratia, quã ne cogantur nuptui tradere inferioris ordinis hominibus. Rurſus quia etiã D. Thomas tenuit licere recipere virgines dotatas in monaſterijs, in quibus non ſufficerent omnibus, ſi reciperentur ſine dote.

*h D. Tho. vbi Caie. 2. 2. q. 100. art. 3. ad 4.*

Ita autem tempore D. Thomæ id erat cautum, *i* quod modo innouat Concilium Tridentinum, *K* ne admitterentur fœminæ plures in monaſterio, quàm ali poſſent. Vnde ius tam antiquum, quàm nouum exponendum apparet, ne recipiantur indotatæ, vel cũ expenſis monaſterij. Illa autem ſimonia, quæ interuenire ſolet, ſubterfugi poſſit quibuſdam obſeruationibus adhibitis, quamuis difficulter, vt Dionyſius *l* aſtruit. Vnde patres noſtri Ordinis, huius rei pro vtraque parte videntes difficultatem, petierunt ab Innocentio Octauo, qui fuit poſt Vrbanum V. vt moniales ab huiuſmodi anguſtiis liberaret. Qui Pontifex declarauit. *Quod moniales, quia neſciunt diſcernere inter intẽtionẽ primariã quæ cauſat ſimoniã & ſecundariã intẽtionẽ, quæ ipſa non accuſat, nunquam incurrũt ſimoniã, niſi in duobus caſibus. Primus eſt quando paciſcuntur de aliquo dado, vel ſoluẽdo pro ingreſſu, & quado recipiunt inhabiles ob ſpẽ habendi aliquid, quia tunc illa eſt principalis intentio.* Ita habetur in libro Monumenta in Ordinum, & Supplementi; & quia reſpectu dictarum limitationum maximus adhuc moniales patiebantur ſcrupulos, petierunt noſtræ religionis prælati ampliorem circa prædicta conceſſionem à Clemente VII. qui conceſſit, *Quod moniales, ſeu religioſæ exiſtẽtes ſub obediẽtia miniſtri generalis ordinis Minorũ, nullam incurrãt ſimoniam ex pactionibus, & conuentionibus, quas faciũt in receptione intrantium in ordinem ipſarũ, ſuper dotibus recipiendarum pro congruenti & ſufficienti ſuſtẽtatione earum.* Ita habetur in Compendio *n* Priuilegiorũ Mendicantiũ. Quæ verba ibi. *Pro congruenti, & ſufficienti ſuſtentatione earum appoſita ſunt.* Nã paciſcuntur Moniales aliquando ingentem dotem excedentem ſufficientem, & congruentem monialis recipiendæ ſuſtentationem, quia eſt ipſa recipienda ex genere vili fortè maculato habens originem, quas moniales ego in hoc caſu à labe ſimoniæ minimè liberarem. Illud enim tanquam certum eſt tenendũ, quod ex pacto aliquid recipere vltra id, quod eſt neceſſarium ſuſtentationi monialis, iudicio cordatorũ cenſetur eſſe ſimoniacum. Nam ex pacto nihil aliud poſſunt recipere, præter illud, quod alendæ moniali ſit neceſſarium, cu quod ei monaſterium tribuere minimè poteſt, prout notat Nauarius. *o*

*i d. c. periculo.*
*K d. c. 3. §. 25*
*l Dio. li. 1. ar. 7. & li. 2. ar. 2.*
*m In 2. impr. conceſ. in Supple. f. 99. conceſ. 363.*
*n Compen. Med. tit. moniales §. vlt.*
*o Na. vbi ſup. nu. 3.*

Circa prædictam Clementis VII. conceſſionem, eſt notandum, non eſſe alienam à diuina Theologia, nec à ſacris Canonibus, licet enim pro profeſſione non liceat pretium aut exigere aut offerre, cũ religionis ingreſſus, & profeſſio ſit res ſpiritualis. attamen vbi monaſteriũ eſt tenue, neque ad tantum numerum monialiũ nutriendum ſufficiens, nulla eſt ſimonia aliquid pro victu, & veſtitu recipere. Exẽplum qualecunque poſſemus ponere in matrimonio, pro illo nàmque quatenus eſt ſacramentum, nihil poteſt vir ab vxore recipere, poteſt tamen id admittere ad ſuſtentanda eius onera, prout patet in Iure *p*: ex hoc etiã ſit conſequens neceſſe ſimoniam, ſi illa inter moniales libentiùs ſuſcipiatur, quæ ex ſua deuotione largas eleemoſynas monaſterio fuerit elargita, ſicut è contra licitum eſt monialibus, temporalia impendendo beneficia, ſæculares ad deuotionem allicere, vt ſancti monialem habitum induant, tametſi non poſſint pretium dare, vt tale capeſſant religionis inſtitutum, Ita Soto *q* & ante eum Guliel. Rodeanus, clariùs prædicto exemplo dotes pro ſuſtentatione, & oneribus monialium recipiendarum, à ſimoniæ labe defendendo.

*p L. pro oneribus, C. de iure doti.*
*q Soto. li. 9. de iuſtitia. q. 8. art. fin iuxta fi. Guliel. Rodeanus de ſimon. c. 12. nu. 4. & 5.*

## ARTICVLVS II.

### *Vtrum quando monaſterium eſt locuples, vt poſſit perſonas, quæ recipiuntur, alere, ſimoniacum ſit pretium, id eſt, dotem exigere.*

RESpondeo dicendo, videri eſſe ſimoniacum, nam videtur, quod nõ alia ratione huiuſmodi exactio ſit, quàm propter monialium alimenta, & ita vbi aliunde ſuppetunt, apparet pretium pro ingreſſu religionis exigi. Quod quidem argumentum Doctores omnes ferè canonici iuris, vt videre eſt apud Syloeſtrum *r* in partem cogit affirmatiuam. At doctiſſimus Soto *ſ* contrariam ſecutus partem ait, opulentiam monaſterij nihil prorſus facere, vt quæ in paupere non erat ſimonia in diuite monaſterio ſimonia cenſeatur. Et ratio eſt patentiſſima, nam ſimonia ſpeciem ſortitur ex obiecto, nempe quia ſpirituale, ſcilicet profeſſio ipſa, vẽditur pro re temporali, ſi autem illud cauetur, & pecunia nõ niſi pro victu recipitur, etiã ſi monaſteriũ illo ſubdito nullatenus egeat, poterit quidẽ eſſe peccatum auaritiæ, non tamẽ ſimoniæ: ſed hoc tantũ ait eſſe fatendũ, quod tunc præſumitur ſimonia, nã ſi victus eſt abũdans, præſumitur pecuniã recipi pro ingreſſu, prout optimè cõuincit Sylueſter *t*. Quocirca ait Soto monaſteria ditiſſima, quæ pauperes recipere abſque pretio renuunt, eòque ingẽti, profecto citra ſcandalum facere id nõ poſſunt, maximè tunc, quando videntur pecuniam recipere non, pro ſuſtentatione, ſed aliis cauſis, nempe quia puella nõ

*r Syl. ver. ſimon. §. 15.*
*ſ Soto li. 9. de iuſt. q. 6. art. fi. iux fi.*
*t Sylu. vbi ſu.*

eſt

eſt tam bono ſanguine orta, aut eſt alia notata infamia, aut deformitate. Hæc enim pretio in connubio æſtimare, vix ſine ſimoniæ labe elui poteſt: atque hoc demum ſi conuentus, vt ſuã amplitudinem, & magnificentiam clariorem reddat, auctiora exigunt pretia.

## ARTICVLVS III.

*Vtrum prælati monialium poſſint taxare dotes.*

RESpondeo dicendo, quod cum dotes conſtituantur maritãdis matrimonio carnali pro oneribus matrimonij: ita conſtituendis maritandis virginibus matrimonio ſpirituali cum Chriſto Domino ſponſo in profeſſione regulari conſtituuntur, & paciſcuntur dotes pro oneribus monialis. Vnde videndum eſt, vtrum dotes pro maritandis matrimonio carnali, poſſint à Principibus ſæcularibus taxari: inde enim indagabimus, quid dicendum ſit de dotibus pro matrimonio ſpirituali aſſignatis. Pro cuius rei explicatione aduertere oportet, quod Hippolytus à Marſilis *a* ſcribit, legem à Laicis ſancitam qua prohibentur parentes dare filiabus dotem certam, atque taxatam quantitatem excedentem, nullam eſſe ex eo, quod impediat libertatẽ matrimonij quod ait Couarruuias *b* ſe non credere, nullã enim pœnam prædicta lex contrahenti matrimonium iniungit, neque prohibet contrahi coniugia: ſed ad reipublicæ vtilitatem parentibus occurrit, qui ſtudio trahendi filias in coniuges maritis genere, & nomine, atq; diuitiis ſublimioribus, maria (quod aiũt) & montes aureos promittunt. Hinc inuictiſſimus Cæſar Carolus Hiſpaniarum Rex Anno Milleſimo quingenteſimo, trigeſimo quarto, in Cõcilíis Madritij habitis, lege lata definiuit, quanta in his regnis eſſet filiabus aſſignãda dos à parẽtibus; cui decisioni plurimum cõuenit, quod notat Felinus *c*, & Curtius ſenior: ſic & à Venetis ſtatutum eſt, ne quantumuis diues Patricius vltra ſex millia ducatorum aureorum dotis nomine filiæ auſit dare, vti refert Poſtellus *d*. Iſtas vero leges, quæ de dotibus conſtituendis præſcribunt mediocrẽ quantitatem, vtiles eſſe tradit Ariſtoteles *e*, & in Hiſpania à Gothis latas fuiſſe hac de re conſtat in foro *f* iudiciali, præſertim à Reciſuindo Gotthorum Rege. Et ita factũ eſt ſtatutum Romæ de taxatione dotium, quod refert Matthæus in Scholiis ad conſtitutiones Pontificales Pij V Pontificis Maximi. Qui Summus Pontifex ſequentem Conſtitutionem *g* in confirmationem dicti decreti edidit dicens.

*a Hippoly. ſingu. 189.*

*b Couarr. de ſponſa. 2. p. ca. 3. fol. 293. c. 2*

*c Felin. in c. Eccleſ. ſancta Maria. n. 58. de conſt. Curtius ſen. conſ. 27. nu. 28.*

*d Poſtel. li. de magiſt. Athenienſ. c. 22.*

*e Ariſt. lib. 2. polit. c. 7.*

*f Lib. 3. tit.*

*g Habet. in conſt. Pont. ſ. Pij V. conſtit. 14. fo. 222.*

Pius Papa V. Motu proprio, &c. *Quoniam nos pluries iuſtis cauſis moti cohortati ſumus dilectos filios noſtros conſeruatores cameræ almæ vrbis, & populi Romani, vt vellent in modum publici ſtatuti moderari, ac limitare quantitatem vſque ad quam in futurum aſcendere poſſẽt dotes mulieribus in ipſa vrbe inter Romanos, ſeu inter eos, & exteros alioſque ſupra ſcriptas conſtituendæ, ac dandæ, ipſiuſque propterea in diuerſis eorum etiam publicis conſiliis negotio tractato prius curam ſacerdoti moderationem, & limitationem præd. ſtam, illãque cum pœnis, capitulis, & clauſulis opportunis inſtituti redigendam conſeruatoribus, & aliis ſuperius deſcriptis demandauerint, & præinſerta ſcriptura ſic vt ſupra exẽplata eſt in eodem publico cõſilio lecta, & mature diſcuſſa fuerit per ipſum Conſiliũ approbata, & in modum publici ſtatuti publicata. Nos cupientes, vt inuiolabiliter obſeruetur, motu ſimili ſtatutum ipſum ſubſcriptum prout iacet cum omnibus ſupra ſcriptis ordinationibus in omnibus & per omnia etiam Apoſtolica authoritate ex certa noſtra ſcientia perpetuo laudamus, approbamus, & confirmamus, &c.* Ecce quomodo ad vtilitatem publicam pertinet, vt dotes pro maritandis taxẽtur, & ideo poteſtas ſæcularis hoc potuit efficere. Videamus igitur, vtrum idem dicendum ſit de dotibus pro maritandis virginibus ſpiritualiter aſſignandis; & dicendum eſt, quod prælati ipſarum monialiũ eas moderari, & taxare iure optimo poſſunt, cum hoc ad publicam ipſarum monialium vtilitatẽ pertineat, ne augmentata dotium quantitate aliquæ aptæ, & habiles ab ingreſſu religionis retrahantur, & aliæ inhabiles, & minus aptæ ad religionem, propter exceſſiuas dotes, cum maximo ipſius religionis detrimento, recipiantur. Hoc etiam oportet, & eſt neceſſarium ab ipſis fieri, Nam cum dictæ dotes pro ſuſtentatione monialium aſſignentur, alias ſimonia committetur, ſi pro profeſſione religionis offerantur, maxime neceſſarium eſt, vt fiat lex, & ſtatutum, quo ipſæ dotes taxentur, ita vt ſolùm pro ſuſtentatione congruenti recipiantur, iuxta Sacros Canones, & conceſſiones Apoſtolicas, de quibus in ſuperiori articulo fecimus mentionem: imo tenentur prælati ipſam legem facere ne ignaræ moniales in petendis exceſſiuis dotibus ſimoniæ labe inuoluantur, & ſcandalum inferant ſæcularibus, & ita vſu receptum eſt, in religionibus dotibus taxationem apponere.

## ARTICVLVS IV.

*Vtrum ipſi prælati poſſint taxare aliquam particularem dotem, ſine conſenſu monialium, & monaſterij*

RESpondeo dicendo, quod ipſi prælati poſſunt edere legem ipſarum dotium taxatiuam, iuxta congruam vniuſcuiuſque monialis ſuſtentationem, & ſicut dotes pro maritandis carnaliter conſtituuntur, & taxantur, non debent taxari dotes, pro virginibus ſpiritualiter cum Chriſto Domino deſponſandis. Dotes enim pro maritãdis carnaliter debẽt conſtitui pro modo facultatum, & dignitatis natalium viri, ac mulieris, ita vt dos menſuram non ſumat à quantitate legitimæ, quia tunc certa eſſet, ſed menſuram recipit a qualitate viri, & vxoris, atq; ita minus legitima conſtitui poteſt, iuxta quaſdam Leges *b*, & ne fluctuent aliqui in his taxationibus inter varias Doctorum ſententias nauigantes, regionum conſuetudinibus multum virium referendum eſſe cenſeo, ita vt illa videatur ſufficiens dos, quæ conſtituitur ſecundum morem regionis, vt tradunt Corneus *c*, & egregiè Socinus ſenior, Pariſius, & Rolandus. Quæ omnia arbitrio prudentium, & expertorum relinquantur. Debent igitur taxari dotes, pro virginibus ſpiritualiter deſponſandis non ſecũdum facultates monaſteriorum, & nobilitatem, & ignobilitatem ipſarum virginum, ſed ſecundum congruam ipſarum ſuſtentationem, quæ arbitrio boni viri relinquenda eſt, nec de hoc poteſt fieri lex vniuerſalis, ſed in vna quaque Prouincia ſecundum valorem earum rerum, quæ pro ſuſtentatione, & alimentis requiruntur, faciẽda eſt taxa ſpecialis, Minor enim dos requiritur in Regno Galliciæ, vbi ea minori precio æſtimantur, quam in oppido Madritij, & alio ſimili populoſo loco, vbi ea multo carius venduntur, & maior dos requiritur pro anu, quam pro iuuencula, cum ad ſuſtentationem anus, plura requirantur. Deniq; hæc taxa, vt ſit iuſta, & prudentialis ſecundum loca, & tẽpora, & perſonas debet præſignari: quam debent prælati monialibus publicare, vt ipſæ moniales ſciãt, quomodo debeant in his recipiendis incedere, ne crimine ſimoniæ afficiantur, petentes multo plus dotis à Nouitia volã

*b L. cũ poſt §. gener. ff. de iure dot. l. ſi filia deleg. 3.*

*c Corn. coſi. 3. n. 3. lib. 3. Soſcin. conſ. 59. nu. 30. lib. 4. Pariſius conſ. 62. col. vlt. li. 2. Rolan. 86. nu. 16. li. 1.*

ti ingredi religionem, quàm conceſſiones Apoſtolicæ permittunt paciſci, & poſtulari.

Ex his infero, quod non tenentur dicti prælati facere legem generalem, imo iniquè agent ipſam generalem conſtituentes, prout dictum eſt: tenentur ergo illam facere ſecundum loca, & tempora, & perſonas. Neque vt illa valeat, neceſſe eſt, vt publicetur, ſicut ad validitatem legum neceſſe eſt publicatio earum, ſecundum iuris ſolennitatem, prout dictum eſt in primo tomo, ſed eſt neceſſaria earũ publicatio, vt ipſa, vt lege coercitiua aſtringâtur, ita vt ab ea ſine nota peccati, & ſimoniæ non poſſint reſilire moniales. Vnde ſi prælati in occulto inſciis monialibus, & earum prioriſſis, aut Abbatiſſis aliquam taxauerint, & limitauerint dotem particularem, propter aliquas cauſas ad id ipſos mouentes, talem taxam valere puto, dummodo taxata dos pro ſuſtentanda moniali ſufficiens reputetur. Fateor enim ipſos prælatos in tali diminutione dotis ſine conſenſu monialium à tramite ordinario receſſiſſe, cùm nunquam dos particularis diminuatur, & in aliquo deficiat, niſi conſenſus prioriſſæ, aut Abbatiſſæ ad minus interueniat. At hic prælatorum defectus in hoc caſu non eſt ſufficiens cauſa, vt taxa ab ipſis facta illegitima, & iniuſta iudicetur, ſi ſecundum conceſſiones Apoſtolicas ipſa ſecundum ſe conſiderata ſit legitima, & pro congruenti ſuſtentatione monialis ſatis ſatia.

Neque his obſtat, quod prælati regulares nõ poſſunt remittere, quod monaſteriis monialium debetur, ſine conſenſu ipſarum monialium iuxta ea, quæ tradunt Doctores agentes de alienatione rerum Eccleſiaſticarum, & ſic videtur, prælatos regulares remittere non poſſe partem dotis promiſſæ, & per ſcripturam debitæ, ſine conſenſu earundem monialium. Nam reſpondetur hoc argumentum habere locum, quando ipſi prælati vellent remittere id, quod ipſis monialibus debetur ratione alicuius venditionis, locationis, & teſtamenti. Cum enim monaſterium in his habeat ius quæſitũ, non poteſt tale ius auferri ab ipſo ſine conſenſu monialium, quod omnes velint nolint tenentur fateri, aut illud, quod debetur monaſterio ratione dotis promiſſæ, poteſt ex parte remitti à prælatis regularibus, etiam cõtradicentibus monialibus, dũmodo dos diminuta pro congrua monialis receptæ ſuſtentatione ſufficiat, tunc enim monaſterio nulla iniuria irrogatur, cum ipſi illud ſuppeditetur, quod ſecundum conſtitutiones Apoſtolicas illis recipere permittitur iuxta ea, quæ in articulo ſecundo explicauimus.

Querela autem monialium in hoc caſu ſi proponatur, arguit, proh dolor, ipſas ea, quæ ad earum ſtatum concernunt, penitus ignorare, quia conſuetudo petendi, & paciſcendi dotes pro monialibus, ita inualuit, vt in earum poſtulatione, & pacto in nihilo ſcrupulentur. Ita paciſcentes ſuper dotibus pro religionis ingreſſu, ſicut paciſcuntur pro aliqua quacunque re monaſterij, pro altera appreciata commutanda; & ſic in initio quando dotes peti conſueuerunt, talis reclamatio monialium in hoc caſu ſcandalum maximum cauſaret; at modo non ſolùm non generat, imo à viris doctis, & in religione bene meritis approbatam vidi in facti contingentia quã ego quoque aliquando admiſi, cũ ipſi prælati inſciis monialibus eã in occulto faciẽtes à via ordinaria diſcedant; via enim extraordinaria in regimine turbationem in communitatibus ingerit. At ſi talis querela de iniuſtitia dictæ taxæ in abſcondito factæ proponatur, dicendo prælatos ad id ſine conſenſu monialiũ minimè poteſtatem habere, legitimis ad id cauſis ſuadentibus, talis querela minimè locum habere debet, ſi per eã nihil monaſteriis detrahatur, quod ad congruam monialis recipiendæ ſuſtentationem eſt neceſſarium, quod ipſi prælati poteſtatem habentes ſuper temporalibus, & ſpiritualibus monialium vigilanter aduertere tenentur, ne ipſis monialibus in temporalibus aliqua fraus inferatur, & ne, quod magis oportet, in ſpiritualibus aberrent, peccatum ſimoniæ committentes.

## ARTICVLVS V.

*Vtrum dos ante profeſſionem monialiũ poſſit recipi.*

RESpondeo, quod Concilium Tridentinũ *a libertati profitendi in religionibus maximè inuigilans decernit ne quid ante profeſſionem excepto victu, & veſtitu Nouitij, vel nouitiæ illius temporis quo in probatione eſt quocunque prætextu a parentibus, vel propinquis, aut curatoribus eius monaſterio aliquid ex bonis eiuſdem tribuatur, ne hac occaſione diſcedere nequeat, quod totam vel maiorem partem ſubſtantiæ ſuæ monaſterium poſſideat, nec facilè ſi deceſſerit id recuperare poſſit, quin potius præcipit Sancta Synodus ſub anathematis pœna dantibus, & recipientibus ne hoc vllo modo fiat & vt abundantiùs ante profeſſionẽ omnia reſtituantur, quæ ſua erant, quod vt rectè fiat Epiſcopus etiam per cenſuras Eccleſiaſticas, ſi opus fuerit, compellat.* Hæc Concilium. *a Trid. ſeſ. 25. de regu. 16.*

Circa quod decretum eſt notandum, quod non incurrunt excommunicationem parentes, & curatores Nouitij, aut nouitiæ, qui ante profeſſionẽ aliquid mutuant, aut cõmodant monaſterio, recipiendo à dicto monaſterio pignora, aut ſufficientẽ fideiuſſionẽ, ita, quod ſi Nouitij nolent profiteri, facilè datum, & acceptum poſſit recuperari: mutuũ enim, & commodatum actus eſt liberalitatis, quem a Cõcilio tolli minimè puto, ipſius Concilij ratione ceſſante, mens enim Concilij (vt conſtat ex eius verbis ibi, *ex bonis eiuſdem tribuatur*, & ibi *ne facile ſi deceſſerit id recuperare poſſit*) eſt ne à traditione rerum ſuarũ ipſi monaſterio facta profitendi coactè ſumant occaſionem.

Ex quo colligitur, quod non prohibet Conciliũ dictum mutuũ, neque commodatum, quod ratione pignoris, aut fideiuſſoris facile poteſt recuperare. Nec in hoc caſũ cõmittitur ſimonia, commodatum enim, & mutuum ſæpè gratia gratitudinis fiunt: & ſicut non cõmittit ſimoniam, qui commodat Epiſcopo, principaliter vt ei morem gerat, & ipſi benefaciat, etiam ſi ex hoc ſeruitio intelligat, ſe apud ipſũ gratiã conſecuturũ, vt latè tradit Naua. *b* ſic non incurrit excõmunicationem, qui aliquid cõmodat monaſterio, vt ipſi morem gerat, & ipſi bene faciat, licet intelligat, & certò credat, quod ex collatis beneficiis obligatur ad bene tractandum, & ad mittendum eius filium, aut cognatum ad habitũ regularem. Ex quibus colligitur, quod prælatus, aut prælata recipientes dictum commodatũ, & mutuũ prædicto modo, nullatenus propter hoc anathemate innodabuntur. *b Nau. c. 23. n. 100.*

Neque his obſtant verba Concilij, ibi. *Quocumque prætextu*, quæ verba generalia videntur quãcunque donationẽ, & munus excludere quocũque modo, ſiue ratione mutui, aut commodati recipiantur. Nam reſpondetur, quod verba generalia debent reſtringi, & limitari ſecundũ mentẽ legis, cui apponũtur: & ita hæc verba generalia (*quocunque prætextu*) debent gloſſari, vt intelligantur de prætextu ficto, quo mens legis poſſit fruſtrari, ſcilicet quando aliquid datur ratione mutui, aut cõmodati ſine pignore ſufficienti, aut fideiuſſore ita, vt poſſit difficiliter mutuatum, aut commodatum repeti, propter quod ne paupertate opprimatur, quis profeſſionem emittere cogatur.

ARTI-

Digitized by Google

## ARTICVLVS VI.

*Vtrum monaſteria monialium, immodicas dotes pro ingreſſu monialium recipientia, cum pura conſcientia poſſint retinere.*

RESpondeo dicendo, quod licet in ſuperioribus dixerimus, dotes pro maritandis carnaliter aſſimilari dotibus pro maritandis ſpiritualiter promiſſis, in hoc tamen parificari minimè puto. Nam vt viri doctiſſimi affirmant recipientes dotes exceſſiuas, quando carnaliter maritantur, in foro conſcientiæ minime exceſſum reſtituere obligantur, antequã repetatur, ꝙ ſi petatur, in cõſcientia reſtituere tenentur, prout reſoluit doctiſſimus Corduba. *a* At monaſteria exceſſiuas dotes recipientia, ipſarum dotium exceſſum reſtituere tenentur, cum ſecundum Sacros Canones, & conceſſiones Apoſtolicas, pro ſuſtentatione ſufficiente monialis dotatæ tantum licitæ indicentur, prout latè dictum eſt in ſuperioribus, & exceſſus in his ſimoniacus reputetur. Quod probatur, nam ille, qui cum pacto expreſſo vendidit ingreſſum religionis, ad reſtitutionem obligatur illius, quod ſimoniacè recepit, prout tradunt Panormitanus, *b* & Caietanus, quod notabile dicit Angles. Videant autem moniales, & prælatæ earum, qua facultate exceſsiuas dotes recipiant, cum limitatæ, & taxatæ ipſis concedantur ipſarum enim exceſſum reſtituere tenentur, niſi ipſe exceſſus ipſis liberaliter, ſine aliquo expreſſo tacito, aut præſumpto pacto, gratia gratitudinis, aut eleemoſynæ, concedatur, tunc enim, cum ceſſet ſimonia, & eius præſumptio, etiã reſtitutio ceſſabit.

*a Cordub. de caſibus conſc. q. 1.*

*b Pan. in ca. vlt. de ſimon. Caie. in ſumma ver. excõ. caſu 27. Angles in flor. b. 2. in q. quis a reſti. ſit li. ar. 2. dub. 5.*

## ARTICVLVS VII.

*Vtrum Abbatiſſa poſſit recipere certam pecuniæ quantitatem, donec conuentui dos promiſſa pro nouitia profitente ſoluatur.*

REſpondeo dicendo, ſæpe poſſe contingere, vt dos promiſſa pro nouitia religionem ingreſſa non poſſit ſolui, & ne eius differatur profeſſio, obligatus ſoluere dotem promittit ſe quotannis, vſque ad eius ſolutionem, daturum v. g. quinquaginta aureos, quæritur modo vtrum Abbatiſſa, & conuentus hanc promiſſionem acceptare, & præfatam quantitatem quotannis bona conſcientia recipere poſſint.

Pro huius difficultatis reſolutione, arguendo de dote promiſſa pro matrimonio carnali, ad dotem promiſſam pro matrimonio ſpirituali, adeſt nobis quædam Decretalis *c* ex cuius intellectu noſtræ quæſtionis vera pendet definitio, in qua Innocentius Tertius ait generum, ad fructus poſſeſsionum quæ ſibi a ſocero ſunt pro numerata dote pignore obligatæ, computandos in ſortem principalem, nõ eſſe compellendum, cum frequenter dotis fructus non ſufficiant ad onera matrimonii ſupportanda. Circa quam decretalem quærunt Doctores, quid dicendum ſit, vbi dote promiſſa, & eius ſolutione dilata, maritus cũ promiſsione dotis paciſcitur vltra ſortem certam quantitatem quotannis ſibi ſoluendam interim, dum non fuerit ſoluta dos. Nam quidam cenſet pactionem hanc illicitam eſſe, neque in hac ſpecie eſſe admittendam deciſionem præfatæ decretalis, cum nihil de fructibus pignorũ id eſt de re incerta vltra ſortem recipiendis tractetur, & ideo ſecus ſit reſpondendum vbi certa quantitas in pactum vltra ſortem deducta fuerit, huius opinionis ſunt Ioannes *d* Andreas, Cardinalis, Ioãnes de Lignann, & Ambroſius Euignate, quam eſſe communem allegando alios teſtatur Couarruuias. At contrariam ſententiam veriorem eſſe aſſerit Couarruuias, quod ſcilicet ab initio contractus intereſſe veriſimile in pactũ deduci poſsit, & ita tenuit Calderinus *e* Ancharranus, Abbas, & Baldus nouellus, & hanc dicit etiã communẽ Couarruuias, quã probant ex ratione decidendi præfatæ decretalis, in qua fructus pignoris dati pro dote ſoluenda non eſt in ſortem computandus, cum intereſſe lucri, ceſſantis, & damni emergentis æquale ſit fructibus ipſius rei datę in pignus veriſimiliter, licet non exactè. Intereſſe autem damni emergentis id communiter appellatur: quod creditori ſecutum fuerit ea ratione, quia dos ſoluta ab initio non fuerit, & ob id damnum patrimonii, & rerum paſsus fuerit, coactus equidẽ ſub vſuris, licitis, aut annuis reditibus pecuniã quærere, ad ea onera ſubleuanda, quæ ex dotali pecunia poſsẽt cõmudè tolerari. lucri verò ceſsantis intereſse illud eſt, quòd ipſe creditor poſset inſpecta ſolita induſtria, & ipſius prouinciæ qualitate, & conditione ex pecunia dotali ſtatim ſoluta acquirere, prout aſserunt Doctores ſuperius citati dicentes, ex ea ratione decidendi inferri, dictam decretalẽ non tantum obſeruandã eſse in genero erga ſocerũ, ſed etiam in quocunque extraneo, cui dos promiſſa fuerit, nec hoc eſse ſpeciale priuilegium dotis, cum a ratione intereſse id procedat, quæ quidem ratio efficax eſt, vt aliquid vltra ſortem iuſtè recipi a creditore poſsit.

*c c. ſalubriter de vſur.*

*d Andreas Card. de leg. in 14. Con. l. 3. var. c. 1. nu. 3.*

*e Calde. Anchar. & Abb. in d. c. ſalubr. Bal. nouellus de dote 7. par. priuil. 3.*

At hanc rationem decidendi ad præfatam decretalem minimè admittit Doctiſsimus Sotus, *f* cũ hæc ratio ſit generalis in omnibus contractibus factis inter perſonas, quæ poſsunt agere de lucro ceſſante, & de dãno emergente, & decretalis aliquid tribuit genero in fauorem matrimonii, vt patet ex eius verbis, vbi, *cũ frequenter dotis fructus non ſufficiũt ad onera matrimonij ſupportanda.* Et ait Sotus, quod Doctores ſuperius allegati nullatenus intellexerunt decidẽdi rationẽ ſuperius allegatã, & quid nã eſset onera matrimonii ſuſtinere, non enim eſt, vt ipſimet putant ſolum alere vxorẽ, & familiã, ſed eſt eam alere ſeruata dote, tenetur enim maritus de integra dote vxori, & quia præter dotem tenetur illam alere, etiam ſi non ſit negotiator, recipit iure fructus pignoris, dũ ſoluitur dos, quia præſumitur quod aliquid illa dote emeret, vnde illa ſalua vxorium onus ferret, & ideo quædã lex *g* docet, quod quando pater alit filiam non poteſt gener recipere fructus pignoris, quod autem maritus teneatur alere vxorem ſalua dote, colligitur clarè ex multis legibus *h*, definientibus, rempublicam docere dotes feminarum eſſe ſaluas. Qua ratione decidendi Soti attenta, videtur quod Abbatiſſa præfata non poſſit recipere dictam quantitatem, nec talem facere pactionem; licet enim teneatur alere monialem, & onera huius matrimonij ſpiritualis ſupportare, non tamen tenetur dotem ſaluam, & incolumem ſeruare, & receptio præfatæ quantitatis per dictam decretalem eſt licita, quia datur pro alimentis, integra ſemper, & illæſa ipſa dote permanente. Et licet ipſarum monialium ſuperiores ſub grauibus pœnis ſuis literis præcipiant, vt dotes datæ pro monialibus profitentibus conſeruentur, emendo ex eis aliqua immobilia, quorum fructibus ipſæ moniales alantur, & onera earum ſupportentur, hoc tamen raro executioni punctualiter, & rigoroſe mãdatur, cum

*f Sot. li. 6. de iuſt. q. 1. ar.*

*g l. pater. ff. de doli mali & met. excep.*

*h l. reipub. l. plerumque, l. res in dotem, ff. de iu. dot.*

ita

Digitized by Google

ita ſint monialium monaſteria onuſta debitis, vt omnes dotes antequam ſoluantur, creditoribus debeantur. Et licet hoc eueniat per accidens contra id, quod a ſuperioribus eſt ordinatum, & ex natura rei ſecundum bonum regimen debet fieri, non propterea iudicare debemus omnino prædictum contractum eſſe licitum, tum quia licet eueniat per accidens, id tamen ſæpiſſimè contingit, & vt melius dicam ſemper, tum etiam quia, vt iudicemus aliquid eſſe peccatum, non debemus recurrere ad id, quod ſecundum bonum regimen debuit fieri, ſed ad id, quod vt plurimum fit, vnde cum communiter dotes pro monialibus datæ ſtatim conſumantur, debita creditoribus ſoluẽdo, & ſic ipſæ, & illæ ſaluæ non permaneant, non poſſumus, attento intellectu Doctiſſimi Soti, talem pactionem Abbatiſſæ ex dicta decretali ita confirmare, vt nihil ſcrupuli remaneat, quibus ſic præfatis, vt meam ſententiã poſsim in hac parte interponere, eam aliquibus concluſionibus præcludendam cenſui.

Prima concluſio, licet ratio decidendi allata a Doctiſsimo Soto ſit vera ad præfatam decretalem non tamen ratio decidendi communis allata a Couarruuias, & ab aliis canoniſtis, in ſe poteſt inficiari, in quantum ait, quod ratione damni emergentis poteſt de certa quadam quãtitate paciſci, ipſi damno proportionata hæc enim conuentio in omnibus contractibus admittitur, & vt licita ab omnibus iuſtificatur, & in omnibos perſonis cuiuſcumque cõditionis paciſcentibus locum habet, cum omnes iure optimo poſsint damnum ipſis imminens euitare dummodo in euitando metas iuris naturalis diuini, & humani non tranſgrediantur, verum eſt tamẽ quod ratio deſumpta ex intereſſe lucri ceſſantis, nõ ita eſt vniuerſalis, cum ſolùm in mercatoribus, & negociatoribus certis adhibitis limitationibus admittatur, & in monaſteriis facientibus aliquem cõtractum, in conſideratione nõ debet venire cum ipſis ſit de iure prohibitum negociari, & præfata decretalis, ſi in intereſſe lucri ceſsantis ſuã fundaret deciſionem, ſolum ſecundum Sotum haberet locum in his, quorum eſt pecuniam negotiando trac̃tare, quod ab Eccleſiaſticis, & regularibus debet eſſe maximè alienum, nam Eccleſiæ mos, & cõſuetudo eſt non exigere vſuras, neque vnde licitè poſſent, & ſic dicitur in quodam decreto *a*, abſit vt Eccleſia cum augmento recipiat, quod de terrenis rebus videtur admittere, & lucra damnis quærere.

*a c. fraternitas 12. q. 2.*

Secunda concluſio, ſi attendamus ad rationem deſumptam ex damno emergente, præfata decretalis videtur, quod poſsit habere locum in noſtro caſu, & quod Abbatiſſa poſsit paciſci de certa quãtitate, donec monaſterio dos ſoluatur dummodo ipſa quantitas non excedat in aliquo damnum, quod ex dilata ſolutione conuentui euenit de facto, vt verbi gratia ſi cum ipſa dote deberet emere cenſum, aut redimere aliũ ſuper poſseſsionibus conuentus impoſitum. Hanc opinionem in ſimili tenet, expreſsè Medina *b* in ſua cõfeſsorum inſtructione. Dixi dummodo ipſa quantitas nõ excedat in aliquo damnum, quod ex dilata ſolutione conuentui euenit de facto, nã ſi excedat in aliquo, iã Abbatiſsa, & conuentus non poſsunt a labe vſuræ omnino excuſari, & vt ab ſpecie ipſius omnino excuſentur, duobus modis hoc fieri poteſt, primo vt dominio cenſus debiti a conuentu ſoluatur quantitas ſolita ſolui quotannis, nõ ab ipſo cõuentu, ſed ab illo, qui dotem ſoluere tenetur, vſque dum ipſa dos conuentui ſoluatur, ſecundo quod cenſus aliquis conſtituatur ſuper re aliqua immobili debẽtis dotem, cum quo cenſu correſpũdere debet monaſterio, donec dos integra reddatur. Nec obſtat, quod hic non interuenit pecuniæ numeratio ante Notarium, propter quod ipſe cenſus ſecundũ conſtitutionem Pij V. non valet, nam hæc conditio de numerata pecunia ad validitatem cenſus iam non eſt in vſu, prout ego in noſtra explicatione cruciatæ, declarando conſtitutionem Pij V. loquentem de cenſibus, manifeſtaui. Dixi conſtituatur ſuper aliqua re immobili, ſi enim non conſtituitur ſuper re immobili, erit cenſus perſonalis, a ſacris canonibus condemnatus.

*b Med. lib. 1. §. 26. de los cõſos fol. 147.*

Tertia concluſio, in monaſterijs, in quibus dotes ſtatim conſumuntur, non conſtituendo cenſus, aut eos redimendo, ſed tantum ſoluendo debita contracta, aut contrahenda, talis pactio non eſt admittenda, quia in his, vt ſupponitur, non agitur de aliquo damno euitando, quod ex dilatione ſolutionis debet cõtingere. Denique prælati tales pactiones minimè debent admittere, ne de peccato vſuræ, aut ſaltem auaritiæ a maleuolis monaſteria monialium arguantur. Et quando id permiſerint ratione damni certi emergentis, magna conſiderati one opus eſt.

## ARTICVLVS VIII.

*Vtrum illa, quæ ingreſſa monaſterium conuenit cum illo, quod loco dotis habeat hæreditatem, quæ ei contingebat poſt mortem matris, & profeſſa eſt, ſit vere religioſa, ſi ante ingreſſum religionis matre petente ſuam legitimam renunciauit, & vtrũ cum licentia ſui prælati poſſit eſſe extra monaſterium, vt ibi alatur.*

RESpondeo dicendo, quod hæc eſt verè religioſa, nec obſtat, quod conuentus ſit ab ea deceptus & etiam a matre, promittentibus, & aſſerentibus matri in bonis ſucceſſuram, quo dolo deceptus cõuentus admiſit eam ad profeſsionẽ, & deceptus non videatur conſentire, argumento cuiuſdã legis, *c* nam hæc deceptio, & dolus non faciunt profeſsionem nullam, tum qui vera eſt profeſsio eius, qui circumuentus ab Abbate, vt bona eius quærerentur monaſterio, profeſſus fuit in illo, licet bona eius non debeantur monaſterio, vt ſacri Canones *d* determinant, tum quia matrimonium contractũ per errorem fortunæ vel qualitatis valet, ſi non erratur in perſona, iuxta eoſdẽ *e* ſacros canones, per quos, & alia id affirmat communis Doctorum opinio, & tradit Nauarrus. Verum tamẽ eſt, quod probabiliter dici poteſt, quod licet profeſsio teneret conuentus tamen poſſet denegare illi alimenta, donec detrahantur illi bona in dotem ſeu alimenta promiſſa ſicut etiam dolus ex parte prælati vel conuentus efficit, ne monaſterium debeat habere bona ingreſſi, licet ipſius profeſsio valeat, prout dicitur in Iure *f*, ita e contrario dolus ingredientis dicitur efficere, ne monaſterium teneatur illum alere, licet profeſſio teneat. Tum quia maritus, cui promiſſa eſt dos, non tenetur vxorem accipere, & alere donec actu ei ſoluatur, imo & acceptam poteſt expellere, vt Panormitanus *g* poſt alios annotauit, & copioſiſſime tradit Ioannes Lupus.

*c l. ſi. per errorem. ff. de iuriſd. omn. iudic.*

*d c. conſtit. 20 q. 1.*

*e c. c. § ſicut ergo 26. q. 1. communis in 4. diſ. 30. Na. in man. c. 22. nu. 32.*

*f d. c. conſtit.*

*g Panormi. per tex. ibi in c. per veſtras n. 4. de donat. inter vir. & vxo. & ibi Lupus fo. 173. ver. ex his.*

Nec hæc cauſa ſufficit vt prælatus poſſit dare licentiam dictæ moniali, vt ſit in domo matris, nulla infirmitate id ſecundum ſacros canones poſtulãte cum ipſa alimenta poſsint iuridicè peti ab ipſa matre, vt intra clauſuram ipſa monialis alatur, vt celigitur

Igitur

Digitized by Google

ligitur ex traditis a Nauarro. *a* Quæ alimenta licet in iudicio minimè ipſi moniali adiudicentur, non poſſunt efficere vt propterea a monaſterio ipſi moniali concedatur egreſſus; monaſterium enim ipſam, vt vere membrum ſui corporis, tenetur ſuſtentare, & neceſſariis prouidere.

*a Nauar. li. 3 conſ. tit. de regulari. conſi. 40.*

## QVAESTIO XLIX.

### De Eccleſiis regularibus, quantum ad ædificia, in vndecim articulos diuiſa.

*Circa quam quæſtionem vndecim quæruntur.*

1 *Vtrum prioribus conuentualibus incumbat in eorum conuentibus ædificia erigere.*
2 *An ſit melius, & Deo acceptius fundare Eccleſiam collegiatam regularem mendicantium, quam collegiatam ſæcularem cæteris paribus.*
3 *Vtrum regulares poſſint ædificare ſine licentia ordinarij.*
4 *Vtrum poſſit mutari Eccleſia, & monaſterium de vno loco in aliũ ſine licentia Papæ, & diœceſani.*
5 *Vtrum Eccleſiæ, & monaſteria poſſint ædificari alijs Eccleſiis fratrum vicina.*
6 *Vtrum Deo dicatæ Eccleſiæ, & monaſteria perpetua eſſe debeant, ita vt ad profanos vſus non poſſint transferri.*
7 *Vtrum monaſterium deſertum a fratribus, minoribus pertineat ad fratres, aut ad eius fundatorem.*
8 *Vtrum priuilegium quod conceditur religioſis ædificandi monaſteria ſine licentia ordinarij ex non vſu per decennium amittatur.*
9 *Vtrum ſint excommunicati regulares qui ſine licentia Papæ noua loca ad habitandum recipiunt.*
10 *Quomodo ſit intelligendum præceptum impoſitum religioſis ex redditibus monaſterij ædificandi, cum ad pinguiorem peruenerit fortunam.*
11 *Vtrum vnaquæque prouincia in ordine minorum teneatur habere aliquas Eccleſias, & monaſteria recollecta.*

## ARTICVLVS I.

### *Vtrum prioribus conuentualibus incumbat in eorum conuentibus ædificia erigere.*

RESpondeo quod loquendo de correctoribus ciuitatũ ait Conradus *b* in iure fundatus, maximè ipſos debere ſtudere circa ornamentum ciuitatis, reparando ædificia, & alia de nouo erigendo. Et Demoſthenes *c* maxime laudat ſuæ ætatis gubernatores, eo quod in erigendis & reficiendis ædificiis fuerunt opere ſoliciti, vnde bene certè dicebant antiqui, *d* quod bona propria reipublicæ, & eius reditus ad minus tertia eorum pars, in publicis ædificiis debent conſumi. Quæ omnia iure regio partitarum *e* ad hoc negotium ſunt applicata. Ex quibus ſatis colligitur, curam & ſolicitudinem, quam debent habere priores conuentuales in reficiendis ſuis conuentibus, & ſi opus fuerit aliquid de nouo ædificandi, eorum officio, & muneri eſſe maximè annexam: & ad eam, ſi facultates monaſteriorum ſuppetant, ſine detrimento alimentorum religioſorum, omnino tenetur. Dixi ſine detrimento alimentorum religioſorum, quia ad eos in ſuis neceſsitatibus prouidendis præcipuè ſunt obligati, ne nimia paupertate, & neceſſitate compulſi, contra paupertatem aliquid moliantur.

*b Conrad. in curial. breu. l. 1. c. 9. §. 1. pa. 13. n. 14. l. praeſcrip de o. pers. publicis. C. & l. ſi quis poſt C. de ædific. priuat.*
*c Demoſt. in orat. de repu. ordin. & aduerſus Ariſto cra.*
*d l. ne ſplendidiſſima. C. de oper. public. et l. ſi. C. de vectigal.*
*e l. 20. tit. ſi. par. 3. l. 10. tit. 28. eod. par.*

Aduertant tamen quod non debent ædificia de nouo conſtruere, quãdo antiqua reparatione indigent. Quod Iuriſconſultus Caliſtratus, *f* & imperator Leo, *g* loquendo de correctionibus ciuitatum, ordinauerunt. Et Imperator Conſtantinus, & alii multi, prout refertur in Codice *h* Theodoſiano, id ipſum correctoribus imperauerunt, dicentes *Prouinciales iudices commoneri præcipimus, vt nihil ſe noui operis ordinare ante debere cognoſcant, quam ea cõpleuerint, quæ a prædeceſſoribus inchoata ſunt, exceptis dumtaxat templorum ædificationibus, & id ipſum conſuluit Plinius i Imperatori Traiano dicens, per hoc enim conſequemur, vt fœdiſſima facies ciuitatis ornetur, atque etiam vt ipſa ciuitas amplietur, nec villa ædificia tollantur, ſed quæ ſunt vetuſtate ſub lapſa reparentur*, & hac ratione non debent priores conuentuales eodem tempore multa ædificia noua incipere, cum periculo ea non perficiendi, præcipuè ſi ædificia antiqua reparatione indigent, nec putare debent alienum eſſe ab eorum reputatione, & honore ædificia ab aliis cœpta, & antiqua perficere, & renouare; cum maior honor perficere, quam incipere reputetur, prout dicitur in quadã lege *K* ibi, *cum ex hoc plurimum laudis acquirat, ſi ea multa perfecta reddiderit, quæ vetuſta ſunt, & inſtaurationem requirunt quæque ab alijs initiata & imperfecta reſcderant*. Aduertant inſuper priores conuentuales, qua deliberatione ædificia ſuis conuentibus neceſſaria incipere debeant, mente enim reuoluere tenentur, vtrum redditibus, & eleemoſynis ſuo præfulatus tempore ea perficere poſsint, poteſt enim euenire, vt eorum ſucceſsores ea continuare minime velint, quia ipſis non placent, vel quia in aliis rebus reditus, & eleemoſynas potius expendi, conuenientiſsimum eſſe exiſtimant. Vnde in religionibus bene ordinatis deberet fieri ſtatutum, vt nullum ædificium de nouo a prioribus conuentualibus erigatur, ſine conſenſu prouincialis, aut ſaltem ſine conſenſu diſcretorum communitatis, quod iuris ciuilis deciſioni conſonum eſſe patet, & legibus iuris conſultorum *l*, & imperatorum eſt diſpoſitũ & prohibitum, ne de reditibus reipublicæ, & communitatis, aliquod ædificium publicum conſtruatur, quod & tradunt Conradus, Platea, Antonius Gomez, & alii, quam eãdem licentiam, & conſenſum ad euellendum ædificium aliquod magnum, & ipſum deſtruendum neceſſariam eſſe exiſtimant vidi enim ego aliquando quoddam ædificium a priore funditus euerti, non ſine maximo aliquorũ dolore, cum eſſet bonum, & ſatis firmum, quod poſtea a ſuis ſucceſſoribus minimè potuit erigi.

*f l. opus l. de oper. publ.*
*g l. inter vrbẽ & l. nemo & l. ſi quando et l. ſi. C. de operib. publ.*
*h lib. 15. C. Theodoſ tit. 1*
*i Plinius l. 10. epiſtola 2. l. ſi. C. de operib. public.*
*K l. quod principes ibi, ano ſenatus iuſſu. ff. de aqua plu. arcen. l quominus. §. publico. ff. de fluminibus.*
*l. l ſeruitutes §. publico. ff. de ſeruitutib. l. 2 §. ſi quis a principe. ff. ne quid in loco publico l. opus nouum & l. de operib. ff. de operibus publicis. l. intra & l. nemo. C. eodẽ. Conrad. in curialibus breuia. l. 1. c. 9. §. 1. par. 14. nu. 19. Platea in l. quoniam C. de ſenatoribus Anton. Gom. in l. 46. Tauri. n. 15.*

## ARTICVLVS II.

### *An ſit melius, & Deo acceptius fundare Eccleſiam collegiatam regularem mendicantium, quam collegiatam ſæcularem cæteris paribus.*

RESpondeo dicẽdo, quod doctiſsimus Nauarrus *m* hanc proponit quæſtionem, & reſpondet acceptius Deo eſſe fundare in hoc caſu Eccleſiam regularem. Primo quia ſtatus religionis eſt melior, quam ſtatus ſæcularis, quia eſt in via perfectionis, prout tradit *n* D. Thom. cuius orationes cum meliores ſunt Deo magis acceptæ. Secundo quia ſtatus mendicantium non tantũ orationibus

ſed

*m Nau. li. 3. conſ. ti. de re. conſ. 52.*
*n D. Tho. 2a 2æ. q. 184. & 188*

ſed confeſſionibus, prædicationibus, lectionibus, exemplis magis ædificant, & proſunt Eccleſiæ, quę plura bona magis adiuuant eum, qui tale ædificium, & Eccleſiam conſtruxit. Tertio quia ſtatus paupertatis, & votum magis Deo placet, quem ſtatum ipſe Chriſtus in ſe ſuſcepit, & prædicauit, & Apoſtoli eum ſequuti ſunt dicentes ipſi apud Mat-
*a Matt. 19.*
thæũ. *a Ecce nos reliquimus omnia, & ſequuti ſumus te.* Quarto, magis Deo placet, qui voto ſe obligat, quam alij, qui ſine voto idem faciunt, cæteris pari-
*b D.Th. 2. 2. q. 88. ar. 6.*
bus, vt tradit D. Thomas. *b*

Ex quibus patet, melius eſſe cæteris paribus, fundare, ædificare, dotare Eccleſiam collegiatam regularem, præſertim mendicantium, quàm collegiatã ſæcularem. Dixi ſemper *(cæteris paribus)* quã ſi multo maiorẽ impenſam requirit fundatio, & ædificatio Eccleſiæ collegiatæ cum aſſignatione redituum ſufficientiũ canonicis ſæcularibus eã cultoribus, quã fundatio, & ædificatio Eccleſiæ regularis mendicãtium, ſine aſſignatione redituum ſufficientium monachiš alendis, tunc cum ſit diſparitas, alia via eſt progrediendum, quod ſcilicet Deo acceptius videatur fundare Eccleſiam ſæcularem, cum maior quãtitas ſacrificij Deo optimo maximo offeratur.

## ARTICVLVS III.

### *Vtrum regulares poſſint ædificare ſine licentia ordinarij.*

*a c. cum ex eo de exceſſ. prælat.*

RESpondeo dicendo, quod Bonifacius VIII. prohibuit, *ne aliqui ordinum prædicatorum, vel minorum, aliorumque mendicantium, quibuſcumque ſuper hoc priuilegijs muniti exiſtant quæ ipſis contra tenorem huiuſmodi conſtitutionis nullatenus voluit ſuffragari in aliqua ciuitate, Caſtro, villa, ſeu loco quocumque ad habitandũ domos, vel loca quæcũque de nouo recipere, vel recepta mutare vel ea venditionis, permutationis donationis, aut cuiuſuis alienationis titulo quocũque modo in alios transferre præſumãt, abſque ſedis Apoſtolicæ licentia ſpeciali plenam, & expreſſam faciente de prohibitione huiuſmodi mentionẽ, & ſi ſecus egerit irritum decreuit.*

At Iulius II. *conceſſit fratribus minoribus, quod ſi à Principe, Duce, Marchione, aut comite, vt aliquam domum dicti ordinis ædificent, requiſiti fuerint domũ huiuſmodi pro vſu & habitatione perpetua fratrum dicti ordinis regularis obſeruantiæ, conſtruere, & ædificare, ac locum pro huiuſmodi conſtructione recipere poſſunt,*
*d In 1. impr. fo. 143. & in 2. fo. 126. conceſ. 278.*
*& valeant.* Ita habetur in libro, monumenta *d* ordinum. At cum in hoc priuilegio non fuerit expreſsè reuocata conſtitutio Bonifacij VIII. primo cum ſit inſerta in corpore iuris, non cenſetur in aliquo priuilegio reuocata, niſi de eo fiat mentio ſpecialis. Secundo, quia eadẽ met conſtitutio ordinat, vt in nullo priuilegio cenſeatur reuocata, niſi de ea fiat mẽtio ſpecialis. Ideo ſupplicatum fuit ab eodem Iulio II. vt ſua ſanctitas dignaretur dictã conſtitutionem
*e In 2. impr. f. 211. conceſ. 515. & in ſu. f. 71. conc. 218*
derogare, & ſic, prout continetur in eodem libro *e*, & in ſupplemento, approbauit conceſſionẽ prædictã ſupplendo aliquos defectus, qui in eius relatione interuenerant. Ac voluit, ac decreuit, quod literæ prædictæ valeant, & prædictis fratribus ſuffragentur, nõ obſtante conſtitutione Bonifacij VIII. in cõtrariũ faciente, cæteriſque cõtrariis quibuſcũque.

Eidem Iulius II. *conceſſit fratribus ordinis Minorũ vt domos, ſiue Eccleſias, loca, & oratoria quæcũque pro eorũ perpetuis vſu & habitatione poſſint conſtruere, & ædificare, ſeu conſtrui & ædificari facere, abſque alia deſuper facienda noua conceſſione Apoſtolica. Et quod ordinis prædicti conſeruatores, quoties opus fuerit, eidem ordini minorũ, ac illius perſonis in præmiſſis efficacis defenſionis præſidio aſſiſtant. Ac ne prælati Eccleſiaſtici quicũque cuiuſcũnque dignitatis exiſtant, in aliquo damnificare, moleſtare, perturbare, ac inquietare vllatenus audeant, ſub excommunicationis latæ ſẽtẽtiæ pœna inhibere poſſit.* Ita habetur in ſup-
*f Supp f. conceſ. 27.*
plemento. *f* Circa quam conceſſionem notat Collector priuilegiorum mendicantium, quod ea conceditur, quod prædicti fratres poſſint ædificare loca, ſeu conuentus vbique, ſeu ædificata recipere, abſq; aliqua licentia, etiam ordinario, aut aliquo prælato Eccleſiaſtico contra dicente, & quod ita fuit practicatum contra Archiepiſcopum Hiſpalenſem.

Aduertendum tamen eſt, quod hodie abſque licentia ordinarij diœceſis illius, noua loca recipi
*g Trid. ſeſſ. 25 de reg. c. 3.*
non poſſunt iuxta Concilij Tridentini *g* diſpoſitionem, vbi habetur, quod neque de cætero ſimilia loca, ſcilicet mendicantium, erigantur ſine Epiſcopi, in cuius diœceſi conſtituenda ſunt, licentia prius obtenta. Circa quod nota, quod nunc ſufficit licentia Diœceſanorum, abſque alia Summi Pontificis per prius requiſita authoritate. Nam licet Tridentinum non reuocet decretalem *h* hanc licentiam
*h c. 1. de exceſ. prælat l. 6.*
requirentem, & ſic ſecundũ ius talis facultas etiam modo requiratur. Conſiderandum tamen eſt dictũ Conciliũ reſpectu huius licentiæ noſtra regularia priuilegia minimè annullare, & per cõſequens voluiſſe ea in ſuo robore permanere, & ſic quod licentia Summi Pontificis non eſt neceſſaria, cum abſq; ipſa per dicta priuilegia poſſint recipi.

## ARTICVLVS IV.

### *Vtrum poſſit mutari Eccleſia, & monaſterium de vno loco in alium, ſine licentia Papæ, & diœceſani.*

RESpondeo dicendo, quod Bonifacius VIII. in conſtitutione *i*, in ſuperiori articulo relata, ſi-
*i c. cum ex eo de exceſ. præl.*
ne licentia Sedis Apoſtolicæ fieri inhibuit, prout patet ex verbis dictæ conſtitutionis ibi, *vel recepta mutare.* Nec Conc. Trid. inuenio hanc conſtitutionem, quo ad hoc, reuocaſſe, ſolùm enim ait, quod nec de cætero ſimilia loca erigantur ſine Epiſcopi in cuius diœceſi erigenda ſunt, licentia prius obtẽta, & nullam mentionem faciens de locorum mutatione voluit, vt illud remaneret in diſpoſitione iuris communis, nam caſum omiſſum, in diſpoſitione iuris communis remanere certũ eſt, ad minus licentia Epiſcopi neceſſaria eſt ex iure cõmuni, vt monaſterium ad alium locum transferri poſſit, ex Decreto Syluestri Papæ ſic decernente, *Si quis vult ſuum monaſterium ad meliorandum in alium locum ponere, fiat cum conſilio Epiſcopi, & fratrum ſuorum & dimittat presbyterũ in priori loco ad miniſteria Eccleſiæ.* Ita
*K cap. ſi quis vult. 16 q. vlt. 1. Cuc. l. 2. in ſti. maior. t. 6. de Epiſc. n. 31*
habetur in libro Decretorũ, & tradit Marcus *K* Antonius Cuquus. At inuenio, quod Sixtus V. Põtifex maximus anno Domini, milleſimo, quingenteſimo octogeſimo ſeptimo. 7. Kalen. Decẽbris Põtificatus ſui anno tertio, *conceſſit quod Abbas generalis cõgregationis S. Benedicti regnorum Portugalliæ qui pro tẽpore fuerit, cum conſilio, & aſſenſu capituli Generalis, monaſteria dictæ congregationis, quæ in locis incommodis, & minus populoſis reperiuntur, ad commodiora loca vbi monachorum doctrina, & vitæ exemplo populo Chriſtiano magis vtilis futura ſit, & fructuoſa, propria authoritate orcina terum locorum, vel cuiuſuis alterius licentia minimè requiſita, cum eorũ monachis, & ſupplectilibus paramentis, & ornamentis aliiſque rebus neceſſarijs transferre, & mutare ac ſeu fructus, reditus, & prouentus eorumdem monaſteriorum, ſeu cuiuslibet eorum, vel illorũ partẽ generalis, & capituli*

præ-

*prædictorum arbitrio, alij, ſeu alijs eiuſdem cõgregationis monaſterijs magis indigentibus, perpetuo, vel ad tẽpus etiam renitentibus Abbatibus monaſteriorũ eorundem, & quibuſuis alijs perſonis applicare, & aſſignare, prouiſo tamen, quod animarum cura perſonarum ſæcularium incumbentis Abbatibus, & conuentibus monaſteriorum transferendorum huiuſmodi in Eccleſijs eorum nullatenus negligatur: ſed per monachos dictæ cõgregationis regulares, vel presbyteros ſæculares idoneos, & ab ordinarijs approbatos, laudabiliter exerceatur liberè & licitè valeant, plenam, & liberã Apoſtolica authoritate eorundem tenore præſentium licentiã cõcedimus & facultatem. Non obſtantibus, &c.* Hoc priuilegiũ magnum eſt, & multum notandum, quod vidi ſub ſigillo authẽtico in libro priuilegiorũ congregationis S. Benedicti Regni Portugaliæ, impreſſo Romæ ex typographia Titi, & Pauli de Dianis, anno Domini milleſimo, quingenteſimo, octogeſimo nono.

## ARTICVLVS V.

*Vtrum Eccleſiæ, & monaſteria poſſint ædiſicari alijs Eccleſijs fratrum vicina.*

RESpondeo dicendo, quod Clemens IIII. *prohibuit fratribus ordinis prædicatorum, & pœnitẽtiæ Ieſu Chriſti, & Carmelitarum, ad S. Auguſt. & monialibus S. Claræ, aliorũ atque ordinũ in paupertate fundatorum, ac omnibus mulieribus prædictorum ordinũ, aut aliorũ quorumcũque, ne aliquod monaſteriũ, Eccleſiã aut oratorium ædificare ſeu conſtruere præſumãt, infra ſpatium trecentarum cannarum ab Eccleſijs fratrũ minorum menſurandarum per aerem etiã vbi aliàs rectè mẽſurari loci diſpoſitio non permittit. Nulli quoque ſæculari, ſeu religioſo cuiuſcunque profeſſionis volenti liceré Eccleſiam, vel monaſterium vel oratorium iam ædificatum in aliquẽ transferre de orat. aliud memoratis infra ſpatium prædictarum trecentarum Cannarum. Et quãlibet iſtarum Cannarum voluit octo palmorum longitudinem continere non obſtante variã locorum conſuetudine, ſiue priuilegijs, & literis quibuſcunq; a Sede Apoſtolica ſub quacunque verborum forma conceſſis, ſeu etiã concedendis quæ de præſentibus ſpecialẽ, & expreſſam non fecerint mentionem.*

*Præterea ſtatuit vt quicquid contra huiuſmodi ordinationis, vel inhibitiones tenorem ex nunc in antea ædificatum fuerit diruatur.* Ita in libro *a* monumenta ordinum habetur.

*a* In 1. imp. f. 30. & in 2. fo. 30. conc. 28.

Et Iulius II. declarauit *quod coarctatio ſeu reductio trecentarum Cannarum ad centum quadraginta cõtra* fratrum priuilegium prædictorũ facta per Clementem IIII. *nõ debet nocere fratribus minoribus. Nec priuilegiorum communicationem in damnum, ſed in fauorem prædictorum fratrũ minorũ eſſe conceſſam. Ac pro potiori cautela prædictũ priuilegiũ Clementis trecentarum Cannarũ, & inde ſequuta quæcunque prædictis fratribus minoribus confirmauit, & approbauit & quatenus opus eſſet prædictarũ trecentarũ Cannarũ priuilegiũ authoritate Apoſtolica eiſdem fratribus minoribus de nouo conceſſit,* Ita habetur in eodẽ libro *b* monumenta ordinis, & ſupplemento. Quo priuilegio per communicationem modo poſſunt vti alij mẽdicantes, ſcilicet Prædicatores, & Carmelitæ, in fauorem quorum Clemens IV. *c* & Sixtus IV. *d* prohibuit, vt habetur in ordinũ monumentis, *vt non ſolùm fratres mendicãtes, verùm etiã alij quicunque religioſi, vel Eccleſiaſticæ perſonæ vtriuſque ſexus, prope domos fratrũ ordinis de Monte Carmelo nouas Eccleſias, & loca cõſtruere, vel alias de nouo recipere, & habere poſſint, infra ſpatium centum quadraginta Cannarum per aerem menſurandarum, vbi aliàs per terram commodè menſurari non poſſent. Nam cum in priuilegijs minorum ſpatium trecentarum Cannarum concedatur ipſis minoribus, non eſt, cur per communicationem Prædicatoribus, & Carmelitis, & alijs communicantibus in priuilegijs, non concedatur.*

*b* In 2. imp. f. 31. conc. 355 & in ſup. fo. 73. conc. 222.
*c* In 1. imp. f. 30. & in 2. fo. 31. conc. 29. et in 1. imp. fol. 89. & in fol. 172. conc. 403.
*d* In imp. fol. 100. & in 2 f. 184. conceſ. 417.

Et aduertendũ, quod nulla ædificia intra vnum milliare ab Abbatiis, & eius locis, ſub excommunicationis pœna, erigi poſſunt. Ita conceſſit Vrbanus IV. ordini Ciſtercienſi, prout in huius ordinis cõpendio refertur, verbo, ædificare. §. finali. Et Innocentius IV. Statuit, vt infra dimidiam leucã à terminis poſſeſſionum Carthuſienſium nulli religioſo liceat quodlibet ædificium conſtruere, vel poſſeſſiones acquirere. Ita refertur in compendio *e* mendicantium.

*e* Comp. mẽd. titu. ædificare & in fine.

## ARTICVLVS VI.

*Vtrum Deo dicata Eccleſiæ, & monaſteria perpetua eſſe debeant, ita ut ad profanos uſus non poſſint transferri.*

RESpondeo dicendo quod Eccleſia, & monaſteria ſemel Deo dicata, ſæcularia habitacula fieri non poſſunt, iuxta ordinatum in Concilio Calcedonenſi *f*, & eſt regula Iuris, prout tradit Lappus, regulariter enim mutatio ſtatus Eccleſiæ eſt prohibita in iure. *g* Vnde locus religioſus de iure hoc modo reformatur, vt ſi deficiant religioſi alicuius monaſterij, ſumantur religioſi aliorum monaſteriorum eiuſdem ordinis, quibus deficientibus, deueniendum eſt ad regulares alterius ordinis, & in defectum omnium regularium, monaſteriũ ad ſæcularitatem reducendum erit, in illoque Clerici ſæculares ordinari debebunt. Iuxta ea, quæ tradit Ioannes Andreas *h*. & Abbas. Et ſic quando monaſterium de licentia Papæ, aut ordinarij adhibito conſilio fratrum ad aliam locũ transfertur, additur clauſula prouiſo, quod ad profanos vſus nõ redigatur, quam additionẽ iuxta ſupra dicta conformem eſſe iuri teſtatur Quintilianus Mandoſius. *i* Et ipſa Eccleſia exempta tranſlata non perdit exemptionem, quam prius habebat, vt per Francum, *K* ſicut ſi ciuitas deſtruatur, & alij ciues ſubrogentur, illi ciues gaudebunt priuilegijs datis prioribus ciuibus illius ciuitatis, vt per Bertrandum, *l* quẽ ſequitur Rebuſus. Vnde colligitur, quantum indulgeat Leo X. cõcedẽs, *quod adueniente caſu neceſſitatis. Eccleſiæ tã fratrũ minorũ quàm monialiũ S. Claræ obſeruantiæ poſſint transferri, & mutari de vno loco ad aliũ, & locus prioris Eccleſiæ reduci ad vſus humanos ſecundũ commoditatem dictorum locorũ, & monaſteriorũ, dummodo materia ædificiorũ ponatur in alia Eccleſia.* Ita habetur in ſupplemento, *m* aduertendum tamen pro prædictorum maiori explicatione, quod Eccleſia ſæcularis facile regularis efficitur, etiã authoritate Epiſcopi, prout ſentit Lappus *n*; tamen ſiue Epiſcopus, ſiue Papa id concedat, addi debet clauſula, ſcilicet ſine præiudicio clericorum, ſiue Beneficiatorum dictæ Eccleſiæ ſæcularis, vel æquè prouiſo alibi clericis, ſeu Beneficiatis dictæ ſæcularis Eccleſiæ, prout colligitur ex iure, & tradit quædã gloſſa, & Petrus de Peruſio; & hac ratione in priuilegio Leonis X. ſuperius allegati, in quo agebatur de tranſlatione vnius Eccleſiæ regularis in aliam, ne cura animarũ negligeretur, additur, *prouiſo tamen quod animarum cura perſonarum ſæculariũ incũbens Abbatibus & cõuentibus monaſteriorum transferendorũ huiuſmodi in Eccleſijs eorũ nullatenus negligatur.* Ex his intelligitur intellectus ad quoddã priuilegiũ Sixti IV. Qui confirmans

*f* c. quã ſemel 19. q. 3. Lapp. alleg. 68.
*g* c. 2. de ſup. negli. præl.
*h* Ioan. And. & Abb. circa medium in c. inter quatuor de relig. domi.
*i* Mandoſ. de ſignat. gra. tit. tranſlationis fo. 110. pag. 2. col.
*K* Fran. in c. cum perſona in ſi. de priu. lib. 6.
*l* Bert. conſi. 162. mulim. n. 16. l. 2. in nouo impreſ. Rebu. ſuper cõc. de reg. ad pro. monaſt. ver. conceſſa, & ver. & Peru.
*m* Supp. f. 92 conceſ. 276.
*n* Lapp. alleg. 44. in ſine et poſt. n. 4. c. penult. de Eccl. ædif. Apoſtolica de donat. gl. in c. poſſeſſor in ver. mona. ho. de reb. Eccl. non alie. Peruſ. de mutatione ſtatus Eccleſ. poſt princ. n. 2. verſ. vnde decebit gl.

firmans conceſſionem factã fratribus ordinis Carmelitarum qua dicitur, quod ſi aliqui *Chriſti fideles aliqua loca ad eſſe Eccleſiæ quæ feudalia, ſeu cenſualia non exiſtãt eis conceſſerint, liceat eis de cõſenſu Diœceſano rũ illa recipere, ac in eorũ ſingulis Eccleſiam, aut oratorium cum campanulis cõſtruere, & ibi diuina officia celebrare, & xtendit Sixtus d. Eſtam conceſſionem ad quæcumque loca, domos, & Eccleſiam etiam parochialem, non obſtante conſtitutione Bonifacij Octaui prohibente, ne cuiuſuis ordinum mendicantium fratres noua loca ad habitandum, recipiant, vel recepta mutare præſumant ſine ſedis Apoſtolicæ licentia ſpeciali*, prout latius in monumentis *a* ordinum continetur: dicta enim conceſſio, in quantum attinet ad Eccleſias parochiales, debet iuxta ſupra dicta explicari, ita ut id fiat ſine præiudicio clericorum, ſiue beneficiatorum dictarum Eccleſiarum, & animarum curæ ipſi Eccleſiæ ſæculari annexarum: unde ſi concedatur ipſis fratribus aliqua Eccleſia, quæ ſit feudalis, ſiu cenſualis, non poſſunt eam obtinere cum præiudicio tertii, niſi feudum, aut cenſus ſoluatur, non enim poteſt Summus Pontifex concedere priuilegium cum præiudicio magno tertii.

*a* *n 1 imp. f. 104. & to 2. 187. cõc. 48.*

## ARTICVLVS VII.

*Vtrum monaſterium deſertum à fratribus minoribus, pertineat ad ipſos fratres, an ad eius fundatorem, cui à patre prouinciali, & capitulo ius patronatus monaſterij conceſſum eſt.*

RESpondeo dicendo, quod reſolutio huius quæſtionis, magna ex parte pendet ex validitate tituli iuris patronatus conceſſi à dicto patre, & capitulo, qui in titulum ratione donationis factæ tenentur ſucceſſores ipſius prouincialis conſeruare. Nam Prælatus ſucceſſor ex prædeceſſoris contractu tenetur, vt colligitur ex iure, & tradũt Abbas, *b* Baldus, Cardinalis, Albas, & Decius: adeo quod Summus Pontifex ex contractu ſui prædeceſſoris tenetur vt tenet Cynus *c* Baldus, & Caſtrenſis Romanus, Oldradus, Iaſor, & Ruynus, & ſaltem ex vrbanitate, & æquitate, & clementia, mandat Dominus Papa, vt adimpleantur ea, ad quæ prædeceſſor ſe obligauerat, prout allegando aliqua iura tenet Abbas. *d* Facit etiam pro hac parte, nam donatio remuneratoria videtur eſſe merces laboris eximij, & non liberalis conceſſio, iuxta legem *e* quandam notabilem, vbi Doctores communiter, & nos late diximus ſupra in quæſtione de donationibus *f* Regularium. Tertio facit etiam pro hac parte. Tria. *r.* ſunt, quorum quodlibet ſufficit ad quærendum ius patronatus, nempe traditio fundi, ædificatio, & donatio iuxta illud ſenatum cuiuſdam Gloſſæ *g* communiter receptæ: *patronum faciunt dos, ædificatio, fundus*, & de traditione fundi caſus expreſſi *h* in iure inueniuntur. Tradunt Panormitanus, & omnes in rubrica de iure patronatus, & Rochus de Curte qui pro fundatore allegant etiam aliqua, ſufficit n. quod alios, vel alii conſtruant, & dotent Eccleſiã, ad hoc, vt tradens fundum efficiatur patronus, et poſt alios probat prædictus Rochus: *i* imo & per capitula generalia facta ordinis Minorum, vt videre eſt in ſecundo capitulo habito Tolo'æ anno Domini milleſimo, quingenteſimo, decimo quarto, vigeſima tertia die Maii, & anno milleſimo, quingenteſimo, trigeſimo ſecundo declaratum eſt, vt ille habeatur in ordine pro fundatore, qui dedit fundum ad ædificandum monaſterium, vel maiorem partem conuentus ædificat, vel qui in gradi quantitate ditat.

*b* *Abb. nu. 2. in c. dilec fi lio de foro cõpe. Bal. Car. & Abb. & in c. 1. nu. 1. vbi Dec. not. 2. de probat.*

*c* *Bal. C. vn. & Caſtren. in l. digna vox C. de leg. & in l. vlt. C. de tranſact.*

*d* *o. literis iũ cũ gloſſ. in princ.*

*e* *l. Aquil. regulas & in l. ſi pater. §. ſi aliquis a latrunculis. ff. de donat.*

*f* *Supra, hoc tomo.*

*g* *Glo. in c. piamentis 36. q. 9. 7.*

*h* *Abb, item c. 16. q. 1.*

*i* *Rochus vbi ſup. q. 2.*

Quarto probatur. Nam fundanti Eccleſiã prælatus, & eius ſuperior poteſt apponere aliquas conditiones honeſtas, in fauorem, & gratitudinem, & vtilitatem fundatoris, adeo quod poteſt imponere annuum cenſum exſoluendum, prout notat Archidiaconus *K* communiter receptus, & poſt Panormitanum, & communem aſſerunt Rochus, Paulus de Suare, & Lambertinus, declarantes verbum *honorificum*, & verbum *vtile*, poſita in deffinitione de iure patronatus. At ſupponitur ſuperior dicti Conuentus, non qualeſcunque, ſed prouinciales cum toto definitorio conceſſerunt dictum ius patronatus, non in gratiam, & fauorem qualiſcunque hominis, ſed fundatoris, qui fundationem dicti monaſterii, quo ad Eccleſiam, dormitoria, officinas, & hortos, & alia ſuis expenſis maximè donatione fecit, ergo ſeruandum eſt fundatori, & eius ſucceſſoribus ius patronatus ſecundum prædictam conceſſionem, adeo quidem, vt procuratio contrarii, a fratribus ordinis dicti monaſterii facta, videatur ingrati animi ſignum erga virum tam beneficum, & religionis maximè deuotum, & videtur eſſe irreuerentia erga dictum prouincialem, & definitores, qui tanquam teſtes oculati beneficij impenſi dictũ ius patronatus conceſſerunt, a quibus debent eſſe dicti religioſi maximè alieni, cum non ſolum, & in ſacris literis, ſed etiam in prophanis ingratitudo deteſtetur, Mantuanus enim ait.

*K* *Archid. in c. clauterius 18. q. 2. & in c. præterea de iure patronatus Rochus Suare Lamb. de iure patr*

*Nil magis auertit cœlum a Telluris amore,*
*Quam ſcelus ingratæ mentis quæ corde maligno*
*Muneris authorem nullo dignatur honore.*

At pro cõtraria parte facit quædam Nicolai III. Decretalis. *l* quæ declarans regulam fratrum minorum, loquens de locis, & domibus pro habitatione fratrum factis, & Eccleſiis ipſorum, determinationem huiuſmodi facit: *Loca verò ſeu domos pro habitatione fratrũ à ſingulari, perſona, vel Collegio vel ab ipſis fratribus ex integro concedenda ſeu etiam offerenda. ſi talia de voluntate offerẽtis fratres inhabitare cõtigerit. perſeuerante tantum voluntate concedentis inhabitet ac illa libere præter Eccleſiã, & oratoria ad Eccleſiã deſtinata, & cœmiterium, quæ tam ad præſentia, quam ad futura in ius, & proprietatẽ noſtrã & prædictæ Romanæ Eccleſiæ ſimili modo, et authoritate Eccleſiæ recipimus mutata concedentis volũtate, ac ipſis fratribus ipſi facta dimittat, in quorũ locorũ dominio ſeu proprietate nihil nobis, vel præfatæ Romanæ Eccleſiæ, retinemus omnino niſi ea ſpecialiter de noſtro, ſeu ipſius Romanæ Eccleſiæ recipiãtur aſſenſu. & ſi in eiſdẽ locis reſeruauerit dominiũ ſibi in concedendo cõcedẽs præter inhabitationẽ fratrum, tunc dominium in ius Eccleſiæ ſi prædictæ non tranſeat, ſed potius plenè liberum maneat concedentis.* Hæc Nicolaus III. Ex quib. tria colliguntur. Primum eſt, quod dormitoria, officinæ, & habitatio fratrum, quæ includunt in ſe hortum, & eius circuitum, non ſunt Romanæ Eccleſiæ, ſiquidem Summus Pontifex expreſſe ait, ea in proprietate, & dominium, Romanæ Eccleſiæ minimè recipere. Nec dominium iſtorum locorum eſt apud ipſos fratres minores, ſiquidem in eorum regula *m* continetur, quod non habeant domum, nec aliquã rem, imo præcipit noſter Seraphicus pater, vt ſint tamquam peregrini, & aduenæ in hoc ſæculo, & vt talibus præcipit Nicolaus III. in dicta Decretali, vt recognoſcant eſſe peregrinos, & aduenas, & perſeuerante tantum voluntate concedentis ipſius domus in ipſa inhabitent; diſcentes imitari filium hominis, qui non habebat, vbi caput ſuum reclinaret, & ſic non poſſunt dicti fratres dirnere dormitoria, officinas, neque hortum prædicti monaſterii, & ad vſus humanos cõuertere: licet enim Leo Decimus *n* conceſſerit, quod adueniente caſu neceſſitatis Eccleſiæ tam fratrum minorum, quàm monialiũ San

*l* *c. exijt, qui ſeminat. de ver. ſignif.*

*m* *In Reg. fra minor. c. 6.*

*n* *Habet, in ſupp. fol. 92. conc. 277.*

ctæ

ctæ Claræ obſeruantiæ poſſint transferri,& mutari de vno loco ad alium, & locus prioris Eccleſiæ reduci ad vſus humanos ſecundum commoditatem dictorum locorum,& monaſteriorum, dummodo materia ædificiorum ponatur in Eccleſia alia; hoc tamen priuilegium nõ intelligitur in monaſterijs, fundatis ab aliquo particulari, cuius habet ius patronatus, Pontifex enim per ſuum priuilegium nemini iniuriam præſumitur irrogare, ſed ſolùm ibi ipſis fratribus,& monialibus fuit indultum, vt poſſint facere dictam mutationem, & loca deſerta reducere, ad vſus humanos, quod ſine authoritate Apoſtolica minimè fieri poterat, prout latè probatum eſt in ſuperioribus; dicta autem cõceſſio facta à prouinciali, & definitorio in capitulo congregatis, clarè teſtificatur, dictum fundatorem titulum fundatoris habere,& per conſequens habere dominium prædicti ædificij,& de eo pro ſuo libito poſſe optimo iure diſponere. Verum eſt tamen, quod ſi prædictum monaſterium de nouo fundatum eſt ita coniunctum cum monaſterio antiquo, vt intra cannas trecentas contineatur, non poteſt dictus fundator tale Monaſterium antiquum alijs religioſis concedere, prout ſupra ſecundum conſtitutiones,& priuilegia Apoſtolica latè diximus.

Quantum autem ad Eccleſias, & capellas ipſius, diſtinctione eſt reſpõdendum; ſi enim fundator ſibi ipſarum dominium reſeruauit, quod de dormitorio,& alijs habitationibus ſupra dictum eſt, de ipſis quoque dicere oportet; at ſi non reſeruauit ſibi expreſſe dominium, ad Eccleſiã pertinet Romanam, prout determinat Nicolaus III. *a* Quod autem magnam præſe ferr difficultatem, eſt, vtrum dictus prouincialis, & definitores, ſine authoritate Apoſtolica, potuerint concedere dictum ius patronatus ſucceſſoribus ipſius fundatoris, nõ reſeruato dominio Eccleſię & capellarum ab ipſo primo fundatore. Et videtur quod non, cum enim Eccleſia cum capellis ipſius ſit Eccleſiæ Romanæ, nullam ad eam concedendam, cum eius capellis, ipſi patres habent authoritatem, nulla ad id authoritate Apoſtolica accedẽte: patres enim ipſi, cum ſint fratres minores, nullã rem neque in communi, neq; in particulari habentes, extra ordinẽ propria authoritate nihil poſſunt alienare, prout reſoluit doctiſſimus Corduba *b* ſcribens ſuper regulam fratrum minorum: debuit igitur dicta donatio per ſyndicum fratrum minorum fieri: licet enim aliqui dubitauerint, an ſyndici habeant poteſtatẽ, vti Papæ veri œconomi, ad aliquid extra ordinem donandum, concedunt tamen facultatem ad id ſibi à ſede Apoſtolica eſſe conceſſam, quando talis donatio in vtilitatem religionis cedit, prout reſoluit idem Corduba. *c* Hęc autem donatio fuit facta, vt patet, in ipſius religionis vtilitatem, ex conceſſione enim iuris patronatus huic ſucceſſori fundatoris magnum ipſi religioni commodum conſurgit. Ex hoc enim alij ad fundandum Eccleſias,& Monaſteria inuitantur, & hac ratione ſacroſanctũ *d* Concil. Trid. ibi, *Quod ſi ius patronatus Laicorum fuerit*, ordinat ſecundum doctiſſimorum virorũ ſententiam, vt Eccleſiaſtici habentes aliquod ius patronatus ad pręſentandum in aliquibus beneficijs, teneantur digniorem præſentare: at Laici habentes ſimile patronatus ius, ſolùm ad pręſentationem digni aſtringuntur, quod nulla alia de cauſa creditur fuiſſe decitum, niſi vt Laici de ſuis proprijs bonis Eccleſias ditãtes, hoc priuilegio ad alia maiora munera Eccleſiæ conferenda prouocarentur. Quare ſi iuxta in hoc aliquid momenti eſt Conſiliũ, ſecundum ea, quæ mihi proponuntur, niſi alia pro parte contraria allegantur, dico quod prouinciales,& definitores Eccleſię Romanæ verè filij,& pedibus ipſius ſubiecti, ipſius Eccleſiæ veſtigia immitantes, donationem ſupra dictam licet inualidam authoritate conuentus, & ipſorum, & ſyndici Apoſtolici, confirment, ſe fundatori tanto beneficio maximè addictos, oſtendentes: hoc enim facere poſſunt, prout in ſimili caſu notat Panormitanus *e*, & latè confirmat Rochus de Curte, & per hoc reſpondetur ad ea, quæ in principio articuli quæſtionis fuerunt propoſita decidenda.

*a* c. exiit, qui ſeminat de verbo ſup.

*b* Cordu. ſup. reg. fra. minor. c. 6. col. 1.

*c* Cord. vbi ſup.

*d* Conc. 24. c. 2. de reform.

*e* Pano. in ca. cura de iure patro. Rochus vbi ſup. ver. pro eo quod de conſenſu & nu. 7.

## ARTICVLVS VIII.

*Vtrum priuilegium, quod conceditur religioni ædificandi monaſterij ſine licentia ordinarij, ex non vſu per decennium amittatur.*

RESpondeo dicendo, quandam eſſe opinionem, quod quando facultas faciendi totaliter eſt poſita in arbitrio priuilegiati, non amittitur ex non vſu decennij, prout tenet quædã Gloſſa *f*, & ipſam ſequuntur alij, quos refert Horatius Mandoſius *g* At Abbas *h* contrariam partem amplectitur: Boſſius *i* autem diſtinguendo alia via incedit dicẽdo, quod aut arbitrium, ſeu libera facultas priuilegiato conceſſa refertur ad priuilegium, vt ſi dicatur, concedimus priuilegium ædificandi, ſi volueris, vel ad libitum voluntatis tuæ, tunc enim priuilegium ex non vſu decennij amittitur: aut priuilegium ædificandi refertur ad tempus, vt ſi dictum eſſet, concedimus tibi priuilegium ædificandi monaſteria, quandocùnque volueris, tunc (ait) priuilegium perpetuum intelligitur. Quæ diſtinctio ſatis placet eidem Horatio *k* Mãdoſio, præterquam in eo, quod ipſe ſupponit, verba illa ad libitum voluntatis tuæ, ad priuilegium tantùm, non etiam ad tempus referri, quæ tamen potiùs ad tempus, & fortè ad vtrumque referri debet, vt exponatur, ſi tibi libuerit, & quando tibi libuerit; & ita ſecundum opinionem Mandoſij dictum priuilegium per nõ vſum decennij minimè amittitur, præſertim ſi per illud decennium nulla domus fuit ſibi ab aliqua ciuitate, oppido, aut perſona oblata, quæ ab eis poſſet congruè ædificari iuxta ea, quæ latè dicta ſunt in primo tomo. *l*

*f* Glo. in c. vt priuilegiũ de priui. Mãdoſ. de priuilegijs ad inſtar Gl. 15. nu. 14.

*g* Mando. de priu. ad inſtar Glo. 15. nu. 14.

*h* Abb. in d. c. vt priuilegia num. 4.

*i* Boſ. in prac. de princ. & eius priuil.

*k* Mand. vbi ſup.

*l* 1. Tom. q. 26. art. 6. & 7.

## ARTICVLVS IX.

*Quo caſu ſint excommunicati mendicantes, qui ſine licentia Papæ noua loca ad habitandum recipiunt, & mutant, & alienant hactenus recepta.*

RESpondeo dicendo, quod excommunicantur mendicantes, qui ſine licentia Papæ noua loca ad habitandum recipiunt, & mutant, vel alienãt hactenus recepta, prout dicitur in iure, *m* quod etiã habet locum in fœminis, licet quæſtio ſit, an ipſæ ſint mendicantes.

Pro explicatione autẽ dicti iuris, nota, quod quo ad caſum propoſitũ, dicitur de nouo fieri, quãdo fit poſt ipſam decretalem editam,& ſi domus corruet, cuius tamen ſolum continue remanet in dominio ipſorum mendicantium, licet ipſis de nouo ædificare, nec incurrunt excõicationem, ſecus ſi locus non dirutus deſierit eſſe de ipſorũ dominio, & habitatione,& poſtea nouo iure acquirant. illud, quia tũc incurrunt in pęnã:& per hoc dici poſſet de conuentibus antiquis in Anglia, Gallia,& in alijs partibus hęreticorũ, de quibus fratres minores expulſi ſunt, qui quidẽ conuẽtus nũc inhabitari poſſunt per fratres

*m* ca. cum ex eo de exceſſ. prælat. lib. 6. Clem. cupientes de pœnis.

Quæſt. reg. tom. 2. M tres

tres prædictos ſine metu excommunicationis, quia nunquam dicti conuentus deſierunt eſſe de vſu ipſorum fratrum tenentium eos à ſede Apoſtolica, quæ ſaltem de iure eſt domina ipſorum, prout notatur in eodem iure. *a* Nota etiam, quod dicta excommunicatio non comprehendit eos, qui mutant in eodem loco eadem monaſteria, verbi gratia, exiſtentia in valle mutant in colle propter ſanitatem: ita in ſimili caſu fuiſſe determinatum Bononiæ referunt Geminianus, & Baptiſta de Salis. *b* Sed pone, quod religioſi cuiuſdam ordinis mendicantium habebant locum contiguum muro ciuitatis, ciues vt facerent viam, per quam poſſent ire circum circa muros ciuitatis, deſtruxerunt partem, & dederunt fratribus aliquas domos ex alio latere, inter quas erat quoddam flumen diuidens conuentum ab illis domibus, & dederunt eis licentiam faciendi pontem ſuper flumen, per quem poſſent ire ad illas domos. Quæritur, an poſſint? Hanc quæſtionem format Lappus *c* & arguit, quod non, cum in iure *d* prohibeatur acquirere nouas domos ad habitandũ. Contrarium determinat tamen Geminianus, *e* quia talis acquiſitio, & poſt acquiſitionem ædificatio eſt de actibus iam permiſſis, argumento cuiuſdam legis *f*: iſti ergo iuri antiquo oportet ſtare, niſi quatenus ei derogatur per Ius nouum *g*, quod immutatum in duobus tantùm caſibus eſt, ſcilicet in acquiſitione habitationis in loco de nouo, & in mutatione, & trãſlatione, ſed caſus noſter in nullo illorum includitur, ergo. Et pro hac parte facit, quia ille, qui eſt prohibitus acquirere nouum Ius in re, non dicitur venire contra prohibitionem, ſi poſt prohibitionem augmentet priſtinum Ius, ante prohibitionem, vt eſt quidam caſus *h*; ſic in propoſito augmentant iſti primum Ius, vnde debet iudicari additamentum noui iuris naturæ prioris iuris. Et per prædicta poteſt teneri, quod augmentantes datia, & Gabellas, per hoc non dicuntur noua pedagia ponere. Ita Baptiſta de Salis *i* ad hoc aliqua iura allegans, & pro omnibus prædictis faciunt, quæ poſt Paulum ſcribit Franciſcus de Platea *K*, quod illud verbum de nouo poſitum in dicta Clementina, & in alijs iuribus, non intelligitur nouum, quod fuit, & poſtea deſiit eſſe, & iterum renouatur; ſolùm autem intelligitur in hoc loco nouum, quando quæruntur nouo titulo; quando autem domui antiquæ aliquod fit augmentum, licet nouum quid addatur, nouus tamen titulus minimè applicatur.

*a c. exiit, qui ſeminat de verb. ſign.*

*b Baptiſta de Salis in ſum. ti. excõ. 1. ex. com. 44.*

*c Lappus.*
*d d. c. cũ ex.*
*e Gemin. in d. c. cum excom.*

*f l. ab eo par. ſo. ff. de prob.*
*g d. c. cum ex eo.*

*h c. ſi. in 2. reſpon. de cõce. preben. lib. 6.*

*i Bap. de Salis in ſum. ti. exc. c. excom. 44. Cle. vni. de ſup. negli. præl. ca. conſa liis de Iudæis c. prohibemus de cenſibus.*
*K Platea de exc. §. 11. de religio. Mendi.*

## ARTICVLVS X.

*Prælatus præcipit quibuſdam fratribus, vt cum peruenirent ad pinguiorem fortunam, tenerentur dimidium redituum, ſiue fructuum conuertere in ædificationem, vel immobilium emptionem. Quæritur primo, ad quid obligentur? Secundò quæritur, quando ipſi fratres iudicandi ſint perueniſſe ad pinguiorem fortunam.*

RESpondeo dicẽdo, quoad primam quæſtionẽ, quod cenſura, ſiue præceptum illud Prælati ponit dictis fratribus obligationem illam, quam verba ſonant, nempè cum venerint ad pinguiorem fortunam, dimidium fructuum impendant ædificationi, vel immobilium emptioni, quia in dubio non eſt recedendum à verbis diſpoſitionis, iuxta ea, quæ in iure *l* notantur. Quantum verò ad ſecundum dubium reſpondetur, tunc prædictos fratres iudicandos eſſe perueniſſe ad pinguiorem fortunam, quando peruenerint ad eum ſtatum, in quo poterunt ſe honeſtè ſuſtentare de bonis ſuis, quia debitorem peruenire ad pinguiorem fort[illegible] idem eſt, quod peruenire ad ſtatum, in quo deducto eo, quo indiget ad ſe decenter ſuſtentandum poteſt ſoluere, vt colligitur ex iure *m* vbi Iaſon bis, vel ter æquiparat venire quem ad pinguiorem fortunam, & poſſe ſoluere deducto, quo egeat; tunc autem quis dicitur habere tantum, vt poſſit ſoluere, deducto ne egeat, quando habet tantum, quod poſſit ſoluere, retento eo, quod ſufficiat ei ad commodè, & honeſtè viuendum vt ait *n* Gloſſa memorabilis, quam ſequitur Philippus Decius. Honeſta verò, & commoda ſuſtentatio debet conſiderari ſecundum qualitatem ipſorum Religioſorũ, locorum, & temporum, argumento eorum, quæ tradunt Baldus, *o* & Alexander.

*l l. non aliter ff. de leg. 3. c. ex tua de ſpõſa.*

*m l. inter eos l. miles ff. de rebus iudi. l. D. & l. in condonatione. ff. de reg. iur. §. & ſiquis inſt. de act.*

*n gl. in d. l. in cõdẽnatione Deci. in d. l. D. nu. 7.*

*o Bald. in l. 2. in princ. ff. quæ met. cauſ. Alex. in l. ſi maritus in fi. ff. ſolu. mat.*

## ARTICVLVS XI.

*Vtrum vnaquaque Prouincia in Ordine minorum teneatur habere aliquas Eccleſias, & monaſteria recollecta.*

RESpondeo dicendo, quod circa hoc habemus quoddam Breue Pij V. quod ſub ſigillo Authentico vidi, cuius tenorem hic referam.

*Ad perpetuam rei memoriam, iniunctum nobis deſuper Apoſtolicæ ſeruitutis officium crebro nos admonet, & inducit, vt perſonis quibuſlibet Regularibus vigilantiæ noſtræ partes efficaciùs exhibentes, eos in inſtitutorum ſuorum Regularium cãdore ſalubriter manuteneamus. Accepimus ſanè nuper, quod in Ordine Sancti Franciſci de Obſeruantia nonnullæ ſunt domus & loca Recollecta nuncupata, in quibus dicti Ordinis fratres arctiorem, quam in cæteris, vitam degunt: ac propterea eidem Ordini commodum, & opportunum eſſe cenſentes, vt in ſingulis dicti Ordinis Prouincijs duæ domus, & loca Recollecta huiuſmodi exiſtant, authoritate Apoſtolica tenore præſentiũ perpetuò decernimus, atque ſtatuimus, quod in qualibet prouincia dicti ordinis duæ ad minus domus, & loca Recollecta eſſe debeant, & præfata monaſteria Recollecta nullatenus ab huiuſmodi recollectione ſeparari poſſint; & Fratres in illis degentes, etiam ſi velint, niſi de generalis Miniſtri ipſius ordinis vel Prouincialis & Diſcretorum conuentuum dictorum locorum Recollectorum pro tempore exiſtentium conſilio, ad alia loca non Recollecta transferri nequeant, niſi eiſdem ſuperioribus vt aliter fiat, viſum fuerit expedire. Decernentes præſentes literas nullo vnquam tempore de ſubreptionis vel obreptionis vitio, aut intentionis noſtræ, vel quopiam alio defectu, notari, vel impugnari aut inualidari nullatenus poſſe, minuſque ſub quibuſuis ſimilium, vel diſſimilium gratiarum reuocationibus ſuſpenſionibus, limitationibus, aut alijs contrarijs diſpoſitionibus cõprehendi nullatenus poſſe: ſicque ab omnibus cenſeri, & ita per quoſcunque iudices & commiſſarios quauis authoritate fulgentes, ſublata eis, et eorum cuilibet quauis aliter iudicandi, & interpretandi facultate, iudicari debere: irritum quoque & inane quidquid ſecus ſuper his à quocumque quauis authoritate ſcienter, aut ignoranter contigerit attentari: & nihilominus pro maiori præmiſſorum occaſione venerabili fratri Epiſcopo Conchenſi & dictis filijs cauſarum curiæ Cameræ Apoſtolicæ generali auditori, ac Officiali Toletan. ipſi, per præſentes committimus, & mandamus, quatenus ipſi vel duo, aut vnus eorum per ſe, vel alium, ſeu alios præſentes literas & in eis contenta quæcumque ſolenniter publicantes faciant illas ab omnibus quos illa concernũt, inuiolabiliter obſeruari, non permittentes aliquid contra præmiſſa quomodolibet innouari, cõtradictores quoſlibet, & rebelles per eaſdem pœnas aliaque opportuna Iuris & facti remedia, appellatione poſtpoſita, compeſcendo, non obſtantibus, &c.* Datum Romæ apud Sãctum Petrum ſub annulo piſcatoris die 9. Martij

anno

Digitized by Google

anno Domini milleſimo, quingenteſimo, ſexageſimo nonò, Pontificatus noſtri anno quarto.

*Cæſ. Glorierius.*

Circa quam conceſſionem adoertendum eſt, ipſam in noſtra Religione ſeruari, video enim in aliquibus Prouinciis pluſquam duo Monaſteria Recollecta eſſe conſtituta. Imò in conſtitutionibus generalibus Toletanis *a* præcipitur, vt in omnibus prouinciis ad minus tria loca pro recollectis habeantur.

*a Conſt. Tole. fol. 89.*

## QVAESTIO L.

### De immunitate Eccleſiarum Regularium, in quinque articulos diuiſa.

*Circa quam quæruntur quinque.*

1 *VTrum immunitas Eccleſiarum à iure diuino, an poſitiuo ſit conſtituta.*

2 *Quibus pœnis afficiantur infringentes Eccleſias Regulares.*

3 *Vtrum iudices ſeculares poſſint eijcere à monaſterijs delinquentes.*

4 *An clerici, & moanchi gaudeant immunitate Eccleſiæ.*

5 *Vtrum Religioſi tradentes detentum monaſterio, qui gaudet immunitate Eccleſiæ, ſint irregulares, ſi iudex frangens fidem illis datam reducendi, ipſum in monaſtrium, delinquentem laqueo ſuſpenderit.*

### ARTICVLVS I.

*Vtrum immunitas Eccleſiarum à iure diuino, an à iure poſitiuo ſit inſtituta.*

REſpondeo dicendo, circa propoſitam quæſtionem duas contrarias opiniones inueniri. Prima eſt Ioannis Ignei, *b* & Remigii de Goni, Petri Pechii, Queſadæ, Anaſtaſii Germonii, & aliorum, quos refert Tiberius Decianus.

At contrariam opinionem tenent expreſſe Couaruuias *c*, Tiberius Decianus, & Farinacius. Pro qua dico non poſſe negari à iure diuino immunitatem Eccleſiarum originem habuiſſe, propter quod à ſacris Canonibus fuit inſtituta, & ſub grauibus pœnis ab iure obſeruari debere, fuit præceptum. Prima pars huius Concluſionis, quod ſcilicet à iure diuino habuit originem, Probatur primò ex eo, quod tēpla Deo ædificata in maxima voluit Deus optimus Maximus vt haberentur reuerentia, iuxta illud libri *d* Regum, ſanctificauit domum hanc, quam ædificaſti, vt coleretur nomen meum ibi in ſempiternum, & erunt oculi mei, & cor meum ibi cunctis diebus. Et Dominus noſter Ieſus Chriſtus *e* templum domum ſuam appellat. Et quædam partitarum lex *f* cum Regibus loquens ait. *Amar y honrar y guardar deuen aun à las Igleſias manteniendolas en ſu derecho, que muy vſada coſa es, que los lugares de conſagran el cuerpo de nueſtro Sennor Ieſu Chriſto, que ſean amados, y honrados y guardados.* Et altare, ſecundum Anaſtaſium Germonium, figuram Chriſti ſignificat.

Secundo probatur, nam in lege Moſaica altare Dei, vt in Exodo legitur, habebat immunitatem, & à templo, & tabernaculo nullus delinquens

*b Ignat in l. 2. in pri. n. 26 cum ſe. ff. ad Sylla. Remig. Gatra. de immun. Eccleſia in prin. nu. 5. Pech. in tract. de Arreſt. c. 6 n. 5. Queſa. c. 1. diuerſ. 99. n. 2. Anaſt. de ſacr. immuni. l. 3 c. 15. n. 3. et ſeqq. p. 352 Decia. 2. tom. cri. c. 25. n. 2. in prin.*

*c Couar. l. 2. var. c. 20 Decian vbi ſup.*

*d 3. Re. c. 9.*

*e Mat. c. 12. & c. 23.*

*f l. fin. tit. 10. par. 2.*

*g Germon. de ſacrorum immun. pa. 131. nu. 11.*

*h Exod. c. 21. & 3. Re. 1.*

Quæſt. reg. tom. 2.

vt puniretur, extrahebatur. Et ſic Adonias filius maior Dauidis timens Salomonem Regem abijt in tabernaculum Domini. Et in libro Numerorum *i* præcipit dominus filiis Iſrael, quando tranſgreſſi fueritis Iordanem in terram Chanaan, decernite, quæ vrbes eſſe debeant in præſidia fugitiuorum, qui nolentes ſanguinem fuderint, &c. de ipſis autem vrbibus, quæ ad fugitiuorum ſubſidia ſeparantur, tres erunt trans Iordanem, & tres in terra Chanaan. Et in Deuteronomio *k* dicitur, ſeparate vrbes fugitiuorum, vt confugiat ad eas quicunque animā percuſſerit neſcius, vt poſſit euadere iram proximi, qui vltor eſt ſanguinis, cum ad vnam harum confugerit ciuitatem. Quod & in libro *l* Regum commendatur. Tertio probatur gentiles enim lumine quodam naturali etiam loca refugij delinquentibus ſignauerunt. Hi enim, qui ab Hercule originem habebant, cum reſpectu tyrannidis ab Hercule patratæ odio haberentur, Athenis locum quendam præſidij ſtatuerunt, in quo à ſuis inimicis ſe protegere poſſent. Qui locus ab alio Aſylos fuit appellatus, prout refert Statius. *m* Ad cuius loci habitationem Romanus populus, incipiens fundere Romā, alium inter capitolium, & Palatium in ſacro nemo reædificauit, prout refert Pineda in ſua Monarchia. *n* Aedificatumque eſt ad hoc templum Apollinis, & nomine Deæ Iunonis celebratur, & templum Iulio Cæſari dedicatum, & domus Lucillæ matronæ Romanæ, quæ omnia templa, & domus Romani ad refugium delinquentium conſignauerant, vt patet ex traditis in quadam Vlpiani iuris conſulti lege *o*. Templum etiam Dianæ in Epheſo dicatum hanc ipſam habebat immunitatem, ſecundum Tullium, *p* & Iuſtinum, dicatum etiam Deæ Cereri hoc priuilegium habebat. Adeo quod Græci templa ſua Aſylos vocabant, de quibus Seruius *q*, Titus Liuius, Strabo, Diuus Auguſtinus, & alij, quos referūt Proſper Farinacius *r*, Menochius, & Decianus meminerunt. Quod immunitates templis Deorum, & Dearum conceſſas, & in populo Romano ab Imperatoribus Romanis toleratas, & donatas voluit omnino Imperator Tiberius Cæſar è medio tollere. Solum enim voluit, vt in Ciuitate Pergami templo Eſculapij hæc immunitas illæſa maneret, prout referunt Suetonius *ſ*, & Cornelius Tacitus. Denique non eſt dubium gentiles aras, & templa reuerentiæ, honoris, & immunitatis habuiſſe, vt in his delinquentes protegerentur, quæ aræ miſericordiæ ignoti Dei nuncupabantur, vt legitur apud D. Paulum *t*, Platum Gerſonem, Pauſaniā, Ciceronem, Iuſtinum, & Couaruuiam. Ex quibus omnibus ſequitur, gētiles ſolo lumine naturali doctos, hunc honoris templis, & aris Deorū tribuiſſe, quod argumentum eſt magnum ad probandum à iure diuino hunc honorem, & reuerētiam templis Dei dicatum originem habuiſſe, tanquam quid à Deo optimo maximo autore ipſius naturæ hominibus inſpiratum. Qua ratione a ſacris Canonibus, & variis Conciliis fuit hæc immunitas Eccleſiarum præcepta. Et Archiepiſcopus Florentinus *u*, referens vitam D. Syluestri Papæ, affirmat inter alia à Conſtātino Imperatore poſt baptiſmum conceſſa, immunitatem Eccleſiæ etiam indulſiſſe, ita vt nemo in Eccleſia reclusus inuitus ab ea extrahi poſſit. Et Ioan. Viſquis *x* Doctor Iuriſta affirmat à quodam Imperatore Romano fuiſſe præfatam immunitatē conceſſam. Quod, & in Decreto *y* videmus approbatum. Quod, vt ex ſuperioribus ſatis colligitur, verè, & propriè conceſſum minimè poterit appellari. Conceſſio enim eſt illud, quod eſt proprium alteri donare, Imperatores autem cum hanc immunitatem minimè vt propria poſſiderent, eam Eccleſiis

*i Nu. c. 35.*

*k Deu. c. 20.*

*l 3. Reg. 1. & 2. & 3.*

*m Statius li. 2. Thebaidos.*

*n Pined. in Monarc. li. 4. ca 6. §. 3. fol. 240.*

*o l. 2. § his tamen temporibus ff de orig. iuris.*

*p Tul. l. 3. Ver. Iuſtin. l. 27.*

*q Serui leg. 8. aneid. Liuius ab vbe. condi. l. 36. Auguſt de ciuit. Dei c. 34. Vlp. in l. 17. § apud Labeonem ff. de adil. edict.*

*r Faria. t. 10. crim. ti. de carce. & carcera. q. 28 nu. Meno. de praſum. li. 5. praſ. 10. n 2. Deci. vbi ſu. 2. to. cri. li. 6. c. 25. nu. 4.*

*ſ Suet. ca. 17. Tacitus anna lium. l. 3.*

*t Pau act. 17. Plau. in Moſtelaria act. 5 ſcen. 1. Gerſon tract. 6. ſuper magif. Pauſa. l. 1. in at. Cicero. in act. in Verrem. Iuſti. l. 18. Cou. l. 2 in 2. par. c. 1.*

*x Viſquis in tra. de immunit. Eccleſiar.*

*y cap. Sancta Rom. Eccl. 19 diſtinct.*

excommunicationem; cum enim habeant ius adquærendum, an ſint ibi delinquentes, habent etiam ius, ad omnia, quæ huiuſmodi inquiſitionem impediunt. Dixi (inquiſitionem) non autem deprehenſionem, non enim habent ius ad deprehendendum delinquentes, antequam declaretur eos ab Eccleſia extrahi poſſe, prout infra dicetur.

*a So. in 4 diſ. 21. 11. 2. art. 2. ver. his conſtitutis.*
*b a ca. cōqueſtus.*

Tertio eſt notandum, quod Soto *a* tenet occultum effractorem Eccleſiarum venire excommunicandum, quia nullo iure exprimitur eſſe excommunicatum: & ait, quod ius *b* excommunicans effractorem huiuſmodi, videtur tantùm loqui de publico effractore. At communis opinio contrarium tenet, & ſic noſtrum priuilegium etiam de occulto effractore, aut violentiam damnabilem in monaſterijs occultè facientε, intelligendum eſſe arbitror.

*c Suppl. f. 61. conceſ. 186.*

Quartò, & vltimo circa dictum priuilegium eſt notādum, quod abſolutio dictæ excōicationis reſeruatur Papæ, aut Conſeruatori dictæ Religionis, prout in eo ait Clemens IV. At Leo Decimus, prout continetur in Ordinis ſupplemento *c* conceſſit, qđ, *infringentes, vel aliquam violentiam in Eccleſiis, & locis Fratrum Minorum facientes, ab excommunicatione propter hoc incurſa poſſint à Prælatis dicti Ordinis in foro conſcientiæ abſolui, licèt antea non poterant huiuſmodi delinquentes abſolui, niſi à Papa, vel à conſeruatore dicti Ordinis.* At aduerte, quod hoc tantum concedit in foro conſcientiæ, per quod clarè concluditur, quod in foro exteriori poſſunt dicti delinquentes declarari eſſe excommunicatos, & alijs pœnis pro qualitate culpæ affici, cum dicta abſolutio tantùm in foro conſcientiæ eis ſit permiſſa, & per conſequens ſi poſt dictam abſolutionem in foro conſcientiæ celebrauerint, ipſos incurriſſe in foro exteriori irregularitatem, apertum eſſe conſtat.

## ARTICVLVS III.

### *Vtrum iudices ſæculares poſſint eÿcere à monaſterijs delinquentes.*

RESpondeo dicendo, quod in ſacris Canonibus immunitas Eccleſiarum maximè commendatur, ita vt conſuetudo contra Eccleſiaſticam immunitatem, vel ei oneroſa non valeat iuxta eoſdē ſacros Canones, *d* in quibus id notant Abbas, & communiter Doctores, & in legibus partitarum, & ordinamenti continetur, & tradunt Bartolus, & Tiraquellus, & Antonius Gomez; & licet conſuetudo admittatur, quando eſt parum præiudicialis Eccleſijs, vel Eccleſiaſticis perſonis, quando tamen eſt multum præiudicialis, minimè admittenda erit; & tunc erit plurimum præiudicialis, quando Clerici efficiuntur timidiores propter talem conſuetudinem, & laici efficiuntur audaciores, & quando conſuetudo inducit, quod Clerici impediantur facere ea, quæ à iure communi ſibi conceſſa ſunt, quod arbitrio boni viri relinquendum eſt, prout cum alijs reſoluit Humada, *e* affirmās hoc procedere, etiamſi conſuetudo ſit immemorialis. Vnde ſecundum Syluestrum *f* non læditur Eccleſiaſtica libertas, quādo aliquod particulare priuilegium conceſſum Monaſterijs frangitur, potuit enim conſuetudine quadraginta annorum introduci, vt quarta funeralium Eccleſiæ Cathedrali, aut Parochiali à Religioſis contra eorum priuilegia ſoluatur, prout clarè innuit Concilium *g* Tridentinum; & ſic Monaſteria prædicta immunitate gaudere debent, vt ex ſuperiori articulo ſatis patet: & eſt aduertendum, quod inter alias Conſtitutiones contra Bannitos à varijs Summis Pōtificibus factas, Sixtus V. fecit vnā pro Regno Neapolitano, anno Domini milleſimo, quingenteſimo, octogeſimo quinto, quæ incipit, alias, *fœlicis recordationis*, &c. In qua inter cætera cōcedebatur Officialib. Regijs, vt cauſa cōquiſitionis, vel infeſtationis Bannitorū, Eccleſias, Monaſteria, cellas, ſeu loca Religioſorū, *Eccleſiaſticarū* perſonarū ingredi, ipſosq; Bannitos, & delinquentes aliquo modo ibi occupatos, ſiue receptos inde extrahere, & ſi opus eſſet, ipſas etiā perſonas Eccleſiaſticas, & Religioſas capere, & carceribus Eccleſiaſticis duntaxat mancipare poſſent. Verùm quia hæc, & alia ſimilia in ea contenta nō modicum Eccleſiaſticā tangebant immunitatem, multaq; inde videbantur in dies oriri ſcandala, ac non paucæ ipſorum Religioſorum infeſtationes, & perturbationes euenire,

*d c. 2. de conſuetu. & ibi Abb. c. nouit. cap. graue de ſent. excom. & can. iam de re iudi. l. 2. ti. 9. par. 1. & l. 2. tit. 3. l. 1. ordi. leg. 3. tit. 3. l. 3. noua comp. Tiraq. de retra l. 1. §. 30. gl. 1. nu. 9. Anton. Gom. to. 3. var. cap. 1. nu. 13.*
*e Humad. in ſcholijs ad gl. par. in l. 3. ti. 2. p. 1. glo 6. nu. 3.*
*f Sylu. v. immunitas, nu. 2. & 4.*
*g Tri ſeſ. 25. de refor. c. 13*

Proinde Gregorius XIV. anno Domini milleſimo, quingenteſimo, nonageſimo primo in conſtitutione ſua, *cum aliàs nonnulli*, &c. pro immunitate Eccleſiaſtica ſeruanda, maliſque ſupradictis obuiādo, ſupradictam Sixti V. conſtitutionem moderando ſtatuit dicens.

*Cum aliàs nonnulli prædeceſſores noſtri, & præſertim fœlicis recordationis Sixtus Papa Quintus, necnon Pius etiam Quintus, &c.*

*Hac itaq; noſtra perpetuo valitura cōſtitutione, omnia & quæcūque priuilegia, & indulta, & gratias tā per prædictum Sixtum, ac Pium Quintum, quàm alios quoſcūque noſtros prædeceſſores, aut noſmetipſos, ſedēque Apoſtolicā, eiuſve legatos ſemper abducendis, ſeu extrahendis ab Eccleſiis, Monaſterijs, ſacellis, domibus Regularibus, lociſve ſacris, aut Religioſis, aliiſque in caſibus à Iure permiſſis hominibus certorum tunc expreſſorum, vel non expreſſorū criminum reis, aut fraudulentis decoctoribus etiam in odium certorū delictorum, & pro bono, ac pace, atque quiete publica, & ex cauſis grauiſſimis, ac neceſſarijs, & æquipollentibus caſibus in Iure expreſſis, atq; ex paritate, identitate, aut maioritate rationis extenſis, perpetuò, vel ad certū nondū elapſi tempus, ſeu ad vitam alicuius Principis, aut beneplacitū, ſeu aliàs quomodolibet conceſſa, etiam iteratis ac multiplicatis vicibus approbata, & innouata, ac vſu recepta, literaſque Apoſtolicas ſub plumbo, aut in forum Breuis, ſeu aliàs quomodocunque deſuper cōfectas, quarum tenores hic haberi volumus pro expreſſis, ac de verbo ad verbum inſertis, ſublata penitus omni differētia. Ita ad vnam tantùm formā reducimus, & moderamus, vt Laicis ad Eccleſias, locaque ſacra, & Religioſa prædicta confugientibus ſi fuerint publici latrones, viarumq; graſſatores, qui itinera frequentata, vel publicas ſtratas obſident, ac viatores ex inſidijs aggrediuntur, aut depopulatores agrorum, quive homicidia, aut mutilationes membrorum in ipſis Eccleſiis, eorumve cœmeterijs committere non verentur, aut qui proditoriè proximum ſuum occiderint, aut Aſſaſſinij, vel hæreſis, aut læſæ Maieſtatis in perſonam ipſiuſmet Principis rei, immunitas Eccleſiaſtica non ſuffragetur, ſed vniuerſis & ſingulis venerabilibus fratribus noſtris Patriarchis Primatib. Archiepiſcopis, Epiſcopis, cæteriſq; Eccleſiarū, & monaſteriorum Prælatis, tam ſecularibus, quàm cuiuſuis ordinis regularibus directè præcipiendo mandamus, & præcipimus, vt laicos in caſibus prædictis delinquentes ad eorum Eccleſias, monaſteria, domus, & alia loca ſupradicta ſacra, ſeu religioſa reſpectiuè confugientes, & in eis ſe recipientes, atque morantes, qui prædicta delicta eorumve aliquod iudicio ſuo commiſiſſe videbunt, quando à Curia ſeculari fuerint requiſiti, & quilibet eorum fuerit requiſitus, miniſtris, & officialibus curiæ ſecularis abſque irregularitatis nota, aut alicuius cēſuræ Eccleſiaſticæ incurſu tradi & conſignari curent, & faciant, & quilibet eorum curet, & curare faciat. Ne autem Curiæ ſecularis prædictæ Miniſtri facultate illos per ſe, & propria authoritate extrahendi, & abducēdi ſibi olim, vt præfertur, attribu-*



Digitized by Google

*ta & per præſentes reuocata abutantur volumus, dictaque autho[r]itate decernimus, & declaramus vt curiæ ſæcularis eiuſq; iudices & officiales ab eccleſiis, monaſterijs locisq; ſacris prædictis, laicũ aliquẽ, vt præfertur, delinquentẽ in nullo ex caſibus ſupradictis ſine expreſſa licẽtia epiſcopi vel eius officialis & cũ interuentu perſonæ Eccleſiaſticæ ab eo authoritatẽ habẽtis ad quos ſolos & nõ ad alios Epiſcopis inferiores, etiã ſi aliàs ordinarij ſint, aut nullius diœceſis, aut cõſeruatores ab hac ſede Apoſtolica ſpecialiter, vel generaliter deputati prædictã licentiam dãdi facultas pertineat, occurrẽte autẽ caſu in loco exẽpto, & nullius diœceſis tũc ad Epiſcopũ viciniorẽ deuoluatur hæc cognitio, & nõ ad alios capere extrahere, aut incarcerare nõ poſſint niſi eo caſu quo ipſe Epiſcopus, & dictæ perſonæ Eccleſiaſticæ requiſitæ illos in delictis ſuperius expreſſis culpabiles tradere, aut capturæ, & carcerationi interuenire, & aſſiſtere recuſauerint tuncque reuerentiæ Eccleſiaſticæ, & locis ſacris debitæ memores prædictos delinquentes minori, quoad fieri poterit ſcandalo, & tumultu extrahere curẽt, quodque delinquentes laici prædicti poſtquam, vt præfertur, ab Eccleſiis, locisve ſacris extracti, & capti fuerint ad carceres curiæ Eccleſiaſticæ reponi, & inibi tuto, & firmo carcere, ac opportuna cuſtodia data illis, ſi opus fuerit, per curiam ſæcularẽ detinere debeant, nec inde extra bi. curieq; ſæculari prædictę cõſignari nec tradi poſſint, niſi cognito prius per Epiſcopum, ſeu ab eo deputatũ, an ipſi verè crimina ſuperius expreſſa cõmiſerint, tuncque demum de mandato Epiſcopi per iudicem Eccleſiaſticũ curiæ ſæculari, quacunque appellatione poſtpoſita conſignentur. De crimine verò hæreſis cognitio ad forũ Eccleſiaſticũ tota pertineat, nec in ea curia ſæcularis ſe quoquomodo intromittat, ſicut etiã prohibemus, ne contra Eccleſiaſticas perſonas ſæculares, vel cuiuſuis ordinis, vel militia etiã S. Ioannis Hieroſolymitani, regulares quoquomodo, etiã vigore prædictorũ priuilegiorum, indultorum aut conceſſionũ (quæ omnia ad terminos iuris communis per præſentes reducimus) procedant, aut ſe intromittãt, illas ve ab Eccleſiis monaſterijs, domibus, locisq; ſacris aut religioſis, & in caſibus in hac conſtitutione expreſſis, extrahere, abducere, capere, carcerare, aut cognoſcere de criminib. ad forũ Eccleſiaſticũ pertinẽtibus, aliàs quãdo de iure, & per priuilegia eiſdẽ ordinibus, aut militijs cõceſſa permittitur, quomodolibet p[re]ſumãt. Quod ſi quis quacũq; dignitate præditus præmiſſorũ quida attẽtare cõtra hanc conſtitutionẽ præſumpſerit, ipſo facto cenſuras, quæ contra libertatis Eccleſiæ violatores ſunt promulgatæ incurrãt. Non obſtantibus præmiſſis, tam Sixti, & Pij V. quàm aliorum quorumcũque prædeceſſorum noſtrorũ literis Apoſtolicis priuilegijs, indultis, &c. Dat. Romæ in Monte Quirinali, anno Incarnationis Dominicæ milleſimo quingẽteſimo nonageſimo primo, Nono Kal. Iunij P. N. anno primo.*

Circa quã cõſtitutionem aduertit Capucinus *a*, quod religioſi ſint cauti, ne ampliùs ſinant malefactores in ſuis locis, vel Eccleſijs à miniſtris iuſtitiæ, ſecundũ diſpoſitionẽ Bullæ Sixti V. capi; quia ſic expreſsè facerent contra prædictã Gregorij conſtitutionẽ, & ſe pœnis irregularitatis, & alijs cenſuris exponerẽt. Et vt ne etiã permittãt, malefactorem in ſuis Eccleſijs, & locis capi à miniſtris iuſtitiæ, niſi particularem afferãt Epiſcopi, ſiue eius officialis licentiam contra particularem illũ malefactorẽ, cum interuẽtu p[er]ſonæ Eccleſiaſticæ, vt in Bulla habetur.

*a Capucci. n. ſcholijs ad cõpendiũ Mẽd. gr. Eccleſ. frumentum fo. 309.*

Et aduertãt etiam, quod non ſunt obligati illum malefactorem cuſtodire, nec illi cibum non miniſtrare, cum iam excommunicatio à Sixto V. ſuper hoc lata, per hanc Gregorij conſtitutionem ſit ſublata: ſed in omnibus alijs ad ſupradictæ Bullæ verba bene aduertãt, ſi errare, & puniri pœnis in ea contentis nolunt, quod puto aduertendũ in regno Neapolitano; pro quo dicta cõſtitutio Sixti V. facta eſt.

Circa quam conſtitutionem eſt aduertendum, quod in eo, quod determinat malefactorem in Eccleſijs, & locis religioſis capi à miniſtris iuſtitiæ nõ poſſe, niſi particularem afferant Epiſcopi, aut eius officialis licentiam contra particularem illum malefactorem, conformem eſſe iuri communi, in quo reſoluunt communiter Doctores, quod iudex competens ad cognoſcendum, an debeat delinquens immunitate gaudere, erit Eccleſiaſticus, prout tradunt Couarruuias, *b* & Remigius. & ita dicit ſeruari in practica in noſtra Hiſpania Iulius Clarus.

*b Couar. li. 2. var. c. 20. nu. 17. in pri. & l. pen. qq. ca. 33. nu. 1. Clarus in pra. cri. l. 5. q. 36. n. 28.*

Verum eſt tamen, quod non quicunque iudex Eccleſiaſticus modo hanc licentiam concedere poteſt, niſi tantùm Epiſcopus diœceſis, aut eius officialis, & in hoc innouat hæc conſtitutio, quod Doctores aſſerebant, dicentes quemcunque iudicem Eccleſiaſticum illius diœceſis hanc poſſe cauſam examinare, & iudicare. In eo autem, quod determinat conſtitutio, quod delinquentes non reponantur in carcere ſæculari, ſed in carcere curiæ Eccleſiaſticę, quid nouum ſtatuere videtur; ipſi enim delinquentes extracti carceri ſæculari mancipabãtur, & ignominioſè ad Eccleſiam remittebantur, & ideo commendabant Doctores dicẽtes, quod iudicato, quod delinquens ſit remittendus ad Eccleſiam; non debet remitti ignominioſe, præſertim ſi ſit Clericus. Ita Boerius *c*, & Iulius Clarus; aliàs videretur corporaliter puniri remiſſus, & excommunicationem incurrere iudex, ſi ignominioſè clericum remitteret ſecundum Auendannum. *d* Quibus de cauſis dicebant, quod iudex ſæcularis nunquam ab Eccleſia debet delinquentem extrahere, niſi cogitet, & conſideret, an delictum ſit de priuantibus immunitate, & ante probatum ſit, quod ſi dubius eſt, faciat delinquentem in Eccleſia cuſtodiri, & compeditari, ne iterum fugiat, nam hoc de iure facere poteſt ſecundũ Remigium *e*, quem ſequitur Iulius Clarus. Qua authoritate iudices ſæculares abutentes occaſionem dederunt Gregorio Quarto decimo, vt ipſi delinquentes ab Eccleſijs, & monaſterijs extracti, non in carcere ſæculari, ſed in Eccleſiaſtico reponerentur, ne iudicato ipſos immunitate Eccleſiaſtica gaudere, ad Eccleſiam, & monaſteria cum ignominia remitterentur. Quod ſæpius contingebat, aliqui enim iudices timore Domini minimè confixi, ita ſunt inſolentes, vt ipſos in carcere detẽtos, vt iam eorum iudices cõpetentes puniant, neque hoc eſt mirum, cùm aliqui Eccleſiam Dei contemnentes, quando ponunt cuſtodias Eccleſijs, delinquentes detinent, & ipſis delinquentibus alimẽta iubeant denegari ſecundum Remigium *f*, & Couarruuiã, qui grauiſſimè errant, cùm id faciant contra ius, prout dicti iuriſperiti affirmant.

*c Boer. deciſ. 301. nu. 13. Clarus vbi ſup. q. 36. nu. 48.*

*d Auen. de exinrys num. 55.*

*e Remi. vbi ſup. Clar vbi ſup. nu. 21.*

*f Remi. vbi ſup. q. 6. & 7. Cou. vbi ſup. c. 20. nu. 17.*

Circa eandem conſtitutionem eſt etiam aduertendum, quod ſecundum eam poſſunt iudices ſæculares cum licentia Epiſcopi, aut eius officialis, extrahere ab Eccleſia delinquentem. Quare ſi ſine tali licentia ipſum extrahere voluerint, res deuoluitur ad id, quod de iure antiquo erat determinatum, ſecundum quod delinquens poteſt ſe defendere ſine pœna à iudice ſæculari, ſi videat, quod ipſum extrahit iniuſtè ab Eccleſia. Ita Antonius Gomez *g* dicens, quod hunc iniuſtè condemnatum ad extrahendum poſſunt Clerici defendere, & eripere de manibus iuſtitiæ, ſecũdum Archidiaconum, & Albericum, & Bernardũ Diaz de Lugo, quos, & alios ad hoc allegat nouiſſimè Ponce de Leon Mexia *h*. Quod verũ intelligit Azeuedo, *i* quotieſcunque conſtaret iniuſtè extrahi ab Eccleſia, vel condẽnatum fore, eſſetque periculũ in mora; ſecus tamen aliàs, tunc enim licet poteſtati iniuſtè exequenti reſiſtere, quoties manife-

*g Ant. Gomez l. 3. varia. ca. 3. num. 21 in fine.*

*h Mexia in apparato l. de Toledo. n. 1 ?. fund. 2. part. nu 24.*

*i Azeuedo in l. 3. tit. 2. lib. 1 compil. nu. 27.*

manifeſtum eſt iniuſtè procedere, vel damnum eſt irreparabile, ſecundum Doctores, maximè Oroſcũ *a* nam aliàs dum res eſt in dubio, minimè reſiſtendum eſt iudici ſeculari, præſertim per Eccleſiaſticos, quibus iam arma ad hoc conceſſa ſunt, ſcilicet excommunicationes, & cenſuræ, non verò enſes & gladij, vt habetur in Concilio Tridentino *b* & in quadam regali lege nouæ compilationis.

*a Oroſcus in l. vt vim. nu. 16. col. 21. ff. de iuſt. & iure.*
*b Tri. 29. ſeſ. c. 3. de refor. l. 6. ti. 4. li. 1. noua compil.*

Aduerteodum denique circa prædictam conſtitutionem, quod accepi à quodam grauiſſimo, & ſapientiſſimo Docto meo condiſcipulo, in regnis Portugalliæ regio auditore, eam in ipſis regnis minimè fuiſſe receptam, cùm ex defenſione delinquentium ab Eccleſia extractorũ, gladius ſecularis vires ſæpius poſſet amittere; an autem in Hiſpaniis ſit recepta, nolo iudicare, ſolum enim iudico eam eſſe maximè rationi cõformem, cum tam iudicibus ſecularibus, quàm Eccleſiaſticis, quàm immunitati Eccleſiaſticæ medium quoddam proponat, quo omnia pacificè in republica peragantur.

## ARTICVLVS IV.

*An clerici, & monachi gaudeant immunitate Eccleſiæ.*

RESpondeo dicendo, quod Abbas *c* tenet per multa fundamẽta, quod non, quem ſequitur Bern. Diaz de Lugo, cum hac limitatione tamen, vt non procedat, quando clericus ab Eccleſia extractus, poſt degradationem eſt ſeculari curiæ tradendus; nam tunc dicit, quod poſt degradationem, & verbalem in ſententia traditionem curiæ ſeculari ad Eccleſiam reſtituatur, quam limitationem non admittit Couarruuias *d* vrgenti ratione, nam quando crimina committuntur, quæ degradatione, & traditione curiæ ſeculari digna ſunt, propter eorum enormitatem, & immunitatem, gaudere non debent delinquentes immunitate Eccleſiarum, & ſic non erunt reducendi ad Eccleſiã. Quam ſententiam ſequitur Salzedo *e* Ex quo infertur, quòd clericus, aut religioſus Sodumita ſi per proprium motum Pij V. tradantur curiæ ſeculari, non gaudebunt Eccleſiæ immunitate, & hodie indiſtinctè ſeruatur in practica opinio Abbatis, prout teſtatur Iulius Clarus. *f* Quod eſt tenendum, licet contrariũ tenuerit Menchaca *g*. Vtrum autem Laici Sodomiam committentes gaudeant immunitate Eccleſiæ, ſi ad ipſam confugiant, Couarruuias *h* partem amplectitur negatiuam, affirmans non debere gaudere immunitate Eccleſiaſtica: Ipſum ſequitur Auendannus *i* dicẽs in grauiſſimis delictis fugiẽs ad Eccleſiam non debere gaudere eius immunitate in hoc tamen ait Iulius Clarus *K* ſtandum eſſe conſuetudini. Quod attinet ad religioſos, aduertendũ, quod Baptiſta *l* de Salis in ſua ſumma aſſerit, quod religioſis non valet immunitas Eccleſiæ, quia raro aut nunquam exeunt clauſtrum monaſterij. Nam ſecundum regulam eorum, & iure communi poſſunt per eorum ſuperiores in monaſterio arceri, verberari, & incarcerari, & ſi opus eſt de monaſterio expelli, & in alia monaſteriis arctioribus intrudi, prout in Iure *m* videmus definitum.

*c Abbas in c. inter alia de immuni. eccl. Bern in prac. c. 115.*
*d Cou. lib. 2. var. c. 20. nu. 16.*
*e Salz. in pra. crim. c. 115.*
*f Clarus ĩ pr. crim. §. fin. q. 30. nu. 16.*
*g Mẽc de reſ. §. 22. par. 3. n. 34.*
*h Cou. vbi ſu. c. 29. n. 8. et 9*
*i Auen de ex ep. ma. de pr. 1. p. c. 229.*
*K Clarus. d. q. 30. nu. 12.*
*l Salis in sũ. tit. immunitat. 2 f. 77. p. 2. co. 1.*
*m c. vniuerſitatis. de ſent. exto.*

## ARTICVLVS V.

*Vtrum, ſi Iudex ſecuritatem dederit religioſis, vt ei tradant in eorum monaſterio detentum, & ipſum reducet, ſi immunitate Eccleſiaſtica gaudet, efficiantur irregulares tales religioſi, ſi fidem iudex non ſeruauerit, & laqueo delinquentem ſuſpenderit.*

RESpondeo dicendo, quod reſolutio huius quæſtionis ex parte pendet ex reſolutione eius, de qua agunt Doctores, an ſcilicet iudex teneatur ſecuritatis fidem ſeruare, & remittere ad monaſterium delinquentem. Et Antonius Gomez *n* inquit, quod ſi delictum, quod ille perpetrauerit, erat tale, quod non priuabat eum immunitate, remittendus eſt Eccleſiæ, & fides ſeruanda, & hanc ibi dicit tenere Doctores, & communiter teſtatur Couarruuias, *o* ſecus ſi delictum priuabat eum immunitate quia non tenebatur illum remittere.

*n Anton. Gomez. lib. 3. variar. c. 12. n. 7*
*o Couar. li. 1. var. c. 2. n. 16.*

Et hoc confirmatur, nam etiam iudex tenetur fidem ſeruare, quam dedit delinquenti, eum non offendendi, ſi confiteretur delictum, in conſcientia enim tenetur iudex fidem promiſſam ſeruare, ſecũdum Hieronymum Cuchalon *p*, & Nauarrũ, quod intelligitur, ſi non tenebatur confiteri, & ſic dolo fuit attractus ad confitendum: at ſi tenebatur confiteri, non dicerem ego teneri talem fidem ſeruare: imo potius dicerem, iudicem talem fidem dando peccauiſſe mortaliter, ſi animum habuit illã adimplendi, cum habuiſſet animum faciendi illud, quod ſecundum ius, & ſibi ratione officij erat illicitum, non caſtigando delinquentem, prout ſecundum Sacros Canones ſibi erat conceſſum, & ſecundum hanc Doctrinam exiſtimo intelligenda tradita à Iulio Claro *q*, Couaruuia, & Azeuedo. His ſic prælibatis, ad id, quod in principio quæſtionis propoſuimus deueniendo, reſpondeo, quod ſi iudex tenebatur extractum ab Eccleſia reducere, quia delictũ ipſum nõ priuabat immunitate Eccleſiaſtica, & fidem non ſeruauit, & laqueo ſuſpendit delinquentem, non liberatem ego dictos religioſos, ſaltem, in foro exteriori ab irregularitate, licet enim iudex ipſis de reducendo fidem præſtiterit, communiter tamen iudices ipſam nunquam ſeruant, & non poteſt negari, ipſos religioſos culpam non leuem commiſiſſe, & rei illicitæ operam dediſſe, priuando ipsũ delinquentem Eccleſia, cuius immunitate iure gaudebat, & à fortiori remanebunt irregulares ipſum delinquentem tradendo in eo caſu, quo ipſum ad Eccleſiam iudex remittere minimè tenebatur, cum enim deberent ſcire hoc caſu minimè ipſis fore fidem ſeruandam, neſcio quo iure ab hac grauiſſima traditionis culpa poſſimus eximere, & per conſequens nec etiam ab irregularitate ex hoc facto ſequuta, præſertim cum habuerint facile proteſtationis iuridicæ remedium, qua ab ea nota poſſent euadere. Dixi (*in foro exteriori*) tanta enim eſſe poſſet iudicis fama bonitatis, & veritatis, & tanta eorum religioſorum ſimplicitas, vt eos à culpa in hoc facto liberarem, & per conſequens ab irregularitate ratione culpæ contractæ, præcipuè ſi conſuluerunt in eo loco ſapientiores, ſunt immunes.

*p Cuchal. in addit. ad Decium in l. cũ natu. cauilat nu. 7. lit. B. ff. de reg. iu. Na. in c. 25. n. 22.*
*q Clarus in pract. crim. li. 1. § fin. q. 51. Couar. d. c. 2. Azeu. li. 1. noua compil. tit. 2. in l. 3. p. 26 ca. 2. & p. 27. c. 1.*

## QVAESTIO LI.

### De electione per ſcrutinium, in quindecim articulos diuiſa.

*Circa quam queſtionem quindecim queruntur.*

1 *QVid, & quotuplex ſit electio.*
2 *Vtrum, in electione per ſcrutinium, ſcrutatores debeant eſſe tres.*
3 *Ad quid obligãtur ſcrutatores in electione faciẽda.*

4 *Quomodo ſint danda ſuffragia in electionibus per ſcrutinium.*
5 *Vtrum tantum ordine ſacro inſigniti habeant vocẽ actiuam in electionibus.*
6 *Vtrum vota abſentium poſſint ſuppleri.*
7 *Vtrum poſſit ſuffragium ſemel datum reuocari, aut electio per ſcrutinium reiterari.*
8 *Vtrum conueniens ſit fieri electionem per ſcrutinium aut ſortes.*
9 *Vtrum valeat electio alicuius, ſi ſcriba ſine aliqua fraude, & malitia, ſchedulã ſuffragij publicauit.*
10 *Vtrum electio debeat eſſe libera.*
11 *Vtrum coarctatio electionis ad quatuor, aut quinque poſſit iuridicè fieri.*
12 *Vtrum conſuetudo valeat à ſeptem annis, & octo inducta in quadam religione, vt tantùm prudentiores re, & ætate, habeant vocem in capitulo, & admittantur in electionibus ſuperiorum.*
13 *Vtrum illius votum, qui miſit in vrnam ſchedulam albam ſit inter vota electorum connumerandum.*
14 *Vtrum ſtatim collatis eligentium ſuffragijs ſit electio publicanda.*
15 *Vtrum electio poſſit fieri in nocte.*

## ARTICVLVS I.

*Quid, & Quotuplex ſit Electio.*

RESpondeo dicendo, quod D. Thomas *a* ſequens Ariſtotelem definit electionem dicens, quod eſt multorum placentium in ordine ad finem vnius præceptio, ſed ſecundum Hoſtienſem, & Ioannem Andræam aliter definitur, ſcilicet quod ſit idoneæ perſonæ ad dignitatem, vel fraternam ſocietatem ſeruata forma canonica facta vocatio. Et electio eſt triplex. Prima eſt per modum ſcrutinij: ſecunda per modum compromiſſi: tertia per modum communis inſpirationis, de quibus Innocentius Papa *b* ſic in hunc modum. *Statuimus, vt cum electio fuerit celebranda præſentibus omnibus, qui volunt, & debent, & poſſunt commodè intereſſe, aſſumantur de collegio fide digni qui ſecretò, & ſigillatim vota cunctorum diligenter examinent & exquirant & in ſcriptis redacta mox publicentur in commune, nullo prorſus appellationis obſtaculo interiecto, vt is collatione habita eligatur, in qua omnes, vel maior pars, & ſanior capituli conſentit, vel ſaltem poteſtas eligendi aliquibus viris idoneis committatur, qui vice omnium Eccleſiæ viduatæ prouiderent de paſtore: aliter electio facta non valet, niſi forte communiter eſſet ab omnibus, quaſi per inſpirationem abſque vitio celebrata.* Hæc Innocentius, & tradit Petrus Gregorius. *c*

*a D. Th. 2. 2. q. 13. Art. 2. vbi etc.*
*b ca. quia propter de elect.*
*c Petrus Greg. Syntag. iur. 2. p. c. 12. à n. 19*

## ARTICVLVS II.

*Vtrum in electione per ſcrutinium ſcrutatores debeant eſſe tres.*

RESpondeo, quod ſcrutatores debent eſſe tres de collegio, prout definit Innocentius *d* numerus triom ſcrutatorum deſideratur, quia is numerus magis perfectus creditur, & fraudem excludit, facilìùſque cõcordes fiunt, cum facilè duo diſcordes eſſe poſſint, ac vix fit, quin duo ex tribus inter ſe conſentiant. Quare creditur electionis ſubſtãtiam hunc numerum exigere, prout tradunt Hoſtienſis, *e* Abbas, & Petrus Biaxius: ſi verò collegium non ita ſit numeroſum, vt tres ſcrutatores conſtituere poſſit, putà quia totum collegium in tribus tantùm conſiſtat, vel duobus, non erit hæc forma ſeruãda, cum ſcrutari non poſſit, ſed quomodocunque electio fiat, tenebit, prout tenent Abbas *f*, & Ioannes Andræas, idem Abbas, Craoeta, Biaxius, & Rolandus, neque opus eſt in hoc caſu, vt electores cõpellantur procedere vi cõpromiſſi, quidquid Hoſtienſis *g* fuerit opinatus, quem meritò cæteri non ſequũtur: ſi verò vnus tantùm ex collegio inueniatur, ſatis eſt, quod ſuum exprimat cõſenſum protinus eligendo, nec exigitur, vt coram teſtibus conſenſum ſuum exprimat, & poſtea eligat, electionemque publicet, iuxta Innocentium *h*, & Ioãnem Andræam, & Petrum Biaxium.

*d Inn. in d. c. quia propter.*
*e Hoſt. in ſũ. tit. de elec. §. qualiter facienda ſit verſic. colleg. Abb. in d. c. Quia propter Biaxius de elect. c. 24. part. 3.*
*f Andræas & Abbas in d. c. Quia propter idem conſil. 85 col. 2. l. 2. Craoet. conſil. 12. col. 2. Biax. vbi ſup. Rol. conſ. 43. num. 37. li. 2.*
*g Hoſt. vbi ſu.*
*h Inn. in l. c. quia propter Ioann. Andr. in regul. in ro te in Mercur. Biax. vbi ſup. 3. p. c. 23.*

## ARTICVLVS III.

*Ad quid obligantur ſcrutatores in electione facienda.*

RESpondeo dicendo, quod ſcrutatores nõ prius ſcrutari debent incipere, quàm duplici iureiurando ſe obſtrinxerint in manibus præſulis collegij, altero quidem, quod ſcrutinij cauſa præſtant, altero quod alijs ex collegio commune eſt, cum & ipſi ex collegio ſint, priori quidem bonam in ſcrutando, ſinceramque fidem, & ſecretam, altero probabilitatem, & integritatem in eligendo pollicentur, prout tradit Petrus Biaxio. *i* Quibus ſic peractis ſcrutatores ſingulorũ ex collegio propoſito eis prius iureiurando, & in religionibus obedientiæ vota ſecretò ſeorſum ordine ſuo exquirẽt, iuxta ea quæ in iure *K* decernũtur, & in noſtra religione minorum de obſeruãtia fit per ſchedulas ſecretas, iuxta conſtitutionem, & Bullam Sixti V. de qua infra, *l* niſi enim ſecretò res agerentur, metuendum eſt, ne aliqui formidoloſi libertate ſuæ inferendo votũ ob potentiorum metum vti non auderent, aut ne quis ab aliquo ſeductus in diuerſam partem à mẽte ſua diſtraheretur, iuxta Innocentium *m*, & Ioãnem Andræam, Abbatem, & Biaxium. Aduerte tamẽ, quod in grauiſſimis negotijs ſcrutatoribus teſtes adhiberi poſſunt, quo res citra omnem ſuſpicionem procedat, iuxta Innocentium *n*, & Abbatem.

*i Biaxius de ele. p. 3. c. 24*
*K d cap. quia propter.*
*l In fin. art.*
*m Inn. Andr. & Abbas in d. c. quia propter Biaxius vbi ſup 3. pa. c. 25.*
*n Innocen. & Abb. vbi ſup. Biax. vbi ſupra c. 26.*

In primis tamen ſe inuicem ſcrutabuntur, antequam ex collegio vllum, excepto eo, qui cæteris omnibus dignior fuerit, ſcrutari incipiant, ne aliarum ſententiarum conſcij ex illis ſuas ſumant, & informent, iuxta Innocentium *o*, Abbatem, & Biaxium: at hoc non eſt neceſſarium fieri, vbi ſumuntur ſuffragia per ſchedulas ſecretas obſignatas, ſicut in electionibus noſtræ religionis. Quod ſi ſcrutinium eadem die, aut altera abſolui non poterit, ob magnum numerum forte eligentium poterit altera die, atque etiam alijs diebus continuatis negotium perfici, ac multò magis ad actus naturæ neceſſarios diuertere eos licebit, putà ad reficiendum corpus cibo, aliáve neceſſaria: vno autem, aut altero ex ſcrutatoribus deficiente, putà morte, aut aduerſa valetudine, alter loco eius ſubrogandus erit, iuxta Innocentium, Ioannem Andream, Abbatem, & Biaxium, & tradit Marcus Antonius Cuqus.

*o Inoc. Abb. And. & Biax. vbi ſup. q. 26. Cuqus lib. 4. maio. inſt tit. de elec. n. 104 vſque ad nu. 113.*

## ARTICVLVS IV.

*Quomodo ſint danda ſuffragia in electionibus per ſcrutinium.*

RESpondeo dicendo, quod ſuffragiorum ferendorũ hæc ſimiliſve erit forma, videlicet, eligo

talem,

talem, ſeu nomino talem, ſeu conſentio in talem, iuxta Ioannem Andræam, *a* & Syluestrum, & ipſa ſuffragia pura, certaque in eligendo eſſe debent, non ſub conditione incerta, & ambigua, nec ſub disiunctiua, inania hæc eſſent, & non modo cæterorum vim non impedirent, ſed etiam accreſcerent voces illorum, qui non purè conſenſerint alijs, iuxta quandam Decretalem. *b* Quo circa ſi quatuor ex duodecim canonicis huiuſmodi ſuffragia protulerint, eligendi poteſtas ſic in reliquis octo reſidebit, vt quod ipſi, eorumuè pars maior ſtatuerit, & electio ab ipſis facta perinde valeat, ac ſi quatuor illi ex collegio non eſſent, idque confeſtim, & ſimul, atque talem ſententiam ſcrutatoribus ediderunt, non expectato electionis fine, & euentu, iuxta quãdam Gloſſam. *c* Caueat igitur qui rectè vult ſuffragium ferre, ne eligat hoc modo, videlicet. Eligo quem N. elegerit, nam eſſet incerta; neque hoc modo, Eligo Petrum, aut Andræam, eſſet enim alternatiua; neque hoc modo, Eligo Petrum, ſi diſceſſerit à Fratribus ſuis, vel ſi cõuerſatus fuerit cum talibus, aliauè conditione appoſita. Non creditur tamen conditionem illam vitiare, quæ inſit ex natura actus, puta, Eligo Petrum ad Epiſcopatum, ſi vacat, & hæc videtur verior ſententia, quàm alia Decij *d*, prout probat Cuqus, non enim minus dicitur ſeruata forma, aut actus purè & ſimpliciter factus, ſi exprimatur id, quod etiam non expreſſum ſuapte natura ineſt. Et confirmatur, quia conditio de præſenti non eſt conditio propriè, prout notatur in Iure. *e* Quapropter hæc electio valet, Eligo Petrum, ſi præſidenti in capitulo placuerit, cum hæc conditio tacitè intelligatur, prout tenet Cuqus contra Ripam contrarium ſentientem, dicens non valere iſtam electionem ad beneficium, ſi Papæ placuerit.

*a Andr. in d. c. quia propter Sylu. eſt. verb. electio. 2 §. 1. v. 6. quaritur.*

*b cap. 2. de elect. lib. 6.*

*c Gloſ. pen. in d. c. 2.*

*d Decius in l. actus legitimo de re. iuris Cuqus lib. 4. maior. inſtit. tit. de elect. nu. 219.*

*e d. l. actus legit.*

## ARTICVLVS V.

### *Vtrum ordine ſacro inſigniti habeant vocem actiuam in electionibus.*

RESpondeo dicendo, quod nemo in Cathedralibus, collegiatis, ſæcularibus, vel regularibus eccleſijs ſuffragiorum ius habet, quamuis hoc ius ab omnibus collegis conceſſum ei fuerit, niſi in ſubdiaconatus ordinem ſaltem ſit receptus, iuxta quandã Clementinã *f*, neque expectandus eſt, & ab electione ſuperſedendum, & ſi ordines accipere ſit paratus intra tempus à Iure electioni celebrandæ præfixum, ſed electionem feſtinare poſſunt, iuxta quandam Gloſſam *g*, vbi Bonifacius Vitalinus, Imola, & alij, quemadmodum neque expectare eum tenẽtur impuberem, qui intra electionis tempora ad pubertatem peruenturus eſt, neque excommunicatũ, qui abſolutionem eſt impetraturus, neque tyronem, id eſt nouitium, dicentem ſe velle profiteri, neque abſentem volentem intra tempus reuerti, iuxta dictã Gloſſam *h*, & Imolã; vocatio enim diuturna ferenda nõ eſt, vbi electio accelerari poteſt iuxta Sacros Canones *i*. Si tamen mora eſſet modica futura, neque damnum vllum Eccleſiæ allatura, & malignitate quadam potius illos excludendi, & quadam aſtutia, vel dolo potius, ne cum eligerent, quem ipſi vellent, quam eccleſiaſticæ rei bene gerendæ ſtudio ſic feſtinaſſent, ne abſentes venirent, non eſſet ipſis abſentibus ad tempus conquirendi locus, argumento eorum, quæ in ſacris Canonibus *K* notantur.

*f Clem. vt hi qui de ætat. & qualit.*

*g Gloſſ. in d. Clem. vt hi. qui verſ. con. circa mediũ. vbi Vitalinus. num. 36. Imol. nu. 23.*

*h Gloſſa. & Imola vbi ſu.*

*i c. ne pro. de effectu. de ele. c. oblata nd §. de appel.*

*K c. cum dilecti de dolo, et contu. Gloſ. in c. cupientes ver. impedim. circa fin. de elec. lib. 6.*

Aduerte tamen, quod ſi ad ſacros ordines ante vigeſimum ſecundum annum perperam ſit quis receptus, ad ſuffragia ferenda æquè admittetur, ſicut alij legitimè ordinati, quia nõ tam ordo facer, quã ius religionis hoc ius tribuere creditur, iuxta Abbatem *l*, Petrum Biaxium, & M. Antonium Cuqum: & ius antiqnum non prohibet ab electione remoueri eos, qui Octodecim annorum ætatem attigerint. Quod probatur, nam in quadam Clementina *m* ordinatur, vt qui decimum octauum annum attigerit, ad ſubdiaconatus gradum poſſit aſcendere, & per conſequens hac ætate poterant eſſe electores, & habiles aliàs, & ius Concilij Tridentini *n* licet innouet antiquum dictæ Clementinæ, quod ſcilicet non poſſint præſtare ſuffragium, niſi ſint ordinibus ſacris inſigniti, non tamen vult, quod ipſi ſacris præficiendi, qui ſunt ad ſuffragium admittendi, attingant vigeſimum ſecundum ætatis annum, quam ætatem requirit Concilium Tridentinum, vt ſacris initientur. Denique Concilium Tridẽtinum non determinat, quod qui vigeſimum annum attigerint, tantùm vocem habeant, ſed ſolum determinat, quod ſint ſacris ordinibus initiati, & ſic ſufficit, quod poſtquam attigerint annum Decimum Octauum, initientur, vt dictum ſuffragium poſſint dare. Verum eſt tamen, quod licet ex prædicto capite nõ prohibeatur à vocibus dandis, ex aliquo capite vtique prohibentur, ſi ſcienter ante ætatem ſunt ad ſacros ordines promoti, cum in hoc caſu ſint ipſo iure ſuſpenſi, prout *o* infra declarabimus, & taliter ſuſpenſi eligere non poſſint, ſublata tamen ſuſpenſione ego non inuenio, cur à ſuffragando ſint abſtrahendi.

*l Abb. in ca. pro illorum. 2. de prebẽn. Biaxi. in cap. 17. par. c. de elect. Cuqus li. 4. maior. inſtit. tit. 1. de lect. num. 74.*

*m Clem. 2. de ætat. & qual.*

*n Conc. Trid. ſeſ. 22. c. 4. de reform.*

*o infra. 3. to.*

Et aduertendum, quod ſi quis electionis tempore idoneus reperiatur, quia vacationis præpoſituræ tempore aliquid patiebatur aduerſum, vt quia erat excommunicatus, aut Nouitius, vel ſacris nondum ordinatus, nihil oberit, quin eligere, vt quicumque alius idoneus poſſit, iuxta quandam Gloſſam *p*, Butrium, Vitalinum, Imolam, & Decium.

*p Glo. But. Vita. & Imola in d. Clem. vt*

Sed quoad regulares ſolet dubitari. Primum vtrũ illa verba, *vel à regulari Eccleſia*, poſita in Concilio Tridentino *q* intelligantur de monaſterijs Mendicantium, & aliarum religionum ſub regulari diſciplina viuentium. Secundum eſt, quid intelligitur per dicta verba, *Non habeant vocem in huiuſmodi Eccleſijs*, vtrum ſcilicet intelligantur de voce in vniuerſali, vt ſcilicet in nullo negotio capitulari vocem habeant, an verò intelligantur limitate, vt ſcilicet in ſolis electionibus canonicis eam vocem nõ habeant, in alijs autem negotijs capitularibus ea minimè priuentur; Et reſpondetur, quod attento literali Concilij contextu, videtur quod ſupradicta verba non intelliguntur de religioſis Mendicantium ordinum, illa enim verba, vel à regulari Eccleſia, ſolùm in Eccleſijs Canonicorum regularium verificantur, quæ vocantur propriè Eccleſiæ, prout ait quidam Canon. *r* & in hoc à domibus religioſorum differunt, quæ monaſteria, pia loca, vel religioſa vocantur, vt ait Paulus de Caſtro, *ſ* & hæc eſt vna differentia inter canonicos regulares, & monachos inter multas alias, quæ colliguntur per Doctores *t*. Et confirmatur ex quadam Decretali *u* ibi. *In Eccleſijs quoque regularibus, vel monaſterijs hi non ſunt tacitè* profeſſi, quæ Decretalis innuit differentiam inter Eccleſias regulares, & monaſteria. Vnde cum Concilium loquatur in Eccleſijs regularibus edens quandam legem pœnalem, & correctoriam voce actiua priuantem eos, qui ordine ſacro non ſunt inſigniti ad monaſteria, & pia loca, & religioſa, in quibus non loquitur, minimè debet extendi.

*inſuper ver. conſtitutio De cimo cõſ. 214. col. 1. c. quod ſicut in fin. &c. cum inter in fin. de elect. 1. dudũ. 1. ante fin. de elect. lib. 7.*

*q Cõci. vbi ſu.*

*r c. nullus. 19. q. 3.*

*ſ Caſtro in Auth. ingre. in princ. C. de ſacroſan. Eccleſ.*

*t DD. in rubrica & in l. quod Dei timor. C. de ſtatu mona.*

*u 1. ex eo quod § in Eccleſ. de elect. li. 6.*

Quod ſecundò probatur ex verbis dicti Concilij paulo inferius ibi. *Ac qualibet beneficia in dictis*

Eccle-

Digitized by Google

*Eccleſiis obtinent.* Nam cum talia ſint ſubiecta, qualia demonſtrant prædicata, cum hæc verba vltima non poſſint habere locum in monaſterijs, ſequitur quod principium capituli in eiſdem non loquitur, ſed in alijs Eccleſijs, in quibus repetiuntur dignitates, officia, præbendæ, & alia beneficia: & verbum Concilij ibi, *Regulari Eccleſia*, tantùm habebit locũ in Eccleſijs canonicorum regularium.

Tertiò probatur, nam certum eſt, quod ordini canonicorum regularium per ſe compe it, quod ſint clerici, religioni autem monachorum non per ſe competit, vt ſint clerici, vt docet Diuus Thomas, *a* & colligitur ex quodam canone, & ita in principio monachi non erant clerici, vt inquit quædam Gloſſa, *b* Abbas, Innocentius, Calderinus, & probant Archidiaconus, Cardinalis Florentinus, & Sylueſter; monachus enim non præſupponit clericatum, nec ſufficientiam, & idoneitatem ad ordines, vt inquit quidam textus iuncta ſua Gloſſa; *c* ideo omnino Laico poteſt conferri monachatus, vt inquir Abbas. *d* Ex quibus veriſimiliter colligitur, quod Concilium Tridentinum non prohibuit religioſis, vt voce actiua non gauderent, niſi ordine Sacro fuerint inſigniti, & licet in multis æquiparentur Canonici regulares, & monachi, quia regula monachorum non eſt ſeiuncta à Sanctorum monachorũ conſortio, vt multis iuribus *e* iunctis ſuis Gloſſis probatur, & tradunt Abbas, & Iaſon, & Petrus de Ruberto inter conſilia Federici, & Oldradus. At in hac materia correctoria, & pœnali non eſt, cur verba Concilij loquentia in Eccleſijs canonicorum regularium extendantur ad monaſteria monachorũ. Ita firmauit Doctiſſimus Doctor Didacus a Vera, Sacrorum Canonũ Salmanticæ Academiæ digniſſimus Primarius. Ego autem eandem ſententiam volo confirmare amplius, nam cum in dicto Concilij Tridentini Decreto innouatur Clementina, *vt his de ætate, & qualitate*, ad dictam clementinam eſt nobis recurrendum, ex intellectu enim ipſius, intellectus prædicti Decreti deriuatur: ait enim, *vt hi qui diuinis in Cathedralibus, vel collegiatis ſecularibus, vel regularibus Eccleſiis ſunt mancipati officiis, vel mancipabuntur in poſterum, ad ſuſcipiendos Sacros ordines propenſius inducantur, ſtatuimus, vt nullus de cætero in huiuſmodi Eccleſiis vocem in capitulo habeat, etiam ſi hoc ſibi ab alijs liberè concedatur, niſi ſaltem in ſubdiaconatus ordine fuerit conſtitutus; illi verò, qui dignitates, perſonatus, officia, vel præbendas, quibus certi ordines ſunt annexi pacificè nunc obtinent in eiſdem, vel obtinebunt in futurum, niſi (iuſto impedimento ceſſante) ad huiuſmodi ordines ſe promoueri fecerint infra annum, extunc donec ad eos promoti fuerint nullo modo vocem in capitulo habeant earundem.* Hæc in dicta Clementina innouata per Concilium.

Et vt clarius hoc fiat, & noſtra inductio efficacius probet noſtrum intentum, vt ego poſſum colligere ex mente huius Clementinæ eſt, quod aliqui diuinis mancipabantur officiis in prædictis Eccleſijs, & quia expectabant aliqua bona temporalia magni valoris, nolebant ſacris initiari, vt ſic eſſent liberi ad contrahendum matrimoniũ, & quidam eorum cum hac libertate reditus magnos Eccleſiaſticos in dictis Eccleſijs habebant, quibus volens Summus Pontifex obuiare, definiuit primo, ut diuinis mancipati officiis non haberent vocem in capitulo, niſi qui ſaltem ſubdiaconatus ordine fuerint inſigniti: & ſecundo definiuit, vt qui haberent in dictis Eccleſijs dignitates, perſonatus, officia, atque præbendas, quibus ordines ſacri ſunt annexi, vt explicat Concilium Tridentinum, *f* intra annum his initientur, aliàs vocem in capitulo minimè habeant; ordine enim ſacro inſigniti ad contrahendum matrimonium non poterunt aſpirare, & diuinis officijs cantando Epiſtolam, & Euangelium irreuocabiliter erunt emancipati. Quæ omnia ceſſant in regularibus ordinum Mendicantium, & aliarum religionum, qui profeſſi minimè poſſunt contrahere matrimonium.

Quod amplius confirmatur ex eodem Concilio Tridentino, vbi ait, *quod Epiſcopi in dictis Eccleſiis cogãt ipſos ſacris initiatos ordinibus, vt diebus ſtatutis dictos ordines per ſe ipſos exerceant, ac cætera omnia officia, quæ debent in cultu diuino, præſtent ſub iiſdem, & alijs grauioribus pœnis.* Ex quibus verbis ſatis colligitur, quod non loquitur Concilium de profeſſis in ordinibus Mendicantibus, ſed de his, qui præficiuntur in Eccleſijs regularibus Epiſcopis ſubiectis, vt eſt Metropolis Pamplonæ, & Eccleſia Dominæ noſtræ del Pilar de Saragoca. Et confirmatur ex eadem Clementina, & Concilio ibi, *In Eccleſia regulari diuinis mancipatus officijs*, ſi enim voluiſſet loqui de profeſſis in ordinibus Mendicantibus, & in alijs non Mendicantibus, diceret, in Eccleſia regulari, vel monaſterio diuinis mancipatus officijs, & profeſſus; ſicut videmus dixiſſe in electionis materia Bonifacium VIII. *g* ait enim, *in Eccleſiis quoque regularibus, vel monaſterijs hi, qui non ſunt tacitè, vel expreſsè profeſſi, non debent tum profeſſis, vel conuerſi Laicum clericis, electionibus intereſſe.* Denique confirmatur, nam in ordinibus Mendicantibus, & in aliis ordinibus ſtatuitur, vt recenter profeſſi non initientur ſacris vſque ad quartum, aut quintum poſt profeſſionem annum, vt hi in humilitate radicati creſcant de virtute in virtutem.

Et in ordinationibus Toletanis *h* Generalibus Noſtræ Sacræ Religionis ordinatum eſt in hunc modum.

*Nemo poteſt aſcendere ad ſubdiaconatus ordinem ante vigeſimum ſecundum ætatis annum, & niſi poſt tres annos in religione expletos ad Diaconatus ante vigeſimum tertium. & ante quartum annum in monaſterio conſumptum, ad presbyteratus ante vigeſimum quintum & ante quintum annum in vita regulari perfectum.* Quæ inſtituta non eſt credendum Summũ Pontificem voluiſſe in aliquo infirmare, tollendo vocem ſecundũ ius profeſſis in dictis religionibus, vt ipſi propenſius ad ſuſcipiendos ſacros ordines inducantur.

Et in ordine Militari Diui Iacobi eſt quædam conſtitutio, quæ in hunc modum loquitur.

*Mandamos que ningun religioſo pueda ſer ordenado de Epiſtola haſta que ya paſsado dos annos deſpues que recibio el habito y tres para ſer ordenado de Euangelio y para ſer ordenado de Miſſa ayan de paſſar quarto annos, y los nueſtros Priores lo guarden aſſi y no conſientan coſa en contrario*, habetur in eſtablecimentis *i* huius ordinis.

Ex quibus colligitur intellectus ad ordinationẽ generalem noſtræ Sacræ Religionis, vbi agendo de Guardianorum electione ait, *in Guardiani electione omnes Sacerdotes, & clerici in Sacris ordinibus* *k* *conſtituti habentes duos profeſſionis annos completos poterunt ſuffragari.* Hæc enim conſtitutio non eſt extracta ex Concilio Tridentino, ſed eſt conſtitutio ordinis conformis tamen Concilio ſupradicto, & hac ratione poterunt prælati in ea ex cauſa iuſta diſpenſare. Iuſta autem cauſa erit, quãdo repertus fuerit aliquis iuuenis in religione, qui propter aliquã cauſã licet ſeptimũ annũ profeſſionis habeat;

non

*a* D. Th. 2. 2. q. 189. art. 8. ad 2. c. generaliter à prin. 16. q. 1.
*b* Gloſ. verſ. Abbas in c. à diacon. 93. di. Inno. in ca. c. & ibi Abba. n. 2. de inſtit. Cald. nu 9. in c. 1. de iureiu. & in c. 1. nu. 7 ne cler. l. vo uent. Archidia. in c. mundu n. 19. q. 3. Car. S. Sixti in eu. null. eadem c & q. in q. 5. Flor. in 3. p. tit 16. c. 4 §. 1. Sylu. ver. religio. 4. q. 8.
*c* Gloſ. in c. lege ver. inſtructio. 16. q. 1.
*d* Abbas in c. officij. col. 3. de elect.
*e* cap præſens clericus 20. q. 3. in fine cũ illam glo fi. in c. 2. de poſtul. glo. fin. in ca. cũ in magiſt. de electio. & in. quod Dei timorem ver. laxio. de ſtat. mona. Abbas in c. 2. de ſup. negl. præ. Iaſõ in Auth. un. 24. C. de Sacroſan. Rubr. conſ. 25. Oldrad. conſil. 122.
*f* Trid. ſeſ. 21. c. 4.
*g* c. ex eo q. §. in Eccle. de elect. lib. 6.
*h* Ordo Tole. c. 1 de recept. Nouitiorum.
*i* Eſtablecimien. ordi. et. 12 de los Priores, & fo. 98.
*k* Ordi. Tole. c. 7. de ele. ſi. de Guard.

Digitized by Google

non potuit ſacris initiari, & non poterunt tamen diſpenſare cum cõuerſis Laicis, vt poſſint ſuffragari in Guardianorum electione: non ſolùm enim in dictis Conſtitutionibus Generalibus id prohibetur, ſed etiam in iure communi *a* ibi, *neque conuerſi Laici cum clericis, electionibus intereſſe.* Super quo iure non poſſunt diſpenſare dicti prælati. Verum eſt tamen, quod in noſtra religione in partibus Italiæ adhuc habent vocem, ſiquidem Guardiani creãtur, & vt diſcreti ad capitulum Generale, vel Prouinciale mittuntur regulæ noſtræ particulari priuilegio muniti. Et ait Bonifacius *b* de Vitalinis, quod vbi eſt dare aliquos deputatos ad diuina officia, ſicut ſunt laici conuerſi in Eccleſiis præcipuè regularibus, tunc ſtatur iuri antiquo, vt tales non repellantur à voce capitulari, ex eo quod non ſint in ſacris dummodo tamen aliàs haberent vocem ex priuilegio, ſtatuto, vel fundatione, vel conſuetudine, vt notat Gloſſa *c* quædam: hæc, & alia, adducit Bonifacius de Vitalinis.

*a d. cap. ex eo quod §. in Eccleſia.*

*b Bonifac. de Vitalin. in Clem. de ata. & qualit. ca. vt hi, qui.*

*c Glo. in ca. ex eo. de elect. li. 6.*

Et quantum verò ad ſecundum reſpondetur, qđ dato, quod in monaſteriis priuentur voce actiua, non tamen priuantur ea in vniuerſali, in multis enim negotiis particularibus, licet non ſint ſacris Inſigniti, vocem habent in noſtra religione Minorũ, vt in nouitiorum receptione, &c.

## ARTICVLVS VI.

*Vtrum vota abſentium poſſint ſuppleri.*

Reſpondeo dicendo, quod poteſt quis per procuratorem abſens legitimè impeditus uotum ſuum dare, iuſtique impedimenti cauſam ſaltem iureiurando affirmando iuxta id, quod dicitur in iure *d* neque hoc eſt per Concilium Tridentinum *e* reuocatum, vbi dicitur. Neque in poſterum liceat Prouinciales, aut Abbates Priores, aut alios quoſcunque titulares ad effectum electionis faciendæ conſtituere, aut voces, & ſuffragia abſentium ſupplere. Nam reſpondetur, quod illuſtriſſimi domini Cardinales declarauerunt, non perinde tolli, quin ſi ex inſtitutis alicuius religionis liceat ſuperiorib. abſentibus, & legitimè impeditis mittere ad Capitulum Generale aliquem fratrem, qui tanquam eorum procurator ſuo loco, & nomine det vocem in electione, id etiam tunc liberè, & licitè facere poſſunt eodem prorſus modo, quo antea fiebat, Ita refert fuiſſe reſponſum ab illuſtriſſimis dominis Cardinalibus anno milleſimo, quingenteſimo, ſeptuageſimo, octauo die Auguſti reuerendiſſimus Pater Paraſſellus in libro priuilegiorum Minorum, Concilium enim ſolùm tollit conſuetudinem quandam antiquam, qua in aliquibus religionibus præſidentes in capitulo, Vota abſentium, propria authoritate ſupplebant, dicendo, hic loco talis Prouincialis ſubſtituatur, & hic loco alterius ad effectũ electionis faciendæ, quod in magnum religionis vertebatur detrimentum, cum hoc modo electiones non ſecundum Deum fieri contingeret.

*d c. quia propter §. illud autem de ele.*

*e Conc. Trid. ſeſſ. 25. de regul. c. 9.*

## ARTICVLVS VII.

*Vtrum poſſit ſuffragium ſemel datum reuocari, aut electio per ſcrutinium recitari.*

Reſpondeo dicendo, quod licet quis votum ſcrutatoribus aperiat, & cupiat alium potius eligere, dum res adhuc integra ſit, hoc facere licebit alium potius eligendo. Sed hoc debet fieri quandiu ſcrutatores nondum electoribus ſeſe permiſcuerint, ſed ab aliis ſeiuncti officio ſuo obeundo incumbunt. Atque poſtquam ſunt ſuffragia permixta, quamuis non ſicut ſcrutatores, recitare inceperint, ſera certè eſſet voti, & ſuffragij mutatio: nec audiendus eſt, qui alium priore omiſſo eligere vellet, iuxta Gloſſam, *f* Ioannem Andream, Abbatem, & Biaxium, quin etiam ſi publicato ſcrutinio deprehendatur eum, qui a toto collegio, vel maiori parte electus fuit, eligi non debuiſſe propter aliquã notam, vel vitium (vt quia forte naturalis) illegitimè eum promouere impedirent, aut quia haberent aliud impedimentum, non eſt interdictum eis adhuc ſcrutinium repetere aliùmque eligere, qui nihil vitij patiatur, vt poſt Ioannem Andream, & Innocentium tenet Hoſtienſis, *g* & Biaxius. Nec ex hoc quaſi indignum elegerint poteſtate eligendi, ea vice priuati, aut priuandi ſunt, cum electionem non perfecerint, & generaliter quandocunque electio nulla redderetur iam facta, ſcriptũ licere eam denuo repetere, iuxta Abbatem, *h* & tradit Marcus Antonius Cuqus.

*f Glo. Andr. Abb. in c. vnico verſ. occul. vt eccleſ. beneſ. Biax 3. par. de ele. c. 37. nu. 1.*

*g Hoſtien. in ſum. titu. de elect. §. qualiter. verſ. vultus prorſus Biax. vbi ſu. c. 3.*

*h Ab. vbi ſu. Cuqus lib. 4. Marc. inſt. ti. de elec. n. 146*

## ARTICVLVS VIII.

*Vtrum conueniens ſit fieri electionem per ſcrutinium, an per ſortes.*

Reſpondeo dicendo, quod hic modus dandi ſuffragia per vota ſecreta certior multo, atq; tutior negotijs ipſis conſuli videtur, ſiquidẽ electores cum ſciant ſuffragia ſua non manifeſtanda, liberiùs agunt, neque ampliùs mouentur, nec minis terrentur, non odium, non ſimultatem cuiuſquam expaueſcunt; ſic inimicitiis ne oriantur; non enim vindicta aduerſus illum excogitatur, quem non cõſtat aduerſarium fuiſſe: ſic aditus, & ad ambitus, & largitiones occluditur, atque in ſumma cum uelut remotis arbitris iſta agantur, altercationes quoque multæ, quæ ex ſuffragijs voce prolatis ſubſequi ſolent omnino præſcinduntur. Et ſic in Concilio Tridentino *i* habetur, *vt in electione Abbatum, Generalium, Præpoſitorum, & aliorum quorumcumq; vtriuſque ſexus, per vota ſecreta fiat electio, ita vt ſingulorũ eligentium nomina nunquam publicentur.* Vnde generalis hodie videtur eſſe totius orbis conſuetudo, ut non ſolùm apud regulares, & capitula Eccleſiarũ, ſed etiam apud alios Senatus, ſiue Collegia non niſi ſecretis ſuffragiis id, quod proponitur, definietur. Vnde Sixtus Quintus in Bulla, *& cum omnis cura,* data Romæ apud D. Marcum die vigeſima nona Iulij, anno Domini milleſimo quingenteſimo, octogeſimo ſeptimo, Pontificatus ſui anno tertio, ordinauit circa Fratres Minores de obſeruantia, *Vt electiones ſuperiorum, aut officialium per ipſos fratres facienda, ſemper fiant per ſchedulas obſignatas, ita vt ſuffragia, ſeu vota, ac ipſorum eligẽtium nomina omnino ſint ſecreta, & occulta, & nunquam publicentur, ac peracto ſcrutinio ſchedula, & omnia huiuſmodi ſcripta coram omnibus vocalibus illico comburantur.*

*i Seſſ. 25. de reg. c. 6.*

Circa quam conſtitutionem aduertendum eſt primò, quod loquitur de electionibus ſuperiorum, & officialium, & non de electionibus ſuperiorum, & Abbatiſſarum, & officialium monaſteriorum ſub Generali Minorum de Obſeruantia Militantium, in quo habetur nolle Sixtum V. per dictam conſtitutionem obligare, vt electiones monialium per has ſchedulas fiant; & ſic vult, quod electiones earum remaneant in diſpoſitione iuris cõmunis Con



Digitized by Google

cilij Tridentini, *a* quod loquens de electione Abbatiſſæ, & Prioriſſæ, & quocunq; alio nomine prælatæ, vel præpoſitæ, decernit, *quod is qui electioni præeſt Epiſcopus ſiue alius ſuperior clauſtra monaſterij nõ ingrediatur, ſed ante cancellorum feneſtellam vota ſingulorum audiat, vel recipiat.* Vnde electio monialium facta non per ſchedulas obſignatas erit valida; ſicut etiam erunt validæ electiones factæ in alijs ordinibus, licet per ſchedulas obſignatas non fiant, dummodo per vota ſecreta peragantur, ita vt ſingulorum eligentium nomina nunquam publicentur. Nam dicta conſtitutio ſolùm pro ordine Minorũ regularis Obſeruantiæ ordinata eſt, & electiones in ipſo factas ſine dicta ſolemnitate irritas eſſe decernit, declarans ex nunc irritum, & inane, ſi ſecus ſuper his a quocunque quauis authoritate ſcienter, vel ignoranter contigerit, attentari.

*a Trid. ſeſ. 25 de reg. c. 7.*

Notandum eſt ſecundò, non ſolùm electiones ſuperiorum debere fieri per dictas ſchedulas obſignatas, ſed etiam officialium quorumcunque, & ſic obligat Sixtus V. vt electiones diſcretorum, qui nomine prouinciæ, aut conuentus mittuntur ad Capitulum Generale, aut Prouinciale, fiant per dictas ſchedulas obſignatas. At in quadam congregatione facta à patribus noſtri ordinis in conuentu P.N.F. à Victoria Prouinciæ Cantabrienſis, ordinatum eſt, vt electio diſcretorum per ſortes fieret, & hunc modum ſuffragandi nõ voce, populi, ſed tacita alia ratione, velut ſorte etiam antiquiſſimis temporibus obſeruatum ex ſacris literis deprehendimus. Cum Samuel diuina admonitione applicuit omnes Tribus Iſrael, & cecidit ſors ſuper Tribum Beniamin; & ita Rex Saul Iſraelitico populo conſtitutus fuit, vt Regum primo *b* narrat hiſtoria. Et Mathias in Apoſtolorum Chorum ſorte pariter cooptatus, vt in Actibus *c* Apoſtolorũ accidiſſe legimus, & apud varias nationes obſeruatum ſcimus quod ſuffragia occulta in republica magis eſſe cenſuetint. Sed in primis apud Romanos Veſpaſiani Imperatoris tẽpore hoc idem declaratum legimus. Nam cum hæc altercatio de ratione ferendi ſuffragij occaſione cuiuſdam legationis in Senatu accidiſſet, obtinuit Marcelli ſententia, vt ſecundum vetera exempla, quæ ſortem legationibus poſuerant, eo quoque tẽpore idem retineretur, & res non nominatim, ſed vrna decerneretur, ne ambitioni, aut inimicitijs locus relinqueretur, vt Cornelius *d* Tacitus refert. Conſtitutio autem ſupradicta Cantabrienſis non fuit vſque hodie in noſtra religione recepta; Primo propter maximas anguſtias, quas in eius obſeruatione perſpexerunt patres ordinis experti poſſe accidere: tum quia ad eius validitatem propter dictam Sixti V. conſtitutionem neceſſaria eſt Sedis Apoſtolicæ confirmatio, quam non conſtat Summum Pontificem conceſſiſſe, imò de facto non conceſſit, & ſic ordinatũ fuit anno Domini milleſimo ſexcenteſimo, in Capitulo generali celebrato in cõuentu de Alcaræz, vt nulli in conuentibus diſcreti eligerentur ad capitulum prouinciale.

*b 1. Reg. 10.*

*c Act. 1.*

*d Tacit. lib. 20. annaliũ.*

## ARTICVLVS IX.

*Vtrum valeat electio alicuius, ſi ſcriba ſine aliqua fraude, & malitia, ſchedulam ſuffragij publicauerit.*

RESpondeo dicendo, quod ſtante Concilio Tridentino, *f* valet electio cuiuſdam, etiam ſi ſcriba ſine vlla fraude, & malitia mõſtrauerit ſchedulam continentem nomen, pro quo quidam ſuffragabatur. Primo quia defectus clandeſtinus vnius de capitulo non debet nocere capitulo ignoranti, neque actui ab eo aliàs legitimè facto. Secundò quia alioquin ſequeretur, quod vnuſquiſque electorum poſſet pro ſuo arbitrio electionẽ reddere nullam, ſi conueniret illud eidem, poſſet enim dicere ſocio ſuo clam, pro quo ſuffragaretur, & electione facta dicere, quod non fuiſſet ſecreto ſuffragatus. Tertio, quod intentio Concilij fuit ſtatuere, quod capitula facerẽt electiones ſecreto in hoc ſenſu, id eſt, quod non permittant fieri aliquid, ex quo publicari poſſent nomina eligentium, & ſi tale quid permiſerint, & factum fuerit, electio non valeat. Fuit idem intẽtio eius, vt nullus capitularium manifeſtet ſuũ ſuffragium alijs publicè, neque ſecreto, & quod ſi manifeſtaret publicè, & capitulum id permitteret, non valeret electio. Si autem ſecretũ alicui manifeſtaretur, caſtigaretur ille, & ſi illa manifeſtatio eſſet, vel præſumeretur fuiſſe cauſa, cur talis electio facta eſſet, caſſaretur illa, aliàs non, ne in ſua poteſtate eſſet caſſare publicando ſe manifeſtaſſe ſuum ſuffragium, vel ratificare id tacendo, prout tradit Nauarrus. *g*

*f Triden. ſeſ. 25. c. 6.*

Aduertendum tamen, quod hic loquimur de electione per ſcrutinium, hanc enim per vota ſecreta fieri oportet, non autem de electione per compromiſſum, quam per vota ſecreta fieri non eſt neceſſe.

*g Nau. libr. 1. conſ. 10. de ele. conſil. 9.*

## ARTICVLVS X.

*Vtrum electio debeat eſſe libera.*

RESpondeo dicendo, quod electio facta metu eſt ipſo iure nulla per textum *h*, ab aliquibus ſingularem reputatum, adeo quod omnis metus etiam reuerẽtialis in foro conſcientiæ facit electionem nullam, iuxta tradita à doctiſſimo Nauarro *i*, qui in quodam Conſilio proponit quendam caſum de monialibus, de quo infra erit nobis ſermo. Vnde rectè Pius V. In Bulla quæ incipit, *Paſtoralis officij, &c.* pro fratribus Minoribus Regularis Obſeruantiæ, data Romæ apud Sanctum Petrum die vigeſima octaua Maij, anno Domini milleſimo quingenteſimo ſeptuageſimo primo, Pontificatus ſui anno ſexto, inter alia decernit, *Quod prouincialium miniſtrorum electio liberè per vota ſecreta fiat, ita vt Commiſſarius Generalis vel qui electioni præſidet ſi formã prædictam tranſgredi, ſeu electores quominus liberè eligant quouis modo impedire conuictus fuerit, officio priuatus exiſtat.* Circa quam conſtitutionem eſt aduertendum, quod eius pœna poſita præſidenti in capitulo, in electione Prouincialis ſolùm locum habet. Nam ſi alius, qui non fuerit Prouincialis, eligatur non liberè, licet electio ſit irrita, non tamen præſidens in tali electione impediens electionis libertatem, officio priuatus exiſtet; quod facili negocio probatur, ſiquidem hæc conſtitutio pœnalis eſt, & non habet locum niſi in caſu, in quo loquitur. Vnde cum loquatur in electione prouincialis, non eſt, cur eam ad electionem aliorum prælatorum, & præpoſitorum extendamus.

*h ca. vbi periculum, § cæterum de elect. lib. 6.*

*i Nau. ca. 17. n. 29. & c. 22. n. 51. & li. 1. conſ. 11. de elec. conſ. 5.*

Secundo eſt aduertendum circa illa verba, *Priuatus exiſtat*, quod ante ſententiam latam minimè talis præſidens ſuo officio priuatur. Quod patet primo ex verbis dictæ conſtitutionis ibi, *Conuictus fuerit* non enim vult Summus Pontifex, vt ipſo facto ſit priuatus antequam conuincatur. Secundo quia illud verbum, *Exiſtat*, eſt verbum ſubiunctiui modi, quod denotat imperium, & ſic vult Summus Pontifex, vt ipſe poſtquam conuictus fuit, exiſtat

priuatus

priuatus à iudicibus, qui eum de tali delicto conuicerunt, quod ex traditis latè à Nauarro, *a* & Cordoua, & communi, ſatis patet.

*a Nauar. in man. cap. 14. nu. 63. & 66. Cor. lib. 1. qq. q. 36.*

## ARTICVLVS XI.

*Vtrum coarctatio electionis ad quatuor, aut quinque poſſit iuridicè fieri.*

*b Conſti. Tol. c. 7. de elect. in fin.*

RESpondeo dicendo, quod in conſtitutionibus *b* Generalibus noſtræ ſacræ religionis decernitur in hunc modum. *Quod nulla electio poſſit coarctari, & ſi fuerit coarctata, ſit irrita, & nulla.* Quod ideo ſtatutum fuit, quia talis electio libertate debita caret. Vnde ſi præſidens capituli prouincialis, electionem prouincialis ſine authoritate Apoſtolica, vel legati à latere coarctauerit, non ſolùm electio erit nulla, ſed officio priuatus exiſtat, prout dictum eſt articulo ſuperiori. At ſi coarctauerit ad tres aut quatuor electionem Guardiani, aut alterius officialis, irrita erit electio, at ipſe officio ſuo minimè priuatus exiſtit, iuxta dicta in articulo ſuperiori.

Notandum eſt tamen, quod non eſt coarctare electionem, facere in certa religione ſtatutum, vt in quadam prouincia vnius nationis ſolùm tres in prælatos eligantur, non enim deſinit eſſe libera electio, quæ ad certum genus hominum reſtringitur. Videmus enim electionem Papæ liberam eſſe, quæ tantùm ad Cardinales reſtringitur; & videmus etiam in aliquibus religionibus coarctari electionem Definitorum ad eos tantùm, qui ſunt de corpore Capituli. Neque obſtat, quod in electione debeat plena adeſſe libertas, multis enim modis poteſt libertas reſtringi, ita vt remaneat tanta, quanta eſt neceſſaria, vt electio valeat. Quod probatur; ad contrahendum enim matrimonium etiam libertas maximè neceſſaria eſt, ipſa tamen libertas poteſt iure optimo ita reſtringi, vt nihilominus libertas ad contrahendum neceſſaria remaneat, vt notat Panormitanus. *c*

*c Panor. in c. cum terra & in c. licet nu. 12. de electio.*

Nec dictum ſtatutum cōtingit eligere indignos, ſi enim non poſſunt illius nationis digni reperiri, ad aliarum nationum dignos neceſſarium eſt continuò recurrere, cùm nunquam ſit licitum eligere indignum, vt poſt Diuum Thomam *d* tradit Nauarrus, & Soto, dicentes, quod ſtatutum fundationis beneficii, vt conferatur alicui deſcendenti a progenie fundatoris, nullo idoneo in ea progenie inuento, poteſt aliquis extraneus in eo licitè prouideri. Dixi (*Quæ ad certum genus hominum reſtringitur*) nam ſi reſtringatur ad certas perſonas, ego eam electionem in iudicando, & conſulendo irritam iudicarem, cum in quadam *e* Decretali, libertas ad electionē requiratur, ſuper qua Abbas aduertit, quod conſuetudine non poteſt introduci, quo minus electio libera fiat, ſecus ſi reſtringat electores ad certum collegium, vel certum genus perſonarum, ſicut dicimus in matrimonio, in quo requiritur plena libertas, & tamen reſtrictum ſuit ad certum genus perſonarum, id eſt, fideles. Quod etiam notat doctiſſimus Sylueſt. *f* & tenet etiam Couarruuias. *g* Vnde teneo, quod electio prouincialis, aut cuiuſcunque alterius prælati reſtricta non ad certum genus perſonarum, ſed ad tres, aut quatuor perſonas particulares, minimè canonica, & ualida debet reputari, cum ſit contra ſacros Canones, ſuper quibus inferior à Papa authoritate propria non poteſt diſpenſare, iuxta ea, quæ in iure *h* traduntur. Nam per coarctationem ad tres, aut quatuor perſonas, libertas in eligendo coarctatur, & bono publico, & bono regimini non ita prouidetur, ſicut prouidetur, quando ad certum genus perſonarum reſtringitur, vt prudentiores, & experientia exercitati in rebus ad talia muneria aſſumantur, ſicut aſſumuntur Definitores tantùm ex vocalibus corporis capituli, tum quia experientia ſunt regulariter loquendo dotati, tum etiam quia ſi extra corpus capituli eſſent, licet eligerentur, propter eorum abſentiam non poſſunt expediri in capitulo ea, quæ ab ipſis neceſſariò erant definienda, quod ſummum religionis nocumentum redit daret, imò ex reſtrictione ad tres, aut quatuor particulares, maxima damna religioni euenirent, cum omnis fratribus præfatus poſſit ipſis aſſignari, quem ſi non amant, quomodo reuerebuntur? & ita in noſtra religione vidi ego, me præſente tres Guardianorum electiones declarari irritas, & nullas, eo quod ſimili modo fuerunt coarctatæ. Et hanc opinionem ait Couarruuias *i* tenuiſſe Fortunium Garciam, Decium, & doctiſſimum, ac in omni ſcientia verſatiſsimū Bartholomæum Philippum Luſitanum, à qua minimè recedo, imò ad ipſam toto corde accedo, miratus quomodo Generales in aliquibus religionibus faciunt huiuſmodi coarctationes, per quas libertas in eligendo tantopere reſtringitur, licet enim minimè comprehendat eos conſtitutio Pij Quinti facta, & data pro Minoribus Obſeruantiæ, cum Priuilegia, & non conſtitutiones communicentur inter religiones, comprehendit tamen eos ius commune, quod libertatem in eligendo requirit. Vnde exiſtimo, quod ſi electores facta huiuſmodi coarctatione ad electionem procedant, & eligant alium a nominatis à prælato generali, electio vtique valebit, ſi fuerit dignus, non enim ipſi electores à iure eligendi priuabuntur. Nec contra eos facit quædam Decretalis, *K* qua ipſi in ſimili caſu ab eligendo priuantur. Reſpondetur enim, quod ibi priuantur electores ab eligendo, quia poſtulationem cuiuſdam caſſatam à Papa innouare denuo procurauerunt, & de facto hunc ſententia indignum declaratum elegerunt: at in propoſito electores eligendo alium à nominatis à Generali, non elegerunt aliquem nominatum indignum iudicatū ab ipſo Generali, ſed excluſum non in particulari, ſed in generali, quam fecit ipſe Generalis dicendo, quod ſolùm ex tribus ab ipſo nominatis electio fiat, & ſi alius eligatur, electio ſit irrita & nulla.

*d Tho. 2. 2. q. 63. ar. 2. Na. de ora missal. 34. nu. 3. Soto lib. 3. de iuſt. ar. 2. & el. 3.*

*e c. cum terra de elect. vbi Abbas.*

*f Sylue. tit. electio. 1. §. nu. 26.*

*g Couar. de ſponſa. 2. p. c. 3. §. 6. n. 8. 9.*

*h ea quod ſuper his de maior. & obed.*

*i Cou. vbi ſu.*

*K c graui de poſtul. prælato.*

## ARTICVLVS XII.

*In capitulis quarundam religionum ſolet regalis Maieſtas mittere virum grauem eccleſiaſticum, qui ſuo nomine aſſiſtat cum commiſſione. Nuntij Apoſtolici, vt poſſit alterare aliqua, quæ in dictis religionibus alteratione indigent, & vt poſſit excludere aliquos religioſos, ne in præfatis capitulis eligantur in prælatos.*

*Circa quem caſum aliqua quæruntur.*

PRimum eſt, vtrum præfatus præſidens poſsit priuare voce actiua, & paſsiua aliquos religioſos ſine demeritis, & ſine eo quod ipſis intimetur, quod contra ipſos eſt probatum, vt ſe defendere poſsint: videtur enim durum, quod ſola ſiniſtra informatione aliquorum ambitioſorum, priuentur principaliores religioſi à ſupradictis ſuffragiis.

Secundum, vtrum capitulares præfatarum religionum obedire cenſuris, & mandati præfati præſidentis teneantur, ſi ipſis clariſſimè & euidentiſſimè conſtat, prædictum præſidentem iniuriam illis irrogare, procedendo ordine iuris, de quo ſuperius non ſeruato.

Tertium, vtrum electiones factæ priuatis, non ſeruato ordine iuris, prædictis regularibus ſint validæ, & per conſequens, vtrum virtute talium electionum electi, rite electi cenſeantur.

Quartum dato quod maior pars capituli nolit præfato præſidenti obedire propter eius in procedendo iniuſtitiam, vtrum poſſit procedere ad electionem prælati cum minori parte ipſis capituli. Et an electus à maiori parte, ſine cõſenſu præfati præſidis, ſit verè electus.

Ad primum dubium reſpondetur, quod præfatus præſidens non poteſt priuare dictos religioſos voce paſsiua, ſine eo, quod prius citentur, & ipſis detur copia eorum, quæ contra ipſos ſunt fulminata, vt ſe poſsint defendere. Quod licet ſecundum apices iuris non debeat fieri, at ſine figura iudicij, procedendo de plano ſola veritate inſpecta, non poteſt, non executioni mandari, exemplo Dei optimi maximi, qui maniſeſtò delicta cognoſcenda eſſe prius nos docuit, a ne forte falſis rumoribus, aut maleuolis delationibus innocens cõdemnetur. Nec Summus Pontifex b vult aliquem condemnari ſine eo, quod prius audiatur, nec inquit contra inauditã partem aliquid poſſumus definire, quæ concluſio cum ſit notiſsima, non eſt neceſſarium, vt pluribus comprobetur. Ex quo ſequitur quod præfati præſidis cõmiſsio, etiam ſi concedat poteſtatem, vt poſſit voce actiua, & paſsiua prædictos religioſos priuare, debet explicari, & intelligi iuris ordine ſeruato, in eo quod ad ſubſtantiã ipſius iuris ſpectat, quæ ſubſtantia iuris in eo præcipuè conſiſtit, vt nemo ſine eo, quod audiatur, condemnetur, non enim poteſt præſumi principem eccleſiaſticam, aut ſecularẽ ſummam habentem poteſtatem velle ea vti cum alterius ruina, & iniuria, vt iura c proclamant, ne inde iniuriarum naſcatur occaſio, vnde iura naſcuntur, vt eadem iura, d prædicant. Quod adeo verum eſt, vt etiam ſi commiſsio eſſet Papalis, & præſidenti committeret arbitrio præfatorum religioſorum priuationem, aut ad libitum id ipſi diſponendum traderetur, talis tamen ampla commiſſio ſeruato ſubſtantiali iuris eſſet explicanda, ita vt ille, ad quẽ ſpectat, deberet neceſſariò citari, & audiri, vt argumento cuiuſdam legis e communis tenet opinio. Ratio autem fundamentalis prædictorum eſt, quia citatio partis, vt ſe defendat, antequam condemnetur ad ius pertinet naturale, quod ius per quaſcunque clauſulas ampliſſimas ipſius commiſſionis minimè poteſt tolli, & per conſequens licet commiſſio contineret, vt poſſet præſidens priuare dictos religioſos omiſſo ordine iuris, non excluditur ordo citandi partem, & maniſeſtãdi, quod contra ipſam eſt fulminatum. Similis namque clauſula minimè id, quod eſt de iure natural, excludit: excluderet enim defenſionem, quæ à iure naturali maximè commendatur, iuxta quandam Gloſſam f celeb em communiter receptam, vt conſtat ex traditis a Menochio, Boetio, & Rebuffo.

*a c. Deus omnipotens 2. q. 1. & in c. porro de diuor.*
*b c. 1. de cau. poſ. & propri.*
*c l. 2. §. ſi quidam principe ff. ne quid in loc. publi.*
*d l. Meminerint. C. unde vi.*
*e l. ſi quando. C. de inoffic. teſt.*
*f Glo. in cle. ſæpe de verb. ſig. Menoc. de arbi. lib. 1. q. 17. nu. 8. Boet. in q ſum. 23. nu 4. Rebuf. ad leg. Galli. tit. de ſent. execut. art. 9. Glo. 2. nu. 31.*
*g c. inter quatuor de maio. & obedien.*

Ad ſecundum reſpondeo, quod mandata contra non citatum, & inauditum, ſunt iniuſta, & nulla, vt patet ex dictis, & per conſequens minimè illis tenentur obedire, vt patet ex quadam Decretali, g ibi; *iuris namque ratio poſtulat, vt in eorum præiudicium nihil ordinemus, cum neque citati ſint, neque conuicti, neque per contumaciam ſe abſentent*, quod quantum ad forum interius planum videtur, nam, vt inquit Calixtus Papa Epiſtola prima ad Benedictum, relatus à Gratiano, h *iniuſtum iudicium, & definitio iniuſta, regio metu, aut iuſſu cuiuſcunque Epiſcopi, aut potentis à iudicibus ordinata, vel acta, non valeat.* At quantum ad forum exterius ſi per excommunicationes procederetur, maior difficultas videtur adeſſe ſecundum ea, quæ ſacri Canones nobis admonent, dicentes ſententiam paſtoris iuſtam, vel iniuſtam eſſe timendam. Sed adhuc dico, quod reſpectu ipſius fori exterioris, ſi ipſa mandata ſunt iniuſta, & nulla, vt ſupponitur, nec etiam in foro exteriori ligabunt, quia ſententia nulla, ſententia non eſt, vt dicitur in iure, i & tali ſententia condemnatus pro cõdemnato minimè eſt habendus, vt etiam in iure k dicitur, imo etiam ſententia excommunicationis nulla in foro exteriori minimè obligat, vt reſoluunt communiter Canoniſtæ, l & tradunt latè Gutierrez, & referunt Theologi Soto, & Corduba. Quod intelligitur, dummodo euidenter de nullitate conſtet, ita vt ſine ſcandalo poſſit præfatæ excommunicationis ſententiæ non obediri, ſi enim ex inobedientia ſcandalum aliquod oriri poteſt, neceſſariò euitari debet, vt ex doctrina prædictorum patrum ſatis colligitur. Denique ceſſante ſcandalo communitatis, in qua præfatus præſidens ſub excommunicatione aliqua præcipit iniuſta, de qua iniuſtitia apud omnes conſtat, poſſunt dictæ communitatis religioſi eius iniuſtis mandatis, non ſolùm in foro conſcientiæ, ſed etiam in foro exteriori, non obtemperare.

*h c. iniuſtum 11. q. 3.*
*i c. 1. de re iu. K l. §. item, de iudica.*
*l Canoniſtæ. in c. 1. 2. q. 3. Gu. in q. Can. c. 4. Sot. in 4. d. 22. q. 1. art. 3 Cord. lib. 1. q. q. 43.*

Ad tertium dubium reſpondetur, quod electio facta, excluſis iniuſtè dictis patribus, poteſt irritari, & annulari à iudice, ſi petatur à præfatis patribus, vt eius nullitas declaretur, quæ antequam à ſuperiori iudice irritetur, & vt nulla declaretur, vt valida debet haberi, & iudicari, & virtute eius electus, vt verus prælatus debet obediri, vt colligitur ex traditis à Doctoribus m explicantibus quaſdam in ſimili caſu decretales.

*m DD. in ca. quod ſicut. 28. & in cap. bonæ memo. 26. de elect.*

Ad tertium reſpondetur, quod ſuppoſita reſponſione ad primum, & ſecundum dubium, attento quod factum per præfatum præſidentem eſt nullum, & quod nulla eſt obligatio obtemperandi ipſi, poteſt maior pars capituli ad electionem procedere, etiam ſi aliqui ipſiuſmet congregationis contradicant, ſufficit enim, quod ipſi ſunt vocati, & congregati: qui ſi nolunt pro ſuo libito ſuffragari, non impeditur aliorum electio, vt colligitur ex iure, n vbi Doctores.

*n d. cap. quod ſicut.*

## ARTICVLVS XII.

*Vtrum conſuetudo valeat à ſeptem annis, & octo inducta in religione, vt tantùm prudentiores, & ætate prouectiores habeant vocem in capitulo, & admittantur in electionibus ſuperiorum.*

Reſpondeo dicendo, quod non eſt bona conſuetudo, nec valida ad hunc effectum, vt tãquam lex iuxta liget ſubditos præfatæ congregationis, aut enim eſt contra ius canonicum, aut præter illud, ſi eſt cõtra illud, oportet, quod ſit rationabilis, & præſcripta ſpatio quadraginta annorum, iuxta ea, quæ dicuntur in iure. o Conſuetudo autem præfata, etſi ſit rationabilis, non eſt continuata per quadraginta annos, ſed tantùm per ſeptem, vel octo annos, vt ſupponitur, ergo nõ eſt valida ad præfatum effectũ. Neque etiam ſi eſt præter ius, quia vt conſuetudo

*o c. fi. de cõſu.*

atiam

Digitized by Google

etiam præter ius valeat in rebus Eccleſiaſticis,& iure pontificio,requiritor,vt ſit coninuata per decem annos, vt concludit Panormitanus *a* communiter receptus,& Nauarrus inclinat in eam partem,quæ hab. illam eſſe contra ius commune canonicum, quandoquidem iure commoni Canonico, omnis religioſus profeſſos tria vota eſſentialia in illa religione, per ſedem Apoſtolicam approbata, ſimul ac profeſſus eſt, videtur habere votum in capitulo in electionibus Prælatorum, iuxta ſacros Canones. *b* Eſt etiam contra conſuetudinem omnium religionum antiquarum,ab antiquis patribus inuētarum, à Sede Apoſtolica approbatarum, vt colligitur ex traditis à Petro Braxio, *c* & conſuetudo habet vim legis, *d*

*a Panor. in d. c. fin. nu. 2. de conſuet. Nau. lib. 1. conſ. tit. de cōſuetud. conſ. 2.*
*b c. ex te. §. 3. de ele. li. 6.*
*c Biax. de ele. 3. p. c. 2.*
*d cap. conſue. diſt. 1.*

Ex quo colligitur, quod conſuetudo, de qua in titulo quæſtionis, nō eſt bona, ſiquidem per eam electio coarctatur. Neque inducit rationem bonitatis ex eo,quod docet,vt prudētiorum, & eruditorum, & maturorum ſuffragia pluris æſtimentur,quā aliorum, nam ex alia parte includit rationem malitiæ, ſcilicet quod erunt pauciores ſuffragatores,& faciliùs ſubornabuntur,quàm plures;& vtile eſt,vt multi ſint conſultores, & habentes vocem in capitulis. Vnde & leges & plebiſcita Romanorum, in quibus condendis maiores cū minoribus occurrebant, ſi rimoſes iudicabantur, prout nobis ſacri Canones *e* ſcriptum reliquerunt. Et experientia docuit in omnibus per orbē diſperſis Academijs electiones gymnaſtarum,& prælatorum factas ab omnibus audito ribus, meliores eſſe, quàm factas à paucis,& ſic dicit Nauarrus *f*, quod ſecurius eſſet omnes profeſſos habere vocem in capitulo, qoàm ſolūm quoſdā maiores, quo alijs ſuperbiēdi & alijs inuidendi, & omnibus diſſidendi occaſio non parua datur.

*e c. plebiſcita & cap. lex 2. diſt.*
*f Na. vbi ſu.*

## ARTICVLVS XIII.

*Vtrum votum illius, qui miſit in vrnam ſchedulam albam, ſit inter vota electorum connumerandum.*

RESpondeo dicendo,quod qui præfatam ſchedulam albam miſit in vrnam,non videtur cōputandus præfati ordinis,quia ſuæ voci videtur renunciare. Primo quia quando electores conueniūt ad eligendum, & aliqui eorum exeunt ex loco electionis, non computantur in numero electorum, iuxta ſacros Canones, *g* quod Panormitanus ibi multum commendat,tum quia quedam Gloſſa notabilis determinat,eum,qui renunciat ſuo voto,nō eſſe magis de numero electorom, quàm ſi abſens, vel vocatus,vel nolens venire,quam in hoc expreſsè approbat ibi Bonifacius. *b*

*g ca. quod nobis de ele. vbi Pan.*
*b Boni. in d. c. quod nobis.*

## ARTICVLVS XIV.

*Vtrum ſtatim collatis eligentium ſuffragijs ſit electio publicanda.*

RESpondeo dicendo, quod poſtquam collata inter ſe fuerint eligentium vota,& conſtiterit,in quem ſit conſenſum, & ille, qui ſuffragia colligit, aliúſue authoritatem eius à iure, vel conſuetudine habens inter ſe contulerit,& diſcuſſerit,iuxta traditra ab Speculatore, *i* & alijs, quos refert Biaxius,tūc nomine collegij vniuerſi protinus ante quam alij negotio ſeſe immiſceat, eliget eūm,in quem fuerit conſenſum, & electionem ipſam ore pronuntiabit, prout tradūt Ioannes *K* Andreas Abbas & Biaxius; hoc enim eſt præcipuum in electione præceptum, vt ab vno tantùm,non à ſingulis fiat,ac pronuncietur electio,quia non ſingulorum,ſed vniuerſi collegij actus eſt electio, quod collegium vnius tantùm perſonam refert;quare & electionem vnam eſſe cōgruit, & ab vno pronunciatam,iuxta Franciſ, *l* & Biaxium; quem vnum ſi Capitulum eligere voluerit, ſatisfuerit maiorem partem capituli in eum cōſentire, ſi verò ſit ex codē collegio,ſi verò ſit extraneus, non ſufficit ſecundum ius commune maiorem partem collegij eum poſtulare, niſi omnes penitus nemine diſcrepante in eum conſenſerint, prout tradunt Abbas, *m* & Biaxius,de quo infra dicemus. Dixi (protinus ante quam alij negotio ſe immiſceát) quod non tam punctualiter eſt intelligendum, ita, vt ſi ad alios actus extraneos diuertatur, electio ſit vitioſa,& irrita ipſo iure,prout tradit Marc. Anto. *n* Cuqus,aliqua pro hac communi allegans.

*i Spec. tit. de elect. 3. p. cap. 33. nu. 3.*
*K Andr. Ab bat in c. in Geneſi & in c. eccl. extra de elect. Biax. 3. p. c. 34.*
*l Franc. in c. ſicut de elec. lib. 6. Biax. vbi ſup.*
*m Abbat in c. cum Bonitenē ſi ca. 2. extra de electis Biaxim 3. par. c. 18. & c. 31.*
*n Cuqus lib. 4. inſtit. mater. de elet. nu. 371.*

Verum eſt tamen, quod ſi eligentium dolo non fuerit pronūciata, quia pœnituit forte eos eligiſſe nominatum, non erit ipſo iure nulla, ſed ita demū ſi ex ignauia, aut ignorantia electorum hoc fuerit cauſatum. In eo etiam is, qui ſuffragia collegij aut monaſterij conſecutus eſt, electionemq́; expectat, ſi eam videat in ſui fraudem procraſtinari, poterit compellere,vt electionem pronuntiet adito prælato,cui ea authoritas con petit, iuxta quandā Gloſſam, *o* & doctores communiter, eo videlicet Prælato, cui conferendæ electionis ius ſpectat, quamuis alioquin electi Ordinarius ille prælatus non ſit, vt tenent Ioannes Andreas, *p* Abbas,& Biaxius: à publicatione vero ſcrutinij,vt publicatio impediatur, indubitatum eſt appellari non poſſe, cum hic actus publicationis nullam admittat dilationem iuxta ea, quæ in iure traduntur, in quo iure *q* id tradunt Doctores, & Petrus Biaxius.

*o Gloſ. in ca. compel. & ibi Doct. de elec.*
*p Andre. in d. c. publicat. Abbas in c. ſo lite de reſcri. Spel. Biaxius 3. p. c. 34. n. 4.*
*q. Quia prop. de elect. li. 6. vbi DD. Biaxi. 3. q. c. 29.*

Aduertendum eſt tamen pro maiori explicatione, quod Gregorius nonus declarauit,quod publicato ſcrutinio non poſſunt variare, qui ſuffragati ſunt,& quod compelli poſſunt ad eligendum eum, qui debet eligi ſecundum ſuffragia publicata, & certum eſt,quod non poteſt fieri ſine magno tempo ris interuallo, vt petatur à ſuperiori compulſio eligentium, & detur illa ab eo, & fiat eius intimatio, ergo neceſſariò eſt tenendum, quod electio facta poſt moram interpoſitam per malitiam, vel dolum eligentium, vel aliam cauſam, ſine fraude electi, valet;& ita limitationem hanc pulchrè tenet Panormitanus, *r* Biaxius, & Nauarrus.

*r Panor. in d. ca. publicato. & in ca. cum poti. de elect. Biax. de elet. 3. p. c. 34. n. 2. Na. li. 1. coſ.*

## ARTICVLVS XV.

*Vtrum electio poſſit fieri in nocte.*

RESpondeo dicendo, quod ſi loqoamur de electione, quæ ſit per ſchedulas ſecretas, non poteſt fieri poſt tenebras, nam commodè hoc fieri non poteſt ſine lomine artificiali,pluſqoam electio, in qua ſeruanda eſt forma Capituli, *Quia propter, de electione*, quæ nocte fieri non poterat, ſecundum Panormitanum, *ſ* quem ſequitur Felinus, & idem videtur tenere communis opinio de omnibus actibus iudicialibus. Quod intelligitur, niſi neceſſitas aliqua vrgeret,vt notāt Doctores, *t* & tenet Abbas. Quo tamen caſu non ſine tribus luminatibus celebranda erit, ne clam facta dici poſſit, prout tradūt Ripa, & M. Antonius Cuqus. *u* Vnde quādo aliquo caſu non poſſunt Prelati regulares facere electionē niſi noctu, quia videlicet per totum diem oon po-

*ſ Pan. in c. 1. vt cler. bene. Felm. in c. cōſuluit de offi. delegat.*
*t DD. in d. c. propter. §. fin. Abbas in c. 1. de clandeſ. de ſponſ.*
*u Rep. lib. 1. reſp. 1. nu 4. Cuqus lib. 4. inſtit. matre. tit. de elect. nu. 21.*

teſt ūniri electio, debent iria petere luminaria, vt in dandis ſuffragijs, & in ipſis ferendis nullum vitium contingere poſſit.

Sed ſi loquamur de electione, quæ non fit per vota ſecreta dando ſchedulas, ego non condemnarem ipſam, etiam ſi nocte fieret. Nam omnia, quæ ſpecialiter non prohibentur fieri nocte, poſſunt quocunque tempore fieri, & omnis contractus, & omnis vltima voluntas poteſt fieri nocte, vt poſt alios tradunt Felinus, *a* & Decius, & collatio beneficij nocte facta valet, vt tradit Panormitanus, imò & electio, in qua non eſt ſeruanda forma capituli, *Quia propter*, vt ipſemet Panormitanus *b* ibidē ait; & ſic electio, quæ fit per viam compromiſſi, nocte peragi poteſt. Vnde cum definitores in noſtra religione Minorum eligant Guardianos, vt compromiſſarij, nullo iure prohibentur eos nocte eligere.

*a Feli. & Decius in c. conſuluit de offi. de leg. vbi Decius.*
*b Panor. in c. 1. de ele. bene.*

## QVAESTIO LII.

### De electione Prælatorum Generalium, & Prouincialium, in quindecim articulos diuiſa.

*Circa quam quæſtionem quindecim quæruntur.*

1 *VTrum ſit dicenda Miſſa antequam eligantur prælati.*

2 *Quomodo miniſter Generalis in ordine Minorum de obſeruantia ſit eligendus.*

3 *Vtrum Generales Canonicè electi ſtatim confirmati cenſeantur.*

4 *Quomodo in ordine Minorum eligatur vicarius Generalis.*

5 *Quomodo ſit eligendus Commiſſarius Generalis in ordine minorum.*

6 *Quomodo ſint eligendi Miniſtri Prouinciales in ordine Minorum.*

7 *Vtrum prouinciales ordinis Minorū neceſſariò ſint eligendi de corpore capituli, & an poſſint eligi Patres aliarum Prouinciarum.*

8 *Vtrum Papa poſſit diſpenſare, vt Clerici ſæculares poſſint eſſe Abbates in Abbatijs Regularibus.*

9 *Vtrum conueniens ſit, vt eligantur Prælati alterius ordinis.*

10 *An legatus poſſit diſpenſare, vt profeſſus in vna religione eligatur in alia in prælatum Prouincialem.*

11 *Vtrum valeat electio Prouincialis cum fraude electi, alio habente maiorem partem votorum.*

12 *Vtrum ille, cui non deſunt viginti quinque dies ad complementum ſex annorum, poſtquam reliquit Prouincialatum, poſſit eligi in Prouincialem.*

13 *Vtrum mortuo Prouinciali teneantur ipſi, ad quos ſpectat electio, alium conſtituere Idoneum.*

14 *Vtrum ante ſepulturam Prouincialis debeat fieri Vicarij Prouincialis electio.*

15 *Vtrum ſtante ſtatuto aliquarum prouinciarū, quod Vicarij, & præſidentes conuentuum non poſſint eligi diſcreti ad capitulum prouinciale, viſitator prouinciæ cum plenitudine poteſtatis poſſit diſpenſare, vt eligantur.*

## ARTICVLVS I.

### *Vtrum ſit dicenda Miſſa, antequam eligantur prælati.*

REſpondeo dicendo, quod gentiles Romani, prout ſcribit Aulus Gellius, *c* priuſquā Senatum ingrederentur, immolari beſtiam, auſpicatique tenebantur, preces enim ad Deum ex philoſophorum ſententia neceſſarias eſſe arbitrabantur, prout tradit Volaterranus *d*, & Piſis, & eius additionator Azenedo, & Luſitanus Bartholomæus Philippus. Et D. Plato conſulit, prout ſcribit Marſilius Ficinus in argumento dialogi Platonis, qui inſcribitur Theagi, volūtatem Dei precibus exorandam, quaſi illinc iſta diſcantur, & Dei prudentia per medios ſpiritus ſępe hominibus agendorum oracula pandat. Quod & Dauid feciſſe narrant Diuinæ literæ, & in quodam pſalmo *e* dicitur, leuaui oculos meos in montes, vnde veniet auxilium mihi: Et in *f* alio, anima noſtra ſicut paſſer de laqueo venantium erepta eſt, & nos liberati ſumus, adiutorium noſtrum in nomine Domini: vnde nobilis Iudith. *g* animo forti, & generoſo genti ſui generis improperabat, eo quod ſuis viribus miſericordia imbecillis in fide limitabāt, Quos redarguit dicens, qui eſtis vos, qui tēpus miſerationi Domini, & in arbitrium veſtrum diem conſtituitis ei? Non eſt iſte ſermo, qui miſericordiam prouocet, ſed potius qui iram excitet, & furorem accēdat. Et Dionyſius Areopagita, prout refert Marſilius *h*, Ficinus ait, quod iubente Deo angeli dirigunt principes in vijs ſuis, vt in eis ambulent, & antequam Apoſtoli *i* Euangeliū prædicarent, repleti ſunt omnes Spiritu Sancto, & cœperunt loqui, & ſic in primo concilio *K* ab ipſis celebrato, à Spiritu Sancto fuerunt illuminati, & docti: determinantes, viſum eſt Spiritui Sancto & nobis; omnis *l* enim ſapientia à Domino Deo eſt, eius *m* enim eſt Conſilium, & æquitas, eius eſt prudentia, per *n* ipſum Reges regnant, & legum conditores iuſta decernunt, vnde Salomon à Deo optimo maximo ſapientiam ad gubernandum precabatur dicens *o*, mitte illam de cęlis ſanctis tuis, & à ſede magnitudinis tuæ, vt mecū ſit, & mecum laboret, & ſciam, quod acceptum ſit apud te. Et ſic videmus, quod antequam electores ad eligendum accedant, debet pręcedere Miſſæ celebratio cum Spiritus ſancti inuocatione, cui Miſſæ omnes electores intereſſe congruit, & quamuis olim fortè ſacrificium Miſſæ præcedere neceſſarium non eſſet, de more tamen ſeruari hoc certum eſt, in eo non ſolùm Miſſæ auditionem, ſed etiam ſacræ Euchariſtiæ communionem exigi, iuxta Concilium Baſilienſe, in electione Epiſcoporum, & Abbatum refert Petrus Biaxius *p*, dicens eorum omiſſionem electionem vitiare. Et peracta Miſſa ad locum deſignatum electioni debent accedere vocales, vt ipſemet Biaxius *q* teſtatur, poſt hæc, vt tollatur omnis cauſa, ob quam electio euerti poſſet, Præſidens in Capitulo, omnes ab excommunicatione abſoluat, & propter hanc cauſam Sixtus IV. anno Domini milleſimo, quadringenteſimo, ſeptuageſimo, quinto Nonas Decembris, *conceſſit, & in perpetuum indulſit capitulis generalibus Ordinis Sancti Hieronymi, vel inter capitulum, & capitulum Prioribus Generalibus, quod poſſint ſupplere quoſcunque defectus ex commiſſione, prætermiſſione, tranſgreſſione,* con-

*c Gellius l. 11 noctium Atticu. c. 7.*
*d Volat. in cōmentarijs urban. lib. 23. tit. de ſupp. c. Piſ. & eius additiona. in curſa li. 1. c 4 Phi. in tract. de conſil. diſcurſu. 11. §. 6. fol. 76.*
*e Pſal. 24.*
*f Pſal. 123.*
*g Iudith. 8.*
*h Mar. vbi ſup.*
*i Act. 2.*
*K Act. 15.*
*l Eccleſic. 1.*
*m Prou. c. 8.*
*n Prou. c. 8.*
*o Sapien. 9. 1. paralip. 2. & 3. reg. 3.*
*p Biaxius de elect. 3. p. 21. requiſ. & 6. 15.*
*q Biax. vbi ſupra.*

*contemptu, aut negligentia iuris, vel ſtatutorum ordinis qualitercumque in electionibus tam Prioris Generalis, quàm aliorum Priorum interuenientes, contrarijs quibuſcunque non obſtantibus.* Ita habetur in compendio *a* dicti ordinis. Hoc (inquã) conceſſum fuit propter multa, quæ poſſunt occurrere electionem infirmantia.

*a Compen. ti. elect. Prior. §. 4.*

Et aduerte, quod licet Præſidens ante inchoatam electionem Capituli vellet, vt eligendi poteſtas ad Capitulum pleno iure omnino redeat, ſi quando contingat, electionem, quam celebraturi ſunt, nullam, & irritam declarari aliquo eorum vitio, vel defectu aut iuris, aut facti ignorantia, aliàsuè, quàm proteſtationem pro repetita haberi vult, nihil tamen valet, prædicta proteſtatio; vt ad ipſum capitulum deuoluatur electio, prout innuit Biaxius, *b* quẽ ſequitur Cucus.

*b Biax. vbi ſup. 12 in ſin. Cuc. lib. 4. in ſti. maior ti. de elect. num. 190.*

## ARTICVLVS II.

### *Quomodo Miniſter generalis in ordine Minorum de obſeruantia ſit eligendus.*

RESpondeo dicendo, quod Nicolaus IV. conceſſit & declarauit, *vt cum electio generalis Miniſtri fuerit celebranda, cuſtodes vniuſcuiuſque Prouinciæ vnum ex ſeipſis conſtituant, vt ei voces ſuas committant ipſumque ad locum, vbi electio eadem tunc fuerit celebranda tranſmittant, iſque qui ſic ad ipſis cuſtodibus conſtitutus extiterit, vnam vocem duntaxat pro ſe, & omnibus eis habeat & intelligatur habere, ac pro vna voce tantummodo admittatur ab alijs.* Ita habetur in libro Monumentorum *c* Ordinis. At poſtea reformato Ordine Leo X. in Bulla vnionis ſtatuit, *quod electio generalis miniſtri totius Ordinis minorum fieri debeat à ſolis miniſtris Prouincialibus, & cuſtodibus reformatis, tam Ciſmontanis, quàm vltramontanis in Capitulo generali dicti Ordinis in feſto Pentecoſtes in loco quem generalis miniſter cum Capitulo generali proximè præcedenti duxerit aſſignandum ad quod capitulum, omnes miniſtri, & cuſtodes ſiue vocales tam Ciſmontani, quàm vltramontani venire teneantur. Et ne caput ſuis membris deforme appareat voluit & ordinauit, quod nullus frater poſſit eligi in miniſtrum Generalem, niſi vitam duſcat reformatam, & pro reformato a Communitate reformatorum habeatur; in præfata etiam electione miniſtri Generalis voluit, quod nullus penitus vocem habeat, niſi reformatus, & pro reformato à congregatione reformatarum habeatur.* Ita in ſupplemento *d* habetur. Idem Leo X. ordinauit, quod. *miniſter generalis eligatur alternatim de fratribus Ciſmontanis, & vltramontanis, qui tantùm per ſex annos durare poſſit. Ita quod ſi miniſter generalis per ſex annos de Ciſmontanis fratribus electus fuerit, ſequentibus ſex annis de vltramontanis fratribus eligi debeat. Qui modus alternatis vicibus in perpetuum a fratribus prædictis obſeruetur.* Ita habetur in eodem ſupplemento. *e* Inſuper idem Leo X. in Bulla minoris ſtatuit, *quod officium Miniſtri Generalis poſſit durare per ſex annos, quibus ſex annis expletis, ipſo facto ſit abſolutus a generalatus officio, & pro tali ab omnibus habeatur.* Ita habetur in eodem ſupplemento *f*.

*c In 1. Impr. fo. 31. & in 2. f. 32. conc. 32.*

*d Fol. 29. conceſ. 93. & 94.*

*e Supple. fol. 29. conceſ. 93. & 94.*

*f Supp. fo. 29. conceſſ. 93.*

Circa quas conceſſiones, & declarationes primò eſt notandum, quod Pius V. anno Domini milleſimo quingenteſimo ſeptuageſimo primo, Pontificatus ſui anno ſexto, in Bulla, quæ incipit. *Paſtoralis officij* ordinauit, quod, *fratres Minores Regularis obſeruantiæ in generalem miniſtrum, & reliquos ſuperiores ſolum eligant, qui Regulam B. P. N. Franciſci bene obſeruare, & qui in choro, victu, & veſtitu, quantum*

Quæſt. reg. tom. 2.

*officij neceſſitas conceſſerit eum alijs ſe conformare ſoleant, ac debeant ſuper quo Bar. benonenſes conſtitutiones harum ferè innouat. Ordinauit item, vt officium generalis miniſtri octo annos duret, Commiſſarij & procuratoris generalis, ac prouincialis quatuor.* Quod idẽ confirmauit Gregorius XIII. in Bulla, quæ incipit, *Cum vniuerſi Chriſti fideles*, data Romæ anno Domini milleſimo quingenteſimo ſeptuageſimo tertio, Pontificatus ſui anno ſecundo.

Nunc autem iuxta conceſſionem Sixti Quinti idem ſupradictum ſpatium ſex annorum, pro Generalibus, & trium pro Commiſſarijs Generalibus, Prouincialibus, & alijs obſeruatur.

Secundo eſt aduertẽdum circa vltimam Leonis X. Conceſſionem, quod miniſter Generalis per ſex annos, & prouinciales per tres tantùm in officio durarent. Quibus annis expletis, ipſo facto ait, quod eſſent ab officio abſoluti, & pro talibus ab omnibus haberentur. Notat additionator Capucinus, quod quamuis adhuc in ſuo robore eſſet hæc Conſtitutio, non eſſe putandum videtur, vt cum ibi dicitur, vt illis annis expletis, ipſo facto ab officio ſint abſoluti, ſic præcisè eſſe intelligẽdum, quin poſſint per menſem, & per menſes in tali officio prolongari, vel breuiari ſecundum quod Capitula Generalia, vel Prouincialia accelerantur, vel protrahũtur, iuxta declarationem quandam factam in ſtatutis Ordinis, circa aliam Iulij II. declarationem. Nam Collector *g* priuilegiorum Mendicantium refert, quod circa offi. totum ordinis durationem, fuerũt nonnulla ſtatuta in Capitulo Generali celebrato in Conuentu Labalis prouinciæ Turoniæ, anno Domini milleſimo quingenteſimo tertio. Inter quorũ ſtatuta quoddam ſic proponitur.

*g Collect. tit. officia ord. §. 2*

*Ordinat, & ſtatuit generale Capitulũ, quod omnia, & ſingula officia regiminis trium ordinum Beatiſſimi Patris noſtri Franciſci de cætero ſint triennalia. Si autem aliquis guardianus ſeu Abbatiſſa poſtquam ſuum triennium in aliquo Conuentu finiret, in altero eligatur, vel poſtuletur ibidem poterit præfici & confirmari, ſed non poterit vltra triennium in eodem conuentu in officio continuare. Non intelligitur autem ita præcisè huiuſmodi triennium quin poſſit per menſem, & per menſes prolongari, vel abbreuiari ſecundum quod capitula prouincialia accelerantur, vel protrahuntur.* Ita continetur in Monumentis *h* ordinum. Ait tamen additionator Capucinus ſibi tutius videri, vt succedente caſu, antequam ad finem talis triennij deueniretur, Generali mittatur, vt quid faciendum ſit, determinet. Et ſi tractatur de prolongatione Miniſtri Generalis propter aliquam cauſam ſuperuenientem, ad Sedem Apoſtolicam recurrendum eſt, ſicut recurſum fuit anno Domini, milleſimo quingenteſimo nonageſimo nono, in quo debebat celebrari in vigilia Pentecoſtes Capitulum Generale noſtræ ſacræ Religionis, & finiebatur officium Generalatus Reuerendiſſimi Patris noſtri fratris Bonauenturæ de Calatagirona, qui poſtquam fuit creatus à Sanctiſſimo Domino noſtro Clemente Octauo Patriarcha Conſtantinopolitanus, videns ipſum præclarè ſe geſſiſſe in compoſitione Regnorum Hiſpaniarũ, & Galliæ, ad Regem Galliæ eum miſit, vt eandem compoſitionem, & pacem initam confirmaret, & alia negotia Eccleſiam Romanam concernentia perageret: propter quod ſui eius Miniſteriatus officium prolongatum, & propter eandem rationem, fuit etiam prolongatum officium Commiſſariatus Generalis Reuerẽdiſſimi Patris noſtri Fratris Matthæi de Burgos, nunc iam Epiſcopi Pamplonenſis à Chriſtianiſſimo Rege noſtro Philippo III. præſentati.

*h Fo. 239. tracta 3 & fol. 248. tract. 2.*

## ARTICVLVS II.

*Vtrum generales Canonicè electi ſtatim confirmati cenſeantur.*

RESpondeo dicendo, quod Clemens IV, conceſſit, vel ſtatuit, vt *Generalis miniſter ordinis minorum ſtatim poſtquam electus ſecundum Regulam, & cõſtitutiones fuerit, eo ipſo verus eiuſdem ordinis generalis miniſter effectus curam animarum fratrum ipſius ordinis plenam habeat, & libere gerat, ipſoſque fratres authoritate propria ligare, ac abſoluere, nec non in ordine agere valeat, quæ ipſe miniſter & definitores ad hoc electi iuxta constitutiones ordinis eidem ordini & fratribus ſecundum Deum viderit expedire*, prout habetur in Monumentis ordinum.

Ex quo priuilegio clarè colligitur, prout notat Collector priuilegiorum Mendicantium, quod ſtatim vt electus eſt Generalis, à Sede Apoſtolica confirmatur, alioquin non haberet ſupradictam adminiſtrationem.

Quod magnum priuilegium eſt, nam ſecundum Ius commune electus ad regimen cuiuſcunque Eccleſiæ, aut Religionis, ſi adminiſtrationi dignitatis antè confirmationem ſe ingerit, tanquam Prælatus, vel Procurator, aut œconomus, aut alio nouo quæſito colore in ſpiritualibus, vel temporalibus, per ſe, vel per alium, in toto, vel in parte, ipſo facto priuatur omni Iure, quod per electionem in ipſa dignitate habebat, prout dicitur in Iure. Et licet verum ſit, quod quando confirmatio eſt petenda à Papa, & electus eſt valde remotus, ſcilicet vltra Italiam, tali caſu ante Confirmationem adminiſtrare poteſt in ſpiritualibus, & temporalibus; excepto, quod nullam alienationem facere poteſt, vt decernit quædam Decretalis; Hoc tamen intelligitur, quando non fuerit in mora petendæ Confirmationis, nam aliàs nihil poteſt facere. Et idem eſt, quando electus fuerit citra montes exiſtente cura vltra montes, prout tenet Hoſtienſis, & ſentit Ioannes Andreas. Vnde in noſtra Religione D.P.N. Franciſci ſiue Generalis eligatur in partibus citramontanis, ſiuè in partibus vltramontanis præſente Papa, cum primum pronunciatur electus, confirmatur re ipſa à Papa, à quo debebat neceſſariò fieri talis confirmatio. Nam quando electus eſt exemptus, confirmatio eius debet peti à Papa, vel ab eius legato a latere, vt definitum eſt in Iure, quod eſt verum, ſi, talis exemptus ſubſit immediatè Papæ, prout ſubeſt dictus Generalis, ſecus ſi habebat alium prælatum medium, cui ſubſit, ſicut habent Prouinciales ipſum Generalem, à quo, vel ab eius Viſitatoribus cum plenitudine poteſtatis confirmatur. Quod etiam priuilegium conceſſum eſt Generali reformatori Ordinis Ciſtercienſis. *Nã capitulum Generale huius ſacræ congregationis, ſecundum ſuas definitiones, & ſtatuta reformatorem Generalem eligit, qui ſtatim ac concorditer electus eſt, abſque alia confirmatione, authoritate Apoſtolica in ſpiritualibus, & temporalibus officio ſuo fungi poteſt*, prout conceſſit Eugenius IV. & refertur in compendio Ciſtercienſis ordinis.

Quod etiam priuilegium habet Generalis Præpoſitus ſocietatis Ieſu, prout in compendio huius ſacræ Religionis refertur. Dicitur enim ibi. *Præpoſitus Generalis, cum primum electus eſt, iuxta ſocietatis Conſtitutionem, eo ipſo ſit verus ipſius Religionis Præpoſitus, cum libera, & omnimoda adminiſtratione omnium quæ ad fœlix regimen, & proſperam directionem ſocietatis pertinent, poteſtque plenam exercere iuriſdictionem in omnes ſub eius obedientia degentes, vbicunque commorantes etiam exemptos, etiam quaſcunque facultates habentes*, vt conceſſit Paulus III. Per priuilegium vero Eremitarum S. Auguſtini, *eo ipſo, quod electioni de ſe factæ conſentit, authoritate Apoſtolica confirmatus intelligendus eſt, & libere adminiſtrare, & exercere poteſt, quæ ad ſuum officium pertinēt quamuis ratione, ſubditorum reiecta ſibi ratione dicti officij, quæ ab eius præceptis, admonitionibus, ordinationibus, mandatis, & Decretis, Regulari diſciplina eorundem quomodolibet interponi, continget*, prout refertur in ſupplemento Ordinis.

## ARTICVLVS III.

*Quomodo in ordine minorum eligatur Vicarius Generalis.*

RESpondeo dicendo, quod Nicolaus ſtatuit, & ordinauit, ac diſtrictè inhibuit, *fratribus minorum, ne mortuo miniſtro generali, poſſint eligere, vel conſtituere aliquem fratrem in Vicarium ordinis, abſque Romani Pontificis et Protectoris ordinis eiuſdem licentia ſpeciali, per ipſius Romani Pontificis literas patentes concedenda, facientes plenam & expreſſam de ſtatuto, & ordinatione, & prohibitione huiuſmodi mentionem.* Ita habetur in Monumentis *a* Ordinum. Nunc autem, vt conſtat ex ordinationibus generalibus Toletanis, *b* non eſt neceſſarium recurrere ad Papam: ſed conuocatis patribus, pro vt ibi proponitur, ad electionem Vicarij Generalis poteſt deueniri. *a In 1. imp. f. 31. & in 2. f. 32. conceſ. 33. b Ord. Tolet. ca. 7. de elect. pa 69 & 70. & 71.*

## ARTICVLVS IV.

*Quomodo ſit eligendus Commiſſarius generalis in ordine minorum.*

RESpondeo dicendo, quod ex dictis in primo to *c* mo ſatis colligitur, quod reſpondendum ſit ad titulum articuli Quæſtionis. In eo enim loco latè egimus per vnam integram Quæſtionem de Commiſſario Generali noſtræ ſacræ religionis. *c 1. Tho. q. 31.*

## ARTICVLVS V.

*Quomodo ſint eligendi miniſtri Prouinciales in ordine minorum.*

RESpondeo dicendo, quantum ad ordinem B. P. N. Franciſci, quod nihil in Regula Seraphici P. diſponitur de electione Minorum Prouincialium, atque adeo non ſatis conſtat, quæ forma fuerit obſeruata in naſcẽtis Ordinis primordijs, Nam quamuis ſecundum Iuris diſpoſitionem eſſent inſtituendi per electionem Canonicam ſuorum ſubditorum: tamen vt creditur authoritate Apoſtolica in Capitulo generali inſtituebantur Miniſtri Prouinciales, vt cõſtat ex hiſtorijs factum fuiſſe in Capitulo celebrato Aſſyſijs per Seraphicum Patrem, anno Domini milleſimo, duceenteſimo, decimo ſeptimo. At Clemens Quintus in Concilio Viennenſi declarando Regulam fratrum Minorum, *ſtatuit, & ordinauit, quod electio miniſtri Prouincialis pertineat ad capitulum Prouinciale, quam idem capitulum de ſequenti, quo fuerit congregatum, facere teneatur. Et ſimiliter ſtatuit, quod huiuſmodi electionis Confirmatio pertineat ad miniſtrum Generalem, & quod ad electionem huiuſmodi, & formam ſcrutinij procedatur, & votis in diuerſa diuiſis, ſi electioni s*

*plures*

Digitized by Google

*plures in diſcordia celebrari contingat, illa, quæ à maiori parte Capituli numero (nulla zeli, vel meriti collatione, ſeu conſideratione habita) fuerit celebrata, exceptione ſeu contradictione quacunque alterius partis non obſtante, per dictum Generalem miniſtrum de conſilio diſcretorum Ordinis (prius tamen eius officio prout ſpectat ad ipſum diligenti examinatione præmiſſa) confirmetur, vel etiam infirmetur, prout eis ſecundum Deum viſum fuerit expedire: & ſi fuerit infirmata, ad capitulum Prouincialem electio huiuſmodi reuertatur: cæterũ ſi capitulum memoratum die prædicta miniſtrum eligere prætermiſerit, ex tunc miniſtri Prouincialis prouiſio ad generalem miniſtrum liberè deuoluatur.* Ita habetur in quadam Clementina, *a* & refertur in Monumentis ordinum.

*a Clem. exiji de paradiſo de verb. ſign. Monum. fol. 15. tract. 3. & fol. 36. tract. 2.*

Circa quam Conſtitutionem multa ſunt aduertenda. Et primò quod ſecundum Regulam Patris noſtri Franciſci electio Prouincialis pertinet ad capitulum Prouinciale, ſicut electio Abbatũ, & Priorum Regularium, & Priorum Conuentualium ad eorum, ſecundum Ius, pertinet Conuentum, iuxta ea, quæ in Iure *b* notantur, & tradit Nauarrus.

*b Ca. ſi. 16. q. 1. c. 1. de ele. c. cum dilectus de conſue. c. nobis de iure Patron. Nau. in c. nullam. 18. q. 2. nu. 2.*

Nam cum in Regula. P. N. Franciſci nihil expreſsè de electione Prouincialium agatur, ad Ius commune in tali electione recurrendum eſt, cum caſus omiſſus remaneat in diſpoſitione iuris communis.

Notandum eſt etiam circa illa verba ibi (*nulla zeli, vel meriti collatione habita*) quod eligẽdo fratrem indignum in Prouincialem, electio deuoluitur ad ſuperiorem, vt eam poſſit, ſi voluerit, infirmare, electio enim indigni facta non valet, prout patet ex traditis à Couarruuia, *c* & ab Aragon; at non deuoluitur, quando eligunt dignum digniori prætermiſſo, talis enim electio ſecundum Ius commune non poteſt irritari, definit enim ipſum Ius *d* electionem, præſentationem, collationem, & prouiſionem factã digno, relicto digniori, non poſſe etiam per appellationem irritari.

*c Cou. in reg. peccat. 2. p. §. 7. n. 13. Arag. 2. 2. q. 73. a. 3.*
*d Ca. à nobis 19. de elect. c. grane nimis 29. de prabe.*

Ex quibus infertur, quod illa verba, *nulla zeli, vel meriti collatione, ſeu conſideratione habita*, non ſignificant ipſos fratres indignum aliquem elegiſſe, ſed tantùm ſignificant in electione minimè merita electi contuliſſe, & ideo remittit Clemens Quintus ipſam electionem ad Miniſtrum Generalem, vt ipſe videat, an tum in negligentia huius ſcrutationis defecerint, an etiam in electione indigni peccauerint: quæ cum ſit magna res, de conſilio Diſcretorum ordinis hanc cauſam decidendam præcipit; an ſcilicet electio ſit infirmanda, vel potius confirmanda, qui aduertere debent, quod ſi eligatur dignus prætermiſſo digniori, non debent talem electionem infirmare. Neque contra hoc obſtat Concilium *e* Tridentinum definiens, *quod beneficia Eccleſiaſtica præſertim curam animarum habentia perſonis dignis conferantur, alioqui enim facta collatio & prouiſio omnino irritetur.* Nam reſpondetur, quod Concilium loquitur de collatione facta indigno, non autem de collatione facta digno relicto digniori: hanc enim non iubet Concilium irritari.

*e Conc. Trid. ſeſ. 7. ca. 3. de refor.*

§ Sed his obſtat quoddam Breue Pij Quinti, de collatione Parochialium Eccleſiarum, datum anno Domini milleſimo, quingenteſimo, ſexageſimo ſexto, in quo determinat, *quod ſi electio fiat digni relicto digniori, poterit dignior ad ſuperiorem per viam appellationis recurrere, qui ſi per examen digniorem inuenerit prætermiſſum, poterit ipſam electionem caſſare.* Nam reſpondetur Pium Quintum in eo Motu proprio tantùm de prouiſione Eccleſiarum Parochialium verba facere. Quod ius cum ſit exorbitans à regulis Iuris communis, nulla eſt, cur ipſum ad prælationes regulares extendamus, in quibus prouidendis, ſi appellationes admitterentur, de religionibus eſſet actum, propter quod etiam a ſententijs Prælatorum Regularium contra ſubditos delinquentes datis, non permittunt Priuilegia Apoſtolica dictos ſubditos appellare.

Denique electo digno in Prouincialem relicto digniori, non eſt talis electio irritanda. Non diffiteor tamen, ipſos fratres electores relicto digniori in ea electione peccare, prout argumento eorum, quæ præcipiuntur in Concilio Tridentino, *f* traduntur a Doctoribus. Debent enim electores aduertere, ſi tamen abſque culpa eſſe velint, digniorem ſemper inter concurrentes in Prælatum eligere debere, qui ſcientia, moribus, vita, & exemplo, & merito valeat magis prodeſſe, quam ambitioſè obeſſe gregi omni poſtpoſito amore, odio, rancore, vel prece. Ex ijs enim, quæ tradunt Diuus Thomas, *g* & Soto, elicitur, quod in foro conſcientiæ oportet eligere digniorem, & non ſufficit eligere dignum, de quo etiam agunt Caietanus, *h* & Nauarrus.

*f Conc. Trid. ſeſ. 24. de refo. c. 16.*
*g Tho. 2. 2. q. 63. art. 2. Soto l. 3. de iuſt. q. 6.*

Aduertant etiam electores, quod indignum eligendo, non ſolum electio ſecundum ius eſt nulla, immo indubitanter tenere debent ſe omnium peccatorum, ab eo ſic indigno electo in Prælatura illa commiſſorum, eſſe participaturos, a qua participatione liberet me Dominus. Quod ſacra Synodus Tridentina approbare videtur, dum omnes habentes aliquod ius in electionibus, & promotionibus faciendis hortando, *i* & monendo ait, *vt in primis meminerint, nihil ſe ad Dei gloriam, & populorum ſalutem ſalubrius facere poſſe, quam ſi bonos Paſtores, & Eccleſiæ gubernandæ idoneos promoueri ſtudeant, eo que alienis peccatis communicantes mortaliter peccare, niſi quos digniores, & Eccleſiæ magis vtiles ipſi iudicauerint, non quidem precibus, vel humano affectu, aut ambientium ſuggeſtionibus, ſed eorum exigentibus meritis præfici diligenter curauerint.* Hæc Concilium. Quod idem dicendum eſt de illis, qui per viam prouiſionis, electionis Compromiſſariæ eligunt Guardianos, & prælatus conuentuales in Religionibus, vt in Ordine noſtro Prouinciales, & Definitores ſimul congregati eligunt Guardianos: ipſi enim ſub pœna peccati mortalis digniores tenentur eligere.

*h Caietan. in ſum. v. elec. et in tentat. c. 2 q. 4. Nauar. c. ſacerdos. §. quod autem. de pan. d. 6. nu. 4.*
*i Trid. ſeſ. 24. c. 1. de refor.*

Notandum eſt etiam circa dictam Clementinã, in quantum ait, quod Miniſter Generalis de conſilio diſcretorum debet dictum Prouincialem confirmare, quod multa dicenda eſſent circa Prælatorum confirmationem, ſed de his latius infra. Pro nunc aduertẽdum, quod Collector *K* priuilegiorũ Mendicantium ait, quod celebrans Capitulum, & Definitores faciunt hanc Confirmationem Prouincialis, tanquam Commiſſarij miniſtri Generalis, at ait, quod tenentur prius facere examinationem, ſicut etiam in alio Iure Prælatis præcipi videmus, & propterea dicit, quod ipſe neſcit, quomodo aliter poſſet fieri iuridicè. *l*

*K Collect. tit. electio § 1.*

Sed cùm videamus in electionibus Prouincialiũ ſtatim nõ præmiſſo dicto examine fieri huiuſmodi confirmationem, etiam apud viros doctos, non eſt, cur hanc praxim, vt minus iuridicã condemnemus. Neque obſtant verba dictæ Clementinæ ibi, *Dummodo tamen ex officio, prout ſpectat ad ipſum, diligenti examinatione præmiſſa.* Nam reſpõdetur, quod licet prædicta verba videantur conditionem apponere, qua non ſeruata, actus eſt nullus, ipſa tamen conditio modificatur ex dictione (*prout*) quæ non cõditionem, ſed cauſam inducit, & ſic idem ſignificat, quod, quia, vt probat lautiſſimè Grammaticus. *m* Et ſic voluit dicere Summus Pontifex in prædictis verbis, dummodo tamẽ ex officio, quia ſpectat ad ipſũ diligenti examinatione præmiſſa videat Generalis,

*l Cap. fin. de elect. l. 6.*
*m Gram. [illegible]*

aut

aut Præſidens an ſit talis electio confirmanda, an infirmanda, qui ſi videtur Prouincialem electum eſſe dignũ, non eſt, cur dicta electio ex ſola prætermiſſione examinis irritetur præcipuè in cauſis Regularibus, vbi de bono, & equo, poſt poſitis apicibus Iuris omnia explicantur.

Neque ius *a* in contrarium allegatum a Collectore contra nos facit, ibi enim loquitur Pontifex de electione non in concordia celebrata, vbi nimirum quod celebrata confirmatio irrita ſit, & inanis at hic loquimur de confirmatione electionis factæ in concordia, in qua præſumitur electum fuiſſe digniorem.

*a D. c. ſin. de elect. lib. 6.*

Præterea dato, quod dicta ſolemnitas examinis deberet præcedere, vt confirmatio valeret, debuit conſiderare Collector, quod Sixtus IV. anno Domini milleſimo, quadringenteſimo, ſeptuageſimo quinto Pontificatus ſui annno quinto, nonis Decẽbris conceſſit Generali Ordinis D. Hieronymi, prout relatum eſt in ſuperioribus *b* quod poſſit ſupplere authoritate Apoſtolica hunc, & alios ſimiles defectus, & de facto ſupplent prætermiſſo prædicto examine videntes electum dignum iudicari.

*b Sup.*

Vltimo eſt notandum circa verba dictæ Clemẽtinæ ibi, *Cæterum ſi capitulum memoratum die prædicta miniſtrum eligere prætermittat, ex tunc miniſtri Prouincialis prouiſio ad Generalem miniſtrum libere deuoluatur.*

Notandum eſt, inquam, quod Clemẽtina ſolum loquitur de Miniſtri Prouinciali in Capitulo eligendo. Vnde virtute huius Decreti Miniſtri Prouinciales in electione Guardiani, aut Prioris Conuentualis, non eligente Conuentu intra vnum diẽ naturalem, Guardiani, aut Priores Conuentuales prouiſionem ad ſe aſſumere nõ poſſunt; cum enim hæc Clementina loquatur de Prouinciali in capitulo Prouinciali eligendo, neſcio, cur ad Guardianum in Conuentuali Capitulo eligendum extendatur, cũ diuerſa ſit vtriuſque electionis ratio. Nã dilatio electionis prouincialis maximũ nocumentum toti Prouinciæ congregatæ cauſaret: at non eſt idem in Conuentuali Capitulo Guardianum eligẽte, licet enim ex dilatione prouiſionis Guardianatus Monaſterium, vt viduatum, aliquot incõmoda patiatur, non tamen tantæ ſunt cõſiderationis præcipuè in noſtra Religione Minorum de obſeruantia, in qua electio Guardianorum pertinet ad Conuentum, aut ad Definitorium, iuxta conſtitutiones Generales N. Sacræ Religionis, quod beneplacito Prouincialis relinquitur, & ſic non eligente Conuentu per vnum diem naturalem poteſt electio, ad Definitorem deuolui. Vnde infertur, quod vt præſcriptus ordo dictæ Clementinę in electione Guardianorum, & Abbatiſſarum obſeruetur, oportet, vt fiat ordinatio Generalis, qua id ipſum ſtatuatur, quã poſſe facere Religiones non dubito, ſicut enim noſtra Religio compromittit in Prouincialẽ. & Definitores, vt ipſi compromiſſarij poſſint in Definitorio eligere Guardianos: ita & noſtra, & aliæ religiones poſſunt compromittere in Prouincialem, & in eius authoritatẽ habentem, vt ſi per vnum diẽ non elegerint fratres, & Moniales, Guardianum, & Abbatiſſam, ad ipſum prouiſio deuoluatur, præter im cum hæc ordinario Religioni maximè accommodata cenſeatur; & ita ordinatum eſt in Conſtitutionibus Generalibus Toletanis *c* noſtræ ſacræ Religionis in hunc modum: *Si tamen electores in varia placita diuiſi in vnus dies ſpatio non elegerit. Præſidẽs capituli poterit ſecundum iuris communis diſpoſitionem quem voluerit ſecundum Deum eligere, etiam ſi electio ſit miniſtri Prouincialis, & idẽ ſtatuimus eſſe faciẽdum in caſu in quo electores elegerit ſcienter indignũ.*

*c Ordin. Tolet. c. 7. tit. de elec. fol. 34.*

Hæc ordinatio. Illa autem verba, *etiam Prouincialis*, ſatis indicant ordinationem deſiuire in electione Guardianorum, & Abbatiſſarum idem velle faciendum, ita poteſt fieri virtute dictæ ordinationis, non autem virtute prædictæ Clementinæ.

Ex quibus infertur validas eſſe, & iuridicas conſtitutiones aliquarum Religionum, in quibus definitur, quod ſi in electione Priorum, ſeptẽ, aut octo ſcrutinia peragantur, & ſi in ijs omnibus minimè fratres concordauerint, prouiſio Prioris ad Prouincialem, & Patres Prouinciæ deuoluatur. Hæc enim Conſtitutio cum ſit facta, & approbata in Capitulo Generali, ad id peragendum plenum ius iuridicè dare poteſt, cum per eam tota Prouincia in vnũ congregata in eiuſmodi euentu in Prouincialem, & dictos patres compromittat, & ipſi tanquam cõpromiſſarij ad huiuſmodi electionem deſignentur. Notandum eſt tamen, quod in electione diſcretorum ad capitulum prouinciale in noſtra facta religione, etiam ſi fratres cõuentuales per vnum diem naturalem minimè concordent, non deuoluitur ad præſidentem in capitulo conuentuali prouiſio talis diſcreti, ipſe enim diſcretor mittitur à conuentu vt procurator, qui ſi non conſtituatur, videtur conuẽtus ſuo iuri renunciare. & ita vidi ego in facti contingentia, præſidente Reuerendiſſimo patre noſtro Patre Mathæo de Burgos, in prouinciali capitulo prouinciæ Sancti Iacobi determinari.

## ARTICVLVS VI.

*Vtrum prouinciales ordinis minorum neceſſariò ſint eligendi de corpore capituli, & an poſſint eligi patres aliarum prouinciarum.*

Reſpondeo dicendo, quod hic articulus habet duas partes decidendas. Prima eſt, vtrum prouincialis eligendus debeat eſſe de corpore capituli. Et reſpondetur negatiuè, prout in noſtra religione vſus iam recepit, nam de tota prouincia poteſt eligi quamuis non ſit vocalis, nullus enim habens partes requiſitas à voto paſſiuo generalis, & prouincialis excluditur. Altera autem pars maiorem habet difficultatem, & reſpondetur etiam negatiuè: non enim patres generales poſſunt cogere prouinciam ad eligendum in prouincialem fratrem alterius prouinciæ, niſi tota prouincia neminè diſcrepante conſentiat. Ad eligendum enim extraneum, non ſufficit maiorem partem collegij eum petijſſe, niſi omnes penitus nemine diſcrepante in eum conſenſerint, prout tradunt Abbas, *d* Biaxius: vnde ad id faciendum authoritas totius definitorij opus eſt, prout ordinatum fuit, & authoritate apoſtolica cõfirmatum in ordinationibus generalibus factis in capitulo generali celebrato Romæ, anno Domini milleſimo, ſexageſimo, in hunc modum: *Miniſtri prouinciales in poſterum non eligantur ex alienis prouincijs, niſi magna & vrgente neceſſitate, & ex conſenſu totius definitorij.*

*d Abb. in ca. cum Biton. col. 2. extra de elect. Bia. 3. p. de elect. c. 18. & c. 13.*

## ARTICVLVS VII.

*Vtrum Papa poſſit diſpenſare, vt clerici ſæculares poſſint eſſe Abbates, in Abbatijs regularibus.*

Reſpondeo dicendo, certum eſſe, quod ſic, quia aliquæ Abbatiæ canonicorũ regularium fuerũt con-

concedi à Summo Pontifice aliquando in commẽdam clericis ſæcularibus, adeo vt ſit inter doctores altercatio, vtrum huiuſmodi Abbas commendatarius habeat vocem actiuam in actibus gerendis in capitulis ſuis, ſiue actus conſiſtant in electionibus, adminiſtrationeque domus, eiuſque ſubſtantiæ, ſiue menſæ capitularis, ſiue competant tantùm canonicis vt ſingulis, ſiue in vniuerſum, quamuis ſit diſtincta menſa capitularis à bonis menſæ Abbatis. Et Alfonſus de Hojeda *a* hanc diſputat pro vtraq; parte quæſtionem, & tandem concludit, quod Abbas commendatarius perpetuus poteſt omnia illa exercere, quæ poteſt proprietarius, in cuius locum ſubrogatur, cùm ſit factus caput capituli, ſine quo geſta firmitatem minimè obtinent, & ſic in iure *b* dicit probari.

*a Hoje benef. in comparib. 1.p.c.24.n. n. 97. vſque ad n.101.*
*b c. cum non liceat de reſ.*

Secundo facit pro hac parte, nam Abbas commendatarius in commenda ſibi data ad vitam, habet ius in ea ad vitam, ac tutelam, vt colligitur ex iure *c* & traditur in pragmaticis ſanctionibus Gallicanis, & tradit Rebuffus, & ideo commendatarius poteſt præſentare, ſicut & alius, qui titulũ habet, quia fructus recipit, vt inquit Archidiaconus *d* præſentatio autem eſt in fructu, vt dicitur in iure *e*, & tenet quædam gloſſa, *f* ergo claré ſequitur, quod Abbas commendatarius poteſt.

*c c. dudum el 2. de elect gle. in prag. ſanct. rub. de pacif. poſ. ver. ſi. Rebu. in concor. eod. ti. amp. s nu. 37. & in prax. bene. vn. de ſpo. miũ. impotrat. nu. 46.*
*d Archid. in c. nemo deinceps de elect. li. 6.*

Tertio probatur, quia certum eſt, quod nullum negotium monachi ſeu canonici regulares poſſunt facere, ſine conſenſu prælati, vt inquit quædam gloſſa, & in prorſus in diſtincto non poſſunt conuenire, ſeu conuenire, ſaltem in arduis, vt inquit Panormitanus *g*: agitur in electione alicuius canonici, vel alterius rei, cùm ſit cauſa ardua, debet eſſe in præſentia Abbatis proprijs, quamuis ſit commendatarius, vt talis electio fiat ſine ſcandalo, & rectè, vt inquit Innocentius *h*, & tradit Ioannes Lupus.

*e c. conſultationi. de iur. patr. glo. in c. olim de maior. & obedi.*
*f gl. in c. ad aures de reſcri. & in c. cauſã quæ de iud.*
*g Panor. in c. de ceetero. 10 et cõs ſuta et in d c. cùm quæ.*
*h Inn. in c. ſicut de elo. Lupus in tra. de bene vacant. in curia. §. 9. co. 2.*

Quarto facit pro hac parte, quia prædictus Abbas commendatarius prælatus eſt, qui quidem tanquam bonus paſtor interuenire debet in omnibus locis, vbi lupi perfidia interuenire ſine eo poterit, nam ſi talis prælatus non admitteretur in actib. capitularibus, tam circa adminiſtrationẽ perſonarũ, quàm rerum in electionibus canonicorum, & cæterarum perſonarum, ſequerentur eccleſiæ plura incõmoda, quæ quidẽ præſente prælato, qui dignior eſt dignitate, & uoce, cùm ſit datus pro capite, cæteris verò pro membris ceſſarẽt, & de nihilo ſeruiret prædicta commenda reſpectu eius vtilitatis, ergo claré ſequitur, quod ei, cui officium Abbatiale eſt commiſſum, conceſſum fuiſſe cenſetur omne illud, quod competit, & dependet ex officij contẽplatione argumento eorum, quæ in iure traduntur. *i* Itaq; cum Abbas ſit caput, canonici mẽbra, vt dicitur in iure, *k* mẽbra aũt non debent à capite diſſolui, ſine quo naturaliter nihil conferre poſſunt, argumento eorum, quæ in iure traduntur *l*, in quo etiam continetur, quod factum à membris tantùm nullũ eſt.

*i l. 2. ff de iuriſd. om iudic. c. prudẽtiã §. ſexta notabis of. deleg.*
*k c. quanto. nemo de his quæ fiunt à prælat.*

Vltimo pro hac parte facit, quia negari non põt, quin Abbas commendatarius ſit Abbas, quamuis non ſit profeſſus ordinem D. Auguſtini, & quàmuis non ſit presbyter, prout requiritur à iure *m*, quã Papa poteſt facere, quod ſit verus Abbas, cum hoc ſit de iure poſitiuo, contra quod maximè in beneficialibus liberè agere poteſt, vt in iure probatur, *n* & ſic Romanus Pontifex fecit eum verè prælatũ, nec voluit eſſe acephalũ, & ſine prælato tãto tẽpore capitulũ prædictæ Abbatiæ argumẽto eorũ, quæ ex iure colliguntur, *o* Sed id nõ conuenit, vt ſcilicet clerici ſæculares Eccleſijs regularibus præficiãtur. Ideo circa hoc prouiſum fuit per Conc. Tri. vt in his neceſſariò proficeretur, prout articulo ſequẽti dicetur.

*m c. ad noſtrũ de elect. li. 6.*
*n Clẽ 1. de lib. pendent.*
*o c. quamuis de ele. li. 6.*

## ARTICVLVS IX.

### *Vtrum conueniens ſit, quod eligantur prælati alterius ordinis.*

Reſpondeo dicendo, quod vt patet ex dictis in articulo ſuperiori, ſine authoritate Apoſtolica id fieri nequit, nunc autem quæritur, vtrũ cõueniens ſit talis electio. Ad quod dico certum eſſe, quod quælibet Eccleſiæ congregatio ſuum debet habere prelatum, & magiſtrum, qui ex ipſius Eccleſiæ gremio aſſumi debet, prout dicitur in iure: imo *p* ſi ſuperior, ad quẽ deuoluta eſt poteſtas, prouideat de alio, qui non ſit de gremio, fratribus diſſentientibus nulla erit prouiſio, prout dicit Innocentius: *q* ſit enim per hoc fratribus iniuria, quãdo inter eos reperitur dignus, & non recipitur, imo non conuenit rationi, vt homines diſpares profeſſione in vnum ſocientur, vt dicitur in quadam Clemẽtina. *r* Neque enim debet quis præfici Eccleſiæ regulari, niſi ſit in regula inſtructus, vt ſacri Canones *ſ* determinant. Nam quo modo poterit magiſter ad regulam coercere, ſi ipſe non ſit inſtructus in ea, vt Doctores *t* notant, ideo debet multo tempore in monaſterio diſcere, vt poſt modum doceat, vt ait quidam Canon. *u* Vnde reſignationes monaſteriorũ monialium quantacunque valoris, debent admitti, & prouideri de perſonis monialium illorum, vel alterius monaſterij: magis autem conuenit de perſona eiuſdem monaſterij ipſum monaſterium prouideri, argumento eorum, quæ communiter notant Doctores. *x* Vnde definit Concilium Tridẽtinum *y* in hunc modum.

*p c. ne pro defectu in ſi. de elec.*
*q Inn. in d. c. ne pro defect. in gl vltima.*
*r Clo. 2. de elo.*
*ſ c. of. de elo.*
*t Doct. in c. quãto de off. ord.*
*u c. Sic viue et ſeq. 16. q. 1*

*Primum quidem confidit ſanctiſſimum Romanum Pontificem pro ſua pietate, & prudentia curaturum, quantum hæc tempora ferre poſſe viderit, vt ijs, quæ tunc commendata reperiuntur, & quæ ſuos conuentus habent, regulares perſonæ eiuſdẽ ordinis expreſſe profeſſæ & quæ gregi præire, & præeſſe poſſint, præficiantur. Quæ verò in poſterũ vacabunt, non niſi regularibus ſpectatæ virtutis, et ſanctitatis conferantur, quo ad ea verò monaſteria, quæ capita ſunt ac primates ordinũ ſiue Abbatiæ, ſiue prioratus filiæ illorum capitũ nuncupantur, teneãtur illi qui in præſenti ea in cõmenda obtinẽt, niſi ſit eis de regulari ſucceſſore prouiſũ, intra ſex mẽſes religionẽ illorũ ordinum propriã ſolenniter profiteri, aut ijs cedere, aliàs commendæ prædictæ ipſo iure vacare cenſeantur.* Hæc Concilium. Ex quo colligitur velle neceſſariò, vt præficiendi in monaſterijs, eiuſdem ordinis ſint profeſſi. Et confirmantur ſupradicta: nam beneficia Eccleſiaſtica ſecundum ſacros Canones, & leges ciuiles danda ſunt naturalibus regni, vt probant Azeuedo, *z* & Rebuffus, & regula Cancellariæ hoc ſtatuit, quæ licet loquatur de beneficijs curatis, habet etiam locum in beneficijs ſimplicibus, vt vltra Gomezium, *a* & Rebuſſum probant Carolus Graſſalis, & Didacus Perez, & Couarruuias. Naturalis autem ille dicitur, qui in regno natus eſt, vel ſaltem in eo domiciliũ contraxit, & inſuper per decẽniũ in eo vixit, & habitauit, vt habetur in quadam lege *b* nouæ compilationis, & tunc dicitur domicilium contraxiſſe, ſi matrimonium contraxit in regno, vt in alia lege *c* partitarũ habetur, quæ omnia applicata ad noſtrum propoſitum ipſum confirmant, & declarant, confirmant, quia in eo, quod beneficia Eccleſiaſtica danda eſſe naturalibus determinatur, colligitur ſimiliter prælationes regulares filijs naturalibus eius religionis, in qua prælati præficiuntur, eſſe adiudicandas; declarant, nam ſicut non ſolùm illi dicuntur naturales, qui in regno, cuius naturalitatem prætendunt, nati ſunt, ſed etiã illi, qui ibi conſtituerunt domicilium, aut matrimonium contraxerunt, ita etiam

*x Inn. in iuitus c. obitum. 6 to diſt. c. cum inter canonices iuncta glo. & Docto. de elo.*
*y Tri. ſo. 21. de reg. ca. 21.*
*z Azeuedo in l. 11. et 21. ti. 3. l. 3. noua cõpil Rebuff. in praxi. beneſ. in regul. quod quis itelligat idoneus glo. 1. pa. 158.*
*a Gom. reg. 19 chãcis q. 1. et vol. 7. Rebu. vbi ſu p. 179 in prin. Graſ. li. 2. reg. Frã. iure 8. col. 2. in ſin. Coua. in pra. q. 35. nu. 17.*
*b l. 19. ti. 3. n. ua comp.*
*c l. 32. ti. 2. p. 3.*



Digitized by Google

illi dicentur filij religionis ad eius prælationes obtinendas capaces, qui ex vna prouincia ad aliã eiuſdem religionis ſe tranſtulerunt, & in ea fuerunt incorporati, & etiam illi, qui in quadam religione fuerunt geniti, & nutriti, & ad aliam ſe trãſtulerunt, & matrimonium, ſpirituale per nouam proceſſionem in eadem contraxerunt, hi enim capaces ſunt prælationum ipſius religionis, & ita cõcluditur, extraneos, id eſt, alterius religionis alumnos non decere, neque poſſe aſſumi ad prælationes illius religionis, vbi non ſunt profeſſi, niſi id authoritate Apoſtolica concedatur, conſuetudine enim introduci poteſt, vt etiam ex certo alio gremio eligendus aſſumatur, prout tradunt Doctores, *a* & à fortiori pontificis maximi diplomate hoc poteſt concedi, iuxta ſacros Canones, *b* id tamen ſine cauſa concedere non ſolet. Vnde ſi nullus ibi idoneus inueniatur, ex alia religione idoneum aſſumẽdum conceditur, & ſi idoneus reperitur, nõ dignior aliũde exquiritur, vt ait quædam gloſſa, *c* & probatur in quadam Clemẽt. & tradit Marc. Antonius Cuqus.

*a Doct. c. cum dilect. vbi gl. & Doctor. de conſuetud.*
*b Abbatem de ver. ſign.*
*c Glo. in ca. in nemin. domin. §. ligat v. ex gremio, diſ. 23 Cle. 1. de elec. Cu. lib. 4. maior. inſti. tit. 1 de elect. n. 28. & n. 149.*

## ARTICVLVS X.

*An legatus poſſit diſpenſare, vt profeſſus in vna religione, eligatur in alia in prælatum prouincialem.*

Reſpondeo dicendo, quod Innocentius *d* tenet partem negatiuam. Contrarium tamen ſentiunt Abbas, *e* Collector, & Speculator, habent enim regulæ religionum à Sede Apoſtolica approbatarum profeſſionis ſubſtantiam, vt patet in iure. *f* Neque obſtat, quæ ab Innocentio in contrarium adducuntur, quorum præcipuum argumentum eſt quædam Decretalis, *g* electio enim in ea fuit damnata, tanquam facta de homine inexperto, & nullius religionis profeſſo: verum tamen eſt, quod hæc communis ſententia fallit, quando aliquis laxioris regulæ in prælatum à legato eligitur, ne ſua vita laxiori monaſterij obſeruantiam relaxet, in hoc enim caſu non poteſt legatus diſpenſare, cum electus in prælatum monaſterio debeat præſidere, vt reformet, & obſeruantiam regularem conſeruet. Ita tenet quædam Gloſſa, *h* quam ſequitur Dominicus, & Gambarus.

*d Innoc. in ca. officij de elect. per text. ibi.*
*e Abb. & Collect. in d. c. off. Specul. tit. de of. legati §. cũ ſequenter. ver ſic. legatus.*
*f c. cũ ad monaſt. de ſtatu monach.*
*g d. ca. officij.*
*h Gloſ. & Dominicus in c. cũ ſingulas de prebendis li. 6 Gãbar. de author. legati à latere lib. 8. à nu. 7.*

## ARTICVLVS XI.

*Vtrum ſit irrita electio prouincialis facta à generali, & ſcrutatoribus, qui machinati ſunt, ne ſcrutatores dicerent verè, quod ſuffragia habuit is, in quo maior pars conſenſit, ſed tribuerunt maiorem partem alteri, qui fraude electus fuit.*

Reſpondeo dicendo, quod grauiſſimè peccauerunt ſcrutatores, & generalis, & quod electio coram Deo nihil valuit, & digni ſunt prædicti fundatores magna pœna, quia rei grauiſſimæ falſarij fuerunt. Vnde Concilium *i* generale ſtatuit, vt poteſtate priuarentur, qui contra formam ibi decretam electionem celebrarent, etiam ſine vlla fraude; quanto igitur magis debent puniri, qui cũ tam graui fraude id fecerunt, & quia pœna huius magni delicti non eſt iure communi determinata, iudicis competentis arbitrio relinquitur, niſi conſtitutionibus regularibus fuerit determinata, argumento eorum, quæ in iure *K* notantur, & hanc opinionem tenet Nauarrus. *l*

*i c. quia propter de elect.*
*K l. 1. ff. de in. delibrandis c. de cauſis de eſſ. del. g.*
*l Na. li. 1. cõſ. 7 tit. de elect.*

## ARTICVLVS XII.

*In religione minorum regularis obſeruantiæ cauetur conſtitutione Apoſtolica, quod non fiat prouincialis ille, qui antea fuit prouincialis, niſi duabus hebdomadibus tranſactis, quæ ſunt ſex anni; quæritur, an poſſit eligi in prouincialem, cui etiam non deſunt viginti quinque dies ad dictorum ſex annorum complementum.*

Reſpondeo dicẽdo, quod tacito quodam totius ordinis con ſenſu receptum fuit ſtatutum reuerendiſſimi patris Nuleli Generalis miniſtri, quo cautũ eſt, vt qui ſemel fuiſſet prouincialis, nõ poſſit ad idẽ prouincialatus miniſterium eligi, niſi trãſacto ſexennio. Per ſexennium autem ſecũdum ordinis ſtatuta, & conſuetudinem, nõ intelligebatur tempus completum ſex annorum, ſed tempus modicum inter duas electiones miniſtrorum prouincialium. Itaque prouincialis, qui fuiſſet in ſuo munere functus, poterat iterum eligi, ſi alij duo prouinciales eſſent electi, & à ſuo officio abſoluti, quã uis inter iſtos duos prouinciales non eſſet completum ſex annorum tempus. Nam olim triennarium in noſtro ordine non ſumebatur, niſi pro tempore, quod erat de capitulo, in quo prouincialis eligebatur, vſque ad capitulum, in quo à ſuo officio abſoluebatur, quamuis illud tempus eſſet modicum, & paucum, vt cõſtat ex conſtitutionibus Molonianis, *m* vel Salmantinis. At Pius V. in bulla, quæ incipit, *paſtoralis*, publicata in capitulo generali Romano celebrato anno Domini milleſimo, quingẽteſimo, ſeptuageſimo primo, inter alia ſtatuit, *vt prouincialis poſtquam iam fuiſſet ſuo officio functus, non poſſit iterum ad id munus eligi, niſi poſt octo annos*: hoc autem ſtatutum reformauit Gregorius Tertius decimus in Bulla ſecunda, quæ incipit, *conſueuit*, publicata in capitulo generali Pariſienſi, in quo ſtatuit, *vt prouinciales noſtri ordinis non poſſint iterum ad id muneris eligi, niſi poſt duas electiones*. Ego autem exiſtimo per duas electiones debere intelligi tempus duarum electionum, qualecumque illud ſit, quia cum iſta conſtitutio ſit facta pro ordine minorum, intelligenda videtur ſecundum conſtitutiones ipſiuſmet ordinis, quia iura ſunt concordanda iuribus, quantum ſuſtinere valeant. Cum ergo in conſtitutionibus Molonianis, ſeu Salmantinis conſtitutum ſit, vt miniſter prouincialis ſuo functus officio iterum non eligatur, niſi poſtquam alij duo prouinciales functionem huiuſmodi ſubierint, inde ſequitur, quod per duplum tempus non ſit intelligendum, niſi tempus duarum electionum; idq; confirmatur ex Extrauagãti prima eiuſdẽ Gregorij XIII. quæ incipit, *cenſuit*, in qua expreſſè dicit, quod per duplum temporis intelligatur ſecundũ ordinis ſtatuta tẽpus duarum electionum, vt patet ex tenore dictæ conſtitutionis Gregorianæ, ibi, *& quod diſponebatur, de officio generalis miniſtri, quod per octo annos duraret, cõmiſſarij verò, et procuratoris generalis, nec non prouincialis per quatuor, ipſiq; ſemel officio functi ad idẽ eligi nõ poſſe, niſi poſt ſex decim annos etc. Nos ad ſtatutorũ generalium dicti ordinis ſeriẽ, & formã reducimus, quibus dicitur expreſſe quod officia ſemel exercentes ab eis, quæ geſſerunt, per duplũ tẽporis vacare debent, ita ut duæ electiones celebrentur, antequã ad eadem officia iterum eligantur* Hæc Gregorius Decimus tertius, & habentur in breui ipſius, quod incipit, *conſueuit Romanus Pontifex*, dato Romæ apud D. Marcum,

*m ca. 8. de miniſtro prouin. §. miniſtri prouinciales ſuo offi.*

eum, die octaua Septembris, anno Domini milleſimo, quingenteſimo ſeptuageſimo tertio, Pontificatus ſui anno ſecundo. Vnde cum generales ordinationes ordinis determinent, prout dictum eſt in ſuperioribus, *a* Electiones iſtas duas non debere continuari per ſex annos integros neceſſario, ſed debere conſiderari, ſecundum quod capitula abbreuiantur, vel accelerantur, ſequitur neceſſario dicendū, dictas electiones duas, de quibus in conſtitutione Gregorij XIII. ſecundum hanc computationem debere conſiderari.

*a Sup. hac q. ar. 2.*

Pro ſupradictis facit id, quod reſoluit doctiſſimus Nauarrus *b* tenens, quod ſi in aliqua religione caueatur, quod nemo ad dignitates promoueatur, niſi qui literis duodecim annis operam dedit, ſcilicet octo ante ingreſſum, & quatuor poſt ingreſſum religionis ſtudia & aliis operibus, quæ ſtudia concernunt, ſcilicet concionando, & aliis huiuſmodi inſtiterit, quod ſi aliquis antequam religionem ingrederetur ſeptem circiter annis interpellatis ſtuduerit, & poſt illius ingreſſum quinque præfatis negotiis inſtando, cum nondū per vigintiquinq; dies duodecim annos compleuiſſet, & fuerit electus in aliquam Abbatiam bona fide, ad minus in foro cōſcientiæ, poſſit talem Abbatiam acceptare. Nam dictum ſtatutum Papale probabiliter poteſt credi, qđ non habet locum in defectu paruo, & minimo. Nā regulariter, licet conſtitutio loquēs generaliter, ēt minimum includere videatur, iuxta ea, quæ in iure *c* notantur, fallit tamen, quando ratio, quæ militat in magno, non militat in minimo, vt annotauit Panormitanus, *d* & ſunt iura expreſſa hoc probantia. Vnde in iſto caſu paruum, & nihil videntur æquiparari, vt notat Baldus: *e* & ideo ſtatutum, quod imponit pœnam pro vulnere, non habet locum in leui vulnuſculo, vt notat Bartolus, *f* & ita prædictos electus, & electores probabiliter credere potuerūt, quod in caſu poſito defectus ille minimus viginti circiter dierum non erat attendendus, reſpectu tēporis magni ſex annorum: tum etiam quia Diuus Thom. communiter receptus tenet, quod etiam lex de non furando, quæ de ſe obligat ad mortale, non obligat furem paruæ rei ad peccatum mortale, dixi ad minus (in foro conſcientiæ) quia conſtitutio, de qua Nauarrus duodecim annos requirebat impletos, & hoc non obſtante tenet ipſe ad minus, in foro conſcientiæ, idē eſſe dicendum, etiamſi vigintiquinque dies dictis duodecim annis pro ſuo complemento defuerint. Nos autem loquimur de conſtitutione Gregoriana, quæ ſex annos cōpletos expreſſè non requirit, ſed duas tantùm electiones ſecundum ſtatuta ordinis, prout dictum eſt in ſuperioribus, & ita in foro exteriori in noſtro caſu opinionem prædictam ſequendam eſſe arbitror.

*b Na. li. 1. cōſ. 11. de ætat. & qualit. conſ. 7.*

*c c. 1. de appe. c. ſi proponēte de reſcrip.*

*d Pan. in d. c. 1. & ſi quæſtionis de ſimonia c. tertulus 12. q. 2.*

*e Baldus in auth. præterea C. vnde vi.*

*f Bar. in l. prædium C. de adulterio edicto.*

## ARTICVLVS XIII.

*Vtrum mortuo prouinciali teneantur ipſi, ad quos ſpectat electio, alium conſtituere idoneum.*

RESpondeo dicendo, quod mortuo, aut depoſito prouinciali, ſtatim tenentur ij, ad quos pertinet electio, alium ſibi eligere vicarium, qui ſit idoneus, & ſi eligatur non idoneus, factum tenet, at peccant electores, niſi eligatur indignus, electio enim indigni nulla reputatur in iure, ſicut enim nō videtur ſatisfacere muneri ſuo Epiſcopus, qui conſtituit vicarium generalē, qui non ſit idoneus, cum eius vices debeat gerere, prout in iure, *g* determinatur: ita non videntur ſatisfacere muneri ſuo electores eligentes non idoneum vicarium prouincialem, cum ſuccedat in omnibus, quæ geſturus erat ipſe prouincialis, argumento eorum, quæ in quadā lege notantur *h*: & ſicut vicarius idoneus debet cōſtitui loco Epiſcopi, & peccat conſtituens vicarium indignum, & etiam ille, qui eum ſuſcipit, cōſtitutio tamen ipſius vicarij tenet ipſo iure, modo ſit clericus in minoribus conſtitutus, & facta ab eo, vel coram eo, tanquam coram vero vicario valent iuxta ea, quæ in iure notantur, & tradit Nauarrus. *i* Ita dicendum eſt in noſtro propoſito valere conſtitutionem vicarij prouincialis non idonei, & facta ab eo, & coram eo, eſſet valida, licet promotores peccauerint.

*g c. quoniam in pleriſque. Inter cætera de offi. ordinarij.*

*h c. idem iuris ff. ad l. Aquilian. c. nō eſt putandū 1. q. 1.*

*i Na. li. 1. cōſ. 11. de offi. Vic. conſ. vn.*

## ARTICVLVS XIII.

*Vtrum ante ſepulturam prouincialis debeat fieri vicarij prouinciali electio.*

RESpondeo dicendo, quod electio fieri non poteſt ante ſepulturam ſuperioris, prout in iure, *K* ordinatur, in quo gloſſa ait, quod ſi aliter fieret, nihil valet, & ita tenent doctores cōmuniter, quod electio in Eccleſia collegiata, ſeu regulari Epiſcopi, vel præpoſiti, diaconi, Archipresbyteri, atque Abbatis, Abbatiſſæ prioris, & prioriſſæ, aut quocunque alio nomine eligendi ſint, non prius fieri congruit, quàm illius cadauer, cuius nomine dignitas, vel adminiſtratio poſt tertiam diem vacat, ſit ſepultum, prout tradunt Abbas *l* Alexander. Cardinalis, & Ripa. Nonnulli tamen vſu non eſſe receptū hoc arbitrantur, vt ait *m* Duarenus. Et certè accidunt quoque tempora, & circunſtantiæ, quibus omnis cunctatio abijcienda eſt, & ſtatim vna ſublato prælato ad electionem veniendum non expectata eius ſepultura, vt cum principum literas aliamque conceſſionem metuunt, quæ legitimam electionem, & iuſtam impedire poſſint, prout tradit Petrus Biaxius, *n* & poſſunt regulares ad electionem accelerandam iuuari ex quadam conceſſione facta à Clemente Quarto, quæ habetur in monumentis ordinis, in qua concedit, *o* *quod in electionibus generalis, aut prouincialis miniſtrorum ordinis minorum fratribus qui debet electionem celebrare, tempus ſuper hoc à iure ſtatutum non currat, nec ij ſint hac parte iuris huiuſmodi regulis coarctentur*. Ex quo priuilegio ſequens conficitur pro noſtra opinione argumentum, licet enim in Eccleſijs Cathedralibus, & regularibus, ceſſante impedimento legitimo, teneantur electores intra tres menſes eligere, alioquin deuoluitur electio ad ſuperiorem proximum, & ſi ipſi intra dictum terminum non elegerint, deuoluitur ad alium ſuperiorem, & ſic vſque ad Papam, prout in iure *p* determinatum videmus, & ſicut tenentur electores electionem electo præſentare, & petere conſenſum eius intra octo dies, poſtquam cōmodè potuerint, alioquin negligētes excludūtur à proſecutione proceſſus, & ſunt ſuſpenſi per tres annos ab omnibus beneficiis ipſius Eccleſiæ, vt etiam alia decretalis *q* definit, electus vero tenetur conſentire intra mēſem à præſentatione, alias priuatus eſt iure electionis, niſi forte ea ſit electi conditio, quod nō poſſit conſentire abſq; licentia ſuperioris, quo caſu tenetur ipſe, aut electores licētiam petere cum ea celeritate, quā ſuperioris abſentia patitur, & ſi nō habeatur, ex tunc ad electionē ipſam procedāt: licet inquā hæc circa electores de iure cōmuni procedant, ea tamen quo ad regulares mendicantes, & qui eorum fruūtur priuilegijs, modificata videmus per dictū priuilegiū Clementis IV. Vt ſcilicet huiuſmodi tempora minimè pro regularium electionibus currant,

*K capite bonæ memoriæ el. 2. de elect. vbi gloſſ.*

*l Abb. in d. c. bonæ memoriæ Card. in c. nullus 2. diſt. 79. Alex. ſim. in tra. de epiſ. 1. p. q. 3. R p li. 2. reſpōſor. c. 13. nu. 4.*

*m Duare. de beneficijs Ecc. li. 6. c. 1.*

*n Biax de elec. 3 p. c. 2. & c. 12.*

*o in 1. imp. fo. 59. & 10 2. f 139. conceſ. 308.*

*p c. ne pro defectu de elect.*

*q c. cupientes § cæterum eis elio. li. 6.*

## ARTICVLVS I.

*Quomodo guardiani, & priores conuentuales ſint eligendi.*

Reſpondeo dicendo, quod iure communi *a* electio Abbatum, & priorum regulariũ pertinet ad conuentum, & conformiter iuri communi ſtatuit Gregorius XI. pro ordine D. Hieronymi, in Bulla erectionis eiuſdem ordinis dicens, *Volumus, quod ſingulis huiuſmodi monaſterijs conſtructis ſinguli præſint priores, d ſuis conuentibus modo canonico eligendi, & eorum officium duret per triennium duntaxat, quo elapſo alij idonei, vel ipſi denuo in eodem conuentu eligantur.* Ita habetur in compendio *b* priuilegiorum ordinis Diui Hieronymi. In ordine autem Ciſtercienſi ſecundum regularia ipſius inſtituta, & definitiones præficiuntur, prout conceſſit Eugenius IIII. *Pro monaſterio tamen B. Mariæ de Laureto, in ciuitate Salmantina erecto, necnon Sancti Bernardi Complutenſi Toletanæ diœceſis, capitulo generali, vel ſi vacare contigerit extra illud, generali reformatori eum ordinis conſiliariis commiſſum eſt. Abbates ita eligere, vt ſi oportuerit in aliud triennium immediatè ſequens reeligi poſſint, qui nulla alia confirmatione ſequuta adminiſtrationis munus exequuntur.* Prout conceſſerunt Gregor. XIII. Idibus Februarij apud Sanctum Petrum Pontificatus ſui anno vltimo, & Sixtus Quintus nono Kalendas Nouẽbris anni Domini milleſimo quingenteſimo, octageſimo ſeptimo, Pontificatus ſui anno tertio, & pro ordine minorum Clemens IV. *Statuit, vt guardiani, qui ſecundum ſtatuta ordinis fratrum minorum aliter, quam per electionẽ inſtituuntur, poſt ipſam inſtitutionem, ſeu prouiſionem de ipſis factã, curam animarum ſibi ſubditorum habeant, ipſoſque ligare, atque abſoluere poſſint*, iuxta ipſius ordinis inſtituta. Ita habetur in monumentis *d* ordinum, & ſimilem conceſſionem inueni fuiſſe factam prioribus conuentualibus fratrum ordinis Carmelitarum, vt habetur in ſuo marimagno. *e* Et ſic in noſtra religione fratrum minorum de obſeruantia, electio guardianorum extra capitulum, pertinet ad definitores, vel ad conuentum, in capitulo verò pertinet ad definitores in eo congregatos, vt ordinatum eſt in ordinationibus generalibus Toletanis, & Nauar. *f* ait hunc eſſe conuenientiſſimum modum electionis, quod ſcilicet guardiani, priores, vel Abbates conuentuales non eligantur à ſuis cõuentibus, ſed à congregationibus prouincialibus, ſeu generalibus, vel à generali, vel à ſuis aſſiſtentibus in capitulo generali deputatis, habita priùs ſecreta informatione iuſta perſonarum ad id aptarum, vt ita euitẽtur rixæ, & æmulationes inter fratres, & ipſorum conuentum, & alia damna ſpiritualia, quæ ex ſubornatione fratrum ſæpiùs oriuntur.

*a c. ſin. 16. q. vl. c. 2. de ele. c. cũ dilect. de conſ. in nobis de iure patr. Na. in c. nullum nu. 2.*

*b Tit. de elec. priorum. §. 1.*

*c Compen. Ciſtercieñ. ti. Abbas. §. 1. & 6*

*d In 1. imp. fo. 56. & in 2. fo. 119. & c. 309.*

*e Habetur in monum. in 2. imp. fo. 182. conſ. 446.*

*f Na. vbi ſu. nu. 3. in fin.*

## ARTICVLVS II.

*Vtrum definitores, & conſiliarij teneantur eligere digniores in priores, & guardianos.*

Reſpondeo dicendo, quod in diſtribuendis honoribus æqualitas debet ſeruari, quæ vt amicitiæ author eſt ſecundum Platonem, ita inæqualitas diſcordiarum, & ſeditionum cauſa. Nec vero æqualitatem accipimus, vt æqualia omnibus omnia id eſt, doctis, & indoctis, iunioribus, & ſenioribus ſtultis, ac ſapientibus, robuſtis, ac debilibus reddenda ſint, ſed vt vnicuiq; pro dignitate ſua diſtribuatur. Quod quidem iuſtitiæ munus eſt, quam Ariſtoteles *g* communium bonorũ diſtributiuam vocat, ea eſt qua honoris præmia, & pœnæ ſecundũ æqualitatem proportionum, honoris, præmiorum, dignitatis, & meritorum, pœnæ, item, & delictorum diſtribuuntur: alioquin inæqualibus æqualia erunt inæqualia, vt idem Plato ait. Et vt ſummum ius in ſummam iniuriam vertitur, ita ſumma æqualitas ſumma ſit inæqualitas, atque ex hoc fonte iuſtitiæ manant leges *h* quibus ſancitur in deferendis honoribus ordinem adhibendum eſſe, & rationem dignitatis perſonarum habendam, vt ſcilicet, non aliis, quàm dignis conferantur, & inter plures iis, qui sũt digniores, quod ex iis, quæ diximus ſupra *i* loquendo de prouincialium electione late patet.



*g Ariſt. 5. 6. eth. c. 2. & 3.*

*h l. hono ff. de honorib. l. vt gradatim ff. de munerib. & honor. l. cũ qui C. de Decuri. li. 10.*

*i Sup. q. præceden. ar. 3.*

## ARTICVLVS III.

*Vtrum teneantur definitores, & conſiliarij detegere in definitorio crimina, aut impedimenta, quæ obſtant promouendis in prælatos.*

Reſpondeo dicendo, quod hoc negotium quod in definitorio agitur, cum tractatus ſit de diſferendis prælatis, ſi aliqua delicta, & defectus eligendis opponantur, non pertinet ad fraternam admonitionem, quæ ſecreto faciẽda eſt, ad correctionem proximi, de qua apud Matthæum, *K* & de qua diſputat D. Thomas. Non etiam pertinet ad iudicialem actionem, quia iuris proprii hic nõ eſt proſecutio, vt in iure *l* definitur: non item ad accuſationem, quia hic non intenditur vindicta legis, de qua poſt D. Tho. *m* agit Syl. ſed ſpectat ad canonicã denunciationem cum exerceatur ad damnum euitandum, quod ex vitioſa prouiſione, & electione ſequi poſſet, de qua agunt Albericus, *n* & Soto. Quare cum quærimus, qua ratione debeant ſe definitores prudenter gerere in prælatiarum, & officiorum diſtributionibus, vt muneri ſuo ſatisfaciant: Reſpondetur illud primum, & vniuerſale ſpectandũ, vt nulla praua affectione, aut ſimultate ducti, ſed communis tantum vtilitatis ſtudio, ſanctoq; zelo permoti in his ſe habeant, ea prudentia, & dexteritate, quæ tantorũ Patrum muneri conueniat. Quare vt rem non quidẽ præciſe, ſed qua cõmodiori licet ratione proſequamur. Dico primo, quod ſi ea, quæ obſtant promouendis, occulta ſunt crimina, quæ licet ipſis tantum, & paucis forte aliis domeſticis ſolo exẽplo nocere poſſunt, religioni tamen detrimentum ſua natura non afferunt, tunc charitatis, ac iuſtitiæ officiũ expoſcere videtur, vt non eo in loco corã aliis, ſed priuatim per ſecretã admonitionem cũ eo agatur, iuxta D. Th. *o* niſi fortè vſus adeo in his eſſet inueteratus, vt admonitione iam ſæpius reperita nulla emendationis ſpes illius eſſet ſpectanda. Verum tamen eſt, quod cũ hic agatur de eo, qui iam nominatus eſt in definitorio, cuius electio non patitur longiorem moram, aut locum concedat priuatæ admonitioni, propterea ex ſententia Sanctorum affirmari poſſe videtur, ſi crimina nõ adeo ſint vera, & quæ probari poſſint, ſed & ita grauia, vt legitimè prælatis debeant arceri; tunc ne aliàs ille, qui indignus, & inhabilis eſt in prælatum promoueatur cum ſuæ religionis detrimento debere, & teneri ipſos definitores, & conſiliarios in definitorio ea, quamuis ſint alijs occulta denunciare, ſi alia via nõ adſit ad damnũ publicũ, quod inſtat vitandum, prout tradit Na. *p* cum talis denunciatio fiat prælato, & patribus in definitorio, qui eo in loco non vt iudices, ſed vt patres, & paſtores ſecretò sũt delibera-

*K Ma. Th. 2. 2. q. 33. l. nihil ff. de actio. § 1. inſ. de actio.*

*m Tho. 2. 2. q. 68. ar. 1. Sylu. v. accuſatio. in princi.*

*n Alber. in c. noui. n. 17. ff. de iu. Soto de rõne tegendi ſecr. memb. 2. q. 7.*

*o Tho. 2. 2. q. 33. ar. 6.*

*p Na. in Sũ. c. 18 n. 70 & nu. 56. & c. 24. nu. 14.*

O turi,

furi, quid melius, & vtilius erit iuxta D. Antonini, *a* & D. Thomæ doctrinam, quæ ratio in aliis crimi nibus, ex quibus publicum detrimentum emanare poſſet, idem obſeruari poſtulat, quandoquidem ta lia crimina tanquam hoſtes; qui moribus inſidiantur, & diſciplinam regularem labefactare contendunt procul arcenda ſunt: cuius rei exemplum non alienum legimus in actibus *b* Apoſtolorum, quando filius ſororis Pauli inſidias ſecretas, & coniurationem pluſquam quadraginta virorũ contra Paulum ad Tribunum detulit, qui ſapienter admodũ, & periculo prouidit, & Paulum ab inſidiis liberauit. Non nego tamen tam graues, & varias poſſe in huiuſmodi caſibus circunſtantias concurrere, vt vix quicquam abſolutè, ac perpetuo definiri poſſit, iuxta Gabrielem, & *c* D. Thomam. Vnde conſulendum potius cenſeo, vt quando caſus acciderit, omnia maturè, & ſapienter circũſpiciantur, & charitate duce, quæ cuncta vtiliter dirigit, & publicæ vtilitati, & proximi famæ quoad eius fieri poterit, conſulatur, iuxta D. Thomam, & ea, quæ doctiſſimus Cardinalis Paleotus *d* latè tradit.

*a Ant. 2. p. ti. 9. c. 6. § 4. v. ită quæritur. D. Tho. quodlibet. 11. ar. 13*

*b Act. c. 23.*

*c Gab. ſu. C. 2. loc. 74. Tho. ubi ſu.*

*d Paleot. de ſacri conſiſtorij. conſulta. 4. p. q. 2.*

## ARTICVLVS IV.

*Vtrum definitores, & conſiliarij per id, quod de aliquo ſciunt in confeſſione ſacramentali, poſſint ipſi ſuffragium in electione denegare.*

RESpondeo dicendo, quod doctiſſimus Nauarrus *e* ait, quod ſiquis per confeſſionem ſacramẽtalem ſolùm ſciret, aliquem eſſe malum virum, quamuis per omnes alias vias eum haberet, & coleret, vt optimum, occurrente tamen prælati electione, in ea nec deberet, nec poſſet illi ſuffragari, propter illam ſcientiam in confeſſione acquiſitã, cùm ſciat ipſe talem indignum eſſe. Ex quo infert, illũ, qui eligit indignum, quem ſola confeſſione ſacramentali talem eſſe nouerat, incurrere pœnam ſuſpẽſionis, quæ contra indignos eligentes lata eſt in iure, *f* cum talis pœna eligenti ſcienter indignum proponatur, & hic ſciens indignum elegerit: & confirmatur, nam ſi ſecreto nouerat indignum, incurret dictam pœnam, eligendo, cum in cenſuram ſuſpenſionis ſolo facto occulto incurratur, nec alia executio exterior requiratur, ergo per hanc ſecretam ſcientiam etiam incurret. Probat deinde Nauarrus ſuam ſententiam, nam licet ſit illa recepta opinio, quæ habet ſecundum allegata, & probata iudicandum eſſe, & non ſecundum propriam ſcientiam, vt ex iure Canonico *g* & Ciuili ſatis conſtat, ſcientia tamen priuata multum iuuat iudicem quo diligentius rationem perſcrutetur, ſecundum omnes: & ſcientiam, quam quis habet in confeſſione, vt confeſſarius, multum luminis in aliis rebus gerendis præbet. Vltimo ſuam ſententiam confirmat Nauarrus, nam ſecundum omnes iuſtè quis poſſet electoribus diſſuadere alicuius in prælatum electionem, ob ſolam per confeſſionem de ipſo ſcitam malitiam, modo ita rem gereret, vt nullo modo peccatũ ipſius vlli proderet. At ego huius pijſſimi, & doctiſſimi viri nunquam potui doctrinæ adhærere, licet enim ſit ſpeculatiuè vera (quod ego diffiteor) practicè tamen eam ſequendam minimè exiſtimo. Primo quia vti hac ſcientia in confeſſione ſacramentali adepta ad gubernandum, & ad res exteriores prudenter gerendum vertitur in maximum ſacramenti pœnitentiæ detrimentum, retraherentur enim in caſu propoſito religioſi delinquẽtes à cõfeſſionibus auricularibus faciendis, cũ patribus doctis, & grauibus, ſcientibus, ac potentibus ipſis ſalubriter mederi, intelligentes ipſos poſtea poſſe fieri definitores, aut conſiliarios, aut prælatos, & ex eorum confeſſione poſſe occaſionem ſumere, vt ipſis ſuffragia in electionibus denegentur, cũ autem hoc ſacramentum ſit Reipublicæ Chriſtianæ maximè neceſſarium, & natura ſua ſit duriſſimũ, niſi diuina gratia molliatur, non debemus zelatores animarum aliquam opinionem admittere, quæ ipſũ durius reddat. Neq; ordo charitatis patitur, vt propter bonũ in temporalibus regimen, malũ in ſpiritualibus permittatur. Et ſic exiſtimo prælatos, & definitores, & cõſiliarios minimè peccare ſuffragium dando ijs, quos in foro pœnitentiali ſciũt eſſe indignos, nam licet Eccleſiis malè de miniſtris prouideatur, hæc tamen prouiſio mala non, ita nocet Eccleſiæ vniuerſali, ſicut nocebit odium, quod ex negatione ſuffragiorum propter dictam ſcientiam ad ſacramentũ pœnitentiæ aucupabitur. Et miror valde doctiſſimum, & pijſſimũ Nauarrũ ſacros Canones maxime zelantem cõtra Adrianũ, & alios tenuiſſe dictos Prælatũ, & Definitores ſuffragium dantes illi, quẽ in foro pœnitentiali ſciunt indignum, in ſuſpenſionis cenſuram proſiluiſſe, cũ ſcienter indignum elegerint, quæ pœna contra ſcienter eligentes indignum ſecretè, & occultè etiã proponatur, *h* nam debuit conſiderare Summum Pontificem dicti iuris Legislatorem, ſigilli confeſſionis maximè zelatorem, contra eligentes ſcienter indignos ſcientia ſolùm in confeſſione habita, dictam pœnam minimè ſtatuere voluiſſe. Neque contrariũ credẽdum eſt de ipſius ſũma erga hoc ſacramentum Pœnitentiæ pietate. Et licet dicat Nauarrus, quod confeſſarius ex illo, quod in confeſſione audiuit ſcientiam humanam acquiſiuit, hoc vtique ego libenter concedo, ſed dico dictam ſcientiam in odium delinquentis, vt ei aliquid mali temporalis contingat, non debere retorqueri, cum in fauorem ſuum eius peccata confeſſario fuerint reuelata, quæ pœnitens reuelare minimè tenebatur, præuidens ipſum confeſſarium ex tali reuelatione poſſe ſumere occaſionem; vt ei aliquid mali temporalis obueniret, quod ipſemet Nauarrus fatetur.

*e Na. in c. ſacerdos de pæ. d. 6 n. 147. & ſequen.*

*f c. Cum in cũctis § ſi. de el.*

*g c. paſtoralis. §. quia vero de off. deleg. c. in dice. 3. q 7 l. illicitas §. veritas ff de of. præſidis.*

*h In d. c. cum in cunct. § ſi.*

Neque ego poſſum percipere, quomodo prælati, & definitores, poſſunt iudicare ex confeſſione ſacramentali præcedenti aliquem eſſe actualiter indignum, cum dicat ſumma veritas apud Ioannem *i* quod duodecim horæ ſunt diei, & licet in prima hora quidem in peccato perſeuerauerint, ſicut perſeuerabant Iudæi, de quibus prima veritas loquebatur, in tertia tamen, aut ſexta, aut nona hora poſſunt, & debent credere ipſum ad Deum fuiſſe conuerſum, & per conſequens eius indignitatem apud Deum, qui nouit corda hominum, & apud quem ſua peccata reuelauit fuiſſe purgatam.

*i Ioan. c. 11.*

Et licet dicant prædicti patres, quod audierunt eius confeſſionem, & propter eius impœnitens cor abſolutionem ipſi negauiſſe. Ad hoc ſimiliter, reſpondeo, quod licet coram ipſis graui fuerit corde, apud alios tamen confeſſarios lumine ſupernaturali ſuperfuſus, & diuina gratia emollitus gemitibus inenarrabilibus peccata ſua deplorauit, & miſericordiam implorauit diuinam. Ex his concludo, quod ego non condemnarem ad peccatum mortale, neque ad pœnam ſuſpenſionis eligentes ſcienter indignum, ſi talem indignitatem ex ſola confeſſione ſacramentali perceperunt: imo dico, quod minimè conſulerem prælatis, & definitoribus, & conſiliarijs, vt tali ſcientia in electionibus vtantur, propter rationes ſuperiùs allegatas: imo meos ipſos patres conſcriptos, propter Deum optimum maximũ deprecor, & ſummis præcibus obſecrare non

deſino,

deſino, ne tali ſcientia ad regimen religionis vtantur, non enim hoc ſacramentum inſtitutum eſt à Chriſto Domino, vt ex ſcientia acquiſita per ipſum regimẽ communitatis inſtituatur, ſed vt animabus contagione peccati maculatis, virtute ipſius medeatur; & timeo, ne ex vſu huiuſmodi ſcientiæ, ad prouidenda ordinis officia, maxima ſacrilegia quotidie committantur.

## ARTICVLVS V.

*Vtrum repulſus à prælatione, propter aliquod impedimentum ægritudinis, poſſis à prælatis, & definitoribus religi, antequam probetur ipſam ægritudi-tudinem ceſſare.*

RESpondeo dicendo, quod præſumitur, qui olim aliqua ægritudine laborauit, etiam hodie ſi morboſus. Ita Gloſſa *a* quædam, quam ſequuntur communiter Doctores.

*a Glo. in c. cũ inter de elec. vbi Doct.*

Ex quo inferunt, quod ſiquis repulſus fuit ab electione, quia verbi gratia eſt inhabilis propter infirmitatem, ſi tractu temporis ad aliam Eccleſiam eligatur, præſumitur adhuc eodem morbo laborare, niſi conualeſcentia probetur, prout tradunt Barbatia, *b* Alexander, & Stephanus Bertrandus.

*b Barb. in ca. ſi. col. pen de ſucc. ab int. Alex. conſil. 30. col. 11. & ſeq. lib. 6. Bertran conſ. 48. ex profeſſo. ſo. 9. num. 24. & 25.*

Aduertendum tamen, hoc non procedere in quacunque infirmitate, ſed tantùm in morbo naturaliter durabili, vt tenent Innocentius, *c* Cardinalis, & Ancharranus, quos poſt antiquos ſequitur doctiſſimus Alciatus.

*c Inn. et Car. in d. c. commiſſa. Ancha. 7. q. 1. c. 1. Alcia. reg. 2. præſump. 29.*

## ARTICVLVS VI.

*Vtrum Guardiani, & Priores electi per dictos patres, ſint ſtatim confirmati.*

RESpondeo dicendo, quod Guardiani electi per prouincialem, & Definitores in Ordine Minorum, ſtatim poſt electionem habent liberam poteſtatem in temporalibus, & ſpiritualibus in conuentibus, in quibus ſunt deſtinati, vt patet ex priuilegio Clementis IV. in primo articulo huius quæſtionis allegato, ex cuius argumentu ſatis colligitur, ipſos ſtatim confirmatos remanere, alioquin minimè talem poteſtatem poſſent exercere, vt notum eſt in iure, *d* & Benedictus XIII. Põtificatus ſui anno quarto, nonis Martii, conuentui B. Mariæ de la Ciſla ordinis D. Hieronymi conceſſit. *Quod quandocunq; Prioratus eiuſdem Monaſterij vacauerit, & aliquem Priorem ritè elegi contigerit, electus ipſe etiã ante electionis huiuſmodi confirmationem, regimen curam, & adminiſtrationem eiuſdem monaſterij in ſpiritualibus, & temporalibus exercere, necnon de fructib. redditibus, prouentibus, & obuentionibus vniuerſis ipſius monaſterij ordinare & diſponere, prout veri Priores qui pro tempore fuerunt (alienatione tamen bonorũ quorumlibet immobilium & pretioſorum mobiliũ eiuſdem monaſterij penitus interdicta) libere, & licitè valeant, dummodo infra tempus legitimum confirmatio electionis huiuſmodi fiat.* Hoc priuilegium refertur in compendio *e* Priuilegiorum Diui Hieronymi. Quod iam in omnibus ordinis monaſterijs eſt communicatum per conceſſionem Pij IV. expeditum à Pio V. de qua in 1. tom. *f* fecimus mentionem.

*d c. auaritia de elect. lib. 6.*

*e Tit. electus prior. §. 1.*

*f In 1. tom. q. 13.*

Quando autem conuentualium Abbatum ordinaria, vel extraordinaria electio, illiusq; confirmatio facienda ſit in ordine Ciſtercienſi, ex huius ſacræ religionis definitionibus, & conſtitutionibus authoritate Apoſtolica factis conſtat, vt Collector *g* priuilegiorum huius congregationis ait.

*g Tit. ele. §. 5.*

## ARTICVLVS VII.

*Vtrum diſpenſatus ad duo beneficia poſſit eligi in Abbatem.*

RESpondeo dicendo, quod diſpenſatus ad duo beneficia eſt eligibilis in Abbatem, & valet eius electio, nam tunc dicitur quis ineligibilis, quando habet plures dignitates, perſonatus, vel beneficia curata tempore electionis, vt definit quædã Decretalis, *h* quæ loquitur de duabus Eccleſijs parochialibus, & eſt odioſa, & ideo non extendenda ad habentes alia beneficia ibidem non expreſſa, argumento cuiuſdam Decretalis, *i* in qua notat Cardinalis, quod non efficitur quis ineligibilis; licet habeat plures præbeodas, vel alia beneficia non curata, & ita conſuluit Ancharranus. *K* Et confirmatur, nam Abbatia non venit appellatione dignitatis, vel beneficiorum, vt ait quædam Gloſſa, *l* quia in primo gradu collocatur, ſicut Epiſcopus, & de Abbatiis pronunciatur in Conſiſtorio Principis, ſicut de Epiſcopatibus, vt aſſerit Lappus, & *m* Oldradus *n* ait de conſuetudine ſeruari, quod Abbates retinent beneficia priora vſque ad benedictionem, ergo electio de illis facta valet, & hoc vult dicere quidam Canon *o* definiens, ſi Abbas fuerit electus, & Abbatis loco permanere decreuerit, clericatus nullatenus permittatur habere militiam. Vnde religioſus obtinens duo beneficia non curata potuit eligi in Abbatem, & eius electio fuit valida, & per conſequens cum ſui ſuperioris licentia potuit conſentire electioni de ſe factæ, & per illum conſenſum præſtitum non vacant priora beneficia ante adminiſtrationem, & adeptam Abbatiæ pacificam poſſeſſionẽ: prout reſoluit Rebuffus. *p*

*h cap. dudum de elect.*

*i Clem. cum iam dudũ de praben. vbi Card. 3. oppoſit.*

*K Ancharra. conſi. 59. col. 1.*

*l Glo. in c. 2. de præb. lib. 6.*

*m Lap. allegat. 74.*

*n Oldr. conſi. 14. col. 2.*

*o c. presby. 16 q. 1.*

*p Rebuf. reſp. 10. religioſus diſpenſatus.*

## ARTICVLVS VIII.

*Vtrum omnia monaſteria uirorum, ualorem ducentorum flor. aur. communi æſtimatione excedentia, poſſint prouideri per electionem.*

RESpondeo dicendo, quod hic articulus proponitur eo, quod Iulius Papa III. inter alias regulas Cancillariæ hanc propoſuit, in qua reſeruauit generaliter omnes Eccleſias Patriarchales, Prouinciales, Archiepiſcopales, necnon omnia monaſteria virorum, valorem ducent. flor. aur. excedentia cõmuni æſtimatione, & voluit, quod exceſſus huiuſmodi in literis exprimatur. Circa quam regulam maximè fuit dubitatum, an deciſio hic poſita intelligatur de monaſterijs indiſtinctè, an tantùm de ſolitis commendari & duæ diuerſæ opiniones referuntur. Prima, quod loquitur de monaſteriis indiſtinctè, cum hęc regula vniuerſaliter loquatur; at contrariam opinionem veriorem exiſtimo, ſcilicet, quod loquatur de monaſterijs ſolitis commendari, & communis ſtylus totius orbis eſt, quod monaſteria non ſolita commendari non habentur pro reſeruatis, & Princeps, ſeu Papa non cenſetur diſponere, ſeu reſcribere aliter, quàm ſit conſuetũ, prout dicitur in iure. *q* Inſuper regula ſupradicta quantum ad hoc erat deſtructiua infinitorum Canonũ, & contra iura: merito igitur in quantum fieri poteſt, eſt reſtringenda, & poteſt verificari in monaſterijs, vel deſtitutis, prout loquitur Gloſſa *r* allegãs ad hoc aliqua iura, vel de monaſteriis trãſlatis ad ſęculares, de quibus ſit mentio in quadã Decretali. *ſ* vel de commendari ſolitis, & hæc monaſteria

*q l. fin. C. de fideiuſſori. in fin.*

*r Glo. in cap. olim, el 1 de reſti. ſpoliat.*

*ſ c. inter quatuor de religi. dom.*

dicuntur monaſteria reſeruata, conſiſtorialia, quia de eis conſiſtorialiter prouideri ſolet per viam ſchedulæ, prout tradit Stephanus. *a* Si quis autem primæ opinioni inhærens, eadem voluerit monaſteria omnia, quæcunque ſint, quæ tamen valorem ducentorum floren. aur. excedant, reſeruata eſſe, contraria cõſuetudine, de qua ſupra, reſponderi poterit, quod illa ex alia ratione vigeat, ab aliaque cauſa ortum habuerit, quæ forſitam eſt propter priuilegia conceſſa diuerſis religionum ordinibus, vt poſſint procedere ad electionem, non obſtantibus quibuſcunque reſeruationibus, ac regulis Cancellariæ Apoſtolicæ, & reſeruatorijs editis, & pro tempore edendis, ſub quibuſcunque formis, &c. Superueniunt poſtea iſtæ generales reſeruationes, quas facilè eſt concludere ſpecialia huiuſmodi priuilegia notoria non tollere. Generalis enim prouiſio nõ refertur ad ſpecialiter prouiſa, vt eſt vulgatum in iure, *b* & quaſi in terminis noſtris, quod reſeruatio generalis non tollat ſpecialia priuilegia, concludit Geminianus *c*, & ſecundum hanc opinionem ſequeretur, quod monaſteria excedentia valorem ducentorum flor. aur. ſiue ſolita commendari, ſiue non ſint conſiſtorialia, ſiue quibus ſpecialia priuilegia aduerſus reſeruatorias regulas conceſſa non fuerunt, reſeruata cenſentur, & ſub dicta regula cadunt, prout reſoluit Quintilianus Mandoſius. *d*

*a Stepha. in tra. vt ſignatura v. eſt rarus caſus. fol. 165. à tergo in 1. impreſ.*

*b l. cohæredes. §. qui patrem. ff. de vulga. l. fiscus nutric. in princ. ff. de alimen. legat.*

*c Gem. conſi. 30 quod primum dub. 1.*

*d Mand. de regu. Canc. re. 2. reſerua. q. 3.*

## ARTICVLVS IX.

*Quid ſi Papa, aut ſtatutum mandat communitati, vt eligat Prælatum cum aliquorum conſilio, ex quibus vnum volunt eligere, an requirendum ſit eius conſilium.*

RESPONDEO dicendo, non eſſe neceſſarium requiri eius conſilium. Ita quædam Gloſſa, *e* quia conſentiendo poſtea electioni, ſatis videtur præſtare conſilium, & ſi ante electionem conſentiret, ceſſanda eſſet electio propter vitium ambitionis, argumento eorum, quæ in iure *f* notantur, & licet Ioannes Andræas dicat hoc eſſe probabile: attamen tutius ait eſſe, requirere etiam huius cõſilium, vt mandati formæ ſatisfiat, quia eius conſilio fortè eligent meliorem, ſufficit autem, prout ait Syluester, *g* quod conſilium petatur in genere, ſcilicet, de quo vos conſulitis, &c. Si verò petatur in ſpecie de perſona ſua, debet reſpondere, aliorum conſilio relinquo; at ſecundum Hoſtienſem hoc eſſet ambitioſum, vnde poteſt cum bona conſcientia dicere, non eligatis me, quia non ſum dignus, & ſic poteſt eligi, & ſi eligatur poterit conſentire, quod autem debeat iſtius requiri conſilium, ſaltem in genere, communiter tenetur per Doctores, vt ait Panor. *h*

*e Gloſ. in ca. cum vvteri. de elect.*

*f c. poſt petitã de elect.*

*g Sylu. v. conſil. nu. 10.*

*h Panor. in d. c. cum in veteri.*

Dubium autem eſt, ſi Papa aut ſtatutum mandaſſet de conſilio, & aſſenſu, an poſſent eligere vnum eorum? Hoſtienſis *i* ait, quod ſic, quia ſatis eſt quod ex tribus electis duo conſentiant, modo tertius non contemnatur, vt patet in arbitris, & iudicibus ſimpliciter electis, in quibus valet ſententia maioris partis, vt dicitur in iure, *K* & Syluester addit; notat ſingulariter hoc dictum, quod vbi eliguntur ſimpliciter plures ad eligendum, vel conſentiendũ, vel aliquod officium extra iudiciũ, vel ad aliquod officium extra iudiciũ exercendum, valet quicquid facit maior pars, modo non contemnatur minor, id eſt, modo vocetur ad dictum conſilium, & ad conſentiendum, ſecundum Panormitanum *l*. Verum eſt tamen, quod ſi Papa, aut ſtatutum mandet eligi prælatum cum cõſilio, & aſſenſu concordi illorum trium, nullus eorum poſſet eligi ſecundum Hoſtienſem, & Panormitanum, *m* quia nullus conſentire poteſt in ſe ipſo, & idem eſſet, ſi mandaſſet eum conſilio, & aſſenſu tertii, quia oportet eũ ante electionem conſentire, & tunc ambitionis vitio notaretur. Ex ijs infert Syluester, quod ſi ſtatuto caueatur, ne mulier alienet ſine conſenſu duorum agnatorum, ſi alienet vni de conſenſu alterius, tenet alienatio, & ſtatuto ſatisfactum eſt, quia is, qui emit, videtur conſentire & ſtatuti formæ ſatisfacere, & idẽ eſt, ſi ſtatuto caueatur, ne filius litiget ſine conſenſu patris, & pater litigat cum eo. Vnde in religionibus, vbi electio prælatorum conuentualium fit de conſilio, & aſſenſu definitorum, ſi aliquis ex definitoribus in prælatum vult à definitorio eligi, cum neceſſario debeat conſuli, & conſentire, debet talis definitor egredi à definitorio, & poſtea electus ſufficit, quod conſentiat.

*i Hoſtienſ. in c. cum veteri.*

*K Sylu. duo ex tribus ff. de re iudica. ta.*

*l Pan. in d. c. cum in veteri.*

*m Hoſtien. & Pan. vbi ſup.*

## ARTICVLVS X.

*Quidam pater grauis in quadam prouincia fuit vocatus ad definitorium, cum quinque alijs ſuffragatoribus, ad quandam electionem faciendam, quorum tres poſtquam fuerunt congregati in vnum, ipſum Definitorem elegerunt, qui Definitor noluit ſuum ſuffragium præſtare, etiam ſi ad hoc fuit compulſus à ſuo prouinciali, dicebat enim ſex eſſe electores, & ipſo renuntiante ſuum ſuffragium, quinque tantùm remanſiſſe, quorum tres erat maior pars, à quibus ipſe erat electus, & ſic petebat à prouinciali dictæ electionis confirmationem, quam noluit dare. Quæritur primo, an valuerit talis electio, & an prouincialis eam teneatur confirmare? Secundo an dictus prouincialis compellendo ipſum ad ſuffragium præſtandum, & nolendo confirmare eius electionem, rectè proceſſerit; Tertio an dictus pater ſine licentia ſuperioris ad ſuperiorem confugiens, per uiam appellationis, aut ſimplicis querelæ, apoſtata ſit iudicandus prætendens, quod declaretur inualida ſecunda electio facta ab alijs electoribus, & prouinciali.*

RESPONDEO dicendo, quod prima electio facta de querelante non valuit, & ſecunda facta ab ipſo Patre Prouinciali, & ab alijs canonica eſt iudicanda. Dictus enim Prouincialis ſecundum ius in omnibus proceſſit, licet enim dictus pater ad ſuperiorem appellauerit, eius tamen appellatio nõ fuit à patre Prouinciali acceptata, quia friuola, iura enim prohibent appellationem friuolam acceptari, prout tradunt Ioan. Andr. in Inn. & Hoſtienſis, *n* & illa dicitur friuola appellatio, quæ ſine legitima cauſa interponitur, vt quando quis appellat, vbi nõ eſt grauatus iniuſtè, & ſic idẽ eſt dicere friuolã appellationem, quod vanam, & inanem, & ſine iuſta cauſa interpoſitam, quæ nullum poterit ſortiri iuris effectum, vt declarat Geminianus, *o* & in tantum lex odio habuit huiuſmodi friuolas appellationes, qđ non ſolùm introduxerit pœnas contra appellantes, verùm etiã cenſetur fieri iniuria iudici à quo, quãdo friuolè appellatur, ideoq; poteſt iudex agere actione iniuriarũ, vt ait quædã Gloſſa *p* ſingularis, quã ſequuntur Geminianus, & Felinus, aliam gloſſam expreſſam allegantes, propter quod dictus prouincialis non ſolùm bene functus eſt officio ſuo nõ

*n And. Inno. & Hoſt. in c. vt debitus de appel. vſ. Gl. in c paſtor. de offic. deleg.*

*o Gemin. in c. cum appellationibus col. 2. verſ. quæro quid importet de appel. lib 6.*

*p Glo. in l. fin. glo. fin. quando prouocare nõ eſt nece. Gem. vbi ſup. col. 2. Fel. in cap. 2. co. 1. de appel. glo. 2. in c. ſi quis prapoſito. diſt. 50.*

acceptando dictam appellationem, imo poteſt conqueri de dicto fratre appellante, cum ab eo ſine cauſa appellauerit.

Et quod appellatio fuerit friuola probatur, Prouincialis enim ſecundū ius proceſſit non acceptando renunciationem ſuffragij dicti patris, & ad aliā electionem procedendo poſt terminos datos dicto patri ad ſuffragandum, & quod pater prouincialis rectè proceſſerit non acceptando dicti ſuffragij renunciationem: Probatur, quia dictus pater ſine iuſta cauſa non poterat renunciare, ſicut enim electores vocati ad electionem non poſſunt ſe excuſare ad non accedendum ſine iuſta cauſa, vt probat quædam Gloſſa *a* communiter recepta: ita prædictus pater præſens iam electioni non potuit ſuo ſuffragio renunciare, cum nulla iuſta cauſa ad id interuenerit.

*a Gl. in c. cum nobis olim in v. renunc. de elect. li. 6.*

*b l. ſi quis non conſcribendo C. de pactis.*

Neque oſtat, quod in iure *b* habetur, quod ſcilicet vnuſquiſque poteſt ſuo iuri renunciare, & ita potuit dictus pater renunciare iuri ſuo ſuffragium non præſtando, illud enim intelligitur, quādo talis renunciatio ſolùm fit in præiudicium ipſius renunciantis, non autem quando fit in præiudicium alterius, & boni communis, prout in noſtro caſu cōtingit. Si enim vnuſquiſque ſine legitima cauſa, & propria authoritate poſſet iuri ſuo dandi ſuffragium renunciare, omnes in capitulo cōgregati poſſent hoc facere, & electiones impedirentur, contra bonum commune, quod ſine electionibus in religionibus factis ſecundum ſtatuta regularia non poteſt conſeruari, & non potuit prouincialis non obligare prædictum patrem ad ſuffragandum, & eius viſa contumacia non potuit non ad aliam electionem procedere, dilationes enim in electionibus, præcipuè poſtquam in vnum ſunt congregati vocales, pernicioſiſſimæ reputantur.

Ex quo infertur, quod potuit dictus prouincialis compellere hunc patrem ad ſuffragandum, & ſuffragij renunciatione minimè annuere, imo dico, quod ad hoc tenebatur, & ſi aliter faceret, ſuū non exequeretur munus, & vt delinquens in hoc poſſet per ſuos ſuperiores caſtigari, videretur enim fauere huic patri non iuridicè procedenti.

Neque obſtat, quod allegatur ex parte ipſius patris, electionem ſcilicet pro ſe factam eſſe, cum tria ſuffragia habuerit, quæ eſt pars maior, renunciato enim ipſius ſuffragio, tantum duo ſuffragatores remanebant. Nam reſpondeo minimè ipſum ſuo ſuffragio renunciare potuiſſe, vt patet ex dictis.

Neque etiam obſtat, ſi dicatur, hanc eſſe electionem compromiſſariorum: Prouincia enim cōpromittit iuxta ſtatuta generalia in definitores ad hæc, & alia peragenda, qui ſecundum ius *c* poſſunt vnum ex ipſis eligere, in quo iure confirmatur electio facta ex tribus de ſeptem compromiſſarijs de vno ipſorum, ſi ille electioni conſentiat, quia ſcilicet, vt dicit Gloſſa ibi, tūc ſua perſona computatur inter eligentes. Ad hoc enim reſpondeo, quod hic pater deficit ſcrutando ſcrutinio: ſi enim poſtquam tres pro ipſo ſuffragati ſunt, ipſe pro ſe etiam ſuffragaretur, electioni de ſe factæ cōſentiendo, eius electio neceſſario deberet à Patre Prouinciali confirmari: hoc enim probat dictum ius, quod pro ipſo allegatur, & eſt communis ſententia Doctorum ſuper eo ſcribentium: at ipſe renunciauit iuri ſuo ſuffragandi, & per renunciationem electio de ſe facta non fuit perfecta, potuit enim pro alio ſuffragari. Nec valet dicere, quod renunciando ſuo ſuffragio, videtur virtualiter in ſe ipſum conſentire, cum ex tali renūciatione electionem pro ſe factam procurauerit confirmari. Nam reſpondetur, quod renunciatio ſuffragij non eſt realiter in ſe ipſum cōſentire, imò eſt realiter pro nemine ſuffragari, & ipſe tenebatur pro ſeipſo conſentire expreſsè ſuffragando, ſi volebat electionem pro ſe fieri, & ex ijs reſpondetur ad primum, & ſecundum, quod propoſuimus dicendum.

*c c. cū in nostre extr. de elect.*

Ad tertium autem reſpondeo dicendo, quod ipſe pater ſine licentia prouincialis ad alium ſuperiorem accedens, fugitiuus erit iudicandus, iuxta ea, quæ definiuntur in Concilio Tridentino *d* ius antiquum confirmante.

*d Cō. Tri. ſeſ. 25. de reg. c. 4. c. ad noſtram de appel.*

Neque obſtant tradita à Nouarro *e* dicēte, quod frater grauatus à ſuo prælato poteſt ſine eius licentia à monaſterio recedere, & ad ſuperiorem accedere, per viam appellationis, vel ſimplicis querelæ. Nam hæc doctrina intelligitur, quando ad ſuperiorem accedit propter immoderatam correctionem ipſius prælati, prout tenet Baldus, *f* quem ipſemet Nauarrus allegat, ait enim quod Abbate nimis ſæuiente in monachos, eis licet fugere de monaſterio, & hæc eadem referuntur à Nauarro *g* in ſuis conſilijs. Vnde non expedit ſubditis fugere à monaſterio prætextu qualis, qualis grauaminis, ſed quando prælati nimis ſæuiunt in ipſos tyrannicè procedentes, & hoc voluit dicere Bannes *h* contrariam opinionem contra Nauarrum amplectens, dicens ſubditum fugientem à prælato ad ſuperiorem ratione alicuius grauaminis, fugitiuum eſſe iudicandum. Non enim, vt dicitur in iure, *i* remedium appellationis ideo inuentum eſt, vt alicui à religionis, & Ordinis Obſeruantia exhorbitandi debeat ſua nequitia patrocinium exhibere, & dictus pater non fuit grauatus à dicto Prouinciali, cum ipſe iuridicè proceſſerit ad alia electionem accedēdo, & electionem ſecundam confirmando, & ſuam appellationem minimè admittendo, vt ex dictis ſatis patet. Verum eſt tamen quod ab hoc peccato poſſumus, vt decet ipſum patrem liberare, ſi ad ſuperiorem acceſſit ſecutus ſententiam Doctorum ſibi hoc eſſe licitum affirmantium, propter alias facti circunſtantias, quæ in caſu interuenerint: hoc colore enim ad ſuperiorem accedens, non eſt tam graui pœna feriendus, præcipuè ſi eſt perſona grauis, de cuius religione animus fugiendi non poteſt ſuſpicari, argumento eorum, quæ in iure *K* notantur.

*e Na. in c. non dicatis.*

*f Bal. in d. ca. ad noſtram.*

*g Na. l. 2. cōſ. de appel. conſ. 4. nu. 4.*

*h Bannes. 2. 2 q. 12. ar. 2. p. 667.*

*i d. ca. ad noſtram.*

*K d. c. ad noſtrā de appel.*

## ARTICVLVS XI.

*Vtrum collegium poſſit conſtitui in vno ad electionem alicuius prælati faciendam.*

RESpondeo dicendo, quod licet nullum collegium Eccleſiaſticum poſſit conſtitui in vno, quia de iure ciuili, *l* requiruntur ſaltem tres de iure vero Canonico *m* requiruntur ſaltem duo, conſtitutum tamen ſemel, in multis poteſt totum ius collegij venire ad vnum, & conſeruari in illo, vt eſt caſus expreſſus in iure *n* & tenet Gloſſa ſolemnis communiter recepta, & declarata per Panormitanum, ad eo quidem, vt ſi omnes Cardinales exirent de conclaui, poſtea quam ad eligendum Papam in eo conuenerunt, excepto vno, ille ſolus poſſet eligere Papam, vt aſſerit Gloſſa *o* memorabilis, quam communiter receptam affirmat Martinus Laudunenſis, quem ſequitur Petrus à Braxio. Verum eſt tamen quod is vnus, in quē reſidet ius collegij, non poſſet eligere ſe ipſum, vt dicitur in iure. *p* Vnde quando vocantur diſcreti ad capitulū ad electionē Generalis, aut Prouincialis, poſito quod omnes exiſtentes in capitulo iudicentur inhabiles, excepto vno, ius capituli ad hunc ſolùm deberet deuolui,

*l Neratius ff. de verb. ſig.*

*m c. 1. de ele.*

*n l ſicut. §. ſi. ff quod cuiuſcunq; vniuer. Gl. in c. gratū v. maiorē partē de poſt prælat. Pan. in c. 1. de elect.*

*o Gl. in clem. ne Romani §. porro v. omnes de elect. Laudunē. de Cardin. colu. 22. Brax. de elect.*

*p c. 2. n. 4. p c per tuas de iure patr.*

blico præiudicare non poſſit, vt dicitur in iure, *a* & ſic pacto ſuffragatorum nõ poterit fieri, vt maneat ſecretum, quod Reipublicæ intereſt, vt pandatur, tum quia quoties natura rei probãdæ eſt talis, quod non poteſt probari, niſi per paucas, & certas perſonas, illæ tenẽtur teſtificari, etiamſi ſint priuilegiatæ ad non teſtificandum, ſecundum Hoſtienſem *b* cõmuniter receptum, & etiãſi eſſent inhabiles, ſecundum Antonium *c* de Butrio, & Imolam, quos ſequitur Decius, & probatur in iure. Cum ergo vota ſecreto præſtita coram compromiſſarijs, & Notario ſuapte natura ſint talia, quæ non poſſunt aliter probari, quàm per acta coram ipſis, poterunt compelli ad edenda illa; impoſſibile eſt enim ſcire, an compromiſſarij præfati ſeruauerint formam eligendi ſibi à capitulo commiſſam, niſi habita notitia de ſuffragijs, ſiue votis, quæ ſigillatim alij dederunt alijs, quorum ipſi tenebãtur eligere illum, in quem maior pars capituli conſentiret, quod an ſeruauerint, ſciri non poteſt, niſi facta fide de numero votorum, quæ fuerunt data illis, qui aliqua ſuffragia habuerunt.

*a Panor. in c. Quia propter c. ſin de elect. ca. ſi diligenti de foro competen. l. ius publicum. ff. de pactis.*
*b Hoſtien. in c. 1. de teſtib. cogen.*
*c Butrius & Immola in c. 3. loco de probat. Decius in c. 2. eodem ti. nu. 31. l. conſen. C. de repuay.*

## QVAESTIO LIV.

### De electione Abbatiſſarum, & Prioriſſarum, in ſeptem articulos diuiſa.

*Circa quam quæſtionem ſeptem quæruntur.*

1 *VTrum electio Abbatiſſarum pertineat ad conuentum.*
2 *An clauſula de conſenſu medietatis conuentus, requirat moniales collegialiter congregatas, an vt ſingulæ conſentiant.*
3 *An monialis corrupta poſſit eligi in Abbatiſſam.*
4 *Vtrum valeat electio monialium, quando ex ſexdecim nouem vni ſuffragauerunt, & ſeptem alteri octies: & dicente ſuperiore ſe non electurum niſi eam, quæ duas votorum partes haberet, omnes ſimul vni ſuffragauerunt, quæ antea nullum habuerat votum, & à ſuperiore fuit electa.*
5 *Vtrum Abbatiſſæ præſentatæ per patronum in ordine S. Claræ poſſint eſſe perpetuæ.*
6 *Vtrum collegium oblatarum teneatur eligere præſidentem triennalem.*
7 *Vtrum electa Abbatiſſa ſtatim ſit confirmanda.*

## ARTICVLVS I.

### *Vtrum electio Abbatiſſarum pertineat ad conuentum.*

RESpondeo dicendo, quod Nicolaus V. ſtatuit, & ordinauit, quod electiones *Abbatiſſarum, ſeu, matrum monialium, quæ à maiori parte earum numero duntaxat factæ fuerint ſint, & cenſeantur canonicæ, ac quo ad ipſorum monaſteriorum ſeu domorum moniales aut ſorores ordinem ipſum profeſſas, etiamque per triennium, vel circiter in prædictis monaſterijs moram traxerint ſpectent, & pertineant.* Ita habetur in Monumentis *d* ordinis Et in ordine Ciſterc ienſi ſ. cundum ordinis ſtatuta eligendæ proponuntur, & ab ipſis monialibus eliguntur, ab ijſdemque ſuperioribus confirmantur. Ita habetur in Compendio *e* Ciſtercienſi, nec hoc à Concilio Tridentino *f* mutatur, præcipitur enim in eo, *vt electiones monialium per vota ſecreta fiant, ita vt ſingulorum eligentium nomina nunquam publicentur, & qui electioni præeſt Epiſcopus ſiue alius ſuperior clauſtra monaſterij non ingrediatur: ſed ante cancellorum feneſtellam vota ſingularum audiat, vel accipiat, in reliquis ſeruentur ſingulorum ordinum, vel monaſteriorum conſtitutiones.* Ex quibus verbis ſatis conſtat quod electio Abbatiſſarum, & Prioriſſarum ad conuentum pertineat, ſiquidem iubetur vota ſingularum monialium adſumi. Et licet propter electionem à conuentu factam iurgia & inquietudo maxima oriantur inter moniales, & non habitent vnanimes in domo voluerunt tamen Summi Pontifices, quod & Concilium Tridentium cõfirmauit, vt electio ſemper ad ipſas pertineret, licet pro electione Guardianorum, & Priorum aliter ſtatuerint, prout patet ex dictis in quæſtione ſuperiori, & hoc fœmineæ fragilitati compatientes; ipſæ enim moniales ſi à capitulis Generalibus aut Prouincialibus ſuas Abbatiſſas, & prioriſſas haberent, nulla forte earum ipſis eſſet grata, & maiori inquietudini ſpirituali succũberent. Ex quibus infertur, quod non debet dari noua prouiſio, & confirmatio moniali dicẽti ſe eſſe electam à monialibus, niſi dicat ſe eſſe electam per maiorem partem conuentus, potuerunt enim duæ, vel tres moniales elegiſſe, & narratiua eſſet vera, iuxta quædam Iura *g* vulgaria. Vnde talis noua prouiſio, vel confirmatio illi conceditur addita clauſula, videlicet de conſenſu medietatis conuentus. Ita Quintilianus Mandoſius. *h*

*d In 1. imp. fol. 48. & in 2 fol. 43. con. 48.*
*e tit. Abbatiſſa §. 1.*
*f Conc. Trid. ſeſ. 25. de regul. c. 6. & 7.*
*g l. vbi numerus. ff. de teſti. l. inter illam in ſi. ff. de verb. ſign. c. pluri. locutio de reg. iu. lib. 6.*
*h Mand. de ſignat. gra. tit. noua prouiſiones fol. 58. p. 2. col. 1. verſ. oratrix narranti.*

## ARTICVLVS II.

*Prouidetur monaſterio monialium de perſona monialis illius, vel alterius monaſterij, & ſemper apponitur clauſula, ſcilicet de conſenſu medietatis conuentus, circa quam clauſulam quæritur, an conſenſus huius præſtari debeat collegialiter congregatis monialibus, an verò ſufficiat, vt ſingulæ conſentiant.*

RESpondeo dicendo, quod debent collegialiter congregari ad huiuſmodi conſenſum pręſtandum, conſenſus enim hic ſpectat ad illas, tanquam ad corpus communitatis, ſeu collegij, prout notant communiter Doctores, *i* non autem ad ſingulas, vt ex iure, *K* colligitur, & hanc diſtinctionem, an aliquid ſpectet ad plures tanquam corpus, an tãquam ad ſingulos, fecit Federic. *l* vnde Prouinciales, & Definitores in religionibus, in quibus congregati aliqua prouident, & officiales inſtituunt, non ſufficit, quod ſinguli ſua ſuffragia ad Prouincialem mittant, ſed debent in vnum congregari, non enim ipſi ſunt ſuffragatores, vt ſinguli ſeparati, ſed vt congregati vnum corpus communitatis efficientes.

Quod verò ad dictam clauſulam, ſcilicet de conſenſu medietatis conuentus, dubitatur, quid ſi ſint centum moniales, an ſufficiat conſenſus quinquaginta, an potiùs requiratur conſenſus maioris partis? Et puto, quod ſufficiat medietatem conſentire, licet enim reſcripta, & aliæ diſpoſitiones declarationem à Iure communi recipiant, iuxta vulgaria Iura, *m* & tradit Baldus. Ius *n* autem quando ſumus in conſenſu præſtando per vniuerſitatem, ſeu collegium, vel corpus aliquod requirit quod maior pars conſentiat, hic tamen puto ſufficere medietatem monialium conſentire, cum habeamus literam claram, quæ dicit de conſenſu medietatis, non autem de conſenſu maioris partis vel de conuentus con-

*i l. ſuum §. ſi. & ibi DD. ff. de pactis.*
*K l. per fundũ. ff. de ſer. ruſti. præd.*
*l Feder. conſ. 63. in ſine ſcripſi quæſtione 4. dub.*
*m l. reſcripta l. neque damnoſam. C. de preci. impera. offer. l. ſi quando in prin. C. de inofficio. l. teſt. con ſanſ. quæ de reſcri. Bal. in l. bene vñ. C qui admit. t.*
*n l. quod maior pars. ff ad municip.*

conſenſu ſimpliciter. Vnde non indigemus Gloſſa, neque eſt locus alicui declarationi, in claris enim non eſt opus coniecturis, vt dicunt iura, *a* & notat Baldus; & ſicut regula illa, quod ſufficit maior pars vniuerſitatis, ſeu collegij, fallit, quando de mente diſponentis conſtat, quod vult omnium cõſenſum, iuxta tradita in iure, *b* & notata à Baldo; ita ſimiliter, cum hic caueatur, quod medietas ſufficiat, maior pars minimè deſideratur, vt tradit Quintilianus Maudoſius. *c*

*a l. ille, aut il le l. nõ eſt ulter. ff de leg. 3. Bald. in l. vnica. §. ſi autem ad deſi. cion. C. de caducis tollend.*

*b Cap. vbi periculũ. §. vtd̃ quoque cardinales iunctã gloſſ. in verſ. ſingulis in ſi. de elect. lib. 6.*

*Bal. in c. non poteſt de re iudicat.*

## ARTICVLVS III.

### *Vtrum monialis corrupta poſſit eligi in Abbatiſſam.*

RESpondeo dicendo, quod monialis corrupta abſque diſpenſatione non poteſt eſſe Abbatiſſa, vt Sacri Canones *d* definiunt, & tradunt Doctores, & capella Toloſana, & Lappus: & cum hac moniali in hoc caſu ſolus Papa poteſt diſpẽſare, prout alios allegans reſoluit Quintilianus *e* Maudoſius, addens quod diſpenſatio huiuſmodi conceditur, niſi pro magna cauſa, & in confirmationem huius ſententiæ aliqua allegat, ideo autem ordinatur, vt Abbatiſſa ſit virgo, quia aliter non poſſet eſſe hortatrix virginitatis, quę ratio militat etiam in viduis, quæ poſt viduitatem aliquam profeſſam profeſſæ ſunt religionem, vt aduertit Gloſſa *f* communiter recepta.

*c Mand. de ſig. grat. ti. renũc. ſeu renunc. fol. 14. col. 1.*

*d c. ſi quis omnem. §. nolumus. perentri 26. 1. q. 7. cap. iuuẽculas. & ca. finali cum ibi notat. 20. q. 1. glo. in ca. quomodo ver. eligat 31. q. 1 gl. in Clem. fin. §. ſtatuimus ne rationabilis & ibi Cardin. n. 4. & q. 10. & ſeq. de ſtatu mona. Cappel. Tol. dec. 291. Lapp. alleg. 61. poſt prin. & poſ. nu. 1.*

*e Mãd. de ſig. grat. 11 diſpenſatio pro corrupt. ad Abbatiſſatum.*

*f Gl. in c. quo modo ver. eligant. 11. q. 1.*

## ARTICVLVS IV.

*Ex ſexdecim monialibus habentibus votum in electione Abbatiſſæ, nouem ſuffragatæ ſunt vni, & ſeptem alteri, & ſuperior, qui aderat, volebat vt duæ partes ſuffragantium conuenirent in vna, & fecit eas octies facere electionem ſperans, quod aliquæ ex ſuffragantibus vni, alteri accederent, quo duas partes haberet, & cum noluiſſent illæ ſua ſuffragia mutare, minatus eſt eis, quod niſi duæ partes conſentirent in vnam, ille eſſet vocaturus aliam monialem alterius monaſterij, quo metu compulſæ omnes conuenerunt in vnam tertiam, quæ nullum antea ſuffragium habuerat, quæ confirmata à ſuperiori rexit multo tempore monaſteriũ, ſed nondum triennio. Quæritur, an electæ primo à nouem, quæ maiorem partem capituli conſtituebant, ſit aliquod ius repetendi Abbatiam?*

RESpondeo dicendo, non poſſe negari præfatum ſuperiorem peccaſſe, nolendo acceptare electam à maiori parte, præſertim cùm toties eligeretur ab illa iuxta ea, quæ in Iure notantur, *g* imò & cogendo eas de vocando aliã, niſi conuenirent duę partes ſuum peccatum aggrauauit, & probabiliter teneri poteſt, præfatam electionem poſteriorem fuiſſe nullam, cum electio facta metu, nulla cenſeatur, prout ſupra iam eſt declaratum.

*g c. idemnitatibus. § 6. de elect. lib. 6.*

Neque obſtat, quod monialis primo electa nouẽ ſuffragijs, ceſſerit iuri ſuo illi per electionem quæſito, nam ſicut electio fuit nulla, quia metu facta, etiã eadem ratione debet dici propter eundem metum ceſſionem nullam fuiſſe, verum eſt tamen, quod in foro exteriori difficile obtinebit, ſi ipſa non appellauit à mandato ſuperioris, & ſi ipſa fuit rogata, vt deſiſteret à ſuo iure, & quod potiùs fuit rogata, quã metu territa, & ſi ſecundo electa magno tempore manſit in poſſeſſione pacifica, & habita pro bona, & iuridica ab ipſamet primo electa, prout aduertit Nauarrus *h* dicens in foro conſcientiæ, ſecundo electam in Abbatiſſam titulum verum Abbatiſſatus minimè obtinuiſſe, cum metus reuerentialis patris in foro conſcientiæ efficiat profeſſionem religionis filij nullam, vt colligitur ex quadam Decretali, *i* iũcta Gloſſa ibi communiter recepta.

*h Nau. lib. 1. cõſ. ti. de elec. conſ. 1.*

*i tex. iuncta gloſ. verſi patrum in c. præſens. 20 q. 1.*

## ARTICVLVS V.

*Papa creauit ius patronatus ſuper quodam monialium monaſterio in fauorem Franciſci, qui per ſeptuaginta annos præſentauit Abbatiſſam, & inſtitutio fuit perpetua, nunc verò iterum, & iterum pręſentata patrono, & tam ipſo, quàm monaſterio inſtitutionem perpetuam deſiderante, inſurgunt aliqui dicentes, inſtitutionem debere eſſe triennalẽ, quia ſic apud religionem Sanctæ Claræ receptum eſt, vt dictum eſt in primo articulo. Quæritur vtrũ debeat eſſe perpetua, an triennalis?*

RESpondeo dicendo, quod patrono, & monaſterio volentibus, vt Abbatiſſa præfata per patronum præſentata conſtituatur pro perpetua, ſiue triennali temporis præfinitione, clarum & manifeſtum ius eis poſſeſſorij competere, quia ab annis ſeptuaginta ſunt, vt præſupponitur, in hac poſſeſſione, quod ſufficit, iuxta cuiuſdam Gloſſæ *k* Doctrinam; & ita nullatenus permittere debent, vt agatur, & litigetur ſuper petitorio, & proprietate iuris, donec poſſeſſorium finiatur, & reponatur in pacifica, & tranquilla poſſeſſione iuris præſentandi & prætendendi confirmationem perpetuam, prout tenet Nauarrus, *l* & licet prædictus patronus non fuerit in poſſeſſione præſentandi abhinc ſeptuaginta annis, habet tamen ius præſentandi prædicto modo, ita vt ſic præſentata remaneat perpetua Abbat. & non per ſolum triennium, nam in cauſa proprietatis, & petitorij, ius eſt præfato patrono, & monaſterio iure communi attento; tum quia pars aduerſa cognoſcit iure ſpeciali Pontifici Maximi competere dicto patrono ius præſentandi prædictam Abbatiſſam, & conſtat iure communi Abbatum, & Abbatiſſarum, & aliorum pręlatorum, & prælatarum, & omnium aliorum beneficiorum inſtitutiones, præſentationes ad dignitates, & beneficia debere eſſe perpetua: ita quod ſine culpa graui nõ poſſint ab eis deponi, iuxta cuiuſdam Canonis *m* definitionem. Vnde Bulla Gregorij XIII. & Syxti V. definientes Abbates, & Abbatiſſas, & Guardianos debere eſſe triennales, & non perpetuas, debent explicari de Abbatibus & Abbatiſſis, creatis per electionem, non autem de Abbatibus, & Abbatiſſis creatis per præſentationem, præcipuè ſi patrono, & monaſterio eſt acquiſitum ius præſentandi Abbates, & Abbatiſſas perpetuas. Præterea iure antiquo inſtitutio, & confirmatio erat perpetua, & per conſequens in caſu proprio debet etiam eſſe perpetua. Nam reditio ad ius priſtinum, & antiquum eſt fauorabilis, vt dicunt iurata dilatata per Iaſonem, *n* & Felinum, & per conſequens hæc præſentatio fauori debet.

*k Gl. in Cle. 1. de cauſ poſ.*

*l Nau. lib. 2. cõſ. ti. de cau. poſſe. & proprie.*

*m c. ſatis peruerſum 56. diſt.*

Neque obſtant verba generalia dictarum conſtitutionũ dicentium, quod Abbatiſſæ quorumcunq; monaſteriorum curæ commiſſarum ad ſummum triennales ſint, & verba ipſarum conſtitutionum, ibi non obſtantibus dicti ordinis Minorum iuramen-

*n c. ab exordio. 35. diſt. l. ſi vnus § pactus ne peteret, ff. de pactis vbi Iaſon Fel. in c. cum omnes de conſtit.*

Digitized by Google

mento, confirmatione Apoſtolica, vel quauis alia firmitate roboratis, ſtatutis, vel conſuetudinibus; dictæ enim clauſulæ generales non extenduntur ad monaſteria, ex quorum fundatione habẽtes ius patronatus ſolebant Abbatiſſas perpetuas præſentare, cum ex fundatione ipſi Patroni, & monaſteria ius patronatus quæſitum haberent, & nunquam Papa per clauſulas Generales iuri quæſito præſumatur præiudicare, prout in primo tomo *a* latè dictum eſt.

*a 1. tom. q. 6.*

## ARTICVLVS VI.

*Vtrum collegium oblatarum teneatur eligere Præſidentem triennalem, an poſſit eligi perpetua, ſicut antiquitus eligebatur.*

RESpondeo dicendo, quod licet Summi Pontifices ordinauerint, vt Abbatiſſæ ſint triennales, prout in articulo ſuperiori ſatis dictum eſt, ipſe tamen conſtitutiones nõ habent locum, niſi in monialibus verè religioſis tria vota eſſentialia ſecundum regulam à ſede Apoſtolica approbatam profitẽtibus. Et probatur nam Gregorius XIII. vir erat Canonum peritiſſimus, & licet in ſua conſtitutione multas moniales diuerſorum ordinum expreſſiſſet, nullas tamen expreſſit earum, quæ licet collegialiter viuant, non ſunt religioſæ, cum regulam approbatam à Sede Apoſtolica minimè ſint profeſſæ, cuiuſmodi ſunt oblatæ.

Et confirmatur. Nam conſtitutio canonica ſtatuens aliqua noua, & à Iure communi exorbitantia de Sanctimonialibus, & fœminis religioſis, ſolũ eſt intelligenda de veris religioſis, & non de aliis quantumcunq; religioſè, & collegialiter viuant, niſi expreſsè ad illas ſe extendat, vt eſt caſus notabilis, & memorabilis in Iure. *b* At Gregorius XIII. tulit legem de electione Abbatiſſarum, & præpoſitarum, normam, & diſciplinam regularem ſeruantium, & non extendit ad aliàs expreſſè, ergo non eſt intelligendus de illis.

*b c. indemnitatibus §. po. de ele.*

## ARTICVLVS VII.

*Vtrum electa Abbatiſſa ſtatim ſit confirmanda.*

RESpondeo dicẽdo, quod ſicut hodie iuxta formam Concilii Tridentini *c* electio Abbatiſſarum, aut Prioriſſarum fit per ſcrutinium; ita olim erat ſtatutum, vt ea per ſcrutinium celebraretur, & ſic facta nihil poteſt opponi, quod cõfirmationem electæ, aut benedictionem differat; Si tamẽ illa ex tribus partibus duas partes cõſentus pro ſe habuerit: Verum tamen eſt, quod poſtquam cõfirmata & benedicta fuerit, poſſeſſionemq; adminiſtrationis ſuæ adepta fuerit, poterit accuſari, aut denunciari, vt dignitate priuetur, atque maiori quidem parte, ſed non tamen duas ex tribus partes explente celebrata fuerit electio, non prius confirmanda erit, quàm ſuperior Prælatus ex officio ſuper obiectis plenè ſine ſtrepitu, & figura Iudicii inquiſierit, qui Prælatus poterit, ſi res exigat, electionem irritare. Sed interim tamen quod nõ irritauerit in ſpiritualibus, & temporalibus liberè poterit adminiſtrare. Sic tamen vt rerum monaſtrij nihil omnino alienet, neque vllam inter moniales quoquo modo recipiat, iuxta quandam Decretalem. *d* Quia propter ſi cupiant moniales talem electionem celebrare, in quam duæ partes conſentiant, ne ipſius cõfirmatio propter obiecta differri poſſit, poterunt quidem, quamuis iam publicato ſcrutinio, & electione celebrata illæ, quæ alteri eligendæ ſuffragatæ fuerunt, priuſquam ad extraneos actus diuertant, illi accedere, quæ à maiori parte optata fuerit, vt ſic duas partes collegij ex tribus colligãt, iuxta dictam Decretalem.

*c Tri. ſeſ. 25. de reg. c. 7.*

*d c. indemnitatibus §. por ro de ele. l. 6.*

Quod ſi ad electionem monialium ex compromiſſo ventum fuerit, quamuis minor pars conuentus ei ſe opponat, denunciando, accuſando, vel appellando, non tamen differtur confirmatio, aut benedictio, ſed poſt cõfirmationem, & poſſeſſionem ei tributam, licebit electam accuſare, aut denunciare, quemadmodum ſupra docuimus, cum per ſcrutiniũ à duabus partibus fuerit celebrata electio. Si autem maior pars conuentus huiuſmodi electioni ex cõpromiſſo factæ oppoſuerit, aut appellauerit, differtur quidem confirmatio, aut infirmatio, quandiu fuerit cognitum; interim tamen electæ liberè miniſtrare conceditur, niſi opponentium numerus extiterit duplo maior, nam tũc electa nequaquam adminiſtrabit, ſed litis euentum exoptabit, prout Marcus Antonius Cuqus *e* vt receptum affirmauit, & probat decretalis ſuperius allegata.

*e Cuqus l. 4. maiorum inſti. ti. 1. de ele, & n. 291. & ſeq. ad n. 298*

# QVAESTIO LV.

De obligatione acceptandi prælationes, in duos articulos diuiſa.

*Circa quam quæruntur duo.*

1 *VTrum electus teneatur electionem de ſe factã acceptare.*

2 *Vtrum religioſi electi ad aliquam prælationem extra ordinem ſuum, poſſint aſſentiri tali electioni.*

## ARTICVLVS I.

*Vtrum electus teneatur electionem de ſe factam acceptare.*

RESpondeo dicendo, quod Geminianus *f* refert Archidiaconum tenentem, quod tenetur conſentire ſubditus electioni de ſe factæ, aliàs peccaret mortaliter, ſi putet ſe dignum ad prælaturam, argumento cuiuſdã Canonis *g*, quod Ioannes Andræas putat verum, quando non eſt æquè idoneus, per quem poſſit illi monaſterio conſuli. Richardus *h* autẽ dicit, quod in tribus caſibus tenetur conſentire ſub pœna peccati mortalis. Primo quando à ſuperiori per obedientiam cogitur argumento cuiuſdã Decretalis. *i* Secundo, quando ſecundum iudiciũ ſuæ conſciẽtiæ videtur ſibi veriſimiliter, quod non eſt, qui velit, & poſſit ſalutem animarum procurare, quã ipſe poſſet, & ex hoc videt probabiliter monaſterio notabile imminere diſpendium, & periculum niſi conſentiat, iuxta Sacros Canones *K*. Tertio, quando per viam illicitam refugit, puta abſcondendo ſe, niſi ex ſpeciali Spiritus Sancti inſtinctu. Si autem neque per obedientiam cogitur, nec imminet probabile periculum monaſterio, ſi refugit per viam licitam propter pigritiam, peccat venialiter, ſi aũt propter humilitatem reputãs ſe indignum, meretur, prout concludit D. Thomas, *l* qui ait, quod qui electus eſt canonicè, ſi intẽdit aliquid tẽporale, puta hono-

*f Gemin. in c. ſi. ele. de elec. li. 6.*

*g c. in ſcripturis 8. q. 1.*

*h Richar. quo li. 3. q. 21.*

*i ca. niſi cum pridẽ de reg.*

*K d. c. in ſcripturis & c. olim. 8 q. 1.*

*l D. Tho. quo lib. 5. art. 22. & art. 23.*

tem, diuitias, & excutere ſe à iugo religionis, & huiuſmodi, melius faceret diſſentiendo, cum eius intentio ſit praua, ſed ſi intendit profectum Eccleſiæ, eius intentio eſt bona. Vnde dicit D. Auguſtinus *a* quod in actione non eſt amandus honor, in hac vita, ſiue potentia, ſed opus ipſum, ſi rectè atque vtiliter fit, vt valeat ad ſubditorum ſalutẽ, & hoc ſubdit, ait, illud Diui Pauli *b*. Si quis Epiſcopatum deſiderat, bonum opus deſiderat, ſed ad hoc requiritur maxima idoneitas, quia, ſecundum Diuum Gregorium in paſtoralibus tantùm actionem populi debet actio transcendere præſulis, quantum diſtare ſolet à grege vita paſtoris, ad quod humana fragilitas ſecundum proprias vires non ſufficit, iuxta illud Pauli *c*, & ad hæc quis tam idoneus? ſed tamen ex auxilio gratiæ diuinæ homines idonei, & ſufficientes redduntur, ſicut poſt modum ibidem ſubdit Paulus. Idoneos nos fecit miniſtros, noui teſtamenti. Poteſt ergo quis laudabiliter, conſiderans proprium defectum, ea humilitate officium Prælationis recuſare, ſicut Hieremias *d* dixit. Puer ego ſum, ecce neſcio loqui. Poteſt etiam laudabiliter conſentire ex charitate fraterna, vt ſalutem proximorum procuret, ſicut Iſaias *e* dicit, Ecce ego mitte me. Sed ſicut D. Gregorius dixit *in Paſtoralibus, in vtroque & ſubtiliter intuendum, quia & is, qui recuſauit, plenè non reſtitit; & is, qui mitti voluit, ante ſe per altaris calculum purgatum vidit, ne aut non purgatus adire quiſque ſacra myſteria audeat, aut quem ſuperna gratia elegit, ſub humilitatis ſpecie ſupernæ diſpoſitioni contradicat; quia ergo valdè difficile eſt purgatum ſe quemlibet poſſe cognoſcere, Prælationis officium potius declinatur non tamen pertinaciter, cum ad ſuſcipiendum hoc ſuperna voluntas agnoſcitur.* Hæc D. Gregorius.

*a* *Auguſt. lib. 19. de ciuit. Dei.*
*b* *1. ad Timo. 3. c.*
*c* *2. Cor. 3. c.*
*d* *Hiere. 1. c.*
*e* *Iſai. 6.*

## ARTICVLVS II.

### *Vtrum religioſi electi ad aliquam Prælatiam extra ordinem ſuum, poſſint aſſentiri tali electioni.*

RESpondeo dicendo, quod ex electionibus, poſtulationibus, prouiſionibus, & vocationibus ex ordine Mendicantium quocunque ad aliquam extra adminiſtrationem ſui ordinis Prælaturam in diſcordiam factam, nullum ius electo quæri voluit Bonifacius *f* VIII. neque poſſe electum poſtulatũ, vel prouiſum, aliove modo vocatum tali vocationi conſentire etiam miniſtri, aut magiſtri, vel Prioris accedente licentia, vel conſenſu. Alij vero non Mendicantes cuiuſcunque cõditionis, vel ſtatus ſint vocationibus ad Prælationes quaslibet ad ſe factas à minori parte numero aſſentire prohibentur, taleſque vocationes valere. Quam Bonifacij conſtitutionẽ de diſcordia, & numero inferiori, quæ in facto, non in fictione, vel iuris effectum verſatur, intelligendam eſſe, Clemens *g* V. declarauit: quare nihil proderit huiuſmodi mendicanti electo, & ſi alios, qui electioni, vel alij vocationi reſtiterint, excommunicatos, ſuſpenſos, irregulares, vel poteſtate eligendi ea vice priuatos probè perſuadens ſibi concordibus ſuffragijs ſe petitum eſſe, quia illorum aduerſantium voces in dignitate ſua eo in loco haberi debeant, ac ſi omnino ex collegio non eſſent, hæc enim fictio quamuis illorum iuri nõ repugnans repudiatur, & ſolum factum merum attenditur, quia etiam dictũ fuit, quod ſi Epiſcopos quiſpiã ex ipſis Mendicantibus ad aliũ Epiſcopatum, vel Archiepiſcopatum eligeretur, eadem conſtitutione Bonifacij ſeruata electione fieri oporteret, cum nõ poſſet ex non Mendicantibus ordine dici, quamuis ad Epiſcopalem dignitatem ſit aſſumptus, iuxta quandam Gloſſam *h*, quam Doctores ſequuntur.

*f* *c. quorundã de elect. li. 6.*
*g* *Clement. ca. quo circa. eo. tit.*
*h* *Glo. in d. c. quorundam ver. mendicã tium. vbi ad. dit. & DD.*

Item nonnulli ſcripſerunt alios non Mendicãtes religioſos prædicta conſtitutione Bonifacij prohiberi ad Prælaturas admitti, vbi a minori parte ſunt electi, arceri non ſolùm, ſi ad extraneas præfecturas, ſed & ſi illæ proprij ordinis præfecturæ eſſent, iuxta quandam Gloſſam *i*, quamuis multi alterius ſententiæ fuiſſe videantur, nempè Ancharranus *K*, Ioãnes Monachus, Oldradus, & Decius. Sed longè probabilior eſt contraria opinio, quæ probatur ex verbis generalibus in dicta conſtitutione poſitis, neque enim ſine myſterio, cum prius de Mendicantibus loqueretur, diſtinxit inter præfecturas ſui ordinis, ſed loquens de alijs non mendicãtibus non ſolùm non diſtinxit Bonifacius, ſed & verbo generali vſus eſt, quod vtroſq; complecti ex recta proprietate loquendi poteſt, prout aduertit Marcus Antonius Cucus. *l*

*i* *gl. in d. Clement. Quo circa ver. qui lib.*
*K* *Anchar. & monach in d. c. quorundam Oldrad. conſ. 143. nu. q. eſt Dec. con. 523. col. 1.*
*l* *Cucus l. 4. mat. inſ. ti. de electio. n. 264.*

Adnertẽdum autem, quod ſi religioſus electioni de ſe factæ ad prælaturam extra ſuũ monaſterium, vel Eccleſiam non petita, & obtenta licentia cõſenſerit, cõſenſus non valet, & electio ipſa viribus euacuatur; huiuſmodi aũt licentiam dare poſſunt religioſorũ Prælati, verbis generalibus in dicta cõſtitutione poſitis, prout in iure definitur *m*; nullus enim monachorum, ſeu regularium perſonarum ad quãcumque dignitatem, ſeu officium extra clauſtra abſque generalis reformatoris licentia, ſeu ſedis Apoſtolicæ electioni, ſeu prouiſioni de ſe factæ conſentire, neq; ad illam admitti poteſt, & ſi quid ſecus factum fuerit, irritum ſit, & inane, prout cõceſſit Alexander III. fratribus minoribus, vt cõtinetur in monumentis *n* ordinũ, prohibens, vt *nulli Fratres ordinis Minorum, ſi eos in Epiſcopos eligi, & poſtulari contigerit electioni, ſeu poſtulationi de ſe factæ audeant cõſentire, neq; aliquis Archiepiſcopus, ſeu quicunq; alius Prælatus, vel Legatus ſedis Apoſtolicæ niſi fuerit Cardinalis, dictos fratres, niſi de licentia & aſſenſu Generalis, et Prouincialiũ miniſtrorũ, aut ſedis Apoſtolicæ ſpeciali mandato ad Epiſcopatu uel alias dignitates aſſumere, vel ordinare præſumant. & decernentes irritum, et inane, quidquid ſecus à quocumque contigerit attẽtari.*

*m* *c. ſi relig. de ele. li. 6.*
*n* *in c. imp. f. 13. & in c. f. 25. conce.*

Pro quo aduerte, quod per conceſſionem Eugenii IV. *o* factam congregationi montis Oliueti ex S. Iuſtina, ideo in virtute obedientiæ, & ſub maledictionis æternæ pœna inhibetur religioſis, & quod electus, niſi intra tres dies deſtiterit, excommunicationis ſententiam ipſo facto incurrat, a qua niſi pęnia ſatisfactione debita abſolui non poſſit.

*o* *Habetur in comp. Ciſterc, ti. ele. §. 3.*

Notandum ſecũdo, quod ſi ſuperior iuſtam cãm dedit, quare noluit dare prædictã licentiam, videtur dicendum non poſſe compelli, quia ad hoc fuit conceſſum hoc priuilegium prohibitorium acceptãdi, quod ita debet intelligi, vt aliquid contra ius commune operetur, prout tradit Collector *p* compendii Ciſtercienſis. At mihi contrarium videtur aſſerendum, prout in ſimili tenet quædam Gloſſa *q* præcipuè ſi ad dictam Prælatiam extra ordinem pro bono publico religioſus eligatur, & in proprijs terminis hanc opinionem alia Gloſſa *r* amplectitur.

*p* *Collec in d. compen. § 3.*
*q* *Gl. in c. nullus v. feratur de iure Patrona.*

Neque obſtat, quod tunc priuilegium nihil operabitur, nã reſpondetur iuxta ea, quæ in Primo *ſ* tomo late diximus, quod ſcilicet ſatis eſt, vt priuilegia aliquid operentur, quod magis timeantur, & quod ratione pœnarum in ipſis appoſitarum ius cõe magis ſeruetur, vt contingit in priuilegio hic appoſito, in quo pęna excommunicationis apponitur, & eodem modo puto explicandum priuilegium conceſſum à Gregorio XIII. Superiorib. Societatis, prout in eodem huius religionis Compendio *t* cõtinetur,

*r* *Gl. in c. ſi religioſus verſ. obſtit. de ele. l. 6.*
*ſ* *1. tom. q. 12.*
*t* *Comp. Soci. ver. exemp. 3.*

con-

*conceſſit enim ne perſona ſocietatis ad aliquod aliud exercitium munus, vel officium, etiam Sanctæ Inquiſitionis etiam aliorum defectum, à quocunque quauis Eccleſiaſtica, vel ſæculari dignitate ſeu authoritate fulgente, etiam ſi Cardinalis, vel Patriarcha Synodus, communitas, ac capitulum fuerit, abſque expreſſo ſui ſuperioris conſenſu & mandato, adigi vel cogi poſſint.*

Aduertendum denique quod prædicti Prælati, non poſſunt concedere licentiam pro futura electione, quam fieri contingeret, vt in quadam Clementina *a* determinatur, & tenet Syluester.

*a Clem. cum conte. de elec. Syl. ele. 1. nu. 20.*

## QVAESTIO LVI.

### De pœnis eorum, qui per ambitionem eligi procurant, in tres articulos diuiſa.

*Circa quam quæſtionem tria quæruntur.*

1 *IN quas pœnas incidant ſubornantes in electionibus regularium.*
2 *Vtrum procurantes officia, per perſonas extra ordinem, aliquam pœnam incurrant.*
3 *An ſcribentes, aut recipientes dictas literas incidant in pœnam.*

### ARTICVLVS I.

***In quas pœnas incidunt ſubornantes in electionibus regularium.***

RESpondeo dicendo, qund Pius Quintus in bulla, quæ incipit, paſtoralis officij, data Romæ apud ſanctum Petrum, die vigeſima octaua Maij, anno Domini milleſimo quingenteſimo quinquageſimo 1. Pontificatus eiuſdem anno 6. inter alia ordinauit, *vt qui in electionibus, uel ante eas per ſex menſes pro ſe, vel pro alio ſubornauerit, excommunicationis ſententiam ipſo facto incurrat, à qua niſi a Romano Pontifice pro tempore exiſtenti, præterquam in mortis articulo, abſolui non poſſit, ac voce actiua & paſſiua perpetuo careat; ſubornatus verò, vel alius etiam, pro quo ſubornatio fiat, qui ſubornantem non detulerit, eandem pœnam incurrere cenſeatur.*

At Gregorius XIII. in Bulla, quæ incipit conſueuit Romanus Pontifex, data Romæ apud D. Marcum, die octaua Septembris, anno Domini milleſimo, quingenteſimo, ſeptuageſimo tertio, Pontificatus ſui anno primo, ſupradictam conceſſionem Pij Quinti in duobus moderauit. Primo quod etiam miniſter generalis; & commiſſarius Generalis, quando de ipſis non eſt ſubornatum, poſſint abſoluere ab hac excommunicatione; ſecundo quod qui ſubornatus, vel alius, pro quo ſubornatio fit, qui ſubornantem non detulerit, in dictam excommunicationem non incidat.

Circa quas conſtitutiones primò eſt notandum, quod ſubornatio eſt ſuaſio, qua ſuadetur verũ, vel falſum, in bonum, vel in malũ finem, vt tradit Cardinalis, *b* & conſtat ex ſignificatione verbi, & ea firmiſſima ratione, quod illa, in qua ſuadetur verum bonum finem, eſt bona; illa verò, in qua ſuadetur falſum, vel verum in malum finem, eſt mala; ſiquidem admonere teſtes, vt reminiſcantur, quid, aut quomodo illa facta, vel dicta fuerunt; vt vera teſtẽtur, vel falſa, taceant, vel dicant eſſe falſa, bonũ eſt, & quotidie de vitis iuſtis iuſtè litigantibus fieri conſueuit, admonere autem contrarium, eſt malũ, iuxta ea, quæ in iure *c* notantur. Suadere itaque electoribus virtutes veras, quibus eligendi ornãtur; & vitia vera, nota, quibus notantur, vt dignus indigno, & dignior minùs præferatur, eſt ſanctum; & è contrario ſuadere virtutes falſas, & diſſuadere vitia nota, quo indignus digno, & minùs dignus digniori præferatur, eſt malum, argumento cuiuſdam Decretalis: *d* tum quia intereſt reipublicæ, vt digniores ad publica munera eligantur, vt dicitur in eodem iure, *e* atque conſequenter, vt electores, & prouiſores nouerint virtutes veras, & vitia vera, & nota eligendorum, vt poſſint eligere dignos, & remittere indignos.

*b Car. in Clem. 2. de ceſti. notabil. 2.*

*c 22. cauſa 2 notam.*

*d ca. nihil de elect.*

*e d. c. nihil & c. ſi. eodem ti.*

Ex quibus patet, quod ita Extrauagans Pij V. & Gregorij XIII. non debet intelligi de ſubornatione bona, ſed de ſubornatione mala, qua ambiuntur officia, pecunia, & alijs donis, qui enim talia agunt, debent ab officijs remoueri, ait enim Bartolus, *f* quod qui dat pecuniam, vt habeat officium, habet animum indebitè lucrandi impunè; & Angelus *g* dicit contra quoſdam iudices, qui vendunt iuſtitiam, & Innocentes auare puniunt, & nocentes abſoluunt, & emerunt officia. Vnde in quadam lege *h* dicitur, quod officia debent conferri inuitis, quinimo poteſt extrahi à domo propria aliquis, vt ſit officialis, vt ex alia lege *i* colligitur. Prӕterea noſtra ſententia probatur ex ijs, quæ tradit Nauarius, *K* explicando aliam Pij Quinti extrauagantem, confidentiam in beneficijs damnantem, ait enim, quod dicta extrauagans non de confidentia bona, ſed de confidentia mala debet interpretari.

*f Bar. in l. pro cu. de muriле. murilé. li. 11.*

*g Angelus in tic. de inate. fine quoque ſuffrag. § cogitandum.*

*h l. ff quod quiſq; iuris.*

*i l. eu omnib. de decurionibus li. 10.*

*K Na. 1 man. c. 23. nu. 209.*

Nec ſupradictis obſtat, quod ſubornare eſt clam ornate, & inſtruere, & ita includere videtur bonũ, & malum ornatum, & inſtructionem, & per conſequẽs, qui vetat ſubornationem, videtur vetare tam bonam quàm malam; quia lex generaliter loquens generaliter debet intelligi. Nam reſpondetur, quod lex generaliter loquens generaliter debet intelligi, limitanda eſt tamen per alias leges ſpeciales diſponentes contrarium de aliqua materia ipſius, vt lex de non occidendo, quæ eſt generalis ad omne animal, intelligenda eſt tamen de animali rationali, vt ait Auguſtinus, *l* quem ſequitur D. Thomas: & lex ſtricta de non occidendo hominem, reſtringenda eſt ad occiſionem hominis authoritate priuata, ſine authoritate iuſta, iuxta ea, quæ in iure *m* notantur.

*l Aug. li. 1. de ciui. Dei c. 20 D. Tho. 2. 2. q. 64. ar. 1.*

*m c. ſũ miniſter. 23. q. 6. c. 7. de homici. lib. 6.*

Circa eandem conſtitutionem eſt notandum, quod ſubornatores remanent priuati voce actiua, & paſſiua, vt in eadem conſtitutione continetur. Priuatus verò voce actiua eſt priuatus iure dãdi vocem capitulariter, & collegialiter, vt tradunt poſt quandam Gloſſam *n* Cardinalis, & Bonifacius, priuatus verò voce paſſiua eſt priuatus iure petendi vocem datã de ſe ipſo à capitulo conuentu, vel collegio, quoad ea, quӕ ſunt ipſi honori, & præeminentiæ, quamuis non iure petendi ea, quæ ſibi ſunt oneri, & pœnæ, vt ſatis prædicti Doctores exprimunt.

*n glo. v. inhibi. in Cle. c. de reg. vbi Card. & Bonifacius, in Clem. is qui de ætat. & qual.*

Ex quibus infertur intellectus ad quoddam cuiuſdam congregationis ſtatutum authoritate Apoſtolica confirmatum, cuius tenorem in præſentiarum referam.

*Cæterum quia ex mutuo collegio collegialium nõnulla oriuntur in electionibus incommoda, propter quod huiuſmodi electiones indebitè præter ius, & æquum celebrantur. Nos volentes huiuſmodi diſpendio remedio obuiare, præſentis conſtitutionis tenore ſtatuimus, & ordinamus, quod nullus collegialium in electionibus tractandis, vel faciendis quempiam alium precibus ſubornationibus ſiue alio quouis quæſito colore ad præſtandũ ſuffragium, ſiue votum alicui opponenti alliciat. Nec ſuper huiuſmodi ſuffragio præſtito, vel præſtando collegiali, vel oppoſitori, aut cupiam alteri perſonæ votum*

ſuum

Digitized by Google

*ſuum aperiat, ſiue referat. Quod ſi quiſpiã huic noſtræ conſtitutioni contrauenerit ſententiam excommunicationis incurrat & ipſo facto tota portione collegij, cum veſtibus, & diſtributionibus per vnum annum priuatus exiſtat, ita quod deinceps quidquid ex ipſo collegio, vel præbenda perceperit reſtitutioni ſubiaceat. Et inſuper volumus hanc noſtram conſtitutionem ligare & locum habere in foro conſcientiæ. Et hanc noſtram conſtitutionem ad electionem rectoris in dicto collegio faciendam extendi volumus, & mandamus.* Hæc dicta conſtitutio.

Quæ conſtitutio iuxta ſuperiùs notata debet explicari: non enim Legiſlator intendit per ſuam legem aliquem vltra finem, quem intendit, ligare, quia actus agentium non operatur vltra eorum intentionem, prout dicitur in Iure, *a* at intentio, & finis, propter quem Legiſlator prædictam legem tulit, fuit ne electores, & prouiſores officiorum corrumperentur, & propter fauores indignus digno, vel minus dignus digniori præferatur, & ſic collegium incommoda non modica pateretur, vt cõſtat ex verbis proœmij præfatæ conſtitutionis, ibi, *quia ex mutuo colloquio collegialium nonnulla oriuntur in electionibus incommoda, &c.* Quæ verba, cùm ſint proœmialia, inducunt cauſam finalem, iuxta ea, quæ notantur in Iure *b* & tradunt Bartolus, Baldus, Angelus, & Imolatnam ex verbis proœmij colligitur mens diſponentis, ſecundum Panormitanum *c* ſicut ex præfationibus contrahentium intentio indagatur, vt in iure, *d* notatur. Et ex præfationibus ſtatutorum probatur mens ſtatuentium, ſecundum Bartolum *e* ad proœmium enim ſemper recurrimus, quod diſponentis voluntatem coniiciamus, vt etiam ex Iure *f* colligitur, & notat Bartolus cum communi. At hic finis, ob quem factum fuit præfatum ſtatutũ, ceſſat, quando ex mutuo colloquio non ſequuntur prædicta incommoda, & electiones non definũt fieri ſecundum ius, & æquum, & ſic non prohibetur in eo mutuum colloquium, quo poſito prędictæ electiones rectè & iuridicè fiunt.

*a l. in aqua. ff. de aq. vet. domin. ca. fin. de præb.*

*b l. fin. ff. de her. inſti. vbi Bart. nu. 6. & Ang. & Imo. nu. 4.*

*c Panor. in c. aduerſus nu. 2. de immu. Eccleſ.*

*d l. Titia. §. idem reſpondit ff. de ver. oblig.*

*e Bar. in l. omnes populi. col. pen. de iuſtit. ab ord.*

*f l. 1. & in princ. & ibi Bar. ff. ad ſenatus conſul. Macedon.*

*g c. pœna cum ibi notatis de pœn. diſt. 1.*

Præterea hoc ſtatutum eſt ſatis pœnale, quo voluit ſtatuens obligare etiam in foro conſcientiæ, quod magis eius rigorem oſtendit, ergo eſt valde reſtringendum, iuxta notata in iure. *g* Vnde cũ loquatur de ſubornationibus, debet intelligi de ſubornationibus malis, non autem de ſubornationibus bonis, iuxta ea, quæ in ſuperioribus late adduximus; bona enim ſubornatio, de qua in ſuperioribus, non prohibetur in præfato ſtatuto, hæc enim ad bene eligendum ordinatur, oportet enim vt magis dignus eligatur, quod effici minimè poteſt ſine eo, quod priùs de oppoſitorum, & concurrentium qualitatibus tractetur; & diſcutiatur.

Nec obſtat, quod hoc ſtatutum generaliter loquitur, & ad bonam, & malam ſubornationem eſſe extendendum. Reſpondetur enim, quod lex generalis ad omnia ſpecificata per ipſius verba debet extendi. At hoc ſtatutum debet limitari per leges ſpeciales diſponentes contrarium in aliqua prædictorum ſpecificatorum. Lex enim de non occidendo limitatur tantùm ad occiſionem animalis rationalis, vt ait Auguſtinus, pro vt dictum eſt in ſuperioribus.

*h gloſ. in l fugitiuus. C. de ſeruis fugiti. Affl. dec. 244. col. 2. Bart. in l. ſed & reprobari in princ. de excu. tut. Aret. & Iaſ. in l. quacunque quia admitti.*

Nec obſtãt verba dicti ſtatuti ibi, *ſine alio quouis quæſito colore*, nam reſpondetur, quod adiectiuum, *alio* eſt repetitiuum rerum ſimilium præcedẽtium, vt ait quædam Gloſſa *h* communiter recepta, & tradunt Affllictus, Bartolus, Aretinus, & Iaſon; vnde præfata verba debent intelligi etiam de ſubornatione mala apparenter bona, hoc enim ſignificant illa verba *quæſito colore*. Id eſt penſata bona apparentia, vt ſi præcedentibus aſſimiletur, non autẽ de ſubornatione bona ſatis ad bonam electionem concernenti.

Circa eandem Gregorij XIII. Conſtitutionem tertiò eſt notandum, quod quantum ad excommunicationem, non eſt dubium inter Doctores, quod incurratur ipſo facto propter crimen ſubornationis occultum, ante latam ſententiam, quod ipſum dicunt aliqui, de pœna priuationis vocis actiuæ, & paſſiuæ. vt patet ex ijs, quæ tradit Corduba, *i* & hoc ſatis probatur de priuatione vocis actiuæ, & paſſiuæ ex eadem conſtitutione ibi, *perpetuò careat*, iuncta communi doctrina tradita à Nauarro: *k* verum eſt tamen, quod doctiſſimus Soto *l* tenet, priuationem vocis actiuæ, & paſſiuę non incurri ipſo facto, ſed poſt latam ſententiam, ait enim *de legibus autem pœnalibus noſtræ Vniuerſitatis, quibus præſentatores & ambitatores ſeu ſubornatores ipſo facto priuantur voce eligendi, ſemper arbitratus ſum non obligare in conſcientia ad pœnam illam ante condemnationem, niſi illum, qui de eare infamia laborans, dum iuridice interrogatur, veritatem negat, nam de hoc perinde hac in parte cenſerem, ac ſi eſſet condemnatus, atque idem ſentio de alijs electoribus in eccleſijs & in collegijs, & præter rationes ſupra declaratas eſt hic alia particularis, quod alioquin vix vlla tuta eſſet electio, quod perniciosiſſimum eſſet Reipublicæ.* Hæc Soto. A cuius opinione non omnino recedit Corduba *m*; ſecundum quam verba noſtræ conſtitutionis ibi, *perpetuò careat*: gloſſanda ſunt, vt intelligantur in foro exteriori, in foro autem conſcientiæ generaliter minimè accipi debent, niſi taliter delinquens de delicto fuerit diffamatus & iuridicè interrogatus negauerit veritatem.

*i Cord. li. 1. q. q. 31. p. 276. col. 1. et q. 36. in prin.*

*k Na. ca. 27. nu. 12.*

*l Sot. li. 1. de iuſt. q. 6. ar. 6. p. 60. col. 1.*

*m Cord. vbi ſupra.*

## ARTICVLVS II.

### *Vtrum procurantes officia per perſonas extra ordinem aliquam pœnam incurrant?*

RESpondeo dicendo, quod Pius Quintus, in bulla articulo ſuperiori allegata, ait in hunc modum. *Qui autem ad officium obtinendum, quorumuis fauorem extra religionem procurauerit, vltra prædictas pœnas per menſem carceri mancipetur.* Pœnæ autem, de quibus hic mentio fit, ſunt excommunicatio ipſo facto, & priuatio vocis actiuæ, & paſſiuę de quibus articulo ſupra proximo, & Gregorius XIII. in bulla, quæ incipit, *ad tollendam autem ambiguitatem*, data Romæ die vigeſima nona Aprilis, anno Domini milleſimo, quingenteſimo, ſeptuageſimo quinto, Pontificatus ſui anno ſeptimo, prædictam conſtitutionem, quantum ad hoc, confirmans, in hæc verba prorumpit.

*Ad ea autem, quæ in prædicti prædeceſſoris noſtri literis contra recurrentes ad ſæcularium, & reliquarum extra dictum ordinem perſonarum fauores, ad aliquod officium in ordine habendum, ſtatuta ſunt aliqua addenda duximus. Nam dum aliquæ extra dictum ordinẽ perſonæ pro aliquo fratre officium quodpiam vel per ſe ipſos, vel per nuntios ſuos literas petebant, negare dictos fratres conſuetiere ſe nullo modo dictas perſonas ad prædicta ſollicitaſſe idem quoque dictæ perſonæ facere ſolitæ erant, negantes ſe a dictis fuiſſe fratribus ſollicitatos ad tale pro eis faciendum officium; ſicque ad eorum correctionem qui contra prædeceſſoris noſtri ordinationẽ faciebant procedi nullo modo poterat. Vnde vt huic malo obuiã conuenienti eatur remedio, ſtatuimus & decernimus, quod ſi frater pro quo ſæcularis aliquis*

cuiuſ-

*cuiuſcumque gradus, aut conditionis fuerit, & quæcũque alia extra dictum ordinem perſona rogauerit, & petierit, verbo, literiſue, aut nuntij, ſeu aliàs quomodocunque per ſe, vel per alios, vt aliquod illi officium in ordine dictò detur, ipſo facto actiua paſſiuaq; voce priuatus ſit, ad omniaq; ordinis officia inhabilis habeatur, niſi legitimè cõſtiterit aliquẽ ex malitia rogatores huiuſmodi ſubornaſſe, vt illi, pro quo rogauerunt, aut ſcriberent, occaſione huius noſtri inſtituti nocerẽt, et præiudicarẽt, aut pro eo, quod amicos ſuos extra ordinẽ fratres prædicti ſolicitare cõſueuerãt ad aliquod ordinis officiũ eorum fauore aſſequendum, maiori vtãtur de cætero diligentia, ad eos hortandos, & rogãdos, ne vllũ pro ipſis officiũ petunt], aut ad aliquod pro illis habendũ officium ſuum interponant fauorem.* Hæc Gregorius XIII. & Pius V. pro ordine minorum regularis obſeruãtiæ, in quo ordine receptam video huiuſmodi Pii V. conſtitutionẽ, vt patet ex quadam conſtitutione generali a Toletana, quæ habet in hunc modum.

a Conſt. Tri. ti. de correct. c. 5 §. de fauore ſecularii.

*Apoſtolica conſtitutione cautum eſt, vt recurrentes ad ſeculares, ad impetrandos fauores pro obeundis officijs ſint ipſo facto priuati voce actiua & paſſiua, & omnibus officijs ordinis, ẽt ſi ipſi ſpecialiter negauerint. & ſeculares affirmauerint non eſſe ab eiſdem fratribus ſolicitatos, dummodo de malitia non conſtiterit.* Hæc ordinatio. Circa quam aduertendum eſt, quod etiam ſupradicti ſunt excommunicati, vt in dictis conſtitutionibus continetur.

Pro ordine aũt prædicatorũ extant duæ conſtitutiones Gregorij XIII. & ſanctiſſimi D.N. Clemẽtis VIII. quorũ tenores ſequũtur. *Gregorius Pap. XIII. ad futuram rei memoriam. Cum nihil magis religioſorum ſtatum perturbet, quàm fauorum, & ſuffragiorum ſecularium nuncupatio, & conquiſitio, quibus ſuperiorum æqua mens, quæ pro meritis ſuorum vnicuiq; ſubditorum tribui debet, peruertatur. Nos malũ hoc ab ordine fratrum prædicatorum, cuius proſperum regimen, & incrementum, ad eccleſiæ ſanctæ vtilitatem, ſinceris exoptamus affectibus, pro noſtra paſtorali ſolicitudine propellere ſummopere cupientes, Dilectis filijs magiſtro generali, ac prouincialibus, & reliquis eiuſdem ordinis prælatis, nunc, & pro tempore exiſtentibus per Apoſtolica ſcripta, et in virtute ſanctæ obediẽtiæ præcipimus, & mandamus, ne ad inſtantiam, & requiſitionem quarumcunq; perſonarum, tum laicarum quàm Eccleſiaſticarum, extra ſupradictum ordinem conſtitutarum etiã Cardinalatus honore, ac quacunq; ſeculari dignitate, et excellentia ẽt Ducali & regali, et imperiali fulgentiũ, cuius dicti ordinis religioſo vllam gratiã concedere, vel pœnas aliquas remittere audiant, ſeu præſumant: quinimo quoſcunq; eiuſdem ordinis fratres & religioſos qui contra decreta ſuarum conſtitutionũ, hac via, & ijs medijs per mẽdicatos fauores & ſuffragia, aliquid ſibi procurauerint, ad alia, & ſimilia & ẽt maiora in eodẽ ordine conſequenda, apoſtolica authoritate, tenore præſentium, inhabilitamus, ac inhabiles perpetuo fore, & eſſe, neque per quoſcunque, niſi per ſedem apoſtolicam, rehabilitari, aut cum ipſis deſuper diſpenſari poſſe, ſicq; per quoſcunque iudices ordinarios, et delegatos, ẽt cauſarum palatij apoſtolici auditores, ac S.R.E. Cardinales ſublata eis, & eorum cuilibet, quauis aliter iudicandi, & interpretandi facultate, authoritate, iudicari, & definiri debere; irritum quoque, & inane quicquid contra præmiſſa aliquibus conceſſum fuerit, aut ſuper ijs a quoquã contigerit attentari authoritate, & tenore prædictis decernimus & declaramus. Non obſtantibus conſtitutionibus, et ordinationibus Apoſtolicis, ac dicti ordinis, ẽt iuramento & confirmatione apoſtolica, vel quauis firmitate alia roboratis, & ſtatutis, & conſuetudinibus, priuilegijs quoque, indultis, & literis Apoſtolicis quomodolibet conceſſis, confirmatis & innouatis (quibus omnibus eorum tenore, ac ſi de verbo ad verbum, inſererentur, præſentibus pro ſufficienter expreſſis habentes, ad earũdem præſentium effectum ſpecialiter, & expreſſe derogamus) cæteriſq; contrarijs quibuſcunq;. Volumus aũt quod præſentium tranſumptis, ẽt impreſſis manu alicuius publici notarij ſubſcriptis, et ſigillo dicti magiſtri generalis obſignatis, eadem vbiq; fides adhibeatur, quæ ipſis originalibus literis adhiberetur, ſi forent exhibitæ, vel oſtenſæ Dat. Romæ apud Sanctum Petrum ſub annulo piſcatoris, die 1. Iunij. M.D. LXXX. Pontificatus noſtri anno nono.*

Clemens Pap. VIII. ad perpetuam rei memoriam.

*RElígioſos viros, ſicut honorum gradus, cum ad eos aſſumũtur, obedienter ſuſcipere, ſuſceptoq; humiliter adminiſtrare oportet ſic ad eos mendicatis ſecularium præſertim perſonarum ſtudijs, aditum ſibi patefacere minimè conuenit. Cum itaq; felic. recorda. Gregorius Papa XIII. prædeceſſor noſter per ſuas in forma breuis literas die 1. Iunij 1580. Pontificatus ſui anno nono datas, Magiſtro generali, ac Prouincialibus, & reliquis ordinis fratrum prædicatorum prælatis tunc, & pro tẽpore exiſtentibus, in virtute ſanctæ obedientiæ mandauerit, ne ad inſtantiam & requiſitionem, quarumcunque perſonarum tam laicarum quam eccleſiaſticarũ, extra ſupra dictum ordinem, conſtitutarum, ẽt Cardinalatus honore, ac quacunq; ſeculari dignitate, et excellentia, ẽt ducali, regali, & imperiali fulgentiũ cuiuis dicti ordinis religioſo vllam gratiam concedere pœnas aliquas remittere auderent. Quin imo quoſcunq; dicti ordinis fratres, & religioſos, qui contra decreta ſuarum conſtitutionum hac via & ijs medijs per conquiſitos fauores & ſuffragia aliquid ſibi procurauerint ad talia & ſimilia, ac ẽt maiora in eodẽ ordine conſequenda, perpetuo inhabiles ẽt declarauerit, prout latius in eiſdem literis continetur. Cũque, vt accepimus, à nonnullis ambigatur, an ſub gratiarum vocabulo gradus, honores dignitates officia, & munia ordinis præfati comprehendantur. Nos ordinis prædicti quieti, ac religioſorũ illius ſaluti opportunius conſulere, aliaſque in præmiſſis prouidere volentes, ac literarum præfatarum, necnon decreti capituli generalis eiuſdem ordinis in executionem earundem literarum facti, quod incipit. Quamobrẽ ſingulos noſtri ordinis prælatos admonemus, veriores ac certos tenores præſentibus pro expreſſis, ac ad verbum inſertis habentes, motu proprio, ex certaque noſtra ſcientia ac de Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine, literas, ac decretum huiuſmodi, ac in eis contenta quæcunque, Apoſtolica authoritate tenore præſentium perpetuo confirmamus, & approbamus, ac illis perpetuæ & inuiolabilis firmitatis robur adijcimus, omneſque & ſingulos tam iuris quàm facti, & alios defectus ſi in eis interuenerint, ſupplemus. Et nihilominus præfatam Gregorij, de gratijs, vt præfertur per vendicatos fauores minimè concedendis, prohibitionem ad quoſcunq; gradus, honores, dignitates officia administrationes, functiones, prælaturas eiuſdem ordinis, perpetuo extendimus, & extendi debere decernimus. Et propterea dilectis magiſtro generali prouincialibus & alijs prælatis ac ſuperioribus eiuſdẽ ordinis, ne poſt hac aliquod præmiſſorũ cuiquam ad inſtantia ſeu requiſitionem, vel contemplationem perſonarum ſuperius expreſſarum quarumcunque quouis modo concedere. Religioſis verò ac fratribus eiuſdem ordinis quibuſcunque, non ſolùm in præmiſſis omnibus ſæcularium fauorem minimè procurare ſed nec etiam ſponte oblatũ, aut ab eis minimè procuratum recipere, & ſimiliter ne ad hunc effectum munera aliqua ſæcularibus impendere vel exhibere audeant, vel præſumant, authoritate Apoſtolica tenore præſentium, in virtute ſanctæ obediẽtiæ, ac ſub eiſdem pœnis, in dictis Gregorij literis cõtentis, præcipimus & expreſsè interdicimus, & prohibemus eiſdem authoritate, et tenore ſtatuentes, quod om-*

D.Hieronymi inuenio, quod Inno. VIII. anno Do. milleſimo, quadringenteſimo, octogeſimo, Pontifi. ſui anno quinto, nonis Iunii, ad inſtantiam admodum reuerendi Patris Gundiſalui de Toros, tunc prioris generalis ordinis, ſuas literas Apoſtolicas expediuit, & ordinauit, *quod de cætero perpetuis futuris tẽporibus occurrente vacatione prioratus quorũlibet monaſteriorũ ordinis vbilibet exiſtentium nullus cuiuſcunque ſtatus gradus, ordinis, vel cõditionis exiſtat, & quacunque dignitate Eccleſiaſtica, vel mundana præfulgeat (illis, ad quos electio prioris generalis, & aliorũ priorũ pertineret, contigerit duntaxat exceptis) de electionibus prioris, & priorum monaſteriorum eorundem pro tẽpore vacantiũ ſe intromittere, & vt magis vnus quàm alius eligatur in priorẽ ordinis, vel cuiuſcunque monaſterij vacantis directè, vel indirectè, publicè, vel occultè operari, vel perſuadere, vel aliàs fauere ſeu inter Electores zizaniã & diſcordiã ſeminare, & illos ad illã inducere, aut hortari præſumat, ſub excõmunicationis latæ ſẽtẽtiæ pœna, quã ipſo facto incurrãt, & præter illã, ſi Eccleſiaſtici fuerint etiã beneficiorũ Eccleſiaſticorũ, quæ tũc obtinet, cum Cura, vel ſine Cura, qualiacũmque forẽt, priuationis & inhabilitationis ad illa, & alia in poſterũ obtinẽda, ita authoritate Apoſtolica ſtabiliuit, & ordinauit, ut ſtatutũ, & ordinationẽ huiuſmodi perpetuo ſeruari mãdauit.* Ita refertur in cõpendio a priuilegiorum dicti Ordinis. In quo etiam refertur, quod idem Innocẽtius anno Domini milleſimo, quadringenteſimo, nonageſimo ſecundo, Pontificatus ſui anno octauo Sexto Kalendas Aprilis, hoc indultum declarauit, quod fratres dicti Ordinis etiam non electores ſuper electionibus pro tempore faciendis aliquam diligentiam adhibentes, ſententiam prædicti indulti non incurrant, nec literæ prædictæ ipſos fratres, ſed extraneos duntaxat, quoad hoc, comprehendant; & quod extranei, qui prædictas pœnas incurrerint, ab eiſdem cenſuris, & pœnis, ab alio, quã à Romano Pontifice, vel Priori Generali ordinis, abſolui nequeant, præterquam in mortis articulo, contrariis quibuſcumque non obſtantibus.

*a Habet in comp. D. Hiero. ita electus Prior. §. & 4.*

# QVAESTIO LVII.

## De eleemoſyna, in octo articulos diuiſa.

*Circa quam quæſtionem octo quæruntur.*

1 *VTrum monaſteria ad eleemoſynas largiendas teneantur.*

2 *Vtrum aliquando religioſus particularis poſſit dare eleemoſynam.*

3 *Vtrum religioſus magis teneatur ſubuenire patri ſuo naturali neceſſitatem patienti, & requirenti, quam obedire prælato ſuo contrarium imperanti.*

4 *Vtrum religioſus teneatur obedire prælato præcipiẽti, ne parentibus egentibus ſuccurat, etiam ſecundum modum ſuæ profeſſionis.*

5 *Vtrum commendatarij ordinum militiarum teneantur de reditibus commendatarum eleemoſynam præſtare.*

6 *Vtrum fratres Minores conuentuales poſſint impedire obſeruantibus ne eleemoſynas petant.*

7 *Vtrum Concilium Tridentinum abolens quæſtores eleemoſynarum, comprehendat mendicantes religioſos, pro ſuorum conuentuum ſuſtentatione eleemoſynas quæſtuantes.*

8 *Vtrum Curati poſſint impedire, ne in Eccleſiis fratrum a fidelibus fratribus aliquid offeratur.*

Quæſt. ſeq. tom. 2.

## ARTICVLVS I.

*Vtrum Monaſteria ad eleemoſynas largiendas teneantur.*

REſpondeo dicendo, Monaſteria præcepto eleemoſynarum eſſe obnoxia: nam & religionis ſcopus eſt charitas in Deum, & proximum. Hoc autem eleemoſynarum præceptum docetur à D. Thoma b ex quo Soto c ſtatuit concluſionem, Epiſcopos arctiſſimè teneri, atque perſtringi eleemoſynarum præcepto, & quod de Epiſcopis dixerat, id etiam ſuo gradu intelligendum eſſe ait de Monaſteriis religioſorum, in quibus prouentus redundant. Quæ autem ratio tenenda ſit in erogando eleemoſynas in pauperes à religioſis paupertatẽ profeſſis, ſapiẽter docuit D. Baſilius d Magnus in regulis breuioribus dicens, Eos, qui aliunde ad nos accedunt, ac mendicantes aliquid petunt, quomodo dimittemus? & nunquid arbitratu ſuo quiſque panem, aut aliud quiduis illis debet tribuere? an verò vnicuipiam munus hoc conueniat delegari? Reſpondet, cum Dominus affirmans dixerit apud Matthæũ e, non eſſe bonum ſumere panem filiorum, & mittere canibus, & tamen illud etiam approbauerit, nam & catuli edunt de micis, quæ cadunt de menſa Dominorum ſuorum, cui diſpenſandi munus aſſignatum eſt, is illud diligenti habita animaduerſione exequi debet; qui verò præter illius ſententiam aliquid facit, is tanquam euerſor diſciplinæ acriter obiurgandus eſt, idque eo vſque quod tueri ſuum locum diſcat, cum Apoſtolus f dixerit, vnuſquiſq; in quo vocatus eſt, fratres, in hoc permaneat apud Deum. Rurſus idem Baſilius g eandem rem magis enucleans perſtrinxit, quærens, nunquid ex cõſenſius quoque indigentibus impertiendum ſit de iis, ex communi pœnis diſtribui inter fratres debeant? Reſpondet, *cum apud Matthæum h Dominus dixerit, nõ ſum miſſus niſi ad oues, quæ perierunt domus Iſrael, & non eſt bonum ſumere panem filiorum, & mittere catellis, nequaquam neceſſe eſt ea, quæ in eorum vſus attributa ſunt, qui conſecrati ſunt, Deo, temerè ita in quouis impendi, ſi verbis fieri poſſit quod à muliere, quæ de fide laudatur, dictum eſt, videlicet etiam Domine, nam & catuli edunt de micis quæ cadunt, de Menſa Dominorum ſuorum, oppoſitum ſit in arbitrio diſpenſatoris adhibita eorum ſententia qui ſecundum ipſum in familia cæteris præſtantiores, vt ex eo, quod abundat, Sol oritur ſuper bonos, & malos.* Hæc Baſilius.

*b D. Th. 2. 2. q. 32. ar. 5.*
*c Soto lib. 10. de iuſt. q. 4. ar. 4*
*d Baſil. breg. reu. interrog. 100.*
*e Matth. 15.*
*f 1. Ad Cor. c. 7.*
*g Baſi. ubi ſu. interrog. 302.*
*h Matth. 15.*

## ARTICVLVS II.

*Vtrum aliquando Religioſus particularis poſſit dare eleemoſynam.*

REſpondeo dicendo, quod quando Monachi de licentia ſuorum ſuperiorum peregrinantur, vel ſunt in ſcholis longè à Monaſterio, poſſunt facere eleemoſynas, quas alii honeſti peregrini, & ſcholares communiter faciunt, vt argumẽto aliquorum iurium i tradit Syluefter. Secundò poſſunt facere eleemoſynam etiam contra ſuorum ſuperiorũ prohibitionem in extrema neceſſitate: cum tũc omnia ſint communia, immo teneotur eam facere, vt tenet Richardus K; immo & in neceſſitate magna, quando ad ſuperiorem recurſus haberi non poteſt,

*i Syl. v. eleemoſy. num. 7.*
*K Rich. in d. 15 gl. in c. nõ dicatis 12. q. 5.*

*a Panor. in c. ſi quis de fur tis gl. in d. cu. non dicatis.*
*b Tho. 2. 2. q. 32. ar. 8. & 2*

vt tenet Panormitanus *a*, & quædam Gloſſa: & ratio eſt, quia hic adeſt præſumpta ſuperiorum voluntas, & generaliter poteſt quicumque religioſus de voluntate expreſſa, vel præſumpta, quia habet adminiſtrationem à ſuperioribus commiſſam, facere eleemoſynas, quod tenet D. Thomas *b*, dicens *Regulares. ſi habent diſpenſationem à Prælato commiſſam poſſunt eleemoſynam facere de rebus Monaſterij, prout ſibi ipſis eſt commiſſum, ſi verò non habent diſpenſationem, quia nihil proprium habent, tunc non poſſunt facere eleemoſynam ſine licentia Abbatis, vel expreſsè habita, vel probabiliter præſumpta*. Hæc D. Thomas.

*c Nau. in d. c. non dicatis n. 8. & 9.*

Ex quo infert Nauarrus *c* primò, quod etiam habens officium Sacriſtæ, & Camerarij, Cantoris, Organiſtæ, vel aliud ſimile, cui non eſt facultas diſpẽſandi, non poteſt quidquam de bonis Monaſterij ſibi accipere, & eleemoſynam dare, quia tale officiũ non importat neceſſitatem impendendi per prædicta, quod videtur fallere, cum ei aſſignatur ſalariũ, quò rem diligentius agat, quia tunc tacitè ei videtur dari licentia in ſuos, vel in pios vſus diſpendendi, cum alioquin fruſtra ei daretur, quod in dubio non eſt præſumendum: ſin autem non daretur ſalarium, nihil poſſet accipere de cõmuni, quia omnis opera regularis eſt debita Monaſterio, cui ſe cum ſuis omnibus per profeſsionem dedit, vt probant Iura. *d*

*d Cap. in præſentia de probationibus. & c. non. ingreſſi. Cod. de ſacroſan. Eccleſ.*
*e Tri. ſeſſ. 25. de reg. c. 2.*

Sed dubitatur, vtrum hodie poſt Concilium Tridentinum *e* ſit licitum Prælatis talem adminiſtrationem committere ad impendendum? & reſpondetur, quod ſic, quia illud nihil aliud eſt, quàm conſtitutio quædam procuratores ad adminiſtrandum cum obligatione reddendi iuſtam rationem de percepto, & impenſo, quod non intendit prohibere Concilium, tum quia Capitula, & Conuentus, qui ſuis impenſis colunt vineas, & agros, ſeminando in illis non poſſent ſatis fideliter, & faciliter id facere, ſi non haberent laicos Conuerſos in id ſufficiẽtes, niſi mittendo ad illa fratres aliquos, induſtrios, & fideles, qui eorum nomine regerent impendendo, & recipiendo neceſſaria, & vtilia, quamuis melius eſſet, ſi pari, vel quaſi pari cura impenſa, & fidelitate per aliquem ſæcularem id facerent.

Ex ſupradictis infertur ſecundo, quod religioſus ſimplex, faciens eleemoſynam de rebus communitatis, ſine licentia expreſſa, vel præſumpta ſui Prælati, peccat mortaliter, & recipiens eleemoſynam eam tenetur reſtituere, cum ſit facta de re aliena inuito domino. Dixi (expreſſa, vel præſumpta) præſumpta autem inuenietur licentia, quando alij religioſi ſimplices faciunt aliquas eleemoſynas paruas ſcientibus ſuis Prælatis, & non contradicentibus, & conſuetudine eſt receptum, nam mulier ſine authoritate viri non poteſt eleemoſynam facere, at in regione, vbi receptum eſt vxores eleemoſynam panis, & vini facere, non arguũtur de peccato, ſi eas ſine authoritate viri largiantur, iuxta ea, quæ poſt Antoninum, & alios tradit Nauarrus. *f* Quod adeo verum eſt, vt etiam ſi prælatus dicat regularibus, ne eleemoſinas largiantur, non tamen per hoc ipſis præcipere videtur, ne eleemoſynas moderatas, & conſuetas conferant: at ſi expreſsè has etiã prohibeat Prælatus, tenetur ſubditus cũ humilitate obedire. Aduertant tamen Regulares, quod in largiendis eleemoſynis conſuetis non debent ſcrupulis ſtimulari, vbi enim charitas viget, non poteſt eſſe in hoc peccatum mortale *& charitas*, vt dicit diuina Scriptura, *operit multitudinem peccatorum, & non agit perperam*, vt ait D. Paulus. *g*

*f Na. in man. c. 17. n. 53.*
*g Pau. 1. ad Corin. c. 13.*

## ARTICVLVS III.

*Vtrum religioſus magis teneatur ſubuenire patri naturali neceſſitatem patienti a. & requirenti, quàm obedire Prælato ſuo contrarium imperanti.*

Reſpondeo dicendo, quod hæc quæſtio habet veritatem inter Doctores, Richardus enim tenet, quod religioſi magis tenentur patri naturali, quàm Prælato in his, quæ pertinent ad neceſſitatẽ illius præcepti de honorandis parẽtibus, & ſic tenẽtur de iure naturali, & diuino hoc præceptum adimplere, à quo nulla profeſsio abſoluit, quia conſilia obſeruantur, vt perfectius præcepta impleantur, hoc idem tenet Henricus de Gandauo *b*, ſcilicet quod tenetur ad neceſſitatem vitæ parentum, cum præceptum de honorandis parentibus ſit de per ſe, at obligatio voti religionis eſt de per accidens, & quod eſt de per ſe, non poteſt diſſolui per illud, quod eſt de per accidẽs, in alijs autem, in quibus non obligantur ex dicto præcepto, dicit, quod magis tenentur Patri ſpirituali obedire, quàm carnali. Alexander verò ait, quod ea, quæ poteſt religioſus facere ſine detrimento regularis ordinis, ſolummodo tenetur patri exhibere, ſcilicet orare, conſulere, honorare, ad alia autem, ſicut eſt ſubuenire eius neceſſitatibus, cũ nihil habeat, nõ tenetur, & ſic videtur tenere, quod potius Prælato ſit obediendum. At Petrus Lenauderius *i* tenet, prout (inquit) colligitur ex Nicolao de Lira *K* ſuper Matthæum, quod aut pater erat in tali neceſsitate, antequam filius religionem ingrederetur, & ſic dicit, quod magis tenetur patri in tali neceſsitate ſubuenire, quã Prælato præcipienti contrarium; & ratio eſt, quia actio ex contractu, vel quaſi contractu cõtra aliquem competens non extinguitur per religionis ingreſſum, aut ſi extinguitur, (vt volunt quidam Doctores, quia monachus pro mortuo habetur.) tamen ſecũdum eos ex edicto de capitis diminutione reſtituitur, iuxta tradita in Iure *l*, vnde dicunt Doctores, quod poſt ingreſſum religionis poterit ex actione, vel obligatione, qua prius tenebatur conueniri, ſed per Abbatem, vel Syndicum reſpondebit, vt in Iure *m* probatur, & notant Doctores, ergo multò fortiùs ex obligatione præcepti Diuini. Et confirmatur, nam etiam de Iure *n* poſitiuo tantùm, tenetur filius patri, quod pater poteſt eum vendere pro neceſsitate famis, tenetur etiam ad alimenta, etiam ſi pater ſit relegatus propter inceſtas nuptias, vt in alio Iure *o* poſitiuo continetur, ergo non debet priuari iure ſuo ſine cauſa, argumento aliquorum Iurium *p*: imo videtur, quod ſi ex ingreſſu ſit inhabilis ad ſubueniendum patri, quod Monaſterium tenetur, quia ſecundum aliquos Monaſterium eſt loco hæredis, & filij ingrediẽtis, & lex *q* dicit, quod hæredes licet extranei, tenentur præſtare alimenta. Quorum opinio quãtum ad hoc mihi omnino non placet, cum Monaſterium abſolutè non ſuccedat loco filij, vt nos alibi cum doctiſsimo Emanuele Acoſta annotauimus. Aut pater non erat in tali neceſsitate, quod filius ei teneatur ſubuenire, ſed poſt ingreſſum in eã deuenit, quo caſu non poterit ei ſubuenire contradicẽte imperio Prælati; quia iam eſt ei obligatus per votum, & ſic Deo, & ſic maiori vinculo ligatur à Prælato, quàm patri, quia præceptum de obſeruantia voti eſt de prima tabula, præceptum verò de vero

*b Henr. quol. 6. q. 28*
*i Lenauderius de priuil. Doctorum 4. p. q. 60. n. 91.*
*K Lyra ſuper Matth.*
*l L. tutela §. iniurtuum. ff. dec. dim. in Auth. cabſa quæ cum monach. C. de Epiſ. & Cleri. Authen. de ſanct. Epiſ. §. prouideto.*
*n L. 2. Cod. de patre qui filiũ*
*o L. ſilia C. de patria poteſtate Authen. de inceſtis, & ne phandis nuptijs.*
*p c. ſatis peruerſũ 56. diſt. c. vl. 19. q. vl.*
*q L. ſi quis à liberis & ſic rsſcriptũ. ff. de lib. agnoſcendis.*

honore

honore parentum eſt de ſecunda tabula. Item primum eſt negatiuum, ſecũdum verò affirmatiuum, ergo magis aſtringit. Præterea Deo ſemel dicata non poſſunt contra voluntatem ipſius vſurpari: prçterea religioſus abdicauit ſe, & ſua, & ſuum propriũ velle, ergo non aſtringitur, niſi ei, in cuius manu ſuum velle collocauit, quia inanis eſt actio, quam excludit inopia creditoris, vt dicitur in Iure. *a*

*a L. nam is. ff. de dolo.*

Neque obſtat, quod præceptum Diuinum erat ante ingreſſum, quia licèt eſſet, non tamen erat obligatio, cum enim ſit præceptum affirmatiuum, non obligat, niſi pro loco, & tempore; & ideo cum non eſſet tunc obligatus, nó poterit teneri poſtea, iuxta quandam Iuris regulam *b* exemplo hoc declaratur, ſicut ſi filius diſpenſaſſet bona pauperibus, patre nó indigente, non poterit repetere, ſi pater poſtea ad neceſſitatem veniret. Ad ea autem, quæ poteſt exhibere licentia prælati obtenta, aduertat ea ſibi permiſſa ſine detrimento regularis obſeruantiæ, quam promiſit, & hanc opinionem tenet Nauarrus *c* in eius confirmationem Pariſienſes allegando; at mihi ſemper viſum fuit durum filium obligari ad relinquendam obedientiam debitam Prælato ex eo ſolùm, quod reliquit parentes in neceſſitate oppreſſos, ſi neceſſitas non erat extrema, & hoc videtur de mente D. Thomæ, & grauium Doctorum; concedo enim, quod religioſus remanet obligatus ad ſuos parentes ſuſtentandos, & quod peccauit ad religionem confugiens, relinquendo eos in neceſſitate poſitos: attamen ſuppoſito quod in ea profeſſionem emiſit, & ipſi religioni ſemetipſum obligauit, non debemus ipſum aſtringere ad deſerendum modum ſuæ profeſſionis ad neceſſitates parentum ſubleuãdas, dicitur enim in quadam Iuris *d* Ciuilis lege, quod ille, qui debet centum duobus, antiquiori creditori prius ſoluere tenetur: at ſi antiquiori prætermiſſo nouiori ſoluit, licet peccauerit ſoluendo, non competit antiquiori rei vendicatio. Eodem modo videtur in noſtro caſu Theologizãdum, quod ille, qui habebat parentes neceſſitate oppreſſos, licèt male fecerit religionem profitendo parentes ipſos in ea neceſſitate relinquendo: at nullo iure parentibus debitum ſoluere tenetur, cũ ſe ipſum, & ſua, voto ſolenni religioni tradiderit. Dixi (ſi eorum neceſſitas non erat, nec eſt extrema) ſi enim neceſsitas extrema eſt, obligatur filius religioſus ſuccurrere parentibus in ea exiſtentibus omnibus modis poſſibilibus, etiam ſi obedientiam ſui Prælati deſerat, dummodo eã prius humiliter, vt decet, petat, prout tenent Caietanus, *e* Nauarrus, Corduba, & Medina; ſicut enim in extrema neceſſitate legum obligatio ceſſat: ita obedientiæ quoque præceptum ceſſare neceſſe eſt. Verum eſt tamen, quod tenetur filius religioſus facere omnia poſſibilia, vt cum ſui ſtatus conſeruatione parentum neceſſitatibus ſuccurrat, quod articulo ſequenti magis explicabitur.

*b c. factum eſt legitimè de reg. iur. lib. 6.*

*c Na. in man. ca. 14. nu. 14.*

*d L. quoties. C. de rei vendicat.*

*e Caie. 2. 2. q. 101. ar. 4. Na. ca. 14. nu. 14. Cord. ſup. reg. beati Frãciſ. c. 2. q. 6. Med. in ſum. lib. 1. c. 14. §. 14.*

licitè recipiendo: at Prælatus licentiam ad id faciendum minimè vult conferre, vtrum in hoc caſu Prælato obedire teneatur? Corduba *f* ſequẽs Adrianum opinatur, quod nó obligatur religioſus in hoc caſu Prælato ſuo obedire, & quod petita licentia, & non obtenta poteſt à Clauſtro egredi, nec propterea vt Apoſtata eſt iudicãdus, dummodo egreſſus à Monaſterio nihil contra ſui ſtatus obſeruantiam petendo eleemoſynam efficiat, fundamentum autem ſatis peregrinæ huius opinionis eſt, quia nó tenetur religioſus obedire in ijs, quæ contra ius militant diuinum, quod præcipit filium patri ſuccurrere, nihil contra ſuum ſtatum agendo.

*f Cord. ſuper reg. D. Frãci. c. 2. q. 9. Adr. q. 1. art. 3. in reſpõſio ad 7.*

Sed hæc opinio vltra quod eſt periculoſa, & multis ſcandalis plena, cum aliqui in obedientia parum radicati, in ea opinione fundati, poſſint præcipitio ſe collidere, videtur omnino à veritatis tramite aberrare, non enim poteſt, neque tenetur ſubditus ſuccurrere parentibus, etiam maximè egentibus, niſi obſeruantiam ſui ſtatus præ oculis habens, vt tenet Diuus Thomas *g* communiter receptus, religioſus enim pro mortuo reputatur, qui non habet velle, & inter obſeruantias regulares præcipuum locum obtinet obedientiæ præceptum, & Clauſuræ Monaſticæ rigor, contra quæ, vt patet ex dictis in articulo ſuperiori, minimè poteſt ſuis parentibus ſubuenire, neque, obediendo in hoc Prælato, cõtra legem Diuinam aliquid molitur, lex enim Diuina de ſuccurrendo parentibus, neminem obligat, niſi ſecundum ſui ſtatus metas, multum enim differt præceptum de ſubueniendis parentibus egentibus à præcepto de honore debito illis impendendo, & à præcepto obligante ad orandum pro ipſis, contra hæc enim duo poſtrema præcepta non poteſt Prælatus aliquid filio præcipere faciendum; alioquin quid intrinſecè malum eius cõtineret præceptum, cui obedire ſubditus minimè tenetur; contra tamẽ primum præceptum poteſt aliquid Prælatus mandare, prohibendo ſubito egreſſum à Clauſtro, & ne eleemoſynam pro parentum neceſſitatibus petat, hoc enim non eſt euidenter malum, imo ſæpius ad conſeruationem religionis ſpectat, cum ex talibus egreſſibus, & eleemoſynæ petitione maxima ſæpe occaſio diſtractionis fratribus oriatur ita, vt ſæpe titulo charitatis relaxatio, & tranſgreſſio regulæ introducatur. Quare tenetur ſubditus magis in hoc caſu obedire, quam ſuorum parentum neceſſitatibus ſubuenire, & hanc opinionem tenet euidenter D. Thomas *h*, quem Medina *i* in ſua inſtructione amplectitur.

*g D. Th. 2. 2. q. 101. art. 4. & ibi Caiet.*

*h Th. d. ar. 4. Med. li. inſtr. c. 14 & §. 14*

*i Infra hoc tomo 3.*

Ex quibus reſoluitur quędam quæſtio, vtrum ſcilicet Prælati poſſint ad religionem recipere eos, qui parentes relinquunt neceſſitate oppreſſos, de qua infra erit nobis ſermo: nolo enim materias confundere aliena ab eis ipſis inculcando, vt clariùs difficultates reſoluantur.

## ARTICVLVS IV.

*Vtrum religioſus teneatur obedire Prælato præcipienti, ne parentibus egentibus ſuccurrat, etiam ſecundum modum ſuæ profeſſionis.*

RESpondeo dicendo, quod titulus quæſtionis petit, vtrum religioſus habens ſuos parentes penuria oppreſſos, & ſcit eis poſſe ſuccurrere extra Clauſtra egrediens eleemoſynam petendo, aut aliquid ratione prædicationis, aut alterius miniſterij



## ARTICVLVS V.

*Vtrum commendatarij ordinum militiarum teneantur de reditibus commendatarum eleemoſynam præſtare.*

RESpondeo dicendo, quod doctiſſimus Dominus Martinus de Ayala, in quodam compẽdio *K* ordinis Militaris D. Iacobi, quod in ſermone Hiſpano pro dicto ordine edidit, in hæc verba prorũpit dicẽs. *Ay otra coſa en que ay mucho deſcuydo en*

*K In comp. fo. 8.*

*muchos commendadores deſta orden, que tienen encomiendas gruessas, que es no tener cuenta como gaſtan los bienes dellas ſiendo como ſon bienes de decima, y algunos de primicias, y por el conſiguiente bienes Eccleſiaſticos que no ſe puede eſto negar, porque aunque el Papa iuſtamente hizo gracia deſtos diezmos por la defenſiõ de la fe de la Igleſia y pueblos donde ſon Comẽdadores, no por eſſo dexan de ſer bienes en alguna manera Eccleſiaſticos, ne les quito las obligaciones, que a los tales bienes eſtan annexas, y eſtan anſi obligados principalmente no ſe obligando en pelear contra los infieles, a repartir deſtos bienes con los pobres, y en quanta quantidad ſean obligados a dar, ſu regla lo diſpone. De manera que ay obligacion de gaſtarlos contiento, no en reſtos de dados, y naypes ni otras vanidades, como algunos la hazen y por la miſma razon no auiendo guarra eſtan obligados en alguna manera a ſocorrer las neceſſidades de las Igleſias, y de los miniſtros della, y ſus encomiendas no teniendo las Igleſias fabrica, ni los miniſtros renta con que ſe paſſen por otra via, pues los tales bienes que tienen ſon de diezmos, y rentas ſacados de las Igleſias para ellos.* Hæc ſunt verba Doctiſſimi Domini Martini de Ayala, qui alijs rationibus hanc perſuadere nititur veritatem, & eãdem obligationem contrahunt Commendatarij Alcantaræ, Calatrauæ, & Diui Ioannis, prout tradit doctiſſimus Nauarrus *a* in multis ſuæ doctrinæ locis dicens, negari non poſſe, eos emiſiſſe votum ſolenne paupertatis, cui conſequens eſt, non poſſe illos impendere ſua, niſi in ea, in quæ impendere debent ſecundum regulam, quam profeſſi ſunt, ſicut neque Abbates, neque Priores, neq; alij Prælati expreſsè, vel tacitè profeſſi regularem Ordinem, poſſunt abſque peccato Monaſteriorum ſuorum bona, & reditus impendere in alios vſus, quàm in illos, in quos regula, quã profeſſi ſunt, iubet impẽdi, vel in alios pios, in quos prælati iuſtè, ac rationabiliter præcipiunt impendi, vt vigilantiſſimè Ioannes *b* Maior definit.

*a Na. in Apolog. de redditibus Eccl. q. 1. monito, 38. & monito 55. & 58.*

*b Maior in 4. d. 38. q. 2. col. 3. & 4.*

## ARTICVLVS VI.

### *Vtrum fratres Minores Conuentuales poſſint impedire Obſeruantibus, ne eleemoſynas petant.*

RESpondeo dicendo, quod Iulius Secundus informatus, quod in aliquibus partibus fratres Minores Conuentuales, & alij Mendicantes inferebant grauamina circa petitionem eleemoſynarum fratribus Minoribus obſeruantiæ, *conceſſit huiuſmodi fratribus Minoribus obſeruantiæ, vt eleemoſynas d temporibus & locis conſuetis petere, & recipere, iuxta quod eiſdem ex regula, & conſtitutionibus Apoſtolicis permittitur prædictorum Conuentualium, & aliorum Mendicantium fratrum aduentu & præuentu minimè expectatis libere, & licitè valeant. Ac Conuentualibus prædictis, & alijs Mendicantibus fratribus, ſub pœna excommunicationis ipſo facto incurrenda præcepit, ne præfatos obſeruantiæ fratres, per ſe, vel alium ſeu alios directè, vel indirectè, publice vel occultè circa prædicta impedire ſeu moleſtare præſumant.* Ita habetur in ordinis c ſupplemente.

*c Supp. fo. 14. conceſ. 51.*

## ARTICVLVS VII.

### *Vtrum Concilium Tridentinum, abolẽs Quæſtores eleemoſynarum, comprehendat Mendicantes religioſos, pro ſuorum conuentuum ſuſtentatione eleemoſynas quæritantes.*

RESpondeo dicendo, quod licet Cõcilium *d* Tridentinum generaliter loquatur, per aliam tamen legem eſt limitandũ, argumento doctrinæ communiſdam *e* gloſſæ cõmuniter receptæ, & in caſu propoſito Bullæ Summorum Pontificum, præſertim Pij IV. factæ ante publicationẽ Concilij, & aliæ factæ poſt publicationem eiuſdẽ, excipiunt à diſpoſitione dicti Decreti Concilij Tridentini quærentes eleemoſynas pro religioſis, & infirmis S. Antonij, & ita ſecundum eas Bullas debet dictũ limitari, & ita probat Nauarrus *f* multas inueniri rationes, propter quas religioſi, Mendicãtes præcipuè, à dicta generalitate Concilij excipiantur; quarũ omnium præcipua eſt, quod lex naturalis, & diuina nõ ſolùm permittit, vt egẽtes, & qui nõ poſſunt aliter quærere victũ, quærant ipſum mendicando oſtiatim per ſe ipſos, ſed etiam vt quærãt per alios pios ad id ſubſtitutos, vt vſus totius populi Chriſtiani nos docet, quatenus multi pauperibus ægrotãtibus in ſuis priuatis domibus, & multi profanis, quibus pudor eſt mẽdicare, de quibus apud Sacros Canones *g* & multi pro monialibus, & alijs perſonis in carceribus, & alijs locis incluſis, & multi pro varij generis hoſpitalibus, paſſim oſtiatim publicè, & priuatim mẽdicãt, à qua legis naturalis, & diuinæ permiſſione nõ poſſunt religioſi excludi, cũ propter Deũ pauperes ſint effecti, & ſi nõ poſſent mẽdicare, prohibitione Eccleſiaſtica, eſſet cõtradictio in adiecto, videlicet quòd ſint mẽdicantes ab Eccleſia ſic vocati, & quod non poſſint mẽdicare, quod præcipuè in fratribus Minoribus Regularis obſeruantiæ locum habet, cum ſecũdum Sacros *h* Canones, & determinationem Concilij Tridentini nihil poſſint habere, neque in communi, neque in particulari. Ad Concilij autem Decretum in contrarium adductũ, reſpondetur ipſum fuiſſe editum pro declaratione antiquorum Canonum. *i* Ex quibus colligitur rationem, quæ illud Decretum Concilij limitat, procedere ſolùm in quæſtoribus, qui quærunt eleemoſynas prædicãdo, vel publicando indulgentias cõceſſas eis, qui manus adiutrices pijs locis porrexerint, quorũ ipſi ſunt Quæſtores; & pro quibus petunt; & hoc probatur ex titulo, & rubrica, ſub quib. dicti ſacri Canones collocantur, ponũtur enim ſub titulo de pœnitentijs, & remiſſionibus, & in capitulis, quæ tractant de indulgentijs, & de vſu, vel abuſu Quæſtorũ in eis prædicãdis. Colligitur etiã ex fine prædicti Decreti Cõcilij Tridẽtini, quatenus prohibet publicari Indulgentias per Quæſtores, & permittit earum publicationem per deputatos in id ab Ordinarijs. Ita explicat doctiſſimus Nauarrus. *K* Ex quibus colligitur priuilegia Mendicantium, ne ipſi prohibeãtur eleemoſynas petere, non eſſe per Concilium Tridentinum abrogata, inter quæ priuilegia quoddam Sixti Quarti in medium adducam, *quia Pontifex intelligens, quod locorum ordinarij, eorumque officiales ſeu Vicarij, & Curati, ne ipſi fideles fratribus Minoribus, & Prædicatoribus eleemoſynas erogare præſumerent, ſuadebant atque etiam ſub cenſuris inhibebant, & arrogãter excommunicatos fore prædicabant ſeu prædicare faciebant, aut pronunciare præſumebant, mandauit prædictis ordinarijs, ac reliquis perſonis ſupra nominatis, & alijs quibuſcumque perſonis, vt ab huiuſmodi perſuaſionibus, inhibitionibus & mandatis, de cætero prorſus, & omnino abſtineant. Ac decreuit inhibitiones ipſas & mandata nullius exiſtere firmitatis, & illis cõtrauenientes cenſuris huiuſmodi minimè ligari: voluit tamẽ, quod ſi perſuadentes, & inhibentes præfato mandato huiuſmodi obtẽperare nõ curauerint, niſi eos pœnituerit, & perſuaſiones & inhibitiones reuocauerint, intra triduũ poſtquã deſuper requiſiti fuerint, eo ipſo ipſi ordinarij interdictũ ingreſſus Eccleſiæ, ac ſuſpenſionẽ à regimine, & adminiſtratione ſuarũ Eccleſiarũ, alij verò inferiores excommunicationis ſententiam incurrãt.*

*d Triden. ſeſ. 21. c. 9.*

*e Glo. in lege de pretio. ff. de publica in rem actione.*

*f Na. l. 3. conſ. tit. de regula conſ. 79. n. 3.*

*g c. ex probanda, & c. conſecranda 86. diſt.*

*h Ca. exiij. §. Porro & §. ad hæc de verb. ſig. li. 6. Conc. Tri. ſeſ. 15. de reg. c. 1.*

*i c. cum ex eo de pœn. & remiſ. Cle. abuſionibus vadẽ cit.*

*K Na. vbi ſu. num. 6.*

Ita

Ita habetur in libro Monumenta *a* ordinum,& Sixtus IIII.in alio priuilegio dato pro Carmelitis ait, *quod prohibentes ipſis fieri eleemoſinas, ſint ipſo facto excommunicati,& quod contra tales poſſunt Rectores ordinũ Mendicãtium,& Auditor Cameræ Apoſtolicæ, ac Inquiſitores hæreticæ prauitatis ſicut contra hæreticos procedere*. Ita habetur in libro monumẽta Ordinũ, *b* quod ipsũ conceſſit idem Sixtus IIII. fratrib. Auguſtinienſibus, niſi quod Inquiſitores ſolũ poſſunt procedere contra tales, vt habetur in eodem libro *c*. Et Leo X. conceſsit quod contra inobediẽtes poſſint procedere Eccleſiarum Prælati vſque ad inuocationem brachij ſecularis, prout habetur in ſupplemento *d*.

*a In 1. impr. col. 65. & in 2. fol. 149. con ceſ. 361.*
*b In 1. impr. fol. 99. & in 2. fol. 183. cõceſ. 448.*
*c In 2. impre. fo. 183. cõceſ. 448.*
*d Supp. fo. 347 conceſ. 142.*

## ARTICVLVS VIII.

*Vtrum curati poſſint impedire, ne in Eccleſiis fratrum à fidelibus fratribus aliquid offeratur.*

RESpondeo dicendo, quod Bonifacius IX. conceſſit fratribus Prædicatorib. id ipſum, quòd conceſſum eſt à ſuis prædeceſſoribus circa eleemoſynas petendas,& inſuper prohibuit, *omnibus vtriuſque ſexus aſſerere, ipſos religioſos non eſſe in ſtatu perfectionis,& non eſſe licitum ipſis de eleemoſynis viuere, quodque quæſtuantes nomine ipſorum falsò, tanquam falſarij capiantur ab Ordinarijs, & condemnãtur. Et ſimiliter prohibuit, quod nullus illis prohibeat in ſuis Eccleſiis celebrare, & oblationes in Miſſis, vel alijs ad altare ipſorum prouenientes recipere & conuertere in ſuos vſus, iuxta morem ſui ordinis & quod ipſo facto ſunt excommunicati omnes contra facientes, non abſoluendi, niſi ſedi Apoſtolicæ perſonaliter ſe præſentent*. Ita habetur in ſupplemento *e*.

Circa quam conceſſionẽ ibi, *in ſuis eccleſiis*, iunctò ibi, *oblationes in miſſis*, eſt aduertendum, quod aliqui literæ maximè adhærentes non prohibẽt in Eccleſiis fratrum oblationes offerri, impediunt tamen in via, quando oblationes ad dictas eccleſias afferuntur, ne ipſæ ad eccleſias perueniant, & hoc nimis literali prætextu dicunt, ſe non eſſe priuilegiorum violatores,&, vt audiui, ita à quodam indice eccleſiaſtico fuit contra fratres Iudicatum, qui non aduertunt priuilegia etiam indirectè violari minimè deberi, prout definiuit Honorius *f* III. in quadam decretali, & eo modo ea indirectè violari patet.

*e Supp. fo. 24. cõceſ. 51.*
*f Ca. quando de priuil.*

## QVAESTIO LVIII.

### De Epiſcopis, & Epiſcopatu, in octo articulos diuiſa.

*Circa quam quæſtionem octo quæruntur.*

1 *VTrum religioſi poſſint acceptare Epiſcopatum, ſine licentia ſui prælati.*
2 *An religioſi appetentes* Epiſcopatum *peccent.*
3 *An monachus factus* Epiſcopus *ſit ſolutus à legibus monachatus.*
4 *An monachus* Epiſcopus *factus priuilegijs religionis priuetur.*
5 *Vtrum prouiſio Abbatiæ ordinis vnius, ſit valida à ſede Apoſtolica Epiſcopo collata, nulla mentione facta illum ante Epiſcopatum eſſe monachum alterius religionis.*
6 *Vtrum bona quæ monachus ante Epiſcopatum quæſiuit, pertineant ad monaſterium.*
7 *Vtrũ monachus factus Epiſcopus, aut Cardinalis, acquirat hæreditatem ſibi delatam monaſterio.*
8 *Vtrum* Epiſcopi *religioſi,& alij beneficiarij regulares, tam libere poſſint impendere de redditibus ſuis, quàm alij beneficiatij ſæculares.*

## ARTICVLVS I.

*Vtrum religioſi poſſint acceptare Epiſcopatum ſine licentia ſui Prælati.*

REſpondeo dicendo, quod Monachiſmus ſolus non eſt impedimentum, quo minus quis gradum Epiſcopalem conſcendat, nec numeratur inter ea, à quibus immunis eſſe debet, qui in Epiſcopatum ordinatur, quæ in Concilio Tolet. Quarto collecta ſunt,& referuntur à Gratiano. *g* Solum tamen dubitatur, vtrũ ſine licentia ſuorum Prælatorum poſſint Epiſcopatum acceptare? Et reſpondetur quod non, iure enim cõmuni *h* non poteſt regularis conſentire electioni de ſe factæ extra ſuum Monaſterium, ſine ſuperioris conſenſu, prout iam diximus ſupra, *i* & vltra ibi dicta aduertendum eſt primo, quod poterit conſentire ſolus Prælatus, ſine Capitulo, vel Conuentu, vt patet ex iure *K*: & ſic poterunt Generalis,& Prouincialis dare dictam licentiam, ſine conſenſu ſuperioris,& conuentus, vbi frater electus eſt ſubditus.

Secundò aduertendum eſt, quod nullus religioſus ordinis poteſt conſentire, etiàm de ſui ſuperioris licentia, electioni, ſeu alij vocationi de ſe in diſcordia factæ, ad aliquam Prælaturam extra ordinẽ ſuum, prout traditur in Iure, cuius Decretalis rationem reddit ibi legislator per verba omni religioſo ſemper præ oculis habenda. *Quia quorundam oculos ſic vitium ambitionis excæcat, quod quaſi ſuæ profeſſionis immemores, qua contemptis honoribus, abiectis diuitijs, ſpretiſque delicijs arbitrium proprium ſubiugarunt alterius ditioni, retro reſpiciunt, ad aratrũ manu miſſa, dum præcipitanter irruunt in litigiorũ anfractus, & cauſarum ſtrepitis ſe inuoluunt & extra adminiſtrationes proprij ordinis ſolum Prælaturas conſcendere moliuntur.* Hæc ibi.

Aduertendum tertio, quod in Societate Ieſu profeſſus, aut coadiutor formatus, ex ſpeciali voto ſimplici renunciat iuri acceptandi electionem dignitatis ſæcularis, etiam Epiſcopalis,& huiuſmodi votum valere tradunt Caietanus *l* & Sotus, cum Diuo Thoma: regularis enim non tenetur appetere Epiſcopatum, prout affirmant Simachus *m* Papa,& Bonifacius Octauus, & Clemens V. & Cardinalis affirmat peccare regularem, qui appetit Epiſcopatum, de quo articulo ſequenti, verum eſt tamen, quod ſi Pontifex, aut ſuus Prælatus obligent ipſos acceptare, ad id tenentur, prout ordinauit Paulus III. in Bulla *n* data pro Societate Ieſu, in qua approbat Societatem in ſuis conſtitutionibus, nec Generalis Societatis poteſt acceptare ſibi dignitatem, ſine conſenſu Societatis, prout refert Henriquez. *o*

*g ca. ſi in aliquos 51. diſt.*
*h ca. ſi religioſus. de elo. libr. 6.*
*i Suppl. 54. d. c. 1. de elect.*
*K Cap. quia quorũdam de elect. li. 6.*
*l Caiet. cum D. Tho. 2. 2. q. 185. art. 1. ad 3. Soto lib. 10 de iuſt. q. 2 ar. 2. ad 3.*
*m c. nullus. 1. q. 1. c. quorundam de elect. li. 6 Clem. 1. de electio. vbi Card. q. 7.*
*n Bulla Paule III. §. 4. & 47.*
*o Henri. li. 5. de idul. c. 27. n. 27. n. 2. lit. M.*

## ARTICVLVS II.

*An religioſi appetentes Epiſcopatum peccent.*

REſpondeo dicendo, quod hanc quæſtionem tangunt Petrus de Ancharrano *p*,& Cardinalis *r*,& videtur prima fronte, quod religioſus non pec-

*p Ancharr. in Clem. in pleniſq. de elect. & ibi Cardi. in 4. co. ver. 7. quæro. de ele-*

peccat mortaliter appetens Epiſcopatum, cum dicat Paulus, a Qui Epiſcopatum deſiderat, bonum opus deſiderat: contrariam tamen opinionem amplectūtur ſupradicti Patres, quia religio eſt bonum quodammodo incommutabile, & ſic religioſus appetens Epiſcopatum, iam vult illud bonum religionis pro alio commutare. Ad authoritatem autem Diui Pauli reſpondent, quod ſcilicet Epiſcopatus eſt quidem bonum opus, ſed deſiderium eius eſt prauum, & ideo dicit Ancharranus, quod Rolandus, qui capam Regis deſiderat, bonum quidē opus deſiderat, ſed non ſequitur, quod deſiderium ſuum ſit æquum; vel aliter ſoluit Archidiaconus, b quod bonum, & æquum eſt deſiderare Epiſcopatum, quando non eſt dubium per hunc ad martyrij gloriam peruenire. Videantur circa hoc Doctores c & Guillelmus. At ego non poſſum ad peccatum mortale condemnare religioſos Epiſcopatum deſiderantes, imo in ipſis poteſt eſſe actus meritorius, ſi bono fine ipſum appetant.

*a Paulus.*

*b Archid. in c. qui Epiſ. 8. q. 1.*

*c D. in c. ante omnia 40 di. Guillel dein. & iniuſt. c. 7. nu. 6.*

Neque obſtat, quod religio ſit bonum incommutabile: nam reſpondetur eſſe bonum incommutabile pro bono temporali, comparatione enim illius omne aurum pretioſum arena eſt exigua, dignitas autem Epiſcopalis ſecundum ſuam naturam eſt perfectior religionis ſtatu, ita vt religioſos poſſit compelli à ſuo Prælato Epiſcopatum acceptare, iuxta tradita à Diuo Thoma, d & Soto, & iuxta hęc ſunt explicanda tradita à Diuo Bonauentura e. Qui male ſentit de fratribus Minoribus Epiſcopatum deſiderantibus, cum in eorum regula ipſis præcipiatur, ne ab hac exeant religione.

*d Tho. 2. 2. q. 185. artic. 2. ad 3. Soto 10. de iuſ. q. 2. ar. 2. ad 3.*

*e Bonauentu. ſuper reg. fra. Min. c. 2. in 2 p. 3 partis ca.*

## ARTICVLVS III.

*Vtrum monachus factus Epiſcopus ſit ſolutus à legibus monachatus.*

RESpondeo dicendo, quod monachus factus Epiſcopus eſt ſolutus à regula monaſtica, quatenus eſt contraria dignitati Epiſcopali; at quatenus cum ipſa compatitur, minimè ſolutus dicendus eſt, & ideo in quodam Canone f dicitur, non eſſe ſolutum totaliter, ſed tantum à iugo regulæ monaſticæ, quod Gloſſa ibi declarat, ſcilicet *quod ſit ſolutus ab obedientia, quam fecit Abbati. abſoluitur etiam ab obedientia ſua, cum ſit factus de filio pater, item à Monachali regula in ieiunijs, vigilijs, & modo cantandi, ſilentio enim non poteſt tunc vacare, cum debeat habere tubam præconis. Item poteſt ſibi facere commatres, quod prius non licuit, exemplo Gregorij, qui prius monachus factus, poſtea autem cum eſſet diaconus Cardinalis, compater Mauricij Imperatoris factus eſt.* Hæc Gloſſa: eſt tamen ſolutus ab alijs, quæ repugnant ſtatui Epiſcopali. Vnde quæſita poſt Epiſcopatum adeptum, quærit non monaſterio, ſed Eccleſiæ Epiſcopali, prout cum cōmuni tradit Rebuffus g, & infra dicetur articulo ſeptimo.

*f c. ſtatu, 18. q. 1.*

*g Rebuffus in ſpon. 14.*

Ex quibus infertur, quod monachus factus Epiſcopus non eſt liber à delatione habitus regularis, neq; à tribus votis eſſentialibus, vt argumento cuiuſdam Decretalis h tradit Couarruuias i, qui defendit contra Syluestrum, quod non erit excommunicatus habitū religionis dimittens, & exteriorem Epiſcopalem tunicam aſſumens, non eſt enim in aliquo Canone excōmunicatio indicta monacho qui prætextu epiſcopalis dignitatis dimiſſo habitu monachorum aſſumit albam illam, & candidam veſtem, quæ ab Epiſcopis exterius deferttur, tametſi male faciet monachus Epiſcopus dimiſſo habitu ea vtens; qui etiam reſoluit, quod ab ijs, quæ ſubſtantialia vota ſunt, non eſt exemptus monachus per Epiſcopalem dignitatem, quod in quadam lege partitarum videmus approbatum, vbi Doctiſſimus Gregorius Lopez k id ſuo claro ſtylo pertractat.

*h c. Clerici officia de vit. & honeſt. cleric.*

*i Couar in c. 1. n 18 de teſ. Syluestr. v. religio. 7. q. 11.*

*k l. 26. tit. 7. part. 1. vbi Grego. Lopez.*

## ARTICVLVS IV.

*Vtrum monachus Epiſcopus factus priuilegijs religionis priuetur.*

RESpondeo dicendo, videri quod ſic, priuilegia enim conceſſa religioni, intuitu ipſius religionis conceduntur, & cum Epiſcopus iam à religione receſſerit, ceſſante cauſa debet etiam priuilegium ceſſare, argumento eorum, quæ in Iure l notantur.

*l l. tria. §. vſu rat ff de lega. tis. 2. glo. in c. ita Dnus I v. teſſauerit 25. q. 2. Roman. conſil. 380. n. 7. Decius in c. acceſſiſſ. nu. 11. de cenſib.*

Neque obſtat, quod monachus factus Epiſcopus non deſinit eſſe monachus, quia id intelligitur quā tum ad continentiam, & vota eſſentialia, prout dictum eſt in articulo ſuperiori, non autem quantum ad alias obſeruantias regulares, prout ibi diximus iuxta tradita à Diuo Thoma m, & ab Horatio Mādoſio. Qua ratione ſtatuit Sixtus, IV. *vt ſi aliqui fratres Minores, aut Prædicatores obtinuerint habilitationem ad habenda beneficia Eccleſiaſtica, & quod interim, vel poſtquam ea habuerint, valeant reſidere in domibus dicti ordinis, & ibidem cameras, ac vocem actiuam, & paſſiuam in capitulis generalibus habere, & priuilegijs dictorum fratrum, & ordinū gaudere, quod iſti tales poſtquam aliquod beneficium pacificè adepti fuerint, aut pro capellanis in aliquibus Eccleſijs deſeruire cœperint, conceſſionibus prædictis nequeant gaudere, aut alijs conſimilibus ordinum conuentibus, niſi de prælatorum conſenſu.* Et idem ſtatuit de promotis ad Cathedrales, ac alias dignitates Eccleſiaſticas, ita habetur in libro Monumenta n ordinum.

*m Thom. 2. 2. q 85. artic. 3. Mandoſi. de pri. ad inſta. gl. 3. nu. 21.*

*n in 1. imp. fo. 66. & ſi 2. fo. 345. conceſſi. 365.*

## ARTICVLVS V.

*Monachus fuit factus Epiſcopus, & poſtea eidem per ſedem apoſtolicam collata fuit Abbatia alterius ordinis, non facta mentione, quod à principio erat monachus, antequam ad Epiſcopatum admitteretur. Quæritur an talis prouiſio ſit valida, nec ne.*

RESpondeo dicendo, hanc quæſtionem pro vtraque parte ventilare Rebuffum o, qui in partē negatiuam, ſcilicet inualidam eſſe talem prouiſionem, uidetur inclinare; nam in monachis quodlibet beneficium eſt incompatabile ad aliud, vt dicitur in Iure p, imo niſi primum dimittat, eo ipſo efficitur ineligibilis, & ab vtroque penitus expelli debet, vt ibidem dicitur; ergo multo fortius epiſcopatus erat ei incompatibilis cum Abbatia, argumēto eorum, quæ in Iure q notantur, & tradit Ioānes Andræas: & ſic non valuit collatio Abbatiæ huic monacho Epiſcopo, nec prouiſio etiam à Papa, nō facta ei mentione de monachatu. Et confirmatur, nam licet Papa, ſi ex certa ſcientia conferat videatur diſpenſare, argumento aliquorum iurium r, tamen hic non interuenit ſcientia Papæ, quia monachatum nō expreſſit in prouiſione, quod ſi Papa ſciuiſſet illum monachum, non dediſſet ei Abbatiam

*o Rebuf. libro reſ. 12 fo. 27.*

*p cum ſingu. de preb. lib. 6.*

*q Clem. quia reg. in fin. de ſup. negli. præ. Andreas i ro. qua à iure de reg iuri. li. 6. in mercul.*

*r l. Barbar. Philippus ff. de offic. præto. l. quis dant de re iud.*

cum

cum epiſcopatu, cum regulares pauperes eſſe debeant, & ſic non debent habere plura beneficia. Et quod qualitas monachatus ſit exprimenda, patet, quia difficilior fuiſſet Papa ad concedendum religioſo, quàm ſeculari. Hoc ergo debuit exprimi, iuxta Doctrinam Felini, Panormitani *a*, & omnium Doctorum.

*a c. poſtulaſti de reſcrip. vbi Fel. col. 4. Panor. & ulij in ca ſuper literis de reſcri.*

Nec obſtat, quod ſit epiſcopus ipſe prouiſus, licet enim ſit epiſcopus, verè tamen eſt monachus, vt iam in ſuperioribus articulis diximus; nec in hoc monachus eſt deterioris conditionis, quàm ſæcularis, quia ſi ſæcularis haberet qualitatem aliquam, vtpote illegitimitatem, illam exprimere deberet, vt plenè concludit Felinus, *b* ergo & monachus illam qualitatem exprimere debet, & maximè in pluralitate beneficiorum, quæ ipſis maximè eſt damnoſa, cum diſſolutionis, ac vacationis contineat materiam, *c* quæ præcæteris eſt auferenda à religioſis: vnde Rebuſus prouiſionē factam de Abbatia monacho epiſcopo effecto, non expreſſa qualitate monachatus, ſubreptitiam, & nullam affirmat.

*b Fel. in ca. in noſtra de reſcr.*

*c ca. Cum te neamur de ſ[...]*

## ARTICVLVS VI.

### *Vtrum bona, quæ monachus ante Epiſcopatum quæſiuit, pertineant ad monaſterium.*

RESpondeo dicendo, quod is, qui à monaſterio in Epiſcopatum tranſit, bona ante tranſitum quæſita, monaſterio verè acquiſiuit; illa autem, quæ poſtea habuerit etiam ex induſtria perſonæ, Epiſcopali Eccleſiæ acquiſiuit, prout dicitur in iure *d*, & tradunt Ioannes Andreas, & communiter Doctores & Couarruuias. Quod adeo verum eſt, *vt fratres ordinis Prædicatorū promoti, vel aſſumpti ad Epiſcopatus vel alias prælaturas, ſi prius recipiant munus cōſecrationis quam reſignent ordini libros & alia quæ habent tempore ſuæ promotionis, eo ipſo ſunt ab executione Pontificalis miniſterij ſuſpenſi.* Ita Clemens IV. in priuilegio, quod incipit, prudētia cōceſſit, prout aſſerit D. Antoninus *e*. Vnde Aleſander IV. *præcepit in virtute ſanctæ obedientiæ fratribus Minoribus promotis vel promouendis ad dignitates Epiſcopales, vel alias vt libros, & alia quæ ipſos promotionis ſuæ tempore habuiſſe, vel habere conſtiterit, ſubmota qualibet dilatione, reſignet Generali, vel Prouincialibus miniſtris, niſi forſitan prædicti ordinis Prælati vſum huiuſmodi rerum illis ad tempus concreſſerint de gratia ſpeciali.* Ita habetur in libro Monumenta *f* ordinum.

*d c. ſtatutum 18. q. 2. Andreas Abbas & DD in c. 1. de teſta. vbi Couar. nu. 10*

*e D. Antonin. de ſuſpen. c. 4. nu. 10.*

*f In 1. impr. fol. 24. & in 2 fo. 24. conceſ. 12.*

## ARTICVLVS VII.

### *Vtrum Monachus factus Epiſcopus, aut Cardinalis, acquirat hæreditatem ſibi delatam monaſterio.*

RESpondeo dicendo, quod in quodam Canone *g* definitur, quod Monachus factus Epiſcopus poteſt adire hæreditatem paternam ſibi delatam, quam acquiret Epiſcopatui, nō primo monaſterio, & ſic illa ſpes ſuccedendi, quæ ſecūdum ſacros Canones *h* ſequitur perſonā monachi, ſequitur ipſum factum Epiſcopum. An autem hoc habeat locum in fratribus Minoribus regularis obſeruantiæ, vt frater Minor factus Epiſcopus, vel ad aliā religionem legitimè tranſlatus, ſuccedat ab inteſtato parentibus, & alijs cognatis: reſpondet Bartolus *i*, quod aut iſte liberatur ab ordine authoritate Romani Pontificis, & in hoc caſu putat, quod iura ſuccedendi recuperet, argumento cuiuſdam Iuris *K*, & idem putat, ſi aliàs legitimè ab aliquo Archiepiſcopo, vel ab alio Prælato promoueretur ad aliquam dignitatem; per hanc enim conceſſionem beneficij, intelligit eum ad omnia reſtitutum, eiuſdem Iuris *l*, & alterius argumento, cum ius ſuccedendi reperiat eum nunc in eo ſtatu, in quo erat ante ingreſſum: & ita determinaſſe quendam virum doctum teſtatur Baptiſta Salis *m*: ſi verò reperiretur alius modus licitus, quàm ex dicta conceſſione beneficij, vel dignitatis, per quam à dicto ordine abſolueretur, tunc ius ſuccedendi non recuperat, vt patet ex iuribus eiſdem, quæ in ſimili caſu prædictam faciant diſtinctionem, hoc autem poteſt contingere, ſi aliquis frater Minor propter eius demerita ab ordine abſolueretur, & ei permittatur, vt tranſeat ad aliam religionem, quod eo caſu ei licet, non aliàs, vt patet per multa priuilegia Pontificum, & in hoc caſu non putat Baptiſta de Salis eum recuperare ius ſuccedendi per iura ſupradicta, illa enim abſolutio magis eſt ad pœnam, quàm ad præmium, de quo diffusè apud Panormitanum *n* videre poteris. Quod verum intelligerem, niſi virtute dictæ licentiæ in alia religione bonorum capaci recipiatur, & profiteatur, in hoc enim caſu cum iam legitimè ſit in dicta religione receptus, & profeſſus, recuperabit ius ſuccedēdi, ſicut habent omnes ipſius religionis alumni.

*g ca. ſtatutū. 18. q. 1.*

*h Notatur ab Inno. in ca. in præſen. de pro.*

*i Bar. in tracta. minor. l. 4*

*K l. 1. C. de ſent. paſſis.*

*l in d. l. 1. & in l. 1. §. qua mortis. ff. ad Tert.*

*m Baptiſ. Salis in ſum. tit. relig. 34.*

*n Pano. in ca. in præſentia de probat.*

Ex his dictis infertur, quod bona prouenientia fratribus minoribus regularis obſeruantiæ poſt aſſumptam dignitatem, pertinent Eccleſiæ, ad quam fuerunt aſſumpti. Neque hoc eſt mirum, quia illa dignitas ſuperueniens non liberat fratres Minores à continentia, ſeu à voto paupertatis, ſecundum quandam Gloſſam *o* notabilem, nec etiam à delatione habitus, prout dictum eſt ſupra: imo etiam ſi efficiantur Cardinales, adhuc non poſſunt ſuccedere, & ſunt obligati ſupradictis, ſecundum Baldum *p*: quæ omnia vt mente tenenda commendat Marthesilanus *q*, & tradit Vualdenſis Peruſinus.

*o Gloſſ. in ca. 3. 16 q. 1.*

*p Baldus in Auth. licentiā. C. de epi. & clerie.*

*q Marheſila. de teſtib. n. 47 Vvald. de ſucce. ab inteſt. q. 1. num. 15.*

Et quantum ad honorem, & præeminentiam Cardinalatus, ſupponendum eſt tanquam certum, quod monachus, vel Canonicus regularis poteſt fieri Cardinalis, ſecundum Baldum *r*, qui tenet, quod non abſoluitur à ſubſtantialibus regulæ, quem ſequitur Martinus Laudenſis *ſ*, imo admodum eleganter affirmat Baldus *t*, quod religioſus factus Cardinalis non poteſt condere teſtamentum, licet retineat iura ſuccedendi, quod ſummè notandum dixit Andreas Barbacia *u*, qui cum Angelo Peruſino *x* tenet, quod ex teſtamento minus ſolemni monachus, licet ſit Cardinalis, capere non poteſt, vt hæres. Et idem Baldus *y* ait, quod Cardinalis regularis teſtari non poteſt, niſi de licentia Papæ, vt doctè tradit Bertachinus *z*, & ſequitur Hieronymus Manfredus. Caueant religioſi, ne dignitatem Cardinalatus procurent ad acquirendam libertatem, & ambitionis honorem, ſed tantum propter Deum, & maiorem vtilitatem Eccleſiæ imponendam, aliàs ſunt fractores voti quod in profeſſione præſtiterunt. Ita Gondiſaluus, *a* & tenentur deferre habitum ſuæ religionis, propter nullam enim dignitatem religioſus dimittit habitum ſuæ religionis, niſi per Papatum, & ſequitur Hieronymus Manfredus. *b*

*r Bal. in Auth. licentiam de epiſ & cle.*

*ſ Laudēſ. in tra. de Cardi. q. 18. & 19.*

*t Bal. vbi ſu.*

*u Barbat. de præſtan. Car. 1. p. q. 3. infr.*

*x Peruſ. in l. diſeret C. qui teſt. face. poſ.*

*y Bald. in a. Auth. licentiam.*

*z Bert. de epi. 4. p. in §. ſupereſt nu. 6. l. 2. Manfred. de Cardi. q. 133*

*a Gondiſa. de poteſt. Eccleſ. q. 9. nu. 44. in fin.*

*b Manfre. vbi ſup. q. 112. & 113.*

AR-

## ARTICVLVS VIII.

*Vtrum Epiſcopi religioſi, & alij beneficiarij regulares, tam libere poſſint impendere de reditibus ſuis, quàm alij epiſcopi, & beneficiarij ſeculares.*

RESpondeo dicendo, quod ſic, iuxta determinationem Cardinalis Florentini *a* cui nemo vnquam contradixit, cum tamen certum ſit eos nō eſſe dominos illorum, neque capaces dominij alicuius rei, propter ſolēne votum paupertatis, quod per profeſſionem emiſerunt: cuius rei fundamentū non eſt, quod ſint illorum domini, non enim ſunt domini, & ſi ſunt, non debent cenſeri domini integrè, & abſolutè vt plurimi laici ſed ſunt reſtricti, & obligati ad onus dandi ſuperflua pauperibus, aut tales, quales poſſent religioſi profeſſi; & cum dicuntur domini in iure, intelligitur de dominio reſtricto, & non de omnino libero. Verum igitur fundamentum ſecundum Nauarrum *b* eſt, quia vt beneficiarij ſæculares, ita & beneficiarij regulares ſolùm ſunt procuratores, & œconomi, & diſpenſatores ad erogandum pauperibus, deſumpto ſibi ante omnia eo, quod ad ſtatum ſuum decet; quod quidem officium ita bene, fideliterque regularis præſtare poteſt, ſicut & ſæcularis: item quia regularis etiam verum titulum canonicum, & Eccleſiaſticum habet, vt clericus ſæcularis, prout ait Nauarrus, *c* & ſic eandem poteſtatem, quam habent ſæculares diſponendi de ſuorum titularium beneficiorum, & commendatarum prouentibus, habent etiam regulares de ſuorum beneficiorum titularium, & commendatorum reditibus.

*a* Florent. in Clem. 3. §. ſed et talis de vi. & hone. cler. & in Clem. 7. col. pen. de ver.

*b* Nauar. de reddit. Eccle. q. 1. nu. 15.

*c* Nau. vbi ſu. q. 1. num. 81.

## QVAESTIO LIX.

### De excommunicatione, quantum ad poteſtatem excommunicandi religioſos, in octo articulos diuiſa.

*Circa quam quæſtionem octo quæruntur.*

1 *VTrum Generales, & Prouinciales poſſint excommunicare ſuos ſubditos.*
2 *Vtrum ſententia excommunicationis poſſit ferri à prelatis diebus feriatis.*
3 *Vtrum prælati regulares, excommunicantes ſuos ſubditos ſine ſcriptura, incidant in pœnam iuris.*
4 *Vtrum prelati regulares pro omnibus poſſint ſubditos excommunicare.*
5 *Vtrū religioſi poſſint excōmunicari ab ordinarijs.*
6 *Vtrum valeat excommunicatio contra regulares, dictis priuilegijs ignoratis.*
7 *Vtrum adhoc vt religioſi excommunicentur, ſit neceſſarium, quod nominatim exprimantur.*
8 *Vtrum famuli fratrum poſſint ab Epiſcopo excommunicari.*

## ARTICVLVS I.

*Vtrum generales, & prouinciales poſſint excommunicare ſuos ſubditos.*

REſpondeo dicendo, quod in religione exempta, generalis, & prouinciales ſunt ordinarij paſtores regularium, cum iuriſdictione in vtroque foro, non tantùm ex priuilegio, ſed & ex iure communi, quam poſſunt & delegare, prout tradunt Syluester *d*, Armilla, Soto, & Couarruuias. Et licet vt feratur ab aliquo cenſura, eiuſdem ſententiam ferentis territorium eſſe debet, vt conſtat ex ſacris Canonibus *e*, eſt enim neceſſarium, quod ſententiæ ferantur à iudice pro tribunali ſedente, vt concludit quædam Gloſſa *f*, pro tribunali verò ſedere, contentioſamque iuriſdictionem exercere in aliena diœceſi iudices non poſſunt, vt probatur in Iure, *g* ferre autem cenſuras ad cōtentioſam pertinet iuriſdictionem: Ab hac tamen regula excipiuntur Abbates, præpoſiti, guardiani, priores, prouinciales, & generales monachorum, ac fratrum & in ſumma vniuerſi, qui iuriſdictionem ſine territorio habent, nam hi in alieno iuriſdictionem exercent, atque idcirco excommunicare poſſunt, vt de arbitrio habetur in Iure, *h* nā ex quo iuriſdictio ipſis in alterius territorio conceditur, & vſum conceſſum eiſdem dicendum eſt, argumento aliquorum Iurium. *i*

Nec contra ſacinſi dicatur, quod cum in ſuis monaſterijs iuriſdictionem exerceant, videntur non in territorio alieno ferre ſententiam. Nam reſpondetur, quod monaſteria ſunt in epiſcopi territorio, vt in iure *K* probatur, ac propterea in alieno territorio eam exercent.

Hinc primò infertur, quod extra monaſteria, & ſuis Eccleſias iuriſdictio ab his poteſt exerceri, quamuis honeſtiùs facient, ſi in ſuis locis eam exerceant, & ſi iuriſdictionem cum territorio habent, nemo dubitat in quacunque parte territorij eam iuriſdictionem exercere valere, prout tradit Abbas *l*.

Secūdò infertur, quod ſi ingrediatur Epiſcopus in aliqua proceſſione in monaſterio exempta in ſuo territorio exiſtentia, debet Epiſcopus præcedere prælatū illius monaſterij, etiam ſi ſit prouincialis, aut generalis, cum Epiſcopus ſit in ſuo territorio; & hac ratione ſacri Canones determinauerunt, quod non ſolùm licentia Papæ, ſed etiam Epiſcopi ad ædificationem monaſterij eſt neceſſaria, cum in ſuo territorio monaſterium debeat ædificari, de quo in ſuperioribus latè diximus *m*.

*d* Syluest. excomm. 2. ver. 1. Arm. in ſumma c. 29. Soto in 4. diſt. 22. q. 2. ar. 1. con. 1. Couar. pract. qq. cap. 11. nu. 1.

*e* ca. monaſt. de off. deleg. c. 19 q. 2. ca. fin. de conſti. lib. 6.

*f* Gloſ. in c. in ducia, §. ſancimus. v. conſidente. 9. q. 3

*g* l. ſi ff. de off. præſ. vrbis.

*h* l. ſi cū adeſt, § ſi arbiter. ff. de arbitr.

*i* l. ed l. gariſ. & l. ad rē mobil. ff. de proc. l. cui iuriſd. ff. de iuriſd. omn. iudic.

*K* c. cum epiſ. de off. ord. l. 6

*l* Abbas in c. cū contingat. num. 3. in c. fin. verſi. hæc dicta mibi ex toto nō placent. de for. compet.

*m* Sub hoc tr. q. 49.

## ARTICVLVS II.

*Vtrum ſententia excommunicationis poſſit ferri à prælatis regularibus diebus feriatis.*

REſpondeo dicendo, quod cum cauſa cognita ſententiæ Eccleſiaſticæ cenſura feratur, vt dicitur in Iure, *n* & feriata die cauſæ cognoſci nequeant, vt etiam in Iure *o* definitur, ideo feriata die excommunicari nequit. Verum eſt tamen, quod ſi feratur diebus feriatis ſententia excommunicationis, valebit: & hanc ſententiam ſequuntur Speculator *p*, & alij, quos refert Quintilianus Mādoſius: Item eodem tempore cenſura lata in eum valebit, qui in Eccleſia, dum diuina celebrantur obſtrepit, atque admonitus non quieſcit, argumento cuiuſdam decretalis *q*; huius enim contumacia notoria eſt, ac propterea cognitione non eget, vt ſentit Marianus Sucinus *r*. Vnde prælati regulares poſſunt etiam die feriato excommunicare ſubditum rebellem, poſſunt etiam proponere excommunicationem generalem contra tales aliquid prohibitum facientes, & ipſi poſſunt eadem die inducere excommunicationem contra eorum præcepta aliquid perpetrantes. Ita dixit Federicus de Senis *ſ*, etenim in his caſibus nulla cauſæ cognitio requiritur, nec diuinus cultus impeditur, & etiam noctu poſſunt tales excommunicationes ipſo facto ferri.

Licet

*n* ca. ſacro. de ſent. exc. li. 6. c. nemo 2. q. 1

*o* l. actus de ferijs cap. fin. ex ſed.

*p* Abb. in c. fi. nu. 13. de ferijs. Mand. ſ. com. in tom. miſ. 13.

*q* ferijs non obſtant. nu. 13.

*q* c. veniens, de iure iur.

*r* Soc. in c. ex. perpendimus, nu. 74 de ſen. excom.

*ſ* Fed. de Sen conſ. 2. nu. 3 verſ. item, ii quis quocumque die.

Digitized by Google

Licet enim aliæ ſententiæ latæ noctu nullæ ſint, verùm in cenſuris contrarium dicendum eſt, cum ſententia excommunicationis ſine cauſæ Inquiſitione aliquando ferri contingat, prout dictum eſt: ita cõcludit Bartholomæus Vigolinus. *a*

*a Vgolin. de cenſur. eccleſ. tabul. 1. c. 27 §. 1.*

## ARTICVLVS III.

*Vtrum prælati regulares, excommunicantes ſuos ſubditos ſine ſcriptura, incidant in pœnam iuris.*

RESpondeo dicendo, quod excommunicatio eſt nulla, ſi epiſcopus, aut prælatus eam ferens non ſeruat neceſſariam iuris formam, quæ requirit monitionem aliquam iuris, aut iudicis, vt ſi poſt eam fuerit inobediens, & contumax, & Eccleſiam non audierit, excommunicatus ſit, vt poſt alios tradit Nauarrus *b*: aliæ autem ſolemnitates, ſi omittantur non annullant excommunicationis ſententiam, vt quod præcedat trina monitio, iuxta tradita ab eodem Nauarro *c*, & Couarruuia, aut vnà cum interuallo dierum ſecluſo caſu neceſſitatis. Debet etiam cauſa excommunicationis, & ſentẽtia ſcribi, prout tradunt Nauarrus *d*, Couarruuias, & Petrus de Soto; aliàs excommunicans ſine ſcriptura ſaltem priuata (niſi cauſa iuſta excuſet) manet ab ingreſſu Eccleſiæ ſuſpenſus per menſem, niſi ſit epiſcopus, qui non includitur ſub generali ſuſpenſione, & interdicto, niſi exprimatur, prout tradit Nauarrus *e*: & requiritur etiam, vt detur ſcripturæ exemplar intra menſem, ſi id à iudice requiſierit. At prælati regulares non his in omnibus regulis aſtringuntur. Leo enim X. conceſſit quod *prælati ordinis Minorum regularis obſeruantiæ, cum aliquem fratrẽ propter apoſtaſiam vel aliam cauſam excommunicant in capitulo fratrum, vel in communitate non tenentur proferre ſententiam in ſcriptis prout in iure ſub pœna ſuſpenſionis præcipitur proferentibus*. Ita habetur in ſupplemento ordinis & tradũt Gabriel *f*, Syluester, Panormitanus, & Lappus. Imo, ait Nauarrus *g*, ſatis erit id licere per conſtitutiones, quando ſunt cõfirmatæ à Papa.

*b Nau. in ca. 27. nu. 9.*
*c Nau. vbi ſu. Co. in ca. alma. mater. 1. p. §. 9 nu. 7.*
*d Naua. vbi ſup. n. 8. Cou. vbi ſup. nu. 7. Soto tit. de elect. lect. 3.*
*e Naua. vbi ſup. nu. 161.*
*f ſupplem. fo. 93. cõceſ. 291. Gabriel in 4. diſt. 18. q. 2. ca. 9. Sylu. v. excomm. 1. §. 34. Pan. & Lapp. in ca. cum de ſtrec. de appel. Lap. alle. 73.*
*g Naua. vbi ſup. c. 27 nu. 8.*

Et aduertendum quod in quadam Conſtitutione *h* generali noſtræ religionis, *Præcipitur, vt nullus noſtræ religionis prælatus inferat ſententiam excommunicationis per modum ordinationis, vel ſtatuti ad præcauẽda delicta, vt eſt prohibitus ingreſſus in cellas, ſeu in aliquas ſecularium domos, & id genus alia; niſi in ſcriptis, & prædicta excommunicatio aliter lata præſenti conſtitutione nulla eſſe decernitur & declaratur.*

*h Cõſtit. Tol. ca. 6. de corre. delinquẽt. tit. de pœna exc.*

Circa quam ordinationem primò aduertendum eſt, quod ipſa non intelligitur de excommunicatione lata à prælatis per modum præcepti, vt quando aliquibus fratribus particularibus præcipiũt in particulari prælati, ne certas domus ingrediantur, & quod quando vadunt extra ciuitatem ad prædicandum, ne per mediam ciuitatem pertrãſeant, & alia ſimilia; & hoc voluit dicere Leo X. non enim ipſe conceſſit vniuerſaliter, vt nullam ſententiam excõmunicationis non teneantur prælati in ſcriptis proferre, ſed tantùm illam, quæ per modum præcepti fulminatur contra aliquem fratrem particularẽ, vt patet ex verbis ipſius ibi, *cũ aliquem fratrem* excommunicationem autem per modũ ſtatuti, & ordinationis, tenentur (iuxta terminos iuris, & dictæ cõſtitutionis Toletanæ) in ſcriptis proferre; illa autem erit excõmunicatio per modum ſtatuti, quæ apponitur omnibus prouinciæ, aut alicuius cõmunitatis conuentualis fratribus permanenter, & non ad certum tempus, ſi enim ad certum tempus apponatur, per modum præcepti proferri cenſebitur. Et ita in ordinationibus Prouinciæ ſancti Iacobi regularis obſeruãtiæ fratrum minorum, cuius filius indignus ego ſum in hunc modum ſtatuitur.

*Porque los mandamientos de los ſuperiores con mas diligencia ſe guarden y ninguno pretenda ignorancia; ordenamos que quando alguna coſa ſe mandare per obediencia, o excomunion ſe ponga el tal mandamiento en la puerta del refectorio por la puerta de dẽtro firmado del ſuperior cuyo fuere el mandato, y lo que aſſi no eſtuuiere ſcripto queremos que no obligue in cõſciencia ſiendo mandato pueſto a toda la communidad, y que aya de que dar permanẽte ſin limitacion de tiempo; mas quando ſe puſiere en particular a algun religioſo queremos que obligue y lo miſmo quando ſe puſiere a toda la communidad con tiempo determinado aunque no ſe ponga en ſcripto*. Notanda ſunt illa verba *en conſciencia*, nam in foro exteriori talis obedientia etiam ſine ſcriptis valebit, ita vt tranſgrediens eam à prælatis puniri poſſit.

## ARTICVLVS IV.

*Vtrum Prælati regulares pro omnibus poſſint ſubditos excommunicare.*

RESpondeo dicendo, quod Concilium Tridentinum *i* ſtatuit, quod quamuis excommunicationis gladius neruus ſit Eccleſiaſticæ diſciplinæ, & ad continendos in officio populos valde ſalutaris, ſobriè tamen, magnàque circunſpectione exercendus eſt, cum experientia doceat, ſi temere, aut leuibus ex rebus, incutiatur, magis contemni, quàm formidari, & perniciem potius parare, quam ſalutem. Quapropter excommunicationes illæ, quæ monitionibus præmiſſis ad finem reuelationis (vt aiunt) aut pro deperditis, ſeu ſubtractis rebus referri ſolent, à nemine prorſus, præterquam ab Epiſcopo decernentur, & tunc non aliàs, quàm ex re non vulgari, cauſaque diligenter, ac magna maturitate per Epiſcopum examinata, quæ eius animum moueat, &c. Quo Decreto attento conſiderent Prælati regulares, & diligenter attendant, cum ſint iudices, & ſimul ſuorum ſubditorum patres, ne eos excommunicationis vinculo præcipitanter temere feriãt, ita vt illud, quod ordinatum eſt in eorum ſalutem, eis ruinæ præbeat ſcandalum. Et ita Ordinatio K generalis noſtræ ſacræ religionis Prælatos noſtros hortatur, vt non inferatur excommunicatio temere, aut leuibus ex rebus, ſed ſobriè, & magna circunſpectione, & addit.

*i Trid. ſeſ. 25 c. 3 de reform.*
*K ordin. genera. Tolet. c. 6. corre. delinq. titu. de pœna excom. fo. 48.*

*Cum tamen idem concilium dicat excommunicationes latas ad finem reuelationis pro deperditis ſeu ſubtractis rebus, à ſolis Epiſcopis imponi debere, præcipimus, vt Guardiani, cum non habeant iuriſdictionem Epiſcopalem, non poſſint excommunicare tribus ſupradictis caſibus, videlicet ad finem reuelationis in iudicio, & pro deperditis, aut pro ſubtractis rebus; nam in his tribus caſibus ad maiores noſtræ religionis Prælatos ſolum Iuriſdictionem Epiſcopalem habentes, pertinet excommunicationem ferre.*

## ARTICVLVS V.

*Vtrum religioſi poſſint excommunicari ab ordinarijs.*

RESpondeo dicendo, quod ſi ordinarius procedat per cenſuras contra perſonas regulares, vt per excommunicationem, aut ſuſpenſionem, aut imponat interdictum in Eccleſia

Regulæ

Regulari, quamuis ignoret id exemptionis priuilegium, cenſura eſt *ipſo Iure* nulla, & ſine effectu, & in nullo foro ſeruanda, vt poſt alios tradunt Couarruuias *a*, Driedo, & Corduba, exemptio enim religionis eſt notoria populo, & ordinarijs, iuxta ea, quæ in Iure notantur, & tradit Romanus. Vnde Martinus Quintus, pro maiori fratrum quiete conceſſit fratribus Minoribus, *quod ordinarij, et Prælati alij, ſiue quæuis alia perſona generaliter, vel ſpecialiter; aut communiter, aut diuiſim, nō poſſunt quauis authoritate excommunicationis, ſuſpenſionis, & interdicti ſententias promulgare*. Ita habetur in libro Monumentæ ordinum, & in ſupplemēto ſub nomine Eugenij IV. Imo Clemens IV. cōceſſit *fratribus Minoribus, ne ab aliquo legato, niſi de latere ſedis Apoſtolicæ miſſo vel delegato, aut ſubdelegato authoritate literarum ſedis prædictæ poſſunt excommunicari, ſuſpendi, vel interdici, niſi literæ ipſa plenam, & expreſſam de ordine præfato, & indulto huiuſmodi facerent mentionem*: ita habetur in eodem Libro *d* monumenta ordinum, & in ſupplemento. Neque etiam milites, & perſonæ ordinum militiarum, vt milites Diui Iacobi, Alcantaræ, & Calatrauæ, & D. Ioannis Baptiſtæ, poſſint ab ordinariis excommunicari, ſuſpendi, aut interdici, vt in eorum priuilegijs latius continetur.

*a* Cou. in ca. al mater. 1. p. §. 7. nu. 1. Dirºcto. lib. 2. de liber. Chriſt. c. 8 p. 68. Cor. li. 3. qq. q. 43. col. 3.
*b* 1. in par. el. 2. de priu. Ro. conſ. 369. nu. 10.
*c* In 2. p. fol. 362. cōce. 68. & in ſupp. fo. 80. cōcef. 240
*d* In 1. imp. fol. 29. & in 2. imp fo. 26. conceſ. 23. & in ſup. fol. 3. con. 1.

Circa quas conceſſiones eſt aduertendum primò, quod ab quamcunque cauſam feratur excommunicatio, etiam contra ipſum priuilegium exemptionis, erit nulla, qui iuriſdictio, ad quam pertinet poteſtas ligandi cenſuris deficit ordinario contra exemptos. Et ſic ſtatuit Sixtus IV. *ut locorum diœceſani, vel alij ordinarij, vel alij quicūque in perſonas, aut loca fratrum Minorum contra priuilegium exemptionis ſibi quamcunque iuriſdictionem, aut ſuperioritatem vendicare præſumant. Ac diſtrictè inhibuit, ne quiſpiam abſque ſedis Apoſtolicæ ſpeciali conceſſione, aut authoritate in perſonas, domos, & loca dictis ordinis Minorum (vt pote prorſus exemptas) aliquas cenſuras, vel ſententias, ſpecialiter, vel generaliter promulgare audeat*. Ita habetur in libro Monumenta *e* ordinum. Et idem Sixtus IV. conceſſit fratribus Carmelitis ſimilem exemptionem, dicens in ſumma, *quod nullus ordinarius, ſeu legatus quauis authoritate vtens, quamcunque ſuperioritatem ſuper prædictos fratres ſibi vēdicare præſumat. Neque aliquis abſque ſpeciali commiſſione ſedis Apoſtolicæ faciente mentionem de verbo ad verbum de huiuſmodi indulto, valeat promulgare aliquas ſententias excommunicationis, ſeu alias cenſuras ſuper eoſdem; & voluit quod proceſſus facti contra fratres præfatos, pro infectis habeantur, etiam ſi eorum exemptio (vt pote notoria) non fuerit allegata*. Ita habetur in libro *f* monumenta ordinum.

*e* In 2. imp. fol. 60. & in 2. fo. 144 con. 347.
*f* In 1. impr. fol 99. & in 2. 183. con. 649. &c.

Secundo notandum eſt, quod milites profeſſi ordinum militiarum, licet non poſſint ab ordinarijs excommunicari, vt ſingulares perſonæ, ſi tamen ipſi induant officia publica, & ſiot Correctores ciuitatum, & in aliquo exemptio, & iuriſdictionem Epiſcoporum contra tenorem ſuorum Canonum perturbent, conijciendo in carcerem clericos, & preſbyteros, poſſunt ipſi ordinarij eos, tunc vt contra perſonas publicas procedere primo declarando eſſe eos excommunicatos à Canone. Secundò eos interdicendo, & ceſſationem à diuinis propter eorum inſulta apponendo, & eos etiam excommunicando caſu, quo ratione delicti ab ipſis commiſſi nulla à Iure feratur excommunicatio, priuilegia enim ipſis conceſſa, ne poſſint interdici, aut excommunicari, intelligenda ſunt de ipſis, vt ſunt milites, & ſingulares perſonæ ipſarum militiarum profeſſæ, non autem vt ſunt Rectores, & Magiſtratus; ſi enim his pro Rectoribus, & Magiſtratibus continetis gladius Eccleſiaſticus deficeret, nec ordinarij ab eorum vexationibus poſſent liberari, quod minimè eſt aſſerendum; & probatur ex definitione Cæleſtini III. in ſimili caſu, ſimili modo in quadam Decretali *g* reſpondemus, quod ex dicendis infra clariùs *h* patebit.

*g* c. cùm appella. de priui.
*h* Infra hoc tom. q. 59. ar. 13.

Tertio eſt aduertendum in eos religioſos, qui priuilegium habent, ne à quocunque poſſint excommunicari, ſuſpendi, vel interdici pro ulla cauſa, vel in alio loco Ordinarij, quantum ad iſta, ſuam iuriſdictionem exercere non poſſunt, vbicunque fuerint, niſi illi monachi mitterentur ad prioratus ſubiectos ordinarijs, quia tunc licet vtrobique ſint monachi, Ordinarij quoad prædicta, etiam illos iudicant, quandiu ibi manet, iuxta quandam Decretalem. *i*

*i* c. volētes de priui. lo. 6.

## ARTICVLVS VI.

### *Vtrum valeat excommunicatio contra regulares, dictis priuilegijs ignoratis.*

Reſpondeo dicendo, quod Richardus *k* tenet ordinarios non poſſe excommunicare regulares, ſi ante ſententiam in ſuam defenſionem allegant priuilegium: quod intellige, ſi ſint parati oſtēdere: ſi verò illud non allegant, nihilominus etiam excommunicatio non valet, ſi ipſum priuilegium eſt publicatum: ſi verò non ſit publicatum, etiam excommunicatio non valet, ſi ipſum priuilegium ſit notum iudici, argumento cuiuſdam Decretalis *l* iuncta ſua Gloſſa: ſi autem non eſt iudici notum, neque priuilegiatus fuit in longu libertatis tenore, tunc ſententia tenet, argumento eiuſdem decretalis; quod intelligit Syluester, *m* niſi in priuilegio eſſet clauſula irritans, quia tunc non valeret ſententia: ſi verò priuilegiatus allegat priuilegium non publicatum, neque iudici notum, neque fuit in longo libertatis tenore, & iudici petenti priuilegium ſibi oſtendi non vult illud oſtendere, nec clauſulam continentem ſuam libertatem, tenebit excommunicatio ſi feratur contra eum, iuxta quandam Decretalem *n* neque per oſtenſionem priuilegij ſequentem iudicabitur excommunicationem fuiſſe nullam, vel eſſe reuocandam, & iuxta hæc ſunt intelligenda priuilegia in ſuperioribus allegata.

*k* Richard. in 4. d. 18.
*l* c. ſi dub. de appella.
*m* Sylue. de verb. exēptio nu. 9.
*n* c. cum perſona de pri. lib. 6.

Ex quibus infertur, quod ordinarij non poſſunt excommunicare fratres Mendicantes, cum eorum exemptio ab ipſis ordinarijs ſit publica, & notoria.

## ARTICVLVS VII.

### *Vtrum ad hoc, vt religioſi excommunicentur, ſit neceſſarium, quod nominatim exprimantur.*

Reſpondeo dicendo, quod Nicolaus V. *Noluit fratres ligari aliqua cenſura excommunicationis, ſuſpenſionis, aut interdicti, iuris, vel hominis, niſi nominatim fiat mentio. Nec ſufficit, ſi dicatur in ſententia generaliter vt perinde valeat, ac ſi eſſent expreſſi nominati*. Habetur hæc declaratio Pontificis in ceremoniali, ſeu Pōtificali in Bibliotheca Vaticana, vt habetur in cōpendio *o* Societatis Ieſu. Quod priuilegiū notandum eſt, ſi enim aliquæ Pœnitentiæ ab aliquo Legato à latere publicentur, pœnam excommunicationis impo-

*o* Tit. exem. 5.

Digitized by Google

imponentes, minimè cenſuræ ibi appoſitæ religioſos comprehendent, niſi de ipſis religioſis in eis ſpecialis fiat expreſſio.

## ARTICVLVS VIII.

*Vtrum famuli fratrum poſſint ab Epiſcopis excommunicari.*

Circa hunc articulum vide ea, quæ infra dicemus in quæſtione agente de famulis fratrum.

# QVAESTIO LX.

## De excommunicationibus iuris, quas perſonæ regulares incurrunt, in duos articulos diuiſa.

*Circa quam quæruntur duo.*

1 *Quid ſit excommunicatio à iure.*
2 *In quas cenſuras incurrant religioſi ipſo facto à iure.*

## ARTICVLVS I.

*Quid ſit excommunicatio à iure.*

Reſpondeo dicendo, quod duplex eſt excommunicatio generalis, & ſpecialis, vt dicitur in ſacris Canonibus, *a* generalis autem rurſus duplex, ſcilicet lata à iure, & lata ab homine, lata à iure eſt, qua generaliter Canon, conſtitutio, aut ſtatutū excommunicat eum, qui illud, aut illud fecerit, aut non fecerit, vt in iiſdem ſacris Canonibus continetur. *b* Lata ab homine eſt, quam iudex generaliter fert in illum, qui illud, aut illud fecerit, vel non fecerit: inter quas duas magnum verſatur diſcrimen, nam lata ab homine moritur mortuo homine, vel ablato ab officio eo, qui eam tulit, iuxta Gloſſam *c* ſolemnem, quam Hoſtienſis, Panormitanus, & Felinus ſequuntur, idemque tradit Antoninus, pro quibus argumentum cuiuſdam textus *d* optimè facit. Moritur, inquam, quoad eos, qui eam non incurrunt, antequam ille moreretur, aut priuaretur, ſecundum Panormit. & communem. At lata à iure minimè, vt definit quædam Decretalis. *e* Vnde excommunicationes, & aliæ cenſuræ latæ in mandatis viſitationum, quando monaſteria viſitantur, aut aliquid præcipitur fratribus à ſuis prælatis, quæ nō ſunt ſtatuta, ſed mandata generalia, aut ſpecialia, non ſunt cenſuræ à iure latæ, & ſic cum quæſtione præcedenti de prælatis egerimus potentibus excommunicare, & per conſequens de excommunicationibus latis ab homine verba fecerimus, in hac quæſtione de excommunicationibus latis à iure contra perſonas eccleſiaſticas operæ pretium eſt agere.

*a c. à nobis 1. de ſen. exc. & conſt. ec. 22. di. 6.*
*b c. 2. de conſt. lib. 6. cle. 1. §. verū de hær.*
*c Gl. in d. c. à nobis vbi Hoſtienſ. Pan. & Feli. Anton. 3 p. 11. 24. c. 74*
*d l. ſi ff. de pœnis.*
*e c. ſi. de eff. de leg.*

## ARTICVLVS II.

*In quas cenſuras incurrant religioſi ipſo facto à iure.*

Reſpondeo dicendo, multas eſſe cenſuras, & excommunicationes, quæ in ſacris Canonibus religioſis imponuntur, quarum aliquas in præſentiarum adducam.

Prima eſt, qua excommunicantur regulares Minores, qui interdicti generalis tempore in ſuas Eccleſias fratres, ſororéſve tertij Ordinis recipiunt. Hæc excommunicatio habetur in quadam Clemētina, *f* de qua infra quæſtione, de interdicto erit nobis ſermo.

*f Clem. 3 de ſent. excomm.*

Secunda eſt, qua excommunicantur ipſo facto religioſi, qui non ſeruant interdictum, vel ceſſationem à diuinis, quā ſeruat Eccleſia cathedralis, vel matrix, vel parochialis populi. Ita habetur in quadam Clementina. *g* In confirmationem huius Clementinæ Concilium Tridentinum *h* ſtatuit, quod cenſuræ, & interdicta, necdum à Sede Apoſtolica manantia, ſed etiam ab ordinarijs promulgata, mādante Epiſcopo, à regularibus in eorum Eccleſiis publicentur, atque ſeruentur.

*g Cle. 1. de ſt. excom.*
*h Trid. ſeſ. 25 de reg. c. 12.*

Pro explicatione autem prædictæ Clementinæ aliqua notat Nauarrus. *i*

*i Na. c. 27. n 146.*

Primò quod non incidunt in hanc excommunicationem laici, neque clerici, ſed ſolùm religioſi, ſiue ſint Mendicantes, ſiue non Mēdicantes, ſi ſciūt ipſum interdictum ſeruari.

Secundò, quod non habet locum in interdicto, vel ceſſatione ſpeciali, ſed ſolum in generali.

Tertiò, quod habet locum etiam in interdicto, vel ceſſatione inualida, ſiue nulla ratione præcedētis appellationis.

Quartò, quod non ſatis eſt, illud ſeruari à nonnullis Canonicis, ſi portionarij, vel alij capellani non ſeruant illud, & celebrant publicè.

Quintò, quod quando non eſt in oppido Eccleſia Cathedralis, neque matrix, & ſunt multæ parochiales diuiſæ, neceſſè eſt ab omnibus eam ſeruari ad huius excommunicationis incurſionem, quamuis parochialis, intra cuius fines ſitum eſt monaſterium obſeruet.

Sextò, quod quamuis religioſi teneantur obſeruare quod matrix obſeruat, etiamſi nullum ſit, nō tamē ſunt immunes ab obſeruatione validi, licet à matrice non obſeruetur, imo incurrunt non ſeruādo pœnas per alios Canones appoſitas. Septimò, quod hoc habet locum in omnibus interdictis, & ceſſationibus generalibus poſitis à iure, vel ab homine quacunque authoritate.

Tertia excommunicatio ponitur in alia Clemētina, *K* contra monachos decimas ſibi appropriantes. Circa quam eſt notandū primò, quod nullus religioſus incurrit in eam eo ſolo, quod nō ſoluit, niſi appropriet, vſurpet, aut prohibeat, vel non permittat, vt ait Gloſſa communiter recepta in eadem Clement. Notandum eſt etiam, quod non incurrunt in dictam excommunicationem, qui hoc faciunt credentes, eas pertinere ad ſua beneficia per priuilegium, vel præſcriptionem, quia Clementina loquitur contra præſumentes non ſoluere, de quo ſupra in quæſtione de Decimis iam egimus.

*K Clem. 1. de Decimis.*

Quarta excommunicatio proponitur in alia Clement. *l* qua excommunicantur religioſi ſimplices, qui petunt aulas Principum, animo nocendi ſuis prælatis, aut monaſterijs, quod procedit, etiāſi proficiſcantur cum facultate ſuperiorum, vt ibi notat Gloſſa, *m* communiter recepta.

*l Clem. ne in agro. §. quia vero de ſtatu monach.*
*m Gle. in d. § quia vero v. ipſo facto.*

Quinta ponitur in dicta Clementina, qua excōmunicātur monachi, qui ſine facultate Abbatis habent arma intra clauſtra monaſteriorum.

Circa quam eſt notandū primò, quod non incurrunt in eā canonici regulares, neque qui habēt lapides, & baculos, quia per ſe hæc non ſunt bellica, incurrūt tamen, qui habent caſſides, thoraces, & alia arma defenſiua, quæ ex ſe sūt talia. Non incurrit tamē in hanc excōicationem, qui per negligētiā, ignorantiā iuris, vel obliuionē ſine praua intētione oſtēdēdi, habet huiuſmodi arma, etiā in cubiculo, prout

Caietanus *a* ait, neque qui habet ad reſiſtendum ſuo Abbati, quem probabiliter timet in eum inua- ſurum, neque qui habet arma in alio monaſterio, neque qui fortè veoit cum illis monaſterium, niſi in eodem ſeruaret, vt gloſſa *b* in eadem Clementina affirmat.

*a Caiet. caſu 63. v. excom.*

*b Gloſ. in d. Clem. v. ſent.*

Sexta excommunicatio ponitur in alia Clementina, *c* contra omnes religioſos Mendicantes, qui accipiunt nouas domos, vel noua loca ad habitationem, aut commutaot, aut alienaot acquiſita ante Concilium Lugdunenſe, aliquo titulo, de cuius explicatione vide, quæ ſupra *d* latè diximus.

*c Clem. cupientes de pœnis.*

*d ſuper hoc q. 99.*

Septima excommunicatio fulminatur in eadem Clementina contra religioſos, qui concionantur, vel alias dicunt aliquid auertendo audientes a ſoluendis Decimis debitis Eccleſiis, de qua ſupra diximus, cum egimus de decimis.

Octaua excommunicatio decernitur, in eadem Clementina contra religioſos, qui de induſtria nullum conſcientiæ ſcrupulum incutiunt in confeſſionibus pœnitentibus de ſolutione decimarum, & poſtea non expiata hac negligentia, cùm commodè poſſent, præſumpſerunt concionari, circa quas duas excommunicationes vide, quæ ſupra diximos in quæſtione de Decimis. *e*

*e Sup. hoc t. q.*

Nona excommunicatio eſt contra religioſos, qui quempiam inducunt, vt ſepulturam apud ſe eligat, vel eliget. Ita habetur in quadam Clementina, *f* de qua excommunicatione infra in tertio tomo, in quæſtione de ſepulturis, agemus.

*f Clem. 1. de priuileg.*

Decima excommunicatio, reſeruata Summo Pôtifici, ponitur in quadam Clementina, *g* contra religioſos, qui extremam vnctionem, Euchariſtiam-ve laicis, clericiſve, licentia ab ipſorum parochis ſpecialiter non habita, adminiſtrant, aut matrimonium ſolenniter benedicunt, aut abſoluunt excommunicatos a iure, ſtatutove, vel Synodorum ſententiis, ſine priuilegio iuridico.

Pro cuius explicatione nota primò, quod ſub nomine ſolennis benedictionis comprehenditur omnis ſolennitas, quæ obſeruatur iuxta ritum religionis, ſiue fiat benedictio ſolemnis, ſiue dicatur ſpecialis Miſſa pro contrahentibus, vt ex iure *h* colligitur.

*h c. 1. de ſpon.*

Secundo nota, quod hæc Clementina, vt in ea notat Gloſſa communiter recepta, non habet locum in religioſo præfecto Eccleſiæ Parochiali, quoad non ſuos Parochianos.

Tertiò nota, quod habet locum in quocunque religioſo religionis approbatæ, nam ſi eſt religionis non approbatæ, minimè in eo locum habet, quia cùm hæc conſtitutio ſit pœnalis, ſtrictè eſt intelligenda; & a fortiori idem videtur dicendum in nouitio, nam licet in fauorabilibus religioſus reputetur, vt gaudeat priuilegio Canonis, non tamen in odioſis religioſus cenſetur, quod puto tenendum, licet contrarium non adducieux ad hanc doctrinam teneat Baptiſta de Salis, *i* in ſua Summa.

*i Salis in Sũ. v. abſolut. fo. 1. col. 1.*

Quarto nota, quod hæc Clementina non habet locum in religioſo miniſtrante Euchariſtiam religioſo alterius ordinis. Nam textus facit mentionem de laicis, & clericis, appellatione autem clericorum in materia odioſa, & ſtricta, vt in noſtro caſu, non veniunt religioſi, vt notat Panormitanus dicens *K* vltra quod in ſtricta ſignificatione, ſeu materia odioſa appellatione clericorum non comprehendi Epiſcopos, quod ex quadam probat Decretali, *l* & idem dicit in aliis clericis exiſtentibus in dignitate, vt in Canonicis Eccleſiarum Cathedralium.

*K Pa. in Ru. de vit. & ho. neſtate cleric. l c. preſentium de off. de. lib. 6.*

Et ratio eſt, quia in eis eſt qualitas ſuper alios, quæ non reperitur in ſimplicibus, argumento cuiuſdam Decretalis, *l* quæ ad multa facit. Et confirmatur, nam etiam appellatione monachorum non venit Abbas, ſecundum Panormitanum *m*, licet Abbas ſit monachus, quia Abbas habet qualitatem ſuper alios monachos. Ex quo infertur, quod ſtatutum, quod punit ſcholarem deferentem arma, vel aliud facientem, non comprehendit eius Rectorem, licet ſit ſcholaris, ſecus in materia fauorabili. Vnde ſtatuta religionum punientia monachos, eo quod egrediensi à ciuitate, in qua habent monaſteria, per eandem circundant ciuitatem, non comprehendunt ipſorum monaſteriorum Prælatos: niſi de eis particularis fiat recordatio.

*l c. ſtatuta de elect. lib. 6.*

*m Panor. in c. Abbas fi. de ſim.*

Quintò nota, quod religioſi conuerſi miniſtrantes hæc ſacramenta incidunt in hanc pœnam, negari enim non poteſt, quod dicti conuerſi ſint religioſi. Neque obſtat verbum (*miniſtrare*) poſitum in dicto Decreto, & quod iſti non adminiſtrãt, ſed abutuntur.

Nam reſpondetur, quod etiam religioſi habentes ordinem ſacrum presbyteratus adminiſtrantes huiuſmodi ſacramenta, ſine licentia parrochi, dicuntur his abuti, quia faciunt contra prohibitionẽ Summi Pontificis. Præterea illud verbum (*miniſtrare*) accipitur ſecundum vſum communem loquendi, ſcilicet, pro exhibere, vel dare, quia aliàs de ludibrio hæc Clementina eſſet, ſi ſolùm comprehenderet eos, qui ſecundum ſacros Canones poſſunt adminiſtrare huiuſmodi ſacramenta.

Sexto nota, quod ſupradicta Clementina loquitur in omnibus religioſis exemptis, & non exemptis, cùm de omnibus religioſis loquatur, argumento cuiuſdam Caooois, *n* quod eſt tutius, & io dubio tenendum.

*n c. Romana, ſ. d.*

Neque obſtat, quod allegatur à contrariis, tenentibus hanc Clementinam ſolùm loqui de religioſis exemptis, cùm ponatur ſub Rubrica, quæ loquitur de priuilegiatis, nam ad hoc reſpondetur cũ quadam Gloſſa *o* dicente, quod plerumque generalior eſt textus, quàm Rubrica, quod aliquibus comprobatur exemplis.

*o Gloſ. in Authen. de ſanct. iſs nuptijs.*

Septimo nota, quod vt religioſus non incurrat in pœnam huius Clementinæ, ſufficit, quod dicat ſibi parrochianus, quod habet licẽtiam à parocho, vt ſibi dicta ſacramenta adminiſtret. Debet enim credere, ipſum ſibi dicere veritatem, quia nemo præſumitur eſſe immemor propriæ ſalutis, vt quidam Canon *p* affirmat. Pro quo facit doctrina cuiuſdam Gloſſæ *q* dicentis, quod cum quæritur de animæ periculo, de alicuius conſcientia creditur eius iuramento, non ſolùm in foro pœnitentiali, verùm etiam in foro iudiciali, quando aliter non poteſt probari, quod in quadam Decretali r videtur definiri, vbi eius Gloſſa ibi notat. Et confirmatur, quia in hoc caſu credendo parochiano, non miniſtrat præſumptuosè, & pœna iſtius Clementinæ contra præſumentes proponitur. Vnde religioſus ignorans pœnam, de qua hic, & alias homo ſanctæ vitæ miniſtrans Euchariſtiam ſine licentia presbyteri parochialis, non incidit hanc pœnam, cùm verbum (*præſumant*) in dicta Clementina appoſitum denotet dolum, & temeritatem miniſtrantis, & licet ignorantia iuris regulariter non excuſet, tamen quando ex probabilibus coniecturis perpenditur, quod quis ignorauerit, excuſatur, ſecundum ea, quæ in iure *ſ* notantur. Item ſicut miles armatæ militiæ excuſatur ab ignorantia iuris iuxta quandam legem, *t* ita & hũc poſſumus excuſare, præcipuè in foro pœnitentiali, in quo credẽdum eſt aſſerenti ſe ignorauiſſe, & id ipsũ exiſtimo in

*p c. ſanctum. t. q. 7.*

*q Glo. in ca. ſi quis ſcienter 2. de homi.*

*r cap. præſenti eodem.*

*ſ c. 2. de conſt. lib. 6.*

*t l. 1. C. de iu. & fact.*

in foro iudiciali, quando ex probabilibus coniectu ris l quet, quod nõ facit præſumptuosè, imò aliqua probabili ratione ductus; quia tamen forte aliqui to ſinceritate ſpiritus minimè ambulantes contradicerent dicentes, quod eo ipſo eſt præſumptio contra ipſum, quod fecit contra hanc Clementinam, tutius eſt, vt ſtatim abſolutio excommunicationis petatur, ne celebrando de irregularitate arguatur.

Octauo nota, quod vt non incurrat in huiuſmodi Clementinæ pœnam; ſufficit licentia Vicarii, qui gerit curam ordinariam parochiæ illius Eccleſiæ, & eſt ab Epiſcopo conſtitutus, vt tenet Gloſſa in eadem Clementina. Ex quo infertur, quod ſi non habet curam ordinariam, ſed eſt ſibi cura Eccleſię pro tempore commiſſa, quod non poteſt dare licentiam, niſi in ſpeciali hoc ſibi ſit commiſſum, & ait Baptiſta de Salis *a* ſe ſuper hoc vidiſſe magnũ ſcandalum in quadam prouincia ſuſcitari.

*a Salis in ſumma ti. abſolu. 3. §. 3. col. 2. in fin.*

Vndecima excommunicatio eſt cuiuſdam Clementinæ *b* contra religioſos, religioſasq; profeſſas, qui quæue matrimonium contrahunt, de qua infra in quæſtione de Matrimonio dicetur.

*b Clem. vn. de conſan. & affi.*

Duodecima excommunicatio eſt contra religioſos fauentes mulieribus, quæ habitum Bigoinarum ſumpſerunt, & ad eum ſumendum inducentes, vt dicitur in quadam Clementina. *c*

*c c. 1. de relig. domi.*

Decimatertia excommunicatio eſt contra religioſos profeſſos, qui habitum temerariè dimittunt. Ita continetur in quadam Decretali, *d* de quo uide infra, hoc tomo, in quæſtione de habitu regularium.

*d c. 2. ne clerici vel monachi. lib. 6.*

Decimaquarta excommunicatio eſt contra religioſos, qui ad loca vbi publicè literarum ſtudia exercentur, non habita licentia, proficiſcuntur, vt in eadem Decretali *e* decernitur, de quo infra tertio tomo, in quæſtione de regularibus ſtudentibus dicetur.

*e d. c. 2.*

Decimaquinta excommunicatio eſt contra religioſos, qui extra clauſtrum, leges, Phyſicamq́ue audiunt, vt in quadam Decretali *f* determinatur, de qua in dicta quæſtione agemus.

*f c. ſi. ne clerici vel monachi.*

Decimaſexta excommunicatio eſt contra religioſos Mendicantes Eccleſiarumq́ue parochus, ſi pacem inter ipſos factã violant. Ita habetur in quadam Extrauaganti. *g*

*g Extraua de treug. & pace.*

Decimaſeptima excommunicatio eſt contra religioſos Mendicantes, qui ad aliquem monaſticum ordinem, ſine ſpeciali Sedis Apoſtolicæ licentia, ſe transferunt, præterquam ad Carthuſienſes; & contra religioſos Mendicantes ipſos recipientes. Ita habetur in quadam Extrauaganti Martini IV. de regularibus.

Decimaoctaua excommunicatio eſt contra religioſos, & religioſas, qui excepto victu, & veſtitu aliquid recipiunt à nouitiis, dum ſunt in probatione; vel à parentibus, vel à propinquis, aut curatoribus, vt in Concilio *h* Tridentino continetur, quod iam ſupra *i* explicauimus latè in quæſtione de dotibus monialium.

*h Tri. ſeſ. 25. de reg. ca. 16.*
*i Sup. hoc to. q.*

Decimanona excommunicatio eſt reſeruata Papæ contra prælatos, & religioſos introducentes, & admittẽtes mulieres in monaſteria virorum, prout continetur in Extrauagantibus Pij Quinti, & Gregorij Decimitertii, de qua latè egimus in noſtra Explicatione Cruciatæ, & in primo Tomo Quæſtionum Regularium; & Canonicarum.

Vigeſima excommunicatio eſt contra prælatos, & prælatas, religioſos, & religioſas, introducentes, & admittentes viros, aut mulieres intra clauſtra monialium, prout in Bulla Gregorij XIII. refertur de qua in dictis locis egimus.

Vigeſimaprima excommunicatio eſt lata à Pio



Quinto contra omnes Abbatiſſas, & moniales exeuntes à monaſteriis, quacunque de cauſa, etiam infirmitatis, excepta magni incendii, vel ægritudinis, lepræ, vel epidemiæ probatæ literis ſuperioris, & Epiſcopi, circa quam iam in Primo Tomo *K* multa diximus.

*K 1. to. q. 46*

Vigeſimaſecunda excommunicatio eſt in eos, qui bona Eccleſiaſtica quæcunque alienant, vel pactum, per quod ipſorum dominium transfertur, faciunt, & in ipſos, qui ipſa alienata recipiunt, illamq́ue alienationem nullius momenti eſſe voluit. Ita habetur in quadam Extrauagante, & *l* ſupra Primo Tomo *m* in Quæſtione de alienatione rerum Eccleſiaſticarum latè diximus.

*l Extrau. vid ambitioſæ.*
*m 1. to. b. 30.*

Trigeſima tertia excommunicatio eſt, quam Sixtus Quartus ſtatuit ipſo facto contra fratres, & ſorores Tertii Ordinis collegialiter viuẽtes, qui poſt factam profeſſionem, & emiſſionem trium votorũ ſubſtantialium in manibus ſui miniſtri, vel miniſtræ matrimonium contrahunt, ſeu ante contractũ conſummant, aut religionem ipſam dimittunt ad ſecularem vitam euntes, & tale matrimonium eſt nullum nec poſſunt abſolui, niſi habitu reaſſumpto ſuam profeſſionem collegialiter viuentes obſeruẽt, à ſuis ſuperioribus abſolui meruerint. Habetur in extrauaganti, quæ incipit, *Ad Chriſti Vicarij Præſidentis*, relata à Collectore *n* Priuilegiorum Mendicantium.

*n Collector. ti. excom. §. 13.*

Vigeſima quarta excommunicatio eſt, quam decreuit idem Sixtus Quartus dicens, quod excommunicationem incurrant fratres Minores, & Prædicatores recipientes, ſiue admittentes ad priuilegia, & immunitates ordinum ſuorum quoſcunque laicos vtriuſque ſexus, prætextu Tertii Ordinis, ſeu alterius modi, niſi geſtauerint habitum prædicti Tertij Ordinis ſolitum, & profeſſionem emiſerint ſolitam, & in aliqua domo, ſeu congregatione dictorum fratrum, vel ſororum vitam duxerint in cõmuni, non obſtantibus quibuſcunque literis Apoſtolicis. Habetur in Bulla quæ incipit, *Deteſtanda nonnullorum ambitio*, & refertur ab eodem priuilegiorum Collectore. *o*

Circa quam Sixti Quarti Bullam aduertit Corduba, *p* in Additionibus ad Compendium, quod hæc Bulla videtur iam per non vſum, aut per oppoſitam conſuetudinem omnino derogata, & nihil valere, ſicut & multæ aliæ huiuſmodi Bullæ ſtatuta, leges, & conſtitutiones per diſſuetudinem non valent, vt educitur ex Gerſone, *q* & Caietano; & ideo plures alias extrauagantes minimè referam, ne lectoribus ſim faſtidioſus inculcando, quæ ad ſcrupulos mouendus poſſunt incitare.

*o Collect. vbi ſup §. 14.*
*p Cord. vbi ſup. Collec.*
*q Ger. 3. de vi. ſpirit. lect. 5. & 6. & Caie. in ſum. v. excom. c. 8.*

## QVAESTIO LXI.

### De excommunicatione, quantum ad euitandum excommunicatos, in duos articulos diuiſa.

*Circa quam quæſtionem duo quæruntur.*

1 *Vtrum liceat religioſis cum excommunicatis communicare.*

2 *Vtrum liceat communicare, cum publicè excommunicatis.*

## ARTICVLVS I.

*Vtrum liceat religioſis cum excommunicatis communicare.*

RESpondeo dicẽdo, quod Gregorius IX. conceſſit *Fratribus Minoribus euntibus ad partes infidelium, ſeu ibidẽ exiſtentibus, vt in terris illis ſit licitum eis communicare cum excõmunicatis, in his, quę ad ſalutem pertinent animarum.* Ita habetur in libro Monumenta *a* Ordinum. Et Clemens IV. conceſſit, *Fratribus Minoribus, vt in terris excommunicatorum liberè commorari poſſint, & ab eis tunc & quando per eorum terras ipſos tranſire contigerit, neceſſaria vitæ depoſcere,* prout in eodem libro *b* continetur. Quæ conceſſiones parum deſeruiunt, niſi ad pacandos ſcrupuloſorum animos: certum eſt enim, quod propter ſalutem animæ poſſumus ſecũdum ius *c* commune cum excommunicatis communicare, quamuis interponantur nonnulla alia verba, vt commodiùs intentum perſuadeatur, quod ſolùm Gregorij Noni conceſſio indulgebat. Certum eſt etiam, quod non incurrit excommunicationem, qui participat cum excommunicato propter magnam neceſſitatẽ propriam, vel excommunicati, vt quia alterius eleemoſyna eget, vt in quodam Canone *d* determinatur.

*a* In 1. imp. f. 20. & in 2. fol. 22. conc. 3

*b* In 1. imp. f. 56. & in 2. f. 140. conc. 317 c. reſpõſ. & c. cum voluntate de ſen.

*d* c. quoniam multos 11. q. 3.

Ex quibus infertur, catholicos Gallię, aut Germaniæ, aliorumque regnorum, qui cum hæreticis manifeſtis, & palam ſe hæreticos aſſerẽtibus, in eorum prouincijs participant in externo cõuictu, non peccare, & excuſari propter neceſſitatem, & propter conſuetudinem, quæ dicitur optima legum interpres, quæ conſuetudo cum ſciatur, & toleretur à ſummis Põtificib. qui propter eorũ multitudinẽ nõ audent procedere contra eos, excuſat catholicos illa vtentes, vt tenet Nauarrus. *e*

*e* Na. in man. c. 9. n. 6. & c. 27. nu. 35.

Vnde infertur intellectus ad conceſſionem Eugenij Quarti, qui conceſſit, *Quod ſi tempore noſtro contigerit (quod abſit) ſchiſma, poſſint fratres Minores participare cum ſchiſmaticis, neque teneantur fratres recedere à ſuis locis. Et quod quotieſcunque dixerint orationem, Deus omnium fidelium, &c. pro vero Papa habeant centum dies indulgentiæ.* Ita habetur in Ordinis Supplemento. *f* Hæc enim conceſſio, quantum ad primam eius partem, ius continet commune, cũ ſecũdum ipſum liceat cum excommunicatis, ſchiſmaticis, propter neceſſitatem communicare, iuxta ſuperiùs allegata.

*f* Fol. 93. conc. 291.

## ARTICVLVS II.

*Vtrum liceat communicare cum publicis excommunicatis.*

RESpondeo dicendo, quod Eugenius IV. Conceſſit *fratribus Minoribus obſeruantibus, quod non teneantur euitare excommunicatos niſi nominatim ſint à iudice denunciati, & euitentur, & à clero, & populo, & ſic quod non teneantur euitare excommunicatos niſi quando in communi euitantur, & quod idem ſit de interdicto & de obſeruatione cuiuſlibet cenſuræ Eccleſiaſticæ.* Ita habetur in libro Monumenta *g* Ordinis, & in Supplemento.

*g* In 1. Imp. f. 61. & in 2. fo. 64. con. 71. & in ſupp. fo. 95. con. 312.

Aduertendum autem, quod hodie tám per conſtitutionem Concilij Conſtantienſis, quæ magis recepta eſt, quàm Baſilienſis, vt refert Couarruuias, *h* nullos tenemur vitare excommunicatos, niſi in duobus caſibus. Primus eſt, ſi ſint nominatim denuntiati, & excommunicati. Secundus caſus eſt, ſi percuſſores clerici ſint adeo notorij per operis euidentiam, vt factum nequeat aliqua tergiuerſatione celari, atque nulla valeat excuſatione excuſari, prout poſt Decium *i* tradit Sotus, & vt receptum tradit Nauarrus, & author Catechiſmi.

*h* Cou. in cap. Alma mat. 1. p. § 2. nu. 9. ver. ſuper eſt.

*i* Decius in c. nobis nu. 21. de exce. Soto in 4. d. 22. q. 1 art. 4. Nau. c. 9. art. nu. 6. & c. 26. n. 26 & c. 7. nu. 31.

Pro cuius caſus explicatione notãdum eſt, quod notorium dupliciter conſideratur. Primum enim eſt iuris, ſecundum facti: iuris dicitur, quando percuſſio fuit facta occultè, & ſecretè, tamẽ deductum eſt delictum in foro contentioſo, & lata eſt ſuper eum ſententia excommunicationis, vel quia ipſemet percuſſor confeſſus eſt delictum, vel quia erat conuictus: & talis percuſſor dicitur publicus notorietate iuris, & per conſequens eſt euitandus. Notorietas verò facti dicitur illa, cuius percuſſio eſt adeo manifeſta, vt nulla poſſit tergiuerſatione celari, ſcilicet, probabiliter, quando ita eſt deprehenſus quia in crimine, vel ita delictum patens eſt certum omnibus, quod non eſt locus inficiationi, vt quia publicè quis tenet concubinam, vel eius delictum eſt notorium maiori parti ciuitatis, vel villæ, oppidi, collegij, vel viciniæ. Ita Nauarrus *K* poſt Panormitanum. Vnde ipſemet Nauar. *l* conſuluit, religioſum eſſe publicè excommunicatum cenſendum, & ita vitandum, qui coram maiori parte conuentus clericum à ſede expulit, vel brachio violenter extraxit. Vnde licet ego viderem fratrem percutere coram me clericum, non tamen teneor illum euitare, donec publicè ſit notorium ad modum ſupradictum.

*K* Nau. ca. 14. nu. 55. Pano. in d. c. veſtra.

*l* Na. li. 5. cõſ. tit de ſen. excom. conſi. 4.

Nolo autem in hac materia excommunicationis ampliùs immorari, multa enim, cum ſit materia generalis, videbit lector in his tractatibus, & vt ea faciliùs poſſit indagare, ad indices copioſos: quos Deo duce in medium adduximus, & adducemus, recurrat. Et in particulari ad tractatum copioſum, & ſatis elaboratum doctiſſimi Ioannis Bannes de Frechilla, Primarij ſacrorum Canonum profeſſoris in hac Salmanticenſi vniuerſitate, quondam ſtudioſiſſimi condiſcipuli, in quo tractatu multa ſcitu digna de excommunicatione, & cenſuris eccleſiaſticis edidit.

## QVAESTIO LXII.

### De exemptione religioſorum à tribunalibus ſæcularibus, in viginti articulos diuiſa.

*Circa quam quæruntur viginti.*

1 *QVid, & quotuplex ſit exemptio.*

2 *Quo iure ſint exempti eccleſiaſtici, & regulares & eorum bona.*

3 *Vtrũ iudices ſæculares poſſint ſequeſtrare, propria authoritate, triticum commendatorum ordinum militarium, in tempore maximæ neceſſitatis.*

4 *An reditus temporales eccleſiarũ. & monaſteriorũ poſſint exigi contra debitores laicos coram iudice eccleſiaſtico.*

5 *Vtrum religioſi pro cauſa ciuili poſſint conueniri coram iudice eccleſiaſtico, aut ſæculari.*

6 *Vtrum monachus poſſit capi à iudice ſæculari, aut eccleſiaſtico pro debito ciuili, ſi poſt debitum monaſterium ingrediatur.*

7 *Vtrum prælati eccleſiaſtici poſſint habere iuriſdictionem temporalẽ exemptam à dominis ſæcularibus.*

8 *Vtrum conueniens ſint Epiſcopos, & Abbates aliquorum monaſteriorum habere iuriſdictionem tẽporalem actualem exemptam.*

9 *Vtrum*

9 *Vtrum Abbates monaſteriorum habentium iuriſdictionem temporalem, poſſint condemnare vaſſallum ad pœnam ſanguinis.*
10 *Vtrum monaſterium ſuccedens in feudo, & maiori catu, poſſit conueniri coram domino feudi.*
11 *Vtrum quãdo eccleſia, aut monaſterium litigat cũ laico ſuper bonis temporalibus, poſſit conuenire laicũ coram iudice eccleſiaſtico, aut coram ſæculari.*
12 *Vtrum pro publicatione teſtamenti, in quo monaſterium eſt inſtitutum, poſſit iudex ſæcularis citare prælatum monaſterij.*
13 *Vtrum commẽdatarij ordinum Militiarum poſſint conueniri coram iudice ſæculari.*
14 *Quando iudices ſæculares poſſint inhiberi à cognitione cauſarum horum militum.*
15 *Vtrum commendatarij ordinum Militiarum occidentes clericum gaudeant priuilegio fori.*
16 *Vtrum commendatarii ordinum Militiarum pragmaticas regales frangentes, poſſint condemnari à iudice ſæculari.*
17 *Vtrum milites ordinum Militiarum exterorum regnorum poſſint conueniri, extra ſuas prouincias, coram iudice ſæculari.*
18 *Vtrum confratres ordinis D. Ioannis portãtes Tau, gaudeant priuilegio fori.*
19 *Vtrũ Corrector ciuitatis poſſit compellere, vt prædicetur in feſtiuitatibus principalibus in aliqua Eccleſia, renitente, & contradicente vicario generali.*
20 *An Eremitæ ſint exempti à iuriſdictione ſæculari.*

## ARTICVLVS I.

### *Quid, & quotuplex ſit exemptio.*

RESpondeo dicendo, quod exemptio importat libertatem, ſiue ſit à poteſtate ſæculari, ſiue à poteſtate eccleſiaſtica, & ſic exemptio, de qua loquimur, eſt quędam liberatio à poteſtate ordinarij inferioris à Papa ſtante ſubiectione immediata ad Romanũ Pontificem, exẽptus autem eſt, qui exemptione potitur, ſiue qui nõ ſubeſt iuriſdictioni ordinarij, prout notatur in Iure, *a* cũ ſolus Papa, vel legatus à latere poſſit cognoſcere de cauſis contra exemptum, & non alij legati, vt decernit Ius. *b* Vnde definiunt ſacri Canones, *c* quod eximere eſt propriũ Sedis Apoſtolicæ: & tradit Ioannes Andræas, tradit etiam, & declarat Quintilianus Mandoſius.

*a c. cũ perſona de prop. li. 9.*
*b c. poſt trãslatio. de offic. deleg.*
*c c. frater. 16. q. 1. ca. nũc vero 6. q. 3.*

Quædam autem exemptio eſt perſonalis, qua eximuntur perſonæ à quocunque iudice ſæculari, vel Eccleſiaſtico; ita vt à nullo legato etiam ſedis Apoſtolicæ, vel iudice delegato, iudicari, excõmunicari, interdici, vel ſuſpendi poſſit. Quædam vero localis, quæ fit loco, ideſt eccleſiæ, vel monaſterio: quædam verò eſt vniuerſalis, qua ſcilicet eccleſia, vel perſona tum vniuerſitate iuris ſpectat ad Papam, ita vt Metropolitanus, & diœceſanus nihil iuris habeat in exempta. Quædam verò particularis, qua eximitur in parte, videlicet tantùm in certis caſibus, vt ſi fortè aliqua eccleſia quantũ ad hoc eſt exempta, vt nullus Epiſcopus, vel Archiepiſcopus poſſit in ea diuina ſuſpendere, ſicut in ſua diœceſi, & aliàs ei exhibeat reuerentiam, & honorem. Ita quædã gloſſa. *d* Denique exemptio poteſt conſiderari quoad perſonas, & quoad Eccleſias, & quoad res Eccleſiaſticas, & regulares, quæ ad dominium ſedis Apoſtolicæ pertinent: quę materia licet ſit quotidiana non tractatur à iuriſperitis, niſi breuiter, & ſparſum in varijs locis, & in his parum, & non vt decet, vt ait Marianus Socinus. *e*

*d Gloſſ. in cle. attẽdentes de ſtat. monach.*
*e Socin. in ca. reteptimus. n. 83. de priuil.*

## ARTICVLVS II.

### *Quo iure ſint exempti eccleſiaſtici. & regulares, & eorum bona, à iuriſdictione ſæculari.*

RESpondeo dicendo, doctrinam eſſe manifeſtã multis Conciliorum, & Pontificum Decretis *f* confirmatam, non licere ſecularibus iudicibus de perſonis, aut de rebus clericorum iudicare: immo, & Iura Cæſarea hoc decernunt, & de hoc nemo vnquam dubitauit. Controuerſia autem Doctorum conſiſtit in hoc, an exemptio clericorum, & Regularium a poteſtate ſeculari ſit Iuris diuini, neque vnquam licuiſſe Principibus ſecularibus in eos, & in eorum bona temporalem iuriſdictionem exercere. Et partem affirmatiuam tenet quædam Gloſſa, *g* & eam ſequuti ſunt multi, quos refert, & ſequitur. Menchaca aſſerens communem eſſe ſententiã; eandem confirmant Alſunſus Azeuedo, Reginal. & Perez. Qui omnes fere affirmant verè hanc ſententiam multo receptiorem eſſe, quorum fundamenta præcipua ſunt illud Pſalmi *h*, Nolite tangere Chriſtos meos: & illud Mat. *i* filij ergo liberi ſunt. Et ſacri Canones *K* hoc iuri diuino tribuunt, & referũt teſtimonium Imperatoris Conſtantini id ipſum profitentis. Et vltra argumenta ab hac communi opinione adducta, illud etiam adduci poteſt, quod in primitiua Eccleſia non ſolùm clerici, ſed Chriſtiani omnes ab Eccleſia iudicabantur, vt conſtat ex authoritate Diui Pauli *l*, & in ſacris Canonibus refertur, vbi notant Gloſſa, & Præpoſitus, & notat Abbas: tandem & communem adiuuat, quod clerici ratione ordinis clericalis conſecrantur, & religioſi ratione profeſſionis Deo dicantur. Vnde quẽadmodum aliæ res ſacratæ materiam, & formam aliàs habentes temporalem, ratione conſecrationis inter ſpiritualia connumerantur, & a poteſtate ſeculari eximuntur, ſic videtur de clericis, & religioſis dicendum, & huc pertinet, quod ſcribit Nauarrus. *m*

*f c. diligenti. de for. cõp. c. a. ſi clerico. de iu. c. 1. cũ ſe. 11. q. 1. Aut. ſtatuimus de ep. & clericis.*
*g Gl. v. & dicenſis in ca. ſi Imperator 96 d. Mench. de ſucc. creat. §. 22. n. 58. Azeuedo. li. 1. noua cõpila. ti. 3. li. 6 Reginal. de vtili eccl. li. 1. poſt princip. Perez li. 3. or. ti. 1 l. 2. ver. quaro.*
*h Pſal. 140.*
*i Mat. 17.*
*K d. c Imperator & c. continua. 11. q. 1. c. quanquam de vſur. lib. 6. l. c. ad cor. 6. c. volasũ 11. q. 1 Abb. in c qualiter nu. 7. de Iud.*
*m Nau. in ca. nuuí. not. 6. n. 6. de iudic.*

Sed contrariam opinionem, ſcilicet quod clerici, & monachi eximantur a poteſtate ſeculari legibus humanis, tenuerunt viri grauiſſimi, quos refert, & ſequitur Gouarruuias *n*, & ex Theologis Diuus Thomas, Medina, Victoria, qui diligenter huius opinionis fundamenta congerunt, & illud vnũ ſufficere arbitramur, quod nulla ſit hodie lex diuina obligans, niſi naturalis, & ſuper naturalis Euangelica: lex autem ſcripta veteris teſtamenti iudicialis, & cæremonialis, per paſſionem Chriſti domini extincta eſt, vt uidere licet apud Diuum Paulum, *o* & in aliquibus ſacris Canonibus, & explicant Diuus Thomas, & Sotp, & Couarruuias. At verò neque lege naturali hæc exemptio præcepta videri poteſt, quia non eſt de primis principijs, quæ Diuus Thomas *p* communes conceptiones appellat per ſe notas, neque eſt concluſio de primis principijs proxima immediatè ab ipſis collecta, nemo enim niſi in lege humana definiet, ita in lege naturæ ſacerdotes a ſeculari iuriſdictione eſſe exemptos. Nec in ſuper huiuſmodi exemptio eſt de lege Euãgelica, quæ vt ait Diuus Thomas *q* nulla alia præcepta cõtinet, niſi naturalia, ſeu moralia, quæ ad fidei articulos, & ſacramenta pertinent, inter quæ huiuſmodi exemptio non reperitur, nec locus aliquis, vnde fideliter colligatur. Illud enim Matthæi eo pertinet, vt Chriſtus Dominus, qui ſecundum diuinam, & humanam generationem Regis erat filius, ex legibus,

*n Cou. li. pra. qq. c. 31. nu. 1. D. Thom. in Pau. ad Rom. 13. Medin. de reſt. qua. 5. in Prin. Victoria d poteſt. ciui. nu. 2.*
*o Paul. ad Heb. 7. c. trãslato de conſt. & in ca. vnic. de purif. poſt pa. Th. 1. 2. q. 104. art 3. & 2. 2. q. 83. art. 1. Soto li. 2. de iuſt q. 5. ar. 1. 4. Couarruuia. reſ. lut. l. 1. c. 17. n. 2.*
*p Tho. 1. 2. q. 94. ar. 3. 4.*
*q Tho. 1. 2. q. 108. ar. 2.*

legibus humanis, & conſuetudine Regum temporarium, oſtendere volebat ſe immunem eſſe à tributis. De reliquis autem ſacerdotibus, & Eccleſiaſticis, locus ille non intelligitur in hoc ſenſu, vt ibidem ſacri authores notant. Illud etiam in confirmationem huius ſententiæ facit, quod ſi in lege diuina fuiſſent exempti, Catholici Imperatores poſt tot annos de illis non iudicaſſent, vt conſtat ex toto titulo de ſacroſanctis Eccleſiis, & ex toto titulo de Epiſcopis, & Clericis: nec ſumi Pontifices, quibus illi erant obſequentiſſimi, hoc paterentur, nec priuilegia Imperatorum pro hac exemptione adducerent, pro vt adducit D. Gregorius. *a* Nec rurſus Catholici Pontifices ab Imperatoribus hanc exemptionem poſtulaſſent, vt colligitur ex quadã Authentica *b* fundamenta verò prioris ſententiæ optimè diluunt Medina *c* & Victoria.

*a Cap. de perſona. 11. q. 1.*

*b Auth. vt cle ric. apud proprios epiſc. co. 96.*

*c Medina & Victoria vbi ſup.*

Pro quorum reſolutione notandum eſt primò, clericos, vt nonnulli aiunt; dupliciter poſſe conſiderari, vel quatenus clerici ſunt, id eſt, miniſtri diuinorum, vel quatenus, Reipublicæ ciues. Primo modo legibus diuinis a poteſtate ſeculari ſunt exẽpti: poſteriori verò eiſdem ſubiciũtur, ſicq; Doctores prædicti has contrarias opiniones componunt, quo pacto aliqui affirmant omnes Chriſtianos, quatenus tales ſunt, hoc eſt in his, quæ ad fidem & catholicam religionem pertinent, ab Eccleſia, lege Diuina eſſe iudicandos; quatenus verò ciues, & membra Reipublicæ ſecularis, à poteſtate ſeculari. Ita colligitur ex Turrecremata, *d* & ex traditis à Nauarro.

*d Turre. in c. cũ ad verum nu. 96. d. Na. d. n. 6.*

Sed licet hæc diſtinctio bonum habeat ſenſum, in quo defendi poterit, quæſtionem tamen nimis inuoluit, & innuit exemptionem hanc perſonarũ eſſe, non rerum, aut cauſarum, quæ legibus diuinis competit, atq; ideo melius dicendum videtur, in Clericis, & in Eccleſiaſticis duas bonorum ſpecies reperiri. Alia enim ſunt bona ſpiritualia ſupernaturalia per eſſentiam, per cauſam, per effectum, & per connexionem, omneſq; cauſæ, & controuerſiæ ad eas pertinentes, prout docent D. Thom. *e* & omnes Theologi. Alia ſunt exterioris ordinis, vt vita, fama, & diuitiæ. Bona autem ſpiritualia, & quæ pertinent ad Diuina myſteria, & eorũ cognitio, ſiue in eccleſiaſticis, & clericis, & regularibus, ſiue in laicis conſiderantur, lege diuina a iudice ſeculari eximũtur, & eccleſiaſtico reſeruntur, vt quidam Canones *f* expreſſe dicunt: & hæ poteſtates per ſuos fines & obiecta diſtinguuntur. Vnde neceſſario omnia ſpiritualia, quæ in finem ſupernaturalem immediatè ordinantur, eccleſiaſticæ ſubſunt poteſtati, vt benè probat Victoria, *g* & Albertus Pigius: Bona autem temporalia ſiue etiam in eccleſiaſticis, ſiue in laicis conſiderentur per ſe, & ex natura rei poteſtati ſeculari ſubſunt, vt conſtat ex dictis in ſuperiori præludio, & patet ex eo, quia bonorum natura ex qualitate poſſeſſoris non mutatur, vt in ſimili ait *h*. Diximus autem ſiue in clericis, ſiue in laicis, quia exemptio hæc, quæ competit clericis iure diuino, rerum, & cauſarum eſt, non verò perſonarum, licet autem hæc bona temporalia Eccleſiarum, & clericorum natura ſua poteſtati ſeculari ſubdantur, poterit tamen Eccleſia omni Imperatorum priuilegio ceſſante clericorum cauſas criminales, & ciuiles ad prædicta bona temporalia pertinentes eccleſiaſtico iudicio reſeruare. Cùm enim a Chriſto Domino Petro, & ſucceſſoribus ſpiritualis poteſtas data ſit, quæ nihil aliud eſt, quam facultas a Chriſto Domino Eccleſiæ generaliter conceſſa: & immediatè ſuper naturalia primo principaliter reſpiciens, vt colligitur ex Ioanne Gerſone, *i* & Nauarro, & tota hęc poteſtas ad vitam ſpiritualem, & æternam beatitudinem ordinatur, quemadmodum poteſtas naturalis, & cuiuſuis hominis mandatum ad ea trahũtur, quæ ad aliud mandatum explicandum neceſſaria ſunt, & opportuna, vt colligitur ex Iure *K*, ſic poteſtas hæc ſupernaturalis omnia illa comprehendit, quæ ad gubernationem Reipublicæ in ſpiritualibus Eccleſiæ neceſſaria videbuntur, & ideo in finẽ ſupernaturalẽ iure ſuo de temporalibus diſponit, Reges ſuos aliquando priuat, vt patet in iure, *l* ſæculares leges ſpirituali ſaluti ſubditorum perniciosas abrogat, vt dicitur in quadam Decretali, *m* cauſas alias temporales ab Eccleſiaſticis iudicibus definiri iubet vt iubetur in alia Decretali *n* & obſeruat poſt alios Victoria, *o* Nauar, Soto, Simancas, & Couaruuias, & eadem de cauſa, & eadem poteſtate iuſtiſſimis de cauſis Eccleſia clericos, & eorum bona temporalia Eccleſiaſtico iudicio reſeruauit. Et huius exemptionis plures rationes ex Sacris Canonibus colliguntur. Prima, ne miniſtri Eccleſiæ, quos Deo, & diuinis vacare conuenit, per poteſtatem ſæcularem aliquando à diuinis miniſterijs alienentur, & prophanis muneribus obſtringantur. Et hæc ratio colligitur ex D. Paulo *p* & ex aliquibus ſacris Canonibus. Secunda, ne ſacerdotalis Maieſtas, quam maximè venerari oportet, inter laicorum cætus quodammodo vileſcat, & nimia conſuetudine parui fiat. Hæc ex alio colligitur Canone. *q* Tertia ratio eſt ne Clerici, qui animarum parentes ſunt, & magiſtri, à filijs, & diſcipulis iudicentur, vt ex alijs canonibus ſatis *r* patet.

*e Tho. 2. 2. q. 100. et theol. in 4. d. 25. q. 1*

*f D. c. ad verũ & c. duo ſunt eadem. d. & c. ſolit. de mat. & obed.*

*g Victo. vbi ſ. Pigius lib. 4. Eccl. Hierar. c. 2.*

*h L. 1 §. ex ijs ff. de aere ſig.*

*i Gerſon de poteſt. Eccl. con. 1. Na. in d. c. noui notab 3 n. 87.*

*K Cap. prat. de offi. del.*

*l Cap. grande de ſuppl. neglig. Pral. l. 6.*

*m Cpa. vlt. de praſcrip.*

*n Cap. prudentia de donat. inter vir. & vxor.*

*o Victor relec. 1. de poteſt Eccleſ. 2 p cu. 7. Nau. d. notab. 3. n. 83. Sot. de iuſt. li. 4. q. 4. art. 1. Sim de cathol. inſtit. c. 44. Cou. in reg. pecca. 2. p. §. 1. n. 1. 2. Ad cor. 2. ca. 1. & 2. nec leg. mo.*

*p Capit. iſte ſubdecus 95. diſt.*

*q C ſi quis du bitat &c. diſt. 96.*

Ex quibus colligitur reſolutio ad id, quod in principio quæſtionis propoſuimus ventilandum, & ſic dicimus, quod religioſi, cum inter perſonas Eccleſiaſticas computentur, in iure diuino à iuriſdictione ſæculari ſunt exempti: bona autem temporalia Monaſteriorum natura ſua poteſtati ſeculari ſubijciuntur, ſed Sedes Apoſtolica ſic diſponẽte, ea omnia poteſtate ſæculari exemit, cum ipſi Monachi, ſicut clerici, in ſortem Domini ſint vocati, iuxta Sacros Canones, *s* & tradit D. Chryſoſtomus, & deciſio Pedemontana, & hac ratione multis generalium Conciliorum, & antiquorum Pontificum Decretis in primordijs religionum ipſi monachi Epiſcopis fuerunt ſubiecti, & à ſæculari iuriſdictione diſgregati, vt per multos Sacros Canones *t* notant Hugo, & Præpoſitus, dum aiunt, quod ſi monachus in figuram iudicij conueniatur coram Epiſcopo iure communi conueniendus eſt, ſin autem extra Iudicij figuram, & ſecundum regulam, coram ſuo Abbate: eandem ſententiam protulerunt multi alij, quos refert, & ſequitur Paulus Fuſcus, *u* adeo quod viri grauiſſimi tenuerunt, quod non ſunt iure communi, ſed tantùm ratione priuilegij exempti à iuriſdictione Epiſcoporum, de quo infra erit nobis ſermo.

*r Ca. duo ſunt 12. q. 1. Chri. in Pul. ad Roman. 3. deciſ. Pedamõt. 30. nu. 1.*

*s Ca. eccl. cap. quia v. 2. q. 5. o. monaol. c 6. eog. 8. q. in. 2. non ſemel eadem. q. 1. depe. v. ſi quis contra 12. q. 1. Vbi gloſ. 2.*

*t Hugo & Præpoſitus. nu. 9. q. 0 1. in 10. c. 0. 18. q. 2.*

*u Fuſcus de viſi. l. 2. c. 17. nu. 10.*

## ARTICVLVS II.

*Vtrum iudices ſæculares poſſint ſequeſtrare propria authoritate triticum Commendatorum Ordinum militiarum tempore maximæ neceſſitatis.*

RESpondeo dicendo, quod Commendatarij Ordinum militiarum habẽt ſuos proprios iudices, qui ſunt eorum ſuperiores, & ſic ſunt exempti à quibuſcunq; alijs iudicibus in cauſis Ciuilib. & criminalibus, & ideo videtur eorum triticum Decimarum, & prouentuum ſuatum præceptoriarum

rum non poſſe à iudicibus ſæcularibus ſequeſtrari, ſed cum tẽpore neceſſitatis priuilegia maxima frangantur, imò obligatio multorum præceptorum tũc locum non habeat, videtur in hoc caſu contrarium dicendum, & pro hac parte facit quædam nouæ cõpilationis lex *a* dum dicit, *y porque por experiencia ſe ha viſto, que las perſonas. que tiennen, el dicho pan poniendoſe taſſa lo eſconden ny encubren y nolo quieren vender. de que reſulta auer falta, mandamos à los Corregidores, y Gouernatores, y alcades, y otras qualeſquier Iuſticias, y iuezes cada vno en ſu iuriſdiction. que entendiendo por los regiſtros que ſe han hecho, y por las otras vias, y maneras que conuengan los que tiennen el dicho pan para lo poder vender comando ſi les pareciere conligno para eſto dos regidores, y otras dos perſonas del lugar hagan repartimiento por las perſonas de qualquier qualidad. eſtado, o condicion. preeminencia, o dignidad que ſean, anſi clergios, y perſonas Eccleſiaſticas, como Comendadores; &c. y les manden y a premien à que lo vendan, ſegun les fuere por ellos repartido y que las perſonas a quien ſe repartiere ſean obligados a lo vender luego à las perſonas, que lo quiſieren comprar.*

*a L. 1. tit. 25. li. 5. noua compila.*

Et attenta hac lege, quæ iuſtiſſima profectò videtur tempore neceſſitatis imminentis, ne Reſpublica fame pereat, cum niſi ſubueniatur huic neceſſitati, redundaret etiam in damnum Eccleſiæ, videtur, inquam, quod poſſint Iudices ſæculares compellere dictos Commendatarios relicto ſibi tritico neceſſario pro alimonia, & ſuſtentatione ſuarũ familiarum, reliquum, quod habent, egentibus vendant pretio taxato per dictam legem, vnde ſi cogere licitè poſſunt, prout tradit Mexia, *b* ergo & ſequeſtrare triticum poſſunt, aliàs enim illuſoria, & fruſtratoria coactio eſſet, cum poſſent, qui cogendi ſunt, abſcondere triticum, aliiſque cautelis vti.

*b Mexia de tax. pan. nu. 64. fol. 25. & 22.*

At Gutierez *c* hanc opinionem quoad Eccleſiaſticos, cum grano ſalis (vt ita dicam) amplectitur dicens, poſſe rectores ſæculares dictum triticum ſequeſtrare, dummodo in procedendo, & exequẽdo obſeruent ad vnguem formam traditam, atque præſcriptam in dicta lege Regia ſuperiùs allegata, & ad hoc ſeruanda ſunt ſequentia, quæ ex dicta lege colliguntur. Primum, quod ſit, atque immineat neceſſitas, & magna indigentia tritici. Secundũ quod habita ratione ſumptus familiæ ſuæ, & cæterarum perſonarum, quibus prouidere ipſi Commendatarij teneantur, veluti pauperum, parentum, & aliorum conſanguineorum egentium, & hoſpitum, arbitrentur ipſi Iudices, quod quantumcumque fuerit iuſtum, relinquatur ipſis Clericis potiùs pluſquã minùs neceſſario, ne aliàs poſtea ipſi Commendatarii cogantur maximo ſuo ſumptu cõparare, quod poſtea ſibi defuerit, cum id habeant ex ſuis Eccleſiaſticis reditibus.

*c Gutier. li. 1. pract. qq. q. 13. nu. 3.*

Tertium, quod ſibi offeratur verè, & realiter pretium iuſtum taxatum ab eadem Regia Pragmatica.

Quartum, quod antequam ab eis triticum auferatur, ipſis dictum pretium offeratur. His enim ſeruatis, minimè ipſis Commendatariis fit iniuria manifeſta, ratione cuius poſſint creare conſeruatorem ad ſuæ exemptionis defenſionem, neque Rectores ſic facientes incidunt in excommunicationem Bullæ cœnæ latam contra illos, qui iuriſdictiones, ſeu fructus reditus, & prouentus ad Eccleſiaſticas perſonas ratione monaſteriorum, & aliorum beneficiorum Eccleſiaſticorum per eos obtentorum pertinent, vſurpant, vel ſurripiunt, ſeu quauis occaſione, vel cauſa ſine Romani Pontificis expreſſa licentia ſequeſtrant: ſeruatis enim ſuperiùs notatis nõn fit contra tenorem dictæ Bullæ, non enim dictum triticum occupant, & vſurpant propria authoritate, ſed authoritate legis naturalis id in hoc caſu permittentis. Si autem non ſeruantes ſupradicta dictũ triticum intrepidè ſequeſtrant, incidunt in dictam Cenſuram, & vt excommunicari poſſunt per iudicem Eccleſiaſticum declarari, ſicut affirmat Gutierrez, ſe in caſu contingenti vidiſſe, & negotium per viam violentiæ fuiſſe delatum ad Regiam Cancellariam Pintianam, poſtea tamen remiſſum fuit ad Iudicem Eccleſiaſticum, & hoc iure optimo poteſt conſeruator ſeruare.

## ARTICVLVS IV.

*An reditus temporales Eccleſiarum, & Monaſteriorum poſſint exigi contra debitores Laicos coram iudice Eccleſiaſtico.*

RESpondeo dicendo, quod in quadam nouæ cõpilationis lege *d* cauetur, *Que las Igleſias, y monaſterios, Clerigos, y Capellanes del Rey, que tuuieren priuilegios de los Reyes de mercedes, o liſmonas, o dineros, o de otros derechos*, quæ non poſſunt ſuper eis, & ab his dependentibus conuenire Laicos receptores, Regios conductores, & alios collectores coram iudicibus Eccleſiaſticis, ſed corãm iudicibus ſæcularibus Regiis ſub pœna amiſſionis ſic conceſſorum. Quod etiam ad literam cauetur in alia nouæ compilationis lege, *e* quas leges validas eſſe, nec Sacris Canonibus contrarias teſtantur Mench. *f* Laſſarte de Moli, & Gutierrez: & nimirum quia hi reditus fuerunt dati dictis piis locis ſub conditione, quod eorum petitio apud Iudicem ſæcularem proponeretur, & non fuerunt dicta bona facta ſpiritualia. Vnde ſi Eccleſiaſticæ capellaniæ, monaſterium, vel Hoſpitale ſint fundata ex reditibus temporalibus, cum conſenſu, & authoritate Epiſcopi, ordinarii loci, vel poſtea confirmata; Eccleſiæ Capellanus, & œconomus dictæ Eccleſiæ, Monaſterii, vel Hoſpitalis poteſt conuenire laicos prædictos annuos reditus ſoluere debentes coram iudice eccleſiaſtico, prout in terminis tenet Azeuedo *g* dictæ enim nouæ compilationis leges ſolùm loquuntur in gratia, & donatione à Rege prædictis locis piis, & clericis factis, tunc enim bona illa non amittunt ſuam propriam naturam temporalitatis, ita vt in alteram diuerſam tranſeant. Præterea cum gratia illa facta ſit à Rege, meritò vt ab eo lege lata auferri poteſt, ſi eius iuriſdictio ſuper illam concernens illudatur.

*d L. 1. tit. 1. li. 4. noua compila.*

*e L. 10. tit. 7. li. 9. compila.*

*f Menoch. de ſucce. crea. §. 26 n. 66. Laſſarte. de Molis. de decim. vend. cap. 18. nu. 9. Gutier. lib. 3. pract. q. 27.*

*g Azeued. in d. l. 1.*

Nec obſtat, quod actor ſequi debeat forum rei, nam hoc procedit in temporalibus, non autem in ſpiritualibus, aut ſaltem ſpiritualibus annexis, cuiuſmodi ſunt dicti reditus, ſuper quibus authoritate Epiſcopi, aut ordinarii fuit fundata Capella, Hoſpitale, vel monaſterium; ſunt enim prædicta bona tẽporalia, in ſpiritualia, vel ſpiritualibus annexa commutata, vel transfuſa: imò ait Gutierrez *h* idem eſſe dicendum in annuis reditibus poſtea de nouo emptis in locum aliorum, qui fuerunt redempti, cum in eorum locum ſubrogentur, ac proinde debeant ſapere eorum naturam, ſubrogatus enim ſapit naturam eius, in cuius locum ſubrogatur.

*h Guti. vbi ſup.*

Verum eſt tamen, quod ſi monaſterio dicti reditus debeantur, & debitores nolint ſoluere irrogando iniuriam ipſi Monaſterio, poſſunt coram Iudice conſeruatore conueniri, prout latè in primo tomo *i* remanet dictum.

*i 1. tom. q. 65.*

ART.

## ARTICVLVS V.

*Vtrum Religioſi pro cauſa ciuili poſſint conueniri coram iudice eccleſiaſtico, aut ſæculari.*

RESpondeo dicendo, quod ſi religioſus de crimine extra clauſtra commiſſo, vel intra, vbi ab alio, qui ſubditus nõ ſit eiuſdem Abbatis, fuerit accuſandus, ſecũdum opinionem aliquorum doctiſſimorum virorum, Epiſcopus adeundus eſt iure communi, licet ſecundum priuilegia aliter dici debeat, vt ſupra iam remanet declaratum. At hi omnes vno ore fatentur, quod ſi cauſa ciuilis fuerit controuerſa, monachum neque conuenire, neque cõueniri poſſe coram Epiſcopo, quia Abbatis quaſi ſeruus, aut filius familias poteſtati ſubeſt, tũ etiam quia proprium nihil habet, & quaſi mortuus ſæculo reputatur, vt tradunt Iura *a* & faciunt tradita per Petrum de Vualdis, Couarruuias, & Menchaca, & ita monachum neque ciuiliter agere, nec conueniri poſſe reſoluunt quædam gloſſæ, *b* Speculator, & Capella Tholoſana: verum ſi monachus cauſa ſtudij de licentia Abbatis abſens ſit, vel in curia, vel in aliquo quouis ad negotia monaſterij miſſus fuerit, poterit tanquam procurator nomine monaſterij conueniri, quoniam dum eum mittit, omnia ei concedere cenſetur, quæ ad illud negotium commodè peragẽdum fuerint neceſſaria, ex regula cuiuſdam Decretalis, *c* & quemadmodum filius familias eiſdẽ cauſis agit, & conuenitur, ſic etiam monachus poteſt conueniri, argumento *d* cuiuſdam legis, vbi notant Gloſſa, & Bartolus, & tenet Baldus cum Doctoribus cõmuniter, Bologninus, & Horatius Lucius: & hæc eſt abſque dubio vera, & recepta ſententia, intelligenda tamen, ſi tria ſimul concurrant, ſcilicet licentia Abbatis, contractus, aut debitum moderatum, iuxta negotij qualitatem boni viri arbitrio, ita vt in tanto mandato monaſterij videatur comprehendi. Item ſi Abbas & monaſterium longè abſint, nec poſſint commodè conueniri; cum enim ex tacito mandato nomine monaſterij conueniatur, ſi aliquod ex ſupradictis tribus deficiat, nec agere poſſunt, nec conueniri ciuiliter. Conueniendi autem ſunt in hoc caſu coram Iudice eccleſiaſtico, cum enim conueniantur ex actione quadam perſonali nata ex obligatione perſonali ab ipſis inita, nimirum ſi conueniri debeant coram iudice eccleſiaſtico, tanquam perſonæ eccleſiaſticæ obligatæ. Quod verò attinet ad Abbates, & Monaſteria, nulli dubiũ fuit ab Epiſcopis iure communi debere iudicari, vt aliqua Iura *e* ſatis innuunt: quod ea ratione oſtenditur, quia cùm à ſuis Monachis iudicari non poſſint, argumento aliquorum Canonum *f* oportebat, vt ab Epiſcopis iudicarentur, nec expectaretur Romani Pontificis iudicium. Quod ſi Monaſterium ſimiliter conueniatur proculdubio neque iure communi, neque iure ſpeciali Abbas Iudex eſſe poteſt, vt vnanimi conſenſu ſupradicti authores volunt: & idem erit de alijs vniuerſitatum, aut collegiorum Rectoribus dicendum, quia cum collegia ſua defendere teneantur, vt dicitur in iure, *g* & ipſi quaſi partes ad iudicium vocentur, fieri non poteſt, vt ipſi ſimul ſint, iudices, & actores, vel rei.

*a Ca. nullam c. non dicatis. 12. q. 1. Auth. C. de ſacr. ecc. Vval. de can. epiſ. q. 14. nu. 9. Coua. in c. 1. nu. 2. de teſ. Mench. creat. §. 20. nu. 110*

*b Gl. v. aut Monachũ in c. deper. 12 q. 2. gl. in l. 2. v. nõ poſſunt. ff. de in ius vocan. ſpecu. ti. de ſta. Monach. in prin. Capel. Toloſ. q. 21.*

*c Ca. præterea de offi. del. ega.*

*d l. ſi longius 28. §. fin. ff. de iud. vbi gl. & Bart. in fine. Bal. in auth. habita n. 14. C. ne filius pro patre, & ibi Bolo. num. 214 Horatius de priuiſ ſcholaſtiũ priui. 74.*

*e Cap. ad monaſteria. c. Abbates in prin. 18. q. 2.*

*f c. Oues. 2. q. 7. & c. oues 6. q. 1.*

*g Cap. edoceri de ſacram.*

Neque ſupradictis obſtat priuilegium Clementis IV. dicentis, quod fratres Minores neque ratione delicti, neque ratione contractus, ſeu rei, de qua contra ipſos fratres ageretur, poſſint coram locorum Ordinarijs conueniri, neque illi quoad hoc ſuam in ipſos iuriſdictionem exercere decernens irritum, & inane quicquid ſecus factum, vel attentatum fuerit, vt in libro Monumenta *h* ordinum continetur. Quàm conceſſionem Sixtus *i* IV. confirmauit, & latè in marimagno Carmelitarum *K* & prædicatorum *l* & Auguſtinienſium *m* habetur. Nam reſponderem quod ſupradicta priuilegia, & ſimilia Regularibus conceſſa ſunt fortè limitanda, vt procedãt, quã do adſunt Iudices Regulares, coram quibus ipſi monachi, pro debitis Ciuilibus poſſint conueniri: at vbi ſunt tales iudices, quia longiſſimè abſunt, & ad eos non poſſunt creditores ſine maximo eorum incõmodo adire, ego intelligo prædicta priuilegia locum minimè habere poſſe, non enim priuilegia cum magno tertij nocumento concedũtur, neque cenſentur concedi. An autem monachi poſſint conueniri coram iudice ſæculari, latiùs infra hac quæſtione dicetur.

*h in 1. impr. fol. 19. & in fol. 142. conc. 312.*

*i In 1. impr. fol. 60 & in 2. fol. 144. conc. 347.*

*K In 2. impr. fo. 161. conce. 384. fol. 187. concef. 479.*

*l in 2. imp. fo. 239. concef. 170.*

*m in 2. imp. fol. 048. conc. 620.*

## ARTICVLVS VI.

*Vtrum Monachus poſſit capi à iudice ſæculari, aut eccleſiaſtico, pro debito ciuili, ſi poſt debitum monaſterium ingrediatur.*

RESpondeo dicendo, quod monachus non poteſt ob debitum ciuile capi, nec incarcerari, authore Baldo, *n* & tenent Abbas, & Suarez, illud tamen notãdum, quod ſi quis in fraudem creditorum ingrediatur monaſteriũ, non eſt recipiendus ad monachatum, quoniam non ducitur bono ſpiritu, ſed vt defraudet creditores, & otio indulgeat, vt docent Innocentius, *o* & Abbas. Si tamen ingrediatur Monaſterium in fraudem, ait prędictus Abbas, quod ipſum monaſterium ſatisfacere debet creditoribus, quatenus ex bonis monachi ad ſe peruenit, argumento aliquorum iurium, *p* & tradit Baldus tractans, an ſint deducendæ expenſæ neceſſariæ ad alendum monachum. Hæc procedunt quando debitor ingreditur religionem, antequam creditor illum capiat, vel executionem aduerſus illũ faciat, non ſi poſt hæc ingrediatur monaſterium. Idem dicendum eſt de clericis, qui poſt capturam ſuſcipiũt ordines ſacros, vt ait idem Abbas, quia ſi, cum eſſet laicus, creditor illum in carcerem coniecilſet, vel in ſeruitium accepiſſet, fiat clericus, clericatus videtur in fraudem ſuſceptus, nec clerico prodeſt priuilegium clericale, & poteſt conueniri coram iudice ſæculari. Ita liquet ex diſtinctione Ioannis *q* Andreæ, & Abbatis, & ex alijs, quos refert & ſequitur Baeca. Hæc de iure communi inuenio decreta. At ſecundum conſtitutionem Sixti V. de qua infra de nouitiorum receptione dicemus, quæ prohibet nouitios ad religionem recipi antequam de eorum vita, & moribus fiat exacta inquiſitio, & an aliquibus debitis ſint obnoxij, &c. quibus non diſcuſſis, profeſſio nullius eſt momenti, & valoris, quæ ſi non valet, certum eſt, quod apud ſuos iudices poſſunt præfati nouitij de prædicto debito ciuili conueniri.

*n Bal. l. Aut. cauſa quæ ſit cum monach. col. 1. num. 3. ve. 4. l. conſiderandum. C. de epiſ. & clericis Abb. in c. ſum 1. & 2 num. 77. de re iud. Suarez. in c. 2. de leg. gouuienſ nes q. 3. col. 6. verſ. idem dicend. de monach.*

*o Innoc. in c. vni. de oblig. ad ratio. & c. ibi Abbas co. penul. v. tertio ſuit.*

*p c. ſi qua 19. q. 2. Bald. in Auth. quæ ſit cum monach. col. 1. num. 3. v. 4. C. de epi. & cler.*

*q Andrea. & Abb. in ca. 1. & depoſi. de Baeca, de ino pe debito ca. 27. nu. 22.*

## ARTICVLVS VII.

*Vtrum prælati Eccleſiaſtici poſſint habere iuriſdictionem temporalem exemptam à ſuperioribus ſæcularibus.*

RESpondeo dicendo, circa præſentis articuli quæſtionem duas opiniones ſatis diuerſas inter Doctores inueniri: prima eſt, quod poteſtas eccleſiaſti-

cleſiaſtica non ſe extendit ad iuriſdictionem temporalem, niſi in quantũ ipſa temporalis iuriſdictio eſt ad ſpiritualem neceſſaria, aut eam concernit. Et hanc opinionem tenuerunt gloſſator *a* decreti, & Baldus vocans eam maximam legiſtarum, Maranta, Aufretius, deciſio Pedemontana. Duarenus Nauarrus, Couarruuias, Soto, Alfonſus Guerrero, Gregorius Lopez, Franciſcus de Vargaz. Antonius Gomez, Montaluus Aniles, Menchaca, Turrecremata, & alij, quos prædicti doctores referunt.

At contrariam opinionem, quod ſcilicet poteſtas temporalis reſideat etiam in Papa, & in Eccleſia, & ab ea medio ordine, & diſpoſitione diuina in Imperatores, Reges, & Principes, & alias poteſtates ſeculares deriuetur, tenent viri grauiſſimi; quã vt magis ſecuram, & communem amplectimur. Pro cuius opinionis reſolutione diſtinctio quædam eſt præmittenda, aut enim attendimus ad ius Diuinum, aut ad ius poſitiuum. Si ad ius poſitiuum, conſideranda ſunt tempora, & ſic concordanda iura. Duo enim tempora debent conſiderari. Vnum ante aduentum Chriſti Domini. Alterum verò poſt eius aduentum, qua diſtinctione præmiſſa per concluſiones, vt clarius procedatur, erit hæc ſatis diffuſa quæſtio præſtingenda.

Prima concluſio. Conſiderando tempus, in quo nondum Chriſtus Dominus in carne humana in mundum venerat, cum adhuc Pontificatus Petri non fuerit inſtitutus, & poteſtas eius imperij ab eo nõ poterat deriuari, Notoria tamen erat illa Hieremiæ prophetia *b* de Chriſto Domino loquẽs, dicẽs *ecce conſtitui te hodie ſuper gentes, & Regna vt euellas, & diſſipes, & ædifices, & plantes*, quæ poteſtas ſecundum iuris Pontificij peritos, *c* & Theologos etiam ad temporalem iuriſdictionem extendi ſemper intellexerunt, quam Chriſtus Dominus ſuo Vicario reliquit. Et etiam Samuel *d* vſus eſt gladio materiali contra Regem Agage & Elias *e* contra Prophetas Baal, & id ipſum legitur de Heliſeo, *f* & in Deuteronomio *g* legitur, *ſi difficile & ambiguum apud te iudicium eſſe perſpexeris inter ſanguinem, & ſanguinem cauſam, & cauſam, lepram & lepram, & iudicum inter portas videris verba variari, venies ad ſacerdotes leuitici generis & ad iudicem, qui fuerit illo tempore.* Quæ authoritas non ſolum loquitur de difficultatibus pertinentibus ad ſpiritualia, ſed etiam ad temporalia, prout explicant Abbas, *h* & Anaſtaſ. Germonius, & Noe obtulit holocauſtum Domino, & ædificauit altare, quod erat miniſterium ſacerdotale, Et ſimul fuit Rex, & poteſtatem exercuit temporalem eccleſiaſticam. Et Melchiſadec fuit ſimul ſacerdos, & Rex. Et Moyſes fuit etiã ſacerdos, & Rex in Iſrael, in ciuilibus, & criminalibus, & ceremonialibus legis conſtitutis, vt colligunt ex ſacra ſcriptura *i* Innocentius, Antonius de Butrio, latè Belluga, Ioannes Garcia. D. Hieronymus, D. Gregorius, Pineda, Anaſtaſius Germonius, Marcus Antonius de Camos, & alij.

Et prout refertur in libro *K* Regum, Samuel fuit Propheta ſimul, & ſacerdos, & Iudex in temporalibus: nam Dominus ad ipſum dixit, non abiecerunt te, ſed me ne regnem ſuper eos. Denique non poteſt negari ſacerdotes in lege veteri iuriſdictionem temporalem habuiſſe. Quod confitetur Sotus dicens, ſacerdotium illud non illum gradum ſpiritualitatis annexum habere, quem noſtrum.

Secunda concluſio, poſt Chriſti Domini aduentum poſtquam Chriſtus Dominus, tradidit claues regni cælorum D. Petro, ſecundum D. Matth. *l* com quo Pontificatu D. Petrus, & eius ſucceſſores acceperunt duo imperia, & duos gladios, ſpiritualem

*a Gl. in c. quoniã v. diſcretioni, 10. d. Bal. in procem. dig. n. 8. Marãta. de or. iud. 3. p. nu. 30. v. quãpẽt. Aufre. in Cle. 1. n. 23. de offi. or. dec. Pede. dec. 30. nu. 4. v. 2. Duar. li. de ſacr. Eccl. miniſt. c. 4. Nau. inc. nouimus nu. 30. de iud. Cou. in reg. peccatũ §. 9. nu. 7. & inc. 1. pra. n. 2. Sot. de iu. & iur. li. 4. q. 4. art. 1. & 2. Guer. in ſpec. princip. c. 16. Gre. in l. 2. ti. 13 co. 8. in pr. poſt n. præterea pa. 2. Varg in reſpon. de epi. iuriſd. cenſir. 30. Gomez in l. 40. taur. n. 3 Montal. in repet. rub. armin prin. fo. 10. do. 3. Mẽchu. li. 1. n. controu. illuſt. c. 20. n. 2. ſ. 7. Turre. in c. cum ad v. 4. 93. d.*

*b Hier. c. 1.*

*c Decl. in c. 6. de maior. & obed. c. 2. de re iud. intra na. vnũ ſanctam de mu. & obedien. Theolo. ſuper d. 41.*

*d 1. Reg. 15.*

*e 3 Reg. 18.*

*f 4. Reg. 4.*

*g Deut. c. 17.*

*h Abbas in c. per venerabi. § rõ n. 38. qui ſilij ſint legitimi. Ger lib. 3. de immun. cap. 3. nu. 64.*

*i N. 27. Deu. 18. Inno. in c. per venerabi. Butrius in cu. licet ex ſuſpe. de for. cõp. Belluga de ſpe pr. Rub. 11 §. videndum nu. 1 vſque ad 7. Garſ. de nobi. gl. 9 nu. 17. D. Hieron. ad Pau. Gre. 1 p. mor. c. 13. Pin.*

vnum, & alterũ temporalem, ad iuriſdictionem tẽporalem tantùm in habitu, & potentia receperunt, non tamen in actu: vſus enim, & exercitium iuriſdictionis temporalis tranſlatus eſt ab Eccleſia in Imperatores, & Reges, vt ad eius beneplacitum, & in eius vtilitatem hoc gladio vterẽtur. Et huic doctrinæ conſonat illud, quod Chriſtus *m* Dominus ſuis diſcipulis dixit, *quando miſi vos ſine ſacculo, & pera, & calciamentis, nunquid aliquid defuit vobis? At illi dixerunt. Nihil. Dixit ergo eis: ſed nunc qui habet ſacculum, tollat ſimiliter & peram & qui non habet vendat tunicam ſuam, & emat gladium, At illi dixerunt. Domine ecce duo gladij hic. At ille dixit ſatis eſt.* Ex quibus verbis videtur Chriſtũ Dominum non reiecisse ab Apoſtolis gladiom temporalem tanquam quid impertinens, imo ipſum illis conceſſiſſe per illa verba *ſatis eſt*, vt poſt Abbatem tradit Ioannes Garcia. Vnde Chriſtus, *n* Dominus nõ dixit Petro, proijce à te gladium, ſed conuerte gladium tuum in vaginam, ex quibus verbis colligitur, gladiũ materialẽ eſſe Diui Petri, & eſſe in manu Petri, & per conſequens in poteſtate Eccleſiæ verbum enim (*tuum*) proprietatem deſignat, vt aduertit Frater Angelus in ſua Bibliotheca *o* & Anaſtaſius Germonius; non tamen voluit Chriſtus Dominus, vt eius ſacerdotes, & Pontifices regimen ſpirituale habituri in exercitio temporalis iuriſdictionis occuparentur, & quod gubernatio temporalis ab ſpirituali penderet, ſed vt hæc ad Imperatores, Reges, & Dominos tẽporales deuoluerentur, qui vt præſidentes pro eo ab omnibus temporalibus obedirentur, prout Fr. Antonius Camos, *p* in ſua Microcoſmia declarat: quod inſuper confirmatur ex verbis dictis à Domino *q* Petro, *paſce oues meas*, non generaliter loquitur. Et non limitauit ſuum præceptum ad paſtum tantum ſpiritualem. Vnde videmus in coronationibus Imperatorum, coronationes ab Eccleſia ipſos recipere, Pontifice gladium euaginatum illis tradente dicendo, *accipe gladium deſuper Beati Petri corpore ſumptum*, & Pontifex dat Imperatori Diadema, ſceptrum, & pomum aureum. Et Papa, vt Papa conſecratur, & vt Rex coronatur, ad quod certiores facit Reges, & ipſos inuitat, prout tradunt Aufretius, *r* & Petrus Gregorius, & omnes pedes eius oſculantur profunda humilitate, reuerentiæ, & hiperduliæ adoratione, quæ Summo Pontifici ſolet exhiberi, prout Ioſephus, Stephanus, *ſ* & Anaſtaſius Germonius teſtantur.

Et etiam ſi Gregorius Quintus in Alemanos electionem, Imperij tranſtulerit, ſibi tamẽ, & ſedi Apoſtolicæ confirmationem reſeruauit, prout tradunt Polidorus *t* Virgilius, & Petrus Gregorius. Imo aſſerit idem Petrus Gregorius aliquando Imperiũ à Pontificibus Imperatoribus in feudum fuiſſe conceſſum cum iuramento, vt ſedi Apoſtolicæ in fidelitate, fauore, auxilio, & defenſione minimè deficerent.

Facit etiam pro hac parte illud, quod legitur in Actibus *u* Apoſtolorum, Diuum Petrum Chriſti Domini Vicarium iodicialiter condemnaſſe Ananiam, & vxorem eius Saphiram, eo quod eum mendacio aliqua ſubripuiſſent. Et Chriſtus Dominus, vt Rex *x* & Imperator eiecit de templo ementes, & vendentes, ipſos ſeueriter, & cum rigore flagellando, ita vt non legatur in Euangelio aliam ſimilem correctionem feciſſe. Et etiam vſus *y* fuit iuriſdictione temporali mulierem adulteram abſoluendo, cum nullus aduerſus eam accuſator inuenitetur. Et certè ſi attentè contempletur. Innocentius *z* Tertius ſatis indicat hanc noſtram opinionem, & eam ſatis etiam inſinuat Auguſtinus *a* dicẽs, & mira potẽtia, & ineffabilis gratia Saluatoris:

quis

*i In fin. & 2.*

*K Reg. 8.*

*l Mat. c. 16. et 6. 16.*

*m Luc. 22.*

*n Abbas in c. nouit. de iud. n. 12. Garc. de nobil. gl. 9. n. 20. & 31. fol. 226. vel ſexta concl.*

*o Mat. 26.*

*p in medi poſt literarũ inuẽtores de donatio. Conſtant. Germ. de ſac. immu. li. 3. c. 17. num. 18. in med. pu. 217.*

*q 3. p. Dial. 4. p. 44. nu. 6. in fin.*

*r Ioan. 21.*

*ſ Aufreri. in Cle. 1. n. 51. de offi. ordin. Gregor. de ſyntag. iur. 1. p. lib. 6. nu. 6.*

*t Stephan. in tract. de ador. ped. cap. 7. per tot. Germ. de ſacr. immu. li. 3. ca. 13. n. 68. & ſeq. d. 224.*

*u Polydor. lib. 4. de inuent. Greg. vbi ſup.*

*x Act. 5.*

*y Ioann. 8.*

*z Ca. per venerabilem qui fi. ſint legit.*

*a Aug. in ſer. Petr. & Paul. inc. ſer. & bũ.*

quis plebeium piſcatorem Apoſtolorum facile crederet Principem, & Regibus, obſiſtere, Reges ſanctificare. Regnis omnibus Imperare, mundum refrænare legibus Dæmonem calcare pedibus, iubere virtutibus, cœlum hominibus aperire cum velit claudere cum placeret, & conuerſis donare, negare peruerſis, merita mundi cognoſcere, Culpas, & crimina hominibus relaxare? Quid verò eſt regnis omnibus imperare, mundum refrænare legibus, niſi habere iuriſdictionem temporalem, homines facinoroſos caſtigando, quam Vlpianus *a* iuris conſultus merum Imperium appellauit? Quid eſt caſtigare, niſi vltimum ſupplicium inferre? prout idem Vlpianus, & Marcus *b* Venuleus iuriſconſulti definierunt; vnde non ſine cauſa Tertullianus *c* Summum Pontificem Regem ſeculi appellauit, vnde etiam baculum Epiſcopis datũ ſignificat, & huius poteſtatis, & dignitatis ſymbolum eſt, prout in quodam decreto *d* inſinuatur, & tradit Petrus Gregorius, quod baculum a Summo Pontifice cum poteſtate iuriſdictionis recipiunt, prout tradunt Diuus Thom. *e* D. Bonauentura, Soto, Lælius Iordanus, probans etiam ex epiſtola Leonis X. ad Michaelẽ Patriarcham Conſtantinopolitanum externam iuriſdictionem profluere à Summo Pontifice in Epiſcopus, ſicut in iudices à Rege, quod ipſum Ioãnes Blaſius *f* confirmat. Et ipſe Papa baculum non portat, quia non ab homine, ſed à Deo ſuam habet poteſtatem.

His accedit quod tradit Abbas, *g* dicens, in grauibus, & arduis negotijs, & in magnis difficultatibus Chriſtianitati ſcandalum cauſantibus, poteſt Papa contra laicos vti præfata poteſtate temporali: & poteſt eadem poteſtate iuſta interueniẽte cauſa, propter meliùs Eccleſiæ ſpirituale regimen, Regna ab vna gente in aliam transferre quam ſententiam ſequũtur Nauarrus, & Auiles, de facto Zacharias *h* Childericum regno Galliæ priuauit. Et Rex *i* Dominus Sãctius fuit priuatus regno Portugalliæ & eius loco Dominus Alfonſus Tertius fuit à Sede Apoſtolica ſobſtitutus. Et Innocentius Tertius anno Domini milleſimo, duceteſimo quarto, coronam Regni Aragoniæ Domino Petro ſecundo donauit, prout tradit eurita *K* & Iulius Secundus poſſeſſores Regni Nauarræ regno ſpoliauit, ipſumque Regibus Catholicis Ferdinando, & Elizabet contulit, quibus etiam Alexander Quintus conceſſit anno Domini milleſimo, quadringenteſimo, nonageſimotertio, vt poſſint prouincias Regnorum Indiarum occidentalium occupare, prout Franciſcus de Vargas, *l* & Anaſtaſius Germonius nobis ſcriptum reliquerunt.

Et his temporibus felicis recordationis Pius Quintus Papa conceſſit cuicumque principi Chriſtiano, vt regnum Anglicum cõtra Elizabeth Stuardam ipſum poſſidentem poſſit reprehendere, & armis oppugnare. Cùm ipſa ſit hæretica, & Sedi Apoſtolicæ cum pertinacia rebelis, prout tradit Sanderus. *m* Denique multa ſunt exempla, quibus de facto probatur, Põtificem Maximum poteſtate temporali in grauibus negotijs fuiſſe vſum in ordine ad ſpirituale Eccleſiæ regimen. At poteſtate temporali licet polleat in habitu, non exequitur in actu, & ſic tempore Domini Alfonſi Regis XI. Archiepiſcopo Compoſtellano legato nõ fuit permiſſum à Papa, vt cognoſceret de controuerſiis ciuilibus inter Regem, & eius Regnum, vt conſtat ex chronica *n* Domini præfati Alfonſi, habent enim Reges tribunalia iuſtitiæ ad præfatas lites dirimendas, quorum iudicio, & ſententiæ ſe voluntariè & ſpontè ſubdũt, prout in iuribus *o* notatur, & tradit Nauarrus.

*a L. 3. ff. de iuriſ. omn. iud.*
*b L. reſpiciendũ nu. § fi. ff. de pœn. l. 12. eod. tit. l. 1 1. ff. de offic. procõſul.*
*c Tert. li. 1. ad vxorem.*
*d Ca. diſt. 45 de Greg. ſyntag. tit. 2. 2. par. li. 1 1. col. 2. n. 18.*
*e D. Th. 2. ſententi. diſt. vlt. D. Bona. in 4. diſt. 18. & ibi art. 12. Sot. in 4 diſt. c. q. 1. ar. 1. & 3. & Lelius. de maior. Epiſto. cauſ. ad Pap. deferend. 2. 7. nu 21 & 26.*
*f Blaſius de fac. Eccl. prin. li. 2. c. 1 c. fol. 58. & c. 15. et 16. ſequent.*
*g Abb. in ca. nouit n. 13. de iud. Na. ibid. no. n. 3. & 99 Auiles in ca. 20. v. vſu. n. 1*
*h q. alias. 16. q. 4.*
*i c. grandi de ſuppl. neg. pr. lat.*
*K curita in annali. 1. p. c. 51. fol. 90.*
*l Vargas in tract. de epiſ. iuriſ. cõſirm. 10. Germon. vbi ſup.*
*m Sanderus de orig. & progr. ſchiſ. Angoli. lib. 1.*
*n Chronic. c. 27.*
*o l. eſt receptũ ff. de iur. om. iud. Na. in c. nouit. 3. nota n. 73. de iud.*

Contra præfatam tamen opinionem, quod ſcilicet in Eccleſia iuriſdictiones ſpiritualis, & temporalis reſideant, ſpiritualis in actu, temporalis autem in potentia, & in habitu, non deſunt aliqua argumẽta, quæ non reſidere in ea poteſtatem temporalem probare videntur.

Primum argumentũ eſt illud Pauli, *p non eſt poteſtas niſi à Deo*, & illud prouerbiorum, *per me Reges regnant*. In quibus authoritatibus videtur probari poteſtatem temporalem in Reges, & magiſtratus ſeculares a Deo deriuari, & ab eccleſia minimè dari. Reſpondetur concedendo poteſtatem ſecularem à Domino Deo in principes ſeculares dimanare, tanquam à cauſa non immediatè, ſed mediante deriuatione Eccleſiæ, & Papæ Chriſti Domini Vicarii, tanquam à Cauſa ſecunda, & inſtrumentali, in cuius poteſtate Regni cœleſtis, & terreni imperia iis ſunt claues, prout conſtat ex quodam decreto. *q*

Secundum argumentum deſumitur ex illo quod habetur apud Mathæum, *reddite quæ ſunt Cæſaris Cæſari, & quæ ſunt Dei Deo*. Reſpondetur in præfatis verbis non detrahi aliquid iuriſdictioni temporali Papæ tantum enim in ea, quæ iuſtitia legalis commendatur, qua vnicuique quod ſuum eſt tribuitur, ſicut D. Paulus, *r* etiam commendauit, & præcepit dicens: *reddite omnibus debita cui tributum tributum, cui vectigal vectigal, cui honorem honorem, cui timorem timorem*. Ita explicat Auguſtinus de triũpho *ſ* de poteſtate Eccleſiæ ſcribens; cui Anaſtaſius Germonius aſſentit.

Tertium argumentum ex illo Pauli, *omnis anima poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit*. Nam reſpõdetur, vt ſuper iſtum locum aduertit D. Chryſoſtomus, multiplex poteſtatis eſt genus. Et cuique in ſuo ordine debet obediri, filius enim debet obedire patri, mulier marito, ciuis correctori, corrector principi, vnde non locutus Paulus fuit ſolum de ciuili poteſtate, ſed de alia quacunque ſecundum ſignificationem & proprietatem verbi, *poteſtas*, quæ in magiſtratu ſignificat Imperiũ, & in patre patriã poteſtatẽ, & in Domino reſpectum ſeruitutis ad ſeruum, prout explicauit Paulus iuriſcõſultus. *t*

Quartum argumentum eſt illud, quod dixit Dominus apud *u* Ioannem, *regnum meum non eſt de hoc mundo*, quod confirmat Hymnus Eccleſiæ, Hoſtis Herodes impiè Chriſtum venire quid times? Non eripit mortalia, qui regna dat cœleſtia. Ex quibus verbis videtur colligi Eccleſiam benignam, & mitem eſſe aduerſus contumaces, & rebelles, non enim eos gladio materiali, ſed ſpirituali puniri, quæ ſpiritualis poteſtas gladius terri excommunicationis à proſpero *x* Aquitanico, Lucano, & Papino nuncupatur, prout referunt Curacius, & Anaſtaſius Germonius.

Reſpondetur concedendo Chriſtum Dominum non veniſſe ad regnandum temporaliter in actu, neque ad habendam iuriſdictionem temporalem in actu, ſed ad redimendum genus humanum & vt peccatores ſalues facere, prout dicunt D. Auguſtinus *y* & D. Chryſoſtomus, ex hoc tamen non probatur, ipſum non habuiſſe talem poteſtatem in habitu, & potentia, & ab eius vicario, & Eccleſia in Imperatores, & Reges, & Principes temporales, tãquam ab inſtrumento diuino, deriuari, ſecundum canoniſtarum opinionem, quam vt receptiorẽ amplectuntur multi allegati ab Alfonſo de Caſtro, *z* a Turrecremata, à Palacio Rubio, & multi alii allegati a Franciſco de Vargas, & a Lælio Iordane, & ab Anaſtaſio Germonio.

Poſſumus etiam dicere iuriſdictionem temporalem reſidere in principibus & Regibus, at in Pa-

*p Ad Rom. 13 Prou. 8.*
*q c. Omnes 22. d. Math. 22.*
*r Ad Rom. c. 13*
*ſ Triumph. de poteſt. Eccleſ. q. 1. ar. 8. ad 1 Germ. de ſacr. immunit. lib. 3. c. 13. n. 72. Ad Rom. 13.*
*t l. poteſtatis verbo 215. ff. de ver. ſignif.*
*u Ioan. 18.*
*x Proſp. in ca. Eccl. auto. 24. q. 3. Curacius vls. de ob eru. lo. c. 1. cap 30. Germ. de ſac. immun. c. 13. pa. 217. n. 12.*
*y Auguſt. & Chryſoſt. ſup. d. c. 181.*
*z Caſt. de iu. hæret. punit. li. 2. c. 23. co. 2 Turrecrem. in c. cũ ad verũ co. 6. 69. diſt. Rubeus de ob tẽt. Regni Na. 2. p. § 6. Vrg. Concilys ſtante Hiſ & o. rat. ad P. Piũ IV in trac. de autho. Põtẽ. confir. 10. Lalius maior, ep. cauſ. ad Papã deferen. ca. 8. nu 37. Ger. li. 3. de ſacr. immu. c. 13. no. 21. & ſeq. & per totum ca.*

pa

pa per modum excellentiorem, & nobiliorē, quàm in illis videlicet ad illorum confirmationem, diſpoſitionem, & coertionem, in regibus autem, & principibus ad executionem & adminiſtrationē, prout dicunt, Aufrerius. *a* Conradus, D. Auguſtinus, Camillus Borrel, & Florentinus.

*a Aufre. in Clem. 1. num. 38. in fi. & n. 54. de off. ord. Conr. in tēplo. iud. c. lib. 1. c. 5. §. 2. nu. 15. D. Aug in ex poſ. quarundā q. q. Apoſt. Pau. ad Rom. propoſ. 72. Camillus. in addi. ad Belu. de ſpecu. li. E. f. 16. pri. rub. 6. ver. à ſolef. vſque ad fi. Flor. in ſum. 3. p. in rub. de ſtatu ſummo rū Pontif. 2. c. vn. verſi. Sonos, in fi. & v. prius. & ibi gloſ. v. in eius coto de pace conſt in feu.*

## ARTICVLVS VIII.

*Vtrum conueniens ſit Epiſcopos, & Abbates aliquorum monaſteriorum, habere iuriſdictionem temporalem actualem exemptam.*

RESpondeo dicendo, habere præfatos prælatos iuriſdictiones temporales ratione votorum, quibus ſe principes obligauerunt Deo optimo Maximo, & B. Virgini, illas concedere, & de facto vota adimplentes illas conceſſerunt. Cum enim eſſent in maximo prœlij conflictu conſtituti, & alijs maximis periculis attriti, intelligentes miraculosè ab his eſſe ereptos, & interceſſione alicuius ſancti adiutos, quædam oppida, Caſtella, & iuriſdictiones parta victoria Deo optimo maximo, & ſanctis dedicauerunt. Alij autem prælati habent præfatas iuriſdictiones in feudum à regibus, & ſicut Vaſſalli, & ſubditi tenentur feudum præſtare, & obligationibus, & conditionibus, & tributis reſpondere, vt conſtat ex iure. *b*

Aduertendum tamen eſt, eos præfatas iuriſdictiones actu exercere, non vt ſacerdotes, ſed vt Domini temporales; ſicut enim poſſunt dictas villas, & caſtella conceſſione principum retinere, ſimiliter poſſunt etiam iuriſdictionem ipſis annexam poſſidere, prout Theodoretus, *b* & Duarenus affirmant. Cuius iuriſdictionis occupatio, non ita debet eos inuadere, vt ſui proprij inſtituti, & miniſterij, quod eſt ſpiritualibus vacare, obliuiſcantur, prout aduertit Soto. *c*

*b Theodo. lib. 2. c. 30. Duare. li. 1. de ſacris eccleſ. miniſ. ca. 4. pag. 1140.*

*c Sot. lib. 10. de iuſt. q. 4. ar. 2. pa. 901. col. 2. in medio.*

Vtrum autem poſſint eſſe vice Reges, aut præſides alicuius principis, controuertitur; nam Abbas, *d* & alij plures, quos refert Petrus Cenetus, affirmant, nullum Eccleſiaſticum, neque regularem hæc munera poſſe habere. Quod debet intelligi, ſi per ſemetipſos hæc munera exercere velint, at per alios miniſtros iuriſdictionem ipſis in generali commendantes eam habere minimè prohibentur. Et ſic Cardinalis Adrianus Epiſcopus de Tortoſa; fuit horū Regnorum gubernator, anno Domini milleſimo, quingenteſimo, vigeſimo, tempore Caroli V. Imperatoris, Et Cardinalis Granuela fuit vice Rex Neapolitanus, prout narrat Illeſcas. *e*

*d Abbas in c. ſed neque au. 7. & in c. ſeq. per tex. ibi ne clerí. l. monac. Cone. i collec. ad decr. c. 61. nu. 4.*

*e Illeſcas hiſto. pōt. 2. par. lib. 6. in vita. Leo X. §. 10. fol. 226.*

Iudices tamen ab Epiſcopis, Abbatibus, monaſterijs, & ab alijs perſonis eccleſiaſticis conſtituendi, vt in eorum villis, Caſtellis, & oppidis iuriſdictionem temporalem exerceant, tam in ciuilibus, quàm in criminalibus, tam in prima, quàm in ſecūda inſtantia, neceſſariò debent laici, prout aduertit Gregorius *f* Lopez. Ipſi tamen prælati, & iudices per eos conſtituti non debent exercendo iuriſdictionem temporalem per cenſuras, & pœnas ſpirituales procedere, ſed ſicut iudices dominorum temporalium, ſe habere. Nec debent hac iuriſdictione vti cum notarijs Apoſtolicis, ſed cum notarijs regalibus laicis, & approbatis, ſicut in quadam horum Regnorum lege *g* ordinatur, & Archiepiſcopus Florentinus, Hoſtienſis, Azeuedo, & Segura affectum.

*f Greg. Lopez in l. 48. t. 6. de. temporal. tit. 6. p. 6.*

*g l. 8. tit. 9. li. 1. reco. Flor. 3. p. ti. 20. ca. 11. in princ. & in fi. Hoſ. in c. dilect. de offi. or. Azeu. in l. 4. nu. 3. in fi. ti. 7. lib. 3. rec. Segu. in diſt. iud. 1 p. 0. 1 nu. 3.*

Debent inſuper præfati iudices leges regnorum obſeruare, & ſecundum ea iudicare, & ſe conſuetudinibus legitimis adminiſtrando iuſtitiam conformare, vt conſtat ex traditis per Iacobum de Belouiſo, *h* & Conradum.

Tenentur etiam appellationes cauſarum Imperialium recipere, iuſtis id cauſis ſuadentibus, non tamen iudices, ad quos fit appellatio; debent eſſe ipſi prælati Eccleſiaſtici, aut regulares, ſed rex, aut eius Conſilium regale, aut alij iudices ſæculares, quibus earum cauſarum cognitio de iure competit: litigantes enim in hoc caſu ſubditi ſunt iuriſdictionis regalis, ſuprema enim iuriſdictio reſeruata, & radicata in regibus remanſit, à quibus ipſa dono, aut alio feudi titulo eſt accepta. Et ita colligitur ex iure, *i* & tradunt Doctores. Innocentius, Baldus, Felinus, & alios referens Guillelmus Benedictus, deciſio Pedemontana, Carolus de Graſſalis, aiens, quod licet Eccleſia ſit mater Imperij, eo tamen caſu, quo tenet feudum à rege, cenſetur circa hoc vaſſalli; ait inſuper, quod ratione feudi tenetur, homagium præſtare, & ſequitur Azeuedo, Auendanus, Couarruuias, & Didacus Perez, dicens ita practicari.

*h Belouiſo. in prac. iud. rub. de quin. 191. Cōra in tēpl. iud. li. 2. c. 7. §. 3. nu. 14.*

*i c. fi. ne clerici vel mona. dot. in c. Roman. § debet de appel. li. 6. Bal. in c ſoliſa in princ. de maior. & obe. Benedic. in c. Raynut. v. & vxorem in 2. dn. 11. fo. 80. de teſtam deci. 30. Pedemōtana, n. 6. Graſſalis lib. 2. regal. Franciſ. in. 12. iur. 11. & 12. pag. 80. in parui. Azeued. in l. 1. tit. 4. nu. 54. lib. 6. recopil. Auenda in c. 5. prat. nu. 2. Couar in c. 4. pract. num. 2.*

Aduertendum etiam ſequi clarè ex dictis, notarios præfatorum iudicium nihil iuris pro ſuo miniſterio recipere poſſe, quàm illud, quod legibus regalibus eſt taxatum, & debent iudices ipſi pro tempore limitato prouideri, & ſindicari, ſicut ſindicantur iudices regales, prout conſtat ex quadam recompilationis lege *K* & tradunt Didacus Perez, & Queſada.

Denique ex dictis clarè ſequitur bona confiſcata ab Epiſcopis in ſuis villis, & oppidis, contra clericos, aut laicos, propter crimen proditionis in regiam maieſtatem, aut propter alia delicta, Regi debere applicari, ſicut etiam debent applicare Abbates, Monaſteria, & alij Domini temporales, prout tradunt Guido *l* Papa, Boerius, Puteus, Auendanus, Salzedo, & Petrus Gregorius; nullus enim vaſſallorum Dominus habens iuriſdictionem temporalem, ſine licentia, & priuilegio particulari, poteſt bona tali modo confiſcata ſibi applicare, vt ex iure conſtat, & tradunt Guido *m* Papa, & alij.

*Perez l. 1. tit. 4. li. 1. ord. col. 156. ad fin.*

*K Perez in l. 7. tit. 15. li. 8. ord. pag. 319. col. 2. in pri. Queſad. c. 29. diuerſ. q. adſi. verſ. ſicut in tom.*

His ergo & alijs limitationibus præcincti Abbates, & Monaſteria non prohibentur iuriſdictiones habere temporales, & vaſſallos, in illoſque ſuam poteſtatem actualiter exercere. Nec his obſtat Apoſtolorum, & priſcorum præſulum exemplum, qui huiuſmodi faſtus præ nimia ſua humilitate abigebant. Nam reſpondetur, quod ſi omnes Epiſcopi, & Eccleſiæ prælati eſſent, vel ſicut D. Petrus, vel ſicut Auguſtinus, aut Martinus, aut Nicolaus, vt ſita ſanctitate poſſent à Chriſtiano populo beneuolētiam captare, forſan non eſſet opus Eccleſiæ, eiuſmodi ſubſidijs temporalibus fulciri. Sed tamen quia tam numeroſam multitudinem epiſcoporum, ac ſacerdotum, quam eſt Eccleſiæ neceſſaria, illa religione pollere, non eſt poſſibile, conſultum alio modo eſt, vt exiſtimatio Eccleſiæ conſeruetur, & ſint, qui quodammodo ad virtutum, literarumque culturam horum reſpectu animentur; ita reſpondet Soto, *n* cuius ſolutio ſatis concludit in noſtro caſu idem dicendum, cum religionis fauor propter frigeſcentem charitatem, non ita inualeat, vt non ſit neceſſarius ad ſuſtentationem, & reuerentiam religionibus debitam impediti diuitijs, opibus, & præfata iuriſdictione fulciri.

Sed contra replicatur, experimento enim compertum eſt huiuſmodi ſæculares Epiſcoporum, & Abbatum poſſeſſiones, & iuriſdictiones, multa attuliſſe incommoda, videlicet non ſolum bella, & eorū defenſionem, ſed etiam hæreſum turbas, & rebel-

*l Guido. deciſ. 76. & 34. Boerius dec. 264. nu. 5. Puteus de ſyndic. in prin de exceſ. Barta nu. 10. & ſeq. fol. 81. Auen. in c. 2. pratorū nu. 6. & in cap. 18. n. 2. Salze. in pract. ca. 114. lit. F pa. 385. col. 1. Greg. de ſyntag. iur. 3. p. l. 31. ca. 31. n. 9. in medio.*

*m l. Prohibitū C de iur. fiſci. li. 10. l. vn. C. ne ſine iuſſ. prin. cer. iudi. lic. Conſ. Guido. vbi ſup.*

*n Sot. de iuſt. li. 10. q. 4. ar. 5.*

lionum

lionum inſultus aduerſus Eccleſiam Germaniæ, atque Angliæ, in hac cauſa etiam ponitur turbatarũ rerum, quod neque principes ſæculares ferre æquo animo poterant Epiſcoporum potentatus, neque vulgus monaſteriorum diuitias. Imò, & religiones ipſas inde plurimum labefactatas videmus, quod immodicis diuitijs abundant. Sed reſpondetur quòd humanis moribus non poteſt vlla, vel ratio, vel prudentia ita prouidenter mederi, quin temporum iniquitas omnia corrumpat. Negari enim non poteſt, quin Eccleſiarum diuitiæ multa ſpiritualibus rebus pericula conflent: ſed fortè maiora crearet paupertas, niſi (quod impoſſibile eſt) ſacerdotes, & populi omnes eſſent ſancti. Experimur enim vbi Epiſcopi pauperes ſunt, in nullo haberi pretio: & mendicantes ſacerdotes, præter eos, qui intra clauſtra nutriuntur, vilipendio haberi: & ſic omnia Eccleſiaſtica peſſundari. Quo circa vt argumento reſpondeamus, principum ſæcularium ambitio, & inextinguibilis ſitis, qui Eccleſiaſticis ſua bona ſemper inuident, quibuſque eos ſpoliare animis, & techois cupiunt, licet cauſa fuerit, vt Eccleſiaſticum ſtatum contenderint demoliri: nullum eſt argumentum, quod Eccleſiam non deceat eiuſmodi facultatibus pollere. Tametſi diffitendum non ſit, quin exceſſus in hoc, ſicut in omnibus alijs rebus, accidere poſſit; videlicet vt nimium, pluſque iuſto locupletentur Eccleſiæ, & monaſteria. Et confirmatur, nam cum reges cuncta per ſe gubernare nequeant, ſed neceſſe habeant ducibus, Comitibus, atque alijs potentatibus partem iuriſdictionis committere, dum tamen ſemper penes eos ſuprema poteſtas reſideat, non eſt cur Eccleſiaſtici antiſtites, & monaſteriorum prælati ab huiuſmodi functione abigantur. Sanè cùm ipſos, ſi eorum ſtatum ſpectes, credendum eſt iuſtiùs, & æquiùs, tum etiam mitiùs, & maiori beneuolentia ſubditorum lites, & cauſas aut compoſituros, aut iudicaturos, maiorique ex charitate vitia vindicaturos. Hac enim confidentia freti antiqui reges huiuſmodi iuriſdictiones illis committebant, nempè quia fortè certò ſperabant, vt tanquam patres filios eſſent ſubditos tractaturi. Accedit quod D. Auguſtinus *a* ad Bonifacium Comitem ſcribens egregiè laudat Conſtantini religionem, quod Eccleſiam Romanam diuitijs, & iuriſdictione temporali locupletarit, idemque latiùs in quadam ſuper Ioannem *b* homilia proſequitur. Et Melchiades *c* Papa eiuſmodi factum plurimum commendat, nempè quod ſedem Imperialem relinqueret, & Beato Petro, ſuiſq; ſucceſſoribus profuturã concederet.

*a Augu. epiſt. 50. ad Boni. Comitem.*
*b Homil. 6.*
*c 10. q. 1. c. futuram.*
*d Ripa in c. 1. nu. 46 & 47. de iud. Cou. in Clem. ſi ſu rioſus 2. p. §. ... nu. 8. de bre ... Azon in add. ad Curiã Piſan l. 1. nu. 21. num. 1.*
*e Decio. in c. ... cler. vel monac. lib. 6. Cou. vbi ſup. nu. 8. Auiles in c. 20. præto. gl. vſurpã nu. 21. immid. Sal 20. in addit. ad Ber. Diaz. in pract. c. 99. ver. triſceaſſo... p. 14... Azu vbi ſup. ſ. 83. p. ...*

## ARTICVLVS IX.

*Vtrum Abbates monaſteriorum habentium iuriſdictionem temporalem poſſint condemnare vaſſallum ad pœnam ſanguinis.*

RESpondeo dicendo, quod ſi Epiſcopus, aut Abbas, aut prior, aut quicunque alius prælatus habentes in vaſſallos iuriſdictionem temporalem, quam per ſe ipſos non poſſunt exercere, ſæcularibus delegauerint in generali, vel in particulari, contra aliquem delinquentem. Non remanent irregulares præfati præſules delegan ab ipſis ſi aliquẽ ad pœnam mortis, & ſanguinem condemnauerint, vt patet ex traditis per Ripam, *d* Couarruuiam, & Azeuedo. Et licet Philippus Francus neget, poſſe prælatum Eccleſiaſticum cauſam criminalem in particulari delegare, at ſecundum communiorem opinionem poſſe, & debere illud facere, non eſt dubium, vt tradunt Doctores, *e* & reſoluunt Couarruuias, Auiles, Salzedo, Azeuedo, & Humada, ait enim gloſſa, principes non debere in prouinciis, & regnis ſuis conſentire malos, & delinquentes impunitos remanere, vt ait quædam gloſſa, *f* allegando ad hoc aliqua iura. Et hic eſt caſus ſpecialis, in quo poteſt aliquis exequi, & punire aliquem delinquentem per tertiam perſonam quod per ſemetipſum minimè valet, prout ait quædam gloſſa, *g* contra quandam iuris regulam decidẽtem poteſt quis per alium, quod poteſt facere per ſeipſum. Et ſi contigerit appellari à iudice ſæculari ad ipſum prælatũ delegantem, non poteſt ipſe delegans de hac cauſa cognoſcere, ſed ad alium iudicem ſæcularem ipſam remittere debet, vt alia gloſſa *h* communiter recepta affirmat. Et ad maiorem cautelam in Archiepiſcopatu Cæſar Auguſtæ, & in alijs Epiſcopatibus dicunt ipſos reuerendiſſimos prælatos habentes vaſſallos obtinere à ſede Apoſtolica facultatem, vt per ſuos delegatos iuriſdictionem temporalem, exercere poſſint.

Aduertendum tamen Philippum Francum *i* tenere, poſſe Papam diſpenſare cum Eccleſiaſticis, & regularibus prælatis habentibus vaſſallos, vt ſine timore irregularitatis poſſint per ſemetipſos ferre ſententiam ſanguinis, & in pœnis eius iuſtitiã exercere, nullum enim dubium eſt irregularitatem, ſaltem quæ ex actu licito contrahitur, de iure eſſe poſitiuo, ſuper quod habet Summus Pontifex plenariam authoritatem, prout Abbas *K* concludit.

*Humada d. in ſchol. ad Gre. Lopez. 1. l. 52. tit. 6. p. 1.*
*f Gloſ. in c. cle rs. v. indocente ne cle. vel monac. c. rex debet. 28. q. 5. le. 1. par. 2.*
*g Gloſ. v. poſſint in c. ſi. ne cle vel mona. lib. 6.*
*h Gl. v. vterque in ſi. in extrau. 1. de maior. & obe.*
*i Franc. in c. ſi. ne cler. l. mo nac. lib. 6. Conrad. in tēplo. iud. li. 2. c. §. 3. ... ſoli. & ... nu. 28. f. 161.*
*K Abbas in c. cler. nu. 13. de cler. vel mon. l. 1. item. q. 38.*

## ARTICVLVS X.

*Vtrum monaſterium ſuccedens in feudo, & maioratu, poſſint conueniri coram Domino feudi.*

RESpondeo dicendo, hanc quæſtionem minimè poſſe decidi, ſine eo quod priùs videamus, quomodo monaſterium poſſit ſuccedere in feudo. Et reſolutio eſt in promptu, capax eſſe talis ſucceſſionis, quando eſt onus feudi compatibile cum ſtatu monachali, prout iam in primo tomo *l* diximus, & erit compatibile cùm fuerit onus reale, aut perſonale, quod per ſubſtitutum poſſit impendi, prout reſoluunt Lucas *m* de Pena, Tiraquellus, Cacheranus, Iulius Clarus, & Menochius. Quo ſuppoſito reſpondetur ad id, quod propoſuimus in titulo quæſtionis quantum ad feodum, quod in cauſa feudali ciuili, tam ſuper proprietate, quàm ſuper poſſeſſione Dominus feudi poteſt cognoſcere inter vaſſallos laicos, aut clericos, aut monachos, quam ſententiam magis communis amplectitur opinio, vt tradunt Doctores, *n* & Baldus cum alijs relatis, à Maranta, & Antonio Gomez, Humada, & Petro Cenero. Cuius ſententiæ ratio eſt, quia per inueſtituram cũ Domino contraxerunt, & omni proprio, & conſequenti contractu feudi ſe obligauerunt. Hoc tamẽ minimè eſt admittendum in cauſa criminali, aut ciuili, à delicto procedenti. Hæc enim debet remitti ad iudicem regularem ipſius monaſterij, vt tradunt Innocentius *o* & alij, præcipuè Villa Lacob. Quæ autem ſit cauſa feudalis pro prælatæ iuriſdictionis competentia, an ſola illa præcisè, quæ agit de lege, & natura feudi, aut quando de ipſo quocunque modo agetur traditur, patet per Doctores ſuperiùs allegatos videri, præcipuè apud Autre. *p*

Quantũ autem ad cauſam maioratus, ſi litigetur ſuper eius poſſeſſione, & reus ſit clericus, aut religioſus, videtur, quod Conſiliũ regale poſſit de hac

*l ... in prin. nu. 46. v. benef.*
*m Lucas de Pen. in l. ſi. co. 2. cum multis ſeq. C. de exa. tribu. li. 10. Tiraq. in tract. ceſſante cauſa in prin. nu. 46. v. benef. Cacheran. in deciſ. Pedem. 27. nu. 4. cum ſeq. Clarus li. 4. Sep. §. feudũ. q. 78. Menoc. Conſ. 34. in cōtr. vol. 1.*
*n Doc. in c. ceterũ de iud. Bal. in c. imp. de prohib. feu. alien. Maran. de ord. iud. 4. par. diſt. 11. nu. 49. Ant. Gom. 3. to. ca. 10 n. 7. Hum. ſup. Greg. in l. 17. gl. 2. nu. 1. tit. 6. p. 1. Cenero in collect. ad deve. c. 57 p. 13. nu. 1.*
*o Inn. in c. nõ minus nu. 4. de immun. eccle. Villa Lacob. in ara comm. opin. lit. C. nu. ...*
*p Autr. in tra. de pote. ſec. ſuper eccl. pruſ reg. 2. num. ... verſ. ſed non credo.*

cauſa cognoſcere, cui priuatiuè harum cauſarũ cognitio competit, prout in legibus *a* huius regni definitur: quod primo probatur ex eo quod cauſæ maioratus, & cauſæ feudales habent in multis maximam ſimilitudinem, vt patet ex traditis per Baldũ *b* & Molinam: ſecundo quia cauſa maioratus bonum concernit publicum, nobilitas enim maioratibus, & cauſatur, & cõſeruatur; cuius cognitio, ſi ad iudicem Eccleſiaſticum, aut regalem deuolueretur ſuper tantam ipſius aliquod incommodum huic bono communi poſſet contingere, contrarium tamen tenet Bobadilla *c* fuiſſe iudicatũ in terminis per dominos auditores Conſilii regalis, quod ſcilicet monachus poſſit ſuper tenutam maioratus cõuentus iuriſdictionem ſæcularem declinare: licet enim præfata feudi doctrina ſit vera ad trahendũ clericum, & monachum ad forum ſeculare, non tamen eſt ad propoſitum, vt ipſos ſuper tenuta maioratus à ſuo foro extrahamus, in multis enim differt feudum à maioratu in Hiſpania, vt ex doctoribus ſuperius allegatis conſtat, & Mieres *d* doctè ſcribit.

*a l. 9. & 10. ti. 7. li. 5. recop.*
*b Bal. in l. cũ antiquioribus. nu. 6.*
*c Boba. li. 2. de la poli sica. 18 n. 157. f. 1068*
*d Mieres de maiora. inne. fo. 3.*

## ARTICVLVS XI.

*Vtrum, quando Eccleſiæ, aut monaſterium litigat cum laico ſuper rebus temporalibus, poſſit conuenire laicum coram iudice Eccleſiaſtico, an coram ſæculari.*

RESpondeo dicendo, in omnibus cauſis temporalibus, in quibus Eccleſia, aut monaſteriũ actor fuerit, & aliquid a perſona laica petierit, debet ipſam conuenire coram iudice ſæculari: licet enim in cauſis ſpiritualibus Eccleſia trahat laicum ante iudicem Eccleſiaſticum, vt latè tradit Gregorius Lopez *e*, at in cauſis temporalibus ſæcularis iudex cõpetens erit, niſi laicus deſtruxerit Eccleſiam aut monaſterium, aut aliquod in eis ſacrilegiũ commiſerit, tunc enim coram iudice Eccleſiaſtico poteſt conueniri, prout in iure *f* notatur, & tradunt Rolandus, & Lapus. Aduertendum tamen, quod quando monaſteriũ petit à laico aliquid apud iudicem ſæcularem, poteſt ipſe laicus monaſterium reconuenire coram eodem iudice, ſecundum communem, & magis viſitatam opinionem, quam tradit quædam gloſſa *g*, quam ſequuntur Ioannes Andreas, & Ioannes de Imola. Felinus, & Decius & alii relati per Auendannum, & Cenedum, a qua opinione tanquam magis viſitata non eſſe recedendum teſtatur Decius *h* Quod limitandũ eſt, vt non procedat, quando reconuentio fit ſuper cauſa criminali etiam ciuiliter tantum intentata, ſecundum Speculatorem *i*, & Baldum, dicentem hoc nõ poſſe fieri etiam per viam exceptionis. Et hæc eſt cõmunis opinio, contra quandam gloſſam *k* aſſerentem poſſe reconueniri clericum, & monaſterium, coram laico in cauſa ciuiliter intentata, quæ communiter ſecundum Philippum Deciũ reprobatur: limitatur etiam, vt non procedat, quando reconuẽtio fuerit ſuper cauſa ſpirituali, aut ſpirituali annexa, vt tradunt Baldus *l*, Abbas, Felinus, & Speculator; neque talis vt clericus poſſit propterea incarcerari, neque ſit à malitia laici cauſata, quod contingere poteſt, quando laicus procurat, vt à monacho coram iudice conueniatur, vt ipſe corã eodem iudice ipſum monachum reconueniat, intelligens talem iudicem ſibi fore maximè fauorabilẽ prout poſt alios tradit Felinus *m*.

*e l. 56. & ibi Gre. tit. 6. pi. 1.*
*f c. ſi cleri. lai cum c. cum ſit generale, & c. tanqueſtus de foro compet. Roland. conſ. 24. nu. 1.*
*g Glo. ſu. ſuis ine. 6.*
*h Decif. vbi ſu. nu. 32.*
*i Specu. ti. de reconue. § nũc dicamus. ver. ſed pone cleri. Bal. in c. 1. de cõſtitut. apud pares term. in vſibus feud.*
*k Glo. in d. c. at cler. vbi Decius. n. 30.*
*l Bald. Abb. Fel. in d. c. at ſi clero. de iu d. c. Spec. tud. c. cum dicamus ver. ſed pone cler.*
*m Fel. in d. c. at ſi cler. n. 9*

## ARTICVLVS XII.

*Vtrum pro publicatione teſtamenti, in quo monaſterium eſt inſtitutum, poſſit iudex ſæcularis citare prælatum monaſterij.*

RESpondeo dicendo, quod pro publicatione teſtamenti, in quo monaſteriũ à laico hæres inſtituitur, poteſt iudex laicus citare prælatũ monaſterij, ad hoc enim munus peragendum iudex ſæcularis ſolum eſt competens, non autem iudex Eccleſiaſticus, prout determinat ius *n* commune, & regale, & tradunt Bartolus, & alii relati Cou. Burgos de Paz, Matienco, & Gutierrez. At hæc citatio eſt conditionalis, ſi verbi gratia monaſterium vult ſe opponere, aut contradicere teſtamento, & vt ſuam voluntatẽ pate faciat, prout aſſerit Baldus *o*. Et ratio huius ſententiæ eſt in promptu, natura enim cauſæ, & hæreditas iacens, perſonam laici defuncti repræſentans, poſcit teſtamentum corã iudice laico aperiatur, cum ipſe ſit proprius laici iudex. Quod procedit ſiue ipſum monaſterium, ſiue legatarii publicationem teſtamenti expoſtulent: ſemper enim ante iudicem ſæcularem præfata lis debet ventilari, prout reſoluit Aufretius *p*.

*n Gloſ. in c. ſi hæred. de teſt. l. 15. ti. 4. li. 5*
*o Bal. in l. teſtam. un. 1. C. de teſt.*
*p Aufr. in cl. 1. de offi. ord. reg. 2 n. 9. vin. 9. fallit.*

## ARTICVLVS XIII.

*Vtrum commendatarij ordinum militiarum poſſint conueniri coram iudice ſæculari.*

RESpondeo dicendo, commẽdatarios ordinum militiarum D. Iacobi, Calatrauæ, & Alcãtaræ & D. Ioannis, in cauſis ciuilibus, & in his, in quibus deliquerint reſpectu officiorum ſæcularium rectorum, & correctorum, ducum, procuratorum comitiorum, aut aliorũ, quæ ab ipſis adminiſtrantur, & in delictis grauibus, ratione quorum, ſecundũ ius, priuilegium fori amittunt, poſſunt conueniri apud iudicem ſæcularem. Lex *q* enim nouæ recompilationis ordinat, quod præfati cõmendatarii poſſint præfata officia exercere, & ſicut alii mere ſæculares apud iudicem ſæcularem cõueniri, prout etiam aduertit Azeuedo. Verum tamen eſt commendatarios D. Ioannis non poſſe eſſe correctores, neque rectores, neque comitiorum procuratores, prout infra dicetur.

*q l. 14. ti. 5. lib. 3. recopi Aze. in addi. in addit. ad Curia. piſan. li. 2. ſua decu ria, 0. 21.*

Pro cuius articuli deciſione aduertãt iudices ſæculares, quod commendatarii ordinũ militiarum D. Iacobi, Calatrauæ, & Alcantaræ, in eorum territorio delinquentes, debent contra eos procedere vſquequo ſint per Conſiliũ regale, aut tribunal chãcilleriæ inhibiti, licet enim Saliceus *r* affirmauerit eos ſtatim, vt conſtat de priuilegio exemptionis, eſſe ad ſuos iudices remittẽdos, quod videtur innuere Autles *ſ*, etiã ſi à nemine talis remiſſio petatur, at non ita practicatur, cum nonnulli horum commendatariorum occaſione ſuorum priuilegiorum & exemptionũ licentiores, quam decet, reddantur ita vt cõtra miniſtros iuſtitiæ, & alias perſonas publicè controuerſias moliri audeant, vt autẽ maximè eorum conſtringantur, facta, iuridicè informatione delictorum poſſunt ipſos apprehendere, & in carcerem intrudere, & ſecundum grauitatẽ negotii eos cuſtodibus cuſtodire. Et licet contra præfatos iudices ſæculares cẽſuræ proponantur, reſpõdeant appellãdo, & prouiſiones ordinarias adducẽdo, vt abſoluantur, & interim miſſo proceſſu ad Cõ-

*r Salic. in l. 1. in fi. C. de exhib. reis.*
*ſ Autles ini. 27. præto glo. requiſitorias. nu. 1. in med.*

ſilium regale, aut ad curiam detineant ipſos incarceratos, vſque quo ſibi quid agere debeant, reſpondeatur. Pro quo explicando notandum eſt, quod tempore Comitis de Oſorno cùm eſſet præſes Conſilii ordinũ in his Hiſpaniarum partibus ſacta, eſt quædam concordia, vt milites ordinis D. Iacobi non vterentur immunitate ipſius ordinis, nec foro Eccleſiaſtico in delicto prodiitionis, & in aliis delictis grauibus: at vt aſſerunt Gregorius Lopez, *a* & Azeuedo contra eum ex parte ordinis fuit reclamatum, cum ſine eius aſſenſu fuerit facta, & ſic non ſeruatur. Et Bartolus *b*, Alexander, & idem Bartolus, Baldus, Ioannes Andreas, & alii relati à Belluga, Conarruuia, Azeuedo, Humada, Lafarte, & Gironda, affirmant dictos milites eſſe ſæculares, & magis laicis, quam religioſis aſſimilari, licet enim Martinus V. eos exemerit à iuriſdictione ordinaria Eccleſiaſtica, & ſæculari, hoc vt ait Gregorius Lopez, propter au horitatem Innocentii, & aliorum euenit, quantum ad iuriſdictionem Eccleſiaſticam & in præiudicium ipſius concedentis, non tamen in præiudicium iuriſdictionis principis ſæcularis, quibus etiſi ſebrecti, præſertim cum ipſi commendatarii militiarum habeant proprium, quod habere non ſolebant, vt poſt Ioannẽ Andream aſſerit Gregorius *c* Lopez, & contrahant matrimonium iam ex diſpẽſatione Papæ Pauli III. & per conſequens nõ ſunt liberi, & religioni cum ſuis vxoribus ſubiiciantur, imo ſicut ſerui. Ita coniugati huiuſmodi non poſſunt eſſe religioſi, vere enim religioſi ſunt illi, qui tria vota eſſentialia emittũt. Adeo ſuæ opinioni prædicti authores adhærẽt vt conſtanter affirment, quòd licet milites Diui Ioannis non poſſint ducere vxorem, non poſſunt tamen verè & propriè religioſi nuncupari. At Felinus *d*, Caſſaneus, & alii affirmant milites D. Ioannis verè religioſos eſſe, quod quædam horum regnorũ lex videtur ſatis confirmare, cum tria vota eſſentialia ſecundũ regulam approbatam in manu prælati emittãt, vt ex ſtatutis *e* huius ordinis patet, vnde Alexander III. & Innocentius III. eos fratres appellant: licet enim potenti arma prohibita monachis, & clericis, portant tamen ea ſecundum ſuam proteſtionẽ in defenſionem fidei cõtra Mauros, ad exemplũ Machabæorum. Denique quàmũ *f* ad commendatarios aliarum militiarum, non deſunt authores, qui eos religioſos militares appellãt prout in primo tomo *g* ſatis diximus. Et authoritate bullarũ Apoſtolicarũ eis conceſſarum inhærendo, non poſſumus non liberare eos à iuriſdictione ſæculari, & propter conſenſum principis tacitẽ, aut expreſſe, ita videmus communiter teneri, & refert Monterroſo eſſe quandam ſchedulam regalẽ datam cuius anno Domini milleſimo quingenteſimo vigeſimo ſeptimo, vt cauſæ criminales commendatariorum D. Iacobi apud iudicem ſæcularem omnimẽ excutiatur. Quod in praxi verſatur in his Hiſpaniarum regnis, prout affirmat Bobadilla *h*, eſt conſiliarios regios remittere milites horum ordinum & eorum cauſas ſuis iudicibus conſeruatoribus, declarando nullem vim inferre excommunicaciõ iudices ſæculares, nec ipſos iudices ſæculares aliquã vim inferre non recipiendo appellationem vſquequo inhibeantur, etiam ſi agatur de grauibus delictis. Iuſtitia autem, & conſilium Aragoniæ paucis abhinc annis intentauit cognoſcere cõtra quendã militem horum ordinum, eo quod de quodam crimine Aſſaſſinatus erat conuictus, ſed tandem non obtinuit: fuit enim ad Concilium ordinis remiſſus vt de præfato delicto cognoſceret, in his autem diebus quidam commendatarius horum ordinum propter peccatum nefandum fuit cõdemnatus ad mortem à quodam iudice ſæculari, & tandem fuit concrematus.

*a Greg. in l.3. tit.8. p.1. v. milites ad fi. Azeu. in l.14. n.4. tit.5. li.3 reco.*
*b Barto. in l. ſemper. § qui buſdam ff. de iur. immuni.*
*c Greg. in l.13 in fi. t.23. p.3*
*d Feli. & c. eũ plan. & c. ſeq.*
*e Statu. de hoſpit. Hieroſol. c.1.*
*f To.1. q.3.a.6.*
*g Monter. in pract. 3. tract. c.10.*
*h Bobadill. 2. de la politica c.19. nu.13.*

Eodem autem modo proceditur contra milites ordinis D. Ioannis, ſi in aliquo inuenti fuerint delicto, qui cũ promittant tria vota eſſentialia, prout dictum eſt magis communiter religioſi reputãtur & ſic habent maiores exemptiones, & priuilegia apoſtolica, vt poſt alios tradunt Auendannus *i*, Didacus Perez, Caſſaneus, & poſt Ioannem Monachum, & Doctores, Felinũ, & Barbatiã, reſoluunt Azeuedo, & Tiberius Decianus, quæ priuilegia ipſis indulgent licentiam ad nominandum conſeruatores, qui ea obſeruari inuiolabiliter faciant, & vt de eorum delictis cognoſcant eorum priores in ſua ſacra aſſemblea. Vt de inferiur ſuiſſe, decepiũ Petrum *K* Gregorium dicentem, quod de delictis ab horum ordinum militibus patratis ſi ſint digni morte, aut non defendantur à ſuis iudicibus, aut ad iudices ſæculares remittuntur, vt ab ipſis puniãtur. Et ad hæc probandum quædam huius ordinis ſtabilimenta *l* proponit. Hoc enim ſtabilimentorum ſtatutum non loquitur in fratribus militibus dicti ordinis, & religioſis, ſed in aliis ſæcularibus, & præcipit fratribus, vt nullo modo faueant delinquentibus, neque debitoribus, ſed ipſos relinquãt vt contra eos iuſtitia ſæcularis procedat.

*i Auend. in c. 2. præ. n.11. ad fin.*
*K Pet. Grego. ſyntag. iur. 3. par. li. 49. c.1. nu.14.*
*l Statutum eſt in tit. 18. c.1. & 6.*

## ARTICVLVS XIIII.

*Quando iudices ſæculares poſſint inhiberi à cognitione cauſarum horum militum.*

Reſpondeo dicendo, quod non poſſunt præfati iudices ſæculares à cognitione cauſarum horum militum inhiberi, vſque quo eos eſſe profeſſos legitimẽ, & verè conſtet, & quod in triremibus religionis exercitia neceſſaria peregeriit, aut in conuentibus reſederint ad priuilegiis ſui ordinis ſruẽdum, non enim ſufficit deferre ipſius religionis habitum, vt reputentur profeſſi, & vt tales ad ſuos iudices remittantur, ſecundum quandã Baldi *m* doctrinam, dicentis quod ſi magiſter militũ petat ad ſe remitti militem, videtur quod requiratur vera, & concludẽs probatio, & quod appareat, quod eſt deſcriptus in numero & matricula militum, quod probatur ex quadã lege *n* ſic definiente ſuper quam ait gloſſa, quod non inuentus in matricula pro priuato habetur. Et ex traditis à Paz *o* poſt palatium, Rubeum, & à Placa Duenñas, & Felin. Confirmatur non enim ſufficit, quod clericus poſt ſiſſorẽ habeat clericatus, vt priuilegio fori vti poſſit, ſed requiritur inſuper, vt titulo clericatus legitimẽ probetur, vt colligitur ex lure, & tradunt Baldus, Boerius Grãmaticus & Afflic. Ripa, & Capella Toloſana. Et ita affirmat Bobadilla *p* anno Domini, milleſimo, quingenteſimo, nonageſimo fuiſſe declaratum per Cõſilium regale per duas prouiſiones in eius præſentia Dominum Hieronymum Cortes, fratrem Marchionis del Valle, militis Alcantaræ, non debere priuilegio exemptionis ſui ordinis gaudere, cum apud Conſilium ordinum, vt ad iudicem conſeruatorem ſui ordinis remitteretur, & à iuſtitia ſæculari minimẽ in carcere detineretur: ratio autem harum prouiſionum fuit, quia ipſe licet habitum geſtaret, in ſuo ordine profeſſionem non emiſerat.

*m Bal. in l. nã ignor. nu.18.*
*n Paz in pra 7.10.2. p.c.6. & c ſi iudex de ſen. excom.*
*p Bobad. li.2. de la pol. ca. 19. nu.27.*

Nec his obſtat opinio, Iaſonis & aliorum, quorum infra mentionẽ agemus, qui loquendo de monachis, ait iudicem ſæcularẽ de eius delicto cogn. ſo in anno ooultatus militare pone cognoſcere, nam

nam in hoc diuerſa multo ratio verſatur, miles enim ordinis militaria in ſeculo commoratur, monachus autem nouitius in obſeruantia regulari monachatus intra clauſtra regularia, aut extra ea cum licentia prælati conuerſatur, & licet vſque ad profeſſionem vota non emittat, cum habitu tamen monachali nouitiatus progrediens expreſſam tamen demonſtrationem profitendi oſtendit. Et id ipſum videtur dicendum, quando dictus miles militaris ordinis delinquit, quando actualiter profeſſionem emittit, cum tunc clarè ſuam profitendi voluntatem ante omnium oculos proponat. Dubitatio autem hæc tollitur ex quodam Decreto *a* Concilij Tridentini, cum enim propter extraordinarias controuerſias ex competentia iuriſdictionis ortas, aliqua mala non parum momenti inſurgerent, patres dicti Concilij definierunt in quibus caſibus ante profeſſionem præfati milites poſſunt ſua immunitate gaudere, dicentes non debere ea gaudere, exceptis tamen iis, qui prædictis locis, aut militiis actu ſeruiunt, & intra eorum ſepta, ac domus reſident, ſubque eorum obedientia viuunt, ſiue iis, qui legitimè, & ſecundum regulam earum militiarum profeſſionem fecerint, de qua ordinario conſtare debeat, non obſtantibus priuilegiis quibuſcunque etiam religionis ſancti Ioannis Hieroſolymitani, & aliarum militiarum. Ex quibus colligitur, quod licet tacita profeſſio per geſtationem habitus per annum, & diem præſumatur in aliis religioſis monachalibus, vt ſacri Canones determinant, & nos infra *b* explicabimus, in his tamen religioſis talis præſumptio non admittitur, nec per ſolam habitus militaris aſſumptionem videntur vota ſolennizare, etiam ſi voluntatem non dimittendi eam firmiter habeant, tacita enim profeſſio ſecundum mentem Concilij in monachis reſidentibus intra clauſtra monaſterij, exercitatis in actibus profeſſi, tantum ſecundum mentem Concilij eſt admittenda, non autem in his militibus, qui in ſeculo ambulantes cum habitu ſuæ religionis, in actibus profeſſi minimè exercentur.

*a Seſſ. 14. c. 11 de reform.*

*b Infra q. 10. & l. 3. § ſed vtrum. ff. de mino.*

## ARTICVLVS XV.

### *Vtrum commendatarij ordinum militiarum occidentes clericum gaudeant priuilegio fori.*

RESpondeo dicendo, inter alios caſus, in quibus milites ordinum militiarum poſſunt conueniri coram iudice ſæculari, & poſſunt ad ſuos ſuperiores non remitti eſt ſi aliquem clericum occidant, priuilegiatus enim contra pariter priuilegiatum ſuo priuilegio non gaudet, prout dicitur in iure *e* clericus enim miles cæleſtis vocatur in iure *d* & tradunt Euerardus, & Didacus Perez, & per conſequens perdit priuilegium, & cingulum militiæ, & remanet merè ſæcularis, occidendo ipſum clericum, & poteſt conueniri coram iudice ſæculari, ex his quæ tradunt Innocentius *e*, & Abbas per textum ibi, & tradit Puteus, & conducunt tradita per Boerium.

Quod procedit non obſtante, quod poſt mortem præfati clerici ipſe commendatarius profeſſionem fecit, licet enim ſit excommunicatus, & valeat eius profeſſio, iuxta tradita in iure, *f* & adducta a Felino, & Couaruuia, non tamen per hoc eximitur a iuriſdictione ſæculari. Quod magis ſine dubio procedit reſpectu condemnationis pœnæ pecuniariæ. Quod in propriis terminis fuit determinatum anno Domini milleſimo, quingenteſimo, nonageſimo tertio. Per prouiſionem executorialem quorundam iudicum ſæcularium, contra Ferdinandum Sanchez de Munon, militem habitus Chriſti, propter mortem licentiati Martini de Acoſta clerici, quæ executorialis ſententia fuit confirmata poſt longum ſtudium, & examen per Conſilium Regale, die vigeſima nona Februarij, anno Domini milleſimo, quingenteſimo, nonageſimo nono, & ſic confirmata fuit ſtatim executioni mandata prout aſſerit Bobadilla *f*.

*d c. Chriſtianis & ibi glo. v. caleſt. 11. q. 3. & in c. reprehenſi. 23. q. 4.*

*e Inn. & Ab. in c. 2. de pen. & remiſ. v. & aduerte Puteus de ſyndi. in prin. ca. de excr. milit. n. 5. f 89. l. 1. C. vbi ſenator vel clariſ. Boerius dec. 109. de occidente clari. an gaudet eccleſiam munir.*

*f c. cum illorũ vbi Abbas. n. 4.*



## ARTICVLVS XVI.

### *Vtrum commendatarij ordinum Militiarum pragmaticas regales frangentes poſſint condemnari à iudice ſæculari.*

RESpondeo dicendo. Correctores minimè debere inhiberi a cognitione pœnæ pecuniariæ quam tenentur ipſi commendatarij impendere, eo quod pragmaticam aliquam regalem fregerũt, valui ſi taxam panis in pragmatica contentam violarunt. Cum enim pœna pecuniaria pragmaticæ ſit ipſo iure incurſa, per iudicem ſæcularem poſſunt compelli ad eius ſolutionem. Et ita fuit determinatum per Concilium regale contra duos commendatarios, vnum D. Ioannis, alterum Calatrauæ qui quandam pragmaticam regalem non obſeruauerũt, & licet iuriſdictionem regalem declinare intentauerint, tandem a iuriſdictione regali fuerint condemnati. Et certè illuſoria eſſet pœna pragmaticarum propter bonum publicum impoſita, ſi eius executio, & ſolutio ad iudicem eccleſiaſticum neceſſariò pertineret, incongruit enim iudicium ſuper eadem cauſa diuidi, vnde cum iudicium ſæculare præfatam pœnam appoſuerit, idem iudicium ſæculare eam, an ſolui debeat, poteſt, & debet cognoſcere. Quod exemplo comprobatur, & declaratur, videmus enim Iudicem ſæcularem poſſe cognoſcere incidenter de cauſa ſpirituali.

At contrariam opinionem in violatione pragmaticarum tenet Ioannes de Platea, *g* Palacios, Rubeus. Couarr. Sarmiento, Iulius Clarus, Gutie. Salzedo, & Azeuedo, ſcilicet quod pœna non poteſt peti a clericis, neque ab iſtis militibus coram iudice ſæculari, quæ in immunitate eccleſiaſtica, & in exemptione horum militum fundatur, quam cũ teneamur pro viribus defendere, ab hac opinione non eſſe recedendum ex ſtimo, nec enim conuenit, quod iudices ſæculares in prædictis ſe intromittant, cum hoc expreſsè non ſit in iure permiſſum, prout reſoluit Salzedo *b*. At iudex eccleſiaſticus contra clericum, & iudex conſeruator contra commendatarios ordinum Militiarum tenetur dictam pœnam legalem a pragmatica impoſitam exequi prout tenet Iulius *i* Clarus.

*g Plat. in §. item lex Iul. col. 4. inſt. de public. iudic. Rubeus in rep. c. per veſtr §. 44. 2. not. Couar. in cap. 33. pract. nu. 72.*

*h Sal. ubi ſup. c. 53. p. 202. veri. ex quibus.*

*i Clar. vbi ſu.*

Aduertendum tamen, non eſſe iudicem conſeruatorem pro cauſis dictorum militum, niſi illum, qui a Conſilio regali ordinum fuerit nominatus, prout conſtat ex traditis per Baldum *K*. Verum eſt tamen, praxim in contrarium ſe habere, milites enim ipſi virtute ſuarum bullarum iudicem eligunt conſeruatorem, nemine replicante, prout affirmat Bobadilla *l*.

*K Bal. in l. 1. ff. de peu. idem in l. officialis. C. de Epiſcop. l Boba. li. 2. de la pol. c. 19. n. 26. fo. 1144*

## ARTICVLVS XVII.

*Vtrum milites ordinum Militiarum exterorum regnorum poſſint conuenire extra ſuas prouincias coram iudice ſæculari.*

RESpondeo dicendo, quod ſicut in Hiſpania multi ſunt ordines Militares, ita & in aliis regnis; in Regno enim Galliæ eſt ordo Sācti Michaelis, in Regno Luſitaniæ eſt ordo Chriſti; in Regno Valentino eſt ordo Monteſa, & Sancti Lazari. Et affirmant Caſſaneus, *a* Nauarrus, & Belluga, hos etiam eſſe vere religioſos, a iuriſdictione ſæculari exemptos, qui auctores aliarum religionum Militiarum diuerſarum nationum narrant. Et quando caſus occurrerit, poſſunt eorum indulta, & priuilegia examinari, quæ ſi ſunt localia ſolis prouinciis in quibus præfatæ religiones ſunt inſtitutæ, clarum eſt extra illas illis frui non poſſe tam in cauſis ciuilibus. Et ſic coram iudicibus ordinariis locorum, in quibus contraxerint, aut delinquerint, conueniri poterunt, iuxta deciſionem Innocentii *b* Quarti, de qua optimè per Couarruuiam.

*a Caſſan. in catal. 3. p. con. 8. 9. & 10. Nau. conſi. 3. col. 3.*

*b c. 1. de priu. li. 6. Coua. in c. 11. pract. n. 5. & ſeq. Concil. Tri ſeſ. 7. de refor. c. 14.*

Vnde aduertendum eſt, dictos ordines Militares exterrorum Regnorum, in his Hiſpaniarum Regnis non habere exemptionem a tributis, neque a decimis, neque alio quocunque ipſorum ordinum gaudent priuilegio. Et ſic præfati milites ad decimas, & contributiones in his regnis ſunt condemnati, eo quod eorum indulta quantum ad hoc ſine aliquo dubio localia ſunt, & extra ſuos limites extendenda non ſunt, prout tradit Felinus, *c* & conſtat ex iure. Cum enim in aliis Regnis a Regibus eorum fuerint inſtituti, non poteſt exemptio a iudice ſæculari in his Regnis ipſis conceſſa, in aliis extraneis Regnis cum præiudicio iuriſdictionis regalis locum habere.

*c Feli. in c. cū ordinem n. 4. de reſcript. d. c. 1. & c. ſane & c. porro. eodem. tit.*

Circa quem articulum dubitatur, vtrum ſi miles ordinis Militaris extranei in his Regnis delictum commiſerit, ratione cuius eius bona fuerunt ſequeſtrata, & tranſacto anno fatali, pars, cuius intereſt, executionem in illis peteret, propter condemnationem pecuniariam factam contra dictum militem. Dubitatur, inquam, vtrum præfata ſententia condemnatoria poſſit executioni mandari, non obſtante declinatoria iuriſdictionis intra annum fatalem, & miſſione literarum, & cenſurarū a ſuo iudice conſeruatore, aut protectore. Et reſpondetur quod ſtante lege *d* huius regni ſic diſponente. *Que paſſado el anno fatal, no ſe auiendo dentro del preſentado, ne prendido el tal accuſado, ſe execute luego la ſentencia en las penas de dineros, o de bienes aſſi en las que ſe applican ala Camara, como en las que ſe applican a la parte, y no pueda quanto a ellas ſer oyno, aunque paſſado el dicho anno ſe praſente ala carcel.* Debent dicta executioni mandari in bonis præfati militis, ſpecialiter ſi eius iudex conſeruator literas, & cenſuras extra dictas expediret, & ab alio extraneo regno, & etiam quia in cauſis criminalibus rebellis, & contumax non debet audiri, niſi præſentetur colligitur ex iure, *e* & tradit Abbas, & quia declinatoria fori intra terminum nouē dierū opponi debet, poſt concluſa edicta præconia, quibus tranſactis non admittitur vt in quadam nouæ compilationis lege *f* ordinatur. Et confirmatur, declinatoria enim debet opponi per ipſum delinquentem præſentialiter comparentem ante iudicem ipſum citantem & de cauſa cognoſcentem, vt ex quadam lege *g* colligitur ibi. Venira debent faltem priuilegium allegaturi.

*d l. ſi. ti. 10. li. 4. recop.*

*e c. cum nulli de reſcript. c. ex parte de appellat. cap. olim de exce. Abbas in c. di lectus de reſcript.*

*f l. 3. ti. 5. li. 4. recopila.*

*g l. ſiquis ex aliena. ff. de iudic.*

Nec excuſaretur allegando legem *h* partitarum religioſos excipere, vt ſcilicet, non ſint oblati, ſuum exemptionis priuilegium allegare, præfata enim lex intelligitur, vt ex ea clarè conſtat, de clericis, aut monachis, vt patet ex eius verbis ibi. *O de otros religioſos.* Verbum enim *alius* repetit ſimilia, vt dicitur in iure, *i* & ſic loquitur de religioſis ſimilibus clericis, & monachis: præterea verbum *religioſus* debet in ſignificato potiori ſumi, ſecundum regulam *K* iuris, dicentem analogum per ſe ſumptum pro potiori ſignificato ſumi, ſcilicet pro religioſis D. Franciſci, Sancti Dominici, & aliis ſimilibus. Quod confirmatur ex verbis eius legis Partitarum ibi, *O tros religioſos, que eſtan ſo poder de otro ſu mayoral ſin cuyo mandado no pueden yra otra parte, &c.* Ex quibus verbis colligitur de fratribus intra clauſtra monaſteriorum degentibus verba facere, & ad milites ordinum Militiarum minimè poſſunt applicari, non enim viuunt intra clauſtra monaſteriorū nec impediūtur quo veliat ire, etiam ſi licentiā ſuorum ſuperiorum non habeant, pro quo facit, ſub iudice enim eſt, vtrum præfati ſint verè, & abſolutè religioſi. Hunc intellectum ad dictam legem aſſignat Gregorius Lopez, pro quo facit argumentum cuiuſdam legis *l*, iunctis traditis a Baldo.

*h l. 2. ti. 7. p. 3.*

*i l. ſi fugitiui C. de ſeruis fugit. §. item populi inſtit. de rerum diuiſ.*

*K l. quærit. ff. de ſtat. homi. l. 1. §. qui in perpetuum. ff. ſi ag. vectig. vel emphy.*

*l Grig. in l. 2. tit. 8. p. 3. v. otros religio. & l. 2. ff. de in ius vocand. & ibi gl. v. non poſſunt totor Bal. de Rat. v. compar.*

Nec obſtat, quod citatio non valet quando citatus eſt exemptus, adeo quod exemptus citatus a nō ſuo iudice non tenetur comparere ad priuilegium allegandum. Reſpondetur enim, quod quando delinquens eſt clericus monachus, aut religioſus notoriè exemptus, cuiuſmodi ſunt fratres Mendicantes, non tenetur neceſſariò comparere ad priuilegium allegandum: quando autem dubitatur de exemptione, vt in dictarum militiarum militibus in ſæculo degentibus contigit, communis eſt reſolutio, teneri citatum comparere ante iudicem citantem ad priuilegium allegandum, quo non comparente, proceſſus contra eum fulminatus valet.

## ARTICVLVS XVIII.

*Vtrum fratres ordinis Diui Ioannis portantes mediam Crucem albam, dictam Tau, gaudeant priuilegio fori.*

RESpondeo dicendo, hos reputari, vt mere ſæculares, viuunt enim ſine regula, & cum ſuis bonis, & vxorem ducunt, & per conſequens non gaudent priuilegio fori, neque a tributis ſunt exēpti poſſunt ſecundū Azeuedo, *m* habere officia regalia, hi enim non ſeruiunt; neque in conuentibus aſſiſtunt, neque in hoſpitalibus dicti ordinis, vt ordini oblati cōmorantur, ita tenet Bobadilla. *n*

*m Azeu. in l. 1. ti. 14. n. fin. li. 6. recop.*

*n Bobad. li. 2. de la politica c. 18 nu. 232.*

## ARTICVLVS XIX.

*Vtrum Correctos ciuitatis poſſit compellere, vt prædicetur in feſtiuitatibus principalibus in aliqua Eccleſia, renitente, & contradicente vicario generali.*

RESpondeo dicendo, quod quando per prælatos clericos, aut religioſos intentatur aliquid, aut ſit contra decreta, & ordinata in Concilio Tridentino: Tunc ſupremum regale Conſilium præcipit, vt prouiſiones reales pro eius executione, & obſeruantia edantur. Et per ſchedulam regalem Regis Philippi II. latā apud Madritum mēſe Iulii

auno

anno Domini milleſimo, quingenteſimo, ſexageſimo quarto, vt videre eſt in libro Concilii Tridētini edito eo anno Salmanticæ, commendatur Epiſcopis, & prælatis eius publicatio, & vt ipſum obſeruent, & exequantur, & Correctoribus præcipitur, vt ad id ſuum fauorem & auxilium impartiantur. Quod eſt conforme Bullæ Pii V. editæ ſuper continuatione œcumenici huius generalis Concilii, quæ incipit, *Benedictus Deus, & Pater Domini noſtri Ieſu Chriſti, &c.* data Romæ anno Incarnationis Dominicæ milleſimo, quingenteſimo, ſexageſimo tertio, ſeptimo Kal. Februarii, Pontificatus ſui anno quinto, in qua dicit. *Mandamus autem in virtute ſanctæ obedientiæ, & ſub pœnis a ſacris Canonibus conſtitutis, aliiſque grauioribus etiam priuationis arbitrio noſtro infligendis, & vniuerſis, & ſingulis venerabilibus fratribus noſtris Patriarchis Archiepiſcopis, & aliis quibuſuis Eccleſiarum prælatis, cuiuſcunque ſtatus gradus, ordinis, & dignitatis ſint, etiam ſi Cardinalatus honore præfulgeant, vt eadem decreta, & ſtatuta in Eccleſiis ſuis ciuitatibus, & diœceſibus, in iudicio, & extra iudicium diligenter obſeruent, & a ſubditis quiſque ſuis ad quos quomodolibet pertinet, inuiolabiliter faciant obſeruari &c. Inuocato etiam, ſi opus fuerit, brachii ſecularis auxilio. Ipſum vero chariſſimum filium noſtrum Imperatorem electū, cæteroſque Reges, Reſpublicas, ac Principes Chriſtianos monemus & per viſcera miſericordiæ Domini noſtri Ieſu Chriſti obteſtamur, vt qua pietate concilio per oratores ſuos affuerūt, eadem pietate, ac pari ſtudio diuini honoris, & populorum ſuorum ſalutis cauſa, pro ſedis quoque Apoſtolicæ, ac ſacræ Synodi reuerentia, ad eiuſdem Concilii exequenda, & obſeruanda decreta prælatis, cum opus fuerit, auxilio, & fauore ſuo adſint &c.*

Ex quibus infertur, quod cum in Cōcilio. *a* Tridentino decernatur, vt ſaltem omnibus diebus Dominicis, & ſolemnibus feſtis populo prædicetur, poſſunt correctores ciuitatum facere, etiam renitente Vicario generali, vt Euangelium publicè in quadā feſtiuitate in Eccleſia prædicetur. Quod ait Bobadilla *b* ſibi in ciuitate Sotiæ contigiſſe: cum enim eſſet illius ciuitatis Corrector, contra Vicariū ipſius ciuitatis fecit Euangelium prædicari in die Epiphaniæ, etiam ſi conſuetudo eſſet in contrarium, cuius mandatum ait fuiſſe a Domino Frācīſco Tello de Sandoual Epiſcopo Oſmæ approbatum (qui Reuerendiſſimus præſul præcepit, vt ſemper in illo die prædicaretur) cum Principes ſæculares ſint protectores, & ſacrorum Canonum executores. Quod protectorum, & executorū munus, reſpectu Concilii Baſilienſis, affirmat Stephanus *c* Aufrerius. Reges Francorum, & eorum parlamentorum, & alios magiſtratus ſæculares agere; Cum Reges & Principes Chriſtiani ad executionem, & complementum Decretorum & ordinationum Apoſtolicarum ſint deputati; & ad eorum tuitionem, & defenſionem aſtringantur, vt in iure, *d* dicitur, & tradit idem Aufrerius. Nec ſupradictis obſtat, quod magiſtratus ſeculares auxilium tantū & fauorem teneantur impendere, quando petitur a iudice eccleſiaſtico, in præſentiarum autem auxilium minimè ab eo petitur, imo eo renuente tribuitur; nam reſpōderut, quod auxilium brachii ſæcularis contra laicos, vt vltimum remedium, non debet imponi poſt cenſuras eccleſiaſticas, vt multi authores *e* tāquam communem opinionem tenuerunt; cenſuræ enim tanquam vltimum remedium ſunt apponendæ. Quod ita diſpoſuit Concilium Tridentinum, *f* cum cenſuris eccleſiaſticis maxima reuerentia debeatur. Præterea in præſenti

*a Con. Trid. ſeſ. 24. de reſor. c. 4*

*b Bobad. li. 2. de la politica c. 18. f. 168. nu. 194.*

*c Aufrer. in tract. de pote. ſæcula ſup ec cleſ. perſon. regu 2. nu. 31. verſ. 11.*

*d Auth. quomodo oper. Epiſc in prin. c. boni Principis 69. d. c. tribut 23. q. 8. cap Principes &c. ammiſtratores. 23. q. 5. l. ſi. C. de ſum. Trinit. & fid. catho. Aufr. vbi ſu. nu. 10.*

*e Abb. in c. nō ab homine n. 6. de iudic. et alij quos refert Couar c. to. pr. num. 2. Paz in pr. 10. 2. Palud. 2. n 94. in proœ. nu. 2.*

*f Conc. ſeſ. 25 c. 3. de reſor.*



caſu non ſe intromittunt iudices ſæculares auxilium ſuum impartiendo, tanquam vltimum, & extra ordinarium remedium, ſed ordinarium ipſis a Papa in præfata Bulla commendatum.

Aduertendum tamen, quod inſtante, & præcipiente Correctore, poteſt in hoc caſu frater Minor prædicare, etiam contradicente Vicario foraneo ciuitatis, in qua debet fieri prædicatio, nam in eorum regula tantum ipſis præcipitur, vt contradicente Epiſcopo non prædicent, at in hoc caſu Epiſcopus non contradixit, imo poſtea factum approbauit, contradixit tamen vicarius foraneus, qui Epiſcopus non eſt, neque habet iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem delegatam.

## ARTICVLVS XX.

*An Eremitæ ſint exempti à iuriſdictione ſæculari.*

RESpondeo dicendo, reſolutionem huius quæſtionis non poſſe ita adamuſſim explicari, niſi eo quod cognoſcatur, vtrum Eremitæ ſint verè religioſi, aut perſonæ eccleſiaſticæ, de qua quæſtione infra in materia de religione agemus: pro nunc autem ad propoſitum in titulo quæſtionis reſpondeo. Dico primo eremitas ordinem ſacrū nō habentes, nec profitentes ordinem aliquem religioſum, nec habentes ſuperiorem, potentes habere proprium, & ducere vxorem, qui ſolùm nominari poſſunt pœnitentes, non gaudent priuilegio fori. Præcipuè cum horum multi, ſecundum Cardinalem Zabarelam *g* pernicioſe viuant & in multis eorum grauia crimina ſint reperta.

Dico ſecundo, Eremitas vitam religioſam profitentes, ſuperiorem habentes, & in approbato ordine viuendi per Summum Pontificem, aut per Epiſcopum, & non poſſunt habere proprium inter perſonas Eccleſiaſticas connumerantur, & priuilegio fori fruuntur, ita vt ante iudicem ſæcularem minimè poſſint conueniri. Et per hæc duo dicta concordantur duæ circa hoc contrariæ opiniones. Prima eſt, non eſſe perſonas eccleſiaſticas, quam eſſe magis iuridicam teſtatur Stephanus Aufrerius, *h* ſed contrariam ait idem author eſſe magis piam, & per eam iudicari debere. Quæ concordia colligitur ex Gregorio Lopez, *i* diſtinguente inter Eremitas profeſſos, & non profeſſos, & habentes proprium.

*g Zabare. in Clemen. 2 q. 12. de prab. inde D. Hier. Epiſt. 41. c. 10*

*h Aufrer. in tract. de pot. ſæcula. reg. 2. n. 37. verſ 4. extende.*

*i Greg. in l. 17 11. t. p. 6. Eremitam.*

## ARTICVLVS XXI.

*Vtrum Eccleſia, ſeu monaſterium ſuccedens iure ſucceſſionis, vel legati laico iam conuento coram iudice ſæculari, poſſit conueniri ante ipſum iudicem ſæcularem.*

RESpondeo dicendo, quod clarius Eccleſia, ſeu monaſterium ſuccedens iure ſucceſſionis, vel legati laico iam conuento coram iudice ſæculari, tunc litem ipſam inchoatam cum defuncto coram illo iudice ſiniſe, proſequi tenetur, vbi iudicium cæptum eſt, ſecundum Baldum, *k* Paulum Caſtrenſem, Alexandrum, Barbaciam, Imolam, Cagnolum & eſt communis opinio, prout defendit Rogerius *l* & magis communem, & veram eſſe ait Boerius qui ait eam in practica ſeruari.

*k Bald. conſ. 207. col. 2. Caſtrenſ. in l. hærens abſens. ff. de in Alex. in addit. ad Bar. in Auth. & conſequenter n. 19. C. de ſin Baro. con. e vo 3. Imo. in l. ſi hominem, ff. de fideiuſ. & a. in l. 2. n. 175 ff. de pact. inter em pt.*

*l Rogeri in l 1. n. 71. ff de iudi Boer. de ciſ 69. n. 32. 34.*

In contrariam verò partem, videlicet quod inſtantia cœpta cũ defuncto laico non tranſeat in clericum, & monaſterium hæredem, ſic quod lis cœpta cum ipſo laico, denuo inchoanda ſit coram iudice eccleſiaſtico, tenent Ioannes Andreas, *a* & Angelus titubanter, Antonius, Abbas, Felinus, & Decius, dicentes ita in actu practico obſeruari, & , vt expreſsè meminit Maranta, iſta eſt magis communis opinio: qui, vt aſſerit Baptiſta Regnaulo, in tractatu communiũ opinionũ, loquitur ex ſe ipſo, ſuoq; capite, additque inſuper ſecundũ hanc opinionem ita parum cautè, imo relaxatis cenſuris, habentiſq. ſutis, ita ſuperiori anno per iudicem ſæcularem ciuitatis Aquilæ, in cauſa non leuis momẽti, iudicari vidiſſe: quam tamen tanquam iniquam, & in nube fundatam reiicit cum Boerio, *b* quam ſibi ſemper placuiſſe affirmat, & tam in conſulendo, quam in iudicando ſemper tanquam veriorem, æquiorem, & communiorem iudicat, quam multos allegando ſequitur, & tuetur *c* Couarruuias, & ita in facti contingentia iudicatum religioſè quippe extitit, anno Domini, milleſimo quingenteſimo ſeptuageſimo nono, in regia Aprutina audientia, in cauſa inibi vertente, & ventilata, atque diſcuſſa hinc inde per aduocatos ſagaciſſimos, & expertiſſimos, & intelligentiſſimos, & ſic iſta victoria, & ſententia in præſenti negotio obtenta extitit non abſque maximo certamine, nam vbi cœptum eſt iudicium, ibi finiri debet, vt in iure *d* probatur, & ponit hoc pro regula Bertachinus, eſto quod alterius cõditio, qui iudicium inchoauerat, fieri non deberet deterior ex perſona hæredis, vt ex iure *e* colligitur: dicitur autem cœptum iudicium ipſum ante litis conteſtationem, vt teſtatur Guido *f* Papa, & Felinus, quinimo etiam per ſolam citationem, vel mandatum cũ clauſula, ſi te ſenſeris, cenſetur iudicium cœptũ, imo l. ſi quis ad actorem introducitur, etiam literis non expeditis, prout tradit Gomezius *g* & Peregrinus. Aduertendum tamen ſolam mandati productionem non facere, neque inducere aliquo modo litem, ſecundum Antonium Auguſtinum, *h* Peregrinum, & Viuium.

*a Andr. in reg. qui in ius de reg. iur. lib. 6. Bal. in cap. in præſ. de prob. Ang. in l. item ex contractib. ff. de iudic. Anton. Abb. Felin. et Dec. in c. quia de iudic. Marã. de ordi. iudi. 3. p. n. 13 Baptiſt. tract. cõmun. opin. l. 2. loco 1. vniuer. eccleſ. in 4. fo 94. c. 2*

*b Boer. d. dec. 69 nu. 49.*

*c Cou. prac. q. 6. n. 2. & ſeq.*

*d l. vbi cæptũ eſt iudic. & ibi DD ff. de iudi. Bertha. in ſuo repert. in verſ. iud. 5*

*e l. 1. §. ex his ff. de verbor. obligat.*

*f Guid. Papa deciſ. 421. Felin. in c. ſuper qq. col. 12. de off. deleg.*

*g Gom. in reg. 70. Peregr. deciſ. 90.*

*h Aug. deciſ. 3. & 117. Peregri. dec. 88. Viuius opin. 108.*

Pro cuius opinionis maiori claritate notandum eſt, quod ſi quis aliquem conuenerit coram aliquo iudice, non poterit denuo coram alio iudice de eadem re eum conuenire, vt dicitur in iure. *i* Quod procedit, etiamſi citatus coram primo iudice non comparuerit, nam adhuc coram alio non poterit conueniri ſuper eadem cauſa, ſuper qua iam fuerat coram alio conuentus, ita Lucas de Pena. *K* Quod procedit vbi ex prima citatione coram primo iudice effectus aliquis fuerit conſecutus, vt quia actor poſitus fuerit in poſſeſſione bonorum debitoris, & contumacis, tunc enim reus coram alio iudice trahi non poterit: quod ſi ex ea ratione nullus fuerit effectus ſecutus, poterit reus coram alio iudice conueniri ita Bartolus, *l* & Felinus: neque ille reus contumax conuentus alibi poterit litis pendentiã allegare, prout tradit Bartolus, *m* nam quamuis citatio nulla executioni cauſet litis pendentiam, vt ait Felinus, *n* quia tamen reus citatus coram primo iudice non comparuit, & ibi fuit contumax, ſi denuò conueniatur alibi non audietur ea litis dependentia. Quare ſi in vna ciuitate adſint plures iudices, ſi quis fuerit conuentus coram vno iudice, & ibi fuerit, contumax, ſi denuo coram alio vocetur, cogetur ibi ſe defendere, cum coram alio, non comparuerit.

*i l. vbi cæpt. ff. de iudic.*

*K Luc. de Pena in l. ſi ver. 5. quæritur. de re milit. l. 12.*

*l Bart. in d. l. vbi cæptum. Felin. in c. ex tenore, in q. n. 3. de reſcrip.*

*m Bart. in l. ſepulch. viol.*

*n Felin. in c. cæterum verſ. obſtat ſecundo de reſcript.*

## QVAESTIO LXIII.

### De exemptione regularium, quoad ordinarios, in vndecim articulos diuiſa.

*Circa quam quæruntur vndecim.*

1 *Vtrum iure communi regulares ſint ab Epiſcoporum iuriſdictione exempti.*
2 *Vtrum Papa poſſit eximere regulares ab Epiſcoporum legibus.*
3 *Vtrum per priuilegia ſint monachi, & regulares exempti a poteſtate ordinariorum.*
4 *Vtrum exempti a Papa, a iuriſdictione cuiuslibet ordinarij cenſeantur exempti a legibus Papæ.*
5 *Vtrum moniales ſint exemptæ a iuriſdictione ordinariorum.*
6 *Vtrũ ſentẽtia ordinariorũ cõtra regulares ſit nulla.*
7 *Quibus modis poſſint ſe defendere regulares ab ordinarijs.*
8 *Vtrum tollatur priuilegium exemptionis quod continet, vt ad eius reuocationem fiat de eo mentio ſpecialis, ſi tantum in communi de eo fiat mentio.*
9 *An per exemptionem ab ordinarijs liberentur exempti a reuerentia debita Epiſcopo.*
10 *Vtrum regulares poſſint huic exẽptioni renũciare.*
11 *In quibus caſibus exempti ſubduntur ordinarijs.*

## ARTICVLVS I.

*Vtrum iure communi regulares ſint ab Epiſcoporum iuriſdictione exempti.*

Reſpondeo dicendo, quod olim omnes monachi erant ſubiecti Epiſcopo, intra cuius diœceſim erat ſitum monaſterium, prout ex multis ſacris *n* Canonibus, & Concilijs patet. Qua ratione tradunt viri docti, quod ſi nunc prælatus exemptus ſubijciat in aliquo caſu monachum ſuum Epiſcopo, poteſt Epiſcopus illum abſoluere, & diſpenſare cum illo. Et eo tempore Epiſcopus in diœceſi ſua erat quaſi generalis, & admittebat ad profeſſionem in monaſterijs, vt conſtat ex Concilio Arauſicano, *o* & tradit Burchardus; creabat Abbatẽ monaſterio, & ex cauſa deponebat illum, vt tradit Concilium Tyburinum. *p* Vbi tamen Papa Gregorius eximit ab Epiſcopis regulares, electionem Abbatis, committit monaſterio, vt tradit Nauarrus *q*; Denique prima inſtitutio monachorum nihil Epiſcoporum iuriſdictioni detrahebat, vt conſtat ex traditis per Marſilium *r* At modo videtur attento iure communi, quod reſpectu monachorum tota poteſtas ſit apud Abbatem, vt definit Pelagius Papa *ſ* ſecundum quem Canonem videtur, quod non ſolum tribuenda eſt Abbati ſecundum ſacros Canones iuriſdictio, quo ad regularia, ſed etiam quoad externa, cum abſolutè dicat Papa, quod tota poteſtas ad Abbatem pertineat, & ſic quod clerici regulares, ſeu monachi indiſtinctè coram ſuo Abbate ſint conueniẽdi, vel accuſandi, præterquam de grauiſſimis criminibus depoſitione dignis. Probat Gloſſa *t*, quã ſequitur Vincentius, Ancharranus, & Imola, & Abbas ſibi parum conſtat, latè Ioannes de Lignano, teſtatur communẽ Romanus, & Boerius, qui authoritate mouentur vltra ſupradicta per quandam Decretalem *u* & alia iura, in quibus probatur Abbates aliquando ſuos monachos iudicaſſe.

Sed tamen communis hæc ſententia nullum habet ſolidum iuris fundamentum, nec eius authores

*n c. quia non. 16. q. 1. Pano. cum Innoc. in c. porrectũ de regul. Con. Tolet. IV. c. 10. & Toleta. III. c. 1 Conc. Calcedo. c. 4. & 8. Aurel. 1. c. 15 c. monaſteria. 10 q. 3. Syl. v. relig. 2. § 5.*

*o c. Arauſic. c 6. cap. viduitatis. 27. q. 1. Burch. 7. p. ſuo dec. c. 6.*

*p c. ſi quis Abba. 18. q. 2.*

*q Naua. in c. nullam. nu. 3.*

*r Marſil. de vedit. eccleſ. 1. p. c. 27.*

*ſ c. nullum. 18. q. 2.*

*t Glo. in cap. quads de off. ord. & ibi Vincen. & Anch. n. 6. Imo n. 12. Felin. in c. paſtoralis. Abb. in c. cum conting. n. 18. ver. & infra. §. eodem Ioã. de Lig. in Cl. ne in agri. de ſtatu monac. Roman. conſ. 370. n. 2. Boe. dec. 270. nu. 5*

*u c. ſicut. el 2. de ſimon.*

autho-

authoritatibus in contrarium adductis ſatisfaciunt atque ideo reſoluendum eſt, attento iure cõmuni nullum eſſe in hac re conſtituendum diſcrimen inter clericos ſæculares, & regulares. Quam ſententiã, vltra authoritates in principio adductas, origo & fundamentum monachorum apertè confirmat qui ſoli, & ab hominum conſortio ſeparati vitam agere cœperunt, & ipſum nomen indicat, poſtea vero cœperunt ſub vno Abbate in cœnobijs ſe congregare, adhuc tamen ab omni conſuetudine ſæcularium remoti, ita vt neque liceret eis publicè docere, neque prædicare, neque monaſterii clauſtra exire, vel ſæcularibus immiſcere, niſi data neceſſitate graui, & ob id monachorum nomen retinent, vt colligitur ex varijs Canonibus, *a* & obſeruat Marſilius, at neque ſinguli monachi dum ſinguli viuebant, neque plures in vno monaſterio collecti potuerunt ordinarium ſibi iudicem conſtituere, aut Epiſcopũ ſua iuriſdictione priuare iuxta regulã iuris *b* tritiſſimam; igitur iure cõmuni Epiſcopis ſubſunt. Confirmatur hoc fundamentum ex eo, quia cum iure communi tota poteſtas ordinaria in ſua diœceſi ad Epiſcopum pertineat, iuxta quandam Decretalem *c*, & communem omnium, non debet ab illis auferri, & inferioribus contra ius concedi, niſi lege aliqua ſit expreſſum, iuxta quandam iuris regulã, *d* vbi notat Decius, & docent Bartolus, & Iaſon. Conſtat autem nullam eſſe legem Canonicã, quæ ſecundum iuris regulam totam Abbatibus iuriſdictionem tribuat, & Epiſcopis adimat, ergo iuriſdictio hæc ad Abbates pertinere non poteſt iure communi, niſi hoc aliquo ex tribus principijs proueniat; ſcilicet, vel ex eo quod Rectores ſunt illius Collegii, vel ex eo, quia a Summo Pontifice approbationem habent, vel aliqua lege fuerit conceſſa iuriſdictio. Sed non poteſt prouenire à primo, quia priuati homines iuriſdictionẽ, quæ eſt publica poteſtas, non tribuunt. Neq; à ſecundo quoniam approbatio Sedis Apoſtolicæ illã poteſtatem de ſe tribuit; quæ ad gubernationem monaſterii, & regulæ obſeruantiam ſũt neceſſaria. Neque ex tertio, quia nulla lex talem Abbatibus iuriſdictionem tribuit. Nam illud Pelagii Decretum ſuperius allegatũ ſolùm probat, monachos eſſe in poteſtate Abbatis in his, quæ pertinent ad obſeruantiam regulæ, & gubernationem ordinis, vt ex eo Decreto conſtat ibi, *Ad diuini cultus reuerentiam, & vtilitatem monaſterij*. Ad iura autẽ probantia aliquando Abbates in monachos excommunicationis ſententiam protuliſſe. Reſpondetur iure ſpeciali ipſos iuriſdictionem acquiſiuiſſe.

*a c. 1. & 2. monachus & c. placuit & c. interdicimus. 16. q. 1.*
*b priuatorum ff. de iuriſdict. omn. iudic.*
*c ca. 1. de offi. ordi.*
*d l. 1. vbi Decius de reg. iuris Barth. in l. quotus, ff. ſi quis cau. Iaſ. in l. 2. n. 33. ff. ſi quis intus voca.*

ARTICVLVS II.

*Vtrum Papa poſſit eximere regulares ab Epiſcoporum legibus.*

RESpondeo dicendo, quod poteſt Summus Pontifex regulares omnes facere omnino liberos ab Epiſcoporum lege diœceſana.

Pro huius concluſionis explicatione, nota quod duplex eſt lex Epiſcopi. Prima diœceſana. Secunda iuriſdictionis, iuxta quandam Decretalẽ, *e* vbi Gloſſa explicat, quid vtrique legi conueniat, & Panormitanus *f* poſt Innocentium de eo agit. Omnes verò regulares liberos eſſe à lege diœceſana, in ſacris Canonibus *g* ſatis probatur, non tamẽ omnes ſunt exempti à iuribus legis iuriſdictionis per iura, quæ citat gloſſa *h* quædam, & tradunt Panormitanus poſt Innocentium, Lancelotus, Conradus, & Boerius; niſi expreſſo Principis priuilegio eximãtur, vt poſt Doctores communiter tradit Palacius *i*, Rubeus & Syluester.

*e c. dilectus ſi lius de offi or di. vbi gloſ. v. de ſtat.*
*f Panor. n. 4. poſt Innoc. in 3 n. 2. de ſtat. reg.*
*g c. quam ſit cuncta gloſ. 18. q. 2. & in c. in ter cætera 16. q. 1. vbi gl. 2.*
*h Glo. mag. in d. ca. dilectus Pan vbi ſup. Conra. in tẽp. omn. iud. l. 2. c. 3 §. 4. nu. 4 Boeri. c. 1. n. 3. de verb. ſ. cl. & conſ. 24. n. 13. lib. 1.*

Solus autẽ Papa poteſt eximere vniuerſaliter à iuriſdictione Epiſcoporum, prout ait Gratianus, *K* & hoc iure poſſe vti teſtantur Gregorius Papa, & alii Pontifices. Epiſcopus verò oues ſuas tantũ eximere poteſt à parochis probatis, iuxta quandam Gloſſã, *l* & legatus à latere à iuriſdictione proprii Epiſcopi, vt tradit Marianus Soccinus, *m* at non poteſt ex mere generaliter. Neque in hoc fit iniuria Epiſcopis, vt quidam falſo putant prout colligitur ex Cardinali: *n* Pontifex enim ſecundum ſuæ poteſtatis plenitudinẽ, vt caſus ſibi grauiores reſeruat, aut ſpeciali priuilegio concedit, ita perſonas quaſdam ſibi immediatè ſubiicit, & illorũ cauſas priuatiuè reſeruat iudicio ſuo, & ſic ſibi ſubiicere, & reſeruare poteſt quoſdam regulares, præſertim ex ordine Mendicantium, eo quod ſibi ſint arctius ſubiecti, & illorum eſt generalis pater, & religionum omniũ confirmator, hos ita eximit, vt inhibeat Epiſcopos, & ordinarios, priuètque eos vſu iuriſdictionis, quam aliàs Pontifex cumulatiuè in illos deriuabat, quod facit perpetuo quodam exemptionis honore pertinet enim ad honorem, & fauorem hæc exemptio, vt ait Baldus, *o* velut nobiles titulo honoratiò à tributis eximuntur: facit etiam hoc Princeps per priuilegium, quod cum ſit in fauorem religionis æquale iuri communi, & in bonum animarũ eſt amplè interpretandum; ſi enim priuilegium priuatis conceſſum licet latè interpretari, quatenus verba patiuntur; multò magis quod toti religioni datur, ſicut priuilegium exemptionis regularium eſſe amplè extendendum affirmant Doctores, prout tradit Henriquez *p*

*i Pala. in ca. per veſtras. no. 2. §. 1. nu. 43. Syl. v. exemptio. n. 5.*
*K c. decima. 16. q. 1. Grego. l. 2. epiſt. 46. c. frat. noſter 16. q. 1. Turrecre. l. 2. Sũma Eccl. c. 52. col. 3 ver. 8.*
*l Gl. in c. 1. ar. 16 q. 1.*
*m Soc. in c. recipim. n. 13. de priuil.*
*n Card. in d. c. 2. recipimus in princ.*
*o Bal. in trat. de except. c. 1. & 2.*
*p Henr. l. 7. de indul. c. 24. n. 4.*

Obiiciunt quidam vulgatam regulam, priuilegiũ ita eſſe accipiendum, vt ſit abſque graui præiudicio tertij, & præſertim ordinarii, quod ſi parum præiudicatur iuriſdictioni Epiſcoporum, ſatis eſſet damnum compenſari, vtilitate allata Eccleſiæ per regulares exẽptos, prout reſoluit Baldus, *q* quem ſequitur Turrecrem. at quia nimis creuit monaſteriorũ, & regularium numerus videtur magnum præiudicium ordinariis inferri. Quibus primo reſpõdetur, quod ea reſtrictio non habet locum, quando conſtat de mente Pontificis, qui ordinariis in eo iure præiudicare poteſt, cum id in eos deriuet, & ita intendit, quando alias inutile & fruſtratorium eſſet priuilegium, quod non poteſt operari ſine præiudicio etiam graui aliorum, iura *r* enim reputant inconueniens, vt priuilegium, & conceſſio Principis ſit fruſtra, & ſine effectu, & tradunt Romanus, Rippa, & Rebuffus; atque ita Papa derogat iuri communi, quod notum eſt, quamuis expreſsè non addat clauſulam derogatoriam, ſed nõ valet priuilegium vt neminẽ recognoſcat, neque ipſum Papam, cum iure diuino oporteat omnes ſubiici Papæ Vicario Chriſti, vt tradunt Diuus Thomas, *ſ* & Caietanus; & ita expreſſè tenent Ioannes Andreas, Panormitanus, & alii relati per Mandoſium, & Caſtaldum. Vnde colligitur, quod ob præiudicium alterius adhibenda eſt reſtrictio, quando non conſtat de Pontificis intentione, quia in dubio non præſumitur ſententia Pontificis, vt velit tollere ius quæſitum alterius, atque ita dicta regula intelligitur de alio, quam expreſſo conſenſu Papæ, ſufficit enim tacitũ, vt conſtat ex multis relatis per Gameſium, *t* & Rebuffum, quæ regula etiam procedit maxime ſi poſterius priuilegium tollat ius quæſitũ in illis rebus, quæ non tam plenè ſubduntur liberæ voluntati Pontificis, ex traditis per Pinelum *u*: at iuriſdictio ſpiritualis Epiſcoporum deriuatur, & pendet à Ponti-

*q Bal. de exẽ. 12. n. 19. Turrecr. l. 2. ſumma eccle. c. 5. col. 1. verſ. 8. planum.*
*r ca. in his de priui. c. 1.*
*ſ D. Th. 2. 2. q. 186. ar. 1.*
*t Gom. reg. de non tollen. iu. quæſit. q. 1. col. vlt.*
*u Pinel. in Rub. de reſcin don. vend. 1. p. c. 2. per totum*

Ponti-

Pontifice, & ſimiliter ius ſpirituale ad percipiendũ quotam decimarum. Quidam putant Papam in pœnam iuſtam priuaſſe Epiſcopos à iuriſdictione, eo quod regularibus, quos fauore proſequi debuiſſẽt cum ſibi ſint dati coadiutores, & nullus præter illos melius, & præſtantiùs ſacramenta fidelibus adminiſtrat, erant infeſti; ipſi enim non ſolùm in ea adminiſtratione ſacramentorum, ſed etiam in prædicatione præclariùs clericis ſecularibus ſe gerunt per ſuas diœceſes, conſulendo, & conſolando Epiſcoporum oues, peregentes adminiſtratione Chriſti Domini, & Apoſtolorũ, qui per ciuitates, & Caſtella perambulabãt, prout aiunt D. Thoma. *a* Turrecremata, & Caietanus, & Soto: aliqui autem Epiſcopi reddentes malum pro bono grauia damna religioſis intulerũt. Primò quia Epiſcopi regulares exẽptos (quorum ſolus Pontifex erat iudex) trahebant inuitos ad inferiora, & aliena tribunalia. Secundò ex laicorum, & clericorum inuidia, & calumnia ſe pro arbitrio ingerebant in regularium cauſas. Tertiò, quia inexperti inſtitutum regularis turbabãt regularem diſciplinam, pacem, & quietem prælatorum, quos officiis aut monaſteriis, ſine cauſa priuabant, atque ita poteſtatem, & priuilegium à Papa deriuatum meruerunt Epiſcopi illis abutẽtes amittere, vt conſtat ex traditis per Clementem *b* V. in Concilio Viannenſi, quæ iura innouat Alexander IIII. vt patet in Monumentis Ordinum, vbi numerat viginti quatuor grauamina, Aluarus Pelagius *c* de planctu Eccleſiæ numerat varios abuſus ex Hoſtienſi alios congerente Oldradus, & Frias. At non opus eſt ad pœnalem ſententiam priuationis confugere, nam ea ſubiectio regularium non ordinabatur præciſè in vtilitatem, & fauorem Epiſcoporum, ſed in bonum ſubditorum, atque ita potuit, & voluit Pontifex pro iure ſupremæ iuriſdictionis à Chriſto datæ, & eximere, & ſibi ſoli ſubiicere, & ſuis legatis à latere perſonas regulares, prout explicant D. Thomas, *d* Torrecremata, & Soto. Et hoc fuiſſe expediens oſtendit experientia antiqua à tempore B. Gregorii Papæ primi, vt in quodam Canone *e* refertur, eo quod illis vtilius eſt plene poſt Papam qui religionis eſt generalis, ſubdi prælatis ſolum generalibus, tanquam Papæ delegatis, quàm ſi manerent ſimul cumulatiuè ſubiecti Epiſcopis ſæcularibus, vt ſic efficaciùs erudiatur in ſchola perfectionis, & quieti, & tranquillitati religionis conſulatur, & liberiùs Deo, & propriæ perfectioni, ac ſaluti animarum vacetur.

*a* Tho. contra impu. relig. c. 4. Turrec. in c. placuit 16. q. 1. nu. 3. 16. et 18. Caiet. 2. 2. q. 188 art. 4. ad 3. cum D. Tho. ad 3. & 3. Soto in 4. d. 18. q. 4. ar. 3. col. 3.
*b* Cle. 1. de exceſſ. prala. Cl. 2. a. trãſ. ca. Nimis iniqua caput nimis, praua ac exceſſ. prel. Monum. ordi. in 2. impr. conſ. 497.
*c* Pela. de Pl. Eccl. l. 2. c. 20. Oldr. conſil. 323. Frias de exſi. 1. p. q. 20. nu. 2. caſu 1. 40. & 17.
*d* Tho. contra impug. relig. c. 4. co. pen. & in 4. d. 17. q. 3. Turrec. in c. placuit 16. q. 1. ad 8. nu. 52. So. in 4. d. 18. q. 4. ar. 3. ad c.
*e* c. frater 16. q. 1.

ARTICVLVS III.

*Vtrum per priuilegia ſint monachi, & regulares exempti à poteſtate ordinariorum.*

Reſpondeo dicendo, quod hodie fere omnia monaſteria propriis, priuatiſque religionum priuilegiis ab diœceſanorum Epiſcoporum iuriſdictione ſubtracta ſunt, recipiunt tamen monachi ab Epiſcopo Chriſma, oleum conſecrationis altarium & ordinationes, & ordinem pſallendi & monaſteria transferre non poſſunt, etiam vt litatis cauſa in conſulto Epiſcopo, iuxta ea, quæ tradit Gloſſa *f* communiter recepta, & Marcus Antonius Cucus; licet enim iure communi omnes tam clerici, quam regulares ſubiecti eſſent Epiſcopis, procedente tamen tempore priuilegia multa regularibus ſunt conceſſa, qui ab ordinariorum iuriſdictione ſunt exempti, vt rectè monent Mandoſius *g* D. Antonius, Panormitanus, Mattarus Socinus, quorum priuilegiorum aliqua iam adduximus in materia excommunicationis, & in præſentiarum aliqua adducemus.

*f* Gl. & ſcrib. in c. delectat de eſſi. ord. Cucus l. 2. maior. inſ. tit. 6. de Epiſc. cap. 68 cum ſeq.
*g* Mandoſ. de ſig. gratia u. exemptio Anto 3. p. ti. 16. capite. 9. § o. Pan. in c. nimis sl 2. n.... Soc. an. 32. de priu.

Et Clemens IIII. exemit fratres in multis à iuriſdictione, & ſubiectione prælatorum Eccleſiæ: *Primò conceſſit, per literas & Apoſtolicæ Sedis, aut Legatorum ipſius conuentri à quorum minimè valeant fratres Minores regularis obſeruantia.*

*Secundò quia ad pecuniam colligendam cogi non poſſunt inuiti etiam per literas Sedis Apoſtolicæ de cætero impetrandas.*

*Tertiò, quod nullus prædictorum fratrum teneatur correctionis, ſeu viſitationis, vel Inquiſitionis officium monaſteriis, vel Eccleſiis, ſeu quibuſcunque perſonis impendere, vel ad cognitiones cauſarum ſeu citationes partium & denuntiationes ſententiarum interdicti, & excommunicationis procedere.*

*Quarto quod non teneantur recipere curam Monialium ſeu religioſarum quarumlibet ve perſonarum, per quaſcunque literas Apoſtolicas, niſi de hoc indulto, & ordine prædicto expreſſam fecerint mentionem.* Ita habetur in libro *b* monumenta ordinum, cui quarto indulto iam videmus per ordinem eſſe renuntiatum, tria autem priùs poſita, in ſuo hodie ſunt robore.

*b* In 1. imp. f. 57 & in 2 f. 140. conc. 320

Item idem Clemens conceſſit inſuper, *quod nullus Archiepiſcopus vel Epiſcopus nulluſque alius Prælatus Eccleſiaſticus valeat compellere fratres Minores ad portandum ſeu deferendum literas, vel ex quondam aut denunciandum ſententias contra Principes ſæculares, communitates populos ſeu alios quoſcunque benefactores eorundem fratrum. Ac etiã quod nullus delegatus, vel ordinarius Iudex poſſit eoſdem fratres compellere ad faciendum citationes vel commiſſiones recipiendas, ſiue vt ſint in aliquibus caſibus aſſeſſores ſiue ad lites & controuerſias cõtingentes in cauſis quæ corã ipſis tractantur ſine Sedis Apoſtolicæ ſpeciali mãdato vel licentia expreſſam facientem de huiuſmodi mandato mentionem. Nec quiſquam eorũ teneatur parere vel intendere ſuper his monitionibus ſeu mãdatis aut iuſſionibus eorundem aut facere, aut implere, quod in hac parte duxerint iniungendum.* Ita habetur in dicto libro, *c* Monumenta ordinum. Denique idem Clemens IIII. *exemit eoſdem fratres, ita quod non obſtante conſtitutione Innocentii IIII. non teneantur, etiam ratione delicti, contractus, ſeu rei de qua agitur locorum ordinariis ſubiacere, decernens irritum & inane, quicquid ſecus attentari contigerit,* vt in eodem libro, Monumenta *k* ordinum continetur.

*c* In 1. imp. f. 57. & in 2. f. 140. conc. 325.
*k* in 1. imp. f. 59 & in 2. f. 142. cõc. 342

Nicolaus Quartus conceſſit exemptionem totalem ordinis minorum decernens *ordinem prædictum, & fratres eiuſdem Sedi Apoſtolicæ ſubiacere. Ac Eccleſias oratoria, & domus loca, libros veſtita & alia mobilia & immobilia (quorum vſum. h. bẽ. fratres prædicti) in ius, & proprietatem Sedis Apoſtolicæ ſuſcepit.* Ita habetur in libro Monumenta *l* ordinum, & Benedictus Vndecimus exemit ordinem fratrum Minorum, ſicut fecerat Nicolaus Quartus, *& addidit, quod neque etiam ratione delicti commiſſi, vel initi contractus, aut rei poſitæ, vel ſitæ, ſeu exiſtentis extra loca eorundẽ fratrum exempta poſſint coram ordinariis, vel aliis Prælatis Eccleſiaſticis moleſtari, ſeu quomodolibet conueniri, non obſtante conſtitutione Innocentii IIII in contrarium faciente.* Ita in ſupradicto Libro *m* continetur.

*l* In 1. imp. f. 18 & in 2. f. 112. conc. 249
*m* In 1. imp. f. 24 & in 2. f. 180. conc. 251

Et Bonifacius Octauus confirmauit literas prædeceſſorum ſuorum ſuper exemptione prædicta, *& de nouo exemit fratres Minores præfatos, & illorum ordinem ab omnium, & ſingulorum quorumlibet Prælatorum, & perſonarum Eccleſiaſticarum omnimoda poteſtate, ac iuriſdictione decernẽs præfatos fratres, & ordinẽ eorundem immediatè Sedi Apoſtolicæ tantummodo, & Romano Pontifici ſubiacere.* Ita habetur in

libro

Digitized by Google

monumenta a ordinum.

*a In o.imp.f 32. & in 2.f. 32.conceſ.34.*

Item Martinus Quintus approbauit literas Bonifacii Octaui, qui edidit ampliſſimã exemptionem ordini fratrum Prædicatorum, & ab ea dependentibus, ſub ſequentibus verbis, *Veſtigijs nonnullorũ prædeceſſorum noſtrorũ inhærentes, ordinem ipſum, ac Magiſtrum Generalem, & Priores, & Patres Prædictos nec non & quaſcũque ſorores ac domos, Monaſteria & Hoſpitalia quæcunque ſub cura, & regimine fratrum Prædicatorũ fuerint, & eorum Rectores, & gubernatores cũ omnibus ſuis iuribus et pertinentijs, quæ in præſentiarũ obtineat & in futurum (dante Domino) iuſtis modis poterũt adipiſci, ab omni iuriſdictione, dominio & ſubiectione, & poteſtate quorumlibet ordinariorum, & Prælatorum ac perſonarum Eccleſiaſticarum. necnon à ſolutione cuiuſcũque collectæ, pedagij pedagy, aut cuiuſcunque alterius Generalis exactionis de Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine, & de certa ſcientia prorſus eximimus, & totaliter liberamus, illa iuris, & proprietatem Beati Petri, & Sedis Apoſtolicæ & ſub eorũ ſpeciali, & immediata poteſtatione ſuſcipimus, decernentes ordinem, Magiſtrum, priores fratres, & ſorores, qui nunc ſunt, & erunt pro tempore domus monaſteria, loca & Hoſpitalia ſupradicta eorũmque Rectores, & gubernatores cum omnibus iuribus & pertinentijs huiuſmodi ſolùm immediatè Sedi Apoſtolicæ ſubiacere. Ita quod ordinarij & prælati huiuſmodi ſiue quauis alia perſona generaliter, vel ſpecialiter, aut cõmuniter, vel diuiſim, non poſſint quauis authoritate excommunicationis, ſuſpenſionis, & interdicti ſententias promulgare, aut alias etiam ratione delicti, ſeu contractus, vel rei de qua agitur, vbicunque committatur delictum ineatur contractus, aut res ipſa conſiſtat poteſtatem ſeu iuriſdictionem aliquam quomodolibet exercere.* Ita habetur in monumentis b ordinum, & ſub nomina Eugenii Quarti, in ſupplemento.

*b In 2.impr. f. 262. conce. 683. et in ſupplemen fo.80. conce.681.*

Hanc fratrum exemptionem confirmauerunt Nicolaus Quintus, prout habetur in ordinum Monumentis c, & in ſupplemento, & Sixtus Quartus, prout in libris Monumenta d ordinum exprimitur qui pro ordine Prædicatorum copioſam edidit exemptionem ad inſtar exemptionis datæ fratribus Carmelitis, & Minoribus per ipſum, vt in eodem Libro e refertur.

*c In o.imp.f. 47. conce.50. & in ſup fol. 87.conc. 250.*

*d In 1.imp.f. 60. & in 2 fo. 244. conceſ. 237.*

Innumera autem aliarum religionum poſſem in præſentiarum adducere: at quia omnes fere in priuilegiis communicant, ideo operæ pretium eſſe duxi illa omnia in præſentiarum minimè recenſere cum potius faſtidium, quam Doctrinam parere planè videantur. Vnum tamen non ſubiicebo, quod Paulus Quartus, anno Domini milleſimo, quingenteſimo, quadrageſimo, & quadrageſimo nono, amplè ſupradicta conceſſit Societati Ieſu, vt in Compendio Societatis f continetur. *In quo etiam refertur eos, qui in ſocietatẽ admiſſi biennio probationis peracto tria vota ſubſtãtialia, tametſi ſimplicia emiſerint, aut in futurum emittent à quorumuis ordinariorũ, & Delegatorũ, ſeu aliorũ iudicũ iuriſdictione omnino exẽptos eſſe,* prout habetur in cõſtitutione Gregorii Decimi tertii, de qua in primo Tom g fecimus mẽtionẽ; & per priuilegiũ conceſſũ ordini Sãcti Ioannis Hieroſolymitani eximuntur religioſi Mendicantes, & alii eorum priuilegiorum gaudentes ampliſſime a quacunque iuriſdictione, & à quacunque collecta, ſeu contributione, ratione perſonarum, vel rerum etiam ad refectionem pontiũ, fontium, furnorum, murorum, ſeu Eccleſiarum, etiam ſi eatenus per abuſum, ſeu alterius priuilegium, vel negligentiam, etiam per longiſſimum tẽpus taliter obſeruatum non fuiſſet, prout conceſſit, Clemens VII. & habetur in compendio h Societatis, per quæ, & alia ſimilia priuilegia religionibus conceſſa clarè innuitur exemptionem regularium ab ordinariis pleniſſimam eſſe, vt probat Syluester i, quod ipſum aſſerunt Angelus, & Tabien, & D. Antonius, & poſt alios tradunt Pariſ. & Natta; & ita eſt magna hæc exẽptio, vt non oporteat exprimere ordinarios excludi priuatiuè, iuxta tradita à Couarruuias k, & à Tiraquello. Et aduertendum, quod cum exemptio regularium ſignificetur per ſignum vniuerſale, quo excluditur iuriſdictio quorumcunque ordinariorum, oportet ſcire quid nomine ordinariorum intelligatur. Et dicitur, quod ordinarius dicitur Epiſcopus, Abbas ſæcularis exemptus, Archiepiſcopus, dum viſitat ſuffraganeos, eſt etiam eorum ordinarius Legatus, vel Nuntius Apoſtolicus eſt ordinarius extraordinariè: omnes tamen in priuilegio exemptionis vocantur ordinarii, prout tradunt Decius l, Soccinus, & Valle; & talis exemptio extenditur tam ad præſentes ordinarios, quàm ad futuros, ſicut quando conceditur exemptio reſpectu bonorum extenditur ad futura, & noualia, nec oportet ſingulos ordinarios expreſſe, & ſpecialiter excludi. Aduertendum etiam, quod in prædictis priuilegiis ſæpe Papa ait, quod recipit regulares in ſuam protectionem, per quæ verba facile ducit exemptionem à iuriſdictione, ac poteſtate ordinarii, prout videmus in appellante ad Papam, vel ad Sedem Apoſtolicam, quo caſu omnium ordinariorum ligantur manus, prout Decretales m, quædam definiunt, & tradit Francus.

*e In o.imp.f. 218.ſon.360. & 164.vſque ad conce.370. & in 1. imp. fol.100. & in 2.f.196.conceſ.489.*

*f Compen.Societ. ver.exemptio.§.*

*g In 1.tom.q.*

*h Compen. ſociet.ver.exemptio.§.*

*i Sylu. ver. exemptio n.1 & §.4. Ange. Tabiẽ. & Anto. vbi ſu. Pa. conſ. 20. n.5. li.4. Natt. con ſil. 217. nu.1. li.2.*

*K Cou. pract. q. 9.5. 24. n.3. Tiraq. de re tract. tit.1.§. 1. gl.7. n.17.*

*l Decius conſ.113. nu.4. Soc. conſ.299. n.6. li.2. Valle. conſ.5. nu. 36. & 40. lib. 0. & conſ.0. nu.01. lib.4. per c.2. de conſti. lib.6.*

*m c. ſolicitu. c. dilecti cap. ad audientiã de appe. Franc. c. vt debitus eo.2, eod.ti.*

## ARTICVLVS IV.

*Vtrum exempti à Papa, à iuriſdictione cuiuslibet ordinarij, cenſeantur exempti à Legatis Papæ.*

RESpondeo dicendo, quod non ſunt exempti à Legatis Papæ, prout traditur in Iure n, & notat Ioannes Andreas, quem ſequitur Ludouicus Romanus. At ſecundum priuilegium Clementis Quarti, hoc limitatur tantum in legato de latere Sedis Apoſtolicæ miſſo: *prohibuit enim Clemens IIII. ne fratres Minores ab aliquo legato (niſi de latere ſedis Apoſtolicæ miſſo) vel delegato, aut ſubdelegato authoritate literarum Apoſtolicarum, excommunicari, ſuſpendi aut interdici poſſint, niſi literæ ipſa plenam, & expreſſam de prædicto ordine, & indulto huiuſmodi facerent mentionem* Ita habetur in ſupplemento. o

*n c. ſi Abbati de elec. li. 6. Andreas in c. o. poſt princ. ver. ergo cum legatus legat eos Romanus ſingu. 107. gl. magna in ca. quoad tranſ. de offi leg.*

*o fol.3. con.1*

Et ad hunc modum eſt intelligendum priuilegio Sixti IIII. conceſſum fratribus Carmelitis, quo copioſam exemptionem illis conceſſit, dicens in ſumma, *quod nullus ordinarius ſeu Legatis quauis authoritate vtens, quãcunque ſuperioritatẽ ſuper prædictos fratres ſibi vendicare præſumat.* Ita habetur in libro Monumenta p ordinum, hoc enim priuilegium intelligendum eſt de ſimplici Legato Sedis Apoſtolicæ, non tamen de Legato à latere, & ſimiliter ſunt intelligenda alia priuilegia concedentia regularibus exemptionem à Legatis Sedis Apoſtolicæ.

*p in o. impr. 10.99. & in o. f.283. conceſ. 449. 285. con. 446.*

## ARTICVLVS V.

*Vtrum moniales ſint exemptæ à iuriſdictione ordinariorum.*

RESpondeo dicendo, quod non loquimur de monialibus Epiſcopis ſubiectis, has enim nulla

nulla eſt dubitatio minimè ab ipſis Epiſcopis eſſe exemptas, loquimur autem de monialibus ſuperioribus regularibus ſubiectis per conſtitutiones Apoſtolicas, quibus ipſæ dictis prælatis ſubduntur, ratione iuriſdictionis ordinariæ ipſis conceſſis, prout in primo Tomo *a* dictum eſt. Et Eugenius Quartus, *exemit ordinem Sanctæ Claræ, Abbatiſſas, conuentus, moniales, monaſteria, & loca eiuſdem ordinis cũ omnibus iuribus, & pertinentiis, ac bonis mobilibus, & immobilibus quibuſcunque, ab omni iuriſdictione, ac dominio, & poteſtate quorumcunque legatorũ & Prælatorum Eccleſiaſticorũ cũ maximis clauſulis, & non obſtantiis. Et ſimiliter eximit a præſtatione, ſeu ſolutione decimarũ collectarum taliarũ ſubſidiorum, angariarum, ac quarũ libet aliarum exactionum.* Ita habetur in libro Monumenta *b* ordinum, & in ſupplemento, & hæc veritas patet per ea, quæ dicta ſunt in primo tomo, *c* vbi probauimus moniales, & earum monaſteria, & perſonas communicationem habere omnium priuilegiorum, fratrum, monaſteriorum, & perſonas eorũ. Vnde cum religioſi, & eorum monaſteria, & perſona ſint exempta, clare ſequitur, etiam moniales, & monaſteria eſſe etiam exempta

*a in 1. tom.*

*b in 2. imp. fo. 91 conc. 46. & in ſup f. 86 conceſ. 147.*

*c in 1. 10. 9.*

## ARTICVLVS VI.

*Vtrum ſententiæ ordinariorum contra regulares ſit nullæ.*

RESpondeo dicendo, quod inter effectus, quos exemptio regularium operatur. eſt quod ita inhibeantur ordinarii ab eorum cauſis, vt ſi de facto tentent procedere in iudicio, vel extra ſeſe immiſcere contra perſonas regulares, aut contra res monaſterii, in quauis cauſa ciuili, & ſpirituali &c. proceſſus ſententiæ, & inde ſequuta ſunt ipſo iure nulla & irrita, de defectu iuriſdictionis, prout tradunt Federicus *d*. & Calderinus, & conſtat ex priuilegiis allegatis ſupra articulo tertio, quorũ priuilegiorum verba, ſi attente legantur, nullitatem huius ſententiæ ſatis iudicant, cum in eis irritentur acta per ipſos ordinarios, iuxta Doctrinam eiuſdem Decretalis *e* & tradit Mandoſios, & Antonius Gabriel. Quæ irritatio contingit, etiam ſi iudex ſit ignorans, cum geſtum ſit ab eo, quaſi à perſona priuata, & ſententia a non iudice ſit nulla, nullumque præiudicium, nullumque effectum operatur, argumento eorum, quæ in Iure *f* communiter notantur. Quare ſi priuilegio religionis notorio in iudicium producto, iudex non obſtante tali priuilegio protulit ſententiam, non tranſit talis ſententia in rem iudicatam, prout reſoluit Paulus *g* de Caſtro, nec debet mandari executioni, prout idem Paulus affirmat. Nec hoc eſt negandum, ſi Epiſcopus iubeat exemptio ſoluere debitum, niſi in cauſa mercedum, id eſt, ſoluendi operariis ſtipendium, & miſerabilium perſonarum, iuxta determinationem Concilii Tridentini *h* ius antiquum innouans, & tradunt Couarruuias, Didacus Perez, & Nauarrus.

*d Federic. conſeſ. 14. nu. 4.*

*e c. dilecto v. clauſ. vbi glo. de prab. Mandoſius in reg. cancel. reg. 7. de reſer. n. 2. Anton Gabri. to. 2. commun. op. li. 6. ti. de clauſ. conc. 3. nu. 56. 70. 73.*

*f l. priuatorũ. C. de iuriſd. c. at ſi clerici. in princ. de iudic.*

*g Pau. conſ. 342. nu. 2. li. 1*

*h Trid. ſeſ. 7. de reform. ca. 14.*

## ARTICVLVS VII.

*Quibus modis ſe poſſint defendere regulares ab ordinariis.*

RESpondeo dicendo, quod exemptus dupliciter ſe defendit ad ordinariis. Primo per declinatoriam, exhibendo in iudicio priuilegium, tenentur enim regulares tradere tranſcripta articulorum, de quibus fuerit Controuerſia, & ſi ad exceptionem ſolum allegant ſolam præſcriptionem, de hoc debẽt facere fidem, & ſi allegant vtrumque, ſi priuilegium ad plenum non ſufficit, ſed tantum cauſam præbeant præſcribendi, tenentur præſcriptionem probare, & probatione pendente in ſua præſcriptione minimè turbari debent. Et ſi non allegant, neque exhibeant ſaltem talem priuilegium, quod cauſam præbeat præſcribendi, Diœceſani poſſunt vti iure ſuo prout in Iure *i* Canonico determinatur. Oſtendere autem & ad legendum integraliter priuilegiũ debent regulares in loco congruo, & ſecuro intra terminum competentem ordinariorum, vel delegatorum ipſorum arbitrio moderandum, vt in eodẽ Iure *K* probatur. Pendente autem lite ſuper validitate priuilegii, ſeu an fuerit conceſſum, an non, non debet quis priuari ſua poſſeſſione, vel quaſi poſſeſſiona, etiam ſi poſſeſſio ſit contra ius, prout tenet Panormitanus *l* allegans ad id quandam Decretalem, & tenent Doctores communiter, ex quo colligitur, quam fauorabile ſit priuilegium.

*i c. cum perſona de pri. li. 6.*

*K d. c. cum perſona.*

*l Panormit. in c. 1. vt lite pẽdon. cum perſonas. §. quod ſi tale.*

Secunda via, qua ſe poſſunt ab ordinariis defendere regulares, eſt, ꝙ ſi ipſi ordinarii agant de iure priuilegii producti, & eo reprobato ferant ſententiam, talis ſententia minimè valet, cũ Papa ſibi interpretationẽ priuilegii reſeruauerit, vbi de ea dubitatur, prout tradit Collector *m* compendii Societatis dicens. *Priuilegiorum Societatis per Paulum Tertium vſque ad decimũ quintum Kalendas Nouembris, anno Domini Milleſimo, quingenteſimo, Quadrageſimo nono conceſſorũ interpretationẽ reſeruauit Sedi Apoſtolicæ, quia verò inhibitum eſt omnibus Prælatis, ne præſumant interpretari priuilegia regularibus conceſſa, ſiue clara ſint quæ interpretatione non indigent, ſiue dubia contineant, prout conceſſit Clemens IIII. Prædicatoribus ac Minoribus, vt patet ex libro priuilegiorum Sancti Auguſtini.* Hæc collector. Qui etiam refert, quod quoties dubium fuerit in intellectu priuilegiorum Societatis, ſuper iuris peritos, & alios iudices in fauorem Societatis fiat interpretatio, prout conceſſit Alexander VI. Congregationi Benedictinorum Valliſoleti, ſub datis Romæ Kalendis Aprilis anno Domini milleſimo quingenteſimo primo Pontificatus ſui anno octauo.

*m collect. compend. ri. priuilegium. §. 1. & 4.*

Et in fauorem regularium iure optimo fuit conceſſum, ne ſcilicet Prælati Eccleſiaſtici poſſint eorum priuilegia interpretari, quia in dubium, an iuriſdictio contra regulares pertineat ad Epiſcopum, & ad iudices Eccleſiaſticos, non poſſunt ipſi cognoſcere de cauſa, ne ſint iudices in cauſa propria, iuxta quandam Legem *n*, nam quando Epiſcopus cum ſubditis litigat, habet in eo tantum caſu ſuſpenſam iuriſdictionem, & Papa ſua ſignatura ſolet durante lite eximere ſubditum, iuxta Caſſiadorum *o*, & Lancelotum. Vnde durante lite debent tueri regularis in poſſeſſione ſua, quando exemptio eſt notoria, iuxta tradita ab Innocentio. *p* Ex quibus infertur, quod regulares, quat do priuilegium non eſt notorium in titulo, & poſſeſſione tenentur ipſi exhibere illud, iuxta quandã Decretalẽ *q* ſuperius allegatam, quam de priuilegio hominis priuati exponunt ibi Monachus *r* Dominicus, & Peruſinus, & alii allegati per Didacum Perez, & Maranta. Verum eſt tamen, quod non tenentur adhibere dictum priuilegium ſponte, ſed moneri, prout tenent communiter Doctores *ſ*. Et ſi religioſus oſtendat cũ poſſeſſione titulũ ſaltem coloratũ, non eſt durante lite ſpoliandus priuilegio exemptionis, imo nec ipſa poſſeſſione, per quandã Legẽ *t*, licet alter appellet, prout probatur in quandam Decretali *u*, vbi Geminian. Peruſinus, & omnes: nec per hoc releuatur

*n l. qui iuriſdictio. ff. de iuriſ. omn. iudic.*

*o Caſſiado. deciſ. 6. de prin.*

*p Innocen. in c. ex publico c. nu. 9. ver. ſed ſi dicas de verbor. ſignif.*

*q d. c. cum perſona de priui. lib 6.*

*r Monacho. r. Domin. & Peruſ. nu. 4.*

*ſ DD. in d. c. cum perſona v. requiſiſti.*

*t l. cum qu. ff. de iuratur.*

*u d. c. cũ perſona. §. ſi vero Geminia. ibi in ſide & Peruſ. n. 3.*

ab

ab onere probandi exemptionem,& ſatis eſt ſine, poſſeſſione probare verum,& legitimum titulum quia hic tribuit plenum ius in proprietate,& quadam poſſeſſione,quod habet vim aliam in viro priuato,quanuis hic ſit alias ſubditus eiuſdem Epiſcopi,prout tradunt Molina *a* Couarruuias,Balbus,& Menchaca,quamuis ipſe alio loco dubitauerit. Dixi, quando priuilegium non eſt notorium, nam quando priuilegium eſt notoriū,vt eſt priuilegium exemptionis Mendicantium, qui iam diu tolerati ſunt priuilegio exemptionis,non tenentur ipſi regulares tale priuilegium oſtendere, neque ipſam exemptionem probare vt cōſtat ex Doctoribus in ſuperioribus allegatis,& tradit Syluester *b* Ex quibus infertur primo,quod regulares non poſſunt ab ordinariis excommunicari,prout iam in ſuperioribus *c* dictum eſt,& probatum,cum ipſi ſint ab eorum iuriſdictione exempti,adeo hoc eſt verum,vt quidam affirment,quod ſi regularis exemptus percuſſerit clericum ſæcularem extra clauſtra in diœceſi Epiſcopi,non poteſt Epiſcopus ipſe ipſum denunciare excommunicatum. Pro quo facit, quod poteſtas Epiſcopis conceſſa ad declarandum excommunicatos, in ſuos tantum videtur ſubditos extenſa,vt colligitur ex quadam Clemētina.*d* Sed concludendo dico,quod in regulari non ſubdito Epiſcopo obſeruetur diſpoſitio Concilii Tridentini *e*,vbi dicitur,quod regularis non ſubditus Epiſcopo,qui intra clauſtra monaſterii degit, & extra ea ita notoriè deliquerit,vt populo ſcādalo ſit,Epiſcopo inſtante a ſuo ſuperiore intra tempus ab Epiſcopo præfigendum ſeuerè puniatur,ac de punitione Epiſcopum certiorem faciat,ſin minus a ſuo ſuperiore officio priuetur,& delinquens ad Epiſcopo puniri poſſit. Hæc Concilium. Non poteſt autem hoc caſu Epiſcopus commodè ipſum punire regularem,niſi per cenſuras contra ipſum procedat.

Secundo infertur,quod regularis notoriè exemptus citatus ab ordinario,vt compareat in iudicio, non tenetur coram ipſo comparere. Hæc enim citatio etiam abſque ope exceptionis eſt ipſo iure irrita, cum fit a iudice non competente, & contra notorium priuilegium.iuxta reſoluta per Monachum *f*,Dominicum,& Peruſinum,& alios relatos per Didacum Perez & Marantā. Aduertant tamen regulares,exemptos citatos debere comparere, & allegare priuilegium,proponendo declinatoriam fori,& hoc facto recedant,prout tradit Socinus *g* docens praxim proponendi. Aduertant etiā,quod interdum tenentur comparere,vt ſi in citatione exprimatur cauſa, quæ fundat iuriſdictionem ordinarii,vt tradit Couaruuias. *h*

Tertio infertur,quod ordinarius nec per ſe, nec per alios poteſt procedere ad capturam religioſi, iuxta quandam Gloſam *i* communiter receptam, ſecundum Imolam,& Nauarrum,quod adeo verum eſt,vt non poſſit procedere ad capturam Nouitii, niſi ob delictum in ſæculo factum præſumatur in fraudem intraſſe in religionem, ſi autem capiat ipſum religioſum,aut Nouitiū extra caſum ſupradictum,aut manus iniiciat in eum,incidit excommunicationem, prout a contrario ſenſu colligunt Doctores *K*, nam ſi Epiſcopus excedit modum in captura clerici ſui ſubditi,etiam incurrit in excommunicationem,prout cum communi tenet Nauarras *l*,quod ad eum ordinarium,qui capit exemptū extendit Gloſſa ſuperius allegata. Aduerte tamen, quod non incurrit excommunicationem ordinarius capiens regulares in caſu permiſſo,verbi gratia ſi in graui delicto timeatur de fuga, tunc enim capiens exemptum,vt ipſum remittat ad ſuum iudicem,non incidit in excommunicationem. *m* Ita tenēt

*a* Molin. l. 2. de primo gen. c. 6. nu. 51. & 52. Couar. in reg. poſſeſſor. 2. p. §. 9. n. 1. Bal. 1. p. memb. 3. pag. 93. Menha. contro. illuſt. c. 87. n. 9. & 12.
*b* Syluest. titu. exemptio. §. 8.
*c* ſupra q.
*d* Clem. 2. §. fi. de panis.
*e* Trid. ſeſ. 25. de reg. c. 14.
*f* Monach. nu. 2. Domi. & Peruſ. n. 4. in d. c. cum perſona Perez in l. 1. ti. 2. l. 3. ordi. gl. 1. q. 6. Mar. de ordi. iud. 6. part. memb. 1. nu. 39.
*g* Soci. in conſ. ſi clerici. nu 8. de fore comp.
*h* Cou. in reg. poſſeſ. 2. p. § 10. nu 9.
*i* Glo. in Cle. 1 §. nonnulli de exc. prælat. vbi Imola nu. 4. Nau. conſ. 237. nu. 7.
*K* DD. in c. ſi cleric. de ſen. excom l. 6.
*l* Nau. c. 23. n. 83.

Panormitanus *m*,& Felinus,& conſonat Conciliū Tridentinū,remittere autem tenetur intra viginti horas,vt tenet quædā Gloſſa *n*,& tradit poſt alios Didacus Perez,ſicut contingit,quando clericus capitur a iudice Laico,quando timetur de eius fuga, vt ipſum remittat ad ſuum iudicem,Eccleſiaſticū, non incurrit in excommunicationem , prout poſt alios tradit Nauarrus *o*,& Perez, ſicut etiam non incurrit in excommunicationem iudex ſæcularis procedendo ad capturam clerici,aut exempti inuocando eius auxilium Prælatus Eccleſiaſticus vel regularis, vt tenent communiter Doctores , *p* ſicut etiam non incurritur excommunicatio capiendo fugitiuum Apoſtatam,aut extra monaſterium delinquentem,iuxta terminos Concilii Tridentini. *q*

Quarto infertur,quod regulares non poſſunt viſitari ab ordinariis,licet enim ſecundum ius commune *r* Epiſcopos habeat ius circa viſitationem regularium cum iure exigēdi procurationes ab ipſis viſitatis,iuxta tenorem ſacrorū Canonum *ſ* prout tradit Menochius,& hoc ratione iuriſdictionis ordinariæ, & cauſa correctionis; at in exemptos per priuilegia ſuperius allegata iam non habet iuriſdictionis vſum. Quare eos non viſitat, niſi Prælatus regularis. Pro quo ſatis eſt priuilegium exēptionis ratione cuius priuilegii non tenentur ſoluere procurationes,niſi ad id a Sede Apoſtolica ſpecialiter compellantur,prout dictum eſt in ſuperioribus. *t*

Quinto infertur,quod ſi Papa per ſpeciale reſcriptum mandet ordinario viſitare,& corrigere clericus,vt iubet Concilium Tridentinum *u*,non extenditur talis commiſſio ad clericos exemptos , iuxta Sacros Canones *x* , & Doctores communiter, & ſi committat viſitatori etiā perſonas exemptas, vt regulares,aut moniales,non procedat eo caſu authoritate propria ordinaria,ſed delegata, ſine qua nihil poteſt in exemptos,ſicut in Concilio Tridentino *y* dicitur,quod vniuerſitates immediatè Sūmi Pontificis protectioni,& viſitationi ſubiectas curabit ſua Beatitudo per eius delegatos ſalubriter viſitari,& reformari. Et ſic in eodem Concilio *z* dicitur,quod monaſteria Sanctimonialium Sedi Apoſtolicæ immediate ſubiecta ab Epiſcopis , tanquā Sedis Apoſtolicæ delegatis gubernentur, non obſtantibus quibuſcunque , & ſic intelligitur illud Concilii Tridentini *a* , vbi dicitur,quod curent ordinarii,vt Hoſpitalia quæcunque a ſuis adminiſtratoribus quocunque illi nomine cenſeantur,etiam quomodolibet exempta,fideliter & diligenter gubernentur; quantum enim ad Hoſpitalia exempta debent ipſi cenſeri non ordinarii,ſed ita a Sede Apoſtolica delegati, & in hoc innititur quædam celebris Clementina *b* . Vnde colligitur,quod priuilegium Martini V. cuius tenorem Supra *c* retulimus,quantum ad Hoſpitalia, quæ ſub regimine ordinis fratrum Prædicatorum fuerint pro tempore conſtituta,non ſub eorum regimine,ſed ſub ordinariorum cura,& viſitatione ſunt.

*m* Pan. in c. ſi. n. 11. de refor. cum per & Fel. nu. 7. in c. 2. §. illum de nouo ber. ſig. Trid. ſeſ. 25. de refo. c. 6.
*n* Glo. 1. in c. cum non ab homine de iudi. Perez in l. 17. tit. 17. l. 2. ordi glo. 1.
*o* Nau. c. 27. n. 79. Pere. in l. 15. ti. 3. l. ord.
*p* DD. in c. 2. de off. ordin.
*q* Trid. ſeſſ. 6. c. 3. & ſeſſ. 21. c. 14.
*r* c. in ſing. de Bal. Monac. c. viſitandi & c. ſeq. 18. q. 2.
*ſ* c. Septa & c. cum olim. & c. venerab. de conſ. Menoch. conſ. 297. nu. 12. l. 1.
*t* In 1. q. huius tom.
*u* Trid. ſeſ. 6. de refor. c. 3. et ſeſ. 24. c. 3.
*x* c. grau. de officio ordi. Fel. in c. licet n. 6. eo. tit.
*y* Trid ſeſ. 25. c. 2. de refor. in fi.
*z* Seſ. 25. de reg. c. 9.
*a* Trid. ſeſ. 7. de refor. c. 15.
*b* ſupra hac q. art.
*c* Clem. 1. quia contingit. de religio. domibus
*d* Supra hac q. art. 3.

## ARTICVLVS VIII.

*Papa conceſſit priuilegium monaſterio regularium, vt non teneantur ad procurationem legatorum , etiam ſi in literis eorum dicatur,vt tam non exempti,quam exempti teneantur, niſi de indulto conceſſo monaſterio fiat mentio de verbo ad verbum. Deinde Papa conceſſit legato,vt poſſit exigere procurationē a quibuſcumque perſonis etiam exemptis,quanquam talia habeant priuilegia,quod de*

eis

*eis ſiat mentio de verbo ad verbum, quæ voluit in iſtis literis haberi pro expreſſis, quæritur, an per has literas illud priuilegium reuocetur.*

*a c. veniens de reſcri. c. in ſũma 21. q. 2.*

*b c. 2. de dol. & contu.*

RЕſpondeo dicẽdo, quod videtur hæc quæſtio valde dubia, vt refert Panormitanus *a* & dicitur Federicum tenuiſſe quod non, quia de priuilegio debet fieri mentio ad hoc, vt ei derogetur, vt Sacri Canones determinant. Nec ſufficit mentio Generalis, ſequitur ſpecifica, vt dicitur in eiſdem Canonibus *b*. Et ſi diceremus oppoſitum, primum priuilegium eſſet inutile, cum Papa ſemper concedat pleniſſimas literas Legatis. At poſtmodũ idem Federicus mutauit ſententiam contrarium tenendo, quia per verba generalia pleniſſimè reuocantur omnia priuilegia ſtatuta, & conſuetudines, iuxta Doctrinam cuiuſdam Clementinæ *c*. Item ſi diceremus contrarium, inde rectè minueretur poteſtas Papæ, quia cum priuilegia in facto conſiſtãt & Papa non habeat omniũ memoriam, impoſſibile foret, quod de omnibus huiuſmodi priuilegiis facere mentionem de verbo ad verbum. Vnde ſatis eſt, quod appareat de ſua intentione remouere violenta talia priuilegia. Concludo ergo, quod tam in hac materia, quam in alia, debemus ſemper conſiderare primi, & ſecundi priuilegii tenorem, & ſecũdum eorum vim iudicare, vel pro priuilegio, vel procuratione, ſicut in materia teſtamentorum, quã tum ad eorum reuocationem debemus ſimiliter conſiderare. Hæc Panormitanus. Cui concordat Cardinalis *d* dicẽs, *quod ſi in ſecundo priuilegio eſt aliqua ſpecialis expreſſio, per quam aperte colligitur mens diſponentis hoc ſufficit ad reuocandum priorem diſpoſitionem, etiam ſi in primo diceretur quod oporteat exprimi nomen talis ſancti, & huiuſmodi, & refert Bartolum dicentem e quod ſi teſtator dicit non obſtante quocumque alio teſtamento, etiam ſi in eo ſint verba derogatoria talis expreſſio dicitur ſpecialis, & ſufficit ad reuocandum.* Hæc Cardinalis.

*c Clemen. dudum de ſepu.*

*d Cardin. in Clemen. c. de ſepul.*

*e Bart. in l. ſi quis in princ. ff. de leg 3.*

ARTICVLVS IX.

*Vtrum per exemptionem ab ordinariis liberentur exempti a reuerentia Epiſcopi debita.*

RЕſpondeo dicendo, quod ſi exemptio fuit obtenta a Papa, & ſit plena exemptio, non tenebuntur ad ius reuerentiale Epiſco. In aliquibus tamen caſibus, prout tradit Felinus *f* poſt Abbatem, & tradit poſt alios Mandoſius, non liberantur ab ipſius debita reuerentia, ſicut non abdicatur reuerentia Epiſcopo debita, vbi exemptio plena non eſt. Et vbi Epiſcopus eximit aliquam Eccleſiam ab eius iuriſdictione.

*f Felin. poſt Abbatem in c. cum inter m 3. de reiudi. Mandoſ de ſignat. gratia tit. de exemp. ab Epiſ. f. 121 p. 2. c. 2.*

ARTICVLVS X.

*Vtrum regulares poſsint huic exemptioni renunciare.*

RЕſpondeo dicendo, quod cum Papa in Bullis exemptionum regularium non ſolum dicat ſuſcripere eos ſub eius, & Sedis Apoſtolicæ protectione, quod non ſufficit, vt cenſeatur eos eximere a iuriſdictione ordinaria, prout tradit Corneus *g*, ſed addit, & immediate nobis ſubiicimus, nemini dubium eſt, quod Pontifex ſe conſtituit immediatum ſuperiorem, iudicemque ordinarium, quaſi eſſet Epiſcopus diœceſanus; quo dato, non licet regularibus ſine licentia Papæ huic priuilegio in honorem ſtatus dato renunciare, iuxta cuiuſdam Decretalis *b* doctrinã, ſicut clericus, ſine proprii Epiſcopi licentia non poteſt ſe alieno Epiſcopo ſubiicere, & eius iuriſdictionem prorogare, vt ſacri Canones *i* definiunt, quia ex conſequenti nocet iuri, ac fauori proprii Epiſcopi. Quod adeo verũ eſt, vt neque regularis in vna cauſa poſſit renunciare etiam indirectè exemptioni, quia cauſa eſt indiuiſibilia in ſuum, ſimulque Prælati proprii præiudicium, prout tenet Socinus *K*, & tradit allegans multos Didacus Perez, & Mandoſius. Nec valet tacita renũciatio, qua permittit, vt ordinarius faciat proceſſum, ferat ſententiam, & eam executioni mandet. Dum vero quædam iura innuunt oppoſitum, intelliguntur, quoad profeſſionem, & in caſu particulari, vbi interuenit conſenſus capituli, vel dic concedendo, quo ipſe regularis, tacitè videtur renunciare non producendo priuilegium; attamẽ talia renunciatio in quantum præiudicat iuri competenti Papæ, irrita eſt. Vnde ſi ex negligentia regulares patiantur ſubiici, poſſunt tamen ſe tunc tueri ex iure, quod competit Papæ, quia contra Papam non præſcribitur, niſi centum annis, prout tradit Panormitanus *l*, & extollit Felinus. Vnde infertur, quod licet Prælati regulares conſentiat Epiſcopis, vt in ſuis Eccleſiis exemptis conuocent proceſſiones, celebrent diuina, & Miſſas publicas, & ordines conferant, non per hoc videntur priuilegio ſuo renunciare, duo non poteſt Epiſcopus, aut alius Prælatus in Eccleſia exempta inuito Prælato, & regularibus conuocare proceſſiones, celebrare ordines, aut publicas Miſſas, aut alia diuina celebrare, prout Leo Decimus Camaldulenſibus conceſſit, & refertur in compendio Ciſtercienſium *m*, & non poſſunt renunciare iuri competenti Sedi Apoſtolicæ, cui eorum monaſteria ſunt immediate ſubiecta.

*g Corneus cõſ. 343. in princ. & nu. 3. lib. 1.*

*b a. cum tempore. § fin. de arbit.*

*i c. ſignificaſti de foro compe.*

*K Soccin. in d. c. ſigni. n. 42.*

*l Panor. in c. ad audientia nu. 12.*

*m Compen. Ciſt. ver. diui. § 4.*

ARTICVLVS XI.

*In quibus caſibus exempti ſubdantur ordinariis.*

RЕſpondeo dicendo, quod ſecundum ius commune omnes exempti ſubſunt etiam Epiſcopis in certis caſibus. Primus quando exẽptus eſſet notoriè excommunicatus vel a iure, vel ab homine nam tunc poteſt per ordinarium denunciari, & mandari, vt euitetur, ita diſputando tenuit Stephanus Prouincialis, & hoc tenet Andreas *n*, & Dominicus, tenet etiam Imola.

Secundus, quod Epiſcopus poteſt præfigere terminum exempto delinquenti, infra quẽ debeat ſe præſentare ſuo iudici prout tradit Dominicus. *o*

Tertius ponitur in quadam Decretali, vbi dicitur, *ſi qui vero fuerint, qui a lege diœceſana iuriſdictionis exempti ſoli ſubiacent ſedis Apoſtolicæ poteſtati, nihilominus in his, quæ ſunt contra hæreticos inſtituta Epiſcoporum ſubeant iudicium p, & eis in hac parte tanquam a Sede Apoſtolica delegatis, non obſtantibus libertatis priuilegiis obſequantur.* Hæc in dicta Decretali, de quo intra hoc tomo latius agemus.

Quartus ponitur in alia Decretali *q*.

Quintus in quadam Clementina *r*, de quo ſupra egimus, & in ſimilibus non oportet quærere, vtrum legatus a latere poſſit exemptos cõpellere, quia

*n Stepha per præc. 12. diſt. & c. cum contingat de reſ. Andreas. & Domin in c. 1. de priuc li. 6.*

*o Domin. in c. quamuis §. inferiores de ↄiſ. li. 6.*

*p c. ad abolendam. § fin. de hære.*

*q c. 1. de priu. li. 6.*

*r Clement. quia contingit de relig. domi bus.*

quia ſi Epiſcopus id poteſt, quando magis legatus à latere, tradit Gambarus. *a*

Et adnertendum, quod Sacra Synodus Tridentina in multis regulares Epiſcopis ſubijcit. Primum quantum ad miniſterium prædicationis, quæ à regularibus non poteſt exerceri in Eccleſiis, quæ ſuorum ordinum non ſunt ſine licentia Epiſcopi, vt in Concilio Tridentino *b* continetur: ſecundo quantum ad correctionem religioſi extra clauſtra delinquentis, prout in eodem Concilio *c* continetur. Tertiò *d* circa viſitationem beneficiorum curatorum, quæ ſunt monaſterijs annexa, debent enim ab ordinarijs viſitari. Quartòe quantu n ad exemptos extra monaſterium degētes in cuilibus cauſis mercedum, & miſerabilium perſonarū. Quintò *f* quòd religioſus ſit ſuſpenſus ad libitum ordinarij, ſi ſpõſos, ſine illorum Parochi licentia, matrimonio copulauerit. Sexto *g* quod ad Synodum omnes exempti, qui aliàs ceſſante exemptione intereſſe deberent, nec capitulis generalibus ſubduntur, accedere teneantur. Septimò *h* quod nullus ſæcularis, ſiue regularis in Eccleſijs ſuorum ordinum contradicente Epiſcopo prædicare præſumat.

Octauo *i* quod qui regularis ſine mandato ſuperioris in ſcriptis obtento repertus fuerit, ab ordinarijs locorum tanquam deſertor ſui inſtituti puniatur. Nono, *K* quod monialis non poſſit exire a monaſterio niſi iuſta cauſa ab Epiſcopo approbanda. Decimo *l* circa viſitationem parochiarum, & perſonarum ipſarum, etiam ſi ſint monaſterijs annexa, perſonæ enim tam regulares, quàm ſæculares huiuſmodi curam exercentes ſubſunt immediatè in his, quæ ad dictam curam & ſacramentorum adminiſtrationem pertinent iuriſdictioni viſitationi, & correctioni Epiſcopi, in cuius diœceſi ſunt ſita. De quo iam in primo tomo latè dictum eſt. Vndecimo *m* conceditur Epiſcopis, vt per cenſuras poſſint procedere cõtra regulares dantes, aut recipientes aliquid pro ingreſſu nouitij. Duodecimo *n* circa præcedētia regularium in publicis proceſſionibus: alia multa loca poſſem referre, quibus ſtatuitur regulares in aliquibus eſſe ſubiectos Epiſcopis, ſed de ijs in iſtis tribus tomis poterit lector videre, & percipere, quid ſentiam.

*a* Gamb. li. 8. de auct. l. g. à latere § de poteſt. leg. a. in regul. in prin.
*b* ſeſſ. 5. de reſor. c. 2.
*c* Tri. ſeſ. 6. de ref. c. 3. & ſeſ. 25. de re. c. 14
*d* ſeſ. 7. de reſor c. 7.
*e* in d. ſeſ. ca. 14.
*f* ſeſſ 24. de matrim. ca. 1. verſ. quod ſi quis paro.
*g* ſeſ. 24. de reſor. c. 2.
*h* ſeſ. 24. de reſor c. 41 ver. nullus.
*i* ſeſ. 25. de regul. c. 4
*K* Seſ. 25. de reg. c. 5.
*l* Seſ. 25 de regu. c. 51.
*m* Seſſ 25. de reg. c. 16.
*n* Seſſ. 25. de reg. c. 16. in ſi.

## QVAESTIO LXIV.

### De exemptione religioſorum reſpectu obedientiæ debitæ ſuis prælatis, in quatuor articulos diuiſa.

*Circa quam quæruntur quatuor.*

1. *VTrum Epiſcopus propria authoritate poſſit ſibi aſſumere ſocium regularem.*
2. *Vtrum ordinarij debeant examinare reſcriptum exemptionis alicui regulari conceſſum.*
3. *Quibus priuantur religioſi ab obedientia exempti.*
4. *Vtrum religioſi regum capellani ſint à iuriſdictione ſuorum prælatorum exempti.*

### ARTICVLVS I.

*Vtrum Epiſcopus propria authoritate poſſit ſibi aſſumere ſocium regularem.*

REſpondeo dicendo, quod Epiſcopus ex monaſterio, & ex regularibus eiuſdem ordinis, præſertim non exemptis, poteſt iouito prælato monaſterii ſibi aſſumere ſocium, & cubicularium, iuxta quandam gloſſam, *o* vbi Archidiaconus Præpoſitus, Dominicus, & Lambertinus ſicut Epiſcopus de ſuis Canonicis etiam regularibus (quales ſunt Cæſarauguſtæ, & Pamphilonæ) poteſt duos ſuo ſeruitio deputare. Quidam tamen negant poſſe Epiſcopum compellere eos, qui generali priuilegio ſunt exempti, prout affirmat Gambarus, *p* & ſecurius, etiam dicit Syluester, quia neque Papa ſolet aſſumere ſibi ſocium inuito prælato, prout ait D. Gregorius. *q* Verum eſt tamen quod prælatus ex magna cauſa, v. gratia, pro authoritate monaſterii aut religionis, poteſt talem ſocium eiuſdem religionis Epiſcopo deputare, imo & principi ſeculari, ſeu magnati, vt poſt alios tradunt Hoſtienſis, *r* & Aluarus Pelagius, dicentes hoc ex magna cauſa fieri debere propter periculum religioſi extra clauſtra degentis, prout tradunt Decius. *ſ* & Nauarrus. *t*

Sed quibuſdam regularibus conceſſit Pontifex ſpeciale priuilegium, vt non compellantur dare ſocium. Et ſic ait Claudius in compendio *t* priuilegiorum ſocietatis Gregorius XIII. conceſſiſſe. *Quòd nullus ex religioſis ſub obedientia ſocietatis degentibus, à quibus vis, quacumque Eccleſiaſtica, vel ſeculari dignitate ſeu authoritate fulgentibus, etiamſi Cardinales ſint, uel Patriarchæ, ſynodi cõmunitates, capitula, aut officij hæreticæ prauitatis inquiſitores, commiſſarij, vel iudices, tam ipſius officij quàm ordinarij uel delegati ad quoduis munus, officium, uel exercitium, etiam in defectum alterum, abſq; expreſſo ſuo ſuperioris conſenſu, atque ẽt mãdato, adigi, uel cogi poteſt*, quod eſt conſentaneum iurꝰcōi, iuxta traditã in quadam Clemẽtina *u* & ab Hippolyto Riminaldo. Et Leo Decimus ſtatuit. *Quod nullus frater ordinis minorum obſeruantiæ obtinere poſſit aliquam exemptionem, aut indultum Apoſtolicum, ſub quauis forma & expreſſione verborum, niſi generalium, aut commiſſariorum ſuorum, in Romana curia exiſtentium ad hoc expreſſus accedat cõſenſus quod ſi illã impetrauerit, illa nullatenus illi ſuffragentur ut illorum obtentu a prælatorum iuriſdictione, & regulari diſciplina exẽptus cenſeatur.* Ita habetur in ordinis ſupplemento *x* & idem Leo Decimus ſtatuit, *quod nullus prælatus aut Sedis Apoſtolicæ Nũtius aut Legatus, niſi eſſet de latere legatus, aliquem ex profeſſoribus ordinis minorum ad ſecum morandum, vel pro ſuis negotijs promouendum, abſque generalis, ſeu prouincialium petita, & obtenta licentia, & in ſcriptis habita, aſſumere poſſit ſine ſpeciali Sedis Apoſtolicæ mandato de præſentibus ſpecialiter mentionem facientes, ſuper quo ponit cenſuras.* Ita habetur in eodem ſupplemento. *y*

Circa quas conceſſiones notandum eſt ex traditis per Abbatẽ *z* quod ſi quis regularis à Sede Apoſtolica modo impetrauerit exemptionem ſub efficaciſſimis derogatorijs, & efficaciſſimis clauſulis, etiamſi non ſit impetrata, & obtenta licentia dictorum ſuperiorum, motu proprio, & ex certa ſcientia conceſſa, talis exemptio illi ſuffragabitur. Nõ enim Leo Decimus potuit manus ſucceſſorum ſuorum alligare. Ita vt tale præſcriptum minimè valeat ſine prædicta licentia obtenta. Vnde alia Leonis X. conceſſio, quæ prohibet, *ne aliquis frater minor cuiuſcumque conditionis, & gradus exiſtat vigore cuiuſcumque reſcripti apoſtolici ſub quauis verborum forma, et cum quibuſuis derogatorijs, & efficaciſſimis clauſulis quomodolibet emanati, exemptus à iuriſdictione, ſuorum prælatorum in aliquo cenſeatur, niſi prius commiſſarij dicti ordinis in Romana curia reſidentis ad hoc expreſſus, et in ſcriptis accedat aſſenſus, decernens irritum & inane, quidquid ſecus a quocuque quauis authoritate, ſcienter, vel ignorãter contigerit attẽtari.* Ita habetur in eodem ſupplemento. *a* Hæc enim cõceſſio debet

*o* Gloſ. in d. c. cum paſto. 2. c. 7. v. vt quidam ubi Archid. præpoſitus, & Dominicus in prin. idem Domin. in c. religioſus in fine de cler. li. 6. Lamb. de iure pat. arti. 9. in q. 6. pri. in p. li. 1. n. 2 c
*p* Gam. de of. leg. li. 2. cu. vl. n. 252. Syl. v. obedien. § 6. in fi.
*q* Greg. c. . in fi. 81. diſ. vbi glo.
*r* Hoſtien. in ſũ. de maiori. & obed. §. ad quid. n. 7. Pelagius de plãctu Ecc. c. 69. pag 179. co. 4.
*ſ* Dec. in c. de cerni n. 73. de iud. Na. in en. ſlacemus un. 19.
*t* Compend. ſociet. exemp. § 3.
*u* Gl. 1. §. ad hæc. n. ad clauſtrũ de ſtatu. monac. Rumi. cõſ. 341. n. 36. li. 3.
*x* Supl. or. fol. 5. conc. 13.
*y* Sup. fo. 15 ad ſeſ. conc. 53.
*z* Ab. in c. venient de reſc.
*a* Sup. fol. 15. conc. 19.

intelligi de reſcripto, & indulto emanato, vſque ad tempus datæ huius priuilegii, vt conſtat ex eius verbis ibi, *emanati*, non autem de reſcripto exemptionis poſtea per eundem Leonem X. aut eius ſucceſſores emanando, tales enim clauſulas poterit cõtinere, vt non obſtante ſupradicto validum cenſeatur, cum Leo Decimus manus ſucceſſorum ſuorum minimè potuerit alligare, quod ordinarii debent examinare,

## ARTICVLVS II.

*Vtrum ordinarij debeant examinare reſcriptum exemptionis alicui regulari conceſſum.*

RESpondeo dicendo, quod Iulius Secundus *commiſit vniuerſis prælatis, & alijs perſonis in dignitate conſtitutis, vt requiſiti, a prælatis ordinis minorũ, et commiſſarijs Romanæ curiæ, aut alijs fratribus, adhoc per eoſdem deputatis examinent qualcumque literas Apoſtolicas, quas fratres dicti ordinis ſuper exemptionibus habitis, mutationibus, omiſſionibus, & alijs extorſionibus impetratas repererint, et quodcauſas per eoſdem fratres in illis allegatas dijudicent, & ſi veras non repererint, eas reuocent, & annullent, ac eiſdẽ fratribus minimè ſuffragari debere declarẽt. Ac quod prædictis fratribus ad ordinem canonicorum regularium translatis, ſeu vt ſeculares incedentibus, ne in ciuitatibus, oppidis, vel locis, vbi domus dicti ordinis fuerint, permaneãt, inhibeãt; uel ſi in eis manere voluerint, vt ad ordinem, ſeu familiã cuius habitum temere reliquerint, redeant.* Ita habetur in ordinis ſupplemento. a

a Sup. fol. 13. conſ. 50. Circa quam conceſſionem notandum eſt, quod

b Trid. ſeſ. 25 de refor. c. 5. Concilium Tridentinum b modo illam maximè confirmat, ait enim, *quod dipenſationes quæcumque authoritate concedendæ ſi extra Romanam Curiam cõmittendæ erunt, committantur ordinarijs illorum, qui eas impetrauerint, ea vero, quæ gratioſe conceduntur, ſuum non ſortiantur effectum niſi prius ab eiſdem, tanquam delegatis Apoſtolicis ſummariè tantùm, & extraiudicialiter cognoſcantur, expreſſas preces ſubreptionis, vel obreptionis vitio non ſubiacere.*

Secundo eſt notandum, quod non poſſunt ordinarii compellere fratres Minores ad canonicos regulares translatos, iuſtis cauſis id petentibus, nec vt ſæculares incedentes, eiſdem cauſis poſtulantibus, ne in oppidis, vel locis, vbi domus dicti ordinis fuerint, permaneant, conceſſio enim Iulii Secundi tantùm loquitur in his, qui temerè habitum prædicti ordinis dimiſerint, vt patet ex eius verbis, ibi, *Cuius habitum temerè reliquerint*, ideſt, qui reliquerint habitum diſpenſatione Apoſtolica falſis allegationibus obtenta, aut aliàs non ſeruato ordine iuris.

## ARTICVLVS III.

*Quibus priuantur religioſi ab obedientia exempti.*

RESpondeo dicendo, quod obedientia debita à ſubditis prælatis regularibus maximè commendatur. Eſt enim maxima differentia inter obedientiam debitam à ſubditis principibus ſæcularibus, & prælatis Eccleſiaſticis, & illam, quæ debetur

c gl. in c. periculi. li. 6. Caie. 2. 2. q. 80. art. 12. Na. c. 72. n. 78. prælatis regularibus, prout poſt quandam notabilem gloſſam c notant Caietanus, & Nauarrus, & ita licet obedientia debita principibus ſecularibus, & Eccleſiaſticis poſſit præſcribi, monachus tamen obedientiam ſuo prælato promiſſam nullo tempo-

ris ſpatio præſcribere valet, vt notat Abbas, d & tenet Gregorius Lopez. Vnde licet Summi Pontifices, iuſtis ad id cauſis ſuadentibus, regulares ab ordinis obedientia exemerint, eos tamẽ in aliquibus onerauerunt, Nã Clemens IV. prohibuit, *ne aliquis frater minor exemptus ab obedientia ordinis poſſit contra ſtatuta religionis morari in domibus fratrũ dicti ordinis, aut in eorum officijs ſe immiſcere, vel intromittere*, Ita habetur in ordinis ſupplemento. e d Ab. per tex. ibi inca. ſicut de regu. Greg. Lop. in l. 13. ti. 14. par. 7.

e Supr. fol. 71. conceſ. 224. Et Sixtus Quartus, conceſſit, ſeu ſtatuit, *vt nullus profeſſus ordinis Carmelitarum beneficia ſæcularia, ſeu etiam regularia quorumuis Romanorum Pontificum, aut Sedis Apoſtolicæ, vel legatorum eius conceſſione, vel indulto quouis modo in titulum, vel commendam pro tempore obtinentium, aut quæ futuris temporibus pro tempore obtinebunt, etiam ſi illa ſimpliciter, vel alio quouis modo dimiſerint, in capitulis generalibus, vel prouincialibus, aut congregationibus, ſeu negotijs, officijs, & alijs adminiſtrationibus dicti ordinis (niſi generalis pro tempore conſenſu interueniente) quamodolibet admittantur, ſub excõmunicationis pœna quam admiſſi, & admittentes ipſo facto incurrant*, prout habetur in ordinum monumentis. f Quod etiam Calixtus III. g idem Calixtus h Quartus ordini minorum concedſerat, vt in eodem libro continetur,

f in 1. imp. fo. 188. cõ. 482. g In 2. im fo. 92. & in 2 fo. 175. conc. 410 h in 1 imp. fo. 66. & in 2 fo. 142. con. 366.

## ARTICVLVS IIII.

*Vtrum religioſorum capellani ſint à iuriſdictione ſuorum prælatorum exempti.*

RESpondeo dicendo, quod aliqua reſcripta, & indulta fuerunt obtenta à Sede Apoſtolica, quibus capellani aliquorum principum à iuriſdictione ſuorum prælatorum erant exempti, ſicut cõtingebat in capellanis Ducis Burgundiæ, prout refertur in quadam Decretali i modo tamen hoc, & alia ſimilia priuilegia per Concilium Tridẽtinum K ſunt ſublata, quia priuilegia, & exemptiones, quæ varijs titulis pleriſque conceduntur, perturbationem Epiſcoporum iuriſdictione excitant, & exemptis occaſionem laxioris vitæ præbere dignoſcuntur. Qua ratione Gregorius XI. ſtatuit, & ordinauit *quod omnes, & ſinguli religioſi quorumcunque ordinum etiam mendicantiũ, Sedis Apoſtolicæ capellani, perinde eorũ ſuperioribus, & ipſorum correctionib. in omnibus, & per omnia ſint ſubiecti, ac ſi prædicti capellani non eſſent, non obſtantibus exẽptionibus, & alijs quibuſcũque priuilegijs in contrarium facientibus.* Ita habetur in monumentis ordinum, l in quibus etiam continetur Bonifacium m nonum id ipſum ſtatuiſſe, & ordinaſſe pro religioſis, quorumcũque ordinum. Et Nicolaus V. conceſſit, *miniſtro generali pro tempore exiſtẽti, quod omnes, & ſingulos fratres, ſiue in monaſteriis monialium, ſiue in alijs domibus, conuentibus eremitorijs, & locis dicti ordinis commorantes, etiam ab obedientia, viſitatione, & correctione dicti miniſtri per ſpecialia ſedis indulta ſe exemptos eſſe (præter regulã, & ſtatutorum dicti ordinis formã) prætendentes, non obſtantibus quibuſcunque priuilegiis exẽptionibus indultis, & literis Apoſtolicis, ac eorumque monaſteriis ſiue domibus, conuentibus locis præfatis, & eremitoriis per ſedem Apoſtolicam in genere vel in ſpecie conceſſis de quibus in ipſis literis habenda eſſet mentio ſpecialis poſſit iuxta conſtitutiones, & regulam ac conſtituta antiqua dicti ordinis corrigere, viſitare punire, & emendare ac in criminibus grauioribus ſi res ipſa exegerit (cum moderamine tamẽ) torturæ ſubiicere poſſit, & valeat dictus miniſter generalis.* Ita habetur in libro monumenta n ordinum, & in ſupplemento.

i c. ſũ capel. de priuil. K Cõ ſeſſ. 24. de refor. c. 11. l in 1. imp. fol. 37. & in 2. fo. 35. concl. 39. m in 1. im fo. 126. con. 363. n in 2. imp fo. 47. conc. 500. & in ſupp fo. 87. con. 250.

Circa quam conceſſionẽ eſt notãdũ, quod dicta

corre-

correctio, & viſitatio virtute eius debet fieri ſecundum antiqua ordinis inſtituta, nã poſſet ordo poſt eorum exemptionem alia noua nimis rigoroſa ede ſe inſtituta, quibus Papa non concedit poſſe prędictos exemptos puniri, ne tyrannidi locus præbeatur, & ideo talia ſtatuta ordo minimè facere põt.

## QVAESTIO LXV.

### De exemptione religioſorum, quoad tributa & exactiones, in ſex articulos diuiſa.

*Circa quam quæruntur ſex.*

1. *QVid ſit tributum, & quotuplex.*
2. *Vtrum regulares ſint exempti à quocunque vectigali & munere.*
3. *Vtrum fratres mendicantes poſſidentes contra inſtituta ſui ordinis munus, & exactiones præſtare debeant.*
4. *Vtrum fratres Hieroſolymitani, de Malta nuncupati ſint exempti à tributis & muneribus.*
5. *Vtrum fratres tertij ordinis B. Franciſci ſint exempti à gabellis, & collectis.*
6. *In quas pœnas incidant prædicta onera imponẽtes.*

### ARTICVLVS I.

*Quid ſit tributum, & quotuplex.*

REſpondeo dicendo, quod tributum in genere exactionem publicam importat, ſicut importat gabella, penſio, cenſus pedagium, guidagiũ, vectigal, tallia, collecta, præſtantia, angaria, perangaria, munus, & alcauala. Tributum autem in ſpecie eſt cenſus, qui præſtatur de proprio ſoli principi, vel communitati, ſic dictũ eo quod militibus publicæ expeditioni vacantibus tribuebatur: penſio verò dicitur à pendo, quod eſt pondero, vel ſoluo, ſiue à penſo, verbo frequentatiuo, quod eſt frequenter pendo: cenſus autem eſt quædam penſio, quæ de prouentibus ſoluitur, vt dicitur in iure. *a* Vectigal dicitur ſecundum interpretationem, quod pro rebus vectis ſoluitur, & videtur idem quod quidagium, quod ſecundum Bert. *b* eſt illud, quod datur pro ducatu per terram alicuius, vt ſecuriùs vadant, & hoc etiam dicitur Teloneum à *Telos* Græcè, quod eſt latinè vectigal, & alicubi vulgariter gabella, vel duana, quorum vocabulorum vulgarium rationem aſſignare nõ eſt facile. igitur vectigal, guidagiũ, & gabella, ac duana ſunt idem: tallia verò, præſtantia, impoſitio, & collecta ſunt idem, & quodlibet eorum eſt ſumma, quam princeps, vel communitas exigit à ſubditis proportionabiliter ad totam ſubſtantiam cuiuſcumque: angaria verò, & perangaria eſt iniuſta compulſio, vel coactio ab (*ango*) quod eſt affligo, & excrucio: perengaria verò in quibuſcunque conſiſtit, quia dictio (per) auget. Vnde cum ſecundum aliquos angaria ſit quoddam onus perſonale: cuiuſmodi eſt omne, quod poteſt labore corporali expleri, ſine rerum detrimento, iuxta quandam legem *c* perengaria nõ dicitur limitata: munus aliquando dicitur pro dono, aliquando pro officio, vel honore, aliquando verò ſumitur pro eo, quod neceſſario ſubimus lege, vel imperio, iuxta aliã legem. *d* Alcauala deriuatur ſecundum aliquos à nomine Hebraico, apud Hæbræos enim nomen (gabala) tantundem ſignificat, quantum receptio, vt interpretatur Neuizanus: *e* fortaſſis igitur Iudæis, quorum mos erat huiuſmodi vectigalia conducendi, quorumque opera Reges in horum numerum exactione vti ſolebant, prout commemoratur in Chronica Regis Alfonſi II. hoc nomen ſua lingua impoſuere, ita appellantes quaſi eſſet alia gabella, id eſt, alia, nouaque muneris acceptio impoſita primò à prædicto Rege Alfonſo, vt patet ex ipſius Chronica. *f* Ita tradit Ioãnes Parladorius, *g* & circa hoc tributum *Alcauala* vide Humadam. *h*

*a c. quaſitum. 2. q. 3.*
*b Ber. in gl. c. ſuper quibuſdam de verb. ſign.*
*c l. 2. ff. de mu. & oner.*
*d l. munus. ff. de verb. ſign.*
*e Neuiz. in ex Pet. Mirã dula eccl. in Syl. nupt. l. 1. nu. 33.*
*f Chro. Alfo. d. c. 262. cum ſeq.*
*g Parlad. li. 2. rerum quotidiana. ca. 3. nu. 21. 22. & 23.*
*h Humada in Scholijs par. ad l 51. tit. 6. par. 1. gloſ. 2.*

Quæſt. reg. tom. 2.

### ARTICVLVS II.

*Vtrum regulares ſint exempti à quocumque vectigali, & munere.*

REſpondeo dicendo, quod ex his, quæ in ſuperioribus *i* dicta ſunt, ſcilicet Eccleſiaſticos à iuriſdictione ſæculari, & Eccleſiaſtica eſſe exemptos, facilè colligemus, nec principes ſæculares, nec prælatos Eccleſiaſticos illis aliquam poſſe imponere collectam. Quod ex his, quæ tradit doctiſſimus Couarruuias *K* maximè confirmatur. Et, quantum ad impoſitiones principum ſæcularium, tenent viri docti, quod libertas Eccleſiarum, ſacerdotum, & clericorum ad hoc, quod non debeant ſoluere gabellam de fructibus, & reditibus Eccleſiarum, & beneficiorum ſuorum, eſt de iure diuino. Quod dicunt apertè probatur in Numerorum *l* libro, & quam plures libertates in ædificatione templi ipſe Rex Salomon obtinuit à Deo, prout Regum *m* hiſtoria narrat, & ipſe Dominus Deus ait. *n* Mea eſt enim omnis terra, in qua diſpoſui, vt Eccleſiæ, & ſacerdotes eſſent liberi ab omni poteſtate ſæcularium. Et ita Pharao, *o* licet tyrannus, iuſſit priuigium, ſuorum ſacerdotum obſeruari, quãdo Ioſeph emit totam terram Aegypti, præter terram ſacerdotum. Et apud Eſdram *p* legimus, quod Rex Artaxerſes ſtatuit in dominio ſuo, vt ſacerdotes Dei eſſent immunes in perſonis, & bonis dicitur enim ibi, *vobis quoque notum facimus de vniuerſis ſacerdotibus, & Leuitis, & cantoribus & ianitoribus Nathineis & miniſtris domus Dei huius, vt vectigal, tributum, & annonam non habeatis poteſtatem imponendi ſuper eos*, quam doctrinam diuinam obſeruari cupientes Sũmi Pontifices aliqua Decreta inſuper addiderunt, quæ congerit Ioannes Lupus *q* qui inſert Papam contra hanc exemptionem non poſſe ſimpliciter venire, & diſpenſare, iuxta ea, quæ in ſacris Canonibus traduntur. *r*

Et volentes Summi Pontifices Regularibus ſub regularis vitæ iugo militantibus maiores fauores impertiri, multis priuilegijs eos à quacunque publica exactione exemerunt, magnas cenſuras contra imponentes ipſis aliqua tributa fulminantes, vt patet ex alijs priuilegijs relatis ſupra in quæſtione de exemptione regularium, quoad principes ſæculares. Nunc autem pro maiori ſupradictorum comprobatione, aliqua indulta in præſentiarum adducam.

Primò Alexan. IV. ſtatuit, *vt imponentes fratribus minoribus angarias, vel alias impoſitiones, ſeu exactiones, aut alia ſimilia, ſint ipſo facto excommunicati. & quod ſi contumaces fuerint non deſiſtendo ab huiuſmodi, à ſolo Papa valeant abſolui.* Ita habetur in libro monumentorum ordinum.

Secundo Eugenius IV. *exemit ordinem ſanctæ Claræ Abbatiſſas, conuentus, moniales, monaſteria, & loca eiuſdem ordinis cum omnib. iurib. & pertinentijs, ac bonis mobilibus, & immobilibus quibuſcumque ab*

*i Sup. hoc 10. q.*
*K Couar. pra. qq. c. 31.*
*l Num. 3. & 8. cap.*
*m 3. Reg. c. 8. & 9.*
*n Exod. 19.*
*o Geneſ. 47.*
*p 1. Eſd. c. 7.*
*q Lupus de poteſt. Eccl. q. 2.*
*r c. literas de reſtit. ſpol. & ibi gl. c. nobis & ibi glo. de decimis.*
*ſ in 2. imp. fo. 260. con. 616.*

S 2 omni

*omni iuriſdictione ac dominio, & poteſtate quorumcunque legatorum, & prælatorum Eccleſiaſticorum cum omnibus clauſulis, & obſtantijs, ac ſimiliter exemit à præſtatione, ſeu ſolutione decimarum collectarum, talliarum, ſubſidiorum, angariarum, & quarumlibet aliarum exactionum.* Ita habetur in libro monumenta ordinum *a* & in ſupplemento.

*a In 2. imp. f. 41. conce. 46. ſup. fo. 85. conceſ. 248.*

Per priuilegium item congregationis Sancti Saluatoris definitũ eſt, *ne quis Rex, princeps, duces, marchiones, Barones, milites, nobiles, laici, communitates, vniuerſitates, magiſtratus, Rectores & officiales ciuitatum, terrarum, caſtrorum, & Diœceſum quarumcunque, monaſterijs, ſeu rebus, ſeu perſonis audeant, vel præſumant gabellas, tallias, datia, collectas etiam pro pótium refectionibus, aut eorum reparationibus, aliáve onera, ſeu grauamina inferre, indicere, vel imponere, aut indicta, vel impoſita exigere ſub excommunicationis, & maledictionis æternæ pœnis, quas niſi præſentiũ habita notitia penitus deſtiterint, ipſo facto incurrant.* Similéque priuilegium habetur conceſſum Camaldulenſibus, prout refert Claudius *b* & Pius V. exemit collegia, & monaſteria mendicantium a contributione pro ſeminarijs, quæ ab Epiſcopis eximuntur, iuxta Decretum Concilij Tridentini. *c*

*b Claudius in compe. Societ. exemp. §. 8.*

*c Con. ſeſſ. 28. c. 18.*

Et Paulus IV. Conceſſit, *quod de domibus, ac collegijs, & eorum prædijs, hortis, alijſque locis, quæ perſonæ ſocietatis iuxta earum inſtitutum, habere poſſunt, aut de ijs quæ pro ijſdem emendis ipſis pro tempore legari, aut donari contigerit, & denique de alijs bonis per ſocietatem, eiuſque collegia poſſeſſis, & obtentis, non tenentur ſoluere aliquam decimam, etiam Papalem, ſeu canonicam portionem exhibere, neque ad prælationem procurationum, aut exactionum collectarum vel promiſſionum quarumcunque, neque ad id etiam per literas Apoſtolicas compelli, niſi huiuſmodi literæ de hoc indulto de verbo ad verbum, ac de ſocietate fecerint mentionem; quod ſi per ſedem Apoſtolicam ex pijs legatis diſpoſitis, vel relictis aliqua pars alteri piæ, vel non piæ cauſæ ſit conceſſa, aut concedetur perſonæ ſocietatis, & eius bona ſeu illis legata, vel relicta, aut aliàs in ipſius ſocietatis fauorem diſpoſita, ſub his conceſſionibus non comprehendantur, niſi de perſonis ſocietatis, & de hoc indulto, & de Pontificis voluntate ſpecifica fiat mentio in eiſdem, & non per clauſulas generales idem importantes & hanc conceſſionem quæ ſpecifica mentione dominum probationis confirmauit Pius IV. exemptionem, quæ pro potiori cautela concedendo à quibus vis decimis etiam Papalibus, prædialibus, perſonalibus quartis medietatibus; & alijs fructuum partibus, ſubſidijs, etiã charitatiuis, & alijs ordinarijs oneribus, etiam pro expeditione contra infideles, defenſione patriæ, ac aliàs quomodolibet, etiam ad imperatorum, & inferiorum Principum impoſitis, & quamuis in ipſa impoſitione caueatur, quod nulla prorſus exemptio cuiquam aduerſus illa ſuffragetur.* Itemque per omnia confirmauit Gregorius XIII. derogans quoad hoc diſpoſitionem capituli nuper de decimis. Ita refert Claudius *d* in compendio ſocietatis.

*d Comp. ſocie. ti. exemp. §. 4. & 5.*

Ex quibus omnibus infertur, quod monachi, & conuerſi non tenentur ad collectas, & gabellas laicorum ſoluendas, prout tenet Baldus *e* & communiter Doctores, & tenet Bartolus, *f* niſi de facto grauatẽtur, prout conſuluit Anchatianus, & tradit Iulius Ferretus: & notandum, quod priuilegium ab oneribus ſoluendis eximens, non de oneribus diſcurſis, ſed de futuris intelligi oportet, & quamuis etiam præterita expreſſiſſet, illa tamen non continebuntur, quæ executionem ſortitæ iam fuerint, prout Geminianus *g* ait.

*e Baldus & Doct. in l placet. C. de Epi. & cler. & in l 2. C. de Epi. & cler.*

*f Bar. I l ſemper. ff. de immun. Eccleſ. Ferre in trac. de gabellis, & vectigal. nu. 394.*

*g Geminia. eõ c 1. 19. li. 6.*

## ARTICVLVS III.

*Vtrum fratres mendicantes, poſſidentes contra inſtituta ſui ordinis, munus, & exactiones præſtare debeant.*

Reſpondeo dicendo, quod Petrus Ancharranus *h* hanc proponens quæſtionem pro vtraque parte arguit, & tandem concludit, quod tenentur ad onera, quæ ab Eccleſiaſticis ſunt præſtanda, quia iſta onera, & ſimilia, quæ inducuntur Eccleſiaſticis ſunt proportionabiliter diuidẽda pro modo facultatum, vt dicitur in ſacris Canonibus, *i* & cum iſta onera indicantur poſſeſſoribus, priuilegium aliquod excuſare non poteſt poſſeſſorem, argumento cuiuſdam Decretalis. *K* Et pro hac parte ait ipſe, quod eſt caſus expreſſus, *l* vbi poſſidentes bona Eccleſiæ, vel capellas contra ſui ordinis inſtituta, amittunt ſui ordinis priuilegium, & tenentur ſubire cũ alijs ſimilem in legibus diſciplinam, cum agatur in fraudem regulæ, & hanc opinionem ſequuntur Parpa, *m* & Bertachinus.

*h Ancha. con. 186.*

*i ca. peruenit de imm. Eccl.*

*K ca. peruenit de imm. Eccl.*

*l c. recolentes de ſtat. monacho.*

*m Parpa. in l. Placet. C. de ſacroſan. Eccle. Bertachi. de Gabell. & vectig. 7. pa. prin. nu. 23.*

Sed cum priuilegia in ſuperioribus articulis appoſita vniuerſaliter loquantur, eorum tenore accuratè attento, minimè ad ea munera teneri exiſtimo, etiam ſi poſſeſſiones poſſideant contra ſui ordinis inſtituta, eum poſt ipſam inſtitutionem, iuſtis ita ſuadentibus cauſis, Apoſtolica authoritate eis ipſas poſſeſſiones habere permittatur.

## ARTICVLVS IV.

*Vtrum fratres Hieroſolymitani, quos vulgo appellant de Malta ſint exempti à tributis, & muneribus.*

Reſpondeo dicendo, ipſis videri habere immunitatem, quia pro Chriſtiana fide continuo militant, & ideo cum ſint hac religioſa ſolicitudine impliciti, ſuper præſtationibus munerum non debent aliter vexari. Secundo facit, nam ipſi ſunt vere religioſi, cum in manu prælati tria ſubſtantialia vota emittant. Denique his rationibus moderni *n* tenent, quod gaudent immunitate collectarum, eo ſaluo, quod ſimilitiam ipſam aſſumpſiſſent in fauorem, vt ſint immunes à muneribus, tunc ſecus eſſet dicendum, argumento quarundam legum. *o*

*n Moder. in rep. c. decim. 16. q. 1.*

*o l. quaddã ignominia. C. de decurionib. l. ſub prætex. C. de ſacroſanct. Eccl.*

Ex aduerſo tamen adducunt primò, quod Melitenſes propria patrimonia retinent, atque etiam alia aliquando pignora ab ipſa religione acquirunt, & ideo ſuper his bonis immunitatem conſequi non debent.

Secundò facit, nam decimæ debentur Domino ad inſtar tributi, & alterius poteſtatis præmiſſæ à lege, & dicuntur *p* tributa egentium animarum, & ita monachi de proprijs prædijs decimas ſoluunt, ſicut alij, prout dicitur in iure. *q* Si igitur decimæ debentur, non reſpectu qualitatis perſonæ, nec prædij, & dantur ad ſimilitudinem tributi, ſuper quos omnes tenentur, nec clericus ſuper eo priuilegium habere poteſt, ita dicendum videtur etiam in iſto caſu, quod tenentur pro collectis impoſitis ſuper patrimonio, pro quibus etiam Summus Pontifex non excuſatur, iuxta quendam textum, *r* & ibi gloſſa his, & alijs rationibus hanc partem tenet Aegydius *ſ* Tomas.

*p cap. decimæ 16. q. 1.*

*q c. cõuentus. 16. q. 1.*

*r l. ſi §. patrimon ff. de muneribus et ibi glo.*

*ſ Tomas. de collect. § ſi quiſpiã in hac claſſe exhibeat. à nu. 4 qui tract. eſt inter diuerſa Doct. trac. to. 12. 1. p. f. 181.*

Sed licet hæc de iure communi vera videantur, attenta tamen confirmatione priuilegiorum dicti ordinis data à Sixto V. Romæ, ſub anno Domini,

mil-

milleſimo quingenteſimo, octogeſimo ſeptimo, indictione decima quinta, die vero decima octaua menſis Augusti, Pontificatus ſui anno tertio, aliter eſt dicendum, *nam Pontifex ſub grauibus pœnis temporalibus, & ſpiritualibus præcepit ordinarijs & alijs, ne fratres ſancti Ioannis Hieroſolymitani, & religioſos, vaſſallos colonos, & ſeruitores, & in eorum obſequijs, & dicti hoſpitalis beneficijs & quomodolibet nuncupatis exiſtentes etiam presbyteros curam animarum exercentes, ipſorumque animalia, prædia, domos, molēdina, & bona quæcunque pro & ſuper ſolutione, & exactione decimarum, cenſuum, iurium etiam ſynodalium, & canonicarum portionum, ſeu charitatiui ſubſidij aut in cundi aduentus, ſeu quartæ & aliorum quorumcunque onerum, vel aliàs quomodolibet contra præinſertarum literarum apoſtolicarum formam, & tenorem moleſtare, perturbare, & inquietare, vel grauare, aut præmiſſorum occaſione actuari, quam coram nobis in iudicium trahere, vel aliquid aliud in præiudicium dictorum inſtantium, & aliorum prædictorum, ac præinſertarum, & præſentium conceptum innouare, ſeu attentare nec ſe præinſertare effectus, & executioni quomodolibet opponere.* Hæc, & alias Sixtus V. cuius bullam vidi ſub ſigillo authentico.

## ARTICVLVS V.

*Vtrum fratres tertij ordinis B. Franciſci ſint exempti à gabellis, & collectis.*

Reſpondeo dicendo, quod fratres, quos vulgus appellat fratres regulæ tertij ordinis, nullam habent immunitatem, ſed vt laici tenentur ad gabellarum ſolutionem, prout tenet Bartolus *a* quia non ſunt religioſi, neque renunciant proprio, & habent vxores, & non habent ordinem clericalem, prout tenet Corneus, *b* & Ancharranus dicit, quod fratres iſti de pœnitentia, qui dicuntur tertij ordinis, neque in perſonis, neque in bonis gaudent priuilegio religioſorum. Et hanc opinionem ſequitur Angelus *c* dicens, quod ſi fortè promiſiſſent obedientiam in fraudem, per hoc non erunt exempti à iuriſdictione iudicis ſæcularis, & grauari poſſunt per laicos talijs, & collectis: quod etiam argumento aliquorum iurium tenet Baldus. *d*

*a Bart. in l. ſemper §. quibuſdam. ff de iure immun.*
*b Corneus cōſil. 201. vol. 1. Anchar. in Clem cum ex eo de ſen. exc.*
*c Ango. conſi. 218.*
*d Bald. conſi. 272. vol. 1.*

Sed hæc, quæ breuiter dicunt Doctores de hac materia loquentes oportet inueſtigando veritatem accuratiùs enucleare, in eo enim, quod ipſi dicunt, hos fratres non eſſe perſonas Eccleſiaſticas videntur à veritate aberrare. Nam prout probat latè Ioānes Capiſtranus, noſtræ religionis minorum de obſeruantia meritiſſimus pater, in tractatu de excommunicatione, qui tractatus habetur in tomo decimoquarto tractatuum diuerſorum Doctorum, contrarium eſt dicendum, miratur enim ibi quendam Laurentium famoſum Doctorem aſſeruiſſe, tales perſonas Eccleſiaſticas non cenſeri, quia non habent poteſtatem ſui corporis, cùm habeant vxores, non aduertens, quod per identitatem ſuæ rationis, neque clerici coniugati quantumcunque viuant clericaliter, & incedant in habitu, & tonſura, non erūt perſonæ Eccleſiaſticæ, quod tamen cum reuerentia noſcitur eſſe falſum, vt patet ex iure. *e* Neque prædictus Doctor, ait Capiſtranus, nomē proprium tertij ordinis reperit.

*e c. vnico de clerico cōiug. lib. 6.*

Pro cuius rei intelligentia nota, quid dicat Nicolaos IV. in deſcriptione præmij, & ſalutatione regulæ prædictorum fratrum, in hunc enim modum ſcribit.

*Nicolaus Epiſcopus, ſeruus ſeruorum Dei, dilectis filijs, fratribus, & dilectis Chriſti filiabus, ſororibus de pœnitentia tam præſentibus quàm futuris ſalutem, & Apoſtolicam benedictionem: ſupra montem catholicæ fidei, quam populis gentium, qui ambulant in terris, & diſcipulorum Chriſti deuoti igne charitatis æſtuans verbo ſolicitæ prædicationis edocuit, quam Romana ſeruat & tenet Eccleſia, ſolidum Chriſtianæ Religionis poſitum fundamentum noſcitur &c & infra ideoque glorioſus Chriſti confeſſor B. Franciſcus huius ordinis inſtitutor, &c.* Ex quibus colligitur, quod non ſunt tertiarij locuſtæ, neque anomali, vel acephali, vt aſſerebat prædictus Doctor, ſed fratres ſub tegula Eccleſiaſtica militantes, & ſic Clemens eos fratres, & ſorores de tertio ordine vocat, quem B. Franciſcus inſtituit, qui fratres de pœnitentia nuncupantur, vt patet ex eius Clementina, *f* ſic etiam eos nominat Ioannes Vigeſimus ſecundus in extrauaganti, quæ incipit, *Ad perpetuam rei memoriam Sancta Romana Eccleſia, &c.* quæ extrauagans non in odium prædictorum fratrum, ſed in odium illorum Hæreticorū, qui *Fratri cellide la opinione* vulgo nuncupantur, & quorundam aliorum, quia ab eiuſdem Papæ Ioannis Vigeſimi 2. & ſacroſanctæ Romanæ Eccleſiæ obedientia deuiarunt noſcitur emanaſſe. Et ait prædictus pater Capiſtranus, ſe proprijs oculis vidiſſe deſcriptos prædictos fratres, & ſorores de pœnitentia, in quàm pluribus priuilegijs in fauorem eorundem à pluribus Summis Pontificibus emanatis, vt à Martino V. ab Eug. IV. ab Alexand. IV. Cœleſt. V. & Petrus de Vvald. *g* hanc defendit opinionem, multis eam confirmans, inferens inde, quod de ijs; quæ leguntur fratribus, vel Conuentui tertij ordinis B. Fran. debetur canonica quarta Epiſcopo. cum iſtud ſit collegium Eccleſiaſticum reſpectu dicti ordinis, & de ijs, quæ leguntur conuentui Eccleſiaſtico canonica portio Epiſcopo debetur, qui in hoc reprobat Federicum *h* cōtrarium tenentem, & ait Petrus de Vvaldis Baldum, & Angelum de Peruſio tenuiſſe fratres, & ſorores de pœnitentia perſonas eſſe Eccleſiaſticas. Quam opinionem ait ipſe, quod ſemper tenuit, & teneret, & tenebit, niſi per Sacroſanctam matrem Eccleſiam aliud in poſterum decidatur. Quam opinionem tenuit etiam Stephanus Aufretius *i* dicens, quod fratres tertij ordinis ſunt de poteſtate Eccleſiæ, & ſubſunt Epiſcopis, quod ait ita eſſe hodie deciſum per extrauagantem Sixti Quarti, quæ incipit, *ſancta Romana.* In qua refertur, quod quàm plurimi peritiſſimi Doctores ita tenuerunt, quod tamen ipſe intelligit in illis fratribus de tertia regula, qui receperunt habitum authoritate ſuperioris, vt ſint perpetuo Deo dicati, niſi habitum in fraudem aſſumpſiſſent, vt notat Bartolus *K* & hanc opinionem tenet etiam Syluester *l* dicens, quod iſti ſunt adſtricti ordini perpetuo, vt egredi non poſſint. Vnde videntur cenſeri perſonæ Eccleſiaſticæ, quia ſunt deputati perpetuo ad vſum pium, & nulli poſt ſuæ Regulæ profeſſionem licet ad ſæculum redire, ſed ad arctiorem tranſire Religionē, & ait Syluest. quod hæc quæſtio ceſſat ex priuilegio Eugenij Tertij quod incipit *Nimis,* in quo mandat Epiſcopis, & Prælatis, ne permittant eos in grauaminibus ciuitatum, & communitatum à Laicis vexari, niſi haberent bona alijs obligata. Et Innocentius III. dedit eis priuilegium exemptionis, quod incipit, *Ne per ſæcularis.*

*f Clem. cū ex eo de ſent. ex com.*
*g Vval. de canonica Epiſc. & c. pero.*
*h Federicus cō. 141.*
*i Aufrer. de poteſt. ſæcul. ſuper eccleſ. perſo. reg. 2. nu. 39.*
*K Bar. in l. 1. de pœnit.*
*l Syl. v. Eccl. 1. iuxta finē.*

Sed hanc opinionem aliquibus rationibus volo confirmare, vt omnibus ſit notum, eam non ſolùm ſecundum priuilegia allegata eſſe tenendam, ſed etiam ſecundum iuris communis metas eſſe amplectendam.

Primò igitur probatur, quod perſonæ annexæ ordini per ſedem Apoſtolicam confirmato dicuntur Eccleſiaſticæ, & Religioſæ, & gaudent priuilegiis Eccleſiaſticarum perſonarum, ut ſacri Canones *a* determinant: ſed fratres, & ſorores tertii ordinis B. Franciſci ſunt huiuſmodi, ergo.

*a ca. ſi. extra de relig. domib. 1. un. eo. tit. lib. 6.*

Secundò probatur, omnes conuerſi dicuntur perſonæ Eccleſiaſticæ, & Deo deuoti, vt in quodam Canone *b* iuncta ſua gloſſa probatur: ſed ſorores, & fratres tertii ordinis ſunt Deo deuoti, & ad Deũ conuerſi, & mutant habitum, & ſtatum, ac traditam ſibi regulam obſeruant, ergo inter perſonas eccleſiaſticas numerati gaudere debent priuilegio Eccleſiaſticæ libertatis. Quod confirmatur; nam profitẽs in manibus Epiſcopi aliquam regulam approbatã, & remanens in domo ſua anthoritate, & licentia Epiſcopi, efficitur perſona Eccleſiaſtica, & gaudet priuilegio clericali, vt probat quædam gloſſa, *c* & notant Archidiaconus, & Innocentius. Hoc autem conceſſit Papa Nicolaus IV. in regula prælibata Miniſtris tertii ordinis.

*b c. Auo ſunt. 17. q. 4. iũcta ſua gloſ.*

*c Glo. in c. inſinuan. extra qui clerici, vel vouentes Archid. in c. ſi ver. 17. q. 2. Inno. in ca. porrectũ de regular.*

Tertiò, & vltimò probatur, illud, quod de aliquibus participat, cenſetur eſſe de natura illius extremi, cui magis aſſimilatur, vt dicitur in iure; ſed dato, quod dicti fratres tertii ordinis non ſunt religioſi purè ſecundum ſtrictam ſignificationem Regularium, quorum eſt tria vota eſſentialia ſolẽniter profiteri, neque ſint omnes clerici ſecundum verum ſignificatum clericatus, ad quem requiritur characteris impreſſio, neque etiam ſint purè laici ſecundum laicalem extremitatem, cum mutẽt habitum, & ſtatum, & faciant profeſſionem, & ſeruẽt ea, quæ in eorum regula continentur, ergo accedere debẽt ad naturam ſtatus, cui magis aſſimilantur; ſed patet, quod magis aſſimilantur religioſis, quàm ſæcularibus, tam in apparentia, quàm in exiſtentia, ergo. Dixi (tam in apparentia) propter honeſtum habitum, quem deferunt de humili panno, in pretio, & colore non prorſus albo, vel nigro, vt in eorum regula præcipitur. Dixi (in exiſtentia) propter profeſſionem, quam faciunt promittendo abſtinentiã, tam ab ſpectaculis vitiis, delitiis, & vanitatibus huius ſæculi, quam ex ieiunio à cibis, & potibus, ab eſu carnium, & huiuſmodi, prout in eorum Regula continetur, ergo gaudere debent etiam ſimiliter priuilegio clericorum, & religioſorum, quia dignũ eſt, vt qui ſimilem cum aliis vitam ſuſcipiunt, ſimilem ſentiant in legibus diſciplinam, iuxta quandam Decretalem *d* vbi gloſſa dicit, quod id, quod aggregatur aliis, ipſius naturam imitari debet, vt in quodam canone *e* habetur. Ex quibus infertur, quod ipſi tertiarii in ſuis domibus viuentes cum vxoribus, iuxta prædicta, inter perſonas eccleſiaſticas connumerabantur, & per conſequens eis collectas, & exactiones à principibus ſecularibus minimè imponi poterant.

*d c. vreolentes de ſtat. mona. ... ſi vlt.*

*e ... temporis qualit. 16. q. ... ca. 1. extra ne ſede vacant.*

At poſtea Leo Decimus in Concilio Lateranenſi diſtinxit, *dicens, & ſtatuens, quod fratres, & ſorores tertii ordinis in propriis domibus habitantes valeant ſepulturam eligere, vbi voluerint. Et quod diẽ paſchatis tantùm Euchariſtiam, necnon extremam vnctionem, cæteraq; eccleſiaſtica ſacramenta (Pœnitentiæ ſacramento duntaxat excepto) à proprio ſacerdote parrochiali recipere debeant. Et voluit, quod ad onera, quæ laicis incũbunt perferenda teneantur ac quod in foro ſeculari coram iudicibus ſecularibus conueniri poſſint. Et inſuper decreuit, quod prædicti tertiarii in propriis domibus habitantes nullatenus admittantur tempore interdicti ad audienda diuina in Eccleſiis ordinum, quorum ſunt tertiarii, ſi cauſam dederint interdicto, vel cauſam ipſam nutriant, ſeu foueant, aut dantibus auxilium, conſiliũ, vel fauorem quomodolibet præſtiterint*, ita habetur in ordinis ſupplemento. *f Statuit inſuper quod tertiarii collegialiter viuentes, ſeu cum clauſtralibus habitantes, aut mulieres g virginalem, ſeu cœlibem, aut caſtam vidualem vitam ducentes, expreſſo voto, & ſub dicto habitu, gaudere debeant priuilegiis, quibus fratres ordinis, cuius tertiæ regulæ habitum geſtant, potiuntur & gaudent*, ita habetur in eodem ſupplemento. Ex quibus ſatisfactum remanet quæſtioni in articulo quæſtionis propoſitæ.

*f Supplem. cõceſ. 68. fo. 6.*

*g Supplem. fo. 46. conceſ. 87*

## ARTICVLVS VI.

*In quas pœnas incidant prædicta onera imponentes, & exigentes à regularibus.*

Reſpondeo dicendo, quod *non licet prædicta onera inferre, indicere vel imponere, nec licet indicta, vel impoſita exigere; alias imponentes & exigentes in excommunicationem ipſo facto incurrunt, niſi præſentis priuilegii habita notitia & moniti protinus deſtiterint à ſupradicta moleſtia inferenda*. Prout conceſſum eſt congregationi canonicorum Saluatoris, & Camaldulenſibus, vt refert Claudius in Compendio *h* ſocietatis, & refert etiam Collector *i* priuilegiorum ordinis Ciſtercienſis; & ſi contumax poſt admonitionem perſeueret, à ſolo Papa poteſt abſolui ab excommunicatione, per priuilegium factũ Minoribus, de quo in monumentis *K* ordinum habetur.

*h Compen. ſociet. tit. exem priu. §. 8.*

*i Compen. Ciſter. ti. exemp. §. 6.*

*K In 2. imp. fo. 260. conc. 256.*

Aduertendum eſt primo pro explicatione quod, *prædicta excommunicatio extenditur non ſolùm ad laicos, etiam nobiles Barones, Marchiones, duces ſed & ad Principes, Reges & deinde ad communitates vniuerſitates magiſtratus, rectores, & officiales ciuitatum, terrarum, caſtrorum & diœceſum quorumcumque*, prout Leo X. Camaldulenſibus conceſſit, & refertur in dicto Societatis compendio.

Aduertendum ſecundò, quod Pontifex mandat *omnibus, & ſingulis iudicibus, & Epiſcopis atque Archiepiſcopis in quorum diœceſibus ſunt hæ perſonæ regulares, & bona illorum, & Patriarchis atque nuntiis, vt illorum regularium bona ab omnibus defendãt etiã per cenſuras eccleſiaſticas & appellatione poſtpoſita, non obſtantibus literis, etiã Apoſtolicis non facientib. expreſſam mentionẽ de hoc indulto, ac de verbo ad verbum*, prout conceſſum eſt congregationi Montis Oliueti, & fertur in Compendio *l* Ciſtercienſi.

*l Compen. Ciſter. ti. exẽpt. § 8.*

Aduertendum tertiò, quod Epiſcopi imponentes regularibus exactiones, pro pontium reparatione, & aliis, caſu, quo eas ſecundum ſacros Canones imponunt licitè eccleſiaſticis, non frangunt immunitatem eccleſiaſticam, non enim fit contra immunitatem eccleſiaſticam, quando fit contra regularium priuilegia, ſed cum aliquid contra libertatem vniuerſalis eccleſiæ molitur, prout tradit Syluester *m* communiter receptus.

*m Sylu. v. immunitas.*

## QVAESTIO LXVI.

De exemptione regularium à charitatiuo ſubſidio, & à contributione pro ſeminariis, in quatuor articulos diuiſa.

*Circa quam quæruntur quatuor.*

1 *Vtrum monaſteria exempta ad charitatiuum ſubſidium teneantur*

2 *Vtrum Eccleſiæ, & Capellæ annexæ monaſteriis, teneantur ſoluere charitatiuum ſubſidium.*

3 *Vtrum monaſteria exẽpta teneantur cõtribuere pro ſe.*

*ſeminario puerorum educandorum, & edocendorũ.*
4 *Vtrum coll ctæ, & ſubuentiones, quæ debentur ex priuilegio Eccleſiis regularibus, ſi illæ redigantur in ſtatum ſæcularem, debeantur, & è contra, &c.*

## ARTICVLVS I.

*Vtrum monaſteria exempta ad charitatiuum ſubſidium teneantur.*

RESpondeo dicendo, maximam eſſe concertationem, vtrum monaſteria exempta teneantur ad charitatiuum ſubſidium, de qua quæſtione controuertitur per Panormitanum, *a* & Innocentium, & de ea aliqua allegando agit Remigius de Gonny, qui concludit minimè ad id eſſe obligata. Et cum recurrentes ad opiniones litigia fulminare conſueſcant, quæ ab ſtrepitu regulari aliena eſſe debent, ideò Gregorius XI Põtificatus ſui anno quarto, Idibus Octobris, inter alias gratias, quas ordini D. Hieronymi in Hiſpania conceſſit. *Exemptũ fecit eum à ſolutione ſubſidij ita, vt neque legatis, ſiue Nuntijs Apoſtolicæ ſedis, aut locorum Metropolitanorum, ſiue Diœceſanorum procurationes aliquas, vel iura alia, aut ſubſidia, quocumque nomine nuncupata. Monaſteria, aut fratres minimè ſoluere teneantur. Prohibuitque, ne aliquis à dict. ordinis fratribus ratione præmiſſorum Decimas procurationibus aut iura, ſiue ſubſidia huiuſmodi exigere, vel extorquere præſumat, ſub pœna excommunicationis.* Inſuper Eugen. IV, anno Domini mileſimo, quadringenteſimo quadrageſimotertio, Pontificatus ſui anno 13. 16. Kalendas Decembris, ad perpetuam rei memoriam, *Priori, & fratribus B. Mariæ de Guadalupe, conceſſit, & indulſit, ac auctoritate Apoſtolica voluit, quod monaſterium prædictum ac illius fratres in dicto monaſterio pro tempore degentes, & quæcunque alia eorum bona, & loca ad ipſum monaſterium ſpectantia à taleis, ſubſidijs, & impoſitionibus, alijſque exactionibus quibuſcunque per Regem Caſtellæ, ac Legionis, & illius officiales, & pro quauis cauſa Apoſtolica, vel alia authoritate Regali, ſeu Pontificali in dict s Regnis clero, ſeu ordinibus, ac monaſterijs, & illorum bonis quibuſcunque, & quibuſcunque imponendis, vel exigendis libera, & immunia prorſus eſſe debeant, & eadem authoritate Apoſtolica fratres, eorumq; bona ad ipſum monaſterium ſpectantia mobilia, & immobilia ſub B. Petri, ac ſedis Apoſtolicę protectione immediatè in perpetuum ſuſcepit. Decreuitq; inſuper, quicquid contra tenorem exemptionis huiuſmodi quomodolibet attentari, aut promulgari contigerit irritum, & inane fore, non obſtantibus contrarijs quibuſcunque.* Ita refertur in compendio *b* priuilegiorum dicti ordinis.

Inſuper Leo X. Cle. VII. Pau. III. Pius IV. & Pius V. prout refertur in Bulla Sixti V. quę incipit, *& ſi ex iuſta Paſtoralis officij &c.* Data Romę anno Domini milleſimo, quingenteſimo, octogeſimo ſeptimo, indictione decimaquinta, die verò decima octaua menſis Augusti, Pontificatus ſui anno tertio, *inter alia priuilegia, & indulta dilectis filijs Magiſtro, & conuentui, Hoſpitalis. S. Ioannis Hieroſolymitani à ſede Apoſtolica conceſſa: eundem, & pro tempore exiſtentem Magiſtrum, Baiulinos, Caſtellanum empoſte, Priores præceptores, Milites aliaſque perſonas Hoſpitalis huiuſmodi necnon eorum ſubditos, vaſſallos, colonos & ſeruitores, ac alios in eorum obſequiis, & dicti hoſpitalis beneficiis quomodolibet nuncupatis exiſtentes, etiam presbyteros curã animarum exercentes, quãdiu illam exercent, & in illorum obſequiis forent, illorumque animalia, prædia, domos, molendina, & bona quæcunque, quæ obtinent; atque in poſterum obtinerent & poſſiderent, à ſolutione, & exactione Decimarum, cenſuum iurium, etiam ſynodalium, & Canonicarum portionum, ſeu charitatiui ſubſidij, aut iucundi aduentus, ſeu quarta, aut alias quomodolibet, aut aliorum quorumcunque onerum ſub certis modis, et forma exemerunt, & liberauerunt, prout in diuerſis ipſorum prædeceſſorum deſuper confectis literis plenius cõtinetur,* quam conceſſionem Sixtus V. ex certa ſciẽtia, & de mera ſua liberalitate, & Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine confirmauit, quam ego ſub figillo Authentico vidi. De hoc tamen latius in tertio tomo dicemus, in quo de tributis agemus.

*a* Panor. in c. dilect. de offi. ord. Innoc. in c. 1. de ſta. re. Gonn. in tra. de charit. ſubſid. q. 1.

*b* Compen. ordinis D. Hier. tit. ſubſidium

## ARTICVLVS II.

*Vtrum Eccleſiæ, & Capellæ annexæ dictis Monaſterijs, teneantur ſoluere charitatiuum ſubſidium.*

REſpondeo dicẽdo, quod Ioannes Andreas *c* ait, quod dicta Monaſteria ratione Eccleſiarum, & Capellarum ita ad charitatiuum ſubſidium tenentur, ſicut alii, & ibi in Apoſtilla allegatur Bartolus, & hanc opinionem tenet Velentius, pro qua allegat textum, vt ipſe putat expreſſum, in quadam Clementina *d* vbi patet, quod religioſi tenentur ſoluere onera, & iura Epiſcopalia, niſi ſe tueri valerẽt ſpeciali priuilegio proprio, vel conſuetudine, ait enim dictam Clementinam eſſe intelligendã, quando monaſteria nolunt ſoluere Epiſcopo charitatiuum ſubſidium, pro Eccleſiis Monaſterio ſubiectis, quæ Eccleſiæ antequã eſſent Monaſteriis ſubiectæ, ſoluebant, & ſoluere tenebantur charitatiuũ ſubſidium, & alia iura Epiſcopalia, Eccleſiæ enim ſupradictæ cenſentur ſubiectæ Monaſteriis cum ſuo onere, argumento cuiuſdam Decretalis, *e* & ſine præiudicio Epiſcopi, vt in alia decernitur Decretali, *f* & quod ita intelligi debeat dicta Clementina indicat textus ibi, *Neque iura Epiſcopalia & alia præſtari pro ipſis, antequam ad eos perueniſſent ſolita, &c.* Pro quibus rectè intuenti eſt caſus propriè in alia Decretali. *g* vbi Papa vult, quod Abbas Montis Caſſini pro Eccleſiis, & Capellis Monaſterio ſuo ſubiectis teneatur Epiſcopo Aſſiſſino ſoluere ſubſidium charitatiuum, quod tamen intelligendũ eſt de Eccleſiis, & Capellis habentibus populum, vel ſi non habent populum, ſunt tamen Eccleſiæ, & Capellæ ſæculares, alias enim ſi ſunt regulares, ita demum tenebuntur ad charitatiuum ſubſidium, ſi monachi ibi reſiderent, ſimpliciter, vt Monachi, nõ vt congregatio, nam ſi eſſent ibi, vt congregatio, nõ eſſet pro eis ſoluendum charitatiuum ſubſidium, cum ẽt tales ſint exempti ab Epiſcopo quoad legẽ Diœceſanã, ſicut Monaſteria, Remigius de Gõny *h* dicit, hoc non habere locum, quando monaſteria ſunt exempta, tam in capite, quàm in membris. Denique Raphael Cumanus *i* hanc propoſitã mouens quæſtionem tenet, quod Eccleſiæ parochiales vnitæ, & ĩcorporatæ Religioni, & Monaſterio ad Charitatiuum tenentur ſubſidium, quia iure communi *K* Capellæ, & parochię ſubſunt Epiſcopis & ordinariis, ideſt iuriſdictioni Dięceſanę, & facit ad hoc, quia talia priuilegia, quæ derogant iuri ordinariorum, ſtrictè ſunt interpretanda, vt decernit ius, *l* & quantum poſſunt ad iuris conſonantiã ſunt reducẽda, vt etiam ius determinat. *m* Hoc enim fallit, quãdo ex priuilegio, aut ex conſuetudine aliud iubeatur.

*c* Andr. in ca. conquerēt. de off. or. in u ſuſtinemus q. 2. Velentinus de char. ſubſi. q. 29.

*d* Clem. 1. & 2. de cenſibus

*e* c. paſtoralis de Decimis.

*f* Ca. quid monaſteriam de religioſ. dom.

*g* Ca. cõquerẽte de offic. ord.

*h* Gonny. de charit ſubſid. q. 22. n 6.

*i* Cuma. conſ. 100.

*K* c ſi quis Epiſ 16. q 1. c. omnes baſilica de qui & cauſ. c. monaſteria. 17. q. 2 c. conquerẽn c. dilectus de of ord.

*l* c. ex tuarũ de vſu. pallij.

*m* c. dilect. de of. ord.

Digitized by Google

beatur, nam tunc dictæ Eccleſiæ, quæ ſunt vnitæ ad monaſterium dictis oneribus grauari debent, ſecũdum eundem doctiſſimum Cumanum. Ego autem inueni, prout dictum eſt ſupra quæſtione præcedẽti, *a* quandam conceſſionem Pij Quarti confirmatam per Gregorium XIII. qua eximitur Societas Ieſu, à ſubſidiis charitatiuis, qua conceſſione, & indulto fruuntur ordines mendicantes, & alii, qui cõmunicant in priuilegiis, pro vt in primo tomo *b* latè diximus. Inueni etiam aliam conceſſam Fratribus Sancti Ioannis Hieroſolymitani, à Leone Decimo, & Clemente Septimo, & Paulo Tertio, & Pio Quarto, & Pio Quinto, & à Sixto V. eximentem dictam religionem, & eius fratres à dicta contributione ſubſidii charitatiui, cuius tenorem in articulo præcedenti huius quæſtionis retulimus. Et ſic accepi ſubſidium in his Hiſpaniarum partibus fuiſſe petitum de reditibus annalibus relictis cum onere Miſſarum Monaſteriis fratrum minorum, at per executorialem ſententiam Conſilii regalis fratres eſſe liberos à tali contributione fuiſſe indicatum, mihi ſignificauit quidam noſtræ religionis meritiſſimus pater, in his ſatis doctus, & in quæſtionibus regularibus ſatis verſatus. Quæ ſententia vltra qđ potuit in dictis priuilegiis fundari, ex alio capite habet non minus efficax fundamentum, cum ipſi annui reditus ſecundum modum viuendi fratrum Minorum, in iudicio peti non poſſint, tanquã quid proprium religionis, quæ neque in communi, neque in particulari aliquid proprium habere poteſt, vnde in generalibus cõſtitutionibus Toletanis præcipitur ſub obedientia prælatis, vt dictos annuos reditus publicè renuncient & proteſtentur ipſos, nõ vt quid de iuſtitia debitum, ſed vt eleemoſyna ab eis fore petendos. pro vt infra tertio tomo latè dicemus, & de conceſſionibus factis Catholicis Hiſpaniarum Regibus à Sede Apoſtolica, latum habebimus ſermonem.

*a* ſup. q. præc.

*b* 1. Tom. q. 14.

## ARTICVLVS III.

*Vtrum Monaſteria exempta teneantur contribuere pro ſeminario puerorum educandorum, & edocendorum.*

Reſponden dicendo, Concilium *c* Tridentinum decreuiſſe collegium, & ſeminarium puerorum in ſingulis cathedralibus Eccleſiis ab Epiſcopis eſſe inſtituendum, ad cuius fabricam, & puerorum ſuſtentationem ait, *quod Epiſcopi ex fructibus integris menſæ Epiſcopalis, & Capituli, & quarumcunque dignitatum, perſonatuum, officiorum, præbendarum, portionum, Abbatiarum, & prioratuum cuiuſcunque ordinis, etiam regularis, aut qualitatis, aut conditionis fuerint, & hoſpitalium quæ dantur in titulum, vel adminiſtrationem iuxta conſtitutionem Concilij Vienenſis, quæ incipit quid contingit & beneficiorum quorumcunque etiam regularium, etiamſi iuris patronatus cuiuſcunque fuerint, etiamſi exempta, etiamſi nullius diœceſis, vel aliis Eccleſiis, & monaſteriis, & hoſpitalibus, & aliis quibuſcunque locis piis, etiam exemptis annexa, & ex fabricis Eccleſiarum, & aliorum locorum, etiam ex quibuſcunque aliis eccleſiaſticis reditibus, ſeu prouentibus, etiam aliorum collegiorum, in quibus tamen ſeminaria diſcentium, vel docentium ad commune Eccleſiæ bonum promouendum actu non habentur, præterquam ratione redituum, qui ſuperflui eſſent vltra conuenientem ipſorum ſeminariorum ſuſtentationem, ſeu corporum, vel confraternitatum, quæ in nonnullis locis ſcholæ appellantur, & omnium monaſteriorum, non tamen mendicantium, etiam ex decimis quacunque ratione ad laicos, ex quibus ſubſidia eccleſiaſtica ſolui ſolent & milites cuiuſcunque militiæ, aut ordinis pertinentibus (fratribus S. Ioannis Hieroſolymitani dumtaxat exceptis) partem aliquam, vel portionem detrahant.* Hæc Concilium.

*c* Cõ. Tri. ſeſ. 23. de refor. c. 18.

Circa quod decretum notanda eſt illa dictio *dumtaxat*, quæ explicatur per affirmatiuam, cui adiungitur, & negatiua aliorum, nam vt omnes logici docent, illa propoſitio. Petrus dumtaxat currit, exponitur per illa. Petrus currit, & nullus alius à Petro currit, prout etiam in iure *d* notant ſcribentes. Vnde verba huius decreti ibi, *fratribus Sancti Ioannis Hieroſolymitani dumtaxat exceptis*, debent exponi logicè, & iuridicè, hoc modo, fratres Sancti Ioannis Hieroſolymitani ſunt exempti à contributione pro ſeminario, & nullus alius ordinum militarum à prædictis fratribus ab hoc onere liberatur.

*d* ca. Eccleſia Sutrina de cauſ. poſſ. & propr. l. Gallus §. & quid ſi. tantum ff. de liber. & poſth.

## ARTICVLVS IV.

*Vtrum collectæ, & ſubuentiones, quæ debentur ex priuilegio Eccleſiis regularibus, ſi illæ redigantur in ſtatum ſecularem, debeantur, & è contra, vtrũ in hoc caſu exemptio à ſubuentionibus, & exactionibus ipſis conceſſa perdatur.*

Reſpondeo dicendo, quod, vt propoſitæ quæſtioni ſatisfiat, diſtinguere oportet, primo quod quando ex fundatione res, vel priuilegia data ſunt Eccleſiis regularibus, intuitu pietatis, & neceſſitatis, quod in hoc caſu illa debẽt apud eas remanere, etiamſi ſeculares fiant vt argumẽto aliquorũ notiũ *e* tenent communiter Doctores. Et docet Peruſinus. Quãdo vero priuilegiũ, vel collectæ, vel ſubuentiones impoſita fuerunt propter ſtrictiorem vitam, ſeu reformationem, tũc reformatione ceſſante non debentur dictæ ſubuentiones: quod probatur ex iure *f* definiente, quod neceſſitatem patientes ceſſante neceſſitate beneficijs renunciare coguntur, quæ eis miſerationis includit intuitus, ſic religioſè viuẽtes cũ a religione ceſſauerint priuilegijs exuuntur, quæ religioſa meruit conuerſatio. Vides textũ expreſſum, quod ſubuentiones impoſitæ durante reformatione ceſſant ceſſante religione. Confirmatur deinde argumento cuiuſdam decretalis, *g* vbi dicit Summus Pontifex, ſi relictis originalibus ordinis inſtitutis ad communia volueritis aliorum monaſteriorum iura diuertere, oportebit vos iure communi cenſeri, quia dignum eſt, vt qui ſimul cum alijs vitam ſuſcipiunt, ſimilem ſentiant in legibus diſciplinam. In qua decretali ait Panormitanus *h* quod *quando priuilegium certo ordini eſt tributum propter certitudinem vitæ, perditur priuilegium, ſi non ſeruatur regula inſtituta*. Ex quibus ſequitur primo, quod non debentur ſubuentiones Eccleſiis regularibus datæ propter religionem, ſi ipſæ in ſtatum ſæcularem redigantur. Secũdo ſequitur, quod exemptio ab exactionibus ipſis ex priuilegio cõceſſa etiam deperditur, ſi talis exemptio intuitu reformationis, & religionis fuit conceſſa.

*e* c. Eleuterius 18. q. 2. c. ſi ſemel. 19. q. 3. Peruſi. in tra. de mutat. ſtatus Eccleſ. c. 3. q. 1.

*f* c. fin. 2. qu. 1.

*g* cu. recolentes de ſta. monac.

*h* Pan. in d. c. recolentes 2. not.

Nec poteſt allegari, quod dictæ ſubuentiones ſunt iã debitæ, cum ſolui conſueuerint, nam reſpondetur, quod erant debitæ intuitu religionis, ſicut ſubuentiones imponũtur obediẽtiarijs, & nõ alijs, iuxta ſacros Canones, *i* & qui voluerit dicere eſſe debitas ex alia cauſa, opus eſt, vt hoc probet, prout alle-

*i* c. pen. in fi. de ſta. monac.

Digitized by Google

*a l.2.ff.de probа l.actor.eo. n. Rebuſ.cōſ. 205.*

allegando aliqua iura *a* reſoluit Rebuffus.

Pro complemento autem totius materiæ præcedentis, operæ pretium eſſe duxi tenorem cuiuſdam Bullæ Pij V. referre pro mendicantibus promulgatæ, quam ſub ſigillo authentico vidi.

Exemptiones ab exactionibus, datiis, Gabellis, Pedagijs, vectigalibus, &c.

Vtriuſque ſexus religioſis perſonis ordinum mēdicantium conceſſæ per Sanctiſſimum in Chriſto P. & D.N.P. Pium diuina prouidentia PP. V.

Romæ apud Antonium Blandum impreſſorem Cameralem anno Domini 1456. Pius Papa *V*.

Ad perpetuam rei memoriam. *Dum ad uberes, quos ſacri mendicantium ordines in agro dominico quotidie faciunt fructus, attentè reſpicimus, & attentè conſiderationis indagine perſcrutamur ipſorum religionis ſinceritatem, & voluntariæ paupertatis habitum, in quibus ſub humilitatis ſpiritu deuotum Altiſſimo præſtāt famulatum dignum, quin potius debitum reputamus, vt illis ea liberaliter concedamus, per quæ ſemotis quibuſdam grauaminibus, promptiores, eiuſdem altiſſimi inhæreant ſeruitijs. Hinc eſt, quod nos volentes eoſdē mēdicantium ordines, & dilectos filios eorum fratres, & monachos cæteraſq; perſonas, ac etiam moniales quaslibet eiuſdem ordinis ſub illorum cura degentes ſpecialibus fauoribus, & gratijs proſequi. Motu proprio, non ad alicuius nobis ſuper hoc oblatæ petitionis inſtātiā, ſed ex certa noſtra ſcientia, ac de plenitudine poteſtatis, quod ex nunc deinceps perpetuis futuris temporibus omnes, & ſinguli mendicantium ordinum huiuſmodi fratres monachi, & dilectæ filiæ in Chriſto moniales, ſeu ſorores ac aliæ vtriuſq; ſexus perſonæ regulares vbilibet per totum Chriſtianum orbem diffuſi, & conſtituti illorumq; monaſteria Cœnobiæ domus conuentus, Eccleſiæ, capellæ, oratoria, & alia loca, etiam vnita, ac membra, & dependentia necnon terræ cultæ & incultæ poſſeſſiones prædia, agri & alia omnia, & ſingula mobilia & immobilia, ac ſe mouentia, et vbilibet, ac in quibuſcunq; rebus conſiſtentia bona, necnon eorum in dictis bonis laboratores Coloni arrendatarij, locatarij & affictuarij, negotiorūq; geſtores vniuerſi quomodolibet nuncupati, nunc & pro tempore exiſtentes, in perpetuū ab omnibus & ſingulis exactionibus tam vrbanis, quā ruſticis, necnon datijs, Gabellis, pedagijs, vectigalibus, collectis, impoſitionibus & oneribus ordinarijs, & extraordinarijs, ac tam realibus quām perſonalibus meris & mixtis, etiam ſubſidio trienali, & augmento ac ſæcularibus equorum taxis, militumq; Hoſpitijs, ac alijs quibuſcunque nominibus nuncupatis quauis authoritate, quomodolibet impoſitis, & imponendis, & quæ laicis, ac alijs quibuſuis quomodolibet imponi conſueuerunt, & in futurum imponentur, ac ratione quarumcunque mercium, & rerum cuiuſcunque generis, vel qualitatis exiſtant, tam per mare, & aquam dulcem quam per terram vndecunque, & quomodocunque pro tempore delatarum, necnon animalium quorumcunq; mortuorum, & vinorum, & quæ alias quomodolibet, & ex quauis cauſa, ac ſuper quibuſcunq; rebus tam in Alma vrbe noſtra quam extra eam vbilibet locorum exiguntur, & in futurum exigentur, necnon à cōtributionibus, & ſolutionibus in illis faciendis ac tam pro victu et veſtitu, quam quocunq; alio vſu ſuo tantum, ac tam emendo quam vendendo, & aliàs quomodolibet negotiando, necnon etiam à ſolutione quā orantis pro ſingulis libris carnium de animalibus, quæ nunc & pro tempore ex armentis occidi contigerit, necnon etiam quæ in ſuis ædibus prædijs & poſſeſſionibus priuatim detinent & nutrinat, ac a contributione ſumptuum & expenſarū, quæ aliquando pro pontibus, vijs aquæductibus muris mœnibus, alijs machinis ſtruendis & reparandis ſeu reſtituendis, ac ciuitatum, terrarum, & locorum quorumcunque fortificationibus, necnon etiam aliàs in omnibus, et per omnia, ac tamen in dicta vrbe quam extra eam vbilibet penitus, & omnino liberi, immunes, & exempti, ac liberæ & exemptæ, liberaque immunia & exempta ſint, et eſſe cenſeantur, ac pro talibus teneantur, & reputētur. Quodque terræ, agri, poſſeſſiones, et loca aratiua, vt præfertur in illis, quæ aliquādo pro paſcuis animalium ad certum tempus reſeruantur nullatenus vnquam comprehendantur nec comprehendi cenſeantur ac etiam monaſteria, Cœnobia, aliaque omnia regularia loca prædicta pro quorumcunque militum, tā equitum, quam peditū hoſpitijs, quemadmodum magno cum noſtro dolore huc vſq. in pleriſque locis factum comperimus, nequaquam aſſignentur, neq. aſſignari debeant. Et inſuper quod fructus, reditus prouentus, introitus, & alia quæcunq; bona monaſteriorum, Cœnobiorum, & aliorum locorum regularium præfatorum ab alijs, quām à Syndicis & procuratoribus religioſis fratribus monachis, & monialibus, alijſque perſonis præfatis exigi, illaque dumtaxat in beneficium loci, vel ſuſtentationem ipſorum religioſorum fratrum, & monialium expendi, nec per alios quoſcunque quouis nomine cenſeantur, nec in aliū, quā præmiſſum vſum conuerti ſeu expendi poſſint, neque debeant, niſi de conſenſu ſuperiorum illius loci cui data, vel conſignata, aut donata fuerint; ſeu ad quem alias ſpectabunt nec etiam ſoli tutores, aut curatores, ſeu protectores, & alio nomine ſanctæſit, aut aliàs nuncupati de eiſdem bonis vllo modo diſponere poſſint. Quodque id ipſum etiam de eleemoſynis, oblationibus, & quibuſcunque alijs donatiuis intelligi, aut obſeruari debeat, Apoſtolica authoritate tenore præſentium perpetuo ſtatuimus, ordinamus, volumus & declaramus necnon fratres, monachos, moniales ac alias regulares perſonas, eorumq; monaſteria, cœnobia conuentus, Eccleſias, capellas, oratoria, & alia loca, ac terras poſſeſſiones, prædia, agros, & bona necnon laboratores colonos arrendatarios locatorios, affictuarios, ac geſtores prædicta, vt præfertur, libera, immunia, & exempta eiſdem authoritate, & tenore facimus, ac fore, & eſſe decernimus: mandantes propterea dilectis filijs modernis, & pro tempore exiſtentibus Cameræ Apoſtolicæ camerario, præſidentibus, & clericis, ac Commiſſarijs agentibus, & officialibus, quibuſcunque, vt omnibus, & ſingulis tam virorum, quam mulierum monaſterijs mendicantium ordinum huiuſmodi exiſtentibus ſub ditione noſtra temporali mediatè vel immediatè conſtitutis, tantum ſal, quātum pro eorum vſu ſufficeret ſingulis annis, omni dilatione ceſſante & contradictione remota, contribuere, et aſſignare, ac contribui, & aſſignari facere debeant realiter, & cum effectu diſtrictius, etiam in virtute Sanctæ obedientiæ, & ſub indignationis noſtræ, ac excommunicationis maioris latæ ſententiæ, ac duorum millium ducatorum auri de Camera pro vna baſilicæ Sancti Petri de vrbe, & pro altera medietatis monaſterijs & locis præfatis quæ moleſtari, ſeu perturbari contigerit, irremiſſibiliter applicandorum, pœnis eo ipſo ſi, & quoties cōtra factū fuerit, incurrendis, inhibentes tā illis, quàm dilectis filijs legatis, vicelegatis, gubernatoribus poteſtatib. datiorum, gabellarum, onerum, & aliorū præmiſſorum exactoribus, conductoribus, & apparitoribus, necnō quibuſuis comunitatibus, & vniuerſitatibus illarumq; officialibus, & perſonis, alijsq; quibuſcunque, ad quos ſpectat in futurum, quatenus præmiſſa omnia, & ſingula inuiolabiliter, & perpetuò obſeruet, ac ab omnib. obſeruari faciāt, neq; fratres monachos, moniales & alias religioſas perſonas, aliosq; ſupradictos ſuper præmiſſis quomodolibet moleſtēt, & perturbent. nec permittant per quoſcunq; quomodolibet moleſtari, ſeu perturbari, &c.* Et ponit maximas, & amplas derogationes, *data Romæ apud S. Marcum, ſub annulo piſcatoris, die 29. Iulij anno D. 1566. P. N. Anno 1.*

QVAE-

## QVAESTIO LXVII.

### De famulis, & familiaribus monaſteriorum in quatuor articulos diuiſa.

***Circa quam quæruntur quatuor.***

1 *VTrum famuli, & familiarum religioſorũ gaudeant ipſorum religioſorum priuilegijs.*
2 *Vtrũ famuli fratrum poſſint ſepeliri in monaſterijs ipſorũ fratrum, ſine eo, quod ibi eligant ſepulturam.*
3 *Vtrum famuli fratrum poſsint ab ordinarijs excõmunicari.*
4 *Quas indulgentias lucrantur ſeruitores fratrum.*

### ARTICVLVS I.

***Vtrum famuli, & familiares religioſorum gaudeant ipſorum religioſorum priuilegijs.***

RESpondeo dicendo, quod attento ſolo iure cõmuni priuilegium alicui conceſſum pro ſe extenditur etiam ad miniſtros, ſine quibus illud ſtare non poteſt, argumento cuiuſdam legis, *a* vbi id notat Bartolus, & tenet etiam Baldus, & ait Oldradus *b* quod pauperum appellatione veniunt etiam ij, qui pauperibus ſeruire ſolẽt, itaque pauperibus dicitur erogatum, quod ſeruitoribus pauperum datũ eſt argumento eorum, quæ tradit Baldus *c* & tradit etiam Benincaſius, propter quod Alexander IV. conceſſit fratribus ordinis Carmelitarum facultatem miniſtrandi Eccleſiaſtica Sacramenta familiaribus ſuis, ac tradendi eos ſepulturæ Eccleſiaſticæ, cum deceſſerint, prout habetur in Monumentis *d* ordinum. Et ſimiliter Clemens IV. conceſſit fratribus Minoribus, vt ijs, qui in eorum morantur obſequijs, cuncta libere miniſtrare poſſint Eccleſiaſtica Sacramenta, & ipſos, cum deceſſerint, in ſuis monaſterijs ſepelire, vt in eodem Libro *e* continetur. Et Gregorius XI. fecit conſimilem conceſſionem per eadem verba familiaribus fratrum ordinis Prædicatorum, ſicut Clemens IV. fecerat familiaribus fratrum Minorum, prout in eodem Libro *f* refertur, quod quantum ad adminiſtrationem Sacramẽtorum iure communi Clementinarum *g* iam conceſſum erat, dicitur enim ibi, ſanè religioſis illis, quibus eſt a Sede Apoſtolica conceſſum, vt familiaribus ſuis domeſticis, aut pro operibus in Hoſpitalibus ſuis degentibus Sacramenta poſſint Eccleſiaſtica miniſtrare, nullum ex præmiſſis volumus quoad hoc præiudicium generari, non enim voluit Clemens, quod Sacramenta illis ſine Parochi licentia miniſtrantes in excommunicationem incurrerent. Vnde illa Benedictinorum de obſeruantia Hiſpaniæ conceſſio facta à Nicolao Franco Apoſtolicæ Sedis Nuntio, & oratore cũ poteſtate legati de latere à præfata Sede deputato in regnis Caſtellæ, & Legionis, & Aragoniæ, *quod ſi quis intra ſepta monaſteriorũ infirmati fuerint, extrema vnctionẽ ipſis Monachi darè poſſint, Apoſtolica authoritate libere, & licitè Parochialis presbyteri, vel alterius cuiuſcunq; Epiſcopi, uel ſuperioris licẽtia, uel aſſẽſu nullatenus requiſitis,* prout in cõp. Mendicantium *h* continetur. Hoc (inquam) priuilegiũ ſi intelligatur de iis, qui infirmãtur intra ſepta monaſteriorum, & ſunt in actuali ſeruitio fratrum, non priuilegium, ſed ius commune eſt, cum in iure communi approbetur. Explicari ergo debet, vt aliquid vltra ius cõmune operetur, de ijs, qui neque ſunt famuli, neq; familiares intra ſepta tamen monaſteriorũ infirmari, & curati contingit, pro quibus tamen non recurrendum eſt ad Parochos, vt eis Sacramentum Euchariſtiæ poſſint miniſtrare. Notandum eſt tamen, quod confeſſiones ipſorum famulorum, & familiarium non poſſunt audire, niſi religioni, confeſſores ab ordinario approbati, iuxta formam Concilij Tridentini. *i*

*a l. Adminiſtrantes in princ. & ibi Bart. ff. de excuſ. tut. Bal. in auth. habita col. 1. C. ne filius pro patre.*
*b Oldr. conſi. 11.*
*c Bal. in l. dominus. nu. 4. C. de Ep. & Cle. Benincaſius de paup. & ius priuileg. q. 7. num. 27.*
*d in 1. im. fol. 81. & in 2. fo. 168. conc. 190*
*e in 1. imp. fo. 56. & in 2 fo. 140. conc. 110.*
*f in 2. imp. fo. 610. cõc. 316.*
*g Clem. relig. §. fi. de priuil.*
*h comp. mẽdican. tit. extrema vnct.*
*i Tri. ſeſ. 23. de ref. c. 15.*

Qui autem dicãtur famuli, & familiares, & commenſales controuertitur. Et pro explicatione recurrendum eſt ad quandam Gloſſam *K* quæ in ſumma dicit, quod largè familiares dicuntur, qui cohabitant cum aliquo, vt colligitur ex aliquibus Decretalibus, *l* in quarum vna dicit Gloſſa, quod familia rea appellãtur conſanguinei, colonus, adſcriptitius, mercenarius, filius in poteſtate, libertus, ſeruus, & omnes habitantes in domo, & familiares domeſtici intelliguntur omnes, qui in expenſis alicuius cõmenſales continuè exiſtunt, etiamſi aliquando abeſſe pro eius negotiis gerendis contingat, vt in quadam Decretali, *m* continetur, ij autem non ſunt illi, qui ſeruiunt particularibus fratribus, ex eorum libito ſolùm aſſumpti, ſed illi, qui ſeruiunt ex authoritate Prælatorum, aut officialium cõuentuum toti communitati, aut alicui patri particulari, ſicut ſunt illi, qui ex auctoritate Prælatorum ſeruiunt aliquibus Magiſtris in Theologia in religionibus ſecundum earum conſuetudinem à Prælatis viſam, & approbatam. Aduertendum tamen, quod licet ſint famuli illi, qui actualiter inſeruiunt monaſteriis, nõ tamen actualiter inſeruientes aſſumpti in fraudem legis, vt priuilegiis ſupradictis gaudeant, frui debẽt prædictis priuilegiis, vt ait quædam Gloſſa *n* communiter recepta.

*K Glo. in 3. q. 5.*
*l c. inſinuant oſ. de leg. & c. in leteris de reſti. vbi glo.*
*m c. fin. de verb. ſign. lo. 6.*
*n Gloſ. in c. licet vob. verb. domeſ. de pri.*

### ARTICVLVS II.

***Vtrum famuli fratrum poſſint ſepeliri in monaſterijs ipſorum fratrum, ſine eo quod ibi eligant ſepulturam.***

RESpondeo dicendo, quod ſecundum ius commune in eorum parochia debent ſepeliri, aut in Sepulchro maiorum, niſi alibi ſepulturam elegerint, prout latè in tertio tomo in quæſtione de ſepulturis Deo duce dicemus. Sed attentis priuilegijs Alexandri IV. & Clementis IV. in ſuperiori articulo allegatis, etiamſi non eligant ſepulturã, poſſunt in monaſterijs ipſorum fratrum, etiam Parocho recuſante, ſepeliri alias priuilegium ad nihilũ deſerui et. Imo Iulius II. fratribus ordinis Minorũ conceſſit *quod famuli domorum ſui ordinis, necnõ cæteri iuſdem ordinis habitum portantes & in articulo mortis in dictis domibus ſepulturam eligẽtes, omnibus, & ſingulis priuilegijs ordinis Minorum huiuſmodi quomodolibet conceſſis gaudere liberè, & licitè ualeãt.* Ita habetur in ordinis ſupplemento *o* quæ verba ibi, *et in articulo mortis in dictis domibus ſepultur. m eligentes* non ſunt referenda, niſi ad eos tantum, qui habitum ordinis portant: non autem ad famulos domorum, hi enim, etiamſi non eligant ſepulturam in dictis domibus, cum gaudeãt priuilegiis ordinis Minorum, poſſunt etiam tempore interdicti, & ceſſationis à diuinis ſepeliri in Eccleſiis fratrum, ea ſolennitate, qua ſepeliuntur fratres.

*o Suppl. fol 8 conceſ. 22.*

### ARTICVLVS III.

***Vtrum famuli fratrum poſſint ab ordinarijs excommunicari.***

RESpõdeo dicendo, quod Leo X. ſtatuit *quod procuratores, et negotiorũ geſtores, ac operarii fratrum ſeruitijs conſiſtentes ſententijs excõicationis promulgatis illaqueati ſint, et eſſe cenſeantur ſi illis cauſam dederint, ac dãtibus cõſiliũ, auxiliũ uel fauorẽ præſtiterint.* Ita habetur in ſupplem. *p* In qua conceſſione clarè

*p ſupplẽ. f. 26. conceſ.*

ionuit

innuitur excommunicationes ordinariorũ eos minimè poſſe comprehendere, niſi ipſis cauſam dederint, fauorem, auxiliùmve impertierint. Quod Alexander IV. conceſſit in hunc modum, confirmans literas Honorij, & Innocentij prædeceſſorum ſuorum, quibus Authoritate Apoſtolica interdixerunt, *vt nemini liceat, ſine mandato ſpeciali Romani Pontificis, fratres Hoſpitalis S. Ioannis Hieroſolymitani, vel ſeruientes eis, clericos ſiue laicos, donec in ſeruitio domus fuerint excommunicationi, & interdicto ſubiacere, & ſi quæ ſententia in Prælatos aliter lata fuerit, & eam irritam eſſe, & inanem cenſuit.* Ita refert Collector *a* compendij priuilegiorum Mendicantium. At hoc priuilegium iam hodie per Concilium Tridentinum *b* eſt maximè limitatum, non enim habet locum in quibuſcunque ſeruitoribus, & famulis, ſed in his tantum, qui prædictis monaſterijs, & militijs actu ſeruiunt, & intra eorum ſepta, ac domos reſident, ſubq; eorum obedientia viuunt, ſiue ijs, qui legitimè, & ſecundum regulam earundem militiarum profeſſionem fecerunt, de qua ordinario cõſtare debeat, non obſtantibus priuilegijs quibuſcunque, etiam religionis Sancti Ioannis Hieroſolymitani, & aliarum militiarum.

*a Collect. tit. familiares ſeu famuli fratrum §. 15.*
*b Tri. ſeſ. 25. de refor. c. 25.*

Vtrum autem famuli fratrum, & eorum familiares poſſint pro tempore interdicti, & ceſſationis à diuinis intereſſe diuinis, & Eccleſiaſtica recipere ſacramenta in Eccleſijs ipſorum fratrum, in quæſt. de interdicto, & ceſſatione à diuinis inferiùs diſputabimus.

## ARTICVLVS IV.

*Quas indulgentias lucrentur ſeruitores fratrum.*

Reſpondeo dicendo, quod illi, qui ſunt in ſeruitio fratrum Minorum, & ſororum Sanctæ Claræ, habent indulgentiam plenariam in morte, ac ſemel in vita de reſeruatis. Ita habetur in libro, Monumenta ordinum. *c* Et Sixtus IV. conceſſit, quod ſeruitores fratrum, & ſeruitrices monialium Sanctæ Claræ, poſſint promereri omnes indulgentias ſtationũ Romæ: & portiũculæ conceſſas fratribus, Minoribus, dicẽdo quinquies Pater noſter, & totidẽ Aue Maria, cũ Gloria Patri in Eccleſijs p̃dictorũ fratrũ, & Monialium. Ita habetur in eodem libro. *d*

*c in 1. impr. f. 66. con. 96.*

Aduertendum tamen; quod in regnis, vbi Bulla Cruciatæ promulgatur, neceſſe eſt, vt dicti famuli, & familiares Bullam habeant Cruciatæ, vt has indulgentias poſſint promoueri, prout ego latè declaro in explicatione cruciatæ.

*d In 1. impr. fol. 67. conc. 114.*

## QVAESTIO LXVIII.

### De feſtiuitatibus, & de ſanctis nouo Kalendario additis, in decem articulos diuiſa.

*Circa quam quærũtur decem.*

1 *Vtrum feſtum Corporis Chriſti poſſit à quibuſcũque celebrari in Dominica infra octauam huius feſtiuitatis.*
2 *Vtrum feſtum nominis Ieſu poſſit cum proprio officio à religioſis celebrari.*
3 *Vtrum feſtum D. Bonauenturæ ordinis Minorum, cum officio Doctorum ſit celebrandum.*
4 *Vtrum feſtum ſancti Didaci ordinis Minorum ſit ab omnibus fidelibus celebrandum.*
5 *Vtrum feſtum Sancti Antonij de Padua ordinis Minorum ſit ab omnibus fidelibus celebrandum.*
6 *Vtrum feſtum Sancti Franciſci de Paula fundatoris ordinis Minimorum ſit ab omnib. celebrandũ.*
7 *Vtrum feſtum Sancti Placidi, & ſociorum eius ſit ab omnibus celebrandum.*
8 *Vtrum omnes teneantur celebrare feſtum Sancti Nicolai Tolentini.*
9 *Vtrum feſtum Sancti Petri Martyris ſit ab omnibus celebrandum.*
10 *Vtrum feſtum Sancti Iacynthi ſit ab omnibus celebrandum.*

## ARTICVLVS I.

*Vtrum feſtum corporis Chriſti poſſit, à quibuſcunque celebrari in Dominica infra octauam huius feſtiuitatis.*

Reſpondeo dicendo, circa hoc haberi quandã Gregorij XIII. conſtitutionẽ, cuius tenorẽ in præſentiarũ fideliter adducã. *Gregor. XIII. ad perpetuam rei memoriã. Cum interdũ contingat, Romanum Pontificẽ aliquas conceſſiones, & gratias elargiri, quas poſtmodũ experientia rerũ magiſtra docet in alterius præiudiciũ reſultare, mirũ nemini videri debet, ſi tandẽ præiudicio cognito gratiæ ipſæ ſic conceſſæ in melius reformentur, prout & populi deuotio expoſcit, ac rerũ, & temporũ qualitate penſata conſpicitur in Domino ſalubriter expedire. Dudũ ſiquidem fœlicis recordationis Pio PP. Quinto prædeceſſori noſtro, pro parte dilecti filij Ioannis Gallo ordinis Prædicatorũ, & Theologiæ profeſſoris expoſitũ fuit, quod licet in omnib. fere conuentib. prouinciæ Hiſpaniæ ordinis prædicti ſolẽniter fieri conſueuiſſet proceſſio ſanctiſſimi Sacramẽti Corporis Chriſti die Dominica infra octauã illius feſtiuitatis, idque ab immemoriali cõſuetudine, propterea quod dicti ordinis religio, vtpote à B. Thoma de Aquino docta peculiarẽ ſemper geſſerat deuotionem erga ſanctiſſimam Euchariſtiam, vnde cum magno apparatu, & frequentia populi eadẽ feſtiuitas à fratrib. ordinis huiuſmodi celebrari ſolebat; nihilominus ante aliquot annos aliqui alij partium illarum religioſi, præſertim in ciuitate Salmantina, contendebant die, & hora feſtiuitatẽ ſeu proceſſionem huiuſmodi celebrare, populum ad ſe trahentes, & ornamenta quæ ipſis fratrib. ordinis huiuſmodi concedi ſolebant conquirentes, vnde & populi deuotio minuebatur, & aliquando viri timorati videntes religioſos pro huiuſmodi rebus inter ſe contendere, offendebantur. eiuſdẽ Ioannis ſupplicationib. inclinatus eidẽ ordini Prædicatorũ, vt in omnib. & ſingulis ciuitatib. terris oppidis, & locis tã dictæ prouinciæ, quam extra, & alibi vbilibet, in quib. ab immemoriali cõſuetudine fratres dicti ordinis proceſſionẽ huiuſmodi dicta die Dominica infra octauã eiuſdem Corporis Chriſti ſolẽniter celebrare ſoliti fuerant, iiſdem fratrib. ordinis Prædicatorum dũtaxat eadem die Dominica ſolẽniter proceſſionẽ eiuſdem Corporis Chriſti celebrare liceret, ita vt nulli alij ſuper eo illos impedire ſeu eodem tẽpore, vel die eandem proceſſionẽ facere poſſent, & deberent, perpetuò cõceſſit, & indulſit; ac alijs prædictis deſuper diſtrictiùs inhibuit aliaq; fecit, prout in dictis literis pleniùs continetur. Nos tamẽ attendentes, id ſine diuini cultus diminutione eſſe aliquãdo poſſe iam omnes ad vnã & eandem Eccleſiam dũtaxat confluentes in ea cõmodè recipi ſicq; proceſſioni huiuſmodi intereſſe nequeant, præter id quod inibi ſæpè contingit, vt propter populi frequentiã ſic confluentem varia ſcandala, & iurgia oriãtur & populus ipſe ſpiritualis venerationis ſacramenti huiuſmodi multiplici fructu priuetur. Reque propterea diutiùs diſcuſſa honeſtum eſſe cenſemus literis prædictis modũ aliquẽ præbere, illarum continẽtiam, & tenorẽ, ac ſi de verbo ad verbũ præſentib. inſerta forent pro plenè, & ſufficienter expreſſa habentes, motu proprio, non ad alicuius nobis ſuper hoc oblatam petitionis inſtantiam, ſed ex mera deliberatione, & certa ſciẽtia noſtris*

vni-

Digitized by Google

*vniuerſis & ſingulis clero & clericis, ac perſonis Eccleſiaſticis tam ſæcularibus, quàm quorumuis ordinũ religionum & militarũ regularib. vt literis Pij prædeceſſoris noſtri huiuſmodi non obſtantib. liceat ipſis tã die ipſi Domini, à infra octauã Corporis Chriſti, quàm aliqui totius octauæ prædictæ diebus: proceſſiones ſuas celebrare, neque ſuper eis tam ab ordinis Prædicatorũ huiuſmodi, quàm alijs quibuſcunq; perſonis, etiã prædictorum, aut quarumuis aliarũ literarũ, priuilegiorum vel conceſſionũ prætextu, ſeu aliàs quomodolibet moleſtari, inquietari, vel perturbari neq; etiam aliquib. cenſuris, vel pœnis etiam Eccleſiaſticis innodari, ſeu illas incurrere poſſint, tenore præſentiũ concedimus, & permittimus. Et nihilominus pro potiori præmiſſorũ cautela literas Pij prædeceſſoris huiuſmodi, harũ ſerie penitus, & omnino, quoad effectũ prohibitionis celebrandi proceſſiones huiuſmodi, caſſamus, irritamus, & annullamus viribuſque, & effectu euacuamus & tanquã tales minimè attendi, vel ipſis in fratribus Prædicatorũ ſuffragari poſſe volumus, diſtrictiùs inhibentes ijſdem fratribus ordinis Prædicatorum, & quibuſcumq; alijs perſonis, cuiuſcumq; dignitatis, ſtatus gradus ordinis, vel conditionis fuerint, in virtute ſanctæ obedientiæ, ac ſub excommunicationis maioris latæ ſententiæ, [illegible] ſuſpenſionis, [illegible] alijſq; arbitrio noſtro moderandis infligendis vel imponendis pœnis, ne contra præſentiũ literarũ tenorẽ venire aut ſuperſcriptos, vel quoſcũque alios, quorũ intereſt, vel intereſſe poterit, quomodolibet in ſuo [illegible], quo minus præmiſſa liberè fieri poſſint per ſe, vel per alium ſeu alios publicè vel occultè, directè, vel indirectè tacitè vel expreſsè, quouis quæſito colore, vel ingenio impedire audeant, vel præſumant decernẽtes quoque præſentes literas nullo vnquam tempore de ſubreptionis, vel obreptionis vitio, aut intẽtionis noſtræ, vel quopiã alio defectu, etiã ex eo, quod interſſe habentes vocati non fuerint, notari, impugnari, inualidari ad terminos iuris reduci nullatenus poſſe, minimeq; ſub quibuſuis ſimilium vel diſſimilium gratiarũ, reuocationibus comprehendi, ſed ſemper ab illis exceptas & quoties illæ emanabũt, toties in priſtinũ ſtatũ reſtitutas, & de nouo conceſſa eſſe, ſicq; ab omnib. cenſeri, & ita per quoſcumque iudices, & Cõmiſſarios quauis authoritate fulgentes, etiã cauſarũ palatij Apoſtolici auditores, ac Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinales ſublata eis & eorũ cuilibet quauis aliter iudicandi facultate, iudicari debere, irritũ quoque, & inane, ſi ſecus ſuper his à quocunque, quauis authoritate ſcienter, vel ignoranter cõtigerit attentari. Et nihilominus venerabilibus fratribus noſtris Patriarchis Archiepiſcopis, & Epiſcopis, ac dilectis filijs, eorũ locorũ ordinarijs, necnon illorũ, & eorũ Vicarijs ſeu officialib. in ſpiritualibus, & cuilibet ipſorũ inſolidũ, motu ſimili per præſentes committimus, & mandamus, quatenus ipſi, vel duo, aut vnus, per ſe, vel aliũ, ſeu alios præſentes literas, & in eis contenta quæcumque, vbi & quãdo opus fuerit, ac quoties pro parte alicuius, ſeu aliquorũ, & quorũcunq; in primitus intereſſe habeatis ſeu habere [illegible] fuerint requiſiti, ſolẽniter publicari eiſq; in præmiſſis efficacis defenſionis præſidio aſſiſtẽtes faciant præmiſſa omnia, & ſingula ab omnib. quos illa concernunt, inuiolabiliter obſeruari, ac prædictos intereſſe habentes illis pacificè frui, & gaudere; non permittentes eos deſuper per prædictos fratres ordinis Prædicatorum, vel eorum conſeruatores, iudices, defenſores, ſeu protectores aut quoſcũque alios, quauis authoritate, quomodolibet, indebitè moleſtari: contradictores quoſlibet, & rebelles per ſententias, cenſuras & pœnas, aliaq; opportuna iuris, & facti remedia: appellatione poſtpoſita, compeſcendo, legitimiſque ſuper his habitis ſeruatis proceſſibus, ſententias, cenſuras, & pœnas ipſas iteratis vicibus aggrauando, inuocato etiam ad hoc, ſi opus fuerit, auxilio, brachij ſæcularis, non obſtantibus &c.* Data Romæ apud S. Petrum, ſub annulo piſcatoris, die vndecima Martij. Anno Domini milleſimo quingenteſimo, ſeptuageſimo tertio, Pontificatus noſtri Anno primo.

## ARTICVLVS II.

*Vtrum feſtum nominis Ieſu poſſit cum proprio officio à religioſis celebrari.*

RESpondeo dicendo, quod circa hoc habemus nodo Bullam S. D. N. Clementis VIII. cuius tenorem in præſentiarum referam, ex cuius relatione, quid quæſito in articulo quæſtionis reſpondendum ſit omnibus patebit.

*Clemens P. VIII. ad perpetuam rei memoriam, ſanctiſſimi nominis Ieſu, in quo omne genu flectitur, cæleſtium, terreſtrium, & infernorum venerationi augendæ deuoto animi affectu, vt par eſt intendentes; his, quæ à prædeceſſoribus noſtris Romanis Pontificibus pro eiuſdem ſanctiſſimi nominis officij recitatione conceſſa ſunt, libenter Apoſtolici muniminis firmitatem adijcimus, cum præſertim piorum principum vota id expoſcunt, & alias in Domino ſalubriter conſpicimus expedire. Aliæ ſiquidem à fælicis recordationis Clemente Papa Septimo prædeceſſore noſtro emanarunt literæ tenoris ſequentis. Videlicet. Clemens P. VII. ad perpetuam rei memoriam. Saluatoris Domini noſtri Ieſu Chriſti Dei patris vnigeniti, qui de ſummitate cælorum ad infima mundi pro generis humani redemptione deſcendere, & humanam carnem aſſumere non abnuit, vices (licet immeriti) gerentes in terris. ſanctiſſimum nomen eius, in quo omne genu cæleſtium, terreſtrium & infernorum flectitur & præter noſtras [illegible], ac nos ſidelis [illegible] oportet & per quod ſæculum eſt conuerſum ac Apoſtoli, aliique ſancti miraculis claruerunt, celebriter venerari cupientes, ſacræ religionis deditos, qui ſingulis mundi vanitatibus ſpretis ad ipſi Chriſto deſeruiendum ſe dicarunt, & alios Chriſti fideles ad id quibuſdam allectiuis muneribus indulgentijs videlicet & remiſſionibus inuitamus, vt exinde reddamur diuinæ gratiæ aptiores. Sanè ſicut exhibita nobis nuper pro parte dilecti filij Bonauenturæ Dubium ordinis fratrum Minorum profeſſoris petitio continebat, quod licet fælicis recordationis Sixtus PP. IV. prædeceſſor noſter officium de ſanctiſſimo nomine Ieſu deſuper quendam Bernardinum de Buſtis fratrem dicti ordinis dum in humanis ageret cõpoſitum authoritate Apoſtolica approbauerit, & confirmauerit; tamen illud aut aliquod feſtum de ipſo benedicto nomine in Eccleſia militante non celebratur. Quare pro parte ipſius Bonauenturæ de generalis ſui ordinis licentia nobis humiliter ſupplicatum, quod ipſum officium in toto ordine fratrum Minorum & ſororum S. Claræ celebrari poſſit, & debeat decernere de benignitate Apoſtolica dignaremur. Nos igitur ipſius ſanctiſſimi nominis venerationem (prout par eſt) augeri ſinceris deſiderijs affectantes, huiuſmodi ſupplicationi inclinati, quod de cætero in toto ordine fratrum Minorũ, & ſororum Sanctæ Claræ huiuſmodi ſingulis annis die quarta decima menſis Ianuarij, feſtum, & officium prædictum duplex minus, & ſolemne de ipſo ſanctiſſimo nomine Ieſu celebrari debeat, Apoſtolica authoritate tenore præſentium perpetuò ſtatuimus & ordinamus. Et vt Chriſti fideles eo libentius ad dicti officij celebrationem accedant, quo ex hoc maiora dona ſpiritualia adipiſci poſſe cognouerint, de ipſius Domini noſtri Ieſu Chriſti miſericordia, ac beatorum Petri, & Pauli Apoſtolorum eius authoritate confiſi, tam officium ipſum celebrantibus, quam qui illius recitationi, & decantationi interfuerint, ac quinquies orationem Dominicã, & to-*

*toties ſalutationem angelicam pro felici ſtatu Romani Pontificis, & Sanctæ Romanæ Eccleſiæ aduerſus Mahometicam, & Lutheranam perfidiam, ac vniuerſali principum & aliorum fidelium pace deuotè recitauerint, ſimiles indulgentias, & peccatorum remiſſiones, quæ prædictis Chriſti fidelibus in officio Corporis Chriſti, & per illius octauam, in Eccleſiis, in quibus celebratur, intereſſentibus conceſſa ſunt, concedimus, & elargimur. Nō obſtātibus cōſtitutionibus & ordinationibus Apoſtolicis, cæteriſque contrariis quibuſcunque præſentibus perpetuis futuris temporibus duraturis. Et quia difficile foret præſentes ad ſingula loca prædicti ordinis deferre, volumus & eadē authoritate Apoſtolica decernimus, quod præſentiū tranſſumptis manu alicuius notarij publici ſubſcriptis, & ſigillo alicuius perſonæ in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutæ munitis, eadē prorſus fides vbique adhibeatur, quæ eiſdē præſentibus adhiberetur ſi forent exhibitæ, vel oſtenſæ. Datū Bononiæ, ſub annulo piſcatoris, die vigeſima quinta Februarij, anno Domini milleſimo quingenteſimo trigeſimo. Pontificatus noſtri anno ſeptimo. Cum omne etiā nuper officiū propriū de eodē ſanctiſſimo nomine Ieſu noſtra in congregatione ſacrorū rituū, & per dilectum filium noſtrū Cæſarem tituli ſanctorū Nerei, & Achillei presbyterum Cardinalē Baronium, examinatum & emendatū extiterit. Nos venerationem eiuſdē Sanctiſſimi nominis quotidie magis augeri, ac pijs Chriſtianæ pro Chriſto filiæ Mariæ Romanorū Imperatricis elacta id humiliter expoſcētis votis benignè annuere cupientes, per inſertas Clementis VII. literas ac indulgentias, ac alio in eis contenta, nec nō officium prædictum ſanctiſſimi nominis Ieſu, vt præfertur, emendatum Apoſtolica authoritate tenore præſentium perpetuò confirmamus & approbamus, illiſque confirmationis Apoſtolicæ robur adijcimus, ac officium prædictum ſic emendatum, & confirmatū die, quo feſtum prædictū celebratur per fratres ordinis Minorū, & ſorores oēs eidem ordini ſubiectas libere, & licitè celebrari poſſe cōcedimus & indulgemus. Non obſtantibus conſtitutionibus, et ordinationibus Apoſtolicis, ac omnibus illis, quæ prædictus Clemēs prædeceſſor in ſuis literis voluit non obſtare. Cæteriſq; contrarijs quibuſcunq; &c. dat. Romæ apud S. Petrū ſub annulo piſcatoris, die ſecūda Aprilis, milleſimo, quingenteſimo, nonageſimo octauo, P. N. Anno ſeptimo.* M. Veſtrius Barbianus.

Circa quam conceſſionem eſt notandum, quod non ſolùm directè conceditur monialibus Sanctæ Claræ ſub obedientia fratrum Minorum viuentibus, ſed etiam monialibus conceptionis, & quibuſcunque alijs fratribus Minoribus ſubiectis. Vnde infertur, quod moniales illius illuſtriſſimi, & religioſiſſimi conuentus Diui Ioannis Baptiſtę, ordinis militatis eiuſdem D. Ioannis, fundati in mea patria de Eſtremoz, in Regno Portugalliæ ab ſereniſſimo Principe Domino Ludouico Emanuelis Regis Portugalliæ filio, hæ inquam dominæ, & illuſtriſſimæ, & religioſiſſimæ moniales poſſunt recitare hoc officium, & hanc celebrare feſtiuitatem, non per communicationem priuilegiorum ordinis Minorum, ſed quia ipſis directè & immediatè hoc conceditur priuilegium, cum ipſæ per breue quoddam Apoſtolicum in fundatione ipſius monaſterij ſubiectæ ſint gubernationi, & obedientiæ fratrum Minorum de obſeruantia, & hoc priuilegium monialibus huic ordini ſubiectis indulgeatur, vt patet ea verbis Bullæ ibi, *eidem ordini ſubiectas*.

Notandum eſt inſuper, quod hac cōceſſione frui poſſunt fratres, & ſorores ordinum Mendicātium, & alij, & aliæ, qui, vel quæ eorum gaudent priuilegijs, iuxta ea, quæ in primo tomo, in quæſtione de communicatione priuilegiorum, latè diximus.

Notandum denique eſt, quod cum monaſterium Annunciationis Beatæ Virginis ciuitatis Salmanticenſis, aliàs vulgo Sanctæ Vrſulę nuncupatum, gaudeat omnibus, & ſingulis gratijs, indultis, priuilegijs monaſterijs, & monialibus etiam S. Franciſci regularis obſeruantiæ, ſub quibuſcunque verborum formis per Romanos Pontifices conceſſis, vt patet ex quodam viuæ vocis oraculo facto Sanctæ Crucis in Hieruſalem, Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinali de Quinnones dato Romæ apud Campum Martiū, ſub anno à Natiuitate Domini milleſimo, quingenteſimo, trigeſimo ſexto, indictione nona, die verò vigeſima menſis Martij Pontificatus Pauli Tertij, quod vidi ſub ſigillo authentico; Videtur inquā, quod poteſt præfatum religioſum, & illuſtre ſatis monaſterium vti præfata conceſſione, & ſic officiū nominis Ieſu ſolenniter celebrare poſſunt, ſicut celebrant moniales generali de obſeruantia fratrum minorum ſubiectæ.

Nec obſtat, quod in hoc priuilegio tantum concedantur præfatis monialibus indulta conceſſa, & non indulgeantur concedenda, cuiuſmodi eſt priuilegium pro hac feſtiuitate nominis Ieſu. Nam reſpōdetur, quod cum in eo concedantur præfato monaſterio priuilegia indulta monialibus Sancti Franciſci, conſequens eſt debere hac conceſſione gaudere, cum moniales Sanctæ Claræ, & Conceptionis, quæ ſunt S. Franciſci, gaudeant priuilegijs conceſſis, & concedendis ordinibus Mendicantium, prout Sixtus IV. & Leo X. induſſerunt, ſecundū quod in Monumentis *a* ordinum, & in Compdio *b* cōtinetur. *a In 1. imp. f. 66. & in 2. f. 248. conc. 362. b Compend. Mendicant. communicat priuil. §. 18.*

## ARTICVLVS III.

### *Vtrum feſtum D. Bonauenturæ ordinis Minorum, nomine Doctoris Eccleſiæ ſit celebrandum.*

RESpondeo dicēdo, quod Sixtus V. in Bulla, quæ incipit, *Vniuerſis venerabilibus fratribus noſtris, &c.* multa de hoc ſancto exēpla cōmemorans dicit, *Quod ab ipſo Pontificatus ſui initio Deo (vt piè credit) inſpirante conſtanter propoſuit ſancti huius Doctoris nomen, et merita glorioſa apud omnes pro viribus celebrare fideliumq; erga eum venerationem augere et amplificare. Sonè ad id quoq; non mediocriter excitatum ſe eſſe dicit exemplo ſanctæ memoriæ Pij P. V. prædeceſſoris ſui de Chriſtiana republica optimè meriti, & quē vt parentem adhuc reueretur, & colit. Is enim religioſa pietate, & ſingulari deuotione permotus, qua afficiebatur erga S. Thomam de Aquino ordinis ſui decus, & Eccleſiæ Catholicæ ornamentum cupiens eodem modo eundē ſanctum ob eius præſtantiſſima in Eccleſiam Catholicā merita congruis honoribus exornare, præter alia hoc iuſſit, atque decreuit, vt illius feſtus dies quotannis duplicis officij ritu ad inſtar ſanctorum quatuor Eccleſiæ Doctorum perpetuò celebraretur. Quod & S. Bonauenturæ Doctori eximio tribui debere æquum profectò exiſtimauit, cum tam multa inter eos virtutis, ſanctitatis, doctrinæ, et meritorum coniunctio & ſimilitudo intercedat. Quibus, & alijs propoſitis, conſtitutione quadam perpetuo valitura doctrinam ipſius Bonauenturæ à prædeceſſoribus ſuis Clemente IV. & Sixto IV. laudatam in Concilio Lugdunenſi maximè ſpectatam, in Florentino etiam ad res difficiles explicandas adhibitam grauiſſimorum virorū authoritate teſtificatam & commendatam, & eximio Eccleſiæ Doctore dignam ipſe quoque Summus Pontifex plurimum in Domino laudauit & commendauit, ac literas eiuſdem Sixti Quarti, quas pro expreſſis hoc loco haberi voluit, excepta eius ordinatione de feſto die S. Bonauenturæ ſecunda Dominica Iulij celebrando harum authoritate approbauit, & innouauit. Ipſum Bonauenturam iure ſanctorum Doctorum conſortio ab eodem Sixto Quarto aſcriptum, & connumeratum authoritate Apoſtolica tenore præſentium inter præcipuos,*

*& primarios, qui Theologicæ facultatis magiſterio excelluerunt, habendum, ac ennumerandum eſſe decreuit, & declarauit, atque ob eam cauſam ſperans in Domino huius Seraphici Doctoris lucubrationes ad doctrinam, & deuotionẽ, quam in clero populoque Chriſtiano magnopere lucere, & ardere cupit, maximo adiumẽto fore, illius libros, commentarios, opuſcula, opera denique omnia, prout extra noſtra typographia Vaticana, cum emendatiſſima emittuntur, vt aliorum Eccleſiæ Doctorum, qui eximij ſunt, non modo priuatim, ſed publicè in gymnaſijs, Academijs, ſcholis, collegijs, lectionibus, diſputationibus, interpretationibus, concionibus ſermonibus, omnibuſque alijs eccleſiaſticis ſtudijs, chriſtianiſque exercitationibus, citari, proferri, atque cum res poſtulauit adhiberi voluit & decreuit. Et nihilominus, vt ſapientiſſimi huius Doctoris glorioſa recordatio, ſi non pro ipſius dignitate, at ſaltem pro humana tenuitate, ob ingentia illius merita ardentiori ſtudio recolantur, fœlicis recordationis prædeceſſorum ſuorum Bonifacij Papæ VIII. qui de ſanctis quatuor Doctoribus, & Pij Papæ V. qui de prædicto Sancto Thoma, eodem prædeceſſorum exemplo adductus præcepit, vt eiuſdem Sancti Bonauenturæ dies feſtus in omnibus Chriſtiani orbis partibus ſub duplici officio à cũctis perſonis Eccleſiaſticis ſecularibus, et quorumuis ordinum regularibus, tam publicè, quam priuatim pridie idus Iulij (non obſtante prædicta Sixti Quarti ordinatione de ſecunda Dominica dicti menſis) celebrari, atque in Kalendarijs cum Doctoris nomine, & feſti duplicis additione deſcribi, & imprimi debeat: etiam ſi in nouiſſimis Breuiarijs, et Miſſalis Romani reformationibus aliter diſpoſitum fuerit, nec ſecus, atque a ſe ordinatum eſt per quoſcunque quauis authoritate præditos eẽ ſeri, aut interpretari poſſe decreuit. Et mandat ipſe Summus Pontifex per Apoſtolica ſcripta, vt præſentes literas, & in eis contenta quæcunque in ſuis quilibet Prouincijs ciuitatibus, Eccleſiis, et, diœceſibus ſolenniter publicentur, & ab omnibus perſonis Eccleſiaſticis ſecularibus, & quarumuis ordinum regolaribus, vbique locorum, & gentium inuiolatè perpetuo obſeruari procurẽt. Datum Romæ apud Baſilicam Sanctorum XII. Apoſtolorum, anno Incarnationis Dominicæ milleſimo, quingẽteſimo, octogeſimo ſeptimo, pridie idus Martij, Pontificatus noſtri anno tertio.*

## ARTICVLVS IV.

### *Vtrum feſtum S. Didaci confeſſoris ordinis Minorum ſit ab omnibus celebrandum.*

Reſpondeo dicendo, quod circa hoc habemus quandam Bullam Clementis VIII. cuius tenorem in præſentiarum libuit proponere.

*Clemens Papa Octauus ad perpetuam rei memoriam, quæ ad Sanctorum venerationem augendam pertinẽt, ea libenter concedimus prout fidelium deuotio poſtulat ac alias in Domino conſpicimus expedire; alias ſiquidẽ fælicis recordationis Sixtus Papa V. prædeceſſor noſter, motu proprio conceſſit, & indulſit, quod omnes & ſinguli profeſſores ordinis fratrum Minorum Sancti Franciſci, ac moniales, et ſorores, tam Sanctæ Claræ et Conceptionis, quàm Tertiariæ in congregatione ſub obedientia eorumdem fratrum Minorum de obſeruantia viuentes, in ſuis quiſque videlicet Eccleſijs, in quibuſcunque mundi partibus exiſtentibus, feſtum Sancti Didaci confeſſoris, die duodecima Nouembris ſub duplici officio. in Regnis verò Hiſpaniarum etiam illius octauam, quemadmodum feſta aliorum dicti ordinis Sanctorum, celebrare poſſint, prout in eiuſdem Sixti prædeceſſoris in forma breuis ſub die decimaſexta Nouembris, anno Domini milleſimo, quingenteſimo, octuageſimo octauo expeditis literis plenius continetur. Cum autem, pro parte dilecti filij commiſſarij generalis curiæ eiuſdem ordinis, etiam extra Hiſpaniã vbiq; locorũ exiſtentes, eundem Sanctũ Didacum ſingulari deuotionis affectu proſequantur eorumque deuotioni, ac ſpiritali conſolationi plurimũ ſatisfieri poſſet, ſi eis quoq; feſtum prædictũ cũ octaua celebrandi facultas concedatur. Quare nobis nomine dicti Commiſſarij generalis, humiliter ſupplicatũ fuit, vt in præmiſſis, ac alijs infraſcriptis opportunè prouidere de benignitate Apoſtolica dignaremur. Nos igitur eorundem religioſorũ, ac aliorũ Chriſti fidelium erga ipſum Beatũ Didacũ deuotioni, quantum cũ Domino poſſumus benignè annuere volentes, ac literarũ Sixti prædeceſſoris prædictarũ tenore præſentibus pro expreſſis habentes, huiuſmodi ſupplicationibus inclinati, omnibus & ſingulis eiuſdem ordinis profeſſoribus, necnon monialibus, & ſororibus, tam Sanctæ Claræ, & Conceptionis, quàm Tertiarij in congregatione ſub obedientia eorũdem fratrum Minorũ de obſeruantia viuentibus, extra Regna Hiſpaniarũ, in quibuſcunq; mundi partibus exiſtentibus, vt eorũ ſinguli feſtũ prædictũ Sancti Didaci, ac etiam illius octauã, quemadmodũ feſta aliorum eiuſdem ordinis ſanctorum celebrare valeant, authoritate Apoſtolica tenore præſentiũ concedimus, & indulgemus. Præterea cum ab eodem Sixto prædeceſſore noſtro ordinatum fuerit, vt in vniuerſis orbis Eccleſijs feſtum eiuſdem Sancti Didaci celebraretur, ſed qua celebritate celebrandum ſit, non fuerit declaratum, nos earundem tenore præſentium decernimus, & declaramus in vniuerſis orbis terrarum Eccleſiis, ac ab omnib. tam ſecularibus, quàm quorumuis ordinũ, & inſtitutorum regularibus, ac alijs Eccleſiaſticis perſonis vtriuſque ſexus, feſtũ prædictũ Sancti Didaci ſub ritu ſemiduplici; in ciuitate vero, ac diœceſi Hiſpalenſi, vnde prædictus Sanctus Didacus ortus eſt, necnon in ciuitate, & diœceſi Toletana in qua illius corpus requieſcit. ſub duplici ritu eſſe celebrandum. Præterea ad eorundem fidelium deuotionem non modo conſeruandam, ſed in dies magis augendam de omnipotentis Dei miſericordia, ac Beatorum Petri, & Pauli Apoſtolorum, eius authoritate confiſi, omnibus vtriuſque ſexus Chriſti fidelib. qui verè pœnitentes & confeſſi, ac ſanctiſſimo Euchariſtiæ ſacramento refecti, aliquam prædicti ordinis vtriuſq; ſexus Eccleſiam die feſto prædicti Sancti Didaci, à primis Veſperis vſq; ad occaſum ſolis eiuſdem diei, deuotè viſitauerint, & ibi pro Chriſtianorum Principũ concordia, hæreſum extirpatione, ac ſanctæ matris Eccleſiæ exaltatione pias ad Deum preces effuderint, plenariam omniũ peccatorum ſuorum indulgentiam, & remiſſionem miſericorditer in Domino concedimus, & largimur; non obſtantibus, &c. Datum Romæ apud Sanctum Petrũ ſub annulo piſcatoris. die vigeſimaſexta Martij, anno Domini milleſimo, quingenteſimo, nonageſimo octauo. Pontificatus noſtri anno ſeptimo.*

## ARTICVLVS V.

### *Vtrum feſtum Sancti Antonij de Padua ordinis Minorum ſit ab omnibus fidelibus celebrandum.*

Reſpondeo dicendo, quod Gregorius IX. *Præcepit Eccleſiarum prælatis, quatenus deuotionem fidelium ad deuotionem Sancti Antonij de Padua excitantes, feſtiuitatem ipſius idibus Iunij annis ſingulis celebrẽt, & faciant ſolẽniter celebrari.* Ita habetur in Monumentis a ordinũ. Et Sixtus V. in Bulla, *Immenſa diuinæ ſapiẽtiæ altitudo, &c. præcepit & mandauit vt eiuſdẽ B. Antonij de Padua nuncupati, confeſſoris glorioſi, dies feſtus idibus Iunij, quo die ex hoc collachrimabili ſæculo ad cæleſtem patriam abijt, ſolenniter peragatur, ac ſub duplici minori, & proprio officio, atque, vbi propria non erunt, de communi Confeſſorũ non*

a *In 1. impr. fol. 137. & in 2. f. 20. cõceſ. 491.*

Pont-

Digitized by Google

*Pontificum, poſt hac perpetuis futuris temporibus in omnibus vniuerſi orbis Eccleſiis ritè celebretur, & in Kalendario ſub duplicis feſti adiectione inſcribatur; ſi cubi verò dies ſupradictus ex fidelium deuotione ſeu conſuetudine aut præcepto ſeu indulto Apoſtolico maiori obſeruantia etiamſi duplicis maioris in die feſti, & duplicis minoris per octauam, vt apud eiuſdem ordinis Sancti Franciſci celebrari conſueuerit, id omnino ibidē retineatur. Præcepit autem omnibus, & ſingulis Patriarchis, Archiepiſcopis, Epiſcopis, cæteriſque Eccleſiarum prælatis, aut quorumcunque regularium, locorum, & ordinum ſuperioribus, quatenus in ſuis quiſq; Eccleſiis, prouinciis, ciuitatibus, & diœceſibus, ac regularibus locis præſentes literas ſolenniter publicari, & ab omnibus Eccleſiaſticis perſonis tam ſæcularibus, quàm quorumuis ordinum regularibus ſecundum ritū ſanctæ Romanæ Eccleſiæ officium perſoluentibus omnino obſeruari faciant, etſi in Breuiarij & Miſſalis reformationibus nuper editis præfata ſolennitas appoſita non fuerit, &c. Datum Romæ apud Sanctum Petrum anno Incarnationis Dominicæ, milleſimo, quingenteſimo, octuageſimo quinto, decimonono Kalend. Februarij, P.S. Anno primo.*

## ARTICVLVS VI.

*Vtrum feſtum Sancti Franciſci de Paula, fundatoris ordinis Minimorum, ſit ab omnibus celebrandum.*

RESpondeo dicendo, quod Sixtus Quintus, prout continetur in eius bullario, circa quæſitum in titulo quæſtionis, quandam edidit bullam, quæ incipit, *In cæleſti throno, qui ſedet Rex. &c.* Data Romæ apud S. Marcū anno Incarnationis Dominicæ milleſimo, quingenteſimo, octuageſimo-quinto, Pontificatus ſui anno primo. *Qua perpetua conſtitutione mandauit, vt in eiuſdem Beati Franciſci de Paula confeſſoris glorioſi dies feſtus qui quarto nonas Aprilis peragitur, duplici poſthac, & proprio, &, vbi propria non erunt, de communi Confeſſorum non Pontificum officio per cūctas totius Chriſtiani orbis Eccleſias quotannis celebretur, & in Kalendario cum duplicis feſti adiectione inſcribatur, præcepitque omnibus Patriarchis, Archiepiſcopis, Epiſcopis cæteriſque Eccleſiarum prælatis in vniuerſo terrarum orbe conſtitutis, vt faciant in ſuis quiſque Eccleſiis prouinciis, ciuitatibus, & diœceſibus præſentes literas ſolenniter promulgari, & ab omnibus eccleſiaſticis perſonis ſæcularibus & quorumcunque ordinum regularibus omnino obſeruari, &c.*

## ARTICVLVS VII.

*Vtrum feſtum Sancti Placidi, ordinis D. Benedicti, & ſociorum eius martyrum, ſit ab omnibus celebrandum.*

RESpondeo dicendo, quod D. Placidus, & eius ſocij ſub regula Sancti Benedicti ſe Deo dicarunt, & in monaſterio apud Meſſanam ciuitatem per ipſum Placidum in paterno fundo extructo famulatum Deo exhibuerunt, & his temporibus Sixtus Quintus, in Bulla, quæ incipit *Dominus omnipotens, qui ſuauiter cuncta diſponit*, quæ continetur in eius Bullario, & fuit data Romæ apud Sāctū Petrū anno Incarnationis Dominicæ milleſimo, quingēteſimo, octogeſimo octauo, Idibus Nouēbris, Pontificatus ſui anno quarto. *In qua inquam præcepit ut eorum ſanctorum martyrum Placidi, & ſociorum dies feſtus, quo ipſi bono, & legitimo certamine pro Chriſti gloria abſoluto curſu conſummato, fide ſeruata, nobiliſſima martyrij corona decorati ad cæleſtem patriam migrauerunt, nimirum tertio nonas Octobris, in omnibus Chriſtiani orbis partibus ſub officio ſimplici: in Maſſanenſi verò ciuitate diœceſi, & prouincia duplici; & præterea alter dies feſtus inuentionis eorundem, pridie nonas Auguſti, in Eccleſia Sancti Ioannis Baptiſtæ Maſſanenſis duntaxat, ſub duplici pariter officio à cunctis perſonis Eccleſiaſticis, ſæcularibus ac quorumuis ordinum regularibus de communi plurimorum martyrum, vbi proprium deerit, perpetuò celebretur.*



## ARTICVLVS VIII.

*Vtrum omnes teneantur celebrare feſtum Sancti Nicolai Tolentini, ordinis Eremitarum Diui Auguſtini.*

RESpondeo dicendo, quod Sixtus V. in Bulla, quæ incipit, *Sancta Romana vniuerſalis Eccleſia.* Data Romæ apud S. Petrum anno Incarnationis Dominicæ milleſimo, quingenteſimo, octogeſimo quinto, decimo Kalendas Ianuarij, Pōtificatus ſui anno Primo, *Præcepit, & mandauit. vt eiuſdem Beati Nicolai cōfeſſoris glorioſi dies feſtus quarto idus Septembris agatur, duplicique poſt hac, & proprio, &, vbi propria non erunt, de communi Confeſſorum non Pontificum, officio per cunctas Chriſtiani orbis Eccleſias ſingulis annis, perpetuis futuris temporibus celebretur, & in Kalendario Romano cum duplicis feſti adiectione inſcribatur: ſi ubi verò feſtus Beati Nicolai dies ſupradictus ex fidelium deuotione, ſeu conſuetudine præcepto, aut indulto Apoſtolico maiori aliqua celebrari conſueuerit obſeruantia ea omnino ibidem retineatur: mandantes omnibus Patriarchis, Archiepiſcopis, Epiſcopis, cæteriſque Eccleſiarum prælatis in toto orbe terrarum conſtitutis, vt faciant in ſuis quiſque Eccleſiis, prouincijs, ciuitatibus, & diœceſibus præſentes literas ſolenniter publicari, & ab Eccleſiaſticis perſonis ſæcularibus, & quorumuis ordinum regularibus omnino ſeruari quamuis in vltimis Breuiarij, & Miſſalis reformationibus annotatio huius ſolennitatis poſita non fuerit.*

## ARTICVLVS IX.

*Vtrum feſtum Sancti Petri martyris, ordinis Prædicatorum, debeat ab omnibus celebrari.*

RESpondeo dicendo, quod Sixtus V. prout refertur in eius Bullario, in Bulla, quæ incipit, *Innumerorum Chriſti militum numerus*, Data Romæ apud Sanctum Petrum anno Incarnationis Dominicæ milleſimo, quingenteſimo, octogeſimo ſexto, tertio idus Aprilis, Pontificatus ſui anno primo, *Perpetua ſua conſtitutione mandauit, vt Sancti Petri martyris, ordinis Prædicatorum, dies feſtus tertio Kalendas Maij per omnes totius orbis terrarum Eccleſias duplici officio de communi vnius martyris. vbi propriū deeſt, celebretur, ac decernit, vt in Kalendario ad eum diem Sancti Petri martyris, cum ſpecificatione ordinis Prædicatorum ac duplex aſcribatur. Et præcepit omnibus Patriarchis, Archiepiſcopis, Epiſcopis, cæteriſque Eccleſiarum prælatis in vniuerſo terrarum orbe conſtitutis, vt faciant in ſuis quiſque Eccleſiis, prouincijs, ciuitatibus, & diœceſibus præſentes literas ſolenniter publicari, & ab omnibus eccleſiaſticis perſonis ſæcularib. & quorumuis ordinum regularibus omnino obſeruari.*



Digitized by Google

## ARTICVLVS X.

*Vtrum feſtum D. Hyacinthi ſit à fidelibus, & regularibus celebrandum.*

RESpondeo dicendo, quod S.D.N. Clemens Octauus, Romæ apud Sanctum Petrum, anno Incarnationis Dominicæ milleſimo, quingenteſimo, nonageſimo quarto, xv. Kalend. Maij, Pontificatus ſui anno tertio, edidit Bullam canonizationis Sancti Hyacinthi Poloni, ordinis fratrum Prædicatorum, definiens eſſe ſanctum, ac ſanctorũ catalogo aſcribendum, *Et præcepit, vt ab vniuerſali Eccleſia quolibet anno in die xvi. Auguſti feſtum ipſius, & officium, ſicut pro vno Confeſſore non Pontifice, ad formam in Rubricis Romani Breuiarij præſcriptã, deuotè, & ſolemniter celebretur. Inſuper auctoritate Apoſtolica verè pœnitentibus, & confeſſis quotannis ſingulis eodem die feſto ad ſepulturam, in qua eius corpus requieſcit, deuotè acceſſerint, necnon Eccleſias, & altaria in ipſius honorem inſtructa deuotè viſitauerint, eaſdem indulgentias & peccatorum remiſſiones conceſſit, & elargitus fuit; quemadmodum concedit, & elargitur quæ cæteris dicti ordinis monaſterijs, & Eccleſiis in diebus feſtis eiuſdem ordinis ſanctorum, iam conceſſa ſunt.*

Circa quam conceſſionem eſt notandum, quod indulgentia iuxta hanc conceſſionem, & communicationem priuilegiorum pro hac feſtiuitate conceſſa, eſt indulgentia plenaria. Cum Sixtus V. Pontifex Maximus pro feſtiuitatibus ordinis Minorũ indulgentiam plenariam conceſſerit, prout infra hoc tomo, *a* in materia de indulgentijs, ſatis diximus, & conſtat Iulium Secundum ordini Prædicatorũ conceſſiſſe pro ſuis ſanctis conceſſa, & concedenda pro ſanctis ordinis Minorum, etiam ſi ſint in maiori numero, prout refertur in Supplemento *b* ordinis, & diximus latè in Primo Tomo, in quæſtione *c* de priuilegiorum communicatione.

*a Infra q. 87. ar. 7.*
*b In ſuppl. fo. 74 conc. 222. & fo. conceſ. 263.*
*c 1. 10. q.*

## QVAESTIO LXIX.

### De feſtiuitatibus ſanctorum ordinum, quoad eorum obſeruantiam, & ſolennitatem, in quinq; articulos diuiſa.

*Circa quam quæruntur quinque.*

1 *QVomodo feſtum Patris noſtri S. Franciſci ſit celebrandum.*
2 *Vtrum, & quomodo ſit celebranda feſtiuitas ſtigmatum Patris noſtri S. Franciſci.*
3 *Quomodo fratres Minores poſſint celebrare feſta aliquorum ſanctorum ſui ordinis.*
4 *Vtrũ Moniales poſſint celebrare feſta ſui ordinis.*
5 *An feſta ſanctorum & aliæ feſtiuitates in religionibus celebrari conſuetæ, ante breuiarium reformatum, debeant modo celebrari.*

## ARTICVLVS I.

*Quomodo feſtum Patris noſtri S. Franciſci ſit celebrandum.*

RESpondeo dicendo, quod Gregorius X. aſcripſit B. P. N. Franciſcum in catalogo ſanctorum maxima cum ſolennitate, *ac præcepit omnibus eccleſiarum prælatis, vt quarto Non. Octobris celebrent, & celebrandum denuncient populis eiuſdem ſancti feſtiuitatem*, ita refertur in monumentis ordinum. *d*

Et Sixtus IV. conceſſit *vniuerſis, & ſingulis Chriſti fidelibus verè penitentibus, & confeſſis, qui glorioſi confeſſoris S. Franciſci feſtiuitatem (quam perpetuis futuris temporibus celebrandum eſſe, & vt feſtum duplex a Chriſtianis celebrari, ab omnique opere ſeruili abſtineri, & ſub obſeruantia, & præcepto comprehendi voluit) celebrantibus annuatim decem annos, & totidem quadragenas de iniunctis eis pœnitentijs relaxãtur.* Ita habetur in monumentis ordinum. *e*

*d In 1. imp. fo. 19. & in 2. fo. 22. conceſ. 2.*
*e In 1. imp. fo. 46 & in 2. fo. 130. conceſſ. 291.*

Circa quam conceſſionem duo ſunt notanda, primum eſt quod Sixtus IV. præcepit, vt in feſto P.N. Franciſci ab omni opere ſeruili abſtineatur, quod in aliquibus diœceſibus in his Hiſpaniarum partibus ſeruari vidi, & audiui: at in alijs minimè, propterea quod celebratur quarta die octobris, quo tempore vindemia vinearum fit, & tempus vrget fideles, vt fiat, ne pluuia ſuperueniente (vt aliquando ſolent) perdantur vuæ.

Secundum eſt, quantum ad indulgentiam huic conceſſam, nunc amplior multo conceſſa eſt à Sixto V. qui dicebatur Fœlix Perretus, parentibus nõ faſtu, & rerum copia, ſed virtute, & pietate locupletiſſimis, apud oppidum Montalt, diœceſis Ripanæ, Marchionatus Anconatenſis, in Italia oriundus. Primis ab annis D.P.N. Franciſci Minorum Patriarchæ inſtitutum ſequutus, ſummus Theologus, poſtea generalis Miniſter ordinis euaſit, inquiſitoris munus ad profligandas hæreſes ſtrenuè geſſit, maleuolis hominum inſidijs imperterritus, quamobrem Pio Quinto Pontifici chariſſimus inter illuſtriſſimos Cardinales euectus eſt, in quorũ comitijs ſolennibus, decimoquarto poſt Gregorij XIII. obitum die, communi omnium voce Deo Eccleſiæ ſuæ proſpiciente Põtifex optimus Maximus LXV. natus annos eligitur, Sixti Quarti ſui ordinis Pontificis memoria pulſus, Sixtus V. appellari voluit, & Kalend. Maij Romæ coronari anno Domini M.D.LXXXV. qui recognoſcens habere D. P.N.F. patrem, ipſum, & ſui ordinis ſanctos voluit in eorum feſtiuitatibus indulgentiam cõſequi plenariam, prout infra *f* latiùs dicemus.

*f Infra hoc tomo.*

## ARTICVLVS II.

*Quomodo ſit celebranda feſtiuitas ſtigmatum Patris Noſtri Franciſci.*

RESpondeo dicendo, quod Gregorius IX. edidit quandam Bullam ad perpetuam rei memoriam in commendationem, & laudem ſacrorum ſtigmatum Seraphici Patris noſtri Franciſci, vbi acriter reprehendit quendam Epiſcopum dubitantem de huiuſmodi ſtigmatibus. Ita habetur in libro monumenta ordinum. *g*

Et Alexander IV. edidit quandam ſoleniſſimã Bullam ad perpetuam rei memoriam, in exaltationem, & laudem ſtigmatum B.P. Franciſci, proferens multa teſtimonia fidelium perſonarum, qui viderunt, & palpauerunt huiuſmodi ſacra ſtigmata, & inſuper addens proprium teſtimonium, vt in eodem libro *h* continetur.

*g In 1. impreſ. fol. 11. & in 2. fo. 96. conceſſ. 209.*

Et idem Alexander commendauit, & eximijs laudibus exaltauit montem Aluerne, vbi præfata ſtigmata fuerunt diuinitus impreſſa B. Franciſco, ac in virtute ſanctæ obedientiæ mandauit prælatis Fratrum minorum, ne conuentum illic ædificatum relinquerent, vel deſtrui permitterent, ſed quod ibi aliquos fratres ſtatuant, qui debitum

*h in 1. impr. fo. 12. & in 2. fo. 96. conceſſ. 207.*

Digitized by Google

tum Domino reddant famulatum: ita in eodem libro *a* continetur.

*a In 1. impr. f.22. & in 2. f.24. & conceſ.10.*

Idem Alexander ſcripſit vniuerſis Chriſti fidelibus literas parentes in commendationem ſtigmatũ prædictorum, vbi poſuit ſequentia verba. *Grande & ſingulare miraculum, quo B. Frãciſcum ipſe ſanctorum ſplendor, & gloria Dominus Ieſus Chriſtus mirabiliter decorauit, vobis fœlicis recordationis Gregorius Papa Nonus prædeceſſor noſter clara ſua inſinuatione litterarum expreſſit videlicet quod idem ſanctus, cùm adhuc ſpatiũ præſentis vitæ recurreret, & poſtquã illud fœliciter conſummauit, in manibus, latere, ac pedibus ſpecie ſtigmatum diuinitus extitit inſignatus, cum igitur tam inſignis amoris ſignum. quod vtique ante obitum eius patuit, & nobis etiam tunc notum fuit, cum in eodem prædeceſſore in minori adhuc officio conſtituto ab omnibus Chriſticolis credi firmiter cupiamus, deuotionem veſtram rogamus, & hortamur in Domino Ieſu Chriſto, in remiſſionem vobis peccaminum iniungendo, quatenus ab aſſertione contrarij (quæ non niſi ex cordis malignitate procederet) aurem, & mentem penitus auertatis, reddentes vobis eundem ſanctum digna veneratione propitium apud Deum, vt adiuti precibus eius, & meritis felicitatis æternæ poſſitis participium obtinere:* ita habetur in eodem libro. *b* In quo *c* etiam continetur excommunicatio Papæ reſeruata contra eos, qui in Regno Caſtellæ, & Legionis de Imagine B. Franciſci ſtigmata ſacra aboleuerint, ſeu abolere fecerint, & qui prædictum ſanctum præfata ſtigmata nullatenus habuiſſe affirmauerint cuiuſcumque ordinis, & conditionis exiſtant. Et decreuit inſuper, quod ſi fortè tales fuerint Doctores in Theologia, ſeu in quacunque alia facultate, aut poteſtatem audiendi confeſſiones habentes, incurrant priuationem prædictorum officiorum.

*b In 1. impr. f.16. & in 2. f.29. conc.23.*
*c In 1. impr. f.26. & in 2. fol.27. conceſ. 28.*

Et Nicolaus *d* IV. prædictorum Pontificum literas approbauit, propter quod authoritate Apoſtolica feſto duplici hæc feſtiuitas ſtigmatum à fratribus, & Monialibus ordinis Minorum celebratur, adeo quod fratres in hac feſtiuitate, & in die B. P. N. Frãciſci poſſunt, & in miſſa dicere præfationem propriam, quæ de ſacris ſtigmatibus hunc diuum ſuperexaltat, prout concelſit Sixtus VI. & continetur in monumentis *e* ordinum, & in ſupplemento, quam ego vidi ſub ſigillo authentico.

*d In 1. impr. f.11. & in 2. fo.11. conceſſ. 201.*
*e In 1. impr. f.63. & in 2. f.100. conceſ. 386. & in ſuppl. f.100. conceſ.404.*

Et pro complemento Sixtus IV. *cum eſſet informatus, quod aliqui non obſtante ſua prohibitione cum cenſuris, de qua in libro Monumenta f ordinum, depingebant ſanctam Catharinam de Senis cum ſtigmatibus, proprijs inhærentes affectibus, mandatis prædictis non obediebant, præhabitis conſilio, & aſſenſu, & matura deliberatione cum ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus ſtatuit, et ordinauit quod nullius ſancti, aut ſanctæ, Beati, aut Beatæ figura aliqua cum dictis ſtigmatibus depingi poſſit quouiſmodo, quo æſtimari poſſit, vel credi illum, vel illam huiuſmodi ſtigmata habuiſſe, & excepta imagine B. Franciſci quem multipliciter conſtat ſtigmata a Chriſto recepiſſe, atque etiam prohibuit, ne aliquis in prædicationibus ad populum, vel alias ſcriptura, aut verbo aſſerere, aut affirmare præſumat aliquem ſanctum, vel ſanctam, Beatum, aut Beatam huiuſmodi ſtigmata habuiſſe*, & ſuper his imponit grauiſſimas Cenſuras, & pœnas, quas incurrunt diuerſimodè facientes contra permiſſa, ſuper quibus etiam dat conſeruatores omnes Eccleſiaſticos Prælatos, & alios in Eccleſiaſtica dignitate conſtitutos. Ita habetur in Monumentis *g* ordinum. In quo etiam *h* continetur, quod licet præfatæ cenſuræ ad tempus ſint ſuſpenſæ, nullatenus tamen eſſe reuocatas, immo in ſuo robore permanere.

*f In 1. impr. f.33. & in 2. f.50. cõceſ.34*
*g In 2. impr. fol.217. conceſ.20.*
*h In 1. impr. fol.140. & in 2. fo.184. conceſ.271.*



## ARTICVLVS III.

*Quomodo fratres Minores poſſint celebrare feſta aliquorum ſanctorum ſui ordinis.*

RESpondeo dicẽdo, *quod Sixtus IV. conceſſit, quod fratres Minores poſſint vbique ſolenniter, & publicè feſtum quinque Martyrum ſui ordinis, qui apud Maroquium paſſi ſunt, Berardi, Petri, Adiuti, Accurſij, & Othonis in officio duplici maiori die decima ſexta Ianuarij celebrare*. Ita habetur in Monumentis *i* ordinum.

*i In 1. impr. fol.63. & in fo.67. conceſſ. 294.*

Et Leo X *conceſſit fratribus Minoribus, & Monialibus ſanctæ Claræ, vt in Eccleſiis Monaſteriorum ſuorũ duntaxat poſſint libere & iuſtè celebrare, publice ac ſolenniter officium de Beatis martyribus, Daniele, Angelo, Samuele, Romulo, Leone. Nicolao, Hugolino fratribus dicti ordinis, qui pro Chriſti nomine mortem ſubire libenter, & martyrij palmam in Sarracenorum partibus conſequi meruerunt, cum officio duplici maiori, in die determinanda à Generali Capitulo, atque etiam in letanijs, & alijs diuinis officijs, prout de alijs ſanctis per Sedem Apoſtolicam canonizatis memoriam facere, & quod ſimiliter propriam legendam eorum in choro cantare poſſint*. Ita habetur in ſupplemento. *K*

*K In ſupp. fo. 79. conceſ.60.*

Et ideo Leo Decimus conceſſit, *quod fratres minores obſeruantiæ poſſint celebrare feſta ſanctorum, in quorum honore eccleſiæ locorum ſuorum ſunt dedicatæ, ſub ritu duplicis maioris, etiamſi ſecundum ordinarium eſſent de ſe ſimplicia*. Ita habetur in ſupplemento. *l*

*l Supp. fo.62. conceſ.192.*

## ARTICVLVS IV.

*Quomodo moniales poſſint celebrare feſta ſui ordinis.*

RESpondeo dicendo, quod Leo X. *Conceſſit monialibus ſanctæ Claræ ſub cura. & regimine fratrum obſeruantiæ exiſtentibus. quod feſta B. Agnetis, & vndecim millium virginum perpetuis futuris tẽporibus ſub ritu duplicis maioris celebrare licitè, & libere poſſint, & valeãt*. Ita habetur in ſupplemento. *m* Quod ex dicendis in articulo ſequenti latius patebit.

*m Supplo. fol. 24. nu. 734.*

## ARTICVLVS V.

*An feſta ſanctorum, & aliæ feſtiuitates, quæ in religionibus celebrabantur, ante breuiarium reformatum, debeant modo inſeri in eodem Kalendario, & ſecundum eius formam, ac modum recitari.*

RESpondeo dicendo, quod ſolutio huius dubij ſatis perſpicua, & nota eſt de ſanctis poſitis in quæſtione præcedenti, & de alijs, qui iam ſunt inſerti in breuiario Romano reformato. Et ſatis perſpicua, & nota eſt loquendo de alijs ſanctis, nam Rubrica prima breuiarij Romani ait, officium fit duplex in feſtis, in quibus in *Kalendario* apponitur vox *duplex*, & in feſtis ſanctorum, qui apud quaſdam religiones conſueuerunt ſolenniter celebrari, cum eorum octauis conſuetis, & officijs proprijs à ſede Apoſtolica approbatis, aut ex eius Sedis Apoſtolicæ authoritate receptis, aut recipiendis, ſeruata forma huius breuiarij; alioqui de communi, etiã ſi prædicta feſta in *Kalendario* Romano non ſint appoſita. Et eadem verba repetijt in fine Rubricæ ſecundæ de feſto ſemiduplici. Quibus verbis quinque clarè & manifeſtè indicantur. Primum eſt eccleſiam non ſolùm præbere facultatem

prædictis congregationibus propria ſanctorum feſta celebrandi, verùm & id præcipere: patet hoc ex ipſis Rubricæ verbis, in qua eodem verborum tenore præcipitur feſta in Kalendario appoſita, ac propria cuiuſcunque Congregationis recitari, officium enim (inquit) ſit duplex in feſtis, in quibus in Kalendario apponitur vox *duplex*, & in feſtis ſanctorum, qui apud quaſdam religiones conſueuerint ſolenniter celebrari.

Secundum, quod ex prædictis verbis colligitur, eſt poſſe in religionibus recitari officia propria de his ſanctis, etiam ſi hæc officia à Sede Apoſtolica non ſint approbata, dummodo digna ſint vt approbentur, vel religio eis vtatur animo ea à Sede Apoſtolica confirmandi. Quod patet ex illis verbis ibi, *cum eorum officijs proprijs ſedis Apoſtolicæ authoritate receptis, aut recipiendis.* Quod ſi iſta feſta proprijs officijs non gaudeant, recitanda ſunt de communi, vt conſtat ex illis verbis ibi *alioquin de communi.* Ex quibus venit intelligenda quædam clauſula reperta in bullis in quæſtione præcedēti allegata, in qua præcipitur, vt recitēt de proprijs ſanctorum, & vbi defuerint officia propria, recitent de communi. Intelligenda enim eſt de proprijs approbatis, vel approbandis à Sede Apoſtolica.

Tertium, quod colligitur, eſt, quod tam in officio proprio, quàm in communi ſeruanda eſt forma à breuiario Romano præcepta, quod indicant illa verba, ibi, *ſeruata tamen forma huius breuiarij Romani*, forma autē breuiarij Romani nihil aliud eſt, quàm quod ſeruetur modus in officio Diuino recitando in Rubricis aſſignatus. Nempe vt ſi feſtum ſit duplex, officium, verbi gratia Matutinum, habeat lectiones, & poſt quamlibet reſponſoria apponantur, antiphona ante pſalmos, & poſt illos integra repetatur, & alia, quæ in dictis Rubricis reperiuntur.

Quartum, quod denique colligitur ex dictis verbis, eſt, illa procedere de feſtis proprijs cuiuſcunque congregationis, quæ apud illos conſueuerunt celebrari, etiam in Kalendario breuiarij Romani appoſita non ſint, vt ex ipſo verborum contextu patet. Vnde manifeſte infertur, quod, quamuis Eccleſia non vellet laudabilem religionum propria ſanctorum officia recitandi conſuetudinem de medio tollere, vult tamen omnes religiones, & congregationes formam ac modum breuiarij Romani in recitandis officijs ſeruare. Ex quo cōſequenter etiam infertur, quod eſt maximè pro religionibus conſiderandum, aliud eſſe in recitatione officij ſanctorum numerum, de quibus officium fieri debeat, aliud verò formam, quæ in tali perſoluendo officio ſeruari debet, quare liberum erit ordinum prælatis ſecundum veterem conſuetudinem aliqua feſta celebrare, de eis diuinas laudes recitando, vt apud Carmelitas de B. Virgine, quod à breuiario Romano minimè eſt ſublatum, ſolùm enim in eo præcipitur, vt ea ſecundum formam eius celebrentur, quod ex Rubricis ſuperioribus ſatis patet.

Nec obſtat quod à Pontificibus poſt editum breuiarium tantùm concesſa eſt à ſede Apoſtolica recitatio Sanctorum ordinum; nam reſpondetur reſcripta Pontificum exponi debere iuxta iuris communis regulas, vt ex eodem iure *a* patet, & ſic deber dicta conceſſio interpretari ſecundum ipſas Rubricas, quæ ſunt ius commune; præterea quod in gratiam alicuius conceditur, non debet in eius odium retorqueri, vt dicitur in iure *b*; vnde cum dicta conceſſio fuerit facta in fauorem Sanctorum ordinis, non eſt, cur quis credere debeat à dicto ordine eſſe ablatam facultatem recitandi de alijs ſanctis, de quibus recitare conſueuerat: præterea Cardinales deſignati ad celebrandum feſtiuitates, de quibus facta fuit prædicta conceſſio, non limitauerunt ipſas taliter, vt negarent ipſas religiones poſſe celebrare de ſanctis conſuetis in ipſis celebrari, & quando quid in aliqua diſpoſitione, ſeu conſtitutione aliquibus de cauſis omittitur, de eo iudicandum eſt ſecundum regulas iuris communis; ius autem commune in noſtro propoſito ſunt Rubricæ ipſius Breuiarij. Hæc ita determinata ſunt in illa illuſtri Academia Complutenſi communi Doctorum calculo, ac ſubſcriptione propria, vt vera, & certa, anno Domini milleſimo, quingenteſimo, nonageſimo ſecundo confirmata ſunt, ſubſcripſerunt enim huic ſententiæ Dominus Doctor Franciſcus Martinez primarius Cathedræ Theologiæ, & nunc meritiſſimus Canarienſis Epiſcopus; ac doctiſſimus Pater Vazquez Societatis Ieſu; & ex Canoniſtis Doctor Salzedo in prima Canonum Cathedra regens, ac Doctor Felicianus Decretorum Cathedraticus, & alij plurimi, prout refert doctiſſimus, & religioſiſſimus pater Thomas de Ieſu *c*, Miniſter Prouincialis Prouinciæ Caſtellæ Deſcalceatorum Carmelitarum, expoſitione Regulæ ipſorum Patrum. Ex quibus concluditur, quod feſta, de quibus hodie ſecundum ius commune prædictarum Rubricarum, ſecluſo quocunque priuilegio poſt dictas Rubricas impetrato, non ſolùm ſunt feſtiuitates ſanctorum ipſarum religionum, ſed etiam ſunt feſtiuitates, de quibus in dictis religionibus officium recitari conſueuit. Vnde infertur, quod priuilegium Leonis X. quo conceſſit fratribus minoribus, & Monialibus, & Sororibus in partibus vltramontanis, vt poſſint celebrare feſta Angeli cuſtodis, & Angeli Raphaelis, in diebus, in quibus per ſua Capitula prouincialia reſpectiuè ordinatum fuerit, prout continetur in ſupplemento. *d* Hoc (inquam) priuilegium non eſt reuocatū in Prouincijs, in quibus ratione ipſius vſus receperat, vt de ijs feſtiuitatibus celebraretur, cum ratione dicti vſus fundati in ipſo priuilegio dictæ feſtiuitates eſſent propriæ.

*a c. cum tan ſam de reſcri.*

*b ca. quod in gratiam de reg. iu. lib. 6.*

*c Thomas de Ieſu in expoſit regula carmi. 2. p. dub. 2.*

*d Suppl. f. 61. conceſſ. 192.*

## QVÆSTIO LXX.

### De obſeruatione feſtorum, in duos articulos diuiſa.

*Circa quam quæruntur duo.*

1 *Vtrum religioſi teneantur obſeruare feſta ab Epiſcopis præcepta.*

2 *Vtrum laici in monaſterijs religioſorum ratione pietatis poſſint in diebus feſtiuis laborare.*

### ARTICVLVS I.

*Vtrum Religioſi teneantur obſeruare feſta ab Epiſcopis præcepta.*

Reſpondeo dicendo, quod Eugenius IV. conceſſit, *Monachis S. Benedicti congregationis Hiſpaniæ, quod in ſuis monaſterijs non teneantur ſeruare, ſiue colere alias feſtiuitates, niſi illas præcipuè, quæ per vniuerſalem Eccleſiam obſeruantur, alias licitè vacare laboribus, & conſuetis exercitijs, vel occurrentibus poſſunt niſi communiter ab omnibus, ſecundum conſuetudinem locorum, vbi monaſteria ſita fuerint,*

vel

*vel ſuperiorum obſeruetur, quibus ſine ſcandalo in huiuſmodi laboribus faciendis contrauenire non poſſit.* Ita habetur in compendio *a* mendicantium, & idem refertur in compendio ciſtercienſi, & cum hoc concordat Tridentinum *b* dicens. *Dies etiam feſti, quos in Diœceſi ſua ſeruandos idem Epiſcopus præceperit, ab exemptis omnibus etiam regularibus ſeruentur*, quod iuri conſonum eſſe patet, regimen enim Monaſteriorum, quoad celebrationem feſtorum, ad Epiſcopum pertinere videtur, argumento aliquorum Canonum. *c*

*a Comp. mendicantium ti. feſtiuitas §. vltimo comp. ciſter. ti. feſtiuitas factor. 2.*
*b Trid. ſeſ. de reg. c. 12.*
*c c. de his d. 23 & 9. q. 3. c. per ſingulas & 16. q. 1. ca. qui vero & 61. d. c. obitũ.*

Aduertendum tamen, quod feſta per populum votata non tenentur Regulares obſeruare; licèt enim in fauorabilibus appellatione populi veniant etiam Monachi, in odioſis tamen eos minimè comprehendi exiſtimo, præſertim, quia votum de obſeruatione alicuius feſtiuitatis cenſetur cum doctiſſimis Theologis eſſe perſonale, & ſic perſonas ipſum emittentes ſolummodo comprehendere, a quibus tamen, vt in noſtra ſumma confeſſorum dixi, recedit doctiſſimus Nauarrus *d*, affirmans dictum votũ non perſonale, ſed reale dici debere, & ad populũ ratione contractus tranſire: vtcumque tamen ſit, feſta, quæ ratione voti obſeruantur, licet ab Epiſcopo dictum votum confirmetur, non ſunt vota ab Epiſcopo præcepta, quæ Regulares tenentur ſeruare per dictum Concilij Decretum, cum ſint feſta votata, quæ licet ab Epiſcopo ſint confirmata, ipſa confirmatio nihil illis addit, per quod ſuum originalẽ denominationem ammittant, & aliam præcepti induant conditionem. Verum eſt tamen, quod ratione ſcandali, tenebuntur dicti religioſi obſeruare feſta votata à populo, vbi ſint. Vnde Eugenius in conceſſione ſuperius allegata, ſicut non exemit regulares ab obſeruatione feſtorum, quæ mandato ſuperioris obſeruari præcipiuntur, ita non exemit Regulares a dicta obſeruatione feſtorum, quæ communiter ab omnibus ſecundum conſuetudinem locorum, vbi monaſteria ſita fuerint, obſeruantur.

*d Na. c. 13. In man. n. 89.*

## ARTICVLVS II.

*Vtrum laici in monaſterijs religioſorum ratione pietatis poſſint in diebus feſtiuis laborare.*

Reſpondeo dicendo, quod non omnia, quæ poſſunt fieri gratia neceſſitatis, poſſũt fieri ratione pietatis, nam propter neceſſitatem omnia opera tam ſeruilia, quam nõ ſeruilia, exerceri poſſunt, ſed non omnia permittuntur cauſa pietatis, ſi pietatem intelligimus virtutem illam, qua patriã, & parẽtes veneramur, ſicut acceperunt Tullius *e*, & Auguſtinus, nec ſi pietatem pro miſericordia accipiamus. Etenim quamuis opera, quæ ex natura ſua ad miſericordiam pertinent (vt veſtire nudum, alere pauperem) in omnibus diebus feſtis poſſint licite fieri, iuxta quandam gloſſam *f* communiter receptam, alia tamen opera ſeruilia, quæ ex ſola intentione operantis ad miſericordiam diriguntur, fieri nequeunt. Quamobrem qui ſub miſericordiæ, & pietatis prætextu, abſque alia vrgente neceſſitate, in diebus feſtiuis ædificant, vel reficiunt pontes, ſternunt vias, rota errant via, vt tradit Caietanus communiter receptus, & peccant contra præceptum obſeruationis feſtorum, a qua obligatione non eximuntur regulares, cum (nullum quod viderim) illis ſit priuilegium conceſſum, quo in diebus feſtiuis poſſint in opere ſuorum monaſteriorum operibus ſeruilibus ſæculares, & ipſi religioſi occupari, quapropter, vt id licitè facere, aut permittere poſſint, petere licentiam ab Epiſcopis, & ordinarijs tenentur, qui ad hæc, & alia minima diſpẽſanda habent conſuetudine authoritate, ſine dicta enim licentia laborantes, & prælati permittentes laborare in dictis diebus, peccato ſunt irretiti, niſi aliqua neceſſitate præſente, aut eminente excuſentur. Qua ratione in prouincia Sancti Iacobi regularis obſeruantiæ. P. N. Franciſci (cuius ego indignus ſum filius) ordinatione prouinciali decretum eſt, ne prælati, aut præſidentes permittant in ſuis domibus in diebus feſtiuis opera ſeruilia facere.

*e Tul. 3. re. ad Herenn. Aug.*
*f Gloſ. in c. ſi. de ferijs.*
*Caie. 2. 2. q. 122. ar. 4. ad 4.*

Aduertendum tamen quod Eugenius IV. ait, quod ſæculares laborantes in feſtis ſanctæ Crucis, & ſancti Michaelis Septembris, & ſanctorum Innocentium, & Sancti Sylueſtri, ſe nolle quod peccent mortaliter, niſi venerint in Dominica, ita habetur in Monumentis *h* ordinũ, & in ſupplemẽto, & tradit Nauarrus.

*h In 1. imp. fo. 91. & in 2. f. 164. conceſſ. 83. & in ſup. fo. 395. Nau. in ma. ca. 14. n. 11.*

# QVAESTIO LXXI.

De feudo, in duos articulos diuiſa.

*Circa quam quæruntur duo.*

1 *Vtrum monaſteria feudalia bona habere poſſint.*

2 *Vtrum milites Hieroſolymitani ſint capaces feudi.*

## ARTICVLVS I.

*Vtrum monaſteria feudalia bona habere poſſint.*

Vide quæ diximus in primo tomo *i* per quæ quæſtionis articulo ſatis reſpondetur.

*i Tom. 1. qq. reg. q. 28. ar. 3*

## ARTICVLVS II.

*Vtrum milites Hieroſolymitani ſint capaces feudorum.*

Reſpondeo dicendo, quod Curtius ſenior conſuluit pro parte affirmatiua, quia nõ depoſuerunt arma, imo Deo inſeruierunt in militia contra infideles, ideo Abbas K ait, quod hi milites sũt proprie religioſi, & idem appellat ipſos quaſi religioſos, ergo, cum non deſinant eſſe milites, poterunt ſuccedere. Contrariam opinionem tenent viri docti, quæ verior reputatur iure communi attento, quod ſcilicet non ſunt feudi capaces. Pro qua opinione probanda præmitto, milites Hieroſolymitanos eſſe religioſos, & perſonas eccleſiaſticas, ſecũdum quandam gloſſam. *m* Quod probatur etiam in libro ſuarum conſtitutionum, cuius titulus eſt *ſtabilimenta ſacri ordinis D. Ioannis Baptiſtæ Hieroſolymitam*, præſertim proemio, & in alijs quam plurimis capitulis, in quibus religioſi nuncupantur. Imo dico, quod ſunt religioſi militares, quia profitentur tria vota eſſentialia, & ſic tanquam clerici ſunt feudi incapaces; imo hac ratione probatur, quia iure *n* pontificio eis interdicitur muliebris conſuetudo, & pro hoc pulchra deciſio Capellæ *o* Toloſanæ. Et in ſpecie noſtri caſus in libro conſtitutionum *p* dicti ordinis cauetur, quod alicui dictorum fratrum non liceat aliquo modo ſe homagio, confederatione, aut iuramento aſtringere alicui perſonæ, ſiue ſui Magiſtri licẽtia. Et in eiſdem conſti-

*K Abbas in rub. de reg.*
*l Idem in ca. quãuis de decim.*
*m Gloſſ. in c. quiſquis. 17. q. 4. & in ca. ex parte de dec.*
*n Cap. vxoratus in fin. de cõuerſ. coniug.*
*o Toloſ. q. 448*
*p Ca. 12. ti. de fratr & cap. 25. ti. de vhibitis. & pœna.*

cōſtitutionib. a eis inhibetur, ne ſe implicent bellis. Chriſtianorum: ergo non poſſunt ſuccedere in feudo, cuius occaſione præſtatur iuramentum. Et hāc opinionem quamplurimi ſequuntur, præcipuè Alexander *b*, & deciſio Pedemontana, quos refert, & ſequitur Guerinus Piſonis.

*a c.28. quali-ter iuram. debent vaſſall. feud. cū duob. ſeqq.*
*b Alex. conſil. 303. deciſ. pedem. 27. n. 18. Guerrin. in feud. vſibus §. quare nn milites Hieroſ.*
*c l. 1. Tom. qu. 28.*
*d Supr. hoc 2. to. q. 61.*

Sed licèt hæc vera ſunt de iure communi, at ſi hæc ſacra religio habet communicationem priuilegiorum Celeſtinorum, & congregationis S. Georgij in Algala, ſunt (licet ſint religioſi) capaces feudorū, iuxta ea, quæ in primo tomo *c* latè diximus. Verum eſt, tamen, quod ſine licentia ſui magiſtri non poſſunt tali feudo ſe obligare iuramento præſtito, nec hoc eſt mirum, cum ſine licentia ſuorum prælatorum non poſſint religioſi ſe ſeruitio alicuius principis emancipare, prout ſupra hoc tomo *d* ſecundo dictum eſt.

Sed vt ſupradicta clariora fiant, videamus quid ſit feudum, pro quo nota, quod feudum eſt conceſſio rei immobilis facta pro homagio, prout colligitur ex iure. *e* Hæc definitio colligitur ex traditis ab Hoſtienſi, & Azone in ſuis ſummis dicentibus quod eſt beneficium alicuius rei inueſtitura interueniente ſic conceſſæ, ſeu datæ alij, vt dominium penes concedentem remaneat, cuius occaſione recipientes & ſucceſſor eius concedente domino ad id ſeruitium, de quo, & vſque quo conuenit, aut feudi natura requirit, tenetur directo domino; vtile autem ad feudatarium trāſit, argumēto eorū, quæ in iure *f* de emphyteuta notantur. De natura autē huius contractus eſt, quòd dominus retineat ſibi directum dominum, ac proprietatē, vt in libro *g* feudorum notatur. Secundò quod vtile dominiū tranſeat in vaſſallum, quod patet, quia vaſſallus poteſt quaſi vendicare, vt in eodem libro *h* definitur, & conſequenter eſt quaſi dominus, alias non vēdicaret ſecundum ius *i*. Tertiò, quod dominus habeat ciuilem poſſeſſionem, & vaſſallus naturalē, quia vaſſallus appellatur vſufructuarius, qui naturaliter poſſidet, argumento iuris K.

*e Cap. ex diligenti extra de ſimo.*
*f L. vn. ff. ſi ager. vectigal. per § qui me.*
*g Lib. feudum vii. in quibus cauſ. feud. amittat eamit.*
*h Lib. feud. ti. de inueſtit. de re alien. fact.*
*i vlti.*
*k L. quintus ff. de aur. & arg. legat.*
*h L. naturaliter. ff. de acq. poſſ.*

Quartò quod conſiſtat in rebus immobilibus. Quintò quod ſi vaſſallus domino conſtitutum ſeruitium non præſtiterit, à feudo repellitur; Sextò quod ſine domini voluntate feudum alienare non poteſt. Septimò quod feudatario regulariter ſit in perpetuum. Octauo quod dominus habeat mittere vaſſallum in poſſeſſionem. Alias conditiones feudi ponit eleganter more ſolito laborioſus, & doctus Syluester *l* in ſua ſumma. Ex quib. patet, quod quādo feudum datur, vt inde præſtetur ſeruitiū reale, non eſt propriè feudum, ſed contractus innominatus, ſecundum Cinum *m*, ſicut dicit Baldus, *n* quod in quibuſdam partibus Lombardiæ pro feudis Eccleſiæ ſoluitur par Caponum, vel ſpatula porci, & huiuſmodi, & ſecundum eum hoc modo feudum ſumptum æquiparatur emphiteuſi, ſimiliter ſi eſſet quid emptum, non habet naturam feudi, ſecundū Baldum, *o* ſed quando imponitur onus perſonale, vt ire ad parlamentū Regis, & huiuſmodi, & abeſt venditio, tunc propriè eſt feudum, & lege feudorum regulatur. Vtrumque autem horū feudorum prohibentur habere milites D. Ioānis, ſine licentia ſui magiſtri, nō enim ſine ipſa poſſunt ad aliquod ſeruitium perſonale, aut reale obligari, vt ex conſtitutionibus huius ſacri ordinis ſatis patet.

*l Syl. v. feudū nu. 4. & 2.*
*m Cynus in auther. ingreſſi C. de ſacroſ. eccleſ.*
*n Bal. in li. de conſuet. feud.*
*o Bal. vbi ſup. & in ca. 1. de feud. & in le. qui ſecunde.*

## QVAESTIO LXXII.

De profeſſione fidei, in tres articulos diuiſa.

*Circa quam quæruntur tria.*

1 *Vtrum prælati regulares, & prædicatores fidem profiteri teneantur.*
2 *Vtrum promotio Doctorum & aliorum cuiuſcunq; artis, & facultatis profeſſorum, cum profeſſione fidei ſit præſtanda.*
3 *An religioſus adeptus prælationem, non faciens profeſſionem ignoranter ſit tutus in conſcientia.*

### ARTICVLVS I.

*Vtrum prælati regulares, & prædicatores fidem profiteri teneantur.*

RESpondeo dicendo, quod Pius IV. anno incarnationis dominicæ milleſimo, quingēteſimo, ſexageſimo quarto, idibus Nouēbris, pontificatus ſui anno quinto, in Bulla, quæ incipit *iniunctum nobis*, quæ habetur in conſtitutionibus *p* pontificalibus Pij Quarti determinat, *quod iuxta Con. Trid. q diſpoſitionem omnes quotquot deinceps Cathedralibus, & ſuperioribus eccleſijs præfici, vel quibus de illarum dignitatibus, Canonicatibus, & alijs quibuſcunque beneficijs eccleſiaſtic. s curā animarum habentibus prouideri continget, publicam orthodoxæ fidei profeſſionem facere, ſeque in Romanæ eccleſiæ obedientia permanſuras ſpondere, & iurare teneātur. Voluit etiam per quoſcunque, quibus de monaſterijs conuentibus, domibus, & alijs quibuſcunq; locis regularium quorumcunq; ordinum, etiam militiarum quocunque nomine, vel titulo prouidebitur idem ſeruari.* Et ſufficit, vt hi prælati regulares eam profeſſionem faciant intra duos menſes ab adepta poſſeſſione ſuæ præfecturæ, idem concilium expriit, & tradit Nauarrus. *r*

*p Conſt. Pont. 30 fo. 481.*
*q Con. Trid. ſeſ. 24. de reſ. c. 12.*

Quantum verò attinet ad prædicatores Regulares in noſtra religione per literas noſtri reuerendiſſimi Commiſſarij Generalis in his Hiſpaniarum partibus de mandato noſtri illuſtriſſimi protectoris S. Romanæ Eccleſiæ Cardinalis, fuerunt ſuſpenſi omnes lectores, & prædicatores ab officio prædicationis, vſque dum fidem catholicam fuerunt ſolenniter profeſſi.

*r Naua. li. 1. conſ. 11. de ſū. Trinit. conſ. 1 & li. 2, conſ. 11. de iure iuran. conſ. 10.*

### ARTICVLVS II.

*Vtrum promotio Doctorum, & aliorum cuiuſcunque artis & facultatis profeſſorum cum profeſſione fidei ſit præſtanda.*

RESpondeo dicendo, quod idem Pius IV. apud ſanctum Petrum anno Incarnationis Dominicæ milleſimo, quingenteſimo, ſexageſimo quarto, Idibus Nouembris, Pontificatus ſui anno quinto, in Bulla *ſ* quæ incipit, *In ſacroſancta Beati Petri*, motu proprio, & ex certa ſcientia, & de plenitudine poteſtatis decreuit, *quod deinceps nullus Doctor, magiſter, Regent, uel alius cuiuſcūq; artis et facultatis profeſſor, ſiue clericus, ſiue Laicus, ſiue ſecularis, uel cuiuſuis ordinis regularis ſit in quib. uis ſtudiorū generaliū uniuerſitatib. aut Gymnaſijs publicis, aut alibi ordinariā, uel extraordinariam*

*ſ Hab. in cōſt. Pontifical Pij IV. conſti. 28.*

Digitized by Google

*nariam electoris cathedram aſſequi, vel iam obtentam retinere, ſeu aliàs Theologiam, Canonicam, vel ciuilẽ cenſuram medicinam, Philoſophiam, Grammaticã, vel alias liberales artes, in quibuſcunq; ciuitatib. terris, oppidis, ac locis, etiam in Eccleſiis, monaſterijs aut conuentibus regularium quorũcunq; publice, vel priuatim quoquomodo profiteri, ſeu lectiones aliquas in facultatibus huiuſmodi habere, vel exercere. Neq; Doctores ipſi, aut vniuerſitatũ, ſeu gymnaſiorũ eorundem Rectores, cãcellarij vel alij ſuperiores; ſed neq; ẽt Palatini comites aut alij particulares ſuperiores; facultatũ eruditos viros ad eoſdẽ gradus promouendi ẽt à nobis, & Apoſtolica ſede, vel aliàs vndiq; habentes, Scholares, tam laicos, quàm clericos, & cuiuſuis ordinis regulares, vel alios quoſcunque, quantalibet eruditione præditos, ad vllum in eiſdem facultatibus ſuſcipientium recipere, & admittere, neq; doctores magiſtri, & Scholares ad electionem alicuius in rectorem vel cancellarium vniuerſitatis, aut gymnaſii procedere, Nec ipſi ſcholares, vel alij quantumlibet docti, & aliàs quin habiles gradus huiuſmodi, vel eorum aliquem palàm, vel priuatim recipere valeant; niſi Doctores videlicet, & regentes, magiſtri, & alij profeſſores tam ad Cathedrales, & lecturas recepti, in Italia intra ſex menſes à die publicationis præſentium computandis; reliqui verò ad cathedras, & alias lecturas ibidem in poſterum aſſumendi ante eorum receptionem in rectoris vel aliorum ſuperiorum; eligendi autem in rectores; vel cancellarios, ante illorum electionem, vel ſaltem admiſſionẽ, in ordinarij loci vel eius in ſpiritualibus vicarij. Ac promouendi ſcholares, & alij præfati ante illorum promotionem, in eiuſdem ordinarij, ſeu eius vicarij aut doctorum, alio rumq; promouentium manibus præuio etiam proceſſu vel de eorum informatione, quantũ eis ſufficere videbitur, ſuper religione fideq; Catholica rectorum, cancellariorum doctorum, lectorum, & promouendorum eorundem per ipſos locorum ordinarios, vel eorum vicarios rite facta, præcedente eandem catholicam fidem verbis iuxta formam infra ſcripta tenorem conceptis, palàm & ſolemniter profiteri teneantur, & deſuper inſtrumentum publicum confici, ac de proceſſu ſeu informatione, & fidei profeſſione in priuilegio Doctoratus, vel ulterius gradus huiuſmodi ſpecialis, ac de verbo ad verbum mentio, & relatio fieri debeant, authoritate Apoſtolica tenore præſentium perpetuò ſtatuit, & ordinauit, &c.* Et quo ad antiſtites ponit obedientiam, & contrauenientes ingreſſu Eccleſiæ eos punit: quo ad inferiores verò ponit excommunicationem latæ ſententiæ, & priuationem omnium, & ſingularum dignitatum, beneficiorum & officiorum, & feudorum Eccleſiaſticorum per eos quomodolibet obtentorum, & inhabilitatis ad illa, & alia in poſterum obtinenda eo ipſo per contra facientes incurrenda, ac quaſcunque receptiones promotiones, electiones, & admiſſiones abſq; proceſſu, certaq; de religione, & fide catholica notitia, ac dicta fidei profeſſione (vt præfertur) præcedente, pro tempore factas nullas, inualidas, nulliuſque roboris, ac momenti eſſe, neque cuiquam iudicio, vel extra ſuffragari poſſe, ſicque per quoſcunque iudices, & commiſſarios, quauis authoritate fulgentes, ſublata eis & eorum cuilibet quauis aliter iudicandi, & interpretandi facultate, & authoritate. Hæc dicuntur in præfata conſtitutione.

Circa quã conſtitutionẽ eſt notandũ, quod in ea proponitur excõicatio latæ ſniæ, quæ ipſo facto incurritur, iuxta annotata per Alexandrũ *a* & per Felinũ, & proponuntur ẽt aliæ ſublata facultate aliter interpretãdi, & iudicãdi, & hic eſt ſtylus curiæ, vt concludũt Ruinus, *b* Pariſius. Vnde ſequitur, qđ ſi aliquis aliter iudicauerit, eius iudicium eſſe inualidũ, ac temerarium. Appoſitũ eſt ẽt in eadẽ conſtitutione decretũ irritãs, cuius natura eſt operari nullitatẽ actus in contrariũ faciendi, iuxta Gloſſam, *c* Imolã, Oldradũ, & Geminianũ, & inducit nullitatẽ ipſo iure, vt probat q̃dã Decretalis *d* & voluit Rui.

Ex prædictis colligitur, prælatos regulares, & ab eis ad doctoratũ regentũ promotos diu poſt publicationẽ dictæ cõſtitutionis cõtra venientes canoni præmiſſo, excõicatos eſſe ipſo iure, ac ipſo facto, & priuatos quibuſcunq; dignitatib. & officijs, ẽt generalatu, ſeu Abbatiſſali dignitate fuiſſe, & eſſe & inhabiles effectos reſpectiuè, promotioneſq; hmõi irritas, ac inualidas fuiſſe, & eſſe, vt in dicta cõſtitutione continetur, fauorem publicũ, & animarũ, ac honorem Dei, & fidei aſſertionem concernente, & ſic vt conſtitutio fauorabilis, & ampliãda, & incõcuſſè ſeruãda iudicari debet, iuxta quandam legem, *e* pp publicam vtilitatem multa ſtatui poſſunt cõtra iuris regulas. Hinc videmus Reges rõne publicæ vtilitatis reuocare priuilegia ẽt ciuitatibus vel alijs, per ſe, vel prædeceſſores conceſſa, prout tradit Ludouicus Carrerius, *f* animæ item, ac fidei, & religionis fauor idẽ, & multo magis operari debet, & ẽt vt oẽs ligent ex traditis in iure, *g* & notatis per Ioannem Andreã, *h* & Abbatẽ; & Ioannes Andreas ait, quod cõſtitutio licet odioſa, quia pœnalis, tamẽ fauorabilis eſt, quando in fauorẽ animæ inducta eſt, & ideo ipſius pœna potius eſt dilatanda, quàm reſtringenda, iuxta quandã Gloſſam *i* cõiter receptã, ſecundũ Socinũ. Neque his obſtat, quod generales, & prælati regulares non habent notitiã dictæ conſtitutionis, vnde ſecundũ iura *K* ligari non poſſunt. Nã reſpõdetur primò, quod hæc cõſtitutio eſt irritatoria, quæ ignorantes ligat, iuxta ſacros Canones, *l* & tradit Quintilianus Mandoſius; ſecundò reſpondetur, quod hæc conſtitutio inter alias conſtitutiones ẽt poſt Concilij Tridentini Decreta inſerta eſt, & eſt notata, iuxta ſacros Canones, *m* & ita tra à Baldo, & Romano præterea generales, & prælati regulares debent in his, quæ fidem, & religionẽ reſpiciunt, ac ſuam gubernationẽ, officium, & regimen, & adminiſtrationẽ diligentiſſimè ſe informare de omnibus Decretis, & conſtitutionibus, & reformationibus, quæ in diem à Sede Apoſtolica emanabũt, alioquin ignorantia non excuſaret eos, vt ijdem Sacri Canones in ſimili caſu determinant, & tradunt Lapus, *n* Paulus Caſtrẽſis, & Pariſius, & licet decretũ irritãs in conſtitutione præmiſſa oppoſitũ operaretur ante publicationẽ, prout cenſuerunt Paulus de *o* Eleaſar, & Enricus Boic, & voluerunt Antonius de Butrio, Imola, Felinus Caccialupus, & alij quos refert Mandoſius. Idem tamen Summus Pontifex ad tollendum omne dubium, & ne quis prætextu ignorãtiæ, vel alio ſe excuſſare poſſet, adijcit tempus, & terminum conſtituit in ſua conſtitutione, qui præteriri non poteſt dicens. *ne autem publicationis quiſpiam præſentium ignorantiam prætendere, vel excuſationem allegare poſſit, ſed ipſa perueniat, ad omnem notitiã aliquantulum volumus, & mandamus quod eadẽ præſentes in Baſilicæ principis apoſtolorum de vrbe & cancellariæ, noſtræ valuis, ac ac campi Floræ per aliquem excurſoribus noſtris affixæ copia illarũ ibi dimiſſa, omnes in Italia intra tres, extra verò illam exiſtentes intra ſex menſes proximos ab ea die affixionis computandos, perinde arctent, ac ſi illis perſonaliter intimata fuiſſent.* Vnde cum conſtet de publicatione, & conſtat de termino iam lapſo, non eſt dubiũ, niſi quod contra venientes huic conſtitutioni incidant in pœnas ab ipſa appoſitas, niſi defendantur, quod talis conſtitutio apud ipſos minimè fuerit recepta, & per non receptionem legitimam, ſuam amiſiſſe vim, ſicut alia ſimilia decreta non recepta eam amiſerunt.

*a Alex. in addi. ad Bart. in l. Imperator. ff. de iure fiſci. Fele. in c. Rodolphus n. 14. de reſcrip.*
*b Ruin. conſi. 67. poſt nu. 5. vol. 6. Pariſ. conſi. poſt nu. 133. & conſ. 38. n. 7. vol. 4*
*c glo. in Cle. 1. v. nullatenus & ibidẽ Imo. nu. 20 de ſeq. poſt Oldr. cõſ. 319. col. vlt. ver. ibi ſi prælatus Gem. in c. ſi Roma. §. ſent. nu. 4. de app. lib. 6.*
*d ca. pœna de præbend. li. 6. Ruin. cõſ. 70. vol. 5.*
*e l. ſiquis in graui verſ. is quoque ad Silanianum.*
*f Carrerius in praxi. crim. caſu 7 n. 60. cum ſeq*
*g Andeat in c. ſignifi. ver. iuriſdictioni, & ibi Abb. col. 7. de foro compten.*
*h Andr. in c. ex tenore. col. 2. dic ergo qui filij ſint legitimi.*
*i glo in l. oẽs dies ve. Apoſtolica in ſi. C. de ferijs Soci. conſ. 191. col. vlt. nu. 7. li. 2*
*K l. vlt. ff. de decreta ab ordine faci. l. ſi ignorans ff. locati.*
*l c. 1 ver. adijciebatur de cõ coſſ. ſb. Mad. conſt. 17 n. 9.*
*m c. poſtor. de fide inſtrum. Bart in l. 2. poſt princ. C. quando prou. non eſt neceſſe Pom. cõſ. 179. nu. 2.*
*n Lapus allegatio. 51. nu. 17. Caſtr. in l. 1. §. on autẽ nu. 4. ff. de exercita.*
*o Eleazar in proæmio. Clo. Boic. in c. 2 de cõſtitutio. vbi Butrius nu. 4. Imol colu 2. fa. lem. 2. Fel. col. vlt. limit. 4. Mand. vbi ſup.*

ART.

## ARTICVLVS III.

*An religioſus, qui adeptus eſt prælationem, & per ignorantiam per inaduertentiam non fecit profeſſionem fidei, quam mandat fieri Concilium Tridentinum, ſit tutus in foro conſcientiæ.*

Reſpondeo dicendo, hunc religioſum non peccaſſe coram Deo; & ſic in foro conſcientiæ à pœnis dictæ conſtitutionis eſſe immunem, cum ignorantia, incogitantia, & inaduertentia excuſent eum ab illis, per notata à D. Thoma, *a* & à Canoniſtis, tum quia lex pœnalis etiam ſi pœnam ipſo iure contineat, non ligat in conſcientia ante ſententiam criminis declaratoriam, iuxta quandam Gloſſam *b* communiter receptam: tum quia qui bona fide tranſgreditur legem humanam, putans ſe habere iuſtam cauſam tranſgrediendi, non peccat mortaliter, vt poſt alios tradit Nauarrus, *c* & hic bona fide tranſgreſſus fuit dictam legem, illam de facto ignorando: & à fortiori etiam ſi eam ſciret, ſi tamen intellexit ipſum minimè comprehendere, cum fidem profeſſus fuerit ſolenniter, quando fuit inſtitutus prædicator: nam lex humana male intellecta non ligat in foro conſcientiæ, iuxta Innocentium *d*, quē cum alijs ad id refert Felinus *e*. Quare ait Nauarrus, *f* quod hic religioſus taceat hanc negligentiam coram hominibus, & gaudeat coram Deo ſe iam quando fuit inſtitutus prædicator profeſſionem fidei feciſſe, & expulſis ſcrupulis tranquillo pectore ſuum officium, & munus exerceat, ad laudem Domini noſtri Ieſu Chriſti.

*a Tho. 1. 2 q. 98 ar. 1. & 6. Canoniſtæ in c. ignorantia de reg. iu. li. 6. & in ea turba § notandum. 1 q. 4.*
*b gl. in c. fraternitas. 12. q. 2.*
*c Na. in man. c. 27. nu 43.*
*d Innoc. in c. perpetuas de ſimo.*
*e Feli. in c ſi. n. 7. de re iud.*
*f Nau. li. 1. cō ſi. tit. de ſum. Trin. conſ. 3.*

## QVÆSTIO LXXIII.

### De ordinum generalibus, quoad poteſtatem reformandi, in quatuor articulos diuiſa.

*Circa quam quæruntur quatuor.*

1. *Qvam poteſtatem habeant generales ordinum.*
2. *Vtrum generales teneantur monaſteria, & eorum ſubditos reformare.*
3. *Vtrum generales debeant reformare ad regulā, quā profeſſi ſunt præſcriptum.*
4. *Quomodo debeāt ſe prælati habere in reformatione.*

## ARTICVLVS I.

*Quam poteſtatem habent generales ordinum.*

Reſpondeo dicendo, quod ſi per ſingularia deſcenderemus, plurima nobis de hac materia eſſent dicēda, de ijs ſcilicet, quę concernūt ad miniſterium generalatus, ſed omnia, quæ potui nimio labore inueſtigare, in his tomis per ſuas materias reſoluuntur, præcipue in primo tomo, in quo per multas quæſtiones de Abbatibus late agimus. In hoc autem articulo ad generalia tantùm me conuertendo dico, quod Sixtus IV. *Conceſſit, quod generales Carmelitarū adminiſtrent, & exerceant ea quæ ad ſuum officium generalatus pertinent, reiecta quauis profeſſorum ſui ordinis, & aliorū ſibi ratione dicti officij ſubditorum appellatione, quæ ab eius præceptis, monitionibus, ordinationibus, & mandatis, ac decretis regulari diſciplina quomodolibet interponi contigerit.* Ita habetur in monumentis ordinum, *g* & Paulus III. *Conceſſit quod præpoſitus generalis ſocietatis cum primum electus eſt iuxta ſocietatis conſtitutiones, eo ipſo ſit verus ipſius religionis præpoſitus, cum libera, & omnimoda cura, & adminiſtratione omnium quæ ad fœlix regimen, & proſperam directionem ſocietatis pertinent, Poteſtque plenam exercere iuriſdictionem in omnes ſub eius obedientia degentes, vbicumque commorantes, etiam exemptos, etiam quaſcumque facultates habentes.* Ita refertur in compeodio *b* Societatis. *b Comp. ſocieta. v. generalis. § 1.*

*g in 1. Impr. f. 99. & in 2. fol. 101. conc. 446.*

## ARTICVLVS II.

*Vtrum generales teneantur monaſteria, & eorum ſubditos reformare.*

Reſpondeo dicendo, quod Concilium Conſtantienſe, *ſtatuit quod generalis fratrum minorum poſſit, & debeat conuentus ſuos ſibi ſubditos ad ſtatum ſtrictæ obſeruantiæ conſonum, iuxta declarationes, & ſtatuta ſedis Apoſtolicæ, & ordinis reducere, tollendo quaſcunque ſuperfluitates ſiue ſint in rebus mobilibus, quantum fieri poterit bono modo habito ſemper conſilio maiorum, et diſcretorum ſibi obedientium, ac eligendo (ſi opus fuerit) aliquas perſonas quæ ipſas ſuperfluitates authoritate dicti Concilij vendant atque commutent, aut alias in operibus conuentuum conuertant*, ita habetur in monumentis ordinis. *i* Et Eugenius IV. *Conceſſit, vt generalis poſſit tollere ſuperflua à conuentibus ſibi ſubiectis, ac in alijs conuentibus reponere, aut commutare*, ita habetur in eodem libro. *K* Et idem Eugenius, *diſtrictè præcipiendo mandauit prouincialibus, & alijs fratribus ordinis minorum regularis obſeruantiæ, quatenus generalibus dicti ordinis pro tempore exiſtentibus (appellatione, & contradictione qualibet remota) in omnibus, & ſingulis licitis & honeſtis regulam, & ſtatum, ac ordinum ipſorum obſeruātiæ, nec non officium eorundem generalium quomodolibet concernentibus, quæ ipſi generales pro tempore duxerint ordinanda, ſeu illis iniunxerint, illa efficaciter ſtudeant adimplere.* Ita in ipſomet libro continetur. *l* *i In 1. impr. f. 26. & in 2. f. 110. cōc. 12 K in 1. impr. fol. 261. con. 676.*

*l in 1. imp. fo. 47.*

Et pro ordine Ciſtercienſi ordinauit Eugenius III. *quod in omnibus monaſterijs Ciſtercienſis ordinis regula B. Benedicti perpetuis temporibus obſeruari debet, neminique licere præter ſimplicem, & communem intelligētiam, alium quemlibet ſenſum inducere* Ita habetur in huius ſacri ordinis compendio. *m* Et Martinus V. & Eugenius IV. prout in eodem Compendio *n* refertur, ordinauerunt *quod generalis reformator, & capitulum generale ordinis Ciſtercienſis pro directione, ac ſubditorum animarum ſalute, ſtabilitateq; monaſteriorum ſaluis regulæ ſubſtantialibus, quæſcumque in ſpiritualibus, & temporalibus circa regulam ipſam, et eius obſeruantias occurrentes ambiguitates, obſcuritates & dubia declarandi, dilucidandi, interpretandi, & diſpenſandi ſtatutaque, & ordinationes, ſeu eiuſdē diffinitiones, etiam interpretandi mutandi, variandi tollendi, reuocandi, caſſandi & alterandi necnon noua addendi, condendi & faciendi, plenam, & liberam authoritate Apoſtolica authoritatem habent*: Cùmq; reuocatum eſſet in dubium quænam mens, & intentio fuiſſet B. Benedicti in regula cōdenda, & ob id ſcrupuloſitates quàm plurium animis inſurgerent, ideo Eug. IV. generali reformatione conceſſit, *vt cum Conſilio capituli poſſit libere, & licitè interpretari, modificare, declarare, & exponere quæcunque eius dubia, ſeruatis tamen in omnibus recta conſcientia & ſano intellectu, nam diſſolutio ex talibus inde ſequeretur in quibus, & in alijs his concernentibus attendendū eſt*, prout ait Eugenius IV. *o vt obſeruantiæ, & vſus ordinis in omnibus monaſterijs vniformes ſint & concordes.*

*m Comp. Ciſter. tit. refor. § 2.*
*n ti. conſti. §.*
*o in eod. ti. conſtitutio. § 6.*

Circa quæ priuilegia notat collector ordinis Ciſtercienſis in dicto cōpendio, ex ipſis conſtare quædam eſſe regulæ ſubſtantialia, & quędā eſſe ordinis

ſub-

ſubſtantialia. Regulæ ſubſtãtialia ſunt tria vota, ad quę quilibet religioſus ſubſtantialiter obligatur, de quibus agunt D. Tho. *a* Panormitanus, & canoniſtarum communis, ſed de minus ſubſtantialibus, id eſt de accidentalibus regulæ, per quæ veluti per gradus ad illius perfectionem intendere monachi debent, late tradit Nau. *b* & de his debet inteligi conceſſio Eugenij *IV.* ſuperius relata, vt ſcilicet reformator generalis, cum capituli conſilio, poſſit cum reuocatur in dubium, qualis fuerit intentio B. Benedicti interpretari, modificari, declarare, & exponere quæcunque dubia circa accidentalia regulæ, ſeruata tamen recta conſcientia, & ſano intellectu illius, ne ad diſſolutionem regulæ deueniatur. Ordinis autem ſubſtantialia ſunt ea, quibus vt talis ipſe ordo reputatur, & ab alijs ordinibus diſtinguitur, vt habitus, & cæremoniæ peculiares, quæ tanquam ſubſtãtialia illius notabiliter mutari, ceſſari, nec circa illa aliqua, ſtatui, neque ordinari per præfata priuilegia poſſunt, licet id, quo ad modum viuendi, conſuetudineſque ipſius ordinis, cõcedatur, quia aliàs per id ordo ipſe abrogaretur. Aduertẽdũ tamen, quod vt omnia ordinatè fiant, ſicut generales, & prouinciales tenentur pro poſſe familias ipſis commiſſas reformare. Ita Leo X. *ſtatuit, & in virtute ſanctæ obedientiæ præcepit, quod de cætero nullæ aliæ reformationes in ordine fratrum minorum introducantur aut fiant, abſque miniſtri generalis, aut prouincialiũ miniſtrorum reformatorum in ſuis prouincijs reſpectiuè expreſſo conſenſu, ita tamen vt dictæ reformationes miniſtro generali, & prouincialibus reformatis per omnia iuxta regulam ſubijtiantur*, ita habetur, in ſupplemẽto *c* non tñ per hoc tollitur, vt ipſæ reformationes authoritate Apoſtolica ſine prædictorũ miniſtrorũ aſſenſu fieri poſſint, nã Gregorius tertius decimus, anno Domini milleſimo quingenteſimo, ſeptuageſimo octauo, in conſtitutione nonageſima prima, quæ incipit, *Ad hoc nos Deus &c.* confirmauit, & de nouo regulam, & regimen fratrum diſcalciatorum congregationis, ſiue prouinciæ S. Ioſephi in regnis Hiſpaniarum ordinis minorum Sancti Franciſci de obſeruantia, ac ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ inhibuit ſuperioribus, & prælatis ipſorum fratrum de obſeruantia, ne eos circa eorum viuẽdi modum moleſtare, aut in eis aliquod innouare præſumant, propter quod ipſi reformati à fratribus laxiori vitæ deditis bulliſtæ ſint vocati, vt vtentes ad eorum libertatem, & exemptionem bullis, & priuilegijs Papalibus, vt in eis etiam verificetur illud Pauli dicentis, *qui piè volunt viuere in Chriſto Ieſu, perſecutionem patientur;* qua propter Leo X. concordiæ fratrum maximè amator, eorum reformationem deſiderans in bulla vnionis, *præcepit firmiter, & mandauit ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ ipſo facto incurrẽda, & à qua nullus, prætérquam in mortis articulo niſi à ſede Apoſtolica abſolui valeat, ne quis frater Sancti Frãciſci appellet alium fratrem eiuſdem ordinis malitioſè, irriſoriè aut improperioſe, priuilegiatum, collectaneum bulliſtam, Amadeitam, Clarenum, de Euãgelio, ſeu de Capuccio ſeu bigolum, aut alio quouis nomine irriſorio, aut improperioſo, vel quod pro improperioſo, à patientibus habeatur. Et ſimiliter præcepit tam clericis, quam laicis, ne fratres huiuſmodi, aut eorum fautores præfatis nominibus irriſoriè, ſeu malitioſe appellent, ſed omnes fratres ipſius ordinis minorum S. Franciſci à ſe ipſis, & ab omnibus alijs appellentur & nominentur* Ita habetur in ordinis ſupplemẽto. *d* Cuius mãdati Apoſtolici cenſuram, licet prout tradit collector priuilegiorum mendicantium fuerit ſublata, non poſſumus tamen negare Leonem X. reformationem religioſorum maximè affectaſſe; de alijs autem bullis, quas habent prouincia S. Ioſeph, & prouincia S. Pauli, pro eorum reformatione, dicemus Deo duce in tertio tomo, in quæſtione de reformatione religionum.

*a D. Tho. 22. q. 186. art. 6. & 7. Panor. & communis in rubr. de regu. & in c. ecleſia de conſtit.*

*b Nau. in cõment. de reg. à nu. 9.*

*c Sup. fol. 30. conceſ. 101.*

*d Sup. ord. fo. 30. conc. 99.*

## ARTICVLVS III.

*Vtrum regulares debeant reformari ad regulæ, quam profeſſi ſunt præſcriptum.*

RESpondeo dicendo, quod Conciliũ *e* Tridentinum decreuit, *vt omnes regulares tam viri, quam mulieres ad regulæ, quam profeſſi ſunt præſcriptum vitam inſtituant, & componant, atque in primis, quæ ad ſuæ profeſſionis perfectionem, vt obedientiæ paupertatis, & Caſtitatis, ac ſi quæ alia alicuius regulæ, & ordinis peculiaria vota, & præcepta, ad eorum reſpectiuè eſſentiam, nec non ad communem vitam; victum & veſtitum conſeruanda pertinent fideliter obſeruent, omniſq; cura, & diligentia à ſuperioribus adhibeatur, tam in capitulis generalibus, & prouincialibus quam in eorũ viſitationibus, quæ ſuis temporibus facere non prætermittant, vt ab illis nõ recedatur cum cõpertum ſit ab eis non poſſe ea quę ab ſubſtantiã regularis vitæ pertinent relaxari; ſi enim illa quæ ſunt baſes, & fundamenta totius regularis diſciplinæ exactè non fuerint conſeruata, totum corruat ædificium neceſſe eſt.* Ex qua decretali colligitur, quod religioſi debent & tenentur modo reformare ſe ipſos, ſecundũ præſcriptum regulæ, quam profeſſi ſunt, ad cuius decreti obſeruationem exactam reuocat idem Concilium *f* Tridentinum omnia priuilegia in contrariũ à ſede Apoſtolica impetrata. Quod videtur creditu difficile, non enim præſumitur Papam, vel Concilium, cuius ipſe eſt caput, velle vnico verbo delere tot diſpoſitiones à ſede Apoſtolica emanatas, in ſe maximè vtiles, & neceſſarias iuſtas, & vſu comprobatas, vt in ſimili Summus Pontifex *g* & quidam Imperator dixerũt. Præterea ſequeretur, deſtructio omnium reformationum elaboratatum ordinis S. Benedicti, S. Bernardi, & D. Hieronymi, in quibus magno conatu inductum eſt, ne præfecti ſint perpetui, ſed tantùm triennales, & ne ſoli pro ſolo ſuo arbitrio gubernent monaſteria, & prioratus, nec fructus eorum impendant, ſed cum Conſilio, & conſenſu aliquorum, quos alibi Conſiliarios, alibi diſcretos, alibi definitores appellant. Conſtat enim ſecundum originarium ſtatutum regularium præfectos debere eſſe perpetuos, & totam adminiſtrationem ad eos debere pertinere. Conſequeretur item deſtructio bonæ partis reformationum ordinum militarium, ſecundum quas alia pertinent ad magiſtros, alia ad capitula illorum, alia ad commendatarios maiores, alia ad minores, alia ad priores & conuentus eorum, quæ ſecundum præſcriptum originarium regularum ſancti Auguſtini, ſancti Benedicti, vel Bernardi, quas ipſi profitentur, nullatenus illis pecularia eſſe deberent.

*e Conc. Trid. ſeſ. 25. de reg. c. 1.*

*f Seſſ. 25. de reg. c. 22.*

*g c. Eccle. veſtra de elect. l. ſi. quãdo. C. de inof. teſt.*

Vnde neceſſariò debemus concludere mentem Concilij non fuiſſe decernere, vt ſtatus religionum reducantur ad primam omnimodo formam, præſertim iure communi, vel authoritate Papæ relaxatam, vel mutatam, ſed ſolùm ad eam, quæ habet, vt tria ſubſtantialia vota ſeruentur, & vt nullus ſimplex regularis habeat quidquam proprij, quo ad dominium, nec quo ad vſum, aliter quàm regula permittit, vt ex tenore tam capitis primi, quàm ſecundi dicti Concilij ſatis colligitur. Primum enim

caput ſolùm habet in ſumma, vt religioſi tria ſubſtantialia vota obſeruent, & alia ad communem vitam, victum, veſtitum conſeruanda, pertinentia. Secundum verò caput totum tendit ad hoc, vt nullus ſimplex religioſus habeat quidquam peculiare, aliter, quàm regula permittit, vt ex eodem conſtat; & quantum ad hoc præcipit Concilium, vt omnes regulares vitam ſuam componant ad præſcriptum regulæ, quam promiſerunt, ita explicat Nauarrus, *a* qui quoad hoc affirmat derogare Concilium priuilegia in contrarium: imò ait idem Nauarrus *b* qđ verba Concilij ibi, *omnes regulares vitam ſuam inſtituant, & componant*, ſignificare videntur prius eſſe inſtituendam, & componendam vitam à prælatis, quàm teneantur ſeruare. Et id ipſum videntur ſignificare illa verba ibi, *omnis cura, & diligentia à ſuperioribus adhibeatur*, non enim pertinet inſtituere, & componere ad ſingulos, ſed ad prælatos, & conuentos, ſiue capitula, iuxta determinata in ſacris canonibus, *c* & ita videtur, quod ſingulares excuſantur à peccato, donec dicta inſtitutio fiat à prælatis. Vnde ſecundum Nauarrum videtur culpa non obſeruandi prædicta à ſubditis in prælatorum ignauiam, & negligentiam retorqueri: ad quod ipſi tenentur magnopere aduertere ſuam maximam in hoc obligationem conſiderantes, tenentur enim ſubditos ſuos prouidere de victu, & veſtitu ſufficienti, & de alijs ad humanam vitam neceſſarijs, ſecundum qualitatem temporis, & conditionem perſonarum, ne ex defectu panis quotidiani, & eorum, quæ ſunt præciſè neceſſaria, ſubditi contra eorum ſtatum, & regulam, quam profeſſi ſunt, ea procurare cogantur, recedendo ad vomitum ſæcularibus ſe negotijs implicando, & ſæcularium amicitiam, & conuerſationē captando, vt hoc modo eorū neceſſitatibus ſuccurratur. Et ſi dixerint prælati non eſſe ſufficientes eleemoſynas aut reditus, vt omnibus, vt tenentur, ſubueniatur, huic tanto religionum malo ſatis ſuccurrit ſacra Sancta Synodus *d* Tridentina Spiritu ſancto inſpirata, decernens *in prædictis autem monaſterijs, & domibus tam virorum, quam mulierum bona immobilia poſſidentibus, vel non poſſidentibus, is tantùm numerus conſtituatur, ac in poſterum conſeruetur, qui vel ex reditibus proprijs monaſteriorum, vel ex conſuetis eleemoſinis omnimodè poſſint ſuſtentari*. Hæc Concilium. Pro cuius maiori obſeruatione in noſtra ſacra religione minorum de obſeruantia, in congregatione generali Toletana *e* conſtitutio eſt facta, in qua id prælatis præcipitur, vt exequatur.

*a Nau. in ca. nullam, 18. q. 2. nu. 2.*
*b Na. vbi ſu. nu. 32.*
*c ca. cū omnes de conſti. cum gl. & c. anno.*
*d Conc. Trid. ſeſ. 25. de reg. c. 3.*
*e Cōſtit. Tol.*

## ARTICVLVS IV.

*Quomodo debeant prælati ſe habere in hac reformatione.*

RESpondeo dicendo, quod, prout ex dictis in ſuperioribus patet, peccant ſuperiores negligentes inſtituere, & componere ſiue reformare, & magis contrauenientes reformare volentibus, & etiā ſingulares impedientes ea, quia contraueniunt mēti, & verbis concilij, quod eſt peccatum, vt patet, & ex iure *f* ſatis colligitur, & non videntur teneri ſuperiores ad reducendam eādem omnino formam, quæ in principio à regularibus obſeruabatur, tunc enim nulla veſtis, nullus liber, nullus calceus, nulla denique aliqua res erat particularis, vt colligitur ex viginti, & amplius locis regulæ D. Augu. notatis à Ioanne Gerſone, *g* ſeu ab alio quiſquis fuerit eius author, at nunc etiam quique reformatiſſimi monachorum habent non ſolùm prædicta peculiaria, ſed etiam cellas, & ſellas, claues, lectos, & id genus alia, & ſatisfacere videntur, qui ſuos ordines reformarent ad præſcriptum eorum, qui à ſapientibus ſatis cenſentur reformati, argumento illius, quod in Prouerbiorum *h* libro habetur, *qui nimis emungit, elicit ſanguinem*, quod ſingulare dictum in libro decretorum *i* reponitur. Vnde videtur, quod, cum ex cauſis cunctis religionis communibus prædicta peculiaria omnibus permittantur, iuſte poſſet alicui ordini, monaſterio, vel alicui perſonæ ſingulari aliquid aliud permitti, ex particularibus cauſis in eis concurrentibus, quia à potentiori cauſa potentior producitur effectus, vt dicit Ius, *K* & ſic ſi monaſterij, aut prouinciæ ſplendor, & conſuetudo antiqua, quæ ſine ſcandalo multorum non poſſet vna vice eradicari, requireret, vt aliquot alia peculiaria relinquerentur, poſſent vtique illa relinqui ſine ſacrorum canonum violatione. In quod facit reſponſum illud ſapientiſſimi, prudentiſſimiq; Cardinalis Caietani, ad prouincialem prouinciæ Luſitaniæ huius ſacræ religionis, ipſum ſuper reformatione dicti ordinis in eo regno conſulentem: ſcripſit enim ille prudentiſſimus præſul verbis ſatis breuibus, & compendioſis, ſeu dignis tanto, & ſapienti viro. *Coge intrare mare per fluuium*, ſignificans paulatim, & ſuauiter ſi fieri poſſet, & non vno impetu, & ex abrupto vltimam reformationem eſſe inducendam, vt multa, & grandia, & grauia ſcandala, quæ ex hoc ſolent conſequi excuſentur. Ita doctiſſimus Nauarrus. *l* Nec enim decet regulares, & Eccleſiaſticos ita virga ferrea regere, vt eorum defectus apud ſæculares manifeſtentur: duos ſecundum cor ſuum video à Deo fuiſſe datos ſuperiores ſuper populum Iudaicum, vnum ſcilicet mitiſſimum, & patientiſſimum Moyſen, alterum Regem Dauid, qui de ſe ipſo loquens ait, *m memento Domine Dauid, & omnis manſuetudinis eius*, ad regimē enim, & reformationem hominum ſumma patientia, & manſuetudine eſt procedendum, & ideo de Chriſto Domino Redemptore, & reformatore generis humani prædixit Iſaias. *n* Non clamabit, nec accipiet perſonam, nec audietur vox eius foris, Calamum caſſatum non conteret, & lignum fumigans non extinguet. Significans in his verbis ſummam Chriſti Domini in hac reformatione manſuetudinem. Cuius tamen ſeueritas audita fuit contra genimina viperarum ſacerdotes, & phariſæos, templum Dei facientes ſpeluncam latronum, & ſuis vitijs, & perfidia tenaciter adhærentes, alios ad ſe trahentes, quos aſſumpto ſui rigoris funiculo eiecit de templo, eijciendo ementes, & vendentes eorum nomine, & authoritate negotiantes, quo exemplo prælati in ſuis reformationibus obeundis aliquando manſuetudine debent procedere, aliquando media via, ſcilicet manſuetudine, & rigore mixtim incedere oportet, aliquando verò contra pertinaces, & potentes, ac reformationem impedientes virga ferrea procedere tenentur, ſumendo nunc vultum hominis, nunc bouis, nunc aquilæ, nunc Leonis quod his verbis ſignificauit Dauid dicens *o* *poſuiſti homines ſuper capita noſtra*, innuens nobis, quod hominum regimen, & reformatio non eſt onus tantùm humerorum, iuxta illud Iſaiæ, dabo clauem Dauid ſuper humerum eius, ſed onus, quod multa etiam capita ad portandum requirit, cum autem Dauid, vnū ſolùm haberet caput, ſicut cæteri alij homines, ſequitur euidēter, quod in præſentiarum fuerit locutus de alijs capitibus, quæ ad portandum, & dirigendum, & gubernandum homines requiruntur, ſcilicet conſilium multorum.

ipſi

*f c. qui peccat, 23. q. 4.*
*g Gerſon cōtra cano. proprie. 1. par. nu. 25.*
*h Prou. 30.*
*i c. denique 4. diſt.*
*K c. 1. & 2. cū ees notat de cōſt. vtr. vel inutil.*
*l Nau. in ca. nullam n. 33. 34.*
*m Pſal. 131.*
*n Iſaia. 42.*
*o Pſal. 65.*
*Eſai. 9.*

ipſi principi aſſiſtentium, quos diuina gratia cōcomittetur: ſicut enim, vt dixit diuinus, Plato oues nō cuſtodiuntur, & gubernantur ab alijs ouibus, ſed ab animali, quod ſit aliquid pluſquam animal ſcilicet homo, ita homo non poteſt cuſtodiri, & guber nari ab alio homine, ſed ab aliquo homine, qui ſit pluſquam homo, & ſit per conſequens homo diuinus.

## QVAESTIO LXXIIII.

### De gradibus Scholaſticis regularibus præſtandis, in quinque articulos diuiſa.

*Circa quam quæruntur quinque.*

1 *VTrum monachi poſſint ad gradum Doctoratus promoueri.*
2 *Vtrum fratres minores regularis obſeruantiæ poſſint gradus eccleſiaſticos recipere.*
3 *Vtrum religioſi recipientes gradus Scholaſticos ſine licentia ſuorum prælatorum, maneant graduati.*
4 *Vtrum prælati ſocietatis Ieſu poſſint gradus Scholaribus conferre.*
5 *Vtrum graduati per dictos prælatos gaudeant priuilegijs graduatorum in vniuerſitatibus.*

### ARTICVLVS I.

*Vtrum monachi poſſint ad gradum doctoratus promoueri.*

RESpondeo dicendo, quod is, qui ante clericatum iuri Ciuili operam dedit, poſt clericatum ad Doctoratus gradum, eodē iure promoueri poteſt, eaque ratione presbyter beneficiarius ad Doctoratus gradum iure ciuili poteſt promoueri, abſque alicuius pœnæ metu, prout tradunt Nauarrus, *a* & Salzedo; & quod magis eſt, monachis hoc etiam eſt permiſſum, ita notanter ſcribit Calderinus *b* quem refert & ſequitur Nauarrus vnde merito reprobandus eſt Rebuffus *c* ſcribens titulum doctoratus in Theologia, aut in iure Canonico, non deberi, neque tribui de ſtylo curiæ religioſis contrarium enim verius eſt, nempe quia magiſter ſacri Palatij ſemper eſt Dominicanus doctoratu, & magiſterio inſignitus, vnde à tota curia Magiſter appellatur. Verū eſt tamen, quod opinio Rebuffi poteſt intelligi, quādo ipſi religioſi gradui ſe ingerunt, tunc enim non debent doctorati, prout notatur in iure, *d* cum licentia autem prælati bene poſſunt, vt ſacri Canones *e* ſatis innuunt & tradunt Innocentius, & Panormitanus, per ſtudium enim, & ſcientiam necdū eſt vtilior proprio monaſterio, ſed etiam toti Eccleſiæ vniuerſali, vt dicitur in iure, *f* & plus proficit in legendo Doctor, quam ſimpliciter curatus in ſacramentis miniſtrandis, prout in eodem iure *g* aſſeritur, de quo per gloſſam in pragmaticis ſanctionibus, & tradit Petrus Lenanderius in ſuo tractatu de priuilegiis Doctorum.

*a* Nau. conſ. 2 rō. ne cler. vel monach. Salze. in pract. c. 59. iuxta finem.
*b* Cal. conſ. 2. de magiſt. Na. in c. non dicatis, nu. 33.
*c* Rebuff. ti. diſpenſa. cum ir reg. n. 27.
*d* c. monac. 16 q. 1. & c. non omnis q. 7.
*e* c. ſic viue. 29 q. 1. & c. ſi cle ric. & c. doctos Hoſt. in ſumma ti. de Magiſtro. §. quales eſſe debent Panor. in c. de multa de præben. idem cōc. 89.
*f* cap. vn eo. de elect. lib. 6.
*g* d. 1. ex eo. gl. in prag. ſanct. ti. de collat. §. item placuit. in reg. Lenander. de priuil. Docto., q. 30. 1. par.

Propter quod cum gradus ſcholaſtici monachatui minimè repugnent, ſi cum licentia prælatorum conſerantur. *Bonifacius IX. conceſſit Magiſtro generali ordinis Prædicatorum pro tempore exiſtenti, quod in quolibet capitulo generali dicti ordinis pro tempore celebrando, vni ex fratribus dicti ordinis in Theologiæ facultate prouecto huiuſmodi per generalem, & diffinitores dicti capituli, vel aliquos Magiſtros ad hoc aſſumendos, diligenti examinatione ſufficiens, & idoneus inuentus fuerit, magiſterij honorem, & docendi licentiam ſeruatis conditionibus Viennenſis Cōcilij, & alijs ſolennitatibus in talibus conſuetis, auctoritate Apoſtolica elargiri poſſit, ſibique, vt infra dictum ordinem, & extra omnib. gratijs, priuilegijs, libertatibus, et indulgētijs, tam à Sede Apoſtolica, quàm ab ordine prædictis fratribus eiuſdem ordinis in eadem Theologia Pariſienſi Magiſtratibus Conceſſis, perinde vti, & gaudere valeat, ac ſi in Pariſienſi ſtudio huiuſmodi magiſterium recepiſſet*, Ita habetur in ſupplemento. *b*

*b* Sup. fo. 117. conc. 426.

Et Innocentius VIII. *conceſſit eiſdē fratribus ordinis Prædicatorum, vt quia propter magnas expenſas, quæ in ſuſcipiēdis gradibus in vniuerſitate Salmāticna ſiunt fratres prædictæ congregationis gradus huiuſmodi ibidem ſuſcipere commodè non poſſunt quod regens, & in eius abſentia, prior domus ſancti Stephani Salmantinæ dictæ congregationis poſſunt conferre quoſcunque gradus fratribus eiuſdem congregationis per eandem congregationem expoſitis, & admiſſis per capitulum, vel Magiſtrum generalem dicti ordinis, dummodo ſic graduati peregerint curſus ſuos.* Ita habetur in Monumentis ordinum. *i*

*i* In 2. impr. f. 15. conc. 194.

### ARTICVLVS II.

*Vtrum fratres Minores regularis obſeruantiæ poſſint gradus ſcholaſticos recipere.*

RESpondeo dicendo, quod *Martinus Quintus præcepit in virtute ſanctæ obediētiæ vniuerſis cācellarijs rectoribus, decanis, Magiſtris, & Doctoribus ſtudiorum ac vniuerſitatibus eorundem vbique cōſiſtentium, ne fratribus Minoribus, ſeu alicui eorum gradum & honorem, ac inſignia magiſterij conferre præſumant, niſi curſum per conſtitutiones Apoſtolicas, & ordinis præfati inſtituta perfecerint, & aliàs ad dictum gradū obtinēdū idonei exiſtāt Et decreuit, atque ſtatuit, quod quilibet ex Magiſtris, aut Doctoribus, qui aliàs (quā prædictū eſt) gradus, & inſignia alicui fratrum prædictorū impendere præſumpſerit, gradu, & honore magiſterij careat, atque à lecturis, & alijs actibus, & gratijs magiſtralibus ipſo facto ſit perpetuo priuatus; & ad eadē de cætero inhabilis exiſtat. Voluit inſuper, quod eiſdem pœnis ſubiectus ſit quicunq; qui præter rigorē huiuſmodi gradum, & inſignia prædicta ſuſcipere præſumpſerit.* Ita habetur in ordinum Monumentis, *K* Et idem Martinus V. vt refertur in eodem libro, *l ordinauit quod ſi aliqui ex fratribus prædictis baccalaureatum pro huiuſmodi gradu magiſterij aſſequendo, contra conſtitutiones Apoſtolicas & inſtituta prædicta, fuerint adepti, & illius prætextu libros ſententiarū publicè & actualiter legant, a lectura huiuſmodi ſub pœnis prædictis penitus, & omnino ceſſent: alias ab eorum ſuperioribus per cenſuram eccleſiaſticam arceantur.*

*K* in 2. impr. f. 35. conc. 40.
*l* in 2. impr. fo. 35. conc. 4.

Et idem Martinus V. vt refertur in eodē libro. *m Statuit, & decreuit, quod quicunque fratres ordinis Minorum promoti fuerint ad magiſterij gradum in Theologia, extra vniuerſitates (ab ipſo ordine per generalia capitula) ad hoc ſpecialiter electis, & abſque eo, quod ante perfecerint debitos ſuos curſus, & ſententias legerint in vniuerſitatibus approbatis, & actus legitimos, & cætera exercitia ſcholaſtica fecerint prout legere, & facere teneantur de conſuetudine, vel de iure in huiuſmodi ritu magiſtrandi ſcientia minimè de cætero gaudere poſſint beneficijs, honoribus gratijs priuilegijs exēptionibus & indulgētijs, tā in ipſo ordine, quā extra, magiſterio in Theologia Apoſtolica vel quauis alia auctoritate conceſſis & quibus Magiſtri huiuſmodi vti, & gaudere cōſueuerūt. Ac etiā mādauit generali, & prouincialibus miniſtris cuſtodibus, & guardianis, & eorū vices gerētibus ac generalibus, ac prouincialibus capitulis quibuſcūque prædicti ordinis ſub pœna excōmunicationis quatenus has literas (quantū vnumquemque concernunt) obſeruent,*

*m* in 2. impr. f. 29. conc 43.

*obſeruent, & faciant inuiolabiliter obſeruari. Non obſtantibus quibuſcumque in contrarium facientibus.*

## ARTICVLVS III.

### *Vtrum religioſi recipientes gradus ſcholaſticos ſine licentia ſuorum prælatorum, maneant graduati.*

RESpondeo dicendo, quod Innocentius VIII. ſtatuit, *quod nullus frater ordinis prædicatorum reformatorum, ſeu de obſeruantia prouinciæ, aut congregationis Hiſpaniæ. Magiſterij, ſeu alium quemcumque gradum in ſacra Theologia (niſi ad illud per capitulum dictæ congregationis expoſitus fuerit) aſſumere quoquemodo præſumat. Et quod ſi aliter promoti fuerint, pro non promotis habeantur, & ad huiuſmodi gradus inhabiles ſint & eſſe cenſeantur.* Ita habetur in Monumentis a ordinum.

a in 2. imp. f. 71. conc. 194.

Circa hanc, & ſuprapoſitas conceſſiones, eſt notandũ primo hanc habere locum, etiamſi perfecerint curſus ſuos ac ſententias legerint in vniuerſitatibus approbatis, & actus legitimos, & exercitia cætera ſcholaſtica fecerint, prout legere, & facere tenentur de conſuetudine, vel de iure in huiuſmodi; nam pœnam hanc inſtituit Innocentius contra illos qui per capitulum dictæ congregationis expoſiti non fuerint, ſine eo quod de prædictis aliis faciat mentionem, ſicut fecit Martinus V. in ſuo decreto, de quo in articulo ſuperiori.

Notandum eſt ſecundò, quod pœnæ, de quibus in hac conceſſione, ponuntur contra præſumentes, per quod videtur, quod religioſi huiuſmodi aſſumẽtes gradus, ſine dicta capituli expoſitione, ante notitiam huius conceſſionis, vel poſt eam per obliuionem illius, aut incogitantiam, aut animi ſimplicitatem, non incurrunt pœnas contra eos impoſitas in ea, quia lex imponens pœnam præſumenti facere aliquid, non includit facientem per obliuionem incogitantiam, vel ſimplicitatem, ſine dolo; iuxta doctrinam ſingularem Cardinalis b communiter receptam, & per Nauarrum ad multa ſimilia applicatam.

b Cardi Cle. 1. q. 39 de priu. Nauar. in c. accepta op. 1. § 8. de reſt. ſpoliat.

Notandum eſt denique, quod pœnæ, de quibus in hac conceſſione, fuerunt impoſitæ pro fratribus reformatis prædicti ordinis, vnde ad alios fratres talem reformationem non ſectantes minimè ſunt extendendæ, cum pœnas reſtringi debere clament vbique iura. Nec in hoc habet locum virtus communicationis priuilegiorum. Communicatio enim priuilegiorum inter religiones iuxta earum inſtituta debet conſiderari, non enim pœnæ, quæ apponuntur in conceſſionibus factis pro reformatis pro eorum reformatione conſeruanda, ad fratres non reformatos extendi debent, cum reformatis maximè conueniant, non reformatis verò diſconuenire credantur.

## ARTICVLVS IIII.

### *Vtrum prælati Societatis Ieſu poſſint gradus ſcholaribus conferre.*

RESpondeo dicendo, quod *Scholares collegiorum Societatis exiſtentium in vniuerſitatibus alicuius ſtudij generalis degentes ſi prævio rigoroſo, & publico examine in eiſdẽ vniuerſitatibus reperti fuerint idonei, & rectores vniuerſitatum eos gratis promoueri recuſauerint in prædictis collegijs à præpoſito generali, vel de eius licentia à quouis ex inferioribus præpoſitis, vel rectoribus huiuſmodi collegiorum cum duobus, vel tribus Doctoribus ſeu Magiſtris per eoſdem eligendis, promoueri poſſunt ad Baccalaureatus, & Magiſterij, Licentiaturæ, ac Doctoratus gradus. Ita conceſſit Iulius III. Idẽque ſcholares collegiorum exiſtentium extra vniuerſitates, abſoluto ſuorum ſtudiorum curſu & rigoroſo examine præcedente à præpoſito generali, vel de eius licentia à quouis ex præpoſitis, vel rectoribus huiuſmodi collegiorum cum duobus, vel tribus Doctoribus, vel Magiſtris per eoſdem eligendis ad prædictos gradus poſſunt promoueri.* Ita conceſſiſſe Iulium III. religioni Societatis refert Claudius, c qui addit, quod nomine ſcholarium in his conceſſionibus intelliguntur ſcholares, qui ſunt de Societate.

c Claud. in Compen. Soci. & tit. gradus § 1. & 2.

Refert etiam idem Claudius, d *Quod præpoſitus generalis per ſe, vel aliquem ex præpoſitis, vel rectoribus collegiorũ Societatis tam in vniuerſitatibus ſtudiorũ generalium, quam extra illas exiſtentiũ, in quibus ordinariæ ſtudiorum artium liberalium, & Theologiæ lectiones habentur, curſuſque ordinarij peraguntur, Societatis ſcholares, & pauperes externos, qui dictas lectiones frequẽtauerint, & etiam diuites ſi vniuerſitatũ officiales eos promouere recuſauerint, cũ per examinatores Societatis idonei ſint inuẽti, ſolutis tamẽ per diuites ſuis iuribus vniuerſitatibus, collegijs Societatis, & in alijs extra vniuerſitates exiſtentibus quoslibet alios ſcholares, qui ſub eorundem collegiorum obedientia directione vel diſciplina ſtuduerint ad prædictos gradus ac alias in reliquis iuxta tenorem literarum Iulij Tertij. promouere poſſit.* Idem etiam in dicto Compendio Societatis Pium Quartum Societati conceſſiſſe.

d Clau. ubi ſup. § 3.

Et Gregorius Tertius decimus, prout refertur in eodem Societatis compendio, e *Conceſſit, quod poſſit præpoſitus generalis prædictos gradus, prout dictum eſt conferre per præfectum ſtudiorum cuiuslibet collegij Societatis, in quo artium, vel Theologiæ facultates pro tempore legantur.*

e Compen Socie. ubi ſu. § 3

Circa quas conceſſiones notat earum collector Claudius f, quod facultates promouendi, de quibus in ſuperioribus, quoad perſonas Societatis, reſeruantur præpoſito generali; quoad externos verò conceduntur prouincialibus per ſe, vel per rectores, aut ſtudiorum præfectos exercendæ; nam Rectoribus, & Cancellariis vniuerſitatum, quoad externos, manet ſua facultas.

f Claud. in d. Compend. Socie. ti. grad. in fin.

## ARTICVLVS V.

### *Vtrum graduati per dictos prælatos gaudeant priuilegijs graduatorum in vniuerſitatibus.*

RESpondeo dicendo, quod Iulius III. & Pius IIII. cõceſſerũt, prout refert Claudius, g *Quod quicunque per perſonas ipſius Societatis modo prædicto promoti fuerint gaudere poſſint omnibus priuilegijs & prærogatiuis, quibus gaudent qui in vniuerſitatib. rigoroſo examine prævio, ac alias iuxta inibi obſeruari ſolitos, & requiſitos vſus promouentur.*

g Claudius in Compend. Societ. ti. gradus, § 1.

Vnde Pius Quintus eidem Societati conceſſit, *quod quicunque ſcholaſtici in eius collegijs Philoſophiæ, aut Theologiæ auditores fuerint, in quauis vniuerſitate ad gradus admitti poſſũt & curſuum quos in prædictis collegijs confecerint ratio habeatur, ita vt ſi examine ſufficiẽtes inuẽti fuerint, nõ minus ſed pariformiter, ac ſi in vniuerſitatibus ipſi ſtuduiſſẽt ad gradus quoſcunque admitti poſſint, & debeant.* Hæc Pius Quintus. Quod rationi maximè cõſonũ eſt, nã ſi graduati in collegiis priuilegiis vniuerſitatũ potiuntur, neceſſarium eſt vt ad gradus admittãtur, cũ curſibus in collegiis peractis & cũ ſufficienti examine inuenti fuerint, ſicut cum ſcholaſticis vniuerſitatum fieri contingit.

Et

Et aduertendum, quod diſtrictiùs inhibetur rectoribus vniuerſitatum, & alijs quibuſcunque ſub excommunicationis infligendæ pœna, ne collegiorum Societatis rectores, aut ſcholares in præmiſſis per Pium V. conceſſis, quouis quæſito colore moleſtare audeant, prout refert Claudius a Pium Quintum conceſſiſſe.

*a Claud. vbi ſup. tit. ſchola. §. 3.*

### QVÆSTIO LXXV.

## De grangiis monaſteriorum, in duos articulos diuiſa.

*Circa quam quæruntur duo.*

1 *VTrum in grangijs Monaſteriorum poſſint fieri oratoria in quibus diuina officia celebrentur, ſine licentia ordinarij.*

2 *Vtrum grangiæ monaſteriorum gaudeant immunitate ipſorum monaſteriorum.*

### ARTICVLVS I.

*Vtrum in grangijs monaſteriorum poſſint fieri oratoria, in quibus diuina officia celebrentur, ſine licentia ordinarij.*

REſpondeo dicẽdo, quod *Alexander VI. conceſſit Ordini Ciſtercienſi, vt poſſint in eo grangias conſtituere, ibique Eccleſias, Capellas, & Oratoria in quibus officia diuina celebrari poſſint, ſine loci ordinarij, vel diœceſani, ſeu alterius cuiuſcunque licẽtia ædificare, vbi vaſſallorũ, colonorum, incolarum ibidem commorantium confeſſiones audiri, & eiſdem pœnitentiam ſalutarem iniungi, Euchariſtiamque & alia ſacramenta, ſine parochiæ præiudicio, per monaſteriorum Abbates, & ſuos monachos ad id deputatos miniſtrari libere, & licitè valeant*, Ita habetur in Compendio *b* Ciſtercienſi. In quo etiam Compendio *c* refertur. *Quod ſub altari portatili in caſtris, & fortalitijs aliqua iuſta de cauſa, ſeu tempore belli, Miſſam, & alia diuina officia celebrare conceſſit Vrbanus V. Ciſtercienſibus & quod in grangijs, domibus, cellarijs aliiſque locis congruentibus, & honeſtis, & etiam in præſentia perſonarum ordinis, poſſit celebrari ſub altari portatili. Conceſſit idem Vrbanus V. Carthuſienſibus*, & in libro d nouorum priuilegiorũ cõtinetur. *Quod Nicolaus Nuntius in Hiſpaniam Apoſtolicus à Sixto, ad infirmerias extendit congregationis Sancti Benedicti Hiſpaniarum, vt illius compendium refert.*

*b Compen. Ciſterci. tit. grangiis. §. 1.*
*c Compendio Caſt. tit. Altaria. § 2 &*
*Fol. 13.*

Circa quas conceſſiones eſt notãdum, quod his videtur obſtare Concilium Tridentinum, *e* poſt illud enim Decretum non licet celebrare Miſſas extra Eccleſias, vel oratoria ad diuinum tantum cultum ab ordinarijs deſignanda, & viſitanda, dedicata, & per conſequens videtur, quod in grangijs non poſſunt monachi habere oratoria, vbi Miſſæ celebrẽtur ſine eo, quod dicta oratoria ſint ab ordinarijs ad id viſitata, & deputata. Nam reſpondetur primò, quod ibi ſolùm præcipit Conciliũ Epiſcopis, vt non ſinant celebrari Miſſas in domibus priuatis, & quod regulares nõ poſſunt in hoc caſu ſe defendere priuilegijs à Sede Apoſtolica conceſſis. At ſi ipſi regulares habeant prædicta oratoria extra Eccleſiam, in quibus celebrant, ſi Epiſcopi non inſtent contra ipſos, optimo iure poſſunt dictis oratorijs frui, prout latius in primo Tomo *f* remanet explicatum. Quibus nunc addo, Concilium ſolùm velle tollere, vt in domibus priuatis non erigantur oratoria ſine licentia, & approbatione ordinarij, in quibus poſſit ſacrificium Miſſæ celebrari. At non videtur tollere, quod in grangijs monaſteriorum erigantur oratoria pro celebratione diuinorum, ſicut eriguntur in infirmerijs monaſteriorum, cum ibidem ſint a parrochijs longe ſeparati, vbi non poſſunt diuina commodè audire, & cum capellæ ſibi erectæ ad celebrandum ab ordinarijs ipſorum monaſteriorum viſitentur, & hoc videtur innuere Concilium dicens: *Quod non permittant Epiſcopi, vt Miſſæ celebrentur omnino extra Eccleſiam.* Quod verbum (*omnino*) non videtur tollere Capellas, & oratoria, & altaria portatilia, quæ in infirmerijs monaſteriorum ædificantur; neque ea quæ in grangijs monachorum efficiuntur ad diuina peragenda; in his enim locis non videntur celebrari diuina omnino extra Eccleſiam; cum prout tradunt communiter Doctores *g*, nomine Eccleſiæ etiam monaſteria comprehendantur. Nam prout explicat Innocentius IIII. in declaratione regulæ fratrum Minorum, nomine monaſterij, clauſtrum, domus, & officinæ interiores comprehenduntur, vt habetur in Monumentis *h* ordinum.

*e Tridẽn. ſeſſ. 22 de obſer. & euit. in celeb. miſſ.*
*f 1. tom. q. 43. art. 5.*
*g Doctor. in rubri. de reb. Eccleſ. non alien.*
*h In 1. impr. fol. 3 & in 2. fol 4. tract. 2. fol. 4. tract. 2.*

Vnde cum nomine Eccleſiæ veniant etiam monaſteria, non abſurdè aliquis non opinabitur nomine Eccleſiæ etiam interiora ipſius monaſterij comprehendi, & per conſequens cum Concilium Tridentinũ mandet Epiſcopis, vt prohibeant celebrari omnino extra Eccleſiam, non prohibet celebrari ipſa in interioribus monaſteriorum ad celebranda diuina deputatis, cum talia interiora ſicut nomine monaſterij veniunt, ita etiam nomine Eccleſiæ, iuxta ſuperius citata comprehendantur, quod quãtum ad grangias ex dicendis in articulo ſequenti comprobatur.

Secundo eſt notandum, quod ſæcularium confeſſiones non poſſunt audire monachi à dictis prælatis deputati, niſi iuxta formam Concilij *i* Tridentini ſint coram ordinarijs præſentati, & ab ipſis approbati, prout late in primo Tomo *K* declaratum eſt.

*i Conc. Trid. 23. de refor. c. 15.*
*K 1. to. q. 59.*

Tertiò notandum eſt, quod in dictis grangijs poſſunt adminiſtrare colonis, & alijs, de quibus in prædicta conceſſione, ſacramentum Euchariſtiæ etiam die Paſchatis per communicationem cuiuſdam priuilegij facti monaſterio B. Mariæ de Guadalupe. *Antonius etiam Cardinalis & Pœnitentiarius Pauli Tertij Pontificatus eiuſdem anno primo, decimo tertio Kalendas Februarij, de eiuſdem Pontificis ſpeciali mandato, viuæ vocis oraculo ſuper hoc ei facto authoritate Pontificis indulſit, & conceſſit, quod omnes fratres præsbyteri prædicti monaſterij B. Mariæ de Guadalupe, tam intra, quam extra illius Capellis oratorijs, grangijs, & locis alijs eiuſdem monaſterij (non contradicente priore, aut in eius abſentia, aut ſede vacante, vicario) poſſint adminiſtrare ſacramentum Euchariſtiæ etiam in die Paſchatis ſubditis eiuſdem monaſterij, vel ab eo dependentibus & alijs illo confluentibus vtriuſque ſexus diœceſanorum locorum curatorum, aut rectorum ad hoc licentia minimè requiſita, & ſic præcepto Eccleſiæ ſatisfaciant. Non obſtantibus contrarijs quibuſcunque.* Ita refertur in Compendio *l* priuilegiorum Diui Hieronymi.

*l Compen. D. Hiero. tit. Euchari. ſacramentum. § 6.*

Nec obſtat, quod hoc priuilegium ſit tantum conceſſum prædicto monaſterio particulariter, & per conſequens non debet communicari alijs ordinibus, cum ea quæ ſunt communia vnius religionis alijs religionibus communicantur, non autem ea, quæ ſunt vnius monaſterij particularia. Nam reſpondetur, prout latè probauimus in 1. Tomo *m*, quod priuilegia facta vni monaſterio

*m 1. to. q. 25. art. 9.*

dicti ordinis Diui Hieronymi, iam ex conceſſione Pii Quarti, & Pii Quinti, facta ſunt omnibus monaſteriis communia.

Vltimo notandum eſt circa verba prædictæ conceſſionis ibi, *ſine parochiæ præiudicio*, quod Sixtus Quartus, prout habetur in Monumentis a Ordinum declarauit, quod parochialium Eccleſiarum præiudicium, quod debent fratres Carmelitæ, ac fratres Minores, & alii Mendicantes euitare, cum ipſis præcipitur concionandum celebrando, & prædicando in domibus ſuis, vel extra, aut etiam in plateis communibus, intelligendum eſt ſolum de decimis, & primitiis, quæ a laicis ſolent clericis exhiberi. Et vult dicere Sixtus Quartus, quod dummodo in Eccleſiis parrochialibus non ſequatur præiudicium, quoad exactionem decimarum, & primitiarum, poſſunt prædicti fratres ſuperius conceſſa facere.

*a In 1. impr. f. 102. & in 2. f. 181. conceſ. 931.*

## ARTICVLVS II.

### *Vtrum grangiæ monaſteriorum gaudent immunitate ipſorum monaſteriorum.*

RESpondeo dicendo, quod non ſolum Eccleſia conſecrata eccleſiaſtica gaudet immunitate, ſed etiam non conſecrata auctoritate Epiſcopi fundata, vt dicitur in iure, *b* etiam ſi talis Eccleſia ſit interdicta. Quod idem dicendum eſt de hoſpitalibus, & oratoriis priuatis auctoritate Epiſcopi fundatis, iuxta ea, quæ in ſacris Canonibus *c* notantur. Et per conſequens monaſteria, cum omnia non ſolum auctoritate Epiſcopi, ſed etiam Papæ fundentur, prout in hoc Tomo *d* dictum eſt. Vnde cum monaſteriorum grangiæ non ſint fundatæ auctoritate ordinarii, non videtur loquendo ſecundum ius ipſas in aliquo immunitate monaſteriorum gaudere. At ex priuilegio Apoſtolico eam immunitatem habere certum eſt, nam Eugenius Quartus prout refertur in Compēdio *e* ordinis Ciſter. *Conceſſit, quod grangiæ monaſteriorum Ciſtercienſium ſicut Eccleſiarum atria prauorum hominum incurſu & violentia liberæ & quietæ debent eſſe, ita vt nemo in eis hominē capere, ſpolium aut ruinam exercere præſumat in virtute Spiritus ſancti inhibendo ſtatuit.* Ex quo priuilegio ſatis colligitur, ꝙ non debemus iudicare de grāgiis horum monaſteriorum ſicut de domibus priuatis, in quibus Concilium Tridentinum altari portatili, vel in capellis prohibet diuina celebrari prout articulo ſuperiori diximus, domus enim priuatæ non gaudent prædicta immunitate, qua grangias gaudere videmus virtute huius priuilegii, & per conſequens opinio, quam in prædicto articulo tenuimus, hac ratione maxime corroboratur. Et aduerte, quo Leo X. conceſſit, quod infringentes, vel aliquam violentiam in Eccleſiis, vel locis fratrum facientes, ſint excommunicati, ita quod huiuſmodi delinquentes non poſſint abſolui, niſi a Papa, vel a conſeruatoribus dicti ordinis prout continetur in ordinis Suppl. *f* Quæ conceſſio etiam grangiis aliarum religionum poteſt communicari, cum non ſolum vtat Eccleſiis fratrum Minorum, ſed etiam locis ipſorum fratrum, grangiæ autem monaſteriorum loca fratrum reputantur, & per conſequens aliquam violentiam ipſis facientes pęna ſupradictę conceſſionis incurrere videntur, & iudices conſeruatores contra ipſos procedere poſſunt.

*b l. omnia priuileg. C. de Epiſc. & cleri.*
*c c. ſi. de ædif.*
*d Sup. hoc to. q. 40.*
*e Compendio Ciſter. tt. grā. §. 2.*
*f ... fol. 61. ... 9*

De grangiis, & de vſu ipſarum vide infra tertio Tomo, in quæſtione de priuilegiis.

## QVÆSTIO LXXVI.

### De habitu regulari in vndecim articulos diuiſa.

*Circa quam quæruntur vndecim.*

1 *QValis debeat eſſe habitus regularis.*
2 *Vtrum profeſſi in ordinibus militaribus habitum ſui ordinis teneantur deferre.*
3 *Vtrum religioſus curatus in Eccleſia ſæculari poſſit vti habitu clericorum retento proprio ſub chlamyde.*
4 *Vtrum vna religio poſſit portare habitum conſimilem habitui alterius religionis.*
5 *Vtrum fratres Minores peccent portando habitum a capillo ſolutum.*
6 *Vtrum religioſi poſſint dimittere habitum ſine timore alicuius cenſuræ.*
7 *Vtrum ſecularis viens veſte religioſa virorum, ac mulierum, cauſa ludi peccet mortaliter.*
8 *Vtrum contradicentibus parochis poſſint fideles in habitu Minorum ſepeliri.*
9 *Quis debeat dare habitum ad ſepeliendum fideles.*
10 *Vtrum decedentibus cum habitu religioſorum Mendicantium indulgentia aliqua concedatur.*
11 *Quæ indulgentiæ conceduntur oſculantibus habitum religioſorum.*

## ARTICVLVS I.

### *Qualis debeat eſſe habitus regularis.*

RESpondeo dicendo, quod inter leges, quæ monaſteriis, & regularibus fere omnibus communes ſunt, illa eſt, de formula viuendi, ne lineis indusiis veſtiantur, prout dicitur in iure *g*, veſtitu decenti vtantur, qui qualis ſit, docent Diuus Auguſtinus, *h* Diuus Ambroſius, Diuus Gregorius Nazianzenus, Diuus Hieronymus, Diuus Chriſoſtomus, & Diuus Athanaſius. Et quali habitu debeant incedere, eorum regulæ illis terminum præfigunt. Et pro religioſis Societatis, conceſſit Iulius Tertius, quod *Sacerdos Societatis, quoad habitum pertinet honeſtorum ſacerdotum communem, & approbatum vſum ſequantur.* Ita habetur in Compendio *i* Societatis, & cum in noſtra religione Minorum eſſet inter fratres orta controuerſia ſuper qualitatem habitus, ad eam ſedandam edidit Ioannes Vigeſimus ſecundus quandam extrauagantem *K*, cuius tenorem in præſentiarum referam: ipſe enim Summus Pontifex de conſilio Cardinalium dictam controuerſiam de medio fratrum tollere debens, circa illa verba regulæ ipſorum fratrum, *fratres omnes veſtimentis vilibus induantur*, ordinauit, quod forma habitus, & veſtimentorum, quoad colorem panni, & vilitatem, arbitrio ſuorū Prælatorum relinqueretur, & vt omnē tolle et controuerſiæ aditū, determinauit, vt fratres prædicti ordinis, qui ſtrictos, curtos & difformes habitus ab ipſius generalis mimiſtri, & aliorū de dicta cōmunitate habitos corā ipſo, & fratribus Cardinalibus, & aliis in Romana curia detulerunt vel deferūt coram ipſo compareren, vt in Domino exhortarentur. *Quibus exhortatis, in virtute Sanctæ obedientiæ, & ſub excommunicationis pœna per Apoſtolica ſcripta mandauit, quatenus ad mandatum generalis deponant, quos deferunt habitus, & alios, iuxta eiuſdem generalis arbitriū determinatio-*

*g c. cum ad monaſterium de ſtatu monacho.*
*h Aug. epiſt. 199 Ambroſ. de inſtit. virg. & epiſ. 30. & 1. de virg. Nazian. in exer. et. ad virg. Hieron. in Hilarium. Chriſo. in homi. 69. in 2. Matth. Atha. de virgin.*
*i Compen. Societa. tit. hab.*
*K Extrauag. quaſdā de verbor. ſignific.*

*nationem, ſeu iudicium, induatur: ipſaque generali in omnibus iſtis & alijs & per omnia, ſecundum Beati Franciſci regulam, & prædeceſſorum ſuorum declarationes, conceſſiones, & commiſſiones in ipſis declarationibus comprehenſas & cōtentas in præſentibus humiliter obediant, pareant & intendant: non obſtantibus quibuſcunque priuilegijs indulgētijs, literis libertatibus, immunitatibus, vel exemptionibus eis, vel alicui ipſorum a Clemente Quarto conceſſis, vel appellationibus ab eis, vel ipſorum aliquo ad Sedem Apoſtolicam interiectis, quæ in quantum poteſt derogat, & præſentibus viribus euacuat, dicens, religio namque perimitur, ſi a meritoria ſubditi obedientia ſubtrabatur; magna quidem paupertas, ſed maior integritas, bonum maximum eſt obedientia, ſi cuſtodiatur illæſa. Nam prima rebus, ſecunda carni, tertia vero mēti dominatur, & animos, quos velut effrænes & liberos ditioni alterius humilis iugo propriæ voluntatis aſtringit. Ad hanc igitur fratres prædicti non inuiti, ſed ſponte redeant, hanc velint & approbent, hanc magis deſiderijs concupiſcant illudque votis canticorum ingeminēt, oſculetur me oſculo oris ſui, charitatis vtique, & dilectionis, religionis huius, obedientia ſancta purificans: nam meliora ſunt vbera tua, præceptorum ſiquidem, & conſiliorum quadam nutrientia vino, vnguentis optimis, bonæ famæ fragantia ſuauitatis odorem.* Hæc Ioannes Vigeſimus ſecundus in dicta extrauagāti.

Circa quam primo eſt notandum, quod illa verba, *ſub excommunicationis pœna*, comminationem non ſententiam excommunicationis ipſo facto inducunt, niſi aliter conſtaret de mente ipſius proferentis, prout ibi probat Gloſſa communiter recepta, & licet non inducant excommunicationem, inducunt tamen peccatum mortale, quod patet ex verbis ipſius extrauagantis ibi, *in virtute ſanctæ obedientiæ*, vbi notat ipſa Gloſſa, quod hęc verba, contra tranſgreſſores dura ſunt.

Vnde infertur, quod habitus, qui communiter deferuntur a fratribus Minoribus obſeruātiæ, ſunt ſecundum regulam B.P.N. Franciſci, ſecūdum declarationes Apoſtolicas, cum ipſis induātur fratres Minores, ſic Capitulis generalibus determinantibus, nec alijs magis curtis, & ſtrictis, & vilioris panni, contra dictas conſtitutiones adhibitum poſſunt ſubditi vti. Vnde hæc ignorantes aliqui toto cœlo aberrant, dicentes, & publice prædicantes prædictos habitus non eſſe conformes regulæ B. P. N. Franciſci, & ipſos portantes a Beato P. N. Franciſco, vt filios minimè recognoſci: loquuntur enim contra determinationem Ioannis XXII. qui hoc arbitrio prælatorum reliquit, qui in Comitijs Generalibus hos habitus, veſtes viles ſecundum regulam eſſe declarauerunt, & ita contra ipſos contrarium dicentes, & prædicantes, velut contra ignorātes procedere poſſunt dicti fratres, & ſi in ſuo errore perſiſtant, tanquam contra erroneè loquentes poſſunt incedere.

Secundò eſt notandum, quod in dicta conſtitutione, & extrauaganti, ſolùm derogat Ioannes Vigeſimus ſecundus priuilegia in contrarium conceſſa ipſis fratribus, ante datam dictæ extrauagantis, & non derogat priuilegia pro tempore concedenda. Cum par in parem non habeat auctoritatem; vnde generalis non poteſt modo contra fratres prouinciarum reformatarum deferentes habitus curtos, & ſtrictos, & viliores multò procedere; cum ad huiuſmodi habitus deferendos a Sede Apoſtolica poſt Ioannem Vigeſimum ſecūdum varia conſecuti ſint priuilegia, niſi ipſi fratres reformati deuient in habitibus, & veſtimentis a priuilegijs ipſis conceſſis. Attendant tamen, quod vt per illa priuilegia huic extrauaganti derogari dicatur, neceſſarium eſt, vt in ipſis de ipſa extrauaganti fiat mentio ſpecialis, in generali enim reuocatione non cenſetur reuocata cōſtitutio ſpecialis, quæ in corpore iuris inſerta eſt, prout nos latè diximus in primo tomo *a*. *a 5.10.q 8.*

ARTICVLVS II.

*Vtrum profeſſi in ordinibus militaribus habitum ſui ordinis teneantur deferre.*

RESpondeo dicēdo, quod in ſtablecimentis ordinis militatis Diui Iscobi de la Spata, iuxta regulam huius ſacræ religionis, quædam ordinata fuerunt *b* Toleti, anno Domini milleſimo, quingenteſimo, ſexageſimo, & Matritij, anno Domini milleſimo, quingenteſimo, quinquageſimo primo; & iterum Toleti, anno Domini milleſimo, quingēteſimo, ſexageſimo, & iterum Matritij, anno Domini milleſimo, quingenteſimo, decimo quinto, quorum tenorem hic apponere decreuimus. *b Tit. 6. del habito y veſtidos f. 63. c. 3. 4. & 5.*

*Las perſonas de la orden ſegun nueſtra regula pueden traer veſtiduras blancas prietas y pardas, à prouidencia del maeſtre, y coloradas y moradas ſegun los ſtablecimientos. Lo qual mandamos que aſſi ſe guardo y cūpla y el que lo contrario hiziere pierda las dichas ropas las quales ſean dadas à pobres, y encargamos a los nueſtros capellanos y procurador fiſcal que lo denuncien, para que lo executen eſtrechamente, y prohibimos que de aqui adelante no ſe de licencia alguna, para que ſe vſe lo contrario de ſte ſtablecimiento, ſino fuere eſtando en la guerra, o en caſamiento de Principe, o hijos proprios, o en alguna fieſta o regozijo que por nueſtro mandando ſe hiziere ſob las dichas penas.*

*Mandamos que los caualleros tengan y trayan conſigo la regla pues cōformare à ella ſon obligados a viuir y los mantos quoque ſe han de enterrar, y que los nueſtros viſitadores tomen iuramento al cauallero que ſe viſitatore ſi la regla y manto que trae en la viſita es ſuyo, y ſino fuere ne le viſite haſta que lo y cōdēnamos le mas en veynte ducados para obras pias, y en los dichos mantos aya conformidad, y ſean de panno o eſtamena o la yno de tela que ſe trasluza, y ſean cerrados, y lle gē al ſuello por delante y por detras arraſtren haſta vna tercia de vara alomenor, y los cabecones no ſean mayores que de vna pulgada, y el que de otra manera lo traxere aya perdido el manto, y el fiſcal ſe le puede tomar.*

*No eſta bien a los religioſos dexar las ſeñales de ſu ordē, por ende ſtablecemos, y ordenamos que todos los nueſtros caualleros trayan ſobre ſi ſeñales de nueſtra orden, o alomenos que en el landel, o jaquel, o ſobreueſta que traxeren, trayan las armas de la dicha orden, y el que lo contrario hiziere que paſſe por penitencia ſegun nueſtra prouidencia.*

In quibus ſtablecimentis c etiam determinatur, quas veſtes debeant portare fratres huius ſacri ordinis Diuini officijs vacāc pati. Videantur etiam ſtabilimenta aliarum militiarum: longum enim eſſet earum habitus, & ſingula in præſentiarum referre. *c c. 6. 7. & 8.*

Vnde Sixtus Quintus Pontifex Maximus Romæ apud D. Petrum, anno Incarnationis Dominicæ milleſimo, quingenteſimo, octuageſimo octauo, quintodecimo Kal. Ianuarij Pontificatus ſui anno quarto in Bulla quæ incipit, *cum ſacroſanctam Dei Eccleſiā*, cuius tenor habetur in eiuſdem ſanctiſſimi Domini Bullario *d*, ſtatuit *clericos vel milites beneficia, vel penſiones obtinentes, teneri deferre habitum, & tonſuram, & in contrauenientes graues pęnas iniungit*, & in alia conſtitutione quæ incipit, *paſtoralis eſt curæ noſtræ*, quæ in eodem Bullario *e* continetur, declarat quem habitum debeant portare dicens. *d Bullar. Sixti Quinti 2. par. pag. 164.* *e 2. par. 167.*

*Ac demum de militibus tam militiarū canonicè inſtitutarū, quā Romanę curię officialibus, qui iuxta præfatā*

*noſtram conſtitutionem in militari habitu incedere tenentur, vt veſtibus communibus, cum inſignijs tamen Crucis, aut Numiſmatis ſuæ militiæ proprijs vti valeant. hac ratione ipſius conſtitutionis præcepto planè ſatisfacere cenſeantur pariter indulgemus. Eos verò clericos, aut milites, quibus penſiones aut fructus bonaue aut prædia Eccleſiaſtica, ac quamcunque ſummam reſeruata, aut reſeruari conceſſa ſunt, vel poſt hac reſeruabũtur, non aliter ad gerendum huiuſmodi habitum teneri volumus, niſi poſtquā penſionis fructus, & alia præfata cũ effectu exigere, aut percipere cœperint, vel per eos ſteterit quominus exigant, vel percipiant.*

## ARTICVLVS III.

*Vtrum religioſus, præcipuè curatus in Eccleſia ſæculari, ad ſe conformandum cum alijs vti poſſit habitu clericorum ad extra, retento proprio ſub chlamyde.*

*a Gloſſ. in Cl. quoniam de vit. et honeſt. cler.*
*b Andr. in nouel. ſuper eog. capitulo ſit on 6. propter multa. & in nouel. ſup. c. quod Dei timorem de ſtatu mon.*
*c 1. non licet 23. diſt.*
*d c. clerici de vit. & honeſt. clericorum.*
*e Archid. c. 5. Monialis 23. diſt.*
*f Gloſ. 16. q. 7. in nouel.*
*g Clem. Deus qui de vita, & honeſt. cle.*
*h Triden. ſeſ. 25. de regu. c. 19.*
*i Syluest. v. habitus nu. 5 & v. excommunicatio 8. excommu. 24 nos et fere per totum.*

RESpondeo dicendo, quod Gloſſa *a* in quadam Clementina affirmat, talē eſſe apoſtatā, quod videtur hodie approbatum per eandem Clementinam, & ſequitur Ioannes Andreas *b*, qui dicit quod Monachus aſſumptus ad curam Eccleſiæ ſæcularis nō abſoluitur ab habitu monachali deferendo, cũ illud non ſit contrarium Eccleſiæ ſæculari, ſiquidē non habet particularem habitum pro clericis ſuis, licet debeat eſſe tallaris, iuxta Sacros Canones *c*, & certi colores veſtium, vt virides, rubei, & huiuſmodi, ſunt ipſis prohibiti, iuxta eoſdē Canones *d*, & hoc etiam tenet Archidiaconus *e*: quod ergo dicit Gloſſa *f*, quædam tales poſſe habitũ mutare exterius, licet ex toto non debeant, dicit Archidiaconus eſſe verum, quando aliàs ſcandalum eſſet, ſi nō mutarent; & Geminianus ait, quod ob ſcandalũ vitandum licet monacho aſſumpto ad curā in aliquo ſe conformare habitui clericorũ ſæcularium. Si autem huiuſmodi monachi vtantur habitu ſæcularium clericorum, vt non appareant monachi, de hoc erubeſcentes, vel vt non agnoſcantur propter vanitatē ſecundũ Archidiaconũ, *g* non euadũt mortale peccatum; & excōmunicationis cenſuram. Quod confirmatur ex Decreto Concilij Tridentini *h*, quo ordinatur *vt nulli regulari detur licentia occultè ferendi habitum ſuæ religionis*. Verum eſt tamen, quod licet religioſo ex cauſa rationabili habitum transformare, vel ſe occultare, prout tenent omnes, teſte Sylueſtro. *i*

## ARTICVLVS IIII.

*Vtrum vna religio poſſit portare habitum conſimilem habitui alterius religionis.*

*K in 1. impreſ. f. 19. & in 2. fol. 103. conc. 216.*
*l in 1. impreſ. fol. 58. & in 2. f. 141. conc. 333.*
*m Compend. Ciſter. cit. habitus. § 2.*

RESpondeo dicendo, quod Innocentius IIII. prohibuit *vt nullus qui non ſit de religione fratrū Minorum habitum dictorum fratrum aut ita conſimilem, quod propter eum frater Minor credi poſſit, deferre præſumat abſque mandato ſpeciali Sedis Apoſtolicæ, & mandauit Eccleſiarum Prælatis quatenus ſinguli eorū in ſuis ciuitatibus & Diœceſibus illos qui præfatum habitum vel ei conſimilem deferre præſumpſerint ad deponendum ipſum, cum à fratribus prædictis fuerint requiſiti monitione præmiſſa*. Ita habetur in Monumentis K ordinum, in quo etiam Libro *l* cōtinetur Clementem IIII. idipſum iiſdem fratribus Minoribus conceſſiſſe.

Et Cœleſtinus V. ſuæ congregationi conceſſit, prout refertur in Compendio *m* Ciſtercienſi, *quod nullus ſimilem habitũ, niſi huius religionis monachus ſit, deferre audeat; aliàs per cenſuras Eccleſiaſticas ab ordinario ad illius depoſitionem appellatione poſtpoſita compelli poteſt, quod ipſe ordinarius requiſitus ſub ſuſpenſionis pœna ipſo facto incurrenda exequi tenetur.*

Circa quod eſt notandum, quod circa formam habitus congregationis *Ioannis de Dios* approbati a Pio V. in anno milleſimo quingenteſimo ſeptuageſimo primo, a Sacra congregatione Illuſtriſſimorum Cardinalium anno Domini, milleſimo quingenteſimo octogeſimo octauo, fuit interpoſitum Decretum, vt nō deberent portare capucium acutum, ſed rotundum, & a Sixto V. eodem anno fuit conceſſa inuocatio brachij ſæcularis cōtra eos prædictam formam nolentes ſeruare. Et Gregor. XIV. anno Domini, milleſimo quingenteſimo nonageſimo primo, idipſum præcipiebat, vt ab habitu Capucino diſtinguerentur. Ita refert Capucinus in additionibus ad compendium mendicantium, & pro hoc fuit quædam executoria obtenta a Patribus obſeruantiæ apud conſilium ſupremum, cuius tenor ſequitur.

*En la Villa de Madrid a diez y ſeys dias del mes de Iunio de mil y quientos, y nouenta y quatro anuos los Señores del Coſejo de ſu Mageſtad auiēdo viſto el pleyto que es entre el Commiſſario General de la orden de San Franciſco de la vna parte, y los hermanos de Anton Martin de la otro, ſobre la forma y manera en que los dichos hermanos de Anton Martin han de traer ſus habitos y veſtiduras dixeron que mandauan y mandaron que los dichos hermanos de Anton Martin de aqui adelāte en el traer del dicho ſu habito y veſtiduras guarden y cumplan lo que por Bulla de Pio V. en eſte pleyto por ſu parte preſentada ſe les permite, y conforme a ella puedan traer de largo que les cubra las rodillas, y no mas, y el capote y demas veſtiduras que encima del truxeren ſea del miſmo largo y no mas, y que no trayan ſombreros pardos, y que las iuſticias cada vno en ſu iuriſdicion lo hagan aſſi complir, y executar y para ello ſe de prouiſion en forma.*

Cum autem ex parte dictorum fratrum de Anton Martin, alias *de Iuan de Dios* fuiſſet replicatum per viam ſupplicationis, ſupremi ſenatus iudices aliam ſententiam executoriam pronunciauerunt in hunc modum.

*En la Villa de Madrid a ocho dias del mes de Octubre de mil y quientos, y nouenta y quatro anuos los Señores del Conſejo de ſu Mageſtad, auiendo viſto el pleyto que es entre el Commiſſario General de la orden de San Franciſco de la vna parte: y los hermanos de Anton Martin de la otra ſobre las veſtiduras que han de traer, dixeron que confirmauan, y cōfirmaron el auto por los dichos Señores dado y pronunciado en diez y ſeys dias del mes de Iunio deſte anno por el qual mandaron que los dichos hermanos de Anton Martin, de aqui adelāte en el traer de las dichas veſtiduras guarden y cumplan lo que por la Bulla de Pio V. en eſte dicho pleyto por ſu parte preſentada ſe les permite traer, y coforme a ella el ſcapulario que ſe les permite traygan ſea del largo que los cubra las rodillas, y no mas y el capote y no mas, y que no trayan ſombreros pardos, y las juſticias cada vna en ſu juriſdicion lo hizieſſen aſſi cumplir, y executar ſegun mas largo en el dicho auto ſe contiene ſin embargo de las ſupplicationes de las dichas partes del interpueſtas con que el dicho capote, o veſtidura que debaxo del dicho eſcapulario han de traer ſea por lo menos vna tercia de vara alta de ſuelo, y con lo ſuſo dicho el dicho auto ſe allenado à pura, y deuida execucion con effetto, y en grado de reuiſta.*

Denique ad petitionem partis agentis pro ordine fratrum Minorum, fuit data finalis executoria decimo nono die Octobris, anno Domini milleſimi, quingēteſimi, nonageſimi quarti, vt hæc omnia executioni mādarentur, quā ſententiā firmauerūt.

Licen-

*Licentiatus Rodericus Vazquez Arce præſes Conſilij Regalis.*
*Licentiatus Petrus Nunnes de Boorques.*
*Licentiatus Triada.*
*Doctor Dominus Alfonſus Agreda.*
*Licentiatus Inoioſa.*

*Et finaliter concluditur. Yo Pedro de capata del Marmol, eſcriuano della camara del Rey nueſtro Señor, la fize eſcriuir por mendado con acuerdo de los del Conſejo registrada. Ieorge da Olaal de Vergara Canciller.*
*Ieorge de Olaal de Vergara.*

## RATICVLVS V.

*Vtrum fratres Minores peccent portando habitum à capillo ſolutum.*

RESpondeo dicendo, quod ſemper in noſtra religione audiui, & vidi fratres obſeruantes aſſerere, aliquam culpam eſſe capillum ſolutum ab habitu ſine cauſa portare, & pro culpa apud viros religionem zelantes reputatur, quaſi capillum cum habitu ſutum ſit de eſſentia habitus regularis. At cum illa ſit certiſsima regula, quod vbi non eſt præceptum, peccatum non datur, cum peccatum ſit legis tranſgreſsio; ignoro, qua ratione dicti fratres Obſeruantiam maximè zelantes ſuam opinionem fundare potuerunt. Vnde fateor religioſum quidem eſſe portare habitum cum capillo ſutum, ſecundum conſuetudinem laudabilem noſtræ Sacræ religionis, vt diſtinguatur ab habitu nouiorum ſacerdotum, quem cum capillo ſoluto portare ſolẽt in multis Hiſpaniarum prouinciis; at eſſe peccatum diffiteor, ipſum habitum cum capillo ſoluto induere, & deferre.

## ARTICVLVS VI.

*Vtrum religioſi poſſint dimittere habitum, ſine timore alicuius cenſuræ.*

*a c. vt periculoſa. ne monachi vel canon. lib. 6.*

RESpondeo dicendo, quod Bonifacius *a* VIII. vt periculoſa religioſis vagandi materia ſubtrahatur, diſtinctus inhibuit, *ne de cætero aliquis quacunque religionem tacite, vel expreſſè profeſſus, in ſcholis, vel alibi temere habitum ſuæ religionis dimittat. Nec accedat ad quacumque ſtudia literarum, niſi a ſuo prælato cum conſilio ſui conuentus, vel maioris partis euiſdem ſibi eundi ad ſtudium licentia primitus ſit conceſſa. Si quis autem horum violator extiterit, excommunicationis ſententiam voluit ipſo facto incurrere. Doctores ſiue Magiſtri, qui religioſos habitu ſuo dimiſſo leges, vel phyſicam audientes, ſcienter docere, aut in ſcholis ſuis præſumpſerint retinere, ſimili eo ipſo ſint ſententia innodati.*

Circa, quam decretalem eſt primo notandum, inter Doctores eſſe controuerſum, an ſecundum eam ſit excommunicatus, monachus, qui non dormit cum habitu? Petrus de Ancharano, & Canones *b* ſacri generaliter loquentes, ſentiunt quod ſic Ioannes Andreas dicit, quod ipſe non putat ſecundum ſacrorum canonum mẽtem, quod monachus in cella ſua dimittens habitum, vel dum balneum intrat in occulto, uel iacet ſine habitu, ligetur præfata excommunicatione, ſed tunc quando exhibet ſe conſpectibus hominum ſine habitu, in habitu laicali, vel clerici ſæcularis ſine iuſta cauſa: tũc enim ligatur, alias ait pauci reperirentur non ligati. Pro hoc facit præmium, ſeu ratio, de qua in principio dictæ Decretalis, ibi, *vt periculoſa facultas euagandi ſubtrahatur,* &c. quæ ratio ceſſat in caſibus ſupra dictis, & certum eſt in iure rationem reſtringere deciſionem, neque ait verbum poſitum in canone eſt ſic amarè ſumendum, vt non ſit intermiſſio naturalis, argumento eorum, quæ in lure *c* notantur. Geminianus *d* addit ad rationem Ioannis Andreæ dicẽs, quod in his caſibus ceſſat ratio Decretalis, quę intendit monachorum vagationibus ratione deſumpta ex quadam *e* Clementina, quæ imponit pęnam clericis publicè veſtem prohibitam ferentibus, quaſi occulta mutatio, licet ſit illicita, non tali pęna puniatur, & hanc ſententiam ſequitur Franciſcus de Platea *f*, quam videtur tenere Nauarrus *g* dicens, quod non incurritur excommunicatio ob ſolam dimiſsionem, ſi religioſus non alium habitum clericalem, vel laicalem induat. Et licet Antonius *h* teneat contrarium, ego tamen eius opinioni minime adhæreo, ſed cum Ioanne Andrea eius nixus fundamento omnino teneo, licet enim Antonius dicat, quod iura pro contraria parte allegata loquuntur de clericis ſecularibus, a quibus ad regulares minimè fieri debet extenſio, cum non ita reſtrictam vitam profiteantur ſicut religioſi, & ideo nimirum ſi propter publicam dimiſsionẽ habitus clericalis, & aſſumptionem publicam habitus laicalis puniantur, non autem propter occultam; ipſi tamen reſpondeo non poſſe negari dictam Clementinam *i* de regularibus etiam facere mentionem, vt patet ex eius ratione, & proœmio patet etiam ex ibi *cæteri vero ſacerdotes, & religioſi quilibet.*

*c l. cum pater §. dulciſſimis. ff de leg. 2.*
*d Gemin. in d. c. vt periculoſa.*
*e Clem. 2. de vit. & honeſt. cleric. §. dignitatem.*
*f Platea in tract. de excõ. § 9. de religio q. 1. temere habitum ſua relig. dimiſ. n 4*
*g Nauar. cap. 27. n. 132.*
*h Anton. in tract. de excõ. c. 14. nu. 4.*

Secundò notandum eſt, quod non incurrunt religioſi dictam cenſuram ob honeſtam dimiſsionẽ, qualis eſt quæ ſit iuſta de cauſa, vt voluit quædam Gloſſa *K* communiter recepta. Nec etiam incurrũt ob quamlibet dimiſsionem temerariam, quia quælibet dimiſsio habitus abſque rationabili cauſa eſt talis, cum neceſſario vti debeat religioſus ſuo habitu in omni loco, ſaltem de honeſtate, iuxta Antonium *l* ita aliquos Sacros Canones explicantem, & quælibet talis non eſt peccatum mortale, cum dimiſſio ad currendum, vel iaculandum lapidem nõ ſit talis, iuxta Paludanum. *m* Nec incurrunt etiam in dictam excommunicationem ob quamlibet dimiſſionem habitus mortiferam quia nõ incurrunt ob dimiſſionem, vt expeditiùs fornicationi monachus indulgeat, prout tenet Syluester *n*, credens rectè illud, quod Paludanus *o* prima facie huic contrarium dicit, intelligi debere de eo, qui reliquit habitum vt diſſimulatus ad fornicandũ vadat. Nec etiam incurrunt ob ſolam dimiſſionem, ſi non accipit alium, nec etiam ob acceptionem alterius adeo exiguo ſpatio, vt vix ſit notabile iudicio boni viri, vt dicatur reliquiſſe, ſiue relinquat illũ intra monaſterium, ſiue extra in aliquo hoſpitio, vel extra, vt qui reliquit hilari aliqua leuitate, vel ob lætum feſtum primæ miſſæ vel alterius rei ſimilis, ſecũdum Cardinalem. *p* Nec etiam incurrunt, qui dimittunt omnino, geſtam tamen occultum iuxta quandam Gloſſam *q* ſingularem: verum eſt tamẽ, quod oppoſitum tenet Panormitanus *r*, cuius opinio videtur vera cùm ideo occultant, vt non appareant tales familiaribus, opinio verò Gloſſæ procedit, cum non ideo occultat, quin familiares cognoſcãt eum eſſe religioſum, vt optimè innuit Caietanus: *ſ* incurrũt ergo dictam excommunicationem ob ſolam dimiſſionem, quæ ſit ad vtendum alio ad ſcelus aliquod mortiferum, aut in tantũ tempus, aut ob talem cauſam, & rationẽ, quod iudicio boni viri dicatur dimiſiſſe habitum, vt probat Syluester *t*. Et incurrunt etiam quando dimittunt habitum etiam ad accipien-

*i d. Clemen. 2. & c. ſine ornamẽ 21. q. 4.*
*K Glo. in c. ſi quis ex cleric. de vit. & honeſt. cle.*
*l Anton. 2 p. ti. 24. c. 13.*
*m Palu. in 4. d. 18. q. 3. c. 16.*
*n Sylu. ver. excom. 6. caſu 2. no 2.*
*o Palu. ubi ſup.*
*p Cardin. in Clo. 2. de vit. & honeſta. cl. q. 3.*
*q Gloſ. in d. Clem. 2. v. extranſe.*
*r Panor. in c. Deus qui de vit. & honeſt. cleri.*
*ſ Caie. ti. excom. caſu 61.*
*t Syl. ubi ſup.*

*a* vt periculoſa.

plendum alium alterius religionis, quamuis immediate ſumant illum, vt voluerũt Syluester, & Caietanus a, licet Lappus b, & Dominicus oppoſitum teneant, a quibus recedit Nauarrus c, putans eos ſupradictam Decretalem a ſuo proprio ſenſu detorquere; horum tamen opinionem puto verã, quãdo aſſumunt habitu alterius religionis ad profitendũ in ea, in hoc enim caſu ceſſat ratio prædictæ Decretalis, prout innuit Roſela. d Et aduertendum, quod eſt conſuetudo canonicis ſimplicibus regularibus in Hiſpania, qui communiter geſtant paruum habitum ſuper ſingulis veſte talari obiectis, qui ſic ſecundum conſuetudinem incedentes vere ſuæ religionis habitum portant. Dixi *ſimplices* quia ordinum militarium, quales ſunt D. Iacobi, & Roncesuallis, deferunt alia inſignia in veſtimentis exterioribus, quibus internoſcuntur pro religioſis.

*a Syl. excom. 9. caſu 25. q. 6. Caie. vbi ſu.*
*b i ap. allegat. 24. Domi. in d. c. 2.*
*c Nau. c. 27. n. 132.*
*d Roſela v. ex comm. unic. excom. 56.*

Ex his infertur, quomodo ſit intelligenda conceſſio facta Ciſtercienſi congregationi ab Innocẽtio VIII. *e qua monachi dictæ congregationis habitum ſecundum eius antiqua ſtatuta ordinatum tam intra, quam extra monaſteria, debent in virtute Sanctæ obedientiæ, & ſub excommunicationis latæ ſententiæ pœna deferre, a qua niſi a Romano Pontifice, præterquã in mortis articulo, abſolui nequeunt. Non obſtantibus quibuſcunque indultis ac priuilegijs in contrarium obtentis.* Hæc enim conceſſio debet explicari iuxta ſupradicta, ita vt non per quamcunque habitus dimiſſionem hæc excommunicatio incurratur, ſed per illam, per quam virtute dictæ Decretalis incurritur.

*e Compend. Ciſterci. tit. habitus. §. 1.*

ARTICVLVS VII.

*Vtrum ſecularis vtens Veſte religioſa virorum aut mulierum cauſa ludi peccet mortaliter.*

RESpondeo dicendo, quod non, ſi ex leuitate, & ſine irriſione, vel turpitudine fiat, quia aliter eſſet nimis durum hoc ad peccatum mortale condemnare, neque aliquo iure hoc eſt probabile, ſi autem hoc fiat cauſa ludibrii, vel vituperii, dicit Gloſſa quæ *f* quædam eſſe prohibitum vti habitu monachali, vel alio religioſo, & quod faciens grauiter punitur, vt in quadã Authentica *g* continetur, & ſic videtur peccatum mortale: imo ſi non fiat hac de cauſa, ſed tamen in rei veritate fiat cũ ludibrio, vt deferiur laſciuè, vel apparenter, vt vulgo dicitur *en maſcara*, videtur omnino mortale, quia eſt magna irriſio Dei in ſanctis ſuis: ſimiliter cum eo vtuntur Mimi, & hiſtriones exercendo vituperoſa, iuxta quandam legem; *h* ita Syluester *i*, quem ſequitur Corduba in additionibus ad compendium.

*f Gloſſ. in c. cum decorandæ de vit. & hon. ſt.*
*g Auth. de ſanctiſſimis epiſc. collat. 9.*
*h l. minime. C. de epiſc. audi.*
*i Syluest. v. habitus nu. 5. & v. excommun. 24. not. 3. fere per totum Corduba in addit. ad compend. tit. habitus.*

ARTICVLVS VIII.

*Vtrum contradicentibus Parochis poſſint fideles in habitu fratrum Minorum ſepeliri.*

RESpondeo dicendo, quod *Sixtus IV. authoritate Apoſtolica perpetuò indulſit omnibus, & ſingulis vtriuſque ſexus perſonis, in habitu fratrum Minorum ſepeliri volentibus, quod id eis liceat, ſine tamen aliquo alterius præiudicio; diſtrictius inhibens curatis, & rectorib. Eccleſiarum, ſub excommunicationis pœna, quam canonica monitione præmiſſa contra facientes incurrant, & a qua per alium, quam per Romanum Pontificem, & in mortis articulo duntaxat abſolui non poſſint, ne taliter ſepeliri volentibus quouis modo impedimentum afferant, ſed permittant illos patenter ad Eccleſias, & locum ſepulturæ in habitu huiuſmodi deferri iure parrochialium Eccleſiarum, & cuiuſlibet alterius in omnibus ſemper ſaluo*, ita habetur in Supplemento. K

*K Supp. fo. 88 conceſſ. 251.*

Adeo hoc voluit idem Sixtus obſeruari, vt decreuerit. *quod illi qui ordinauerint, quod eorum corpora cum habitu fratrum Minorum ſepeliantur, ne ex illorum corporum delatione ad alia loca ordini, & fratribus prædictis iniuriæ irrogentur, tales apud fratres huiuſmodi eſſe ſepeliendos, etiam ſi alibi elegiſſent ſepulturam, niſi fiat de licentia, & aſſenſu fratrum domus loci, in quo tales deceſſerint*, ita habetur in ordinum Monumentis. *l* In quo etiam libro *m* continetur idipſum Sixtum Quartum, fratribus Carmelitis conceſſiſſe, addendo quod contradictores ſint excommunicati. At hæc conceſſio reuocata eſt per Leonem Decimum, qui in Concilio Lateranenſi ſtatuit, quod volentes ſepeliri in habitu fratrum, ſi non ſunt perſonæ in clauſtro, ſeu in eorum domibus degentes, ſed in propriis domibus habitantes, in eorum vltima voluntate ſibi alibi libere poſſint eligere ſepulturam, ita habetur in Supplemento *n*

*l In 1. impreſ. fo. 60. & in 2. f. 140. conceſſ. 350.*
*m In 2. impr. f. 182. conceſ. 444.*
*n Suppl. f. 16. conceſ. 77.*

ARTICVLVS IX.

*Quis debeat dare habitum ad ſepeliendum fideles.*

RESpondeo dicendo, quod *Sixtus Quartus in Bulla aurea ſtatuit, quod habitus fratrum Minorum & Predicatorum non poſſit dari ijs, qui cum eo elegerint ſepeliri, niſi per Guardianum ordinis Minorum, aut per Priorem domus ordinis Prædicatorum loci, in quo talis diſcedere contigerit. vel per ſuperiorem prælatum dictorum ordinum, aut per alium, cui illi duxerint committendum, & non per alium quauis authoritate, vel prælatione fulgentem exhiberi debere. Ac ſtatuit quod illorum ſic indutorum cadauera diſcoperta nullo pallio, vel tegumento ſuper impoſito, cum habitu huiuſmodi ad ſepulturam deferri poſſint. Non obſtante ordinariorum locorum, etiam ſub cenſuris, prohibitione, & ordinatione qualibet in contrarium edita.* Ita habetur in ordinum monumentis. *o*

*o In 1. impr. f. 65. & in 2. fo. 149. conceſſ. 362.*

ARTICVLVS X.

*Vtrum decedentibus cum habitu religioſorum mendicantium indulgentia aliqua concedatur.*

RESpondeo dicendo, *quod viri, & fœminæ deferentes zonam fratrum D. Auguſtini, datam ab aliquo prælato eiuſdem ordinis ad hunc finem, lucrari poſſunt indulgentias eiſdem fratribus conceſſas*, ita habetur in Supplemento *p*, quam indulgentiam modo conſequuntur ſi ſe aſcribi fecerint confratriæ, prout dictum eſt in primo tomo. *q*

Et Adrianus Sextus poſt Leonem *X. decedentibus in habitu ordinis Sanctiſſimæ Trinitatis, aut ſcapularium dicti ordinis de manu alicuius illius prælati, etiam abſque alicuius voti emiſſione ſuſcipientibus, & deferentibus, in regnis Caſtellæ, Legionis, & Granatæ conſiſtentibus, conceſſit omnes & ſingulas indulgentias, & peccatorum remiſſiones fratribus prædicti ordinis conceſſas*, prout latè tradit Collector *r* mendicantium priuilegiorum.

Et Clemens IIII. conceſſit *morientibus cum habitu fratrum Minorum, & qui cũ eo elegerint ſepeliri, remiſſionem tertiæ partis omnium ſuorum delictorum*, prout habetur in ordinis Monumentis *ſ*, in quibus etiam habetur Nicolaum *t* Tertium, & Vrbanum *u* Quintum id ampliori gratia confirmaſſe. At *Leo Decimus*

*p Suppl. f. 13 n conceſſ. 366.*
*q 1. tom. q.*
*r collect. titu. cõmunicatio priuil. § vlt. & tit. indulgentia quoad ſeculares. 4. § 25.*
*ſ In 2. impre. fol 260. conceſ. 58.*
*t In 2. impre. f. 260 conceſ. 66. & in ſupplem. fo. 108. conceſ. 447.*
*u In ſuppl. f. 109. conceſ. 458. et in monum. prof. fo. 71. conce. 183*

*Decimus informatus de prædictis conceſſionibus circa habitum fratrum Minorum, cõfirmauit eas, ac de nouo conceſſit, & ad huiuſmodi gratias ſuam portionem addidit, concedens quod morientes in dicto habitu conſequantur indulgentiam plenariam.* Ita habetur in ſupplemento a, in quo etiam Libro b continetur, quod idem Leo Decimus confirmauit conceſſiones ſupradictas, & addidit, *quod tam morientes & ſepeliẽdi in dicto habitu quàm morientes & ſepeliendi in habitu ſororum tertiæ regulæ eiuſdẽ Sancti Franciſci, ſub obedientia miniſtrorum Generalis & Prouincialium degentiũ conſequantur indulgentiam plenariã omnium peccatorum ſuorum* In quo etiam libro c cõtinetur, *quod Leo Decimus declarauit ſufficere habitum prædictum petere ac ſuper ſe vſque ad mortem habere, ac in eo ſepeliri, etiam ſi ante eo tem non induatur.*

a In ſuppl. f. 6. conceſ. 18.
b fol. 62. conceſ. 201.
c In ſuppl fo. 60. conceſ. 183.

Et aduertendum, quod in his omnibus conceſſionibus non iubetur, quod petentes ipſum habitum, vt in ipſo ſepeliantur, eſt neceſſarium vt dent eleemoſynam pro induendo religioſum, cuius erat habitus ad effectum conſequendi indulgentiam plenariam in ipſis conceſſam. Vnde ignorantes aliqui dicunt hoc eſſe neceſſarium, imo videtur dicendum, quod ſi ad conſecutionem indulgentiæ ſupradictæ talis conditio apponeretur, ipſa indulgentia eſſet reuocata per conſtitutionem Pii V. de qua infra in quæſtione de indulgentiis conceſſis propter opera pietatis, in qua conſtitutione ipſe Pius V. reuocauit omnes indulgentias cõceſſas, ratione quarum aliqua eleemoſyna petitur.

## ARTICVLVS XI.

*Quæ indulgentiæ concedantur oſculantibus habitum religioſorum.*

RESpondeo dicendo, quod *Ioannes Vigeſimus tertius, omnibus Chriſti fidelibus oſculantibus habitũ ordinis Sancti Dominici, ſeu fratrum ordinis Prædicatorũ quinque annos, & totidẽ quadragenas de iniunctis pœnitentiis relaxauit,* prout habetur in ſupplemẽto d. Et Collector e priuilegiorum ait, quod iſta indulgentia numerata per dies, ſunt duo millia, & ſeptuaginta quinque dies: qui etiam ait, quod tantũdem lucrantur oſculantes habitum fratrũ Minorũ, & aliorum Mendicantium, ratione communicationis priuilegiorum, in quo debent fratres Minores notare maximè deuotionem populi erga noſtram Sacram religionem Minorum, licet enim hæc conceſſio illis immediatè non fuerit facta, ſed fratribus ordinis Prædicatorum, tanta eſt populi Chriſtiani deuotio erga habitum fratrũ Minorum, vt ipſum potius oſculentur, quàm habitum fratrum ordinis Prædicatorum, quaſi ipſi habitui fratrum Minorum ſolummodo hæc indulgentia fuerit conceſſa.

d Suppl. f. 92 conceſſ. 307.
e collect. priu. 81. vt indulgentiis quo ad ſæculares. 4. § 9.

## QVAESTIO LXXVII.

### De hæreditatibus in communi regularibus delatis, in octo articulos diuiſa.

*Circa quam quæruntur octo.*

1 *VTrum hæreditas monacho relicta immediatè acquiratur monaſterio.*
2 *Vtrũ monachus poſſit exhæredari à patre ex cauſa ingratitudinis cõmiſſæ ante ingreſſum religionis*
3 *Vtrum valeat, ſtatutum quod filia ingrediens religionem non ſuccedat patri.*
4 *Vtrum ſubſtitutio facta ſub hac conditione, ſi ſine liberis deceſſerit, cenſeatur euanuiſſe per ingreſſum religionis.*
5 *Vtrum ſi ſubſtitutus ſine liberis moriatur, hæres inſtitutus excludatur per ingreſſum religionis inſtituti.*
6 *Vtrum monachus ſuccedat ab inteſtato patri tanquam ſuus hæres.*
7 *Vtrum præferendum ſit monaſterium monachorum monaſterio monialium ipſis duobus inſtitutis.*
8 *Vtrum hæreditas nouitii morientis ab inteſtato debeatur monaſterio.*

## ARTICVLVS I.

*Vtrum hæreditas monacho relicta immediatè acquiratur monaſterio.*

RESpondeo dicendo, quod vtriuſque iuris interpretes circa reſolutionẽ huius quæſiti variant. Nam iuris Pontificii interpretes dicunt, probabiliorem eſſe opinionem, hæreditatem monacho relictam immediatè monaſterio acquiri, neque fore neceſſariam monachi aditionem. Ita affirmant Abbas, f Imola, & cæteri, & communẽ eſſe hanc ſententiam Canoniſtarum teſtatur Rippa, quibus accedunt Ruinus, & Socinus Senior, qui huic ſubſcripſit opinioni; & dato, quod neceſſaria omnino ſit monachi aditio, monacho tamen recuſanti adire monaſterium, etiam illo reluctante, adire poteſt, vt rectiùs affirmat Bartolus, g & Socinus Senior latè tuetur hanc eſſe veram opinionem, quibus ſubſcribit Iaſon. Nam licet monaſterium ſcripti hæredis nomen proprium non habeat, legis tamen interpretatione habet quod idem operatur, prout ait Menochius. h

f Ab. Imol et alÿ in cap. in præſentia de probationibus
g Bart. in d. l. 1. ubi Soc. n. 22.
h Menoch. de adipiſc. poſſ. rem. 4. n. 294

Ex quibus infertur, quod licet ſit diuerſitas opinionum, prout conſtat ex Ioanne Andrea i poſt Speculatorẽ, & à Baldo, Bartolo, Angelo, & Imola Communior tamen ſententia eſt, quod monaſterium poſſit adire inſcio, & inuito monacho, imo & ſi delata eſſet hæreditas ſuorum aſcendentium monacho, & ea non adita, neque repudiata moreretur, tranſmittere eam ad monaſterium beneficio, *legis vnicæ codice de iis, qui ante apertas tabulas,* quia monaſterium quo ad hoc, loco filii habetur; & idẽ à fortiori eſt dicendum in hæreditate extraneorũ, ſecundum Imolam, K & communiter Doctores. Vnde quoad acquirendam hæreditatẽ monachus æquiparatur filio, vel ſeruo, ſecundum quod vtilius eſt monaſterio, & ſic ſi delata eſt hæreditas monacho, poteſt illam monachus adire cum conſenſu Abbatis, ſicut in ſeruo ſecundum ius fieri repetimus; non autem ſolus monachus adire poteſt, cum non habeat velle, neque nolle, ſi autem Abbate iubente nollet monachus adire, tunc ſolus Abbas adire poteſt, etiam eo inuito, & in hoc æquiparatur filio, vt poſt Bartolum l, & alios reſoluit Mazanta.

i Specu. ti. de ſtat. mona. §. 1. ver. 8.
K Imola. & Doct. in d. ca. in præſent.
l Bart. in l. 1. col. 4.

## ARTICVLVS II.

*Vtrum monachus poſſit exhæredari à patre ex cauſa ingratitudinis commiſſæ ante profeſſionem.*

RESpondeo dicendo, quod non poteſt exhæredari à patre ex cauſa ingratitudinis cõmiſſæ ante profeſſionem; & hoc argumento cuiuſdam Canonis. m Ob cuius deciſionem in monachorum cauſa dicitur Gratianus ſuſpectus ab Alciato n, qui ait,

m c. nõ liceat 19. q. 3.
n Alc. li. 4 parergon. c. 23.

ait, quod Gratianus cum eſſet monachus, vt patet ex iure *a*, teſtatur in eo vitio ingratitudinis, omnino deteri, de quo videndi ſunt ſubtilis Emanuel Acoſta *b*. Tiraquellus, & Couarumas, qui licet liberent Gratianum a ſuſpicione in monachorum cauſa notatum ab Alciato, & a Balduino, tenent tamen, quod per ingreſſum religionis talis ingratitudo minimè tollatur, vt in quadam lege *c* expreſsè determinatur.

Ex qua reſolutione infert intellectũ ad legem *d* regiam Taurinam, quæ permittit patri exhæredare filium matrimonium contrahẽtem abſque eius conſenſu, vt habeat locum, etiam ſi filia contracto matrimonio ante copulam religionem fuerit profeſſa, quod ipſum ſententia comprobatum fuiſſe in regio prætorio teſtatur Ioannes Lupus *e*. Verum eſt tamen, quod hæc opinio habet locum, quando ingratitudo, propter quam filius debuit exhæredari, concernebat perſonam patris, velut ſi filius occiderit patrem, non autem ſi directè reſpiciat ſolum ipſum filium, prout cum Baldo tenet idem Couarruuias *f*, qui omnino videndus eſt pro defenſione Gratiani.

*a c. Anaſta. 19. diſt.*
*b Acoſt. in l. Gallus. §. & quid ſi tantũ 3. p. a n. 195. Tira. de priu. piæ cauſæ pri. 30. Coua. in c. Raynun. n. 20. de teſtamen.*
*c l. Deo nobis, §. 1. C. de epiſc. & cler.*
*d l. 49. Tau.*
*e Lupus in d. l. 49. iuxta ſ.*
*f Coua. vbi ſup.*

## ARTICVLVS III.

*Vtrum valeat ſtatutum, quod filia ingrediens religionem non ſuccedat patri.*

Reſpondeo dicendo, quod ſententia Bartoli *g* eſt, quod aut ſtatutum diſponit de ingrediẽte per hæc verba, ingrediens monaſterium, vel ſi quis intraret monaſterium, ſit priuatus iure ſuccedendi vel non ſuccedat; & tunc valet ſtatutum, quaſi non diſponat circa monachum, ſed circa laicum: nam laicus eſt ille, qui ingreditur monaſterium, ſicut viuẽs moritur. Aut ſtatutum diſponit de iam ingreſſo, per hæc verba, ſi quis ingreſſus fuerit monaſterium; tunc non valet ſtatutum, quia non poteſt monachis auferri ius, hoc enim eſſet contra libertatem Eccleſiæ.

Sed videtur, quod hæc diſtinctio ſit verbalis, & ex ea ſequitur, quod pater poſſit exhæredare filium ſi ingrederetur monaſterium, quod eſt etiam contra leges Imperiales. *h* Vnde valde dubitat de hac opinione Ioannes Campegius, *i* de qua videndi ſunt Doctores K, & pulchrum Conſilium Pauli de Caſtro. Et adde quod Fulgoſius tenet contra Bartolum, hoc nixus fundamento, qualitas enim iniecta verbo intelligitur ſecundum tempus verbi, & ſtatutum dicit, quod ingrediẽs, cui antequam ingrederetur, non erat quæſita hæreditas, vnde ſequitur quod verba ſtatuti referuntur ad ingrediẽtem poſt ingreſſum, & ſic includunt perſonam eccleſiaſticam. Item non poteſt negari, quod tale ſtatutum non ſit impeditiuum futuræ ingreſſionis, & ſic cõtra libertatem eccleſiæ, & per conſequens inualidum, iuxta ſacros Canones *l*, prout notat Campegius.

*g Bar. in l. fin. C. de pactis.*
*h l. Deo nobis ver. omni modo, C. de epiſc. & cler.*
*i Campeg. in tract. de ſtatutis q. 12.*
*K Doct. in l. ſtipulatio hoc modo concepta. ff. de verb. ob. Caſtren. conſ. 335.*
*l c. fi. de immunit. eccle. Campeg. vbi ſup.*

## ARTICVLVS IIII.

*Vtrum ſubſtitutio facta ſub hac conditione, ſi ſine liberis deceſſerit, cenſeatur euanuiſſe per ingreſſum religionis.*

Reſpondeo dicendo, quod, vt huic difficultati ſatiſfiat, oportet titulum quæſtionis explicare & ſic explicatur, & ſimul proponitur caſus. Verbi gratia, Franciſcus inſtitutis eius filijs hæredibus vniuerſalibus, altero eorum deficiente ſine liberis, ſubſtituit Paulum, contigit mortuo patre alterum dictorum filiorum, poſtquam profeſſus fuit ordinem Carmelitarum, decedere ſine liberis, quæritur an ſubſtitutionis conditio euanuerit, vel defecerit.

Pro reſolutione huius difficultatis diſtinguendum eſt, quod aut expreſsè apparet de mente teſtatoris, voluiſſe monaſterium excludere, apponendo conditionem, ſi ſine liberis deceſſerit legitimis, & naturalibus, & ex vero, & legitimo matrimonio procreatis, vel ſine liberis ex corpore ſuo procreatis, in hoc enim caſu exiſtimo, quod non admittatur monaſterium, ſed ſubſtitutus, cũ teſtatoris voluntas ſemper attendi debeat, vt dicitur in iure. *m* Quod adeo verum eſt, vt etiam ſi diſpoſitio reddatur inutilis, a voluntate teſtatoris minimè eſt recedendum, vt notant Doctores, *n* & tradit Iaſon. Ex præfatis autem verbis neceſſario infertur, quod cogitauerit de excluſione monaſterij, quia dato, quod monaſteriũ loco filij habeatur reſpectu eius, qui ingreditur, non tamen dicitur natus ex corpore ſuo, ſed a lege per fictionem introductus, quo fit vt talis eius teſtatoris mens præſumatur, qualis ſecundum rectum ſermonem procedere poteſt, vt notat Baldus, *o* Curtius iunior, & Belon.

Aut non conſtat de expreſſa mente teſtatoris, quod monaſterium voluerit excludere, quia verbi gratia ſimpliciter locutus eſt teſtatur, ſi ſine liberis deceſſerit, & tũc legis interpretatio locum habet, vt dicitur in quadam authentica, *o* vbi ſi inſtitutioni, aut ſubſtitutioni alicui factæ conditio apponatur, ſi ſine liberis deceſſerit, ingreſſuſque is fuerit monaſterium, huiuſmodi conditio inualida eſt, & pro non ſcripta habetur, cuius rationẽ aſſignat Bartolus, *p* quia ſi talis conditio apponeretur, retraherentur homines a vita cõtemplatiua, qui timentes ne ſine liberis deceſſerint, eorum bona virtute ſubſtitutionis in aliam perſonam transferrentur, ad matrimonium contrahendum potius, & ſic ad vitam actiuam, quàm ad religionem, & vitam contemplatiuam animum applicarent, vt videntur diſtinguere Decius, *q* & Doctores cõmuniter. Quod tamen locum habet, vbi extraneus fuerit ſubſtitutus, ſecus ſi filius, nam cum filius ſubſtituitur, ipſe expellere cenſetur monaſterium. Cum illum, & ratio naturalis, & paterna pietas ſucceſſionem paternam conferuent, vt aliquatum leguntur argumento aduertit Iaſon. Et certe ratio id videtur poſtulare, nam a communiter accidentibus, & ex coniectura mente teſtatoris velle bona ad filios potius, quam ad Eccleſiam peruenire præſumitur, cum iure naturali inſpecto ad parentum ſucceſſionem filij vocentur, ut pulchrè notat Oldradus. *ſ* Aduertendum tamen, quod prædicta deciſio habet locũ, quando talis filius profitetur in religione capaci bonorum, ſecus ſi profiteatur in monaſterio incapaci, prout ſunt monaſteria Patris noſtri Franciſci de obſeruãtia, quæ ſunt bonorum incapacia, iuxta regulam a fratribus profeſſam, & iuxta ſacros Canones *t* in Concilio Tridentino confirmatos. In hoc enim caſu monaſterium non excludit ſubſtitutum. Et licet deciſio Pedemontana *u* idem dicat eſſe aſſerendum in monaſterijs ordinum mendicantium, ego tamen in contrarium teneo, cum prædicta monaſteria iam authoritate ſedis Apoſtolicæ a Concilio Tridentino approbata poſſint in communi bona immobilia poſsidere, & ſic hæreditatem recipere, & retinere, iuxta ea, quæ infra dicentur.

*m §. diſponat in authen. de nuptijs l. cum Verum. C. de fideicommiſ.*
*n Doct. in l. ſi quis a filio in princ. ff. de le. 3. Iaſ. in l. verbis ciuilib. ff. de vulg. & pupil.*
*o Bal. in l. fi. n. 2. ff. ad Trebel. Curti. conſil 17. habita col. 4. Belon. conſi. 53. n. 6.*
*o §. ſed & hoc præſenti in auth. de epiſc. & cler. nunc. autem non ſi rogari, C. ad Treb.*
*p Bart. in l. ſi ita quis. ff. ex teſ. ff. de le. 2.*
*q Decius in c. in præſentia & ibi Doct. de probat.*
*r l. ſcripto. ff. vnde liberi l. filio. ff. de lib. & poſth. Iaſ. conſ. 202. vol. 2.*
*ſ Oldra. conſ. 94. nu. 8.*
*t c. extra quia ſeminat. de ver. ſig. Clem. Exiuit de paradiſo eod. tit. Conci. Tri. ſeſ. 25. de reg. c. 3.*
*u Deciſ. Pedemon. 126.*

## ARTICVLVS V.

*Vtrum hæres ſubſtitutus, ſi ſine liberis moriatur, inſtitutus hæres, excludatur, ſi hæres inſtitutus ingrediatur monaſterium in articulo mortis.*

RESpondeo dicendo, quod Angelus *a*, & Socinus voluerunt, quod matrimonium in articulo mortis contractum non operatur legitimationē filiorum naturalium, quod etiam voluerunt Decius *b*, & Parîſius, qui poſt Abbatem tenet, idem eſſe dicendum in ingreſſu religionis, vt in articulo mortis factus non operetur excluſionem ſubſtituti licet monaſterium ſoleat excludere ſubſtitutum, vt in iure *c* probatur, quod in vtraque ſpecie fraus ſubſtituto fieri videtur, cū eo tempore & matrimonium, & religionis ingreſſus non ſine ſuſpicione fraudis in damnum ſubſtituti fiāt, eo inquam tempore, quo magis finiri, quàm incipere nouus ſtatus ſolet, & ideo facile eſt in eo tempore fraudem præſumere, argumento cuiuſdam legis. *d* Et licet Dominus Franciſcus a Sarmiento etenear, quod matrimonium in articulo mortis cōtractum operatur legitimationem filiorum defendit tamen, quod ingreſſus religionis in dicto mortis articulo non excludit ſubſtitutū: nam licet monaſterium loco filii habeatur, vt probatur in iure, *f* negari tamen non poteſt, hanc interpretationem potius iure conſtituto pietatis & religionis fauore inductam eſſe quā ex vi verborum, & ideo non ita latè hoc interpretandum eſt, vt fraudis ſuſpicio, ſeu potius veritas non tollat hoc priuilegium. Pro qua parte inducitur quædam decretalis, *g* vbi licet ingreſſus religionis, & votum in articulo mortis valeat, tamen ſi in eadem infirmitate decedat, non fit præiudicium in ipſis, in quibus libere diſponere poterat; at ſubſtituti ius non leue eſt, ideo maxime curari debet, ne temere a ſucceſſione fraude forſan adhibita excludatur ſubſtitutus. Et ita verius eſt per ingreſſum religionis in ea infirmitate, qua quis decedit, ſubſtituto nō fieri præiudicium, etiam ſi aliter de fraude non conſtet, quia ſuſpecta eſt adeo ſera deuotio, quæ alteri damnum inferat, vt ait decretalis ſuperius allegata: nam etiam poſſet hæres facta reſtitutione fideicommiſſario religionem deuotiſſimè ingredi, remota omni ſuſpicione fraudis, quia nec dum ab ipſa fraude religioſi debent eſſe remoti, nec pietatis cauſa aliud exigit, cauſis enim piis debitores ita ſumus, dum aliis iniuſtitia non fiat, vt dicitur in iure *h* & omnis interpretatio facienda eſt, ne de facili fraus fieri poſſit. Et ita hanc opinionem tenet Sarmiento. *i*

*a Ang. & Soc. in l. ſed eſt quæſitum l. ff. de liber. & poſthum.*
*b Dec. in c. in præſentia nu. 36. de probat. Parîſ. conſ. 13. nu. 56. & 57. vol. 1.*
*c c. in præſen. de probat.*
*d l. filia mea emancipata et ægra. ff. ſolut. matr.*
*e Sarmien. ll. 6 ſelec. c. 6. n. 6.*
*f d. c. in præſenti.*
*g c. de his de ſepult.*
*h c. ex tenore de ſer. comp. c. nuper. de donat. inter vir.*
*i Sarmien. 2. tom. ſelect. lib. 7. c. 2. nu. 7.*

## ARTICVLVS VI.

*Vtrum monachus ſuccedat ab inteſtato patri tanquam ſuus hæres.*

RESpondeo dicendo, quod licet monachus liberetur a patria poteſtate, quia tranſit in poteſtatem Abbatis, vt notat quædam Gloſſa *K*, nihilominus ipſe ſuccedit ab inteſtato patri, vt ſuus hæres. Et in huius rei confirmationem allegat gloſſa quandam iuris communis legem. *l* At hoc dictum gloſſæ non omnino probatur a Matthæo Matheſilano *m*, credit enim ipſe, quod ſiue efficiatur filius monachus, ipſe nō liberatur a patria poteſtate, ſiue e contra pater efficiatur monachus filius non efficitur ſui iuris, ſed potius remanet in poteſtate patris monachi, non enim inuenitur in iure definitū filium per ingreſſum religionis a patria poteſtate ſolui, & ita tenent Speculator, *n* & Iacobus de Butrio, qui mouentur eo potiſſimum fundamento, quod ſcilicet nullo iure cautum eſt de ingrediente monaſterium, quod patiatur aliquam capitis diminutionem, nam licet monachus dicatur eſſe ſeruus vel eſſe in poteſtate Abbatis, illa poteſtas, vel ſeruitus eſt ſpiritualis, quia nulla libertas eſt maior quā ſeruire Deo, & ideo talis poteſtas, vel ſeruitus ſpiritualis non debet ſoluere patriam poteſtatem, quæ eſt cauſa iuris temporalis, pro quo prædicti authores aliqua iura allegant, & cum eis conſentit Matheſilanus. *o*

At nihilominus dictum gloſſæ, ſcilicet quod per ingreſſum cuiuſcumque religionis approbatæ ſoluatur patria poteſtas cum ingreſſus in poteſtatem Abbatis, vel alterius ſuperioris tranſeat, argumēto aliquorum iurium, aſſerit doctiſſimus Pinelus *p* eſſe veram, & ab ea in practica non eſſe recedendum eo quod ſit communis, & eam ſequitur Aſcanius Clemens. *q* Et confirmatur hæc opinio, olim enim idem erat de Virginibus Veſtalibus, quæ ſtatim ac per Pontificem captæ erant, liberabantur a patria poteſtate, vt ait Aulus Gellius; *r* immo non ſolum ſi filius ipſe ingrediatur religionem, ſoluitur patria poteſtas, ſed etiam ſi pater, quo caſu filius ab eius liberatur poteſtate, prout tenet Bartolus *ſ* & additio ad Mateſil. notat dicēs filium patris monachi poſſe teſtari, quod facere non poſſet, ſi a patria poteſtate eſſet ſolutus, licet tamen per ingreſſum religionis patria poteſtas ſoluatur, cum ingreſſus in alterius tranſeat poteſtatem, ingreſſus tamen ipſe iura ſuorum hæredum retinet, & tantum ſuus ſuccedit & ſic nullam patitur capitis diminutionem, quod colligitur ex iure, *t* & tradit Tiraquellus, quod debuerunt aduertere Doctores ſuperius allegati, ne a communi opinione gloſſæ diſcederent.

*K gloſ. in l. ſi ex cauſa §. Papin. ff. de min.*
*l l. ſi § hoc niſi, C. de epiſc. & cler.*
*m Matheſi. de ſucceſ. ab inteſtat. nr. 1. n. 17*
*n Spec tit. de tuto. § ſin au tem tutor vel ſed quæ equ vtur Butr in auth. ſi quæ mulier. C. de ſacroſanct. eccleſ.*
*o d l ſi §. hoc niſi de epiſ & cler. auth. de monachis §. 1 & § cogitandum colu. 1. Matheſi. de ſucceſ ab inteſtatom princip. nu 7.*
*p gloſſ. in l. ex cauſa, § pen. v. Papinian. ff de minor. c. in decorum de ætat & qualit. Pinel. in l. 1. 1. p de bon. mater nu. 46.*
*q Aſcan. de patria poteſt. c. ult. n 67.*
*r Gels. lib. 1. c. 12.*
*ſ Bar. in l. pater furioſo ff. de iis qui ſuus ſui vel alien. addit. ad Mateſil. ſingular. 19. neto quod ſent. n. 211.*
*t l. Deo nobis § 1. C. de epi. & cler. Tira. de vtroque retract. §. 1 gl. 8 n. 19. & in l ſi vnquam. vir. ſuſcepe re filios, n. 42 C. de reuoc. donat.*

## ARTICVLVS VII.

*Vtrum præferendum ſit monaſterium monachorum monaſterio monialium, ipſis duobus inſtitutis.*

RESpondeo dicendo, quod quando duæ piæ cauſæ ſunt inſtitutæ, inſtitutio pauperioris loci præualebit, ex ſententia Angeli. *u* Quocirca duobus monaſteriis inſtitutis vno monialium, altero monachorum, monaſterium monialium eſt præferendum. Ita Baldus *x* Decius, & alij, quos refert, & ſequitur Menochius. Vnde infertur quod ſi monaſterio virorum, & monaſterio monialium aliqua reliquantur in teſtamento legata, deficientibus bonis ad ea omnia ſoluenda, monaſterium monialiū eſt præferendum, tanquam magis pium, quod tamen intelligendum puto regulariter loquendo, nam ſi monaſterium monialium eſt ditiſſimum, monaſterium vero monachorum eſt pauperrimū, exiſtimo præferendum eſſe monaſterium monachorum, præcipuè ſi in eo obſeruantia regularis maximè vigeat.

*u Ang. in auth. de eccl. tit.*
*x Bal. in l in multis in ſin. ff. de ſta. ho. et in l. cum multa. C de bonis quæ liberis Dec. in ca. in præſen de probat Menoc. de adipiſ. poſſ. re. 4. nu. 738.*

## ARTICVLVS VIII.

*Vtrum hæreditas nouitij morientis ab inteſtato debeatur monaſterio.*

RESpondeo dicendo, quod nouitio morienti intra annū probationis nō ſuccedit ab inteſtato mona-

monaſterium, in quo eſt nouitius, ſed venientes ab inteſtato, ſi in mundo decederet, ſuccedunt. In hác opinionem inclinat Ioannes de Imola, a & eam tenent Abbas, Iaſon, & Gregorius Lopez, & hæc opinio eſt tenenda, licet Decius b dicat magis communem opinionem eſſe, quod ſuccedat monaſterium.

*a Imol. in ca. quia ingredientibus. col. 3. de teſta. Ab. in c. in præſen. de prob. Iaſ. in auth. ſi qua mul. ad fin. C. de ſacroſ. eccl. Greg. in l. 17. tit. 1. p. 2. v. entrando b Dec. in d. c. in præſen. nu. 35.*

## QVÆSTIO LXXVIII.

### De ſucceſſione hæreditatum reſpectu religionum particularium, in 14. articulos diuiſa.

*Circa quam quæruntur quatuordecim.*

1 *VTrum fratribus minoribus regularis obſeruantiæ poſſit deferri hæreditas.*
2 *Vtrum prædictis fratribus minoribus æſtimatio hæreditatis ſaltem debeatur.*
3 *Vtrum ſit nullum teſtamentum, vbi inſtituti ſunt fratres minores regularis obſeruantiæ, nulla facta ſubſtitutione.*
4 *Vtrum fratres minores poſſint inſtitui hæredes cum clauſula appoſita, quod pro eorum neceſſitatibus vendatur hæreditas, & in eas conuertatur.*
5 *Vtrum inſtitui poſſit hæres eccleſia B. Franciſci de obſeruantia.*
6 *Vtrum fratres ordinis prædicatorum poſſint ſuccedere ab inteſtato.*
7 *Vtrum Eremitæ ſancti Auguſtini poſſint ſuccedere ab inteſtato.*
8 *Vtrum monachi S. Bened & Ciſtercienſes poſſint ſuccedere ab inteſtato.*
9 *Vtrum canonici regulares poſſint ſuccedere ab inteſtato.*
10 *Vtrum conuerſi ſuccedant ab inteſtato.*
11 *Vtrum moniales ſuccedant ab inteſtato.*
12 *Vtrum monaſterium poſſit in maioricatu ſuccedere.*
13 *Vtrum monaſterium ſuccedat in maioricatu, in quo arma & nomen inſtitutoris debent conſeruari.*
14 *Vtrum monialis faciens pleniſſimam renunciationem videatur renunciare ius ad maioratum.*

## RATICVLVS I.

*Vtrum fratribus minoribus regularis obſeruantiæ poſſit deferri hæreditas.*

REſpondeo dicendo, quod Clemens c V. explicans regulam P.N. Franciſci, ait, quod *fratres minores obſeruantiæ nullatenus ſunt capaces ſucceſſionum hæreditatum, ac etiam quod non licet eiſdem fratribus valorem talium hæreditatum, vel tantam earum partem, quaſi ſub modo. & forma legati dimitti ſibi facere (quod præſumi poſſit hoc in fauorem fieri) vel ſic dimiſſa recipere, quin potius iſta ſic fieri ab ipſis fratribus ſimpliciter prohibuit.* Vnde conceſſiones d Clementis IIII. & Sixti IIII. concedentes, vt poſſint ſuccedere parentibus, non de fratribus minoribus de obſeruantia, ſed de fratribus conuentualibus ſunt accipienda.

Circa quam determinationem eſt primò notandum, quod licet fratres minores non ſint capaces hæreditatum, & relictorum in teſtamentis vt paret ex dicta Clementina, & tradit Bartolus. e Attamen eis conſulitur duplici remedio ſecundum communiter Doctores. Primò enim eis conſulitur iudicis officio, poteſt namque iudex ex ſuo mero officio, nemine etiam ad hoc agente, compellere vel illum qui ad hoc tenetur ex teſtamento; vel alias, vt relicta monaſterio, vel fratribus minoribus adimpleat, & ſoluat; hoc tenet Speculator f, Bartolus, Ioannes Andreas, & Baldus, quorum fundamentum eſt, quia intereſt reipublicæ, ne ſua quis re male vtatur, vt dicitur in iure g, nam ſi commodum rei priuatæ prouidetur, vt probant iura h, a fortiori circa vltimas voluntates defunctorum eſt prouidendum, de quo optimè per Andream Barbaciam i, & ratio eſt, quia ſi ita cautum non eſſet accideret nonnunquam, quod pium propoſitum defunctorum, improba fraudantium calliditate celaretur, vt ait quidam textus K notabilis & certe magna pietas eſt, voluntatem illius adimplere, qui nec ſe iuuare, nec iam loqui poteſt, & fratribus minoribus, & aliis pauperibus non valentibus agere in iudicio ſic officio iudicis ſubuenire poteſt.

Altero etiam modo, & remedio poteſt ipſis conſuli, & eſt, quod cuilibet populo competit actio, & quilibet a populo poteſt agere, vt relicta ad pias cauſas (puta monaſteria, hoſpitali, fratribus, pauperibus, & ſimilibus) adimpleantur, per illum, qui grauatus eſt a teſtatore, vel alias ad hoc tenetur, vt probant iura l, & tenet Ludouicus Romanus, & Angelus de Peruſio tenet etiam Bartolus, & confirmatur ex traditis a Barbacia. Prædicta autem fuerunt practicata, vt ait Collector m priuilegiorum ordinum mendicantium in compendio in ciuitate Barbaſtri Regni Aragoniæ, vbi ab vniuerſitate eiuſdem ciuitatis fuit conſtitutus quidam procurator, ſeu ſyndicus ad agendum pro legatis relictis monaſterio B. Franciſci, anno Domini milleſimo, quingenteſimo vigeſimo primo, quo tempore erat aduocatus dicti monaſterii quidam inſignis vtriuſque iuris Doctor, nomine Leonardus de ſancto Angelo, qui ſupra ſcripta fundauit, & exequi fecit.

Vltimum remedium eſt, quod ſyndicus poteſt petere nomine Papæ prædicta legata, hoc enim eſt licitum fratribus petentibus vti ſyndico ad prædicta, dummodo hoc fiat cum aliis debitis circunſtantiis, prout latè tradit Corduba n in expoſitione regulæ B.P.N. Franciſci, & in articulo ſequenti declarabimus. Quid autem dicendum ſit circa hæreditatem ipſis delatam, ex dicendis in articulis ſequentibus patebit.

*c Clem. exiui de paradiſo. do v ſign. d Habetur in li. mon. in 1. impreſ. fol. 64 & in 2. f. 147 conceſ. 357. et iterum in 1. impreſ. fo. 65. & in 2. f. 146 conc. 356. & iterum f. 22. in 1. imp. & in 2. fol. 106. conceſſ. 228. e Bart. in l. ne quicquam §. cum igitur de verb. ſig. & in l. 1. col. 4. de leg. 1.*

*f Spec. tit. de inſtru. edi. §. nunc vero aliqua Bar. in d. c. ne quis ſuâ vnde. in c. ſi hæredes extra de teſtam Ba. in l. nulli. C. de epiſc. & cler g Et § ſed hoc tempore inſt. de his, qui ſunt ſui vel alieni iuris. h l ſi quis, C. de bonis proſ i Bar. in rub. de teſt. col. 25 & in ca. tua nobis, col. 26. de teſt. K d. l. nulli, C. de epiſc. & clo. l Auth. de eccleſ. tit. §. ſi autem collat. & l. nulli. C. de epiſc. & cler. Rom in auth. ſimile, C. ad l. fal. Ang. in d. § ſin autem Bart. in d. l ſi quidquam Barc. in c. nos quidem, c. 16 de teſtam. m Collect. tit. hæreditas iuxta finem. n Cordu. ſup. reg. c. 4. q. 16.*

## ARTICVLVS II.

*Vtrum prædictis fratribus minoribus æſtimatio hæreditatis ſaltem debeatur.*

REſpondeo dicendo, Bartolū o tenere ipſis deberi æſtimationem ab adeuntibus hæreditatem ſoluendam. Cuius fundamentum eſt, nam in iure cauetur, quod quando quis non poteſt capere rem ſibi relictam, propter qualitatem perſonæ ſuæ, abſque ſuo delicto, tunc tenetur hæres ad æſtimationem, prout dicitur in iure, p idemque dicendum putat, quando fratres minores inſtituuntur hæredes cum clauſula, quod ſi teſtamentum nō valet iure teſtamenti, valeat iure codicilli, & omni modo, quo valere poteſt, quoniam prædicta verba hoc important de iure, vt inſtitutione irrita videātur rogati per fideicommiſſum ii, ad quos hæreditas deuenerit, reſtituere inſtitutis, vt in multis legibus q probatur, non tamen, inquit ipſe Bartolus, valor hæreditatum talium non ſit tantus, neque tanta

*o Bar. in tra minoricarum d. 1. c. 2. d. 2. c. 1. p l. apud Iul. § ſi. cum l. ſequen. ff de le. 3. q l. cum, quā. C. de fideico l. ex teſt. & ibi notat. ff. de vul. & pupillare.*

eorum

eorum pars, quod præſumi poſſit in fraudem eſſe paupertatis ſummę ab ipſis fratribus promiſſæ. hoc eſt, quod quantitas non ſit tanta, quod magis theſaurizationem, quam pro imminentibus neceſſitatibus prouiſionem ſapiat, tunc cùm ipſi fratres ſint omnis iuris, & voto, & profeſſione ſua incapaces, nō propria authoritate, ſed authoritate ſyndici Romanæ Eccleſiæ procuratoris, vel authoritate Epiſcopi æſtimationem illam repetere poſſunt.

At quibuſdam alijs noſtræ regulæ profeſſoribus videtur, hanc æſtimationem fratribus nullimiè deberi. Neque per eos vt debitam poſſe recipi, fundatis in clauſula Clementinæ, *a Exiuit*, in qua dicitur fratres ſucceſſionum, quæ ex natura ſua indifferenter ad pecuniam, & etiam ad alia mobilia, & immobilia ſe extendunt conſiderata ſui puritate voti nullatenus ſunt capaces. Nota illam particulam (*nullatenus*) ſi enim vniuerſalium ſucceſſionū nullo modo fratres capaces ſunt, ergo neque æſtimationis eorumdem, nam vnus modus recipiendi ſucceſſionem eſt eius æſtimationem recipere argumento cuiuſdam legis, *b* vnde ſi fratres talium hæreditatum ſucceſſionem recipere non poſſunt, ergo nec ad eā dandam tenebuntur hæredes, vel ij, ad quos hæreditas deuenerit, & hoc mihi tutiùs videtur, & veriùs. Nam dictiones iſtæ (*penitus, nullatenus, nullo modo*) excludunt omnē diſpenſationem, vt notat quædam gloſſa, *c* & important nullis modis, & ſine aliqua diſtinctione, vt alia gloſſa *d* determinat, & hoc in ſequenti articulo declarabitur.

*a Cle. exiuit de verb. ſigni.*

*b l. Domus. §. conſtetur. ff. de leg. 3.*

*c glo in Clem. vt ſi de ætate, & qualit. ver. nullo modo.*

*d glo. in verb. omnimodo in l. ſi cū excep. §. quatenus. ff quod metus cauſa.*

## ARTICVLVS III.

### *Vtrum ſit nullum teſtamentum, vbi inſtituti ſunt fratres minores regularis obſeruantiæ, nulla facta ſubſtitutione.*

RESpondeo dicendo, quod ſi fratres minores inſtituuntur hæredes, & nullum habent ſubſtitutum, vel cohæredem, teſtamentum eſt nullum, & hæreditas pertinet ad venientes ab inteſtato, argumento eorum, quæ in iure *e* notātur. Si verò fratres inſtituti habeant ſubſtitutum, vel cohæredē, tunc teſtamentum poteſt valere, ſubſtituto adeunte hæreditatem, ad quem pertinet, vel adeunte cohærede, cui acceſſit portio relicta fratribus, vbi ſubſtitutus non eſt, vt probatur in quadam lege, *f* & dictā hæreditatē poteſt ſubſtitutus, vel cohæres in foru conſcientię retinere, ſecundùm opinionem multorum, niſi per officium iudicis petatur, iuxta dicta in arti. primò huius quæſtionis. Ex prædictis infertur, qđ per fideicommiſſum vniuerſale fratribus minoribus dicta hæreditas relinqui non poteſt, vt in quadam Clementina *g* probatur & ratio eſt, quia fidei commiſſarius vniuerſalis eſt hæres in effectu, vt dicunt leges: *h* quod probatur, quia ſpurius, qui non eſt capax inſtitutionis etiam in vniuerſali ſubſtitui non poteſt, vt notat Bartolus. *i* Verum eſt tamen, quod ipſis fratribus poteſt relinqui aliquod fideicommiſſum particulare, quod ſyndicus petere poteſt, vt fratrum neceſſitatibus ſubueniat, quod non habet locum in hæreditatem, licet enim hæres totā hæreditatem vendat, vel diſſipet, ſemper manet hæres, vt dicitur in iure, *K* hoc enim eſt ius vniuerſale conſiſtens in quodam iure intellectuali, quod poſtquam eſt radicatum, non poteſt euelli, vt etiam in iure *l* definitur, & non poteſt illud ius intellectuale conuerti in aliquod materiale, & per conſequens fratres minores non poſſunt illud retinere, quod non procedit in ſingularibus relictis, prout ait eleganter Baldus, *m* quem ſequitur Angelus de Gamelionibus.

*e l. Si metallū & ibi Bartol. ff. de ijs, quæ notantur infamia.*

*f l. vn. §. in primis. & §. his itaque. C. de caducis tollē.*

*g Cle. exiuit de para. §. quia ego de verb ſignif.*

*h l. qui quadraginta. ff. ad Trebell. l. cum filius. ff. quod cum eo.*

*i Bar. l. 11. qui ff. de vulgari & pupil ver. ex prædict. ſatis patet.*

*K l. ſed ſi lege §. quod autē ff. de petit. hæreditatis.*

*l l. & ſi ſine §. quod Papinia. ff de minorib.*

*m Bald. in l. auth. ingre. C. de ſacroſ. eccl. Gamel. 1 tra. de teſt. glo. 31.*

## ARTICVLVS IV.

### *Vtrum fratres minores poſſint inſtitui hæredes cum clauſula appoſita, quod pro eorum neceſſitatibus vendatur, & in eas conuertatur.*

RESpondeo dicendo, certum eſſe ex ſupradictis in ſuperioribus articulis, fratres minores non poſſe inſtitui hæredes, adeo quod per ſyndicum, neque per Rempublicam ex officio iudicis dictæ hæreditatis æſtimatio peti poſſit, quod enim dicimus peti poſſe intelligimus ſemper de ſingularibus relictis non de hæreditate, quæ continet quoddam ius vniuerſale, prout in tertio articulo dictum eſt. Nunc autem quærimus, vtrum fratres minores poſſint inſtitui hæredes cum clauſula appoſita, quod pro eorum neceſſitatibus vendatur dicta hæreditas, & in eas conuertatur, & Bartolus *n* reſpondet, quod talis diſpoſitio defuncti, licet non teneat quo ad inſtitutionem hæredum, & habeatur pro non ſcripta, cùm talis inſtitutionis fratres minores ſint penitùs incapaces, tenet tamen, & validum eſt teſtamentum quoad cauſam piam, ibi appoſitam, vt ſcilicet hæreditas vendatur, & conuertatur in vtilitatem fratrum, neque obſtat, quod nō eſt perſona, in qua ius, & nomen hæredis cadat cùm perſona, vt diximus, ipſorum fratrum pro non ſcripta habeatur, & ſic teſtamentum videtur non valere, & pro non ſcripto eſſe, ſicut quando inſtituitur hæres, qui iam eſt mortuus; nam reſpondetur, quod in pija cauſa ſufficit, quod hæreditas ad piam cauſam relinquatur, vt puta ſit generaliter pro Redemptione captiuorum, pro Eccleſijs conſtruendis, pro alimentis pauperum, & ſimilibus, de quibus in quadā lege habetur; *o* conſtat autem fratres minores in ſumma eſſe paupertate, ergo ad veritatem teſtamenti ſufficit, quod ſit appoſita pia cauſa, ſcilicet pro eorum neceſſitatibus, licet fratrum ſubducatur perſona, & pro non ſcripta habeatur, neque eſt verum, quod non ſubeſt perſona, quæ hæreditatem adeat, quia perſonam repræſentabit Epiſcopus, vel reſpublica, & pro hoc facit quædam authentica, vbi ſi quis inſtituit hæredem aliquem ſanctum, cuius Eccleſia non reperitur in illa ciuitate, neque in eius territorio, dabitur hæreditas Eccleſiæ illius ciuitatis, vbi teſtator habet domicilium, & ſic licet Eccleſia illius ſancti inſtituta non adſit, teſtamētum tamen cùm ſit ad piam cauſam, ſubſiſtit, & valet, & de neceſſitate intelligitur facta inſtitutio in memoriam, & reuerentiam dicti ſancti, hoc eſt vt in honorem ipſius hæreditas expendatur, & Epiſcopus capiat hæreditatem.

*n Bar. in tra. mino. li. 1. d. 5. c. 2.*

*o l. ſi quis ad declinan. C. de epiſ. & cle.*

Neque obſtat, quod obijcit Baldus, *p* quod ſcilicet hæreditas eſt ius vniuerſale, cuius minores fratres incapaces ſunt, & ſic deſtructo principali ipſa, ſcilicet hæreditatis inſtitutio deſtituitur, & acceſſorium, ſcilicet cauſa edicta, quod hæreditas vendatur, & conuertatur in neceſſitates fratrum. Nam reſpondetur, quod licet verum ſit, quod teſtamentum ſit nullum quoad primum caput de hæredis inſtitutione, cùm inſtituti ſint incapaces, valet tamen teſtamentum ex ſecundo capite, ſcilicet quia relicta eſt hæreditas ad piam cauſam, & ipſa pia cauſa ſuſtinet vicem hæredis; vt prædicta iura probant.

*p Bald. in auth. ingreſ. C. de ſacroſan. nu. 10.*

Neque eſt verum, quod deſtructo antecedenti, deſtruatur & conſequens, quia hoc eſt verum, quando vnum eſſet ad ſubſtantiandum, ſeu qualificandum alterum, ſed in caſu neutrum eſt ad ſubſtantiandum alterum, quando verbi gratia, teſtator omiſſo primo capite inſtitutionis hæredis, in perſonam fratrum diſpoſuiſſet de ſecundo, ſcilicet relinquo hæreditatem meam, vt vendatur, & conuertatur in neceſſitates fratrum minorum, valida eſſet diſpoſitio, vt in lure *a* notatur, ergo non eſt verum, quod irrito teſtamento quoad inſtitutionem hæredum, ſit etiam irritum quo ad venditionem hæreditatis conuertendæ ad piam cauſam, quia ex pia cauſa, quæ ſuſtinet vim hæredis, validum eſt teſtamentum. Vnde concludit ipſe Bartolus, quod vbi cauſa pia eſt expreſſa voce, vel ſcripto, vel ſaltem nutu certo ipſius teſtatoris (quæ neceſſario requiruntur, vt iura volunt) ſufficit ad validandum teſtamentum aliàs inualidum ex inſtitutione fratrum, illo tamen cenſeor intellectu (vt ſupra dictum eſt) quod quantitas non ſit tam magna, quod videtur in fraudem facta paupertatis, ſed quod tantùm ſit ad ſubleuandas fratrum neceſſitates præſentes, vel eminentes, quia aliàs ſaperet theſaurizationem. Si autem fratres non inſtituerentur hæredes, ſed alter, qui debeat hæreditatem ipſam vendere, & eius pretium in fratrum neceſſitates expendere, hoc nullo videtur iure fratribus prohibitum eſſe, quare licitè hoc poterunt acceptare (modo quantitas nõ ſit immoderata) ex quo non ſuccedunt in aliquo iure defuncti.

*a d l. ſiquis ad declinãdum.*

## ARTICVLVS V.

### *Vtrum inſtitui poſſit hæres Eccleſia, B. Franciſci.*

RESpondeo dicendo, quod Bartolus in ſuo tractatu minoritatum tenet, quod ſic, cuius fundamentum eſt, quia Eccleſia realiter eſt capax, & omne templum ſacrum eſt huiuſmodi, vt probatur in iure, *b* ſed Eccleſia fratrum minorum eſt de iure, & proprietate Eccleſiæ Romanæ, vt dicitur in quadam Clementina, *c* ergo hæreditas illi relicta valet tanquam relicta capaci, neque aliqua conſtitutio dicit contrarium.

*b l. 1. C. de ſacro ſan. eccl. l. ann ff. de an. lega.*
*c Cle. exiuit de verb. ſigni.*
*d Bal. in rub. de ſacroſ. eccl.*

Sed Baldus *d* teſtatur hãc opinionem eſſe falſam, quod ſic oſtendit, nam aut ſumimus Eccleſiam materialiter pro ædificio, & in iſto caſu non eſt ſufficiens medium ad acquirendum eccleſiæ Romanæ ciuili acquiſitione, quia eſt medium inanimatum, quod quidem nec velle, neque capere poteſt, aut ſumitur eccleſia perſonaliter, & ſignificatiuè, & tunc ſignificat quid abſtractum à genere ab ipſa ſpecie, id eſt collegium fratrum minorum, quia eccleſia, et collegium idem ſunt, vt notat Baldus, *e* quod non poteſt acquirere eccleſiæ Romanæ, quia cùm debeat acquirere immediato organo, & organum ſit inhabile, impeditur acquiſitio, vt dicitur in iure.

*e Bal. in rub. de ſacroſ. eccl.*
*f l. 1. §. caterũ ff. de acqui. poſſ. l. quando que gerimus de acqui. rer. domi. l. pradi. ff. de ſeru. ru. pradi. l. non dubio. C. de teſt.*
*g Auth. de nuptys. § optimè l. ſi. per princ. quod met cau.*
*h l. 2. & l. ſi ff. ſi quis in frau. patro.*

Et confirmatur, nã quando teſtator inſtituit hæredem eccleſiam fratrum minorum, noluit inſtituere eccleſiam Romanam, ipſe enim voluit inſtituere eccleſiam fratrum minorum: ergo ſi teſtator hoc intellexit, & voluit, clarè ſequitur, quod non valet talis inſtitutio, argumẽto cuiuſdam legis. *f* Et confirmatur, nam facilè eſſet aperta via fraudibus, & fieret fraus de nomine ad nomen, contra aliqua iura. *g* ſed omnis fraus eſt prohibita de iure naturali, & quidquid ratione fraudis prohibetur de ſimilibus, ad ſimilia extenditur, argumẽto aliquarum legum. *h* Et confirmatur ſecundò, nam inſtitutio non valet in perſona vera, id eſt in ipſis fratribus, ergo neque valet in perſona ficta, id eſt in ipſa Eccleſia, argumento alterius legis. *i* Sed hæ rationes Baldi non me omnino conuincunt ad recedendum à iuridica Bartoli ſententia, fateor enim Eccleſiam materialiter ſumptam nec velle, neque capere poſſe hæreditatem, fateor etiam ipſam Eccleſiam perſonaliter ſumptam, id eſt collegium fratrum minorum, eſſe organum inhabile ad acquirendum Eccleſiæ Romanæ; attamen non poteſt negari, quod ſyndicus Apoſtolicus fratrum minorum, & ipſius Eccl. nomine Papæ conſtitutus, eſt medium habile ad acquirendum Papæ, cuius ipſe eſt ſyndicus, & procurator, & per hoc reſpondetur ad primum Baldi argumentum; fateor etiam teſtatorem noluiſſe inſtituere Papam immediatè inſtituendo Eccleſiam fratrũ minorum, inſtituit enim Eccleſiam ipſam in quantum à Papa eſt fratribus minoribus pro eorum vſu commodata, & pro ipſorum vſu deſtinata, taliter quod ſi à dictis fratribus prædictus vſus tolleretur, dante ſede Apoſtolica dictam eccleſiam aliis religioſis, aut loco pio, hæreditas caduca redderetur, ne intentio teſtatoris fraudaretur, denique inſtituendo eccleſiam fratrum minorum idem eſt, quod ſi inſtitueretur Papa ſub conditione, vt tanquam fideicõmiſſarius eccleſiæ ipſi prouideret de fabrica, & de aliis ad eam conſeruandam neceſſariis, & ſi à fratribus talis eccleſia fuerit ablata ante hæreditatem acceptatam ipſa hæreditas caduca reddatur, & venientibus ab inteſtato deferatur, & per hoc reſpondetur ad primam Baldi confirmationem. Ad ſecundam autem confirmationem reſpondetur, quod non ex hoc quod eccleſia ſit perſona ficta, inſtitutio irritatur, tunc enim per perſonam fictam talis irritatio contingit, quando repræſentat perſonam veram inhabilem ad huiuſmodi inſtitutionem, at in propoſito eccleſia fratrum Minorum non repræſentat fratres Minores ad dictam inſtitutionem inhabiles, ſed ipſam ſedem Apoſtolicam huius inſtitutionis Capacem. Hæc de fratribus Minoribus attento iure communi ſunt aſſerenda, ſi tamen ex priuilegio Apoſtolico efficiuntur capaces, eius tenor, & verba ſunt attendenda, & de eo ſecundum eius tenorem eſt iudicandum, vt iura *K* proclamant.

*i l. filio quem pater. ff. de liber. & poſth.*
*K ca. porro de priu. c. recipimus c. cũ plãtare & c. petiſſis eod. tit.*

## ARTICVLVS VI.

### *Vtrum fratres ordinis prædicatorum poſſint ſuccedere ab inteſtato.*

RESpondeo dicendo, quod vt ſatisfaciamus huic difficultati præmittendus eſt modus profitendi fratrum ordinis prædicatorum. *Qui talis eſt. Ego N. facio profeſſionem, & promitto obedientiam Deo, & B. Mariæ, & B. Dominico, & tibi patri Magiſtro ordinis prædicatorum, & ſucceſſoribus tuis ſecundum regulam D. Auguſtini, & conſtitutiones fratrum prædicatorum, & ero obediens tibi, tuiſque ſucceſſoribus, vſque ad mortem.* Vnde cum hi religioſi profiteantur ſecundum regulam D. Auguſt. de eis iudicandum eſt tanquam de non mendicantibus, cum regula D. Auguſtini permittat habere bona in communi, vt patet ex iure, *l* attamen quia ſecundum conſtitutiones iuratas, & à ſede Apoſtolica confirmatas, ſunt mendicantes, vt patet ex iure, *m* aliter videtur dicendum. Et ita Specula. *n* tenet, quod ipſi poſſunt ſuccedere, non vt bona, & hæreditates poſſideant, ſed vt vendant, & cum hac ſententia tranſeunt communiter ſcribentes. *o* At Federic. *p* de Senis tenet, quod ſunt incapaces non dum ad retinendum, ſed etiam

*l c. non dicatis. 12. q. 1.*
*m c. vn. de relig. domibus.*
*n Spec. tit. de ſtat. monu. § 1. verſ. 3. & verſ. 4.*
*o Doctores in d. ca. vni.*
*p Feder. conſ. 8 1. fratres prædicatores. tit. de ſtat. mona.*

Digitized by Google

etiam ad acquirendum, ſubdens ipſe Federicus, quod ſi fuerit eis relictum legatum ad longum tempus, non valebit, quia per indirectum videtur eis ſublata incerta mendicitas,& idem in effectu tenet Baldus. *a*

*a Bal.I Aut. ſi qua mulier ea. de ſacroſ. eccl in 3.col.*

Aduertendum tamen quod, prout refert Guilelmus Redoanus, *b* hodie fratres prædicatores ex priuilegio Sixti IV. ſub data apud ſanctum Petrum anno incarnationis Dominicæ milleſimo, quadringenteſimo, ſeptuageſimo quinto, Kalendis Iunij Pontificatus ſui anno quarto, poſſunt bona ſtabilia poſſidere,& retinere perpetuo,& non ex hoc deſinunt eſſe mendicantes,vt per ſcribentes, *c* maximè per Dominicum,& Francum. Ego autem inuenio in monumentis ordinum *d* Clementem IV. conceſſiſſe. *quod fratres ordinis prædicatorum, & Minorum poſſunt liberè ſuccedere in bonis temporalibus in quibus ſuccederēt in ſæculo exiſtentes, ac bonorum ipſorum poſſeſſionem apprehendere, & vendere liberè bona ipſa, eorumque pretium in vtilitatem ſuam conuertere, prout prælatis dictorum ordinū melius viſum fuerit expedire.*

*b Redoan. de ſpolijs eccl. q. 8.nu.46.*

*c Doct. Domi. et Franc. in c. 1. de relig. domibus lib.6.*

*d In 1. imp.f. 64. & in 2.f. 147.vbi.357.*

Quæ conceſſio quoad fratres Minores regularis obſeruantiæ non habet locum, ſed tantùm quoad fratres Minores conuentuales,fratres enim Minores regularis obſeruantiæ,vt patet ex dictis in articulis ſuperioribus, ſunt hæreditatum incapaces, adeo vt decreuerit, & prohibuerit Alexander IV. ne fratres obſeruantes tranſeuntes ad conuentuales ſuccedere propinquis valeant vllo modo, prout in dicto Libro Monumenta *e* continetur. Quoad fratres verò Prædicatores recepta eſt ratione collegiorum, quæ in hac ſacra religione habentur, quæ viros præclariſſimos literis, & ſanctitate Eccleſiæ peperit, & quotidie parit. Et circa hoc videantur huius ſacræ religionis conſtitutiones, authoritate Apoſtolica confirmatæ,quæ circa ſucceſſionem hæreditatum diſponunt.

*e In 2.imp.f. 236.tit.3e2.*

ARTICVLVS VII.

*Vtrum Eremitæ S. Auguſtini poſſint ſuccedere ab inteſtato.*

RESpondeo dicendo, quod de huiuſmodi religioſis non eſt aliqua dubitatio, quoniam licet ipſi propter ſuas conſtitutiones ſint mendicantes, priuilegio tamen Alexandri Quarti poſſunt non ſolùm acquirere, ſed etiam retinere quæcumque bona mobilia,& immobilia, quæ potuiſſent acquirere,& retinere, ſi in ſæculo remanſiſſent, exceptis bonis feudalibus. Quod intellige in communi, in particulari enim non poſſunt, & ſi qua eſt conſuetudo in contrarium, corruptela eſt, quæ per prælatum tolerari non poteſt, ſine periculo animæ, vt per Doctores communiter patet prout refert Guilielmus Redoanus, *f* qui affirmat ſimile priuilegium habere fratres Carmelitas.

*f Redoan. de ſpolijs eccl. q. 8.à nu. 11.*

ARTICVLVS VIII.

*Vtrum monachi Benedictini, & Ciſtercienſes ſuccedant ab inteſtato.*

RESpondeo dicendo, quod *quæcumque bona parentum, vel aliūde ratione ſucceſſionis, vel alio iuſto titulo profeſſis Monachis obuenientia, poteſt Monaſterium in quo profeſſi ſunt, licitè petere, & licitè retinere perinde ac ſi in ſæculo remanſiſſent.* Ita conceſſit



Innocentius IV. Ciſtercienſibus, & fuit à Pio II. confirmatum. *At quæcunque hæreditates, & fideicommiſſa & legata quomodocunque de iure monachis, ſeu Monaſterijs delata, per mediam perſonam nomine ordinis exigi, adiri, & retineri poſſunt*, prout conceſſit Pius Secundus Congregationi Montis Oliueti, & Iulius Secundus, & Eugenius Quartus Congregationi S. Iuſtinæ, vt in compendio ſancti Benedicti Hiſpaniæ continetur. Et etiam bona, quæ monachis ante profeſſionem competebant, Monaſterio ſuo acquiruntur, prout in dictis conceſſionibus reperitur. Et Leo Decimus Camaldulenſibus,& Clemens IV. Carthuſienſibus prout in Compendio, *g* Ciſtercienſi refertur.

*g Cōp. Ciſterci. hæred. §.1.*

ARTICVLVS IX.

*Vtrum canonici regulares poſſint ſuccedere ab inteſtato.*

RESpondeo dicendo, quod regulares non mendicantes, vt ſunt regulariter omnes monachi, & omnes Canonici regulares, licet non poſſint habere bona in particulari, prout infra in tertio tomo *b* dicetur, poſſunt tamen in bonis temporalibus ſuccedere, ac ſi non reliquiſſent mundum, prout probatur in iure,& tradit Angelus de Peruſio. Quod licet regulariter ſit verum, fallit tamen in bonis feudalibus, in quibus religioſi non ſuccedunt, prout colligitur ex iure, *i* & tradit Bald. *K* At Celeſtinus Quintus ſuæ congregationi conceſſit, *vt bona etiam feudalia recipere, ac licitè retinere poſſit. Et licet eccleſiaſtica ſint eidem donari vel relinqui poſſunt, dummodo ad onera, ad quæ donator, ſeu teſtator illorum occaſione tenebatur, vel ab eo impoſita, ſuſcipiat. Et ſi ad certum numerum generationum, vel nominationum conceſſa fuerint, congregatio per viginti annos pro qualibet generatione illa tenere poterit, quæ tametſi inueſtituræ de illis vt ſolet non fiant non propterea cadunt in commiſſum*, prout concessum eſt congregationi ſancti Georgij in Algala, vt in Compendio *l* Societatis, & in Compendio Ciſtercienſi continetur iuri autem communi non refragatur monachos in feudo ſuccedere, quando ſeruitium, ſi quod imminet per monaſterium, vel per alium, præſtari poteſt, vt tenet Decius, *m* etiamſi reſtitutioni ſint obnoxia, quia tunc monaſterium vſumfructum vita monachi durante habebit, prout tenet Abbas. *n* Nec etiam attento iure communi poſſunt regulares ſuccedere in alijs bonis, quæ de ſui natura non poſſunt pertinere niſi ad hæredes ſanguinis, vt Regnum, ducatus, & ſimilia, in his enim non ſuccedit Monaſterium, cum in ipſum non tranſeat ius ſanguinis, quod ita ſeruari de facto tenet Speculator: *o* at nunc videmus, quod monaſteris in vita Monialium de facto retinent maioratus, in quos ipſæ moniales ſuccedunt. Sed ſi extra ius ſanguinis teneri potuiſſent, tūc Monaſterium ſuccederet, vt per Cynum, *p* Ioannem Andream,& alios, qui ponunt, quid ſi monachus ante ingreſſum religionis fuerit ſtipulatus rē emphyteuticam pro ſe, & ſuis filijs, numquid poſt profeſſionem ad Dominum reuertetur? Vel remanebit apud Monaſterium? Speculator videtur tenere, quod non remanet apud Monaſterium, maximè cùm hodie apponantur pacta, vt non transferatur in potentiorem ſeu duriorē cauſam, vt per Bartolum, *q* cum qua opinione tranſit Petrus de Vvaldis Peruſinus. At mihi contrarium veriùs videtur, quod ſcilicet remaneat apud Monaſteriū bonorum

*b In 3. to in q. de paupert.*

*i 19.q.5.in ſi. l. Deo nobis de Epiſ. & cler. Ang. conſ. 1.*

*K c. ſi cler. ſi ſeu. fuerit cō tro. in vſibus feudo & ibi Bal.*

*l Comp. ſocie. tit. bona. §.6. & Comp Ciſter. tit. bona. §.2.*

*m Dec in ca. in præſen. nu. 74. de probat.*

*n Abb. in d. c. in præſentia.*

*o Specu. tit. de ſta. monac. §. 2. verſ. 11.*

*p Cynus in Auth. ingreſ. Andr. & alij in d. c. præſen.*

*q Bart. in d. Auth. ingreſ. Vval. in trac. de ſucceſ. ab inteſt. 2. p. q. 1. nu. 2.*

capax pro vita ipſius paciſcentis, nec obſtant ſupra dicta pacta, quod ſcilicet non transferatur in potentiorem, ſeu duriorem cauſam. Illa enim pacta loqnuntur de tranſlatione per alienationem, non autem per ſucceſſionem, vt in ſimili caſu explicat Syluester *a* dicens, quod ſucceſſio non eſt alienatio.

*a Syl. ri. emphyteuſis nu. 27.*

Et aduertendum quod Monachi Ciſtercienſes non poſſunt poſſidere villas, fidelitates, differẽtias, inſticiatios, tributarios, Eccleſias, & altera, ſed ſi ea acqniſierint debent vendere, vel cum alijs bonis commutare, aut ſi non poſſunt aliter alienare, faciant ex his eleemoſynam, aut abijciant, prout in quadam decretali *b* determinatur, vbi notant gloſſa, & Doctores. Hoc autem videmus iam diplomate Pontificio immutatum, ordo enim Diui Benedicti, & Diui Bernardi habent hodie iuriſdictionem temporalem ſuper vaſſallos. Vtrum autem religiones poſſint in maioricatu ſuccedere, diſputabitur.

*b Ca. recolentes de ſta. monac. vbi glo. & doct.*

## ARTICVLVS X.

### *Vtrum conuerſi ſuccedant ab inteſtato.*

RESpondeo dicendo, quod ſi ipſi remanent in ſæculo, neque profitẽtur aliquam regulam religionis approbatæ, ſuccedunt eorum conſanguineis, ac ſi non eſſent oblati, ſi verò non remanent in ſæculo, & profitentur aliquam religionem approbatam, tunc ſi monaſteria ſunt capacia, ipſa monaſteria ſuccedunt, ſi verò non ſunt capacia, ad conſanguineos defertur hæreditas. Hæc colliguntur ex notatis per gloſſam *e* & per Baldum, Imolam, & communiter Doctores, vnde loquendo de conuerſis profeſſis in ordine, B.P.N. Franciſci, qui vocantur legos, certum eſt, quod ipſis ab inteſtato, & ex teſtamento minime ſuccedunt.

*e Glo. & doct. in c. vt lex eſt ſinẽtur. 27. q. 1. Bal. in l. generaliter, C. de ſacroſ. Ecc. & in Aut. ingre. C. eod. ti. Imol. in c. 2. de teſt.*

## ARTICVLVS XI.

### *Vtrum Moniales ſuccedant ab inteſtato.*

RESpondeo dicendo, quod aut ipſæ profitentur regulam S. Benedicti, vel S. Aug. vel aliã regulam, quæ concedit habere proprium in communi, & tunc idem dicẽdum eſt de ipſis, quod diximus de religioſis profeſſis regulam, quæ concedit habere bona in communi. Aut loquimur de his, quæ profitentur regulam mendicantium, de quibus attento iure communi maius dubium eſt. Nam Guillelmus dicit, *d* quod ſunt in ſtatu non mendicantium. Abbas dicit, quod ſorores prædicatorum, & minorum ſunt mendicantes, pro quo allegat bonam decretalem, *e* & licet habeant priuilegium, quod poſſint habere proprium, quod dicit ſe vidiſſe, & legiſſe, tamẽ per illud non tolluntur alia, quæ requiruntur in ordine mendicantium, & propterea ait, quod ſorores S. Claræ, & prædicatorum comprehenduntur ſub capitulo, *no ſolùm* de regularibus libro ſexto, & ita dicit de facto conſuluiſſe, quod & videtur ſenſiſſe Ioãnes Andreas, *f* de quo per Lappum. Quidquid tamen ſit quoad monaſterium, ſiue profiteantur regulam prædicatorum, ſiue non mendicantium, ex quo habent priuilegium, vt poſſint habere poſſeſſiones, & alia bona in communi, in his vendicãt etiam ſibi locum, quæ dicta ſunt de viris religioſis non mendicãtibus, per rationem appoſitam in quadam decretali, *g* de ipſis Monialibus loquente, ne ſcilicet occaſione quæſtus habeant vagari, quam vagationem iura *h* abhorrent, non ſolùm in fœminis religioſis, ſed etiam in fœminis ſæcularibus. Ab his tamen excipiuntur ſorores vocatæ Collectaneæ S. Claræ, quæ neque in particulari, neque in communi aliquid proprium habere poſſunt.

*d Guillelmus clem. vt profeſſores de re. e c. pert. & c. ſane de ſta. monac.*

*f Andr. in d. cl. m. Lapp al leg 4.*

*g Ca. periculo de ſta. monac. in princ.*

*h Ca. mulieres de in. li. 6.*

## ARTICVLVS XII.

### *Vtrum monaſterium poßit in maioricatu ſuccedere.*

RESpõdeo dicendo, circa hunc articulum, quædam eſſe certa, aliqua autem ſub dubio verſari.

Primò certum eſt, commendatarios religionum militarium profeſſos, qui vxores ducere poſſunt, eſſe veros Dominos eorum. quæ acquirunt, prout cum eis ſecundum eorum conſtitutiones eſt diſpenſatũ, quare capaces ſunt eiuſmodi maioricatuum, in his ſuccedunt antiqua Hiſpaniarum conſuetudine, perinde ac ſi commendatarij non eſſent, & eſto quod in maioricatus inſtitutione appoſita ſit clauſula, quod religioſus non poſſit in eo ſuccedere, non propterea huiuſmodi commendatarij ab eo excluduntur, quoniam non cenſentur comprehenſi in nomine religioſorum ſimpliciter, cũ ſimpliciter non ſint religioſi, ſed religioſi militares, prout primo *i* tomo ſatis probauimus.

*i 1. Tom. q. 1. a. 6.*

Secundò certum eſt, monaſteria virorum B. Patris Franciſci regularis obſeruantiæ, & alia religionum monaſteria, quæ non poſſunt habere bona in communi, minimè poſſe in maioricatu ſuccedere, propter eorum incapacitatem, ſicut neque ipſa monaſteria, neque alicui loco ipſorum ſuccedere poſſunt in quibuſcunq; bonis, ſed deuoluetur ad alios hæredes ab inteſtato hæreditas, & maioricatus ad vlterius vocatum deuoluitur, ac ſi religioſus reſpectu cuius talis hæreditas, & maioricatus ipſis monaſterijs competebat, niſi incapacitas obſtaret, vita deceſſiſſet, aut natus non fuiſſet. Hæc eſt communis Doctorum ſententia, quam ſequitur Molina *k* qui enim incapax eſt ſucceſſionis, pro mortuo naturaliter reputatur, vt dicitur in iure. *l*

*k Moli. de prĩmog. ca. 13. n. 59.*

*l L. 1. §. ſed ſi patruus. ff. de coniug. cum emancip. liber.*

Tertio certum eſt, religioſum, ſi nondum profeſſionem emiſit, ſuccedere in maioricatu, quicumque eis maioricatus ſit, cum ipſe nullo iure ſit huiuſmodi ſucceſſionis incapax.

Quartò certum eſt, quod religioſi, quorum monaſteria capacia ſunt ſucceſſionis, ſi maioricatus nõ habet iuriſdictionem, ac dignitatem annexam, ſuccedere præfata monaſteria ratione religioſorum prædictorum in maioricatibus, recipereq; ne commoditatem totam ex illis, interim dum tales religioſi vixerint; his verò naturaliter mortuis, tranſire maioricatus vlterius ad eos vocatos, & minimè ſuccedere monaſterium. Hoc dictum habet duas partes, quas probare oportet. Prima pars probatur, quoniam huiuſmodi monaſteria ſunt capacia ratione ſuorum religioſorum profeſſorum ſucceſſionis bonorum, nec eſt vlla ſufficiens ratio: cur nõ etiam capacia ſint ſucceſſionis in præfatis maioricatibus. Hanc partem affirmat communis doctorum ſententia, quam inter alios referunt, & ſequuntur Antonius *m* Gomez, Gregorius Lopez, Gama, & Molina, affirmantque Gama, & Molina ita pronunciatum fuiſſe in Luſitania, & Caſtella.

*m Ant. Gom. in l 40 Taur. n. 66 Greg. in l. 2. ti. 11. par. 2. ſiẽdo bobie para ello, Gama dec. 6. Molin. vbi ſ. 91.*

Neque obſtat præſumptio contraria inſtitutoris maioratus, qui in bonum, & memoriam ſuæ familiæ præſumendus eſt inſtituiſſe eum maioratum.

&

& vt arma,& inſignia deferret, quæ locum non habent, quando ſuccedit monaſterium, neque cenſendum eſt inſtitutorem id velle, aut intendiſſe: nam reſpondetur, quod hæc ratio locum haberet,& magnam ingereret difficultatem, ſi maioricatus perpetuò apud monaſterium remaneret, at morte naturali religioſi profeſſi ad primò vocatum reuertitur, qui arma, & inſignia deferret. Etſi prædicta ratio haberet efficaciam, ſequeretur, quod perpetuo amens,& furioſus à natiuitate, non poſſet ſuccedere in eo maioricatu, cum inſignia, & arma deferre nõ poſſet, at contrarium communiter tenetur, quod ſcilicet amens etiam à natiuitate,& perpetua amẽtia laborans poſſit ſuccedere in maioratu eiuſque iuriſdictionem, vt poſt alios tenent Molina, *a* Antonius Gomez,& Gregorius Lopez.

Neque obſtat, cenſendum eſſe, inſtitutorem nolle monaſterium ſuccedere in maioratu, nam reſpondetur neminem obligari etiam in foro conſcientiæ ſub pœna peccati mortalis ad id, quod, ſi princeps interrogatus fuiſſet, præcepiſſet. Primò, nam ſicut non peccat quis in his, quæ eſſet facturus, ſi tentaretur, ſed in his, quæ actu facit, ita non obligat ſuperior per ea, quæ præciperet, ſi animo aduerteret, aut ei aliqua occaſio daretur, ſed per ea, quæ actu præcipit, & omnino incertum eſt, vtrum præciperet, an non, quis enim hoc ei reuelauit, aut qua certa ratione id colligi poteſt, prout contra Nauarrum *b* probat Suarez, ita in propoſito eſt dicendum ex verbis inſtitutoris nullo modo patere, quod monaſterium non poſſit in maioratu ſuccedere,& ſicut in præcepti obligatione ad mentem præcipientis deſcendẽte non debemus dicendo, quod ſi animaduerteret, cauſam iuſſiſſet, ita in ſucceſſione maioratus ad mentem præſumptam inſtitutoris non eſt deueniendum dicendo, quod ſi præcogitaſſet, nollet ſuum maioratum ad monaſterium deuolui: de hoc enim reuelationem non habemus, neque id ex aliqua certa ratione colligi poteſt, & vt ius maioratus, quod tanti momenti eſt, à monaſterijs auferatur, non ad incerta, ſed ad certa recurrere debemus.

Neque obſtat, quod intentio iubentis ita volentis præcipere ſufficit, vt quis teneatur, iuxta ea quæ in iure *c* notantur, & à Felino traduntur, nam reſpondetur hoc procedere, quando intentio præcipientis colligitur ex eius verbis claris, vel obſcuris ſatis id ſignificantibus, vt conſtat ex traditis à Nauarro: *d* at non colligitur ex verbis claris, neque ex obſcuris inſtitutoris maioratus voluiſſe,& intendiſſe ipſum inſtitutorem, vt nullo modo monaſterium in maioratu ſuccederet, præcipuè non ſuccedendo in perpetuum, ſed tantùm pro vita religioſi, aut religioſæ, ratione cuius talis ſucceſſio contingit, prout inferiùs latius explicabitur.

Secunda pars præfati dicti, quod ſcilicet mortuo eo religioſo trãſeat maioratus ad vlteriùs vocatum facilè probatur, quoniam ſucceſsio in maioratu eſt ex vocatione primi inſtitutoris, qui noluit monaſterium in perpetuum ſuccedere, nec vocati ad maioratum accipiunt ipſum ab vltimo poſſeſſore, ſed à primo inſtitutore, quare religioſus ille ſua profeſſione cæteris vocatis præiudicare non potuit, vt eo mortuo non ſuccedat, qui ſuccederet, ſi ipſe ſimiliter in ſæculo moraretur.

Quintò certum eſt, quod quando ex prima inſtitutione excluderetur religioſus à ſucceſſione in eo maioratu, vt plerumque fit, tunc tali religioſo profeſsionem emittente trãſiret maioratus ad vlterius vocatum, neque ſuccederet monaſterium. Hoc aſſertum ita eſt notum, vt probatione non indigeat,

*a Moli. lib. 1. de primog. ca. 13. num. 22. Ant. Gom. in l. 40 Tau. nu. 69. Greg. vbi ſup.*

*b Na. in man. c. 2. num. 10. Sua. 3. p. q. 8. ar. 3 ſeſſ. 7.*

*c c. intelligentia de verb. ſig. c. rogo. 11. q. 3. c. dilectiſſimi 12. q. 1. Cle. 1. de teſt. in nũ gl & notata per Fels. in ca. nam de cenſ.*

*d Na. in man. c. 23. nu. 39.*

*e Glo. in c. ſcripſit nobis ca. 27. q. 2. Moli. vbi ſup. n. 80. Ant. Gom. in l. 40. Tauri n. 66. Greg. in l. 2. tit. 15. p. 2. v. ſiendo home para ello.*

*f Moli. vbi ſup. Anto. Gomez in l. 40. Tau. nu. 66.*

*g Auend. in l. 40. Taur gl. 4. nu. 39.*

*h l. 1. §. generaliter. ff. de leg. præſtã. l. non diſtinguemus de arbi.*

*i Glo. in l. omnis diffinitio. ff. de reg. iur.*

primus enim inſtitutor eam legem potuit apponere bonis ita vinculatis, quæ ſatis congrua eſt fini, ad quem maioratus ſolet inſtitui, quod tamen intelligendum eſt, niſi maioratus fundetur ex tertio, & quinto bonorum ipſius inſtitutoris, in hoc caſu filii ipſius inſtitutoris, etiam religioſi non potuerunt excludi cum melioratio prædictorum bonorum non poſsit à teſtatore niſi filiis applicari, prout in legibus *e* horum regnorum continetur, contra quas nõ potuit ipſe fundator aliquid innouare.

Quod autem in dubio verſatur eſt, vtrum in maioratu habente iuriſdictionem adiunctam ſuccedat monaſterium. Circa quod duas inuenio opiniones contrarias. Prima eſt quod monaſterium non ſuccedat in maioratu annexam habente aliquam dignitatem, aut iuriſdictionem. Pro qua opinione aliqua fundamenta proponunt Molina *f* & Antonius Gomez. At pro contraria parte ſecundum contrariam opinionem fundando multa,& efficacia fundamenta proponit Velaſcus de Auendanno, *g* quæ mihi verior multo videtur, quæ ſequentibus rationibus comprobatur.

Primò quia concluſio iuridica admittens religioſos, & religioſas ad ſucceſsionem maioratus generaliter loquitur, & per conſequens generaliter ſine aliqua diſtinctione, iuxta vulgaria iura *h* debet intelligi, quod confirmatur; monaſterium enim habet in ſuum fauorem regulam iuris maioratum ipſi applicantem, à qua non eſt recedendum ſine expreſſa, & clara limitatione, iuxta doctrinam cuiuſdam Gloſſæ *i* fundatæ in quadam Decretali, *K* vbi nulla in hoc caſu exceptio reperitur, cuius decretalis verba expendit Rochus, & notat Bartolus, & à regula non eſſe temere recedendum,& pronunciandum pro eo, qui pro ſe habet præfatam regulam, inquit Baldus, *l* & latè comprobat Tiraquellus, & Tiberius Decianus.

Secundo probatur, priuare enim monaſterium maioratu, in quo ſecundum ius debet ſuccedere, eſt pœna, quæ non poteſt irrogari, niſi in caſibus à iure expreſsis, iuxta quandam Gloſſam *m* communiter receptam, cum alijs adductis à Iaſone,& Tiraquello eleganter ſubdentem ſucceſsionum priuationes ſolùm per opiniones Doctorum fieri non debere; ſed per expreſſas & claras iurium determinationes, iuxta doctrinam quarundam legum, *n* & ita in hoc caſu non debet induci priuatio huius maioratus, præcipuè contra monaſterium, quorum perſonæ debent ſemper faueri ſecundum ius, *o* & ea, quæ tradunt Matthæus de Afflictis, & Tiraquellus, & ſecundum idem ius prout tradit Baldus, *p* & Menochius hoc à fortiori habet locum in monaſterio monialium, quæ ratione ſexus fœminei magis fauorabiles cenſentur.

Tertio probatur noſtra ſententia, nam etiamſi regulariter fratres, & moniales non ſuccedant in feudo prout dicitur in *q* iure, hoc tamen limitatur, quando ſeruitium non eſt perſonale, & poteſt per ſubſtitutum præſtari, in hoc enim caſu monaſterium ſuccedit in feudo, *r* etiamſi habeat annexam dignitatem vaſſallorum & iuriſdictionis, prout tenent Baldus, *s* & Salicetus, & teſtantur communem Syluanus, *t* & alij, quos referunt, & ſequuntur Iulius Clarus, & Menochius, & in terminis monialium Sanctæ Claræ, quod earum monaſterium debeat gaudere feudo, & eius commoditate, eſt indubitata concluſio, quæ ſecundum Capitium *ſ* contradictorem non habet, quem ſequuntur Gama, & Eueraldus, qui contrariis fundamentis elegãter ſatisfacit, & dicit ab hac opinione nõ eſſe recedendũ, neq; in iudicando, neque in con

*K c. quoniã in fine de con ugio leproſorũ Rochus de iure patron. v. honorifice. q. 6. nu. 94. Bar. in repetitione legis ex quacunque col. 1. ff ſi quis in ius vocatus nõ ierit.*

*l Bald. in l. ſi tutor in fi. C. de periculo tutor. Tiraq. de retract. lina. gier §. 1. gloſ. 9. n. 209. Dec. reſponſ. 204. nu. 1. lib. 1. & reſpon. 1. nu. 35. vol. 2.*

*m Glo. in c. fi. de iur patron. Iaſ in l. cum quidã nu. 16. ff de liber. & poſth. Tiraq. in l ſi unquã v. reuertatur nu. 206. & n. 208.*

*n l. ex parte ff. de probat. l. cũ dicas de nautico fenore.*

*o l. ſunt perſona ff. de relig. & ſump. Aff. deciſ. 13. col. fin. Tiraq. de priu. pia cauſ. priu. 148.*

*p Bal. in l. in multis in fi. ff. de ſta. hom. Meno. de præſump. lib. 4. præſum. 125. nu. 8.*

*q c. vn. de milit. vaſſal.*

*r Bald. in d. c. vn. n. 1. & in auth. niſi rogati nu. 33. C. ad Treb vbi Salic. num. fi. Syluan. conſ. 3. nu. 65. 59. & 60. Iulius Clar. li. 5. recep. ſen. §. ſeu. q. 78. n. 1. Mano. de arb. li. 2. cent. 3 caſu 131. n. 8. & con. 559. nu. 13. lib 6.*

*ſ Capitius deciſ. 10. n. 60. Gam. deciſ 6. num. 1. Euer. con. 210. co. fi.*

ſulendo, & ante eum id ipſum tenet Alexander, *a* qui ex communi reſoluit, quod in caſibus, in quibus poteſt ſeruitium, præſtari, per ſubſtitutum, feudum tranſit ad monaſterium: quod etiam colligitur ex relatis ab Auendanno. *b* Pro quo eſt quædã optima Decretalis *c* in qua id notat Francus, *c* & Abbas, quòd monaſterium monialium ſuccedit in feudo, quamuis neceſſe ſit, quòd pro eo præſtetur homagium fidelitatis: poteſt enim illud præſtare Abbatiſſa, & per conſequens multo meliùs poterit habere maioratum vaſſallorum, & iuriſdictionis, ſiquidem eam iuriſdictionem per ſuos miniſtros poteſt exercere.

Et ſecundum præfatam diſtinctionem debet intelligi, & explicari quædam partitarum *d* lex prohibens, quod in feudis ſuccedant fœminæ religioſi, & clerici, prædicta enim lex loquitur de feudo ſeruitium perſonale requirente, & tale quod per ſubſtitutum præſtari non poteſt, quod ex ea ſatis patet. *Porque lo dio a ſu padre en aquella manera que ſu padre lo auia de ſeruir por el.* & ibi, *de manera que non pudieſſe ſeruir el feudo no lo pudieſſe auer,* & ibi, *que no pudieſſe ſeruir per razon de las ordenes que vuieſſe.* Et etiamſi hæc lex non id tam clarè exprimeret, ſufficit, quod partitarum leges ſemper iuxta terminos iuris communis debent explicari exceptis caſibus, in quibus velle corrigere ius commune ſatis conſtat, vt patet ex alia lege *e* partitarum, vbi id notat Gregorius Lopez, *e* & optimè Couarruuias, quod etiam tenent Palacius, Rubeus, Xuares, Segura, Mõtaluus, quos refert, & ſequitur Burgos de Paz.

Quartò, *e* & vltimò probatur prædicta ſententia, nam monaſteria virorum, & mulierum vaſſallorũ, & iuriſdictionum ſunt capacia, vt probatur in quadam Decretali, *f* ibi *ad clauſtrum monaſterij venientes,* & ibi *præſertim cum dictum Caſtrum ad ius, & proprietatem ſui monaſterij pertineret,* & ad idem eſt alia Decretalis, *g* vbi Abbas de Boniſac. pro ſe, & cõuentu ſuo proponens locum de Roſellis eſſe prędicti monaſterij iure Dominij, vel quaſi. Quod etiã patet ex quadam lege *h* recompilationis, vbi cauetur, *que los conſejos y iuſticias no occupen la iuriſdiciõ ciuil, que los tales monaſterios tienen.* Quod ex alijs horum regnorum legibus *i* ſatis patet. Quod etiam conſtat ex Chronica Regis Domini Ioannis primi, K anni ſecundi, nam ibi narratur, quod ad ſupplicationem Abbatũ, & Abbatiſſarũ horum regnorũ ſuerunt monaſterijs omnia Caſtra iuriſdictiones vſurpata reſtituta, quæ ſi præfata monaſteria habere nõ valerent, minimè reſtituerentur. Quod ſatis innuit alia Decretalis, *l* & leges partitarum per locum ab ſpeciali in quantum prohibent fratribus ordinis Ciſtercienſis, quod non habeant Caſtra, nec iuriſdictiones, ſi volunt priuilegijs conceſſis gaudere, & in dicta lege partitarum ita habetur. *Otro ſi tuuo por bien la ſancta Igleſia, que ſi algun monaſterio de otra orden qualquier ſi cãbiaſſen a la orden de Ciſtel, è ouieſſen villas è caſtillos, è las otras coſas ſobredit has que ſon defendidas à eſta orden que las vendieſſen y las cambiaſſen por heredades llanas, è viuieſſen en aquella probreza que ellos viuen.* Ponderandum enim eſt illud verbum *è ouieſſen,* nam habere dicitur, quod de iure auferri non poteſt, vt dicitur in iure, *m* & notat Bartolus, quem ſequitur Tiberius Decianus. Pro quo facit, quod monaſteria poſſidentia bona in communi ea infeudare poſſint, vt in iure *n* eſt definitum, ſi igitur infeudare poſſunt, ergo capacia ſunt iuriſdictionis, *o* cum Dominus feudi eam habeat, quando inter ſuos vaſſallos, & feudatarios lis orta eſt, vt dicitur in iure *o* & tradunt Federicus, & communiter Doctores teſte Iulio Claro. Et videmus experientia in his Hiſpaniarum partibus multa monaſteria poſſidere, villas, & Caſtra, cum iuriſdictione. Quod procedit ſecundum ius, & non ſecundum aliquod particulare priuilegium, vt argumento cuiuſdam legis *p* tenet Molina. Et vt hæc pars magis pateat, & clariſſimis fundamentis maneat roborata operæ prætium erit argumentis contrariorum reſpondere.

*a* Alex. cõſ. 10. nu. 8. lib. 5.
*b* Auen. in l. 40 Tau. gl. 3. nu. 47.
*c* cu. 1. §. verũ de ſta. reg. li. 6. vbi Frãcus n. 2. Abbas in c. nimis col. 5. de iur. iuran.
*d* l. 6. tit. 28. par. 4.
*e* l. 9. ti. 13. p. 6. vbi Gre. in gl. 36. idẽ Gr. in l. 6. tit. 1. par. 5. v. tomadas fuero, Co. li. 1. var. c. 14. nu. 5. Burg. de Paz in l. 1. Tau. nu. 173. cum ſeq.
*f* c. cum dilec. de ord. cogn.
*g* c. Abb. ſanc. de ſen. & reg. iu. lib. 6.
*h* l. 4. ti. 3. lib. 1. recop.
*i* l. 1. ti. 3. lib. 1. or. & in l. 7. ti. 6. li. 1. recopilat.
K Chron. c. 8.
*l* c. voleñtes de ſta. monac. l. 27. ti. 7. p. 1.
*m* l. oñi. §. 1. ff. de reg. iu. l. vñ in princ. ff. de act. empt. vbi Bart. Dec. reſponſ. 48. nu. 12. & reſpon. 1. n. 293. li. 1.
*n* ca. 1. de his qui feudũ dare poſ.
*o* c. imperialiã § 1. de probi. feu. alien. Feder. in c. ceterum de iudi. Clar. lib 1. recep. ſen. §. feu. q. 30. n. 5. & 6.
*p* l. in teſtam. l. 1. C. de teſt. milit. Molin. li. 2. de prim. Hiſp. c. 2. nu. 14.

*Ad Argumenta.*

Primo arguitur ex textu, & Gloſſa *q* ibi approbata in quadam partitarum lege, *c* & communi Doctorum opinione dicentium, monaſteria non poſſe in Regnis ſuccedere, & ducatum, & Marchionatum minime obtinere, & per conſequens nõ poſſe poſſidere maioratum habentem annexam iuriſdictionem.

Reſpondetur prædictum textum concluſionem præfatam minimè probare, non enim loquitur in Regina proprietaria, ſed in Thietherga, quæ fuerat Regis vxor, & non eſt mirandum, quod intrando religionem titulum Reginæ perderet, *c* ſiquidem iam vxor Regis non poterat nuncupari, ita expendit Burgos de Paz, *r* & ita Gloſſa præfati textus argumentum illius ſophiſticum appellat, non enim loquitur in regina, ſed in vxore Regis, quæ eo ipſo quod volebat exire à copula maritali, ceſſabat Regia dignitas, & lex partitarum probat, quod propoſuimus, loquendo enim in Regno ait, quod ſucceſſurus in eo, debet eſſe homo ad ſuccedendum in eo aptus, debet enim intelligi reſpectu defectuum naturalium, vt ſcilicet non ſit furioſus, minor ætate, vt ex alia eſſe partitarũ lege probatur, *c* & declarat Baldus. Vnde præfata verba legis partitarum, *c* ibi. *Siendo home para ello,* non poſſunt referri ad monachum, cum nullum ſit ius definieos, quod ingrediẽs monaſterium non eſt idoneus, vt poſſit eſſe Rex, prout aduertit Speculator *t* tenens, *c* quod de iure ordinario ſucceſſionem Regni, Ducatus, Marchionatus, & Comitatus, primo genito monacho, & eius monaſterio defertur, licet non ſeruetur de facto, quod & referunt Auendanno, *u* Gama, & Iacobus de Franchis.

Præterea, licet præfata iura de facto probarent monachum in Regno Ducatu, Marchionatu, & comitatu minimè poſſe ſuccedere, prout ait Speculator, ſolùm deberent in Regno, *c* Ducatu, & Marchionatu, & comitatu locum habere, in his enim ſolùm loquitur Gloſſa, *c* & alij ſuperiùs relati, & conſuluit Euerardus, *x* & tenuerunt Franciſcus Curtius Iunior, & poſt eum, & alios Tiraquellus. Quod idem videtur tenere Marinus Frecius *y* dicens, quod monachus feudatarius ingrediens monaſterium habet fructus feudi durante eius vita, *c* ſi ſit feudum, Ducatus, Marchionatus, vel Comitatus, quem refert Auendannus *z* & ratio huius eſt, *c* Rex enim habet onera, *c* & miniſteria perſonalia, *c* vt eſt viſitare ſua regina, conuocare ad comitia, *c* ire ad Bella, de quibus, & alijs in legibus partitarum *a* fit mentio, & eſſe Regem, dignitas eſt ſuprema, à quo omnes dignitates temporales procedunt, ſecundum *b* Bartolum, Ioannem de Platea, & Caſſaneum, & propter hanc rationam Regem non debere eſſe monachum ſcribit *c* Baldus, quæ eadem ratio militat in Ducatu, *c* Marchionam, Comitatu, & Baronia, hæc enim ſunt dignitates Regales, vt loquit quædam Gloſſa, *d* & tradit Boetius,

& me

*q* Gloſ. in cap. ſcripſit. 27. c. l. 2. ti. 15. p. 2.
*r* Paz in proœmi. leg. Tau. nu. 10.
*ſ* l. 3. vnde d. ti. & par. Bal. in auth. hoc amplius nu. 1. C. de fideicõmiſ.
*t* Spec. in ti. de ſtat. mona. q. 10. nu. 15.
*u* Auẽd. in l. 40. Tau. gl. 4. n. 40. Gãma. in d. deciſ. 6. n. 3. Iacob de Fran. de his qui feudũ dare poſ. nu. 63.
*x* Euerar. in d. cõſ. 220. pa. pen. Curtius Iun conſ. 60. col. 9. v. 2. reſpondemus & cõſ. 65. col. 3. Tiraq. de nobi. c. 26. nu. 3. & 4.
*y* Frecius de feud. li. 3. diſ ferent 30.
*z* Auead. vbi ſup. nu. 46.
*a* l. 7. ti. 1. p. 2. l. 2. & 4. tit. 15. ead parte.
*b* Bar. & Platea. in l. 1. C. de dign. li. 12. Caſſa. de glor. mundi p. 5. cõſiderat. 237.
*c* Ba. in c. cum in magiſtratũ nu ſi. de elec. & conſ. 175. d. c. n. 3. li. 2.
*d* Glo. in 10. ſi quis vero v. Contum de pace tenend. & iur. fir. Boetius auct. ma. conſi. 107.

Digitized by Google

& merito quidem regales appellantur, cum à ſolo Rege creentur, & dicuntur feuda rirulata, vt dicitur in iure, *a* vbi tradit Iſerna, & Afflictos. Præterea præfatæ dignitates, munera, & miniſteria habent, quæ per ſubſtitutos fieri minime poſſunt, vt regere exercitus, ſeruire Regi, & ipſum ſociare. vt eleganter probat quædam lex partitarum, *b* vbi Gregorius Lopex, & latius quàm alij hoc ſpecificant, & declarant Garſias a Loaiſa, Marinus Frecius, & ante eos, Ferdinandus Mexia, & Caſſaneus. Vnde non eſt mirandum, quod tales dignitates ad monaſteria non tranſeant, cum ſint ita perſonales, vt induſtriam perſonæ requirant, neque poſſint tranſmitti, vt in terminis reſoluit Baldus, *c* & optimè Suarez diſtinguens inter dignitates regales, & inferiores. Hoc autem ceſſat in primogenijs, quæ dignitates has ſupremas annexas non habent, ſed tantum habent vaſſallos & iuriſdictionem, cuius iuriſdictionis ſeruitium, & miniſterium non eſt perſonale, & per ſubſtitutos poteſt exerceri, vt aduertit Auendanus. *d* Præterea primogenium ex ſe ſolo non eſt titulus, neque dignitas, niſi titulum, & dignitatem habeat annexam, vt Auendànnus *e* bene declarat, ante eum Burgos de Pax & Molina.

Neque obſtant allegata ab eodem Molina, & Burgos de Paz probantibus maioratum cum iuriſdictione eſſe dignitatem, loquuntur enim de dignitate impropriè, & largo modo ſecundum Molineum *f* in conſultationibus Pariſienſibus, quod ipſum intellexit Molina ipſe, dicens, quod talis dignitas non eſt ad publicas dignitates trahenda, quia non pro vera dignitate, ſed pro quadam plena poteſtate ſæculari in vaſſallos accipitur vt declarat Afflictus. *g* Denique vbicunque dicitur, habentem iuriſdictionem habere dignitatem, intelligendum eſt de minori, & quæ nulli de ſupremis dignitatibus ducatus, comitatus, & Marchionatus comparari poteſt, ita Alciatus, *h* & Suarez, qui inquit, quod villa, & Caſtra cum iuriſdictione non ſunt comparanda ducatui, vt optimè conſuluit Euerardus, *i* & Iacobinus de Franchis tenet.

Neque obſtat alia Decretalis *K* quam Molina pro ſua parte allegat dicens in ea probari, monaſterium iuriſdictionem habere non poſſe, reſpondetur enim contrarium ſecundum ius eſſe verum, prout ſatis in ſuperioribus demonſtratum eſt, neque dicta decretalis concluſionem Molinæ probat, & dato caſu quod eam probaret, de iuriſdictione criminali intelligi deberet ad effectum exercẽdi eam per ſuas proprias perſonas, non verò ad effectum exercendi eam per ſuos ſubſtitutos, vt expreſſe in alia Decretali *l* probatur, ibi cum iuriſdictionem obtinent temporalem debent, & poſſunt metu irregularitatis ceſſante cauſa ſanguinis alijs delegare, vbi Dominicus & alij idem tradunt, *m* & ad hoc eſt optima lex recompilationis deponens, eccleſiaſticos habentes iuriſdictiones temporales his per perſonas ſæculares vti debere, in qua lege id tradit Axeuedo, *n* & idem ſeruari in Regno Franciæ teſtatur Rebu. pro quo facit etiam, quod quamuis cura animarum non poſſit cadere in mulieribus, quo ad exercitium actuale, ius tamen curæ poteſt competere monaſterio monialium, vt ea cura viro capaci committatur, ita determinauit Rota, referunt, & ſequitur Felinus *o* & Natta, quod autem Eccleſiæ & monaſteria habeant ciuitates, & villas, cum poteſtate vtriuſque gladij probat efficaciter Frater Dominicus de Soto. *p*

Neque obſtat fundamentum ſextum adductum a Molina *q* argumento ex vero ſimili mente fundatoris, qui ſi interrogatus fuiſſet, an vellet ad ſuum maioratum monaſterium admitti, vero ſimiliter reſponderet quod non, quod argumentum à vero ſimili valet in iure, *r* & hanc ſolam rationem putat Molina ad deciſionem quæſtionis ſufficere. Nam reſpondetur ex his, quæ in ſuperioribus diximus, & ex hoc argumento colligitur, quàm inefficacia fundamenta habeat opinio Molinæ, ſiquidem in tam vaga generalitate principaliter figit pedem, quod certe argumentum ſi aliquam haberet vim ſine dubio concluderet in nullo maioratu monaſterium poſſe ſuccedere, omnes enim maioratuum fundatores eos inſtituunt ad conſeruationem ſui nominis, & familiæ, quæ ratio ad coniecturandam voluntatem fundatorum maiorem habet efficaciam, quã habere iuriſdictionem. Vnde cum ipſemet Molina *ſ* confiteatur, quod in maioratibus non habantibus annexam iuriſdictionem, non obſtante voluntata coniecturata fundatoris, monaſterium ſuccedit, nõ debuiſſet in hac ratione figere pedem, quæ coniectura voluntatis nihil addere videtur; Ex quib. concludit Lappus *t* errare eos, qui dicunt monaſteria in hoc caſu non habere voluntatem teſtatoris, cum hoc non ſit verum, monachi enim, & monaſterium habent voluntatem legis *u* ipſis capacitatem ad habendum bona in communi concedentis, cum qua præſumuntur teſtatorem voluiſſe ſe conformare, argumento eorum, quæ in iure *x* notantur, & nocât Bartolus, & Socinus, & in terminis maioratus, latè ornat Iaſon.

Neque etiam obſtat aliud Molinæ fundamentũ, quod ſcilicet per ſucceſſionem monaſterij ceſſat cõſeruatio familiæ, & nomen fundatorum ceſſat, & extinguitur, hoc enim fundamentum eundem patitur defectum, quem ſuperius patiebatur, ſiquidem vt manet reſolutum reſpectu maioratos iuriſdictionis nihil particulare continet, cum hæc militat in maioratu, in quo iuriſdictio non eſt annexa, in quo ſuccedere monachum, & monaſterium ipſemet Molina agnoſcit, & ita nihil vrget pro ſua opinione, & præterea ceſſat ex traditis per Lappum *y* vltra quẽ efficaciſſimè reſpondetur, non ceſſare conſeruationem nominis, & familiæ pro vita religioſi, ratione cuius monaſterium in maioratu ſuccedit, cum monachus non perdat iura ſanguinis, nec deſinat eſſe de genere, & familia, vt probatur in aliquibus iuribus, *z* & poſt Lappum, Abbatem, & alios tenent Tiraquellus, & Guillermus Benedictus, & quod in vita monachi familiæ dignitas conſeruetur, tradunt in terminis Cephalus, *a* & Boetius, ſi enim maioratus apud monaſterium perpetuo remaneret, concluderet argumentum, & verè poſſet dici, quod nomen & familia fundatoris ſupprimeretur. Et ita hac ratione attenta verum eſt, quod communiter dicitur, Monachum, & monaſterium iure ſanguinis bona patrimonialia minimè trahere, ſi enim iure ſanguinis ſuccederet monaſterium, patrimonium perpetuo ceſſaret, & conſanguinei ad ipſum nullum ius ampliùs allegare poſſent, prout aduertit Tiraquellus. *b* At quando monaſterium & monachus pro vita ſua petunt maioricatum, non perditur memoria, mortuo enim monacho deuoluitur maioratus ad conſanguineos familiæ, vt tradit Boerius *c* diſtinguens caſum, in quo bona iure proprietatis, & perpetuo prætenduntur à monaſterio, & temporaliter pro vita ipſius monachi, quod Emanuel *d* Acoſta ſubtilis Luſitanus ſatis expendit: non enim dicitur amiſſum, quod non durat amiſſum, ſed ad propriam naturam reuertitur, vt in iure *e* dicitur ponderat Angelus, quem ſequuntur Iaſon & Ripa, & in terminis maioratuum allegando quandam legem ita iudicatum fuiſſe in ſenatu Portugalliæ aſſe-

eſt

*a* c. 1. de feud. March. vbi Iſer. Alber. & Aff. nu. 1. & idem nu. 7. in c. 1. quis dicatur dux.
*b* l. 11. tit. 1. p. 2. vbi Garſ. Loaiſ. in collo. Conc. in notis ad Con. Tol 8 p. 411. Mexia. lr. 1. 8. 75. Caſſ. vbi ſu. 1. par conſ 46.
*c* Bal. in d. conſil. 271. Suar. in l. quoniam in prioribus, C. de inoffic. teſt. limit. 11. nu 4.
*d* Auend. vbi ſu gl 4. nu. 46
*e* Auen. vbi ſ. nu. 45. Paz in proem. leg. Taur. nu. 89. Moli. lib. 1. c. 13. nu. 6.
*f* Molineus in conſuet. Pariſ. li. 1. §. 8. gl. n. 20.
*g* Affli. in ca. quis dicatur dux, nu. 10. v. a. accipitur.
*h* Alciat. in tract. de ſign. certa. c. 32. v. fin. 11. Sua. vbi ſu. 11 lim. nu. 4.
*i* Euerar. conſ. 210. compete. Franchis de his qui feudũ dare poſ. nu. 6.
*K* c. 1. ne clerici. vel mona.
*l* c. ſi. ne cleri. vel monac. li. 6. vbi Domin. 4.
*m* l. 8. tit. 3. li. 1. recop.
*n* Azeued. in d. l. 8.
*o* Fel. in c. dilecti. nu. 1 de maio. & obed. Natta. conſ. 433. nu. 11.
*p* Sot. l. 1. de iuſtis. q. 4. a. 1.
*q* Moli. vbi ſ.
*r* l. Ti. §. Lucius ff. de lib. & poſthum.
*ſ* Moli. vbi ſu.
*t* Lappus allegat. 101.
*u* Deo nobis §. 1 C. de ſac roſ. Eccleſ.
*x* l ſi duo. ff. de acqu. hered. Bar. & Socin. in l. hæredes mei §. cũ ita. ff. ad Trebell. Iaſ. conſ. 215. co. 7. & 8. l. 1.
*y* Lappus alle. 102 n 18 v. Non obſtat 3. ratio.
*z* c. 18 qu. 1. c. ſin. 19 q. 1. Tiraq. de nobil. c. 26. nu. 8. Bened. in c. Ray. de teſt. ver & vxorem nomine Adelaſiamel. 1. n 209. & 210.
*a* Ceph conſil. 13 nu. 97 & 98 Boerius c. in præſentia n. 154. de prob.
*b* Tiraq. de re tract. lmag. §. 1 glo. 18. n. 19 & 20.
*c* Boerius d. c. 5. 9.
*d* Coſta in c. ſi pater 1. par. v. ſi abſque liber nu. 66.

rit Gama, & ita eſſe intelligendum Concilium *a* Decij allegatam per Molinam. *b*

Nec minùs obſtat aliud argumentum adductum à Molina, *c* ſcilicet quod cum monachus mortuus ſit mundo, pro mortuo habendus eſt, ita quod monaſterium ex eius perſona ſuccedere non poſſit. Hoc enim argumentū eundem, quem præcedentia, patitur defectum, non enim aliquid particulare cōtra maioratum iuriſdictionis concludit, imo habet vim in quocunque alio maioratu carēte iuriſdictione, in quo poteſt ſuccedere monaſterium: præterea æquiparatio mortis naturalis, & ciuilis ſolùm in caſibus à iure expreſſis procedit, prout tenet quędam Gloſſa, *d* quam ſequuntur Gregorius Lopez, & Mēchaca. Dicare autem profeſſionem pro morte ciuili reputari, non procedit in monaſterijs bonorum capacibus, prout Bartolus *e* tenet, neque religioſi, & religioſæ pro feſſione ſua perdunt nobilitatem, niſi tātum reſpectu Dei, & aliorum religioſorū, quoad mūdum enim & ſucceſſiones, ipſa nobilitas manet cum eis. Quod ita fuiſſe iudicatum in rota teſtatur Romanus *f* & ante eum ita tenuit Baldus, & poſt eos Felinū, & alios optimè Tiraquellus, Decius autē, & Ludouicus Cintius, quos Molina pro ſua parte allegauit, contra ipſum expreſsè loquuntur, cum teneant, quod niſi monaſteriū expreſſe excludatur, admittitur ad ſucceſſionem fideicommiſſi relicti familiæ pro vita ipſius monachi, vt ait Lappus, *g* ingrediens enim religionem ſtatū mutat in meliùs, & ad maiorem dignitatem aſcendit, quod procedit etiam quoad ſucceſſiones, vt dixit Innocentius, *h* tenens ſucceſſiones delatas monachis meliùs capere monaſteriū, quàm cupiſſet monachus ſi in ſęculo manſiſſet, quod apertè dicit Gloſſa *i* affirmās, quod per ingreſſum religionis purgatur ingratitudo per monachum ante ingreſſum commiſſa, quod proſequuntur latè Ripa *k* Palatius, Rubeus, & nouiſſime Fuluius Pacianus. Nec obſtat aliud vltimum argumentum, quod ſcilicet in ſimili maioratu religioſi, & religioſæ non ſuccedunt, vt experientia cōpertū eſt, huic enim argumento multipliciter reſpondet Euerardus *l*, præſertim quod huius experientiæ, & conſuetudinis non conſtat, neque requiſitis à iure probatur, de quibus per Alexandrum *m* Molineū, & Gregorium Lopez, & dato quod aliqua ſit conſuetudo, ea in ſucceſſionibus habentibus annexam dignitatem Regis, ducis, Marchionis, aut comitis tantùm locum habebit, nō autem in maioratu, qui ſolùm iuriſdictionē habet, & ita fuit iudicatum in ſenatu Pinciano, in fauorem monaſterij *de las Huelgas* Valliſoleti ciuitatis, in maioratu oppidi de Villagarcia, & aliorū oppidorum cum ſuis iuriſdictionibus, qui morte Ludouici Quiſada vacauit, cuius caſus maximam dubitationem includebat, cum monaſterium prædictum ſit ordinis Ciſtercij, contra quem ordinem aderat quædam Decretalis III. & quædam lex Partitarum, quæ ſententia prolata in dicto ſenatu maximæ conſiderationis eſt ad noſtrā ſententiā confirmandam, argumēto eorum, quæ in iure notantur, & tradunt Afflictis, & Gama.

*a* dec. con. 219 cn. 2.
*b* Molin. in d. 7. fund.
*c* Mol. c. 8. fūd. n. 93. & 94.
*d* glo. in c. placuit 56. q. 1. & in c. ſuſceptū de reſcr. ver. morte Gregor. in l. 2. tit. 18. p. 4. glo. 1. Mench. lib. 2. vſu freq. c. 87 nu. 15.
*e* Bart. in l. cū pater §. hæreditatē. ff. de legat. 2.
*f* Roma. ſingu. 37 Bald. in c. in magiſtratū in medio deo elect. Tira. de nobil. c. 26. n. 3. cum ſeqq.
*g* Lappus de alleg. 101. n. 7
*h* Inno. in c. in præſentia de probat.
*i* gl. in c. ſtatutum 18. q. 2. ver. legimus c. nō liceat 19 q. fin.
*k* Rip. in l. fin. nu. 225. C. de reuoc. donat. Rubeus in l. 49. Tau. n. 12 Pacianus in probat. lib. 2. c. 28 nu. 1.
*l* Euerar. conſ. 210. verſ. non obſtat ſi dicatur col. pen.
*m* Alex. conſ. 41. n. 5. & conſ. 173. ve. 6. Molin. in conſuet. Pariſ. 1. pu. §. 1. gl. 4 nu. 18. Greg. in l. 1. ti. 8. par. 5.

## ARTICVLVS XIII.

*Vtrum in maioratu habente iuriſdictionem, cum onere in ſua fundatione appoſita, vt ſucceſſores vocentur nomine fundatoris, & eius arma portent, poſſit ſuccedere monaſterium.*

RE ſpondeo dicendo, quod ad excluſionem monaſterij à maioratu eſt neceſſaria expreſſa, & clara voluntas fundatoris per verba clara, & manifeſta ipſum excludere volentis vt notat Molineus *n* & poſt eum Gomecius, & alij, Velazquez de Auendanno, portare autem arma, & habere nomen, & pronomen fundatoris, non eſt quid incompatibile religioſis, & monialibus, ſiquidem poſt profeſſionem retinent, & conſeruant nomen, nobilitatem & agnationem, nec definunt eſſe de familia, vt ſupra articulo ſuperiori ſatis monſtratum eſt; quantum autem, ad nomen, & pronomen ſatis conſtat, non eſſe incompatibilia cum ſtatu religioſo, religioſus enim poteſt vocari nomine fundatoris, & pronomen ipſius aſſumere, quantum autem ad arma etiam eſt clarum, cum ſucceſſores non debeant ipſa ſuper humerum, aut ſuper collum portare, ſed vti tantum illis, & ſufficit ea conſeruare in domibus, Eccleſijs, capellis, & alijs ædificijs ipſius maioratus, in quibus fundator ea poſuit, aut ponere mandauit, iuxta quandam legem, *o* ibi *quarum imagines non videre fixas aut repulſas videre. ſatis eſt lugubre:* aut apponendo ea de nouo in ædificijs erectis, & in ornamentis domus, & in ſigillis, & non eſt neceſſarium præfata ædificia erigere, ornamenta domus, & ſigilla de nouo facere, vt in ipſis arma depingantur aut ſculpantur, ſolum enim ſufficit dictis armis vti, quando neceſſitas id petierit, nam in ſimilibus caſibus non exigitur actus, ſed aptitudo, vt dicit quidam textus, *p* per quem tenet Baldus ex erectione furcarum retineri quaſi poſſeſſionem iuriſdictionis, & ſi in eis retroactis temporibus nemo vnquā fuerit ſuſpenſus, quod ipſum Berthacinus, *q* pro quo etiam eſt alius textus, *r* & facit quod de legibus loquentibus de Hermafroditis notant Decius. Felinus & alii, quos refert, & ſequitur Burgos de Paz *ſ*. Præterea religioſi ſi facerent, vt arma in ſigillo quodam ad ſuum vſum ſculpantur, quod ſufficit ex his, quæ aduertit Cornens *t* dicens, quod mulieres nuptæ, quæ vtuntur armis virorum in annulis ſuis eas deferendo, vel in ſigillo ſigillando literas cum eis, dicantur de domo virorum.

Et dato quod monaſterium velit ſuccedere ratione fęminæ religioſæ, ſi contra hoc replicetur, fundatorem maioratus voluiſſe conſeruare agnationem, & familiam ex eo, quod præcepit inſculpi arma, & portari, & nomē, & pronomē ſuum conſeruari. Reſpondetur, quod fundator non dixit expreſſe, velle in maioratu conſeruari agnationem, & familiam, quod erat neceſſarium exprimere, vt dicatur ipſum eam conſeruare voluiſſe, prout optime aduertit Corneus, *u* Gratus, & Pariſius, *x* & a multis relatus Peregrinus. Quod procedit, etiam ſi vocati ſint filij maſculi, & deſcendentes per lineā maſculinam, ex eodem Pariſio, & poſt eum Cephalus, quos ſequitur Mantica, & latiſſimè poſt alios multos Simon da Prætis: quod præcipue procedit, quādo expreſſe non excluſerit fœminas, prout poſt Baldum, Alexandrum, & Aymon, tenent Molina, *y* & Mantica, quod etiā maxime procedit in maioratu fundato a fœmina, in maioratu enim a fœmina inſtituto fœmina non cenſetur excluſa, etiamſi fundator vtatur verbis maſculini ſexus, aut quæ ad maſculinos referri ſolent, ita tenent Ancharranus, *z* & ſequuntur plures, quos refert & ſequitur Molina ſequūtur etiam Mieres, Gutierrez. Velazquez de Auendāno, etiam ſi maioratus fundatus ſit à viro, & vxore ſimul, prout ex Baldo, Socino, et Boerio tenet Molina. *a* Nec portatio armorum, & ſculpere ea in ſigillis, & in alijs arguunt, velle fundatorē conſeruari agnationem, & familiam, & fœminas excludere, vt aduertit Corneus, *b* & poſt alios Molina dicens in primogenijs Hiſpaniæ ita eſſe in vſu &

*n* Molin. ab Alex. in conſ. 121. n. 3. li. 5. Velazquez de Auend. in l. 40. Taur. glo. 4. nu. 43.
*o* l. quæ tutores, C. de adminiſtr. tuto.
*p* l. arboribus. §. nam & ſi agrum. ff. de vſufru. & ibi Bal.
*q* Bertach. de gabel. 1. part. nu. 37.
*r* l. Attilicinus. ff. de ſeruit. urbanor. prædior.
*ſ* Burg. de Paz in l. Taur. nu. 656.
*t* Corn. conſil. 26 nu. 7. verſ. vt. quæ pront l. 4.
*u* Corneus in l. 1. C. de condit inſertis, n. 20. Grat. conſ. 3. n. 18. lib. 3. Pariſ conſ 41. nu. 83. li. 3. & Perig. del fidei cōmiſ. art. 28. nu. 30.
*x* Pariſ. conſil. 40 nu. 43. & conſ 86. n. 30. l. 2. Cephalus conſ 134. nu. 60. li. 2. Mant. de coniectur. li. 6. ti. 15. n. 4. & 5. Simon ead. tract. lib. 9. ſolut. 11. n. 151.
*y* Moli. li. 3. c. 5. n. 10. Mantic. vbi ſu. n. 9.
*z* Anchar. conſil. 339. col. 1. Molin. in d. c. 5. nu. 74. Mieres par. 2. q. 6. nu. 68. Gutie. conſ. 13. n. 20. Auend. in d. l. 40. Taur. gl. 9. nu. 37.
*a* Moli. vbi ſupr. in ver. ſed quamuis.
*b* Corn. conſil. 26. n. 4. vol. 1. Molina lib. 1. c. 14 nu. 8. & in d. li. 3. c. 5. nu. fin. Garcia de nobili. in præfat. nu 41. Auen. in l. 40. gl. 9. nu. 27.

& Molinam ſequitur Ioannes Garcia,& meliùs tradit Velaſquez de Auendanno, qui refert Burgos de Paz in prœmio legum Tauri. Quod vt iuridicum, ita in ſenatu Pinciano fuit pronũciatum pro dicto monaſterio *de las Huelgas*. Et pro maioratu Arias de Mexia in fauorem monaſterij matris Dei ciuitatis Salmanticenſis, in quibus maioratibus idem grauamen portandi arma, & conſeruandi nomen, & pronomen fundatoris erat appoſitum.

Superiora autem maximè confirmantur, ſi vſus & conſuetudo in ſimilibus maioratibus cum præfatis clauſulis inſtitutis ioolenit ſuccedere monaſteria, conſuetudo enim hæc maximæ eſt conſiderationis: per eam enim præfata fundatio interpretanda eſt ex iuribus notatis per Romanum, Rolandum, *a* Aymon, & Francum,& in terminis maioratus tenet Molina. *b* Et vt ſimilis vſus,& conſuetudo interpretatioa inducatur non eſt neceſſarium probari longi temporis præſcriptionem, ſed ſufficit ita fuiſſe obſeruatum, ex Paulo, *c* Alexandro,Burſato, & Deciano.

*a Rol cõſ.81. n.123. lib.4. Aymon.conſi. 101.n.3.Frãc. dec.56. nu.6. & 10.*

*b Molin.li.2. c.6.nu.58.*

*c Pau. conſil. 437. vol. 1. Ale.cõſ.107. nu. 19. lib.2. Burſ.cõſ.190. nu. 19. vol.2. Decian.reſp. 46. nu. 134. l.2.*

## ARTICVLVS XIV.

*Vtrum monialis renuncians ſuam legitimam, & quãcumque ſucceſſionem quomodocumque illi obuenturam, ex quacunque parte, videatur renunciare maioratum, ſi ei obueniret, ita vt monaſterium nõ habeat in eo ius ſuccedendi.*

RESpondeo dicendo, non obſtante dicta tenonciatione habere religioſam, & eius monaſterium ius ad petendum maioratum. Quod probatur ex natura ipſius vinculi,& maioratus,cum enim ſit vinculum,& maioratus,nulla ipſius in renunciatione præfata mentio fit, quod, vt in tali renunciatione includantur,neceſſarium omnino erat.Primò quia dicta tenonciatio fit per viam contractus nulla ipſius maioratus facta mentione, & quod verbis non exprimitur, omiſſum intelligendum eſt, iuxta quandam legem, *d* & in terminis contractuum id, quod actum eſt,ſolum ſequimur,vt dicitur in iure. *e* Et à verbis contractus non eſſe recedendum optimè probat Baldus *f* dicens, quod id,quod inſtrumẽtum non cantat,neque ego cantabo: Quod confirmatur, quam renunciationes ſunt ſtricti iuris, & talis naturæ, vt non comprehendant,niſi id tantùm, quod exprimunt,ita Calderinus *g* & tenent Bartolus,Baldus,& alij,quos ſequitur Curtius Iunior,qui per quendam textum tenet, renunciationem eſſe ſtrictè intelligendam,& quàm primum aliquid operata eſt, reſtringi debet, vt minùs præiudicet,quam refert & ſequitur Peregrinus, & ab eo non relatus Mieres,& optimè Decianus. Ex quo procedit,quod generalis renonciatio hæreditatis futuræ legitimã illius,qui renunciauit,non comprehendit,vt probatur in iure, *h* & poſt Xuarez,Celſum, & alios tenet Gutierrez. Quibus omnibus ſuffragatur,quod notat Angelus *i* dicens, quod ſi filius renunciauit ſucceſſioni paternæ, & maternæ,non prohibetur ſuccedere fratribus, etiamſi nulla alia bona poſſideat, quàm paterna,ea ratione, quia renuntiationes ſunt ſtrictè interpretandæ, quam ſententiam ſequuntur Romanus. *K* vbi latè Mandoſius,& Aretinus.

Quod à fortiori locum habet, ſi præfata monialis renuncians tempore renuntiationis maioratum ignorabat ſibi poſſe obuenire,quia ius,quo quis ſibi cõpetere ignorabat, non poteſt videri renunciaſſe, argumentu eorum,quæ in iure notãtur de *l* quibus per Peregrinum. Et hoc caſu præſumitur ignorantia cum ignorantia teſtamenti, & fideicõmiſſi præſumatur,niſi probetur ſcientia, vt notat poſt Bartolus,Baldus, *m* quem ſequitur Crotus, Socinus, & latè Ioſeph Ludouicus,& Michael Graſ. vnde cum in fideicommiſſo, & teſtamento patris ignorantia præſumatur, à fortiori in maioratu præſumetur, quando tritauis, vel ab alijs ſuperioris gradus fuerit fundatus,vt poſt Ioannem Andræam, & Angelum tradunt Decius, *n* & Decianus. Et licet verum ſit,hos Doctores loqui in fideicommiſſis, id ipſum in maioratu dicendum eſt, cum de vno ad aliud argumentari liceat, prout aduertunt Pinellus, *o* & Molina.

*d l.quidquid aſtringen. ff. de ver. obl.*

*e l.ſemper in ſtipulationi. ff. de re iur.l. ſicut ab initio. C. de act. & obl.*

*f Bald.in l. venerabilẽ de elect nu.13.*

*g Calde.ſi.de prab.conſ.1.c. ſuper hoc de re munc. Curtius conſ.101. per conſi.23. nu.1. l.ſeruitutus ff.de ſeru. vrb. præd. peregr. de fidei commiſ.q.28. num.25.Mieres de maior. 2.q.38.nu.4. Decian.reſp. 19.n 46.li.3. & reſp.3.nu. 121.lib.1.*

*h l.ſi quando. §. illud & §. generaliter. C. de inof.teſt. l.1.tis 8.p 6. Gute. de iur. confir. 1.par. c. 19. à nu.1.*

*i Ang.cõſ.52.*

*K Rom. conſ. 168. li.1.vbi late Mandoſ. v.perſon.Are. conſ.161.nu. 1.ver pro iſta concluſio.*

*l l.non eſt fraudus. ff. de tranſ.l.mater decedit. ff. de inoff.teſt. pare gr. vbi ſup.6. 20.*

Secundo probatur concluſio, quia renunciatio generalis fideicommiſſi intelligitur de puris, non verò de conditionalibus, & dependentibus à futuro euẽtu,vt dicitur in iure, *p* & notant Bartolus, & Ripa. Cuius ſententiæ ratio eſt,quia nõ pertinet ad commiſſariũ,antequã conditio exiſtat,aut dies veniat,vt optime probat quidam textus *q* ibi. Quod ſi quis velit habere non poteſt,id repudiare non valet, vt bene aduertunt Paulus *r* & Baldus, & latè Corneus. Et monialis renuncians renunciando ius quod ad dictũ maioratũ habebat renunciabat quid ſibi conditionaliter competens, in defectum omnium illorũ, qui ipſam in præfata ſucceſſione præcedebant,ita quod tempore renunciationis nullum ius de præſenti,neque in ſpe haberet, cum illud dicatur in ſpe haberi, quod eſt in potentia de præſenti,& non aliter,vt notatur ex iure, & tenet Bartolus, *ſ* quem poſt Corneum ſequitur Decianus.

Tertiò probatur, Doctores enim omnes,tam Vltramontani, quàm Ciſmõtani arguũt de feudo ad maioratum, vt ſunt Paulus Caſtrenſis, Socinus,& Pariſius,& ex noſtratibus Couarruuias,Simancas, Antonius Gomez, Pinellus, quos omnes refert, & ſequitur Molina, *t* & in renunciatione bonorum licet ampliſſima, & per verba ampliſſima, & generaliſſima facta,non comprehenduntur,feudũ, aut feuda,ad quod renũcians habebat, vel poterat habere ius, niſi de ipſis expreſſa mentio fieret prout tenent Gl.ſſa *u* Baldus,Alberotus, & alij,& notat Bartolus, Baldus,Angelus,& Doctores, & latè Decius,& in terminis filiæ renunciantis, quod non excludatur à bonis feudalibus ex Alberoto,Pariſio, & Gama,tenet Couarruuias, *x* & ab eo non relatus latiſſime Tiraquellus,pro quo facit, quod ipſemet Tiraquellus *y* tenet, dicendo in generali bonorum alienatione,obligatione,& hypotheca,lege, vel ſtatuto non comprehendi bona feudalia, per quendã textum cum alijs, de quibus per Antonium *z* Theſau.quod cum habeat locum in feudis, eadem ratione habere debet locum in maioratibus, prout affirmat Palacius Rubeus. *a* Pro quo etiam facit, quod egregiè ſcripſit Baldus, *b* dicens,quod ſi filia renunciauit feudo paterno, & deinde feudum mortuo patre pertineat ad fratres, & poſtea decedat illorum vnus,certè filia,quæ renonciauit,poteſt venire ad illius feudi ſucceſſionem per mortem fratris, quam Doctrinam poſt Doctores,Baldum, Alexandrum, & Iaſonem tenent Tiraquellus, & *c* Iulius Clarus,ergo idem dicẽdum eſt in noſtro caſu,quod ſcilicet huiuſmodi renunciatio non ſe extendat vltra iura in eo nominata.

Prætetea noſtra ſententia ex eo maximè vires accipit,ſi pręfatam monialem non conſtat vidiſſe aut legiſſe ſcripturam fundationis, aut habuiſſe notitiã illius, quod in ipſa continebatur, quod erat maximè neceſſarium, vt iura optima ſatis nobis inſinuant. Et ita fuiſſe iudicatum in ſupremo ſenatu teſtantur Padilla,& Gutierrez.

*m Bald. in l. eius qui §.ſi ſiſpu'nouc.ff. ſi ver. pet.Ludou.in Dec. Peruſ.19. nu. 20. Gra.ti. ſent.§.fideic. q 94.num.1.*

*n Dec.conſil. 491.n.20 v. poſtremo Decia.in d reſp. 3.n.119.& reſp.32.n 10. li 1.*

*o Pinellus in l 1. C.de bon. mater par.3. n.100. Moli. de prim.li.1. c 7.nu.9.*

*p l. ſi vnã ſerũ ptũ §.ſi ſub cõditio ff.de le. 2.l.ſi colon. ff.de ver.obl.*

*q l.quod põs § quod quis ff de reg.iur.*

*r Paulus, & Bar.n.6.in l. 1.C. de pact. Corn. conſilio 102.col.1.volum.4.*

*ſ l.nõ ſolũ §. ſi libertus. ff. de excuſ.tut.*

*t Bal. in l.pactũ C.de coll. q.13.Decia. d reſpon 3.n. 123. & 124. li.1.*

*u Mol.de pri m.g.c.7.n.1. u glo.Bal. & Alberot.in c. ſi quis miles ſi.cõt feud. Bar.Bal.Angel. in l.item videndũ §.ſi. de pet.hared. Dec.cõſ 268. nu.11.*

*x Co.in c.quãuis par.2.§. 3.n.6. Tiraq. de retract linag gl 3.n 9.*

*y Tir.vbi ſu. à n.1.cũ ſeq.*

*z Ant. Theſ. dec.163. n 2.*

*a Rubeus ĩ c. per veſtr.in proem. §.n.3. & 4.*

*b Bal.in l.41 ff. de rer.diu.*

*c Tiraq de primo q 68.Clarus § fin.q. 77.v.ſed pon.*

Et

Digitized by Google

*ferre niſi quod expreſſè, vel tacitè Sedes Apoſtolica ordinauerit, vel iam ordinatum, & ſtatutum habet, quia beneficia Principum, & eorum canonum, & legum, imo & priuilegiorum intelligenda ſunt abſque præiudicio tertij, non expreſſo in beneficio per reſolutiones probatas, & expreſſas in iure. a vnde neque ipſas veſtes ſecum deferre poterat, niſi quod Sedes Apoſtolica faciendo facultates trāſeundi per ſe vel per ſuos Sacros Canones, vel legitima licentia ſuperiorum, tacitè videtur concedere, vt illas deferat, cum conceſſo vno, concedantur omnia, ſine quibus id fieri nequit, iuxta quaſdam leges, b per quas, id tenet Aretinus, & non poteſt commodè tranſire, neque tranſire nudus. Ex quibus infertur quod poteſt ſecum deferre ſcripta, quæ inutilia eſſent ſuæ priori religioni, & alia, quorum delationem probabiliter crederet præfato, non ſuo fore ingratum, reliqua verò minimè, niſi relictis originalibus, vel eorum copijs, per quas fieret tranſlatio eorum, eſſet religioni damnoſa.* Ita Nauarrus. c

*a c. ſug. de off. del. c. l. 3. §. ſi quid a princi pe. ff. ne quid. in loco publ. fiat.*

*b l. pen. ff. de vſufru. l. qua cūque. §. ſi ex. ff. de inſt. act. Aret. in c. de teſtib. col. 3. de teſt.*

*c Na. li. 3. coſ. ſit. de reg. cōſ. 36. Nau. in c. ſtatui. nu. 24.*

## QVAESTIO LXXX.

### Quomodo regularibus ſuccedatur, in duos articulos diuiſa.

*Circa quam quæruntur duo:*

1. *Quomodo regularibus mendicantibus ſuccedatur.*
2. *Quomodo ſuccedatur ab inteſtato regularibus non mendicantibus.*

### ARTICVLVS I.

*Quomodo regularibus Mendicantibus ſuccedatur.*

REſpondeo dicendo, quod vt huic difficultati ſatisfaciamus aliqua dicta ſunt proponenda. Primum eſt, quod in fratribus Minoribus regularis obſeruantiæ, non eſt aliqua difficultas, quia eis ſucceditur per conſanguineos, qui ſuccederent, ſi unquam intraſſent religionem, & in ſæculo morarentur, vt probatur in iure, d & tradunt communiter Doctores. Et aduertendum, quod dicti cōſanguinei eis ſuccedunt, ſtatim facta profeſſione nō expectata aliter morte naturali, per notata in Iure, e & ratio horum eſt, quia religio S. Franciſci de obſeruantia in communi, & in particulari eſt incapax bonorum.

*d Clem. exiui de verb. ſign. DD. in Auth. ingreſ. C. de ſacroſ. Eccleſ. e notatu in c. Beneficiū. de reg. iur. lib. 6.*

Secundum dictum eſt, loquendo de fratribus ordinis Prædicatorum, & de alijs, qui poſſunt habere bona in communi, applicabuntur monaſterio ea, quæ ipſe profeſſus habuerit, non autem ad conſanguineos ab inteſtato deuoluentur.

Pro horum explicatione eſt notandum, quod ingredienti monaſterium, & in eo profitenti, ſiue fecerit teſtamentum, ſiue non fecerit, ſi profiteatur in ordine Minorū de obſeruantia, in quo nihil in communi, neque in particulari haberi pōt, vbi mors iſta ciuilis idem operatur, quod mors naturalis, ſtatim poſt profeſſionem ſucceditur ipſi religioſo, prout dictum eſt in ſuperioribus, & traditur in Iure, f ſed quando profeſſiu, & mors iſta ciuilis non operatur omnem dictum effectum, puta quia fit in religionibus, quæ poſſunt habere bona in cōmuni, vt pōt habere ordo Prędicatorum, tum quia mors iſta ciuilis non operatur omnem effectū, quem operatur mors naturalis, tūc ſuccedentes religioſo ex teſtamento, vel ab inteſtato debent expectare mortem naturalem ipſius profeſſi. Interim enim, quod naturaliter non moritur, diſpoſitio, quam fecit in teſtamento, vel quæ facienda eſſet ab inteſtato, erit in ſuſpenſo, niſi in teſtamento aliter de tempore determinaſſet ipſe religioſus, vt tradunt communiter Doctores, & ex dicendis in arti. ſeq. magis declarabitur.

*f l. Deo nobis, C. de ſacroſa. Eccl.*

### ARTICVLVS II.

*Quomodo ſuccedatur ab inteſtato regularibus non Mendicantibus.*

REſpondeo dicendo, quod monacho nondum profeſſo tacitè, vel expreſsè decedenti in monaſterio cuiuſcūque religionis ab inteſtato, ſuccedunt conſanguinei venientes ab inteſtato, quod in Iure g probatur, & tenet Baldus, & hoc procedit, nō ſolum ſi ſimpliciter fuiſſet ingreſſus non facta mentione de ſuis bonis, ſed etiam ſi ſe obtuliſſet cum bonis vel ſe, & bona obtuliſſet, prout tenet Petrus de Peruſio, h quia videtur ſub quadam tacita conditione obtuliſſe, ſcilicet ſi ſequatur profeſſio, aliàs ſi longè ante obtuliſſet, non ſuccederent venientes ab inteſtato, quia in dubio videtur obtuliſſe non contemplatione ingreſſus, & profeſſionis, ſecundū ipſum Petrum de Peruſio: neque hoc reuocatum eſt, per Concilium Tridentinū i irritans quamcunque donationem, & renunciationem factam per Nouitium, etiam in fauorem ipſius monaſterij nō ſequuta profeſſione, illud enim Decretum intelligitur, prout iam nos explicauimus ſupra hoc tomo K de donationibus, & renuntiationibus factis poſt ingreſſum non autem de renūciationibus factis in ſæculo etiam in fauorem monaſterij, multò ante ingreſſum ipſius monaſterij.

*g c. cum ſimus de reg. c. bene. eod. tit. libr. 6. Bal. in Auth. ingre. C. de Sacroſ. Eccl.*

*h Peruſ. in c. in præſentia de prob.*

*i Tri. ſeſſ. 25. de reg. c. 6.*

*K ſupra hoc tomo q.*

Aduertendum tamen cum Vuald. l quod ſi ingrediēs obtuliſſet expreſsè dicta bona monaſterio, tempore ingreſſus declarando, velle ſe apud monaſterium bona prædicta remanere, etiam ſi ibi non profiteatur, remanebunt quidem, etiam ſi profeſſio non ſequatur, licet enim ipſe ingrediens, quando in ipſo ingreſſu offert bona, videatur, & præſumatur obtuliſſe ſub tacita conditione, hæc tamen tacita conditio per expreſſam contrariam fuit ſublata.

*l Vual. ſucceſ. ab inteſt. 2. p. q. 1. nu. 10.*

Si autem ingrediens monaſterium decedat facta profeſſione ſolenni, liberis non extantibus, monaſterio, quod ingreditur, res eius competunt, vt dicitur in Iure, m ſed ſi habeat liberos, & antequam inter eos de rebus ſuis diſponat monaſterium intrat, licet eis poſtea inter eos diuidere illas res legitima portione nulli diminuta, vt in eodem iure probatur.

*m Auth. ſi qua mulier. C. de epiſ. & cler.*

Ex quibus verbis colligitur, bona profitentis religionem ipſo iure ab inteſtato quæri monaſterio, non extantibus liberis, quod eſt verum, non ſolùm quoad dominium, ſed etiam quoad poſſeſſionem, ſecundum Innocentium, n & communiter Doctores, & licet præfatum ius vtatur verbo pluralis numeri, ibi, *ſed ſi habeat liberos*, habet etiam locum, etiamſi vnicum filium habeat, non enim eſt ſine liberis, qui vnicum habet filium, vt dicitur in Iure, o & diſpoſitio pœnalis loquens de multis in vno verificatur, vt dicitur in Iure, p in quo id notant Bartolus, & Iaſon dicentes, quod ſtatutum puniēs producentem falſos teſtes, includit etiam vnicum tantum teſtem producentem.

*n Inn. & DD. vbi Dec. nu. 568 in cap. in præſē. de prob.*

*o l. non eſt ſine liber. ff. de ver bor. ſign.*

*p l. 2. §. ſed ſi vnus. ff. de no. rap vbi Bart. & Iaſ.*

*q Iaſ. in d. auth ſi qua mulier. nu. 9.*

Notandum eſt etiam, quod prędictum ius habet locum in liberis legitimatis, vt ait Iaſon, r imo affirmat Nauarrus ſ habere locum in filijs naturalibus tan-

*r Na. in 2. cōmen. de reg. n. 46.*

tantùm, quando deficiunt legitimi in his prouinciis, in quibus ſuccedunt deficiẽtibus legitimis ex teſtamento, & ab inteſtato, perinde ac legitimi, vt in Regno Nauarræ, vbi enim eſt eadem ratio, idem ios videtur ſeruandum, & in omnibus prouinciis pro alimentis, ſi non habeant, vnde ſe alãt, aliquid eis debet ſeruari habita conſeruatione legis, *ſi quis à liberis, verſiculo competentes iudices. ff. de liberis agnoſcendis*, prout tenet Vualdus. a

*a Vval. vbi ſ. nu. 12.*

Ponderandum eſt etiam, dictam Authenticam, & ius loqui de perſona habente liberos, & non de habente parentes, propter quod Gloſſa b communiter recepta tenuit, non eſſe locum prædictæ Authẽticæ in ea perſona religioſa, quæ non habet liberos, licet haberet parentes, ſignificando eos nihil petere de bonis filij. quod etiam exprimit Peruſinus. c Sed veriùs, & æquiùs eſt, eſſe quidem locum prædictæ Authenticæ, & poſſe parentes petere, ſi voluerint eas, quæ ſibi debentur, legitimas, prout notat Bartolus d per textum ibi, & Iaſon, quam opinionem, vt æquiorem amplectitur Nauarrus.

*b Gloſſ. in d. Auth. ſi qua mul. v. libe.*

*c Peruſ. in rubr. de teſtam. 2 n. 66.*

*d Bart. in l. ſi-lius C. de inof. teſtam. nu. 18 & ibi Iaſ. co. 2. Na. vbi ſ.*

Notandum inſuper illud verbum, *moriatur*, dictæ Authenticæ, per quod, & per ſequentia ſignificatur, non poſſe filium petere legitimam ſibi debitam in bonis patris facti religioſi, etiam poſt profeſſionem, donec pater moriatur. Quæ concluſio iuri Cæſareo conformior videtur, quam contraria, quam quia æquior, & ſatis probata in iure Pontificio, cum verſetur circa Eccleſiaſtica, tenet, vt egregiè docet Couarruuias, e quicquid maxima turba Doctorum controuertat, vt affirmat Nauarrus. At ego à communi iure Cæſareo magis conformi non recedo, licet enim contraria ſit æquior illo, in hac materia magis eſt attendendus fauor monaſterij, in quo pater habitat, & fecit profeſſionem.

*e Couar. in c. 2. de teſt Nu. vbi ſ. nu. 48.*

Pro complemento autem vltimo eſt notandum, quod in capitulis Generalibus factis in ordine D. Hieron. in anno Domini milleſimo, quingẽteſimo, decimo, & in anno Domini 1513. & in anno Domini milleſimo, quingenteſimo, decimo 6. *ſtatutum fuit ne monaſteria ordinis ſuccedant in bonis fratribus profeſſis prouenientib. ab inteſtato, vt plenius habetur inter Extrauagãtes, quod f Paulus III. anno Domini milleſimo, quingenteſimo, trigeſimo octauo, Pontificatus ſui anno quarto, approbauit. & confirmauit, ſuppleuitque omnes. & ſingulos defectus, ſi qui forſan interuenerint tam iuris, quàm facti donec capitulum Generale eiuſdẽ ordinis illud duxerit reuocandum, vel limitandum, vel alterandum, ſicut alia eiuſdem ordinis ſtatuta limitare, reuocare, renouare, alterare, & iterum condere, liberè, & licitè poteſt.* Ita habetur in compendio g ordinis D. Hieronymi, & videantur ſtatuta religionum, per quæ in aliquibus multis, quæ de iure communi, & de priuilegijs particularibus ipſis in ſucceſſionibus hæreditatum conceduntur, renunciant, vt videantur magis amare perſonas ſua monaſteria ingredientes, quàm eorum bona temporalia, & iura, quæ ipſis aliquando poſſunt competere.

*f Ti. 954.*

*g Comp. ord. D. Hie. ti. ſuccedere 1 bonis §. 1.*

## QVÆSTIO LXXXI.

### De hæretica prauitate, quantum ad eius Inquiſitores, in octo articulos diuiſa.

*Circa quam quæruntur octo.*

1 *VTrum Inquiſitores hæreticæ prauitatis poſſint procedere contra religioſos exemptos.*
2 *Vtrũ fratres ordinis Prædicatorũ poſſint eſſe Inquiſitores contra fratres ordinis minorũ. & è cõtra.*
3 *Vtrum religioſi grauius ſint puniendi propter hæreſim quàm alij.*
4 *Vtrum Inquiſitores poſſint abſoluere ſacramentaliter ab hæreſi.*
5 *Vtrum religioſi Inquiſitores poſſint in aliquo ab eorum prælatis limitari.*
6 *Vtrum Inquiſitores poſſint procedere cõtra eos qui dicunt, peccata confeſſa confeſſoribus ordinum Mendicantium, iterum parochis eſſe confitenda.*
7 *Vtrũ religioſi poſſint creari notarij ab Inquiſitorib.*
8 *Vtrum Inquiſitores plenariam indulgentiam conſequantur in vita, & in morte.*

### ARTICVLVS I.

*Vtrum Inquiſitores hæreticæ prauitatis poſſint procedere contra religioſos exemptos in cauſa hæreſis.*

REſponden dicendo, quod Sixtus IV. *omnes fratres ordinis Carmelitarum ab omni iuriſdictione dominio, & poteſtate Inquiſitorum hæreticæ prauitatis prorſus & omnimode exemit, ac perpetuo liberauit, ita quod huiuſmodi Inquiſitores, etiam ſi ſint ordinum Mendicantium quauis occaſione, vel cauſa contra perſonas dicti ordinis nullatenus inquirere, procedere aut iuriſdictionem aliquam in eoſdem exercere quoque modo valeant ſub excommunicationis latæ ſententiæ pœna, quam quilibet contra faciens ipſo facto incurrat. Et voluit quod ſolum teneantur coram Romano Pontifice aut ſui ordinis protectore, vel cameræ Apoſtolicæ generali auditore in cauſis fidei, aut officium Inquiſitionis concernentibus reſpondere. Ac decreuit irritum, & inane. ſi ſecus ſuper his quidquam quauis authoritate etiam Apoſtolica ſcienter, vel ignoranter contigerit attentari*, vt habetur in Monumentis h ordinis, & Innocent. VIII. vt in eodem libro i continetur. *Vniuerſis & ſingulis Inquiſitoribus hæreticæ prauitatis Prædicatorum & aliorum quorumcunque ordinum, tam Mendicantium, quam non Mendicantium, profeſſoribus & clericis ſæcularibus in vniuerſum prohibuit ne prætextu cuiuſcunque poteſtatis, & facultatis eis attributa ſeu attribuendæ ſuper inquiſitione huiuſmodi quantumcunque ampliſſime contra quempiam ordinis Minorum profeſſorem procedere, & inquirere. aut officium ſuum exercere quoquomodo præſumant. Et quod ſi fortè præſumpſerint aliquos ex dictis fratribus Minoribus capere, ſeu carceribus mancipare, debeant remittere fratres ipſos ſic captos infra triduum (poſtquam de præſentibus literis notitiam qualitercunque habuerint aut requiſiti fuerint) ad ipſorũ ſic captorum & detectorum ſuperiores per omnia illæſos & ſine mora, per iuris formam, & regularia inſtituta, debitis pœnis puniendos ſuper quibus dat conſeruatores omnes Eccleſiarum prælatos imponẽdo graues pœnas in contrarium qualitercunque facientibus.* Quã conceſſionẽ Leo K Decimus confirmauit, & dat cõſeruatores pro eius omnimoda obſeruatione. Et vt ipſa obſeruetur Clem. VII. ipſis inquiſitoribus ſub excommunicationis ſententia, & officiorũ ſuorum priuatione inhibuit, ne de dictis fratribus etiã ratione criminis hæreſis quomodolibet ſe intromittere præſumant, vt refertur in Compendio l Mendicantium.

*h Iu 1. imp. f. 132. & in 2. fo. 196. conceſ. 489.*

*i Ius. imp. fol. 57. & 2. f. 12. conc. 60.*

*K Supp. f. 21. conc. 64. & fo. 30. & conc. 65*

*l Com. Mẽdi. ti. inquiſitores hæretica prauit. §. 1.*

At è contrario Alexander Quartus, reſcripto quodam incipiente. *Ne commiſſa nobis*, Dato anno Domini milleſimo, ducenteſimo, ſexageſimo, ſtatuit vt indiſtinctè Inquiſitores contra quoſlibet religioſos, & exemptos procederent, id ipſum alij tenuerunt.

Vo-

Verum cum varietas confuſionem pariat, quam in iam graui negotio oportet longe abeſſe, & cum ex prædictis regularium immunitatibus manifeſta quoque, in fide pericola ſequerentur, poſteriores Pontifices valde ſalubriter omnes religioſos; etiã alios exemptos ſicut olim Inquiſitoribus hæreticæ prauitatis ſubiecerunt, vt Clemens Septimus, reſcripto incipiente, *Cum ſicut*, relato in bullario literarum Apoſtolicarum pro officio Sanctæ Inquiſitionis in fine directorij Inquiſitorum Eymerici. Et Pius Quartus, in reſcripto incipiẽte, *Paſtoris æterni* quod etiam continetur in dicto bullario in fine directorij ſupradicti, ordinauit, vt Inquiſitores poſſint in hac cauſa procedere cõtra quoslibet religioſos, & exẽptos, dummodo à ſuis ſuperioribus non fuerint præuenti. Vnde conſequitur, non obſcure poſſe religioſos contra fidem delinquentes, ſi eorum ſuperiores iudicium, & cauſam præoccupant ab eiſdem ſuis ſuperioribus iudicari. Nihilominus tamen ait Peña, a *quod quoad hanc partem extrauagans Pij Quarti, non videtur recepta, & licet aliquando fuerit recepta, nunc ſancti tribunalis ſtylus, & conſuetudo contrarium obſeruat, nulli enim ſuperiores audent ſuos ſubditos religioſos in hac cauſa iudicare, ac punire, ſed protinus ad ſanctum officium deferunt, & aliud agentes ſaltem in Hiſpania puniuntur.*

a Penna 3. p. directo inquiſ. commem. 77. p. 557.

*Aduertendum tamen, quod tametſi Inquiſitores contra quoſcunque religioſos etiam exemptos procedere poſſint, nihilominus tamen certi quidam ſunt religioſi, contra quos ob prærogatiuam dignitatis non facile debent priuati Inquiſitores procedere, ſed fore tum eiſdem obſeruanda cenſerem, quæ tum Epiſcopis obſeruantur, iuxta terminos iuris,* b *vbi generaliter prohibetur, ne Inquiſitores contra Epiſcopos procedant, & generaliter cauſæ omnes grauiores etiam hæreſis contra prælatos Sedi Apoſtolicæ reſeruentur, vt decreuit Concilium Tridentinum.* c *Et Pius V. Romæ ſanciuit in extrauaganti incipiente Romanus Pontifex. Data anno Domini 1563. vt ſcilicet, reuerendiſſimi Cardinales Inquiſitores generales in vniuerſa Republica Chriſtiana procedere poſſent contra Epiſcopos, & quoſlibet alios prælatos de quibus ibi, eoſque moneant, citent, & requirant vt intra certum terminum coram ipſis perſonaliter compareant. Idque præcipitur ſub grauioribus pœnis in dicta extrauaganti. Vnde miniſtr ordinum regulares. Magiſtri generales ordinum Militiarum debent tractari, vt contra ipſos non procedatur, ante quam generales Inquiſitores cauſa cognita decernant quid facto opus ſit Hæc Peña.* d

b c. inquiſi. de hæret. li. 6.

c Concil. 24. de format. c. 5.

d Penna vbi ſup.

## ARTICVLVS II.

*Vtrum fratres ordinis Prædicatorum poſſint eſſe Inquiſitores contra fratres ordinis minorum, & è contra.*

RESpondeo dicendo, quod Sixtus IIII. ſtatuit, *Vt fratres Inquiſitores ordinis Prædicatorum, in fratres Minores & è contra fratres Minores, in fratres ordinis Prædicatorum quoſcunque officio Inquiſitionis huiuſmodi fungi, illudque exercere nullatenus poſſint, abſque Sedis Apoſtolicæ licentia ſpeciali, & de præſentibus literis ſpecificam, & expreſſam faciente mentionem.* Ita habetur in Monumentis e Ordinum, in Hiſpanijs autem hoc priuilegium non eſt in vſu, cum fratres ordinum Prædicatorum, & Minorum non ſint Inquiſitores.

e In 1. imp. f. 66. & in 2. f. 549. conceſ. 364.

## ARTICVLVS III.

*Vtrum religioſi grauius ſint puniendi, & torquendi propter hæreſim, quam alij ſæculares.*

RESpondeo, dicendo quod Alexander IV. in reſcripto quodam dato Anagniæ ſeptimo Kalẽ. Maij Pontificatus ſui anno ſexto, *Ordinauit, quod Hoſpitalarij, & Templarij ac quilibet Regulares hæreſim committentes ſuo priuentur officio, ad quod nunquam reſtituantur, ſine Sedis Apoſtolicæ ſpeciali indulto.*

Verum eſt tamen, quod ob periculum excommunicationis, ſi grauius torqueretur, & læderentur, & ob dignitatem ipſam, qua decorantur, leuiùs, & mitiùs torqueri debeat, niſi delicti indicia acriorem torturam infligendam ſuadeant. Illud tamen addit Simanchas f, monachos non debere torqueri à tortore laico, niſi fortè clerici, aut monachi non poſſint inueniri, qui id facere velint, vel ſciant.

f Simanch. de inſti. cath. tit. 65. nu. 19.

## ARTICVLVS IV.

*Vtrum Inquiſitores poſſint abſoluere ſacramentaliter ab hæreſi.*

RESpondeo dicendo, quod patres, qui ſanctæ Inquiſitionis officium exercent, cum ſint delegati à Principe, ſic ſunt iudices in vtroque foro, & poſſunt ex communi conſenſu ex graui cauſa committere alteri confeſſario abſolutionem in foro conſcientiæ, reſpecto criminis hæreſis, niſi inſtitutione, & ſupremi iudicis mandato prohibeantur, quæ prohibitio erit iuri cõſona, prout tradit Henriquez g dicens, quod non poteſt vnus ſine altero à caſib. ſanctę Inquiſitioni reſeruatis abſoluere, aut committere abſolutionem, quia iuriſdictio eſt in toto conſenſu, prout tradit Simancas h, & habetur in Enchiridio i violatæ religionis, & in Epiſtola K ad Epiſcopum Traſcath. in India, & in indicis li l Inquiſitorum, & in Directorio m Inquiſitorum, & ſic poteſt vnus Inquiſitorum, aut Epiſcopus cõprehendere reum, non tamen damnare ad pęnam etiã temporalem ſine alijs. Ita Simancas. n Declaratur hæc praxis exemplo. Indictio enim tota eſt toti capitulo, prout tradit Syluester. o

g Henriq. li. 3. de pœnit. c. 7. nu. 4.

h Simanc. de inſtit. cathol. c. 3. nu. 8.

i Enchi. 1. nu. 4.

K In Epiſt. ad Epiſcop.

l In. de Ench. v. abſoluere. num. 7.

m Direct. Inquiſi. 3. p. poſt formam, 2. monito.

Verum eſt tamen, quod quidam dicunt vnum Inquiſitorem, quia ordinarius eſt, præſertim dum ſolus viſitat, poſſe audire confeſſionem, & ab hæreſi, abſoluere facta abiuratione, aut committere ex cauſa alteri confeſſario circa perſonam longè diſtantem, & impeditam accedere ad Inquiſitorem, vt verbi gratia, monialis, pro quo multos citant Simancas, p Carrerius, Couarruuias, & Decanus Segobienſis, & Archiepiſcopus Blanco in Confeſſionali Compoſtellano, & pro hoc faciũt ea, quæ latè explicantes Concilium Tridentinum diximus cum doctiſſimo Cordubs, & alijs in Primo Tomo q harum Quæſtionum Canonicarum, & Regularium.

n Simanc. vbi ſupr. c. 3. in fi. & c. 16. nu. 4. & c. 34. n. 23.

o Syluest. verſ. confeſſor. 1. §. 4 ad fin.

p Simanch. de inſt. cath. c. 3. nu. 8. Carrer. de hæres. nu. 72. Couarr. in cap. alma mater 2. p. §. 11. n. 3. & in reg. peccatũ. p. 2. prin. n. 7. in fi. Decan. Segob de hæret. q. 12. Blanco in confeſſ. Compoſt. fo. 98.

q in 1. To. q.

## ARTICVLVS V.

*Vtrum religioſi Inquiſitores poſſint in aliquo ab eorum prælatis limitari.*

REſpõdeo dicendo, *Clementem Quartũ ſtatuiſſe, quod Inquiſitores ordinum Prædicatorũ & Minorum omni humano timore depoſito intrepidè procedant*

*contra hæreticam prauitatem, iiſdemque non tenentur obedire prælatis ſuorum ordinum præcipientibus, vt ad tempus, vel quoad certos articulos, vel quoad certas perſonas eidem negotio ſuperſedeant. non obſtantibus quibuſcunque priuilegijs & cenſuris.* Ita refertur à Peña, a & ad hoc refert b etiam Gregorij Papæ Bullam, cuius tenor eſt huiuſmodi.

a Penna in directi. inquiſ. 2. commen. 23. p. 136. col. 1. & 2.
b Penna vbi ſup. pag. 137. col. 2.

*Gregorius Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei ad perpetuam Rei memoriam, Negotiæ catholicæ fidei per noſmetipſos promouere, & per alios promoueri facere, prout ad id tenemur, plenis deſiderijs affectantes, vniuerſis, & ſingulis Prædicatorum, & Minorum ordinũ fratribus, Inquiſitoribus hæreticæ prauitatis vbilibet constitutis præſentibus, & futuris facultatem concedimus veniendi liberè ad Romanam Curiam, in eaque morã di cum vno ſocio ſui ordinis non obtenta, vel petita licẽtia quorumcunque ſuorum ſuperiorum, ſeu prælatorũ, & huiuſmodi ſocium mutandi, & alium de ſua prouincia aſſumendi, & ſecum tenendi, quoties fuerit opportunum. non obſtantibus quibuſcũque prohibitionibus, ſeu conſtitutionibus eorumdem prælatorum, ſeu capitulorũ generalium, vel prouincialium ordinum prædictorum, quorumcunque tenorum exiſtant contrarijs plenam licentiam tenore præſentium impartimur. Ipſos autem Inquiſitores hortamur, vt ſe facere expediri de dicta curia, quàm cito poterunt bona fide procurent & ad partes in quibus eis commiſſum eſt Inquiſitionis officium ad illud exequendum ſolicitè nõ differant remeare. Datum Aniſnoæ octauo idus Februarij Pontificatus Domini Papæ anno tertio.* Et licet Clemens c Quartus, & Sixtus Quartus d conceſſerint generalibus ordinum Prædicatorum, & Minorum, *vt poſſint contra ſuorum ordinum fratres ad officium Inquiſitionis promotos, in aliquibus contrauenire.* Hæc tamen priuilegia in vſu nõ ſunt, tantùm enim video in praxi ſupra appoſita reſcripta ſeruari.

c Habes in li. Monu. ordin. in 1. imp. fol. 57. & in 2. fo. 141. conceſſ. 316.
d Libr. Monu. in 1. impr. fol. 141. & in 2. fo. 149. conceſ. 36

Notandum tamen, quod *Nullus ex religioſis ſub obedientia Societatis degentibus à quibuſuis à quacunque Eccleſiaſtica vel ſæculari dignitate, ſeu authoritate fulgẽtibus, etiam ſi Cardinales ſint, vel Patriarchæ, Synodi, communitates, capitula aut officij hæreticæ prauitatis Inquiſitores, ac Commiſſarij vel iudices eiuſdem ipſius officij, quàm ordinarij, vel delegati, ad quod vis, munus, officium, vel exercitium, etiam in defectum aliorũ, abſque expreſſo ſui ſuperioris conſenſu, ac etiam mandato adigi, vel cogi poteſt.* Ita Gregorium Decimum tertium conceſſiſſe refertur in Compendio e Priuilegiorum Societatis.

e Comp. Socie. ti. exemptio. § 3.

## ARTICVLVS VI.

*Vtrum Inquiſitores poſſint procedere contra eos, qui dicunt peccata confeſſoribus ordinum Mendicantium confeſſa, iterum Parochis eſſe confitenda.*

RESpondeo dicendo, quod Sixtus Quartus ſtatuit, *Quod Inquiſitores hæreticæ prauitatis quicunque fuerint habeant facultatem procedendi contra eos qui aſſeruerint, quod confeſſi fratribus Mẽdicantiũ ordinum, teneantur confiteri eadem peccata rectoribus parochialium Eccleſiarum.* Ita habetur in libro f Monumenta ordinum. Ratio autem huius conceſſionis eſt, quia cum dicti religioſi habeant actualem iuriſdictionem ad abſoluendum, iuxta Decreta Canonica, ipſis commiſſam ſecundum fidem, quantum eſt ex parte ſua, valet eorum abſolutio, cui facto talia aſſerentes cõtrauenirent: hoc enim dicendo, virtualiter aſſerunt habentes actualem iuriſdictionem ad abſoluendum, non poſſe abſoluere.

f In 1. imp. fo. 61. & in 2 fo. 314 conceſ. 353

## ARTICVLVS VII.

*Vtrum religioſi poſſint ab Inquiſitoribus creari notarij.*

RESpondeo dicendo, quod quodam Pij IV. reſcripto incipienti, *Paſtoralis officij cura.* Dato Romæ apud Sanctum Petrum, anno Domini milleſimo, quingenteſimo, ſexageſimo primo, ſexto Kalend. Septembris, quod refertur in Bullario literarum Apoſtolicarum, collocato in fine Directorij Inquiſitorum Eymerici, cautum eſt, vt Inquiſitores, & eorum Commiſſarij, in quibuſuis fidei cauſis, cum viderint expedire, authoritate Apoſtolica poſſint vnum, vel plures etiam clericos ſæculares, vel quorumuis ordinum regulares in notarios eligere, aſſumere, aut creare.

Circa quam conceſſionem aduertendum eſt cum doctiſſimo Peña g, non propterea religioſum, aut clericum notarium creari, quod ab Inquiſitoribus iuſſus ſit officij ſacri acta conſcribere, ſed vt cuncta valida ſint coram alio notario hunc religioſum notarium creare oportet, teſtibus adhibitis, tradito ſibi de more calamo, & attamento, additoque ſolenni iureiurando, & verbis conſuetis, *Eſto Notarius, & fidelis.* Adde Campegium h & Locatum; quæ omnia conſona ſunt traditis ab Hoſtienſi i & Ioanne Andrea dicẽtibus, acta iudicij per publicam perſonam, hoc eſt, per notarium eſſe ſcribenda, ſiue is ſit laicus, ſiue religioſus cuiuſcunque ordinis.

g Penna in directi Inquiſit. 3. comme. 67. p. 51.
h Campeg. apud Azen. qui ca. 9. ver. adde rurſus locat in oper. ſu de v. notarius nu. 4. & 1.
i Hoſtienſ. & And. in c. quoniam contra de probat.

## ARTICVLVS VIII.

*Vtrum Inquiſitores plenariam indulgentiam conſequantur in vita, & in morte.*

RESpondeo dicendo, quod Vrbanus IV. in Bulla, quæ incipit, *Præ cunctis*, loquens cum inquiſitoribus in hæc verba prorumpit, *Vobis autem pro huiuſmodi negotio laborantibus illam peccatorum veniam indulgemus, quæ ſuccurrentibus terræ Sanctæ in generali Concilio conceſſa eſt.* Ita refert Eymericus, K Quæ autem in dicto Concilio ſuccurrentibus terræ Sanctæ eſt conceſſa, patet ex iure, l & in parte deciſa notat Hoſtienſis in Lectura. In quo de ſuccurrentibus terræ Sanctæ ita habetur.

K Eymeri. in direct. inquiſi. 3. q. 130. p. 679.
l c. an liberãdum extra d. Iud. & Sarracen.

*Nos autem de omnipotentis Dei miſericordia, et Beatorum Apoſtolorum Petri, & Pauli authoritatẽ confiſi, & ex illa, quam nobis licet indignis contulit Deus ligandi, atque abſoluendi poteſtatem, omnibus, qui laborem iſtum in proprijs perſonis ſubierint, & expenſis, plenam ſuorum peccaminum, de quibus fuerint veraciter corde contriti & ore confeſſi, veniam indulgemus, & in retributionem iuſtorum ſalutis æternæ pollicemur augumentum. Eis verò qui non in perſonis proprijs illuc acceſſerint, ſed in ſuis duntaxat expenſis iuxta facultatem & qualitatem ſuam viros idoneos deſtinauerint: Et illis ſimiliter, qui licet in alienis expenſis in proprijs tamẽ perſonis acceſſerint, plenam ſuorum concedimus veniam peccatorum. Huiuſmodi quoque remiſſionis volumus, & concedimus eſſe participes iuxta qualitatem ſubſidij, & deuotionis affectum omnes. qui ad ſubuentionem ipſius terræ Sanctæ de bonis ſuis congruè miniſtrabant, aut circa prædicta conſilium, & auxilium impenderint opportunum, omnibus etiam piè proficiſcentibus in hoc opere communi Sancta, & Vniuerſalis Synodus orationum, & beneficiorum ſuorum ſuffragium impartitur, vt eis dignè proficiant ad ſalutem. Dat. Lateran. decimonono Kalend. Ianuarij, Pontificatus noſtri anno octauo.*

Quod

Quod verò attinet ad indulgentiam ſemel in vita quam Inquiſitores conſequuntur, dubium eſt, an intelligatur tantum ſemel in vita tota, an verò in ſingulis actibus perfectis, qui contra hæreticos in fauorem, & laudem fidei celebratur. Et Repertorium *a* Inquiſitorum in quolibet actu hac frui indulgentia teſtatur. Cui ſententiæ ſubſcribit Peña, *b* & idem dicendum putat de indulgentia trium annorum, quæ conceditur auxiliantibus officio ſanctæ Inquiſitionis, & Inquiſitoribus hæreticæ prauitatis in fauorem Fidei, illi enim non tantum ſemel in vita, ſed in quolibet actu perfecto, & ab alio diuerſo, quo Inquiſitoribus præſtant huiuſmodi auxilium, trium annorum indulgentiam conſequuntur.

*a Repertor. inquiſit. v. indulgentia §. item inquiſitores.*

*b Penna 3. p. direct. inquiſit. commem. 179. pa. 676. col. 2.*

Quod autem Inquiſitores habeant indulgentiã plenariam in vita, & in morte, patet ex literis Apoſtolicis Vrbani Quarti, vbi præmiſſo de indulgentia, quæ confertur Inquiſitoribus prædictis, & quæ socijs, & fratribus ſui ordinis, & notarijs, & quæ omnibus, qui perſonaliter aſtiterint in fidei negotio Inquiſitori: & qui præſtiterint ex animo auxilium, conſilium, & fauorem, de omnibus enim generaliter ſic ſequitur. *Et qui ex eis in proſequutione huiuſmodi negotij fortè deceſſerint eis peccatorum omniũ, de quibus corde contriti, & ore confeſſi fuerint, plenam veniam indulgemus.* Ita refert Eymericus, *c* & tradũt etiam Repertorium Inquiſitorum, & Ioannes Tabien. & Rojas.

Addit etiam Peña, quod quæ de Indulgentijs conceſſis Inquiſitoribus hæreticæ prauitatis tradit copioſè Eymericus, continentur apertè in quodam reſcripto Alexandri Quarti, incipienti, *Firmiſſimè teneat* (quod ait vidiſſe Authenticum in bibliotheca Illuſtriſſimi Cardinalis Felicis Perreti de Montalto, qui poſtea fuit creatus Papa Sixtus V.) allatũ ex Aſſyſio, ex Archiuo conuentus ordinis Minorum.

*c Eymeric. in director. Inquiſ. 3. p. qu. 128. pa. 679. col. 1. & 2. Repert. Inquiſit. v. indulg. §. Item inquiſitores Tabiẽ. in ſumma v. inquiſitor. §. 36. in fin. Rojas de hæret. 20. num. 412.*

## QVÆSTIO LXXXII.

### De hæretica prauitate, quantum ad prohibitionem legendi libros hæreticorum, in tres articulos diuiſa.

*Circa quam quæruntur tria.*

1 *Vtrum omnes generaliter incurrant excommunicationem legendo libros prohibitos.*

2 *Vtrum religioſus abiuratus de leui ſit inhabilis ad gradus & dignitates.*

3 *Vtrum Epiſcopi, & prælati regulares poſſint dare licentiam viris doctis, vt legant libros hæreticorum ad eos refutandos.*

### ARTICVLVS I.

*Vtrum omnes generaliter incurrant excommunicationem legendo libros prohibitos.*

RESpondeo dicendo, quod Paulus *Quartus, anno Domini milleſimo, quingenteſimo, quinquageſimo octauo, Pontificatus ſui anno quarto, omnibus, & ſingulis presbyteris tam ſæcularibus quàm quorumuis etiam exemptorum ordinum regularibus in Regnis Hiſpaniarum exiſtentibus, auditioni confeſſionum Chriſti fidelium deputatis, & deputandis in virtute ſanctæ obedientiæ iniũxit, & ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ diſtrictè præcepit, à qua non poſſint abſolui niſi à Papa, aut*



*à generali inquiſitore præter quam in mortis articulo, vt in actu confeſſionis diligenter interrogent pænitentes, vtrum habeant, vel legant libros hæreticos, aut dãnatos per inquiſitorem, vel imprimant, vel imprimi faciant, aut venales teneant, vel de eis aliquam notitiam habeant ſeu aliquos in præmiſſis culpabiles ſciãt, quos ſi aliquod horum reuelauerint nullatenus abſoluant, niſi prius ea ſancto officio ipſi pænitentes reuelauerint, & reuocat omnia in contrarium.* Ita habetur in Archiuio Inquiſitionis maioris Oliſiponenſis ciuitatis, à quo hoc, & alia extraxi.

Circa quam conceſſionem eſt ſummè ponderandum illud verbum, *nullatenus*, hæ enim dictiones, *penitus, nullatenus, nullo modo*, indueunt nullitatem actus. Idemque operatur quod clauſula irritatiua, prout tenent Iaſon, *d* & Socinus; & quando lex, vel ſtatutum aliquid prohibet fieri, niſi certo modo præuio induerit formam, & dato quod non procedat annullando, attamen actus factus non ſeruata forma eſt nullus, vt poſt alios tenet Leonardus, *e* inter conſilia feudalia Broni. Vnde ſequitur, quod abſolutio collata non ſeruata forma huius conſtitutionis erit nulla, verum eſt tamen, quod legentes libros prohibitos nihil ex profeſſo de religione tractantes, eis de prohibitione non conſtando, ſi probabiliter ignorant prædictam prohibitionem, non incurrunt in excommunicationem prædictam, neque in excommunicationẽ Bullæ Cœnæ Domini, nam prout reſoluit Nauarrus, *f* triplex eſt ignorantia affectata, craſſa ſiue ſupina, & iuſta: affectata ſiue optata eſt, qua quis ignorat id, quod ſcire tenetur, quia non vult ſcire, quo liberius abſque ſuæ conſcientiæ contradictione, vel alia de cauſa peccet, iuxta illud Pſalmi *g noluit intelligere, vt bene ageret*, quæ adeo non excuſat, aut minuit peccatum, vt etiam augeat ob circunſtantiam mali deſiderij. Craſſa verò ſiue ſupina eſt, qua quis ignorat id quod communiter omnes ſui ordinis ſciunt, quòd contingit per culpam latam, quæ excuſat à tanto, ſed non à toto: iuſta verò, quæ a Theologis inuincibilis, & à Canoniſtis probabilis appellatur, eſt, qua quis ignorat, quod non oportet eum ſcire, vt patet in iure, *h* & qua communiter homines eiuſdem ordinis adhibita debita diligentia ignorant, iuxta Diuum *i* Thomam, qualis eſt eius, qui petit conſilium à viris habitis pro præditis ſcientia, & conſcientia in id ſufficienti, qui falsò illi conſulunt, argumento eorum, quæ traduntur in iure *K*, & notãt Alexander, & Diuus Antoninus, & hæc omnino excuſat, quando eſt cauſa actus. Hi tamen, qui eam prohibitionem ſciunt, vel ſcire debent, incurrunt illam, neque excuſantur, eo quod expediunt eis ad aliquam artem exercendam, quia oportet obedire ſuperioribus. Nec debent à ſimplici ſacerdote abſolui, etiam ſi eos comburant, & ſancto Officio Inquiſitionis reddant, cum abſolutio huiuſmodi excommunicationis ſit Papæ reſeruata, per Bullam ſuperius citatam, & per Bullam Cœnæ Domini. Ita Nauarrus. *l*

*d Iaſon in l. fin. nu. 21. & 26. ff. de feriis. Soc. conſi. 21. n. 4. col. 1.*

*e Leonard. conſil. 14. n. 483.*

*f Nauar. in c. 23. nu. 45.*

*g Pſal. 68. relatam in cap. ideo. 37. d.*

*h 1. q. 4. §. notandum eſt.*

*i D. Tho. 1. 2. qu. 76. art. 6.*

*K cap. capellanus glo. 3. deſer. Alexã. conſil. 1. col. 4. vol. 2. Anton. 1. p. ti. 3. q. 10. §. 10.*

*l Nau. libr. 1. conſ. tit. de cõſtit. conſi. 1. q. 35. n. 2.*

### ARTICVLVS II.

*Vtrum religioſus grauis, qui fuit denunciatus apud ſanctum Officium, quod in iuuentute ſua legerat quendam librum ſuſpectum, & poſt multa abiurauit de leui ſuſpicione. Quæritur, vtrum de iure communi hæc abiuratio de leui reddat eum inhabilem ad gradus, & dignitates ſuæ religionis.*

RESpondeo dicendo, quod abiurare ſecundum ſignificationem, qua Canones omnes vtun-



Digitized by Google

Gregorij XIII. Soli generali reſeruatur, in his autem partibus Hiſpaniarum dubito, an conceſſiones hæ modo valeant. Cum ſanctiſſimæ inquiſitionis tribunal habeat talia priuilegia, quibus fortè omnia iſta ſunt abrogata. Et in bullis cœnæ, quæ modo publicantur, videtur, quòd omnes facultates ſuſpendantur.

## QVÆSTIO LXXXIIII.

### De hæreſi, quantum ad bonorum confiſcationem, in duos articulos diuiſa.

*Circa quam quæruntur duo.*

1 *VTrum bona hæreticorum confiſcentur.*
2 *Vtrum ſint excommunicati confiſcãtes libros fratrum minorum regularis obſeruantiæ.*

### ARTICVLVS I.

*Vtrum bona hæreticorum confiſcentur.*

REſpondeo dicendo, quod multa de confiſcatione bonorum hæreticorum tradit luculẽter Peña *a*, quam plures conſtitutiones, & extrauagantes, & ſummorum Pontificum decreta referens, circa hoc quomodo ſcilicet debeant cõfiſcari, opiniones etiam multorum iuriſperitorum refert. Ait enim Rolandus à Valle, quod bona hæreticorum confiſcata ad Dominum temporalem ſpectant, Franciſcus autem *b* Burſatus hanc controuerſiam ita concludit dicendo primo, quod vbi adſunt decreta in ſpecie conceſſa alicui ciuitati circa dicta bona diſponẽtia, illa ſunt omnino & inuiolabiliter obſeruanda, omiſſa omni alia iuris, & conſtitutionum diſpoſitione, quod ſi nulla talia decreta particularia reperiantur, tunc particularia loci conſuetudo attendenda eſt, & iuxta eam bona confiſcata ſunt applicanda, & diuidenda, ſin autem nulla, vel priuata decreta, vel conſuetudo extiterit, tunc in terris Eccleſiæ Romanæ ſub certis dimidium bonorum confiſcatorum curiæ Romanæ, altera verò officio Inquiſitionis applicanda eſt: in alijs verò terris imperij reſpectu Italiæ obſeruanda eſt conſtitutio Innocentij, Alexandri IV. & Clemẽtis IV. de triplici bonorum diuiſione: ſed in locis extra Italiam, in quibus neque decreta particularia, neque conſuetudines locales habentur, ius canonicum eſt ſeruandum, ſicut à Rolando à Valle *c* ſcriptum eſt. Hæc eſt Burſati ſententia, ſed in his non oportet plus immorari, ſolùm dico in Hiſpania rectè bona damnatorum de hæreſi applicari fiſco regio, vt teſtatur, & explicat Couarruuias *d*, & iuſtè poſſe applicari affirmat author repertorij Inquiſitorum *e*, cum Rex Catholicus in Hiſpania abundè prouideat inquiſitoribus omnes expenſas præbendo.

*a Penna in direct. inquiſ. 3. p. cõmen. 158. per totum.*

*b Burſa. cõſil. 63. nu. 63. v. qua cum ex ſa prædictis.*

*c Valle. cõſ. 8. lib. 3. con.*

*d Cou. libr. 2. varia. c. 9. n. 12.*

*e Repertor. inquiſi. v. diuiſio. bonorũ cõfiſa.*

Aduertendum tamen, quod quamuis ſit opinio aliquorum, quod antè ſententiam condemnatoriam, & denuntiationem obligentur hæretici ad reſtituenda omnia bona fiſco, prout poſt Panormitanum, & alios tenaciter multorum argumẽtorum pondere nititur perſuadere Alfonſus de Caſtro. *f* Contrariam tamen ſententiam vt veriorem, benigniorem, & tutiorem tenent viri doctiſſimi, dum aſſerunt, neminem obligatum eſſe ad pœnam in ſe ipſum exequendum, etiam in cauſa hæreſis, quam tenẽt Conradus. *g* Victoria, Ferdinãdus Vaſquius Soto, & Simancas, leges enim, quibus obligantur ſubditi (vt ſcripſit Iſidorus *h*) ad parendum illis, poſſibiles eſſe debent, & ſubditorum moribus congruentes. Neminem autem futurum credo, niſi Alfonſum, qui facile dicat, legem obligantem in foro conſcientiæ, ad pœnam omnium bonorum in ſe ipſum exequendam poſſibilem eſſe, & ſubditorum moribus congruentem.

*f Caſtr. lib. 3. de leg. pen. c. 10. & lib. 2. c. 6. de iuſt. hæretic. puni.*

*g Conrad. de contract. q. 7. nu. 2. Victor. in relec. de Indi. Vaſqui. li. de ſucceſſ. in pract. n. 97 v. ſi minimũ aſt libr. 1. de iuſt. 16. art. 6. Siman. de inſtit. hæret. tit. 6 nu.*

*h c. erit autem lex 4. diſt.*



### ARTICVLVS II.

*Vtrum ſint excommunicati confiſcantes libros fratris Minoris Regularis obſeruantiæ.*

REſpondeo dicendo, quod Calderinus, quem ſequitur Didacus *i* Septimacenſis affirmat, quod licet bona Eccleſiæ non ſint propter hæreſim confiſcanda, alioquin publicantes, ſeu confiſcantes incurrerent excommunicationem, à qua non poſſunt abſolui ante ſatisfactionem, niſi in articulo mortis, prout dicitur in quadam Clementina *k*: hoc tamẽ non habet locum in eo, qui confiſcat libros monachi Franciſcani Regularis obſeruantiæ; quia ipſi libri non ſunt Monaſterij, quod nihil proprium habet. Hanc tamen ſententiam ſic indiſtinctè probatã refellit frater Franciſcus Ouando *l*, ait enim ſalua Romani Pontificis declaratione, circa illam Clementinam, quod cum res, quibus fratres Minores vtuntur ad vnum de duobus dominis pertineant, vel ad dantem, ſi dominium ſibi reſeruauit, vel ad Eccleſiam Romanam, ſi dans à ſe dominium abdicauit, aut donando nihil explicauit, vt declarat Nicolaus *m* Papa, ante confiſcationem talium librorũ, ſi probetur donantem ſibi retinuiſſe dominium, ei ſunt reſtituendi, ſicut alia bona aliena, ſi non ſibi retinuit, cum talia bona ſint Eccleſię Romanæ, non poſſunt in ſęcularem fiſcum deuenire, ſed ipſius Romanæ Eccleſiæ permanent Romani Pontificis arbitrio diſponenda, cuius diſpoſitio, ſi non habeatur noua, iuxta communem, & antiquam diſpoſitionẽ eſt, quod manente dominio Sedi Apoſtolicæ vſus illorum à Prælatis diſpenſetur. Nec obſtabit, quin reſtituantur vero dominio reſeruanti ſibi dominiũ, quod in ordine Minorum fiunt conſtitutiones contra fratres ea conditione recipientes libros, quia præſumitur talis dominij reſeruatio fieri in fraudem, procurarique à fratribus, vt eis liceat liberius ſine prælatorum licentia, & aſſenſu alieno nomine de illis diſponere. Nam reſpondetur, quod licet frater minor pœnam dicti ſtatuti incurrat, ſi à parte rei verum ſit reſeruaſſe donantem ſibi dominium, verus dominus illorum permanſit. Vnde colligitur, quod confiſcans libros prædictos, quorum dominium ſibi dantes reſeruauerunt, ſi dantes ſunt laici, nihil Eccleſiaſticum fiſcus regius confiſcaret, & ſic non incideret in pœnam dictæ Clementinæ: at ſi ſunt ipſius Eccleſiæ Romanæ, confiſcando illos, & applicando Regi, ſicut applicantur alia bona hæreticorum, tunc quid Eccleſiaſticum confiſcaret, & per conſequens in pœnam dictæ Clementinæ incurreret.

*i Septimac. li. 1. vari. inſti. tit. 9. nu. 88.*

*k Clementi. 1. de hæreti. cis.*

*l Ouand. in 4. d. 13. propoſ. 33. corol. 3.*

*m c. exijt qui ſemi de verb. ſig. lib. 6.*

De homicidio, vide, quæ dixerim in primo tomo quæſtione de Abbatibus, quoad poteſtatem diſpenſandi, & in hoc ſecundo tomo in quæſtione de Correctione fratrum, quoad pœnam homicidij imponendam.

## QVÆSTIO LXXXIV.

### De Hoſpitalibus Regularium, in tres articulos diuiſa.

*Circa quam quæruntur tria.*

1 *Vtrum hoſpitalia in titulum poſſint conferri.*
2 *Quid circa hoſpitalia regularia iura definiãt.*
3 *Vtrum hoſpitale poſſit committi per legatum religioſo, iuxta Clementinam, quia contingit.*

### ARTICVLVS I.

*Vtrum Hoſpitalia in titulum poſſint conferri.*

RESpondeo dicendo, Hoſpitalia in titulum poſſe cõferri, vt ab vniuerſis Doctorib. *a* atteſtatur, de quo agit Rebuffus: *b* poteſt tamen hoſpitale duobus modis in titulũ conferri, aut ratione fundationis, aut quando ad eius regimen quis aſſumitur à Clerico per viam electionis. Item tunc dicitur conferri in titulum, ſicut beneficium, quando ibi eſt campanile cum campana, quæ publicè pulſatur ad congregandos homines, vt diuino inter ſint officio, vel ſi ibidem ſit altare fixum, & conſecratum, & ibidem paſſim celebrentur Miſſæ, tunc enim vere beneficij appellatione continetur, alioquin enim dicitur locus pius, & Religioſus; quod ſi Regularis ſit iuxta definitionem beneficij Regularis, fatendum erit ſubitè etiã leges beneficij Regularis, maximè verò quoad inconſtantem, mutabilemque naturam beneficij regularis.

*a Doct. in Clemen. quia contingit de relig. dom.*

*b Rebuff. in tractat. nominat. q. 11. nu. 13. & de pacif. poſſeſ. nu. 11.*

### ARTICVLVS II.

*Quid circa hoſpitalia Regularia definiant iura.*

REſpondeo dicendo, Hoſpitalarios Regulares quinque in rebus liberos eſſe, nec in dicta Clementina fuiſſe comprehenſos, videlicet in Suppletione ordinariorum, etiã quoad exempta, & quod non conferantur Hoſpitalia in beneficium, in iuramento præſtando, in inuentario conficiendo, & in ratione reddenda, vt gloſſa *c* expoſuit, idem enim ſignificat verbum textus, *præmiſſa*. Dixit etiam Hoſpitalitia militiarum, ordinum ſcilicet Sancti Ioannis Hieroſolymitani, Sanctæ Mariæ Theutonicorũ, Calatrauenſium, & ſimilium. Dixit etiam aut Religioſorum, aut aliorum, quoniam iuxta gloſſam *d* ſunt quędam Religiones ſuper Hoſpitalitatem fundatæ, vt Cruciferorum, vel quamuis ad hoc nõ ſint fundatæ, habent tamen Hoſpitalia.

*c gloſ. in Cle. quia cõtingit de reli. domi.*

*d gloſſ. in d. Clem.*

Notandum eſt illud, quod traditur à Rebuffo, *e* ſcilicet aduerſus Commẽdatarios. Hoſpitalitas (inquit) debita non ſeruatur, ſed tota amittitur, nam quoties quiſque Commendatarius hoſpitalem ſe exhibeat, aliorum ſit iudicium, quæ tamen plurimum eſt commendata, vt gloſſa, *f* & Doctores ſcribunt, hodie quidem commẽdatarij tantum abſunt ab hac hoſpitalitate, vt quæ poſſunt, à pauperibus eripiant; vnde quia hoſpitalitas deceſſit, ſucceſſit indictio fiſci, Decimarum, & aliorum onerum pręſtatio, vt in ſacris Canonibus *g* habetur, *hoc tollit fiſcus, quod non accipit Chriſtus.*

*e Rebuff. in praxi, tit. de commen. nu. 15.*

*f gloſ. & DD. in ca. de monach. de præben.*

*g ca. maiores. 16. q. 7.*

Notandum eſt etiam rigoroſum præceptum dictæ Clementinæ in dicto paragrapho, *præmiſſam*, quo hoſpitalarijs Regularibus diſtrictè iniũgitur, & in virtute ſanctæ obedientiæ mandatur, videlicet vt in ſuis hoſpitalibus ſecundum ſuorum ordinum inſtituta, & antiquas obſeruantias prouideant pauperibus, & hoſpitalitatem debitam in illis teneſe procurent, ad quod per ſuperiores eorum arcta diſtrictione cogantur ſtatutis, aut cõſuetudinibus, quibuslibet non obſtantibus in præmiſſis.

Notanda ſunt etiam Decreta Concilij Tridentini ad hoſpitalium gubernationem condita. Primum habetur ſeſſ. ſept. capite quinto decimo, de Regularibus, quod habet, *curent ordinarij, vt hoſpitalia quęcumque à ſuis adminiſtratoribus quocunque illi nomine cenſeantur, etiam quomodolibet exemptis, fideliter, & diligenter gubernentur, memores conſtitutionis Concilij Viennenſis, quæ incipit forma ſeruata. Quamquidem conſtitutionem eadem ſancta Synodus innouandam, duxit, & innouat cum derogationibus in ea contentis.*

Secundum Decretum habetur ſeſſion. vigeſima quinta, capite octauo, vbi poſt commendatam, admonitamque Hoſpitalitatem omnib. hoſpitalarijs, tam ſæcularibus, quàm Regularibus, quibus incõmendam adminiſtrationem, aut quemcumque titulum, etiam per vnionem, hoſpitalia conceſſa ſunt, *præcipit omnino, vt impoſitum illis onus, officiũmve adminiſtrent, atque hoſpitalitatem, quam debent ex fructibus ad id deputatis actu exerceant, iuxta conſtitutionem Concilij Viennenſis, quæ incipit. Quia contingit.* Deinde præcipit, *quod in defectum pauperum fructus hoſpitalium in alium pium vſum inſtitutioni proximiorem, ac pro loco, & tempore vtiliorem conuertantur ad arbitrium ordinarij cum duobus de Capitulo. Eaque omnia ſub grauibus pęnis præcipiuntur omnibus, & ſingulis hoſpitalium adminiſtratoribus cuiuſcumque ordinis, & religionis, & dignitatis fuerint, ijs duntaxat Regularibus exceptis, qui illis Regularibus ſubijciuntur, vbi viget obſeruantia Regularis.* Additur etiam maximarũ exemptionum, cõſuetudinum etiam immemorabilium, ſeu priuilegiorum, aut indultorum derogatio. Vnde Prælati regulares debent curare, vt in hoſpitalitate non is habeatur delectus perſonarum, aut diuites potiſſimum inuitentur, qui cum fœnore reddant, quod acceperunt. Sed cum Regularium perſonarum domus nemini quantum per facultates licuerit clauſas eſſe deceat, profecto illis maximè patere debent, qui Dei voce, Sanctorum Patrum cohortationibus, & exemplis Sacrorum Conciliorum præcepto, & authoritate nobis commendati ſunt. Qua in re ne vlla fraus fieri poſſit, ineatur aliqua ratio Prælato Regulari probanda, quæ ei conſtare poſſit, in quas perſonas fructus illi erogati fuerint: Quos autem comperit Prælatus, vel inique diſtribuendo, vel in ſuorum commodum conuertendo, vel inutibilibus, & ſuperuacaneis ſumptibus faciendis malè in adminiſtratione verſari, eos pro modo culpæ puniat, & ad reſtitutionem legitimè compellat, & ab officio etiam, ſi ei videbitur, amoueat.

ARTI-

### ARTICVLVS III.

*Vtrum hoſpitale poſſit committi per legatum religioſo, iuxta Clementinam, quia contingit.*

RЕſpondeo dicendo, quod iure communi non poteſt. Hanc opinionem tenet Cardinalis: *a* fallit tamen hoc, quando hoſpitale habet Eccleſiam curatam annexam, prout Cardinalis *b* tenet: fallit ſecundò, quando hoſpitale eſſet ſolitum gubernari per Regulares, vt multa hoſpitalia, quæ ſunt de menſa Monaſteriorum, tunc enim ſicut Abbas poteſt vnum ex ſuis Religioſis præficere, ita & legatus à latere. ita tenet Lappus. *c* Fallit tertio, quando religio eſt fundata in hoſpitalitate, vt tenet Lappus. *d* Fallit quartò generaliter, vbicunque neceſſitas hoſpitalis, & pauperum id ſuadet, quoniam etiam Epiſcopus hoc caſu poteſt monachum à monaſterio auocare à clauſtro, vt tenet Rotæ *e* deciſio, & tenet Gambarus. Plura de hoſpitalarijs vide apud Concilium Colonienſe *f* ſub Hermano Quinto Archiepiſcopo. Et Concilium Colonienſe ſub Adolpho Tertio Archiepiſcopo, in forma viſitandi hoſpitalitatē monaſteriorum.

*a Car. in Cle. 2. q. 23. de preben. & in Clem. v. §. vt autem q. 1. de reli. domi.*
*b Cardinali. vbi ſupra.*
*c Lappus in tracta. hoſpi. col. 4.*
*d Lappus vbi ſupra.*
*e Rota deciſ. 274. in antiquis Gābarus de authori. legat. de latere. li. 8. num 44.*
*f Conc. Colonien. par. 27. pa. 75.*

## QVÆSTIO LXXXV.

De indulgentijs in communi, quoad ſuam quidditatem, & diuiſionem, in quatuor articulos diuiſa.

*Circa quam quæruntur quatuor.*

1 *QVid ſit indulgentia eccleſiaſtica.*
2 *Quotuplex ſit indulgentia.*
3 *Quid ſit indulgentia plenaria.*
4 *A quo cœperit iubileus, & quid ſit.*

### ARTICVLVS I.

*Quid ſit indulgentia Eccleſiaſtica.*

RЕſpondeo dicendo, quod indulgentia abſolutè ſumpta eſt remiſſio iuriſdictionalis pœnæ temporalis, pro peccatis actualibus Deo debitæ facta à prælato Eccleſiæ, de communi Eccleſiæ theſauro. Hec definitio declaratur primò per ſingulas eius particulas, & poſtea breuiter probatur. Dicitur ergo, quod *indulgentia eſt remiſſio* in quo notatur, quod præfatæ remiſſioni, ſeu abſolutioni pœnarum eſt annexa communicatio, ſeu diſpenſatio theſauri Eccleſiæ ad faciendā ſolutionem, ſeu ſatisfactionem pœnarum, & ideo alij Doctores etiam dicunt, quod indulgentia eſſentialiter eſt abſolutio pœnarum, vt ſic homo maneat liber, & abſolutus à debito pœnarum: ex quo iam ſic ſunt ei remiſſę, condonatæ, aut relaxatæ propter prædictam ſolutionem, ſeu ſatisfactionem pœnarum factam de theſauro Eccleſiæ ſibi per indulgentiam communicato, ſeu diſpenſato.

Dicitur *iuriſdictionalis*, quia conceſſio indulgentiæ eſt actus iuriſdictionis eccleſiaſticæ, & nō actus ordinis, & in hoc differt ab abſolutione ſacramentali culpæ, vel pœnæ, quæ non ſolùm eſt actus iuriſdictionis ſacramentalis, ſed etiam ordinis ſacerdotalis.

Dicitur *pęnæ*, quia per indulgentiam non remittitur culpa, ſed tantum pœna.

Dicitur *temporalis*, quia reatus pœnæ æternæ non tollitur per indulgentias. ſicut nec culpa.

Dicitur *pro peccatis actualibus*, quia indulgentia non tollit pœnas debitas, aut conſequentes peccato originali.

Dicitur *Deo debita*, id eſt, quæ in ſacramento eſt iniuncta, aut quæ debet iniungi tam in foro Dei, quàm in foro Eccleſiæ; nam indulgentia ad forum ſacramentale, ſeu pœnitentiale aliquo modo pertinet, & per hoc excluduntur pœnæ debitæ in foro contentioſo, ſeu exteriori. Dicitur facta à prælato, ad differentiam remiſſionis pœnæ, quæ ſit in foro ſecreto virtute contritionis, aut ſacramentalis abſolutionis, talis enim remiſſio pœnæ non eſt, nec dicitur indulgentia Eccleſiaſtica proprie loquendo, de qua modo agimus, ſed ſolùm illa, quæ fit à prælato, vel ab eius authoritatem, vel commiſſionem habente.

Dicitur *de communi theſauro Eccleſiæ* ad differentiam communicationum bonorum, quæ fiunt à prælatis religionum recipientibus aliquos ad confraternitatem, ſeu communicationem bonorum ſpiritualium ſuorum ſubditorum, talis enim communicatio nec eſt, nec dicitur indulgentia Eccleſiaſtica, quia neque eſt remiſſio, neque eſt actus iuriſdictionis, prout latè probauimus in primo *g* tomo quæſtionum regularium.

*g 1. to. q. 34.*

Sic explicata diffinitione ſtatim accedendū erat ad eius probationem, ſed quia ea propoſito non eſt noſter tractatus de indulgentijs, ideo nolo eam in præſentiarum authoritatibus ſacræ ſcripturæ, & conciliorum comprobare, legat lector Doctiſſimū Cordubam, *h* qui ſuo more rem latiſſimè, & doctiſſimè explicat.

*h Cor. lib. 5. qq q. 3. per totam.*

### ARTICVLVS II.

*Quotuplex ſit indulgentia.*

RЕſpondeo dicendo, quod triplex eſt indulgentia. In primo enim modo ſumitur abſolutè, aut ſimpliciter, quæ dicitur per modum iuriſdictionis, quæ definita eſt in articulo ſuperiori. Secundo modo ſumitur indulgentia per modum participationis, quam quis poteſt recipere ad communicationem bonorum alicuius perſonæ, ſeu communitatis, aut congregationis, de qua in primo tomo latè egimus, & de ea agit Corduba. *i* Tertio modo ſumitur indulgentia pro indulgentia per modum ſuffragij, quæ tantùm conceditur animabus purgatorij. Cuius indulgentiæ quatuor definitiones affert Corduba, *K* quarum quarta eſt, quod indulgentia per modum ſuffragij eſt diſpenſatio, ſeu communicatio theſauri indulgentiarum authoritatiuè facta per prælatum Eccleſiæ pendens, quoad ſuum fructum, ſeu effectum remiſſionis pęnarum à ſola liberali, & gratuita Dei acceptatione. Oportet autem hanc definitionem explicare, vt omnibus ſit nota. Dicitur, quod *eſt diſpenſatio, vel communicatio theſauri indulgentiarum*. Nam indulgentia per modum ſuffragij eſſentialiter non eſt remiſſio, neque abſolutio pœnarum, cum non ſit actus iuriſdictionis, in quo differt ab indulgentia propriè, & abſolutè ſumpta, quæ eſt per modum iudiciariæ poteſtatis, & eſt actus iuriſdictionis, vnde eius natura, & eſſentia ſtat principaliter in abſolutione, ſeu remiſſione pœnarum. Dicitur *authoritatiuè facta per*

*i Card. lib. 5. de indulg. q. 42. art. 5.*
*K Cord. vbi ſup. q. 11.*

*præla-*

Digitized by Google

*prælatum Eccleſiæ*, quia talis communicatio theſauri indulgentiarum, quæ fit in indulgentia per modum ſuffragij, neceſſariò debet fieri ab habente authoritatem ſuper communem theſaurum indulgentiarum, ad ipſum communicandum per viam indulgentiæ huiuſmodi. Ex quo ſequitur, quod remiſſio pœnarum, quæ habetur per ſacramenta, per contritionem, aut per quæcunque merita de congruo, aut per ſatisfactiones aliorum, aut per communicationem bonorum quorumcunque, non ſunt vllo modo indulgentiæ per modum ſuffragij, nec alio modo.

Dicitur *pendens quoad fructum*, &c. à ſola liberali, & gratuita Dei acceptatione, quæ particula ita explicatur, ſcilicet quod Deus ſtante lege non neceſſariò quoad totum ſuum fructum ex iuſtitia legis acceptat ſemper prędictam communicationem theſauri pro eo, cui conceditur, ſed partim ex iuſtitia legis, partim ex liberalitate, & gratia, ſicut & omnia alia ſuffragia pro defunctis, & omnia alia merita de congruo. Nam ex iuſtitia legis certum eſt quod acceptantur, & valent aliquid coram Deo pro eo, pro quo fiunt, quoad quantitatem autem fructus, & quando, & quomodo talis fructus concedatur, id pendet ex gratia, & liberalitate, ita quod licet certò, & infallibiliter Deus liberaliter acceptet ſupradictam communicationem theſauri pro eo, cui conceditur indulgentia, ſicut & alia ſuffragia Eccleſiæ, non tamen abſolutè ſemper infallibiliter illum à tanto debito pœnarum, ſed aliquando in parte, prout ſibi placuerit, & viſum fuerit decens ſuæ miſericordiæ, & liberalitati attenta dignitate, aut meritis eius, pro quo debet acceptari.

Quod ergo ſit de indulgentiæ eſſentia per modum ſuffragij hæc particula, ſic declaratur, & probatur, quia omne ſuffragium eccleſiaſticum, omniſque ſatisfactio quomodocunque, & pro quocunque, maximè ſi fiat pro alio, habet apud Deum ſuũ valorem, ſperaturque eius acceptatio non quidem neceſſario, & infallibiliter per ſolam viam iuſtitiæ legalis, ſed ſimul, & præcipuè, vt declaratum eſt per viam gratiæ, & miſericordiæ liberalis, indulgentia autem per modum ſuffragij eſt de numero ſuffragiorum Eccleſiæ pro alio factorum, ergo ipſius valor, & acceptatio quoad quantitatem fructus ſperatur à Deo per viam liberalitatis; conſequentia eſt bona, & minor probatur ex ipſo nomine. Nam eo ipſo quo eſt indulgentia, eſt communicatio theſauri ſatisfactorij, & eo ipſo quo talis indulgentia & communicatio eſt, aut fit per modum ſuffragij, conſtat quod ingreditur numerum ſuffragiorum Eccleſię quoad ſuam vim, ſeu valorem ſatisfactorium, ad quod facit id, quod tradit D. Bonauentura *a* dicens, quod indulgentiæ defunctorum ſunt de nobiliſſimis ſuffragijs Eccleſiæ, & cum eo in hoc concordant communiter Doctores. Quod autem hæc ſuffragia valeant per viam liberalitatis acceptantis Dei, probatur. Nullibi enim legitur, quod Deus promiſerit acceptaturum ſatisfactoria ſuffragia quoad totum ſuum fructum pro alio quocunque, ſed fieri ſuaſit, & iuſſit in ſpe ſuæ miſericordię, & liberalitatis. Et confirmatur, nam ratio ſuffragij propriè ſumpti in vſu eccleſiaſtico hoc quidem innuit, nam tunc tantùm propriè fit ſuffragium, ſeu auxiliũ alicui ſuper aliqua re, quando eſt ſic agens, quod exiſtens in tali diſpoſitione nihil omnino iuris habet apud ſuum conditorem, ſeu iudicem, aut Dominum, cui debitor eſt, vt per ſe, vel per alium per viam iuſtitiæ poſſit pro ſuo debito ſatisfacere, aut ſe liberare aliquid agendo, ſed ſolùm poteſt ex liberalitate, & miſericordia acceptare volentis adiuuari per alium, & tale auxilium huic impenſum ab aliquo dicitur plenam propriamque rationem auxilij Eccleſiaſtici habere, alioquin non poſſet dici omnino indigens auxilio ſuffragantis, & miſericordia, & liberalitate acceptantis Dei, ſi aliquo modo per viam iuſtitiæ ſtante lege per ſe, vel per alium aliquid agendo poſſet liberari à debito pœnarum. Et cum his videntur concordare D. Thomas *b*, & Richardus dicentes, quod impetrare per modum ſuffragij innititur liberalitati eius, qui oratur, & ad idẽ videntur communiter Doctores *c*, præter Durandum, qui videtur aliquo modo diſſonare. Et hoc modo ſunt intelligenda tradita per Caietanum *d*, & à Gabriele, & Nauarro, & plenius infra dicetur in quæſtione de indulgentijs per modum ſuffragij.

*a Bonau. in 4. diſt. 22.*

*b D. Th. in 4. d. 45. q. 6. ar. 2. Richa. ead. diſt. vlt. q. 3. c DD. d. a. & Duran. q. 1. d Caie. quolibet. 2. & in tract. de ind. q. 1. & c. 5. in alio tra. Gabri. can lect. 57. & ſuple. eius in d. diſt. 45. q. 3. ar. 1. not. 2. Na. de indulg. no. 19. & 22. & 23. & ſeq.*

ARTICVLVS III.

*Quid ſit indulgentia plenaria.*

RESpondeo dicendo, quod quamuis olim aliud eſſet indulgentia plenaria, plenior, & pleniſſima, & iubileus. Nunc autem ex ſtylo curiæ, quantũ attinet ad rationem indulgentiæ, hæc omnia idem ſunt. Quæ veritas patet ex his, quæ Doctores antiqui, & moderni diuerſimodè ſunt locuti de his, vt patet ex Paludano *e*, & ſupplemento Gabrielis, & Adriano, & communiter Doctoribus. Et innuitur in extrauaganti Bonifacij Octaui *f*. Doctores autem maxime variant, quæ dicatur indulgentia plenaria, plenior, & pleniſſima, cuius rei quinque opiniones refert Cordubæ *g* & tandem ait, quod quoad rationem indulgentiæ, quæ eſt remiſſio pœnarum pro peccatis, idem eſt indulgentia plenaria, plenior & pleniſſima, & hanc opinionem amplectitur Soto, *h* quam etiam ſequitur Medina, & quod illa forma concedendi indulgentiam plenariam, pleniorem & pleniſſimam potius valeat ad tollendum ſcrupulos, qui ex varietate opinionum prædictarum oriri poſſunt, quàm ad differentiam aliquam earum indulgentiarum denotandam, quia omnia important remiſſionem omnium pęnarum omnium peccatorum mortalium, & venialium, tam de iniunctis, quam de non iniunctis, tam de conceſſis, quàm de non conceſſis, quomodocunque; & hoc habet veritatem, quando ſic abſolutè nec vlla limitatione concedantur de iniunctis, aut de confeſſis, quia de illis tantùm intelligitur talis indulgentia etiam pleniſſima, aut iubileus ſic limitate conceſſus, quamuis iubileus raro cum limitatione aliqua, ſed abſolute fere ſæpius conceditur.

*e Pal. in 4. d. 20. q. vlt ſup. Gabr. in 4. d. 45 q. 3. art. 1. not. 3. & 4. Adr. in mat. de indulg. f c. antiquorũ de pœnit. & remi. g Cord lib. 1. de ind. q. 11. art. 1. h Sot. in 4. d. 21. q. 2. art. 6. Medi. de ind.*

Diximus quod quoad rationem indulgentiæ prędicta omnia ſint idem, quia quoad aliud videtur iubileus aliquid aliud importare, nam quando ſimul cum indulgentia plenaria abſolute conceſſa concedit etiam Papa, quod quis poſſit abſolui ſacramentaliter de omnibus caſibus, excommunicationibus, & peccatis, tunc ſolet dici iubileus, & non aliter, vt ait Ioannes de Anania *i*, quem ſequitur Florentinus, ſupplementum Gabrielis, & Syluester. Et ratio huius eſt, quia ſic habet ſtylus curiæ Romanæ, cui ſtandum eſt, & ſic habetur in multis literis papalibus his temporibus modernis conceſſis. Similiter habet ſtylus curiæ, & conſuetudo optima legum, & conceſſionum interpres, quod quando Papa concedit, quod quis poſſit abſolui plenariè, ſacramentaliter concedit etiam indulgentiam plenariam poſſe concedi.

*i Anani. in tract. de ind. Flo. 1. p. tit. 10. c. 3. §. 36. ſup. Gab. in 4. diſ. 45. q. 1. ar. 1. no. 1. & 3. & art. 2. conc. 9. & Syl. tit. in d. q. 12. p. 1.*

Sed contra prædicta videtur facere, nam in aliquibus

quibus

quibus bullis conceduntur vltra indulgentiam plenariam tot dies, vel quadragenæ de indulgentia. Nam ſi indulgentia plenaria omnem pœnā remittit, vt quid vltra tot dies vel quadragenæ conceduntur?

Pro explicatione huius difficultatis videndū eſt, quid ſignificet hæc omnia, *carena, quadragena, ſeptena*, quæ ponūtur in iure Canonico, & etiam in bullis, *carena*, vt patet ex iure Canonico *a* vbi *carena*, dicitur tempus quadraginta dierum in pane, & aqua cum ſeptem ſequentibus annis, & ſic ſecūdum Gloſſam *b* in dicto loco dicit, quod, *carena*, eſt vocabulum Longobardorum ſic dictum a carentia hominum, quia actuti illam pœnitentiam, quaſi ſolitarij ſecludebantur à populis, vt in Numeris *c* legitur de Maria ſorore Aaron, & hæc pœnitentia regulariter infligebatur pro quolibet mortali, vt dicitur in Decretis, *d* & de hac pœna, quæ dicitur *Carena*, fit mentio in Decretis, *e* videtur, quod Catena complectitur quadragenam dierum, & Septenam annorum, vt patet in literis papalibus, vbi conceditur Carena indulgentiæ, tunc enim per talem indulgentiā conceditur tempus quadraginta dierum, & ſeptem annorum pœnitentiæ.

*a ca. accuſat. de accuſat. c. accepiſti, de ſponſ. duorū. b gloſ. in d. c. accuſ. ti. c Nu. 12. c. d 33. cap. hoc ipſum. e Diſt. 50. ca. in capite.*

De quadragena verò, & ſeptena etiam dico, quod aliquando ſunt nomina pœnæ, aliquando nomina indulgentiæ, prout notat Iacobus *f* Cardinalis, & Clemens Papa primus primò inſtituit quadragenā, per quam ſignificatur tempus pœnitentiæ quadraginta dierum; & ſeptenam, per quam ſignificatur tempus pœnitentiæ ſeptem annorum. Nam ſtatuit, quod peccatores pro mortali excluderentur ab Eccleſia, & pœnitentiam agebant nudo capite aſperſo cinere per illos quadraginta dies, & deinde iniungebatur eis pœnitentia ſeptenalis per ſacerdotem; & Innocentius Primus iniungebat pro vno mortali ſeptenariam modo certo peragendam, quæ dicebatur ſeptena, aut ſeptenaria Innocentij, & ſic patet, quo modo quadragena, & ſeptenna, ſunt nomina pœnarum, ſunt autem nomina indulgentiarum in literis papalibus, quando conceditur quadragena indulgentiæ, id eſt, quadraginta dierum, & ſeptena, id eſt, ſeptem anni indulgentiæ, vt tenet Paludanus. *g* His ſuppoſitis reſpondetur ad argumentum ſuprapoſitum. Primò quod ideo poſt indulgentiam plenariam illa limitata conceduntur, vt ſi cauſa indulgentiæ inſufficiens fuerit ad indulgentiam plenariam, ſaltem lucretur illos dies, vel quadragenas, cui talis Bulla conceditur.

*f Iacob. Cardinalis in ſuo tra. de indul. g Palu. in 4. diſt. 20. q. 4. ar. 2. con. 4.*

### ARTICVLVS IV.

*A quo cœperit iubileus, & quid ſit.*

Reſpondeo dicendo, quod iubileus creditur incepiſſe à tempore Bonifacij Octaui circa annum Domini milleſimum, trecenteſimum, vt habetur in quadam extrauaganti, *h* & dicitur iubileus a *Iobel* Hebraicè, quod Latinè eſt initium, inde iubileus, id eſt, initians, quia in lege veteri in illo anno iubilei incipiebant libertates poſſeſſionum, & ſeruitutum, & remiſſiones offenſarum, omniaque redibant ad ſuum priſtinum ſtatum, vt in Leuitico habetur *i* & ideo tunc fiebat magnum gaudium, & iubilus libertorum à ſeruitutibus antiquis; vel potius dic quod *Iobel* Hebraicè eſt idem, quod buccina Latinè, quia tempore iubilei Hebræi clangebant buccinis, vt legitur in eodem Leuitici loco, & habetur in interpretationibus Bibliæ emendatis. Inde etiam per analogiam à prædictis, & per etymologiam Latinam poteſt etiam iubileus dici à iubilo, quia per iobileum homini ſpiritualiter renouato, & ad gratiam baptiſmalem reducto eſt gaudium magnum conſcientiæ, & cordis, & oris iubilatio, & gratiarum actio, laudumque perſonatio ſecundum illud Pſalmi. *K Buccinate in Nœomenia tuba, in inſigni die ſolennitatis veſtræ*, & huic videtur fauere quædam Extrauagans. *l* Alexandrinus *m* autem, & Turrecremata aliot, iubileum idem eſſe, quod remiſſiuum. Nauarrus *n* autem ſequutus Marcum Antonium, & Euſebium, ait uocem illam *Iobel* ſignificare quinquagenarium, idemque valere vocem illam iubileum, de illa voce *Iobel* a latinis deductam, qui Nauarrus *o* per aliquot notabilia non ſolùm originem huius vocis iubilei, ſed etiam differentiam iubilei veteris, & nouæ legis deſignat.

*h Extrauagā. 1. antiquorū de pœni. & remiſ. Floren. 1. par. tit. 10. c. 3. §. 6. & 7. i Leuit. 25. K Pſal. 8. l Extra. vnigenitus de pœni. & remiſ. m Alexan. in ſum. de pœni. diſt. 7. Turre. n Na. in tra. de iubil. no. 1. nu. 3. o Na. vbi ſu. nu. 2. 3. & 4.*

## QVAESTIO LXXXVI.

### De poteſtate concedendi indulgentias, in duos articulos diuiſa.

*Circa quam quæruntur duo.*

1 *Vtrum prælati religionem poſſint concedere indulgentias.*

2 *Vtrum ex priuilegio poſſint prælati religionum indulgentias concedere.*

### ARTICVLVS I.

*Vtrum prælati religionum poſſint concedere indulgentias.*

Reſpondeo dicendo, quod Summus Pontifex poteſt concedere indulgentias, vt in iure *p* notum eſt. Item Concilium, Patriarchæ, & primates, Archiepiſcopi, Epiſcopi, poſſunt concedere indulgentias, vt in ſacris Canonibus ſatis definitur, & tradunt Soto, *q* Sylueſter, Corduba, Anglea, Ouando, Cannedo, & Corduba: *r* Cardinales verò ſi non ſunt prælati, & etiam Patriarchæ, aut primates non poſſunt de iure communi concedere indulgentias, bene tamen ex priuilegio, ſeu ex commiſſione generali, vel ex conſuetudine, prout tradit Corduba, *ſ* cōſuetudo enim dat iuriſdictionem, vt tradit Couarruuias, & actus inferiores autem à Papa, vt Epiſcopi non poſſunt concedere niſi taxatè, & limitatè, limitatio autem facta ipſis circa indulgentias procedit etiam ſecundum ius in ipſis religionum prælatia habentibus iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem.

Sed vt hæc clariora reddantur, dico primo, quod prælatij inferiores Epiſcopis, id eſt prælati, qui non habent iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem, quales ſunt curati, priores, guardiani, & cæteri prælati locales non habent ex officio vllam poteſtatem ordinariam iure diuino conceſſam ad concedendas indulgentias, nam poteſtas huiuſmodi pertinet præcisè ad dignitatem, & iuriſdictionem, quaſi Epiſcopalem, vt apertè conſtat ex iure, *t* in quo dicitur, quod Abbates concedendo indulgentias extendunt manus ad ea, quæ ſunt dignitatia Epiſcopalis.

Secundo dico, quod loquendo de prælatis religionum habentibus iuriſdictionem Epiſcopalem, quales ſunt generales, & prouinciales, eos habere authoritatem ordinariam iure diuino conceſſam ad largiendas indulgentias, licet enim Corduba, *u* teneat

*p c. vnigenitus de pœn. et remiſ. q c. quod aūt, & cap. noſtro de ſen. excom. Sot. in 4. diſt. 21. q. 1. art. 4. Syl. v. indulg. nu. 10. Angl. in 4. 2 p. q. de indul. ar. 3. in p. col. 1. fo. 24. Ouando in 4. d. 18. propoſ. 38. Cannedo tract. 9. de indul. c. 3. pag. 299. Cord. li. 1 q. 9. 12. r Cor. vbi ſu. prop 4 dub. 1. circa finem q. ſ Cou. in reg. poſſ. ſſ 2. p. 6. 3. nu. 1. t c. accedentibus de exceſſ. prælat. u Cor. vbi ſu. prope. 9. Med. de indu. diſp. 6. c. 29.*

teneat

teneat partem negatiuam, partem tamen affirmatiuam tenet frater Michael a Medina, & vt probatiſſimam amplectitur, à qua ſententia cum ſit pia nolo recedere, eo præſertim quod in religionum tutelã, & patrocinium excogitata ſit: fundamenta autem huius opinionis ſunt. Nam prædicti præfecti ſunt verè, & propriè, prælati (vt idem Medina dicit) iure diuino conſtituti, vt iam in primo tomo tetigimus *a* & habent iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem, immo ampliorem, quàm Epiſcopi, quia non ſolùm poſſunt communicare, ſed applicare bona ſubditorum, vt in eodem primo tomo *b* ſatis probauimus, ergo iure diuino habent facultatem concedendi indulgentias, ſicut poteſtas iuriſdictionis Epiſcopalis, qua præditi ſunt religionum maiores, & ideo ſicut Epiſcopus dicitur ſponſus ſuæ Eccleſiæ, ſic generales, & prouinciales iure optimo ſuarum religionum, & religioſorum ſponſi nuncupantur. Neque obſtat Decretalis *c* in contrarium adducta. Ibi enim reprehenduntur Abbates dantes indulgentias, non quidem exempti regulares, ſed Abbates ſubditi Epiſcopis cognoſcentes de cauſis matrimonialibus, & beneficiarijs, & ſi erant Abbates exempti (quod ego non admitto) erant quidem præfecti locales non habentes iuriſdictionem Epiſcopalem; ſi verò dicamus loqui de Abbatibus exemptis habentibus iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem, reprehenduntur, quia forſan concedebant indulgentias non ſolùm ſuis ſubditis, ſed etiam ſæcularibus, & religioſis ſub aliorum iuriſdictione militantibus.

*a 1. Th. q. 17. ar. 9.*

*b 1. to. q. 14.*

*c d. c. accedentibus.*

Nec obſtat conſuetudo in contrarium, qua docemur, prædictos prælatos nunquam ex officio conceſſiſſe huiuſmodi indulgentias. Nam reſpondetur, quod hæc conſuetudo tollit vſum, non tamen poteſtatem, contra ius enim diuinum (quo dicimus huiuſmodi poteſtatem conceſſam) nulla eſt præſcriptio, & ideo ſi dicti prælati attentaſſent concedere, ſicut Epiſcopi, attenta ſupradicta probabili opinione, teneret factum, vt ait Medina.

## ARTICVLVS II.

### *Vtrum ex priuilegio poſſint prælati regulares indulgentias concedere.*

RESpondeo dicendo, quod Leo Decimus cõceſſit, *quod omnes prouinciales fratrum minorum regularis obſeruantiæ acta viſitatione ordinaria in conuentibus ſua prouinciæ habeant facultatem concedendi indulgentiam plenariam omnibus fratribus cuiuſlibet cõuentus ſic viſitati, & idem de monialibus Sanctæ Claræ, & tertiarijs in congregatione viuentibus.* Ita habetur in ſupplemento *d* ordinis.

*d Sup. fol. 91. conc. 285.*

*Et Gregorius XIII. viuæ vocis oraculo conceſſit, vt poſſint viſitatores ſocietatis Ieſu in ſingulis collegijs, & ſocietatis locis abſoluta viſitatione, concedere religioſis ſocietatis benedictionem, & indulgentiam plenariam, & hoc in perpetuum.* Ita habetur in Compendio *e* ſocietatis.

*e Compen. ſocie. tit. viſi.*

*Item Alexander IV. conceſſit vt fratres minores in quibuſcunque Eccleſijs, vel locis eos prædicare contigerit, poſſint dare ſuis auditoribus indulgentiam quadraginta dierum.* Ita habetur in libro monumenta *f* ordinum.

*f In 2. imp. fo. 60. conc. 634.*

*Item Martinus V. conceſſit generali miniſtro poſſe dare de toto ordine ſuffragia indulgentiarum, & orationum & beneficiorum ſpiritualium quibuſcunque perſonis deuotis, & benefactoribus noſtri ordinis.* Quę conceſſio, prout in primo tomo *g* notauimus, nõ eſt priuilegium, ſed ius commune, quia eo ipſo, quod aliquis eſt alicuius congregationis prælatus, habet authoritatem diſpenſatiuam cõmunium bonorum ipſorum de congregatione, prout reſoluit Corduba *h*.

*g 1. Th. q. 34.*

*h Cor. lib. 5. qq. q. 7.*

## QVÆSTIO LXXXVII.

### De indulgentijs plenarijs, & à fidelibus in feſtiuitatibus lucrandis, à Religioſis, in 12. articulos diuiſa.

*Circa quam quæruntur duodecim.*

1 *VTrum in die receptionis habitus, & in die profeſſionis conſequantur religioſi indulgentiã plenariam.*

2 *Vtrum religioſi, & religioſæ in diebus, in quibus communicant, indulgentiam plenariam conſequantur.*

3 *Vtrũ religioſi recitando coronam Domini Ieſu Chriſti, & coronam Beatæ Virginis, indulgentiam plenariam conſequantur.*

4 *Vtrum pro miſſa Cõceptionis B. Mariæ, & pro eius feſto indulgentia plenaria concedatur.*

5 *Vtrum ſit indulgentia plenaria pro feſtiuitatibus ordinis minorum.*

6 *Vtrum in feſto portiunculæ indulgentia plenaria concedatur.*

7 *Vtrum religioſi poſſint lucrari indulgentiam plenariam, dicendo quinquies pater noſter, cum totidem Aue Maria.*

8 *Vtrum monachi Carthuſienſes indulgentiam ſimilem conſequantur.*

9 *Vtrum religioſis in articulo mortis indulgentia plenaria concedatur.*

10 *Vtrum hęc indulgentia in articulo mortis poſſit cõferri à Laico.*

11 *Vtrum Lethargicus & phreneticus vel amens poſt electionem confeſſarij poſſit plenariè abſolui per huiuſmodi indulgentiam.*

12 *Vtrum pro ſalutatione angelica, quando pulſatur campana, aliqua indulgentia concedatur.*

## ARTICVLVS I.

### *Vtrum in die receptionis habitus, & in die profeſſionis, conſequantur religioſi indulgentiam plenariam.*

REſpondeo dicendo, qood Sixtus IV. *conceſſit, quod in receptione habitus cuiuſlibet fratrum ordinum S. Franciſci, ſit indulgentia plenaria recipienti, & ſimiliter in die obitus.* Ita habetur in libro monumenta *i* ordinũ, & in ſupplemento. Circa quam conceſſionem eſt notandum, quod illa verba, *in receptione habitus*, poſſunt duobus modis accipi. Primò quando recipitur habitus probationis, alio modo quando recipitur habitus profeſſionis, & in hac conceſſione conceditur indulgentia plenaria in die, in qua recipitur habitus probationis, vt clarè ſonat litera priuilegij, & ex alio priuilegio Iulij II. Facto minimus clariùs colligitur, conceſſit enim, *quod omnes perſonæ quæ recipiuntur, in ordine minimorũ in earum ingreſſu, & morte plenariam omnium ſuorum peccatorum veniam, & indulgentiam conſequantur.* Ita refertur in compendio *K* ſocietatis.

*i In 1. impr f. 63. & in 2. fo. 67. conceſ. 104. & in ſu. f. 93. cõt. 320.*

*K Compen. ſociet. tit. ind. §. 4.*

Pro die autem receptionis habitus in profeſſione, notandum eſt, quod attribuitur D. Thomæ *l* opinio quædam ſingularis, quod is, qui profitetur aliquam religionem, proinde ſibi quærit indulgẽtiam ple-

*l Tho. 2. 2. q. 189. a. 3. ad 3.*

plenariam, ac qui ſuum corpus ſubſidio terræ Sanctæ deuouet. Multi poſteriores, inter quos Felinus *a* hanc tenuerunt opinionem, ſed videamus, vtrum D. Thom. huius fuerit opinionis, pro quo eius verba ſunt ponderanda & ſunt hæc.

*a Feli. in cap. noſtro de pæn. & remiſ. co. 4.*

*Rationabiliter autem dici poteſt, quod etiam per ingreſſum religionis aliquis conſequatur remiſſionem omnium peccatorum, ſi enim aliquibus eleemoſynis factis homo poteſt ſtatim ſatisfacere de peccatis ſuis, ſecundum illud Danielis.* b *peccata tua eleemoſynis redime. multo magis in ſatisfactione pro omnib. peccatis ſufficit, quod aliquis totaliter diuinis obſequijs mancipetur per religionis ingreſſum qua exceditur omne genus ſatisfactionis, & publicæ pænitentiæ, vt in* Decretis c *habetur ſicut etiam holocauſtum excedit ſacrificium, vt D. Gregorius* d *inquit, vnde legitur in Vitis Patrum, quod eandem gratiam conſequuntur religionem intrantes quam conſequuntur Baptizati.* Hactenus D. Thomas, qui in illis verbis, *eleemoſynis factis*, & in illis, *ſicut holocauſtum, &c.* Palam ſignificat ſe de remiſſione merito proprio nitente, & non de indulgentia de meritis alienis hauſta, agere. Et adde, quod gratia Baptiſmalis, cui, ſecundum aliquos, æquat gratia profeſſionis, non eſt indulgentia, vt palam eſt, quia non datur ſine ſacramento Baptiſmi, tametſi memoranda eſt illa virtus magna profeſſionis, quam vir ille Doctiſſimus ſimul cum communi voto peregrinationis in terram Sanctam facto præponat. Denique non eſt ita certum loquendo ſecundum meritum, & vim ipſius profeſſionis, ipſam indulgentiam plenariam profitenti communicari. Vnde dicunt communiter omnes, quod per dictam conceſſionem Sixti IV. conſequuntur nouitij in die profeſſionis Indulgentiam plenariam, at ego dictam conceſſionem etiam ad diem ſuſceptionis habitus in religione, cũ quis ingreditur religionem ad eam probandam, puto extendendam, cum verba dictæ conceſſionis Sixti IV. hanc interpretationem patiantur, & verba cõceſſionis Iulij II. factæ minimis id ſatis indicent, vtcumque tamen ſit, quod nouitius profitens hanc Indulgentiã conſequatur, tenet M. Antonius Cuqus, *e* adducens authoritatem D. Bern. *f* dicentis, *Religio amatores ſuos Angelis ſimiles, hominibus diſſimiles facit, diuinamque in homine imaginem reformat, configurans nos Chriſto inſtar baptiſmi, & propius Deo euehens*, & hanc opinionẽ tenet Angelus, *g* non enim ad certam peccati ſatiſfactionem tenetur is, qui totum tempus ſuo conditori dicat, vt dicitur in Decretis. *h*

*b Daniel. 4.*
*c 33. q. 2. c. ad monere.*
*d Greg. in ho. 10. in Ezech.*
*e Cuq. lib. 3. maior inſt. tit. 2. de reg. nu. 49. & 20.*
*f Ber. in li. de præcep. & diſ. c. 4.*
*g Ang. v. religio, nu. 46.*
*h ca. quis aliquãdo videat §. non ergo eſt neceſ. d. 1.*

ARTICVLVS II.

*Vtrum religioſi, & religioſæ in diebus, in quibus communicant, indulgentiam plenariam conſequantur.*

Reſpondeo dicendo, quod *Innocentius Octauus conceſſit, vt fratres minores celebrãtes in diebus Dominicis, & ſolemnitatibus domini, & B. Mariæ, & ſanctorum ordinis minorum, habeant indulgentiam plenariam.* Ita habetur in monumentis *i* ordinum, & in ſupplemento, *& idem Innocentius VIII. conceſſit, vt moniales communicantes habeant indulgentiam plenariam.* Ita habetur in monumentis *K* ordinum, *& Leo X. conceſſit ſororibus, ſeu ancillis B. Mariæ, & monialibus S. Claræ vt quoties ſacram ſumpſerint communionem, ea die conſequi valeant indulgentiam.* Ita habetur in ſupplemẽto. *l* Ex quibus colligitur primo quod cum religioſi ordinis minorum, & omnes ordinum mendicantium, qui gaudeant priuilegijs monialium S. Claræ, prout in primo tomo *m* ſatis probauimus, quod, quotieſcunque communicauerint ipſi fratres, & religioſi, & religioſæ, etiã ordinũ non mendicantiũ, conſequũtur indulgentiam plenariã, ſi ordinum mendicantium priuilegijs fruuntur.

*i In 2. imp. f. 69. conc. 148. & in ſup. fol. 99. conc. 360.*
*K In 2. impr. fo. 69. conceſ. 150.*
*l In ſup. fol. 41. conc. 27. & fo. 42. conc. 831.*
*m 1. Tho. q.*

Secundò ſequitur, quod cum confratres chordigeri B. P. N. Franciſci fruantur omnibus indulgẽtijs fratribus minoribus conceſſis, hoc magno, & ſalutifero Indulto etiam gaudebunt, quod ipſum de confratribus corrigatis D. Auguſtini dicendum exiſtimo, cum ipſorum fratrum Auguſtinienſium indulgentiæ ipſis communicentur, prout in primo tomo *n* ſatis probauimus.

*n 1. Th q. 18.*

Et pro complemento aduertendum, *quod fratres ordinum mendicantium pænitentes, & confeſſi celebrantes, vel ſacramentum Euchariſtiæ deuotè ſuſcipientes in ſingulis tam D. N. Ieſu Chriſti, quàm eiuſdem matris Mariæ feſtiuitatibus, nec non S. Luciæ S. Alberti, Sanctorum quadraginta Martyrum, S. Mariæ Magdalenæ, Sanctorum Petri, & Pauli feſtiuitatibus, plenariã omnium ſuorum peccatorum indulgẽtiam, & remiſſionem conſequuntur.* Ita conceſſum eſt perpetuo à Gregorio XIII. anno Domini milleſimo, quingenteſimo, ſeptuageſimo nono, octauo idus Auguſti, Archiconfraternitati Conſalonis de Vrbe, prout refertur in compendio fratrum D. Hieronymi. *o* Aduertendum etiam, quod prout conſtat ex compendio ſocietatis Indico, & refert Veractuz in ſuo compendio priuilegiorum manuſcripto *Greg. XIII. Conceſſit, quod quãdo ad acquiſitionem indulgentiæ plenariæ, vel iubilei requiſita eſt confeſſio, & Euchariſtia, ſi tamen per ætatem, vel per aliud legitimum impedimentum non poſſunt confiteri, vel communicare, indulgentiam conſequuntur, & qui inculpabiliter non receperunt, ſi poſt ſublato impedimento perfecerunt, quæ præſcribuntur, indulgentiam conſequantur, etiam ſi dies conſtitutus præterierit.* Hæc eſt magna conceſſio.

*o Compen. D. Hiero. tit. indulg. §. 19.*

ARTICVLVS III.

*Vtrum religioſi recitando coronam Domini Ieſu Chriſti, & coronam B. Mariæ, indulgentiam plenariam conſequantur.*

Reſpondeo dicendo, quod *Iulius II. conceſſit, vt fratres minores obſeruantiæ toties, quoties coronam Virginis Mariæ, præmittendo ante quælibet decem Aue Maria, Vnum pater noſter, dixerint, lucrentur indulgentiam plenariam, addendo tamen vnum Aue Maria pro ipſo Domino Papa.* Ita habetur in ſupplemento. *p*

*p Sup. fol. 92. con. 273.*

*Et Leo Decimus conceſſit, quod ſorores Sãctæ Claræ, & tertij ordinis de penitentia nuncupatæ in congregatione cõmorantes, & ſub cura fratrũ minorũ obſeruãtiæ degẽtes toties, quoties coronã Virginis Mariæ dixerint, lucrentur plenariã indulgentiã.* Ita habetur in ordinis ſupplemento, *q* in quo etiam continetur, *ipſum Leonem X. id etiam conceſſiſſe ſororibus, ſeu ancillis ordinis B. Mariæ, vt dicendo coronas Domini Ieſu, & B. Mariæ Virginis conſequantur plenariam indulgentiam ſuorũ peccatorum, & declarauit, quod hoc quidem licet minus clarè conceſſerat ipſe Leo X. monialibus S. Claræ. Et in ſpeciali pro corona Saluatoris notandum eſt quod fratres minores dicendo coronã Saluatoris noſtri Ieſu Chriſti in memoriã annorũ vitæ Chriſti, lucrentur conſimilẽ indulgentiam plenariam, ſicut pro corona r B. Mariæ Virginis.* Ita habetur In ſupplemento ordinis.

*q Sup. fol. 62.*
*r conc. 172 et f. 43 con 34.*
*r Sup. fol. 92 conc. 274.*

Pro quarum conceſſionum explicatione eſt notandum, quod corona D. N. Ieſu Chriſti continet triginta tria *Pater noſter*, & totidem *Aue Maria*, in honorem annorum vitæ Chriſti eiuſdem: corona vero B. Mariæ Virginis dicitur ab aliquibus continere ſexaginta tria, *Aue Maria*, & de decem in decem

cem vnum *Pater noſter*. Ita habetur in literis Leonis ſuperius allegati, ſed vt alij dicunt, & melius continet ſeptoaginta à duo *Aue Mariæ*, in memoriam ſeptuaginta duorum annorum, quos Beata Virgo in hoc ſæculo creditur vixiſſe, & ita ponitur in alijs literis eiuſdem Leonis in ſupplemento *a* ordinis contento.

*a* Sup. fol. 61. conc. 204.

Et eſt ſummè aduertendum pro infirmis, *quod Leo Decimus conceſſit, vt fratres infirmi, ac ſenes in decrepita ætate conſtituti dicendo vnum pſalmũ, vel hymnum Virginis, vel Domini noſtri lucrentur indulgẽtias conceſſas dicentibus coronas Ieſu Chriſti* Domini, *& Matris ſuæ, quod huiuſmodi perſonæ non poſſunt ſemper hoc dicere.* Ita habetur in eodem ſupplemento. *b* *Et idem Leo Decimus conceſſit monialibus S. Claræ ſub cura fratrum minorum obſeruantiæ exiſtentibus, ac per conſequens eiſdem fratribus, quod dicendo canticũ graduum lucrentur indulgentiam, quam lucrantur dicendo coronam Virginis Mariæ, ſcilicet indulgentiam plenariam.* Ita habetur in cõpendio priuilegiorũ mendicantiũ. *c* In quo aduertit collector, quod hæc cõceſſio non eſt aliàs impreſſa, eo quod poſt priuilegiorũ impreſſionem fuit obtenta, ſeu ad partes Hiſpaniæ adducta, nihilominus tamen pro indubitata haberi poteſt, cum habeatur in regiſtro commiſſariorũ Curiæ Rumanæ, ac inde ſit fideliter extracta.

*b* Supp. f. 90. conc. 181.

*c* Comp. mendic. tit. indul. plenar. quoad fratres. §. 19.

Et eſt notandum, *quod Clem. VII. anno Domini mille quingenteſimo, vigeſimo nono conceſſit viuæ vocis oraculo omnibus fratribus* Camaldulenſibus*, oblatis, & nouitijs, qui viſitauerint ad hunc, vel alium effectũ quamlibet Eccleſiam, aut oratorium eremitorũ, vel alterius loci ipſius fratribus tunc, & in futurum ſubiecti, recitando ſemel Pſalmum.* Exaudiat te Dominus, *vel ter* Pater noſter, *& ter* Aue Maria, *rogando pro fœlici ſtatu ſuæ ſanctitatis, dum viueret, & poſt mortẽ pro ſuæ animæ ſalute, omnes indulgentias, quæ à ſede Apoſtolica in generali, aut in particulari, aut quouis alio modo ad illud vſque tempus erant conceſſæ, & quæ in poſterum erant concedendæ ſub quauis forma verborum tam Eccleſiis intra Romam conſiſtentibus, quàm extra, & in omnibus mundi partibus fabricatis, ita, & eo modo, ac ſi in ſpecie prædicti Eremitæ in propria perſona ſtatutis temporibus Eccleſias, & loca illa viſitaſſent. Inſuper ſiquis eorum legitimo impedimento impeditus, vt prædictas eorum Eccleſias, aut oratoria viſitare non poſſint, tunc ſufficiat, vt dicant dictum pſalmũ,* exaudiat, *vel ter* Pater noſter, *& totidem* Aue Maria, *quocunque in loco ſe inuenerint, & ſi quis omnino ea dicere non poſſet, ſufficit illud dicere ſola mente, & intentione. Et inſuper conſequuntur omnes indulgentias, & peccatorum remiſſiones, quas conſequerentur, ſi Roſarium pro conſequendis indulgentijs dicto Roſario à B. Dominico inſtituto conceſſis*, cuius viuæ vocis oraculi conceſſionis, authenticũ teſtimonium datur à Laurentio Epiſcopo Prænestinenſi, ac S.R.E. Cardinali, & ipſorum Camaldulenſium tunc protectore. Et Capucinus *d* ait ſe uidiſſe Romæ, in ſuo Capucinorum monaſterio, vulgari ſermone hanc conceſſionẽ impreſſam. Et notat idem Capucinus quod hæc copioſiſſima indulgentia, qua Capucini ſpecialiter participant, per communicationem priuilegiorum, gratiarum, & indulgentiarum omnium ordinum mendicantium, & non mendicantium, ipſis factam per Paulum IV. anno Domini milleſimo, quingenteſimo, ſexageſimo, & ea gaudent etiam omnes alij mendicantes, ratione communicationis factæ à Sixto V. anno Domini milleſimo, quingenteſimo, octogeſimo octauo.

*d* Capu. ti. indulg. plenar. quoad 2. p. 5.

## ARTICVLVS IV.

*Vtrum pro Miſſa Conceptionis V. Mariæ, & pro eius feſto indulgentia plenaria concedatur.*

Reſpondeo dicendo, quod *toties, quoties fratres minores de obſeruantia dicunt miſſam Conceptionis V. Mariæ, ac intendunt orare pro ſua ſanctitate, & vniuerſali Eccleſia habeant indulgentiam plenariam.* Ita refertur conceſſum in compendio *e* mendicantium. Et idem Leo X. ampliat ſupradictã indulgentiam pro fratribus eiuſdẽ ordinis audientibus præfatis Miſſam Conceptionis, ac etiam pro monialibus S. Claræ in congregatione viuentibus: ſimiliter audientibus prædictam Miſſam. Ita habetur in eodem Compendio. *f*

*e* Comp. mendic. tit. indul. plenar. quoad fratres. §. 17.

*f* Compe. vbi ſup. §. 18.

*Et Sixtus V. Romæ apud D. Petrum die decima octaua Octobris, milleſimo, quingenteſimo, octogeſimo ſexto. Pontificatus ſui anno ſecundo in Bulla expoſitum nobis pro parte dilecti filij fratris Franciſci Gonzagæ miniſtri generalis ordinis fratrum minorum de obſeruantia quod cum plurima monialium monaſteria Conceptionis B. V. Mariæ in orbe Chriſtiano ædificata reperiantur, quorum moniales ſub regula præfati ordinis, ac gubernio, & adminiſtratione illius ſuperiorum degunt ipſeque indulgentiam plenariam, & omnium peccatorum remiſſionem viſitantibus Eccleſias dicti ordinis vbique gentium conſiſtentes in ſingulis feſtiuitatibus ſanctorũ eiuſdem ordinis perpetuo conceſſerit, cupiatque indulgentiam præfatam etiam quoad viſitantes eccleſias monaſteriorum monialium eiuſdem Conceptionis B. Mariæ vbiq; terrarum nunc, & pro tempore exiſtentium, per ipſum, & etiam perpetuò extendi & ampliari: ipſe Summus Pontifex libenter annuens ſupplicatis, dictam indulgentiam & deſuper in forma breuis vel ſub plumbo expeditarum literarum tenorem præſentibus pro expreſſis, & inſertis habens, omnibus, & ſingulis dictorum monaſteriorum monialibus nunc, & pro tempore exiſtentibus, ac omnibus, & ſingulis alijs vtriuſque ſexus Chriſti fidelibus vere pœnitentibus, & confeſſis, qui ſingulas, ſeu quamlibet Eccleſiarum monaſteriorum monialium huiuſmodi in feſto Conceptionis eiuſdem B. Mariæ à primis veſperis, vſque ad occaſum ſolis eiuſdem feſti annis ſingulis deuotè viſitauerint, & inibi pro pace inter Chriſtianos principes obſeruanda, ac S. matris Eccleſiæ exaltatione, hæreſumq; extirpatione, pias ad Deũ preces fuderint, ſi eo die ſanctiſſimum Eucharistiæ ſacramentum ſumpſerint, dictam indulgentiam plenariã, & omnium ſuorum peccatorum remiſſiones, quo ad eos omnes Apoſtolica authoritate tenore præſentium extendit, & ampliauit, ſeu illis de nouo etiam perpetuò illis omnibus concedit, & elargitur; non obſtantibus conſtitutionibus, & ordinationibus Apoſtolicis ac præſertim de indulgentijs ad inſtar non concedendis, cæteriſque contrarijs quibuſcunque.*

Habet in Bullario Sixti V. in par. conceſ. 42 pag. 136.

## ARTICVLVS V.

*Vtrum ſit indulgentia plenaria pro feſtiuitatibus ordinis minorum.*

Reſpondeo dicendo, qund multa poſſem antiqua priuilegia in medium adducere, quibus probatur, à Summis Pontificibus plures indulgentias pro his feſtiuitatibus eſſe conceſſas. Gregorius *g* enim X. Nicolaus III. *h* Martinus V. *i* Nicolaus IV. *K* Ioannes Vigeſimus ſecundus, Vrbanus V. *l* Sixtus IV. *m* Iulius II. *n* multa conceſſerunt, quæ ſumma Indulgentiarum ordinis fratrum minorum à diuerſis Summis Pontificibus conceſſarum eſt, & aſſe-

*g* In 2. impr. f. 260. conce. 659. & i ſup. fo. 109. conce. 457.

*h* In 2. impr. f. 260. conceſ. 66.

*i* In 2. impr. fol. 60. & in ſu. f. 108. con. 453.

*K* In ſup. fol. 108. conc. 446.

*l* In 1. im. 24. & in 2. fol. 148. cõc. 231. & in ſup. fol. 108. con. 436.

*m* In ſup. fol. 109. con. 451.

*n* In 2. imp. fol. 148. con. 319. & in ſu. f. 109. con. 162

Digitized by Google

aſſerit frater pater Ioannes de Argumanes, prouincialis quondã prouinciæ S. Iacobi, ſe vidiſſe in authenticis literis, quæ literæ, vt ait Collector *a* mendicantiũ, habẽtur in archiuo Conuentus Salmantini, cuius tenor ſequitur. *Viſitantes Eccleſias fratrũ minorum in feſtiuitatibus Domini noſtri, & Dominæ noſtræ, B. Ioannis Baptiſtæ, Apoſtolorũ, Beatique Franciſci, omniumque ſanctorum ordinis minorum, habent conceſſionem quarumlibet prædictarum feſtiuitatum mille trecentorum quadraginta annorum quadragenarumque quadraginta, & ſex quadrageſimarum, atque triginta, & vnius diei,* ita continetur in monumentis *b* ordinum. Aduertit etiam collector dictorum priuilegiorum, quod in alia ſumma extracta ex libro intitulato, firmamentum trium ordinum, habetur ſubſequenti modo.

*a Collect. in comp. mend. tit. indul. quo ad ſeculares. 1. §. 19.*

*b In 2. impr. fol. 71. conceſ. 180.*

*Summa indulgentiarum feſtiuitatũ Domini noſtri Ieſu Chriſti, eiuſque ſanctiſſimæ Matris ac etiã Patris noſtri Franciſci, & ſanctorum ordinis, aſcendit ad annos quingentos, quadraginta & octo, & dies ducentos ſexaginta.* Ita habetur in libro monumentã ordinũ.

Multa etiam poſſem referre, quæ conceduntur viſitantibus Eccleſias fratrum prædicatorum, in anniuerſariis dedicationis earũ, & in natiuitate Virginis Mariæ, & in purificatione B. Mariæ, & Aſſumptione eiuſdem Virginis, & in feſto B. Patris Dominici, & in feſto S. Petri Martyris, & in feſto S. Thom. de Aquino, & in feſto S. Vincentii confeſſoris, & feſto S. Catherinæ de Senis. Quæ indulgentiæ, ſi conſulas originalia, *c* prout patet ex traditis per collectorem priuilegiorum mendicantium, vix annos mille indulgentiarum pertingunt.

*c Collect. tit. in dulg. quo ad ſeculares.*

Multa etiam poſſem referre, quæ concedũtur viſitantibus Eccleſias fratrum Auguſtinienſium; in præcipuis feſtiuitatibus, ſed omnia hæc ad ſummũ contineat mille centum annos, & mille & centum quadragenas, vt conſtat ex traditis ab eodem Collectore *d*, quæ cum ſint conceſſæ fidelibus, ſi porrexerunt manus adiutrices, ſunt à Pio V. reuocatæ, prout infra latè dicemus.

*d Collect. pri. mend. tit. indulg. quo ad ſeculares.*

Plurimas etiam cõceſſiones poſſem in medium adducere, quibus viſitantibus Eccleſias fratrũ Carmelitarum in præcipuis feſtiuitatibus multa conceduntur, quæ poſſunt videri in quadam bulla Sixti IIII. quæ in ſupplemento *e* ordinis habetur, & ab eodem Collectore referuntur. Sed quia omnes dictæ indulgentiæ reſpectu temporis præſentis ſunt limitatæ, in quo ampliores fidelibus pro gloria Dei, & Eccleſiæ poteſtate ſunt conceſſæ, ideo eas ſilentio præterire duxi, vt alias ampliores in medium adducerem.

*e Supp. f. 170*

Et primo pro feſtiuitatibus ſanctorũ ordinis P. N. Franciſci eſt modo conceſſa a Sixto V. Pontifice Maximo indulgentia plenaria, vt patet ex bulla, cuius tenor ſequitur.

*Sixtus Papa V. vniuerſis Chriſti fidelibus præſentes literas inſpecturis ſalutem, & Apoſtolicam benedictionẽ, cum a primæua inſtitutione regulæ B. Franciſci tam hoc illius, & ſanctorum Antonij de Padua, Ludouici Epiſcopi, & confeſſoris, Bonau. & Bernard. necnon D. Claræ aliorumque eiuſdem ordinis ſequacium, ſanctitatem, & miraculorum multitudinem, quam etiam ob multorum ipſius religionis, Summorum Pontificũ prædeceſſorum noſtrorum merita ingent vbique Chriſti fidelium multitudo ſingularem erga quemcunque dictorum ſanctorum gerat deuotionis effectum. Nos vt ipſorum fidelium deuotio huiuſmodi non modo conſeruetur ſed in dies magis augeatur, animarum ſaluti vberius conſulatur, precibus etiam dilecti filij Clementis Bontadoſii ordinis fratrum minorum conuentu aliũ magiſtri generalis ſuper hoc nobis humiliter porrectis inclinati, tã omnibus & ſingulis dicti ordinis minorũ cõuentualẽ, Capuccinorũ, & de obſeruantia nuncupatorũ fratribus, & monialibus, quàm cæteris vtriuſque ſexus, Chriſti fidelibus, qui verè penitẽtes, & cõfeſſi ac ſãctiſſima cõmunione refecti diebus feſtis, ſanctorũ Franciſci, Antonij de Padua, Bonauenturæ, Ludouici Epiſcopi & confeſſoris, ac Bernardini prædictorũ, eorũdem fratrum minorum conuentualium, Capuccinorũ & de obſeruantia, Necnon die feſtiuitatis S. Claræ, monialium dicti ordinis monaſteriorum vbilibet conſtitutorũ Eccleſias, tam electas, quàm eligendas, vel earũ aliquam à primis veſperis vſque ad occaſum ſolis eorundẽ dierum ſingulis annis deuotè viſitauerint, & ibi pro Chriſtianorum Principum concordia, hæreſum extirpatione, & S. Matris Eccleſiæ exaltatione pias ad Deum preces effuderint, quo die prædictorũ id egerint, plenariam omniũ peccatorũ ſuorũ indulgentiam & remiſſionẽ miſericorditer in Domino concedimus, & largimur præſentibus perpetuis, futuris tẽporibus valituram nõ obſtantibus cõſtitutionibus, & ordinationibus Apoſtolicis, cæteriſque contrarijs quibuſcunque Datum Romæ apud S. Marcum die vigeſima octaua Septembris, anno Domini milleſimo quingenteſimo octogeſimo quinto, Pontificatus noſtri anno primo.*

Circa quam bullam eſt primo notandum, quod eandem omnino conceſſionem cum prædicta forma conceſſit Sixtus V. pro D. Didaco cõfeſſore, vt patet ex Bulla Canonizationis huius ſancti, dicens, *quod authoritate Apoſtolica omnibus verè penitentibus, & confeſſis, qui ſingulis annis eo die feſto Eccleſiã oppidi Compluten̄ſis Toletanæ diœceſis, vbi corpus huius ſãcti requieſcit, nec nõ altaria et eccleſias quæ in eius honorẽ cõſtructæ erũt, deuotè viſitauerint, eaſdẽ indulgẽtias priuilegia, & gratias concedit, & elargitur, quæ dicti ordinis Sãctorũ eccleſiis conceſſæ ſunt.* Ita habetur in bulla *f* Canonizationis huius ſancti, data Romæ apud S. Petrũ, anno Incarnationis Dominicæ 1588. Sexto Non. Iulii, Pontificatus eiuſdem Sixti V. anno 4.

*f Habet. in Bulla Sixti V. 2. p. bulla 14. f. 79.*

Secundo eſt notandũ, quod hæc indulgẽtia pro ſanctis ordinis minorũ cõmunicatur etiam ſanctis ordinis Prædicatorum, quod probatur, *Nam Iulius II. conceſſit, quod omnia, quæ conceſſa ſunt in feſtiuitatibus Sãctorũ ordinis Prædicatorũ omnia illa in feſtiuitatibus Sanctorũ ordinis Minorũ, quamuis ſint in maiori numero, quàm feſta Prædicatorũ, conceſſa ſint, & eſſe intelligãtur,* prout habetur in Monumẽtis *g* ordinũ, & in ſupplemẽto, & ſicut iſta cõceſſio reſpectu Sanctorũ ordinis Minorũ fuit facta per priuilegiorũ cõmunicationem, ita etiã contra eadẽ cenſetur cõmunicata Sãctis ordinum Prædicatorum reſpectu Sanctorum ordinis Minorum, cum poſt Iulium Secundum, fratres ordinis Prædicatorũ confirmationem cum cõmunicatione priuilegiorum de nouo conceſſa à Sede Apoſtolica ſint adepti.

*g In 2. impr. fol. 128.*

Sed dices, quod in dicta conceſſione Iulii Secundi, ſolum communicantur Sanctis ordinis Minorum ea, quæ erant conceſſa Sanctis ordinis Prædicatorum, & per conſequens videtur, quod hæc indulgentia non ſit communis vtriuſque ordinis ſanctis, virtute dictæ conceſſionis, cum dicta conceſſio non extendatur ad concedenda, ſed ad iam conceſſa. Nam reſpondetur, quod Leo Decimus, poſt Iulium Secundum conceſſit ordini fratrum Prædicatorum conceſſa: & concedenda ordini fratrum Minorum, prout late in primo Tomo *h* dictum eſt, & per conſequens hæc indulgentia conceſſa pro feſtis ordinis Minorum, communicatur etiam Sanctis ordinis Prædicatorum.

*h In 1. tom. q. 11. ar. 1.*

Tertiò eſt notandum, quod vt hæc indulgentia lucretur, ſufficit quod in feſtiuitatibus horum Sã-

ctorum viſitantur Eccleſiæ ordinis Minorum. At in feſto Sanctæ Claræ, vt indulgentia lucretur, neceſſe eſt, vt Eccleſiæ monaſteriorum monialiũ viſitentur. Quod ſatis innuunt verba Bullæ ſupradictæ ibi, *Necnon die feſtiuitatis Sanctæ Claræ monialiũ dicti ordinis monaſteriorũ vbilibet conſtitutorũ Eccleſias tam erectas, &c.* Vult enim dicere Summus Pontifex, quod non ſolùm viſitantibus Eccleſias fratrũ Minorum conceditur indulgentia plenaria, ſed etiam viſitantibus Eccleſias monialium in die feſtiuitatis Sanctæ Claræ.

Quartò eſt, notandum quod moniales Sanctæ Claræ, in feſtiuitatibus dictorum Sanctorum verè pœnitentes, & confeſſæ, & ſanctiſſima communione refectæ, viſitãdo Eccleſiam Sanctæ Claræ conſequuntur indulgentiam plenariam, vt patet ex tenore Breuis ſuperius allegati ibi *Vel earum aliquã,* quæ verba denotant ſufficere, quod viſitent aliquã Eccleſiam fratrum, vel prædictarũ ſororum. Probatur deinde ex cõceſſione Sixti Quarti, quia ipſis monialibus conceduntur omnia conceſſa, & concedenda fratribus ordinum Prædicatorum, & Minorum, de qua in primo tomo *a* latè diximus, & eadẽ conceſſione pari modo gaudent moniales Conceptionis, non ſolùm in feſto Conceptionis, vt ſupra dictum eſt, ſed etiã in prædictis feſtiuitatibus, ex conceſſione Leonis X. quam in primo tomo retulimus.

*a 1. to. q. 55.*

Quintò eſt notandum circa verba eiuſdem conceſſionis ibi, *A primis Veſperis vſque ad occaſũ Solis,* non enim hæc clauſula ita explicanda eſt, vt dicamus in ea tantum cõcedi, vt ab occaſu Solis uſque ad occaſum Solis alterius diei indulgentia lucretur iuxta intellectum Abbatis, *b* ſed à Veſperis, id eſt, à ſero vnius diei ad occaſum alterius, prout explicat Couarruuias. *c*

*b Abb. in c. 1. de ferijs.*
*c Cou lib. 4. variar. c. 19. to. 2. poſt n. 9.*

Pro aliis autem feſtiuitatibus habemus etiam à Gregorio XIII. *Indulgentiã plenariam conceſſã confraternitati Sanctiſſimæ Trinitatis de Vrbe pœnitentibus & contritis qui nomen Ieſu in mortis articulo nominauerint, eorũque Eccleſias viſitantibus in die Sanctiſſimæ Trinitatis & Natiuitatis, Aſſũptionis, Purificationis, & Viſitationis B. Mariæ conceſſit etiam cõfraternitati Corporis Chriſti de Vrbe in Damaſo viſitãdo altare, vbi fuerit Sacramentum Eucharistiæ in feſto Corporis Chriſti, vel infra eius octauam, & ibidem deuotè pro ſtatu Eccleſiæ orantibus indulgentiam plenariam:* Ita refertur à Capucino.

## ARTICVLVS VI.

*Vtrum in feſto Portiunculæ indulgentia plenaria concedatur.*

*d In 1. impr. fol. 261. conceſſ. 668.*
*e Supple. fol. 190. conceſſ. 455.*
*f 1. to. q. 58.*

RESpondeo dicendo, quod *Benedictus XII. d confirmauit indulgẽtiã S. Mariæ de Portiuncula, ſeu de Angelis, declarauitque datam eſſe à Chriſto viua voce,* & idem declarauit Benedictus Vndecimus, e & hæc eſt indulgentia plenaria apud omnes notiſſima, & à populo Chriſtiano maxima deuotione ſuſcepta, de qua latè aliqua in primo tomo *f* diximus. Nunc autẽ addo, quod hæc indulgentia nõ eſt iubileũ, cũ in ea non concedatur facultas ad abſoluendum de reſeruatis, quod fratres ſummè aduertere tenentur, ne conſiderantes maximam huius indulgentiæ deuotionem, putent in ea concedi non ſolùm indulgentiam omnium pœnarum peccatis debitarum, ſed etiam omnium peccatorum (excepta hæreſi) abſolutionem. Et quod priuilegium concedens indulgentiam plenariam, non concedat facultatem, vt quis à reſeruatis abſoluatur, tradit Iacobus *g* de Graffis, quem ſequitur Bartholomæus Vgolinus, nam per indulgentiam non tollitur pœna iniuncta nobis in foro exteriori, ſed pœna peccatorum, quæ deleta culpa per pœnitentiam remanet in foro conſcientiæ expianda, quæque pœna temporalis dicitur, vt concludit Gloſſa *b*, quam ſequuntur Nauarrus, Bartholomæus, Angelus.

*g Graf. lib. 4. dec. aur. 11.*
*h Gloſ. in extraua. 1. v. & confeſſis, de pæn. et remiſ.*

## ARTICVLVS VII.

*Vtrum religioſi poſſint lucrari indulgentiam plenariam dicendo quinquies Pater noſter, cum totidem Aue Maria.*

RESpondeo dicendo, quod *Leo Decimus, conceſſit fratribus Minoribus Regularis Obſeruantiæ, vt indulgentias, quæ generaliter conceduntur porrigentibus manus adiutrices poſſint prædicti fratres omnes huiuſmodi indulgentias, etiam plenarias, promereri dicendo quinquies Pater noſter, & Aue Maria, pro felici ſtatu Papæ, & Sanctæ Romanæ Eccleſiæ. Et hoc in eiſdem locis, vbi ſunt conceſſa, aut in ſuis Eccleſiis.* Ita habetur in libro Monumenta ordinum.

*i In 2. impr. fol. 59. conceſ. 171.*

Et aduertendum, quod, *Leo Decimus conceſſit omnibus fratribus Minoribus Regularis obſeruantiæ, ac monialib. Sanctæ Claræ & Tertij ordinis: quod dicendo quinquies Pater noſter, cũ Aue Maria, & in fine cuiuslibet,* Gloria Patri *& pro Sanctitate ſua vnum* Pater noſter, *cum* Aue Maria *ſimiliter cum* Gloria Patri: *lucrentur ſtationes indulgentias, & remiſſiones tam vrbis quam etiam Portiunculæ ſiue Hieruſalẽ ac Sancti Iacobi in Compoſtella. & quod quacunque hora diei vel noctis, & quocunque loco dicant, ſcilicet in choro, Eccleſia, clauſtro oratorio ac cella lucrentur illas.* Ita habetur in ſupplemento K.

*K Suppl. f. 5. conceſ. 181.*
*l Cord. in additionibus ad Compend. ti. indulgentia.*

Circa quam conceſſionem aduertit Cordubal, quod anno Domini milleſimo quingenteſimo trigeſimo quinto, duodecim die menſis Iulii, Pater frater Antonius Ortiz dixit ſe impetraſſe à Domino Papa Paulo Tertio, quod fratres Minores poſſint lucrari prædictas has indulgentias, quas conceſsit Leo Decimus, recitando prædicta ſex, *Pater noſter,* & *Aue Maria,* cum *Gloria Patri,* & hoc non ſolùm in choro, oratorio, ac clauſtro, ſiue in cella, vt cõceſſerat Leo Decimus, ſed in quocunque alio loco recitentur, ſine vlla reſtrictione.

## ARTICVLVS VIII.

*Vtrum monachi Carthuſienſes indulgentiam plenariam ſimilem conſequantur.*

RESpondeo dicendo, quod Sixtus Quartus conceſsit Carthuſienſibus, *vt viſitando altare maius & alia altaria conſiſtentia in ambitu Eccleſiæ domus, in qua eos pro tempore degere contigerit, & ante quodlibet altare earundem genibus flexis Pſalmum illum Pœnitentialem, qui incipit,* Miſerere mei Deus, *ſeu ſi illiterati ſint, ſeptem Dominicas Orationes cum totidem Angelicis ſalutationibus deuotè dicendo, verè pœnitentes & confeſſi eaſdem proſus indulgentias, & peccatorum remiſſiones etiam plenarias conſequantur quas conſequerentur cũ, vel ſine adiutricũ manuum porrectione ex Apoſtolica, vel alia cõceſſione, quæ hactenus vel pro tempore tam tunc emanaſſent ſtea cæ, quia id fecerint baſilicam, vel aliam ſeu aliam Eccleſiam, vel Eccleſias cõſiſtẽtes in vrbe aut alia ciuitate terra, caſtro, villa, ſeu alio loco digeſſis, in*

qua

Digitized by Google

*qua domus ipſa, cuius Eccleſiæ altaria ſic per eos viſitata forent, exiſterent viſitarent in omnibus, & per omnia, perinde ac ſi ipſi fratres ſic dicta altaria viſitantes baſilicas, ſeu Eccleſias prædictas vrbis, ciuitatis, terræ, vel caſtri loci vel diœceſis, in qua domus ipſa cuius Eccleſiæ altaria pro tempore fuerint per eos viſitata conſiſtit, perſonaliter viſitaſſent & omnia illa feciſſent quæ ad conſequutionem indulgentiarum huiuſmodi forent quomodolibet opportuna.*

Eidem Sixtus conceſsit poſtea, *quod præfati Carthuſienſes literati dicentes, & deuote recitantes ſeptem Pſalmos Pœnitentiales, illiterati verò viginti quinque Orationes Dominicas, totidemque ſalutationes Angelicas in Oratoris Cellarum, vel locorum, in quibus ex ordine perſoluunt Officium diuinum, conſequantur illaſmet indulgentias, quæ in ſupraſcriptis literis exprimuntur, & quas conſequuti fuiſſent ſi illa altaria vt præmittitur viſitaſſent, & Pſalmum* Miſerere mei Deus, *ſeptēque Orationes Dominicas coram ipſis altaribus dixiſſent. Refertur etiam in eodem Compendio quod Alexander Sextus conceſſit prædictis Carthuſienſibus infirmis & debilibus præfatos ſeptē Pſalmos cum ſocio dicentibus, vel ipſis infirmitate impeditis aliquem ex confratribus illos dicentē audientibus, necnon Prioribus & Procuratoribus dicti ordinis pro tempore exiſtentibus itinerantibus Pſalmos huiuſmodi cū vno ſocio ſimiliter dicentibus, vt eas indulgētias in omnibus & per omnia conſequantur quas conſequerentur ſi contenta in prædictis literis plenè adimplerēt.* Hæc omnia referuntur in Compendio *a* priuilegiorum Mendicantium.

*a Comp. Mendic. tit. de indulg.*

## ARTICVLVS IX.

### *Vtrum religioſis in articulo mortis indulgentia plenaria concedatur.*

RESpondeo dicendo, quod *Martinus V. Eugenius IIII. Nicolaus Quintus, Calixtus Tertius, Pius ſecundus, ac Sixtus Quartus, conceſſerunt omnibus fratribus Minoribus de Obſeruantia, quod poſſent eligere cōfeſſorem, qui ipſis poſſit concedere indulgentiā plenariā in articulo mortis & quod ſi occurrerit caſus, quod non poſſint confeſſorem eligere ſeu habere, tunc etiam conſequantur prædictam indulgentiam ſi ſint in ſtatu gratiæ.* Ita habetur in Monumentis *b* ordinum.

*b In 2. impr. fol. 71.*

Circa quam conceſsionem & alias ſimiles, quæ in articulo mortis conceduntur, fuit olim orta magna dubitatio, quis articulus mortis dicatur, vt ea indulgentia concedi poſsit, de quo agunt Diuus Antoninus, *c* & Nauarrus, qui dicunt, quod articulus mortis in hac materia ſufficit, quod ſit præſumptus, & non eſt neceſſarium, quod ſit verus, ſi nihil aliud in gratia exprimatur, ſicut & extremus vitæ finis, in quo ſolo extrema vnctio danda eſt, non eſt neceſſarium, quod ſit verus, ſed ſufficit, quod ſit præſumptus, iuxta ea, quæ in ſacris Canonibus notantur, & tradunt Doctores. Vnde probabiliter moriturus vti poteſt indulgentia ſibi conceſſa pro articulo mortis, & lucrabitur eam, quamuis non moriatur, ſed poſtea vti non poterit ea amplius, etiam ſi conualeſcat, & poſtea in articulo mortis vero vti ea velit; dixi, ſi nihil aliud exprimatur in gratiam, quoniam ſi quid exprimeretur, id ſeruandum eſt, argumento cuiuſdam legis. Si enim exprimeretur, quod toties vti poſſet quoties in præſumpto mortis articulo conſtitueretur, ille vſus ſibi eſſet vtilis, ſi autem exprimeretur, quod daretur pro articulo mortis vero, nihil prodeſſet vſus eius in articulo mortis præſumpto, neque ſecundum Nauarrum refert, an confeſſarius dicat id, quod Diuus Antoninus, & Felinus aiunt, dicere debere, ſcilicet, quod concedit eam indulgentiam es, conditione, ſi ex illa ægritudine obierit, alioquin reſeruat illam pro vero articulo mortis, quia nullo iure ad id aſtringitur confeſſarius, & eius reſeruatio, vel reſeruationis omiſsio non poteſt mutare gratiam Papæ, argumento cuiuſdam Clementinæ.

*c Anton. 3. p. tit. 10.*

## ARTICVLVS X.

### *Vtrum hæc indulgentia in articulo mortis poſſit concedi à laico.*

RESpondeo dicendo, quod ſi Bulla dicat, vt pœnitens poſsit eligere idoneum confeſſarium, qui concedere poſsit in hoc articulo, non eſt neceſſarium concedentem eſſe ſacerdotem, niſi hoc expreſsè in commiſſione caueatur, vt concedens ſit ſacerdos, vt D. Thomas, Ioannes Andreas, & Panormitanus communiter recepti determinant. Imo ait Nauarrus, quod ſi in commiſſione non dicatur, quod ſit ſacerdos, ſed ſolùm, quod ſit idoneus confeſſarius, prout in conceſſione, de qua in articulo ſuperiori dicitur, & requiritur, ſufficeret alius clericus, & ſi clericus haberi non poſſit, ſufficit, quod ſit laicus, quia eo caſu laicus ſatis idoneus confeſſarius reputatur, cum abſolutio hæc non ſit ſacramentalis, quæ non poteſt impendi, niſi per ſacerdotem, & in tali caſu ait, quod laicus laudabiliter audit peccata pœnitentis non habentis copiam ſacerdotis, cui confiteatur, iuxta ea, quæ in ſacris Canonibus notantur. Itaque ſi huiuſmodi Bullam habens in tali articulo conſtitutus confiteatur laico neceſſariò confitenda, vel mortalia commiſſa poſt vltimam confeſſionem, ſatisfacit ad talem indulgentiam conſequendam & vt eam ipſe laicus concedere poſſit. Hæc eſt determinatio quotidiana D. Antonini, quam dicit Nauarrus, quod omnes ſequuntur, & eam dicit ſibi placere, quia fauorabilis: licet facile contrarium defendi poſſet ab eo, qui contenderet Summum Pontificem per illa (*idoneum confeſſorem*) intellexiſſe ſacerdotē, eo quod ipſe laicus, non ordinatus etiam in articulo mortis non ſit idoneus confeſſor, licet contendi poſſit, vt ait idem Nauarrus, eum eſſe confeſſarium idoneum, quoad hoc, licet non ſit idoneus quoad alia. Ex quibus infertur, quod cum aliquis religioſus in articulo mortis conſtitutus non habet copiam ſacerdotis, plenaria à ſubdiacono, vel à laico confeſſo indulgentia concedi poteſt, quæ non ſolùm extenditur ad pœnam peccatorum, quæ ſunt confeſſa, ſed etiam ad eorum pœnam, quæ per obliuionem nunquam detecta in confeſſione fuerunt, ſi de his debitè dolet, per ea, quæ in iure notantur, vt tradit Nauarrus.

## ARTICVLVS XI.

### *Vtrum lethargicus, & phreneticus, uel amens poſt electionem confeſſarij, poſſit abſolui plenariè à pœnis per huiuſmodi indulgentiam.*

RESpondeo dicendo, quod iſte lethargicus, & phreneticus, vel amens ante electionem confeſſarij poteſt abſolui plenariè à pœnis per huiuſmodi indulgentiam, ſi, cum adhuc ſanæ eſſet mentis declarauit ſe velle abſolui, quando huiuſmodi caſus ei contigeret. Imo id ipſū aiunt D. Antoninus,

Felinus, & Sylneſter, eſſe dicendum de eo, qui non declaranit, ſed ea mente fuit ,, dicenies, quod electio habitualis ſufficit, quod ipſum tenei Nauarrus a quam deierminaiionem ait idem Nauarrus, *b* eſſe quotidianam, & veram; inielligendo per intentionem habitualem, viriualem, quæ ex aliqua præcedente ſctuali originatur, vel ex ſignis actualibus ipſam virtualem intentionem continentibus.

*a Nau. c. 26. nu. 30.*
*b Nau. in §. in Leuis. not. 30.*

Ex quo infertur, quod iufirmus ſic vſum loquelæ amittens, vi nullo modo valeai confeſſario ſua peccata intimare, conſequitur prædictam indulgentiam cum ſola contritione, cum propoſito confitendi tempore debito, ſecundum communem ab eodem Nauarto c contra Cardinalem reſolutam.

*c Nau. in d. §. in Leuis. not. 17.*

Licet enim in Bulla videatur prærequiri confeſſio actualis, hoc debet intelligi in potente confiteri. Pro cuius ſententiæ comprobatione eſt quædam. *Conceſſio Nicolai V. ab eo data Pontificatus ſui anno quinto nonis Auguſti, qui referens quoddam priuilegiū Eugenij IIII. quo indulgebatu fratribus ordinis D. Hieron. in Hiſpania vt auditis eorum peccatis poſſint abſolui plenariè in articulo mortis, declarauit & ampliauit, ac conceſſit, quod cum aliquis fratrū nouitius perpetuò donatus, vel oblatus incurrerit in dementiā, lethargiam vel amiſerit expreſſionem loquelæ, propter infirmitatem vel alias, antequam abſoluatur, & ibi fiat plenaria remiſſio, vel quia non fuit copia confeſſary, cum talis caſus ſeu ſimilis euenerit in dicto mortis articulo Quicunque presbyteri ſaculares, vel regulares eum, vel eos abſoluere, & huiuſmodi omnium peccatorum ſuorū, plenariam remiſſionem auctoritate Apoſtolica poſſint & valeant illi, vel illis, impendere: quod ſi talis infirmus ſuperuixerit, nihilominus dicta plenaria indulgentia, quoties ſibi facta fuerit, perinde valeat, ac ſi de huiuſmodi infirmitate decederet.* Ita habetur in Compendio *d* priuilegiorum ordinis D. Hieronymi. Alia autem circa abſolutiones plenarias a culpa, & à pœna, quibus fruuntur religioſi, Vide in primo tomo. *e*

*d Compen. D. Hieron. tit. in dulg. plenar. §. 7.*
*e 1. to. q. 2.*

Denique *Sixtus IIII. conceſſit fratribus Minoribus, vt illorū fratres poſſint in proprys Eccleſiis omnes indulgētias plenarias, & nō plenarias, quæ ſunt Romæ in ſingulis Eccleſiis quocunque tēpore, & die conceſſæ, eodem tempore, & die lucrari.* Ita habetur in ſupplemento *e*.

*e Suppl. fol. 97 conc. 311.*

Circa quam conceſſionem notat Collector compendij Ciſtertij, quod attenta eius litera, & ſpecifica forma indulgentiarum, iam ceſſat illa dubitatio, an monachi plenarias indulgentias ſtationum Vrbis lucriſaciant, de qua agit Collector *f* priuilegiorum Mendicantium, & Nauarrus.

*f Colle. Med. v. indulgētia in fine. Na. in d. §. in Leuis. not. 9. nu. 16.*

## ARTICVLVS XII.

*Vtrum pro ſalutatione angelica, quando pulſatur campana, aliqua indulgentia concedatur.*

RESpondeo dicendo, quod *Adrianus VI. conceſſit quod qui dicit in pulſatione campanæ ad Aue Maria, ad primum ſignum, Angelus Domini nunciauit Mariæ, & concepit de Spiritu ſancto, & vnū Aue Maria; & in ſecundo ſigno Ecce Ancilla Domini fiat mihi ſecundū verbū tuum & aliud Aue Maria & in tertio ſigno Verbum caro factū eſt, & habitauit in nobis, cum alio Aue Maria, lucratur indulgentiam plenariam.* Hoc conceſſit Adrianus VI. Guardiano Burgenſi Marchina petenti, vt eſt ſcriptū in tabula apud nos Minoritas, in Hiſpali ciuitate, & refert Veracruz in ſuo Compendio manuſcripto, qui religioſus, & doctus pater etiam refert, quod ut conſtai ex Compendio Societatis Indico, Gregorius XIII. conceſſit, quod quando ad acquiſitionem indulgentiæ plenariæ, uel Iubilei requiſita eſt confeſſio, & Euchariſtia, ſi tamen propter ætatem, uel aliud legitimum impendimentum aliqui non poſſunt confiteri, uel communicare, nihilominus indulgentiam cōſequantur, & qui culpabiliter non receperunt, ſi poſt ſublato impedimento perfecerint, quæ præſcribuntur, indulgentiam conſequantur, etiam ſi dies præterierit conſtitutus, & vt refert Henriquez *g*, opinio eſt doctiſſimorum virorum, quod communio Euchariſtiæ poteſt dilatari per hebdomadam poſt terminum Iubilei, vel indulgentiæ elapſum, & quod ita declarauit Gregorius XIII. in Iubileo, quem conceſſit anno Domini milleſimo quingenteſimo ſeptuageſimo primo.

*g Henriq. lib. 7. de indulg. c. 7. in margine litera S.*

## QVÆSTIO LXXXVIII.

De indulgentiis ſtationum, in duos articulos diuiſa.

*Circa quam quæruntur duo.*

1 QVid per hoc nomen ſtationes importetur.
2 Quot indulgentiæ in ſtationibus lucrentur.

## ARTICVLVS I.

*Quid per hoc nomen ſtationes importetur.*

REſpondeo dicendo, quod ab etymologia vocabuli hæc res indaganda eſt, ſtatio enim præſidium appellatur, & ſalutis propugnaculum. Hinc dicitur præſidium ſtatiuum, vt patet ex Cicerone *h*, Hæc mea vigilia, hoc præſidium ſtatiuum, & ſtatio dicitur locus ad cuſtodiā deſignatus, quando milites ſtantes vigilant vulgo (*Cuerpo de guardia*) vt ex loco Cæſaris conſtat, ſed perpetuis vigiliis, ſtationibúſque.

*h Cicero 10. Philipp.*
*Cæſar. lib. bel li ciuilis.*

Statinnarii item milites, qui ad cuſtodiam ciuitatis in ſtationibus vigilant, qui & præſidiarii dicuntur, in locis hoſtium finitimis ſtationes agitare ſolent, de quibus in quadam lege *i*, in qua id notat Baldus, & tradit Couarruuias. Nunc ad rem noſtram hæc applicando, ſicut ſtatio, & ſtationarii milites efficiunt, vt exercitus, & populi ſub illorum cuſtodia, vigilia, & ſpetuti, & quieti ſint, iuxta ſupra adducta, & ad hoc eſt pulchra lex K: Ita per illos, qui ſtationes ſpirituales, de quibus in hac militia ſpirituali tractamus, piè, & vt decet viſitant, peccatores omnes, & omnes Chriſtiani à Deo præſeruantur, & cuſtodiuntur. Hanc explicationem adducit Quintilianus Mandoſius *l*, dicit enim, quod ſicut ſtatio à ſtando dicitur, & is locus demonſtratur, vbicunque naues tutæ ſtant, vt dicit Iuriſconſultus Vlpianus *m* ſtationem pro portu accipiens, & ſicut nauigantes ad ſtationes, & portus confugiunt, vt ibi ſecuri eſſe poſſint; Ita Chriſtiani in hoc mari tempeſtuoſo nauigantes, ad Eccleſias, & ſtationes confugiunt, vt ibi ſint tuti. Sicut dicit D. Thomas *n*, & Turrecremata, & D. Gregorius has inſtituit ſtationes, & in qualibet die ſtationum, ſeptem annos remiſſionis conceſſit. Attamen in multis tabulis, & ſuminariis ampliores remiſſiones repeiiuntur, de quibus in articulo ſequenti.

*i l. liminarcha vbi Bald. in fin. ff. de ſeruis fugit. Couar. lib. 4. variar. c. 19. poſt nu. 9.*
*K l. 1. § pen. ff. de officio præfect. verb.*
*l Mando. de ſignat. gratia. ti. indulgētia.*
*m l. 1. § ſtationem. ff. de flumi. l. portus. ff de ver. ſign.*
*n Tho. in 4. d. 20. Turrecre. in c. menſurā de pæn. diſt. 1.*

## ARTICVLVS II.

*Quot indulgentiæ in ſtationibus lucrentur.*

RESpondeo dicendo, quod ſecundum aliquos Romæ eſt quotidie ad minus in tribus locis (in quibus mulieres non ingrediuntur) remiſſio plenaria omnium peccatorum, & in octo locis ad minus tertiæ partis, & in vno loco remiſſio quartæ, & alio ſeptimæ, & in diuerſis Eccleſiis, & locis ipſius Vrbis indulgentiæ quaſi innumerabiles; & ſecundum aliquos ſunt in ſumma. 4000. annorum, & 1500. quadragenæ indulgentiarum. Item ſunt illæ multæ, & magnæ indulgentiæ in diuerſis locis, & Eccleſiis quotidie, & in dedicationibus altarium, & Eccleſiarum, & in diuerſis temporibus, & locis, & feſtiuitatibus Sanctorum augentur indulgentiæ, & duplicantur omnes in Quadrageſima. Vltra prædictas indulgentias additæ ſunt aliæ nonullæ de nouo a Sixto Quarto, & ab aliis, maximè in Eccleſiis ab eodem factis, ſeu reædificatis, præſertim in Sancta Maria de Pace, & in Sancta Maria de Populo in feſtis Beatæ, Virginis, & Sabbatis Quadrageſimæ, & Sabbatho de Paſſione vſque ad Octauas Paſchæ, vbi eſt maximum Populi Romani concurſus.

Has autem indulgentias, vt præmittitur, poſſunt quotidie, lucrari fratres, & ſorores, & nouitii, donati, & perpetuo oblati, viſitando Eccleſias, in quibus morantur, & dicendo quinquies, *Pater noſter* & *Aue Maria*, cum *Gloria Patri* in fine cuiuſlibet, & vnum, *Pater noſter*, & *Aue Maria*, cum *Gloria Patri*, pro ſua Sanctitate, prout in quæſtione præcedenti dictum eſt, vel viſitando ſeptem loca deputata ſpecialiter in memoriam ſeptem principaliũ Eccleſiarum Vrbis, Romæ, & dicendo ſeptem Pſalmos Penitentiales cum Letania. Et laici dicendo certũ numerum *Pater noſter*, ſibi a ſuperioribus prætaxatũ, qui quidem modus ad hunc ſeruatur a multis laudabiliter, Præſertim in Prouincia S. Iacobi ordinis fratrum Minorum de Obſeruantia, attamen per illum non lucrantur indulgentias Hieruſalem, & Sancti Iacobi, niſi dicantur ſex *Pater noſter*, & totidem *Aue Maria*, cum *Gloria Patri* in fine cuiuſlibet *Pater noſter*, & *Aue*, *Maria*, prout conceſſit Leo Decimus, de quo quæſtione ſuperiori articulo ſeptimo fecimus mentionem. Vnde dicit Collector *a* priuilegiorum Mendicantium, & hæc eſt melior, & latior conceſſio reliquis omnibus præcedentibus in hac materia, & licet in ea non fiat mentio de indulgentiis plenariis, de omnibus tamen intelligi debet, quia petens, vt ab ipſo ait accepiſſe, de omnibus habuit intentionem, in huiuſmodi autem ſemper voluntas concedentis intelligitur conformari intentioni petentis. Vt autem videant religioſi indulgentias ipſis per præfatas facultates conceſſas, operæ pretium eſſe duxi, eas in ſequentibus quæſtionibus ſigillatim proponere, vt ipſi ad eas lucrandas inuitentur, & propter hanc cauſam non potui mihi perſuadere eas ſilentio præterire, licet aliqui viri graues huius cauſæ obtuli has tabulas in opere tam graui (vt ipſi dicunt) imprimi non oportere inſtanter affirmauerit.

*a Collector priuile. mend. tit. indulg. ſtatio. nũ quoad fratres. §. 11.*



## QVAESTIO LXXXIX.

De indulgentijs ſeptem Eccleſiarum, vrbis, Romæ, in ſeptem articulos diuiſa.

*Circa quam ſeptem quæruntur.*

1 *QVas indulgentias habeat Sacroſancta Lateranenſis Eccleſia.*
2 *Quæ indulgentiæ concedantur viſitantibus Eccleſiam ſancti Petri in Vrbe.*
3 *Quę indulgentiæ concedantur viſitantibus Eccleſiam Sancti Pauli.*
4 *Quæ indulgentiæ lucrentur ad S. Mariã Maiorem*
5 *Quæ indulgentiæ lucrentur ad S. Laurentium extra muros.*
6 *Quæ indulgentiæ lucrentur apud Sanctos Fabianum, & Sebaſtianum.*
7 *Quæ indulgentiæ lucrentur ad ſanctam Crucem in Hieruſalem.*

## ARTICVLVS I.

*Quas indulgentias habeat Sacro Sanctæ Lateranenſis Eccleſia.*

RESpondeo dicẽdo, quod vt fratres Mendicantes, & aliæ perſonæ, quæ eorum indulgentiis gaudere poſſunt, ſcire valeant, quot, & quales ſint indulgentiæ ſtationum, & aliarum Vrbis Romæ, quæ eis a Summis Pontificibus, vt ſupradictum eſt conceſſæ ſunt, & ſic ad eaſdem ſibi acquirendum, & pro fœlici ſtatu totius Sanctæ Eccleſiæ deuotius & frequentius orandum magis incitentur. Operæ pretium eſſe duxi hic illas deſcribere conſequenter, prout in diuerſis collectionibus, tam in Vrbe, quam in aliis partibus impreſſæ, licet ſparſim reperiantur, & cum inter Eccleſias, Vrbis ſeptem principales reputentur, quæ maiori priuilegio, & gratia, ac dignitate ſunt priuilegiatæ, quam aliæ eiuſdem Vrbis, ideo de ipſis primum ſermonem facere decreui. Inter has autem ſeptem prima Eccleſia eſt Sacroſancta Lateranenſis Eccleſia, quæ ab antiquo dicebatur Baſilica Saluatoris, nunc autem communiter vocatur Eccleſia Ioannis Lateranenſis, quæ ab Imperatore Coſtantino in latere ſui proprii palatii ædificata, & a Sancto Syluestro Papa in honorem Sanctiſſimi Saluatoris Domini noſtri Ieſu Chriſti, & Sanctorum Ioannis Baptiſtæ, & Ioannis Euangeliſtæ dedicata fuit, in qua fertur, quod ſcilicet, Syluester, & Gregorius Summi Pontifices, qui eam ſucceſſiuè conſecrauerunt, deuotè viſitantibus conceſſerunt tantas indulgẽtias, quod eas nemo niſi ſolus Deus enumerari poteſt.

Notandum eſt primò, quod in hac Eccleſia, iuxta Rubricas Miſſalis noui Pii V. iuſſu inſtituti, ſunt ſtationes Dominica prima Quadrageſimæ, Dominica Palmarum, Feria quinta maioris hebdomadæ, Sabbathi Sancti, & in Albis, Vigilia Penthecoſtes, in die Sancti Ioannis ante portam Latinam, eſt indulgentia plenaria, & liberatio vnius animæ a Purgatorio. Et a die sãcti Bernardini, qui eſt vigeſimo die Maii vſque ad primum diem Auguſti, die quolibet eſt indulgentia plenaria.

Notandũ ſecundo, quod in hac Eccleſia S. Ioannis Lateranenſis habetur quædam tabula antiqua,

in qua continentur ſequentia, Quæ quidem bonus Pater noſtri ordinis tempore Capituli generaliſſimi, anno Domini milleſimo, quingenteſimo, ſeptuageſimo, ab illa extraxit.

*Idem Conſtatinus Imperator poſtquam mundatus fuit à lepra per ſacri Baptiſmatis ſuſceptionem dixit B. Syluestro, Pater ecce domum meam in Eccleſiam ordinaui, infunde in eam tuam largam benedictionem pro venientibus ad eam, & ad eum ait Beatus Syluester; Dominus Ieſus Christus qui mundauit te a lepra, & purificauit te fonte perenni, per ſuam miſericordiam mundet, & purificet omnes huc venientes ſine peccato mortali. Et authoritate Petri, & Pauli, & noſtra ſit eis remiſſio omnium peccatorum quocunque tempore anni.*

Item S. Gregorius Papa, qui hanc Eccleſiam conſecrauit poſt deſtructionem eius factam per hæreticos, confirmauit indulgentiam poſitam per B. Syluestrum Papam ante dictum.

Item Bonifacius dixit. *Indulgentiæ Eccleſiæ Lateranenſis numerari non poſſunt, niſi a ſolo Deo, & ego omnes illas confirmo.*

† Item in feſto Saluatoris, cuius imago viſibiliter apparuit omni populo Romano miraculosè, ſcilicet, quando Sanctus Syluester conſecrauit dictam Eccleſiam, primo vbi fuerat populus Romanus cõgregatus, tunc prædicta imago apparuit viſibiliter omni populo de Vrbe, quæ imago remanſit in pariete, neque comburi potuit, cum Eccleſia bis combuſta fuerit, eſt remiſſio omnium peccatorum.

† Item Papa Bonifacius dixit. *Siquis ad Sedem noſtram Lateranenſem cauſa deuotionis, orationis, & peregrinationis acceſſerit ab omni ſorde peccati ſit mundatus totter.*

† Item in Eccleſia prædicta in capella S. Ioannis Baptiſtæ, in qua mulieres non intrat ibidem ad fontes eſt remiſſio omnium peccatorum.

† Item in capella S. Laurentii, in qua ſimiliter mulieres non intrant, quæ dicitur Sancta Sanctorum, eſt remiſſio omnium peccatorum.

Denique ſi ſcirent homines indulgentias Eccleſiæ Lateranenſis, dicerent, tantæ ſunt, quod non oportet nos ire propter indulgentias lucraodas, ad Sanctum ſepulchrum vltra mare.

## ARTICVLVS II.

### *Quæ indulgentiæ concedantur viſitantibus Eccleſiam S. Petri in Vrbe.*

RESpondeo dicendo, quod inter dictas ſeptem Eccleſias, principales præcipuum locũ habet Eccleſia S. Petri, vbi nunc eſt Sancta Sedes Apoſtolica, & palatium Sanctiſſimi Domini noſtri Papæ, in qua ſunt omni die quadraginta octo anni, & totidem quadragenæ, & remiſſio tertiæ partis peccatorum.

Item in eadem Eccleſia fuiſſe dicuntur centum, & nouem altaria, quæ nunc pro parte magna ſunt remota, & in melius ſub pauciori numero redacta, ſiue ordinata, & pro quolibet decem, & octo anni indulgentiarum dati ſunt, & inter alia ſunt ſeptẽ altaris principalia, quæ in gyrum cancellis cupreis vallata ſunt olim deauratis.

Item quandocunque eſt feſtum Sanctorum Petri, & Pauli, vel vocationis dictorum aliarum, ſeu etiam feſtum Natiuitatis Domini, Paſchæ, ſeu omnium ſanctorum, aliudque feſtum doplex, duplicantur omnes prædictæ indulgentiæ. Item in feſto Annunciationis B. Mariæ ſunt ibi mille anni indulgentiæ.

Item a prædicto feſto vſque ad Kalend. Auguſti ſunt ibi duodecim anni Indulgentiarum, & totidem quadragenæ, & remiſſio tertiæ partis omnium peccatorum.

Item quocunque aſcenderit gradus S. Petri deuote conſequetur, pro quolibet gradu ſeptem annos indulgentiarum.

## ARTICVLVS III.

### *Quæ indulgentiæ concedantur viſitantibus Eccleſiam Sancti Pauli.*

RESpondeo dicendo, quod etiam inter dictas principales Eccleſias Eccleſia S. Pauli numeratur, in qua ſunt omni die quadraginta & octo anni indulgentiarum, & tot quadragenæ, & remiſſio tertiæ partis omnium peccatorum.

Item in conuerſione S. Pauli ſunt ibi centum anni indulgentiæ, & tot quadragenæ.

Item in feſto SS. Innocentium, quorum multa corpore requieſcunt ibi ſunt ibidem quadraginta & octo anni indulgentiæ, & tot quadragenæ, modo verò eſt indulgentia plenaria.

Item in dedicatione eiuſdem, quæ eſt in octaua S. Martini, ſunt ibi mille anni indulgentiæ, & tot quadragenæ & remiſſio tertiæ partis omnium peccatorum.

Item ſi quis intrauerit dictam Eccleſiam omnibus diebus Dominicis, habet tantas indulgentias, ac ſi iret a Sanctum Sepulchrum Hieroſolymis.

## ARTICVLVS IV.

### *Quæ indulgentiæ lucrentur, ad Sancta Mariam Maiorem.*

RESpondeo dicendo, quod quarta Eccleſia inter principales ſeptem eſt S. Maria Maior, in qua ſunt omni die quadraginta octo anni indulgentiæ, & tot quadragenæ, & remiſſio tertiæ partis omnium peccatorum.

Item in vigilia Aſcenſionis Domini, qua celebratur feſtum tranſlationis corporis Sancti Hieronymi ibidem quieſcentis ad altare ipſius, eſt remiſſio tertiæ partis omnium peccatorum conceſſa a Pio Papa II.

Item in omnibus feſtiuitatibus B. Mariæ ſunt ibi mille anni indulgentiæ.

Item a feſto Aſſumptionis Virginis vſque ad eius Natiuitatem ſunt ibi duodecim millia annorum indulgentiæ vltra prædictas quotidianas indulgentias.

Notandum eſt tamen, quod quarta Eccleſia ab antiquo ſemper fuit Sancti Laurentii, ſed tempore Alexandri, VI. ad Sanctam Mariam tempore Iubilei fuit aſſignata pro quarta numero, & aliæ tres non viſitabantur ex debito, ſed ex deuotione tantum modo ad parcendm laboribus peregrinorum & Romanorum.

## ARTICVLVS V.

### *Quæ indulgentiæ lucrentur apud S. Laurentium extra muros.*

RESpondeo dicẽdo, quod quinta Eccleſia eſt ad S. Laurentium extra muros, in qua ſunt omni

die

die quadraginta octo anni indulgentiæ, & tot quadragenæ, ac remiſsio tertiæ partis omnium peccatorũ: in feſtiuitatibus SS. Stephani, & Laurẽtii, quorum corpora ibidem requieſcunt, & per octauas eorum, & in ſingulis ſtationibus eiuſdem Eccleſiæ ſunt centum anni indulgentiæ, & remiſsio tertiæ partis omnium peccatorum conceſſa ab antiquo, ſed Calixtus III. cõceſsit omnibus vtriuſque ſexus Chriſtifidelibus dictam Eccleſiam deuote viſitantibus, & ſingulis feſtiuitatibus, & ſtationibus eiuſdem Eccleſiæ plenariam remiſsionem omnium peccatorũ.

*Liberatio animæ.* Item ſi quis intrauerit dictam Eccleſiam per annum omni quarta feria, liberat vnam animam à purgatorio.

Item ſi quis intrauerit dictam Eccleſiam per ianuam Auſtralem templi de vna cruce ad aliam contritus, & confeſſus habet remiſſionem omnium peccatorum.

## ARTICVLVS VI.

*Quæ indulgentiæ lucrentur apud Sanctos Fabianum, & Sebaſtianum.*

RESpondeo dicendo, quod ſexta Eccleſia eſt apud Sanctos Fabianum, & Sebaſtianum extra muros, in qua ſunt omni die quadraginta octo anni indulgentiæ, & tot quadragenæ, & remiſsio tertiæ partis peccatorum.

Item in eadem Eccleſia ſunt quotidie mille anni indulgentiæ dati à Pelagio Papa.

Item in eadem Eccleſia ad catacumbas ibi, prope maius altare ſunt tantæ indulgentiæ, quantæ ſunt in Eccleſiis Apoſtolorum Petri, & Pauli, quia ibi prius corpora eorum iacuerunt abſcondita longo tempore in puteo, quodam, ſuper quem eſt vnum altare.

Item Sylueſter, Gregorius, Honorius, Pelagius, Nicolaus, & Ioannes Summi Pontifices, quilibet eorum mille annos indulgentiæ quocunque tempore anni deuotè viſitantibus dictam Eccleſiam conceſſerunt.

Item in cæmeterio Calixti eſt plenaria remiſsio omnium peccatorum ſecundum quoſdam.

## ARTICVLVS VII.

*Quæ indulgentiæ lucrentur ad Sanctam Crucem in Hieruſalem.*

RESpondeo dicendo, quod ſeptima, & vltima Eccleſia eſt ad Sanctam Crucem in Hieruſalem, in qua ſunt omni die quadraginta, & octo anni indulgentiæ, & totidem quadragenæ, ac remiſſio tertiæ partis omnium peccatorum.

Item in dedicatione eiuſdem: quæ celebratur in vigilia Sancti Benedicti Abbatis in menſe Martii, eſt ibi indulgentia plenaria.

Item omni die Dominica ſunt in eadem Eccleſia trecenti anni indulgentiæ, & tot quadragenæ, etiam remiſsio tertiæ partis omnium peccatorum.

Item in inuentione tituli S. Crucis, quæ ibi in ſublimi muro inuenta eſt tempore Alexandri Sexti vigeſima ſexta die Ianuarii, & etiam quotidie in capella Sanctæ Helenæ vbi mulieres non intrant, niſi ſemel in anno, eſt indulgentia plenaria.

Et eſt notandum, quod ſunt aliæ multæ indulgentiæ Romæ in diuerſis Eccleſiis, & locis, aliquæ tertiæ partis peccatorum, aliquæ quadragenarum, aliquæ annorum, & aliquæ dierum, quæ ſimiliter conceſſæ ſunt fratribus, & ſororibus ordinis Minorum, & perſonis quibuſdam, prout in quæſtione ſuperiori diximus, quæ ex conſulto omittuntur, cum non ita ſint magnæ, ſicut ſuperius narratæ. Hæc omnia tradit collector fideliſſimus priuilegiorum Mendicantium in compendio impreſſo in ciuitate Valliſoleti, anno Domini milleſimo, quingenteſimo, vigeſimo quinto, qui etiam curioſè tradit omnia, quæ in duabus quæſtionibus ſequentibus continentur.

# QVAESTIO CX.

## De indulgentijs, quæ habentur in diebus ſtationum Romæ, in duodecim articulos diuiſa.

*Circa quam quæruntur duodecim.*

1 *QVæ indulgentiæ concedãtur in menſe Ianuarij.*

2 *Quæ indulgentiæ concedantur in menſe Februarij.*

3 *Quæ indulgentiæ concedantur in menſe Martij.*

4 *Quæ indulgentiæ concedantur in menſe Aprilis.*

5 *Quæ indulgentiæ concedantur in menſe Maij.*

6 *Quæ indulgentiæ concedantur in ſtationibus menſis Iunij.*

7 *Quæ indulgentiæ concedantur in menſe Iulij.*

8 *Quæ indulgentiæ concedantur in menſe Auguſti.*

9 *Quæ indulgentiæ concedantur in menſe Septẽbris.*

10 *Quæ indulgentiæ concedantur in menſe Octobris.*

11 *Quæ indulgentiæ concedantur in menſe Nouẽbris.*

12 *Quæ indulgentiæ concedantur in menſe Decẽbris.*

## ARTICVLVS I.

*Quæ indulgentiæ concedantur in menſe Ianuarij.*

RESpondeo dicendo, quod multæ ſunt indulgentiæ, tam plenariæ, quàm non plenariæ quæ in diebus ſtationum, & in nonnullis alijs habentur in eccleſiis vrbis Romæ, quas omnes lucrari poſſunt fratres Minores, prout in quæſtione octogeſima ſecunda & octogeſimatertia dictum eſt. Et pro intelligentia ſcriptorum eſt aduertendũ, quod per Cruces in margine poſitas plenariæ indulgentiæ innuuntur, ſed per numeros intra poſitos ante illam dictionem, *mille* debent intelligi millenarii, per ſequentes vero vſque ibi *anni*, ſignificantur ſimpliciter alii anni, & dies, qui uſque ad mille non aſcendunt.

*In menſe Ianuarij.*

† In Circumſione Domini eſt indulgentia plenaria, in Sancto Ioanne Lateranenſi, Et ſimiliter in Aracæli.

† In die epiphaniæ eſt indulgentia plenaria in Sancto Petro, & remiſsio omnium peccatorum in Sancta Maria Maiori.

† In octaua Epiphaniæ indulgentia plenaria ad ſanctum Petrum, Felicis in Pinci mille anni indulgentiæ ad ſanctum Sebaſtianum, Sanctorum quinque Martyrum ordinis Minorum, & Sãcti Marcelli Papæ, & Martyris remiſsio omnium peccatorũ, & mille anni ad ſanctum Sebaſtianum. Et hanc indulgentiam conſequuntur chordigeri confratres Patris noſtri Franciſci recitando ſex *Pater noſter*

&

Digitized by Google

& totidem *Aue Maria*, cum *Gloria Patri*, in fine cu iuslibet Pater Noſter, & Aue Maria, cum illis omnes indulgentiæ etiam fratrum communicentur.

In die Sancti Antonii Abbatis remiſſio tertiæ partis peccatorum quotidie ad Sanctam Mariam Maiorem.

In die Sanctorum Fabiani, & Sebaſtiani indulgentia plenaria, & remiſſio omnium peccatorum ad Sanctum Sebaſtianum. & centum quinquaginta octo mille ac.968.ann. & 265.dies.

† In die Sanctæ Agnetis virginis, & martyris remiſſio omnium peccatorum, & ducēti anni, & omni die mille anni indulgentiæ ad Sanctam Mariam Maiorem.

† Dominica prima poſt feſtum S.Antonii Abbatis oſtenditur Veronica, & eſt indulgentia plenaria ad Sanctum Petrum. Et Romani habent ſeptem millia annorum, ſed vltramontani quatuordecim millia, & totidem quadragenas, & remiſſionem tertiæ partis peccatorum.

† In die SS. Vincentii, & Anaſtaſii quadraginta millia annorum indulgentiarum ad Sanctum Ioannem in Laterano.

† In die Conuerſionis S.Pauli indulgentia plenaria, & decem millia annorum ad S.Paulum.

† In die S.Agnetis ſecundo, remiſſio omnium peccatorum, vt in primo feſto, ad S.Ioannem in Laterano.

In die Cyri, & Ioannis remiſſio tertiæ partis peccatorum ad Sanctum Sebaſtianum.

## ARTICVLVS II.

*Quæ indulgentiæ concedantur ſtationum in menſe Februarij.*

RESpondeo dicendo, quod in die Purificationis Beatæ Mariæ Virginis indulgentia plenaria ad Sanctam Mariam de Populo. Et 155.mille, ac 293.anni, & 285.dies.

† In die S.Agathæ Virginis, & Martyris indulgentia plenaria ad ſanctam Crucem.

† In Cathedram S.Petri indulgentia plenaria, & mille anni ad ſanctum Petrum, & 158.mille, ac 968.anni, & 185.dies.

† In die ſancti Matthæi Apoſtoli indulgentia plenaria ad Sanctam Mariam Maiorem, vbi corpus eiuſdem requieſcit, & 159.mille, 290.anni, & 28. dies.

## ARTICVLVS III.

*Quæ indulgentiæ ſtationum concedantur in menſe Martij.*

RESpondeo dicendo, quod in die Sancti Thomæ de Aquino.

† Indulgentia plenaria ad Sanctam Mariam in Minerua, & 158.mille, ac.958.anni, & 185.dies.

† In die ſancti Gregorii indulgentia plenaria, & quotidie.40.anni indulgentiæ, & tot quadragenæ, & remiſſio tertiæ partis peccatorum.

Item mille anni ad Sanctum Petrum.

† In die S.Ioſephi confeſſoris indulgentia plenaria ad S Mariam Maiorem.

† In vigilia Sancti Benedicti Abbatis indulgentia plenaria ad ſanctam Crucem in capella, quæ dicitur Hieruſalem cuius dedicatio eſt illa die.

In die ſancti Benedicti Abbatis centum anni indulgentiæ ad S.Petrum, & 159.mille, ac.154.anni. & 40. dies.

† In annunciatione Virginis Mariæ indulgentia plenaria & mille anni, & totidem quadragenæ, & remiſſio tertiæ partis peccatorum. Et iterum mille anni ad ſanctam Mariam Maiorem. Et 158.mille, ac 958.anni. & 185.dies.

## ARTICVLVS IV.

*Quæ indulgentiæ concedantur in menſe Aprilis.*

RESpondeo dicendo, quod in die S. Georgii martyris mille anni indulgentiæ, & 154. ac 913.anni, & 260.dies.

† In die ſancti Marci Euangeliſtæ indulgentia plenaria ad ſanctum Petrum, & 154.ac 990. anni, & 200.dies.

† In die ſancti Petri martyris ordinis Prædicatorum indulgentia plenaria ad ſanctam Mariam in Minerua.

## ARTICVLVS V.

*Quæ indulgentiæ concedantur in menſe Maij.*

RESpondeo dicendo, quod in die SS. Philippi, Iacobi indulgentia plenaria ad ſanctam Mariam Maiorem, & 158. mille ac 978.anni, & 285. dies.

† In omnibus diebus Dominicis huius menſis indulgentia plenaria ad ſanctum Sebaſtianum, & 186.mille, ac 39.anni & 100.

† In Inuentione ſanctæ Crucis indulgentia plenaria ad ſanctam Crucem, & 186.ac 39.anni, & 100.dies.

† Item tertia die huius menſis indulgentia plenaria, quia eſt conſecratio ſanctæ Mariæ Rotūdæ.

† In die S.Ioannis ante Portam Latinam indulgentia liberationis vnius animæ a purgatorio ad S.Mariam Maiorem. *Liberatio. vnius animæ a purgatorio*

† In die apparitionis S. Michaelis indulgentia plenaria ad ſanctam Mariam.

† Ab iſta die vſque ad Kalendas Auguſti ſunt quotidie in S.Ioanne Lateranenſi tres indulgentiæ plenaria ad ſanctam Mariam.

† Ab iſta die vſque ad Kalendas Auguſti ſunt quotidie in S. Ioanne Lateranenſi tres indulgentiæ plenariæ.

In die SS. Nerei, Achillei, atque Pancratii centum anni indulgentiæ ad Sanctum Paulum.

† In die ſancti Bernardini confeſſoris indulgentia plenaria ad ſanctam Mariam de Aracæli.

† In Aſcenſione Domini indulgentia plenaria ad S.Petrum, & 258.mille, ac 968.anni, & 285.dies

† In feſto Corporis Chriſti indulgentia plenaria ad ſanctum Petrum, & 159.mille, ac 968. anni & 45.dies.

In die S.Petronillæ Virginis mille anni, & totidem quadragenæ indulgentiæ ad S.Petrum.

## ARTICVLVS VI.

*Quæ indulgentiæ concedantur in ſtationibus menſis Iunij.*

RESpondeo dicendo, quod in die ſancti Marcellini, Petri, ac Eraſmi mille anni indulgentiarum ad ſanctum Petrum.

In die S.Barnabæ Apoſtoli ſexcenti anni indulgentiarum ad S. Petrum.

† In die ſancti Antonij confeſſoris ordinis Mino

rum

rum indulgentia plenaria ab ſanctam Mariam in Araceli.

In die SS. Viti, & Modeſti, atque Creſentiæ centum anni indulgentiæ, & tot quadragenæ ad S. Paulum.

In die S. Pauli confeſſoris, & Pontificis 7. millia annorum indulgentiarum ad S. Ioannem in Laterano.

† In Natiuitate ſancti Ioannis Baptiſtæ indulgentia plenaria in Eccleſia Lateranenſi, & 154. mille, & 984. anni, & 45. dies.

In die SS. Ioannis, & Pauli mille anni indulgentiæ ad S. Ioannem Lateranenſem.

In die S. Leonis Papæ mille anni, & totidem quadragenæ ad S. Petrum.

† In die SS. Petri, & Pauli indulgentia plenaria in amborum Eccleſijs, & 159. mille, ac 963. anni, & 45 dies.

† In commemoratione S. Pauli indulgentia plenaria, & mille anni in Eccleſia ſua.

### ARTICVLVS VII.

*Quæ indulgentiæ concedantur in ſtationibus Iulij.*

Reſpondeo dicendo, quod

† In octaua S. Ioannis Baptiſtæ indulgentia plenaria in eius Eccleſia Lateranenſi.

† In viſitatione Beatæ Mariæ Virginis indulgentia plenaria ad ſanctam Mariam de populo, & 158. mille, ac 958. anni, & 285. dies.

† In die S. Bonauenturæ confeſſoris, & Epiſcopi ordinis Minorum, indulgentia plenaria ad ſanctũ Petrum, 158. mille, ac 967. anni, & 185. dies.

Diuiſio Apoſtolorum duo millia annorum indulgentia ad S. Petrum.

† In die S. Alexij confeſſoris indulgentia plenaria & mille anni ad ſanctum Ioannem in Laterano.

In die S. Margaritæ Virginis, & Martyris centum anni ad S. Crucem.

In die S. Praxedis Virginis duo millia annorum indulgentiæ ad ſanctam Petrum.

† In die S. Magdalenæ indulgentia plenaria, & centum anni ad S. Mariam Maiorem.

In die S. Appollinarij Martyris centum anni ad S. Ioannem in Laterano.

In die S. Chriſtinæ Virginis, & Martyris quadraginta anni ad S. Mariam Maiorem.

† In die S. Iacobi Apoſtoli indulgentia plenaria in ſua Eccleſia, & ad S. Mariam Maiorem.

† In die S. Annæ matris B. Virginis Mariæ indulgentia plenaria ad ſanctam Mariam Maiorem.

In die S. Pantaleonis Martyris quadraginta anni indulgentiæ ad S. Mariam Maiorem.

In die SS. Nazarij, Celſi, & Victoris trecenti anni indulgentiæ ad ſanctam Crucem.

In die SS. Simplicii, & Fauſtini quinq; mille annorum ad S. Sebaſtianum.

### ARTICVLVS VIII.

*Quæ concedantur indulgentiæ in ſtationibus Auguſti.*

Reſpondeo dicendo, quod in die S. Petri ad Vincula, & per octo dies ſequentes indulgentia plenaria in Eccleſia eiuſdem, & 158. mille, ac 968. anni, & 285. dies.

In feſto dedicationis ſanctæ Mariæ de Angelis, ſeu Portiunculæ, quæ fuit prima Eccleſia ordinis Minorum, indulgentia plenaria ad Sanctam Mariam Maiorem.

† In inuentione S. Stephani indulgentia plenaria ad S. Laurentium.

† In feſto ſanctæ Mariæ de Niue, indulgentia plenaria ad ſanctam Mariam Maiorem, & 159. mille, ac 790. anni, & 285. dies.

† In feſto S. Dominici confeſſoris indulgentia plenaria ad S. Mariam in Minerua. Et 158. mille, ac 958. anni, & 285. dies.

In die SS. Sixti, Fœliciſſimi, & Agapiti plures indulgentiæ ad S. Crucem.

In die SS. Cyriaci, Largi, & Smaragdi mille anni ad ſanctum Sebaſtianum.

† In die S. Laurentii Martyris indulgentia plenaria, & per totam octauam, 158. mille, ac 958. anni, & 285. dies, & omni die mille anni, & totidem quadragenæ, & remiſſio tertiæ partis peccatorum in eadem Eccleſia.

† In die ſanctæ Claræ Virginis indulgentia plenaria ad ſanctam Mariam Maiorem, & centum anni ad S. Crucem.

In die S. Euſebii Cõfeſſoris mille anni indulgentiæ ad ſanctam Mariam Maiorem.

† In vigilia Aſſumptionis B. Mariæ ad veſperas indulgentia plenaria ad ſanctam Mariam de Populo.

† In Aſſumptione eiuſdem Beatæ Mariæ Virginis & per totam octauam indulgentia plenaria, & remiſſio omnium peccatorum, & quadraginta anni, & totidem quadragenæ, ac remiſſio tertiæ partis peccatorum ad S. Mariam, & ad ſanctum Petrum, 158. mille, ac 162. anni, ac 100. dies.

† Dominica infra octauam Aſſumptionis remiſſio omnium peccatorum in Araceli.

† In die S. Ludouici confeſſoris ordinis Minorum indulgentia plenaria ad ſanctam Mariam de Araceli.

† In octaua Aſſumptionis remiſſio omnium peccatorum ad S. Mariam Trans Tyberim.

† In die S. Bartholomæi Apoſtoli plenaria remiſſio omnium peccatorum, & ſeptem millia annorum indulgentiæ ad S. Ioannem in Laterano.

† In die S. Auguſtini Epiſcopi indulgentia plenaria in Eccleſia eius, & mille anni ad ſanctam Mariam.

† In die decollationis S. Ioannis Baptiſtæ indulgentia plenaria, & remiſſio omnium peccatorum. Item centum anni, & tot quadragenæ, & remiſſio tertiæ partis peccatorum ad S. Ioannem in Laterano.

### ARTCVLVS IX.

*Quæ indulgentiæ concedantur in ſtationibus menſis Settembris.*

Reſpondeo dicendo, quod in vigilia Natiuitatis Dominæ Noſtræ ad veſperas indulgentias plenaria ad ſanctam Mariam de Populo.

† In die Natiuitatis eiuſdem Virginis indulgentia plenaria ad ſanctam Mariam Rotundam, & 159. mille, ac 790. anni, & 185. dies.

† In die S. Adriani Martyris ducenti anni indulgentiæ ad Sanctam Mariam Maiorem.

† In die Exaltationis ſanctæ Crucis indulgentia Plenaria, & mille, 40. anni, & remiſsio tertiæ partis peccatorum ad S. Crucem, & 159. mille, ac 64. anni & 45 dies.

die Ia

In die SS. Euphemiæ, Luciæ, & Geminiani mille anni ad S. Ioannem in Laterano.

In die Euſtachii, & Sociorum eius centum quadraginta anni ad S. Sebaſtianum.

† In die S. Matthæi Apoſtoli indulgentia plenaria, & centum triginta anni ad Sanctum Laurentium.

In dia SS. Coſmæ, & Damiani ſeptem millia annorum indulgentiæ ad S. Sebaſtianum.

† In die S. Michaelis Archangeli indulgentia plenaria ad Sanctam Mariam Maiorem, & 154. mille ac 992. anni, & ducenti dies.

† In die S. Hieronymi confeſſoris indulgentia plenaria ad Sanctam Mariam Maiorem, vbi eſt corpus eius. Item duo millia annorum indulgentiæ & 158. mille, ac 790. anni, 285. dies.

## ARTICVLVS X.

*Qui indulgentiæ concedantur in ſtationibus menſis Octobris.*

RESpondeo dicendo, quod in feſto Beatiſſimi Patris noſtri Franciſci, & per eius Octauam indulgentia plenaria in eius Eccleſia trans Tyberim, & ad S. Paulum, & 158. mille, ac 968. anni, & 285. dies.

† In feſto S. Lucæ Euangeliſtæ indulgentia plenaria, & mille anni ad S. Mariam Maiorem.

† In feſto SS. Simonis, & Iudæ Apoſtolorum indulgentia plenaria ad S. Petrum, & 40. anni, & totidem quadragenæ, & remiſſio tertiæ partis peccatorum, & 158. ac 998. anni, & 285. dies.

## ARTICVLVS XI.

*Quæ indulgentiæ concedantur in ſtationibus menſis Nouembris.*

RESpondeo dicendo, quod in feſto omnium ſanctorũ indulgentia plenaria ad S. Mariam Rotundam, & 158. mille, ac 662. anni, & 100. dies.

† In commemoratione omnium fidelium defunctorum indulgentia plenaria, & per octo dies ſequentes ad S. Mariam Maiorem, & in Eccleſia ſancti Gregorii, & 154. mille, ac 991. anni, & 200. dies

† In octaua omnium ſanctorum plenaria remiſſio peccatorũ ad ſanctum Petrum, & eodem die, SS. Quatuor Coronatorum multæ indulgentiæ ad ſanctum Ioannem in Laterano.

In dedicatione Baſilicæ Saluatoris indulgentia plenaria in ſancto Ioanne Lateranenſi. Item centum anni, & 754. mille, ac 983. anni, & 285. dies.

In die SS. Triphonis, Reſpicii, & Nymphæ plures indulgentiæ ad S. Laurentium.

In die S. Martini Epiſcopi trecenti anni, & totidem quadragenæ ad S. Sebaſtianum.

† dedicatione Baſilicæ Principis Apoſtolorum indulgentia plenaria, & vndecim millia annorum, & totidem quadragenæ, & remiſſio tertiæ partis peccatorum ad S. Petrum, & 159. mille, ac 964. anni, & 285. dies.

In feſto S. Eliſabeth filiæ regis Hungariæ centũ anni indulgentiæ ad S. Crucem.

† In præſentatione Beatæ Mariæ indulgentia plenaria, & remiſsio omnium peccatorum ad ſanctam Mariam Maiorem.

† In feſto S. Ceciliæ virginis, & martyris indulgentia plenaria in Eccleſia eius, & ad ſanctam Mariam in Araceli, & viginti anni indulgentiæ, & 159. mille, ac 790. & 285. dies.

† In feſto S. Clementis Papæ, & martyris indulgentia plenaria in Eccleſia eius, & ad S. Petrum, & 158. mille, ac 966. anni, & 150. dies.

In die S. Felicitatis martyris 40. anni indulgentiæ ad S. Crucem.

In die S. Chryſogoni martyris mille, anni indulgentiæ ad S. Mariam Maiorem.

In die S. Catharinæ Virginis, & martyris mille anni indulgentiæ ad S. Mariam Maiorem.

In die S. Saturnini martyris centum anni indulgentię ad S. Sebaſtianum.

† In die S. Andreæ Apoſtoli mille anni indulgentiæ, & remiſſio tertiæ partis peccatorum, & indulgentia plenaria ad S. Petrum, & 159. mille, ac 974. anni, & 45. dies.

## ARTICVLVS XII.

*Quæ indulgentiæ concedantur in diebus ſtationum menſis Decembris.*

RESpondeo dicendo, quod in feſto S. Bibianæ virginis, & martyris octo millia annorum indulgentiæ ad S. Mariam.

In feſto S. Barbaræ virginis, & martyris mille anni indulgentiæ ad S. Crucem.

In feſto Sabbæ Abbatis centum anni ad S. Petrum.

† In feſto S. Nicolai Epiſcopi, 300. anni, & tot quadragenæ, & indulgentia plenaria in Eccleſia eius, & ad S. Crucē, & 154. mille, 991. anni, & 200. dies.

† In feſto S. Ambroſii Epiſcopi, mille anni, & indulgentia plenaria ad S. Petrum.

† In vigilia Conceptionis B. Virginis ad veſperas indulgentia plenaria ad S. Mariam de Populo.

† In feſto Conceptionis virginis indulgentia plenaria ad ſanctam Mariam de Populo. & 158. mille, ac 968. anni, & 285. dies.

In quatuor temporibus 40. anni indulgentiæ, & totidem quadragenæ, & remiſſio tertiæ partis peccatorum ad S. Mariam Maiorem.

† In feſto S. Thomæ Apoſtoli, 300. anni remiſſio tertiæ partis omnium peccatorum, & indulgentia plenaria ad S. Paulum.

† In Natiuitate Domini N. Ieſu Chriſti indulgentia plenaria in qualibet trium Miſſarum, & mille anni ad ſanctam Mariam Maiorem.

† In feſto ſanctæ Anaſtaſiæ martyris mille anni indulgentiæ ad ſanctam Mariam Maiorem.

† In die S. Stephani indulgentia plenaria ad Sanctum Laurentium, vbi eſt corpus eius. Item duo millia annorum. Item centum anni, & totidem quadragenæ, & indulſio, ac remiſſio tertiæ partis peccatorum, & plures indulgentiæ in eius Eccleſia in monte Cœlio.

† In feſto S. Ioannis Euangeliſtæ indulgentia plenaria ad S. Ioannem in Laterano, & centum anni ad S. Paulum. Et liberatio vnius animæ a purgatorio. & 158. mille, ac 790. anni.

† In feſto SS. Innocentium indulgentia plenaria, & quadraginta anni, & totidem quadragenæ ad S. Paulum.

† In feſto S. Syluestri Papæ indulgentia plenaria & decem millia annorum ad S. Ioannem in Laterano.

## QVÆSTIO XCI.

### De indulgentiis ſtationum in Aduentu, & quadrageſima, in tres articulos diuiſa.

*Circa quam quæruntur tria.*

1 *QVot in Aduentu concedantur indulgentiæ.*
2 *Quæ indulgentiæ concedātur in quadrageſima.*
3 *Quæ indulgentiæ concedantur in ſtationibus tempore Paſchali.*

### ARTICVLVS I.

*Quot in Aduentu indulgentiæ concedantur.*

REſpondeo dicendo, quod in Dominica prima ad S.Mariam Maiorem 158. mille, & 790. anni, & 285. dies indulgentiæ.

In Dominica ſecunda ad S.Crucem. 158. mille, ac 64. anni, & 45. dies indulgentiæ.

In Dominica tertia ad ſanctum Petrum. 158. mille, ac 268 anni, & 285. dies.

In feria quarta quatuor temporum ad S. Mariam Maiorem 158. mille. ac 790. anni, & 284. dies.

In feria ſexta ad ſanctos Apoſtolos 158. mille, ac 968. anni, & 285. dies.

In Sabbatho ad ſanctum Petrum. 158. mille, ac 968 anni, & 285. dies.

In Dominica quarta ad ſanctos Apoſtolos, 158. mille, ac 790. anni, & 285. dies.

In vigilia Natalis Domini ad ſanctam Mariam Maiorem. 159. ac 790. anni, & 285. dies.

In prima Miſſa Natiuitatis Domini ad S. Mariā Maiorem, 159 mille, ac 790. anni, & 285. dies.

In ſecunda Miſſa ad S.Anaſtaſiam, 158. ac 790. anni, & 235. dies.

In tertia Miſſa ad ſanctam Mariam Maiorem, 159. mille, ac 790. anni, & 185. dies.

In die S.Stephani in Cœlio Monte 154. mille, ac 991. anni, & 200. dies.

In die S.Ioannis Euangeliſtæ ad S.Mariam Maiorem. 159. mille ac 790. anni, & 235. dies, & liberatio vnius animæ a Purgatorio.

In die Innocentium ad S.Paulum. 155. mille. ac 291. anni, & aco. dies.

In die S.Syluestri ad S.Mariam trans Tiberim, 158. mille. ac 291. anni, & 285. dies.

In Circumciſione Domini ad S.Mariam in Aracæli, & ad S.Ioannem in Laterano 154. mille, ac 983. anni, & 285. dies.

*Liberatio vnius animæ a purgatorio.* Dominica in ſeptuageſima ad S.Laurentiū. 158. mille, ac 968. anni, & 285. dies. Itē liberatio vnius animæ a Purgatorio.

Dominica in Sexageſima ad S.Paulum. 155. mille, ac 190. anni, & 200. dies.

Dominica in quinquageſima ad S.Petrum 158. mille, ac 96. anni. & 286. dies.

### ARTICVLVS II.

*Quæ indulgentiæ concedantur in ſtationibus quadrageſimæ.*

REſpondeo, dicendo, quod ad S.Sabinam 155. mille, ac 293. anni, & 285. dies.

Feria quinta ad S.Gregorium 154. mille, ac 913. anni & 285. dies.

Feria ſexta ad S.Ioannē, & Paulum, 155. mille, ac 291. anni, & 100. dies.

Sabbatho ad S.Triphonem 158. mille, ac 983. anni, & 285. dies.

Dominica prima ad S.Ionnem in Laterano 154. mille, ac 994. anni, & 285. dies.

Feria ſecunda ad S.Petrum ad Vincula, 158. mille ac 969. anni, & 285 dies.

Feria tertia ad S. Anaſtaſiam. 158. mille, ac 968. anni, & 385. dies. Item liberario vnius animæ a Purgatorio. *Liberatio animæ a Purga.*

Feria quarta ad S.Mariam Maiorem, 159. mille, ac 290. anni, & 285. dies.

Feria quinta ad S. Laurentium in Paliſperna 158. mille, ac 968. anni, & 285. dies.

Feria ſexta ad Sanctos Apoſtolos 158. mille, ac 968. anni, & 285. dies.

Sabbatho ad S.Petrum. 156. mille, ac 964. anni, & 45. dies.

Dominica ſecunda ad S.Marinam, in Dominica 158. mille, ac 968. anni, & 285. dies.

Feria ſecunda ad S. Clementem, 158. mille, ac 956. anni, & 250. dies.

Feria tertia ad S.Balbioam, 155. mille, ac 293. anni, & 285. dies.

Feria quarta ad S.Cæciliam, 159. mille, ac 790. anni, ac 285. dies.

Feria quinta ad S.Mariam trans Tyberim 158. mille, ac 858. anni, & 285. dies.

Feria ſexta ad S.Vitalem 158. mille, ac 958. anni, & 285. dies.

Sabbatho ad ſanctum Marcellum, & Petrum, 154 mille, ac 961. anni, & 200. dies.

Dominica tertia ad S.Laurentium, 159. mille, ac 54. anni, & 30. dies. Item liberatio vnius animæ a Purgatorio. *Liberatio animæ a Purga.*

Feria 2. ad S.Marcum 154. mille, ac 909. anni, & 200. dies.

Feria 3. ad S.Pontētianam 154. mille, ac 991. anni, & 200. dies.

Feria ſexta ad S.Sixtum 155. mille, ac 790. anni, & centum dies.

Feria qointa ad S.Coſmam, & Damianum 154. mille, ac 991. anni, & 200. dies.

Feria ſeata ad S.Laurentium in Lucina, 154 mille, ac 992. anni, & 200. dies.

Sabbatho ad S.Suſanoam 154. mille. ac 911. anni, & 200. dies.

Dominica quarta ad S.Crucē 159. mille, ac 60. anni, & 45. dies. Item liberatio vnius animæ a Purgatorio. *Liberatio animæ a Purgat.*

Feria ſecunda ad quatuor Coronatos, 159. mille, ac 990. anni, & 200. dies.

Feria tertia ad S.Laurentium in Damaſo 154. mille, & 991. anni. & 200. dies.

Feria quarta ad S.Paulum 155. mille, 291. anni, & 200. dies.

Feria quinta ad S.Syluestrum 154. mille, ac 991. anni, & 2no. dies.

Feria ſexta ad ſanctum Euſebium 154. mille, ac 991. anni, & 200. dies.

Sabbatho ad S Nicolaum in carcere 155. mille, ac 991. anni, & 200. dies.

Dominica in Paſſione ad S.Petrum 259. mille, ac 964. anni, & 35. dies.

Feria ſecunda ad S.Chryſogonum 154. mille, ac 991. anni, & 200. dies.

Feria tertia ad ſanctum Cyriacum 154. mille ac 911. anni, & 200. dies.

Feria

Feria quarta ad ſanctum Marcellum, 155. mille, ac 291. anni, & 200 dies.

Feria quinta ad S. Appollinarem 154. mille ac 991. anni, & 200. dies.

*Liberatio vnius animæ a purgatorio.* Feria ſexta ad S. Stephanum in Cęlio monte 154. mille, ac 991. anni, & 200. dies. Item liberatio vnius animæ a Purgatorio.

*Liberatio animæ a Purga.* Sabbatho ad S. Ioannem ante portam Latinam 158. mille, ac 849. anni, & 45. dies. Item liberatio vnius animæ a pęnis Purgatorii.

Dominica in Palmis ad S. Ioannem in Laterano 156. mille, ac 859. anni, & 301. dies.

Feria ſecunda ad S. Praxedem 155. mille, ac 65. anni, & 200. dies.

Feria tertia ad S. Priſcam 161. mille, ac 551. anni, & 100. dies.

Feria quarta ad S. Mariam Maiorem 185. mille, ac 662. anni, & 100. dies.

Feria quinta in Cęna Domini ad S. Ioannem in Laterano 185. mille, ac 639. anni, & 100 dies.

Feria 6. in paraſceue ad ſanctam Crucem 186. mille, ac 639. anni, 100. dies.

Sabbatho ad S. Ioannem Laterano 189. mille, ac 639. anni, & 100. dies.

## ARTICVLVS III.

*Quæ indulgentiæ concedantur in ſtationibus tempore Paſchali.*

RESpondeo dicendo, quod Dominica Reſurrectionis ad S. Mariam Maiorem 185. mille, ac 262. anni, & 100. dies.

In feria ſecunda ad S. Petrum 158. mille, ac 968. anni, & 285. dies.

*Liberatio animæ a Purgat.* In feria tertia ad S. Paulum 155. mille ac 291. anni, & 200. dies.

In feria quarta ad S. Laurentium extra muros 259. mille, ac 291. anni, & 30. dies. & liberatio vnius animæ a Purgatorio.

In feria quinta ad ſanctos Apoſtolos, 158. mille ac 968. anni, & 185. dies.

In feria ſexta ad Sanctam Mariam Rotundam 168. mille, ac 968. anni, & 285. dies.

Sabbatho ad S. Ioannem in Laterano. 156. mille ac 859. anni, & 30. dies.

Dominica in Albis ad S. Pancratium 161. mille, ac 555. anni, & 100. dies.

In Lætaniis maioribus ad S. Petrum 158. mille, ac 968. anni, & 285. dies.

Dominica poſt Pentecoſtem ad S. Petrum 158. mille ac 968. anni, & 285. dies.

Feria ſecunda ad S. Petrum ad vincula, 158. mille, ac 968. anni, & 285. dies.

Feria tertia ad ſanctam Anaſtaſiam 158. mille, ac 968. anni, & 285. dies.

Feria quarta ad S. Mariam Maiorem 158. mille, ac 790 anni, & 285. dies.

*Libertio animæ a Purga.* Feria quinta ad S. Laurētium 158. mille, ac 968. anni, & 285. dies. Item liberatio vnius animæ a Purgatorio.

Feria ſexta ad ſanctos Apoſtolos 158. mille, ac 968. anni, & 285. dies.

*Liberatio animæ a Purgat.* Sabbatho ad ſanctum Petrum 159. mille, ac 964 anni, & 285 dies, liberatio vnius animæ a Purgatorio.

Pro complemento eſt notandum, quod ſecundum aliquos, prout dicit collector priuilegiorum mendicantium, quando eſt aliqua ſtatio viſitando quis Eccleſiam vbi eſt talis ſtatio, lucratur omnes indulgentias Eccleſiarum capitalium, ac etiam aliarum, ſed quando eſt indulgentia, & non ſtatio, lucratur tantum indulgentias illius Eccleſiæ, quam viſitat. Attamen fratres minores, & religioſi ſuorum priuilegiorum habentes communicationem, recitando ſex *Pater noſter* cum ſex *Aue Maria*, & in fine cuiuslibet, *Gloria Patri*, prout ſupra iam dictum eſt, omnes indulgentias indiſtinctè titulorum, & Eccleſiarum Vrbis Romæ lucrantur.

# QVAESTIO XCII.

## De indulgentiis locorum, & Eccleſiarum Hieruſalem per religioſos lucrandis, in nouem articulos diuiſa.

*Circa quam quæruntur nouem.*

1 *VTrum religioſi poſſint lucrari indulgentias Eccleſiarum Hieruſalem.*

2 *Quæ indulgentiæ concedantur in monte Sion.*

3 *Quæ indulgentiæ concedantur in monte Caluario.*

4 *Quæ indulgentiæ concedantur in corpore ciuitatis.*

5 *Quæ indulgentiæ concedantur in valle Siloe.*

6 *Quæ indulgentiæ ſint conceſſæ in torrente Cedron.*

7 *Quæ indulgentiæ ſint in valle Ioſaphat.*

8 *Quæ indulgentiæ ſint conceſſæ in monte Oliueti.*

9 *Quæ indulgentiæ ſint in Bethania.*

## ARTICVLVS I.

*Vtrum religioſi poſſint lucrari indulgentias Eccleſiarum Hieruſalem.*

REſpondeo dicendo, quod, prout conſtat ex dictis ſuperioribus, fratres minores, & qui eorum gaudent priuilegiis, poſſunt lucrari omnes indulgētias conceſſas vltra marinis recitando ea, quæ ibi dicta ſunt.

Pro quarum indulgentiarum intelligentia eſt notandum, quod in ſeptem locis principalibus ſunt myſteria, & indulgentiæ Hieruſalem. Quorum locorum tria ſunt intra muros, & quatuor extra muros circum circa. Intra muros primus locus eſt mons Sion, qui eſt quædam pars ciuitatis in altiori loco ſita, vbi Dauid fecit Pſalterium, & vbi ſunt ſepulchra regum Iſrael, ibi etiam fuerunt domus Annæ, & Caiphæ, ac ſanctum cænaculum. Secundus locus eſt Caluarius, qui licet tempore paſſionis fuerit extra ciuitatem, nunc autem mons eſt intra muros. Tertius locus eſt corpus ciuitatis. Extra ciuitatem vero ſunt reliqua ſancta loca, ſcilicet torrens Cedron, vallis Siloe, mons Oliueti, & Betaniæ; in his locis, ſeu partibus continentur omnia myſteria intra, & extra muros ciuitatis Hieruſalem, prout latè, ac particulariter in articulis ſequentibus proponuntur.

## ARTICVLVS II.

*Quæ indulgentiæ concedantur in monte Sion.*

† REſpondeo dicendo, quod in monaſterio montis Sion, vbi habitant fratres minores

obiei-

obſeruantes in loco, vbi Chriſtus fecit vltimam cęnam, eſt indulgentia plenaria.

† Et io capella quæ dicitur Sancti Thomæ Apoſtoli, vbi Dominus apparuit, eſt indulgentia pleoaria.

† In capella, vbi aſcendit Spiritus Sanctus in die Pentecoſtes, eſt indulgentia plenaria.

† In loco vbi obiit Beata Virgo, eſt indnlgentia plenaria.

Vbi ſanctus Matthias fuit electus in Apoſtolum ſont ſeptem anni, & ſeptem quadragenæ indulgentiæ.

Vbi ſanctus Iacobus minor ſuit electus in primum Epiſcopum Hieruſalem ſunt 7. anoi, & 7. quadragenæ indulgentiæ.

In capella vbi ſanctus Ioannes Euangeliſta dicebat Miſſam Dominæ noſtræ ſeptem anni, & totidem quadragenæ indulgentiæ.

Vbi fuerunt diuiſi S. Apoſtoli, vt irent ad prædicandum per vninerſum Orbem, ſunt 7. anni, & totidem quadragenæ indulgentiæ.

In loco, vbi fuit translatum corpus ſancti Stephaoi protomartyris, ſunt ſeptem anni, & totidem quadragenæ indulgentiæ.

In capella, quæ quodam fuit coquina, vbi agnus Paſchalis Cęnæ Domini fuit aſſatus, ſunt 7. anni, & totidem quadragenæ indolgentiæ.

In introitu domus Caiphæ, vbi ancilla oſtiaria dixit. *Et tu cum Ieſu Galilæo eras?* ſunt 7. anni, & totidem quadragenæ iodulgentiæ.

In medio præfatæ domus Caiphæ vbi Petrus negauit Chriſtum, ſunt 7. anni, & 7. quadrageoæ indulgentiæ.

Iuxta prædictam domum eſt locus, qni dicitur gallicantus, & ſunt ibi ſeptem anni, & 7. quadragenæ indulgentiæ.

In quodam loco, vbi Chriſtus Dominus in domo Caiphæ, ſtetit vſque ad mane, poſtquam fuit captus in nocte paſſionis, ſunt 7. anni, & 7. quadragenæ indulgentiæ.

Prope dictam domum eſt locus vbi Domina noſtra venit, & ſtetit, poſtquam ſciuit captionem filii ſui, & ſunt ibi ſeptem anni, & ſeptem quadragenæ indulgentiæ.

† In domo Annæ, vbi Chriſto foit data alapa, eſt indulgentia plenaria.

Iuxta prædictam domum eſt locus, vbi Iudæi voluerunt capere corpus Dominæ noſtræ cum deferretur ad tumulandum, & ſunt ibi 7. anni, & 7. quadragenæ indulgentiæ.

† In præfato monte Sion eſt locus, vbi decollatus fuit S. Iacobus Maior, & ibidem eſt indulgentia plenaria.

## ARTICVLVS III.

*Quæ indulgentia concedantur in monte Caluario.*

† PRope foramen vbi poſita eſt crux Chriſti, & ipſe ibi crucifixus eſt, indulgentia plenaria.

Vbi Melchiſedec obtulit panem, & vinum, ſunt ſeptem anni, & ſeptem quadragenæ indulgentiæ.

Ibidem propè eſt locus, vbi Abraham voluit immolare Iſaac, & ſunt ibi ſeptem anni, & 7. quadragenæ indulgentiæ.

† In loco, vbi Dominus de cruce fuit depoſitus in gremio D. noſtræ, eſt indulgentia plenaria.

† In Sancto Sepulchro eſt indulgentia plenaria.

† In quadam capella, quæ eſt iuxta locum, vbi crucifixus eſt Chriſtus, eſt quædam ſchala, & ibi eſt indulgentia plenaria.

† Sub rupe, vbi Dominus crucifixus eſt, habetur quædam capella, in qua ſancta Helena reperit crucem Dominicam, & eſt ibi indulgentia plenaria.

In alia capella, vbi eſt columna ſuper quam ſedit Chriſtus, cum fuit ſpinis coronatus, ſuot 7. anni, & 7. quadragenæ indulgentiæ.

In altera capella, vbi ſortes miſſæ ſunt ſuper veſtem Chriſti, ſunt ſeptem anni, & ſeptem quadragenæ indulgentiæ.

In ſpecu quadam, vbi poſitus eſt Chriſtus interim qnod crucifixores aptabant crucem, ſunt 7. anni, & 7. quadragenæ indulgentiæ.

In horto, vbi Dominns ſtetit, quando poſt reſurrectionem apparuit Magdalenæ, ſunt 7. anni, & 7. quadragenæ indulgentiæ.

Item in loco, vbi ſtabat Magdalena, in horto, ſunt ſeptem anni, & totidem quadragenæ indulgentiæ.

In eodem loco eſt quædam concauitas inſtar feneſtræ, vbi eſt pars colũnæ, in qua flagellatus fuit Chriſtus, & ſunt ibi ſeptem anni, & 7. quadragenæ indulgentiæ.

In altari capellæ, vbi ſunt duo ſopra ſcripta, eſt quædam pars veræ crucis, & ſunt ibi 7. anni, & 7. quadragenæ indulgentiæ.

In præfata capella eſt locus, vbi quando inuenta fuit ſancta Crux, reſuſcitata eſt per impoſitionem illius mulier defuncta, & ſunt ibi 7. anni, & 7. quadragenę iodulgeotiæ.

## ARTICVLVS IV.

*Quę indulgentię concedantur in corpore ciuitatis?*

REſpondeo dicendo, quod in quadam domo vbi fertur quod nata eſt B. Virgo Maria, ſunt ſeptem anni, & ſeptem quadragenæ indulgentiæ alibi tamen reperitur, quod eſt indulgentia plenaria.

In probatica piſcina, vbi deſcendebat angelus, & mooebat aquam, ſunt ſeptem anni, & ſeptem quadragenæ indulgentiæ.

† In domo palatii eſt indulgentia plenaria.

In via, per quam Chriſtus ductus eſt ad crucifigendum, quæ appellatur, *via amaritudinis*, vbi eſt domus ſancti Lazari, & ſororum eius, ac etiam domus Phariſæi, ad quam venit Magdalena, ſunt ibi 7. anni & 7. quadragenæ indulgentiæ.

In domo illius fęminæ, quæ appellatur Veronica, ſunt ſeptem anni, & ſeptem quadragenæ indulgentiæ.

† In templo Salomonis, vbi præſentata eſt, & nutrita B. Virgo indulgentia plenaria.

† In porta quæ dicitur, Aurea, per quã ingreſſus eſt Chriſtus Dominica in Ramis palmarum, eſt indulgentia plenaria.

In domo, vbi natus eſt ſanctos Ioannes Euangeliſta, ſunt ſeptem anni, & ſeptem quadragenæ indulgentiæ.

Vbi Dominus poſt Reſurrectionem apparuit tribus Mariis dicens eis. *auete*, ſunt ſeptem anni, & ſeptem quadragenæ indulgentiæ.

In loco, vbi fertur Dominus cecidiſſe ſub cruce, ſunt ſeptem aooi, & ſeptem quadrageoæ indulgentiæ.



Digitized by Google

Hucuſque indulgentiæ,quæ habentur intra muros Hieruſalem,nunc ſequuntur,quæ ſunt extra.

### ARTICVLVS V.

*Quæ indulgentiæ concedantur in valle Siloe.*

RESpondeo dicendo,quod in valle Siloe eſt locus *Acheldemach*, emptus triginta argenteis, quibus venditus eſt Chriſtus, & ſunt ibi ſeptem anni,& ſeptem quadragenæ indulgentiæ.

In notoria Siloë,vbi Chriſtus miſit cæcum,vt ſe lauaret,& videret, ſunt ſeptem anni,& ſeptẽ quadragenæ indulgentiæ.

In præfata valle eſt locus, in quo ſancta Iſaias Propheta fuit ſextus ſerra lignea,& ſub ibi ſeptem anni,& ſeptem quadragenæ indulgentiæ.

In eadem valle eſt ſpelunca,in qua S.Petrus poſt negationem Chriſti ſe incluſit, & ſunt ibi ſeptem anni,& ſeptem quadragenæ indulgentiæ.

### ARTICVLVS VI.

*Quæ ſint indulgentiæ conceſſæ in torrente Cedron.*

RESpondeo dicendo,quod in horto Gethſemani,vbi in nocte paſſionis Chriſtus dimiſit octo Apoſtolos,ſunt ſeptem anni, & ſeptem quadragenæ,indulgentiæ.

† In eodem horto,vbi Chriſtus ter orauit indulgentia plenaria.

In ſpelunca,in qua S.Iacobus Alpheus ſe incluſit poſt paſſionem Chriſti promittens non comedere, donec videret illum reſuſcitatum,ſunt 7.anni, & 7.quadregenæ indulgentiæ.

Prope huiuſmodi torrentem Cedron eſt locus, vbi fertur,quod natus eſt Sanctus Zacharius Pater Ioannis Baptiſtæ, & ſunt ſeptem anni, & ſeptem quadragenæ.

### ARTICVLVS VII.

*Quæ indulgentiæ ſint in valle Ioſaphat.*

RESpondeo dicendo,quod in valle Ioſaphat, eſt ſepulchrum Dominæ noſtræ,vbi eſt indulgentia plenaria.†

Inter præfatum ſepulchrum,& ciuitatem Hieruſalem eſt locus,vbi lapidatus fuit S.Stephanus, & ſunt ibi 7.anni,& 7.quadragenæ indulgentiæ.

### ARTICVLVS VIII.

*Quæ indulgentiæ ſint conceſſæ in monte Oliueti.*

RESpondeo dicendo,quod in deſcenſu montis Oliueti,vbi videns Ieſus ciuitatem fleuit ſuper eam fertur,quod ſunt ſeptem anni, & ſeptem quadragenæ indulgentiæ.

In præfato monte,vbi Dominus docuit Apoſtolos orare,& compoſuit,*Pater noſter*,ſunt 7.anni,& totidem quadragenæ indulgentiæ.

Vbi Dominus prædicauit octo beatitudines, ſunt 7.anni.& 7.quadragenæ indulgentiæ.

In eodem monte fertur,quod annunciauit Angelus B.Virgini tranſitum ſuum deferens ei palmã ſunt ibi 7.anni,& 7.quadragenæ.

† In loco, ex quo Chriſtus aſcendit viſibiliter in cœlum eſt indulgentia plenaria.

In ſupradicto monte eſt locus,vbi Apoſtoli poſt aduentum Spiritus ſancti compoſuerunt. *Credo in Deum*, ſunt ſeptem anni, & ſeptem quadragenæ indulgentiæ.

† Prope locum,ex quo Dominus aſcendit in cœlum,eſt locus,qui dicebatur *Galilæa*, vbi Chriſtus promiſſit apparere,& apparuit Apoſtolis poſt reſurrectionem,& eſt ibi indulgentia plenaria.

† Iuxta præfatum locum erat ficulnea,quam maledixit Chriſtus,& ſunt ibi 7.anni,& 7. quadragenæ indulgentiæ.

### ARTICVLVS IX.

*Quæ indulgentiæ ſint conceſſæ in Bethania.*

RESpondeo dicendo, quod in domo Marthæ hoſpitis Chriſti,ſunt 7.anni, & ſeptem quadragenæ.

In domo Mariæ Magdalenæ,ſunt 7.an.& 7.quadragenæ indulgentiæ.

In medio prædictarum domorum eſt locus,vbi Martha dixit Chriſto. *Domine, ſi fuiſſes, hic &c.* & ſunt ibi ſeptem anni,& ſeptem quadragenæ indulgentiæ.

In loco vbi ſepultus eſt Lazarus, & reſuſcitatus eſt a Chriſto,eſt indulgentia plenaria.

In domo Simonis Leproſi,vbi Magdalena vnxit caput Chriſti ſunt 7.anni,& 7.quadragenæ indulgentiæ.

Aduertendum in ſumma,in ciuitate Hieruſalẽ, & in præfatis locis extra muros eius habentur 21. indulgentiæ plenariæ, & 48. vicibus ſeptem anni,& ſeptem quadragenæ indulgentiæ,& hoc abſque aliis multis indulgentiis quæ habentur in reliquis locis terræ ſanctæ, ſicut in Bethlehem,& Nazareth,&c. Quas indulgentias collector priuilegiorum mendicantium ex propoſito omiſit,quia conceſſio Leonis pro recitatione *ſex pater noſter*,& totidẽ *Aue Maria*, & totidem *Gloria patri* in fine cuiuſlibet,pro vt ſupra poſita eſt, non ſe extendit ad illas.

## QVÆSTIO XCIII.

De indulgentiis conceſſis ſancto Iacobo in Compoſtellano in duos articulos diuiſa.

*Circa quam quæruntur duo.*

1 *QVæ indulgentiæ ſint conceſſæ ſancto Iacobo in compoſtella.*

2 *Vtrum prædictæ indulgentiæ,quoad regulares, ſuſpendatur per Bullam Cruciatæ.*

### ARTICVLVS I.

*Quæ indulgentiæ ſint conceſſæ Sancto Iacobo in Compoſtella.*

RESpondeo dicendo, quod ſancto Iacobo in compoſtella ſunt conceſſę multæ indulgentiæ,quibus etiam gaudent fratres minores, & alii religioſi,quibus eorum priuilegia ſunt communicata.

Primum quicumque ad Eccleſiam S. Iacobi in Compoſtella quocumque tempore venerit conce

ditur ei remiſſio tertiæ partis peccatorum.

† Secundo conceſſum eſt, quod ſi quis veniendo, aut ſtando, vel redeondo cauſa viſitationis dictæ Eccleſiæ deceſſerit, habita pęnitentia de commiſſis omnia peccata ſunt ei remiſſa.

Tertio, quod omnes, qui incedunt ſingulis Dominicis dicbus in proceſſione, quæ fit in dicta Eccleſia, habeant pro qualibet proceſſione, & conſecratione 40. dies indulgentiæ, & ſic per totam hebdomadam, & ſi eſt feſtum, habet 300. dies vltra prędictam iodulgentiam tertiæ partis.

Quarto, in feſto dedicationis prædictæ Eccleſiæ ac io vigilia, & in feſto S. Iacobi, habent 600. dies vltra indulgentiam tertiæ partis.

Quinto, omnes audientes Miſſam ab Archiepiſcopo, vel Cardinali in altari S. Iacobi habeot 200. dies vltra prædictam iodulgentiam.

† Sextò, Calixtus Papa conceſſit, quod quando acciderit feſtum D. Iacobi celebrari in Dominica, quod in toto anno illo omnes ibi occurrentes io peregrinatione verè pęnitentes, & confeſſi, ſuot abſoluti a pęoa, & a culpa.

## ARTICVLVS II.

*Vtrum hæ indulgentiæ, & aliæ in quæſtionibus ſuperioribus appoſitæ, quoad regulares, ſuſpendantur per bullam Cruciatæ.*

RESponden dicendo, quod Leo X. cooceſſit, & declarauit, quod virtute bullarum Cruciatæ contra infideles, aut aliarum indulgentiarum generalium quaſcunque reuocationes, vel ſuſpenſiones priuilegiorum, ordinum etiam mendicantium continentes, nunquam intelligantor reuocata, vel ſoſpēſa indulta priuilegia, & a gratiæ cōceſſæ, quoad perſonas fratrum minorom obſeruantiæ, & quoad ſuſpeodendum interdictum in feſtioitatibus ſanctorum ſui ordinis, niſi de ipſis ſpecificè, ac nominatim mentionem facerent. Ita habetur in ſupplemento. *a*

*a Suppl. f. 56. conceſſ. 179.*

Aduertendum tamen tam pro iſta, quā pro aliis ſimilibus conceſſionibus, quod cum par in parem non habeat imperium, non eſt negandum, qoin ſucceſſor, ſi voluerit, poſſit a prædeceſſore conceſſa derogare, ac ſimiliter idem Pontifex eadem, quæ ipſe conceſſit, ſi mutauerit ſententiam. Ac propterea noo obſtantibus quibuſcumque clauſulis, etiam ſi dicatur io prima bulla, ſeu conceſſione, quod niſi de verbo ad verbum fiat de illa mentio, non poſſit reuocari, vel aliæ inſolitæ clauſulæ apponantur, reuocabitur per ſequentem, ſi ponatur iſta clauſula, non obſtantibus quibuſcumque priuilegiis, etiam ſi de illis deberet fieri mentio de verbo ad verbum, vel alia ſimilia. Nam licet ſuper hoc fuerit aliquando altercatio inter Iuriſtas, ſtylus tamen curiæ hoc decidit, quia ſic habetor io practica, & conſuetudine, quæ eſt optima legum interpres, ptout determinauit Felioos, *b* & in noſtro propoſito iam videmus, quod a Summi Pootificis Pii V. tempore ſolet apponi in Bullis Cruciatæ, quod licet ſuſpendantur ipſis omnes indulgentiæ, non tamen in eis debet cenſeri ſuſpeoſæ gratiæ, & indulgentiæ, quæ ſuperioribus ordinum mendicantium ſunt conceſſæ, de quo in oostra explicatione Crociatæ, & in additionibus ad ipſam latè diximus, vbi lector reſolutionem videre poteſt.

*b Fel. in c. non nulli de reſcr.*



## QVAESTIO XCIV.

### De indulgentiis non plenariis conceſſis ſæcularibus viſitantibus in præcipuis feſtiuitatibus Eccleſias ordinum mendicantium in tres articulos diuiſa.

*Circa quam quæruntur tres.*

1 *VTrum ſæculares viſitando eccleſias fratrum minorū aliquas indulgentias conſequātur.*

2 *Vtrum ſæcularibus viſitantibus eccleſias fratrum prædicatorum aliquæ indulgentiæ concedantur.*

3 *Vtrum ſæcularibus viſitantibus eccleſias fratrum Auguſtinienſium indulgentiæ concedantur.*

## ARTICVLVS I.

*Vtrum ſęculares viſitando Eccleſias minorum indulgentias aliquas conſequantur*

REſpondeo diceodo, quod Gregorius IX. conceſſit omnibus viſitantibus Eccleſias montis Aluernæ in die ſtigmatum B. Franciſci remiſſionem medietatis omnium delictorum, viſitantibus autem omnes Eccleſias ordinis eadem die, dedit de indulgentia annos triginta. Ita habetur in libro *c* monumenta ordinum. Et vt breuiter multa concludam, notandum eſt, quod ſumma iodulgentiarum ordini fratrum ordini mioorum a diuerſis Summis Pontificibus conceſſarum, quas pater frater Ioannes de Argumaones prouincialis quodam prouinciæ S. Iacobi, aſſerit ſe vidiſſe ſob ſigillo authentico eſt ſequens.

*c in 1. imp. f. 260. conc. 647*

*Viſitantes Eccleſias fratrum minorum in feſtiuitatibus Domini noſtri, & Dominæ noſtræ, & B. Ioannis Baptiſtæ, & Apoſtolorum, S. Franciſci omniumque ſanctorum dicti ordinis, habent conceſſionem qualibet prædictarum feſtiuitatum mille trecentorum 40. anuorum quadringentarumque quadraginta, & ſex quadrageſimarum, atque triginta, & vnius diei.* Ita habetur in libro, monumenta *d* ordinom.

*d in 2. imp. f. 71. conce. 180*

Aduertendum eſt etiam, quod ex alia in ſumma extracta ex libro intitulato, firmamentum trium ordinum, habetur ſequenti modo.

*Summa indulgentiarum feſtiuitatū Domini noſtri Ieſu Chriſti, eiuſque ſanctiſſimæ matris ac etiam Patris noſtri Franciſci, & ſanctorum ordinis aſcendit ad annos quingentos, quadraginta, & octo & dies ducentos ſexaginta,* Ita habetur in ſupplemento. *e*

*e Fol. 109. poſt conceſ. 467.*

Nunc autem à Sixto V. Pontifice maximo conceſſa eſt indulgentia plenaria pro die patris noſtri Franciſci, & aliorum ſanctorum ordinis, prout in ſuperioribus dictom eſt. Et tempore quadrageſimali viſitantibus Eccleſias fratrum minorum conceditur in ſumma indulgentia triū millium, & octingentorū, ac quinqoaginta ſeptem annorum, & ducentorum & ſeptem dierum. Ita habetur io ſupplemento. *f* Et in ſumma indolgentiarum conceſſarū, viſitantibus Eccleſias fratrum minorū in quibuslibet dicbus eſt annorum 40. & dierum treceotorum. Ita habetur in ſupplemento. *g*

*Sup. q. 81.*

*f Supp. f. 109. poſt conceſ. 467.*

*g Supp. f. 109. conceſ. 467.*

## ARTICVLVS II.

*Vtrum ſæcularibus viſitantibus Eccleſias fratrum prædicatorum aliquæ indulgentiæ concedantur.*

REſpondeo dicendo, quod Honorius III. Clemēs III. Bonifacius VIII. Alexāder Quartus

Benedictus X. frater de ordine prædicatorum, Ioánnes Vigeſimus primus, Gregorius IX. Nicolaus IV. frater minor, & Alexander V. frater de ordine minorum, viſitantibus Eccleſias prædicatorum in
*a Suppl. f. 110 conceſ. 482.* ſumma annos 169. & dies 350. indulgentiæ *a* & Clemens IV. & Gregorius IX. & Bonifacius Octauus, & Nicolaus Quartus conceſſerunt viſitantibus Eccleſias fratrum prædicatorum in Natiuitate Virginis Mariæ annos 68. dies, 210. indulgentiæ vt conſtat ex ſupplemento. Et viſitantibus prædictas Eccleſias in viſitatione B. Mariæ conceduntur a Clemente quarto, & a Gregorio nono, & a Bonifacio VIII. & a Nicolao Quarto, anni 69. & dies 210. indulgentiæ, vt conſtat etiam ex ſupplemento. *b* Et in Aſſumptione Virginis Mariæ viſi-
*b Fol. 110. con ceſ. 483.* tantibus prædictas Eccleſias conceduntur a Clemente Quatto, & a Gregorio, & a Bonifacio octauo, & a Nicolao IV. anni 69. & dies 209. indulgen
*c Fol. 110. con ceſ. 484.* tiæ vt ex eodem ſuplemento *c* conſtat.

Nolo autem in præſentiarum referre indulgentias, quæ conceduntur in feſto B. P. Dominici, & ſanctorum dicti ordinis, hi enim per communicationem priuilegiorum noſtri ordinis fruuntur indulgentia plenaria, quæ in feſtiuitatibus ſanctorum noſtri ordinis conceſſa eſt.

## ARTICVLVS III.

*Vtrum, ſecularibus viſitantibus Eccleſias fratrum Auguſtinienſium in præcipuis feſtiuitatibus indulgentiæ concedantur.*

RESpondeo dicendo, quod ab Innocentio Papa, & aliis Summis Pontificibus, omnibus vere pœnitentibus, & confeſſis, qui in præcipuis feſtiuitatibus: & per eorum octauas viſitauerint, multas indulgentias conceſſerunt, & alias ampliores pro tempore Quadrageſimali. At cum ipſæ concedantur, ſicut & aliæ indulgentiæ ſæcularibus viſitantibus Eccleſias Carmelitatum, ſi manus adiutrices protexerint, ideo nolo eas ſpecifice referre exiſtimo enim eas eſſe reuocatas. Nam Pius V. in quadã
*d Hab. inter conſt. Py V. conſt. 52.* bulla *d Etſi Dominici gregis*, data Romæ apud Sanctum Petrum anno Incarnationis Dominicæ milleſimo quingenteſimo, ſexageſimo ſexto, ſexto Idus Februarii, Pontificatus, ſui anno ſecundo. *Motu proprio non ad alicuius ipſi ſuper hoc oblatæ petitionis inſtantiam, ſed de mera ſua voluntate, & deliberatione omnes, & ſingulas indulgentias etiam perpetua & peccatorum remiſſiones fabricæ & Eccleſiæ huiuſmodi, necnon Sancti Ioannis Hieroſolymitani, etiam pro conſtructione illius nouæ ciuitatis prædictæ in quibuſuis aliis hoſpitalibus monaſteriis, Eccleſiis, domibus militiis, ordinibus etiam mendicantium congregationibus & confraternitatibus, & Vniuerſitatibus & piis locis illorumque ordinibus, capitulis, conuentibus magiſtris ſuperioribus, & tam ſæcularibus quam quorumuis etiam mendicantium ordinum regularibus, perſonis tam ſingulariter per quoſcumque Romanos Pontifices prædeceſſores ſuos aut etiam ſub quibuſcunque tenoribus & formis ac ex quibuſuis etiam vrgentiſſimis Clauſulis, & Decretis etiam ex de motu proprio, & ex certa ſciẽtia, aut ex quibuſuis etiam vrgentiſſimis cauſa Redemptionis Captiuorum, & alias quomodolibet conceſſis, pro quibuſuis conſequendis manus ſunt porrigendæ adiutrices & quæ quæſtuandi facultatem quomodolibet continent, illarum omnium tenores, & formas derogationes, & decreta præſentibus pro expreſſis habentes authoritate Apoſtolica tenore præſentium perpetuo reuocauit, caſſauit, irritauit, & annullauit, ac viribus vacuauit, & diſtricte precepit ne dictæ indulgentiæ prædicentur non obſtantibus quibuſcumque.*

## QVAESTIO XCV.

### De indulgentiis conceſſis audientibus verbum Dei, & Miſſam primam a regularibus in duos articulos diuiſa.

*Circa quam quæruntur duo.*

1 *QVot indulgentias conſequantur audientes verbũ Dei a Religioſis.*

2 *Quam indulgentiam conſequantur miſſam primam religioſorum audientes.*

## ARTICVLVS I.

*Quas indulgentias conſequantur audientes verbum Dei a fratribus minoribus, & a fratribus ordinis prædicatorum.*

REſpondeo dicendo, quod Gregor. IX. Alexan. IV. Nicolaus IV. Innoc. IV. Benedictus IX. Clemẽs IV. Honorius Bonifacius VIII. & Vrban. V. conceſſerunt varias indulgentias audientibus verbum Dei, a fratribus minoribus, & a fratribus ordinis prædicatorum, quarum ſingulas ſigillatim recenſere eſſet moleſtum. Epilogando autem omnes conceſſiones reſolutio eſt, quod fratres præfati quacumque die anni poſſunt concedere ſuis auditoribus 18. annos. 322. dies & numerando per dies ſunt ſeptem millia, & 72. dies. Sed quando alibi prædicant, poſſunt concedere 18. annos, & 222. dies, & numerando per dies, ſunt ſex millia, & nungenti, ſeptuaginta duo dies. Attamen quando prædicant tempore quadrageſimali in domibus ſuis, feria ſecunda, quarta, ac ſexta, poſſunt concedere vltra prædicta centum triginta, & octo annos, & ducentos, & duos dies, & in ſumma ſunt in præfatis feriis centum quinquaginta ſex anni, & quingẽti viginti quatuor dies. Ita epilogat præfatas conceſſiones Collector *e* compen- *e Collec. ti. in dul. quoad ſeculares 5.*
dii fratrum minorum.

## ARTICVLVS II.

*Quam indulgentiam conſequantur primam Miſſam religioſorum audientes.*

REſpondeo dicendo, quod venientibus ad ſolemnitatem primarum miſſarum fratrum prędicatorum conceduntur multæ indulgentiæ ab Honorio Tertio, a Bonifacio Octauo, ab Alex. IV. a Gregorio Nono, a Benedicto XI. a Clemẽte Quarto a Nicolao Quarto, ab Vrbano Quinto, & ab Honorio Quarto, quæ in ſumma eſt indulgentia trium annorũ, & dierũ duorũ, prout refertur in ordinis ſupplemento *f* Vnde falluntur dicentes, quod oſcu- *f Supp. f. 111 conc. 490.*
lãtes manus religioſi primã miſſam dicentis indulgentias conſequuntur, non enim ex tali actu, licet ſit laudabilis, talem indulgentiã conſequuntur, ſed tantũ quia in tali miſſa aſſiſtunt eã deuote audiendo; ſicut etiam conſequuntur ab Honorio III. & a Bonifacio Octauo, & a Clemente Quinto, & ab Alexan-

dre Quarto,& Ioanne Vigeſimo primo & a Nicolao Quarto,& ab Innocentio Quarto,& a Gregorio Nono,& ab Vrbano Quarto, facientibus miſſas,& alia diuina celebrari a fratribus ordinis Prædicatorũ in eorũ Eccleſiis annos duos,& 248. dies indulgentiarum,quæ per dies numerando ſunt fere mille dies,prout habetur in ſupplemento, *a* ſicut etiam conceſſit Alexander Quartus accedentibus ad Eccleſiam fratrum minorum cauſa audiendi ſermones, vel miſſas quocunque tempore pro qualibet vice indulgentiam centum dierum. Ita habetur in libro *b* monumenta ordinum & in ſupplemento.

*a Supp.fo.111. nu. 493.*

*b in 1.imp.f. 24. & 2.fol. 308. conc.330 & in ſupp.fo. 308. conc.437*

## QVÆSTIO XCVI.

### De indulgentiis conceſſis defunctis per modum ſuffragii, in octo articulos diuiſa.

*Circa quam quæruntur octo.*

1 *VTrũ religioſi per ſua priuilegia poſſint per modum ſuffragij liberare animam a pœnis purgatorij.*

2 *Vtrum Eccleſia poſſit concedere indulgentias animabus purgatorij.*

3 *Vtrum, ſi indulgentia plenaria concedatur vni animæ purgatorij talis omnino, & infallibiliter liberetur a purgatorio.*

4 *Vtrum neceſſe ſit, quod ſit in ſtatu gratiæ is, qui vult lucrari indulgentiam pro defuncto.*

5 *Vtrum valeat gratia facta alicui alteri priuilegiato, quia in Eccleſia erant viginti ſacerdotes cum ſint pauciores.*

6 *Vtrum indulgentia facta pro miſſa ad liberationem animæ ſufficit, vt dicatur miſſa die feſto.*

7 *Quæ ſit origo indulgentiæ Sabbatinæ apud Religioſos Carmelitas.*

8 *Vtrum de indulgentia de ſex* Pater noſter, *&* Aue Maria *cum* Gloria patri, *conceſſa fratribus, poſſit pro defunctis applicari.*

## ARTICVLVS I.

### *Vtrum religioſi per ſua priuilegia poſſint per modum ſuffragij liberare animam a pœnis purgatorij.*

REſpondeo dicendo, quod Leo Decimus conceſſit, quod in Sabbato Palmarum, & in die Sancti Ioannis Euangeliſtæ, ac in feſto eiuſdem, quod dicitur ante portam Latinam, quilibet fratrum minorum regularis obſeruantiæ, dicendo Pſalmos Pœnitentiales, vel quinque Pater noſter cum totidem Aue Maria ante ſacramentum altaris poſſit liberare vnam animam a purgatorij pœnis. Voluit tamen B. Pontifex, quod fratres prædicti in perpetuum die, qua prædicta gratia vtentur, dicant pro ſanctitate ſua vnam coronam B. Virginis Mariæ, ita habetur ordinis ſupplemento. *c*

*c Suppl.f.61. con 164.*

Circa quam conceſſionem notat Collector *d* ordinis mendicantium, quod ſolum tres præfatæ conceſſiones pro liberandis animabus purgatorij inueniuntur authenticæ, aliæ autem, quæ poſitæ ſunt in ſuperioribus, vbi explicantur indulgentiæ per ſingulas ferias quadrageſimæ, reperiuntur in multis ſummariis Romæ impreſſis, & ideo non debeat contemni quamuis de ipſis nulla habeatur certitudo, nec practicentur Romæ. Valeant tamen prout valere poſſunt. Et habent fratres Minimi, quod die Lunæ, & Mercurii in omnibus conuentibus ſui ordinis, prælatus, qui dicitur, corrector, & conuentualiom antiquorum celebrans pro aliquo defuncto, a purgatorio liberet, & ſi in domo eſt prouincialis, ipſe eſt, qui extrahit animam a purgatorio. Ita ego vidi in libello priuilegiorum dicti ordinis compilato a patre fratre Paraſſelo. *e*

*d Colle.tt.indul. non plenaria quoad fratres. § 14.*

*e Paraſſelo.*

Et Leo Decimus conceſſit, quod fratres minores dicentes, vel recitantes officium defunctorum pro animabus exiſtentibus in purgatorio, vel ſeptem Pſalmos Pœnitentiales eaſdem conſequantur indulgentias, quas conſequuntur dicentes coronam B. Mariæ Virginis, ſcilicet, indulgentiam plenariã toties quoties dixerint. Ita habetur in ſupplemento. *f* Et idem Leo Decimus conceſſit fratribus minoribus obſeruantiæ, vt indulgentiæ coram imagine pietatis a S. Gregorio conceſſæ, poſſint etiam pro animabus defunctorum lucrari. Ita habetur in libro monumenta *g* ordinum.

*f Supp fo.61. conc.187.*

*g In 1.imp.f. 92.conce.383*

Et Calixtus Tertius conceſſit plenariam indulgentiam pro patribus, & matribus omnium fratrum minorum præſentium, & futurorum in purgatorio exiſtentibus. Ita habetur in libro *h* monumenta ordinum.

*h in 2.imp.f. 61.conc 90.et f.101. concef. 399.*

Circa quam conceſſionem notat Collector *i* priuilegiorum mendicantium, quod poſt eam poſita ſunt ibidem immediatè verba ſequentia, & ſic quilibet pater, & mater fratrum minorum poteſt in articulo mortis eligere confeſſorem idoneum, qui eum abſoluat plenariè a culpa, & pœna de omnibus peccatis ſuis. Hæc ibi ad literam, circa quæ quidem oportet aduertere, quod vt patet ex tenore ipſorum, non fuerunt, nec ſunt verba de corpore cõceſſionis, ſed potius bene intuenti, apparebit, quod ſint addito velut gloſſa declaratiua ab aliquo fratre modicum ſciente, ſi enim prædicta clauſula eſſet de corpore conceſſionis, non diceretur in principio eius *& ſic, &c. ſed vt ſic. & poſſit, &c.* Quod autem qui præfatam clauſulam addidit, fuerit inductus, patet ex hoc, quia pro eodem ſumpſit indulgentiam plenariam a culpa, & a pœna. Quod cõſtat eſſe falſum, vt patet ex dictis in ſuperioribus. K

*i Colle.priuil. mend.tt.in d. quoad facultates.8.§.1.*

*K Sup.q. 79. art.3.*

Poteſt tamen ſaluari præfata additio dicendo, quod cum in articulo mortis non ſit caſus aliquis reſeruatus, iure communi poteſt ab omnibus caſibus, & cenſuris abſolui a ſuo confeſſore, a quo etiã per præfatum priuilegium poterit ſibi concedi indulgentia plenaria, & ſic abſoluatur culpa, & a pœna. Pro declaratione autem ſupradictarum conceſſionum ſunt aliqui articuli proponendi.

## ARTICVLVS II.

### *Vtrum Eccleſia poſſit concedere indulgentias animabus purgatorij.*

REſpondeo dicendo, quod per modum ſuffragij tantum poteſt illis concedere, & dicere quod id non poteſt, eſt hæreticum, probatur dupliciter.

Primo, quia Papa poteſt authoritatiuè illis communicare de theſauro communi indulgentiarum ad liberalem, & gratuitam remiſſionem pœnatum a Deo obtinendam, ergo poteſt illis concedere indulgentias per modum ſuffragij; patet conſequentia a definitione ad definitum. Et antecedens probatur, quoad omnes ſuas particulas. Et probatur

primo, quod Eccleſia, ſeu Papa poteſt communicare animabus purgatorij de theſauro indulgentiarum, ſibi commiſſo, quia ſecundum D Bonauenturam, & Alexandrum de Ales, & communiter Doctores prout ſupra *a* ſatis probauimus, ad efficaciter communicandum alicui aliqua bona, ſufficit, quod talis communicator habeat authoritatem ſuper talia bona communicabilia, aut ſuper communicationem eorum, & quod is, cui communicatur, ſit idoneus, & non prohibitus ad talem communicationem recipiendam, quia nihil aliud videtur, nec quod ſit ſubditus communicaturis ille, cui communicatur: at Papa habet authoritatem ad diſpenſandum de communi thezauro indulgentiarum, qui eſt communicabilis omnibus indigentibus idoneis, & animæ purgatorij ratione egeſtatis, & charitatis ſunt oues Chriſti idoneæ ad recipiendum auxilium, & communicationem beneficiorum ſpiritualium, vt patet, quia ſi poſſunt recipere auxilia particularia perſonarum, & etiam communia auxilia, & ſuffragia Eccleſiæ orantis pro eis, quare nõ poſſunt recipere auxilia Eccleſiæ de theſauro ſatisfactorio, tã per viam ſacrificij, quã per aliam viam communicationis, præſertim cum de hoc nulla habeatur prohibitio diuina, vel naturalis. Quod autẽ Papa poſſit authoritate, prædictam indulgentiam concedere, probatur, quia talis diſpẽſatio à Chriſto Domino eſt conceſſa: Quod autẽ huiuſmodi diſpenſatio, & cõmunicatio pertineat ad liberalem, & gratuitam remiſſionem pœnarum à Chriſto obtinendã, id eſt, quod eius fructus ſperatur à Dei liberali miſericordia acceptante talem communicationem theſauri. Probatur, quia ſecundum D. Thomam, *b* & communiter Doctores omnia ſuffragia, ſatisfactoria Eccleſiæ pro defunctis ſolum præcipuẽ offeruntur Deo acceptanda ab eo liberaliter per viam miſericordiæ, vt ieiunia, orationes, & eleemoſynæ &c. & alia huiuſmodi, quæ pro defunctis offerri ſolent, ſed iſtæ indulgẽtiæ per modum ſuffragij ſunt communicationes ſatisfactorij theſauri facta eis per modum ſuffragij Eccleſiaſtici, ergo eodem modo habent ſuam efficaciam, & ad naturam ſuffragiorum pertinent quoad hoc.

*a Supr. q. 80. ar. 1.*

*b D. Th. in 4. d. 45. q. 6. ar. 2.*

Nec ſupradictis obſtat illud Matthæi *c Quodcunque ligaueris ſuper terram.* Ex quo loco colligitur Petrum illiuſque ſucceſſores non habere poteſtatẽ in eos, qui ſunt infra terram, ſed tantum in eos qui in hoc mundo commorantur. Reſpondetur namque, quod animæ purgatorij ſunt ſupra terram quoad ſtatum, & quoad ſuam cauſam aliquo modo, licet quoad ſuum eſſe ſint infra terram. Quoad ſtatum enim, & quoad cauſam non ſunt omnino in termino, neque in via merendi, vel demerendi, ſed ſunt in medio ſtatu ſcilicet, in termino, quoad meritum & demeritum in via quo ad præmium finale, quia detinentur purgandæ in pœnis, & ideo quoad hoc ſunt aliquo modo ſuper terram, & per conſequens de foro Eccleſiæ, & de iuriſdictione eius, & Papæ, ſicut & nos viatores, & ita ſcilicet, vt ſicut ad punitionem adhuc ſunt in viatorum ſtatu indigentes, & ita quoad releuationem à pœna adhuc ſubſunt iudicio viatorum, vt ſic poſſint, ſicut & viui iuuari, & abſolui per Papam iudicialiter, à pœnis per indulgentias. Et hanc ſolutionem tenentes hoc modo intelligunt illud Matthæi, quodcunque ſolueris ſuper terram &c. id eſt, quodcunque exiſtens ſuper terram quoad eſſe, & quoad ſtatum, ſeu quoad cauſã ſuã ſolueris, illud erit ſolutũ in cœlis. At quia hæc expoſitio ab aliquibus reiicitur, ideo aliter reſpondetur, concedendo, quod iudiciaria poteſtas, ſeu abſolutiua non eſt data Petro, vel Eccleſiæ, niſi ſuper exiſtentes ſuper terram, aut in hoc mundo, quoad perſonam, ſimul, & ſtatũ, nõ autem ſuper purgatorium, & ſic non poteſt hoc modo concedere indulgentias propriẽ ſumptas per modum iudiciariæ poteſtatis animabus exiſtentibus in purgatorio: at indulgentias per modum ſuffragij optimo iure poteſt illis concedere per authoritatem diſpenſatiuam cõmunicando eis ſuffragia de theſauro Eccleſiæ, communicare enim authoritatiuẽ ſuffragia de theſauro Eccleſiæ non eſt actus iuriſdictionis, ita vt requirat, quod ille, cui talis ſit communicatio, ſit ſubditus, & de iuriſdictione communicantis, ſed eſt actus authoritatis, & hæc ſunt tenẽda licet doctiſſimus noſter frater Michael *d* de Medina aliter procedat, à quo iure optimo recedit noſter doctiſſimus Corduba.

*c Matth. 16.*

*d Med. in tra. de indul. diſp. 8. c. 41. & 42. vſque ad finẽ & Cordu. li. 2. q. q. 16. p. 407. col. 2.*

## ARTICVLVS III.

*Vtrum, ſi indulgentia plenaria concedatur vni animæ purgatorij, talis anima omnino & infallibiliter liberetur à purgatorio.*

Reſpondeo dicendo, quod anima purgatorij cui cõceditur indulgentia plenaria, totaliter & infallibiliter liberatur a purgatorio, ſi talem indulgentiam lucretur, vel acquirat, alias non niſi ſecundum quod ipſa anima eſt idonea, & digna, vt talis indulgẽtia, ſicut & alia ſuffragia Eccleſiæ plus vel minus ipſi valeant, ex diuina & liberali acceptatione. Dixi (ſi talem indulgentiam lucratur omnino liberatur) quia ſicut quoad viuos indulgentia plenaria valet eis, qui eam lucrãtur, & acquirũt quantum ſonat, & omnino remittitur eis tota pœna ſecundum communem doctrinam Eccleſiæ: ita eadem ratione indulgentia plenaria per modum ſuffragij cõceſſa defunctis, nulla enim inter eas eſt ratio differentiæ. Dixi deinde ſi eam lucratur, & acquirit, quia ſicut viuus qui indulgẽtiam plenariam ei conceſſam non totaliter lucratur, nec acquirit, propter defectum alicuius conditionis, ſeu circunſtantiæ requiſitæ, non liberatur, à ſuo debito pęnarum omnino, ita & anima purgatorij ſi non totaliter lucratur, nec ãcquirit talem indulgentiam plenariam ei conceſſam, propter defectum alicuius conditionis requiſitæ non liberatur omnino à ſuis pęnis, ſed ſecundum quod ipſa idonea, & digna eſt.

Vt autem anima purgatorij lucretur, & acquirat omnino indulgentiam ei conceſſam, tria requiruntur.

Primum quod ſit ſufficiens cauſã ad tantam indulgentiam concedendam, & lucrandam, defectu cuius viuus, & defunctus poteſt non lucrari totam illam quantitatem, etiamſi ſiant omnia requiſita.

Secundum requiritur ſpecialiter quoad defunctos, quod per aliquem viuum fiat debitẽ id, quod & quo modo imponitur per concedentem ad talẽ indulgentiam pro tali anima lucrandam, & in his duobus nullum eſt dubium.

Circa tertium requiſitum, ſcilicet, quod talis anima ſit omnino digna, & idonea, vt talẽ ſuffragium indulgentiæ plenariæ ei conceſſæ à Deo liberaliter propter ea acceptetur ad dictum plenum effectũ: tunc autem cenſetur idonea ſecundũ Auguſtinum *e* di-

*e Auguſt. in Euch. c. 99. & in lib. de cura pro mortuis habe. & habetur 13. q. 2. c. tempus.*

dicentem ſpecialia ſuffragia facta pro aliquibus illis tantum prodeſſe, qui cum viuerent, hæc ſibi, vt poſtea poſſent prodeſſe, meruerunt. Item D. Gregorius *a* dicit illic, ſcilicet in purgatorio, nihil quiſque purgationis obtinebit, niſi hoc bonis actibus in vita hac poſitus, vt illic habeat promereatur & iterum ait *b* quod illis ſacræ victimæ proſunt, qui hic viuendo obtinuerunt, vt eos etiam poſt mortem bona adiuuent, quæ hic pro ipſis ab aliis fiunt. Ex quibus authoritatibus duo expreſſe eliciuntur.

*a Greg. lib. 4. dialo. c. 39.*
*b Greg. vbi ſu. c. 57. & 58.*

Primum quod omnis anima purgatorii poteſt iuuari ſuffragiis Eccleſiæ, & indulgentiis per modũ ſuffragii, quia eodem merito, quo meruerunt præmium eſſentiale finale, meruerunt etiam ratione charitatis, & cõmunionis ſanctorum, vt poſſint interim iuuari communione ſanctorum, in quo nullus catholicus dubitat.

Secundo elicitur, quod de facto per ſpecialia priuilegia Eccleſiæ, ſeu ſpeciales indulgentias per modum ſuffragii pro aliqua anima conceſſas ipſa anima ſpecialius quidem præ cæteris iuuatur, ſed non niſi quantũ hic meruit de facto ipſi prodeſſet ex ſpeciali acceptatione diuina, vt dictum eſt. Hæc autem dignitas, & idoneitas, qua quis ſit dignus, & meretur in via, vt poſt in purgatorio illi proſint omnino, vt plurimum ſuffragia, & indulgentiæ, non ſolũ procedit ex merito accidentali in hac vita, vt ſũt deuotio ſpecialis ad claues Eccleſiæ donatiuas indulgentiarũ, & ſollicitudo ad ſatisfaciendum, pro peccatis propriis, miſericordia ad alios, ſtudiumq; ad ſuffragandum defunctis; ſed etiam procedit ex feruore charitatis: & ex aliis operibus meritoriis gloriæ eſſentialis, in quantũ ſunt ſupererogatoria, & accidentaliter meritoria, & ſatisfactoria: per ea enim poteſt quis in hac vita mereri, vt poſt in purgatorio ſit dignus, vt ei ex diuina bonitate proſint ſuffragia, aut indulgentiæ ſpecialiter ipſi applicatæ, ex integro, aut in parte ſecundum quantitatem huius dignitatis, aut meriti ad id; ſicque nullus exiſtens in purgatorio eſt, qui ſe abſcondat a calore huius gratiæ, & fructus indulgentiarum, & ſuffragiorum ei applicatorum magis vel minus, vt colligitur ex traditis per Sotum, *c* & Nauarrum.

*c Sot. in 4. di. 21. q. 2. art. 3. Na. in trac. de indul. n. 22. §. 45. quoad ſuf frag. quæ fiunt pro defunctis.*

Ex his omnibus etiam infertur vnum valde notandũ, quod ſcilicet is, qui in hac vita dat obliuioni defunctos, & negligit ſatisfacere pro ſuis peccatis propriis, & ſic vult viuere, vt vix eum gratia decedat, ille talis, licet non ſit omnino alienus in purgatorio a fructu ſuffragiorum, & indulgentiarum, tamen parum, ſeu minimam partem fructus eorum participat, quamuis pro eo ſpecialiter ſuffragii, & indulgentiæ plenariæ fiant, & concedantur. Hæc ſummatim ſumat lectos pro priuilegiorum declaratione, qui autem ex profeſſo indulgentiarum materiam proſequuntur, plura alia pro hac quæſtione, & reſolutione adducunt, inter quos doctiſſimus Corduba. *d* plus aliis, quos viderim, accumulauit.

*d Cor. li. 1. qq. q. 17.*

## ARTICVLVS IIII.

*Vtrum neceſſè ſit, quod ſit in ſtatu gratiæ is, qui vult lucrari indulgentiam pro defuncto, vt talis indulgentia illi defuncto proſit.*

RESpondeo dicendo, quod vt viuus pro ſe indulgentiam conſequatur, neceſſarium eſt, vt ſit in ſtatu gratiæ tempore, quo ipſam indulgentiã lucratur, prout latè tradit Corduba: *e* vtrum autem ſit neceſſarium, quod ſit in ſtatu gratiæ quando indulgentiam pro defuncto lucratur, variant Doctores. Nam licet Angelus *f* teneat, quod requiritur, vt ſit in ſtatu gratiæ. At contrarium verius videtur cum indulgentia ſit opus priuilegiatum habens ſuum valorem ex opere operato, ſeu ex theſauro indulgentiarum, ſiue ex meritis Chriſti nomine cuius offeruntur ſuffragia pro defunctis, id habent: & ita tenet Nauarrus *g* ſequutus Auguſtinum de Anchona. Quod verum eſt, niſi Papa concedens indulgentiam pro defunctis imponat opus pium, quodque id fiat in ſtatu gratiæ.

*e Cor. li. 1. qq. q. 24.*
*f Angel. v. in dulg. §. 21.*
*g Na. in trac. indul. not. 27. § 24. Aug. de poteſt eccle. q. 32. ar. 2.*

Ex dictis in ſuperioribus articulis colligitur, quod poſt vnam indulgentiam plenariam pro vna anima purgatorii conceſſam, non debet defuncti benefactor obliuioni tradere ipſum: non accipiendo pro eo alias bullas, nec alias lucrando indulgentias, debent enim pro ipſis miſſas celebrare facere, & alia ſacrificia, & eleemoſynas offerre, cum quantitas fructus indulgentiæ pro defunctis pendeat a liberalitate acceptantis Dei, pendet ẽt ex dignitate, & idoneitate animæ, pro qua ſit. Et de dignitate. & meritis talis animæ ad totũ fructũ talis indulgentiæ, ſeu ſuffragii ſecũdum Dei iudiciũ nobis non cõſtat, & per cõſequens nobis nõ conſtat, vtrum talis anima lucrata, ſit, aut acquiſierit talem indulgentiam plenariam, quoad totum ſuum fructum. Nec ſumus certi, vtrum accipientes dictas bullas, & talia ſuffragia offerentes ſint in ſtatu gratiæ, quod ſecundum aliquos, requiritur, vt indulgẽtiam defunctus conſequatur, & dato, quod nobis eſſet certum ipſam animam a purgatorio ad cœlum euolaſſe, adhuc debent pro ea bona opera iterari, non quidem ad liberationem eius a pœnis pro quibus iam ſupponitur liberata per talem indulgentiam, ſed propter quinque. Primo quia per alia ſuffragia, & ſacrificia magis quam per ſolas indulgentias laus, & honor redditur Deo. Secũdo quia inde fructus amplior prouenit ipſis viuentibus facientibus ea pro defunctis, quam ex ipſa indulgentia. Tertia, quia ipſi defuncto exiſtenti in cęlo, vel in purgatorio, pro quo fiunt talia bona prouenit gaudium accidentalis gloriæ ex hoc, quod reſpectu ipſius fiunt in mundo aliqua bona ad Dei gloriam, & inde ipſe defunctus, vbicumque exiſtat ſiue in purgatorio, vel in cœlo prouocatur ex virtute gratitudinis ad orandum pro ipſis ſuffragantibus ei, ſecundum, *h* & Gabrielem: quarto quia ſuffragia facta pro vno etiam proficiunt aliis animabus purgatorii. Quinto quia ſicut pro paruulis baptizatis non indulgentibus Eccleſia facit ſuffragia, & orationes, & miſſas, vt refert Gabriel *i* & Alexander de Ales per multa bona, quæ omnibus inde eueniunt, & ad gloriam Dei, ſic in propoſito pro anima purgatorii multæ indulgentiæ, & bona fiunt, etiam ſi ipſis minimè indigeat.

*h Richar. in 4. d. 45. Gabr. in Cano. lect. 56. L. M. & l. 85. M.*
*i Gab. ſup. cã. lec. 57. et Ale. 4. par. q. 42. a. vlt.*

## ARTICVLVS V.

*Vtrum gratia de altari priuilegiato pro animabus purgatorij facta a Papa alicui dicenti, quod erant in ea Eccleſia viginti ſacerdotes, valeat, ſi non ſint.*

RESpondeo dicendo, quod videtur dicta gratia reformanda, tum propter eorum opinionem qui referente F. lino K tenent magnam eſſe, differentiam inter literas ad lites, & beneficia, & inter literas puri priuilegii, eo quod in illis non obſtat

*K Fel. in c. ſu. literis. n. 1. de reſcri.*

ſtat ſurreptio ſimplex ſine dolo facta quoad ea, quæ fuiſſent conceſſa, etiam ſi ſurreptio non fuiſſet commiſſa in literis autem priuilegii ſic, tum quia conceſſio indulgentiarum eſt reſtringenda, iuxta gloſſam regulæ cancellariæ: & ita tenet Nauar-
*a Na. li. 1. cõ ſi. 11. de reſc. conſi. 2.* rus, *a* & hoc procedit maximè, ſi in dicta gratia nõ exprimitur quantitas indulgentiæ, nec quantitas pœnarum, à quibus liberabit dicta indulgentia; ob miſſam in prædicto altari dicendam, ſed ſolùm in ea conceditur indefinitè à penis purgatorii, & nõ ab omnibus, & non omnis indulgentia liberat ab omnibus penis purgatorii, vt palam eſt, ſed tãtum plenaria vel pleniſſima, & multæ indulgentiæ non plenariæ conceduntur pro liberatione animarum à penis, quas patiuntur indefinitè, & ſic videtur etiam ex hoc capite reformanda, vt dicat, Plenè liberetur, vel quod ab omnibus penis, quas patitur liberetur, nulla enim miſſa etiam non priuilegiata eſt, per quam ex opere operato non minuatur ali-
*b Na. vbi ſu.* quo modo pena purgatorii, ita Nauarrus. *b*

## ARTICVLVS VI.

*Vtrum conceſſio priuilegii, vt dicta vna miſſa in certo altari, ſtatim anima defuncti pro qua dicitur exeat à pena purgatorii, ſit neceſſario dicenda de miſſa defunctorum, an ſufficiat miſſa ſancti occurentis, aut feriæ.*

RESpondeo dicendo, quod ad præfatam indulgentiam per modum ſuffragii quærendam, vel impetrandam pro anima defuncti, ſufficit quælibet miſſa tam de ſancto quàm de feria, quàm de defunctis, tum quia beneficium principis latè eſt
*c l. 1. ff. de con ſti. princ.* interpretandum, iuxta quandam legem, *c* modo non ſit in beneficium, iuxta ſacros canones, *d* tum
*d c. quanto. de præb. c. 16.* quia bulla generaliter concedit talem indulgentiam pro quaelibet miſſa, ſine reſtrictione de miſſa de defunctis, vel de aliquo ſancto vel feria, & diſpoſitio generaliter loquens generaliter eſt intelli-
*e l. de pretio. ff. de public. in rem act. c. ſoitia ſub fin. de mat. et ob. f c. infra 1. q. 5.* genda, iuxta ea, quæ in vtroque iure e tradũtur, præcipuè cum omnes ſint æqualis valoris, quoad valorem, quem ex opere operato operãtur iuxta ſacros canones *f* & diuinam Theologiã, licet enim valor miſſæ pro defunctis valeat aliquid ampliùs velorẽ operis operantis, ea ratione, qua totus fere tenor eius reſonet defunctorum commemorationem, alio tamẽ reſpectu valet minùs, quia breuior eſt, breuiùs, & minùs attentè, vt plurimum, dicitur, quam alia ſiat item quod frequenter memoria noui ſancti, & nouitas officii auget deuotionem miſſarum ex qua pendet valor operis operantis. Ita Nauarrus. *g*
*g Nau li. 5. conſ. 11. de pænit. & remiſ. conſ 37. & li. 3 conſ 21. de priu. conſ. 14.* Aduertendum tamen, quod ſi in bulla dicatur quod miſſa ſit de *Requiem*, vt dicitur pro defuncto neceſſarium eſt, quod hæc miſſa, dicatur, alioquin quoad indulgentiam minimè defuncto proderit.

## ARTICVLVS VII.

*De origine indulgentiæ ſabbatinæ apud religioſos B. Mariæ de monte Carmelo.*

RESpondeo dicendo, quod multifariam multiſque modis olim, & hodie B. Virgo fauorẽ beneuolum impartita fuit religioni Carmelitarũ patrum, Honorius enim Tertius cùm regulæ pro hac religione Alberti Cardinalis Hieroſolymitani confirmationem diſtuliſſet, vt maturiùs tanta res ageretur, apparuit ei Beata Virgo pulchra vt Luna electa, vt Sol, eique præcepit, vt petitioni fratrum Carmelitarum libenter annueret, & vt huius celebris viſionis ipſum faceret certiorem, ſignificationem ei præbuit, quo duo æmulatores, & contrarii huius ſacræ religionis iuſto Dei iudicio in illa nocte perierant, & dedit huic ordini ſcapulariũ, quomodo fratres huius ſacræ religionis induuntur. Nã cum B. Simon Eſtoch huius ſacræ religionis eſſet pernoctans in oratione Dei, ab ipſa Beata Virgine pro ſua religione hæc inſignia ſcapularii impetrauit, cuius inſigniæ deuotione attracti multi Principes Chriſtiani in confratres huius ſacræ religionis fuerunt adſcripti, vt tantam inſigniam à Beata Virgine huic religioni meruerunt in ſuo corpore portare, vt hiſtorici *b* huius religionis nobis ſcriptum *b Paleonii. g. c. 7.*
reliquerunt.

Et tempore Ioannis Vigeſimi ſecundi, vt ipſemet refert, in bulla quæ incipit, *ſanctiſſimo vti culmine*, data Lugduni tertia die Martii, Pontificatus ſui anno ſexto, nobis memoriæ tradidit ipſe ſanctiſſimus Pontifex, ante quam ad culmen paſtoralis Apoſtolatus aſcenderet, apparuit ei Beata Virgo ipſum tantam dignitatem conſecuturum reuelans, in recompenſam tanti beneficii ei præcipiens, vt regulam Sancti Alberti Apoſtolico ſigillo confirmaret, & de facto confirmauit.

Et Alexander Papa Quintus in Bulla, quæ incipit *tenore cuiuſdam priuilegii fœlicis recordationis Ioannis Vigeſimi ſecundi &c.* Data Romæ, ſeptima die Decembris Pontificatus ſui anno primo, prædictã bullam Ioannis XXII. confirmauit: quarum duarũ bullarum expreſſe meminit Clemens Septimus in bulla *dilecti filii*, cuius tenorem in præſentiarum refero.

*Dilecti filii Nicolai Audet Generalis, ac prouinciales, & priores domorũ ordinis B. Mariæ de Monte Carmelo, iuxta morem dicti ordinis necnõ cõfratres vtriuſque ſexus confraternitatum in Eccleſiis domorũ ſeu domibus eiuſdem ordinis inſtitutarum, nobis nuper exponi fecerunt, quod alias fœlicis recordationis Ioannes Papa Vigeſimus ſecundus & Alexander Quintus Romani Pontifices prædeceſſores noſtri, vniuerſis & ſingulis Chriſti fidelibus, qui confraternitatem de monte Carmelo intrare, ſeu confratrum confraternitatis eiuſdem numero adſeribi, ipſiuſque ſtatuta obſeruare hac habitum dicti ordinis deferre ſeque fratres & ſorores dicti ordinis appellare, ita quod ſi mulier virgo caſtitatem vidua verò continentiam, coniugata autem matrimonii iura (prout Sancta Eccleſia præcipit à tempore eorum ingreſſus inuiolabiliter ſeruare velle promiſerint, & obſeruauerint tertiam partem ſuorum peccatorum in Domino relaxarunt ac die, quo à ſæculo huiuſmodi purgatorium acceſſerint. ipſaque Virgo glorioſa Dei genitrix Maria Sabbato ſequenti poſt ipſorum confratrũ, ſeu religioſorum ac ſororum obitus viſitando, à pœnis purgatorii huiuſmodi eorum animas liberabit quodque confratres ipſi gratiarum earundem prædeceſſorum participes fieri volentes, horas canonicas iuxta formam ab Alberto Patriarcha dicto ordini conceſſa & ordinatã recitare, ignari vero literarum diebus, quibus Sancta Eccleſia ieiunare præcipit niſi non quarta feria, & Sabbato tempore vitæ eorum, præterquam die in qua ex feriis prædictis Natiuitatem Domini N. Ieſu Chriſti occurrere contigerit, à carnibus abſtinere debent.*

Ex qua bulla ibi *Ipſaque Virgo glorioſa Dei genitrix Maria Sabbato ſequẽti poſt ipſorũ cõfratrũ ſeu religioſorum, ac ſororum obitus viſitando à penis purgatorii huiuſmodi eorum animas liberabit*, colligunt communiter fratres Carmelitæ, quod eorum animas à

pur-

purgatorii pęnis liberat Virgo ſacratiſſima.

At hoc multis mirabile videtur, & rem certè dubiam facit. Nam idem Clemens Septimus in alia eius bulla, quæ incipit. *Ex Clementis ſedis Apoſtolicæ prouiſione.* Data Romæ, apud Sanctum Petrũ anno Incarnationis Dominicæ milleſimo, quingẽteſimo, trigeſimo, pridie Idus Auguſti, P. S. anno ſeptimo aliter quoad hoc prædictã refert reuelationem in hunc modum dicens, *Ac ipſa glorioſiſſima Dei genitrix ſemper Virgo Maria ipſorum confratrum, ſeu religioſorum, ac ſuorum animas poſt eorum tranſitum ſuis interceſſionibus continuis, pijs ſuffragijs & ſpeciali protectione adiuuabit.*

Et Gregor. XIII. in bulla quę incipit. *Vt laudes glorioſiſſimæ V. Mariæ.* Data Romæ die 8. Septẽbris, anno Domini milleſimo, quingenteſimo, ſeptuageſimo 7. Pontificatus ſui anno 6. confirmans huius religionis priuilegia, hanc etiam conceſſionem confirmauit, eam in hunc modum referens, *Idẽque Ioannes XXII. pro omnibus animabus quæ in purgatorio exiſtunt, & habitum huius religionis & eorum confraternitatem ingreſſi fuerint, vel confratrum numero adſcripti in honorẽ eiuſdem B. Mariæ matris Dei die Sabbati poſt eorũ tranſitũ interceſſionibus continuis, pijs ſuffragijs, & meritis, ac ſpeciali protectione addiuuãdis publicauit, corroborauit, & confirmauit.* Hæc Gregor. XIII.

At hæc Clementis VIII. ſecunda bulla, & bulla Gregorii XIII. declarauerunt primam Clementis ſeptimi bullam, in qua dicitur, *quod Beata Virgo in dicto Sabbato liberabit confratrum, & religioſorũ animas:* *non enim* B. Virgo Maria dictas animas infallibiliter poteſtate abſoluta liberabit, ſed liberabit per modum ſuffragii, impetrans à Deo Opt. ſuis præcibus, & meritis, vt ipſæ adiuuentur, & ipſi ſuffragia, ad eorum liberationem communicentur, ad modum, quo Summus Pontifex concedit animabus purgatorii indulgentiam plenariã per modum ſuffragii, ſi talem indulgentiam lucrentur, vel acquirunt, aliàs non niſi ſecundum quod ipſæ animę ſunt idoneæ, & dignæ, vt talis indulgentia, ſicut & alia ſuffragia Eccleſiæ plus, vel minus ipſis valeant ex diuina, & liberali acceptatione, iuxta ea, quæ in articulo tertio huius quæſtionis latè dicta ſunt.

## ARTICVLVS VIII.

*Vtrum indulgentia de ſex* Pater noſter, & Aue Maria, cum gloria Patri, *conceſſa fratribus poſſit pro defunctis applicari.*

RESpondeo dicendo, quod per conceſſionem Leonis X. omnes indulgentias à ſua ſanctitate, ac ab aliis eius prædeceſſoribus conceſſas vſque ad diem tertiã Februarii, Pontificatus eius anno quarto, poſſunt etiã pro defũctis applicari. Et licet hæc conceſſio, de qua in articulo quæſtionis fuerit facta poſt diem tertium Februarii ſcilicet, anno ſexto ſui Pontificatus, vt habetur in ſupplemento, *a* fuit tamen declaratio alterius, quam prius fecerat die tertia Februarii, anno quarto ſui Pontificatus, vt habetur in eodem ſupplemento: *b* ac ſubinde retrotrahitur, vt poſſit pro defunctis applicari iuxta ea, quæ in eodẽ ſupplemẽto *c* cõtinentur. Quod quidem vltra id, quod verum eſt, & indubitabile, tenet etiam Henriquez. *d* Atque eodẽ modo vſus eſt huius indulgẽtiæ apud Dominicanos patres, vt patet ex traditis à Patre fratre Vincẽtio Iuſtiniano in vita B. Ludouici Bertran. Denique (vt vno verbo multa in hac materia concludam) dico quod poſſumus gaudere omnibus priuilegiis, & indulgentiis conceſſis nõ ſolùm quibuſcunque religionibus, ſed quibuſcunq; piis locis, necnon confraternitatibus prout conceſſit Iulius *e* III. ordini Prædicatorum, quas poſſumus etiam pro defunctis applicare per conceſſionem à Sixto V. factam in bulla erectionis confraternitatis chordæ B. Franciſci, datam Romæ apud S. Petrum anno Domini milleſimo, quingenteſimo, octogeſimo 6. die 7. Maii, Pontificatus eius anno ſecundo, vt patet ex eius verbis, *ibi eiſdẽ confratribus Chordigeris, vt indulgentias, & peccatorum remiſſiones præfatas per modum ſuffragij pro fidelibus qui in gratia Dei deceſſerint, conſequi, & impartiri valeant concedimus.*

*a Supp. fo. 60.*

*b Supp. f. 42. conceſ. 31.*

*c Supp. fo. 94. conceſ. 22.*

*d Henri. q. li. 2. de indulg. c. 19. §. 3.*

*e in lib. priui. fo. 209. p. 2.*

Et aduertendum quod recitantes Pſalmum *Miſerere mei*, aut qui neſcit, quinque *Pater noſter, & Aue Maria*, flexis genibus in Eccleſiis noſtris principalibus, ſeu anneſis, conſequuntur indulgentias, & vrbis, & orbis. Ita cõceſſum eſt ordini S. Benedi. & confirmauerunt Innocentius VIII. & Alexander Sextus, Iulius Secundus, dummodo pro eorum animabus dicatur oratio, *Deus qui inter Apoſtolicos*. Habetur hæc indulgentia in libro eorum, quod eſt in Conuentu Valliſoleti, & hæc conceſſio cum maxima ſit, poteſt etiam pro defunctis applicari per dictam bullam Sixti Quinti.

# QVÆSTIO XCVII.

## De indulgentijs pro nouo orbe Indiarum, in duos articulos diuiſa.

*Circa quam quæruntur duo.*

1 *VTrum in Indijs in ſanctis ordinum indulgentia concedatur.*

2 *Vtrum aliæ indulgentiæ pro dicto nouo orbe ſpecialiter ſint conceſſæ in fine ponitur decretum S. D. N. Clementis VIII. pro indulgentijs conceſſis calculis, ſeu granis, crucibus, & imaginibus benedictis.*

## ARTICVLVS I.

*Vtrum in Indijs in Sanctis ordinum indulgentia concedatur.*

REſpondeo dicendo, quod Cardinalis Pogius Legatus Iulii III. in Hiſpania anno Domini milleſimo, quingenteſimo, quinquageſimo tertio, conceſſit, vt in Indiis indulgentia plenaria conſequeretur in Die Sancti Dominici & Sancti Franciſci, & Sancti Auguſtini dicendo in Eccleſiis tres *Pater noſter*, & totidẽ *Aue Maria* pro exaltatione fidei Catholicæ, & conceſſit omnes remiſſiones, & indulgentias, quas conſequerentur in die portiunculæ, ſi Eccleſiam S. Mariæ de Angelis perſonaliter viſitaſſent.

Item cõceſſit omnibus Hoſpitalibus in noua Hiſpania omnes indulgentias, quas habet Hoſpitale Conceptionis Mexici, quod dicitur, *del Marques*.

Item conceſſit miniſtris Indorum ſemel in vita, & in articulo mortis indulgentiam plenariam.

Item, conceſſit, quod quoties quis miniſtrat Sacramenta Indis, vel prædicat gratis, ſeptem annos, & ſeptem quadragenas de indulgentiis lucretur.

Et Pius V. anno Domini milleſimo, quingenteſimo, ſeptuageſimo primo, cõceſſit Motu proprio, & ex certa ſciẽtia, & plenitudine poteſtatis ordini Prędicatorum in noua Hiſpania in omnibus domibus

&

& monaſteriis conſtructis,& conſtituendis perpetuis futuris temporibus, quod die S.Dominici,S. Thomæ de Aquino,& S.Vincentii,& S.Catherinę de Senis,qui Eccleſias prædicti ordinis viſitauerint & præces ibi augmento Chriſtianæ religionis, & Sedis Apoſtolicæ fęlici ſtatu, ac infidelium conuerſione effuderint,toties plenariam, & omnium peccatorum indulgentiam, & remiſſionem in forma iubilei per communicationē ait, quod eadem indulgentia Sanctis propriis ordinis Minorum, & S.Auguſt.in noua Hiſpania communicetur: & ait Summus Pōtifex,quod qui in prædictis feſtiuitatibus,& eorū octauis confeſſus,& contritus Eucharistiam ſumit,eaſdem indulgentias a fortiori conſequatur.Et qui in feſto S.Dominici,& S.Thomæ, & eorum octauis celebrauerint,vel pro ſua deuotione celebrare fecerint,toties eandem indulgentiam plenariam conſequantur per modum iubilei. Hæc Vera Cruz in ſuo compendio manuſcripto.

Circa primam conceſſionem Cardinalis Pogii Legatum eſt notādum,quod Legati Papæ poſſunt concedere indulgentias etiam perpetuas in terminis ſuæ legationis,ſed hoc eis competit non ſolùm ex commiſſione ſpeciali,ſed etiam generali Domini Papæ,ſicut ſtatuta perpetua facere poteſt,vt dicitur in Iure *a* iuncta ſua Gloſſa,& tradit Corduba & ſic potuit prædictus authoritate Apoſtolica indulgentiam ſupradictam concedere.

Pro cuius rei explicatione eſt notandum, quod dare indulgētias,iuriſdictionis eſt magis, quàm ordinis, vt tenent Doctores *b* Calderinus ex mente Diui Thomæ,& Abbas. Vnde Legatus, qui eſt ordinarius,poteſt concedere indulgentias, etiam ſi non ſit presbyter,vt tradit Speculator *c* Abbas, & Felinus. Et etiā ſi teneremus opinionē illā, quod ſit proprium dignitatis Epiſcopalis concedere indulgentias,de qua opinione per Franciſcum *d* de Pauinis,Legatus nihilominus poſſet ipſas concedere,quia eius officium præualet omni dignitati Prouinciæ,etiam ſi vacaret Sedes Apoſtolica, quia ſi officium legati etiam Sede vacante permanet, vt tradit Brunelus *e* ergo etiam permanet omnis eius authoritas,nulla enim lex eſt, quæ dicat Legatum tunc hoc non poſſe,& ſic non dicendum,quod debuit aduertere Matthæus Cardinalis,*f* contra quē inſurgit Gambatus *g* quanti autem tēporis indulgentiam poſſit cōferre Legatus, variant Doctores. Quidam enim dicunt honeſtum eſſe, vt propter reuerentiam Concilii non excedat numerum quadraginta dierum quoniam is eſt taxatus numerus omnib. inferioribus à Papa. Gambatus *h* tamē aduertit iura quadraginta dierū numerum præfigētia inferioribus à Papa, Legatis minimè præfixiſſe numerum. Diſtributio enim indulgentiarum ante Cōcilium non erat præfinita cuiquam prælato,ſed indifferenter dabatur pro animarum ſalute, vt conſtat ex Iure, *i* & tradunt communiter Theologi. Concilium verò ob indiſcretam diſtributionem reſtrinxit inhibendo omnibus Eccleſiarū prælatis, ne vltra quadraginta dies cōcederent. Cum igitur lex illa concilii ſit regularis diſtributionum Epiſcoporum,& in Legatis Cardinalibus non militet omnimoda ratio diſſipationis Theſauri, quæ in Epiſcopis,cùm ipſi ſint pars immediata Sedis Apoſtolicę,& habeant patrociniū eius præſumitur, quod maiori cura conſeruabunt eius honorem, & ſic dicendum eſt, quod Concilium non comprehendit Legatus Cardinales, quando enim priuilegia reſtringuntur, Cardinales ſub cōmuni appellatione minimè veniunt.

*a c. fin. iuncta ſua gloſ. de off. leg. Cord. li. 1. qq. q. 12. propoſit. 3.*

*b DD. in cap. quod autē de pæn. & remiſ. Calder. in c. accedentib. de priuil. Abb. in c. cum olim de maio. & obed.*

*c Specul. in §. ſupereſt de leg. Abbas in c. noſtro de pæn. & remi. Felin in tract. de indul. ad fin.*

*d Pauin. in tract. de pote. ſede vacante in 4. q. prin. in princip.*

*e Brunel. dig. & pot. leg. concl. 33.*

*f Car. in Cle. ne Romani. §. ir ult. de elec.*

*g Gamb. li. 8 de author. leg. a latere. §. quid poſſit legatus circa indulg.*

*h Gamb. vbi ſup. nu. 9.*

*i c. accedentibus de exceſ. prel. DD. in 4. d. 20.*

Notandū eſt etiam,quod conceſſio Sixti V. pro feſtiuitatibus ordinis Minorum,de qua in ſuperioribus *K* mentionem fecimus,in qua conceditur indulgentia plenaria omnibus Chriſti fidelibus, etiā prodeſt pro nouo Indiarum orbe,non enim video cur fidelibus in illis partibus commorantibus hoc tantum bonum non poſſit communicari.

*K ſup. hoc to. p. 8 1. art. 4.*

## ARTICVLVS II.

*Vtrum alia indulgentia pro dicto nouo orbe ſpecialiter ſint conceſſa.*

RESpondeo dicēdo; quod idem Cardinalis Pogius Legatus Iulii III. eodem anno conceſſit etiam miniſtris Indorū ſemel in vita,& in articulo mortis indulgentiam plenariam.

Conceſſit etiam,quod quoties quis miniſtrat Sacramenta Indis, vel prædicat gratis, ſeptem annos & ſeptem quadragenas de indulgentias lucretur.

Et Pius V. in cōceſſione ſuperius allata, vltra ibi indulta, indulſit religioſis qui ad Indiarū conuerſionem proficiſcuntur,quod in die,quo ſe mari cōmiſerint,& ſic in quo peruenerint,vel in itinere deceſſerint indulgentiam conſequantur in formam Iubilæi.

Item Pius V. conceſsit omnibus religioſis ſcientibus idioma Indorum toties, quoties munus docendis Indis exercuerint,centum dies de iniunctis pęnitentiis.

Et Paulus III. anno Domini,milleſimo quingēteſimo,quadrageſimo quarto, conceſsit religioſis Mendicantibus, qui de licentia ſuorum prælatorum proficiſcuntur ad quaſcumque terras infidelium ad quamcumque mundi partem ad eos conuertendos,vt vadant tanquam Legati,& Commiſſarii & eis concedit omnes gratias conceſſas à ſuis prædeceſſoribus illis, qui ad terras infidelium vadunt, & ſic ſecundum hæc ſunt confirmata, quæ per Nicolaum V. Gregorium nonum,Leonē decimum,Adrianū Sextum,& Clementem VII.& alios Pontifices ſunt conceſſa illis,qui ad illas partes ad dictam conuerſionem proficiſcuntur. Hæc eſt magna conceſsio, vt aſſerit. Vera Cruz in dicto compendio,& dat,quod ſit liberum eis,quandiu voluerint ibi permanere. Reliqua autem,quæ ad Indos pertinent,videantur infra hoc tomo quæſtione nonageſima 2. de priuilegiis pro Indis conuerſis à Sede Apoſtolica conceſsis.

Pro complemento autem iſtius quæſtionis operæ pretium eſſe duxi proponere in præſentiarum Decretum S. Domini Noſtri Clementis VIII. cuius tenor eſt.

*Declaratio. & Decretum ſanctiſſimi Domini Noſtri Domini Clementis Papæ Octaui. ſuper indulgentiis,quæ tam à ſanctitate ſua quam ab eius prædeceſſoribus,coronis roſariis,calculis ſeu granis, Crucibus & imaginibus Benedictis haſtenus conceſſæ ſunt. & in poſterum à ſanctitate ſua concedentur.*

*Formula indulgentiarum nouiſſimè à ſanctitate ſua præſcripta huiuſmodi coronis roſariis, paruis crucibus, & imaginibus ex auro, aliove metallo confectis vulgo medalis appellatis in futurum benedicendis, principibus vel ad eorum inſtantiam tantum concedatur, atque hæc vna de cætero, & non alia ſeruetur, & retineatur Hæc formula indulgentiarum ſola imprimatur, & ad omnium commodum etiam lingua vulgari.*

No-

*Nomina verò indulgentias impetrantium etſi principes ſint non imprimantur, Coronæ, Roſariæ grana, ſeu calculi, cruces, & ſacræ imagines cum indulgentiis antea benedictæ quæ quidem ad hunc vſque diem diſtributa ſunt, ſiue illæ à ſanctiſſimo Domino noſtro ſiue à ſuperioribus Pontificibus ſint conceſſæ, non tranſeant perſonam illorum qui eas in præſenti obtinent. Quæ autem vſque in hunc diem diſtributæ non ſunt, id eſt, nulli adhuc diſtributa ſunt, nemini vti benedictæ dici, & pro diſtribui poſſint quod ſi de facto diſtribuantur, careant indulgentiis iam conceſſis.*

*De cætero indulgentiæ ne concedantur granis, ſeu calculis, neque etiam ſacris imaginibus, aut crucibus, ſiue impreſſis ſiue depictis, ſiue ex quouis metallo aut gemma cælatis & expreſſis, ſiue in Eccleſiis publicè collocandæ, ſiue priuatim habendæ ſint iis, de quibus in formula dicitur duntaxat exceptis.*

*Neque ſimiliter concedantur pro agnis cæreis, ſiue Agnis Dei benedictis, vel pro quibuſuis ſacris reliquiis retinendis.*

*Indulgentiæ conceſſæ viſitantibus ſeptē, ſeu nouem Eccleſias ſeu alias Eccleſias intra & extra vrbem, vel quadrageſimæ, & aliis anni temporibus adeuntibus pro ſtationibus conſequendis coronis, & Roſariis huiuſmodi benedictis, amplius non concedantur.*

*Nec etiam indulgentiæ conceſſæ viſitantibus Eccleſiam Sancti Iacobi in Compoſtella, & loca terræ S. & Hieruſalē & B. Mariæ de Laureto & alias ſimiles Eccleſias, eiſdē coronis & Roſariis, Benedictis cōcedantur.*

*Neque item communicatio bonorum operum quæ à regularium & religioſorum ordinibus, vel congregationibus ſeu monaſteriis fiunt, coronas & Roſaria benedicta huiuſmodi recitantibus concedatur.*

*Neque etiam eiſdem illas, vel illa recitantibus concedatur liberatio animarum in purgatorio exiſtentium, niſi vt in memorata formula expreſſum eſt.*

*Si quando intuitu alicuius gentis nationis, vel prouincia indulgentiæ aliquæ dictas, coronas, aut roſaria recitantibus concedantur, illæ ad alias gentes, nationes vel prouincias, ne extendantur.*

*Pro populis autem remotiſſimis noui orbis & Indiarum ad Chriſtianam fidem conuerſis pauciores indulgentiæ prædicatoribus verò qui pro Chriſti Euangelio in eiſdem partibus & Indiis diſſeminando laborant, amplíſſimæ concedantur*

*Corona vel Roſario, aut grano ſeu calculo vno, aut alia e vna benedicta deperdita alterā pro ea ſubrogādi facultas nemini vſque detur. Datum Romæ apud S. Petrum quinto Idus Ianuarii, anno à Natiuitate Domini, 1597. Pontificatus vero Sanctitatis ſuæ Anno quinto.*

*Siluius Antonianus,*

Pro cuius ſanctiſſimi Domini noſtri decreti explicatione eſt notandum, quod volunt maximè reſtringere indulgentias à ſe, & ab aliis Pontificibus conceſſas roſariis, coronis paruis crucibus, & imaginibus ex metallo confectis.

Primò quod non concedantur niſi principibus, vel ad eorum iuſtitiam, pro quibus vna tantum formula imprimatur, & retineatur, & nomina ipſorum principum, & impetrantium non imprimantur.

Secundò quod dictæ coronæ, roſarii, &c. ante hac benedictæ cum indulgentiis, ſi ſint aliquibus perſonis diſtributæ, non tranſeant in alias, ſi non ſint diſtributæ, careant omnino indulgentiis, nec pro ipſis, indulgentiæ ſtationum quadrageſimæ, & totius anni, concedantur, nec concedantur ipſis indulgentiæ viſitantibus Sanctum Iacobum, Terram Sanctam, & Beatam Mariam de Laureto, nec etiam ipſis communicetur operum totius Eccleſiæ militantis participatio.

Tertiò quod Indulgentiæ ipſis conceſſæ pro vna natione aut prouinciā, ad aliam nationem, aut prouinciam non extendantur.

Quartò quod pro nouo orbe, & Indiis pauciores indulgentiæ concedantur, pro prædicantibus tamen ibi Euangelium ampliſſimè condonentur.

Quintò vna corona, vel roſario &c. perditis, nō dentur neque alii ſubrogentur.

Ex quibus iam ceſſat murmuratio Fratris Dominici de Soto, *a* *a Soto in 4. d. 21. q. 2. ar. 2.*

## QVAESTIO XCVIII.

## De indulgentiis quoad earum publicationem, & acquiſitionem, in nouem articulos diuiſa.

*Circa quam quæruntur nouem.*

1 *QVomodo ſint publicandæ indulgentiæ monaſteriorum regularium.*

2 *Vtrū religioſi indulgentias indiſcretas prædicantes peccent.*

3 *Vtrum clauſula, indulgentiæ poſt quinquennium nō valituræ, debeat intelligi à die conceſſionis, & datæ literæ aut verò à die publicationis ipſarum.*

4 *Vtrum indulgentia conceſſa alicui Eccleſiæ reuocetur à Papa in die ſuæ creationis.*

5 *Vtrum indulgentia poſſit lucrari ab exiſtenti in peccato mortali.*

6 *Vtrum deſinat eſſe bonus moraliter actus, qui fit in peccato veniali.*

7 *Vtrum quando conceditur indulgentia tot dierum, & annorum, an intelligatur de tot diebus, & annis continuis, vel interpollatis.*

8 *An indulgentias tot dierum, & annorum intelligatur de diebus, & annis vitæ huius purgatorii.*

9 *Vtrum pœna debitæ in vno die vitæ huius correſpondeat altera etiam dies, & idem tempus pœnæ in purgatorio luendæ.*

### ARTICVLVS I.

*Quomodo ſint publicandæ indulgentiæ monaſteriorum regularium.*

REſpondeo dicendum, quod propter vitandum abuſum vetat Concilium *b* Tridentinum indulgentias, aut aliàs ſpeciales gratias prædicari populo, niſi debitis temporibus per ordinarium loci, adhibitis duobus de capitulo, quod etiā olim erat ordinatū in Concilio Colonienſi *c* in reformatione clericorum, & ne quis Quæſtor indulgentias alias prædicet, niſi quæ literis Bullæ continentur; & viuat cum bono exēplo, aliàs epiſcopus illum quamuis exemptum in tabernis repertum, aut publicè delinquētē punire poteſt, iuxta Sacros Canones. *d* Qui quæſtores ante concilium fuerunt prohibiti per eoſdem ſacros Canones, vt poſt Panormitanum tradunt Mandoſius, *e* & Nauarrus.

*b Tri. ſeſ. 21. de reforma. c. 9.*

*c Conſil. Coloni. c. 16.*

*d c. cuarū. de priuilegiis.*

*e Mandoſ. in pra. ſig. 21. confirmati. Nau. de ora. not. 22 n. 77. & ſeq. de indul. not. 31.*

Aduertendum tamen cum Henriquez, *f* quod Concilium Tridentinum dum reuocat priuilegia monaſteriorum, non comprehendit fratres ordinū Mendicantium, quia hi non comprehenduntur, niſi exprimantur, vt decreuit Pius V. Motu Proprio pro Mendicantibus anno milleſimo, quingenteſimo, ſexageſimo ſeptimo. At iam etiam alio motu proprio, de quo iam in ſuperioribus *g* mentionem fecimus, omnes indulgentias Quæſtuariis cōceſſas reuocauit, & ſic nullo modo poſsūt hodie publicari. Verum tamen eſt, quod indulgentias ordinis alicui ſuperiori pee Papam conceſſas pro ſubditis, &

*f Henriq. l. 7. de indul. c. 29 n. 1. litera B.*

*g ſup. hoc to. q. 68. art. 3.*

fa-

famſliaribus poteſt prælatus conuentualis promulgare, hæc enim non prohibentur in Concilio Tridentino publicari, nec Bulla Crociatæ ſuſpenduntur prout in explicatione Cruciatæ latè diximus, ſupra dicta autem probantur, nã prælatus monaſterii cẽſetur pro ſuis ſubditis ordinarius, vt ipſis promulget indulgentias, cùm ſit ab Epiſcopo exemptus prout tradit Henriquez. *a*

*a Henriq. li. 7. de indul. c. 20. lect. 5.*

## ARTICVLVS II.

*Vtrum religioſi indulgentias indiſcretas prædicantes peccent.*

RESpondeo dicẽdo, quod religioſi indulgẽtias indiſcretas prædicantes peccant, cum in quadam Clementina *b* virtute obedientiæ, & ſub pœna maledictionis æternæ id facere prohibeantur. Indulgentiæ autem dicuntur indiſcretæ, primò non conceſſæ, vt ait quædam Gloſſa *c* communiter recepta. Secundò illæ, quæ conceſſæ quidem, ſunt cõcedi tamen non potuerunt ab eo, qui eas conceſſit, quia taxam excedebant, prout dicit Nauarrus. *d* Tertiò, quæ probari non poſſunt, neque literis Papæ, ſi ab eo ſunt conceſſæ, vel literis concedentis, aut teſtibus, quando ab alio inferiori cõceduntur. Addendum tamen eſt, quod hoc caſu nõ peccaret, præſertim lethaliter in foro conſcientiæ religioſus qui ſciret vere eſſe conceſſas ab eo, qui poterat concedere, aut indiciis probabilibus id crederet, nam lex fundata in præſumptione quoad forum conſcientiæ ceſſat, quando veritas eſt in contrarium, iuxta quandam Decretalem, *e* quod alioquin multi concionatores, dum publicè prædicant rogantur per ſchedulas, vt publicent indulgentias ſibi ignotas illo, vel illo die, vel illo loco quærendas, peccarent, quod durum videtur.

*b Clem. 1. §. 1. de priu.*

*c Gl. in d. Cl. v. indiſcretas*

*d Naua. in §. in Leuit. not. 32. nu. 41.*

*e c. tua de ſpõſal.*

Aduertendum etiam, quod indiſcretæ etiam videntur indulgentiæ, quæ ſine iuſta cauſa cõceduntur per ea, quæ adducit Nauarrus, *f* quarum tamen publicatores religioſi prædicatores non videntur peccare, quippe qui de ſuperiorum facto iudicare non debent, iuxta Sacros Canones *g*

*f Naua in §. in Leuit. not. 25. cum ex eo. de pæn. & remiſſ.*

Denique aduertendum eſt, quod quamuis illa Clementina de religioſis tantom loquatur, & quãuis illi ſic prædicantes pluſquam alii peccent, non tamen alios clericos, & à fortiori laicos excuſat, nõ quidem per illam Clementinam, ſed propter rationem, in qua ipſa fundatur, quod videtur cenſuiſſe D. Anton. *h* dum illam Clementinam ad omnes Prædicatores extendere videtur.

*g c. inferior. 21. diſt.*

*h Anton. 3. p. tit. 18. c. 6.*

## ARTICVLVS III.

*Quoddam Breue concedit indulgentiam plenariam viſitantibus quandam Eccleſiam, addit tamen Papa præſentibus poſt quinquennium non valituris, quæritur, an iſta Clauſula debeat intelligi à die conceſſionis, & datæ literæ, an verò à die publicationis ipſarum.*

REſpondeo dicendo, certum eſſe, quod indulgentiæ conceſſæ valent à tempore datæ, vt ait quædam Decretalis, *i* & ab illo tẽpore ius eſt quæſitum illi loco, cui conceſſæ ſunt ab illo tempore paratur facultas capacibus ad lucrandum illas, ſed quantũ ad eos, qui lucrari, volũt incipiunt in eis efficaciam habere, quam primum eis præſentantur, & notificantur, & ſic iſtud quinquennium computatur à die quo exhibitæ ſunt literæ, quæ debent exhiberi prælato, argumẽto alterius Decretalis, *K* nam antequam publicentur, non poſſunt lucrari, quia populus eos ignorat, & in concernentib. animam requiritur ſcientia, & acceptatio, & receptio literarum, & quando priuilegiũ datur populo, ipſi publicè inſinuandum, & publicandum eſt, argumẽto cuiuſdam legis, *l* & ideo hoc quinquẽnium non cõputabitur, niſi à die inſinuationis, ſeu exhibitionis, vt reſoluit Rebuffus. *m*

*i c. capitulũ de reſcript.*

*K c. cum ex eo de pænitentiis & remiſſ.*

*l l. non ita, ff de adep. c. ne offi. §. comperſcendo. de har.*

*m Rebuf. cõſ. 199.*

## ARTICVLVS IV.

*Vtrum indulgentia conceſſa viſitantibus aliquam Eccleſiam reuocetur à Papa in principio ſuæ creationis reuocando gratias, & indulta, ita vt, non poſſit lucrari.*

REſpondeo dicendo, quod certum eſt, quemlibet Summum Pontificẽ pro ſua ſumma, quã habet, poteſtate poſſe reuocare indulgentias à ſuis prædeceſſoribus conceſſas, nullus enim ſuorũ prædeceſſorum poteſt imponere ſibi legem, quæ ſuam poteſtatem tollat, vel minuat, & de hoc nemo dubitat.

Præſuppoſita igitur hac plena poteſtate, et quod Papa in principio ſuæ creationis reuocat gratias, et indulta ſuorum prædeceſſorum, ait quidam Vigerius, *n* quod Summus Pontifex tunc non reuocat omnes indulgentias per prædeceſſores conceſſas. Sed certè, vt aduertit Nauarrus, *o* pfatus Vigerius videtur id dixiſſe deceptus ab aliquo, qui putauit per regulas cancellariæ, quas in craſtinũ ſuæ aſſũptionis publicat Papa, reuocare omnes gratias, & indulgentias, quas prædeceſſor fecit. Quod tamen non eſt verum, nã regula ſeptima, propterea quod habet verbum, *gratias*, & verbũ *indulta*, videri poſſet alicui dormitanti reuocare omnes indulgẽtias nondum lucrifactas, cũ ſint quædã gratiæ, & quædam indulta, nullatenus tamen id facit, quãdo quidem ſolùm reuoca gratias expectatiuas, & indulta beneficiaria cõceſſa ad quærenda beneficia Eccleſiaſtica, & ad nominandum ad ea, vel conferẽdum illa, ſicut & regula vndecima reuocat vniones eorundem beneficiorum nondum ſortitas effectum, & neque regula quinquageſima ſeptima, & duæ inſequentes, quæ tractant de indulgẽtiis, neq; Gloſſæ illarum vllam de huiuſmodi reuocatione mentionem faciunt, prout tradit Nauarrus. *p*

*n Viger. de inſtit. Theolog. c. 16. §. 6.*

*o Nau. lib. 5. conſ. ti. de pœnit. & remiſſ. conſ. 27.*

*p Nau. vbi ſ.*

## ARTICVLVS V.

*Vtrum indulgentia poſſit lucrari ab exiſtenti in peccato mortali tempore operis per quod indulgentia acquiritur.*

REſpondeo dicendo, quod loquendo de facultatibus, quæ præter indulgentiæ acquiſitionem conceduntur, qualis eſt facultas conceſſa cuilibet eligendi confeſſarium, qui eum etiam abſoluat à reſeruatis, qualis etiã facultas edendi oua, & lacticinia diebus ieiuniorum, ab Eccleſia indictorum, audiendi diuina tempore interdicti. Hæc cõceduntur, & alia ſimilia etiam in peccato mortali exiſtenti, & hæc eſt communis omnium ſententia loquendo autem de indulgentiis propriè dictis.

Dico ſecundò, quod Caietanus *q* ait, quod licet quandoque ſit idem tempus operis, & acquiſitio-

*q Caie. in tra. poſter. de indulg. c. 9.*

tio-

tionis indulgentiæ, vt cum ea conceditur omnibus illic, vel illic præſentibus, ſiequenter tamen alio tempore, & aliu ſit opus, ob quod conceditur: quo ſuppoſito aduertit, quod quamuis quæſiturum indulgentiam non oporteat eſſe verè pœnitentem tempore, quo conceditur facultas quærendi eam, oportet tamen eſſe talem duobus alijs temporibus, nempe cum facit opus, ob quod conceditur, & cum abſoluitur, vel eam quærit. Contrariam tamen opinionem tenet Gloſſa *a* quædam, quatenus ſentit hanc anni Iubilæi indulgentiam lucrifactam iri etiā ab his peregrinis, qui aliquot dies in ſtatu peccati mortalis peregrinantur, & ita tenent Diuus Antoninus, *b* & Felinus, & Tabien, & Syluester, quæ opiniones vel diſſimis pro vtraque parte nituntur fundamentis. Et ſtandu in vtraque hac opinione certū etiam eſt, Bullas nihil prodeſſe quoad indulgentias, quæ per totam Bullæ acceptionem quærunturaccipientibus eas in ſtatu peccati mortalis, & ſic ne que priuilegia confraternitatum, quibus conceditur indulgentia intranti eam pro tempore, quo intrat in ſtatu peccati mortalis, neque priuilegia altarium, vel reliquiarium, quibus aliquot indulgentiæ conceduntur porrigentibus manus adiutrices pro tempore, quo adiuuant, ſi tunc ſunt in peccato mortali.

*a Gloſ. 9. in ex trauagan. 1. de pœnis, & remiſſ.*
*b Anton. 3. p. tit. 10. c. 3. §. 3. ver. 6. quæritur. Fel. in ſer. de indulg. col. 7. Tab. v. indulgētia. q. 4. & Syluest. q. 10. ar. 9.*

Verum eſt tamen, quod opinio Caietani non procedit ſaltem in cauſa principali remota, verbi gratia indulgentia, quam concedit Papa ad agendas gratias Deo pro fœdere ſuo opere inito inter aliquos Principes, qui mala mortaliter intentione illud inierent, quamuis enim cauſa principalis remota, ſcilicet pax inita, peccatum eſſet mortale, & qui eam feciſſent, mortiferè peccaſſent, ij tamen, qui in ſtatu gratiæ pœnitentiæ Sacramentum ſuſcepiſſent, gratiasque pro pace, quam bene factam eſſe credunt, agerent, indulgentiam lucrarentur profectò conceſſam, quia etſi opus principale remotum non eſſet meritorium, proximum tamen tale eſt.

Neque opinio Caietani locum habet in cauſa minus principali, nam in anno Iubilæi licet peregrini Romam euntes lethali peccato infecti, & iter arripuerint, & continuarent, aut partem eius, ſi tamen Romam peruenientes verè pœnitentes, & confeſſi Eccleſias præſcriptas viſitauerint, indulgentiam lucrifacere poſſe videntur, eo quod etiam ſi totum opus in ſtatu gratiæ non peragerent, principale tamen, & proximum opus nempe viſitationem Eccleſiæ in eo ſtatu requiſito peragerent. Imo videtur dicendum quod intentioni concedentium indulgentias proprius videtur eas lucri fieri ab eo, qui eſt in bono ſtatu tempore, quo eſt quærenda, licet conditiones totæ ob eas quærendas requiſitæ non impleantur in bono ſtatu, modo impleantur bene moraliter, & vltima pars earum, quæ eſt proxima requiſitioni indulgentiarum, fiat in ſtatu gratiæ, ſi hoc enim non concederetur, ſequeretur, quod pauci collatione aliorum quærerent indulgentias anni Iubilæi, neque alias, quæ prærequirunt ieiunia, & eleemoſynas certorum dierum, vel hebdomadarum, quorum omnia, & partes eorum pauci collatione aliorum in bono ſtatu proſequuntur, & pauciores incipiunt, & raro collatione aliorum perfectè ſe conterunt, antequam confiteantur. Imo neque bona pars pœnitentium peruenit ad integram contritionem, niſi per attritionem abſolutione Sacramentali auctam, & confirmatam: & certè præſumendum eſt, quod Papa poteſt concedere indulgentiam exiſtenti in malo ſtatu pro tempore, quo fuerit in bono, quod licet ipſe non dicat, ea ratione conuincitur, quod verba gratia indulgentia Iubilæi, & quælibet alia cōceditur, etiam malis, vt poſſint eam lucrari in ſtatu bono.

Neque certè videtur eſſe intentionis Summi Pontificis concedentis indulgentiam particularem, quæ aliquando ſolet concedi in hebdomada proxima ſequenti Dominica, in qua publicatur ieiunanti præces, & eleemoſynas facienti Feria quarta, ſexta & Sabbatho, & communicanti ſequenti Dominica, vt iam inde à mane Feriæ ſecundæ, quo illa facere incipit, ſit in ſtatu gratiæ, quoniam pro prudentia tantæ ſedis præſide digna nouit tantam, & tam variam multitudinem non poſſe moraliter inuenire tam breui paratam, ideoque cenſeri eam ſatiſfacere per totam hebdomadam, & initium Dominicæ ſubſequentis, antequam communicet, ita videtur parata, & confeſſa.

Ex his reſpondetur argumentis adductis à Caietano, ſcilicet, quod illa iam tùm opera, & illo tantummodo facta ſufficiunt ad indulgentiam quot, & quomodo illa neceſſario ad illam quærendam voluit concedens eſſe facta, modo illa moraliter ſaltem benè fiant, & perfectio eorum vltima, per quam eſt quærenda indulgentia, fiat in bono ſtatu, & negando quod omnia opera, quæ requirit indulgentia quærenda, debeant eſſe viua, negando item quod opera mortua, ſi alioquin ſint moraliter bona, repugnant operibus viuis, & in gratia factis, quia, imo multum, & multis modis iuuant ad quærendam illam, iuxta quandam Gloſſam *c* communiter receptam. Negando item, quod non poſſunt ſeruire ad integrandam cauſam concedendi indulgentias pœnarum à Pontifice concedendas, cum etiam ſeruiant de congruo ad quærendam indulgentiam culparum à Deo condonandarum, vt tradit D. Thomas *d*, cui Concilium Tridentinum aſſtipulatur.

*c Gloſſ. in ca. quod quidā de pœnit. & remiſ. & c quæ rat. §. quod autem de pœnit. diſt. 1.*
*d Tho. 1. 2. q. 113. art. 3. & ſeq. Trid. ſeſ. 14. c. 4. & can. 5.*

## ARTICVLVS VI.

*Vtrum deſinat eſſe bonus moraliter actus, qui fit in peccato veniali, vt indulgentia non acquiratur.*

Reſpondeo dicendo, quod actus poteſt geri malè à peccante venialiter dupliciter. Vno modo ita, quod ipſe actus, vel aliqua eius pars ſit mala venialiter, agendo illum inordinatè, vel in finem malum venialiter, putà ad gloriam vanam, vel alias ad iniuſtè complacendum, diſplicendum, lucrandum, vel nocendum leuiter alicui, vel cum defectu alicuius circunſtantiæ ad eius bonitatem requiſitæ, vt quia facit tempore, modo, habitu, vel geſtu indebito: verbi gratia viſitat quis prædictas Eccleſias propter vanam gloriam venialem, quia talis actus eſt venialiter malus ob defectum circunſtantiæ boni finis, aut nimio riſui, & prophanis negotijs, vtriuſque colloquijs indulgens, vel tempore indecanti cum ſcandalo ſaltem veniali aliorum, vel cum habitu, vel comitatu ſuæ perſonæ indecenti, aut nimium properando. Secundo modo faciendo aliqua venialia, quæ non contingunt actum, vel partem eius, verbi gratia viſitat quis quatuor Eccleſias ſiue in ſtatu gratiæ, ſiue in ſtatu malitiæ bono ſiue, bono modo, & tempore opportuno, ſed durante tota viſitatione, vel aliqua eius parte, in via, vel in Eccleſia peccat venialiter inordinatè intra ſe raſcendo, concupiſcen-

do honorem, gloriam voluptatem, vel aliud huiuſmodi malum venialiter volendo, vel bonum malè venialiter faciendo, is enim viſitando ſolùm peccat alia venialia viſitandi actui contraria, nam qui concupiſcit aliquam vindictam paruam, aliquam vanam gloriam ex alijs actibus eius, vel etiam ex eodem actu viſitandi per alium actum ſeparatum, non præſtituendo illam pro viſitationis fine, cum facit actum viſitationis malum, ſed facit alia ei extranea, illa enim non ſunt de ſubſtantia, vel circunſtantia illius viſitationis, vt poſt Diuum Thomam, a & Iacobum de Alman tradit Nauarrus dicendo, quod qui facit eleemoſynam deſiderando vanã gloriam, ſi vno, & eodem actu vult vtrumque, eſt malus, ſi autem vno actu vult facere eleemoſynam propter bonum finem, & alio actu vult gloriam vanam, erit ille bonus moraliter, imò & meritorius, ſi fiat in ſtatu gratiæ, licet hic ſit malus venialiter. Quo notabili ſuppoſito reſpondetur quæſtioni propoſitæ aliquibus dictis. Primum dictum eſt, quod qui viſitans ita peccat venialiter circa ipſum actum viſitandi, vt ipſe reddatur malus ſaltem venialiter, circa ipſum actum viſitandi, quia facit illum cum defectu alicuius circunſtantiæ ad bonitatem moralem ipſius neceſſariæ, non facit actum ad quærendam indulgentiam ſufficientem, qui autem viſitans ſolùm peccat alia venialia viſitandi actui extranea ſatisfacit.

*a Tho. 2. ſec. d. 83. q. 1. art. 1. ad 4. Almain. in mora. c. 12. Nau. in c. inter verba. 2. q. 3. concl. 3. nu. 91.*

Secundum eſt dictum, quod fieri poteſt imò frequentiſſimè fit, quod vna pars actus ſit venialiter mala, & alia omnino bona, qualis eſt actus eundi ad Eccleſiam illius, qui incipit eum ob vanam gloriam, & poſtea in ſe reuerſus proſequitur, & finit actum ob Dei obſequiũ, qualis item eſt actus eius, qui vnam, vel alteram particulam miſſæ, vel horæ Canonicæ facit cum nimia mentis euagatione, vel omiſſione alicuius verbi, vel verſiculi, qui igitur maiorem partem viſitandi bene faceret, licet pars alia eius eſſet mala, ſatisfacere videretur, argumento cuiuſdam Legis b & canonis. Ita tenet Doctiſſimus Nauarrus, c qui arbitratur eum, qui modeſtè, ac deuotè ingrederetur, precaretur, & exiret Eccleſiam viſitando ſatiſfaceret, etiam ſi reliquum itineris immodeſtè faceret.

*b l. quod maior. pars ff. ad municip. ca. 1. de his, q̃ fiunt amai. par.*
*c Nauar. de indulgen. nu. 32. nu. 46.*

## ARTICVLVS VII.

*Vtrum, quando conceditur indulgentia tot dierum, & annorum, intelligatur de tot diebus, & annis continuis, vel interpollatis.*

RESpondeo dicendo, quod Canoniſtæ variè appellant, & diſtingunt hos dies, & annos. Nam quidam dicunt dies vtiles eſſe idem, quod dies continui, putà per quadraginta dies continuos ieiunando. Et ſimiliter dicitur annus vtilis continuus, quando ſcilicet, ſine interuallo per vnum annum continuum pœnitentia facienda eſt, puta ſingulis diebus ieiunando, aut orando: communes autem dies dicuntur interpollati, putà ſi intra vnum annum, vel duos deberet quis quadraginta dies ſemel in hebdomada, vel in menſe ieiunare, & ſimiliter annus communis dicitur interpollatus, quando ſcilicet intra annum, vel duos annos vno die ſingulis hebdomadis, vel menſibus ieiunatur. Quo ſuppoſito variant ſcribentes. Vtrum indulgentiæ dierum, & annorum intelligantur de diebus, aut annis cõtinuis, an de interpollatis, vt patet ex traditis per Nauarrum, d & Cordubam, qui Corduba ex mente communi, & Nauarri reſoluit, quod per indulgentiam tot dierum intelliguntur dies continui, vel interpollati: per indulgentiam autem vnius, vel pluriũ annorum intelliguntur dies aliquando quidem cõtinui, aliquando autem interpollati, dicunt enim cum communi, quod per indulgentiam tot dierum, putà quadraginta, ſimpliciter conceſſam remittitur pœnitentia tot dierum, etiam ſi dies illi pœnitentiæ non ſint continui, ſed interpollati, per indulgentiam autem vnius anni ſimpliciter non dicendo de iniunctis, intelligantur 365. dies condonari, modo ſint continui, modo interpollati, modo ſint iniuncti, modo non.

*d Nau. de indulg. no. 31. §. 39. & §. 10. Cord. de indulg. q. 32.*

## ARTICVLVS VIII.

*An indulgentia tot dierum, & annorum intelligatur de diebus, & annis vitæ huius, an Purgatorij.*

RESpondeo dicendo, quod intelligitur de diebus, & annis vitæ huius, & non Purgatorij, & de pœnitentijs in hoc ſæculo iniunctis, vel iniungendis, & de pœnis Purgatorij reſpondentibus in tanto, aut maiori, vel minori tempore illis annis, & pœnitentijs vitæ huius. Et probatur primo, quia forma indulgentiæ non eſt, remittimus, aut relaxamus tot dies, aut annos pœnæ, ſed pœnitentiæ, pœna autem Purgatorij non eſt propriè pœnitentia, quia non eſt voluntariè aſſumpta, ſed eſt perpeſſio pœnæ per vindicem iuſtitiam Dei inflictæ, quamuis ſit patienter, aut voluntariè tolerata, & per hæc, & alia, ita tenet Soto e cum Doctoribus communiter. Intelligitur etiam de pœnis Purgatorij reſpondentibus in tanto, aut maiori, aut minori tempore illis annis, & pœnitentijs vitæ huius.

*e Soto in 4. d. 21. q. 2. ar. 1.*

Pro cuius rei explicatione nota has tot annorum dierum, & quadragenarum indulgentias, vel relaxationes, vel remiſſiones fieri ſecundum formam Canonum antiquorum, vbi pro quocunque peccato mortali, ſi eſſet graue, imponi iubentur ſeptem anni pœnitentiæ, & pro grauiſſimo etiam decem, & plures. Et quamuis ex Canone non imponantur ſemper illi anni, ſed pauciores, tamen per illam minorem pœnitentiam non remittitur, niſi pœna Purgatorij, quæ correſpondet iniunctæ, quæ adimpletur, & ex conſequenti Indulgentia tot dierum, vel annorum iniunctorum non remittit niſi ſolùm illam pœnam Purgatorij, quæ correſpondet iniunctæ, ſi adimpleretur. Si autem indulgentia ſine limitatione de iniunctis concedit tot dies, & annos pœnitentiæ, vel remiſſionis abſolutè, intelligitur de illis etiam, qui mediata ratione eſſent iniungendi, & quorum pœnitentiæ ſecundum ſua peccata reus eſſet, & pœnarum, quæ in Purgatorio ſic reſpondent ſecundum iudicium, atque iuſtitiam Dei. Itaque tantum pœnarum in Purgatorio remittitur per eã indulgentiam, quantum remitteretur, ſi in hac vita ille pœnitens ſufficienter pœnitentiam egiſſet, illis diebus, aut annis, quibus ſecundum legem, & iuſtitiam Dei, & Eccleſiæ pœnitere debuerat, & in his concordant Doctores communiter, & expreſsè Durandus, f Paludanus, Florentinus, & Syluester, quamuis ibi malè mordeat Summam Angelicam, quaſi aliter ſenſerit, prout aduertit Corduba.

*f Duran. in 4. d. 20. & ibi Paluda. q. 1. art. 2. Florent. 1. par. Sum mæ ti. 10. ca. 3. §. 3. Sylu. v. indulgen. q. 4. Cordu. lib. 5. de indulg. q. 32.*

## ARTICVLVS XI.

*Vtrum pęnæ debitæ in vno die vitæ huius reſpondeat alter etiam dies, & idem tempus pęnæ in Purgatorio.*

*a Soto in 4.d. 21.q.1.art.1.*

RESpondeo dicendo, quod Soto *a* ait contra communem, quod vni anno pœnitentiæ vitæ huius non reſpondet alter annus, imo neque fortè vnus menſis pœnæ in Purgatorio, & ex conſequenti quod per indulgentias remittere mille annos pœnitentiæ debitæ in hac vita non eſt remittere decem in Purgatorio, quodque pœna vnius diei in Purgatorio plus ſæpè valet ad ſolutionem debitarum pœnarum, quàm pœna vnius anni iniuncti, vel iniungendi implenda in hac vita, quia licet pœnitentia vnius anni vitæ huius cæteris paribus plus valeat ad ſatisfactionem pœnarum, quatenus eſt voluntaria, vt ait communis opinio: at verò ex alia parte, quia ſcilicet pęna Purgatorij ſine comparatione acerbior eſt, inde plus valet pœna vnius anni illic, quàm hic ad ſatisfactionem, vel ſolutionem, quia cætera paria non ſunt: tanta autem pœna, & tam acerba in eodem tempore, puta in vno anno plus hic quàm in purgatorio valet ratione voluntarij, vt dictum eſt. Quo fit, vt ait Soto, vt nemo ſit, qui in Purgatorio fuerit, vel futurus ſit viginti annis, & fortè neque decem quantumcunque peccata magnæ pœnæ debitor obierit, quia in decem annis per acerbitatem pęnæ ibi perſoluet pęnitentiam mille annorum, & vltra in hac vita debitam adimpleri.

*b Cord. lib.1. 99.q.32.*

At Corduba *b* hanc reprobat opinionem, negat enim pœnam Purgatorij acerbam ſuperare ratione voluntarij in pęnis vitæ huius eodem tempore perpeſſis ad effectum ſolutionis, aut ſatisfactionis Deo faciendæ, nam vix eſt tam acerba pœna Purgatorij, quæ vno tantùm die purget magnum peccatorem debitorem multorum annorum pęnitentiæ pro multis, & magnis ſuis, quem tamen vehementiſſima in hac vita contritio, atque acerbiſſima flagellatio, ſeu tribulatio, ſiue martyrium, vel etiam religionis ex magno Dei amore facta profeſſio eodem die, aut etiam minori tempore perdurās profecto purgaret, id quod Doctores omnes concedunt, neque ipſe Soto negat, ſed expreſsè affirmat, *c* igitur ratio voluntarij ſuperat acerbitatem pęnarum Purgatorij, & ea ratione vnus dies pęnitentiæ vitæ huius plus ſoluit debitarum pęnarum, quàm vnus, & multi dies pœnarum Purgatorij, & per indulgentiam vnius diei remittuntur plures dies in Purgatorio.

*c Soto in 4.d. 35.a.1.art.9. & d.16.qu.1. ar.3.& qu.2. ar.2.& 3.*

At hæc Cordubæ impugnatio contra Sotum non me omnino conuincit, vt à Soti opinione diſcedam, non enim Sotus ait, quod acerbitas pænarum in Purgatorio ſuperant omne opus ſatisfactorium huius vitæ, hoc enim ex dictis, & conceſſis ab eodem Soto non poteſt affirmari, ait ergo Soto reſpondens communi opinioni, quod acerbitas pænarum Purgatorij vnius diei poteſt plus valere ad ſatisfactionem pænarum, quàm aliqua pæna multorum dierum in hac vita voluntariè aſſumpta, quia licet ſit minor quoad durationem, eſt tamen reſpectu acerbitatis æqualis, imo maior. Ex alio tamen capite ab hac recedo opinione: loquitur enim ea opinio contra morem Eccleſiæ, quæ pro defunctis, & pro certa anima celebrat anniuerſarios, Miſſas, & officia vltra 20. annos. Nec rigor Dei eſt iniuſtus, ſi ab anima, quæ propterea non ſatisfacit, ſed ſatis patitur, exigat longas pęnas, cum pro vno mortali exigat æternas. Quare ait Henriquez *d* quod iſtam ſententiam quidam inſignis Prædicator a ſacro Inquiſitionis Senatu, compulſus eſt retractare, eo quod retrahat viuos ab operibus ſatisfactoriis, & Miſſis offerendis pro ſuis defunctis, & quidam patres ſignificant quarundam animarũ pœnas duraturas ad diem vſque iudicii. Surius in vita Sancti Luzbergæ ait, quod quidam Innocẽtius Papa eſt in Purgatorio detinendus vſque ad diem iudicii, & Adamus in ſermone pro defunctis ait quoſdam detineri 100. aut 300. annis. Vide contra Sotum doctiſſimum Cardinalem Bellarminum, *e* Et aliqua pertinentia ad indulgentias videantur apud authores de indulgentijs diſputantes.

*d Henriq. li. 7 de indulg. ca. 16. nu. 4*

*e Belar. lib. 2. de purga. c. 9. in fin.*

## QVAESTIO XCIX.

### De Indis quoad eorum priuilegia, in ſeptem articulos diuiſa.

*Circa quam quæruntur ſeptem.*

1 *VTrum Epiſcopi occidentales et meridionales Indiarum poſſint abſoluere nouiter conuerſos a caſibus Bullæ Cęnæ Domini.*
2 *Qui ordo conficiendi Chriſma in partibus Indiarum concedatur.*
3 *Vtrum Epiſcopi Indiarum teneantur ſingulo biennio limina Sancti Petri viſitare.*
4 *Vtrum Indi ſint Domini ſuarum poſſeſſionum.*
5 *Vtrum religioſis pro conuerſione Indorum aliqua concedantur.*
6 *Vtrum tempore iubilæi aliqua gratia ſpecialis Indis ſit largita.*
7 *Vtrum tranſeuntes ad Indias ſine licentia Regum Hiſpaniarum ſint excommunicati.*

## ARTICVLVS I.

*Vtrum Epiſcopi Occidentales, & Meridionales Indiarum poſſint abſoluere nouiter conuerſos à caſibus Bullę Cęnę Domini.*

REſpondeo dicendo, quod prout conſtat ex Patre de Veracruz in ſuo Compẽdio manuſcripto, Paulus III. conceſſit Epiſcopis Occidentalibus, & Meridionalis Indiæ, quod *ad beneplacitum Sedis Apoſtolicæ poſſint abſoluere omnes nouiter conuerſos dictarum Indiarum a caſibus de Cęna Domini authoritate Apoſtolica, & quod hanc poteſtatem poſſint dicti Epiſcopi authoritate Apoſtolica committere eijs, quibus viſum fuerit eis*, hoc autem cõceſſum fuit anno Domini milleſimo, quingenteſimo, trigeſimo ſeptimo.

Nota primo, quod hanc poteſtatem poſſunt Epiſcopi committere etiam clericis, & fratribus, quia dicit litera *his, quibus viſum eis fuerit*, & hoc authoritate Apoſtolica, vnde mortuo Epiſcopo, qui hanc commiſſionem fecit, non ceſſat dicta authoritas, & poteſtas, cum authoritate Sedis Apoſtolicæ concedatur.

Nota ſecundo, quod hæc authoritas tantum conceditur in foro conſcientiæ, & non in foro exteriori, ex ſententia Didaci de Couarruuias *f* dicentis, quod abſolutio ab excommunicatione facta ex vi iubilæi, & Bullarum a confeſſore, non vale-

*f Cou. in c. alma mater de ſenten. excom. 1. p. §. 11. n. 16*

io foro iudiciali, niſi in ipſis literis contineatur. At verò contrarium tenendum dicitur in litera priuilegii, quod, ſcilicet, poſſint Epiſcopi dictos Indos abſoluere iniuncta eis pœnitentia in forma conſueta Eccleſiæ, quod forum iudiciale ſonat, præterea prædicta authoritas conceditur ordinarijs in ſuos ſubditos, & eſt ordinaria.

Nota tertiò, quod extendit Pater Veracruz hanc poteſtatem non ſolum in Indos ſubditos Epiſcopo eiuſdem diœceſis, ſed etiam in alios alterius Epiſcopatus ibidem venientes, ſiue tempore communionis Paſchalis, ſiue alio tẽpote, quia litera dicit, quod ipſi Epiſcopi poſſint abſoluere nouiter conuerſos a caſibus Cœnæ Domini. Vnde quia hoc ſolum fit in præiudicium concedentis, ſcilicet Papæ, ideo largè interpretandum.

Nota quartò, quod ex hoc priuilegio ſolum habetur, quod Epiſcopi Indiarum, & illi, quibus ſpecialiter commiſerint, poſſint abſoluere a caſibus dictis, & ſic falſum, & periculoſum eſt, quod habetur in Manuali Mexicano, impreſſo anno Domini milleſimo, quingenteſimo, ſexageſimo octauo, vbi dicitur hoc priuilegium conceſſum fuiſſe Curatis Indorũ, ſolum enim Epiſcopis conceditur.

Nota quinto, quod hoc priuilegium non tollitur, quando publicatur Romæ proceſſus Cœnæ Domini, prout iam defendimus in primo Tomo. a

*a 1. to. q. 20. ar. 9.*

ARTICVLVS II.

*Qui ordo conficiendi Chriſma in partibus Indiarum concedatur.*

RESpondeo dicendo, quod Pius IV. anno Domini milleſimo, quingenteſimo, ſecundo conceſſit *Epiſcopis harum Indiarum, vt ſanctum Chriſma poſſent conſecrare cum eo, quod in partibus Indiarum reperitur Balſamo ac illorum miniſtrorum numero, qui ad id commodè haberi poterit adhibito (quia abſolutus miniſtrorum Eccleſiæ numerus facile non reperitur) conficere & conſecrare perpetuo poſſint.*

ARTICVLVS III.

*Vtrum Epiſcopi Iudiarum teneantur ſingulo biennio limina Sancti Petri viſitare.*

RESpondeo dicendo, quod Pius IV. *conceſſit eiſdem Epiſcopis, vt limina Sancti Petri ſingulo biennio non teneantur, etiam ſi iuraſſent, viſitare. ſed quod ſufficiat per procuratorem, vel Nuntium ſingulis quibuſque quinquennijs viſitando, & iuramentum præſtitum & deinceps forte præſtandum etiam ex nunc, prout ex tunc, relaxatur.*

ARTICVLVS IV.

*Vtrum Indi ſint Domini ſuarum poſſeſſionum.*

RESpondeo dicendo, quod Paulus III. anno Domini milleſimo, quingenteſimo, trigeſimo ſeptimo, determinauit *Indos eſſe uerè homines, tam Indiæ Occidentalis, quàm Orientalis, qui licet extra fidem Chriſti exiſtant, ſua tamen libertate, ac rerum ſuarum dominio priuatos, & priuandos non eſſe.*

*Ac ſecus quicquid fieri contigerit, irritum, & ipſos verbi Dei prædicatione, & exemplo bonæ vitæ ad fidẽ Chriſti inuitandos fore authoritate Apoſtolica declarauit, & decreuit.* Idemque Paulus III. declarauit *omnes noui orbis incolas tempore infidelitatis eſſe veros dominos rerum ſuarum, & vere habere dominium ſibi ſubditorum, & nullo modo ob infidelitatem eſſe priuandos, neque eſſe priuatos, & multo minus per cõuerſionem ad fidem eſſe deſtituendos ſuo, quod poſſidebant, dominio, & ipſe idem declarauit eſſe vere liberos, & non ſeruos.*

Circa quam conceſſionem nihil venit notãdum, ſed plorandum, cum oculis noſtris tot millia Indorum deuaſtata, eorumque terras proprijs dominis priuatas cernamus, & quod plus ad lachrymas cõpellit, eſt, quod hæc facta ſunt à Chriſtianis Regnũ Chriſti publicantibus contra voluntatem Papæ, & Regum Hiſpaniarum conuerſionem ad fidem illius gentis prætendentium, videndus eſt Caietanus b, qui harum meminit oppreſſionum, & Victoria, videndus eſt etiam Epiſcopus Chiapenſis doctiſſimus, & gentis Indiarum vnicus propugnator, in diuerſis libris ab eo compoſitis nondum impreſſis, maximè in libro, quem teſtamentum vocat, & in alio, quem codicillum, quos libros ante mortem Regi Philippo Secundo, præſentauit, & idem in libro de non alienandis populis.

*b Caiet. 4. 2. q. 66. ar. 8. ad 2. Victo. in re. lect. de Indis. § 4. concl. 2. 3. 6. & 7.*

Quæ damna, & oppreſſiones Carolus V. Philippus II. & Philippus III. Reges Hiſpaniarum totis viribus tollere conati ſunt, hoc conſilio ſuo regali Indiarum commendantes, in quo illuſtriſſimo ſenatu id Chriſtianiſſimè tractatur, & media ad eas oppreſſiones extirpandas ſumma conſultatione adhibita ordinantur: quæ ſi in illis tam remotis partibus non omnino executioni mandantur, non eſt mirandum, cum multa in his Hiſpaniarum partib. contra iuſtitiam, contra expreſſam Regis, & ſui ſupremi ſenatus voluntatem molliantur, ratione quorum non poſſumus Catholicum, & Chriſtianiſſimum Regem noſtrum, nec eius ſupremum Senatum arguere de peccato.

ARTICVLVS V.

*Vtrum religioſis pro conuerſione Indorum aliqua concedantur.*

RESpondeo dicendo, quod Nicolaus V. qui fuit anno Domini milleſimo, treceteſimo, vigeſimo octauo, conceſſit pro conuerſione Indorum, ante quam notitia eſſet noui orbis per plures annos multa, quæ omnia poſtea ſunt confirmata in fauorem Indorum per Leonem X. Adrianum Sextum, Clementem Septimum & Paulum Tertium, & ſunt quæ ſequuntur. *Primum, vt religioſi ad terras infidelium peruenientes poſſint baptizare eos, & eis prædicare. Secundum, vt ſacerdotes poſſint conuerſos vſque ad quatuor minores ordines promouere. Tertio conceſſum eſt, vt diſpenſare poſſint cum illis, qui in gradibus non prohibitis lege diuina contraxerunt, vt maneant in matrimonio. Quartò conceſſum eſt, vt poſſint diſpẽſare cum illis qui patiuntur defectum naturalium ad ordines. Quinto conceſſum eſt, vt poſſint cognoſcere de cauſis matrimonialibus.*

*Sextò, vt inordinatè viuentes de ſuis exceſſibus poſſint corrigere. Septimò, vt ibidem religioſi poſſint*

diuina

Digitized by Google

*diuina officia celebrare, cæmeteria benedicere, & vota commutare, exceptis religionis, & peregrinationis vltramarinæ, ac indulgentias dare. Octauo ſi non poſſint habere altare portatile poſſint conſecrare & ſimiliter corporalia, vbi non ſint Epiſcopi. Nonò, vt poſſint omnia alia facere, quæ ad augmentum diuini nominis, & ampliationem catholicæ Fidei, ac ad irritationem, & reprobationem illorum, quæ ſacris traditionibus contradicunt ſicut pro loco & tempore viderint expedire.* Hęc ex Nicolao V. & quidem hoc vltimum, & nonum eſt fauorabile valde, ex quo multa pendent ad profectum Indorum conſideranda.

Circa quam cõceſſionem ibi, *vbi non ſint Epiſcopi*, nota, quod in terris, vbi ſunt Epiſcopi, iam ea nõ poſſunt, quo ad omnia in ea contenta, frui dicti religioſi, hoc enim ex præfatis verbis ſecundum intentionem Papæ videtur dicendum.

Et Paulus III. inter alia pro Indis conceſſit, quod *Indi dictarum Indiarum etiam coniuncti in tertio gradu tam conſanguinitatis, quàm affinitatis, poſſint matrimonium contrahere, donec Sedes Apoſtolica aliud ſtatuerit.*

Et idem conceſſit, quod *Indi dictarum Indiarum, qui antequam conuerterentur, plures vxores iuxta illorum morem habebant, & non recordantur, quam primo acceperint, alijs dimiſſis, vnam retineant.* Ex hac conceſſione, & ex eo, quod D. Thomas, & Syluester *a* dicunt, ſcilicet quod ſi quis conuerſus ad fidem habuit plures vxores, poterit contrahere cum qualibet illarum prima nolente conuerti, Habes, quod impedimentum iuris Canonici, quod ſcilicet, non poſſit contrahere cum illa, quam polluit per adulterium, non habet locum, quando illud contractum fuit in infidelitate, ſi ſua prima, & legitima vxore viuente contraxit matrimonium cum alia infideli, quæ ſciebat illum vxorem habere, quod ſi mortua prima ambo conuertantur, & baptizantur, quod poterit contrahere cum illa ſecunda, quam polluit per adulterium viuente ſua prima vxore, quia ſi non recordatur de prima, poterit contrahere, etiam ſi viueret, cum ſecunda, ergo à fortiori ſi eſt mortua.

*a Sylu. v. matri. 8. §. 10. par. 7.*

Nec contra hæc obſtat argumentum, quod iſte infidelis non poterat contrahere, *con la cuñada, cuya cuñadez fue contrahida in infidelitate*, ſi poſtea venit ad fidem. Nam reſpondetur, quod hoc prouenit ex alio capite, ſcilicet, quia fidelis eſt, & illa cognatio affinitatis eſt naturalis. Videatur Syluester, *b* & videantur etiam, quæ communiter à Doctoribus tradantur.

*b Sylu. v. matrim. 8. §. 9. DD. in c. l. in tract. de conuerſ. in fidelium.*

Conceſſit etiam idem Paulus III. *quod dicti Indi solùm teneantur ad ieiunandum omnibus ſextis ferijs quadrageſimæ & vigiliæ Reſurrectionis, & Natalis Chriſti propter eorum nouam ad fidem conuerſionem, & ipſius gentis infirmitatem, imo ieiunium repugnans ſanitati, vel non bene quadrans officio, vel exercitio alicuius eorum, non eſt cenſendum illis ab Eccleſia præceptam.* Hæc Paulus Tertius.

Ex hac conceſſione habes, vnde poſſis quàm plures Indos excuſare ab obligatione ieiunandi, cum ipſi ſibi quotidie baiulent ligna, & alia multa huiuſmodi faciant, & ipſæ Indę molant ſibi panem, aquam humeris portent, & ſi addas eorum inſufficientem pro vno prandio refectionem ciborum, eos excuſabis.

Conceſſit etiam idem Paulus III. quod *dicti Indi solùm teneantur ab operibus ſeruilibus ceſſare omnibus diebus Dominicis, Natiuitatis, & Circumciſionis, Epiphaniæ, Reſurrectionis, Aſcenſionis, Corporis Chriſti, Pentecoſtes, necnon Natiuitatis B. Mariæ, Annunciationis, Purificationis, Aſſumptionis & B. Apoſtolorum Petri, & Pauli, cæteri verò dies ex dictis cauſis indulgentur eis.*

Has conceſſiones conceſſeront prædicti Summi Pontifices noui orbis incolis, quæ omnes, vt affirmat Veracruz, habentur in authenticis Bullis, quibus omnibus gaudent religioſi in nouo orbe ob communicationem omnium gratiarum factam ab eodem Paulo Tertio, vt teſtatur Cardinalis Burgenſis in expreſſa conceſſione.

Item conceſſit Pius IV. anno Domini milleſimo, quingenteſimo, ſexageſimo ſecundo, Indis ad petitionem Regis Hiſpaniarum Philippi II. *vt tempore interdicti in Eccleſijs, & alijs pijs locis ordinaria, vel Apoſtolica authoritate lati, dummodo cauſam interdicti non dederint, neque ad id eis ſpecialiter interdict contingat, Eccleſias & alia pia loca ingredi, & inibi etiã ianuis apertis, & pulſatis campanis per quoſcunq; ſacerdotes Miſſas, & alia diuina officia alta voce excommunicatis tamen, & interdictis ſolummodo penitus exclaſis, celebrare faciant, & illi intereſſe, necnon ſacramentum Pœnitentiæ, Euchariſtiæ, & alia ſacramenta ſuſcipere, & defunctorum cadauera etiam cum funerali pompa ſepulturæ tradere, ac ipſarum Vicarijs, Rectoribus, & alijs presbyteris eligendis, vt Miſſas, & alia diuina officia celebrare, & ſacramenta fidelibus huiuſmodi miniſtrare ordinariorum, vel aliorum licentia deſuper minimè requiſita, minimè valeant ad triginta annos proximè futuros duntaxat conceditur authoritate Apoſtolica, anno milleſimo quingenteſimo, ſexageſimo ſecundo duodecimo Auguſti, & finita ſunt anno Domini milleſimo quingenteſimo, nonageſimo ſecundo.*

Itaque vbique terrarum harum Indiarum poterant Indi diuina audire, ſacramentaque omnia, & matrimonij, benedictionesque nuptiales recipere, cum pompa funerali ſepelire intra præfixum tempus triginta annorum, niſi in Eccleſijs, locisque pijs ſpecialiter interdictis, vel niſi Indi fuerint excommunicati, vel ſpecialiter interdicti, vel niſi dediſſent cauſam interdicti, his caſibus exceptis gaudebant prædicti Indi prædicta conceſſione.

Et aduerte, quod conceſſio non ſpecificat, quod diuina audire, ſacramentaque recipere Indi poſſint in ſuorum populorum Eccleſijs, ſed abſolute dicit, quod Eccleſias, & alia pia loca ingredi, & inibi ianuis apertis, pulſatisque campanis diuina audire, altaque voce celebrare, ſacramentaque omnia ſuſcipere, cum pompa funerali ſepelire, & ſic vbique in alijs Eccleſijs hæc fieri, excluſis excommunicatis, & interdictis, concedit Breue, vt patebit ipſum legenti.

Et aduerte etiam, quod ſi in populis Indorum nõ ſeruatur interdictum, tunc ſine hoc priuilegio ibi poterunt diuina audire, ſacramentaque recipere, ergo quod concedit eis Papa propter hanc conceſſionem debet extendi, vt conceſſione in hoc priuilegio contenta gaudere poſſent. Indi in omnibus Eccleſijs, & pijs locis ſitis in locis interdictis, & nõ ſpecialiter interdictis, quia Papa abſolute concedit, & in ſui præiudicium, putà quando authoritate Apoſtolica eſt interdictum poſitum: ergo largiſſimè poteſt interpretari, iuxta doctrinam Panormitani, *c* & ſic poterunt Indi ſepeliri cum pompa funerali, audireque diuina, & omnia ſacramenta recipere in monaſterijs Hiſpanorum, & in hoſpitalibus vbi eſt interdictum appoſitum, non obſtante Clementina, *Ex ſequentibus, de ſententia excõmunicationis*. Sed conſiderent in Indijs exiſtentes, vtrum hæc conceſſio ſit per poſteriores Pontifices innoua-

*c Panor. in c. ex iniuncto de haret nu 9. et in ca. olim de verb. ſign.*

ta, ita vt ea poſſint modo frui Indi: ſi enim non eſt innouata, vt patet, finita eſt.

## ARTICVLVS VI.

*Vtrum tempore iubilæi aliqua gratia ſpecialis Indis ſit conceſſa.*

RESpondeo dicendo, quod Idem Pius Quartus anno eodem milleſimo quingenteſimo ſexageſimo ſecũdo, vndecimo Kal. Aug. ad ſupplicationem dicti Regis Philippi Secundi Hiſpaniarum conceſſit omnibus Indis vtriuſque ſexus dictarum. *Indiarum, vt quãdo, & quoties inibi aliquas plenarias, vel alias, Sedis Apoſtolicæ indulgentias (& cum conditione quod ieiunium, & confeſſio, & ſacra communio præcedere debeant) concedi, & publicari contigerit, ſi ante tempus ad indulgentiarum conſecutionem ſtatutũ peccata ſua commodè confiteri nequiuerint, dummodo corde contriti ſint, ac cum primum presbyteri copiam, confitendi q́ue opportunitatem nanciſcuntur, vel ſaltem intra menſem primum presbyteri copiam confitendi propoſitum habuerint facta debita quoad ieiunium diligentia prædictas indulgentias etiam plenarias, & peccatorum ſuorum remiſſiones verè conſequantur, & conſequi valeant in omnibus, & per omnia, perinde ac ſi confeſſionis, & ſacræ communionis ſacramenta ſuſceperint, &c. non obſtantibus conditionibus præmiſſis in literis, & conceſſionibus indulgentiarum huiuſmodi per nos, & prædeceſſores noſtros appoſitis, & apponendis,* & c. Hæc Papa.

Nota, quod hoc priuilegium impetratum fuit principaliter propter iubilæum conſequendum, tunc enim & ieiunium, & oratio, & eleemoſyna, ſacraque communio requiruntur, & Indi, quia numeroſi, ſacerdotes autem ſint quàm pauci, non poſſint iubilæum conſequi, propter quod datur remedium à Papa perpetuis temporibus duraturum, vt dicitur in Breui. At verò ſi Indi quando publicatur iubilæus, vel alia indulgentia poſſunt commodè peccata ſua confiteri infrà tempus conſtitutum in iubilæo, debent infra illud confiteri, ſicut fideles antiqui: aliàs non conſequuntur iubilæum, vel indulgentiam, ſic enim habet litera, dum dicit, *ſi peccata ſua confiteri commodè nequiuerint*, ergo ſi commodè poſſint, tenentur, quia ceſſat tunc ratio huius conceſſionis. Si autem commodè ſua peccata infra tempus ſtatutum in iubilæo confiteri nequiuerunt propter penuriam confeſſorum, quia propter hanc cauſam conceditur hoc priuilegium, tunc infra tempus ſtatutum in iubilæo, vel indulgentia, quo cæteri fideles ſe præparant ad conſequendum iubilæum, debent Indi conteri de peccatis ſuis recogitando ea in amaritudine animarum ſuarum cum propoſito illa confitendi ſtatim habita opportunitate, vel ſaltem infra menſem primum. Itaque conceditur illis tranſacto tempore ſtatuto in iubilæo poſt ſuam publicationem vnius menſis immediatè ſequentis, quod ſufficit, ſi ante habita non fuerit opportunitas, & quãdo ſe compungunt & de ſuis peccatis conteri incipiunt, debent ieiunare ſecundum formam traditam in iubilæo, & tranſacto dicto tempore in iubilæo ſtatuto conſequuntur indulgentias, & iubilæum, ſicut ſi confeſſionis, & Euchariſtię ſacramenta ſuſcepiſſent, ſicut reliqui fideles, Ecce ſumma eorum, quæ in hoc Breui continentur, & quæ debent Indi facere ad conſecutionem iubilæi, vel indulgentiæ.

Sed eſt dubiũ, ſi in tenore iubilæi habetur, quod fideles ieiunent, orent, & eleemoſynas largiantur, confeſſionis, Euchariſtiæq; ſacramenta ſuſcipiant: iam quod Indi eximantur à receptione confeſſionis, & Euchariſtiæ ſacramentorum teneantur ad eleemoſynas elargiendas, orationesque coram Domino offerendas? Et apparet, quod non, quia Papa ſolùm ieiunium eis indicit.

Sed reſpondetur, quod omnino ad eleemoſynas faciendas, orationesque, & ad omnia alia, quæ infra tempus ſtatutum, quo iubilæus datur, exequi poſſunt, dicti Indi tenentur, tum quia non eſt, cur ab his eximi debeant, cum facilè ſicut ieiunium adimplere valeant, ita etiam eleemoſynas facere poſſint, tum etiam quia ſi dictis Indis parcitur à receptione ſacræ communionis, & Pœnitentiæ ſacramentorum, eſt, quod infra tempus ſtatutum in iubilæo non poterunt illa recipere propter eorum maximam multitudinem, paucamque confeſſorum copiam, cum ergo hæc ratio non militet in oratione, & eleemoſynę largitione, debent omnia in ſuo tempore ſeruari, & non obſtat, quod ſolum ieiunium Indis indicitur ſeruandum in hoc priuilegio: nam reſpondetur, quod non dicit, facta duntaxat diligentia quoad ieiunium, ſed dicit facta debita quoad ieiunium diligentia, & ponitur exemplum in ieiunio, ad denotandum, quod ſicut à ieiunio non reſeruantur: ſic neque à reliquis, quæ illo tempore ſeruantur.

Sed quid ſi Indus, qui ad ieiunium, orationem, eleemoſynæ largitionem, & contritionem ſe præparans irretitur aliqua excommunicatione Papæ reſeruata, neque poteſt commodè ad confeſſionem accedere, conſequitur ne iubilæum non abſolutus ab excommunicatione?

Reſpondetur, quod communicatio cum excommunicato in diuinis ſecundum Couarruuiam *a* prohibita eſt iure diuino, & probatur a Theologis, qui contra Lutherum ſcripſerunt: at in alijs iure diuino non eſt prohibita, nec Papa in primo poteſt diſpenſare. Ex quo videtur, quod quandiu quis excommunicatus exiſtit, non poteſt communicare in diuinis, & per cõſequens nec indulgentia, nec iubilæo frui, cum autẽ non abſoluatur, licet ieiunet, oret, & eleemoſynam largiatur, ſequitur quod non poteſt conſequi iubilæum in excommunicatione exiſtens, ſed oportet, quod prius abſoluatur ab excommunicatione, quod fieri poteſt, etſi tunc non abſoluantur à peccatis.

*a Cou. in cap. alma mater. 1. p. §. 1.*

Sed quid ſi infra menſem ſequentem habita copia confeſſoris non confitetur? Reſpondetur, quod in hac quæſtione dicendum erit, quod determinant Theologi, & Iuriſtæ, quod quando indulgentia non dicit, quod confiteatur, qui eam conſequi vult, tunc ſufficit propoſitum confitendi tempore præcepto cum contritione, & factis alijs ibidem mandatis, ſi poſtea non confiteatur iſte talis, abſque dubio non perdet indulgentiam, id eſt, peccata dimiſſa, pœnaque eis debita abolita non redibunt in antiquum ſtatum, prout ego latè egi in Explicatione Bullæ Cruciatæ.

## ARTICVLVS VII.

*Vtrum tranſeuntes ad Indias ſine licentia Regum Hiſpaniarum ſint excommunicati.*

RESpondeo dicendo, quod Alexander Sextus, in Bulla, quam conceſſit Regibus Hiſpaniarum,

& com-

& commiſit conuerſionem harum terrarum Indiarum Occidentialium, *præcipit ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ eo ipſo incurrenda, vt nulla perſona cuiuſcunque dignitatis etiam Imperialis & Regalis ſtatus, gradus, & conditionis pro mercibus habendis, vel quauis alia de cauſa Indiarū terras ſubiectas, & ſubijciendas iuriſdictioni Regum Hiſpaniæ, & inuentas, & inueniendas accedere poſſit, abſque ſpeciali licentia dictorum Regum*. Ita refert Veracruz in dicto Compendio.

Nota, quod hæc excommunicatio ad hoc, quod liget, oportet, vt promulgetur Authenticè ſecundum formam iuris, *a* nec ligabit, quia inueniatur impreſſa, vel in proprio originali, cum de ratione legis ſit promulgatio ad hoc, vt liget, ita habetur in iure, *b* & tradit Soto, & non ſatis credo ſufficere antiquitus promulgatam fuiſſe hanc excommunicationem publicè, & legitimè, ſi poſtea decidit ab hominum memoria, poteſt enim tunc inuincibiliter ignorari, & hæc excommunicatio ceſſauit, quia non fuit conſtitutio, ſed ſententia, non enim per viam ſtatuti lata fuit, iuxta ea, quæ tradit Nauarrus, *c* vnde colligitur, quod multæ excommunicationis ſententiæ contentæ in priuilegijs, & conceſſionibus factis regularibus contra ſæculares ipſos moleſtantes, non ligant, tum quia non ſunt promulgatæ, & licet aliquando fuerint promulgatæ, inuincibiliter ignorantur, tum etiam quia non fuerunt latæ per modum ſtatuti perpetui, ſed per modum ſententiæ, quæ eſt ab homine, & cum homine finitur.

*a ca. ſi. de ſid. inſtrum.*

*b c. in iſtis. 4. d. Sot. lib. 1. de iuſt. q. 1. art. 4.*

*c Nau. ca. 27. n. 2. & nu. 54. & nu. 55.*

## QVÆSTIO C.

### De ieiunio, in octo articulos diuiſa.

*Circa quam quæruntur octo.*

1 *VTrum monachis eſus carnium prohibeatur.*
2 *Vtrū prælati regulares poſſint diſpenſare cum monachis, vt comedant carnes, & non ieiunent.*
3 *Vtrum fratres itinerantes poſſint transferre ieiuniū diei itineris in alium diem.*
4 *Vtrum fratres Minores ratione ſuę regulæ teneātur ad ieiunia Quadrageſimalia.*
5 *Vtrum monachi à feria ſecunda poſt quinquageſimam teneantur ieiunare.*
6 *Vtrum fratres Minores teneantur ante vigeſimum primum ætatis annum ad ieiunia vigiliarum, & quatuor temporum.*
7 *Quibus cibis in ieiunijs regulæ fratribus Minoribus veſci fas ſit.*
8 *Vtrum ſicut omnes etiam regulares ante vigeſimū primum annum à ieiunijs eccleſiaſticis eximūtur, ita fratres Minores huius ætatis à ieiunijs regulæ eximantur.*

### ARTICVLVS I.

*Vtrum monachis eſus carnium prohibeatur.*

RESpondeo dicendo, quod eſus carnium per regulam *d* B. P. Benedicti Monachis omnino prohibitus eſt, iuxta tamen definitionem factam in capitulo Ciſtercienſi certis quibuſdam diebus ex priuilegio Alexandri Sexti, *e* licitus reperitur, prout refert Collector *f* priuilegiorum ordinis Ciſtercienſis, qui addit intelligendo præfatam regulæ prohibitionem cum moderamine tradito à ſacris Canonibus, *g* & à D. Thoma, & Caietano, vt ſcilicet limitetur, non ſolùm quatenus copulatiuè infirmitatem, & debilitatem requirit, ſed etiam diſiunctiuè, & in alijs caſibus, de quibus in dictis iuribus, & regula dicitur, atque ita receptum eſſe aſſerit Panormitanus. *h*

*d Cap. 39.*

*e Priuil. 16.*

*f Collect. pri. ord. Ciſter. ti. carnium eſus.*

*g c. carnem et ibi glo. de conſecr. d. 5. & in c. cū ad monaſteriū de ſta. monac. D. Th. quo lib. 6. art. 4. & 2. 2. q. 189. ar. 9. vbi gloſ.*

*h Panor. in d. c. cū ad monaſteriū. nu. 16.*

Dubium autem eſt maximum, an ex quo caro prohibetur, prohibeantur omnia, quæ ex carne ſementinam trahunt originem, vt lac, caſeus, & oua, & ſimilia; & dictus Collector partem amplectitur affirmatiuam dicens, *quod ita ait in ſimili B. Gregorius*, *i* *& ſatis probari in iure*, *K* *quod ait à fortiori procedere debere in extremitatibus, & inteſtinis animalium, argumento cuiuſdam authent. ex*: *l* *itaque licet excuſentur exiſtentes in Caſtellæ partibus die Sabbathi extremitates, & inteſtina huiuſmodi comedentes contra ſacros Canones, m illud tamen quoad monachos inferri non poteſt, neque extendi, quia non ſolùm iure communi dictorum Canonum ab eſu carnium die Sabbati abſtinere debent, ſed etiam voto, & iure particulari prædictæ regulæ omnibus diebus ad id tenentur, & impedimento vno de duobus ſublato, alterum remanet, vt dicitur in iure, n quare ſuperioribus circa hoc ſummopere inuigilandum eſt, vt ſi quæ reformatione indigeant, reforment, iuxta quandam Panormitani o doctrinam, præſertim conſuetudinem illam monialium ordinis contra regulam, & obſeruantiam monachalem introductā carnes indiſtinctè, ac ſine vllo delectu comedendi, quæ tametſi præſentes à peccato mortali fortè excuſare potuerit exiſtimantes anteceſſores ſuos circa id licētiam, & diſpenſationem aliquam obtinuiſſe, poſthac tamen ſibi cauere debent, & vitæ reformationem ſecundum regulæ perfectionem, ad quam omnes tendere indiſtinctè tenemur admittere*. Hæc dictus Collector, cuius opinionem quoad id, quod de eſu ouorum, & lacticiniorum tradit, non omnino amplector, cum enim dicta prohibitio carnium ſit pœnalis, extendi non debet ad oua, nā qui vouit ieiunare quartis ferijs, per annum, poteſt edere oua, prout tradit poſt D. Antoninum *p* Angles, & Henriquez. Nec canones, quos prædictus Collector in ſuum patrociniū adducit, contra nos faciunt, in primo enim canone prohibetur eſus ouorum, & lacticiniorum in quadrageſima, ſicut prohibetur eſus carnium. At nos in propoſito non loquimur de ieiunijs quadrageſimę, ſed de ieiunijs aliorum dierum intra annum, in quibus ex præcepto regulæ tenentur dicti monachi ieiunare. In alio autem canone *q* agitur de pœna clerico fornicario imponenda, vt ſcilicet non comedat carnes, & quia appellatione carnium in his prohibitionibus minimè oua, & lacticinia venerant, & ideo in dicto canone etiam oua, & lacticinia expreſſè prohibentur. At in dicta regula ſolùm carnes expreſſè prohibentur.

*i c. denique 4. diſt.*

*K c. prohib. 83. diſt.*

*l Auth. multo magis. C. de ſacroſ. eccl.*

*m c. quia dies de conſec. diſt. 5.*

*n c. ex tuarū de author. & vſu pallij.*

*o Panor. in d. c. cū ad monaſteriū nu. 18. & ca. ſuper eo de regu. nu. 4.*

*p Anton. 2. p. tit. 6. c. 2. §. 3. Angles in 4. q. 9. de ieiun. p. 419. Henriquez. in d. ca. denique.*

*q d. c. presbyt.*

### ARTICVLVS II.

*An prælati regulares poſſint diſpenſare cum monachis, vt comedant carnes, & vt non ieiunent.*

REſpondeo dicendo, quod ieiunia, & abſtinentiæ profeſſorum vtriuſque ſexus congregationis Ciſtercienſis, quibus per regulam aſtringuntur, poſſunt ob complexionum diuerſitatem, & ſecundum temporum, locorumque conditionem arbitrio generalis reformatoris moderari, & relaxari. Ita conceſſit Martinus V. prout continetur in mari

magno

intendit, excuſet ab obligatione ieiunandi, & huic Leonis conceſſioni non vult acquieſcere, conſulat ſuperiorem, qui ſæcularibus eſt Epiſcopus, & Monachis prælatus, ſi facilè poteſt adire, alioquin proepiſcopus, vel parochus, & regularibus prior, aut Guardianus, quorum dicto debent ipſi acquieſcere ſecundum Caietanum *a*, Circa id autem, quod ait dicta conceſſio, quod poſſunt anticipare horam ſerotinæ collationis, nota, quod hæc non videtur conceſſio aliquid præter ius commune continens. Ait enim Caietanus *b*, quidquid alij dicant, quod cum collatio veſpertina in ieiunio fuerit introducta pro medicina, ſeu pro neceſſitate, ideo ſiue manè, ſiue veſperi fiat, non frangit ieiunium, maximè ſi id eſt in conſuetudine fieri aliquo die ob rationabilem cauſam, immo cum quis non poteſt aliter ieiunare niſi hanc collationem ſumendo in manè, rectè faceret, ſi illam ſumeret, quia vt ratio medicinæ, vel debilitatis complexionis effecit, vt ſine peccato poſſit ſerò ſumi, ita efficere poteſt, vt ſine fractione ieiunij manè ſumatur, vt habet Antoninus *c* Petrus de Palude, Syluester, & Nauarrus cum Richardo, qui omnes expreſsè dicunt, quod ratione medicinæ, debilitatis complexionis, vel neceſſitatis agendi aliqua neceſſaria negotia, qui V.G. in vigilia Natiuitatis Domini occupantur, ientaculum mane ſumerent in ea parua quantitate, qua ſerò erat ſumendum, non frangunt illius diei ieiunium, maximè extante conſuetudine in ciuitate, ſecus autem de illis, qui nulla rationabili cauſa ientaculum manè ſumerent. Hæc ſecluſo priuilegio à viris grauibus aſſeruntur, ſed cum in hoc diuerſitas opinionum ſit, vt ſcrupulis fratrum occurreretur, petita fuit à Leone X. prædicta conceſſio. Et eſt notandum, quod multò ante religioſi mendicantes, & qui eorum fruuntur priuilegijs facultas eſt facta omnibus de congregatione Sanctæ Iuſtinæ de Padua, dum in Quadrageſima, & vigilijs, quæ ieiunantur de præcepto equitando iter faciũt, poſſunt ſumere manè aliquid per modum conſuetæ collationis, & veſperi cœnare. Ita conceſſit Sixtus Quartus, & refertur in compendio *d* Societatis, in quo inducto cauſa rationabilis eius conceſſionis exprimitur, ſcilicet equitatio, quæ non tantùm de pedeſtri, ſed etiam de equeſtri debet explicari, iuxta ea, quæ in ſequenti articulo dicentur.

*a Caieta. vbi ſup.*

*b Caie. 2. 2. q. 147. ar. 6.*

*c Antonin. p. 2. tit. 6. ca. 1. Richar. & Palud. in 4. diſt. 15. Sylu. ver. ieiunium. Nauar. c. 21. nu. 15.*

*d Comp. ſocie. v. ieiunium. §. 2.*

## ARTICVLVS III.

*Vtrum fratres itinerantes poſſint transferre ieiunium diei itinerationis in alium diem.*

RESpondeo dicendo, quod fratres minores obſeruantes itinerantes poſſunt transferre ieiunium diei iterationis in alium diem. Ita habetur in ſupplemento. *e*

Circa quam conceſſionem eſt notandum, quod dies, in quo dies ieiunij itinerationis debet transferri, non debet eſſe dies ieiunij præcepti ab Eccleſia: Soto *f* enim ait, quod ſi à confeſſore iniungitur, dum quis in quadrageſima confitetur, dies ieiunij, tunc ſi ille non habet legitimam occaſionem, & excuſationem non ieiunandi totam quadrageſimam, intelligitur dies ille pœnitentiæ poſt Paſcha ieiunandi, quod & ego in explicatione bullæ *g* cruciatæ cum D. Bonauentura tenui, & id ipſum in propoſito eſt aſſerendum, adimplebit tamen ſi transferat in diem ieiunij ſecundum conſtitutionem ordinis fratrum prædicatorum, quia tunc non concurrunt duo præcepta, & ſine peccato veniali poteſt tunc frater non ieiunare, & ſic mutatio fit in æqualibus.

*e Sup. fol. 93. conceſ. 281.*

*f Sot. in 4. d. 19. q. 2. ar. 1.*

*g Expli. cruc. §. octauo dub. 1. nu. 3.*

Aduerte ſecundò, quod hæc conceſſio intelligitur de itinerantibus, quoniam pedites itinerantes iam excuſantur ab obligatione ieiunij etiam Eccleſiæ ſecundum Victoriam. *h* At ego non tam abſolutè teneo itinerantes pedeſtres à ieiunio liberati, ſed eos tantùm, qui magnum iter faciunt, & licet non magnum iter faciant, iter tamen diei ieiunij eſt ſex leucarum ſpatium. Vnde etiam in pedeſtribus iter facientibus, quando iter eſt breue prædictam conceſſionem priuilegium continere puto. Dixi ſex leucarum ſecũdum regulam ordinariam, nam talis poteſt eſſe itinerantis debilitas vt minus iter ipſum excuſet, quod boni viri arbitrio relinquitur.

*h Victoria, 2. 2. q. 147.*

Aduerte tertiò, quod ſi dies itinerationis eſt dies, in quo obligatur itinerãs ex voto, poterit talis dies transferri à fratre mendicante, aut ab alio dicto priuilegio gaudente, quia cum per hanc cõceſſionem in tranſlatione ieiunij non diſpenſatur, ſed commutatur dies ieiunij in diem alterum, & conceſſio abſolutè concedat omnibus itinerantibus, & de omni ieiunio illimitatè debemus ipſam explicare, cum indefinita æquiualeat vniuerſali. Præterea cum Papa id commutare poſſit, non eſt, cur ſtrictè eius conceſſionem interpretemur, cum prout in his tractatibus ſæpè dictum eſt, priuilegia Apoſtolica conceſſa regularibus, in partem fauorabiliorem debeant interpretari.

## ARTICVLVS IV.

*Vtrum fratres minores, ratione ſuæ regulæ, teneantur ad ieiunia quadrageſimalia, etiam ſi vigeſimum primum ætatis annum non perficerent.*

RESpondeo dicendo, quod in hac quæſtione debeo aliquantulum immorari.

Vt autem quæ dicenda ſunt, clariora fiant, notãdum eſt, quod D. Pater noſter Franciſcus in ſua regula *i* ſic ait: *Ieiunent fratres à feſto omnium Sanctorum vſque ad Natiuitatem Domini, ſanctam verò quadrageſimam, quæ incipit ab Epiphania vſque ad continuos quadraginta dies, quam Dominus ſuo ſancto ieiunio conſecrauit, qui voluntariè eam ieiunant benedicti ſint à Domino, & qui nolunt, non ſint aſtricti ſed aliam vſque ad Reſurrectionem Domini ieiunent, alijs autem temporibus non teneantur, niſi ſexta feria ieiunare, tempore vero manifeſtæ neceſſitatis non teneantur fratres ieiunio corporali.*

*i Regul. D. Franc. c. 3.*

Et Clemens Quintus in ſua decretali *K* declarauit his verbis impoſitum fuiſſe præceptum de ieiunando.

*K Cle. exiuit. §. Nos itaque de verbo. ſign.*

Circa præfata verba primò dubitatur. Vtrum minores ex vi ſuæ regulæ ad ieiunandam eccleſiaſticam quadrageſimam aſtringantur: ſpeculum *l* fratrum minorum ſtatim poſt finitam declarationem Nicolai pertractans de hac quæſtione inquit, ex rigore verborum regulæ ſe plus declinare ad partem negatiuam, quamuis illam aſſerere ex ſcrupulo trepidaret, quæ pars negatiua, licet probabilis ſit, pars tamen affirmatiua probabilior, verior, ac proinde tenenda mihi videtur. Hanc partem tenent conſtitutiones generales, & antiquæ, & Barchinonenſes, *m* vbi ſic dicitur: *cum ſecundum regulam teneamur duas quadrageſimas ieiunare*, obſerua verbum *ſecundum regulam*. Et D. Bonauentura *n* ſic ait, duas quadrageſimas præceptoriè imponens, tertiam ad

*l Spec. fratr. minor. § & quia locum aptum fo. 41. col. 2. ad fin.*

*m cap. 4.*

*n Bonauen in expoſit regul. cap. 3.*

dcuo-

deuotionis excitationem ſuadens, expoſitio edita à ſanctis patribus ordinis inquit prima, & tertia quadrageſima ſunt in præcepto, intermedia verò quadrageſima eſt in conſilio. Frater Hugo eidem ſententiæ ſubſcribit, frater Gundiſaluus in ſuo tractatu ſuper regulam in capitulo de his, quæ habẽt vim præcepti, inter cætera ieiunia, ad q̃ ex regula aſtringimur, quadrageſimam quoque recenſet: Corduba *a* hanc partem probabiliorem reputat. Et quidem eam videtur iam definiſſe Clemens *b* V. dicens duobus temporibus annotatis in regula, ſcilicet à feſto omnium SS. vſque ad Natiuitatem Domini, & maximè quadrageſimam ieiunare tenentur fratres. Hæc ille, vbi obſeruandum eſt, Clementem ibidem non explicare, ad quæ ieiunia ex præcepto Eccleſiæ teneantur minores, ſiquidem nec de hoc ibi dubitatur, ſed ad quæ ieiunia ex præcepto regulæ teneãtur, ille explicat, & duas ibi enumerat quadrageſimas, & deinde ſextam feriam. Et prætereà hanc partem probant verba regulæ, poſtquam enim regula aduentuale præceperat ieiunium, ſermonem habuit de duplici quadrageſima, vbi cum ad priorem non aſtrinxiſſet, ſed eam fratrum voluntati, & beneplacito reliquiſſet, poſtea ad eccleſiaſticam quadrageſimam ſermonem conuertens inquit, ſed aliam vſque ad Reſurrectionem Domini ieiunẽt. In quibus verbis id primò obſeruandum eſt, quod regula inter has duas quadrageſimas diſtinguit, & diſcrimen conſtituit, & de priori inquit, quod ad eam fratres non aſtringuntur, ergo ſignificat, quod ad poſteriorem aſtringuntur, aliàs ex vi, & præcepto regulæ nullum eſſet inter eas diſcrimen, ſed quantum eſt ex vi regulæ, vtraque fratrum libertati, & beneplacito relinqueretur.

*a Cord. ſuper reg. ca. 3. q. 2. in 2. puncto.*
*b D. Clem. c. exiui. §. deinde cum duob. temporibus.*

Obſerua ſecundò dictionem aduerſatiuam, *ſed*, cum enim de priori quadrageſima dixiſſet, quod ad eam fratres non eſſent aſtricti, de ſecunda, hoc eſt eccleſiaſtica, ſubdit, *ſed aliam vſque ad Reſurrectionem Domini ieiunent*: ergo de ea iniungitur præceptum, neque aliàs dictione aduerſatiua, ſed copulatiua vteretur, ſi non aduerſantem, ſed priori ſimilem ſermonem haberet. Vltimò comprobatur hæc pars, quia conſuetudo, & communis intelligentia patrum ordinis ſic intellexit, vt ex authoribus pro hac parte nuper citatis conſtat.

Sed contra hanc aſſertionem fit obiectio ex verbis iam citatis Clementis, qui omnia præcepta æquipollentia ſub compendio recenſens, ſolùm numerauit aduentus, & ſextæ feriæ ieiunium, nec quadrageſimalis ieiunij ibidem meminit. Quare videtur regulæ authorem illud iuris communis diſpoſitioni reliquiſſe. At facilis eſt huius ſolutio obiectionis, quod enim illic diminutè expoſuit Clemens in eadem decretali, *in §. deinde*, cum duobus temporibus, ſuppleuit, vbi expreſsè inquit fratres duobus temporibus annotatis in regula, ſcilicet in aduẽtu, & in quadrageſima, ad ieiunium teneri.

ARTICVLVS V.

*An omnes clerici, & præſertim regulares, à feria ſecunda poſt quinquageſimam quadrageſimale ieiunium inchoare teneantur: An verò à feria quarta cinerum inchoare ſufficiat.*

RESpondeo dicendo, quod Theleſphorus Papa, & Martyr Septimus a Petro, in capite primo *c* ſuorum decretorum ſic dicit, *cognoſcite à nobis, & à cunctis Epiſcopis in hac ſancta, & Apoſtolica Sede congregatis ſtatutum eſſe, vt ſeptem hebdomadas plenas ante ſanctum Paſcha omnes clerici in ſortem Domini vocati à carne ieiunent, quia ſicut diſereta debet eſſe clericorum vita à laicorum conuerſatione, ita & ieiunio debet fieri diſcretio. Has ergo ſeptem hebdomadas integras omnes clerici à carne, & delicijs ieiunent.* Hactenus ſanctus Theleſphorus, ſed hæc diſpoſitio, quantum ad integras ſeptem hebdomadas ſpectat, contraria conſuetudine derogata eſt. Nec enim clerici ieiunium quadrageſimale à feria ſecunda, ſed à feria quarta cinerum inchoant, in aliquibus tamen religionibus, ſicut & in noſtra ex deuotione, licet non ex aliquo obſeruationis vinculo fratrum communitas in refectorio a prædicta ſecunda feria ieiunium inchoatur. His enim duobus diebus fratribus in refectorio vnica dumtaxat refectio, eaque ex piſcibus, aut ouis miniſtratur, ſingulares autem fratres pluribus vicibus his diebus comedentes, & carnibus veſcentes, & maximè extra refectorium, nullam ex vi præfati præcepti culpam, ſeu ſpiritualem pœnam incurrunt, quod ſi ob id regulare aliquod ſtatutum tranſgrediuntur, palam eſt illud non ad culpam obligare. Verum eſt tamen, quod in noſtra religione minorum, ſi aliquis frater in præfatis duobus diebus, præſertim prælatus, in refectorio publicè carnes comederit, ratione ſcandali peccatum graue committeret, & prælatum id committentem multò grauius, ne dicam mortale, videtur commiſiſſe.

*c cap. ſtatuimus. d. 4.*

ARTICVLVS VI.

*Vtrum fratres minores teneantur ante uigeſimum primum ætatis annum ad ieiunia uigiliarum, & quatuor temporum.*

RESpondeo dicendo, certum eſſe, fratres minores ex regulæ præcepto ad hæc ieiunia non aſtringi, quod probant regulæ verba, *alijs autem temporibus, ſcilicet à prædictis non teneantur fratres ieiunio corporali.* Et confirmator, Clemens namque recenſens ieiunia, ad quæ fratres minores ex vi ſuæ regulæ aſtringuntur, non enumerat ea, de quibus nobis eſt ſermo; ſic tenet Gundiſaluus, *d* & ſpeculum vbi de regulæ ieiuniis pertractant. Addiderim prætereà fratres minores ex præcepto Eccleſiæ ad præfata ieiunia teneri, ſicut & cæteri fideles tenentur. Quòd ſi contra arguas, fratres minores neque ex eccleſiaſtico præcepto ad huiuſmodi ieiunia aſtringi, cum regulæ author poſt aduentuale, & quadrageſimale ieiunium inditum addiderit, alijs autem temporibus non teneantur niſi ſexta feria ieiunare, Romanus Pontifex regulæ confirmator his verbis ab iſtis nos abſoluit ieiuniis. Hoc argumentum petit horum verborum intelligentiam, quæ eſt huiuſmodi. Alijs autem temporibus non teneantur fratres ieiunare, quantum eſt ex vi, & præcepto regulæ, tenentur tamen in his temporibus ex eccleſiaſtico præcepto, ſicut & cæteri fideles. Non enim eſt veriſimile, quod vel etiam inſtitutor regulæ, vel etiam confirmator intenderit ipſos abſoluere a ſeruandis alijs ieiuniis, ad quæ de communi ſtatuto Eccleſiæ obligantur omnes fideles, vt pulchrè ait Clemens Papa. *e* Ex quibus ſequitur quod fratres hanc regulam profeſſi vigeſimum primum annum nondum attingentes ad præfata ieiunia vigiliarum, & quatuor temporum non aſtringuntur, neque enim aſtringuntur ex præcepto regulæ, vt dictum eſt, nec ex præcepto Eccleſiæ propter ætatis defectum, ergo abſolutè non tenentur plus, quàm alij ſæculares in eadem minori ætate conſtituti.

*d Gũdi. ſuper reg. c. 4. & ſpeculum fratrũ min. Cord ſuper reg. c. 3. q. 2. punct. 30.*
*e d. Clem. exiuit. §. deinde cum duob. temporibus.*

AR-

## ARTICVLVS VII.

*Quibus cibis in ieiunijs regulæ fratribus minoribus veſci fas ſit.*

RЕſpondeo dicendo, quod ſi conſuetudo obtinuerit vt in diebus ieiunii comedantur butyrum, & cætera lacticinia, licebit & fratribus in regularibus ieiuniis ea edere, ſic tenet Corduba, a & Eugenius IV. ait. *futuræ congregationi concedimus facultatem ordinandi, & declarandi, in quibus locis, & prouincijs debeant fratres ieiunia regulæ in cibis quadrageſimatibus obſeruare & in quibus debeant patrum cõſuetudines imitari, vel aliter ſe habere.* Hæc ille. Circa quam conceſſionem nota Eugenium hanc facultatem non conceſſiſſe cuicunque capitolo generali, ſed duntaxat congregationi generali, quæ tunc immediatè erat celebranda: expreſsè enim dixit, congregationi veſtræ, de qua ſupra diximus, & fecimus mentionem.

a *Cordub. vbi ſup. 4. punct. Eugen. habetur in 2. tract. fol. 112. vol. 2. conceſſ. 542.*

Quare capitulum generale vigore huius conceſſionis, circa hoc nihil valet hodie ſtatuere, ſeu declarare. Et ſtatuta generalia, & papalia ordinis minorum capite tertio, particula qointa ſic aiunt, *ieiunia regulæ iuxta omnia antiqua, & etiam vltima ordinis ſtatuta, & doctores regulæ expoſitores in cibo quadrageſimali obſeruari debent, quamuis regula ſpecialiter hoc non exprimat.* Conſtitutio generalis Barchionenſis cap. 4. ſic ait, *Ieiunia regulæ in cibo quadrageſimali ſeruentur, niſi aliquando miniſtro prouinciali quã tum ad alios conuentus, & loca aliud videatur de conſilio diſcretorum*: Sancti Patres ordinis in ſuæ regulæ expoſitione loquiunt, *Ieiunare debemus in cibis quadrageſimalibus, quia ſic intellexit, & ſeruare fecit B. Pater*, & ita explicant omnea ſancti, qui regulæ ſunt expoſitores.

## ARTICVLVS VIII.

*Vtrum ſicut fideles omnes etiam regulares ante vigeſimum primum annum completum à ieiunijs eccleſiaſticis eximantur, ita fratres minores ante hanc ætatem à ieiunijs in regulæ præceptis eximantur, ſiue excuſentur.*

RЕſpondeo dicendo, quod in hac qoæſtione duo ſunt certa, & vnum eſt controuerſum. Id quidem indubitatum eſt, fideles omnes etiam fratres minores ante vigeſimum primum annom ad eccleſiaſtica ieiunia non teneri, iuxta quod in ſuperioribus dicebamus, fratres minores ante præfatam ætatem non teneri ad ieiunia vigiliarum, & quatuor temporum. Secundum etiam eſt certom quoſcunqoe adoleſcentes in hac minori ætate conſtitutos poſſe expreſsè explicitum votum emittere de ieiunando Quadrageſimam, & de ieiunando ſextam feriam, & Aduentum Domini ſingulis annis, & poſt emiſſum votum eos ad voti obſeruationem teneri quamuis enim Eccleſia hos propter teneram ætatem ſuo generali præcepto de ieiunando obligare non intenderit, ipſi tamen ſua ſponte poſſunt ſe obligare, ſiquidam ætatem, & ſufficientem ad vouendum diſcretionem habent. Et quanquam rationi ſit conſonum hos a lega genarali de ieiunio excuſari, quandoquidem lex reſpicit vniuerſalia, eſſetque nimium difficilè hos omnes in hac tenera ætate ad ieiunia Eccleſiaſtica aſtringi. Verumtamen hi, quibus Deus hanc bonam dederit voluntatem, poſſunt ſua ſpõte ad ea ieiunia voto ſe aſtringere, qui enim ſperant in Domino, mutabunt fortitudinem, iuxta Iſaiæ vaticinium. Eſto Eccleſia pia Mater hos omnes adoleſcentes in vniuerſum cum qualiqoali impedimento, ſeu detrimento corporei augmenti nollit aſtringere, verumtamen ſi qui ſelectiores cum hoc detrimento velint ſe obligare, & iuri ſuo quodammodo renũtiare, admittit re vera Eccleſia hoc votum, & volenti non fit iniuria, neque dolus, poſſunt ergo hi adoleſcentes cœlum ardentios appetentes, etiam cum periculo deperdendi nonnihil corporalis augmẽtationis propter maius bonum, ad ea ieiunia in particulari voto ſe aſtringere, ac proinde poſt emiſſum votum ad ea tenebuntur. Quod & confirmatur nam & D. Thomas b inqoit, quod *quamuis hi adoleſcentes à ieiunijs Eccleſiaſticis excuſentur, conueniens tamen eſt, quod etiam in hoc tempore ſe ad ieiunia exerceant, plus, vel minus ſecundum modum ſuæ ætatis.* Hæc ille, & vltra *eſt illis conſilium de ieiunando, ergo illud conſilium conſultum vouere valent.* Præterea addit ibi idẽ author, quod *magna tribulatione imminente etiam pueris ieiunia indicuntur in ſignum arctioris pœnitentiæ.* Hæc ille, & vltra, *ergo pari ratione adoleſcentes poſſunt illa vouere, & regulæ, in qua propter arctiorem pœnitentiã agendam iſta præcipiuntur ſe ſubdere*, & Caietanus ſuper ipſum Diuum Thomam inquit, *pueri poſſunt quandoque non obſtante ſuo damno ad ieiunia cogi pro maiori, ſeu grauiori neceſſitate, & poteſt eis conſilium dari, quod quandoque aliquod ſuſtineant damnum ex ieiunio, & benefaciunt, ſi quandoque ieiunent, & abſtineant* Hæc Caietanus.

b *D. Tho. 2. 2. q. 147. ar. 4.*

Ex quo ſequitur manifeſtè huiuſmodi adoleſcentes explicitè vouere poſſe eiuſmodi ieiunia aduentus, ſiue quadrageſimæ. Et quidem pars affirmatiua, ſcilicet eos omnes mox poſt profeſſionem etiam in minori hac ætate conſtitutos ad regularia ieiunia aſtringi, prorſus tenenda videtur, quam tenet Sylueſter c dicens, profeſſus regulam aliquam, in qua præceptum eſt aliquibus diebus ieiunare, ad hoc obligari ante præfatam ætatem. Eandem ſententiam tenent aliqui noſtræ regulæ interpretes in ſois ſuper regulam declarationibus, frater Bartholomæus d de Piſis, Serena conſcientia, Speculum, vbi de regulæ ieiunio pertractat Corduba. Non tamen horum authorum, neque alius, quem ego viderim, diſputat quæſtionem, neque hanc partem ex profeſſo probat, ſed id verum eiſe aſſerunt ratione voti, & regulæ promiſſæ, nullàmque aliã ad id probandum afferunt rationem.

c *Syl. ieiuniũ. §. 6. quartum, num. 18.*

d *Piſis cap. 3. Serena conſcienti. qu. 44. Speculũ Corcu. 8. q. 2. in 1. punct.*

Quare meom erit in hac parte fulcire, ac tueri, eamque triplici via roborare nitar. Prima via eſt ratione præcepti in regula poſiti. Secunda ex conſuetudine legis interprete. Tertia via eſt ex ratione.

Primo igitur probatur hæc pars ex regulæ præcepto, quo omnibus fratribus minoribos ieiunium præcipitur, at tales adoleſcentes ſunt fratres minores: ergo eis præcipitur ieiunium, quare & ieionare tenentur. Et confirmatur ratione, nam certum eſt hos adoleſcentes poſſe explicite vouere eiuſmodi ieiunia, ergo ſua ſponte poſſunt ſe ſubdere regulæ huiuſmodi ieionia præcipienti, & vltra hoc poſt profeſſionem emiſſam ad huiuſmodi aſtringuntur ieiunia.

Sed contra hanc rationem hæc obiectio proponitur. Dicit enim regola e fratrum minorom, *tempore verò manifeſtæ neceſſitatis non teneantur fratres ieiunio corporali.* Ex quibus verbis ſic colligo argumentum, trinum iſtud ſeptennium vſque ad vigeſimum primum annum completum eſt tempus manifeſtæ neceſſitatis, ergo hoc tempore fratres ieiunio

e *Regu. fratr. min. c. 9.*

Digitized by Google

nio corporali non tenentur. Diſcurſus eſt noſtris cũ maiori, minorem autem docere videntur ſcholaſtici Doctores. Diuus Thomas a ait, *in pueris maximè eſt euidens cauſa non ieiunandi tum propter debilitatem naturæ ex qua prouenit, quod indigẽt frequenti cibo, & non multo ſimul ſumpto, tum etiam quia indigent multo nutrimento propter neceſſitatem augmenti, quod fit de reſiduo alimenti, & ideo quandiu ſunt in ſtatu augmenti, quod eſt vt plurimum vſque ad finem tertij ſeptennij, non tenentur ad eccleſiaſtica ieiunia ſeruanda.* Caietanus b ait, *quod hæc ratio Diui Thomæ vniuerſaliter concludit impotentiam puerorum ad ieiunandum abſolutè, & quod hæc libertas eſt propter ætatis impotentiam.*

a Tho. 2. 2. q. 147. art. 4. ad 2.

b Caiet. ſupr. D. Tho. in d. §. art. 4.

c Caiet. v. ieiunium.

d Med. in c. de ieiunio. ca. de his qui ad Eccleſia. ieiun. nõ tenẽ. Nau. in mann. c. 2. n. 26.

Et idem Caietanus c ait, quod *ex impotentia excuſantur pueri, & adoleſcentes vſque ad finem tertij ſeptennij in quo communiter finitur augmenti ætas quia egent nutrimento multiplicato propter augmentum,* & id ipſum tenent Medina d. & Nauarrus, & quamuis aliqui adoleſcentes ieiunantes robuſti facti ſint, ad debitumque peruenerint augmentum, lex tamẽ particulares caſus non reſpicit, ſed ad ea, quæ frequentius accidunt iura adaptantur.

Videtur ergo, quod trinum illud ſeptennium ſit tempus impotentiæ, ſeu manifeſtæ neceſſitatis, & conſequenter hos adoleſcentes hoc tempore ad regularia ieiunia ratione huius præcepti non teneri regula eos à tali præcepto excipiente.

Secundo probatur eadem pars, quando enim à lege vniuerſali excipiuntur aliqui caſus, cenſentur excepti omnes ſimiles, in quibus vel ſimilis, vel vrgentior ratio eſt, ſed à regulari præcepto de ieiunio excipitur in regula neceſſitas ex labore aliquo proueniens, neceſſitas autem, ſeu impotentia, quæ prouenit ex defectu ætatis, eſt ſimilis, vel vrgentior neceſſitas, ergo & ea cenſetur excepta, ac proinde præfati adoleſcentes ad hæc ieiunia non tenentur ratione regularis præcepti.

Tertio probatur, nam in præceptis diuinis, ſeu Eccleſiaſticis non comprehenduntur morales neceſſitates, immo etiam ſi expreſſis verbis non excipiantur, iure naturali cenſentur exceptæ, ratio enim naturalis, quæ eſt mandati interpres, non vult ſimiles neceſſitates ſub præceptis comprehendi.

Quare etiam ſi nullibi regula Beati Patris Franciſci caſum neceſſitatis excepiſſet, is ſemper omni tempore intelligitur exceptus, poterant enim fratres minores manifeſta neceſſitate cogente portare calciamenta, equitare, & pluribus indui tunicis, & pariter non ieiunare, etiam ſi regula huiuſmodi neceſſitates non excepiſſet, ſed in his adoleſcentibus eſt neceſſitas moralis non ieiunandi, quamuis ſimpliciter ieiunare valeant, ergo tales adoleſcentes à regulari hoc præcepto excipiuntur, & ſic non tenentur ratione præcepti regulæ, Confirmatur: lex eccleſiaſtica de ieiunio, non excipit expreſsè hanc neceſſitatem minoris ætatis, & tamen iure naturali cenſetur excepta, ergo quamuis a præcepto regulari de ieiunio regula expreſsè non excipiat hanc neceſſitatem minoris ætatis, iure naturali ea cenſetur excepta.

Quarto probatur, nam omnis alia rationabilis cauſa, vt putà infirmitas, ſeu debilitas, ſenectus, defectus cibi, neceſſitas ex labore proueniens, & maius bonum a ieiunio Eccleſiæ excuſans, & a ieiunio regulæ excuſare valet, ergo & neceſſitas ratione minoris ætatis proueniens, quæ a ieiunijs Eccleſiaſticis excuſat, pariter & a regularibus ieiunijs excuſare valebit, par enim ratio eſt, & de hac, & alijs excuſantibus cauſis, ergo hi adoleſcentes ad regularia ieiunia non tenentur propter regulæ præceptum, nec dicti adoleſcentes ad dicta ieiunia ratione voti tenentur. Nam an præcepta regulæ B. P. Franciſci ſint præcepta duntaxat, an verò ſint etiã vota, nihil nunc de hac quæſtione definire volo, cum de ea iam latè dixerim in primo tomo. e Quod ſi ea duntaxat ſint præcepta, iam probauimus hos adoleſcentes non teneri ratione regularis præcepti. Verum tamen quia alijs placet illa præcepta etiam eſſe vota, & conſequenter aiunt, hos adoleſcentes ad hæc ieiunia teneri ratione voti, & regulæ promiſſæ. Probo nunc nec eos ad regularia ieiunia aſtringi ratione voti, & regulæ promiſſæ. Magnum quidem eſt diſcrimen inter hæc vota. Sint duo adoleſcentes in hac minori ætate conſtituti: alter vouet ieiunare quadrageſimam, alter vouet obedientiam Eccleſiæ, ſeu eius ſeruare præcepta, re vera primus tenetur ad quadrageſimale ieiunium, ſiquidem illud explicitè vouit; ſecundus verò durante hac minori ætate ad illud minimè tenetur, quanquam enim obedientiam Eccleſiæ promiſerit, eiuſque vouerit ſeruare præcepta, ad ieiunium quadrageſimale non tenebitur, ergo idẽ dicendum eſt in noſtro propoſito, nempe quod quamuis præcepta regulæ eſſent vota, hi adoleſcentes non tenentur ad præfata ieiunia, ſiquidem præceptum regulæ non comprehendit ſub ſe hos adoleſcentes, nec vllum eſt regulare præceptum de ieiunio adoleſcentibus in hac minori ætate conſtitutis impoſitum, ergo quamuis hi adoleſcentes regulam ſeruare vouerint ex ratione voti, & regulæ promiſſæ, non tenentur ad huiuſmodi ieiunia.

e 1. Tho q. 26

Secundò probatur eadem pars: manifeſta neceſſitas non ieiunandi non ſolùm excuſat à ieiunio præcepto, ſed etiam à ieiunio votiuo, ſed in his adoleſcentibus eſt manifeſta neceſſitas, ſeu impotentia, quandoquidem propter eam à præcepto ieiunij excuſantur, ergo & propter eandem à ieiunio votiuo excuſabuntur.

Tertiò, eſto præcepta regulæ ſint vota, obligant tamen, & in quantum præcepta, & in quantum vota, cum exceptionibus in regula expreſſis, ſed regula excipit tempus manifeſtæ neceſſitatis, quale eſt trinum iſtud ſeptennium, ergo hoc tempore ad regularia ieiunia non tenentur fratres ratione voti, & regulæ promiſſæ.

Quartò votum eſt lex quædam, quæ ab hominis voluntate dimanat, quam quiſque ſibi ponit, ergo non aliter obligare debet, quam ſi eadem lex ab Eccleſia, vel à Deo ipſo imponeretur, homo enim leges ſibi præfigens, intendit ſe obligare inſtar legis, & non aliàs, eo inquam modo, quo lex diuina, vel Eccleſiaſtica obligaret, ſi id præciperet, ſed lex de ieiunio ab Eccleſia, vel ab ipſo Deo impoſita eximit hos adoleſcentes, ergo & lex, quam quiſque ſibi ponit regulam vouens, non aliter obligare debet, & conſequenter hi adoleſcentes à ieiunio eximuntur, quamuis regulam vouerint.

Et confirmatur. Præcepta minorum non alio, & alio, ſed eodem modo obligant, & in quantum præcepta, & in quantum vota. Quod patet primò diſcurrendo per ſingula, & ſecundò, quia minores in profeſſione vouemus, quod his præceptis præcipitur, & non alio modo, ergo & præceptum de ieiunio eo modo, quo obligat, in quantum præceptum obligat, & in quantum votum, ſed in quantum præceptum non obligat hos adoleſcentes, ergo neque in quantum votum: præterea quia ſicut à ieiunio præcepto, & ita a ieiunio votiuo, intelliguntur exceptæ neceſſitates morales, cuiuſmodi eſt defectus ætatis.

Quin-

Digitized by Google

Quintò, ſi hi adoleſcentes ad ieiunia regulæ tenerentur ratione voti, & regulæ promiſſæ, pari ratione & ſenes tenerentur ad eadem ieiunia ratione voti, & regulæ promiſſæ, quam toto tempore vitæ ſuæ ſeruare promiſerunt: ſed hoc voto non obſtante ſenes à regularibus ieiunijs excuſantur, ergo & pariter hi adoleſcentes excuſari debent.

Confirmatur, ſi quis iam ſenex, & ad ieiunãdum impotens profeſſionem emittat, voueatque toto tempore vitæ ſuæ hanc regulam ſeruare, hic re vera omnino excuſatur à ieiunijs propter naturalem impotentiam, ergo & hi adoleſcentes, in quibus iuxta ſententiam Doctorum, quos iam citauimus, eſt etiam impotentia ad ieiunandum, pariter excuſabuntur.

Vltimò, omnis alia rationabilis cauſa, vt purà infirmitas, debilitas, ſenectus, defectus cibi, neceſsitas, & maius bonum, quæ excuſat à ieiuniis præceptis, excuſat pariter & à ieiunijs votiuis: at hic defectus ætatis excuſat à ieiuniis præceptis, ergo & à ieiunijs votiuis, ſimiliter excuſat & vltra, ergo hi adoleſcentes ad regularia ieiunia non tenentur ratione voti, & regulæ promiſſæ.

Alii dicunt hos adoleſcentes teneri ad ieiunia regulæ ex conſuetudine legis interprete, conſuetudo namque eſt optima legum interpres, vt dicunt in iure, *a* & in quadam Clementina *b* dicitur, quod fratres minores obligãtur ſub reatu mortali ad ea, quæ in ſua regula traduntur, per verbum, *teneãtur*, & ſubdit rationem, quia ordo communiter tenet, & tenuit ab antiquo, quod vbicunque ponitur in regula hoc verbum, *teneantur*, obtinet vim præcepti, & ſicut tale à fratribus ſeruari debet. Ecce vides Clementem probantem, quod verbum, *teneantur*, in regula fratrum minorum poſitum obligat ſub reatu mortali, quia conſuetudo ordinis ab antiquo ſic interpretata eſt, ex quo colligitur vniuerſale dogma, nempe, quod ex antiqua conſuetudine legis interprete dignoſcitur, legem aliquam ſub reatu mortali obligare, vel minimè: ergo conſuetudo potius interpretatur, ſicut de facto interpretata eſt, regulare præceptum de ieiunio minoribus impoſitum obligare ſtatim poſt emiſſam profeſsionẽ eos etiam, qui in minori ætate eſſent conſtituti. Et confirmatur ratione, conſuetudo namque poteſt legem veterem abolere, & nouam legem inducere, ergo & multo fortius legem iam conditam interpretari valet. Vnde Sylueſter, *e* Caietanus, & Nauarrus inquiunt, quod conſuetudo interpretata eſt legem Eccleſiaſticam de ieiunio ſub reatu peccati mortalis obligare, ſed omnes quotquot ſunt ſeniores prædicti omnes profeſſores ſic acceperunt à maioribus, idque ſuis ſcriptis Doctores nuper citati docuerunt, ergo conſuetudo hoc præceptum ſic interpretata eſt.

*a ca. cum dilectus de cõſuetudine.*
*b Cle. exiuiz de parad. de verb ſign.*
*e Sylu. v. ieiunium. § 7. & Caiet. eodem v c. 4. & 22. q. 147 art. 3. ad 2. Nau. d. c. 21 nu. 16.*

Secundò probant hanc partem teſtimonio Diui Auguſtini in Epiſtola ad Caſſulanum, & referuntur ex Decretis, *d* qui ſic ait, *in his rebus, in quibus nihil certi ſtatuit diuina Scriptura, mos populi Dei, & inſtituta maiorum pro lege tenenda ſunt, & ſicut præuaricatores diuinarum legum contemptores Eccleſiaſticarum conſuetudinum ſunt coercendi*. Hæc ille. Pariter & nos dicamus, quod in his rebus, in quibus regula noſtra nihil certi ſtatuit, vti eſt, an hi adoleſcentes ad regularia ieiunia teneantur, mos ordinis, & inſtituta maiorum pro lege tenenda ſunt, ſed ordinis conſuetudo, & inſtituta maiorum patrum ſemper docuerunt, & ſeruarunt tales adoleſcentes ad regularia ieiunia teneri, ergo hæc conſuetudo pro lege eſt tenenda, & contemptor huius conſuetudinis, ſicut regulæ præuaricator coercendus eſt. Vnde Iſidorus *e* inquit, *conſuetudo eſt ius quoddam moribus inſtitutum, quod pro lege ſuſcipitur, cum deficit lex*. Et confirmatur ratione. Conſuetudines, quas tanto conſenſu traditas ſemper ſcimus ab vniuerſis Eccleſiæ Doctoribus, credimus ab ipſis Apoſtolis, immo & ab ipſo Chriſto legifero noſtro dimanaſſe, neque enim aliàs veriſimile eſt, eas tanto tempore vbique gentium perſeuerare potuiſſe, ergo à ſimili præcepti intelligentiam, quam totus minorum ordo ab initio ſui intellexit, & ſeruauit vt præcepta, qualis eſt hæc, de qua in præſentiarum diſputamus, credendum eſt ab ore in os à ſociis B. Patris, immo & ab ipſo Seraphico patre regulæ authore ad nos vſque dimanaſſe, ipſa namque diuturna conſuetudine ab ipſo primordio naſcentis ordinis apud omnes minorum proceres viros doctos hoc ſemper receptiſſimum fuit.

*d Ca. in his 11. diſt.*
*e Iſid. lib. 5. etymol. refertur in c. conſ. diſt. 1.*

Tertio principaliter ad idem arguo, communis opinio habet, quod omnes religioſi profeſſi ad chorum deſtinati, cuiuſcunque ſint religionis, quamuis maiores ordines nondum ſuſceperint, & quamuis in eorum regulis nullum de diuino officio recitando reperiatur præceptum, ad horas Canonicas ſoluendas tenentur. Hanc opinionem latè probat Dominicus Soto *f* neminem eſſe, qui contrarium aſſerere audeat, nec ipſe auderet, & quod ſalubertima, laudabilis, & iam illuſtris conſuetudo vno antiquorum conſenſu approbata vim habet præcepti, & lex eſt appellanda. Et addit vltra hanc opinionem etiam eſſe veram de ſanctimonialibus ad chorum deputatis.

*f Soto lib. 10. de iu. q. 5. a. 3*

Idem tenent Paludanus *g*, & Sylueſter, & D. Antoninus, & Nauarrus, Caietanus & Ioannes de Medina inquiunt, in hoc ſtandum eſſe conſuetudini, & cum hac communi opinione tenent omnes iuris Canonici interpretes *h*, & doctiſſimus Cano inquit, *Falluntur multi exiſtimantes omnes Eccleſiæ leges à iuris voluminibus petendas eſſe. Hinc Caietanus, quoniam præceptum ieiunij quadrageſimalis in Decretis Pontificijs, quæ paſſim circunferuntur, non apparet, vix potuit illud ſub præcepto ad mortalem culpam obligante conſtituere, eodemque labore pene confectus eſt, dum legem quæreret, qua clerici monaſticam religionem profeſſi ad diuinas præſcriptas preces exoluendas aſtringerentur, multæ ſunt (mihi crede) Eccleſiæ leges quas non Scriptura, ſed vſus inſeruit, neque iuris volumen omnia conciliorum, atque Pontificum ſcripta amplectitur*. Hæc ille. Vnde ex non ſcripto ius venit, quod vſus approbauit: pari ergo ratione voluit conſuetudo declarare, & de facto declarauit hos adoleſcentes ad ieiunia regularia teneri.

*g Pal. in 4. d. 15. q. 1. Syl. v. hora Cano. §. 3. in 6. dicto D. Anton. 3. p. tit. 13. ca. 4. Nau. in man. ca. 25. nu. 96. Caie. in verbo hora Canonic. §. 1. Med. in tract. de orat. in q. de neceſſit. vocaliter orandi orat. publi.*
*h Docto. in c. licet de voto Cano li. 12. de loci Theolo. c. 9. ad 2.*

Sunt & in huius dogmatis confirmationem multa iuris Ciuilis teſtimonia. Paulus *i* Iuris Conſultus ſapienter inquit, *ſi de intelligentia legis quæratur, in primis inſpiciendum eſt, quo iure ciuitas in huiuſmodi caſibus retro vſa fuerit, optima enim eſt legum interpres conſuetudo*. Ad idem eſt alia lex *K* dicens, *in ambiguitatibus, quæ ex legibus proficiſcuntur, conſuetudo, aut authoritas rerum perpetuo ſimiliter iudicatarum vim legis obtinere debet*. Hæc ille.

*i l. 5. de interp. ff. de legib.*
*K l. nam imperator. ff. de legib.*

Et vltra, ergo in ambiguitate hac, de qua eſt noſtra diſputatio, conſuetudo vim legis obtinere debet. Et confirmatur ratione, ſemper apud omnes mortales fuit conſtantiſſima opinio, leges rerum publicarum, non alio potius, quàm earundem antiquiſſima praxi, & vſu cùm ipſiſmet legibus ortò interpretandas eſſe, ipſe legum vſus, & antiqua conſuetudo viuendi ſub eiſdem legibus fuit ſemper optima legum interpres, & prudentiſſimi quique

definierunt legum intelligentiam a ſolo vſu cum ipſis legibus nato pẽdendam eſſe, ſed apud omnes diutina conſuetudine cum ipſamet regula orta receptũ eſt, præcepta de ieiunio regulæ minorum obligare omnes profeſſos quantumcunq; in minori ſtatu cõſtitutos, ergo illi ad ieiunia regularia verè obligantur. Præterea & hæc pars probatur, quando ſunt variæ opiniones, illa opinio eligenda eſt, quæ conſuetudine eſt recepta, iuxta iura *a*, & docet Nauarrus, vbi addit, *quod conſuetudo legem diuinam, vel naturalem dubiam interpretari valet, & eius interpretatio eſt ſeruãda iuxta Panormitanum b*, ergo quamuis de propoſita quæſtione eſſent variæ opiniones, opinio noſtra eſt eligenda, ſiquidem conſuetudine eſt recepta.

*a c. cum dilectus de cõſue. l. minime eũ ſua gl. ff. de legibus. Nau. in man. ca. 27. n. 286.*

*b Panor. in c. 1. de iu.*

Aduerte autem, quod ad hoc, vt conſuetudo vim legis obtineat, requiritur, quod ſit præſcripta, vt dicitur in iure *c*, & quidem tunc conſuetudo vim legis habet, quando communi omnium iudicio peccatum eſſet contra illam facere, talis autem eſt conſuetudo, de qua pertractamus, eſt enim præſcripta, & communi omnium fratrum iudicio peccatum eſſet contra illam facere.

*c c. vlt. de conſuet. cap. cum Eccle. de cau. poſſeſ.*

Sed contra hanc viam incedentes dicunt, quod de huiuſmodi conſuetudinis, antiquitate non conſtat, neque enim ſcimus, hanc cõſuetudinem ſimul cum ipſa regula ortum habuiſſe, cũ ſiquidem Romani Pontifices regulam B. Franciſci declarauerunt, quorum nullus meminit præfatæ aſſertionis, antiquorum etiam regulæ etiam prædicti interpretes, vt quatuor magiſtri. D. Bonauentura, & Hugo in ſuis ſuper regulam declarationibus, nihil tale aſſeruerunt, & quamuis argumentum ab authoritate negatiua non vigeat, verumtamen hoc loco eſt nõ contemnendum.

Cum enim regulæ interpretes tam anxiè, tamque ſcrupuloſè regulam exponentes nihil, quod obligatorium erat, declarare prætermiſerunt, profectò ſi exiſtimaſſent eos adoleſcentes à ieiunijs Eccleſiaſticis deobligatos, ad regularia ieiunia teneri, non illud ſubticuiſſent, ſed explicuiſſent potius. Et confirmatur, nam & antiquiores regulæ interpretes, vt ſunt quatuor magiſtri, & Hugo præfatæ aſſertioni aduerſari videntur, cum inter neceſſitates a ieiunio excuſantes ætatem recenſent dicentes fratres a ieiunio excuſari ratione ætatis, & obſeruandum hos authores, qui quamuis ſcirent & adoleſcentes, & ſenes ratione ætatis a ieiunijs Eccleſiaſticis excuſari, non dixerunt fratres excuſari a ieiunijs regulæ rõne ſenectutis, ſeu maioris ætatis, ſed duntaxat ſcripſerunt, ratione ætatis, vt ſic comprehenderent, & grandiorem, ſenum, & minorem adoleſcentum ætatem, ſi enim exiſtimaſſent hos adoleſcentes non excuſari ratione ætatis, dixiſſent profectò fratres excuſari ratione ſenectutis, neque dixiſſent ratione ætatis, quare præfatæ aſſertioni hi authores ſuffragari videntur.

Præterea ſecundo, non quæcunque conſuetudo obligatoriam legem conſtituit, ſolet enim vſu venire, quod homines pietatis gratia incipiant diem feſtum colere, vel ieiunium aliquod ſeruare, non quidem tanquam de præcepto, ſed ex animi pietate, & vt aiunt, ex deuotione. Vnde perpendendum eſt, quomodo tale ieiunium fuerit ſeruatum, ſi enim ex libera deuotione, nunquam illud vertitur in præceptum, niſi poſtea religio crebeſcere incipiat & illud ſeruet tanquam præceptum.

Quod ſi dicas, hos adoleſcẽtes regularia ieiunia non tantum ex animi deuotione, ſed tanquam ex præcepto ſemper ſeruaſſe, ad hoc nõ ſatis eſt, quod conſuetudo vim legis habeat, ſed prætẽrea requiritur; quod actus conſuetudinem inducentes eo animo fiant, vt facientes intendant ſe obligare, & ius, ſiue legem facere, vt dicitur in iure *d*, & notant gloſſæ communiter receptæ, hoc autem non conſtat in noſtro propoſito, & præterea requiritur, qđ conſuetudo non ſit inducta per errorem, ſed ex certa ſcientia, vt dicitur in iure *e*, & annotauerunt præfatæ gloſſæ, nam ignorantia, ſeu error excludit voluntarium, cauſatque inuoluntarium, at quomodo nobis poterit conſtare huiuſmodi conſuetudinem non per errorem, ſed ex certa ſcientia inductam eſſe? cum in dubio de nemine præſumẽdum ſit, quod aliquis ſub reatu mortali ſe aſtrinxerit, niſi illud expreſsè conſtet.

*d l. 1. §. Iulia. ff. de vener. actuque prin. gl. inc. fruſtra & d. gl. inc. vl. de conſuet.*

*e c. quod non ratione ff. de legib. cap. conſuet. & d.*

His pro vtraque parte adductis neruoſis rationibus neceſſarium eſt, vt propoſitæ quæſtioni ſatisfaciamus. Vnde reſolutiuè dico prædictos adoleſcentes ad prædicta regulæ ieiunia teneri.

Pro ſolutione autem argumentorũ, quæ pro contraria parte adducuntur, meminiſſe oportet quoſcunque adoleſcentes in hac minori ætate conſtitutos poſſe expreſsè explicitum votum emittere de ieiunando quadrageſimam, & de ieiunando Aduẽtum ſingulis annis, prout in principio articuli quæſtionis, vt certum propoſuimus.

Secundò, & id prænotandum eſt, quod hi adoleſcentes ſimpliciter ieiunare valent, quamuis nõ ita commodè, prout in ſuperioribus ſatis probatũ eſt.

Quibus ſuppoſitis ad argumenta reſpondetur, cum enim dicitur, aut tenentur ratione præcepti, vel ratione voti, vel ratione conſuetudinis. dico, quod tenentur ratione præcepti, cum adiuncta conſuetudinis interpretatione, & cum arguitur regulam excipere tempus manifeſtæ neceſſitatis, ſeu impotentiæ, quale eſt trinum iſtud ſeptenniũ: Reſpondeo Doctores propterea dixiſſe in his adoleſcentibus eſſe impotentiam ad ieiuniũ, quia non ita commodè poſſunt ieiunare, niſi cum qualiquali detrimento, propter quod non oportuit ſub lege eccleſiaſtica ieiuniorum comprehendi, verum ſimpliciter ieiunare valent, & conſequenter ſua ſponte regulæ hoc præcipienti ſe ſubdere poſſunt. Et quamuis à regulari præcepto de ieiunio excipiatur neceſſitas ex labore aliquo prouenients, & quãuis in ætatis defectu ſit ſimilis, vel vrgentior ratio, tamen hæc cauſa non cenſetur excepta, quia ipſi ſua ſponte in hac ætate ſe huic regulæ ſubmiſerunt, & conſuetudo interpretata eſt hoc præceptum mox poſt emiſſam profeſſionem, & hoc adoleſcentes obligare. Nec his defectus ætatis eſt moralis neceſſitas, propter quam à ieiunijs Eccleſiaſticis huiuſmodi adoleſcentes excuſantur, nam promittentes regulam iſtam, in qua etiam adoleſcẽtibus ieiunium præcipitur, ipſi ſua ſponte ſuo iure renuntiauerũt, & conſuetudo interpretata eſt ætatis defectum à regularibus ieiunijs non excuſare, quæ conſuetudo eſt antiqua valde, ſiquidem eſt præſcripta, eamque à maioribus noſtris accepimus, quam & docuerunt frater Bartholomæus de Piſis, Serena conſcientia, Speculum & Cordubenſis ſuperius citati, & ideo adoleſcentes ab initio ordinis ſemper ſeruauerunt hæc ieiunia, tanquam ex præcepto, nec ieiunabant, vt legem facerent, ſed vt legem iam conditam ſeruarent, nec hoc conſuetudo eſt inducta per errorem, ſed ex certa ſcientia, ſic enim maiores noſtri à ſocijs Beati Franciſci edocti ſunt, ipſique ſocij ab ipſo regulæ authore didicerũt, quod ab ore in os vſque peruenit. Quando enim conſuetudo non eſt contra legem, ſed ſolùm declaratiua legis (verbi gratia, quando in aliqua quæſtione ſunt pro vtraque parte concludentes iuris

ratio-

ratione æqualiter, tunc conſuetudo vnam approbans dicitur eſſe declaratiua) ius certum videtur conſtituere, ſecundum Panormitanum. *a* Et talis conſuetudo declaratiua non tam valebit ratione conſuetudinis, quàm virtute legis ſic interpretatæ per conſuetudinem, prout tenet Socinus: *b* nec exigitur, quod hæc conſuetudo declaratiua ſit præſcripta, cum non aduerſetur legi, ſed illam declaret, & ideo ſufficit illam declarationem aliquo tempore fuiſſe obſeruatam, prout tenent Aretinus, *c* Socinus, & Aymon, quos ſequitur Doctiſſimus Luſitanus Barboſa, & hæc conſuetudo, de qua in præſentiarum antiquiſſima eſt, vt probatum eſt. Vnde cũ ita ab initio fuerit interpretata regula B.P.N. Franciſci Romani Pontifices, & antiquiores regulæ interpretes huius aſſertionis non meminerunt, quia ſuo tempore hoc erat certum, nec de hoc fuerat dubitatum, & cum inter cætera excuſantia ętatem meminerunt, nomine ætatis, non adoleſcentiam, quia de hoc nunquam fuerat dubitatum, ſed ſenectutem intelligi voluerunt.

*a Panor. in d. c. cũ dilectus. nu. 7. de conſ.*
*b Soci. 148. nu. 2. lib. 1.*
*c Aret. Conſ. 31. nu. 5. poſt med. Soc. 115. num. 8. lib. 1. Aym. conſil. 201. num. 12. Barboſ. in l. poſt dotem. ff. ſol. mat. num. 48.*

Adde tamen vnum notabile, quod notat Ouando, *d* dicens ſe nõ credere, quod frater minor committat duplex peccatum frangendo ieiunium in ſexta feria intra feſtum omnium ſanctorum, & Natiuitatem, & intra quadrageſimam vſque ad reſurrectionem, quia non facit contra duo præcepta, nam poſtquam dixit prædicta regula P.N. Franciſci, *ieiunent à feſto omnium* SS. & recenſuit quadrageſimã ab Epiphania, & quadrageſimam vſque ad reſurrectionem, addidit, *alijs autem temporibus non teneantur, niſi ſexta feria ieiunare*, id enim (*alijs*) referri debet ad anni tempora extra quadrageſimam obligãtia ex præcepto Eccleſiæ, & extra tempus intra feſtum omnium SS. & Natiuitatem, ideo neque frangendo ſextam feriam quadrageſimæ, & infra feſtũ omnium SS. vſque ad Natiuitatem faciet cõtra duo præcepta, ſicut faceret in ſexta feria per annum, ſi eſſet in vigilia, aut quatuor temporum, ſicut etiam in ſexta feria intra feſtum omnium SS. ſi concurreret cum vigilia S. Thomæ, & in feria ſexta quatuor temporum Aduentus, ſicut etiam faceret contra duo præcepta, ſi frangeret ſextam feriam concurrentem cum vigilia S. Matthiæ, caſu, quo hæc vigilia in quadrageſima eueniret, in his enim ferijs ſextis duobus præceptis obligatur, & ideo duo frangẽdo ſpecialia præcepta, duo peccata committeret, aut vnum duas deformitates habens neceſſariò cõfitendas.

*d Ouan. in 4. d. 16. prope. 53.*

## QVÆSTIO CI.

### De ieiunio quantum ad abſtinentiam à carnibus, & alijs, in tres articulos diuiſa.

*Circa quam quæruntur tria.*

1 *VTrum ſtatutum non edendi perpetuo carnem in ordine Carthuſienſi ſit rationabile.*
2 *Vtrum liceat regularibus abbreuiare vitam per nimiam abſtinentiam.*
3 *Vtrum religioſi teneantur abſtinere ab ouis, & lacticinijs.*



## ARTICVLVS I.

*Vtrum ſtatutum non edendi perpetuo carnem in ordine Carthuſienſi ſit rationabile.*

RESpondeo dicendo, hanc quæſtionẽ ventilare Doctiſſimum, & piiſſimum Ioannem *e* Gerſon, & Doctiſſimum & non minus pium Patrem à Victoria. Pro cuius reſolutione ſit prima concluſio.

*e Gerſ. 1. p. tit. de abſtinẽtia Carthu. Vict. de temperan. nu. 8.*

Poteſt rationabiliter in ordine Carthuſienſium eſſe lex, vel generale ſtatutum, vt nullus frater illius ordinis comedat vnquam carnes, imò, & ſi petat, quod ſibi non miniſtrentur. Et probatur primò, quia per trecentos annos, & ampliùs talis lex inter ipſos Carthuſienſes fuit promulgata, & ſeruata inter quos tot hactenus floruerunt ſummę religionis, & eximiæ diſcretionis viri in iure Ciuili, Canonico, & diuino non mediocriter inſtructi, & Eccleſia illam legem non tolerasset, ſi dignam damnatione iudicaſſet. Nec ſanctiſſimi viri, & Concilia generalia hanc religionem talem ſtatutum habentem laudaſſent, quemadmodum deuotus, & circunſpectiſſimus Bernardus ad fratres de monte Dei eiuſdem ordinis eos collandaſſe reperitur, imò & ad abſtinentiam multam inuitaſſe, oblectans fratres illos in horrendis frigoribus magnæ Carthuſiæ manentes, refertur.

Secundò probatur, nam lex illa rationabilis cenſenda eſt, quæ religioni conuenit, quæ diſciplinæ congruit, quæ ſaluti proficit, prout conſtat ex definitione legis tradita ab Iſidoro: *f* ſed lex talis de nõ comedendu carnes eſt huiuſmodi, ſecundum enim hanc legem religioſi viri, & diſciplinati, & de ſua ſalute ſoliciti vixerunt in Carthoſia vſque ad ſenectam bonam plenam dierum, incolumes in anima, & corpore pluſquam in locis alijs plurimis, vbi conceditur eſus carnium ad ſaturitatem, & conſtat eos imitatores eſſe antiquorum prophetarum, & Eremitarum Eliæ, & Eliſæi, ac Ioannis Baptiſtæ, aliorum quoque ſanctiſſimorum Patrum per Ægyptũ olim degentium, inter quos, prout refert Hieronymus in epiſtola vna ad Euſtochium, non ſolùm carnes, ſed & coctum aliquid comediſſe luxuria erat, & faciũt quæ ex vetuſtiſſimis Gentilium hiſtorijs de ſobrietate, tradunt D. Hieronymus, *g* & Caniſius in ſuis collationibus, & proinde diſcretorum ciborum prouiſionem refellit D. Bernardus. *b*

*f c. erit autem lex. 4. d.*
*g Hier. in lib. contra Iouin.*
*b Bern. homi. 30. ſupe. cant.*

Et dato quod vita hominis abbreuietur per hũc perpetuum carnium non eſum, abbreuiatio vitæ corporalis, aut ſanitatis debilitatio non tollunt rationabilitatem præfati ſtatuti, licet enim abbreuiare vitam in varijs occupationibus, ſtudijs, & artibus, quod ſi non liceret, ſequeretur, quod quilibet teneretur vacare ſtudio Medicinæ, aut Medicorum conſilijs, aut regiminib. continuò, conſtat n. ex ignorantia medicinarum præſeruatiuarum ab infirmitate, & conſeruatiuarum ſanitatis, & ex omiſſione medicinalis regiminis, in crebras ægritudines, & vitæ abbreuiationem incurrimus: rurſus quilibet obligaretur deſiſtere ab operibus, & actibus, ex quibus veniunt communiter debilitationes in corpore. Porro cui dubium eſſe poteſt, quin militaris exercitatio ſecum plurima accumulet corporis incommoda, nunc in ipſo belli apparatu, nunc in tentorijs, aut Caſtris, aut ſub alio. Demum in ipſo conflictu hoſtili, quis enim poteſt negare in his abbreuiari vitam corporalem multipliciter? Et confirmatur exemplo mercatorum, de quibus ait Flaccus.

*Impiger extremos currit mercator ad Indos.*
*Per mare pauperiem fugiens, per ſaxa, per ignes.*

Quis non videat, quod tam ipſi, quàm innumerabiles huiuſmodi hæc, & ſimilia agendo, faciendoque vitam abbreuient? & varijs ægritudinibus atterantur? Si igitur pro temporalibus adipiſcendis, conſeruandis, aut recuperandis, non ſolùm infirmitatibus, ſed vitæ periculo, & morte licet hominibus ſe exponere vitam abbreuiando, prout in ſequenti articulo probabitur, quanto magis pro ſpiritualibus acquirendis, conſeruandis, aut recuperãdis licebit ſimilia perpeti? Secundò probatur, nam licitum eſt vouere caſtitatem, & licitum eſt adepta diſpenſatione poſt hoc votum matrimonium contrahere, & carnaliter cognoſcere vxorem, & poteſt dari caſus neceſſitatis extremæ, quod ratione obſcænioribus humoris putreſcentis periclitabitur vita eius, qui vouit caſtitatem, ſi non matrimonium contrahat adepta dicta diſpenſatione, & ab opere carnali ſumat remedium. In quo caſu poteſt dictus vouens pro caſtitate conſeruanda licitè nolle velle vti tali diſpenſatione, ſi igitur mors pro caſtitatis virtute, vbi etiam ſine delicto pateret euadendi libertas, toleratur, fas etiam erit pro aliarum virtutũ adeptione, vel conſeruatione, vitam non ſolùm abbreuiare, ſed etiam vltro prodigere, quod hic probandum aſſumimus.

Secunda concluſio, non obſtat rationabilitati præfati ſtatuti, quod dabilis ſit caſus, in quo frater Carthuſienſis etiam profeſſus obligaretur veſci carnibus, & alius ſibi miniſtrare teneretur. Pro quo eſt memorandum, quod in Carthuſia nullum expreſſum votum habetur de non edendo carnes, ſed eſt duntaxat quædam ordinatio poſitiua, ne hoc quiſquam eorum præſumat attentare, quod ſi fecerit, ſubiacebit diſciplinæ ordinis, & certas pœnas illic expreſſas ſuſtinebit, & licet nullus caſus in dicta ordinatione ſit exceptus, caſus tamen extremæ neceſſitatis debet pro expreſſo reputari, leges enim omnes tam Eccleſiaſticæ, quam diuinæ quamuis ferantur vniuerſaliter, exceptiones tamen patiũtur, prout apud Philoſophum nobis traditum reperitur, quas exceptiones impoſſibile erat, ſtatim ipſis apponi propter numeroſam, & infinitam particularium circunſtantiarum emergentium varietatem, & excepto extremæ neceſſitatis à lege diuina, & natura ſi trahitur, adeo quod ſi conſtitutio ſupradicta, qđ in nullo caſu etiam cuiuſcunque neceſſitatis extremæ liceret comedere carnes ſub peccato mortali, ait Gerſon, quod ipſe neſciret talem conſtitutionẽ ab iniquitate defendere, neque congruum fuit talem apponere exceptionem, nã omnes graues morbi eſſent occaſio ſoluendæ abſtinentiæ, cum hominis ſenſus proni ſint ad malum, & paruula fratribus rimula licentiæ aperta occaſione ſumpta ex ipſa deteriores fierent, præſertim cum medici de induſtria augeant opinionem, & timorem mortis in ægritudinibus, & licentia ab eis data paſſim in infirmarijs Carthuſienſium veſcerentur carnibus, prout optimè aduertit Victoria. a

a *Victor. de temperan. num. 8. iuxta finem.*

Tertia concluſio, ratione ſcandali vitãdi poteſt, imò tenetur Carthuſienſis etiam in extrema neceſſitate carnes non manducare, pro euitando enim ſcandalo non ſolùm mala valetudo, ſed etiam ipſa mors ſubeunda nonnunquam eſt, ait enim Apoſtolus, *ſi ſcandalizat fratrem meum, non manducabo carnes in æternum.* Sit ſecundum hoc aliquis poſitus in vltima neceſſitate famis coram idolatris, nunquid non ſubibit aliquis talis potius mortem famelicus, quàm comedat in ſcandalum ſuæ fidei apud Idolatras, aut apud fratres Chriſtianos, cum ex hoc eſu pati ſcandalum certiſſimè formidetur? imò dico, quod ſi neceſſitas extrema procedit ex fame, vel ex graui ægritudine, debet Carthuſienſis propter ſcandalum vitandum a carnibus abſtinere. Si verbi gratia, aliquis Carthuſienſis vir probatus in vltima ægritudine conſtitutus, à qua liberabitur, ſi carnibus veſcatur, ſi vero ſimile ſit, quod cum comeſtione ſua alij fratres, vel præſentes, vel abſentes, ad quos fama volauerit, ſcandalizabuntur, debet abſtinere à tali comeſtione, tum quia inſolita, tum quia non ſufficienter inſtructi de caſu neceſſitatis vehementer tentabuntur ad exemplum illius aſſumere ſibi carnes in cibum, etiam præter extremam neceſſitatem, formidare enim debet, ne rigor ordinis paulatim laxatus tandem funditus euaneſcat, ita vt remedij locus ad carnes non manducandum minimè habeatur. Quæ ratio confirmatur, quia nimirum ſemel lapſa religio, vt experti ſcripſerunt, nunquã, aut vix reparari poteſt. Et poſſunt quemlibet ſuper hoc certum reddere aliena facta multarum religionum, quæ ab initio ſummæ diſciplinæ fuerunt, ſed per licentias, & laxationes primitus modicas, deinceps maiores, in hanc tantam effrænationem corruerunt, vt nihil plus abſtineant à ſæcularibus, nulla in ſilentio, in ieiunijs, eſu carnium, & alijs diſciplinis diuerſitas inuenitur, in tantum quidem, vt apud multos ſtupor ſit, ſi cum profeſſionis ſuæ, & voti integritate, & ſtatus ſalutis tales viuere arbitrentur. Vnde probatus vir pro modicis vitæ ſuæ diebus non debet pati totum corpus myſticum ſuæ religionis in cæteris ſanioribus membris detrimentũ aliquod propter eius exemplum accepturum, quomodo enim dabit totum vitæ florem pro fratribus, qui tanta cupiditate particulam ægram, & marcidã cum eorum nocumento retinere conatur, non eſt ad extremum fidus miles, & ſtrenuus ille, qui plagas ſuas ſtatim refouere, aut ſanari quærit, cum totius ſui exercitus deordinatione, periculo, vel ſtrage. Puto certè, quod glorioſus ille confeſſor Martinus non fecit in hac re ſcrupulum, ipſe enim ſuadentes corpus in vltimo agone conſtitutum ſtramentis mollioribus confoueri, magna grauitate cõpeſcuit inquiens, *ſinite fratres, ego ſi aliud exemplum vobis relinquo, peccaui*, & iuxta hunc modum dicendi debent intelligi, quæ Victoria, b. & Henriquez circa hanc difficultatem decernunt.

b *Vict. in tra. de temper. circa. Henriq. li. 9. ca. 22. §. 3. in fin.*

## ARTICVLVS II.

### *Vtrum liceat regularibus abbreuiare vitam per nimiam abſtinentiam.*

RESpondeo dicendo, quod non licet ex intentione abbreuiare vitam per abſtinentiam, hoc enim eſt contra dilectionem ſui, hæc eſt ſententia Auguſtini de moribus Eccleſiæ, & habetur apud D. Thomam c dicentem regulam temperantiæ eſſe neceſſitatem præſentis vitæ. Verum eſt tamẽ, quod non tenetur quis protelare vitam per alimenta, quantum poteſt, non enim tenetur vti cibis optimis, & delicatiſſimis, & pretioſiſſimis, etiam ſi illi ſint ſaluberrimi, & ſi contrarium teneremus, eſſet dãnare omnia ieiunia Eccleſiaſtica, & monaſtica. Ex quibus infertur primo, qđ ſi ſiquis vtatur alimẽtis, quibus homines communiter vtuntur, & in quantitate, quæ ſolet ſufficere ad validitatem conſeruandam, dato quod ex hoc abbreuietur vita, etiam notabiliter, & hoc clarè percipiatur, non peccat, quia non tenetur quis prolungare vitã mutãdo

c *Tho. 2. 2. q. 141. art. 6.*

alium

alium ſalubriorem locum, ergo neque mutando cibum. Secundò ſequitur, quod non tenetur quis vti medicinis ad prolongandam vitam, etiam vbi eſſet probabile periculum mortis, non excuſatur tamen per hoc à peccato mortali, qui ſingulari inedia, vel cibo ita nocino vtetetur, vel ſcienter, vel propria opinione contra bonorum, & ſapientium ſententiam, vt breui abrumpatur vita, niſi fortè faceret peculiari cõſilio, & reuelatione diuina, ita Victoria. *a* — *a Vict. vbi ſu.*

### ARTICVLVS III.

*Vtrum religioſi teneantur abſtinere ab ouis, & lacticinijs.*

RESpondeo dicẽdo, quod circa hoc inueni quoddam viuæ vocis oraculum authenticum in monaſterio conceptionis ciuitatis Legionenſis prouinciæ huius Sancti Iacobi, cuius tenor ſequitur.

*Franciſcus miſeratione diuina tituli S. Crucis, S. Romanæ eccleſiæ presbyter Cardinalis, vniuerſis, & ſingulis fratribus ordinis minorum regularis obſeruantiæ, ac monialibus S. Claræ, conceptionis, & tertij ordinis in Regno Hiſpaniæ conſiſtentibus S. & fidem indubiã præſentibus adhibere notum facimus, qualiter ſanctiſſimus in Chriſto Pater, & Dominus noſter. Dominus Clemẽs, diuina prouidentia Papa VII. ad noſtram ſupplicationẽ quinta decima die Iulij declarauit quod futuris temporibus ſi contingat pro nouas indulgentias veteres reuocari, id nullatenus intelligatur de indulgentijs, & gratijs prædictis fratribus & monialibus conceſſit, ita quod bullæ, quas prædicti fratres & moniales ac ſorores tertij ordinis obtinuerut, ſemper in ſuo robore permaneãt, & omnibus gratijs, & remiſſionibus, quæ in dictis bullis continentur, frui, vti, ac potiori gaudereq; liberè, & licitè poſſint, & valeant, etiam de vtendo ouis & lacticinijs in diebus ieiuniorum non obſtantibus literis Apoſtolicis emanatis, ſeu emanandis, in quorum omnium, ac ſingulorum fidem, & teſtimonium præſentes literas manu noſtra ſubſcriptas, noſtroq; maiori ſigillo munitas dari iuſſimus, datum Romæ in ædibus noſtris regionis Campi Martij, die trigeſima menſis Iulij anno Domini milleſimo, quingenteſimo, trigeſimo tertio.*

Circa quam Bullam eſt notandum primo, quod illud, quod concedit de indulgentijs, tam in Bulla Cruciatæ omnibus mendicantibus eſt conceſſum, cum in ea non ſuſpendantur authoritate Apoſtolica id præcipiente gratiæ, & indulgentiæ conceſſæ ſuperioribus mendicantium quoad eorum fratres tantùm. Verum eſt tamen, quod dubium erat, vtrũ hoc ad moniales ordinum mendicantium, & conceptionis, & tertiarias extenderetur, prout in explicatione Cruciatæ diximus, at per hoc viuæ vocis oraculum nulla circa hoc eſt ratio dubitandi, cũ dicta gratia non ſolùm fratribus, ſed etiam dictis ſororibus, & monialibus in eo expreſsè concedatur, niſi dicamus quod in ſuſpenſione generali Cruciatæ hoc indultum, quoad dictas moniales, ſuſpenditur, quod ego affirmare minimè auderem.

Secundò eſt notandum circa conceſſionẽ edendi oua, & lacticinia, quod per hoc priuilegium poſſunt prælati ordinis minorum per communicationem cuiuſdam priuilegij Eugenij IV. conceſſi fratribus S. Hieronymi, *concedere licentiam fratribus vtendi ouis & lacticinijs iuxta formam dictæ conceſſionis. Conceſſit enim Eugenius IV. quod Prior monaſterij dicti ordinis, ſeu vicarius eius in abſentia poſſit dare licentiam de conſilio medici, vel ſine eius conſilio, ſi commodè non poſſit haberi, vt fratres religioſi, & familiares monaſterij præſentes, & futuri, infirmi, ſeu debiles poſſint comedere carnes, vel oua ſeu alia ſanis interdicta in quadrageſima, & alijs ieiunijs eccleſiaſticis ſine licentia Diœceſani, vel quod non teneantur ieiunare in prædictis temporibus etiam ſine conſilio medici, et quod eandem licentiam poſſit concedere prædictis priori, & vicario eorum confeſſor.* Ita habetur in Compendio *b* Mendicantium. Qua Eugenij IV. conceſſione poſſunt vti modo prælati ordinum Mendicantiũ, etiã ſi ipſi, neque eorum fratres habeant Bullam Cruciatæ, non tamen quoad familiares ipſorum poſſunt ea frui, cum per Bullam Cruciatæ ſit quoad eos ſuſpenſa, vt patet ex verbis ipſius Bullę dicẽtis, non ſuſpendere gratias, & indulgentias conceſſas ſuperioribus ſupradictis quoad eorum fratres, innuens ſuſpendere priuilegia, & gratias dictis fratribus conceſſas. — *b Cõp. mend. tit. ieiu. §. 7.*

Aduertendum inſuper, quod prælati ſuperiores regulares poſſunt diſpenſare in ieiuniis eccleſiaſticis cum ſuis ſubditis, ſicut poſſunt Epiſcopi diſpenſare cum diœceſanis ſuis, cauſa ad id legitima interueniente, & hoc iure ordinario, & communi, iuxta ea, quæ in primo tomo, *c* & in ſuperioribus latè diximus. Quo iure poſſunt vti dicti prælati regulares cum ſuis ſubditis, nec ipſum in Bulla ſuſpenditur cum ius commune in ea minimè ſuſpendatur. — *c Sup. 1. tomo. q. 22.*

## QVAESTIO CII.

De infirmis fratribus, in duos articulos diuiſa.

*Circa quam quæruntur duo.*

1 V*Trum indulgentiæ fratribus conceſſæ ſint etiã infirmis communicatæ.*

2 *Vtrum fratres poſſint medicari infirmos.*

### ARTICVLVS I.

*Vtrum indulgentiæ fratribus conceſſæ ſint etiam infirmis communicatæ.*

REſpondeo dicendo, receptiſſimam eſſe ſententiam, quod omnia, quæ iubet fieri conceſſio indulgentiæ, debent impleri, vt poſſit lucrari, adeo quod etiam ſi infirmitate, aut alio legitimo impedimento ſit aliquis detentus, ita vt non poſſit ea adimplere, minimè dictam indulgentiam lucrabitur, niſi ſua ſanctitas cum infirmis, & legitimè impeditis diſpenſare authoritate Apoſtolica dignetur, non enim in beneficijs Principis, vt voluntatis, & ſic conditionatis, & modificatis voluntas reputatur pro facto, voluntas enim coram Deo pro facto reputatur quoad eſſentiale præmium, ſecus quoad accidentalia præmia, ſeu beneficia, & ita infirmi, & legitimè impediti non potentes adimplere ea, quæ in conceſſione indulgentiæ præcipiuntur, minimè eã lucrari valent, quia quoad hoc indulgentia ſtricti eſt iuris, & non valet vltra, quàm ſonat, adeo hoc eſt verum, quod ſecundũ Florentinum, *d* & Paludanum non ſufficit. — *d Flor. in 1. p. Sum. ti. 10. c. 3. § 4. Palu. in 4. d. 20. q. 4. ar. 3. Cord. li. 1. qq. q. 23. condit. 2.*

Et ideo Martinus V. Eugenius IV. Nicolaus V. Calixtus Tertius, Pius Secundus, ac Sixtus Quartus, *Conceſſerunt omnibus fratribus Minoribus de obſeruantia indulgentiam plenariam in articulo mortis. Et Eugenius ſolus addidit, quod ſi occurreret caſus, quod nõ poſſint confiteri, etiã tunc conſequantur prædictã indulgentiam, ſi ſint in ſtatu gratiæ.* Ita habetur in Monumentis *e* ordinum. Et Innocẽtius VIII. prout in codẽ libro *f* cõtinetur & in ſupplemen. cõceſſit, — *e In 2. impr. fol 71. conc. 181. & in 1. impr. fol. 62. & in 2. f. 64. con. 77.* — *f in 1. imp. f. 61. et in 2. fo. 69. conc. 162. & in ſupp. fo. 10. conc. 390.*

*Quod fratres infirmi in ſuis infirmariis, & colla, & etiam lectulis (quando commodè, aliter dicere non poſſunt) valeant promereri indulgentias ſtationum, & alias nobis conceſſas in noſtris Eccleſiis, dicendo quinquies* Pater noſter, & Aue Maria, *pro intentione, & propoſito illius indulgentiæ.*

Et Leo X. prout habetur in ſupplemento a, conceſſit, *Quod fratres infirmi, ac ſenes in decrepita ætate conſtituti poſſint lucrari indulgentias conceſſas dicentibus coronas Domini noſtri Ieſu Chriſti & Matris ſuæ, dicendo vnum Pſalmũ, vel Hymnum Beatæ virginis, aut Domini noſtri, quia tales non ſemper poſſint dicere tot.*

a Sup. fol. 69. conceſ. 185.

Et Eugenius IV. *conceſſit, quod omnes, & ſinguli monachi S. Benedicti profeſſi, conuerſi, & nouitij cum fuerint debiles, infirmi, aut occupati, obtineant perpetuis temporibus quaſcunque indulgentias à Sanctitate ſua, & alijs Summis Pontificibus Romanis exiſtentibus in diuerſis officijs, & in feſto Corporis Chriſti per eiuſque octauas, necnon in proceſſione, ac veneratione eiuſmodi quomodolibet conceſſas, ac ſi præſentes illo tunc ibidem eſſent, & cætera alia in venerationem eiuſdem Dominici Corporis peregiſſent.* Ita habetur in Compendio b Mendicantium.

b Cõp. Mendi. indul. non plenaria quo ad fratres. §. 25.

Et Pius Secundus *conceſſit Pontificatus ſui anno ſecundo, ſeptimo Kalendas Iunij, vt omnes fratres ordinis D. Hieronymi pro tempore exiſtentes infirmi, & ſenes, gratijs, & conceſſionibus, priuilegijs, & indultis gaudere poſſint, & gaudeant, ac ſi illa per Sedem Apoſtolicã, aut per conceſſores gratiarũ, & indulgentiarum impoſita ſunt opera, adimplerent, vt genu flectere, Eccleſiam perſonaliter viſitare, & alia ſimilia, quamuis hæc non faciant, dum tamen aliquod aliud pium, & æquiualens opus faciant, de gratia ſpeciali conceſſit, & indulſit.*

Et Innocentius VIII *anno Domini* 1485. P. S. *anno tertio, die vigeſima Iunij, Apoſtolica authoritate decreuit, ac voluit, quod priores, & fratres, etiam nouitij, & oblati præſentes, & futuri ordinis prædicti, dum infirmi fuerint, etiam ſi aliquod altare nõ viſitauerint, dummodo aliquas orationes per eorũ ſuperiores imponendas dicãt ijs diebus, quibus indulgentiæ aliquæ conceduntur, eas, & remiſſiones conſequantur, ac ſi altaria viſitaſſent, aut opera pia alias impoſita fuiſſent.* Ita refertur in compendio c Ordinis Diui Hieronymi fuiſſe cõceſſum.

c Compe. ord. D. Hieron. tit. infirm. §. 6. & 7.

## ARTICVLVS II.

*Vtrum fratres poſſint medicari infirmos.*

RESpondeo dicendo, quod nullus clericus, vel monachus, ſubdiaconus, diaconus, vel ſacerdos vllam chirurgiæ artem exerceat, quæ aduſtionem, vel inciſionẽ inducat, prout dicitur in iure, d quod etiam poſt alios notat Syluester e. Et ideo, *Eugenius Quartus* Pontificatus *ſui anno duodecimo, tertio Idus Iulij conceſſit, & indulſit, & quatenus opus eſt cum fratribus monaſterij* Beatæ *Mariæ de Guadalupe in ſacris non exiſtentibus diſpenſauit, vt docti ante eorum introitum in monaſterium in medicinæ ſeu chirurgiæ facultatibus, facta profeſſione eaſdẽ facultates ſtudere, & practicare poſſint, & in quibuſuis paſſionibus, pro fratribus, & infirmis Hoſpitalium, ad arbitrium tamen ſui ſuperioris, ac de illius licentia, & mandato prædictam facultatem exercere.*

d ca. ſententiã ſanguinis ne clerici vel monachi.

e Syl. v. medicus, nu. 8.

*Et Nicolaus V. Pontificatus ſui anno quinto, quarto nonas Auguſti prædictam conceſſionem Eugenij Quarti ampliauit, & extendit ad hoc, quod conuerſi dicti monaſterij docti et experti in artibus ex doctrina, vel exercitio, tam ante ingreſſum religionis, quàm etiam poſt, ad quorum curationem ex deuotione, & charitate vocantur, de licencia ipſius Prioris alijs quibuſcunque perſonis conſilia & medicamenta iuxta infirmitates, & paſſiones earum adhibere, practicare, & exercere, quoties, & vbicunque expediens fuerit, valeant, non obſtantibus contrarijs quibuſcunque.* Ita refertur in Compendio f D. Hieronymi.

f Compen. D. Hieron. tit. medicari. §. 1. & 2.

Et Gregorius XIII. *conceſſit, quod omnes religioſi Societatis, qui medicinæ periti fuerint, poſſint mederi quibuſcunque perſonis infirmis, ſiue Societatis ſint, ſiue extranei, & ſæculares, abſque vllo conſcientiæ ſcrupulo, aut aliquarum ſententiarum, & cenſurarum Eccleſiaſticarum, vel aliarum pœnarum incurſu, quando tamen medici ſæculares commodè haberi non poſſunt, dummodo id faciant de ſuorum ſuperiorum licentia, & citra aduſtionem, & inciſionem per ſe ipſos faciendam.* Ita refertur in Compendio g Societatis, quam facultatem habet ibi Collector, quod concedere poſſunt omnes ſuperiores, & aduerte, quod hæc extenditur ad ordinatos ſacris ordinibus.

g Compen. Societ. V. medicus.

## QVAESTIO CIII.

### De impetratione reſcriptorum à regularibus, in tres articulos diuiſa.

*Circa quam quæruntur tria.*

1 *QVomodo ſit intelligendum reſcriptum, vt exequatur negotium de conſilio, & conſenſu aliquorum.*

2 *Vtrum religioſi ſine licentia ſuperioris poſſint impetrare reſcriptum.*

3 *Vtrum ſubditus, ſine licentia prælati impetrans aliquod à Sede Apoſtolica reſcriptum, maneat abſolutus à cenſuris, etiam ſi non valeat ipſum reſcriptum.*

## ARTICVLVS I.

*Remittit Nuntius Apoſtolicus cuidam Prouinciali, vt quoddam ſuæ prouinciæ negotium exequatur de conſilio, & conſenſu definitorum, & ex cauſa graui det licentiam.*

CIrca quem caſum primò quæritur, Vtrum dictus prouincialis poſſit hoc efficere toties, quoties neceſſitas occurrerit, prius vna tantùm vice petito cõſilio, & conſenſu definitorum ſimul congregatorum?

Secondò quæritur, non ſufficiente conſilio, & conſenſu ſemel dato, quomodo prouincialis ſe habere poterit in præfato negotio peragendo, ita vt formam reſcripti Apoſtolici ad vnguem ſeruet?

Ad primum reſpondeo, non ſufficere conſilium, & conſenſum definitorum ſemel tantùm præſtitũ, vt pater prouincialis poſſit prædictum peragere negotium toties, quoties ſibi neceſſarium viſum fuerit, quia in præfato reſcripto non ſolùm conſenſus, ſed etiam conſilium definitorum requiritur. Conſilium autem eſt quædam concluſio facta per diſcurſum rationis circa res agendas, aut vitandas, imo ſumitur etiam pro ipſo diſcurſu, & ſic dicitur, b quod eſt inquiſitio eorũ tantùm, quæ ſunt ad finem operabilium non minimorum, neque indifferentium, imo ſumitur etiam pro re & actione, ad quam faciendam, aut fugiendam conſilium inducit.

b 12. q. 4.

Ex qua doctrina colligitur, quod in conſilio præſtando debet neceſſariò adeſſe diſcurſus, & deliberatio ſecundum circunſtantias negotij peragendi, vt ſecundum præfatas circunſtantias particulares diſcurſus fieri queat, & iudicium vltimum reſolutiuè proferatur, & cum caſus ſint ſingulares, & particulares, vnuſquiſque habeat circunſtantias, non ſufficit, quod à definitoribus ſimul congregatis ſemel conſilium, & conſenſus proferatur, ſiquidem in reſcripto præcipitur, vt prius deliberent, conueniat nec ne, qua deliberatione præmiſſa, conſi-

Digitized by Google

conſilium & conſenſus ab ipſis præſtetur, & in vnoquoque caſu diuerſæ concurrant circunſtantiæ, reſpectu quarum diuerſa iudicia dari poſſint, & media diuerſa aſſignari. Quod confirmatur ex verbis dicti reſcripti, ibi, *& ex cauſa graui*. In vno enim caſu poteſt graui cauſa adeſſe, quæ vrgeat definitores ad conſilium, & conſenſum dandum, quæ in alio ad ipſum negandum compellat.

Ad ſecundum dubium reſpondetur, quod ſecundum verba præfati reſcripti, non poteſt dictus pater prouincialis dare licentiam, quæ in reſcriptio ſibi committitur, ſine eo, quod prius conſilium & conſenſus à patribus definitoribus detur. Nàm vt ait Panormitanus *a*, ſi mandator ex forma mandati, voluit requiri conſilium, non tenet actus niſi requiratur, vt ex iure *b* patet. Adeo hoc eſt verum, vt etiam ſi dictus pater prouincialis alias habeat authoritatem ordinariam ad prædictam licentiam concedendam, data ſibi facultate a Papa, vel a Nuntio eius, vt eam concedere poſſit, dummodo procedat in ea dãda cum conſilio definitorum, & conſenſu, procedendo abſque ipſo poterit puniri, etiam ſi quod fecerit valeat, ſi quidem iure ordinario ad id efficiendum habet auctoritatem, argumento eorum, quæ in quadam Decretali *c* notantur.

*a ca. ex parte de conſtit.*
*b ca. cũ veteri de electiõ.*
*c c. dilectus el 2. de præbend.*

Nec ſufficit quod præfatus prouincialis petat cõſilium, & conſenſum definitorum poſt datam licentiam, in caſibus enim, in quibus petendum eſt conſilium, non ſufficit illud petere poſt dictum, prout notat Panormitanus *d*, & argumento cuiuſdam Decretalis comprobatur. Dubium igitur eſt, quid faciet pater prouincialis in hoc caſu. Verum, ſcilicet, per literas poſſit a definitoribus conſilium, & conſenſum poſtulare. Referens ſigillatim in præfatis literis caſum cum omnibus circunſtantiis, vt videãt ſi eſt cauſa grauis ad licentiam concedendam, & videtur pars affirmatiua, amplectẽda, in dicto enim reſcripto non dicitur, vt procedat cum conſilio definitorum ſimul congregatorum, ſed tantum dicitur, vt procedat cum conſilio definitorum, cui modificationi ſufficienter videtur ſatisfieri, literas mittendo definitoribus, per eas conſilium ab ipſis petendo, proponendo caſum cum omnibus circunſtantiis.

*d Pan. in d. c. cũ veteri & c. licet de regulari.*

Nec contra hoc obſtat, quod ad conſilium præſtandum debet præcedere deliberatio, & diſcurſus, & circunſtantiarum particularium inquiſitio, vt diſcurratur, conueniat, necne prædictam licentiam concedi. Quæ deliberatio, qui diſcurſus, & inquiſitio commodè fieri nequeunt, niſi a ſimul in vnum congregatis definitoribus, vt coniunctim conferãt, an id expediat, necne, ſicut in negotiis grauibus fieri quotidie ſolet.

Reſpondetur enim, non præcipi in dicto reſcripto, quod pater prouincialis prædictam licentiam conceda cum tractatu, & conſilio definitorum, in quo tractatu requiritur ſimultanea conferentia, vt dicitur in iure, *e* & tradit Panormitanus. Et ſic ſacri Canones determinantes, vt res Eccleſiæ non alienentur ſine tractatu, non determinant, vt non alienentur ſine conſilio, in quo clarè innuunt quod in tractatu ad eſſe debet conferentia communitatis in vnum congregatæ, ſine quo res Eccleſiæ minimè poſſunt alienari. Cum igitur in præfato reſcripto prouinciali concedatur, ut poſſit dare licentiam cum conſilio & conſenſu definitorum, nulla facta mentione de tractatu, videtur ſatisfacere prouincialem formæ præfati reſcripti prædictum conſilium, & aſſenſum a definitoribus per literas petendo, ſicut in ſimili tenet poſt Baldum Rebuffus. *f*

*e cap. nulli de reb. eccleſ. non alienan. Authen. hoc ius de ſacr. ſanct. eccl. Panor in c. 1. de his quæ ſiunt à præla. & in c. apoſtolica & in ca. nulli. de reb. Eccl. non alie.*
*f Rebuf. in tr. de alienã rer. eccle. nu. 91.*

Et ſi replicatur, quod conſilium includit tractatum, vnde dicendo, quod poſſit dare licẽtiam cum conſilio definitorum, in virtute dicit, quod debet eam dare præfato tractatu propoſito, quod niſi à ſimul in vnum congregatis definitoribus fieri nequit, Reſpondeo tractatum conſilium includere, at è conuerſo conſilium tractatum minimè præſupponere, ſi enim conſilium tractatum includeret, res Eccleſiaſticas ſine conſilio alienari non poſſe iura Canonica prohiberent, quæ conſiderantia tractatum aliquid aliud ſupra conſilium addere, tractatum ad huiuſmodi alienationem requirunt. Pro cuius rei maiori explicatione eſt attendenda differentia, quæ verſatur inter tractatum, & conſilium. Tractatus enim eſt quædam deliberatio, quæ per diſcurſum rationis fit ab aliquibus in ſimul congregatis. Conſilium autem eſt quidam diſcurſus per diſcurſum rationis factum, quod poteſt ſumi ab vno, vel à pluribus, & non eſt neceſſarium, quod ſimul congregentur in vnum, ſed ſufficit, quod vnicuique conſultorum proponatur negotium conſultationi ſubiectum cum omnibus ſuis circunſtantijs. Quod clarè colligitur ex traditis à Panormitano *g* inuẽti, quod ab abſentibus poteſt cõſilium peti, in his verbis. *Primo caſu aut eſt præſens ille, qui debet præſtare conſilium, ita quod poteſt cogi, &c.* quib. verbis expreſſe præſupponit Panormitanus, poſſe peti ab abſente conſilium, quod expreſſius conſtat ex alijs eiuſdem Abbatis verbis: ait enim. *Si autem is, cuius aſſenſus requiritur, non eſt præſens, ita quod cogi non poteſt, &c.* Ex quibus concluditur quod cum in prædicto reſcripto requiratur, vt detur dicta licentia cũ conſilio, & aſſenſu definitorum, ipſum conſilium, & aſſenſum poſſe à Prouinciali per literas miſſas ad definitores peti.

*g Panor. in c. cum veteri n. 13. de elect.*

## ARTICVLVS II.

*Vtrum religioſi ſine licentia ſuperiorum poſſint impetrare reſcriptum.*

Reſpondeo dicendo, quod nullus religioſus ordinum Mendicantium, & eorum, qui communicant in priuilegijs, priuilegium aliquod contra communia ipſius religionis ſtatuta poſtulare audeat, aut obtentum retinere, prout conceſſit Vrbanus IV. Præmonſtratenſibus, ſi quæ vero impetrabuntur huiuſmodi à Sede Apoſtolica, vel eius Legatis ſub quacunque forma, vel expreſſione verborũ, irrita ſunt, & inania, vt conceſſit Clemens VII. Abbati, & conuentui Ciſtertij Cabilon. diæceſis, & hoc idem latiùs habetur per literas Leonis X. pro Eremiti S. Auguſtini, iuxta quas, ſi quæ priuilegia à religioſis Mendicantibus fuerint impetrata contra regulam, aut conſtitutiones, aut mores religionis, nullius momenti, ac pro infectis habenda ſunt, etiã ſi à Sede Apoſtolica ſint conceſſa, niſi eiſdem Leonis literis de verbo ad verbum conſentiente religione ſit derogatum, ita habetur in priuilegijs dicti *h* ordinis. Et refertur in Compendio *i* Societatis. Vnde nullus frater poteſt obtinere aliquam exemptionem, niſi cum licẽtia ſuorum prælatorũ, prout latè dictum eſt ſupra in quæſtione de exemptione quoad obedientiam.

*h fo. 74. pu. 5.*
*i Con. pen. Societ. tit. priu. l §. 3.*

*Et Sixtus Quartus anno Domini milleſimo, quadringenteſimo, octogeſimo octauo, Pontificatus ſui anno decimo, Kalendis Martij, ad perpetuam rei memoriam vniuerſis, & ſingulis ordini D. Hieronymi fratribus præſentibus, & futuris diſtrictè præcipiẽdo inhibuit, ne ſub excommunicationis latæ ſententiæ pœna prætextu quarumcunque licentiarum, quæ à ſe, vel à Sede Apoſtoli-*

ca em-

Digitized by Google

*ca emanarũt poſterũ emanabũt quibus perſonis cuiuſcũque ſtatus, gradus, ordinis, vel conditionis exiſtant, & quacunque Epiſcopali, vel Archiepiſcopali, vel maiori Eccleſiaſtica, vel regali, aut alia mundana dignitate præfulgeant, abſque expreſſa licentia pro tempore exiſtentis generalis, prioris ordinis, de ipſo ordine recedere, & ad inſiſtendum obſequijs quorumcumque prælatorum, & perſonarum quarumlibet quouis quæſito colore ſe transferre audeant, & præfatis quibuſcunque qui habent, & pro tempore habebunt tales literas, ne aliquẽ ex dictis fratribus Diui Hieronymi, vt abſque huiuſmodi licentia ad eos accedat, & eorum obſequijs inſiſtat requirere, vel ſolicitare, recipere, & retinere præſumãt, ſub interdicto Eccleſiæ per Epiſcopum, & ſuperiores, et excommunicationis latæ ſententiæ pœna per alios inferiores ipſo facto incurrenda, non obſtantibus contrarijs quibuſcunque.* Ita refertur indultum in Compẽdio priuilegiorũ D. Hieronymi. In quo etiam refertur.

*Quod Iulius II. anno Domini milleſimo, quingenteſimo decimo. Pontificatus ſui anno decimo, die vigeſima ſeptima Martij motu proprio, & ſua mera liberalitate authoritate apoſtolica decreuit & declarauit, ac voluit, quod fratres, aut conuerſi, aut aliæ perſonæ ordinis prætextu quarumcunque facultatum & licentiarũ conceſſarum, & concedendarum, & expeditionem contra Sarracenos, abſque licentia ſuperiorum ſuorum petita, & obtenta proficiſci non poſſunt: & ſi forſan proficiſcantur per eoſdem ſuperiores ad eorum monaſteria abſque incurſu aliquarum cenſurarum in literis facultatum, ſeu literarum prædictarum forſan contentarum, reuocare poſſint: ſimilem conceſſionem, à Benedicto Decimotertio. Pontificatus ſui anno decimo ſexto idibus Ianuarij, & a Leone Decimo, anno Domini milleſimo, quingenteſimo quinto decimo, Pontificatus ſui anno tertio, die vigeſima Aprilis fuiſſe conceſſam dicto ordini D. Hieronymi,* refert author dicti Compendij.

Et aduertendum, quod licet non extarent huiuſmodi priuilegia, adhuc reſcripta ſurreptitia cenſerentur, cum abſorbens ius alterius ab omnibus iudicib. debeat refutari, vt dicitur in iure *a*, quia parte inaudita nihil facere poſſumus, vt etiam dicitur in iure. *b*

*a l. quoties. C. de precibus imper. offer.*
*b ca. de cauſa poſſe. & propriet.*

## ARTICVLVS III.

### *Vtrum ſubditus, ſine licentia Prælatorum impetrans aliquod à Sede Apoſtolica reſcriptum, maneat abſolutus à cenſuris, etiam ſi non valeat ipſum reſcriptum.*

RESpondeo dicendo, pro explicatione tituli quæſtionis notandum eſt, quod in reſcriptis ſolet apponi à Papa ſequens clauſula. *Volentes te fauore proſequi gratioſo à quibuſuis excommunicationis, ſuſpenſionis, & interdicti, alijſque eccleſiaſticis ſentẽtijs, cenſuris, & pœnis à iure vel ab homine quauis occaſione vel cauſa latis, ſi quibus quomodolibet innodatus exiſtis, ad effectum præſentium duntaxat conſequẽdum, harum ſerie abſoluentes, & abſolutum fore cenſentes, Apoſtolica authoritate, tenore præſentium.*

Hæc eſt communis clauſula in reſcriptis ſolita apponi, ratione cuius impetrans aliquid à Sede Apoſtolica, etiam ſi mille excommunicationibus vinctus ſit, tamen ad effectum gratiæ, quæ illi conceditur, conſequendum, cenſebitur abſolutus, quia verba Papæ, aut Legati, aut Pœnitentiarij abſoluentis ſunt generalia, & vniuerſalia comprehendentia omnes cenſuras, caue tamen, quod illud fallit in excommunicatione Capituli, *quia quorundam*, c de Iudæis, *c* prohibentis delationem armorum, & aliorum neceſſariorum Sarracenis ad impugnandos Chriſtianos, & in aliquibus alijs, ſi in eis per annum inſorduerint, per regulam mirabilem Cancellariæ de inſordeſcentibus, cuius tenorem refert Nauarrus, *d* quam dicit *e* non eſſe in regulis Innocentij Octaui. Sed eſt in Regulis Pauli Tertij, ſub hac verborum forma concepta.

*c ca. quia quorundam. de Iudæis.*
*d Nau. in d. c. quia quorundam no. 11 in glo. vlt. nu. 15*
*e Nau. ubi gl. donatis.*

*Item ne perſonis pro quibus literæ ſuæ Sanctitatis emanabunt ob generalem abſolutionem a cenſuris Eccleſiaſticis quibus ligatæ forent, ad earundem effectum indifferenter concedi, & in literis Apoſtolicis apponi ſolitam, præſtetur occaſio cenſuras ipſas vilipendendi, & inſordeſcendi in illis ſtatuit, & ordinauit huiuſmodi abſolutionem, & clauſulam in literis, quas in futurum cũ illa concedi continget, non ſuffragari, non parentibus rei iudicatæ incendiarijs, violatoribus Eccleſiarum, falſificatoribus, & falſificatoribus procurantibus literas & ſupplicationes Apoſtolicas, & illis vtentibus receptoribus, & fautoribus eorum, ac res vetitas ad infideles deferentibus, violatoribus eccleſiaſticæ libertatis, via facti auſu temerario Sedis Apoſtolicæ mandatis non obtemperantibus, & miniſtros, vel executores Apoſtolicæ Sedis, & eius officialium eis commiſſa exequentes impedientibus, qui propter præmiſſa, vel aliquid eorum excommunicati à iure, vel ab homine per quatuor menſes ſcienter excommunicationis ſententiam huiuſmodi ſuſtinuerint, & generaliter quibuſcunque alijs, vt præfertur, quomodolibet ligati, in illis per annum continuũ inſorduerint.* Hactenus tenor.

Et ſic intelligitur clauſula ſolita aliquando a camporibus impetrantibus poni inter clauſulas derogatorias poſt principalem petitionem ſupplicationis Papæ porrectæ, ſcilicet, *Non obſtãte regula de inſordeſcentibus*, ſignificat enim, quod petitur a Papa, vt impetrans habeatur abſolutus quoad effectum illius gratiæ conſequendum, non obſtante prædicta regula, nimirum, licet per annum manſerit in aliqua excommunicatione, vel per quatuor menſes in certis caſibus in ea expreſſis, nihilominus ſit abſolutus.

Et debent aduertere, quod ſi iſta clauſula, abſoluendi ad effectum gratiæ conſequendum, in literis Legatorum apponatur, non abſolui omnes a cenſuris, qui abſoluerentur per eandem literis Papæ inſertam, quia Legati iure communi non poſſunt abſoluere ab omnibus excommunicationibus Papæ reſeruatis, & omnes non habent priuilegium id faciẽdi, cui conſequens eſt multos impetrantes a Legatis Sedis Apoſtolicæ inutiliter impetrare, qui ſi impetraſſent a Romano Pontifice, vtiliter feciſſent, aliud tamen exiſtimat Nauarrus *f*, tam de Pœnitentiario, quàm de Legatis, quoniam ille ab omnibus poteſt abſoluere, vt ſignificat D. Antoninus. *g*

*f Nau. ubi ſ. n. 19.*
*g Anton. 3. p. ti. 24. c. 30.*

Item circa prædictam clauſulam eſt ſummopere notandum illud verbum. *Sciens*, ne ſub ea comprehendatur is, qui ignoranter ſaltem probabiliter inſordeſcit, argumento cuiuſdam Canonis, *h* & arbitratur Nauarrus *i* aliquam ignorantiam eſſe, quæ ab incurrenda excommunicatione non excuſaret, quæ tamen efficere poſſet, ne diceretur ſciens manere in excommunicatione. Ex his infero intellectũ ad concilium *K* Tridentinum ibi, *Si obdurato animo cenſuris annexus in illis per annum inſorduerit, etiam contra eum, tanquam de hæreſi ſuſpectum procedi poteſt.* Concilium enim iuxta ſuperius annotata intelligendum eſt de eo, qui ſcienter, non autem de eo, qui ignoranter inſorduerit, quod ſatis innuunt prædicta verba ibi, *Sed ſi obdurato animo*, & ibi. *Inſorduerit*, inſordere enim nihil aliud ſignificat, quam Eccleſiam aperire aures, vt ipſa a fidelibus audiatur, & obediatur, fideles autem contradicere nolendo audire, ne bene agant.

*h c. Apoſtolica de cler. excomm. miniſt.*
*i Nau. vbi ſu.*
*K Teſſarſ. c. 1 de cenſur. ca. 3. an fide.*

Ex his, quæ iam circa hanc quotidianam clauſu-

tam dicta ſunt, ſatis apertè colligitur, regulares impetrantes literas Apoſtolicas ſine ſuorum ſuperiorum beneplacito, & licentia, licet in ipſis abſoluantur à prædictis cenſuris, non tamen ab eis, nec ab aliquibus virtute dictæ clauſulæ remanere abſolutos, cum ipſis ad effectum conſequendi illud, quod petitur, hoc ipſum concedatur, & ipſi nihil ex dictis literis conſequantur, cum prædictæ literæ, & reſcripta ſint irrita, & nulla, ex quibus nullus effectus poteſt generari.

## QVAESTIO CIV.

### De impreſſione librorum, in quatuor articulos diuiſa.

*Circa quam quæruntur quatuor.*

1 *Vtrum libri regularium poſſint imprimi, ſine licentia ordinarij.*

2 *Vtrum regulares poſſint habere priuilegium Conſilij regalis, quo prohibetur, ne alius eorum librum imprimat, aut vendat ſub pœnis in dicto priuilegio contentis.*

3 *Quomodo fratres minores obſeruantiæ poſſint ſuos libros imprimere, ſine ſuæ regulæ tranſgreſſione.*

4 *Vtrum ſyndicus apoſtolicus poſſit in iudicio petere pœnam in priuilegio contra imprimentes, aut vendentes dictos libros.*

## ARTICVLVS I.

*Vtrum libri regularium, poſſint imprimi ſine licentia Ordinarij.*

RESpondeo dicendo, quod Clemens VII. quia in Concilio Lateranenſi prohibitum fuit, ne imprimantur aliquę ſcripturæ, niſi prius per loci ordinarium, & inquiſitorem viſę, & approbatę fuerint, cōceſſit fratribus Minoribus regularis obſeruantiæ licentiam imprimi faciendi ſpectantia ad eorum ordinem ſine dicta ordinarij, & inquiſitorum reuiſione. Ita refertur in Compendio a Mendicantium.

Pro cuius breui explicatione nota, quod in Concilio b Lateranēſi ſuperius allegato, & à Leone Decimo, in quadā conſtitutione ſua, quæ habetur in Bullario c ſuarum conſtitutionum, ſtatutum eſt in hunc modum. *Statuimus, & ordinamus, quod de cætero perpetuis futuris temporibus nullus librum aliquem, ſeu aliam quamcunque ſcripturam imprimere, ſeu imprimi facere præſumat, niſi in vrbe prius per Vicarium noſtrum, & ſacri Palatij Magiſtrum, in alijs vero ciuitatibus per Epiſcopum, vel alium habentem peritiam ſcientiæ libri ab eodem Epiſcopo ad id deputandum, ac Inquiſitore hæreticæ prauitatis diligēter examinetur. &c. Qui autem ſecus præſumpſerit, vltra librorū impreſſorum amiſſionem, & illorum publicam combuſtionem, centum ducatorum fabricæ Baſilicæ Principis Apoſtolorum ſolutionem, ac anni continui exercitij impreſſionis ſuſpenſionem, excommunicationiſque ſentētia innodatus exiſtat.* Circa quā determinationē aduertit Caietanus, d *quod neque hæ, neque reliquæ cenſuræ poſitæ in Concilio Lateranenſi poſtremo obligant, quia non ſunt receptæ*, quod etiam annotauit Nauarrus, e *quamuis*, vt ipſe ait, *pars huius vnitatis ſeruatur, in Hiſpania. & Concilium Tridentinum* f *decreuit ſub his pœnis dicti Concilij Lateranenſis quod nemo imprimat, vel imprimi faciat libros de rebus ſacris abſque nomine authoris, neque illos in futurum vendere, aut etiam apud ſe retinere, niſi primum examinati, approbatique fuerint ab ordinario ſub pœna anathematis, & pecuniæ in Canone Concilij nouiſſimi Lateranenſis appoſita. & ſi regulares fuerint, vltra examinationem, & approbationem huiuſmodi licentiam quoque a ſuis ſuperioribus impetrare teneantur recognitis per eos libris iuxta formam ſuarum conſtitutionum: qui autem ſcripto eos communicant, vel euulgant, niſi antè examinati, probatique fuerint, iiſdē pœnis ſubijciant, quibus impreſſores*, quod ait Nauarrus, *neſcimus an ſit receptum*, qui ait, *videmus libros impreſſos ſine illius obſeruationis, ſolennitate inſignium virorum Dominici Soto, Ambroſii Catherini, qui eidem Concilio interfuerunt, quamquam nunc in recentibus editionibus cernimus impreſſos cum dicta ſolennitate: In Regno tamen Caſtellæ Lege regia vſu recepta requiritur, & ſufficit licentia Conſilij Regalis ſupremi, cuius authoritate examinatur prius ab aliquo viro in id deſignato, quod in Gallijs ſeruari audio cum magno reipublicæ fructu.* In vrbe autem *Vicarius, aut eius Vicesgerens remittit videndum Magiſtro ſacri Palatij, quo decernente poſſe imprimi, typographus imprimit præfixa in principio libri ſola clauſula de licentia ſuperioris, aut æquipollenti.* Hæc Nauarrus.

In Regnis autem Portugalliæ video ſeruari definitionem Concilij Lateranenſis, nō enim in eo poteſt typis mandari aliquis liber, niſi prius ab Ordinario, & ab hæreticæ Prauitatis Inquiſitoribus licentia conſequatur. Circa verba autem Concilij Tridentini ſuperiùs allegati ibi. *Qui autem ſcripto eos communicant, vel euulgant, niſi antè examinati, probatique fuerint, iiſdem pœnis ſubijciātur, quibus impreſſores.*

Notandum, quod ſacra congregatio Cardinalium ſupra Concilium declarauit ibi etiam comprehendi lectiones, annotationes, diſputationes, conciones, & alia ſimilia, nec non tractatus pertinēres tum ad deuotionem, tum ad quietationem conſciētiarum ſtimulatarum fratrum, & cætera huiuſmodi, quæ ſibi inuicem communicant fratres, etiam ſi concionatores approbati fuerint ab ordinario, verum quia ex huiuſmodi declaratione varia fuit exorta inter religioſos conturbatio, ideo eadē & congregatio declarauit ſupradicta eſſe intelligenda tātum, quando dantur, vt typis, g ſic habet authenticum Romæ in Archiuo fratrum Capucinorum. Ex quibus colligitur, quod modo conceſſio Clementis Septimi ſupra adducta ceſſat, cum iuxta determinationem Concilij Tridentini ad imprimenda etiam ea, quæ pertinent ad ordinem, licentiam ab ordinarijs petatur.

a *Comp. Mendic. tit. imprimere libros.*
b *Later. ſeſſ. 10*
c *Con. 10. inter ſolicitudines.*
d *Caiet. v. excōmunicatio in fine.*
e *Nau. c. 27. num. 110. & 148.*
f *Trid. ſeſſ. 4. de vſu, & editio. li. ſac.*
g *Capucin. in addit. ad compen. mend. tit. imprimere libros in fine.*

## ARTICVLVS II.

*Vtrum regulares poſſint habere priuilegium Conſilij regalis, quo prohibeatur, ne alius eorum librum imprimat, aut vendat ſub pœnis in dicto priuilegio contentis.*

RESpondeo dicendo, quod in his Hiſpaniarum partibus ſolet regalis Maieſtas ad ſupplicationem religioſorum ipſis concedere licentiam, vt libros, quos compoſuerunt imprimi faciant, & quod nemo alius ſine ipſorum licentia ſub certis pœnis imprimere eos, aut vēdere valeat, prout pleniùs in dicta licentia, & priuilegio continetur. Quo ſuppoſito dubitatur modo, quomodo dictum priuilegium ſit explicandum, ita vt non ſit contra paupertatem ab ipſo promiſſam, ſecundum quā nihil ſibi

neque

*a cap. cum ad monaſterium de ſtatu monac.* acquirere poteſt, prout in Iure *a* Canonico continetur, & latius in 3. tomo Deo Duce in quæſtione de paupertate dicemus. Ad quod breuiter reſpondetur, quod regalis Maieſtas non facit religioſum capacem iuris in priuilegio contenti, cum etiam Summus Pontifex in voto paupertatis ſtante monachatu minimè poſſit diſpenſare, vt igitur dictum priuilegium ſecundum ius commune interpretandum ita, vt ius per ipſum religioſo quæſitũ ſtatim monaſterio quæratur, ſi tale monaſterium bonorũ in communi ſit capax, ſi enim non eſt capax, vt nõ ſunt capacia omnia monaſteria noſtræ Sacræ religionis Minorum de obſeruãtia, maius dubium eſt, quo modo huius religionis fratribus ius dicti priuilegij quæratur, ita vt virtute eius poſſint agere in iudicio. Nam certum eſt ſecundum eorum regulã, & declarationem Nicolai III. & Clemẽtis V. quod priuilegia pro temporalibus bonis ad litigandum, vel habendum aliquod ius nullo modo fratres Minores habere poſſunt, cum pro voto paupertatis Euangelicæ in communi, & in particulari ſint ipſi, & eorum monaſteria incapacia cuiuſcumque iuris vel actionis pro quibuſcunque temporalibus, prout reſoluit Corduba *b* ſuper regulam P. N. Franciſci, & hoc expreſsè dicunt communiter Doctores, vt patet ex expoſitione Sanctorum Patrum, & Serena Conſcientia *c* ſecundum Aluarum ait, quod nulla maior proprietas eſt fratribus Minoribus quàm talia priuilegia, ac temporalia habere. Nam ſicut Papa non poteſt diſpenſare cum fratre, vt habeat proprium manente religioſo, ita non poteſt diſpenſare, vt habeamus ſimile priuilegium, aut ius priuilegij, quod eſt ius priuatũ, quia ex vi profeſſionis minorum ipſi ſunt incapaces in particulari, & in communi omnis iuris, cui formaliter repugnat habere quodcumque ius, prout etiam diffinit Concilium *d* Tridẽtinum, & tolerabilius eſſet, vt ait Corduba *e* diſpenſare cum fratribus Minoribus, vt capiant vel pecunias tangant, quàm vt habeant priuilegium ad habendum aliquod ius temporale. Quo modo igitur defendemus, quod fratres Minores ſecundum puritatem ſuæ regulæ hæc priuilegia poſſint procurare, & conceſſa retinere? Ad quod reſpõdetur, quod nomine Papæ ſyndicus Apoſtolicus ad requiſitionem fratrum poteſt ius priuilegij allegare, & defendere, & agere in iudicio, nam inter cæteros actus, quos authoritate Apoſtolica ſyndicus exercet, vnus eſt pro recipiendo nomine Papæ, & Eccleſiæ Romanæ, & pro iudicialiter petendo omnes eleemoſynas etiam pecuniarias in teſtamento relictas, ſeu legatas modo licito, & congruo ipſis fratribus, & pro experiendo in iudicio, ſeu extra in omnibus cauſis, & litigijs, & actionibus quibuſcunque, quæ explicantur, & continentur in Bullis Apoſtolicis de ſyndico agentibus, de quo in tertio tomo pro quibus omnibus poſſunt fratres Minores licitè vti ſyndico ceſſante ſcandalo, & omni alia circunſtantia mala prout in ſequentibus latiùs explicabitur. Ex quibus concluditur, quod priuilegium conceſſum religioſo minori obſeruantiæ ad impreſſionem alicuius libri, non acquiritur ipſi ordini, cum ipſa ſit incapax cuiuſcumque iuris temporalis, acquiritur tamen ſedi Apoſtolicæ, cuius nomine eius ſyndicus priuilegio vti, & frui poteſt modo ipſis fratribus conuenienti.

*b Cordu. ſup. reg. c. 6. qu. 1. vbi expoſitores.*

*c Sere. conſ. q. 34.*

*d Trid. ſeſ. 25 de regula. c. 3.*

*e Cordub. vbi ſup. q. 8.*

## ARTICVLVS III.

***Quomodo fratres Minores obſeruantiæ poſſint ſuos libros imprimere ſine ſuæ regulæ transgreſſione.***

*f Reg. F. c. 5.* RESpondeo dicendo, quod regula *f* B. P. N. Franciſci in hũc modum ſe habet, ait enim fratres illi, quibus gratiam dedit Dominus laborandi, laborent fideliter, & deuotè, ita quod excluſo otio animæ inimico ſanctæ orationis, & deuotionis ſpiritum non extinguant, cui debent cætera temporalia deſeruire, de mercede verò laboris pro ſe, & ſuis fratribus corporis neceſſaria recipiant, præter denarios, vel pecunias, & humiliter, ſicut decet ſeruos Dei, & paupertatis ſanctiſſimæ ſectatores.

Ex qua regula tria antè oculos ſemper habenda colliguntur. Primum, quod religioſus nunquam ſit otioſus. Secundum, quod exercitium corporale nõ impedit ſpirituale. Tertium, quod exercitium corporale fiat deuotè, & non cauſa auaritiæ; non enim ad religionem venitur, vt otioſè in ea viuatur, ſed vt in laboritio corporali, quod pertinet ad honeſtatem, religioſi occupentur; prout ex Sacra Scriptura, & ex exemplis Apoſtolorum hoc commendant Sancti Patres, & cõmendant Auguſtinus, *g* & Diuus Hieronymus, non vt ex tali labore aliqua merces auarè procuretur, alienum eſt enim hoc à religioſo ſtatu, videant religioſi, quid dicat Vlpianus *h* Iuriſconſultus Gentilis, determinans enim, quod omnes profeſſores etiam artium liberalium poſſunt pro ſuo labore in ipſis artibus docendis ſtipendium petere, excipit philoſophos, qui Gentilitatis erant religioſi, dicens, *an & philoſophi profeſſorum numero ſint, & non putem, non quia non religioſa res eſt, ſed quia hoc primum profiteri eos oportet, mercenariam ſe operam ſpernere.* Vnde ſanctiſsimè eſt ordinatum, in prouincia Diui Iacobi regularis obſeruantiæ fratrum Minorum, ne fratres operas aliquas ad vendendum ſub priuatione actuum legitimorum faciant. Videamus modo, vtrum fratribus Minoribus ſit licitum componere libros, & eos imprimere? & videtur quod ſic, cum hoc laboritium non ſolùm pertineat ad honeſtatem, ſed ex eo non ſolùm religio, ſed etiam tota militans Eccleſia illuſtratur, quod minimè eſt negandum, cum opus iſtud ſit ſanctum, & bonum, & factum ſit à Patribus noſtræ religionis antiquis, qui ſunt innumerabiles, & famoſi, vt fuit Nicolaus de Lyra, Alexander de Ales, D. Bonauentura, & Scotus, ex quibus antiquiores ad numerum ſatis amplum reducit quidam curioſus author, & poſtea alij ſuorum Patrum veſtigia imitantes varia volumina in lucem ediderunt; non eſt etiam dubium fratres Minores, prout dictum eſt in ſuperiori articulo, poſſe à regis Maieſtate priuilegium obtinere, vt nemo alius illa volumina imprimere, aut vẽdere valeat, dummodo ſyndicus Apoſtolicus ius priuilegij in ſe recipiat nomine Sedis Apoſtolicæ, ſecundum inſtituta religionis de illo diſponat, verba enim priuilegij concedentis religioſo minori, vt nemo alius poſſit dicta volumina vendere, aut imprimere ſine ſua licentia ſano modo ſecundum regulam ſunt explicanda, & intelligenda, nõ enim vult conſilium regale, vt religioſi ſint ſuarum regularum tranſgreſſores concedendo indifferenter omnibus priuilegis ſimilia eundem tenorem continentia, nec à conſilio regali poteſt peti, vt tenor priuilegij varietur pro varietate conſtitutionum regularum. Verum eſt tamen, quod prælati regulares deberent ſtatuere, vt talia priuilegis alio modo peterentur, ſcilicet vt religioſi ordinum, quę ſunt capacia bonorum in communi nõ petant priuilegia nomine proprio, ſed ipſa priuilegia petantur nomine conuentuum, quibus ius prædictorum priuilegiorum pertinet. In ordine autem minorum regularis obſeruantiæ debet ordinari, vt ipſa priuilegia ex parte ſyndici Apoſtolici poſtulentur, ſupplicatione autem coram conſilio regali hoc modo propoſita dicta priuilegia non fratribus in parti-

*g Auguſt. de operibus monac. Hierony. relatus in c. nunquam. diſtin. 5.*

*h Leg. 1. §. an Philoſophi. ff. de varijs, & extra. cogn.*

Digitized by Google

particulari, ſed conuentibus, aut ſyndicis conceden tur, & omnia iuridicè fient, quod ſummè debent notare prælati regulares, in his video enim communiter errari, & magis debent notare hoc prælati regulares ordinis Minorum regularis obſeruantiæ, qui prout in quadam Clementina *a* ipſis & ſuis fratribus commendatur, vt in verbis etiam ſint cauti, ne de vitio proprietatis notentur.

*a Clem. exiui de paradiſo de verb. ſign. in fine.*

Non eſt autem licitum fratribus Minoribus petere pecunias mutuatas ad impreſſionem librorum ſuorum faciendam, prout determinat Nicolaus Tertius, *b* ait enim, *Decernimus in primis, quod fratres ipſi à mutuis contrahendis abſtineant, cum eis mutuum contrahere ipſorum ſtatu conſiderato non liceat poſſunt tamen ipſi pro ſatisfactione facienda pro eorum neceſſitatibus, quæ pro tempore occurrerint, citra cuiuſlibet obligationis vinculum dicere quod per eleemoſynas, & alios amicos fratrum ſolutionem huiuſmodi faciendam intendant fideliter laborare.* Hæc Nicolaus Tertius, & hoc modo poſſunt dicere ipſi fratres perſonis pro impreſſionibus pecunias offerentibus, quod ipſi citra cuiuſlibet obligationis vinculum, ſatiſfactionem, ſecundum eorum regulam procurabunt.

*b ca. exiit, qui ſeminat. §. ca. terum de ver. ſign.*

Neque etiam eſt licitum Fratribus Minoribus hos denarios ad impreſſionem procurare, vt libri impreſſi vendantur, & lucratiua exercitatione in ipſorum venditione exerceantur, ſicut ſi eſſent mercatores diuites, & ſeculares negotiatores, quod non tantùm religioni Minorum in altiſſima paupertate fundata, ſed etiam ab omnibus alijs religionibus maximè eſt alienum, neque etiam eſt licitum ipſis fratribus Minoribus, neque alijs cuiuſcumque religionis profeſſis hos libros impreſſos ſibi appropriare, cum hoc ſit contra votum paupertatis, de quo in tertio tomo latè dicetur, ipſi enim libri, ſi fuerint ab aliquo fratre Minore regularis obſeruantiæ compoſiti, & eius nomine impreſſi, videtur, quod ſtatim ipſo iure tranſeunt in dominium Sedis Apoſtolicæ, & per eius ſyndicum in vtilitatem fratrum poſſunt, & debent alienari.

Sed contra faciunt aliqua argumenta, ſcilicet, quod dicti libri non poſſunt vendi, & alienari authoritate ſyndici, ita vt in ipſis exerceatur lucratiua Negotiatio. Nam Nicolaus *c* Tertius, loquitur in rebus ad vſum fratrum deſtinatis, aut eleemoſynaliter oblatis, quorum dominium in fauorem fratrū & religionis Minorum voluit Sedi Apoſtolicæ applicari, vt ita fratrum neceſſitatibus ſine ſuæ regulæ tranſgreſſione ſatisfieret; & non eſt credendum, quod Summus Pontifex voluerit dominium iſtorum librorum in Sedem Apoſtolicam transferre, cum fratres ijs minimè vtantur, neque ipſis dentur in eleemoſynam, ſed ad lucrandum imprimantur, & ad negotiationem in lucem proferantur, non enim Summus Pontifex vult ſimile reſeruare dominium, & eſſe depoſitator noſtrarum lucratiuarum mercationum, contra noſtræ regulæ arctiſſimam paupertatem, quam ſummopere intendit obſeruari. Secundo facit in contrarium, quod determinat Clemens V. *d* in expoſitione regulæ Minorum dicens, *licet verò non ſolùm ſit licitum, ſed & multum conueniens rationi, quod fratres minores qui in laboribus ſpiritualibus orationis & ſtudij ſedulè occupantur, hortos, & habeant competentes ad recollectionem, vel recreationem ſui, & interdum ad ſe ipſos, poſt labores huiuſmodi corporaliter ducendos; nec non ad habenda neceſſaria hortalitia pro ſe ipſis: habere tamen hortos aliquos vt colātur, ac olera, & alia hortalitia pretio diſtrahantur, nec non & vineas repugnat ſuæ regulæ, & ordinis puritati.* Hæc Clemens Quintus. Si autem hæc

*c d. c. exiit, qui ſeminat. §. quia verò dominium.*

*d Clem. exiuit de paradiſo. §. licet verò de ver. ſig.*

prohibentur à fratribus vendi, licet ſint ſuorum laborum pretia, etiam ſecundùm ipſam regulam, à fortiori prohibentur libros vendere, & impreſſionibus lucratiuis, vt puri mercatores implicari: nec obſtat dicere, quod venduntur per ſyndicum nomine Papæ, quod nullus hactenus conceſſit, ſyndicus enim non pro his vendendis conſtituitur, Vbi negotiatio lucratiua inuenitur ſed pro diſtrahendis, & alienandis illa, quibus fratres vtuntur pertinentia ad Papam, vel ad Eccleſiam Romanam; & illa, quæ liberaliter fratribus donantur, offeruntur, aut legātur, vt ipſorum precium in fratrum neceſſitatibus, non autem vt vendant, & alienent ea, quæ lucratiuis negotiationibus acquiruntur, ad diſtrahendum enim hæc Papa non conſtituit ſyndicum, prout dictum eſt, & per conſequens in hoc caſu diſtrahendo, & alienando, & pretium recipiendo fratres pecuniam per impoſitam perſonam recipere cenſentur contra ſuam regulam, & ſtatum. Tertio, & principaliter contra dictam partem arguitur, omnes enim Minorum regulæ expoſitores, vt principium certiſſimum in eius materia conſtituunt, quod Fratres Minores non poſſunt ſuſtentari, niſi de ijs, quæ liberaliter ſuppeditantur, aut ipſi oſtiatim mendicant, licet enim ex laboribus manum ſuarum poſſint ſuſtentari, ſtipendium tamen ipſorum laborum debet ipſis per viam eleemoſynæ, & liberaliter elargiri, vt ex prędicta Regula *e* clarè omnes colligunt, ait enim *quod de mercede laboris poſſunt neceſſaria recipere. & hoc humiliter, ſicut decet ſeruos Dei, & paupertatis ſanctiſſimæ ſectatores*, at denarij, & pecuniæ, quæ ex venditione impreſſorum librorum acquiruntur, neque via donationis liberalis, neque via eleemoſynæ ipſis fratribus ſuppeditantur, cum ſit pretium rerum venditarum, non authoritate Apoſtolica, ſed propria, & per conſequens nullo modo poſſunt ijs pecunijs ſuſtentari, ſi enim ex ijs poſſent ſibi alimenta parare, nulla inter eos, & familiam mercatorum libros imprimentium, & vendentium quo ad ſuſtentationem eſſet differentia, neque ipſi ſibi nomen profitentium altiſſimam, & Euangelicam paupertatem poſſent iure optimo vendicare.

*e Regul. c. 5.*

Quartò contra prædictam librorum negotiationem arguitur ex ſcandalo, quod ex contractione pecuniæ, & ex litigijs cum impreſſoribus, & agaſonibus, & librorum mercatoribus oriuntur, quæ omnia quàm aliena ſint ab inſtituto Minorum, ſatis proclamant Pontificum Decreta, & declarationes regulæ, quæ ab Apoſtolica Sede legimus emanata, licet enim nomine ſyndici dicti libri alienentur (quod diffitemur) & pro alijs communiter ſæculares ab ipſis fratribus eos emiſſe prædicant, & proh dolor à fratribus carius, quàm à ſæcularibus mercatoribus vendi proclamant, & ita firmiter teneo, non poſſe dictos fratres Minores ſecundum ſuæ regulæ puritatem, & Pontificum Decreta, & declarationes in impreſſione ſuorum librorum authoritate ſyndici Apoſtolici his lucratiuis negotiationibus implicari. Nec contra obſtant aliquæ rationes, quæ contra hanc partem ab aliquibus adducuntur.

Prima ratio eſt, maximam eſſe differentiam inter venditionem hortalitiorum, & librorum impreſſionem, & venditionem, cultiuatio enim olerum, & hortalitiorum, & eorum venditio bono Eccleſiæ Dei communi non prodeſt, ſicut prodeſt impreſſio, & venditio librorum, his enim impreſſis Eccleſia Dei illuſtratur, & à telis venenoſis hæreticorum protegitur, ſalus animarum conſequitur, quæ omnia principaliter à fratribus inten-

dun-

duntur, minus autem principaliter intenditur, & ideo nimirum ſi cultinatio olerum, & eorum venditio fratribus prohibeatur, librorum autem impreſſio, & venditio illis permittatur. Huic tamen obiectioni facillimo negotio reſpondetur, non enim diffiteor ex impreſſione librorum Eccleſiam Dei, & religionem illuſtrari, at hæc impreſſio per modos licitos fieri debet, ſi enim per modos fiat illicitos, ita vt religioſi propter ipſam fiant mercatores, & negotiatores contra ſuum inſtitutum, non illuſtratur Eccleſia, neque religio, immo eorum nitor, & decor deturpatur, mutatur enim religionis color optimus, obſcuratur aurum, & ſacti ſunt lapides Sanctuarij in capite omnium platearum vendentes, & opus alienum ab Apoſtolica diſciplina exercentes, & dicti libri poſſunt imprimi, & in lucem edi ad viuificationem animarum modo licito, & ſtatui religioſo, & Eccleſiaſtico maximè accommodato.

Nec obſtat dicere, quod lucrum ex ipſis libris conſequutum in ædificationem, & reſtaurationem Monaſteriorum conuertitur, & ſic in cultum diuinum ordinatur, nam reſpondetur cum Clemente V. a in ſimili caſu dicente *quamuis etiam paramenta, & vaſa Eccleſiæ ad honorem diuini nominis ordinentur, propter quem omnia fecit ipſe Deus, tamen qui abſconditorum eſt cognitor ad animum ſibi miniſtrantium reſpicit principaliter non ad manum, neque per illas ſibi vult ſeruiri, quæ ſuorum ſeruitorum ſtatui repugnant.* Vnde reſolutiue dico, impreſſiones librorum à religioſis, præſertim Minoribus minimè fieri poſſe ita, vt ipſi religioſi ex his lucrum conſequi procurent, & hac de cauſa in conuentu Sancti Frãciſci Salmanticenſi cum conſilio Patrum Doctiſſimorum ipſius conuentus præclara ſcripta Patris Fratris Philippi prædicatoris Apoſtolici, & de noſtra religione propter eius ſanctitatem ſatis bene meriti nunquam fuerunt impreſſa à fratribus, & in lucem edita, antequam à Sede Apoſtolica indultũ ad hoc faciendum impetraretur, & de facto fuit à Sixto Quinto Pontifice Maximo indultum obtentum, & adeo, quæ ego volumina edidi, & edo, imprimenda, & vendenda à fratribus ipſius cõuentus, cuius ego ſum indignus filius à noſtro Sanctiſſimo Papa Clemente octauo obtenta eſt licentia, cuius ſupplicationem egomet ipſe ſcripſi, & in Sedem Apoſtolicam mittendam tradidi, ſed cum in alijs prouincijs ſimile non habeatur priuilegium, & priuilegijs habitis ad hæc poteſt introduci aliqua non minima relaxatio, propter quod aliquibus patribus poteſt videri tale priuilegium minimè eſſe vtendum, pœnam in præſentiarum, quomodo fratres Minores ſecundum puritatem ſuæ regulæ ſe debeant habere, vt ita libri in lucem ad gloriam Dei edantur, & ſtatus noſter nullam iniuriam patiatur. Pro quo ſit prima concluſio. Secluſo omni priuilegio certum eſt, apud omnes, quod ſi fratres Minores ex librorum impreſſionibus, nihil aliud quàm habere libros ad vſum prædictorum fratrum prætenditur, licitè poſſunt procurare pecuniam ad emendum papyrum, & alios in impreſſionibus ſumptus faciendos, prout expreſsè determinat Nicolaus III. b

Secunda concluſio, poſſunt dare fratres Minores librum compoſitum alicui perſonæ ſæculari, vt ipſe faciat ipſum ſuis expenſis typis mandari cum conditione, vt det conuentui aliquos libros ad neceſſitates præſentes, & eminentes ipſorum fratrum ſubleuandas, & ſi ad huiuſmodi effectum aliquos denarios dare ſyndico promiſerit, nihil contra regulam ipſi fratres molientur, dummodo nec ab ipſis fratribus, nec ab aliquo nomine ipſorum fratrum id in iudicio petatur. At Aluarus c in omnibus ſcrupuloſus affirmat, hanc conditionem à proprietatis labe minimè eſſe alienam, ait enim, quod ipſi fratres poſſunt recipere pretium laboris pro ſuis neceſſitatibus, dummodo non recipiant denarium, vel pecuniam, hi autem libri appellatione pecuniæ veniunt, nam, prout habetur in quadam tabula capituli Generalis noſtræ Sacræ religionis, nomine pecuniæ intelligitur omnis res, quæ procuratur, & recipitur, non vt fratres vtantur ea immediatè, ſed eo animo vt commutetur in alias, vendatur, & diſtrahatur, & ita tenent omnes regulæ expoſitores, prout tradit Doctiſſimus Corduba d in prædictæ regulæ expoſitione. Sed reſpondetur quod ipſi fratres non recipiunt prædictos libros, vt precium laboris ad diſtrahendum, & vendendum, ſed ipſe ſyndicus nomine Papæ, ſicut in ſe recipit hæreditates, & legata ad diſtrahendum pro neceſſitatibus præſentibus, & imminentibus fratrum.

Neque obſtat, quod ipſæ hæreditates, & legata liberaliter offeruntur, & ideo nil mirum ſi poſſit ipſe ſyndicus ea ad vendendum, & diſtrahendum recipere: at ſi libri non liberaliter, ſed ex conuentione acquiruntur. Nam reſpondetur, quod ſicut poteſt acceptare hæreditates, & legata, & poſt quam ab eo acceptantur, tranſeunt in dominium Eccleſiæ Romanæ, & ab eo poſſunt in iudicio peti, dummodo aliàs non interueniat ſcandalum, neque ipſi fratres in iudicio perſonaliter aſſiſtant, & dummodo ipſi non videantur eſſe principales authores, & omnis alia circunſtantia vitians caueatur: ita etiam ipſi libri ab ipſo fratre compoſiti, cum in ſe ſint magni valoris, & ab eo liberaliter ſecundum ſtatum religioni ſuæ offerantur, ſtatim tranſeunt in Dominium Papæ, & à ſyndico acceptati, poſſunt vendi conuentione facta cum impreſſoribus ab ipſo ſyndico, qui poteſt petere in iudicio, vt dicta conuentio adimpleatur, dummodo omnis circunſtantia vitians caueatur, & poſſunt ipſi fratres notificare ipſi ſyndico, ſi opus fuerit, vt id in iudicio petat, ſicut petit precium legatorum, & hæreditatum, quę in dominium Papæ tranſierunt. Et ſicut ipſe ſyndicus authoritate Apoſtolica poteſt vendere libros, & alia mobilia ipſorum fratrum præmiſſa licentia ſuperiorum, dummodo talis pecunia, & pretium recipiantur ab eo, & in rem licitam expendantur, prout expreſſè definitur à Clemente V. e ego non video, cur libri compoſiti à fratribus, quibus tam ordo, quàm fratres vtuntur, quia expedit vendi, & imprimi ad ædificationem populi, & animarum, non poſſint a dicto ſyndico vendi, & in rem licitam ipſorum pretium expendi dummodo negotiatio, & lucrum, quod mercatores ex impreſſionibus quærunt, omnino euitetur.

a Cle. exiuit de paradiſo de verb. ſign.

b ea. exiit, qui ſemin. §. quia vero libros de verb. ſig. li. 6.

c Aluar. li. 2. ſup. n. 8 c.

d Cor. c. 4. q. 3. puncto 2.

e Cle. exiuit de paradiſo. §. qualibros.

### ARTICVLVS IV.

*Vtrum ſyndicus Apoſtolicus poſſit in iudicio petere pęnam in priuilegio contra imprimentes aut vendentes dictos libros.*

RESpondeo dicẽdo, quod circa hunc articulum duo veniunt determinanda. Primum eſt, vtrum ſyndicus Apoſtolicus in hoc caſu poſſit agere damnum-

damno euitando. Alterum eſt, vtrum poſſit agere de lucro captando: quantum ad primum, quod eſt prouidere, ne aliquod damnum ex prohibita, & furtiua impreſſione ſequatur, poteſt ſine dubio prohibere ſyndicus, ne impreſſiones furtiuæ fiant contra eius licentiam, hoc enim nihil aliud eſt, niſi procurare, quod bona Eccleſiaſtica Eccleſiæ Romanæ deſtinata pro vſu fratrum conuentus, ad quem pertinet impreſſio librorum aliquod damnum patiatur, & hoc eſt eius officium, & adminiſtratio. Ad ſecundum pertinet acquirere pœnam in priuilegio regali appoſitam procurando, quod libri impreſſi ſibi adiudicentur, quod neſcio, an aliquo modo licitò à fratribus, aut à ſyndico Sedis Apoſtolicæ fieri poſſit, hæc enim pœna non poteſt acquiri, niſi accuſatione, aut denunciatione facta per fratres, aut per ſyndicum: per fratres autem denuntiando, aut accuſando, clarum eſt non poſſe acquiri, ſi enim religioſi ſunt incapaces ad aliquid acquirendum, etiã per contractus politicos apud omnes gentes vſitatos, à fortiori erunt incapaces ad aliquid per denuntiationem, aut accuſationem in iudicio conſequendum. Quod autem per ſyndicum acquiri minimè poſſit, probatur: omnia enim indulta Apoſtolica plenam authoritatem ſyndicis concedentia ſolùm indulgent, vt poſſint petere in iudicio, & extra iudicium omnes eleemoſynas fratrum, & eorum iura, & immunitates defendere, non autem concedunt, vt in nomine Sedis Apoſt. ſint fiſcales, denuntiatores, & accuſatores ad acquirendum aliquid pro vſu fratrum, cum hoc repugnet eorum altiſſimæ paupertati, & ſic Martinus IV. *a* qui maiorem, quam alij Summi Pontifices concedit dictis ſyndicis authoritatem, ſolum ipſis indulget, vt res ab ipſis vindicatas in vtilitatem fratrum conuertant, prout ſecundum regulam fratribus fuerit licitum, & clarè conſtat, quam alienum ſit à regula B.P.N. Frãciſci fratribus neceſſaria ſuppeditari, & eorum monaſteria ædificare ex pœnis per viam denuntiationis, & acquiſitionis acquiſitis, quod ſi expreſsè B. Franciſcus in ſua regula non prohibuit, neque Summi Põtifices in conceſſionibus factis ſyndicis prohibuerunt, fuit, quia nunquam talem vſum inter pauperrimos fratres cogitauerunt poſſe contingere, & ſatis certè prohibuerunt in conceſſionibus datis ipſi ſyndicis, vt in iudicio poſſint petere ea, quæ concernunt ipſos fratres, dummodo ſtatui eorum non repugnet, & omne ſcandalum, & circunſtantia mala caueatur.

*a Mar. IV. in extrau. exul. tantes.*

Sed contra hoc poſſunt aliqui replicando dicere, quod ſi iudex poteſt applicare pœnam delinquẽtis Monaſterio Sancti Frãciſci de obſeruãtia, quod non eſt incapax dictæ pęnæ, cum ipſa ſit vere eleemoſyna per iudicem diſpenſanda, & potuit eam applicare cuicùmque monaſterio, & poſtquam eſt applicata, poteſt à ſyndico in iudicio peti, ita etiam monaſteriũ D. Franciſci, & ipſi fratres poſſunt eſſe capaces dictæ pęnæ ipſis à priuilegio regali per viã eleemoſynæ cõceſſæ, quæ poſtquam eſt applicata, poteſt à ſyndico peti in iudicio. Reſpondetur non poſſe dictam pęnam nomine eleemoſinæ applicari cum ipſa non applicetur in priuilegio regali, niſi denuntiatione, & accuſatione præmiſſa, quæ neque ex parte ſyndici, neque ex parte fratrum poſſunt in iudicio interponi, quod non contingit in pęnis à iudice in monaſterio applicatis, ipſæ enim ex officio iudicis ipſi monaſterio applicantur, & vt ſoluantur nulla denuntiatio, aut accuſatio debet ex parte fratrum, & ſyndici interponi, ſufficit enim, vt humiliter eius officium imploretur.

Neque etiam obſtat, quod ipſe ſyndicus poteſt agere de damno euitando, prout dictum eſt in principio huius articuli, & cui conceditur aliquid, conceduntur etiam omnia, quæ ad huoc finem ordinãtur. Et clarum eſt, quod non procedit contra impetrantes dictarum pęnarum, non plene poteſt agere de damno vitando, cum ipſi ex impunitate ad impreſſiones faciendas prouocentur, nam reſpondetur, quod ſyndicus poteſt agere de damno vitando, prout probatum eſt, modis tamen congruentibus ſtatui, & profeſſioni ipſorum fratrum, exigere autẽ pęnas per viã denuntiationis, aut accuſationis non eſt modus ſtatui Minorum conueniens, quo ipſis in neceſſarijs poſſit ſubueniri, & ſic prædictum damnum minus malum eſt, quàm damnificare, dilustrare, & maculare altiſſimam paupertatem, quàm paupercula turba Minorum profitetur, quæ ijs litigijs, accuſationibus, & denuntiationibus obſcuratur, & licet aliquod lucrum temporale ex dictis accuſationibus conſequatur, maius eſt damnum temporale, quod ex eis ſolet huic familiæ generari, cum ratione dictarum accuſationum, & denuntiationum dicant indeuoti, & aliqui deuoti, ipſos habere proprium, & non eſſe neceſſarium oſtiatim mendicare.

## QVAESTIO CV.

### De irregularitate in quatuor articulos diuiſa.

*In primo tomo iam latè egimus de irregularitate, nunc autem operæ pretium eſſe duxi, aliqua, quæ huic materiæ concernunt, in hoc tomo proponere, quæ limitant dicta in ſuperioribus.*

*Circa quam quæruntur quatuor.*

1 *VTrum prælati regulares poſſint in foro exteriori in irregularitate, quæ procedit ex homicidio voluntario, diſpenſare.*

2 *Vtrum non habens poteſtatem diſpenſandi ſuper irregularitate contracta ex homicidio voluntario, poſſit diſpenſare in ea, quæ naſcitur ex homicidio iuſtè patrato.*

3 *Vtrum monachus iuuans chirurgum ad ſcindẽdum aliquod membrum, quod arte chirurgiæ ſcindi debet fiat irregularis.*

4 *Vtrum ſit irregularis prælatus monaſterij, qui conqueſtus coram iudice laico indicauit locũ, vbi fur poſſet comprehendi, ſecuta morte ipſius furis.*

### ARTICVLVS I.

*Vtrum prælati regulares poſſint in foro exteriori in irregularitate, quæ procedit ex homicidio voluntario, diſpenſare.*

RESpondeo dicendo, quod Nauarrus *b* refert Paulum III. conceſſiſſe ſuperioribus ordinis Præmonſtratenſis facultatẽ diſpẽſandi cum ſuis ſubditis ſuper homicidio voluntario. Et loquendo de ea bulla in hæc verba prorumpens, ait *negari non poſſe, quod verba præfatæ bullæ multum vigeant ad dicendum præfatos reuerendiſſimos Patres prædicti ordinis illuſtriſſimi Præmõſtratenſis poſſe diſpẽſare ſuper irregularitate ex homi-*

*b Na li. 1. cõſ. 10 de homic. volun. vel caſuali conſ. 1.*

diſpenſare, & quod Epiſcopus in ea minimè poſſit diſpenſare expreſsè tenet in dicto libro quinto dicens, quod pro hoc facit conſuetudo totius orbis petendi illam à Papa, & quod nullo canone illa poteſtas ſit Epiſcopo, & quod non ſit illa etiam conceſſa in Concilio *a* Tridentino, quia per illud datur poteſtas diſpenſandi ſuper irregularitate deſcendēte ex delicto, hæc autem non deſcendit ex delicto, & quod non obſtat, quod poteſt Epiſcopus diſpenſare ſuper irregularitate illicitè contracta, ergo à fortiori in contracta licitè. Nam reſpondetur, quod irregularitas Bigamiæ, ſine peccato contrahitur, & tamen certum eſt, Epiſcopum non poſſe ſuper ea diſpenſare, tum per ſtylum curiæ, tum quia neque Papa diſpenſat, niſi rariſſimè, & maxima cum difficultate, & dilatione, tum quia capitulum illud Concilij Tridentini excipit irregularitatem ex homicidio voluntario, nulla facta mentione de irregularitate ex Bigamia, & non alia ratione, quàm quia hęc non naſcitur ex delicto & conſequenter habuit illam pro excepta, eo quod non naſcitur ex delicto, & conſequenter irregularitatem, quæ non naſcitur ex delicto, Epiſcopus tollere nequit. Vnde inferò, quod prouinciales non poſſunt diſpenſare cum ſuis ſubditis in hac irregularitate, loquendo iuxta ius commune, & ſtylum Curiæ, & hoc mihi videtur ſecuriùs, poſſunt tamen diſpenſare in ea ſi verum eſt, quod Paulus IV. hoc conceſſit iuxta ea, quæ in articulo ſuperiori dicta ſunt.

*a Tri. c. licent de ref. ſeſ. 24.*

## ARTICVLVS III.

*Vtrum Monachus iuuans Chirurgum ad ſcindendum aliquod membrum, quod arte chirurgiæ ſcindi debeat ſiat irregularis.*

RESpondeo dicendo, quod articulus præſentis quæſtionis proponitur propter aliquos fratres plus nimis ſcrupulizantes, quibus reſpōdetur, quod non incurrunt irregularitatem, tum quia nullo canone id exprimitur, & irregularitas non contrahitur, niſi in caſibus à iure expreſſis, vt in eodem iure *b* notatur, tum quia per mutilationem membri ſanitatis cauſa factam non incurritur irregularitas, vt etiam in iure *c* determinatur, etiamſi à ſe ipſo, ſi eſſet chirurgus, ſibi amputaſſet membrum putridum, tunc enim etiam nō incurreret irregularitatem per prædictum ius à contrario ſenſu, quatenùs habet eum, qui cum ſanus eſſet, ſe ſe abſciderit irregularem fieri.

*b c. is cui §. ſi. de ſent. excō. lib. 6.*
*c ca. ſi quis à medicis 55. diſt.*

## ARTICVLVS IV.

*Vtrum ſit irregularis prælatus monaſterij, qui conqueſtus coram iudice laico de fure cum proteſtatione, de qua in capitulo* prælatis, *de homicidio, libro ſexto, poſtea indicauit locum, vbi comprehendi poſſet fur, qui fuit ibi comprehenſus, & poſtea fuit ſuſpenſus.*

RESpondeo dicendo, primò facilè videri poſſe alicui partem negatiuā eſſe veram, tum quia videtur caſus pro illa in dicto capitulo, *prælatis*, quatenus habet prælatos, & omnes alios clericos poſſe conqueri de malefactoribus ſuis coram iudicibus ſæcularibus ſine metu irregularitatis incurrendæ, propterea quod illi eos occidant, vel membris mutilent, modo expreſsè proteſtentur nolle ſe, vt aliqua pœna ſanguinis eos puniant, ſed tantùm cogāt ad reſtituendum damnum illatum, & faciendam iniuriarum emendam, tum quia prædictis prȩlatis, & clericis non ſolùm licet conqueri, & petere prædicta, ſed etiam conqueſtionem proſequi, & præſentare teſtes, & facere omnia illa, quæ pertinent ad obtinendam victoriam ſuper ſua conqueſtione, & petitione ſecundum omnium mentem. At indicare locum, vbi malefactor eſt, & captura eius pertinere videtur ad prædictam victoriam obtinendam propter prohibitiones, quæ fieri poſſunt, & reſponſiones, quas cogitur facere, ſi capiatur, tum quia, ſecundum Petrum de Ancharrano *d* quem ſequitur Francus, poſſunt prædicti prælati poſt ſententiam latam petere executionem eius, & vt malefactores condemnati capiantur, qui licet reſiſtendo familiæ iudicis occidantur, non ob id prædicti prælati fiūt irregulares. Pro parte autē affirmante, ſcilicet quod prædictus prælatus ſit irregularis vrget fortiter primò, quod prædictū capitulum, *prælatis* probat quidem, quod Eccleſiaſtici poſſunt agere contra ſuos malefactores ciuiliter cum proteſtatione prædicta ſine metu irregularitatis, & conſequenter, vt argumentum primum pro parte negāte factum probat, poſſunt proſequi litem, & facere articulos, poſitiones, probationes, & alia ad victoriam ciuilem neceſſaria. Ad captura malefactoris non eſt neceſſaria ad obtinendam ciuilem victoriam, iuxta in iure *e* notata. Secundò quod non videtur licere clerico ſine metu irregularitatis etiam præmiſſa proteſtatione petere à iudice ſæculari, vt capiat malefactorē ſuū ad hoc, vt cogat eum ſoluere ſibi damnum, quod fecit, ſaltem antequam non condemnetur, ergo neque iuuare eum ad capiendum, nec conſequenter illi indicare locum, vbi capi poſſet, argumento eorum, quæ in iure *f* notantur. Per quæ omnia illa pro vtraque parte adducta videtur hæc quæſtio difficilioris reſolutionis, quàm à principio apparebat, pro ut affirmat Nauarrus, *g* qui in hunc modum eam reſoluit dicens diſtinctione opus eſſe, nam ſi fur erat perſona fugitiua, ita quod probabiliter crederetur, quod ſententia contra eum lata parum profuiſſet, niſi perſona detineretur, licuiſſet prælato indicare locū, vbi erat, ſicut capere, & petere, vt caperetur, alioquin non ea ratione diuerſitatis, quod priori caſu eſſet neceſſaria captura ad effectum ſententiæ etiam ciuiliter latæ, in priori verò, non pro qua diſtinctione facit, quod debitor fugitiuus capi poteſt authoritate propria, non autem qui non eſt fugitiuus, prout in iure *h* determinatur.

*d Anchar. & Francus in d. c. Prælat.*
*e l. conſentan. & in auth. qui ſemel. C. quō & quand. de iudex ex ſi lite non conteſtata.*
*f Auth multo magis de ſacroſan. Eccl.*
*g Nau. lib. 5. conſ. 12. de homicid. conſ. 9. num. 4.*
*h l. Ait prætor. §. ſi debitorem. ff. quæ in fraudē creditorum.*

## ARTICVLVS V.

*Vtrum regularis ante legitimam ætatem factus ſacerdos, licet non poſſit ſacrificare, an valeat munera exercere, quæ alius ſacerdos non regularis poteſt.*

RESpondeo dicendo. Primò eum, qui factus eſt irregularis ſine culpa ſua, & quia abſciſſum eſt ei aliquod membrum violenter ab alio ſine culpa ſua, poſſe gerere omnia munera, quorum exercitio non repugnat abſciſio illa, vt probatur in iure, *i* vbi Panormitanus communiter receptus id annotauit, regularis verò, de quo in caſu poſito ex ſua culpa eſt irregularis, & ideo non ſolùm debet arceri à miſſa facienda, ſed etiam ab omnibus illis actibus, qui ſunt ordinibus ſpecialiter deputati, à quibus etiam eſt alienus, ſeu interdictus ſecundum theoricam Imolæ, vnde prædictus ſacerdos non poteſt abſque peccato dicere in officijs de-

*i c. 2. de cler. ægrotant.*
*K Imol. in c. ſi celebr. de cler. exc. miniſt.*

quaſi Epiſcopalem,& generalis religionum,qui tamen in conſuetudine non habent, vt oppidum, aut Caſtrum interdicat, niſi in illud habeat iuriſdictionem. Prior monaſterij interdicere ſuos ſubditos ab audiendis diuinis, aut confeſſionibus, quod eſt minus,quàm excommunicare, cùm hoc non ſit interdicere per cenſuram interdicti,vt tenent Doctores in ſuperiori articulo allegati. At in ordinibus mendicantium priores non habent huiuſmodi poteſtatem,cum priuationes,& ſuſpenſiones huiuſmodi ad ſuperiores prælatos ſpectent.

## ARTICVLVS III.

*Quis poſſit abſoluere ab interdicto perſonali.*

RESpondeo dicendo,quod abſoluere ab interdicto perſonali poteſt, qui iure ordinario ligat. Ita Soto *a* Syluester, Antoninus,& Nauarrus,vt Epiſcopus,aut prælatus religionis,qui poſſunt abſoluere,ſuos,quam poteſtatem habent etiam eorum ſucceſſores,præmitti tamen debet partis ſatisfactio, licet tamen parocho non concedatur abſoluere ab interdicto,aut ſuſpenſione, quia horum abſolutio nõ eſt neceſſaria ante abſolutionem à peccatis, vt tenent Soto, *b* & recentiores,priores tamen conuentuales, & guardiani per priuilegia Apoſtolica poſſunt abſoluere ab his cenſuris ſuos ſubditos, provt latè diximus in primo tomo, *c* quod tamen debet intelligi,dummodo præmittatur partis ſatisfactio: nomine autem partis, cui reus ſatisfacere iubetur, non intelligitur iudex, cui applicatur pœna pecuniaria, aut cui aliquid(vt tabellioni)eſt ſoluendum pro ſententia,vt tabellioni ſoluantur impenſæ proceſſus, & litis, & iudici ſoluuntur iura ſua, iudex enim ſemper diſtinguitur contra litigantes,comprehenditur tamen nomine partis reſpublica, præſertim in foro exteriori, ob cuius iniuriam notoriam latum interdictum eſt, aut cenſura,vt ceſſet ſcandalum notoriæ offenſæ per ſatisfactionem, vt colligitur ex traditis à Soto,*d* & Nauarro.

*a Soto in 4.d. 22.q.3.art.1. poſt 3.conclu. Sylu.interdictum,3.§.10. nu.11.Anton. 3.p.ti.26.ar. 5. Nau.c.25. nu.168.*

*b Sot.vbi ſup.*

*c 1.Tho.q.20*

*d Soto in 4.d. 22.q.1.art.3. Na.c.23.nu. 66.*

## QVÆSTIO CVIII.

### De interdictio quoad ea, quæ poſſunt interdici, in ſex articulos diuiſa.

*Circa quam quæruntur ſex.*

1 *VTrum interdicta ciuitate cenſeantur etiam interdicta monaſteria in ipſa ciuitate exiſtentia.*

2 *Vtrum monaſteria fratrum poſſint interdici non interdicto populo.*

3 *Vtrum religioſi poſſint ab ordinarijs ſpecialiter interdici.*

4 *Vtrum religioſi teneantur ſeruare interdictum nullum.ſeruatum à matrice.*

5 *Vtrum religioſi non ſeruantes interdictum ſint excommunicati.*

6 *Vtrum matrice non ſeruante interdictum teneantur religioſi non ſeruare.*

## ARTICVLVS I.

*Vtrum interdicta ciuitate cenſeantur etiam interdicta Monaſteria in ipſa ciuitate exiſtentia.*

REſpondeo dicendo,non eſſe dubium,quod interdicta ciuitate cenſentur etiam interdicta monaſteria in ipſa ciuitate exiſtentia, ita vt in eis



diuina officia obſeruari minimè queant,provt patet ex traditis in quadam Clemẽtina: *e* dubium autem eſt, vtrum interdicta ciuitate cenſeantur etiam interdicta monaſteria, in ſuburbanis eiuſdem ciuitatis contenta,& videtur dicendum, quod ſic,nam interdicta ciuitate, videntur etiam interdicta ſuburbia, vt in quadam Decretali *f* determinatur,cuius deciſionis dubitatio deducitur ex eo, quod appellatione ciuitatis alicuius minimè alioquin ſuburbia cõtineãtur, vt dicitur in multis iuribus,*g* ſiquidem ciuitas,Caſtrum,villa, oppidum propriè id ſignificant,quod ambitu murorum continetur. At quidquid ſit de nominis ſignificatione illud eſt tenendũ, potiſſimè conſiderandam eſſe ſubiectam materiam, ſtatum,& qualitatem,ac conditionem loquentis,vt inde valeamus liquido percipere, quæ fuerit eius mens,an intellexerit ſub ciuitate ſuburbia, & continentia ædificia, an tantùm id,quod muris finitur, & cingitur: hæc reſolutio colligitur ex his,quæ Panormitanus, *h* & alij tradidere, & Doctores, quos allegat,& ſequitur Cæpola. Ex quibus aperitur vera ratio ad deciſionem dictæ decretalis, nam licet alioquin appellatione ciuitatis tantùm contineatur id,quod muris cingitur,neque veniant ſuburbia,& continentia ædificia,tamen interdicta ciuitate, cenſentur & ſuburbia interdicta,ne interdicto Eccleſiaſtico facillimè fiat illuſio,quæ contingeret,ſi interdicta ciuitate poſſent diuina officia in ſuburbijs celebrari, quam rationem expreſſè explicat Pontifex Romanus,cuius ad hoc meminere Abbas,*i* & Felinus, Alexander, & Iaſon, idem Abbas, Socinus, & Ludouicus Luſitanus.

*e Clem.ex frequentibus de ſent.excom.*

*f c.ciuitas de ſent.excom.*

*g l.nã quod li quide §.ſi lex ff. de pet. leg. l.2 ff. de ver. ſign.*

*h Pan.& alij in c.Rodul.co. 1.& 2. de reſcr. Capola in l.2. q 2 ff de verb.ſign.*

*i Abb.& Fel. col.2 in d.ca. Rodul. Alex. in l. 2 ff. de ver.ſign. Iaſ. in fin.col.vlt. C. de ſucceſſ. edict.Abb. in c.vlt. de praben.colum. 2. Soc. & Ludo. Luſitan.in d. l. ciuib. ff.de rebus dubijs col.7.& 8.*

Et aduertendum,quod Iulius Secundus, *conceſſit fratribus minoribus, quodſi contingat aliquam ciuitatem,vel oppidum cum duobus vel tribus milliaribus circumuicinis(infra quæ milliaria domus fratrum prædicatorum exiſtunt)Eccleſiaſtico ſupponi interdicto,fratres ordinis huiuſmodi, niſi cauſam interdicto dederint, vel eis ſpecialiter ex cauſa legitima interdictum ſit interdictum huiuſmodi ſeruare nullatenus teneantur,niſi alias domus ipſorum fratrum de iure interdicto talis oppidi comprehendantur.* Ita habetur in libro *K* monumenta ordinis. Quæ conceſſio maximè fuit neceſſaria, nam quæ dicantur cõtinentia ædificia, & ſuburbia, quæ interdicta ciuitate cenſentur interdicta, boni viri arbitrio diſcernendum erat, qui hoc ipſum ex ſitu loci,& communi loquendi vſu, & ex alijs æſtimabat, iuxta quandam gloſſam *l* communiter receptam,& ne pro arbitratu ſuo vnuſquiſque circa monaſteria fratrum iudicaret,idcirco iure optimo prouiſum eſt ipſis per ſupradictum priuilegium, ne vltra duo milliaria monaſteria diſtãtia ab oppido interdicta interdicto Apoſtolico ſupponerentur.

*K In 1.imp.f. 43.& in 2 f. 126. conce. 278.*

*l Gl.in d.ſi ciuitas.*

## ARTICVLVS II.

*Vtrum monaſteria fratrum poſſint interdici non interdicto populo.*

REſpondeo dicendo,quod Leo X.conceſſit fratribus minoribus obſeruantiæ,*quod Eccleſiæ domorum ſuorum interdici non poſſint ad inſtantiam cuiuſcumque perſonæ, etiam Cardinalatus honore, vel alia quauis fulgente dignitate, vel per authorem ſacri palatij, aut quoſcumque alios iudices, niſi tota ciuitas, vel oppidum,vbi tota domus huiuſmodi conſiſtit, Apoſtolica,ſeu ordinaria authoritatibus Eccleſiaſtico ſupponatur interdicto. Ac voluit,quod in huiuſmodi domibus degentes fratres ad huiuſmodi interdicti obſeruationem minimè teneantur,nec propterea irregularitatis macu-*

*aut aliquas ſententias, cenſuras, & pœnas incurrent, ſed (dummodo cauſam non dederint huiuſmodi interdicto) poſſunt ianuis apertis & cāpanis pulſatis Miſſam, & alia diuina officia celebrare, niſi perſona, ad cuius inſtantiam interdictum fuit appoſitum in eiſdem domibus degentibus fratribus de alimentis, & alijs, victui neceſſarijs rebus cōpetenter prouidere fecerit. Et decreuit irritum, & inane, ſi ſecus ſuper his à quocumque quauis authoritate ſcienter, vel ignoranter actum fuerit.* Ita habetur in ſupplemento. a ordinis. Aduertendum tamen, quod Anaſtaſius IV. Alexand. IV. & Vrbanus III. & Clemēs III. & Clemens IV. ſucceſſiuè ſub eiſdem verbis ſtatuerunt, *vt nulli Epiſcopo in Eccleſijs ſubditis Eccleſiæ S. Ioannis hoſpitalis Hieroſalymitani, interdicti, vel excommunicationis ſententiam liceat promulgare.* Et Gregorius IX. præfatum ſtatutum innouauit, *ac vniuerſis Eccleſiarum prælatis præcepit, vt præfatos fratres excommunicare, aut eorum Eccleſias interdicere nullatenus præſumant.*

a Suppl. f. 59. conceſſ. 165.

Ita refertur in compendio b mendicantium Circa quod aduertit ibi collector, quod virtute ſupradicti ſtatuti prędicti fratres nōnulli in partibus nullum obſeruabant interdictum, etiamſi matrix Eccleſia ſeruaret, credentes intelligi etiam de interdicto generali, ſed quod nuper in vniuerſitate Salmantina declaratum eſt, intelligi debere de interdicto ſpeciali, ſeu particulari dumtaxat, ſcilicet quod Eccleſiæ præfatæ nequeant ſpecialiter interdici ab ordinarijs Eccleſiarum prælatis, & ab officiali Epiſcopi Salmantinæ diœceſis diſtrictè prohibitum eſt, ne de cætero violare interdictum generale attentarent, ſed illud ſicut alij religioſi ſeruarent, ſic autem debere fieri ponitur expreſſè in literis præfatorū Pontificum addendo ſequentia verba. *Verùm tamen ſi generale interdictum fuerit in huiuſmodi locis prolatum excluſis excommunicatis, & nominatim interdictis, clauſis ianuis, abſque ſignorum pulſatione planè diuina celebretis.*

b Comp. mendi. tit. interdictum. 1. num. 26. & 27.

Et dato caſu, quod priuilegium præfatum foret ſufficiens tempore conceſſionis: tamen poſtquam Capitulum *Alma mater, de ſententia excommunicationis libro ſexto*; & Clementina ex *frequentibus de ſententia excommunicationis*, emanauit, nullius eſſet momenti. Et idem de conceſſione ſequenti ſuprapoſita, ſcilicet quod excluſis excommunicatis, & nominatim interdictis poſſunt admiſſis cæteris generaliter interdictis celebrare diuina, prout in quadam Eccleſia dicti ordinis, fieri conſueuit. Ac idem iudicium eſt habendum de ſimilibus priuilegijs antiquis.

Vnde gloſſa in præfato capitulo, *Alma mater*, verbo *conceſſis* dicit, per hæc verba generalia reuocatum aſt priuilegium Templariorum, & Hoſpitaliorum, ſcilicet Sancti Ioannis, quo in eorum iucundo aduentu ſemel in anno aperiebatur vna Eccleſia in loco tempore interdicti, & celebrabantur ibi diuina. Hæc collector.

Ex quibus patet, quod loca fratrum non poſſunt ab ordinarijs ſpecialiter interdici. Vnde generale interdictum Epiſcopi extenditur ad Eccleſias vrbis, aut ſuburbij exemptas religioſorum, & ordinis militaris S. Ioannis. Hæc eſt praxis Salmanticenſis ſapientum cum conſultatione, & tenet Nauarrus. c Concilium enim Tridentinum d generaliter loquitur, quo derogatur marimagno, & priuilegijs militiæ S. Ioannis, de quo per Nauarrum, e ſi tamen Epiſcopus ſpeciali interdicto ſingulas vrbis Eccleſias interdicat, non extenditur ad Eccleſias ordinis Sancti Ioannis, prout tenet Nauarrus, f quia & ſi intra fines diœceſis, & in eadem vrbe conſiſtant, nulla tamen ciuilitatis communione participant, ita Hērıquez g allegans ad hoc quandam Decretalem, & Maiolum.

c Nau. in Hiſpa. c. 27. nu. 180.
d Cōc. ſeſ. 25. de reg. cap. 1. & c. 22
e Na. vbi ſu. nu. 190.
f Na. vbi ſup. nu. 180.
g 2. par ſum. Henr. lib. 13. de exc. & interdic. ca. 42. nu. 4. c. ſi ſen. exc. maio. lib. 3. de irreg. ca. 10 nu. 2.

## ARTICVLVS III.

*Vtrum religioſi poſſint ab ordinarijs ſpecialiter interdici.*

RESpondeo dicendo, quod interdicto clero, cēſentur interdicti non ſolùm clerici ſæculares, ſed etiam religioſi, & religioſæ, & verè conuerſi, ſecundum communem Doctorum h ſententiam, Florentinum, & Sylueſtrum, prout tradit Couarruuias. At Clemens. Quartus. *Conceſſit fratribus minoribus, ne ab aliquo legato, niſi de latere ſedis Apoſtolicæ miſſo vel delegato, aut ſubdelegato authoritate literarum ſedis Apoſtolicæ poſſint excommunicari, ſuſpendi, vel interdici, niſi literæ ipſæ plenam & expreſſam de ordine præfato, & indulto huiuſmodi fecerent mentionem.*

h Doct. in c. ſi ſent. de exc. præl. Flor. 3. p. tit. 26. cap. 3. Syl. v. interdictum. 2. q. 8. Cou. in ca. alma mat. 2. p. §. 1. nu. 2.

Ita habetur in libro i monumenta ordinum, & in ſupplemento, & id ipſum inuenio conceſſum ab Honorio III. & Vrbano IV. ordini Ciſtercienſi, & & à Gregorio IX. congregationi ſancti Oliueti, & in mari magno ſeruorum, prout refertur in compendio k ordinis Ciſtercienſis.

i In t. imp. f. 49. & in 2. fo. 129. cōceſ. 21. & in ſupp. fo. 3 conceſ. 1.
k Comp. Ciſt. tit. exe §. 2.

Imo in eodē compendio l refertur eoſdem Summos pontifices, *& alios conceſſiſſe, quod monaſteriorum res, & bona vbicumque exiſtentia, & perſonæ benefactores, capellani familiares aliæque perſonæ in eiſdem monaſterijs degentes ab omni etiam legatorum, delegatorum, & ſubdelegatorum ſedis Apoſtolicæ, et quorumcumque iudicum ordinariorum quauis authoritate fungentium ratione delicti, vel contractus vbicumque commiſſi, vel initi, exemptæ prorſus cenſeantur, ita vt alibi quam in Romana curia, & coram ſede Apoſtolica conueniri poſſint, nec excommunicationis, ſuſpenſionis, vel interdicti, aut alia quauis ſententia contra ipſas, niſi de ſpeciali ſedis Apoſtolicæ commiſſione in qua de hoc priuileg o ſpecifica, & expreſſa, ac de verbo ad verbum mentio fiat quomodolibet directè vel indirectè proferri, ſeu promulgari.*

l Comp. Ciſt. ti. exemp. §. 1.

Quod priuilegium reſpectu benefactorum, capellanorum, familiarium, & aliarum perſonarum in eiſdem monaſterijs degentium, exiſtimo eſſe reuocatum à Concilio Tridentino, m in quo definitur. *Quoniam priuilegia, & exemptiones quæ varijs titulis pleriſque conceduntur, hodie perturbationem in Epiſcoporum iuriſdictione excitare, & exemptis occaſionem laxioris vitæ præbere dignoſcuntur, decernit ſancta Synodus, vt ſi quando iuſtis grauibus, & ferè neceſſarijs ſuadentibus cauſis aliquos honorarijs titulis protonotariatus acolytatus Comitis Palatini capellani regis, aut alijs huiuſmodi in Romana Curia, vel extra inſignibus decorandos eſſe placuerit, necnon alios cuicumque monaſterio oblatos, vel quomodocumque addictos, aut ſub nomine ſeruientium militijs, ſeu monaſterijs, Hoſpitalibus, collegijs, aut quocumque alio titulo aſſumi, nihil ex priuilegijs detractum eſſe ordinarijs intelligatur, quo minus ij, quibus ea iam conceſſa ſunt, vel in poſterum concedi contigerit, ipſis ordinarijs, tanquam Apoſtolicæ ſedis delegatis plenè in omnibus, & quoad capellanos regios iuxta conſtitutionem Innocentij, quæ incipit* Cum Capella n *ſubiecti exiſtant exceptis tamen ijs qui prædictis locis, aut militijs actu ſeruiunt & intra eorum ſepta, ac domus reſident, ſubque eorum obedientia viuunt ſiue ijs qui legitimè, & ſecundum regulam earundem militiarum profeſſionem fecerint, de qua ordina-*

m Tri. ſeſ. 24 de ref. ca. 11
n c. cū capella de priuil.

rio

*rio conſtare debeat non obſtantibus priuilegijs quibuſcumque etiam religionis Sancti Ioannis Hieroſolymitani & aliarum militiarum.* Hæc Concilium.

Aduertendum etiam eſt, quod licet religioſi non poſſint interdici ab ordinarijs, prout patet ex dictis priuilegijs, hoc tamen fallit in religioſo, & alijs exēptis, qui habent aliquod beneficium in diœceſi alicuius Epiſcopi, vt ſunt multi religioſi curati, maximè Bononiæ, tunc enim non quatenus exempti, ſed quatenus beneficiarij poterunt interdici, prout ex argumento *a* cuiuſdam Decretalis colligitur.

*a d. c. cum capella.*

## ARTICVLVS IV.

### *Vtrum religioſi teneantur ſeruare interdictum nullum, ſeruatum à matrice.*

RESpondeo dicendo, quod interdictum ſiue valeat, ſiue non valeat ſeruandum eſt ab omnibus religioſis, tam exemptis, quam non exemptis, quando ſeruatur ab Eccleſia matrice, vt in quadam Clementina determinatur, non autem excōmunicatio, quæ differentia non videtur in mētem veniſſe Ioanni Andreæ, *b* & Petro qui non etiam alias differentias inter interdictum, & excommunicationem diligenter Collegerunt, nec Dominico, nec Peruſino, qui decimam addiderunt. Dixi (religioſi) alij enim clerici ſæculares non tenentur interdictū, quod nullum eſt, ſeruare, etiamſi matrix Eccleſia illud ſeruet, vt patet ex dicta Clementina, *c* vbi gloſſa hoc annotauit ſecundum Rauennam ab omnibus recepta, & memoriæ mandanda, & docent D. Antoninus, *d* & Nauarrus.

*b Clem. 1. de ſen. excom.*

*c Andr. & Petrus in c. 1. de ſent. excomm. & clem. vbi gl. v. ſoli.*

*d Anto. 3. p. ti. 25. Na. in ca. cū contingat de reſcript. re med. 2. nu. 40*

## ARTICVLVS V.

### *Vtrum religioſi non ſeruantes interdictum ſint excommunicati.*

RESpondeo dicendo, quod in quadam Clementinae excommunicantur omnes religioſi tam exempti, quàm non exempti cuiuſcunque ordinis, & conditionis, mendicantes, & non mendicantes, ſecundum gloſſam ibi, qui interdictum impoſitum authoritate ſedis Apoſtolicæ, aut ordinariorum, quod ſciunt Eccleſiam matricem ſeruare, non ſeruauerunt, & idem ibidem dicitur de interdicto, & ceſſationibus à diuinis indictis per prouincialium Conciliorum ſtatuta, vel ipſorum authoritate, & in generalibus ceſſationibus a diuinis ciuitatum, terrarum, & aliorum locorum, quas aliquando ex conſuetudine, vel alias capitula, collegia, vel conuētus ſæcularium, vel regularium ſibi vindicant Eccleſiarum.

*f Clem. 1. de ſent. excomm.*

Circa quam conſtitutionem nota, quod nō ligat clericos ſæculares ſecūdum gloſſam ibi, quæ etiam dicit, quod religioſi intelliguntur ſcire obſeruantiā interdicti à matrice Eccleſia, quando viderint vel alio ſenſu corporis perceperint, id eſt auditu, quod de auditu probabili eſt intelligendum. Vnde conſtitutio ſtatim addit, quod probabiliter ignorantes non ligantur.

Aduertendum tamē, quod ſi Eccleſia matrix ſeruat, quia ſpecialiter, & ſingulariter eſt interdicta, non eſt locus huic pœnæ, quæ intelligitur de interdicto ad quod religioſi tenentur: ipſi autem non tenentur ad illud ſeruandum, quādo Eccleſia matrix ſeruat, quia ipſa ſpecialiter eſt interdicta.

Notandum etiam eſt, quod dicta conſtitutio intelligitur de interdicto à iure, verbi gratia quando canon imponit interdictum Ciuitati, quæ inſecuta fuerat Epiſcopum, prout probatur in iure. *g*

*g c. fœlicis. §. ciuitas u. de pœnis li. 6. gl. in d. Clemen.*

Nota etiam, quod non habet locum dicta conſtitutio in interdicto poſito à ſingulari perſona, quæ ſpeciali conſuetudine poteſt interdicere, cum talis non faciat authoritate Apoſtolica, neque ſit ordinarius. Verumtamen eſt, quod ſi ex conſuetudine haberet iuriſdictionem ordinariam iuxta terminos iuris. *h* huic cōſtitutioni locus eſſet, & hoc videtur veriùs, nam textus non loquitur de interdicto lato à Diœceſano, quia tunc ſolus Epiſcopus intelligeretur, argumento cuiuſdam Decretalis, ſed dicit de interdicto lato ab ordinario, & ſic ſufficit, quod habet ordinariam iuriſdictionem. Idem de delegato Apoſtolico, nam ſi habet mandatum poteſt, aliàs ſecus.

*h c. cum contingat de foro cō petenti.*

*i c. vni de vi. & hone. cle. li. 6*

Vnde dicta conſtitutio procedit de interdicto Sedis Apoſtolicæ; vel ordinarij, vel delegatorum ſpecialiter ad hoc deputatorum, vt interdicant, aliàs ſecus, quando autem datur poteſtas ſpecialiter ad interdicēdum, eſt potiùs miniſter quàm delegatus, & ipſe committens talem poteſtatem dicitur facere, argumento cuiuſdam Decretalis. K

*K c. ſi de off. deleg.*

Nota deinde, quod Eccleſia Matrix ſecundum gloſſam in dicta Clemētina, eſt Eccleſia maior, vel baptiſmalis, quæ dicitur Matrix, quia ſicut mater generat, ſic & iſta regenerat per baptiſmū, & quia interdicuntur, quandoque loca nōn habētia intra ſe Eccleſiam cathedralem, habent tamen matricē, ideo huc expreſſit, & procedit dicta conſtitutio, cū illa matrix Eccleſia religioſis non obſeruantibus interdictum ſubeſt quantum ad præſentationem collationis, vel quia ſit ipſorum vicaria, cùm dicta conſtitutio generaliter loquatur, ita Baptiſta de Salis in ſua ſumma, *m* & Sylueſter: ſi verò in loco non ſit aliqua cathedralis, vel matrix Eccleſia, quia fortè eſt in alio loco, vel ibi ſunt plures æqualiter ſuis parochianis baptiſmata, & alia ſacramēta miniſtrātes, diſtinguendum eſt, ſi omnes illæ ſeruant, locus eſt dictæ excommunicationi, ſi verò aliquæ ſeruāt, aliquæ non, tunc non eſt locus huic pœnæ, ſicut, eſſet, ſi in tali loco non eſſet, niſi vna Eccleſia religioſorum non ſeruantium, vt cum Gloſſa tenet Sylueſter. Nota inſuper, quod ſi interdicta ſit appoſitum in prouincia, licet Eccleſia Metropolitana ſeruet interdictum, religioſi totius prouinciæ ſcienter non ſeruantes minimè hac excommunicatione feriuntur: nam Clementina ſolum loquitur de religioſis non ſeruantibus interdictum, quod ſeruat cathedralis, vel matrix loci, & conſtat, quod Metropolitani Samorenſis, non eſt matrix ciuitatis Taurenſis.

*l glo. in d. cle. v. matricem.*

*m Sali. in ſū. ti. excō. 1. ſol. 2 3 p & c. Sy. v. exc. 9. n. 2 3 n gl. in d. cle. & Syl. vbi ſu. n. 23.*

## ARTICVLVS VI.

### *Vtrum matrice non ſeruante interdictum, teneantur religioſi illud non ſeruare.*

RESpondeo dicendo, quod ſi matrix Eccleſia non ſeruet, non tenentur religioſi, non ſeruare, prout tenet gloſſa, *o* quia dicta Clementina non dicit, quod in non ſeruando ſe conforment, ipſa enim addere intendit, non minuere ad obſeruantiam

*o gloſ. in dict. Clemen. c.*

tiam

Digitized by Google

& præcedente cruce, aut in alijs proceſſionibus cãtat ſolemniter litanias, pertinet ad officiũ diuinũ, & ſacerdotis, & ſic non licet tempore interdicti, prout tenet Nauarrus, *a* & alij cum Calderino, & Caietanus, Palatius, & Alcocer, & ſic excommunicato non licet aſſiſtere litanijs ſolemnibus, prout tenet Nauarrus. *b* Aduertendum tamen, quod, *Leo X. conceſſit fratribus minoribus, quod tempore interdicti ordinarij poſſint prædicti fratres minores facere proceſſiones per clauſtra ſua dicendo litanias, vel hymnos, aut alia deuota carmina, dumtamen aliquod diuinum officium non dicant.* Ita habetur in ordinis ſupplemẽto *c* & refertur in compendio mendicantium. Quæ ibi, *Dum tamen aliquod diuinum officium non dicant*, ſatis indicant quod prædictum priuilegium ad parum, vel ad nihilum deſeruit, cum prædicto modo facere proceſſiones, & dicere litanias, à iure communi concedatur, prout ex ſuperioribus ſatis patet, Ex quibus colligitur minus rectè percepiſſe hoc priuilegium Henriquez, *d* dicens, quod minoritis, & eis, qui communicant in eorum priuilegijs conceditur tempore interdicti facere publicas proceſſiones per clauſtrum, cum ſolemnitate, & cantu litaniarum, hymnorum, & aliarum deuotarum precũ, non enim in dicto priuilegio tale quid conceditur, ſcilicet quod cum ſolẽnitate hæc fieri poſſunt, hoc enim eſt officium diuinũ, vt ex præcedentibus conſtat: imo dictum priuilegium id expreſsè negat, addens, & dicens. *Dum tamen aliquod officium diuinum non dicant.* Quæ verba minimè conſiderauit Henriquez imo ea malè tranſtulit dicens. Dummodo nõ faciant aliud officium, quæ verba minimè in dicto priuilegio apponuntur, ſolùm enim apponuntur verba ſupra poſita, ibi, *dum tamen aliquod officium diuinum non dicant*. Nec pro Henriquez facit priuilegium ab eo allegatum contentum in eodem cõpendio *e* mendicantium. Nam Leo non conceſſit Benedictinis abſolutè, vt tempore interdicti poſſint miſſas, proceſſiones, & alia diuina officia ſolemniter celebrare, vt inde inferat Henriquez, poſſe regulares proceſſiones in tempore interdicti ſolemniter celebrare, ſed ſolùm conceſſit, vt in feſtiuitatibus, de quibus in dicto priuilegio, poſſint dictas proceſſiones ſolemniter celebrare, in quibus feſtiuitatibus per dictum priuilegium ſuſpenditur interdictum.

*a Nau. & alij vbi ſ. Caie. ex com. ad fi. Palat. in 4. d. 18. q. 3. pag. 341. Alcoc. in ſum. c. 17.*

*b Na. Hiſp. n. 40. in addi. in n. 28.*

*c Sup. fo. 62. c8 c2ſ. 199. cōp. mēd. tit. inter 3. §. 21.*

*d Henriqu. in ſũ. 2. p. lib. 13. de excō. & interd. c. 44.*

*e Cōp. mēd. ti. interd. 1. §. 10*

Poteſt etiam ſacerdos, qui iuuat infirmum periclitantem recitare litanias, & alios pſalmos, & orationes coram laicis dicere Euangelium, vel legere paſſionem Chriſti Domini, aut recitare Pſalmos Pœnitentiales, dummodo non dicat, Dominus vobiſcum, quod pertinet ad officium Diaconi, & recitare recommendationem animæ pro mortuo, prout tenet Sylueſter, *f* & Nauarrus.

*f Syl. inter. 1. §. 4. v. 6. Na. c. 27. nu. 170.*

Quartò poteſt etiam ſacerdos introducere priuatim in Eccleſiam mulierẽ poſt partum facta confeſſione generali, vt Deo gratias agat, prout tradunt Sylueſter, *g* Maiolus, Armila, & Nauarrus cũ Calderino, ſed abſque ſtola, & ornatu ſacerdotis vt cum alijs tenet idem Nauarrus *h* eadem confeſſio, & abſolutio generalis deprecatiua dici poteſt coram interdictis à ſacerdote in fine concionis, quia eo ipſo, quo tunc conceditur ſacramentum pœnitentiæ etiam ſanis, videtur conceſſa ea generalis abſolutio, quæ ordinatur ad emundationem peccati, prout tenet Sylueſter, *i* & Nauarrus nam ea deprecatoria confeſſio, ſeu abſolutio fieri poteſt à perſona interdicta.

*g Syl. ti. inter. 3. §. 4. verſ. 5. Maiol. li. 3. c. 20. nu. 8. in fi. Armil. ti. interd. §. 64 Nauar. vbi ſup.*

*h Na. vbi ſ. n. 176. 177. 179*

*i Syl. vbi ſ. §. 7. v. 3. Na. vbi ſ. n. 66.*

Quintò non prohibetur adoratio crucis in feria ſexta Hebdomadæ ſanctæ, quia non videtur officium diuinum, vt tenet Nauarrus cum Calderino, & recentioribus, & clericus poteſt accipere mortuoria, licet defunctus etiam interdictus ſit ſepultus extra locum ſacrum, quia clericus non prohibetur pro illo orare, aut accipere oblationes, prout tenent Sylueſter, & Nauarrus. *k*

*k Syl. ti. inter. §. 8. v. 7. Na. vbi ſu n. 174.*

Sextò tempore interdicti licet publicè recitare, dũ pulſatur, precem Angelicã, veſpere, manè, & meridie, vt poſt communem tenet Medina. *l* Et priuata benedictio licet, quam publicè dat Epiſcopus, vel presbyter etiam extra Diœceſim, non tamen licet ſolẽnis benedictio, quam Epiſcopus facit in Eccleſia dicẽs, *Adiutorium noſtrum in nomine Domini*, & ſic sũt concordãdi Sylueſt. *m* & Nauar. Dũ enim Sylueſter illicitam eſſe talem benedictionem affirmat, de benedictione ſolemni eſt intelligendus.

*l Med. li. 1. ſua inſtruct. c. 11. nu. 13.*

*m Syl. vbi ſ. §. 4 v. 1. Na. vbi ſu. nu. 176.*

Septimò lectori etiam interdicto, vel in loco interdictos licet prælegere lectiones etiam ſacræ Scripturæ, declarare Euangelium, aut Pſalmos, & prædicare, prout tenent Paludanus, *n* Antoninus, ſumma confeſſorum, & Nauarrus, & licet etiam exercere ea, quæ ſunt iuriſdictionis in loco interdicto, vt excommunicare, vel ab excommunicatione abſoluere, dare indulgentias, eligere, & ſimilis, ſed abſq; ſtola, & ſolemnitate ſacerdotali.

*n Palu. in 4. d. 18. q. 4. Anto. 3. p. tit. 24. ca. 70. col. 2. ſum. confeſſ. li. 3. ti. 33. q. 211. Na. vbi ſ. nu. 176.*

Octauò prohibebãtur olim multa officia diuina in loco generaliter interdicto, vt patet ex iure, *o* ſed quædam officia licebant, vt etiam colligitur ex iure *p* & plura nouo iure in capitulo, *Alma mater*, alia conceduntur per priuilegia iuris, vt clericis quædã conceduntur, clericus enim primæ tonſuræ ex priuilegio iuris admittitur ad officia diuina, & ſepulturam, niſi fuiſſet cauſa interdicti, ſub nomine clerici in fauorabilibus iure communi comprehendũtur regulares, niſi clerici, aut regulares eſsẽt interdicti, prout notat Nau. *q* oẽs enim hi gaudẽt priuilegio canonis, vt idẽ Nauar. notat, *r* & etiam Nouitius, & conuerſus gaudet, vt dicitur in iure, & tradunt Sylueſter *ſ* Roſella, Armilla, Angelus, Nauarrus, Corduba, Antoninus, & Gabriel: clericuſque coniugatus cum vnica Virgine gaudet priuilegio canonis, & fori, ſi modo deferat tonſuram, & veſtem Clericalem: at poſt Cõc. Trid. *t* vt clericus in minoribus gaudeat priuilegio fori oportet, ab Epiſcopo aſcriptum eſſe miniſterio certæ Eccleſię, aut verſari in ſeminario clericorũ, vel in ſtudijs de licentia Epiſcopi, quod tamen in praxi receptum confirmat Pius V. proprio motu, & vſitatum eſt in prætorijs regijs, & id optauit fieri Molinæus, *u* vt tenent Nauarrus, Mandoſius, Maiolus, & Perez: clericus tamen coniugatus tempore interdicti non admittitur ad diuina officia, niſi præſcripta conſuetudo, ex qua venire licet impunè contra interdictum, id concedat, qualis eſt in Aragonia, quod ex traditis in iure *x* de conſuetudine diſponente confirmatur, & tradit Nauarrus.

*o c. reſpõſ. vbi gl. de ſent. exc.*

*p c. quod in te. de pœn. & remiſſ.*

*q Na. c. 27. n. 174.*

*r Na. c. 27. nu. 79.*

*ſ Syl. v. relig. 5 & exc. 6. n. 3. Roſ. Armil. Ang. v. nouiti. Na. in Apol. de red. q. 1. monit. 55. Co. li. 2. qq. q 30 Gabr. 2. to. 56. opt. ti de præſum. conſi. 12.*

*u Moli. in ad. ad Als conſ. 8 vo. 1. Na. c. 25 n. 131. Mãdo. in reg. cance. reg. 16. q. 14. n. 2. Maiol. li. 1. de reg. c. 34. n. 1. col. 3. Per. in l. 2. ti. 8. li. 8. ord. pa. 349.*

*x c. fi. de conſu.*

Nonò non prohibentur in conuentuali Eccleſia, vt ſummiſſa voce, & ſine cantu bini, aut tres recitẽt horas, ſed cum moderatione hac, nempe interdictis excluſis, ac ianuis clauſis, vt colligitur ex iure, tradunt Ioannes y Tabien. Sylueſter, Couarruuias, & tunc non licet, vt plures, quam tres ſimul recitent etiam tempore ceſſationis à diuinis, quia ſolũ confirmatur ius antiquum, prout tenet Henriquez *z* contra Senatum Doctorum Salmanticenſis Academiæ, & contra Medinam dicentes, quod debet ſolus recitare.

*Na. c. 27. nu. 174.*

*y Tabie. inter. Syl. v. 2. Co. in c. alma mat. 2 p. §. 2. nu. 7. v. ſed & clem.*

*z Henr. in ſũ. 2. p. libr. 13 de exc. & interd. c. 45. nu. 3.*

Ex his Doctores colligunt, licuiſſe in interdicto etiam ſpeciali, quod bini, aut tres horas canonicas recitare poſſint extra Eccleſiam, ſed cautè, ne a prohibitis audiantur, niſi fortè per tranſitum, quod pro nihilo reputatur, vt in agro, cubiculo, vel etiam intra Eccleſiam apertis ianuis cum dicta cautela, ne au-

audiantur à prohibitis, prout tenet Couarruuias, *a* Nauarrus, & Sylueſter, nec quid prohibet capitulum, *Alma mater*, quia in hoc caſu ceſſat tota ratio prohibitionis, & inconuenientium, quæ in dicto capitulo conſiderantur, ſimiliter tempore ſpecialis interdicti, loci, licebat binis clericis, aut tribus ſimul recitare, vt tenent Sylueſter *b* & quidam recentiores, quod ſentit Couarruuias, quia Doctores loquuntur ſine exceptione ſpecialis, aut generalis interdicti, vt contra Nauarrũ tenet Henriquez, tempore verò ceſſationis id licet ex eodem iuris priuilegio, quia militat eadem ratio, prout colligitur ex Couarruuias *c* cum Ioanne Andræa, & Innocẽtio, Calderino, & Sylueſtro, & ſignificat Soto, & ſerio affirmãt Theologi recentiores, prout affirmãt Henriquez, inde inferẽs ſine cauſa Senatus Doctorum Salmanticẽſium, quos citat Medina, reſtringit hoc ad ſolos ſacerdotes contra capitulum, *Quod in te de pœnitentijs & remiſſionibus*, quòd nõ reſtringit hoc priuilegium recitandi binos, aut tres ad ſolos ſacerdotes, & per conſequens falſo aiunt ſolum ſacerdotem tempore ceſſationis, ſepeliẽdum in loco ſacro, idque in cœmeterio, & non in Eccleſia: dictũ enim capit. *Quod in te*, generaliter concedit prædictum priuilegium clericis. Verum eſt tamen, quod extra Eccleſiã poſt capitulum, *Alma mater*, non debent dicere horas canonicas plures ſimul, quam tres, quia aliàs viderentur officiare pro populo, vt tenuit Syueſt. *d* Ex his infertur etiam intellectus ad quandam conceſſionem Leonis X. factam fratribus minoribus, *quod ſcilicet tempore interdicti, aut ceſſationis à diuinis poſſint duo, vel plures fratres extra Eccleſiam in domibus ſuis officium diuinum dicere, non obſtante capitulo* quod in te, *de pœnitentijs & remiſſionibus, & alijs quibuſcumque, & quod quando extra chorum dicunt prædicti fratres horas canonicas, ſi caſu tranſeuntes perſonæ interdicti aliquid audierint, non propterea incurrant aliquam cenſuram.* Ita habetur in ordinis ſupplemento, *e* hoc enim priuilegium, ex dictis, vt aliquid operetur, debet intelligi vt plures quam tres ſimul in domibus ſuis extra Eccleſiã tempore interdicti, aut ceſſationis a diuinis officiũ dicere poſſint diuinũ. Nam ſecundũ ſupradicta ea priuilegio iuris iã erat cõceſſum clericis, vt tres ſimul extra Eccleſiã poſſint officiũ diuinũ recitare. Verum eſt tamen, quod modo poſt capitulũ, *Alma mater*, in agro, aut alibi extra Eccl. nõ poſſunt plures, quã tres dictas horas canonicas priuatim ſummiſſa voce, excõmunicatis, & interdictis excluſis recitare, prout cũ Syl. dictũ eſt. Illud autẽ, quod in eodẽ priuilegio conceditur, *quod quando extra chorum dicunt prædicti fratres horas canonicas, ſi tranſeuntes perſonæ interdictæ aliquid audierint, non propterea incurrant aliquam cenſuram*, hoc inquam non continet aliquod priuilegium, cũ iure communi ſit conceſſum, & ita à Leone X. pro fratribus ſcrupuloſis videtur fuiſſe impetratum.

Decimò licebat parochis, per ſe, vel per vicariũ, vt modo, & licet tempore interdicti generalis, aut ſpecialis celebrare vnam miſſam in hebdomada in qualibet parochia, prout in iure permittitur, & ita dunt Sylueſter, *f* Villadiego, & Nau. & hoc cum vno, aut duobus miniſtris ad renouandum Sanctiſſimum Sacramentum Euchariſtiæ, quod aſſeruatur pro infirmis in ſacrario, moderatione tamen interdictis excluſis, & his qui non habent priuilegiũ ianuis clauſis voce ſummiſſa, & ſine pulſu cãpanæ etiam patiulæ. Ita Doctores ſuperiùs allegat, cum moderatio hæc cõfirmetur nouo iure capit. *Alma mater*, vigẽte autẽ neceſſitate infirmorum poſſunt aliæ miſſæ cum moderatione celebrari, vt tenet Nauarrus *g* ſecutus Hoſtienſem.

## ARTICVLVS III.

### *Quæ ſacramenta tempore interdicti permittantur conferri.*

RESpondeo dicendo, quod iure *h* antiquo concedebatur morituris Euchariſtia per modum viatici, & ſacramentum pœnitentiæ etiam pro ſanis, & alia ſacramenta, quod extendunt Doctores *i* ad tempus ceſſationis. Sed vt hæc clariùs pateſiant de ſingulis ſacramentis operæ pretium eſt videre, quantum autem ad ſacramentum Baptiſmi, nunc, & olim in loco generaliter interdicto, licet conferre Baptiſmum pro paruulis, prout tradunt Doctores, *k* quos ſequuntur Soto, Medina, Couarruuias, Sylueſter, Nauarrus, Armila, Angelus, & Ioannes Tabien. & hoc cum ſolemnitate ſolita Catechiſmi, Exorciſmi, quia præceptum eſt Eccleſiæ, ne ſine ijs pijs ritibus à ſacerdotibus baptiſmus miniſtretur, & idem baptiſmus cum ſimili ſolemnitate licet, & licuit conferre adultis ad Eccleſiam venientibus, prout tradunt Doctores ſuperiùs relati ad hoc quandam decretalem *l* allegantes quoniam licet adultus poſſit contritione, & baptiſmo flaminis iuſtificari, habet tamen ius ad baptiſmum aquæ petendum, cũ in ipſe in re ſuſceptus ſit efficaciùs ad ſalutem remedium.

Quantum autem ad ſacramentum pœnitentiæ licitum eſt conferre infirmis, vt iure etiam antiquo quidam putant licere ſanis, vt videre eſt apud Nauarrum, *m* Tabien. & Couarruuiam, vt cumque tamen ſit, de iure *n* nouo conceditur ſanis, hoc tamẽ intelligendum eſt dummodo ſint benè diſpoſiti ad hoc ſacramentum recipiendum, vnde ſanus excommunicatus, ſi non dedit cauſam interdicto, poteſt tunc ſacramentaliter abſolui, ſi præbeat debitam iuris cautionem, vt colligitur ex iure, *o* & tenet Nauarr. & quidam recentiores.

Quantum ad ſacramentum cõfirmationis, quod pertinet ad quoddam baptiſmi complementum, poteſt iure etiam antiquo adultis publicè miniſtrari in tempore interdicti cum ſolemnitate conſueta in loco etiam ſpecialiter interdicto, quando aliàs commodè adiri non poſſet, vt poſt alios tenent Couarruuias, *p* & Nauarrus. Chriſma vero, quod neceſſarium eſt pro confirmatione, & ad ritum baptiſmi, licet, & licuit hodie conſecrare in feria quinta hebdomadæ ſanctæ in loco etiam ſpecialiter interdicto, ſimiliter, & oleũ baptizadorum cum moderatione tamẽ capituli, *alma mater*, vt olim iure antiquo erat moderatum, vt tenent communiter Doctores, *q* Couarr. Nauar. & Syl.

Quantum vero ad ſacramentum Euchariſtiæ iure antiquo, aut nouo tempore interdicti, aut ceſſationis à diuinis, niſi tanquam viaticum infirmis in articulo mortis, non poteſt miniſtrari, iuxta tradita in iure, *r* & reſoluta à Couarruuia, Soto, Nauarro, Calderino, & Federico, quod benigna interpretatione extenditur ad omnes, qui ſunt in probabili periculo mortis etiam violentæ, vt damnatus ad mortem per ſententiam, appellatione, aut alio iuris remedio non ſuſpenſam, vt tenent Doctores ſuperiùs allegati, adeo quod hic poſſet non ieiunus communicare, ſi iudex nollet tempus dare, vt tradit Henriquez *ſ* dicens, hoc colligi ex Sylueſtro, & Doctoribus communiter, & quod ita in praxi fecit ſeruari Reuerendiſſimus Guerrero, Archiepiſcopus Granatenſis, vir doctiſſimus, poſt conſultationem virorum grauiſſimorum. Ita non obſtante tem-

*a Cou. vbi ſ. 1. Nau. vbi ſ. 171. Syl. vbi ſ. §. 2. v. 2.*

*b Syl. vbi ſ. Co. vbi ſ. num. 7. DD. in c. quod in te de pœni. & rem. Henr. vbi ſ. nu. 3. lit. N.*

*c Cou. vbi ſ. 2. §. 2. n. 7. v. hic patet Syl. vbi ſ. §. 7. v. 3. So. in 4. d. 22. q. 3. a. 2. Henr. vbi ſ. lit. O. Med. in inſtr. confeſſorũ li. 1. ca. 21. §. 14.*

*d Syl. tit. inter. 3. n. 7. verſ. 2.*

*e Sup. ſ. 8. a. 5. col. 166.*

*f ca. permittimus de ſen. ex cõ. Syl. inter. 5. §. 1. v. 1. Villad. c. 5. nu. 6. Nau. c. 27. nu. 173. & 178.*

*g Na. vbi ſ. n. 173. Hoſti in d. c. permittimus.*

*h cap. quod in te de pœni. & remiſſ.*

*i DD. in c. permittimus de ſent. excomm.*

*k DD. in c. nõ eſt nobis de ſponſalib. So. in 4. d. 22. q. 3. a. 2. poſt illa c. 4. Medi. in. um. li. 1. c. 11. §. 13. Co. in c. alma mater. §. 2. nu. 2. Syl. inter. §. 7. nu. 1. & 4. & Arm. §. 44. Na. c. 27. nu. 178. Ang. interd. 6. §. 27. Tabie §. 1.*

*l ca. quoniã de ſent. exc. li. 6.*

*m Nau. vbi ſ. Tabie. §. 1. v. bi ſ. Coua. vbi ſ. §. 3. nu. 1.*

*n c. alma mater de ſent. excõ. Vill. de irreg. c. 5. n. 2. in ſi.*

*o d. c. alma mater Na. vbi ſ. n. 178. add. ad Syl inter. 5. §. 7. v. 3. cõtra Sot.*

tempore interdicti etiam ſpecialis à diuinis, poteſt prædicto damnato dari communio, vt colligitur ex Nauarro, *a* Soto, Medina, & Couarruuias alleganti bus Palud. & Antoninum, & Medina in confirmationem ſupradictorum citat congregationum Doctorum Salmanticenſis Academiæ, & ratio prædictæ opinionis eſt, nam reus damnatus ad mortem dicitur eſſe in articulo mortis, licet violentæ, & ab ſolui poteſt, vt conſtitutus in hoc articulo ab omnibus caſibus, & per conſequens eidem eſt concedenda communio etiam tempore interdicti, non obſtâte communi prohibitione Eccleſiæ, & intra Eccleſiam ſpecialiter interdictam, quando non eſſet alias huic tamen ſano non poteſt ſacramētum Extremæ vnctionis conferri, prout dicemus, verba de hoc ſacramento faciendo.

*a Na. vbi ſu. nu.178. in fin. Sot. vbi ſup. ar.2. Med. vbi ſup. §.13. Co. vbi ſup. §.2. nu.7. & §.3. nu.2. & 3. & lib.2. var. ca. 2. nu.11.*

Prægnanti autem mulieri, de quo tempore partus timet periculum, poteſt tempore interdicti dari Euchariſtia, prout reſoluit Couarruuias, *b* & ſimiliter inchoantibus longam periculoſi maris nauigationem, aut intraturis prælium, aut quando ciues ſunt ab hoſtibus validis obſeſſi, prout tenet Sylu. *c* cum Doctoribus communiter.

*b Cou. in c. alma mater 2. p. §.2. num.3. c Syl. interd. 5. §.7.*

Sano etiam ſacerdoti, non licet tempore interdicti recipere communionem de manu aliena, quia dum ſit generalis prohibitio, & excipiuntur certi caſus, omne, quod expreſsè non eſt exceptum, ſubiacet regulæ prohibitiuæ, vt poſt alios tenent Couar. *d* & Nauar.

*d Cou. vbi ſu. §.3. nu.1. Na. vbi ſu. n.178.*

Vnde falsò, quidam recentiores aiunt, quod Clericus eiuſdem Eccleſiæ, præſertim ſacerdos, vt conceſſione iuris poteſt aſſiſtere diuinis officijs, ita & poteſt recipere communionem, nam ille, cui conceditur, vt poſſit tempore interdicti aſſiſtere diuinis officijs, non conceditur, vt poſſit recipere communionem, niſi ſpecialiter ipſi concedatur, vt conceditur ipſis religioſis, & infrà dicemus. Aduertendum tamen, quod quando datur Euchariſtia infirmis tēpore interdicti, deferenda eſt ad eos reuerenter cū cōſuetis ſolemnitate & pulſu campanæ, & lumine, vt poſt alios tenet Nauarrus, *e* & Couarruuias, poſſuntque recitari Pſalmi, & preces, aut hymni a ſacerdote cum aliis, dummodo non recitet horas canonicas, & in reditu ab infirmis, licet Euchariſtiam oſtendere populo, vbi mos eſt etiam coram interdictis, quia hi non prohibentur videre, & adorare Euchariſtiam, & dum priuilegiatus communicat poteſt populus interesse, prout tenent Soto, *f* Nauarrus poſt Calderinum, quod eſt tenendum, quia eſtē dere extra miſſam, aut videre Euchariſtiam, non eſt aſſiſtere diuinis officijs, neque recipere ſacramentum.

*e Na. vbi ſu. num.78. Cou. vbi ſup.*

*f So. vbi ſup. conc.4. corol. 8. Na. vbi ſu. nu.179. Cou. vbi ſup. § 3. nu.4.*

Quantum autem ad ſacramentum matrimonij, quod in contractu inter fideles conſiſtit, poteſt dari & recipi in loco interdicto, aut ipſis interdictis perſona iter, & licet eſſet prohibitum interdicto iu dicis, eſt validum, vt tenent Doctores ſuperiùs allegati: at quia benedictio nuptialis pertinet ad diuinum officium, fatentur Soto, *g* & Couarruuias, quod non licebit benedicere nuptias, cum moderatione capituli, *Alma mater*, vt aiunt Couarruuias, *h* Angelus, Armilla, & Sylueſter ſecutus Federicū, & multi recentiores, quia dum aliquid permittitur, cenſetur permiſſum, quod illi eſt annexum, & licet ſit ſpecialis ratio, ne benedictio nuptialis intelligatur ſub generali coërtione officiorum diuinorum, cum pertineat ad ſolemnitatem ſacramenti ſingulis, non neceſſarij, ac proinde iure antiquo non licebat ea benedictio habenti priuilegium aſſiſtendi in officijs diuinis, nunc autem habenti priuilegium licitum eſt cum moderatione dicti capituli, *Alma mater*, & ſic in feſto Aſſumptionis Virginis, in quo

*g So. vbi ſup. eſt.4. Co. vbi ſup. §.1. nu. illatione 11. h Cou. vbi ſu. §.3. Ang. in. tit.1.30. Armil. Syl. interd. 5.§.5.&.3.*

interdictum olim iure antiquo ſuſpendebatur, imò & in feſto Corporis Chriſti, fatentur Sylueſter, *i* Soto, & Couarruuias, quod ſicut licitum eſt officia diuina publicè celebrari. Ita etiam eſt licita benedictio nuptialis, & in aliis feſtiuitatibus, vt in Paſcha re Reſurrectionis, & Natiuitatis, ea nuptialis benedictio prohibetur, vt patet ex iure *K* antiquo, nunc etiam per Concilium Tridenti num *l* prohibentur, licet in alijs eas nuptias ſolemniter celebrare permittatur.

*i Syl. v. inter. 5. § 1. v.3. So. & Co. vbi ſu.*

*K c. non oportet 33. q.4. l Tri. ſeſ.24. de matr. c.10*

Quantum verò ad ſacramentū extremæ vnctionis, cùm non cadat ſub præcepto, conferri non poteſt etiam clericis presbyteris tempore interdicti, prout dicitur in iure, & tradunt Couarruuias, *m* & Nauarrus, bene tamen conferri poteſt religioſis ex priuilegijs ipſis conceſſis, prout infra dicetur. *n*

*m Cou. vbi ſup.7. Na. vbi ſup. nu. 179. n infra q.*

Quantum verò ad ſacramentum ordinis in loco interdicto Epiſcopus, aut Abbas etiam iure nouo per capitulum, *Alma mater*, conferri non poteſt laicis, aut regularibus, neque promouere clericos ad vlteriores ordines, quia capitulum, *Alma mater* ſolùm indulget officia diuina, nullum verò ſacramentum concedit, niſi permiſſum iure antiquo, vt tenent idem Couarruuias, *o* & Nauarrus, vnde falsò Innocentius *p* ait, quod Epiſcopus clauſis ianuis poteſt promouere clericos, imò Villadiego tenet cum Abbate, quod poteſt etiam laicos ordinare in loco interdicto, quia Epiſcopus non includitur ſub generali interdicto.

*o Cou. vbi ſu. §.3. n.4. illa. 4. Na. vbi ſu. p Innoc. in ca. non eſt nobis.*

Sed contrarium ex dictis eſt tenendum, quamuis idem ordinator impotuerit illud generale interdictum, vt probant Couarruuias, *q* & Nauarrus, quod confirmatur; nam Epiſcopus interdictus non poteſt dare ordines in loco non interdicto, vt Sylueſter, *r* & Nauarrus tenent. Neceſſe eſt igitur, vt Epiſcopus ſuſpendat interdictum quantum ad illum actūs alias nec in feſtiuitatibus, in quibus ſecundum ius ſuſpenditur interdictum, licet. Verum autem Epiſcopus poſſit ordines conferre exiſtente magna miniſtrorum neceſſitate, iam ſupra articulo primo huius quæſtionis dictum eſt.

*q Cou. vbi ſu. nu 4. illat. 5. r Syl. vbi ſup. § 7 v 6. Na. vbi ſup.*

## ARTICVLVS IV.

*Quomodo tempore interdicti officia diuina ex priuilegio capituli,* Alma mater, *celebrentur.*

RESpondeo dicendo, quod Bonifacius *ſ* Octauus concedit celebrari tempore interdicti officia diuina cum quadruplici moderatione. Prima vt dicantur in Eccleſia ianuis clauſis. Secunda vt dicantur ſummiſſa voce. Tertia, vt non pulſentur campanæ. Quarta, vt excludantur excommunicati, & interdicti, ita ex dicto capitulo colligunt Couar. *t* & Nauarrus.

*ſ c. alma ma. de ſent. excō. lib. 6.*

*t Cou. in d. c. alma mater 2. §.2. Nau. c. 27. nu.175.*

Sed oportet, vt has conditiones ſigillatim explicemus. Quantum verò ad primam conditionem, aduertendum eſt, quod nomine Eccleſiæ veniunt hoſpitale, & priuatum oratorium, ſi modo ſit ab Epiſcopo approbata, & licet tempore interdicti nō prohibeantur laici videre Euchariſtiam extra miſſam in Eccleſiam, vt quando portatur ad infirmos, & reuertitur in Eccleſiam, in qua oſtenditur populo, prout dictum eſt articulo ſuperiori, in miſſa tamen illam videre non poſſunt, quia videre eleuatam Euchariſtiam in miſſa eſt aſſiſtere parti officij diuini, quod eſt miſſa, Vnde tempore interdicti nō debet in foribus Eccleſiæ fieri foramen, vt laici extra poſiti videant Corpus Chriſti in miſſa eleuatum, vt tenent Nauar. *u* Caiet. & Villadiego poſt Palud. Verum eſt tamen, quod laici ea intentione perſo-

*u Na. vbi ſu. 170. Caiet. v. ext. 1. 67. Villad. de reg. 3. nu.13.*

pernicioſum contra duplex præceptum iuris, & hominis: at ſanè hoc non eſt peccatum mortale, niſi reſiſtat ipſe Laicus, non enim ianitor Laico imponit nouum præceptum, ſed tantum eſt executor legis. Tertiò videtur peccare mortaliter Laicus, ſi num actum faciat, quē ſolet clericus violare interdictum vt ſi publicè in choro dicat horas, & officia diuina, quia tenentur poſito eo officio ſeruare præceptū Eccleſiæ, ſicut clericus, Monachus, aut monialis, qui nullum habent ordinem, peccant mortaliter faciendo officia prohibita clericis, quia merentur ob id includi in aliis monaſteriis ſtrictioribus, quo faciant penitentiam, vt dicitur in iure *a*, & licet non incurrant in irregularitatem, fiunt tamē intelligibiles actiuè, & paſſiuè, iuxta Calderinum. *b*

*a c. paſtoralis de clerico ex com. miniſt.*
*b Calde. intra de interd. nū. 6.*

Clericus autem interdictum violans certius eſt quod peccat mortaliter, prout tenent cum communi Sylueſter *c*, Nauarrus, & Couarruuias, quod Soto ſolum intelligit de clerico ſacris initiato, ſi tunc illis ſolemniter miniſter, & fit irregularis, & priuandus eſt iure quæſito in beneficio, quod arguit eſſe peccatum mortale, contra Caietanum dicentem ob veniale incurri his pœnas & aſſertum Soti *d* probatur. Nam ius canonicum his, qui ſunt ſacris initiati, aut beneficiarij præcepta imponit, vt aiunt Panormitanus *e* Nauarrus, Auendannus, & Benardus Diaz quod intelligendum eſt, niſi ignorantia excuſentur, niſi talis ignorantia craſſa reputetur, ipſa enim cum comparetur dolo, minimè excuſat, vt fatentur Nauarrus *f*, & Couarruias.

*c Syluest. interdictum 6. in pr. & §. 2. ver. tis. Cou. vbi ſupr. §. 2. num. 4.*
*d Sot. vbi ſup. concl. 5.*
*e Panor. in c. 2. de vitu & honeſt. cle. Nau. nu. c. 1 A. nu. 6. & 9. & c. 25. num. 111. & c. 27. num. 214. in fin.*
*f Nau. vbi ſu. nu. 111. Cou. §. 2. num. 4.*

## ARTICVLVS V.

### *Vtrum interdictum loci violetur etiam ſi non ſit denuntiatum.*

RESpondeo dicendo, quod interdictum loci non violatur, niſi publicè denuntiatum ſit a iudice in certum locum, nec ſatis eſt interdictum ipſo iure poſitum eſſe notorium, vt poſt Concilium Conſtantienſe tenent communiter Doctores teſte Nauarro *g*, Soto, Couarruuias: at ſi Eccleſia matrix ſit denuntiata de interdicto generali, ſatis eſt, vt reliquæ Eccleſiæ etiam regulares dicantur denuntiatæ, prout tradunt Doctores communiter in quadā Clementina *h* fundati Nauarrus *i*, Soto, Caietanus Syluester Armilla, & Angelus, & Couarruuias, & quamuis interdictum ſit nullum ſeruante ipſum Eccleſia matricè tenentur regulares tale interdictum generale, aut ceſſationem a diuinis ſeruare, prout ſupra *K* iam dictum eſt, niſi contrarius ponatur in die Paſchatis, aut per octauas Corporis Chriſti, & in aliis feſtiuitatibus priuilegiatis, de quibus in quæſtione ſequenti agemus.

*g Nau. c. 27. nu. 187. Soto in 4. diſt. 22. q. 2. art. 2. concl. 3. Cou. vbi ſupr.*
*h Clem. 1. de ſententia excomun.*
*i Nau. vbi ſu. nu. 146 Soto vbi ſup. Caie. verſ. excōm. c. 67. Syl. ent. 2. nu. 1. & interdictum & §. 3. verſic. 2. Arm. v. interdict §. trigeſimo. Angelus v. ceſſatio. §. 7. Couar. vbi ſup. nu. 3.*
*K ſupra q.*

## QVÆSTIO CX.

### De interdicto in quantum prohibet ſepulturam Eccleſiaſticam in quatuor articulos diuiſa.

*Circa quam quæruntur quatuor.*

1 *Vtrum tempore interdicti poſſit aliquis ſecundum ius commune ſepeliri in Eccleſiaſtica ſepultura.*

2 *Vtrum hi qui habent priuilegium vt tempore interdicti poſſint aſſiſtere diuinis poſſint in ſacro ſepeliri.*

3 *Quid intelligatur per pompam moderatam in conceſſione ſepulturæ tempore interdicti.*

4 *Vtrum ceſſante interdicto cadauera ſepulta in loco non ſacro poſſint transferri ad locum ſacrum.*



## ARTICVLVS I.

### *Vtrum tempore interdicti poſſit aliquis ſecundum ius commune ſepeliri in Eccleſiaſtica ſepultura.*

RESpondeo dicendo, quod clericis primæ Tonſuræ tempore interdicti decedentibus, ſi interdictum ſeruauerunt, nec cauſam dederunt, ſepultura Eccleſiaſtica in cęmeterio ſine ſolēnitate iure antiquo concedebatur iuxta eam Regulam *l*, cui communicamus viuo poſſumus communicare, & defuncto. Ita tradunt Couaruuias *m*, Paludanus, & Soto, & id ipſum ait Tabien de habente priuilegium confraternitatum: Nunc vero ex conſuetudine licet clericos ſepelire etiam intra Eccleſiā, quod olim *n* ſolis Epiſcopis, & inſignibus perſonis concedebatur, & per capitulum *Alma mater*, conceditur funus clerici fieri cum Miſſa, & officio Eccleſiaſtico ſummiſſa voce dicto, & abſque pulſu campanæ, & cum aliis moderationibus, de quibus egimus ſupra quæſtione præcedenti articulo penultimo, iure enim antiquo *o* fiebat cum ſilentio, & abſque officio, vt nunc fit in ceſſatione, & in ſpeciali interdicto. Ita Syluester *p* Ioannes Tabien. Nauarrus, Soto, & Couarruuias, capitulum enim Alma mater, pro interdicto ſpeciali, & pro ceſſatione generali, nihil diſponit, ſed tantum pro interdicto generali. Et aduertendum, quod clericus alienus, qui non eſt eiuſdem Eccleſiæ in Eccleſia ſpecialiter interdicta non ſepelitur, niſi reliquæ Eccleſiæ ſint ſimili ſpeciali interdicto impeditæ, & id intendit Angelus, *q* & tenent Couaruuias, & Syluester Clericus autem coniugatus, ſi non ſit bigamus in Aragonia gaudet priuilegio ſepulturæ, vt refert Nauarrus. *r*

*l c. ſane. 24. q. 2.*
*m Cou. in ca. Alma mater. 2. p. §. 4. nu. 7. v. clericis. Pal. in 4. diſt. 18. q. 7. art. 4. conc. 10. Soto in 4. diſt. 22. q. 3. ar. 1. poſ. concl. 4.*
*n ca. Nullus 13. q. 2.*
*o c. quod inte. de ſent. excō.*
*p Syl. interd. 1. §. 8. verſ. 4. & interdictū 6. §. 2 v. 5. Tabien §. 10. in fine Nau. vbi ſup. nu. 176. & 180. Soto vbi ſup. concl. 1. Couar. vbi ſup. 2. p. §. 1. nu. 1. ad fin;*
*q Ang. v. interd. Couarr. vbi ſup. §. 4. n. 7. & 8. Syl. vbi ſup. §. 8. verſ.*
*r Nauar. vbi ſup. nu. 198. in ſi. adiunct. 174.*

Laicos vero adultos priuilegio carentes quamuis cum pœnitentia, & ſacramentis decedant, ſepelire non licet in aliquo loco ſacro generaliter, aut ſpecialiter interdicto, neque in cœmeterio, neque in alio loco per Epiſcopum benedicto ad vſum ſepulturæ. Ita poſt alios *ſ* reſoluunt Soto, & Couarruuias. Paruulos autem antè vſum rationis decedentes, non admittit Eccleſia interdicta, vt tenent Nauarrus *t* & Couarruuias nam cadauer adulti, ſicut & infantis æque eſt expers vſus rationis, eadem eſt vtriuſque ratio, Eccleſia autem prohibet admittere cadauer hominis carentis priuilegio, vnde ſi Laicus tunc decedat deferri poteſt cadauer eius in alium locum ſacrum nō interdictum, ſi modo viuus non erat perſonaliter interdictus, neque cauſam dederat interdicto. Populo enim generaliter interdicto, vir etiam innocens, qui eſt pars populi, non poteſt in vllo ſacro loco ſepeliri quia ius antiquum, & capitulum, *Alma mater*, non a ſuo priuilegio excipit, vt tenet Syluester cum Doctoribus ſuperius allegatis. Verum eſt tamen, quod poteſt ſepeliri in eodem loco interdicto extra locum ſacrum abſque Eccleſiaſtico funere, & officio, cadauer enim humanum non debet inhumatum iacere, cum hoc ſit contra humanam, & Chriſtianam pietatem: Dixi (abſque Eccleſiaſtico funere) nam ſacerdos publicè officians funus, etiam ſi ſepeliat extra locū ſacrum, peccat mortaliter, vt affirmant Doctores ſuperius allegati, & videtur incurrere non ſolum in excommunicationem, ſed etiam in irregularitatem, quam tamen irregularitatem non incurret ſi officiet funus ſeruata moderatione capituli *Alma mater*, quia licet hic actus pertineat ad ordinem ſacrum, illū tamen exequitur modo, & forma per iura permiſſo, vt tenent quidam recentiores *u* neque id videtur negare Nauarrus quia loquitur de clerico cenſuris ligato, & refert ſe ad numerum centeſimū, & nona-

*ſ DD. in d. c. quod inte. de ſenten. excom. Soto vbi ſup. ar. 1. concl. 4. Couar. vbi ſup. 2. p. §. 1. nu. 2. & §. 2. nu. 9.*
*t Nau. vbi ſu. nu. 178. Cou. vbi ſupr. §. 2. nu. 5.*
*u Recentiores in d. c. Alma mater Nau. vbi ſup. num. 247.*

& nonageſimum, & ad caput vigeſimum quintum a numero nonageſimo tertio cum ſequenti. Verum eſt tamen quod ſi efficiet funus in loco ſpecialiter interdicto, irregularitatē contrahet, quis manet ius antiquum, capituli, quod inte, vt ſcilicet ex violatione interdicti irregularitas contrahatur, quod ius quantum ad hoc non eſt immutatum in dicto capitulo, Alma mater, nihil enim mutauit pro ſpeciali interdicto, ſi autem abſque officio ſepeliat in Eccleſia interdicta non fit irregularis, vt ait Nauarrus *a* colligens id ex quadam Clementina.

*a Nauar. vbi ſup. c. 3. 2 1. n. 91. Clem. 3. de ſepult.*

### ARTICVLVS II.

*Vtrum hi, qui habent priuilegium, vt tempore interdicti poſsint aſsiſtere diuinis, poſsint in ſacro ſepeliri.*

RESpondeo dicendo, aliquorum eſſe opinionem negantium eum, qui ex priuato priuilegio potest viuus diuinis intereſſe officiis, ſi decedat, ſepeliendum in loco ſacro, niſi priuilegium expreſſe concedat ſepulturam. Ita Paludanus, & alii, quos refert Couarruuias, quia ſepultura diſtinguitur contra officia, & priuatum priuilegium pro officiis, tanquam odium videtur ſtrictè interpretandum, & quod per mortem ipſius priuilegia ſpirant, at reuera priuilegium pro officiis diuinis conceſſum extendi debet pro ſepultura, quippe quæ præcipuè pertinet ad officium Diuinum. Ita Syluester *b* cum Calderino, Angelus, Tabien, Armilla, & ſentiunt Soto Couarruuias, & Nauarrus, qui ſine cauſa addit, requiri inſuper licentiam Epiſcopi, Bulla autem Cruciatæ præter officia tectè expreſſit concedi ſepulturam ad vitandos ſcrupulos, & vt pompam quandam funeris ſimul concedi explicaret, idemque ad vitandos ſcrupulos concedunt quædam priuilegia religionum, & confraternitatem: concedendo enim, vt poſſint aſſiſtere officiis Diuinis per conſequens concedent, vt poſſint in ſepultura Eccleſiaſtica ſepeliri.

*b Sylu. in d. c. dictam 1. §. 8. ver. 6. Ang. §. 1. Tabie. §. 11. Armi. §. 49. Soto in 4. diſt. 22. q. 3. ar. 1. poſt concl. 4. Cou. in c. Alma mater. 2. q. §. 6. nu. 6 Nau. c. 17. n. 176. & num. 179. in ſing. & nu. 185.*

### ARTICVLS III.

*Quid intelligatur per pompam moderatam in conceſsione ſepulturæ tempore interdicti.*

RESpondeo dicendo, quod intelligitur poſſe pulſari ter campanas pro viris defunctis, bis autem pro fœminis. Item quod clerici, & religioſi cantando deferant ſepeliantque cadauer, dummodo non dicant aliud officium Diuinum, aut Miſſam, niſi id, quod in ordinario ad deferendum, ſepeliendumque cadauer ordinatum eſt, quod ſic habetur declaratum in Bulla Cruciatæ contra Aphricam datam per Leonem X. anno Domini milleſimo quingenteſimo decimo ſexto, ſed in Bolla contra infideles data per Iulium III. anno Domini milleſimo quingenteſimo quinquageſimo ſecundo, habetur declaratum, quod per Pompam moderatam intelligitur, quod fiat dimidium ſolemnitatis, quæ alias cum cantibus, & campanis communiter fieri ſolet cum perſonis eiuſmodi qualitatis, & hoc idem declaratur in dicta Bulla Cruciatæ Pij Quarti, anno Domini milleſimo quingenteſimo ſexageſimo quarto, & milleſimo quingenteſimo ſexageſimo ſexto, & inſuper relinquitur arbitrio ordinarij ſi ibi fuerit, vel curati, & in Hiſpania communiter per pompam moderatam tempore interdicti practicat conſuetudo, quod publicè intono cantando, & cum tribus ſolitis clamoribus campanarum deferatur, ſepeliaturque cadauer Eccleſiæ ianuis apertis ſecundum quod in ordinario habetur, ſine Miſſa tamen niſi ad ipſam aliqua ſpecialis conceſſio habeatur. ſicque in hoc conſuetudini ſtandum cenſet Corduba. *c*

*c Cord. lib. 1. qq. q. 43. dub. 1.*

### ARTICVLVS IV.

*Vtrum ceßante interdicto cadauera ſepulta in loco non ſacro poſsint transferri ad locum ſacrum.*

RESpondeo dicendo, quod ceſſante interdicto cadauera laicorum, quæ in loco prophano ſepulta erant, ſolent extumulari. Ita tenet Tabien *d* poſt Innocentium, Ioannem Andræam, & Panormitanum, & tenent Paludanus, Syluester, & Nauarrus. ſed ſi quædam fuerint illicitè ſepulta in loco ſacro per laicos aut clericos, non debent ceſſante interdicto extumulari: ſed permittuntur ibidem remanere, quia ad eum ſtatum res peruenit, a quo incipere potuit, & poſſunt clerici pro ſic ſepultis, mortuaria, & oblationes recipere prout probant latè Syluester & *e* Nauarrus.

*d Tabien. in interdictum, §. 11. Palud. in 4. d. 18. q. 8. ar. 2. dub. 16. Sy. interdictũ 1. §. 8. Nau. c. 27. nu. 176.*
*e Syl. interdictum 1. §. 8. ver. 7. Naua. vbi ſup. num. 174.*

## QVAESTIO CII.

De interdicto quoad eius relaxationem, & ſuſpenſionem iure communi in aliquibus caſibus, & feſtiuitatibus in tres articulos diuiſa.

*Circa quam quæruntur tria.*

1 *Quibus modis interdictum ſuſpendatur.*
2 *In quibus feſtiuitatibus ſuſpendatur iure communi interdictum generale.*
3 *Quando incipiat, & finiatur dies feſtus a ſuſpenſione interdicti.*

### ARTICVLVS I.

*Quibus modis interdictum ſuſpendatur, & relaxetur.*

RESpondeo dicendo, quod interdictum diuerſis modis tollitur. Primò, aliqua verborum forma, aut ſigno exteriori relaxatur omnino ab habente authoritatem, vt poſt alios tradunt Syluester, *f* Soto, & Nauarrus. Secundo dum ad tempus ponitur, puta ad annum, vel donec ſatisfecerit, aut in tali loco habitauerit, finito enim tempore, aut impleta conditione tollitur ipſo facto abſque alia abſolutione, vt de ſuſpenſione ad tempus dicunt communiter Doctores. Ita Syluester *g*, Nauarrus cum Panormitano, & communi. Tertiò relaxari poteſt ad cautelam, quando eſt ſpeciale loci, aut perſonæ, nam ſi dubium ſit, poteſt relaxari interim dum cauſa diſcutitur, at generale non ſuſpenditur ad cautelam, vt tenent Syluester *h* cum Ioanne Andræa, & Couarruuias, & citatus Nauarrus contra Archidiaconum, & a ſimili probatur. Nam ab excommunicatione fit abſolutio ad cautelam. Quartò ſuſpendi dicitur, quando per eum, qui poſuit tollitur ad tempus aut in tota vrbe, vel in vna Eccleſia, aut capella per vnum diem, aut longius tempus vt tenent Doctores *i* ſuperius allegati ſimilis abſolutio eſt interdicti perſonalis etiam lati ob culpam ipſius, in qua permanent, vt idem Couarruias affirmat contra Syluestrum, & Abbatem manente autē interdicto, vel ex cōmunicatione non licet facere quæ in illo prohibentur neq; Epiſcopus

*f Syl. interdictum 3. §. 9. ver. 7. & §. 10 & 11. Soto in 4. di. 22. q. 3. ar. 1. Na. c. 27 nu 168.*
*g Syl. interd. 3. §. 9. v. 3. Na. vbi ſu. n. 163. & n. 168 § fi.*
*h Syl. vbi ſup. §. 9. v. 3. & inter. 4. nu. 4. v. 6. & n. 5. v. ſ. Couar. in c. Alma mater in 2. p §. 2. n. 5. Nau. in c cũ contingat remedium 7.*
*i Syl. interdictum 3. §. 1. ver. 3. Cou §. n. 3. Na. c. 27. num. 165. & 183.*

poteſt

poteſt ſuſpendere interdictum ab homine, quod Papa indixit, vt tenet Couarruuias *a* poſt Syluestrum: interdictum tamen iuris poteſt tolli aut ſuſpendi ab Epiſcopo, vt tenet Soto *b* quando non eſt ſpecialiter reſeruatum Papæ. Denique attentè conſiderandum eſt, quid concedat, qui ſuſpendit interdictum, aut quid indulgeat priuilegium priuatum hominis, ſtrictè enim eſt interpretandum ad caſum conceſſum, puta ſi conceditur pro ſola Miſſa noua, pro ſepultura defuncti, aut alia ſimili re non debet extendi ad diuerſa, vt tradunt, tanquam receptum Doctores *c* ſuperius allegati. Dixi ( priuilegium priuati hominis ) nam priuilegia religionibus latiùs ſunt interpretanda.

*a Cou. vbi ſu.*
*b Soto in 4. d. 22. q. 3. ar. 1. con. 3.*
*c Syl. interdictum. 5. §. ar. ver. 1. Coua. vbi ſupr. §. 2. n. 4. Naua. n. 161. & 183.*

## ARTICVLVS II.

### *In quibus feſtiuitatibus ſuſpendatur iure communi interdictum generale.*

RESpondeo dicendo, quod Bonifacius, *c* VIII. ſuſpendit generale interdictum in quatuor feſtiuitatibus in Natiuitate Domini, in Paſchate Reſurrectionis, Pētecoſtes, & in Aſſumptione Virginis Mariæ vt tradunt Nauarrus, *d* Soto, Syluester, & Couarruuias idem conceſſum eſt in feſto Corporis Chriſti, & per totam Octauam, vt tradunt Nauarrus, & alij. & conceſſum eſt a Martino Papa V. & ab Eugenio Quarto, vt tradūt Couarruuias, *e* & Antonius Margallo. & in die puriſſimæ cōceptionis B. Mariæ, & in Octaua illius. Conceſſio autem in his feſtiuitatibus fit circa ea tantum, quæ dicuntur officia diuina, vt ſolemniter celebrentur ianuis apertis, alta voce, cum pulſu campanæ, & nemine excluſo, niſi excommunicatis, quod intelligitur, ne vitare teneamur niſi nominatim ſit denunciatus. Sed Bonifacius, Octauus, vt interdicti etiā nominatim excitētur ad reconciliationem concedit ipſis, vt aſſiſtant diuinis officiis, ita tamen ut qui fuit cauſa interdicti, non accedat ad altare per quod non tantum vult, vt longè ſit remotus a loco altaris, dum venit cauſa ornandi, vt exponunt quædā Gloſſa *f*, Dominicus, Syluester, & aliqui recētiores, ſed neq; clerici Miſſam celebrēt aut miniſtrent in ordine ſacro, ſi ſint interdicti.

*c Boni. Octauus c. Alma mater de ſen. excom. lib. 6.*
*d Naua. Soto Sylu. & Cou. vbi ſu. n. 6. illatione 15.*
*e Couar. vbi ſu. §. 5. nu. 1. Margal. in rubr. de celebr. miſ. fo. 3.*
*f Gloſ. & domini in d. ca. Alma mater Syl. interdict. 5. nu. 2.*

Circa quam Bonifacij conſtitutionem eſt primo notandum, quod in dictis feſtiuitatibus ſolum fit ſuſpenſio interdicti, quoad officia diuina, nomine autem officiorum diuinorum non venit adminiſtratio Sacramentorum prout iam dictum eſt in ſuperioribus *g* vnde cum dicta conſtitutio nihil concedat circa Sacramenta ſeruandum eſt ius antiquum *h* ſecundum quod ſacerdos tempore interdicti etiam in his feſtiuitatibus non poteſt communicare, neque extrema vnctio poteſt recipi, imo qui habet priuilegium communicādi, ſi fuit cauſa interdicti, communicare non debet, prout tenent cum communi Nauarrus, *i* & Couarruuias. Secundò eſt notandū, quod in nullo feſto concedit Bonifacius VIII. ſuſpendi interdictum ſpeciale, neque interdictum perſonale, niſi quantum ad effectum ſupradictum, vt ſcilicet perſonaliter interdicti excitentur ad reconciliationem, prout tradit Couarruuias *K* cū communi. Tertiò eſt notandum, quod in his feſtiuitatibus ſuſpenditur interdictum, quod prius poſitum fuerat, ſed non vetat quin vrgente cauſa poſſint de nouo interdictum in prædictis feſtiuitatibus apponi, ita anno Domini milleſimo quingenteſimo octuageſimo quarto, impoſitum fuit Salmaticæ a Magiſtro Scholaſtico cum ſapientium conſolatione, vt refert Henriquez *l* nun. dicta conſtitutio reſtringit poteſtatē imponentes.

*g ſupra q.*
*h c. ſi ſententia. de ſent. ex com. lib. 6.*
*i Na. vbi ſup. n. 178. et 182. Couar. in ca. Alma mater. 2. par. § 4. nu 3. & § 5. in prin.*
*K Couar. vbi ſup. § 4. nu. 1. & 3. § 5. nu. in fin.*
*l Henri. in 2. p. li. 13. c. 47. § 2. li. 2.*

Quartò nota, quod Doctiſſimus Sotus *m* prædictā ſuſpenſionem interdicti in Paſchate Reſurrectionis extendit per quatuor primos dies, & in feſto Pentecoſtes per tres dies feriatos, quia tres dies ſecundū communem modum loquendi vocantur Paſcha. At licet hæc exceptio ſatis rationabilis videatur, ab ea tamen recedendum puto, cum dicta conſtitutio ſolum concedat diem vtriuſque Paſchatis, & nihil de aliis diebus loquatur, cum ſit correctoria ſtrictè eſt interpretanda, & ita intelligunt Syluester, *n* & Nauarrus & communis recentiorum.

*m So. in 4. diſ. 22. q. 2. ar. 5. concl. 4.*
*n Syl. interdictum 5. §. 2. v. 2. Nauar. vbi ſup. num. 182.*

## ARTICVLVS III.

### *Quando incipiat, & finiatur dies feſtus a ſuſpenſione interdicti.*

RESpondeo dicendo, quod in ſupra poſitis feſtiuitatibus, & aliis priuilegiatis tempore ceſſationis, & interdicti a diuinis, incipit dies feſtus a primis veſperis præcedentis diei, vt tradit Nauarrus *o* & finitur in completorio eiuſdem feſti vt affirmat idem Nauarrus *p* cum Hoſtienſi, & Syluestro, & tradunt Soto, Medina, Couarruuias, & Perez. Quidam tamen aiunt, quod finitur in ſecundis veſperis, quod tutius reputat Villadiego: at in religionibus vide in completorio incluſiuè talem ſuſpēſionem finiri. Pro quibus eſt aduertendum, quod Alexander VI. anno Domini milleſimo quadringenteſimo nonageſimo quarto Pontificatus ſui anno ſecundo die vigeſima Martij, & iterum Pontificatus ſui anno quarto die prima Decemb. & Leo X. anno Domini milleſimo quingenteſimo vigeſimo Pontificatus ſui anno Octauo, die vigeſima octaua Iulij, prout refertur in compendio *q* priuilegiorum D. Hieronymi. *Suſpendunt in monaſterio B. Mariæ del Parral quodcumque interdictum in feſtiuitatibus Aſſumptionis, Natiuitatis, & Purificationis B. Mariæ, necnon in feſto S. Hieronymi ita, vt non obſtante quocunque interdicto etiam Apoſtolica authoritate appoſito Miſſas, & alia diuina officia in Eccleſia dicti monaſterij cum ſolemnitate dicere, & celebrare valeant a primis veſperis vſque ad occaſum ſolis*, quod priuilegium iam eſt cōmune toti ordini D. Hieronymi, vt cōſtat ex dictis in primo tomo *r* & eo cōmunicant religiones Mendicātes, & ſic in feſtiuitatibus B. Mariæ hic poſitis poſſunt ſuſpendere interdictū vſque ad occaſum ſolis. Aduertendū tamen eſt, quod licet in Matriceenſis, quā in aliis Eccleſiis finitum ſit Cōpletorium, & repetatur interdictum cum pulſu campanæ, licebit nihilominus in aliis Eccleſiis etiam regularium cantare completorium, vt conſuetudo interpretatur, & tradit Medina, *ſ* & ego explico in additionibus ad Ciuctatam.

*o Nauar. cap. 27. nu. 184.*
*p Nauar. vbi ſup. nu. 185. Soto in 4. diſ. 22. q. 3. art. 1. con 4. Medin. lib. 1. inſtruc. cap. 11. § 13. Couar. in cap. alma mater. 2. p. § 5. n. 5. Perez & Villadiego de regulari. c. 5. n. 20.*
*q Compend. Hieronym. ti. interdictum. § 5.*
*r tom. 1. q.*
*ſ Medin. vbi ſupra.*

Aduertendum inſuper, quod in vigilia Reſurrectionis licet cantare Miſſam Sabbathi vt tenent Paludanus *t* & Soto, & cū dicitur *Gloria*, in Sabbatho Sancto licet pulſare cāpanas, quia ea Miſſa dici conſueuerat eadem nocte poſt veſperas. Hæc ſecundum ius commune dicta ſunt, nunc autem ad priuilegia regularium, quæ ampliora ſunt accedere oportet.

*t Palud. in 4. d. 18. q. 8. Soto vbi ſup. con. 4.*

## QVAESTIO CXII.

### De interdicti ſuſpenſione per priuilegia regularium in ſex articulos diuiſa.

#### *Circa quam quæruntur ſex.*

1 *Vtrum priuilegia regularium quibus ſuſpenditur interdictum. ſint ſublata per Concilium Tridentinum.*

2 *In quibus feſtiuitatibus regulares poſſunt ſuſpendere interdictum.*

3 *Vtrum poſſit ſuſpendi interdictum propter reliquiam ſancti, aut in feſto patroni.*



Digitized by Google

4 *Vtrum in alijs feſtiuitatibus à ſupradictis poſſint regulares ſuſpẽdere interdictũ & ceſſationem à diuinis.*
5 *Vtrum in profeſſione alicuius religioſi poſſit ſuſpendi interdictum, & ceſſatio à diuinis.*
6 *Vtrum prælati religionum poſſint in ſuis Eccleſijs admittere ſæculares ad officia diuina tempore interdicti aut ceſſationis à diuinis.*

## ARTICVLS I.

### *Vtrum priuilegia regulariũ, quibus ſuſpenditur interdictum, ſint ſublata per Concilium Tridentinum ſeſsione vigeſima quinta, de regularibus capite duodecimo.*

Reſpondeo dicendo, quod Doctiſſimus Nauarrus *a* tenet omnia priuilegia regularium reſpectu interdictorum, & ceſſationis à diuinis, eſſe ſublata per Tridentinum, quoad ea quæ ipſa priuilegia concedunt contra ius commune. Ego tamen opinioni Nauarri nunquam potui acquieſcere, prout in explicatione Cruciatæ latè dixi, & in additionibus ad ipſam etiam confirmaui. Nunc autem viſis argumentis adductis ab ipſo Nauarro in ſuis conſilijs, ab ea opinione Nauarri, tenacius recedo, ad hominem enim contra ipſum arguam. Et probatur noſtra ſententia primo, nõ enim peccat neque tranſgreditur legem iuſtam, qui eam ſeruat cum moderamine diſpenſationis à Principe ſibi conceſſæ, clericus enim nobilis, vel Doctor Legem *b* de nõ habendo plura beneficia non tranſgreditur accipiendo illa cum diſpenſatione, prout dicitur in iure *c* modo abſtineat à pluritate, ad quam ſe non extendit diſpenſatio, & ſic in propoſito noſtro non frangunt ius cõmune de ſeruandis interdictis, qui cum diſpenſatione Papæ aliquibus diebus tempore interdicti, aut ceſſationis diuina celebrant.

*a Nau. in manual. c.27. n. 180. & lib. c. conſ. titu de priuil. conſ.7.*
*b c. dudum de præbend.*
*c c. de multa de præbend.*

Huic argumento reſpondet Nauarrus concedendo totum & ita concedit religioſos ſeruantes interdicta cum moderatione priuilegiorum validorũ non frangere legem communem de interdictis ſeruandis. At ait priuilegia ipſorum eſſe per Conciliũ Tridentinum abrogata, verum cõtra Nauarrum ſtatim in ſecundo argumento agemus, de intellectu vero Tridentini diſputando. Secundò probatur cõcluſio, nam in multis Decretis *d* eiuſdem Tridentini, in quibus aliqua deciduntur, & præcipiuntur, additur expreſſe non obſtantibus quibuſcunque priuilegijs, ex quibus à contrario ſenſu videtur nõ eſſe ſublata priuilegia regularia quoad alia decreta in quibus ſimilis derogatio minimè fuit appoſita, ſicut eſt decretum de interdictis ſeruandis.

*d Seſſ. 25. de regul. c. 4. 5. 6. 9. 10 & 11*

Huic argumento reſpondet Nauarrus, quod argumentum à contrario ſenſu ceſſat, quando ſumitur ad probandum id, cuius contrariũ eſt iure diffinitũ, vt ex eodem iure colligitur *e* & tradit Gloſſa dilatata per Felinum. At in noſtro caſu exprimitur in capitulo finali dictæ ſeſſionis vigeſimæ quintæ de regularibus, quod priuilegia omnia, & ſingula contra ſtatuta in illa ſeſſione cenſeantur ſublata, & ideo ex eo quod in aliquot capitulis tollantur ſpecialiter priuilegia quoad aliqua non poteſt ſumi argumentum, quod non cenſentur ſublata quoad alia.

*e cap. nobis de ſent. excom. et gloſ. ibi Felin. in c. Nobis de foro compe.*

Sed contra Nauarrũ replicatur, quod in dicto capitulo finali Tridentini non tolluntur omnia priuilegia, quæ ſunt omnino cõtra ſtatutum de obſeruandis interdictis, ſolum enim ibi tolluntur priuilegia in ſua generali reuocatione, quæ omnino ſunt cõtraria dicto ſtatuto tollentia omnem eius vim, quibus religioſi erant omnino exempti ab obſeruatione cuiuſcumque interdicti, vt erat priuilegium conceſſum Hoſpitalarijs D. Ioannis Baptiſtæ, cuius mentionem in ſuperioribus fecimus *f* & ego in explicatione cruciatæ dixi, non autem tolluntur priuilegia, quæ non tollunt omnino obſeruantiam interdictorum, ſed ſuſpendunt in aliquibus caſibus particularibus. Quare ait Doctiſſimus Pater frater Franciſcus de Bobadilla, miniſter olim Prouincialis Prouinciæ Caſtellæ regularis obſeruantiæ noſtræ Sacræ religionis in Enchiridione, quem manu ſcriptum nobis reliquit, quod anno Domini milleſimo quingenteſimo ſeptuageſimo ſexto in ciuitate Toletana in conuentu Sancti Petri Martyris non fuit obſeruatum interdictum generaliter promulgatum in quodam feſto priuilegiato ordinis prædicatorum, de qua re lis iuridica cœpta eſt, ſed tandem conuentus obtinuit.

*f ſupra. q. & in explicat. Cruciata §.*

Neque ſupradictis obſtat, quod ait idem Nauarrus dicens, quod ſi ſufficeret eis ſeruare interdicta cum minori moderatione, quam iure communi non obſtante derogatione generali priuilegiorum prædicti capituli vigeſimi ſecundi, ſequeretur, quod etiam ſufficeret in monaſterijs, & ordinibus, in quibus paupertas relaxata eſt priuilegio Sedis Apoſtolicæ, vel conſuetudine immemoriali quoad aliqua conſeruare paupertatem contra tenorem, & ſtatutum primæuum talium religionum, & conſequenter, quod non debent religioſi ipſarum compelli ad vitam primæuam obſeruandam contra ſtatutum in dicto Concilio Tridentino omnia priuilegia in contrarium abrogante. Nam huic rationi, & replicæ Nauarri reſpondetur, quod Concilium non tollit omnia priuilegia concernentia ad paupertatem religioſorum, ſed ea tantum, quæ ipſam paupertatem funditus euertebant, quod ex ipſo Nauarro *g* probo euidenter, ipſe enim met poſt derogationem dicti capituli finalis ſeſſionis vigeſimæ quintæ Tridentini in ſuo Manuali verba faciens de homine religionem ingredi volente in hæc verba prorumpit dicens, quod qui ingreditur, vel profitetur religionem aliquam, & quia hic regularis obſeruantia nequaquam viget, non obſeruat illa religionis præcepta, quæ ſub reatu mortalis culpæ obligant, mortaliter peccat; at addit ſtatim ipſemet Nauarrus dicens. *Quod quidem verum eſt, quoad eſſentialia vota, non autem quoad alias accidentarias obſeruationes, quæ ſunt iam ſublatæ vel mitigatæ Apoſtolicis priuilegijs veris, vel tempore immemoriali præſcriptis, vel ex licentia tacita, vel expreſſa proprij prælati ad hoc facultatem habentis, vel ex conſuetudine quæ licet non ſit immemorialis, eſt tamen adeo rationabilis, & tot annorum, adeoque vetus, & antiqua, quæ ad ita emolliendas dictas obſeruationes ſufficeret,*

*g Nauar. in Man. cap. 12. nu. 10.*

Ecce quomodo Nauarrus poſt Concilium Tridentinum derogans etiam conſuetudines immemoriales in dicto capitulo vigeſimo ſecundo clarè inſinuat non peccare mortaliter religioſum frangentem obſeruationes accidentarias ſuæ regulæ obligantes ad mortale, quæ ſunt ſublatæ, vel modificatæ per priuilegia vera, & conſuetudines immemoriales, & per conſequens clarè innuit dicta priuilegia modificantia minimè abſtuliſſe Concilium, ſi enim ea abſtuliſſe crederet minimè tranſgreſſorem talium obſeruationum à peccato liberaret. Et contra Nauarrum facit cõmunis vſus omnium religioſorũ qui multa priuilegia concernentia paupertatem modificantia eius votum hodie ſine ſcrupulo obſeruãt. Neque obſtat ſupradictis, quod adducit idem Nauarrus dicens quod eadẽ ratione excuſabantur religioſi tenentes peculia per licentias expreſſe, vel tacitè conceſſas à Sede Apoſtolica ante ea, & poſt Conciliũ Tridentinum non obſtante eius Decreto in capitulo vigeſimo ſecundo ſeſſione vigeſima quinta de re-

re-

regularibus, poſſunt enim dicere, quod ſatis ſeruant ſuam regulam ſeruando eam cum moderamine cōceſſo eis à Sede Apoſtolica, vel conſuetudine immomoriali ei æquipolēti. Sed certè miror valdè Nauarrum ad ſuam aſtruendam opinionem hoc ſumere argumentum, cum ipſemet *a* defendat, quod ſtatus monachorum, & regularium canonicorum eſt licitus quibus certa portio panis & vini, & reliquorū neceſſariorum pro victu, & certa quātitas pecuniæ pro veſtitu diſtribuitur, alibi per portiunculas quotidianas, alibi per portiones menſtruas, vel annuas, ita qđ nihil teneantur eis Eccleſiæ, & monaſteria ob vllam neceſſitatem tribuere, neque contra ipſi teneantur eis reſidua reddere, ſed ſuo commodo, & damno ea eſeruent vel inſumant, modo nihil prophani impēdant, & reſidua in pios vſus conuertant. Contra quā opinionem opponit ipſe Nauarrus *b* dictum capitulum ſecundum Concilij Tridentini, & inter alia, quæ ipſe *c* reſpondet ait, *quod ſaltem diſputando poſſet defendi, etiam poſt prædictum Decretum Concilij licitum eſſe prædictum ſtatutum, tum quia in commentario capituli. Non dicatis; numero decimoquinto concluſerat, poſſe teneri quod prædictum Concilium non corrigit aliquos canones, ſed ſolum explicat illos, quaſi quidam commentarius eorum, & conſequenter quod ſicut antiqui canones vt ibidem monſtrauerat, permittunt regularibus ex cauſa aliqua peculia: ſic & prædictum Concilium intelligendum ſit vetare illa eis, ne ſine cauſa teneant, vel concedantur, & conſequēter quod ille ſtatus ſic limitatus poſſet permitti, vbi iuſta cauſa id poſceret.* Imo idem Nauarrus in dicto Commentario Capituli, *Non dicatis*, numero decimoquinto, in reſponſione ad ſeptimū ait, *Quod finis dicti Capituli ſecundi Tridentini videtur continere ius commune, ſolum enim continet in effectu non debere prælatum concedere ſimplici regulari peculium ſuperfluum mobilium, quod nec antea ei licebat ſine iuſta cauſa & videtur repugnantia, & quod ſit iuſta cauſa dandi, & datum ſuperfluum, quia ſi eſt iuſta cauſa concedendi, non eſt ſuperfluum, neque contra ſi eſt ſuperfluum, cauſa concedendi erit iuſta.*

*a Nauar. in c. nullam. 18. q. 2. num. 31.*

*b Nauar. vbi ſup. nu. 432.*

*c Nauar. vbi ſup. nu. 33. & 34.*

Hæc Nauarrus. Si igitur non obſtante derogatione generali capituli dicti vigeſimiſecundi, & diſpoſitione capituli ſecundi ſupradicti Concilij Triden. licitum eſt cum iuſta cauſa, ipſis religioſis habere peculia ſecundum priuilegia Apoſtolica, aut immemoriales conſuetudines, cur dicemus, eſſe contra Cōcilium Tridentinum cum iuſta cauſa, & licentia Papali quibus caſibus particularibus non ſeruare interdictum? & ſi prohibitio dicti capituli ſecundi Concilij non redditur inutilis ex conceſſione talium peculiorū, cur dicemus prohibitionem dicti capituli duodecimi dicti Concilij Tridentini reddi inutilem ſi in dictis feſtiuitatibus authoritate Apoſtolica non obſeruetur interdictum, cum alijs temporibus omnino obſeruetur? ſolum enim redderetur inutilis, ſi nunquam per dicta priuilegia interdictum obſeruaretur, & ita concludendo dico ſolum priuilegia illa totaliter interdictorum obſeruationem tollentia per Concilium Tridentinum eſſe abrogata non autem illa, quæ in aliquibus caſibus particularibus ſuſpendunt interdicti obſeruationem ſicut in dicto Concilio Tridentino non tollūtur priuilegia, quæ ex iuſta cauſa concedunt peculia religioſis, & monachis.

## ARTICVLVS II.

### *In quibus feſtiuitatibus regulares poſſint ſuſpendere interdictum.*

Reſpondeo dicendo, pro feſtiuitatibus Sanctorū ordinis tempore interdicti multa ante Bonifacium VIII. fuiſſe conceſſa, ſed quia illa per ipſummet Bonifacium *d* fuerunt reuocata, ideo oportuit in medium adducere priuilegia poſt Bonifaciū VIII. à Sede Apoſtolica emanata, quibus ſupradictæ conceſſiones antiquæ fuerunt innouatæ, & de nouo cōfirmatæ. Vnde Iulius II. confirmauit, & de nouo cōceſſit priuilegia ſuorum prædeceſſorum tempore interdicti quibus fratres Minores poterant ſolemniter celebrare diuina officia in ſuis Eccleſijs, & monaſterijs in ſolemnitatibus Sanctorum, Franciſci S. Antonij, & B. Claræ, & per ſuas octauas, & quod id ipſum poſſint in feſtiuitatibus aliorum Sāctorum dicti ordinis, videlicet S. Ludouici, Bernardini, Bonauenturæ, necnon quinque martyrum de Marrochio, ſed per hoc per diem tantum, prout habetur latius in libris, Monumenta *e* ordinum, & in Supplemento, & de nouo extendit dicta priuilegia idem Iulius Secundus ad feſtum Stigmatum B. P. N. Franciſci etiam tempore ceſſationis à diuinis non obſtantibus quibuſcunque in contrarium facientibus præſertim Capitulum *Alma mater*, de ſentētia excommunicationis libro 6. prout in eiſdem libris *f* continetur.

Sed videamus, quid minoribus pro feſtiuitate S. Didaci à Sanctiſſimo Domino noſtro Clemēte Octauo ſit conceſſum, & referam in præſentiarum conceſſionem ipſius, quam ego ſub ſigillo Authentico accepi à Patre Fratre Ioanne de Capeda Prouinciæ Conceptionis noſtræ ſacræ religionis digniſſimo miniſtro Prouinciali, nunc autem totius ordinis Definitore Generali qui cum Curiæ Romanę eſſet Commiſſarius Generalis ipſam à Sanctiſſimo D. N. impetrauit.

*d c. Alma mater de ſent. excom. lib. 6.*

*e in 1. impr. fo. 56. [illegible] 70. [illegible] Sup. l. fo. 100. conc. 377.*

*f in 2. impr. f. 70. conceſ. 2. f. 70 conc. 178. & in Suppl. f. 74. conc. 223. & fol. 81. conceſſ. 263.*

*Sanctiſſimus Papa Clemens Octauus, ad perpetuam rei memoriam ſacræ Seraphici S. Franciſci religionis in Sanctam Romanam Eccleſiam merita poſcunt, vt priuilegia, & indulta illi per Sedem Apoſtolicam conceſſa non modo conſeruentur, ſed augeantur & amplientur, cum itaque ſicut accepimus diuerſorum Romanorum Pontificū conceſſionibus religioni præfatæ indultum ſit, vt temporibus interdicti quicunque etiam Apoſtolica authoritate appoſiti feſta Sanctorum eiuſdem ordinis Franciſci nimirum, Bonauenturæ, Antonij de Padua, Ludouici, Bernardini, Claræ, Eliſabeth, ac martyrum ſolemni ritu celebrarentur perinde ac ſi interdictum huiuſmodi minimè appoſitum eſſet liberè poſſint: feſta vero S. Didaci, & Portiunculæ in prædicto indulto minimè comprehendantur, Nos religionem præfatam amplioribus fauoribus, & gratijs proſequi volentes, ac indultorum huiuſmodi, ac literarū Apoſtolicarum deſuper expeditarū tenores præſentibus pro expreſſis habentes ſupplicationibus nomine dictæ religionis per dictum noſtrum Hieronymum presbyterum Cardinalem Mothaum nobis ſuper hoc humiliter porrectis inclinati religioni præfatæ vniuerſæ, ac cuicunque illius ordinis, ſiue familiæ, conuentui, vt in eorum Eccleſijs feſta etiam præfata S. Didaci, & Portiunculæ temporibus interdicti prout alia feſta præfata ac iuxta indultorum illi conceſſorum ſeriem, & tenorem celebrare liberè, & licitè poſſint & valeant authoritate Apoſtolica tenore præſentium concedimus, & indulgemus, ac indulta prædicta, ac præfatas S. Didaci, & Porciunculæ feſtiuitates extendimus, & ampliamus, non obſtantibus conſtitutionibus, & ordinationibus Apoſtolicis, ac in vniuerſalibus, prouincialibuſque Synodalibus concilijs editis, generalibus, vel ſpecialibus necnon omnibus illis, quæ in præfatis indultis, & literis Apoſtolicis conceſſum eſt non obſtare, cæteriſque contrarijs quibuſcunque, dat. Tuſculi ſub annulo piſcatoris die decima ſeptima Octobris milleſimi quingenteſimi nonageſimi quinti anni, Pontificatus noſtri anno quarto.*

*M. Veſtrius Barbianus.*

Circa quas conceſſiones eſt notandum, quod pro-

feſtiuitatibus, & octauis Patris noſtri Franciſci, S. Antonij, Bonauenturæ, Ludouici, Bernardini, ac ſtigmatum B.P.N. Franciſci, ac in feſtiuitate B. Claræ, & eius octauis, nec non pro feſtiuitate Sanctorum quinque martyrum de Marrochiis tempore ceſſationis à diuinis ſimile priuilegium eſt conceſſum, & ad id probandum (vt alia omittam) aduertendum eſt, quod Leo X. declarauit, & conceſſit iiſdem fratribus Minoribus, quod in forma obſeruationis nulla ſit differentia inter ceſſationem à diuinis, & quodcunque interdictum. Ita habetur in ſupplemento. *a*

*a Supp. fo. 39. conceſ. 165.*

Secundò eſt notandum, quod licet in præfatis conceſſionibus nulla fiat mentio de feſtiuitate ſeptē martyrum ordinis Minorum, qui in Septem Sarracenorum vrbem perrexerunt, ibique pro Chriſto Domino martyrium ſubierunt, non tamen eſt negandum pro dicta feſtiuitate idem priuilegium à Sede Apoſtolica eſſe conceſſum. Nam Iulius Secundus, prout habetur in Monumentis *b* Ordinum ordinauit, quod omnia conceſſa pro feſtiuitatibus Ordinis Prædicatorum cenſeantur conceſſa pro feſtiuitatibus Ordinis Minorum, licet ſint in maiori numero, quam feſta ipſorum fratrum Prædicatorum, & certum eſt, quod patres Ordinis Prædicatorum, celebrant ſolemniter feſtiuitates ſui ordinis tempore ceſſaſſionis a diuinis.

*b In 1. imp. f. 60 & in 2. fo. 227. conceſ. 284.*

Tertiò eſt notandum, quod etiam ſi ipſæ feſtiuitates in alium diem transferantur celebrandæ, & de eis fiat commemoratio ſuſpendi interdictum, & ceſſationem. Nam Leo X. declarauit *& conceſſit fratribus Minoribus, quod priuilegium de ſuſpēdendo interdictum in feſtiuitatibus Sanctorum ſui ordinis intelligatur de diebus, quibus talia feſta cadunt etiam ſi propter alia maiora feſta occurrentia eorum officia in alium diē trāſferantur.* Ita habetur in Supplemento *c* ordinis.

*c Supp. fo. 58. conc. 154.*

Et idem Leo X. *Conceſſit fratribus Ordinis Prædicatorum, vt quoties feſtiuitates Sanctorum Dominici, Petri Martyris, Thomæ de Aquino, & Vincentij, & Sanctæ Catherinæ de Senis, & earum octaua quomodocunque etiam per tranſlationem celebrando occurrerent tempore, quo ciuitates, oppida & loca eccleſiaſtico interdicto etiam authoritate Apoſtolica ſunt ſuppoſita in Eccleſiis dominorum ſuorum & monaſteriorum quorum cura dicto ordini eſt commiſſa, niſi Eccleſiæ ſupradictæ, vel huiuſmodi fratres nominatim eſſent interdicti, aut cauſam dederint interdicto, aut eam foueant, poſſint pulſatis campanis & apertis ianuis (interdictis & excommunicatis excluſis) alta voce Miſſas, & alia diuina officia diurna, & nocturna in diebus feſtiuitatum prædictarum, & octauis earum reſpectiuè durantibus etiam ſi per octauas ipſarum & die octauarum non niſi memoria de Sanctis fieret, liberè, & licitè celebrare. Ac voluit vt quoties dictarum feſtiuitatum, & octauarum earundē celebrationes qualibet ex cauſa etiam extra tēmpus interdicti tranſferantur quod indulgentiæ dictas Eccleſias in feſtiuitatibus eiuſmodi, & per earum octauas viſitantibus pro tempore conceſſæ ad tempus celebrationis huiuſmodi cenſeātur tranſlatæ.* Ita habetur in ordinis Supplemento. *d*

*d Supp. fo. 82. & fo. 121. conceſſ. 154.*

Ex quibus conceſſionibus aliqua colliguntur. Primum eſt. Quod ſi dies, in quibus debebant celebrari dictæ feſtiuitates, in alios dies tranſferantur ab ipſis diebus etiam ſi officia ipſorum Sanctorum non recitentur, neque de ipſis fiat commemoratio, debet ſuſpendi interdictum & ceſſatio, vt patet ex prima concluſione Leonis X. facta minoribus, licet ex ſecunda data pro feſtiuitatibus Ordinis Prædicatorū contrarium colligi videatur. Ego tamen arbitror ibi contrarium minimè dici. Nam habetur ibi, quod interdictum ſuſpendatur in dictis feſtiuitatibus quomodocumque etiam per tranſlationem celebrandæ occurrent, dictio enim, illa (*etiam*) caſum magis dubitabilem includit, & ſic vult Leo X. quòd interdictum ſuſpendatur in dictis feſtiuitatibus, etiam ſi de ipſis non celebretur, ſed per tranſlationem in alijs diebus celebrentur: quod ipſum in prima conceſſione pro minoribus dixerat idem Leo. Vnde ſi propter feſtiuitates occurrentes incipiat celebrari officium in penultimo die octauarum in his duobus tantum diebus de Sanctis agetur, quibus tranſactis ipſorum octaua finietur.

Secundò colligitur, quod licet propter feſta alia occurrentia de ipſis tantum fiat commemoratio, poteſt ſuſpendi interdictum, & ceſſatio, vt patet ex verbis conceſſionis ſupradictæ ibi, *Etiam ſi per octauas ipſarum, & in die octauarum non niſi memoria de Sanctis fieret.*

Tertiò colligitur, quod indulgentiæ, quæ conceduntur pro ipſis in his feſtiuitatibus non lucrantur in diebus in quibus cadunt dictæ feſtiuitates, ſed in diebus, in quibus de ipſis fit officium, vt patet ex verbis ipſius conceſſionis ibi. *Ad tempus celebrationis huiuſmodi cenſentur tranſlata.*

Notandum eſt tertiò circa conceſſionem Sanctiſſimi Domini noſtri Clementis Octaui, pro Sancto Didaco, & Portiunculæ, quod non videtur in ea concedi priuilegium ſuſpendendi ceſſationem à diuinis in his feſtiuitatibus. Nam ex dictis in præfatione, & proœmio alicuius conſtitutionis, & priuilegij debet eius Decretum regulari, & explicari, vt in primo Tomo *e* latè diximus. At proœmium dicti priuilegij hoc modo incipit, *Cum itaque, ſicut accepimus diuerſorum Romanorum Pontificum conceſſionibus religioni præfatæ indultum ſit, vt temporibus interdicti quacunque etiam authoritate appoſiti feſta Sanctorum eiuſdem ordinis, &c.* Ex quibus verbis colligitur, quod licet pro feſtis dicti ordinis concedatur priuilegium pro tempore ceſſationis orator ſolum petiuit, vt ſicut pro ipſis tempore interdicti conceſſum eſt priuilegium: ita etiam pro feſtis Sancti Didaci, & Portiunculæ priuilegium concedatur, pro tempore tantum interdicti, & iuxta ſupplicata conceſſit Summus pontifex.

*e 1. tom. q. 15.*

Pro contraria tamen parte, ſcilicet, quod pro tempore ceſſationis à diuinis videtur dicta conceſſio intelligenda facit, licet enim in præfatione tantum de interdicto mentio fiat, in conceſſione tamen talibus verbis vtitur Summus Pontifex, vt ad tempus ceſſationis à diuinis indultum extendatur; concedit enim ordini Minorum, vt in eorum Eccleſiis feſta S. Didaci, & Portiunculæ in tēmpore interdicti prout alia feſta Sanctorum ordinis, ac iuxta indultorum illi conceſſorum ſeriem, & tenorem celebrare, liberè & licitè poſſint, & valeant illa enim verba (*ac iuxta indultorum illi conceſſorum ſeriem*) magnum quid, & amplum priuilegium includere vidētur, ſcilicet, quod temporibus interdicti, & iuxta priuilegia conceſſa pro feſtiuitatibus Sanctorum ordinis Minorum feſtiuitates S. Didaci, & Portiunculæ regulentur. Ita quod ſicut in prædictis feſtiuitatibus iuxta ſeriem prædictorum indultorum nulla eſt differentia inter interdictum, & ceſſationem à diuinis, quantum ad eorum obſeruationem prout dictum eſt in ſuperioribus: ita in feſtiuitatibus S. Didaci, & Portiunculæ nulla ſit differentia inter interdictum, & ceſſationem. Et confirmatur hæc ſententia: nam vt refert Collector *f* priuilegiorum Mendicantium duo inſignes Doctores vniuerſitatis Salmantinæ in ſuis repetitionibus concluſerunt, quod ceſſatio generalis à diuinis, & interdictum ſunt omnino idem, ita quod habet in eis locum capitulum, Alma mater, hoc eſt, quod ſi ceſſatio eſt in toto oppido, vel alias, generalis, celebrabitur ianuis clauſis, &c. & in feſtiuitatibus priuilegiatis in dicto capitulo

*f Collect. 1. in. inter dictum, 1. §. 17.*

tulo, Alma mater, ſolenniter officia diuina celebrabuntur, de quo in inferioribus diſputabitur. Ex quibus infertur quod cum Sāctiſſimus Dominus noſter Clemens VIII. conceſſerit, vt non obſtante quocunque interdicto etiam Apoſtolico poſſint celebrare feſta S. Didaci, & Portiunculæ videri ſecundum prędictam opinionem, quod ad tempus ceſſationis generalis poſſit prædicta conceſſio extēdi, quod vt probabile amplector, deſidero tamen, vt a Sede Apoſtolica claritas huius dubii obtineatur.

Quintò eſt notandum circa conceſſionem Leonis X. pro ordine Prædicatorum conceſſam ibi, *Niſi Eccleſiæ ſupradictæ, vel huiuſmodi fratres nominatim eſſent interdicti*. Quod, conceſſio hæc non extenditur ad interdictum ſpeciale, cum illud, quod conceditur pro interdicto generali, pro ſpeciali minimè concedi intelligatur. Pro cuius rei explicatione eſt aduertendum, quod interdictum generale eſt, quando Regnum, Prouincia, Ciuitas, Villa, aut Caſtrum interdicitur, ſpeciale autem, quando in aliquam Eccleſiam, aut parochiam nominatim decernitur, vt probant Abbas, *a* Calderinus, Syluester, & Florentinus. Secundò eſt aduertendum, quod ea quæ conceduntur pro interdicto loci generali, non conceduntur pro Eccleſia particulari affecta interdicto, vt notat quædam Gloſſa, *b* quam ſequuntur Ancharanus, Dominus Francus, & alij allegati a Couarruuias.

*a Abbas in c. cum in particularibus de verbo. ſignific. Cald. de inter di. membr. 2. vol. 5. Syl. v. interdictum 2. q. 3. Flor. 3. p. tit. 16. c. 2.*

*b Gloſ. in d. c. alma mat. v. Eccleſiis vbi Couar. 2. p. §. 9. n. 1.*

Vnde Leo X. dictam conceſſionē ſecundum metas iuris communis regulando prædictam addidit limitationem dicens, eius indultum minimè habere locum, quando Eccleſiæ ſupradictorum fratrum eſſent nominatim interdictæ, quæ enim pro generali interdicto conceduntur, ſecluſo priuilegio ad ſpeciale interdictum minimè protrahuntur. Dixi (ſecluſo priuilegio.) Nam Iulius Secundus conceſſit Auguſtinienſibus fratribus, Vt quæ ordini ſuo pro tempore generalis interdicti cōceſſa ſunt, ea omnia in ſpeciali interdicto cenſeantur conceſſa. Ita habetur in ordinis ſupplemento, *c* quod indultum licet fuerit conceſſum ante Leonem Decimum, nihilominus tamen etiam in conceſſis pro tempore interdicti ab ipſo Leone Decimo, locum habere debet; tū quia tam Iulii Secundi conceſſiones, quoad interdicti ſuſpenſionem, quā conceſſiones Leonis Decimi ſunt his nouiſſimis temporibus a Gregorio Decimotertio, & a Sixto Quinto, & a ſanctiſſimo Domino noſtro Clemente Octauo confirmatæ, & de nouo conceſſæ. Ex quibus reſolutiuè colligitur, quod licèt Eccleſiæ fratrum Minorum, & fratrum Prædicatorum, & ordinum Mendicantium, & eorum qui mendicantium fruuntur priuilegiis, ſint ſpecialiter interdictæ, poſſunt in eis officia diuina celebrari, quando in generali interdicto ſolenniter fieri conceduntur.

*c Supple. ordi. fol. 95. conceſ. 310.*

Sextò eſt notandum, quod ego non inuenio in his priuilegiis conceſſum, quod abſolutè poſſint fratres adminiſtrare ſacramentum Euchariſtiæ ſæcularibus in feſtiuitatibus, in quibus interdictum, & ceſſatio a diuinis ſuſpenditur, ſolum enim in his feſtiuitatibus ſuſpenſio fit quoad diuina officia celebrāda, & cum diuina officia celebrari conceduntur, ſacramentorum adminiſtratio minimè permittitur, vt dictum eſt in ſuperioribus. *d* Inuenio tamen aliud priuilegium Leonis X. *Quo cōceſſit fratribus Minoribus, quod in diebus, in quibus ſuſpenditur interdictum, tam virtute priuilegiorum ordinis Minorum, quàm alias de iure generaliter conceſſis poſſint fratres in domibus ſuis intra & extra Eccleſiam dicere, & facere omnia, quæ nullo exiſtente interdicto fieri poſſunt, & hoc propter ſcrupulum aliquorum, qui dicunt, quod quando ſuſpenditur aliquod interdictum propter aliquod feſtum, non poſſit dici niſi officium, & Miſſa illius ſine aliis orationibus, & collectis*. Ita habetur in ſupplemento *e* ordinis. Circa quod notat Collector, *f* quod virtute eius non poſſunt fratres ſepelire ſæculares mortuos tempore talis ſuſpenſionis, aut alia ſimilia facere, hoc dicit, quod patet ex verbis, quæ poſt conceſſionē ſequuntur, ſcilicet. *Et hoc propter ſcrupulum, &c.* Hæc enim, ait, fuit cauſa, propter quā ego, ait ille qui hoc opus collegi, præfatam conceſſionem procuraui, & non alia ſi benè memini. Sed miror certè, quod dixerit Collector virtute dictæ conceſſionis non poſſe fratres mortuos ſepeliri. Nam ſecundum ius poterant ipſi eos ſepelire tempore, quo ſuſpenditur interdictum pro celebratione diuinorum, cum conceſſa diuinorum celebratione concedatur etiam ſepultura mortuorum, prout dictum eſt in ſuperioribus. *g*

*d Supr. q.*

*e Supp. f. l. 58. conceſ. 164.*

*f Collect. titu. interni. §. 7.*

*g Supr. q.*

Vnde per dictam conceſſionem Leonis Decimi poſſunt regulares celebrare diuina, ſepelire in ſuis domibus defunctos, Euchariſtiam fidelibus miniſtrare, cum dicat Papa quod ſuſpenſio fiat, ac ſi nullum exiſteret interdictum. Neque obſtat cauſa aſſignata ab oratore, cum enim eſſet friuola ab ſcrupuloſis inuenta, Summus Pontifex, vt ſimiles tolleret ignorantias, plus conceſſit, quàm fuit ſupplicatus.

Inuenio etiam, Paulum Tertium, prout dicitur in Compendio *h* Societatis Ieſu, *Conceſſiſſe religioſis Societatis in locis in quibus degunt, & eos pro tempore morari contigerit tempore interdicti quauis etiam authoritate Apoſtolica appoſiti ianuis clauſis, & excommunicatis, & interdictis excluſis ſummiſſa voce Miſſas, & alia diuina officia celebrare, ſacramenta recipere, & aliis adminiſtrare, dummodo ipſi cauſam non dederint interdicto, neque contingat id ipſis ſpecialiter interdici.*

*h Comp. Soc. ti. interd. §. 4.*

Ex quo priuilegio colligitur, quod in feſtiuitatib. in quibus de iure, vel ſecundum priuilegia regularium interdictum, vel ceſſatio a diuinis ſuſpenditur, poſſunt regulares Mendicantes, & ij, qui gaudēt priuilegiis Societatis conceſſis, communicare fideles. Nam dictum priuilegium concedit religioſis Societatis, vt poſſint tempore interdicti fidelibus Euchariſtiam, & alia ſacramenta adminiſtrare clauſis ianuis, & per conſequens poſſunt virtute eius in dictis feſtiuitatibus ea ſacramēta miniſtrare etiam ianuis nō clauſis, cum tunc apertis ianuis diuina celebrentur, quia verè interdictum, & ceſſatio in his ſuſpenduntur.

Ex quibus infertur primò, quod cum Pius Quintus, anno Domini milleſimo quingenteſimo ſexageſimo ſeptimo, Pontificatus ſui anno ſecundo, vigeſima tertia die Decembris monaſteriis ordinis D. Hieronymi conceſſerit, prout habetur in Compendio *i* priuilegiorum huius ordinis. *Quod tempore cuiuſcumque tam generalis, quam ſpecialis interdicti quauis authoritate etiam Apoſtolica appoſiti, & apponendi illo non obſtante officium diuinum, & Miſſa in monaſteriis, domibus, & Eccleſiis ordinis per religioſos alta voce, & ianuis apertis ſequentibus diebus, videlicet Epiphaniæ Domini, ac Aſcenſionis, & Beatæ Mariæ Virginis Aſſumptionis, & ſingulorum Apoſtolorū, necnon in ramis Palmarum Feria quinta, & ſexta, in Cęna Domini, & Sabbathi Sancti, necnon Sanctiſſimæ Trinitatis, ac Conceptionis, Natiuitatis, Purificationis, & viſitationis Beatæ Mariæ, Natiuitatis S. Ioannis Baptiſtæ, & Tranſlationis S. Patris Hieronymi, ac Auguſtini, & Paulæ viduæ, ac omnium Sanctorum feſtiuitatibus, & in commemoratione omnium defunctorum pro Miſſa, & proceſſione, & etiam in die obitus alicuius religioſi, vel religioſæ dicti ordinis pro Miſſa, et officio pro ipſo defuncto dicenda publicè dici celebrari, et cantari,*

*i Compen. D. Hier. ti. inter. §. 10.*

Digitized by Google

*tari, omneſque Chriſti fideles illic recurrentes illis intereſſe & aſsiſtere liberè & licitè poſſint, & valeant.* Infertur (inquam) quod in dictis feſtiuitatibus poſſunt etiam ipſi religioſi ſacramenta fidelibus indifferēter miniſtrare, & conferre, licet enim in hoc priuilegio minimè ſacramentorum adminiſtratio permittatur virtute tamen conceſſionis Leonis Decimi, & Pauli Tertii, ſuperius allegatæ poſſunt religioſi in ſuis monaſteriis in prædictis feſtiuitatibus ea conferre.

Secundò infertur, quod cum Pius Quartus, Pontificatus ſui anno ſexto, ſexto Kalendas Auguſti conceſſerit monaſteriis eiuſdem ordinis Diui Hieronymi. prout habetur in Compendio *a* dicti ordinis, *Quod tempore interdicti quacunque authoritate appoſita in Eccleſiis eorundem monaſteriorum dummodo fratres interdicto cauſam non dederint ianuis apertis, & alta voce in diebus Paſchatis, Reſurrectionis, Aſcenſionis, Pentecoſtes. Natiuitatis Dominicæ & Circumciſionis, ac Epiphaniæ, necnon in quatuor Beatæ Mariæ Virginis, & in ſingulorum Apoſtolorum, & Sancti Patris Hieronymi, & Dedicationum Eccleſiarum ipſius religionis monaſteriorum feſtiuitatibus a primis Veſperis vſque ad Completorium diei ſequentis incluſiuè Miſſam, & alia diuina officia celebrare poſſint.* Quod ipſum eidem ordini conceſſit Pius Quintus. Anno Domini milleſimo quingenteſimo ſexageſimo quinto, Pontificatus ſui anno primo, decimoſexto Kalendas Februar. infertur (inquam) quod in dictis feſtiuitatibus tempore interdicti poſſunt fidelibus publicè ſacramenta miniſtrare in Eccleſiis dictorum monaſteriorum virtute conceſſionis Leonis Decimi, & Pauli Tertii ſuperius allegatæ.

Infertur tertiò, quod cum Leo *b* X. conceſſit generali, *Et alijs Abbatibus, Prioribus, & Abbatiſſis, Monachis, & monialibus conuerſis, ſeruitoribus & ſeruitricibus monaſteriorum, & Prioratuum ordinis Sancti Benedicti congregationis Hiſpaniæ pro tempore exiſtentium, vt in Conceptionis, & viſitationis Beatæ Virginis Mariæ, & eiuſdem Virginis, & Sancti Ioannis Baptiſtæ, Natiuitatibus. necnon Sanctorum Benedicti Abbatis, Martini Epiſcopi, & Confeſſoris tranſituum, & trāſlationum, ac Sanctorum Gregorij Papæ, Illephonſi Archiepiſcopi Toletani, Antonij, & Bernardi Abbatum, ac beatorum Mauri, & Placidi diſcipulorum, ac Sanctæ Scholaſticæ ſororis eiuſdem Sancti Benedicti, Adelelmi Confeſſoris, necnon in quorumcunque aliorum Sanctorum, & Sanctarum ſub quorum inuocationibus monaſteriorum prioratuum, & locorum vtriuſque ſexus dicti ordinis, & congregationis Eccleſiæ dedicatæ, & conſtructæ, ſeu quorum corpora in ipſis Eccleſiis recondita reſpectiuè exiſtunt, necnon hebdomadæ Sanctæ, & Reſurrectionis Dominicæ feſtiuitatibus, & per octauas earundem omnium ſupradictarum feſtiuitatum, necnon quoties monachi. moniales, & aliæ vtriuſque ſexus religioſæ perſonæ dicti ordinis, & congregationis profeſſionem emiſerint, aut primam Miſſam celebrauerint, ſeu eos in Eccleſiis, vel cœmeterijs monaſteriorum, prioratuum, et aliorum locorum dicti ordinis. & congregationis humana cadauera Eccleſiaſticæ tradere ſepulturæ contigerit tempore interdicti et ceſſationis a diuinis quacunque authoritate Apoſtolica impoſitorum, dummodo huiuſmodi interdicto cauſam non dederint, nec id eis contigerit ſpecialiter interdicti apertis ianuis, pulſatis campanis nominatim interdictis, & excommunicatis excluſis Miſſas proceſſiones, & alia diuina officia ſolemniter, et in cantu celebrari.*

Infertur (inquam) iuxta ſuperius dicta quod per aliam conceſſionem Leonis Decimi, & Pauli Tertii poſſunt ſacramenta in prædictis feſtiuitatibus, & in diebus appoſitis in hac conceſſione fidelibus miniſtrare.

Aduertendum tamen, quod monachi exiſtentes extra ſui ordinis Eccleſias, & monaſteria, in quibus ſuſpenditur interdictum, quoad officiorum diuinorum celebrationem tantum non poſſunt ea ſacramenta prohibita in tempore interdicti in dictis Eccleſiis miniſtrare, cum in conceſſione Leonis Decimi, & Pauli Tertii, hoc ipſis in ſuis Eccleſiis facere concedatur. & priuilegium ratione loci ſit reale, & non perſonale, prout iam in primo tomo explicatum eſt.

Infertur quartò, quod licet tempore interdicti, non poſſit ſacramentum Extremæ vnctionis conferri etiam clericis, vt in iure *c* determinatur, & tradunt Nauarrus, Soto, & Couarruuias, virtute tamen priuilegii Leonis X. & Pauli Tertii poſſunt fratres in tempore interdicti ſæcularibus in noſtris domibus ægrotantibus ſacramētum Extremæ vnctionis conferre, licentia tamen parochi obtenta, ne in pœnas iuris Canonici incidant prohibentis ipſum ſine eorum licentia adminiſtrari. Pro omnium autem ſupradictorum explicatione aduertendum eſt, quod multa in ſuperioribus conceſſionibus inculcantur, quæ ſigillatim per articulos ſunt diſcutiēda, de quibus inferius agemus.

Notandum eſt etiam, quod loquuti ſumus de adminiſtratione ſacramentorum pro fidelibus omnibus indifferenter, nam loquendo de religioſis, de familiaribus, & domeſticis, & ſeruitoribus, ſunt inferius aliqui articuli proponendi.

a Comp. Hier. tit. interdict. §. 8. & 11.

b Habetur in comp. mendic. tit. interdict. 4. §. 10.

c c. quod in te, de pœni. & remi. Nau c 27. nu. 879 Soto in 4. d. 22 q. 3 a. 1. conc 4. in fin. Cou. in c. Alma mat. 2 p. § 2 a nu. 7.

## ARTICVLVS III.

*Vtrum in feſtiuitatibus Sanctorum, quorum corpora in Eccleſiis regularibus requieſcunt, & in feſtis Patronorum ipſarum, & in feſtis Translationum poſſint interdictum, & ceſſatio à diuinis ſuſpendi.*

RESpondeo dicendo, quod vt conſtat ex priuilegio Leonis X. Benedictinis conceſſo, cuius tenorem articulo ſuperiori retulimus, ibi. *Quorum corpora in ipſis Eccleſiis recondita reſpectiuè exiſtunt*, quod in feſtis Sanctorum, quorum corpora in Eccleſiis Regularibus recondita ſunt, poſſunt in ipſiſmet Eccleſiis ſuſpendi interdictum, & ceſſatio a diuinis ad diuina officia, & ad obſequias celebrandas, & ad ſacramenta adminiſtranda iuxta ſuperiori articulo explicata.

Et aduertendum, quod conceſsio loquitur de Sanctis, quorum corpora in ipſis Eccleſiis recondita reſpectiuè exiſtunt, non tamen dicit, quorum reliquiæ notabiles, puta caput, brachium, vel crus alicuius ſancti. Ex quo clarè deducitur, quod non poteſt ſuſpendi interdictum, aut ceſſatio in Eccleſiis regularibus, in feſtis Sanctorum, quorum notabiles reliquiæ ibi requieſcunt. Quod probatur ex quadam Gregorii XIII. conſtitutione, quæ apponitur in Breuiario Romano cum officiis Sanctorum Hiſpaniarum, in qua concedit Summus Pontifex, quod poſsit celebrari de ſanctis in Eccleſiis, in quibus eorum corpora, ſeu notabiles reliquiæ exiſtunt, illa enim dictio (ſeu) innuit, quod appellatione corporum notabiles reliquiæ eorum minimè comprehenduntur, & vt omnis arbitrandi ambiguitas tolleretur, declarat ibi Summus Pontifex, quod notabiles reliquiæ erunt caput brachium, vel crus. Ex quo conſequenter infertur, quod ſi corpori alicuius ſancti deficiat caput, brachium, vel crus, nihilominus poteſt ratione ipſius corporis interdictum, aut ceſſatio ſuſpendi. Ex quibus conſequitur, quod cum

Adia-

Adrianus VI. anno Domini milleſimo quingenteſimo vigeſimo ſecundo, Pontificatus ſui anno primo, die ſexta Iunij, prout refertur in compendio *a* priuilegiorum ordinis D. Hieronymi, conceſſerit fratribus Monaſterij Sanctæ Engratiæ, *vt perpetuis futuris tẽporibus tẽpore interdicti Eccleſiaſticis quaui etiam authoritate Apoſtolica appoſiti in diebus Sãctæ Engratiæ, & inuentionis eiuſdẽ, ac Sancti Lamberti, nec nõ ſãctorũ innumerabilium Martyrum, quorum corpora in prædicta Eccleſia requieſcunt: & in feſto Sancti Hieronymi Miſſas, & alia diuina officia apertis ianuis, & pulſatis campanis alta voce decantando excommunicatis*, & interdictis excluſis celebrare poſſint: quod priuilegium cum communicetur alijs eiuſdem ordinis monaſterijs, vt patet ex iis, quæ in primo tomo latè probauimus, conſequitur, quod etiam poſſunt in alijs eiuſdem ordinis monaſterijs tempore interdicti diuina ſolemniter celebrari in diebus Sanctorum, quorum corpora ibi requieſcunt, & virtute priuilegij Leonis X. Benedictinis conceſſi id ipſum tempore ceſſationis à diuinis indulgetur, imo iuxta ea, quæ in ſuperiori articulo latè reſoluimus, poſſunt in dictis Eccleſiis ſacramenta fidelibus miniſtrari.

*a Compen. ti. interdict. § 6*

Secundò dico, quod in feſtis Patronorum & Patronarum Eccleſiarum regularium vtriuſque ſexus ſub quorum inuocationibus dicatæ, vel conſtructæ ſunt, poteſt ſuſpendi interdictum, aut ceſſatio, vt conſtat ex priuilegiis ſupra appoſitis, & ex alio priuilegio ordini Diui Hieronymi conceſſo, quod in compendio *b* dicti ordinis refertur. Iulius enim III. anno Domini milleſimo quingenteſimo quinquageſimo quinto, Pontificatus ſui anno quinto, 1. die Ianu. *Priori generali, & alijs prioribus & fratribus ordinis conceſſit, quod perpetuis futuris tẽporibus in ſingulis S. Hieronymi. & etiã cuiuſcunque Sancti in cuius honorẽ quodlibet monaſterium ordinis dicatum fuerit feſtiuitatibus, tempore interdicti quauis authoritate etiam Apoſtolica appoſiti, & ceſſationis à diuinis pro tẽpore interdicti Miſſas, & alia diuina officia in ſingulis monaſterijs ordinis eiuſmodi apertis & pulſatis campanis, iis tamen qui interdicto cauſã præbuerint, excluſis publicè, & alta voce cum omnibus illis intereſſe volentibus celebrare, ſeu celebrare facere liberè & licitè valeãt: in omnibus, & per omnia, ac ſi interdictum huiuſmodi poſitum non fuiſſet, quod pro dictis feſtiuitatibus tãtum ſuſpendi: quibus elapſis in ſuo robore permanere voluit*, quo priuilegio ordines Mendicantes, & alij, qui communicant in priuilegiis conceſſis, & concedendis alijs ordinibus vſque ad eius datam poſſunt frui in feſtiuitatibus patronorum, & patronarum, ſub quorum, & quarum inuocationibus Eccleſiæ eorum vtriuſque ſexus dicatæ, vel conſtructæ ſunt.

*b Compen. ti. interdict. §. 7*

Dico tertiò, quod in feſto translationum patronorum ordinum poteſt ſuſpendi interdictum. Quod probatur. Nam in feſto translationis D. Hieronymi, qui eſt patronus huius ſacræ religionis, poteſt ſuſpendi interdictum per conceſſionem Pij V. allegatam in articulo ſuperiori, ergo ſimiliter in feſtiuitatibus translationum aliorum ſanctorum, qui ſunt aut fundatores, aut patroni ipſarum religionũ: nam hæc eſt vis communicationis priuilegiorum in religionibus, vt quod vni conceſſum eſt pro patrono, aut fundatore ipſius, cenſeatur etiam conceſſum pro patronis, & fundatoribus aliarum, quæ communicant in priuilegiis. Vnde in feſto translationis Patris Noſtri Franciſci poteſt ſuſpendi interdictum, & poteſt etiam ſuſpendi ceſſatio à diuinis, cum inter interdictum, & ceſſationem à diuinis in forma obſeruationis nulla ſit differentia, prout conceſſit Leo X. minoribus & habetur in ordinis ſupplemento *c*. quod intelligitur, ita quod ſicut tempore interdicti poſſunt diuina ſolemniter celebrari: ita etiam tempore ceſſationis à diuinis in feſtiuitatibus, in quibus ſuſpenditur interdictum.

*c Supp. fo. 19. conceſ. 161.*

## ARTICVLVS IIII.

### *Vtrum in alijs feſtiuitatibus à ſupradictis poſſint regulares ſuſpendere interdictum, & ceſſationem à diuinis.*

RESpondeo dicendo, quod hic articulus proponitur occaſione conceſſionis Leonis X. factæ Benedictinis, quam poſuimus in articulo ſecundo huius quæſtionis, ratione cuius dubitatum fuit, an in omnibus feſtiuitatibus ibidem contentis fratres minores, & aliqui Benedictinorum priuilegiis gaudent virtute communicationis eorum in eiſdem feſtiuitatibus, ac diebus poſſint diuina ſolemniter celebrare, & certum eſt, quod in feſtiuitatibus ſancti Benedicti, & ſanctorum ſui ordinis ibi nominatorum, ſcilicet, Gregorij Papæ, Bernardi Abbatis, Mauri, Placidi, Adelelmi, & Scholaſticæ virginis, nequeunt mendicantes præfata conceſſione vti: nam licet fratres mendicantes habeant pleniſſimam communicationem priuilegiorum ad inuicem, non tamen vtuntur conceſſione facta fratribus minoribus pro feſtiuitatibus ordinis eiuſdem minorum, ſed pro feſtiuitatibus motum ordinum propriis, & ſic intelligendum eſſe inter Prædicatores, & minores declarauit Iulius II. vt in primo tomo *d* latè diximus. In reliquis verò feſtiuitatibus, quæ non ſunt propriæ prædicti ordinis ſancti Benedicti, & in diebus in præfata conceſſione expreſsis non apparet, cur fratres minores non poſſint celebrare ſolemniter diuina, ſicut faciunt monachi ſancti Benedicti, vt ſunt feſta Virginis Mariæ, Conceptionis, ſcilicet, Viſitationis, & Natiuitatis, & Sancti Ioannis Baptiſtæ Natiuitatis. De ſancto autem Ildefonſo in præfata conceſſione nominato, ait Collector *e* priuilegiorum mendicantium, quod non potuit hunc vſque inuenire, vtrum fuerit ordinis ſancti Benedicti, conſtat enim ex ſua legenda, quod fuit monachus, ſed non eiuſdem ordinis: ideo ait, quod non auderet aſſerere tempore interdicti aut ceſſationis à diuinis poſſe mendicantes in eius feſtiuitate ſolemniter celebrare officia diuina. Sed ego in præſentiarum volo demonſtrare quòd D. Ildefonſus fuerit monachus ſancti Benedicti probatur ex Vaſeo *f* & à Morales & Garibi, qui expreſsè dicunt D. Ildefonſum habitum ordinis S. Benedicti recepiſſe in monaſterio Agalienſi, & id ipſum affirmant Blaſius Floriacius *g*, & Mariana. Circa quod ſunt etiam videndi dominus Rodericus *h* Archiep. Toleti & Ild. Archiepiſ. Tolet. relatus à Surio, illud enim monaſterium in quo habitum ſuſcepit D. Ildefonſus vocatũ Agalienſe erat monaſteriũ ordinis Sãcti Benedicti ſatis illuſtre, in ciuitate Toletana ædificatum in qua Gothi Hiſpaniarum reges habitationem elegerunt & ex eo Euphemius Euperius Adelphius S. Heladius, S. Iuſtus, S. Eugenius, S. Ildefonſus & Cixilia Abbates dicti monaſterij ad cathedram Eccleſiam Toletanam fuerunt promoti, & ibi Archiepiſcopi conſecrati. Quod autem hoc tam inſigne monaſterium fuerit ordinis ſancti Benedicti probatur, quia in illo tempore nullus alius ordo monachalis extiterat, probatur etiam ex quadam ſatis ſingulari authoritate ſancti Maximi Archiepiſcopi Cæſar Auguſtano. Cuius verba ſunt. *Era quingenteſima nonageſima non, Atagildus Rex in Planicie ſuburbij Toletani* adifica-

*d 1 tom. q. 11 art. 10.*

*e Collect. tit. mendi. §. 10.*

*f Vaſeus, Morales li. 12. c. 27. & ca 39. Gari. lib. 8. p. 349.*

*g Floriacius de templo Tolet. c. 14. Marian. li. 6. c. 12.*

*h Roderic li. 2. c. 22. & li. 4. c. 3 Surius de Sanct. to. 1.*

*ædificauit monaſterium ordinis S. Benedicti in honorem S. Iuliani apud Aſturaos paſſim dictum Agalienſe ab Agaluba villa propinqua quod diſtat minus quam centum quinquaginta paſſus ab Eccleſia Prætorienſi ſanctorum Petri, & Pauli inter occidentem, & ſeptentrionem ſitum, & ibi conſtituit primum Abbatem ſanctum virum Euphemium qui poſtea fuit vocatus ad primã Tolet ii ſedem.* Cuius teſti nouiũ eſt maius omni exceptione cum hic Archiepiſcopus floruerit anno quingenteſimo nonageſimo octauo, & fuit filius huius celeberrimi conuentus, & vt ſanctus ab omnibus reputatus, cui vt teſti oculato, & vitæ inculpabilis eſt credendum. Probatur deinde: nam præfatum monaſterium erat dicatum Diuo Iuliano, & præfati ordinis eſt aliud in regno Galiciæ monaſterium etiam Diuo Iuliano conſecratum vocatum communiter, Sanctus Iulianus de Samos, quod fundatum per Abbatem Agericum qui fuit vltimus, Abbas monaſterij Agalienſis in vniuerſali Hiſpaniæ deuaſtatione, monachi enim qui ex tantis malis immunes euaſerunt in Galiciam fugientes ad ſimilitudinem ſancti Iuliani monaſterij Agalienſis aliud nomine Diui Iuliani monaſterium ædificauerunt, in quo iã tẽpore Abbatis Agerici ſemper ſumma cum obſeruantia regula ſancti Benedicti fuit obſeruata. Ex quo infertur quòd cum Sanctus Ildefonſus fuerit ordinis ſancti Benedicti non poſſunt mendicantes neque alij religioſi in eius feſto tempore interdicti aut ceſſationis à diuinis ſolemniter celebrare.

## ARTICVLVS V.

### *Vtrum in profeſsione alicuius religioſi poſsit ſuſpendi interdictum, & ceſſatio à diuinis.*

Reſpondeo dicendo, Leonem X. conceſſiſſe, quod tempore interdicti ordinaria authoritate poſiti poſſunt fratres minores obſeruantiæ dare publicè profeſſionem fratribus ſuis, & in illa cantare hymnum, *Veni creator ſpiritus*, & alias cæremonias facere, prout in conſuetudine habetur. Ita refertur in ordinis ſupplemento *a*. At idem Leo X. conceſſit Benedictinis, vt conſtat ex eius indulto relato in articulo ſecundo huius quæſtionis, vt etiam tempore ceſſationis à diuinis, & interdicti quacunque authoritate appoſiti poſſint dare fratribus profeſſionem apertis ianuis, pulſatis campanis, nominatim interdictis, & excommunicatis excluſis Miſſas, proceſſiones, & alia diuina ſolemniter, & in cantu celebrando. Ex quo priuilegio collegerunt doctiſſimi Dominicani monaſterij ſancti Stephani Salmanticenſis, quod per totum diem, quo fit profeſſio alicuius religioſi, aut religioſæ ordinum mendicantium, & eorum, qui gaudent priuilegiis Benedictinorum poteſt ſuſpendere interdictum quacunque authoritate appoſitum, & ceſſatio à diuinis, ita quod ipſo toto die poſsint diuino ſolemniter celebrari, & à ſacramenta fidelibus miniſtrari in ipſorum religioſorum Eccleſiis iuxta ea, quæ reſoluimus in dicto articulo ſecundo. Quæ opinio probatur primo. Nam clauſula dictæ conceſsionis Leonis ibi. *Apertis ianuis, pulſatis campanis, miſsas, proceſſiones, & alia diuina officia ſolemniter celebrando*, cum ponatur in fine ipſius conceſſionis, & cum reſpiciat multas conceſſiones, debet eas omnes pariformiter determinare. Nam vna determinatio reſpiciẽs plura determinabilia debet ea pariformiter determinare, prout tradunt Alexander *b*, & Picus. Vnde ſicut determinat, quomodo in multorum ſanctorum feſtiuitatibus tẽpore interdicti, & ceſſationis à diuinis poſſunt ſolemniter celebrari diuina officia.

*a Suppl. fo. 62 ceno. 197.*

*b Alex. in l. iã hoc iure, co. 3. ff. de vulg. & pup. Picus in l. Tertia. col. 2. ff. de leg. 2.*

Ita determinat pariformiter, quomodo poſſit ſuſpendi interdictum, & ceſſatio, quando alicui fratri, aut ſorori profeſſio datur, & ſicut per totum diem feſtiuitatis ſancti dicta ſuſpenſio fit ita etiam per totum diem, quo profeſſio fit, talis ſuſpenſio conceditur. Et pro hac opinione inuenio quandam conceſſionem ipſius Leonis X. relata à Collectore *c* ordinis Ciſtercienſis, in qua in hunc modũ dicitur, Leo X. congregationis ſancti Benedicti Hiſpaniæ conceſſit, *vt in B. M. Dei genitricis Virginis, & ſancti Ioannis Baptiſtæ Natiuitatibus, & translatione ſanctorum Martini, & Benedicti & eorum octauis, necnon in feſtiuitatibus ſanctæ Scholaſticæ eiuſdem ſancti B. ſororis, & beatorum Mauri, et Placidi, ſancti Gregorij Papæ ac ſancti Ildefonſi Archiepiſcopi Toletani, Antonij, & Bernardi Abbatum, ac tempore quo monachus aliquem profeſſionem emittere, aut primam miſſam celebrare, ſeu Abbates, & monachos humana cadauera eccleſiaſtica tradere ſepulturæ contigerit, ac quorumuis aliorum ſanctorum ſub quorum inuocationibus monaſteria, & prioratuum eccleſiæ conſtructa ſunt & quorum corpora in eiſdem recondita reperiuntur, tempore interdicti (apoſtolica authoritate poſiti ianuis clauſis. alia vero quacunque authoritate dummodo interdicto cauſam non dederint) apertis ianuis, pulſatis campanis nominatim excommunicatis, & interdictis excluſis miſſas. & alia officia diuina a primis ipſarum feſtiuitatum veſperis vſque ad occaſum ſolis ſequentis. & vltimi octauarum diei ſolemniter, & in cantu celebrari poſſet, quodque monachi non presbyteri commiſſi. oblati donati & ſeruitores tempore interdicti authoritate Apoſtolica poſiti poſſint Eucharistiam & alia eccleſiaſtica ſacramẽta recipere.* Datum Romæ, vigeſimo ſecundo die Maij, anno Domini milleſimo quingenteſimo decimo quinto, Pontificatus ſui anno tertio. Notanda enim ſunt illa verba: *ac tempore, quo monachum aliquem profeſſionem emittere*, videtur omnino comprehendere totum diem, & ita intellexit frater Garſia à Toleto in compendio *d* priuilegiorum D. Hieronymi referendo dictam conceſſionem dicendo verba ſequentia, *& dies, quo aliquis monachus profeſſionem emittit*. Et aduertendum, quod iſta conceſſio Leonis X. non eſt eadem cum conceſſione Leonis X. relata in articulo ſecundo huius quæſtionis, vt patet intuenti. Ex quibus videtur, quod ſic probabiliter poteſt teneri, quod per totum, ſcilicet, diem profeſſionis interdictum, & ceſſatio ſuſpendatur, & ita practicatur in illuſtriſſimo cœnobio D. Stephani Salmanticenſi ordinis prædicatorum cum conſilio doctiſsimorum, magiſtrorum, & religioſorum, qui ſemper in eo cum magna Eccleſiæ vtilitate, & edificatione floruerunt.

*c Compe. ord. Ciſter. tit. interd. § 8.*

*d Compe. D. Hier. ti. inter. per communicationem. § 5.*

Neque ſupradictis obſtat, quod, ſcilicet, ſi illa determinatio pariformiter deberet determinare celebritatem feſtiuitatum ſanctorum, & celebritatem profeſsionis, ſequeretur, quod à primis veſperis die profeſsionis ſuſpenſio inciperet, ſicut incipit à primis veſperis celebritas ſancti. Nam reſpondetur magnam eſſe differentiam inter ſancti feſtiuitatem, & profeſsionem. Nam feſtiuitas ſancti incipit à primis veſperis, ideo nimirum ſi in illis huiuſmodi cenſuræ ſuſpendantur, ſicut etiam ſuſpenduntur in noſtra religione, quando aliquis religioſus dicit primam miſſam, nam à primis veſperis, in quibus ipſe eſt Hebdomadarius, incipit miſſæ nouæ ſolemnitas & huiuſmodi cenſuræ ſuſpenduntur: at vero profeſsio non habet primas veſperas, à quibus eius ſolemnitas incipiat.

Vnde dicta clauſula in fine appoſita, pariformiter determinat omnia antecedentia iuxta naturam, & conditionem eorum, quæ in ipſis conceduntur. Nam, vt prædicant iura *e*, verba debent intelligi ſecun-

*e c. intelligentia de verbo. ſignif. l. ſi vno § 1. ff. locati.*

Digitized by Google

ſecundum materiam ſubiectam. Ex quibus reſolutiuè dico, quod per totum diem profeſſionis poteſt ſuſpendi interdictum, & ceſſatio, & per totum diem, quo aliquis religioſus traditur ſepulturæ, & ſi ipſe religioſus ſepeliatur hora veſpertina, mihi certum eſt, quod tunc poteſt ſuſpendi interdictum, & altera die, quando dicitur miſſa, diei obitus, poteſt etiã ipſum interdictum, & ceſſatio a diuinis ſuſpendi, in noſtra autem religione ordinis minorum regularis obſeruantiæ à primis veſperis miſſæ nouæ vſque ad meridiem diei ſequentis, quo feſtiuitas miſſæ nouæ finitur interdictum, & ceſſatio ſuſpenditur, quæ etiam ſuſpenduntur, pro illo tempore, quo durat profeſſio iuxta cæremoniale noſtræ religionis: & hoc mihi videtur ſecurius, cum hæc priuilegia potiùs ſint reſtringenda, quàm amplianda, & ne his temporibus, in quibus hæretici contra cenſuras Eccleſiaſticas vociferantur, neruus, & vis ipſarum cenſurarum huiuſmodi ſuſpenſionibus debilitetur. Nec conceſſio facta Benedictinis quando facit aliquis monachus profeſſionem prodeſt aliis religionibus, in quibus ſolemnitas profitendi eſt multo minor, quam ſolemnitas profitendi apud Benedictinos, hi enim cum magna cæremonia & ſolemnitate emittunt profeſſionem, vt patet ex eorum cæremoniali cuius decreti tenorem in medium adducere decreui, vt ex eo clarè colligatur minimè conceſſionem pro profeſſione cum tanta ſolemnitate fieri ſolita aliis religionibus communicari in quibus per breue temporis ſpatium ſolemnitas profeſſionis durat.

## ARTICVLVS VI.

***Vtrum prælati religionum poßint in ſuis domibus admittere aliquos ſæculares ad officia diuina tempore interdicti, aut ceſſationis a diuinis.***

RESpondeo dicendo, quod Nicolaus V. conceſſit, vt prior Monaſterij ſancti Benedicti Valliſoleti *poßit eligere ſex perſonas inter viros, & mulieres ſucceßiuè quæ perſonæ tẽpore interdicti generalis, ſiue ſpecialis, aut quando ceſſatur à diuinis in dicto monaſterio, quãdo miſſæ et alia diuina officia celebrãtur, ſiue celebrabuntur miſſas, et alia diuina officia audire, et illis intereſſe poßint. ac in ipſo monaſterio dicto tẽpore eccleſiaſtica recipere ſacramẽta. & ſi aliqua ipſarũ ſex perſonarũ interim mori cõtigerit, ſepeliri in eccleſiaſtica ſepultura valeat ſine tamẽ ſolẽnitate, dũmodo dictus prior, vel aliqua ipſarũ ſex perſonarũ dicto interdicto, aut ceſſationi à diuinis cauſa nõ dederit, & ipſũ interdictũ nõ poſitum ſit, vel confirmatum authoritate Apoſtolica.*

Ita habetur in compendio *a* mendicatium, *& Ioannes Epiſcopus Prænestinus, Nicolaus V. maior pænitẽtiarius cõceßit congregationi S. Benedicti Hiſpaniæ. vt tempore interdicti, & ceſſationis à diuinis poßint eligere ſucceßiuè ſex perſonas viros, aut mulieres, & ad diuina illas admittere, eiſque ſacramenta conferre, & ſi e vita exceſſerint illarũ cadauera ſepelire.* Ita refertur in cõpẽdio *b* priuilegiorũ ordinis Ciſterciẽſis, & Henriquez *c* refert, quod ipſemet Ioannes Epiſcopus Prænestinus conceſſit, *Priori de Monſerrate, dum foras exit ad loca ſic interdicta, vt eligat ſex perſonas. &c.* Et ratio fuit, quia in Catalunia prope Monſerratum erat tã frequens interdictũ, & ceſſatio, vt vix auderet prior & procurator exire de monaſterio.

*a Comp. men. interd. 2. 23.*

*b Cõp. Ciſterſit. inte. §. 13.*

*c Henriq. in 2. p. li. 13. de excom. & inter. c. 41 §. 3. lit. X.*

*Et Nicolaus Frãcus Apoſtolicæ Sedis Nuncius, & orator cũ poteſtate legati de latere à præfata ſede deputatus in regnis Caſtellæ Legionis, & Aragoniæ conceßit monachis S. Benedicti obſeruantiæ Hiſpaniæ quod tempore interdicti ordinarij poßint recipere ad mißas, & ad alias horas canonicas in ſuis monaſterijs quindecim perſonas in qualibet die de iis, qui non dederunt cauſam interdicto.* Ita habetur in compendio *d* mendicantium.

*d Com mend. vbi ſup.*

Circa quas conceſſiones eſt notandum, quod virtute priuilegij Nicolai V. & Ioannis Epiſcopi Prænestini poſſunt priores conuentuales ordinum mendicantium, & alij, qui eorum fruuntur priuilegiis tempore interdicti generalis, & ceſſationis à diuinis eligere ſex perſonas inter viros, & mulieres non ſimul, ſed ſucceſsiuè, id eſt, vnam poſt aliã ad miſſas & diuina officia, quod intelligo primò non procedere, quando ipſa monaſteria non habent in Eccleſiis capellas vnas ab aliis mediis parietibus ſeparatas, tunc enim poſſunt admitti tot perſonæ, quot ſunt capellæ, vt in his ſic ſeparatis vnaquæque ſigillatim poſsit audire miſſam, & recipere ſacramenta, niſi tunc in choro horæ canonicæ dicantur, tunc enim non poſſunt recipi niſi ſucceſsiuè, cum non omnes ſimul, imo neque earum duæ poſsint diuinis aſsiſtere officiis, quæ tunc in choro recitantur, niſi aliquo alio priuilegio muniantur concedente, vt poſſint dicto tempore diuinis aſsiſtere, in hoc enim caſu poſſunt ſimul admitti virtute dicti priuilegij, imo dico, quod in vnaquaque ipſarum capellarum ſegregatarum non ſolum poteſt admitti vna perſona, ſed aliæ ſimul cum ea etiam ſi in choro recitetur diuinum officium, ſi ipſæ perſonæ virtute alterius priuilegij poſſunt aſsiſtere diuinis, exemplo hoc declaratur, ſi ſyndicus Apoſtolicus fratrum minorum, & eius vxor, filij, & filiæ, vt dicetur infra *e* habent priuilegium, quod tempore cuiuſcunque interdicti, aut ceſſationis à diuinis poſsint in Eccleſiis ipſorum fratrum diuinis intereſſe, & Eccleſiaſtica recipere ſacramenta, qui ſi accedant in hoc tempore ad monaſterium verbi gratia B.P.N. Franciſci ciuitatis Salmantinæ poſſunt ſimul admitti virtute ipſius priuilegij, & poſſunt etiam admitti ſucceſsiuè aliæ ſex perſonæ virtute alterius priuilegij Nicolai Quinti.

*e Infra hoc tomo. q.*

Secundò eſt notandum, quod virtute priuilegii Nicolai Franci poſſunt dicti prælati tempore interdicti ordinarii recipere ad miſſas, & ad horas audiendas in ſuis monaſteriis quindecim perſonas in qualibet die, & hæ poſſunt recipi ſimul, cum non dicatur, quod recipiantur ſucceſſiuè, & lege non diſtinguente nos diſtinguere minimè debemus, & aduertendum, quod hæ quindecim perſonæ virtute huius priuilegii non poſſunt in dictis Eccleſiis eccleſiaſtica recipere ſacramenta, cum ad receptionem ſacramentorum tale priuilegium non extendatur.

# QVAESTIO CXIII.

## De interdicto, & ceſſatione a diuinis quantum ad moniales in duos articulos diuiſa.

***Circa quam quæruntur duo.***

1 *VTrum tempore interdicti, & ceſſationis a diuinis poßint moniales in ſuis monaſterijs diuina celebrare.*

2 *Vtrum Abbatiſſæ monaſteriorum aut præſidentes poßint admittere in ſuis Eccleſiis ad diuina, & ad recipienda ſacramenta tempore interdicti, aut ceſſationis a diuinis perſonas de quibus in articulo finali quæſtionis præcedentis.*

ARTI-

ARTICVLVS I.

*Vtrum tempore interdicti, & ceſſationis à diuinis poſſint moniales in ſuis monaſterijs diuina celebrare.*

RESpondeo dicendo, quod vt patet ex priuilegiis ſuperiùs allegatis, poſſunt moniales ordinum mendicantium, & quæ eorum fruuntur priuilegiis tempore interdicti quacunque authoritate appoſiti, & ceſſationis à diuinis diuina celebrare, & recipere ſacramenta ianuis clauſis ſummiſſa voce, & non pulſatis campanis, & in feſtis ſuorum ordinum reſpectiuè ſicut fratres poſſunt eadem diuina ſolemniter celebrare, & recipere ſacramenta, tum quia moniales fruuntur priuilegiis ipſorum fratrum, prout dicemus articulo ſequenti, tum quia id ſpecialiter illis eſt conceſſum, vt patet ex tenore priuilegiorum, quæ in quæſtione superiori ſunt relata, *Et Leo X prout habetur in ſupplemento* a, *conceſſit fratribus minoribus, & monialibus S. Claræ, & tertiæ regulæ ſub obediētia eorundē fratrum minorū degentibus, vt in die S. Eliſabeth filiæ Regis Vngriæ & per eius octauam poſſint tēpore interdicti miſſas, & alia diuina officia celebrare, ſeu celebrari facere, quēadmodū poſſunt in diebus ſāctorū Franciſci, Antonij, Claræ, & per eorum octauas*, & licet in hoc priuilegio non fiat mentio aliorum ordinis ſanctorum, non eſt dubium, quod in eis poſſint moniales celebrare per communicationem, ſiquidem poſſunt fratres celebrare: & quod dicimus de monialibus ſanctæ Claræ, dicendum eſt de monialibus aliarum religionum, quantum ad celebrationem feſtiuitatum ſuorum ordinum.

a Sup. fol. 55. conceſſ. 555;

ARTICVLVS II.

*Vtrum Abbatiſſæ monaſteriorum aut præſidentes poſſint admittere in ſuis Eccleſiis ad diuina & ad recipienda ſacramenta tempore interdicti, aut ceſſationis à diuinis perſonas ſæculares, de quibus in articulo finali quæſtionis præcedentis.*

RESpondeo dicendo, quod priuilegia, quibus dictæ perſonæ admittuntur directè Abbatiſſis, & monialibus minimè conceduntur. Videamus igitur, vtrum per communicationem illis competat.

Pro cuius rei explicatione eſt notandum Sixtum Quartum, *ſtatuiſſe, quod monaſteria, & loca monialium ſanctæ Claræ, & S. Dominici, eorūque abbatiſſæ, & prioriſſæ, procuratores, ſyndici, oblati, & vtriuſque ſexus tertij ordinis, ſiue de pœnitētia nuncupatæ perſonæ prædictæ vſicē priuilegijs, & immunitatibus gratijs & fauoribus, conceſſionibus, indultis ſpiritualibus, & tēporalibus fratrum prædicatorū & minorū ordinibus, & illorum profeſſoribus, domibus, & locis ac procuratoribus & ſyndicis, oblatis, & conuerſis, ſeu alijs quomodolibet per prædeceſſores ſuos, aut per ipſumet Sixtū hactenus conceſſit, & in poſterū cōcedēdis quauis authoritate (quatenus eatū ſexui, & ſtatui nō cōtradicant) liberè, & licitè vti poſſint, & debeāt in omnibus & per omnia, prorſus, & ſine vlla differētia, ac ſi eiſdem monaſterijs, locis, & perſonis prædictis nominatim conceſſa forēt & cōcederētur expreſsè.* Ita habetur in libro monumentorum b ordinum, in quo etiam libro c continetur, Bonifacium Octauum ad inſtar Innocentij Quarti id ipſum conceſsiſſe. Quibus priuilegiis attentis non poſſunt non concedere, quod Abbatiſſæ, & prioriſſæ poſſunt eligere dictas perſonas tempore interdicti, & ceſſationis à diuinis, ſicut ſuperiores conuentuales poſſunt eligere, communicatio enim priuilegiorum inter fratres, & moniales hoc operatur vt id, quod conceditur ſuperioribus fratrum concedatur etiam Abbatiſſis, & prioribus monialium, quatenus earum ſexui, & ſtatui non contradicit, huiuſmodi autem electio perſonarum, neque ſexui, neque ſtatui earum contradicit.

b Monum. in 1. imp. fol. 66. & in 2. f. 181. conc. 360. & f. 161. conceſſ. 677. & f. 109. con. eſſ. 464.
c in 2. imp fo. 33 & in 2 f. 32. conceſſ. 35.

Ex dicta autem communicatione priuilegiorum inter fratres, & moniales infertur, quod, *ſicut Iulius II. conceſſit fratribus ordinis minorū, vt in Eccleſiis ſuis quoties opus fuerit, poſſint miniſtrare, & miniſtrari facere ſacramentū Euchariſtiæ curialibus, mercatoribus peregrinis, & trāſeuntibus, ac alijs quibuſcunque perſonis*, prout habetur in ſupplemento d. Sic etiam per communicationem moniales ordinum mendicantium poſſunt miniſtrari facere in ſuis Eccleſiis quoties opus fuerit, ſacramentum Euchariſtiæ quibuſcumque perſonis.

d ſup. fol. 12 conceſ. 43.

QVAESTIO CXIV.

De interdicto, & ceſſatione à diuinis, quoad familiares, & ſeruitores religioſorum in quatuor articulos diuiſa.

*Circa quam quæruntur quatuor.*

1 *VTrum familiares & ſeruitores religioſorum vtriuſque ſexus ſint priuilegiati in tempore interdicti, aut ceſſationis à diuinis.*
2 *Vtrum ſyndicus fratrum minorum, & eius vxor, & filij poſſint recipi ad diuina tempore interdicti, aut ceſſationis à diuinis.*
3 *Vtrum medicus monaſterij poſſit aſſiſtere diuinis, & recipere ſacramenta tempore interdicti, aut ceſſationis à diuinis.*
4 *Vtrum in monaſterijs tempore interdicti poſſit admitti laicus vt adminiſtret in miſſis.*

ARTICVLVS I.

*Vtrum familiares, & ſeruitores religioſorum vtriuſque ſexus ſint priuilegiati in tempore interdicti, aut ceſſationis.*

RESpondeo dicendo, Aleſſandrum IIII. conceſsiſſe, *quod ſi quando in perſonas, vel terras, vbi reſident fratres minores excommunicationis, vel interdicti ſententia contigerit promulgari, qui in fratrum ſeruitijs deputati negociorumque geſtores, ſeu procuratores & operarij, qui in locis fratrū huiuſmodi operibus eorū perſonaliter cōſtituti inſtiterit prædictis ſentētijs excommunicationis, vel interdicti obnoxij nullatenus habeātur iuxta formā, quæ à Sede Apoſtolica eſt cōceſſa in tēpore interdicti, niſi prædictæ perſonæ cauſam dederint interdicto, vel excōmunicari, vel interdici cōtingat*, Ita habetur in libro e monumēta ordinum. Et Clemens Quartus, *fratribus minoribus conceſſit, quod iis, qui in eorū morantur obſequijs, tempore interdicti liberè poſſint miniſtrare cūcta eccleſiaſtica ſacramēta, & ipſos cū deceſſerint, & in ſuis cœmeterijs ſepelire.* Ita habetur in eodem libro f qui Summus Pōtifex alias fecit ſimiles conceſſiones, quas congeſſit author g compendij mendicantiū. *Et Ioannes XXII. conceſſit fratribus ordinis Prædicatorum, quod cōfratres, & germani dicti ordinis poſſint ſepeliri tempore interdicti in Eccleſia, vel cœmeterio eorūdē fratrū, niſi fuerint ex com-*

e in 1. imp. f. 31. & in 2. fo. 114. con. 221.
f in 1. imp fo. 140. conc. 310.
g Comp. menti interdic. 3. §. 3. & 4.

*communicati publicè, vel nominatim, ibique diuina celebrare, ſeu audire.* Ita habetur in ſupplemento. *a*

*a Supp. fo. 91. conceſ. 306.*
*b c. licet nobis de priui. lib. 6 Syl. interd. 5. §. 1. nu. 4.*

Circa quas conceſſiones primò eſt notandum, quod ſecundum ius *b* commune, & Hoſtienſem, Ioannem Andream, & Calderinum, quos ſequitur Syluester, Familiaribus religionis, & alijs officialibus, aut operarijs & famulis conductis, qui intra reſidentiam ſunt, aut monaſterio ſeruiũt, non poſſunt religioſi tẽpore interdicti non Apoſtolici, licet ſpeciale ſit, miniſtrare ſacramenta, & ſepulturam, & admittere ad diuina: at ſecundum priuilegium ſupradictum Sixti IV. & aliorum Pontificum poſſunt ſupradicti admitti ad diuina officia, & ad ſacramenta recipienda, & ad ſepulturam in Eccleſia, vel cœmeterio eorundem fratrum, proot etiam tenent Nauarrus, *c* & Felinus, imo ait Henriquez, *d* qood conceſſit Paulus IV. ſocietati, vt etiam in Paſchate Reſurrectionis recipiat ſacramentum Euchariſtiæ, & extremam vnctionem, ac ſepulturam ſine licentia parochi: id ipſum cõceſſum eſt ab eodem Paulo III. procuratori, ſeu œconomo monaſterij licet extra illud habitet. Et aduertit Henriquez, *e* qood ſi iſtum ſuperior afferat curandum in monaſterium, poteſt ei conferre extremam vnctionem.

*c Naua. c. 27. n. 180. Fel. ti. de interd. ca. 7. pa. 180.*
*d Henri. 2. p. li. 13. de inter. c. 48. §. 3. lit. A.*
*e Henriq. vbi ſup. lit. C.*

Secundò eſt notandum, quod virtute conceſſionis Ioannis XXIII. ſolũ debent admitti confratres, qui licet remaneant in ſæculo, & non mutent habitom ſæcularem: tamen ſunt vel fiunt oblati ordinis prædicti, ac faciunt donationem inter viuos omniũ bonorum ſuorũ dicto ordini reſeruando ſibi ſolùm vſumfructum, quandiu vixerint, & non de alijs confratribus communiter viſitatis in partibus Hiſpaniarum. Ita poſt ventilationem inter Doctores vtriuſque iuris fuit diſcuſſum in vniuerſitate Salmantina per quandam decretalem, *f* quæ definit confratres primò nominatos ſolùm gaudere Eccleſiaſtica ſepultura. Et ita tenuerunt Gregorius Lopez, *g* Couarruuias, & Nauarrus poſt alios.

*f c. vt priuilegia de priuil.*
*g Greg. in l. 9. ti. 7. p. 1. gl. 2. Cou. in c. alma mat. 2. p. §. 2. nu. 9. Na. ca. 27. nu. 79. & 181. & in ca. non dicatis. n. 77. & 84.*

## ARTICVLVS II.

*Vtrum ſyndicus fratrum minorum, & eius vxor, & filij poſſint admitti ad diuina in tempore interdicti, & ceſſationis à diuinis.*

RESpondeo dicendo, qood *Clemens VII. conceſſit vni ſyndico, & procuratori cum illius vxore, et liberis præſenti, & futuro ſingularum domorum, & monaſteriorum fratrum minorũ regularis obſeruantiæ ac monialium ſanctæ Claræ, & Conceptionis. & Annuntiationis ordinum & ſororum tertij ordinis ſancti Franciſci pro tempore ſeruienti, quod perpetuis futuris temporibus ipſi, & eorum quilibet omnibus & ſingulis indulgentijs, & peccatorum remiſſionibus, fauoribus, & gratijs, quibus fratres ordinis obſeruantiæ prædictorũ vtuntur, potiuntur, & gaudent, ſeu vti potiri, & gaudere poterunt, quomodolibet in futurum vti, potiri, & gaudere poſſunt.* Ita refertur in compendio *b* mendicantium.

*h Comp. mendic. procuratores fratrum. §. 52.*

Ex quo priuilegio colligitur, quod non ſolũ tempore interdicti poſſunt procuratores, & ſyndici ſupradicti, vxor, & filij, & filiæ in Eccleſiis prædictorum fratrum admitti ad diuina, & eccleſiaſtica recipere ſacramenta: ſed etiam tempore ceſſationis à diuinis, cum potiantur priuilegijs fratrum, qui, vt probatum eſt in ſuperioribus, ad ea ipſa omnia habeant priuilegiorum. Et confirmatur. Nam Sixtus IV. in bulla aurea conceſſit, *quod procuratores ſyndici monialium S. Claræ, & tertij ordinis fratrum, & ſororum eiſdem priuilegijs & immunitatibus, gratijs & fauoribus, conceſſionibus, indultis ſpiritualibus, & temporalibus procuratoribus, ſyndicis fratrum minorum & prædicatorum conceſſis, & in poſterum concedendis gaudeant*, vt in libro *i* monumenta ordinum continetur.

*i in 1. imp. f. 66. & in 2. f. 148. conceſ. 362.*

## ARTICVLVS III.

*Vtrum medicus monaſteriorum poſſit tempore interdicti, & ceſſationis à diuinis aſsiſtere diuinis, & recipere ſacramenta.*

RESpondeo dicendo, qood Alexander VI. *conceſſit, vt medici ordinarij fratrum minorum, et ſororũ habeant eadem priuilegia, & gratias, quibus gaudent ſyndici & procuratores locorum.* Ita habetur in monumentis *K* ordinum, & in ſupplemento, per quod priuilegium aliqui ſunt arbitrati, medicos ſupradictos fratrum, & ſororum poſſe tempore interdicti quacũque authoritate appoſiti, & ceſſationis à diuinis, admitti ad diuina officia, & ad recipienda eccleſiaſtica ſacramenta, & ad ſepulturam in locis ipſorum fratrum, cum ſyndici fratrum minorum facultatem habeant ad ſupradicta, etiam tempore ceſſationis à diuinis. Sed certè ij toto cœlo vidẽtur aberrare: ſyndicus enim, & eius vxor, filij, & filiæ habent prædictum priuilegium tempore ceſſationis à diuinis à tempore Clementis VII. antè enim ipſum Clementem VII. tantùm habebant priuilegium pro tempore interdicti, vt patet ex ſuperioribus dictis Clemẽs autem VII. fuit moltò ante Alexandrũ VI. Nam Alexander VI. fuit coronatus anno Domini milleſimo quandringenteſimo nonageſimo ſecundo, & obijt anno Domini milleſimo quingenteſimo tertio. At Clemens VII. fuit coronatus anno Domini milleſimo quingenteſimo vigeſimo tertio, & obijt anno Domini milleſimo quingenteſimo trigeſimo quarto, & ſic fuit coronatus poſt mortẽ Alexandri Sexti viginti annis tranſactis, & Alexander VI. vt patet ex eius conceſſione, non indoſit medicis ordinarijs prædictorum fratrum, & ſororum conceſſa, & concedenda prædictis ſyndicis, & procuratoribos, ſed tantùm conceſſa, & in eo tempore nullum pro tempore ceſſationis à diuinis inuenio priuilegium pro ſyndicis à Sede Apoſtolica indultum, ſed tãtùm pro tempore interdicti, & hoc priuilegium virtute conceſſionis Alexandri VI. ſolùm medicis communicatur, non autem aliud pro tempore ceſſationis. Quod priuilegium pro tempore interdicti medicis communicatur, intelligitur de medico non abſolutè, ſed de medicis ordinarijs ipſius conuentus, licet non ſint Doctores, cum ipſi medici non à dignitate, ſed à medendo medici nũcupentur, vt allegans quandam doctrinam Bartoli tenet Syluester. *l*

*K in 2. imp. fo. 70. conceſ. 167. & in ſupr. f. 69. conceſ. 376.*
*l Syl. tit. medicus.*

Aduertendum tamen, quod ſanguinis minutor ordinarius ipſorum fratrum neque pro tempore interdicti, neque pro tempore ceſſationis habet aliquod priuilegium. Ego enim licet omnem diligentiam poſſibilem in eo inquirendo adhibuerim, nunquam ipſum potui inuenire.

## ARTICVLVS IV.

*Vtrum in monaſterijs tempore interdicti poſsit admitti laicus, vt adminiſtret in Miſſa.*

RESpondeo dicendo, qood clericus, qui celebrare Miſſam non ſolet, niſi famulis comitatus, poteſt illos ſecum habere in tempore interdicti. Ita tenet Henriquez, *m* dicens hanc opinionem tenere Syluestrum, & Nauarrum, ne priuilegium

*m Henriq. 2. tom. de ſacra, lib. 13. de excom. & inter. c. 48. iuxta finem Naua. c. 27. nu. 181.*

... notile, & hoc ex priuilegio iuris in cap. *Alma mater*, quia pertinet ad honeſtate n ſtatus clericalis intere ſecum famulos, non verò ex priuilegio contento in capulo, *licèt de priuilegijs*, quod loquitur de priuilegio ſingularis perſonæ: & poteſt vltra famulos introducere laicum, vt ſibi celebranti in Miſſa miniſtret, vt poſt Calderinum tenent Margallus, *a* Nauarrus, Couarruuias, & Duenas. Si autem priuilegium celebrandi tempore interdicti, aut ceſſationis à diuinis datum ſit conuentui, qui ex ſuis habere ſolent, qui adminiſtrant officijs, & Miſſis, non debet ſacerdos laicum familiarem, aut famulum aſſumere, vt ſibi miniſtret, niſi alij de conuentu ægrotent, & miniſtrare non poſſint, tunc enim poteſt admittere laicum familiarem, aut famulum, quia id habet ex priuilegio iuris in dicto capitul. *Alma mater*, & reſtringi debet ad caſum neceſſitatis prædictum capitulum, *licèt*. Ita Henriquez *b* per quam rationem exiſtimo, quod ſi famulus aliquis ſacerdotes ſciat in miſſa miniſtrare, non poteſt ipſe ſacerdos tempore interdicti alium adminiſtrandũ introducere, opinio enim ſupra appoſita ad caſum neceſſitatis videtur reſtringenda, &c.

*a Marg. in rub. de celeb. Miſſa. Nau. vbi ſup. Cou. in c. alma mater. 2. §. 4. nu. 5. dilat. 11. Duenas. reg. 305.*

*b Henr. vbi ſup. in fin.*

## QVAESTIO CXV.

### De ceſſatione à diuinis, quo ad eius eſſe ac poſitionem in quatuor articulos diuiſa.

*Circa quam quæruntur quatuor.*

1 *Quid, & quotuplex ſit ceſſatio à Diuinis.*
2 *In quo differt ceſſatio ab interdicto.*
3 *Vtrum expediat imponi ceſſationem à diuinis.*
4 *Vtrum damna temporalia ſecuta ex ceſſatione debeant reſtitui.*

### ARTICVLVS I.

*Quid, & quotuplex ſit ceſſatio à diuinis.*

RESpondeo dicendo, quod non datur ceſſatio perſonalis, nec imponitur à iure, ſed ab homine, & quidam recentiores *c* putant eſſe idem cum interdicto ſtrictiſſimo olim conſueto, Soto contrarium tenet, & Nauarrus, *d* & communis, & ceſſatio à diuinis eſt ſuſpenſio organorum diuinæ laudis in locum decretæ, vel eſt quædam omnimoda deſiſtentia à diuinis officijs, & ab adminiſtratione quorundam ſacramentorum in locum decreta: quidam explicant eſſe ſilentium miniſtrorum Eccleſiæ iuxta illud Pſalmi *e in ſalicibus ſuſpendimus organa noſtra*, & eſt duplex. Prima generalis, quæ fit in loco vniuerſali, aut ciuitate, oppido, aut parochia, & particularis, quæ fit in loco particulari, vt in Eccleſia, aut in Eccleſijs. Ita tenent Syluester, *f* & Nauarrus. Et ceſſatio à diuinis dicitur, quid facti, prout in articulo ſequenti explicabitur.

*c Soto in 4. d. 23. q. 3. ar. 1. poſt 4. concl.*

*d Na. ca. 27. nu. 189.*

*e Pſal. 136.*

*f Syl. v. ceſſatio in pri. Na. vbi ſup.*

### ARTICVLVS I.

*In quo differt ceſſatio ab interdicto.*

RESpondeo dicendo, quod quidam dicunt, ceſſationem eſſe idem, quod interdictum, ſed ſi abſolutè hoc dicatur falſum omnino eſt, nam ceſſatio dicitur, quid facti, quia pro omnibus imponitur, neque reſpicit in hoc magis delinquentem, quàm ipſos Innocentes, & eſt immediatè ipſorum diuinorum officiorum, ſeu organorum ſuſpenſio, neque reddit ipſum locum interdictum. Quare habet ſe, vt negatio, interdictum verò, vt priuatio in ſubiecto apto nato: at interdictum dicitur, quid iuris, quia immediatè eſt circa locum, & interdum ipſo iure imponitur, & prohibet immediatè ipſum delinquentem ſub pœnis iure decretis. Præterea differt ab interdicto, cum interdictum ſit cenſura, & pœna ſecundum partem iuxta ſacros Canones *g* manentibus communiter diuinis officijs aliquo modo, & pro aliquo tempore, & ſic interdictum comparatur priuationi, ſupponit enim manere ſubiectum cum aptitudine ſecundum locum, & tempus: ſed ceſſatio eſt totalis omiſſio, ſeu negatio officiorum & non enumeratur inter cenſuras Eccleſiaſticas propriè dictas, vt tenent communiter Doctores, quod refert Nauarrus *h*, & Conarruuias, ac ſubinde violans ceſſationem non fit irregularis.

*g c. ſi canoni. §. ſi autem de offi. or. li. 6*

*h Na. vbi ſu. nu. 184. Cou. in d. ca. alma mater. §. 2. nu. 2.*

Ex hoc autem, quod ceſſatio pertinet ad factum, quidam dicunt ceſſationem, quamuis poſt appellationẽ decreta ſit, non eſſe nullam, ſed habere quendam effectum, cum tamen conſtet interdictum, ſi poſt appellationem ponatur, eſſe ipſo iure nullum, ſed Couarruuias *i*, hanc reprobat opinionem, parificans, quantum ad hoc, ceſſationem cum interdicto. Vnde Soto, & Couarruuias ſentientes ceſſationem non differre ab interdicto ſtrictiſſimo gloſſantur ab Henriquez, *K* vt intelligantur conuenire cũ interdicto in aliquibus, in eo ſcilicet, quod dum iure aliquod officium, aut ſacramentum pro tempore ceſſationis conceditur clericis, aut priuilegiatis; ſeruanda ſit quadruplex moderatio explicata in capitulo, *Alma mater*. Nam Sotus *m* alibi diſtinguẽs ceſſationem ab interdicto, eodem articulo primo dicit, quod ferè nihil differebant, & in articulo ſecundo ad primum principale, & in diffinitione ceſſationis, vbi verò ceſſationem numerat inter cenſuras, loquitur late, & reductiuè, neque Couarruuias id ſentit, quia paulo antè explicuit ſolùm conuenire in eo, quod hæc permittunt, aut prohibent quædam ſacramenta.

*i Cou. vbi ſu.*

*K Henr. 2. to. de ſacr. li. 13. de excom. & interd. c. 35.*

*m Sot. in 4. d. 22. q. 3. ar. 1. & ar. 2. ad 1. princ.*

### ARTICVLVS III.

*Vtrum expediat imponi ceſſationem à diuinis.*

RESpondeo, dicendo quod ſi finis ſit rectus, & cauſa legitima, non minùs expedit imponi ceſſationem, quàm interdictum, vt iudex Eccleſiaſticus hoc modo deterreat rebelles cum ingenti doloris ſenſu, quos iure, & ordine, ac alijs cenſuris inducere non potuit ad pœnitentiam. Et ita dicitur in quadam Clementina, *n* ceſſationem eſſe vnicum lumen ad repellendas iniurias Eccleſijs illatas, & non poteſt imponi, niſi præcedente monitione, & vt poſt illam adſit maior contumacia, quàm pro interdicto, atque ita cauſa diſpoſitiua erit grauior culpa, & cauſa debet eſſe notoria, nec ſatis eſt probabili ratione, & coniecturis colligi factam fuiſſe offenſam. Debet etiam adeſſe grauis iniuria contra obedientiam iudicis, quæ debet exprimi in literis fidem facientibus, & hoc ob grauitatem ceſſationis à diuinis aſſerit Paludanus *o* oportere ceſſationem imponi a capitulo Eccleſiæ Cathedralis, at Syluester *p*, & Couarruuias aſſerunt, quod ſatis eſt imponi ab Epiſcopo, & vt rite, & recte apponatur, hæc debent concurrere. Primum, quod imponens habeat authoritatem eam imponendi

a iure,

*n Clem. 2. de ſent. excom.*

*o Palu. in 4. d. 22. q. 3. ar. 3. conc. 4.*

*p Syl. interd. 2. n. 1. Cou. in c. alma mat. §. 2. nu. 3.*

Digitized by Google

à iure, vel conſuetudine. Secũdum, vt de cauſa ceſſandi tractetur diligenter. Tertium, vt offenſa, ob quã ceſſatur, ſit manifeſta, & notoria, & proportionata tantis incõmodis, quanta habet ceſſatio. Quartum, vt ante ceſſationẽ inſtrumento publico, vel patentibus literis cum ſigillo muniris exprimatur cauſa ceſſationis. Quintum, vt id inſtrumentum, vel literæ tradantur ei, contra quem ceſſatur. Sextum, vt ille moneatur, & requiratur, an velit ante ceſſationẽ emendare, & compẽſare iniuriam. Septimum, vt interea menſem vtraque pars ſaltem per procuratores ſufficienter inſtructos arripiat iter ad Sedem Apoſtolicam, vt Pontifex remedium adhibeat, niſi interim per mutuam concordiam finiatur ceſſatio. Hæ conditiones colliguntur ex quibuſdam Decretalibus, *a* de quibus agit Soto, qui ait, quod iis deficientibus conditionibus ceſſatio erit nulla, cuius nullitate non obſtante ſeruanda eſt à regularibus ſub excommunicationis maioris pœna ipſo facto, prout ordinauit Clemens V. *b* in concilio Vienenſi.

*a c. quamuis de off. ord. li. 6. c. ſi canon. § ſi autẽ eo. ti. c. quamuis eod. ti. vbi gl. v. omittendo. So. in 4. d. 22. q. 3. art. 2.*
*b Clem. 1. de ſent. exc.*

## ARTICVLVS IV.

*Vtrum damna temporalia ſecuta ex ceſſatione debeant reſtitui.*

Reſpondeo dicendo, quod ſi cauſa, ob quam iudex, aut actor imponit, aut imponere facit ceſſationem, nõ ſit notoria, & legitima ſecũdum iura, tenetur damna illata, & intereſſe, ſeu lucrũ ceſſans reſtituere læſis, vt canonicis, qui parati erant aſſiſtere officiis, & per ceſſationem iniuſtam impediũtur, debet reſtituere diſtributiones, & aliis clericis ſtipendia pro miſſis, & officiis, quę parati erãt dicere, niſi ceſſatione impedirentur.

Neque obſtat, quod decretalis *c* iubens talem fieri reſtitutionem ſolùm loquatur de Canonicis, ſeu Capitulo indebitè imponente ceſſationem, qui ſibi ex conſequenti damnum inferunt. Nam ſecundum communiter Doctores dicta decretalis extenditur ad alios imponentes ceſſationem ſine cauſa. Vnde infertur, quod ſi reus quicũque ſit, dedit cauſam iuſtam ceſſationis, poſt monitionem, tenetur prædicta damna ſatisfacere clericis, & monaſteriis, & inſuper damnandus eſt ad pecuniam, qua compenſetur debitum diuini cultus, & ſi fortè ſic ceſſans ſit beneficiarius, non acquirit ſibi fructus pro eo tempore, qui ſecundum arbitrium ſuperioris in vtilitatem Eccleſiarum, & diuini cultus, quibus debitum ſeruitium ablatum eſt, vel in pauperes debent impẽdi, prout tenent Syluester, *d* & Soto cum communi, quæ maximè debent conſiderare ordinarii, iuxta. n. ſacros Canones tenentur hæc executioni mandare, ſicut ipſis in dictis ſacris Canonibus commẽdatur, ne homines temerè, & ſine cauſa ad impoſitionem ceſſationis à diuinis procedant, ex qua tanta mala non ſolùm temporalia, ſed etiam ſpiritualia Dei Eccleſiæ, eiuſque miniſtris proueniunt, & monaſteriis etiam maxima damna inferuntur, in quibus licet diuina inter ipſos religioſos peragantur miſſis cantandis, & à ſepulturis dandis ſæcularibus impediuntur, quorum ceſſatione omnes vident damna, quæ ipſis obuenire poſſunt, cum ceſſent oblationes pro defunctis. Vidi enim ego in quadam ciuitate p viginti, & vltra dies poſitam ceſſationem à diuinis cum maximo fideliũ mœrore, & nimia ſacerdotum non dicã paupertate, ſed inedia, & cũ maximo monaſteriorum detrimento, vidi propriis oculis dãna, vidi afflictionem in ciuitate, vidi litigantes, & nullam vidi ſuper hoc factam compenſationem.

*c c. ſi canon. de off. ord. li. 6.*
*d Syl. vit. ceſſatio. § 4. So. in 4. d. 22. q. 3. ar. 2.*



## QVÆSTIO CXVI.

De ceſſatione à diuinis, quoad eius effectus in ſeptem articulos diuiſa.

*Circa quam quæruntur ſeptem.*

1 *QVæ officia tempore ceſſationis fieri poſſint.*
2 *Vtrum duo, aut tres poſſint recitare horas Canonicas tempore ceſſationis à diuinis.*
3 *Vtrum aliqui ſecundum ius commune poſſint celebrare tempore ceſſationis.*
4 *Quæ ſacramenta tempore ceſſationis conferri permittantur.*
5 *Vtrum tempore ceſſationis liceat ſepulturam dare Eccleſiaſticam.*
6 *Vtrum tempore ceſſationis in feſtis ibi numeratis habeat locum diſpoſitio capituli Alma mater.*
7 *Quæ priuilegia habeant regulares pro tempore ceſſationis.*

## ARTICVLVS I.

*Quæ officia tempore ceſſationis fieri poſſint.*

Reſpondeo dicendo, quod quidam Doctores prima facie videntur ſignificare tempore ceſſationis generalis, ſi ſola abſque interdicto ponatur licere eadem officia, celebrationem Miſſæ, receptionem ſacramentorum, & ſepulturam defunctis, quæ iure antiquo licebant per capitulum, *e Quod in te,* tempore generalis interdicti ante capitulum, *Alma mater:* quam opinionem tenuerunt Paludanus, *f* Villadiego, & Perez cum Ioanne Andræa, & Couarruuias *g* multa allegando concludit, quod niſi conſuetudo contrarium interpretaretur, priuilegium iuris conceſſum in capitulo, *Alma mater,* poſſet extendi ad tempus ceſſationis à diuinis, vt ſcilicet in eo tempore liceat celebrare diuina officia ianuis clauſis, &c. Alii verò per extremum ita reſtringunt, vt negent licere Clerico horas Canonicas cum alio recitare, & dum octauo die celebratur ad renouandam Euchariſtiam monent, ne adſit, niſi vnicus neceſſarius, qui miniſtret ſacerdoti, ſepulturamque ſub ſilentio ſolis presbyteris concedunt, non in Eccleſia, ſed tantùm in cœmeterio: & hanc opinionem tenuit ſenatus Salmaticenſis academiæ, quam in hoc ſequitur Medina. *h* Deinde negant, ſacramentum pœnitentiæ eſſe miniſtrandum, niſi exiſtentibus in periculo mortis, contra quos iure optimo inſurgit Couarruuias, *i* andem aiunt nullum priuilegium, etiam iuris inſertum pro tempore interdicti, quale datur Epiſcopis, & quibuſdam regularibus, extendi ad tempus ceſſationis.

At nos media via gradientes vtramque opinionem cum Doctiſſimorum virorum ſententia temperandam eſſe duximus; conſtat enim ex conſuetudine, quæ tempus ceſſationis reducit ad iura antiquis in capitulo, *K non eſt nobis,* non licere ſacerdotibus quolibet die miniſtrare, etiam clam cum vno miniſtro, ſed quod tantùm in quauis Eccleſia aut monaſterio licet qualibet hebdomada dici vnam miſſam ad renouandam Euchariſtiam, idque cum vno, aut duobus miniſtris, maximè quia Soter *l* Papa iubet in nullis adeſſe ſaltẽ duos, quibus ſacerdos dicat, *Dominus vobiſcum.* Verùm eſt tamen, quod

*e De pœn. & remiſ.*
*f Palu. in 4. diſt. 18. q. 3. Vill. & Perez de irre. c. 2 nu 15.*
*g Cou. in ca. alma mat. 2. p. § 4. nu. 7. iuxta finem.*
*h Med lib. 1. inſt. ca. 18. § 14.*
*i Cou. vbi ſu.*
*K Deſ ponſal.*
*l Soter. cap. hoc quoq. de conſ. d. 1.*

modo in tempore ceſſationis à diuinis vnus tantũ miniſter adeſſe debet, decretum enim Sotheris Papæ per diſſuetudinem eſt abrogatum in miſsis priuatis, quæ ſine ſolemnitate celebrantur, prout optimè aduertit Syluester. a

a *Syl. ri. miſſas. §. nu. 2.*

Sed videamus in particulari, quæ in tempore ceſſationis permittantur, & prohibeantur, pro quibus aliqui articuli ſunt conſtituendi.

## ARTICVLVS II.

*Vtrum duo, aut tres poſſint recitare horas Canonicas tempore ceſſationis à diuinis.*

RESpondeo dicendo, concedendum eſſe, multa licere modo in ceſſatione, quæ olim ex priuilegio iuris antiqui capituli, *Quod in te*, tempore generalis interdicti, permittebantur; quod priuilegium iuris tanquam fauor cum paritate rationis merito extenditur per Doctores ad ceſſationem. Quare clerici duo, vel tres ſimul poſſunt priuatim ſine cantu, & ſeruata capituli, *Alma mater*, moderatione, recitare horas Canonicas, præſertim, quas ita priuatim ſolet dicere laicus; neque ita videtur pertinere ad officium publicum, vt cantus in choro, ita poſt Hoſtienſem tenet Polue. b & Margallius cum recentioribus. Dixi, ſeruata forma capituli, *Alma mater*, quia id intendunt communiter Doctores, vt ſcilicet, quibus tempore ceſſationis facere officium diuinum licet, debeant ſeruare prædictas moderationes, quas ſupra c poſuimus, & explicauimus. Imò Couarruuias d ait, licitum eſſe tunc clerico priuatim recitare horas Canonicas cum excommunicato non denunciato.

b *Polue de inter. num. 19. Mar. de celebr. miſſ. f. 26.*
c *Sup. q.*
d *Cou. in c. alma mat. 2. p. §. 3. nu. 6.*

## ARTICVLVS III.

*Vtrum aliqui ſecundum ius commune poſſint celebrare tempore ceſſationis.*

RESpondeo dicendo, quod Couarruuias e poſt alios aſſerit, poſſe Epiſcopum ibi in Eccleſia illa, vel alibi celebrare, ſicut ipſi concedebatur iure antiquo, f quia priuilegium iuris eſt amplè interpretandum, & ſimiliter regulares cum habeant priuilegium pro tempore interdicti generalis, vt videtur colligi ex quadam Clementina, g & ex traditis à Syluestro. Quod cum ſit priuilegium in iure communi inſertum, & in commune bonum religionis conceſſum, tanquam fauor eſt amplè interpretandum, & ſic poſſunt Miſſam ſecretò, & horas Canonicas dicere cum alio, ſeruando tamen, vt non niſi tres ſimul adſint, & ſeruata moderatione capituli, *Alma mater*, verum eſt tamen, quod poſtea à Leone X. ampliùs obtinuerunt priuilegium, vt ſcilicet quantum ad obſeruationem nulla inter ipſos religioſos ſit differentia inter interdictum, & ceſſationem, prout in ſuperioribus h dictum eſt: non tamen poſſunt admittere extraneos ſacerdotes ad celebrandum tempore ceſſationis, licet Henriquez i contrarium teneat, ſcilicet, quod poſſunt admitti. Neque obſtat, quod tempore interdicti admittantur, admittuntur enim, quia habent priuilegium ad illud pro tempore interdicti, non autem pro tempore ceſſationis.

e *Coua. in ca. alma mat. 2. p. §. 4. nu. 7.*
f *ca. quod nõ nullis de pri. e ſi. co. 10. li. 6*
g *Clem. 1. de ſent. exc. Syl. v. ceſſatio. §. 2.*
h *Sup. q.*
i *Henri. in ſum li. 13. de excom. & inter. c. 33. §. 3. lit. T.*

Ex his infertur, quod licet per priuilegium Iulij II. Minimis conceſſum, quod refertur in ſupplemento, K & traditur à Collectore priuilegiorum mendicantium, prout tradit Medina l in ſua inſtitutione confeſſorum apud Dominicanos, & alios regulares mendicantes, poſſit ſacriſta ſacerdoti extraneo celebranti in ſuo monaſterio dare licentiam miniſtrandi alijs Euchariſtiam etiam tempore interdicti, non poteſt tamen hanc licentiam concedere in tempore ceſſationis à diuinis, niſi ipſe ſacerdos celebrans, & ipſe qui communicat habeant pro tempore ceſſationis priuilegium ad communicandum, & celebrandum.

K *Supp. fo. 11. confeſ. 143. comp. men. v. communicare §. 12.*
l *Med. lib. 1. inſtruct. c. 11. §. 13. in fin*

## ARTICVLVS IV.

*Quæ ſacramenta tempore ceſſationis conferri permittantur.*

RESpondeo dicendo, quod tempore ceſſationis licet tam paruulis, quàm adultis, etiam ſanis conferre ſacramenta Baptiſmi, & confirmationis, & cum ſolemni ritu, ſicut Eccleſia præcipit miniſtrari, vt licebat iure m antiquo. Ita tenẽt Couarruuias, & Nauarrus. Si permaneat ceſſatio in hebdomada ſancta licebit tunc Epiſcopo conſecrare chriſma, & benedicere oleum pro vnctione, ſicut tempore interdicti licitum eſt. Euchariſtia cenſetur per modum viatici concedi infirmis, dum his conceditur pœnitentia, quia ſecundum n ius antiquum tempore interdicti id concedebatur, & ad infirmos periclitantes deferenda eſt publicè cum pulſu campanulæ, & recitando priuatas orationes, & in reditu oſtẽdendo illam populo, ſic cenſuit ſenatus Doctorum Salmaticenſis Academiæ, quia orationes priuatæ, & oſtenſio Euchariſtiæ in reditu populi non eſt officium diuinum, ſed eſt ſolemnitas pertinens ad reuerentiam Chriſti in Euchariſtia contenti.

m *cap. non eſt nobis de ſpõſ. Cou. 1. c. alm. mat. 2. p. §. 4. Nau. in c. 27. ar. 188.*
n *d. c. non eſt nobis.*

Sacramentum verò pœnitentiæ confertur etiam ſanis, ita tenent Couarruuias. o & Nauarrus. Sacramentum verò matrimonij, quia contractus eſt ſimul, licet eo tempore fieri, ſed benedictiones nuptiales non licent, cum pertineant ad officium diuinum. Sacramentum verò ordinis minimè licet conferri, ſicut neque licèt ſacerdoti etiam morienti conferre ſacramentum extremæ vnctionis, cum hæc ſacramenta non ſint neceſſitatis. Verum eſt tamen, quod religioſi pro hoc habent priuilegium, de quo inferiùs dicemus.

o *Couar. & Nau. vbi ſu.*

Aduertendum tamen, quod tempore ceſſationis non ſolent campanæ pulſari noctè ad precem angelicam, benè tamen ad concionem, in quo ſequẽdus eſt vſus Eccleſiæ matricis, cum hæc non ſint officia diuina. meridie tamen replicatur ſimul in omnibus Eccleſijs interdictum, & ceſſatio cum peculiari quodam campanarum ſonitu ad terrorem. Pulſantur etiam campanæ in Aduentu regis in tempore ceſſationis.

## ARTICVLVS V.

*Vtrum tempore ceſſationis à diuinis liceat ſepulturam dare eccleſiaſticam.*

RESpondeo dicendo, quod in ſola ceſſatione abſque coniuncto interdicto non licet laicis ſepulturam dare. Ita cenſuit ſenatus Salmaticenſis, & tenuerunt Couarruuias, p & Medina quamuis laicus Bullam, aut priuilegium ad ſepulturam in tempore interdicti habeat, cum ſepultura prohiberi intelligatur, quando prohibentur officia diuina, quæ in tempore ceſſationis non permittũtur:

p *Cou. c. alma mat. 2. p. §. 4. n. 7. Med. lib. 1. inſt. c. 18. §. 14.*

licet

licet tamen dare ſepulturam Eccleſiaſticā clericis, etiam primæ tonſuræ ſub ſilentio, & abſque officio funerali, cum capitulum, *a Quod in te*, generaliter de clericis loquatur. Ita tenent Ioannes Tabien. *b* Armilla, Angelus, Syluester, & recentiores Thomiſtæ, addentes cum Hoſtienſi, poſſe clericos ſepeliri in Eccleſia, etiam ſpecialiter interdicta, quando non eſſet alia Eccleſia non interdicta.

Ex his pater Medinam, & Doctores Salmanticēſes ſine cauſa ſupradicta limitare ad ſolos presbyteros dicentes, eos ſolùm poſſe ſepeliri.

*a De pœni. et remiſ.*
*b Tabien. interdict. 1. §. 11. Armil §. 48. Ang. interd. 6 § 31. & 32. Sylu. interd. c. 5. §. 8. ver. 4.*

## ARTICVLVS VI.

*Vtrum tempore ceſſationis habeat locum deciſio capituli*, Alma mater, *in feſtis ibi enumeratis.*

RESpondeo dicendo, quod in feſtiuitatibus, in quibus per capitulum, *Alma mater*, ipſo iure ſuſpenditur interdictum, ſuſpendenda eſt etiā generalis ceſſatio, non tam ex conceſſione capituli, *Alma mater*, quod nihil concedit tempore ceſſationis, vt reſoluit Couarruuias, *c* quàm quia conſuetudo cum ſapientium authoritate, ita interpretatur amplè, atque ita in his feſtiuitatibus diuina officia, & ſepultura Eccleſiaſtica poſſunt ſolemniter celebrari. Ita Salmanticæ, anno Domini milleſimo quingenteſimo octogeſimo quarto, conſultis Theologis, & iuriſperitis Moya, & alijs aſſerentibus, id eſſe certum, practicatum eſt in feſto corporis Chriſti nō obſtante ceſſatione, quæ tunc erat impoſita, prout refert Gutierrez, *d* & hanc opinionem tenet Nauarrus. *e* Neque obſtat, quod dicta conſtitutio ſolùm ſuſpendit interdictū generale in his feſtiuitatibus. Nam reſpondetur credendum eſſe, Summum Pontificem id ipſum velle ſeruari in his feſtiuitatibus, vt fideles hac ſpirituali conſolatione recreati diuinam gratiam in his auidiùs procurent.

*c Couar. in c. alm. mat. 1. p. § 1. num. 3. & 6.*
*d Gutierr. in q. an. c. 10.*
*e Nau. c. 27. nu. 180.*

Aduertendum tamen, quod non licet in his feſtiuitatibus miniſtrare ſacramenta, niſi tantùm ea, quę licet conferri iure communi attento, de quibus egimus ſupra articulo quarto, prout tenet Couarruuias, *f* & aſſerit Medina fuiſſe ita deciſum Salmanticæ cum conſilio Doctorum, anno Domini milleſimo quingenteſimo quinquageſimo ſexto.

*f Cou. vbi ſu. § 4 n. 7. Me. lib. 1 inſt. ca. 11. c. 14. Na. vbi ſup. num. 188.*

## ARTICVLVS VII.

*Quæ priuilegia habeant regulares pro tempore ceſſationis.*

RESpondeo dicendo, quod multa ſunt priuilegia pro tempore ceſſationis regularibus conceſſa, quorum tenorem ſupra *g* retulimus, quæ attentè ſunt conſideranda, cum enim Papa poſſit pro voluntate ea reſtringere, attentè ſunt eorum verba cō ſideranda, & iuxta Apoſtolicam intentionem obſeruanda eſt ceſſatio, prout innuit Nauarrus *h* & vltra ea, quæ in ſuperioribus dicta ſunt, aduertēdum eſt, quod fratres Carmelitæ pro ſuis confratribus habent priuilegium, vt poſſint tempore ceſſationis intereſſe diuinis, & recipere ſacramenta ab idoneo ſacerdote, ſi tamen confratres accepta eorum Bulla induantur intus paruo ſcapulario, & Ferijs IV. & Sabbathis abſtineant à carnibus, & inteſtinis, & Latina Carmelitarum Bulla ſatis explicat licere ſacerdoti eam bullam, & ſcapularium habenti celebrare miſſas, & ita conſulti ſapiētes, & Carmelitæ in praxi habent, quis bulla ipſa Latina concedit ſacerdoti diuina officia, & ſacramenta miſſa autem vtrumque continet. Ita Henriquez. *i*

*g Sup. q.*
*h Nau. c. 27. nu. 87.*
*i Henri. in 1. tom. li. 13. de excom. inter. c. 14. § 6.*

## QVÆSTIO CXVII.

De ceſſatione à diuinis, quoad eum, qui imponit, & tollit in duos articulos diuiſa.

*Circa quam quæruntur duo.*

1 Q*Vis poſſit imponere & tollere ceſſationem.*
2 *An poſſit ex parte tolli ceſſatio.*

## ARTICVLVS I.

*Quis poſſit imponere, & tollere ceſſationem.*

RESpondeo dicendo, quod miniſter, qui poteſt imponere ceſſationem à diuinis, eſt ille, qui poteſt imponere interdictum, vt Pontifex, Epiſcopus, & qui Epiſcopalem habent authoritatem, vel ille, cui commiſerint, hæc enim eſt prima conditio ad imponendam ceſſationem à diuinis validam, vt ſcilicet indicta ſit ab homine habente poteſtatem, vt colligitur ex iure, *i* & tradunt Soto, & Couarruuias, & nulla ceſſatio imponitur ipſo iure, vt ſolēt imponi aliæ cenſuræ, ſed iure datur facultas, vt iudex eam decernat, quando expedire viſum fuerit capitulum viuente Epiſcopo non poteſt ſine Epiſcopi conſenſu eam imponere: ſi autem imponat, debet Epiſcopus eam, tanquam inualidam reuocare, vt patet in iure, *K* at ſede vacante ſi ex conſuetudine, aut priuilegio capitulū imponere poſſit, oportet omnes Canonicos conuocari & abſentes, qui commodè venire poſſunt ſimul conuenire cū alijs, & vt maior capituli pars conſentiat, decerni ceſſationem, alias canonici eam imponentes ſine debitis conditionibus, nihil fructus ſibi percipiant ex beneficijs, quod Soto, & alij extendunt ad alios imponentes ceſſationem ſine cauſa, quia ij obligantur ſatisfacere damnis, prout dictum eſt in ſuperioribus. *l*

*i c. ſi canoni. de off. or. li. 6. Soto in 4. diſ. 22. q. 1. art 2. concl. 3. Cou. in c. alma ma. 1. p § 2. n. 6. & 7 in fin.*
*K c. irrefragabili de off. or.*
*l Sup. q.*

## ARTICVLVS II.

*Quis poſſit tollere ceſſationem, & an poſſit tolli ex parte.*

RESpondeo dicendo, quod relaxare poteſt ceſſationem iure ordinario, qui iure ordinario poteſt relaxare interdictum, nempe author, aut ſuperior illius, aut ſucceſſor in dignitate: poteſt author vt Epiſcopus, aut iudex delegatus ad tempus ſuſpendere, vt colligitur ex Sylueſtro, *m* & Armilla, & ait Henriquez *n* quod conſulti Martinus, & Moya, & cum aliorum ſapientium conſultatione practicatum eſt Salmanticæ, anno Domini milleſimo quingenteſimo octogeſimo quarto: affirmabant enim, quod poteſt author relaxare pro vna ciuitatis Eccleſia, aut monaſterio: at ſuſpendere pro vno officio (vt pro miſſa noua vel ſepultura Eccleſiaſtica) reſeruatur Papæ, ſicut ſolus Papa poteſt concedere, vt in eccleſia ſtrictè, & ſpecialiter

*m Syl. inter. 3. § 8. ver. 1. Arm. § 31.*
*n Henri. 2. to. li. 13. de exc. & interd. c. 4. § 2. lit. G.*

interdicta aliquis celebret ad eum tantùm effectũ, & ratio horum eſt, quia ceſſatio, ſicut & excommunicatio, ita habet à iure determinatum effectum, vt omnes effectus eius ſint ipſo iure connexi. Quare ſi Epiſcopus concedat, vt occultè in vnu monaſterio, aut capella dicatur miſſa, conceſſio ipſo iure extenditur, vt tunc fieri ibidem poſſint alia officia, niſi impediãtur ex eo, quod cum ceſſatione ſimul eſt interdictum, quod ab Epiſcopo tantùm ſuſpenditur, vt promiſſa.

Sed quidam in Salmanticenſi Academia ægreferunt, quod Epiſcopus poſſit pro vna Eccleſia, aut pro vno monaſterio ſuſpendere caſſationem à diuinis, dicentes hanc eſſe doctrinam nouam, & improbabilem, contra quos inſurgo. Primò non eſſe nouam, cum ſapiẽtum conſilio adhibito eam tenuerit Henriquez, & ante eum doctiſſimus Couarruuias prout affirmat Campoa, quidam Doctor iuuenis Salmantinus in quodam tractatu de cẽſuria, qui ab hac opinione recedit. Neque ego inuenio authores, qui eam expreſsè, & ex profeſſo reprobent, tãquam nouam, & improbabilem.

Quod autem non ſit improbabilis, præſertim, ſi aliqua cauſa adſit, propter quam ſuſpendi poſſit in aliqua particulari Eccleſia (verbi gratia, quia eſt magna pauperum multitudo, & oportet, vt diuina officia in aliqua particulari Eccleſia celebrentur, vt illuc concurrentes fideles pauperibus temporalia adminiſtrent, & habita concione ad ea, & ad alia opera pietatis inuitentur) probatur primò. Nã conſtitutio capituli, *Alma mater*, minimè habet locum in Eccleſia ſpecialiter interdicta, & ſic in loco ſpecialiter interdicto omnino modo ab officijs ceſſatur, prout cum communi reſoluit Couarruuias *a*, ita quod ſolus Romanus Pontifex poteſt diſpenſare, vt in eo loco ſpecialiter interdicto celebretur, prout tenet gloſſa *b* quædam communiter recepta. Quo non obſtante ait Couarruuias, hoc non eſſe intelligendum, quod ſolus Romanus Pontifex poſſit permittere, & priuilegium concedere, vt in loco ſpecialiter interdicto celebretur. Ita quidem quod Epiſcopus minimè poſſit in hoc diſpenſare, poterit enim diſpenſare, vbi à ſeipſo, vel eius authoritate fuerit interdictum. Etenim ſi Epiſcopus ſuſpendere poteſt ad tempus interdictum à ſe latum, eadem ratione poterit permittere, vt tempore interdicti poſſit officium diuinum celebrare: ſi igitur Epiſcopus ex cauſa poteſt diſpenſare, vt in loco ſpecialiter interdicto celebretur, vbi omnino ab officijs ceſſatur, ergo etiam poterit diſpẽſare, vt ceſſatio à diuinis, in vna Eccleſia, aut monaſterio ceſſet. Deinde probat doctiſſimus Doctor Gallegos profeſſor ſacrorum Canonum in hac Salmanticenſi Academia hanc opinionem in hunc modum, nam ſecundum ius antiquum per interdictum generale, aut ſpeciale omnino à diuinis ceſſabatur, ſed iure antiquo interdictũ generale, ſiue ſpeciale poterat in parte relaxari, vt probatur in iure, *c* iuncta ſua gloſſa, ergo ſimiliter poterit ad tempus relaxari ceſſatio, neque implicat, quod maneat interdictum, & ceſſatio, & quod quãtum ad ſuum effectum poſſit in vna Eccleſia ſuſpendi, nam reſpondetur cum doctrina cuiuſdam gloſſæ *d*, cuius verba ſunt, *Poteſt tamen dici, quod quantumcunque purum ſit interdictum poteſt ſuſpendi. & in hoc differt ab executione, ſicut effectus originalis peccati ſuſpenditur, licet ipſum originale maneat, de conſecratione diſtinctione quarta capite ſecundo ſicut executio dignitatis ſuſpenditur decima quinta, quæſtione octaua, capitulo, Siquis presbyter; & ſicut effectus acceptilationis ſuſpenditur, licet maneat ipſa acceptilatio ff. de donationibus inter virum & vxorem, lege cum hic ſtatus. §. ſiue autem. Vnde ſi relaxatum eſt interdictum ad tempus, ipſum tamen manet. ff. de precario lege, ſed ſi manentes neq; opus eſt, vt iterum reuocetur, vigeſima ſexta quæſtione ſexta, capitulo, qui recedunt.* Hæc dicta gloſſa.

*a* Couar. in c. alma mat. 2. p. §. 4. n. 6.
*b* Glo. in c. ad hæc, & 4. de appel.

*c* Cap. dilecti, iuncta glo. & comm. de appel.

*d* Gloſ. in d. c. dilecti.

Neque obſtat, ſi dicatur, quod ceſſatio à diuinis eſt quædam executio rigoroſa, qua omnino à diuinis ceſſatur, in quo diſtinguitur ab interdicto, & quod implicat, quod remaneat ipſa in ſua vi executiua ſine eo, quod exequatur, id eſt, omnino ceſſetur. Nam reſpondetur, quod ita ceſſatio poteſt remanere in ſua vi, & in parte, in aliqua Eccleſia non executioni mandari iuſtis id cauſis petentibus diſpenſante eius authore, qui ſicut ipſam indixit generalem, potuit ipſam indicere ſpecialem, & ſicut à principio potuit ipſam ponere, vt in tota ciuitate omnino ceſſaretur, excepta Eccleſia ſancti Franciſci, Ita poſt ipſam impoſitam potuit Eccleſiam ſancti Franciſci priuilegiare, remanente ipſa ceſſatione in omnibus alijs Eccleſiis. Quod ego his rationibus feci practicari Salmanticæ, anno Domini, milleſimo quingenteſimo nonageſimo nono.

## QVÆSTIO CXVIII.

### De ceſſatione, quoad pœnas eam frangentium in duos articulos diuiſa.

*Circa quam quæruntur duo.*

1 *IN quas pœnas incurrunt violantes ceſſationem validam.*
2 *Quis poteſt abſoluere ab his pœnis.*

## ARTICVLVS I.

### *In quas pœnas incurrunt violantes ceſſationem validam.*

RESpondeo dicendo, quod clericus violans ceſſationem, ſi ceſſatio ſpecialis ſit, non fit irregularis, at ſi ceſſatio ſit generalis (quæ quãtum ad priuilegia iuris antiqui, quod æquatur interdicto) quidam ſumpto argumento ex quadam Clementina, *e* æquant hanc interdicto etiam quantum ad pœnas ibi expreſſas, & aiunt violatorem ceſſationis generalis fieri irregularem, & inter quos eſt Angelus, *f* & Caldeinus, Villadiego, ſuper quod Didacus Perez multa cumulat, quod pœna extendatur ad caſum ſimilem, tenent Antoninus, Ancharranus, Francus, & Felinus. At hi Doctores videntur à veritate deuiare, quia dicta Clementina ſolùm agit contra regulares exemptos, qui non ſeruant interdictum, aut ceſſationem generalem à matrice, ſeu à cathedrali Eccleſia ſeruatam, qui regulares incurrunt ipſo iure excommunicationem, licet ceſſatio generalis imponatur à Capitulo Eccleſiæ Cathedralis, aut à ſolo Epiſcopo, nec ampliùs habetur in dictæ Clementina, de qua agunt quædam Gloſſa *g* communiter recepta, Nauarrus, Couarruuias, & Soto. Si autem religioſus violet ceſſationem ſpecialem, non fit excommunicatus, quia id iure non exprimitur, vt bene aduertit Nauarrus, *h* & generaliter clericus in ſacris miniſtrans tempore ceſſationis generalis non fit irregularis, quia irregularitas non incurritur extra caſus in iure expreſſos, iura autem tantùm expri-

*e* Clem. 1. de ſent. exc.
*f* Ang. v. ceſſatio. §. 1. Cal. de inter. f. 2. Villadie. de inter. c. 5. n. 26. vbi per e Ant. 3. p. ti. 26. c. 8. co. 2. Anch. Franc. & Fel. in c. ſi canon. de offi. ord. li. 6.
*g* Gloſ. in d. c. ſi canon. Na. c. 27. n. 146. Cou. in c. alm. mat. 1. p. §. 2. n. 1 Sot. in 4. diſt. 22 q. 3. ar. 2 in fin.
*h* Naua. vbi ſup. 188.

Digitized by Google

exprimunt de eo, qui celebrat violans cenſuram Eccleſiaſticam, in quorum numero ceſſatio minimè connumeratur, vt patet ex iure *a* neque ceſſatio eſt propriè pœna, cum non reſpiciat immediatè delinquentem magis quàm alios innocentes, & ita refertur ad factum, vt ceſſent immediatè officia æquè pro omnibus, non autem refertur ad aliquos iuris effectus, aut ad pœnas generaliter omni delinquenti impoſitas, & ita hanc opinionem tenent Paludanus, *b* Syluester, Soto, Ledeſma, Margalus, Medina, & Nauarrus, in quam licet dubius inclinat Couarruuias. Vnde Doctores dicentes celebrantes tempore ceſſationis fieri irregulares, loquuntur de ceſſatione, inquantum eſt interdictum ſtrictiſſimum antiquum, in quo olim ceſſabant omnia officia, vt nūc ceſſant in ceſſatione, non autem de ceſſatione verè, & propriè ſumpta, vt aduertunt Tabien. *c* Armilla, & ſentit Didacus Perez contra Villadiego.

*a c. quærenti de verb. ſign.*
*b Pal. in 4. d. 22. q. 8. ar. 3. vbi Sot. ar. 2. Syl. v. ceſſ. §. viri. Led. in 4. 2. p. c. 26. a. 2. fol. 367. Marga. in rub. de celebr. Miſſa. fol. 15. Med. eniuſt. lib. 1. cap. 11. §. 14. Na. vbi ſu. in ſu. Cou. vbi ſup.*
*c Tab. interdictum. 1. §. 3. Arm. §. 42. Perez vbi ſu.*

ARTICVLVS II.

*Quis poteſt abſoluere ab his pœnis.*

RESpondeo dicendo, quod de hoc iam ſupra in primò tomo *d* ſatis dictum eſt, ad quem me remitto, vt ad alia procedam.

*d 1. to. q. 20.*

## QVÆSTIO CXIX.

### De iudicibus in tres articulos diuiſa.

*Multa in hoc. Secundò tomo in materia de correctione fratrum iam dicta ſunt, quæ pertinent ad iudices, nunc autem in hac quæſtione pro complemēto materiæ aliqua in præſentiarum adducemus.*

*Circa quam quæruntur tria.*

1 *QVotuplex ſit iudex.*
2 *Vtrum regulares poſſint compelli ad accipiendam aliquam iudicaturam.*
3 *Quomodo iudices regulares ſe habere debent in examinandis reſcriptis ſibi a Sede Apoſtolica, ſiue ab alijs ſuperioribus commiſſis.*

ARTICVLVS I.

*Quotuplex ſit iudex.*

RESpondeo dicendo, quod D. Thomas *e* tangit duo iudicum genera, ad quod omnes reducuntur. Quidam eſt iudex ordinarius. Alius extraordinarius. Ordinarius eſt, qui ab vniuerſitate, vel collegio electus, & per ſuperiorem confirmatus habet ad iudicandum authoritatem, vt in quandam Authentica diffinitur. *f* Vnde Rector cuiuſlibet vniuerſitatis eſt ordinarius, & is, qui eligitur ab ijs, qui ſunt alicuius profeſſionis, alij autem diffiniont, vt is dicatur ordinarius iudex, qui habet vniuerſitatem cauſarū, quod in iure *g* probatur. Vnde ſecundum Speculatorem officiales Epiſcoporum dicuntur iudices ordinarij, cum habeant vniuerſitatem cauſarum, & prælati regulares quoad ſuos ſubditos dicuntur etiam ordinarij, prout in dicto tomo *h* primo latè probauimus. Extraordinarius autem iudex eſt is, qui non præficitur alicui vniuerſitati, vel collegio, & hic eſt duplex, quidam enim habent iuriſdictionem ex partium voluntate, vt eſt iudex arbiter, quidam vero ex commiſſione ſuperioris, vt delegatus ad certam cauſam. Dixi (ad certam cauſam) quia delegatus ad vniuerſitatem cauſarum, comparatur iudici ordinario, & poteſt ſubdelegare. Vnde viſitatores prouinciarum in ordine Minorum iure optimo poſſunt ſubdelegare, cum ſint conſtituti pro vniuerſitate cauſarum, prouinciarum ſibi commiſſarum. Ex quibus infertur, quod conſeruatores ſunt iudices delegati, & vt de talibus tractatur in titulo *i* de officio delegati. Et inquiſitores hæreticæ prauitatis dati à Sede Apoſtolica ſecundum receptiorem ſententiam dicuntur iudices delegati, vt inter alios notat Francus *k* licet tamen ſint iudices delegati conſeruatores in alio comparantur iudicibus ordinarijs, ſiquidem cognoſcunt de cauſis Eccleſiaſticis in prima inſtantia, de quibus non poſſunt cognoſcere in prima inſtantia, niſi iudices ordinarij iuxta Decretum Concilij Tridentini, *l* & in hanc partem videtur inclinare Nauarrus, *m* non tamen ſe determinat, ſed rem declaratione Papali indigentem iudicat.

*e Tho. 2. 2. q. 67. ar. 10.*
*f Authen. de defen. ciu. §. iterum.*
*g c. cum prae. §. 1 ff. de iudi cijs c. Romani de appel. li. 6*
*h 1. tom. q. 17*
*i c. 1. & vlt. de offi. deleg. lib. 6.*
*k Fran. in ca. ne aliqui de hæret. lib. 6.*
*l Trid. c. 20. ſeſſ. 24. de reform.*
*m Nau li. 1. conſ. tit. de of ſi poteſt iudo. dele. conſ. 1.*

ARTICVLVS II.

*Vtrum regulares poſſint compelli ad acceptandam aliquam iudicaturam.*

RESpondeo dicendo, quod Alexander Quartus, Pontificatus ſui anno quarto. *Conceſſit ordini Sanctiſſimæ Trinitatis, vt nullus iſtius ordinis prælatus aut religioſus poſſit compelli ad acceptandam aliquā iudicaturam, niſi expreſſè à Sede Apoſtolica ipſis fuerit mandatum, aut per literas Apoſtolicas ipſis ſpecialiter directas.* Ita habetur in Manuali *n* ordinis Sanctiſſimæ Trinitatis impreſſo anno Domini milleſimo quingenteſimo ſeptuageſimo, qua conceſſione gaudent ordinem Mendicantium fratres, & qui eorum fruuntur priuilegiis. Vnde ordinationes generales religionum prohibentes, ne religioſi acceperēt aliquam iudicaturam ſine ſuorum prælatorum licentia, ſunt intelligendæ, niſi ſpecialiter à Sede Apoſtolica ipſis talis iudicatura ſpecialiter committatur, nō enim patres ordinis ordinare poſſunt, vt religioſus, cui à Sede Apoſtolica ſpecialiter eſt aliquod reſcriptum directum reſpectu alicuius cauſæ decidendæ, non poſſit talem iudicaturam acceptare. Verum eſt tamen, quod ipſe vtens remedio iuris poſiti in quadam Decretali *o* poteſt obedire literis Papalibus ſupplicando ſuam Sanctitatem, vt interim ſuperſedeat in executione negotij commiſſi, donec ſecunda iuſsio ipſius ſanctitatis adueniat iuxta ea, quæ latè in primo tomo *p* ſcripſimus & vtendo hoc remedio obedit literis Apoſtolicis, & recurrit ad ſuperiorem, vt videat, quid in cauſa ſit agendum.

*n Manu. pag. 234.*
*o c. ſi quādo, de reſcript.*
*p 1. tom. q. 6. art. 7. & 8.*

ARTICVLVS III.

*Quomodo iudices regulares ſe habere debent in examinandis reſcriptis ſibi à Sede Apoſtolica, ſeu ab alijs ſuperioribus commiſſis.*

RESpondeo dicendo, Primò quod ſi dicatur in reſcripto, quod procedant ſimpliciter, & de plano, & quòd procedant ſine iuris ſolemnitate, recurrant ad ea, quæ in ſuperioribus *q* diximus, vbi tractauimus de iſtorum terminorum intelligentia.

Secundò dico, quod ſi dicatur, iudices, vt voluetis ſecundum Panormitanum *r* ſolùm dolus excluſus intelligitur, & ideo ius alterius tollere non poteſt

*q ſupra hoc tom. q.*
*r Panor. in c. dilecti filij de iudicijs.*

teſt

teſt ſine cauſa, ſicut neque committens illi poteſtatem, poteſt, cum nemo poſſit plus iuris in aliũ transferre, quam ipſe habeat, vt dicitur in iure, *a* propter quod ait Bartolus, quod ille, cui committitur à Sede Apoſtolica, vt faciat, quod voluerit, vel ſicut libuerit, licet non teneatur regulas iuris ciuilis ſequi, remanet tamen obligatus regulis iuris naturalis gẽtium, ſeu naturalis æquitatis, quod idem eſt, vt ex quadam Clementina *b* pater. Imo dico, quod ſi dicatur, vt iudicet, vt ſibi videbitur, ſecundum Panormitanum *c* iudicare debet ſecundum iudicium intellectus, & idem eſt, cum dicitur, relinquo arbitrio, vel iudicio, aut prudentiæ tuæ, quia tunc denotatur arbitrium boni viri ratione regulatum, ſicut cum dicitur, vt viſum fuerit, ſi tibi placuerit, per hæc enim verba denotatur arbitrium, & non propriè nuda voluntas, vt probatur in iure, *d* & tradunt Bartolus, & Panormitanus cum communi, & tenetur ſequi omnes regulas iuris ciuilis ſecundũ Bartolum *e* ad hoc quandam legem allegantem.

*a ca. nuper de dote poſt diuor. reſtituen das.*

*b Cle. paſto. de re iud.*

*c Pan. in c. 1. de iud. Bar. in l. qui tamẽ. §. arbiter. ff. de arb.*

*d l. fideicommiſſa. §. quãquam. ff de leg. 3. Bar. in extr. ad repr. Pan. in ca. 1. de conſt.*

*e Bar. vbi ſu. l. 1 ff de arb.*

Ex quibus infertur primò, quod ſi dicatur in reſcripto, vt imponat pœnitentiam, vt ſibi viſum fuerit, non datur ei libera poteſtas, neque ad ſuam voluntatem poteſt imponere, ſed denotatur arbitrium boni viri, vt ait quædam Gloſſa *f* communiter recepta ſecundum Panormitanum.

*f Gloſ. in c. 2. de corpore viciatis. Panor. in c. ſignificauit. de pœnit. & remiſſ.*

Secundò infertur, quod prælati regulares habentes ſecundum conſtitutiones regulares authoritatem, vt poſſint in iuris rigore diſpenſare, vt ipſis videbitur, debent ſequi arbitrium boni viri, non voluntatem ſimpliciter, ſed voluntatem ratione regulatam.

Vltimo dico, quod ſi dicatur, vt procedat ad examinationem cauſæ, & deciſionem, & addatur, *in quo oneramus conſcientiam tuam*, vt communiter habent hodie reſcripta à legatis à latere conceſſa monialibus prætendentibus propter graues infirmitates à monaſterijs egredi, multi multa dicunt, aſſerunt enim aliqui per ea verba, electam eſſe induſtriam perſonæ, ita vt earum rerum examen minimè gentium poſſit ſubdelegare, vt patet ex traditis à Felino, qui nixus fuit conciliare opiniones contrarias ſecundum cuius concordiam videntur prædicta verba potiùs poſita in vim monitionis, quàm in vim formæ delegationis, & conſequenter poterit per alium expedire negocium commiſſum, & ſi in caſu propoſito iure ordinario conueniret Commiſſario prædicta examinatio, magis aptaretur hæc deciſio, per ea, quæ tradit Rota, *g* & ita conſuluit doctiſſimus Nauarrus. Vnde cum Patres prouinciales iure ordinario Cõcilij Tridentini *h* cum aſſenſu Epiſcopi habeant reſpectu ſuarum monialium authoritatem ad examinandum prædictas infirmitates, & ad concedendam licentiam ſuis monialibus ad prædictum egreſſum, videtur dicendum quod non obſtante prædicta clauſula poſſunt committere non ſolùm examen dictarum infirmitatum, ſed etiam facultatem ad prædictam licentiam concedendam iuſta id cauſa poſtulante.

*g Rota deciſ. 14. de off. de leg. in nouis, quæ in ord. eſt deci. ſin. 368. Nauar. lib. 1. conſil. tit. de poteſt. iud. de leg conſ. 2.*

*h Trid. ſeſſ. 25. de reg. c. 5*

## QVAESTIO CXX.

### De iuramento in tres articulos diuiſa.

*Circa quam quæruntur tria.*

1 *Quid ſit iuramentum.*
2 *Quibus modis iuratur.*
3 *Vtrum præceptum obedientiæ impoſitum ſubditis habeat vim iuramenti.*

### ARTICVLVS I.

*Quid ſit iuramentum.*

RESpondeo dicendo, quod iurare ſecundum D. Thomam *i* eſt Deum in teſtem inuocare. Vnde eſt actus latriæ dicente Hieronymo ſuper Matthæum, quod qui iurat aut veneratur, aut diligit Deum, per quem iurat, & ſic iuramentum eſt aſſertio, aut negatio de aliquo licito poſſibili, & honeſto ſacræ rei atteſtatione firmata. Pro cuius diffinitionis explicatione nota primò, quod hic affirmatio, & negatio ſumuntur non ſolùm formaliter id eſt, quando eſt oratio prolata, ſed etiam virtualiter, ſicut cum aliquis dicit alicui, iura ita eſſe, & ille tangit librum Euangeliorum nihil dicens, ille enim actus habetur pro iuramento, & locutione iuratoria.

*i Tho. 2. 2. q. 89.*

Secundò nota, quod iſta res ſacra, per quam iuratur, eſt Deus, aut aliquid Dei, in quãtum eſt Dei, cum iurare ſit Deum teſtem vocare, per creaturas enim iuramus, non ſecundum ſe ipſas, ſed in quantum in eis diuina veritas manifeſtatur. Vnde cum iuramus per fidem, per Euangelia, per ſanctos, intelligitur iuramentum eſſe per Deum, cuius veritas continetur fide, & in Euangelio, & per ſanctos eſt prædicata.

### ARTICVLVS II.

*Quibus modis iuratur.*

RESpondeo dicendo, quod multis modis iuratur. Primò ſimpliciter, verbo, vt dicendo per Deum ita eſt, neque eſt neceſſarium ſecundum Panormitanum, *K* quod dicatur, iuro. Secundò interueniente aliqua re ſacra. Declaremus hęc exemplis. Primus modus iurandi contingit multis modis, de quibus certa regula dari non poteſt, in lege *l* enim veteri multis modis iurabatur, dicendo, Viuit Dominus, viuit anima mea, & hoc addat mihi Dominus. In lege autem Euangelica dicendo, Teſtis eſt mihi Deus. Deum teſtem inuoco, veritatem dico, in Chriſto. Non mentior, Teſtis eſt mihi conſcientia mea, ſic Deus me adiuuet, vt colligitur ex ſacris Canonibus. *m* Secundus verò modus iurandi explicatur exemplis, vt verbi gratia, quando iuratur in manu Epiſcopi per Euangelia Chriſti per Corpus, & per Crucem Chriſti, per Sacramentum, per ordinẽ ſacrum, aut per ſanctos, vt ex iiſdem ſacris Canonibus *n* notatur. Vnde Ioãnes Andræas *o* ait, quod iuramentum ex iuris ordine factum multipliciter fit, quædam enim iura dicunt ſimpliciter debere iurari, quædam corporaliter, quædam ſuper ſancta Dei Euangelia, quædam habent ipſorum facturam, & de iis aliqua dicemus articulo ſequenti.

*K Panor. in c. & ſi Chriſtus de iureiuran.*

*l 1. Reg. 22. c.*

*m c. pectatũ. 22. q. 1. c. parentela. 35. q. 6.*

*n c. ſi aliqua. 22. q. 1.*

*o Andra. in Clem.*

### ARTICVLVS III.

*In multis religionibus vſus inualuit, vt quando prælati inquirunt aliquid à ſuis ſubditis abſque fulminando proceſſum, præcipiunt per obedientiam in virtute ſpiritus ſancti ipſis ſubditis, vt veritatem, de qua interrogantur, manifeſtent. Quæritur, vtrum ſufficiat hoc præceptum, & huiuſmodi obedientia impoſita, vt ipſi tanquam teſtes in iudicio faciant fidem ſine eo, quod ab eis iuramentum ſumatur.*

RESpondeo dicendo, certum eſt, quod teſtes, à quibus iudex non ſumit iuramentum, minimè

in

*ap. auſer. e fraternitatis e vuis de Epiſcop & cler.*
*b Abb. in d. c. 1001.*

in iudicio faciunt fidem ſecundum vulgaria iura, *a* adeo hoc eſt verum, vt etiam dictum Epiſcopi non faciat fidem in iudicio ſine iureiurando, vt determinat Abbas: *b* nolo immorari in confirmatione huius veritatis aliqua adducendo, cum ſit notoria. Quia ſuppoſita aliqui dicunt, quod etiam ſi religioſus non iuret, ſed ſolùm declaret præcepto obedientiæ veritatem, eius dictum eſt ſufficiens ad fidẽ in iudicio faciendam, conſuetudo enim religionũ maximam vim habet. Et confirmatur, iuramentum enim datur ad obligandum teſtem ad dicendam veritatem prout colligitur ex communi doctrina tradita à Soto, *c* quem ipſum effectum præceptum obedientiæ operatur. Confirmatur deinde, non enim eſt præciſè neceſſarium, quod iuramentum fiat iurando per Deum expreſſe, prout dictũ eſt in primo articulo. Et conſtat ex ſacra Scriptura, Abraham *d* aſſumendo iuramentum à ſuo clientulo dixiſſe illi, ponè manum tuam ſubter fœmur meũ, vt adiurem te per Deum cœli, & terræ, ſuper quem locum quærunt Lyra, & Abulẽſis, quare Abraham voluit, vt ſubter fœmur manum apponeret, & reſpondent, quia fœmur erat proximum loco circuncifionis, quæ circuncifio erat quid ſacramentum per Dominom inſtitutum, vt ſignum diſtinguens populum Dei ab alijs nationibus, & videtur obedientiam eſſe quid ſacrum, per quod diſtinguũtur religioſi à ſæcularibus. Et confirmatur. Nam à ſacerdotibus ad teſtificandum adductis minimè ſumitur iuramentum, iuſe enim tantum requirit, vt in verbo ſacerdotis promittãt dicere veritatem: & ita videtur religioſus iurare, ſi obedientia impoſita promittat dicere veritatem.

*c Soto libr. 8. de iuſt. qu. 1. ar. 1. verſ. circa hæc. & art. 3. verſ. 2. etc.*
*d Geneſ. 24.*

*e 1 fin. de iureiur. Syluest. vt teſtis n. 6. Soto vbi ſupr. art. 10.*

Confirmatur deinde, quia magis dicetur obligatus ad dicendam veritatem ille, qui eam dicit ſub obedientia conſtrictus, quàm qui eam profert ſub iuramento coactus, cum obedientia reducatur ad votum obedientiæ, quod religioſus in profeſſione emiſit, & ſit communis doctrina Doctorum *f* maiorem obligationem ex voto, quàm ex iuramento oriri.

*f Sot. in d. q. 1 ar. 8. Arag. 2. 2. q. 84. ar. 2. pa. 1083.*

At pro cõtraria parte facit, quod etiam in cauſis in quibus proceditur ſimpliciter, & ſola veritate inſpecta, ſicut proceditur in cauſis regularibus neceſſarium eſt iuramentum, adeo quod Papa non poteſt diſpenſare in hoc requiſito ordinando, vt credatur teſti non iurato, vt colligitur ex latè traditis à Menochio. *g* Nec mandatum ſuperioris ſub obedientia, & in virtute Spiritus ſancti iuramẽtum eſt, iurare enim eſt Deum in teſtem adducere, prout dictũ eſt in primo articulo, & ille, qui dicit, aut negat per ſolam obedientiam, neque realiter, neque virtualiter Deum in teſtem adducit, neque affirmare in virtute Spiritus ſancti eſt Deum in teſtem adducere, ſolùm enim eſt dicere, quod obedientia imponitur in virtute Spiritus ſancti, quod ſe vera non eſt iurare.

*g Menoch. de arb. q. 26. per totam.*

Nec quicquam facit dicere, quod illud, quod per iuramentum prætenditur, eſt veritatem indagare, & quod obedientia ſit ſufficiens remedium, cum ea poſita teneatur ſubditus eam ſub reatu peccati mortalis patefacere, & vt falſarius à prælato caſtigetur, ſi falſum dixiſſe cõuincatur, non enim hoc ſufficit, vt ſit depoſitio teſtis, quicunque enim in cauſa graui, etiam ſine iuramento, falſum dicit, peccat mortaliter, nõ tamen pro teſte reputatur, & iurat, vnde ad iudicandam veritatem aliud efficacius medium adinuentum eſt, ſcilicet iuramentum, quod torturæ comparatur cuiuſmodi non eſt obedientia, cum ille, qui ſub obediẽtia falſũm dicit, vt falſarius poſſit puniri, ille autem, qui ſub iuramento falſum atteſtatur, vt periurus debeat caſtigari, quod eſt grauius peccatum, cũ videatur periurus blaſphemare Deũ in teſtem falſitatis adhibendo, & hanc partem, vt veriorem in noſtra Summa *h* confeſſorum ſum ſequutus, & hanc opinionem tenent doctiſſimi iuriſperiti Salmanticenſis Academiæ a me conſulti, & à doctiſſimo Doctore Gabriele Henriquez, digniſſimo huius Academiæ Iuriſconſultorum Primario ſummis precibus obſecraui, vt longo habito ſtudio meam ſententiam improbaret, ne à conſuetudine prædicta aliquarum religionum recederem, & ne in meis opinionibus viderer ſingularis, qui ſummo ſtudio ſuper hoc habito reſpondit à dicta conſuetudine eſſe recedendum, ſi cauſæ regulares ad tribunale Nuncij Apoſtolici, aut ad alia Tribunalia deferantur per viam grauaminis & ſimplicis querelæ aut appellationis proceſſus fulminati à prælatis regularibus, vt defectuoſi repellantur. Et huius opinionis à me cõſultus eſt doctiſſimus olim meus condiſcipulus Doctor Frechilla, huius Salmanticenſis Academiæ ſacrorum Canonum meritiſſimus Primarius.

*h Summa in ord. iud.*

## QVÆSTIO CXXI.

### De itinerantibus fratribus in quinque articulos diuiſa.

*Circa quam quæruntur quinque.*

1 *VTrum ſint recipiendi fratres itinerantes ſine literis commendatitijs ſuorum prælatorũ.*
2 *Vtrum fratres conuentuales itinerantes teneantur ſe præſentare coram prælatis obſeruantiæ.*
3 *Vtrum fratres obſeruantes ordinis Minorum itinerantes poſſint hoſpitari in domo ipſis ad hoc relicta.*
4 *Vtrum fratres itinerantes poſſint lucrari indulgentias ſtationum.*
5 *Quomodo fratres itinerantes ſe debeant habere circa ieiunia.*

### ARTICVLVS I.

*Vtrum ſint recipiendi fratres itinerantes à prælatis ſine literis commendatitijs ſuorum prælatorum.*

REſpondeo dicendo, quod, vt colligitur ex ſermone S. Auguſtini ad populum, & habetur in Decretorum libro *i* hæc verba proponuntur ad patronos fundatores Eccleſiarum: *Hortamur Chriſtianitatem veſtram iuxta ſacrorum Canonum inſtituta, vt in Eccleſijs à vobis fundatis aliunde veniens presbyter non ſuſcipiatur, niſi à veſtra fuerit Eccleſia conſecratus Epiſcopus, aut ab eo per commendatitias literas ſuſcipiatur.* Et in Concilio Antiocheno fuit ordinatum *nullum abſque firmata quam Græci Epiſtolam dicunt peregrinorum clericorum ſuſcipi oportet,* & in Nicæna *l* Synodo facta eſt Epiſtola a trecentis, & decem & octo Epiſcopis, cuius formã debent ſeruare Epiſcopi in his literis commendatitijs dandis, & alia in libro Decretorum proponitur Epiſtola à trecentis decem & octo Epiſcopis, & Abbatib. formata Conſtantinopolitanæ Vrbis Epiſcopo miſſa, quarum Epiſtolarum tenorem ad plenum nõ refero, cum lector in ſuis originalibus eas videre poſſit, ex quibus colligitur, prælatos regulares nullum religioſorum peregrinum itinerantem recipere debere.

*i c. r. d. 73.*

Digitized by Google

bere ſine literis commendatitijs ſuorum prælatorum. Quare iure optimo Sixtus Quintus, Pontifex Maximus ſacrorum Canonum veſtigijs inhærens in conſtitutione *a* contra illegitimos ab eo data anno incarnationis Dominicæ milleſimo quingenteſimo octuageſimo ſeptimo, ſexto Kalend. Decembris Pontificatus ſui anno tertio in hunc modum ordinauit. *Et quia interdum Sathanas in Angelum lucis ſe callidè transfigurat, ac perditi quidam, & facinoroſi homines, quod ſæpe videmus, & experti ſumus inſtigante antiquo pacis, & religionis hoſte non veriti ſunt temerario auſu habitum religioſorum aſſumere, tamẽ, vt velut ſub ouina pelle lupi rapaces per dolum & inſidias Christi fideles incautos, & nihil mali à religioſis ſuſpicantes opprimerent, ſiue vt poſt ſcelera perpetrata viam faciliorem ad fugam haberent ſiue vt banniti curiæ ſecularis, quæ eos prope modum interceptos perſequebatur manus effugerent, & contingit aliquando ipſos ſicarios religioſis veſtibus indutos a veris religioſis, ut fraude deceptis intra domos regulares hoſpitio acceptos fuiſſe. Prohibemus eodem modo & interdicimus, ne quis regularis ex vna prouincia ad aliam prouinciã ſui ordinis tranſeundo etiam in itinere intra aliquod monaſterium, domum vel locum alterius prouinciæ ad habitandum, vel tanquam hoſpes recipi, & ad modicũ tempus diuertere poſſit, niſi à ſuperiore eius loci, vbi reſidet, expreſſam licentiam diſcedendi in ſcriptis obtentam, ſeu literas obedientiæ, vel commendatitias ſecũ deferat, atque exhibeat, vel niſi ita cognitus ſit ijs, ad quos diuerterit vt de eius perſona nullus omnino dubitationi, aut ſuſpicioni locus relinquatur.*

*a Habetur in 2. p. Bul'arij Sixti V. Bullar. 73.*

Circa quam conſtitutionem eſt notãdum, quod ſuperiores admittentes dictos religioſos non petita, neque oſtenſa ſuorum ſuperiorum peregrinãdi licentia per eam conſtitutionem remanent priuati voce actiua, & paſſiua, nec nõ officijs, gradibus, honoribus, & dignitatibus quibuſcunque per eos obtentis & inhabiles, & incapaces ad alia quæcunque in poſterum obtinenda, illa enim verba ibi, *eodem modo*, cum ſint relatiua ad prohibitionem ſuperiùs poſitam ſub dictis pœnis ſunt referenda. At non video in his Hiſpaniarum partibus hanc conſtitutionem quoad hoc, nec quoad dictas pęnas executioni eſſe mandatam, & ideo tranſgreſſores huius ſanctæ conſtitutionis ad pęnas in ea appoſitas minimè condemnarem: ad alias autem pęnas arbitrarias eos condemnandos cenſeo, tanquàm trãſgreſſores ſacrorum Canonum, quibus eſt prohibitum. Dixi, (maximè presbyteros) quia ſine literis commendatitijs non poſſunt recipi ad celebrandum prout in multis Concilijs eſt definitum, & nunc nouiſſimè in Concilio Tridentino eſt ordinatum. *b*

Notandum eſt etiam circa illa verba ibi, vel niſi ita cognitus ſit ijs, &c. quod religioſi cogniti benè poſſunt recipi à prælatis, etiam ſi literas commendatitias ſecum non deferant. Et aduerte, quod ſi literæ commẽdatitiæ ſupradictæ amittantur, ſufficit quod religioſi peregrinantes ſecum deferant teſtimonium, quod probetur ipſas amiſſas fuiſſe, prout probatur in iure, *c* & tradit Sylueſter.

*b Concil. 1. Carthag. c. 5. Laodic. 41. Venetic. 1. 38. & 32. Epan. c. 6. Turonenſ. c. 12. Conc. ſeſſ. 23. c. 16.*
*c cap. 1. de clerico peregrinante. Syl. v. peregrinus ad finem.*

## ARTICVLVS II.

*Vtrum fratres conuentuales ordinis Minorum itinerantes teneantur ſe præſentare in conuentibus obſeruantiæ in locis, vbi conuentualitatis conuentus deſunt.*

RESpondeo dicendo, quod, *Calixtus III. ſtatuit, & ordinauit, quod omnes, & ſinguli fratres minores tam conuentuales, quàm obſeruãtes ad ciuitates, terras, ſiue caſtra, in quibus conuentus dicti ordinis fuerint, pro tempore accidentes teneantur, & debeant eorundem locorum prælatis ſuis reſpectiuè ſe præſentare, in qua quidem ciuitate vel terra, ſi vnus duntaxat conuentus fuerit ad ipſius vnius prælatum debent ſe conferre illius mãdatis humiliter pariture & præcepit ſub excommunicationis pœna, ne in prædictis ciuitatibus, ſeu terris ſine prælatorum ſuorum licentia permanere præſumant.* Ita habetur in Monumentis *d* ordinum. At collector priuilegiorum aduertit, quod præfata conſtitutio fuit ſuſpenſa, & annullata per Pium Secundum, quouſque aliter prouideretur. Ita habetur in eodem libro, *f* & ita fratres conuentuales in Hiſpaniarum partibus recepti non tenentur ſe præſentare coram prælatis obſeruantiæ per prædicta: at ſi ad domos obſeruantiæ diuerterint, debent ſuas literas commendatitias prælatis ipſarum domorum præſentare, prout ordinat conſtitutio Sixti Quinti, de qua in articulo ſuperiori. Qui ſi inueniãt ipſos non legitimè itinerare, poterunt dare notitiã ordinariis, vt contra eos iuxta formam Concilij *g* Tridentini procedatur.

*d in 1. impr. fol 6 & in 2. fol. 90. conceſ. 197. prope. fi.*
*e Collect. tit. itinerant. fratres §. 4.*
*f in 2. impr. fo. 92. conceſſ. 200.*
*g Trid. ſeſ. 25 de reg. c. 4.*

## ARTICVLVS III.

*Vtrum fratres obſeruantes itinerantes poſſint hoſpitari in aliqua domo ipſis ad hoc relicta.*

RESpondeo dicendo, quod in capitulo generali Miclemenſi ordinis fratrum minorum obſeruantiæ, vbi tertio electus eſt in generalẽ pater claræ memoriæ frater Oliuerius, factæ ſunt circa paupertatem nonnullæ declarationes, quarum vna eſt, *Quod ſcilicet licitum ſit fratribus hoſpitari in domo relicta ab aliquo defuncto, dicta vincenti hac conditione, vt ibidem hoſpitentur fratres & ſibi prouideatur de vtenſilibus.* Ita habetur in Monumentis *h* ordinum. Verum eſt tamen, quod ipſi fratres non poſſunt petere in iudicio vt hæc conditio adimpleatur, poſſunt tamen implorare officium iudicis, vt ipſe ex officio procedat, & faciat voluntatẽ teſtatoris adimpleri iuxta ea, quæ latè in ſuperioribus *i* dicta ſunt.

*h Fol 227. in tract. 3. & in 2. impreſ fol. 246. tract. 2.*
*i Supr. hoc tomo. q.*

## ARTICVLVS IIII.

*Vtrum fratres itinerantes poſſint lucrari indulgentias ſtationum.*

RESpondeo dicendo, quod Innocentius *VIII. conceſſit, quod fratres minores qui per obedientiam reperiuntur extra conuentus, & loca, poſſint promereri indulgentias ſtationum, & alias conceſſas in Eccleſiis fratrum Minorum, dicendo quinquies Pater noſter, & Aue Maria, in quacunque Eccleſia, & loco eis dixerint pro intentione & propoſito illius indulgentiæ prout illi, qui in prædictis locis ſuiſſent dicunt.* Ita habetur in ordinum Monumentis, *K Et Pius V. conceſſit, quod omnes captiui fratres, qui in terris infidelium detinẽtur, conſequuntur in articulo mortis indulgentiam plenariã, & remiſſionem peccatorum præuia tamen confeſſione, ſi fuerit copia ſacerdotis ſi autem non habuerint, hoc idẽ conſequantur per contritionem ſuorum peccatorum.* Ita inueni apud ſcripta patris cuiuſdam curioſi & timoratæ conſcientiæ & hoc pro omnibus fratribus etiã non captiuis in hoc articulo conceſſum fuit ab Eugenio IV. prout habetur *l* in Monumẽtis ordinum.

*K in 1. impr. fol. 561. & in 2. fol. 69. conceſ. 56.*
*l 2. impr. fol 14. conceſſ. 77.*

ARTI-

## ARTICVLVS V.

*Quomodo fratres itinerantes ſe debeant habere circa ieiunia.*

RESpondeo dicendo, quod fratres minores itinerantes poſſunt transferre ieiuniũ diei itineris in alium diem. Ita conceſſit Leo X. prout habetur in Supplemento, *a* quæ conceſſio eſt notanda, hanc enim ſentio meliorem, quàm eã, quæ his temporibus conceſſa eſt à Pio V. Pontifice Maximo, qđ ſcilicet, fratres itinerantes pedeſtres tempore ieiunij poſſint de mane facere entaculum, & finito itinere cœnare, vt ita poſſint habere meritum ieiunij: conceſſio enim Leonis X. non reſtringitur ad fratres pedeſtres, cum enim generaliter loquatur de fratribus, ſiue pedeſtribus, ſiue equeſtribus eſt intelligenda, & trãſlatio ieiunij in ea permiſſa debet fieri in alium diem: in quo ipſi fratres neque præcepto eccleſiaſtico, neque præcepto regulæ neque ratione voti ad ieiunandum obligantur. Quod à ſimili probatur, nam cui pro conſecutione alicuius indulgentiæ iniunguntur aliqua oratio, non conſequitur ipſam indulgentiam dicendo orationem, ad quam aliàs aliquo præcepto, aut voto eſt obligatus, prout in materia de indulgentijs latè dicitur.

*a Supple. fol. 93. conc. 286.*

## QVÆSTIO CXII.

### De iure patronatus in quinque articulos diuiſa.

*Circa quam quæruntur quinque.*

1 *QVid ſit & quotuplex ius patronatus.*

2 *Vtrum patrono monaſterium ingreſſo ius patronatus transferatur in ipſum monaſterium.*

3 *Vtrum Rex Hiſpaniarum habeat ius patronatus in præceptorias militiarum.*

4 *Vtrum Reges habentes ius præſentandi Abbatem in Eccl. ſuis collegiatis, aut regularibus poſſint præſentare illos, qui non ſunt illius religionis.*

5 *Vtrum de bonis incertis, quæ pauperibus ſunt reſtituenda, poſſit inſtitui monaſterium cum iure patronatus.*

## ARTICVLVS I.

*Quid ſit, & quotuplex ius patronatus.*

REſpondeo dicendo, quod ius patronatus à iure, & patrono dictũ multipliciter in iure nominatur, ſed quoad noſtrũ propoſitũ ius patronatus ſecundũ Hoſtienſem eſt poteſtas præſentandi inſtituẽdũ ad beneficiũ Eccleſiaſticũ, vel ius honorificũ onerũ, & vtile alicui competens in Eccleſia pro eo, quod de cõſenſu diœceſani eam fundauit, cõſtruxit, vel dotauit ipſe, vel is, à quo cauſam habuit ſecundũ Ioannem Andræam *b* & Panormitanum: & eſt duplex, quoddam. n. eſt Eccleſiaſticum, quoddam verò ſeculare, de quibus late aguor Doctores in titulo de iure patronatus.

*b Andre. & Pan. in rubr. de iure patronati.*

## ARTICVLVS II.

*Vtrum ius patronatus patrono monaſterium ingreſſo transferatur in monaſterium ſaltem viuente patrono monacho, an tanquam patrono mortuo transferatur in nominatum à fundatore.*

REſpondeo dicendo, quod de hac quæſtione poteſt tripliciter diſputari. Nam aut agitur de iure patronatus annexo vniuerſitati bonorum, aut de iure patronatus perſonali, aut de iure patronatus ſimpliciter.

Quantum ad primum, videtur, quod ſi monaſterium eſt capax bonorum in communi, cum ius patronatus tranſeat in hæredem, tranſibit in ipſum monaſterium, cum ipſum habeatur pro hærede: quod verum eſt, neque negari poteſt caſu, quo ius patronatus ſit annexum vniuerſitati bonorum, ad quam monaſterium venit, quod vt pateat euidentius, ponamus exemplum. Petrus habet caſtrum, & in eo Eccleſiã, cuius ipſe ius patronatus habet, vendito caſtro, vel titulo pro herede tranſlato, tranſit etiam ius patronatus in emptorem, ſeu hæredem, multo igitur fortius trãſibit in monaſterium, quod eſt capax iuris patronatus.

Quantum verò ad ſecundum dico, quod ſi iuris patronatus qualitas non adhæreat certæ rei, ſed eſſet perſonalis extincta perſona, cuius induſtriam elegit fundator, tacite nominaſſe videtur alium deſcendentem, ſeu collateralem, aliamve quamlibet perſonam, extincto enim vel naturaliter, vel ciuiliter patrono, extinguitur & quoad eum ius præſentandi, tranſitque in nominatum verè, non autem in nominatum per fictionem iuris, quemadmodum eſſet monaſterium, ita Belamera, *c* quem refert, & ſequitur Tiraquellus aſſerens per monachationem ius patronatus in ſecundum genitum, & ſic in ſucceſſorem tranſire.

*c Belam. cõcl. 3 Tiraqu. de primoge. q. 3. nu. 10.*

At contrarium videtur probabilius, nam monachus ſe, ſuaq; omnia per ingreſſum religionis trãſfert in monaſterium, vt dicitur in Iure *d* ergo & ius patronatus transfertur, vt dictum eſt, cum tranſeat cum vniuerſitate bonorum titulus pro hęrede, vt tradit quædam Gloſſa *e* quam ſequitur Alexander, præſentabitque Abbas dicti monaſterij, vt affirmat Lambertinus, *f* & alij, quos refert, & ſequitur Didacus Perez.

*d Auth. ingreſſi. C de ſacroſan. Eccle.*
*e Glo. in Clemen ſin verſ. hæreditas. de iure patronatus Alex. in l. quauis n. 4. ff. ad Trebell.*
*f Lamber. de iure patro. artic. 9. q. 8. pr. 1. p. li. 1. 7 Perez li. 1. ordinar. tit. 6. in l. 1. pag. 343. col. 2.*

Quantum ad tertium verò, quando ſcilicet ſimpliciter nominatur patronus induſtria perſonæ videtur electa, ſi igitur monachus fiat, Abbati competit ius præſentandi, non ipſi, cum non habeat velle, neque nolle, vt dicitur in Iure, *g* niſi aliud ordinauerit fundator iuris patronatus, fundator enim in limine fundationis quaſcunque reſeruationes, & facta iuri communi nõ contraria apponere poteſt, vt optimè, lateque tradit Lambertinus, *h* & vbi conſtat de expreſſa nominatione patroni, ab ea non eſt recedendum, vt colligitur ex traditis à Couarruuias. *i* Ex quibus colligitur, quod ſi fundator dicat, quod ſi patronus efficiatur monachus, nominet etiam inuito prælato, talis conditio, vt impoſſibilis ſecundum ius reijcitur, & habetur pro non appoſita, cum ipſe fundator nõ poſſit apponere conditionem in fundatione iuri communi cõtrariam, & ius commune ſit, quod monachus inuito prælato aliquid nõ agat contra obſeruantiam regularem, huiuſmodi eſt eo inuito præſentare: non enim poteſt præſentare, vt patronus ſine ſui prælati licentia.

*g c. religioſus & ibi Glo. v. nõ habeat. de elect.*
*h Lamber de iure patro. q. 9. princ. 1. q. lib. 1.*
*i Couar. lib. 1. varia. cap. 18. nu. 10.*

Et aduertat patronus, quod vbi ex dictis in fundatione teſtatoris conſtat, quod ſcilicet celebrentur Miſſæ per præſentandum, debet ſacerdos, & non clericus inferioris ordinis præſentari. Ita tenet ſingulariter Andræas Barbatia, *K* quem refert & ſequitur Lambertinus, quod eſt notandum.

*K Barbat. conſ. 15. col. 7 lib. 2. Lamber art. 27. q. 7 princ p. lib. 2. num. 1. fol. 230. de iure patro.*

## ARTICVLVS III.

*Vtrum Rex Hiſpaniarum habeat ius patronatus in præceptorias militiarum.*

REſpondeo dicendo, quod interdum Princeps Laicus habet à Pontifice, aut de iure communi

ius

& hi cũ cæteris religioſis intra monaſteriorũ clauſtra vitam agunt, ex quibus patet conuerſum dici proprie religioſum, & perſonam Eccleſiaſticam, vt colligitur ex Sacris Canonibus, *a* & ex notatis per Abbatem, & Decium. Quod probatur, nam promittunt tria vota eſſentialia ſecundum aliquam regulam approbatam a Sede Apoſtolica in manu prælati ſolemniter, quod ſufficit, vt ſit vere religioſus ſecundum ea, quæ latè diximus in primo tomo, *b* & docet Diuus Thomas tradit Couarruuias, qui probat, quod oblatus licet ſupradicta vota non emittat, ſi tamen mutato habitu non manet in ſeculo, eſt proprie perſona Eccleſiaſtica, ſi autem in ſæculo manet, non propriè, ſed large perſona Eccleſiaſtica nuncupatur, vt colligitur ex Gloſſa *c* communiter recepta a Cardinali, Abbate, & Doctoribus ca pella Tholoſana, vbi Aufrerius, & tradunt Panormitanus, & Socinus tractantes, an oblati ſint exempti a iuriſdictione iudicis ſæcularis.

*a c. nõ eſt dubium, c. Parrochianos extra de priui. Abb. in rubr. de regula Doctus in c. Eccleſia S. Mariæ decõ ſtit.*
*b 1. to. q. 1. ar. 2. D. Tho. 2. 2. q. 186. a. 7. Cou. in c. Alma mater 2. p. § 2. nu. 8.*
*c Gloſ. in v. mutato habitu Cardi. Abbas & DD in d. c. pria. capella Toloſa. 8. vbi Aufr. & Panor. in c. 2. de foro cõp.*

## ARTICVLVS II.

*Vtrum Laici fratres poſſint tangere corporalia, & alia ad cultum Diuinum pertinentia.*

RESpondeo dicendo, quod veſtimenta ſacra, non niſi a ſacris hominibus tangi debẽt, vt patres *d* Sancti determinauerũt, & pro corporalibus lauandis miniſtri ſcilicet Diaconi habere debent nouam peluim, & aquam in ſacrarium debent proiicere ſcilicet ſaltem quantum ad primam lotionem vt Sacri *e* Canones determinant, in quibus aliis, *f* etiam ordinatur, quod neque lauari debeant per fœminas, neq; tangi etiamſi ſint ſacratæ, id eſt, moniales, & idem ibidem dicitur de aliis altaris paramentis, vt ſunt pallæ, vaſa, & huiuſmodi. Ex quibus colligitur, quod Laici fratres licet ſint religioſi, cum non ſint homines aliquo ordine ſacro inſigniti, non poſſunt tangere corporalia, & alia veſtimẽta Eccleſiaſtica, & ideo conceſſit Leo X. *quod fratres prædicti Laici ſocij Generalium, vel prouincialium eo tempore quo ſocij ſacro, & extra loca, & conuentus, cum inſeruiunt Miſſis prælatis poſſint proprijs manibus tractare vaſa ſacri monaſterij ſcilicet calices & corporalia explicando & plicando poſt Miſſam, ſicut clericus in ſacris conſtitutus, in conuentibus vero, vbi ſunt alij fratres ad miniſtrandum concedere recuſauit.* Ita habetur in ordinis ſupplemento *g* At non obſtante hac prædicta conceſſione poſſunt fratres vti alia conceſſione *Calixti III. qui conceſſit, quod fratres Minores Laici poſſunt tangere calices, & lauare corporalia, & alia Eccleſiaſtica, cũ expedierit* Vt in libro monumẽtorum *h* ordinũ continetur, & in ſupplemento etiã habetur, & ratio huius eſt quia qui prædictam Leonis X. conceſſionẽ impetrauit, ignorabat indultum Calixti prædictum, & quia in conceſſione Leonis non ponitur aliqua reuocatio alterius, prout aduertit Collector *i* priuilegiorum Mendicantium.

*d c. in ſancta cam duob. ſequenti de conſecr. diſt. 1.*
*e c. nemo decõ ſe. diſtin. 1.*
*f 33. diſt. c. ſacratas de conſecr. diſt. 1. c. nemo el ſecondo.*
*g Supp. f. 92. conce. 269.*
*h n 2. imp f. 61. conce. 91. ſuppl. fol. 101. cong. 398.*
*i colle. ti. Lai. fratres. § 3.*

## ARTICVLVS III.

*Vtrum Laici ordinis noſtri minorum Apoſtatantes ab ordine, ac in huiuſmodi Apoſtaſia ad ſacros ordines promoti, cum ad ordinem reducuntur, vel redeunt ſua ſponte permitti debeant tonſuram, vt alij fratres clerici, ferre.*

RESpondeo, quod iam in primo tomo *K* tractauimus, quomodo ſe debeant habere Prælati circa hos Laicos Apoſtatantes ad ſacros ordines promotos. Quantum autem ad noſtrũ propoſitum eſt, dico, quod in capitulo generali noſtræ religionis Barchinonæ celebrato, vbi fuit electus ſecundus Vicarius Generalis, ordinatum eſt, *quod nullus frater Laicus ad clericatum aſcendat, ſed vnuſquiſque in ſua vocatione, qua a Deo vocatus eſt permaneat. Et quod nullus eorum tonſuram clericalem ferat, niſi eam ab Epiſcopo receperit, & ſi tunc in parua quantitate.* Ita habetur in monumentis *l* ordinum Ex qua ordinatione colligitur reſponſio ad id quod in titulo quæſtionis proponitur decidendũ, ſcilicet, quod nõ debet ſupradictis permitti ferre tonſurã, ſicut aliis fratribus clericis cõceditur. Et hoc probatur, quia inobediens, & rebellis nõ debet eſſe potioris conditionis, quã obediens, vt dicitur in quibuſdam Decretalibus, *m* cum ergo ſupradicti ſint manifeſte inobedientes, eorũ conditio non debet eſſe potior, quam aliorum obedientium, & quietorum, nec ſecundum iura allegata decet, quod inuaſor, eo quod iniuſte ingreditur, priuilegio potiori gaudeat. Cum igitur ſtultitia prædictorum, & præſumptio maxima ſecundum iudicium hominum manifeſtiſſimè conſtet, quod præcipua cauſa ſit ad oſtendendum huiuſmodi ſignum tonſuræ clericalis, & quod ſic inuadendo, vel vſurpando alienum ſcilicet voluntatem propriam de manu Prælati reportarent commodũ, & honorem, quod abſurdum & ſcãdaloſum aliis pie viuentibus, videretur clarè, non eſſe iſtud permittendum. Præterea in quo *n* quis deliquit, in eo debet puniri: & cum huiuſmodi fratres contra prohibitionem non ſolum ſui ordinis, ſed etiam Summi Pontificis attentauerint ſacros ſuſcipere ordines, iuſtum eſt, vt modo ſupradicto vltra alias pœnas puniantur. Denique hanc opinionem tenet Gloſſ. *o* quædã expreſſe, cuius textus dicit ibi, quod clerici degradandi debent exui veſtibus ſacris & auferri ab eis omnia per Epiſcopum, quæ in eorum ordinatione collata ſunt vſque ad primam veſtem datam in collatione tonſuræ, & ſubiungit, quod debet radi caput ipſius, ſeu tondere, ne tonſuræ aut clericatus veſtigium maneat in eodem, ſuper quo verbo ſcilicet (in eodem) dicit Gloſſa, ita faciunt monachi Apoſtatæ, faciunt enim ſe in totum tondere, ne appareant veſtigia monachatus. Hæc Gloſſa. Vnde colligitur, quod in poteſtate Prælatorum eſt prædictam pœnam imponere propter apoſtaſiam, & nedum iſtis, ſed etiam quibuſcunque ab ordine apoſtatantibus. Ita & alius hanc opinionẽ tenet Collector *p* priuilegiorum mendicantium.

*K 1. to. q. 20.*
*l fo 118. trac. 3 & in 2. impr fo. 136. tractat. 0.*
*m c. contra de dolo & cõta. c. eum qui de preb. li. 6.*
*n c ſi de temp. or. lib. 6.*
*o Glo. in c. degrada de panis. li. 6.*
*p Collector ti. Laici fratres.*



## QVAESTIO CXXIV.

### De legatis a latere in tres articulos diuiſa.

*Circa quam quæruntur tria.*

1 *VTrum religioſus factus canonicus poſſit eſſe legatus Papæ, vel legati.*
2 *Vtrum religioſus poſſit eſſe locum tenens legati, & decidere cauſas.*
3 *Vtrum legatus habeat facultatem conferendi quæcunque beneficia etiam regularibus non conſulto Abbate.*

## ARTICVLVS I.

*Vtrum religioſus factus Canonicus poſſit eſſe Legatus Papæ, vel legati.*

RESpondeo dicendo, videri non poſſe religioſum factum Canonicum eſſe legatum Papæ vel legati, vt tradit Felinus, *q* quia nõ poteſt

*q Fel. in c. cauſam, col 3. de iudic.*

religioſus eſſe canonicus ſioe diſpenſatione vt concluditur per omnes *a* licet ergo ſit diſpenſatus, vt ſit canonicus, nõ erit diſpenſatus, vt ſit iodex, quia iſtud non eſt conſequutum neceſſarium ad canonicatum, vt colligitur ex Iure, *b* Item allegat Felioua quod quamuis ſit factus canonicus, non tameo deſinit eſſe monachus, vt determinaot omnes, & tenet D. Thomas *c* concludens, quod in omnibus cõpaſſibilibus cum dignitate Epiſcopus remanet monachus.

*a in cap. quod Dei timorẽ de ſta. monac.*
*b c. cum viginti de of. deleg.*
*c Thoma 22. 2. q. 185. art. vlt.*

At Gambarus *d* exiſtimat Felinũ errare, quia monachatus non eſt qualitas, quæ inhabilitat ad cauſæ cognitionem, dum adſit qualitas alia requiſita. Patet, quia Abbates, Epiſcopi, & monachi poſſunt eſſe delegati vt omnes *e* traduot, licet enim remaneant monachi, eximuotur tamen ab obedientia Abbatis ſecundum vulgaria iura, ideo argumentum Felini *f* non concludit.

*d Gam. de auth orita. legati li. 8. nu. 29. & 31.*
*e in c. ſtatum de offic. delegati.*
*f c. no proenius li. 16. q. 1.*

Minus obſtat illud, quod dicitur de diſpenſationis cooſecutiuo ne, quia vt dixi, qualitas monachatus nõ repugnat, neq; inhabilitat ipſum monachum, vt ſit iudex, ſicut repugnat qualitas ætatis, & in hac materia eſt deciſio Rotæ *g* quæ ait, quodquãdo cauſa committitur monacho habenti perpetuum officium in Eccleſia Cathedrali, valet etiamſi non fiat mentio de monachatu, quia videtur cancellaria approbaſſe iuxta cuiuſdam legis deciſionem. *h*

*g Deciſ. 209. in antiquis.*
*h l. quidã conſultabant ff. de re iud.*

### ARTICVLVS II.

*Vtrum religioſus poſsit eſſe locum tenens legati, & decidere cauſas.*

RESpondeo dicendo, quod religioſus poteſt eſſe locũ tenens legati, quia Legatus eſt dominus exemptorum, declarare autem cauſas nõ poteſt, ex quo nõ habet qualitates, de quibus in Iure, tamẽ ſi conſtitueretur ita generaliter, & nõ exciperetur, valent geſta ex traditis in Iure. Vide *i* deciſionem Rotæ *K* in antiquis volentem, monachũ poſſe eſſe officialem, vel locum tenentem officialis Epiſcopi, & cognoſcere de cauſis, ſi non excipiatur.

*i c. ſtatum de offic. deleg.*
*K l. Barbu. ff. de of. præſidis en. deciſ. 174.*

### ARTICVLVS III.

*Legatus ſi habet liberam facultatem conferendi beneficia quæcunque ſæcularia regularibus, an tunc requirendus ſit conſenſus Abbatis.*

RESpondeo dicẽdo, quod Gambarus *l* ait, ſe nõ reperiſſe hanc quæſtionem deciſam, tameo Gondiſ. *m* dicit, electionem factã de monacho ad Pontificatum ſine conſenſu Abbatis eſſe nullam eo quod monachus neque habet velle, neque nolle, & ſic oon poteſt conſentire, vt dicitur in Iure, quæ deciſio multo magis militat in noſtro caſu, quia requiritur conſenſus, vt beneficium acquiratur, vt diffiniunt Iura. *n* Contrarium tamen verius exiſtimat Gamb. *o* nam ſi Legatus poteſt libere conferre monacho, ergo & libere acceptare, alias collatio non eſſet libera iuxta Doctrinam cuiuſdam Gloſſæ. *p*

*l Gãb. de leg. a latere lib. 8 nu 41.*
*m Gondiſ. in grat. de exte. Cardin. q. 1. c. 29. verſ. ex his infertur.*
*n c. ſi religioſus, de ele. li. 6 c. ſi tibi abſenti. de præb. lib. 6.*
*o Gam. vbi ſu.*

Præterea cum Legatus ſit exemptorũ dominus, eius collatio ſcienter facta operatur conſenſum Abbatis; item quia ſi Papa vult, quod conferat monacho, ergo etiam vult, quod monachus poſſit acceptare argumento cuiuſdam Legis. *q* ideo dicit Collector, quod ſi Papa diſpeoſat mecum, vt poſſim contrahere cum conſanguinea in tertio gradu illa poterit etiam contrahere mecũ ſine alia diſpenſatione, & per hoc reſpondetur opinionem Gundiſalui eſſe falſam: eo enim ipſo, quod per Cardinales electus eſt Papa, efficitur ſuperior omnium, vt dicitur in Iure *r*. Præterea licet monachus careat conſenſu ciuili *ſ* non tamen caret conſenſu vero, & naturali ſecundum Cardinalem *t* vide infra in quæſtiooe de Nuntio Apoſtolico vtrum habeat iuriſdictionem ſuper exemptos.

*p Glo. & Cardin. in Clem. dudum de ſepul.*
*q l oratio. ff. de ſponſ.*
*r in c. quod dilectio de conſ. & aff.*
*ſ c. licet de elect.*
*t Car. vbi ſu.*

## QVÆSTIO CXXV.

## De legatis relictis religioſis, in vndecim articulos diuiſa.

*Circa quam quæruntur vndecim.*

1 *VTrũ fratribus mẽdicãtibus aliquid poſſit legari.*
2 *Vtrum fratribus particularibus aliquid poſſit legari, ita vt commodi particeps non ſit Abbas.*
3 *Vtrum huiuſmodi legatum poſſit relinqui ſub certa cautela.*
4 *Quomodo religioſe poſſit fratribus fieri legatum.*
5 *Qui prælatus poſſit dare licentiam religioſis ad acceptanda & conſumenda legata ipſis.*
6 *Vtrum prælati legata acceptata et acquiſita inuitis fratribus quibus facta fuerunt, poſſint in conuentuum neceſſitatibus conſumere.*
7 *Vtrum legatum religioſo particulari relictum, ad pias cauſas relictum cenſeatur.*
8 *Vtrum legato relicto monaſterio, poſſint teſtamentarij aliquid amplius eidem monaſterio applicare ex operibus pijs ipſius teſtatoris diuidendis.*
9 *Vtrum legata monaſterio in certum vſum poſſit ſecluſo ſcandalo prælatus commutare in alium vſum magis neceſſarium.*
10 *Vtrum legatum, vt monaſterium in certo loco conſtruatur ſit caducum, ſi in tali loco nõ poſſit cõſtrui.*
11 *Vtrum fundo legato, vt ex fructibus ipſius feſtum conceptionis quolibet anno celebretur poſſint hæredes id, quod ſupereſt ſibi applicare.*

### ARTICVLVS I.

*Vtrum fratribus Mendicantibus aliquid poſſit legari.*

RESpondeo dicendo, quod duo ſunt genera Mendicantium, alij enim ſunt Mendicantes ex regula, alij vero ex ſuis conſtitutionibus. Mendicantes ex regula sũt fratres Minores obſeruantiæ: illis enim Beatus Frãciſcus expreſſe in eorum regula prohibuit, ne quid proprij prorſus haberẽt, neue quid immobile in cõmuni poſſiderent: alij vero ſunt Mendicantes non regula, ſed ex ſuis cõſtitutioóibus, de quib. per Calderinum, *u* & Deciũ. Prædicatores enim licet ex eorum regula non ſint Mendicantes, nã militãt ſub regula Diui Auguſtini, quæ permittit poſſidere immobilia in communi, dicũtur tameo Mendicantes ex eorũ conſtitutionibus, prout tenet Baldus, *x* & eſt communis opinio ſecundum Beltrandum *y* ex quibus infertur primo, quod fratres Minores regularis obſeruãtiæ nullo modo poſſunt capere ex teſtamento, neq; ex relictis, ſi eis aliquid contingat relinqui, ita vt illud tanquã propriũ habere poſſint in particulari, vel in cõmuni, vt in Iure *z*. probatur.

Secundo infertur fratres Prædicatores, & alios Mendicantes, exceptis Minoribus, poſſe capere ex teſtamento etiam bona immobilia, non vt ea retineant, neq; in proprio, neque in cõmuoi, ſed vt vendant, & eorum pretia in ſuas oeceſſitates conuertant, vt ait quædam Gloſſa, *a* quam ſequitur Calderinus, & teſtatur cõmunem Alexander, & Decius non

*u Cald. conſi. 27. sit. de reg. Decius in ca. ad noſtrum n. 12. de appella.*
*x Bal. in d. c. ad noſtram.*
*y Beltran. conſil 106 n. 4. li. 6. & conſ. 120 lib. 4.*
*z Clo. eximie de Parad yſo de verb. ſign.*
*a Glo. in c. 1. verb. domum de relig. domibus li. 6. Cal. conſil 45. de teſt. Alex. cõſ. 88 nu. 1. li. 2. Decius in c. ad præſen. nu. 19. de approb.*

Digitized by Google

nõn enim dicuntur accipere immobilia, ea quo ſtatim illa vendere, & pretium in ſuas neceſſitates cõuertere intendunt, vt poſt alios reſoluit Iulius Clarus. *a*

*a Clarus li. 3 ſent, §. religioſus.*

Aduertendum tamen, quod licet antiquitus per cõſtitutionem capituli Generaliſſimi fratrum Prædicatorum cautum fuerit, ne proprium quid immobile poſſiderent: tamen poſtea per contrariam conſtitutionem alterius capituli Generaliſſimi illa prima conſtitutio fuit reuocata, & ſic hodie ſunt capaces bonorum immobilium in communi, prout ſunt alii non Mendicantes, & de hoc extat priuilegium amplum eis a Sixto Quarto conceſſum, de quo ſupra in ſecundo Tomo *b* fecimus mẽtionem eius tenorem referendo, & ita indifferenter obſeruatur, prout affirmat Iulius Clarus. *c* Vnde poſſunt fratres Prædicatores immobilia capere ex teſtamẽto, non vt ſibi acquirant ſed monaſterio.

*b 2. tom. q. 76. ar. 6.*

*c Clarus de teſ. q. 28. in fi.*

Ex his ſequitur tertio, quod licet ſecundum Ius *d* fratribus Mendicantibus non poſſit relinqui domus, in qua debeat cõſtrui noua Eccleſia, vt ibi fratres commorentur, quia prohibitum eſt per dicta iura fratribus nouum loca acquirere, & quamuis aſſerat Durante, *e* quod vt diſpoſitio teſtatoris effectu non careat, remedium eſt, quod teſtator relinquat in tempus, cum habita fuerit licentia a Papa iuxta Doctrinam communem notatam a Doctoribus, *f* & traditam per Federicum de Senis, hoc tamen ceſſat attentis priuilegiis a Sede Apoſtolica impetratis, quibus permittitur dictis fratribus bona immobilia in communi poſſidere.

*d c. 1. de exce. Prælat. lib. 6. Clem. vnica de pœnis.*

*e Durante de cautelis cantel. 11. in fin.*

*f DD. in l. in tempus. ff. de hære. inſti. Feder. conſ. 171. viſo inſtru.*

## ARTICVLVS II.

*Vtrum fratribus particularibus aliquid poſsit legari ita vt commodi particeps non ſit Abbas, & hac conditione, vt nihil aquiratur monaſterio.*

RESpondeo dicẽdo, quod Bartolus *g* ait, hoc cõtinere impoſſibile, cũ monachus nihil habeat, ſed totum ſit monaſterii, vt in quadam Authentica *h* probatur, quia quod aliquid ſit monachi, & non quæratur monaſterio, eſt contra conditionem, quę vitiat contractum, vt in quadam Lege *i* probatur: putat tamen illa verba ſic debere intelligi, *Relinquo monacho. ſub hac conditione, ne quæratur monaſterio*, hoc eſt, quod monaſteriũ patiatur eum habere adminiſtrationẽ relicti eo modo, quo poteſt, ſcilicet conſentiẽte Abbate, ſicut & ſeruus dicitur habere proprium permittente Domino iuxta quandam legem *K* & ſic nihil acquiritur monaſterio reſpectu vtilitatis, non autem reſpectu iuris. Quod dictum Bartoli limitat Panorminanus; *l* quãdo talis adminiſtratio refertur ad caſum licitum, vt ſcilicet in pios vſus conuertat, qui religioſis ſunt liciti iuxta quandã Decretalem, *m* vel vt conuertat ad vſum veſtimentorum, vel librorum, & huiuſmodi, non autem vt ad libitum adminiſtret, tanquam propria etiam de licentia Papæ iuxta Sacros Canones *n* & ſi expreſſe dicatur, quod nihil iuris quæratur monaſterio, dicit Bartolus *o* quod debet intelligi eo modo ſcilicet nihil iuris affectantis vtilitatem, & vt patiatur monachũ illud ius exequi, & ſi Abbas nõ vult conſentire, vt habeat adminiſtrationem, dicit Panormit. *p* quod relictum non valebit ea defectu conditionis, & ſic remanebit penes grauatum, vt in ſimili determinat quædam Lex *q* & addit Panorm. quod valebit relictum conſentiente prælato modo ſolum concedatur vſus rei illius ad aliquid piũ,

*g Bar. in Aut. excipitur. C. de bonis quæ liberis.*

*h Aut. ingreſ. C de ſacroſã. Eccleſ.*

*i l. vbi repugnans, ff. de regul. iuris.*

*K l. is qui ſuis ff. ad Trebel.*

*l Panor. in c. monac. de ſta. monach.*

*m c. 2. d'l teſta men. lib. 6.*

*n c. cũ ad monaſteriũ de ſtatu monach.*

*o Bar. vbi ſu.*

*p Panor. in d. c. Monac. n. 8.*

*q l. vnic. de caduc. tollẽdis.*

non verò vt pro libito religioſus ille ad quoſcunq; vſus poſſit re vti, & donare, cui voluerit, quia quicũq; vſus & quæcũq; alienatio religioſo per ſuũ prælatũ permiſſa intelligẽda eſt, modo nõ ſit ad aliquid illicitũ, quoniam neq; illud poſſet prælatus licite concedere: quare ſi quid religioſus ob cauſã turpem donaret, recipiens teneretur id reſtituere monaſterio, cuius erat dominiũ illius rei, vt ait Sylueſter, *r* & tradunt Nauarrus, & Molina.

*r Sylu. v. religi. 6 q. 7. prorũs. 2. Na. li. 3. cõſil. tit. de reg. conſ. 71. n. 49. M. li. 1. 2. tra. 2. diſpu. 140. c. 7. 761.*

## ARTICVLVS III.

*Vtrum fratribus particularibus poſsit aliquid legari cautela adhibita, quod Abbas in tali legato ſe intromittere minimè poſsit.*

REſpondeo dicendo, quod pater, vel alius, qui monacho velit relinquere vſum fructum, & prouidere, ne eo ab Abbate ei moleſtia conferatur, ſi leget ſub pœna, quod priuetur relicto, ſi Abbas aliquam pęnam inſerat, pęnæ adiectio non valet, quia turpe eſt arctare Abbatem, ne poſſit monacho imperare ſecundum Imolam *ſ* poſt Bartolum, ſed cautela eſt, quod non ſub pœna, ſed temporaliter legetur, quandiu ei Abbas non mouerit quæſtionem ſecundum Baldum, *t* & faciunt pro hac cautela notata per Bartolum, & per Abbatem.

*ſ Imol. poſt Bar. in l Lucius. §. hæredes, ff. ad Trebel. c. cum ad monaſterium de ſtatu monac.*

Secundum remedium eſt, quod monacho relinquatur annuũ legatum nomine alimentorum ita, quod Abbas non ſe ingerat circa illud, vt argumento cuiuſdam legis iuncta ſua Gloſſa tenent Bart. *u* Bald. & Abbas.

*t Bald. in l. 1. C. de iis quæ pœna nomine*

Tertium remediũ eſt, quod monacho relinquatur ea conditione, ſi ei perpetua adminiſtratio ad pios vſus, & ad alimenta, veſtes, & libros proprii vſus gratia rei relictæ concedatur, vt poſt Abbatem tradit Durantis. *x*

*Bar. in Auth. excipitur, C. de bonis, quæ liberis Abbas conſ. 63. vt veritas libro 2.*

Sed licet prædicta ſint iuridice dicta, fratres tamen, qui propter Chriſtum abnegauerunt ſuas proprias voluntates, non debeat his cautelis adiuuari, vt velint, nolint eorũ Prælati ſimilibus bonis ipſis relictis libere fruantur, & ſic propter Deum optimum Maximum non debent acceptare legata hoc modo relicta, niſi conditio in ipſis appoſita omnino tollatur ita, vt apud eorum Prælatos libera maneat adminiſtratio: apud Caſſianum enim ſcribitur, quod quidam monachus nomine Arſenius ex nobili Romanorum genere ortus cum in Ægypto moraretur, ipſi quoddam teſtamentum fuit delatum, in quo illi quoddam legatum relinquebatur, qui ſanctus vir noluit teſtamentum videre dicens prius ipſum, quam teſtatorem a vita diſceſſiſſe, & per conſequens tale legatum ipſi relinquere minimè potuiſſe.

*u Bar. in d. §. tres hæredes Bal. in Auth. licet. C. de epiſco. & Cler. Abb. conſ. 44. ad deciſ. li. 2.*

*x Duran. de arte teſtandi ti. 6 delegat. cauſ. 63.*

## ARTICVLVS IIII.

*Quomodo religioſè fratribus poſſit fieri legatum.*

REſpondeo dicendo, quod religioſi ſibi nõ poſſunt recipere legata, cum ea ad eorũ cõuentus pertineant, vt patet ex ſuperioribus. Verum eſt tamen, quod cum licentia tacita, vel expreſſa ſuorum prælatorum ea recipere non eſt illicitum, non quo ad proprietatem, cùm ipſa remaneat apud conuentum, ſed quoad vſum, & quotidie fratribus hæc licentia tacitè conceditur, quãdo ſcilicet ad prædicandum mittuntur ad aliquod oppidum, qui certã eleemoſynam tribuunt cõuentui, & quod ſupereſt, pro ſuis neceſſitatibus ſubleuandis ipſis à Prælatis re-

relinquitur; hæc enim poſſunt retinere ſcientibus, & non contradicentibus prælatis, qui in hoc caſu tacitè cenſentur ipſis licentiã concedere iuxta Doctrinã Abbatis, a & ſimiliter vbi ſciente prælato fratres recipiunt lagata, tacitè illis licentia conceſſa videtur, prout tradit in ſimili cum Doctoribus communiter Nauarrus, b qui ait, quod etiamſi peccet recipiendo legata ſine licentia prædicta tacita, vel expreſſa, receptio tamẽ valet, & ſtatim monaſterio acquiruntur, quod aliquibus probat iuridicis rationibus.

*a Abb. in c. ſi ad monaſteriũ num. 8. de ſta. monac.*

*b Nu. in c. nullam, nu. 32. & 33.*

Neq; iis obſtat Conc. Trid. c determinans quod nemini regulariũ tam virorũ quam mulierũ liceat bona immobilia, vel mobilia cuiuſcunq; qualitatis fuerint, etiã quouis modo ab eis acquiſita tanquam propria, aut etiã nomine conuentus; poſſidere, vel tenere, ſed ſtatim ea ſuperiori tradãtur, conuẽtuiq; incorporẽtur. Reſpondetur enim, quod nõ omnia, quæ ſacri canones diſponũt ſub pœna peccati mortalis, obligãt, niſi ex verbis ipſorũ ipſos ad peccatũ mortale obligare clare colligatur, prout in Primo d tomo ſatis dictũ eſt, & ſic non erit peccatum mortale poſſidere ſupradicta de licentia prælatorum ſine eo, quod prius conuentui incorporentur. Si cõtrarium enim daremus; eſſet condemnare ad peccatũ mortale omnes moniales, quæ nunquam ſuis ſuperioribus tradunt ea, quæ ex labore manuum ſuarum lucrantur, neq; eſt intentio Concilij nouas obligationes addere antiquis, ſolum enim vult Cõcilium antiqua præcepta regularibus impoſita ſeruari, vt ex eodem Concilio e ſatis patet, quæ ſeruant non habentes ſubditi proprium aliquid, niſi nomine conuentus, & cum ſuorũ prælatorum licentia, quod ex iis, quæ in hoc tertio Tomo in quæſtione de paupertate dicemus, clarius patebit.

*c Trid. ſeſ. 25. de regu. c. 2.*

*d 1. tomo. q. 6. art. 3.*

*e Trid. ſeſ. 25. c. 2.*

## ARTICVLVS V.

*Quis prælatus poſsit licentiam concedere ſubdito, vt acceptet, & diſpendat talia legata.*

RESpondeo dicendo, quod religioſus particularis non poteſt acceptare, neq; recipere legata ſine licentia prælati cõuentus, in quo habitat, at cum ipſe de vno in alium conuentũ contigat ſæpe ſæpius mutari, dubitatur quis prælatus ad expẽdenda ipſa legata licentiam concedere debeat, quando in ſingulos annos ſolui iubentur, & in vno anno moratur in vno monaſterio, in alio vero in altero.

Pro cuius dubitationis reſolutione ad diſtinctionẽ recurrere opus eſt, aliter enim iudicandum eſt, ſi loquamur de conuentibus bonorũ in communi capacibus, aliter verò de incapacibus, & aliter ſẽtiẽdũ, quãdo legatũ eſt vnũ, licet indiſferentibus annis eo fruatur, aliter vero, quando legatum non eſt vnũ ſed in ſingulis annis diuiditur, ſi enim legatũ eſt vnum ſolũ, etiamſi indiſtinctis annis debeat legatarius illo frui, velut ſi legetur vinea, aut annuus redditus, totũ acquiritur conuentui, in quo religioſus legatarius, quando acceptatur legatũ, habet habitationẽ, & nihil ex eo acquiritur monaſteriis, ad quæ legatarius poſtea ad habitandũ, mittitur, non enim conuẽtus capax bonorũ, cui ſemel dominiũ huiuſmodi legati eſt acquiſitũ, debet ex mutatione legatarij ad aliud monaſteriũ perdere proprietatem ſibi acquiſitã, quod in fratrib. minoribus locum minimè habet, cum enim eorum monaſteria ſint omnino bonorũ incapacia, poſſunt prælati ſuperiores cũ licentia ſyndici Apoſtolici, ea legata acceptata in utilitatem nõ monaſterii, in quo frater habitat, ſeu ad quod poteſt mutari, ſed in vtilitatem totius prouinciæ, aut religionis conferre.

At ſi legatum annuatim diuiditur, velut ſi religioſo fratri, quotannis centum ducati legarentur, per totam ſuam vitam, cum ſecundum ius f reputentur tot eſſe legata, quot fuerint ipſi religioſo vitæ anni, tunc legatum annuum pertinet ad conuentum, in quo legatarius vt ſubditus ipſius conuentus agit habitionem: in vnoquoque enim anno tale legatum de nouo fratri acquiritur, & per conſequens acquiritur conuentui, in quo de nouo vixerit, & ſi fratri minori fuit huiuſmodi legatum factum in ſingulos annos, poteſt ipſum recipere dictus frater cum licentia prælati, in cuius conuentu fuerit habitator, & cum diuerſa ſint legata nõ puto ſufficere licentiam vnius prouincialis ad ipſa expendenda per totam ſuam vitam, ſed a ſucceſſoribus talis licentia eſt confirmanda, contrarium tamen eſſet dicendum, ſi legatum eſſet vnum, vnius enim prouincialis licentia ad ipſam in pios vſus expendendam, ſufficeret, cum ipſa licentia ſit data nomine officii, niſi a ſucceſſoribus reuocetur, tunc enim ipſa reuocata, alia de nouo debet impetrari iuxta conſtitutiones huius ſacræ religionis.

*f l. ſi. in ſingulos. ff. de annuis legatis.*

## ARTICVLVS VI.

*Vtrum prælati legata acceptata, & acquiſita inuitis ſubditis, quibus facta fuerunt, poſſint in conuentuum neceſsitatibus conſumere.*

RESpondeo dicendo, quod videtur dicta legata neceſſario debere tradi ipſis fratribus, quibus fuerunt relicta pro eorum neceſſitatibus, hæc enim videtur eſſe mens teſtatoris contra quam non poteſt aliquid diſponi, vt dicitur in iure. g

*g l. nemo poteſt ff. de legat. 3.*

Pro contraria tamen parte militat rigor religionis diſponens quod religioſus nullum ius habet in prædictis rebus, neque in alijs, contra quem rigorem minime poteſt diſponere teſtator, neq; intentio dantis præſumitur eſſe, vt aliquid religioſo acquiratur cum voti paupertatis trãſgreſſione, prout Nicolaus III. h in ſimili caſu diſponit. Pro reſolutione huius difficultatis eſt diſtinguendum de religionibus, quædam enim ſunt, quæ in cõmuni poſſũt aliquid retinere, alia autem eſt, in qua neque in communi, nec in proprio poteſt aliquid haberi, vt eſt religio P. N. Franciſci de obſeruantia, prout dictum eſt in articulo primo huius quæſtionis. In religionibus enim, in quibus bona in communi haberi licet, vt primum aliquid legatur, aut datur alicui religioſo ipſorum, ipſo facto Conuentus illud acquirit, & in eo incorporatur, contra quod ius nihil poteſt diſponere teſtator, & per conſequens prælatus inuito ſubito poteſt ad libitum de tali legato in vtilitatem ipſius conuentus diſponere, neq; per hoc obligatur ad aliquid dandũ ipſi religioſo ſubdito, ſolum enim ipſi tenetur, in ſuis neceſſitatibus ſubuenire, ſicut aliis ſubditis in neceſſitatib. tenetur prouidere iuxta decretum Concilij Tridentini. i Itaque ratione dicti legati neque ſubdito aliquid noui acquiritur, neque prælato erga ipſum ſubditum noua aliqua obligatio incumbit.

*h c. exiit qui ſeminat. de uer. ſignif. lib. 6.*

*i Tri. ſeſ. 25. de regul. c. 2.*

At in religione minorum regularis obſeruantiæ particularis adeſt difficultas, in aliis enim religionibus, cum legatum, aut donatio ſtatim conuentui acquirantur, & legans, aut donans ipſius dominium perdat, poteſt prælatus de eo libere diſpone-

re

Digitized by Google

re in nomine conuentus: at in ordine minorum regularis obſeruantiæ, cùm monaſterium ſit incapax cuiuſcumque dominij, & legans, aut donans remaneat Dominus non poteſt legatum, aut datum conſumi niſi ſecundum ipſius dantis voluntatem, qui cum expreſſerit, vt in neceſſitatibus religioſi particularis conſumatur, videtur, quod prælatus minorum in alijs diſtinctis neceſſitatibus id expendere minime poſſit, contra enim voluntatem dantis expenderetur. Vt autem huic difficultati reſpondeam accipiat lector ſequentia dicta.

Primũ dictum eſt, ſi legatum eſt pecuniarium, & religioſus, cui factũ eſt, habet aliquas neceſsitates præſentes, aut imminentes neceſſariò in ipſis debet expẽdi ſecundũ legantis intentionẽ. Pontifex enim & Sedes Apoſtolica non ſibi reſeruauerunt pecuniæ legatæ, aut donatæ ipſis fratribus dominium, ſed ſemper apud datorem remanere decreuerunt, vt patet ex iure: *a* at his neceſsitatibus ceſſantibus & ſatisfactis neceſsitatibus præſentibus, & imminentibus dicti legatarij, poteſt prælatus de reſiduo diſponere in conuentus neceſsitatibus, prælatus enim, & fratrum conuentus idemmet corpus myſticum reputantur. Vnde prouiſo conuentu prouidetur etiam ipſemet frater, cuius eſt membrum, hæc enim fuit voluntas ipſius teſtatoris, & dantis, vt legatum, & donatum in neceſsitatibus fratris ſecundum ipſius ſtatũ meliori modo, quo poſsit, expendatur. Aduertendum tamen, quod modo in capitulo generali noſtræ ſacræ religionis celebrato Romæ, de quo in quæſtione de paupertate faciemus mentionem per breue Martini V. & Pauli III. Iam ſi pecunia oblata pro neceſsitatibus fratrũ minorum quoad proprietatem non remanet apud dantem, in ſedem Apoſtolicam transfertur.

*a* c. exiit qui ſeminat de ver. ſig. Cle. exiuis de paradyſ. eo dem tit.

Secundum dictum, ſi legatum non eſt pecuniæ, ſed rei, qua ſecundũ regulam B.P.N. Franciſci poteſt vti conuentus, cùm in his rebus dans, & legans deſinant eſſe Domini, & dominium ad ſedem tranſeat Apoſtolicã, & adminiſtratio ad prælatum, poteſt ipſe nihil dare fratri, cui fuerit factũ legatum, ſiquidem, vt dictum eſt frater cui fuerit factum legatum, nihil iuris in eo habet, neque habere poteſt ratione igitur talis legati, aut donationis, & nihil ampliùs prælatus obligatur, quam ad prouidẽdum dicto religioſo, ſicut alijs ſubditis tenetur prouidere.

Tertium dictum eſt, quod fratribus minoribus in his legatis expendendis maior debet adeſſe proprietatis abdicatio, cum altiſsimam profeſsi ſint paupertatem, & ita dicta legata cum prælati licentia reponi debent apud ſyndicum, vt in neceſsitatibus præſentibus, & imminentibus expẽdatur neq; ipſe frater, cui factum eſt legatum, poteſt ſecundũ ſuæ regulæ puritatem ſe intromittere comparendo in iudicio, nec alio modo petendo ipſum legatum, tanquam debitũ Ciuile ipſi aut conuentui appropriatum, prout dictum eſt in ſuperioribus, *b* hoc enim ad dictum ſyndicum nomine ſedis Apoſtolicæ ſpectat. Nec ſubditus, aut Dominus poteſt ad libitum de ipſo diſponere, ſed ſolùm voluntatem prę lati regula quam profeſſi ſunt regulatam.

*b* Sup. q. 76. in 2. tom.

## ARTICVLVS VII.

*Vtrum legatum religioſo particulari relictum ad pias cauſas cenſeatur.*

Reſpondeo dicendo, quod relicta fratribus ad ſua ſtudia, & alias neceſſitates etiam inter legata ad opera pia connumerantur, prout aduertunt Baldus, *c* & Panorm. quod intelligitur quando titulo pietatis relinquuntur, & propter Deum, non autem quando amore ſanguinis aut naturali; inter relicta autem ad pias cauſas talia legata cõnumerari maxime intereſt propter magna priuilegia, quæ cauſæ piæ à iure Ciuili, & Canonico habent iuxta ea, quæ latiſſime tradit doctiſſimus Tiraquellus *d* 167. priuilegia connumerans.

*c* Bal. in l. 1. C. 4. ver. circa perſonã. C. de ſacroſan. Eccl. Panor. in Rubr. de teſtam.
*d* Tiraq. in tracta. de priuil. cauſ. pia.

## ARTICVLVS VIII.

*Vtrum legato relicto monaſterio poßint teſtamentarij aliquid ampliùs eidem monaſterio applicare ex operibus pijs ipſius teſtatoris diuidendis.*

Reſpondeo dicendo, quod ſi quis alicui monaſterio, vel perſonæ centum aureos relinquat, & iubeat in ſuo teſtamento multa bona expendi in opera pia, non poteſt teſtamẽtarius illi monaſterio aut perſonæ in Hiſpania aliquid ampliùs de illius bonis donare, vt in quadã lege *e* partitarum ordinatur, quam legem ex ſententia peritorũ ait Henriq. *f* in vtroq; foro obligare, & ſic limitãda ſunt ea, quę tradit Nauarr. *g* dicens, quod reſtituenda pauperibus poſſunt reſtitui Eccleſiis, aut monaſterijs.

*e* l. 3. titu. 10. par. 6.
*f* Henri. li. 7. de indul. c. 23 in fin.
*g* Na. in man. c. 26. nu. 19.

## ARTICVLVS IX.

*Vtrum legata monaſterio in certum vſum poſsit ſecluſo ſcandalo prælatus commutare in alium vſum magis neceſſarium.*

Reſpondeo dicendo, quod Sixtus IIII. conceſſit, *quod prælati ordinis minorũ poſſint commutare legata facta locis noſtris ad vnum vſum in alium ſine ſcandalo tamen illorum, ad quos ſolutio talium legatorũ pertinet.* Ita habetur in monumentis *h* ordinũ, & in ſupplemento. Et Leo X. ampliando dictam gratiã Sixti conceſsit, *quod ſimili modo poſſint dicti prælati facere in reb. donatis per viuentes ſi tamen ut dictũ eſt, non ſequatur ſcandalũ.* Ita habetur in ſupplemẽto. *i* Et idem Leo X. anno Domini milleſimo quingẽteſimo vigeſimo nono fratribus minoribus regularis obſeruantiæ, & monialibus ordinis ſanctæ Claræ, ac tertiarijs ordinis S. Franciſci de pœnitentia nuncupatis *conceſſit bona immobilia alienare, & permutare de conſenſu duarum partium conuentuum quorũ dicta bona fuerint, ac de cõſenſu maioris partis eorundẽ, etiam vltra triennium locare vltimis teſtatorũ voluntatibus non obſtantibus, dummodo id in conuentuum & monaſteriorum ipſorum euidentem vtilitatem cedere dignoſcant inſuper locationes in præiudicium domorum & monaſteriorum ipſorũ factas retractare.* Ita Paraſelus, *K* in collectione priuilegiorũ ab ipſo facta, per quod priuilegium tenet Henriquez, *l* quod poſſunt prælati bona vnius monaſterij transferre in aliud indigens. Et ſecundum ius cõmune prouinciales, nõ obſtantibus vltimis voluntatibus, poſſunt facere cõmutationes: ait enim Conc. Tridentinũ, *l* *in cõmutationibus vltimarum voluntatum, quæ nonniſi ex iuſta & neceſſaria cauſa fieri debent Epiſcopi tanquam delegati Sedis Apoſtolicæ ſũmariè & extraiudicialiter cognoſcant nihil in precibus tacita veritate, vel ſuggeſta falſitate fuiſſe narratum, priuſquam commutationes prædictæ executioni mandentur.* Ita Capucinus *m* in additionibus ad compendium mendicantium. Sed fallitur ſolus enim Papa poteſt vltimam teſtatoris voluntatem alterare, vt dicitur in iure, *n* quod facit non poteſtate ordinaria, ſed de plenitudine poteſtatis, quæ commutatio non poteſt fieri, niſi adſit iuſta cauſa, quæ priuſquam fiat

*h* In 1. imp. fo. 62. & in 2. f. 66. conce. 91. & in ſupp. fo. 95. conce. 317
*i* Supp. fo. 93. conc. 293.
*K* Paraſel. fo. 80.
*l* Henr. lib. 7. de indul. c. 22 in fin.
*l* Tri. ſeſ. 22. c. 6. de refor.
*m* Cupuc. tit. commutare.
*n* Clem. quia contingit. de relig. domib.

fiat debet ſummariè & extraiudicialiter ab Epiſcopo cognoſci de veritate ſupplicæ, & hoc tantum ordinauit Concilium Tridentinum, prout aduertit Spinus *a* Verum eſt tamen, quod poſſunt teſtamentarii cum conſilio & licentia Epiſcopi commutare vnum legatum in aliud iuſta id cauſa poſtulante prout articulo ſequenti dicetur, at hoc non poſſunt facere cum Conſilio prouincialium vt in eodem articulo declarabitur.

*a Spinus in ſpec.teſt. c.p. rubr.nu.24.*

## ARTICVLVS X.

### *Vtrum legatum, vt monaſterium in certo loco conſtruatur, ſit caducum, ſi in tali loco non poſſit conſtrui.*

RESpondeo dicendo, quod teſtatore mandante monaſterium conſtrui in certo loco, vbi conſtrui non poteſt arbitrio executoris, & Epiſcopi, alibi conſtruendum eſt, quod notant communiter Doctores. *b* Pro quo facit textus *c* inſignis, ex quo probatur, quod pecunia legata ciuitati ad ſpectaculum, quod in ea fieri minimè licebat adhibito conſilio hæredum, & primorum ciuitatis in aliam rem conuerti debet: ad idem eſt notabilis deciſio cuiuſdam Authenticæ *d* vbi ſi teſtator aliquem è Sanctis hæredem inſtituerit, aut legatum ei reliquerit, eiuſque ſancti nullum oratorium in ea vrbe, neque in eo territorio inueniatur, legatum debetur Eccleſiæ ciuitatis, in qua teſtator domicilium habuit, quem textum commendant Iaſon, *e* & Baldus ad hoc aliqua inde inferentes, & hanc opinionem ſequitur doctiſſimus Couaruuias.

*b Doct. in 3. de teſtam.*
*c l. legatū, ff. de vſufr. leg.*
*d Auth. de Eccl. ti. §. ſi quis in nomine magni Dei collatione 9.*
*e Iaſ. in §. ex beneficij inſti. de actio. n. 4. Bald. in l. ſi quis ad declinandum. C. de Epiſ. & cleri. c. 4. Co. in c. 3. de teſt. n. 8.*

Aduertendum tamen, quod non poterunt executores teſtamenti hoc legatum commutare cum conſilio prouincialis, in cuius prouincia monaſterium eſt ædificandum, hoc enim conceditur Epiſcopis tanquam executoribus vltimarum voluntatum ſecundum ordinē iuris, *f* cuiuſmodi non ſunt ſecundum ius prouinciales regularium, etiamſi ſuis prouinciis fiant dicta legata, quæ propter aliquod impedimentū non poſſunt cōmodè exequi, & ideo impetrata fuerūt priuilegia, de quib. in articulo ſuperiori vt ſcilicet non obſtantibus vltimis voluntatibus id efficere poſſent ad modum qui in dictis conceſſionibus continetur.

*f d. c. 3. de teſtament.*

## ARTICVLVS XI.

### *Teſtator dicit, relinquo talem fundum, vt ex ipſo fratres talis monaſterij feſtum ſanctæ conceptionis pro anima mea quolibet anno celebrent. Quæritur, vtrum hæres ſatisfaciat ſoluendo ſumptus prædicti feſti retinendo fundum, & quod ſupereſt ex fructibus ipſius.*

RESpondeo dicendo, quod ſi tale legatum relinquatur religioni capaci proprietatis in communi, proprietas dicti fundi ad fratres dictæ religionis pertinet, nā ſi voluit, qui legauit quod fratres vſum haberent, quatenus ad ſumptus feſti, & non vltra, deberet aliter dicere, & non ſe explicando, verba eius ſunt ciuiliter, & iuridicè explicanda, & ſecundum latam ſignificationem accipienda, vt in quadam lege *g* probatur, per quam & alia iura ita tenēt Cinus. *h* & Baldus, quos citat: & ſequitur Ioannes Lupus. Quod qui dixerit concedo talibus religioſis ad vſum tale prædiū, proprietas quoque conceſſa intelligitur, & ad hoc videtur textus *i* quaſi expreſſus. Vbi probatur, quod ſi aliquis dixerit, dari volo prædia mea ad hoc, vt quicunq; viuente me libertatem acceperunt, eis conſtituantur prædia, cibarii, & veſtuarii nomine intelliguntur relicta, vt pleno iure ea habeant ita hanc opinionem defendit Salazar. K

*g l. ſi alij. ff. de vſufr. leg.*
*h Cinus & ita. in l. ſi prædiū, C. de inre dot. Lupus ae donatio inter vir. & vxorē §. 7.*
*i l. alimentis ff. de alimen. & cibarijs legatis.*

Loquendo autem de fratribus, minoribus, ſi ipſis relinquatur huiuſmodi legatum, cum ſint incapaces proprietatis etiam in communi, & etiam redituum annualium, vt habetur in iure *l* hoc legatum debet interpretari eo modo, quo poteſt ſecundum ius valere, vt ſcilicet intelligatur ipſis tantum eſſe relictum id, quod pro celebranda feſtiuitate eſt neceſſarium, reliquum autem cum proprietate fundi apud hæredem debet remanere.

*l l. exit de verbor. ſign.*

## QVÆSTIO CXXVI.

### De legatis factis fratribus minoribus regularis obſeruantiæ in ſex articulos diuiſa.

*Circa quam quæruntur ſex.*

1 *VTrum fratribus minoribus regularis obſeruantiæ poſſint aliqua legari.*
2 *Vtrum fratribus minoribus poſſint legari annui redditus.*
3 *Vtrum fratribus minoribus poſſint legari annui reditus ad modicum tempus.*
4 *Vtrum legatum annuum relictum dictis fratribus ſit validū, ita vt licet non poſſit peti in iudicio, ſaltē in foro conſciētiæ hæres ad id ſoluēdū teneatur.*
5 *Vtrū annuus redditus promiſſus, vel legatus monaſterio fratrū minorū de obſeruātia pro fabrica, vino, cera, & oleo, pro celebratione miſſarū ſit validus.*
6 *Vtrum prælati poſſint facere compoſitionem ſuper his annuis legatis.*

## ARTICVLVS I.

### *Vtrum fratribus minoribus regularis obſeruantiæ poſſint aliqua legari.*

RESpondeo dicendo, quod quia quandoque fratribus poteſt legari pecunia, quandoque immobilia, quandoq; alia, quæ vſu conſumuntur, & quandoque aliquid annuum; de ſingulis breuiter dicam.

Quando ergo pecunia legatur, licet tale legatum non valere videatur, cum in regula fratrum minorum ſit expreſſum, vt fratres nullo modo per ſe, neque per interpoſitam perſonam denarios, vel pecuniam recipiant. Nicolaus *m* tamen III. talia legata valere declarauit, modo per amicos ſpirituales in fratrum neceſſitates conuertantur, prout in eleemoſynis pecuniariis, quæ viuentibus largiuntur, fieri poteſt, & quod ſint in quantitate moderata, & nō in fraudē paupertatis, vt ait Clemens V. *n* quæ moderata quantitas ab ipſa præſenti vel imminenti neceſſitate, metietur & a miniſtris, & cuſtodibus ſimul, & ſeorſum in ſuis adminiſtrationibus iudicabitur, ita vt ſemper eis ſancta eluceſcat paupertas, vt etiā Nicolaus III. ordinauit, *o* & ſic guardianus, & conuentus non poterunt determinare, quæ ſit quantitas moderata, ex quibus affirmat Bart. *p* quod ſuperfluum quantitatis moderatæ relictū, fratres neq; poterunt, neq; exigere debent donec de proximo noua emergat neceſſitas, quæ per ipſum reſiduum debeat ſubleuari, prout explicat Baldus *q* quo caſu eleemoſynaliter tantum illud reſiduum eſt petendum, & ſi aliquod legatum eis fuerit relictum ad certam cauſam, vt puta pro induendis fratribus, & huiuſmodi, & ad hoc non fuerit neceſſaria tota pecunia legata, dicit Bartolus, *r* quod hoc in legatis non reperitur expreſſum ſicut in eleemoſyna oblata inter viuos, vbi ſiquid de ipſa pecunia habita expleta determinata neceſſitate ſuperſit,

*m c. exit. §. 7. de ver. ſig. li. 6.*
*n Cle. exiuis de paradiſo de v. ſign.*
*o c. exit §. inſuper nec vt filia.*
*p Bar. in tra. Minoritarum li. 2. d. t. c. 7.*
*q Bal. conſ. 22*
*r Bar. vbi ſu. c. 2.*

perſit, non poteſt in aliam neceſſitatem expendi, niſi pecuniæ Dominus conſentiat, alias ei reſtituetur, vt Nicolaus III. ordinauit. *a* Ex quo videtur etiã dicendũ, quod reſiduum legati remanere debet apud hæredẽ, ſi rogatus a fratribus conſentire noluerit, quod in aliam neceſſitatẽ expendatur: attamen in contrarium eſt veritas, nam licet ille, qui pecuniam dedit, poſſit illam, dum viuit, reuocare, & repetere, dũ expenſa non eſt hoc tamẽ hæredibus non permittitur à iure *b* reſpectu reſidui pecuniæ legatæ, & hoc videtur declarari in dicta decretali, *c* Nicolai III. ex qua cõcludit Bartolus, quod ſi cauſa, propter quã legata eſt pecunia, ſit finita reſiduũ expendetur in aliam neceſſitatem præſentem, vel eminentem. Quam opinionem ſequuntur Ancharra. *d* & Serena conſcientia, nõ enim debet hoc accreſcere hæredi, ſed pro defuncti anima authoritate ordinarij in aliam fratrum neceſſitatem conuerti argumento eorum, quæ in iure *e* notantur, & idẽ dicendum eſt, quando legatum eſt relictũ pro aliqua determinata cauſa, ſeu neceſſitate, quæ licet tũc non adſit, in aliã tamẽ authoritate ordinarij poteſt cauſam, ſeu neceſſitatem cõmutari. Quæ modo à fortiori procedũt, cum ſecundũ determinationẽ Martini V. & Pauli III. pecunia fratribus oblata in dominium tranſeat Sedis Apoſtolicæ.

*a D. exiit. §. quia vero puritatem.*

*b l. 3. ff. de ſeruis exportan. c c. exi. § in eo ver caſu.*

*d Ancharr. in d. Clem. exiuit Serena conſc. q. 18.*

*e legatũ. ff de vſufr. leg. l. ſi. ff. de operibus publi.*

Quod ſi res legata ſit mobilis, & in propria ſpecie ab ipſis fratribus vtibilis, vt eſt frumentũ, oleũ, lana, & huiuſmodi, licitè à fratribus poterit, ſi ea indigeant, acceptari, ſicut, & quæcũq; alia eleemoſyna non pecuniaria, quæ à fratribus mendicatur, ſi ipſis liberaliter offertur.

Si verò fratribus legentur res immobiles, vt ſũt domus, ager, & vinea, &c. ſi in legando teſtator modum congruum expreſſerit, vt ſcilicet per perſonas idoneas diſtrahantur, & earum pecunia in ædificiis & aliis neceſſitatibus fratrũ conuertatur, tunc certè poterunt huiuſmodi legata a fratribus acceptari eo modo quo pecunia legata acceptatur, & idem eſt dicendũ, vbi indifferenter ſine vlla expreſſione alicuius modi ſeu cauſæ huiuſmodi legata ipſis fratribus fuerint relicta, ſic enim modo congruo & fratribus licito relicta intelligũtur, vt Nicolaus III *f* determinat, quod ſi modus cõgruus a teſtatore fuerit expreſſus, vide quid determinet idem Nicolaus ait enim. *quod ſi teſtator modum exprimat, in legando, ſecundum quem fratribus eorum inſpecta conditione non liceret recipere, vt ſi legaret fratribus vineam, vel agrum ad excolendum, domum ad locandum, vel ſimilia verba in ſimilibus proferret, quod tunc in tali legato, & eius receptione per omnem modum fratres abſtineant*. Hæc Nicolaus. In tantum hoc verum eſt, vt needum talia legata fratres recipere poſſunt, verum etiam vt annotauit Bartolus *g* nec poterunt æſtimationem recipere, nam modus vnus recipiendi legatum, eſt æſtimationem recipere prout in multis legibus *h* notatur, & concordant Bald. Anchar. & Serena conſcientia.

*f d. c. exiit. § ad hac.*

*g Bar. d. lib. 2. diſt. c. 1.*

*h l. ſi domus. §. qui conſtituer ff de leg. 1. l. nõ dubio § fin ff. de leg. 3. Bal. in aut. ingreſſ. C. de ſacroſ. Eccl. Anchar. in d. Clem. exiuit Sere. conſcien. q. 2.*

Sed eſt aduertendum, quod quando huiuſmodi incongruitas non prouenit ratione ſtatus, & conditionis fratrum generaliter (vt erat illud de vinea ad excolendum) ſed potiùs alicuius fratris particularis (puta ſi religioſo laico eſſẽt relicti libri miſſale, vel ſimile) tunc ſecundũ iura omnis tollitur de legatis impoſſibilitas, vt leges *i* determinãt, & debeat trãſmutari in alium modum poſſibilem, vt in quadam lege decernitur: ſed vt clariùs pateſiat, exemplo illud illuſtrari oportet, ſi legetur fratribus Minoribus vinea ad excolendum, vel tanta pecunia, vt ex ea emant paramẽta, vel alia ſuperflua pro ſeruitio Eccl. & cætera huiuſmodi tale legatũ nullo modo valet, quia hæc ſuperflua habere ſtatui, & regulæ fratrum minorum repugnat ſi verò aliqua pecuniæ quãtitas legetur pro aliquibus rebus licitis, quibus tamen fratres non egeant, tenet legatum, nõ enim expreſſit teſtator modum illicitum ex ipſa regula, ſed ex eo tantum illicitum, quia prædictis rebus fratres non indigent, quo caſu ſecundum iura allegata tollitur impoſſibilitas a legato, & commutatur in alias fratrum neceſſitates, & idem tenent aliqui eſſe dicendum, cum aliquod relinquitur fratribus ædificium, ſeu fundus pro conuentu verbi gratia, conſtruendo ipſis fratribus, licet enim fratres non indigeant conuentu, quia iam illud habẽt hic tamen talis modus impoſsibilis in aliam commutabitur cauſam fratribus neceſſariam, vt memoria, & volũtas defuncti ſeruetur, & animæ eius prouideatur argumento cuiuſdam legis. *K* Neque enim hic modus expreſſus in legato continet impoſſibilitatem ratione ſtatus & regulæ fratrum minorum, cùm poſſint fratres habere loca huiuſmodi ſed continet impoſsibilitatem ex eo, quod fratres habent locum, & nõ indigent alio, & ideo in aliam ipſorum fratrum commutabitur neceſsitatẽ. Hæc autem commutatio fiet per teſtamentarios, & Epiſcopum iuxta ea, quæ cum Couarruuias *l* latè in ſuperioribus diximus.

*i l. ob tutur. de condit. & dem. iuncta l. reprobam. C. de cõſt. & ſubſtit.*

*K l. legatum, ff. de vſufr. lega.*

*l Pract. ar. 10*

## ARTICVLVS II.

### *Vtrum fratribus minoribus poſsint legari annui redditus.*

RESpondeo dicendo, quod fratres minores nullum ius habent, neque actionem ad petendũ ſingulis annis aliquid annuum, aut ſit debitum ratione contractus inter viuos, aut ratione cauſę mortis, aut vltima voluntate legatũ, cũ huius iuris, & actionis ſint omnino incapaces, ſicut ſunt incapaces cuiuſcumque proprietatis, vt expreſſe determinatum eſt in quadam Clementina. *m* & in quodam capitulo generali Burgi celebrato anno Domini milleſimo quingenteſimo vigeſimo tertio hoc obſeruari præceptum eſt. Et in capitulo generali Aſſiſij celebrato anno Domini milleſimo quingenteſimo vigeſimo ſexto, & in ordinationibus generalibus Toletanis hoc modo eſt innouatum, adeo eſt hoc verum, vt dicat Fulgeſius, *n* illicitum eſſe fratribus Minoribus hos annuos redditus recipere, etiam ſi ipſi minimæ ſint quantitatis, & hoc fuit determinatum per ſententiam diffinitiuam anno Domini milleſimo trecenteſimo duodecimo, prout tradunt firmamentum *o* trium ordinum, & Aluarus ſuper regulam fratrum minorum.

*m Clem. exiuit de Paradiſo, § cũque annui redditus, de ver. ſign.*

*n Fulg. diſpu. ſeq. Titius cõdidit.*

*o Firm. 1. p. f. 33. Aluarus li. 2. c. 67.*

Inſuper etiam ſi ſecundum Panormitanum, *p* & plures, quos refert, & ſequitur Tiraquellus quando per decem annos liberè aliquid Eccleſiæ ſoluitur, aut piæ cauſæ introducitur conſuetudo, id ipſum in futurum ſoluẽdi, etiam ſi neq; titulus, neq; aliud ius allegetur, & probetur, non tamen hoc habet locum in huiuſmodi cenſibus ſolitis ſolui per viam eleemoſynę fratribus minoribus etiam per centum annos continuos, ex tali enim ſic continuata præſtatione nullum ius neq; poſſeſsio ipſis fratribus acquiritur, cum omnino ſint talis iuris incapaces, prout conſuluit Bal. *q* ſed hic infra articulo quarto latiùs explicabitur.

*p Panor. in c. veniens el c. in 4. notabili per tex. ibi extra, de teſtib; Tiraq. de præſcr § 1. glo. 4. ver.*

*q Bal. conſil. 277. in quadam lib. 2.*

AR-

## ARTICVLVS III.

*Vtrum fratribus minoribus poſſint legari annui redditus ad modicum tempus.*

RESpondeo dicendo, quoſdam tenere annuos redditus ad certum breue tempus poſſe fratribus minoribus regularis obſeruantiæ legari, & rõ ipſorum eſt, quia fratres minores non poſſunt habere immobilia, & annui redditus ad breue tempus legati inter immobilia minimè computantur ſecundum Federicum *a* de Senis, quem ſequitur Bald.

*a Feder. cõ. 14 Bald. in l hac edictali §. is il lud, C de ſecũdis nup.*

Marianus Socinus *b* aliter progreditur, diſputãs enim, vtrum annui redditus computentur inter immobilia, dicit, quod aut nos conſideramus intrinſecã, & propriam naturam ipſorum annuorũ redituum, & hoc caſu dicit, non eſſe iudicandos bona mobilia, aut immobilia, quia mobilia, & immobilia propriè tangi, & palpari poſsũt de loco ad locũ, & tam ipſa quam immobilia circũſcribuntur loco, quod non contingit in annuis redditib. Præterea ad annuos reditus ſolũ cõpetit actio, & quod tali modo debetur, dicit nomen debitoris, ſed propriè actiones & nomina debitorũ non reputantur mobilia, & immobilia, & ideo ſi ſumus in materia indifferenti, in qua non ſit neceſſarium tractare, & applicare annuos redditus ad materiam, de qua agitur, annui redditus non venient, & ſic non veniẽt in legato mobiliũ, aut immobilium argumento cuiuſdam legis *c* aut ſumus in materia, in qua neceſſariũ eſt tractare de nominibus debitorũ. & de annuis redditibus, vt applicentur ad aliquã ſpeciẽ mobilium, vel immobilium. Illuſtrauit hoc exemplo, deſumpto ab alienatione fienda requirente a iure certas ſolemnitates in rebus Eccleſiæ, & minorum, in hoc caſu, aut loquimur de actionibus ſimpliciter non competentibus ad annuos redditus, & ſi tales competunt pro rebus mobilibus reputantur mobiles, ſi verò competunt pro rebus immobilibus iudicãtur immobiles, & ita procedit, quod notat Bartolus, *d* & Petrus de Ancharrano, & Ioannes de Imola, aut loquimur de actionibus competentibus ad annuos redditus, & hoc caſu aut ſunt perpetui, vel ad longum tempus, vel ad modicum tempus. Primo caſu computantur inter mobilia, & ideo ſolemnitates, quæ requiruntur in alienatione rerum Eccleſiaſticarum, vel minorum, requiruntur etiam in dicta alienatione redditu um annuorum iuxta quandam legem *e* & idem eſt in ſecundo caſu, quando ſcilicet annui redditus ſunt ad longum tempus; quando vero annui redditus ſunt ad modicum tempus, tunc ſub diſtinctione eſt loquendum quod aut eadem ratio prohibitionis vendicat ſibi locum in ipſis annuis redditibus ad modicum tempus, & tales annui redditus computantur etiam inter immobilia, & ſic ſunt prohibiti fratribus minoribus. Pro quo facit, quod voluit Bartolus *f* in tractatu minoritatum concludens, quod Clementina exiuit verſiculo vt cumque, annui redditus vendicat ſibi locum, etiam ſi debeatur aliquid nocturnum, vel diurnum, & idem Bartolus *g* in dicto tractatu ait, quod idem eſt, ſi deberetur vſq; ad certum tempus, cum hoc videatur ſtatui, & regulæ fratrum minorum repugnare, & idem confirmatur per ea, quæ tradit Baldus *h* facit etiam pro hac parte, nam vbi eſt eadem ratio, eadem erit diſpoſitio, vt eſt vulgatum in iure *i* ſi verò alia ratio concludere, magis in annuis redditibus ad modicum tempus, quam in bonis immobilibus, tũc tales annui redditus non computantur, inter immobilia, & ita procedit, quod conſuluit Federicus *K* de Senis.

*b Socin. in tra. de obla. lib. 8. nu. 30. vſque ad nu. 39.*

*c l ſi ff quorũ legato.*

*d Bar. in l. pupil ff. de actio. emptũ & cõſ. 334. venerãdiſsimo Domine Anchar. et Imo. in c nul li de rebus Eccleſ. non alie.*

*e l. iubemus, C. de ſacroſ. Eccl.*

*f Bar. lib. 2. diſt. 6. c. 1.*

*g Bar. vbi ſu. c. 2.*

*h Bal. in Auth. ingreſ. C. de ſacroſ. col. 11. ver. prima eſt iſta.*

*i l. illud. ff. ad l. Aquil.*

*K Feder. d. cõſil. 14.*

## ARTICVLVS IIII.

*Vtrum legatum annuum relictum dictis fratribus minoribus ſit validum ita, vt licet non poſſit peti in iudicio, ſaltem in foro conſcientiæ hæres ad id ſoluendum teneatur.*

RESpondeo dicendo, quod non eſt minima difficultas, & opinionum diuerſitas, an ſcilicet ſit validum legatum, aut fideicommiſſum annuum relictum fratribus minoribus, ita vt hæres in foro conſcientiæ ad id ſoluendum omnino teneatur adimplendo voluntatem teſtatoris, etiamſi dicti fratres minores nullam actionem, & ius ad ea petẽda in iudicio habeant, cuius dubii inueſtigatio, & reſolutio non minimam, ſed magnam ſecum affert vtilitatem, ſi enim dictũ legatum, & fideicommiſſum eſt omnino inualidum, hæres ipſum neq; in foro conſcientiæ, neq; in foro exteriori ſoluere tenebitur: at ſi in ſe validum eſt ad ipſum ſoluendum ſingulis annis ſub pęna peccati mortalis in foro conſcientiæ aſtringetur etiam ſi a fratribus minime petatur, & per conſequens poteſt compelli in foro exteriori ab Epiſcopo ipſum ſoluere, cum ad ipſum ex officio ſpectet teſtatoris voluntatem adimplere, quod ipſum poterunt alii iudices, ad quos de iure ſpectat vltimas voluntates facere executioni mandari.

Et pro parte negatiua facit quædam Decretalis *l* in qua decernitur, prædictos fratres eſſe omnino incapaces talium legatorum, & per conſequens ipſis ea minime legari poſſe. Nec ſufficit dicere, quod licet ipſi ad petendum dictos annuos reditus nullum ius habeant, hæredes tamen ad eos ſoluendos tenentur, ſicut ad ſoluendum alia particularia legata aſtringuntur. Nam reſpondetur, quod plus voluit dicere Clemens V. in dicta Decretali reſpectu annuorum redituum, quam reſpectu legatorum particularium, & ſic videtur neceſſario dicendum, quod non ſolum non poſſunt religioſi minores dictos annuos redditus petere, ſed quod etiam legata ipſorum ſunt inualida, alias nullam poneret differentiam inter annuos redditus, & alia legata particularia, & ſic per hæc argumenta tenet Nauarrus *m* quod in foro conſcientiæ talia legata minimè debentur. Quod confirmat in hunc modum, tum quia relictum incapaci a teſtatore pro non ſcripto habetur in iure *n*. tum quia non obſtat lex *o* quædam determinans, quod relictum alicui, qui ſine ſuo delicto eſt eius incapax, debetur, quantum ad æſtimationẽ, & præfati fratres abſque ſuo delicto ſunt incapaces præfati legati, non inquam, hoc obſtat, quia illud procedit quando ſimpliciter aliquis ſit incapax, & non cum adiectione, quod ſcilicet nullo modo capere poſſit, prout innuitur in ipſa Decretali, *p* & clarè affirmat Bartolus.

*l Clem. exiuit §. cum annui redditus de ver. ſig.*

Sed pro contraria parte, quod ſcilicet ſit validũ tale legatum facit, nam ſecundũ ius *q* ciuile hoc legatũ annuũ nihil aliud eſt, quam multa legata multiplicata, & ſic debet conſiderari capacitas legatarij pro ſingulis annis. Vnde ſequitur, quod ſicut poteſt teſtator quoddam particulare legatum pro vno anno relinquere fratribus minoribus; ita poterit diſponere, vt in altero. & altero anno, & ſic de ſingulis annuatim ſoluatur. Et certè videtur durum, quod illud, quod teſtator poteſt facere, & quotidie facit in vita, dando quotannis certam eleemoſynam fratribus minoribus, non poſſit facere, vt poſt mortem ſuam id ipſum fratribus minoribus largiatur, præſertim cum ſit ordinarium, id quotidie fieri, vt patet in iure, *r* vnde pro reſolutione

*m Nu. li. 3. cõſil. tit. de teſt. conſi. 14. n. 8.*

*n l ſi in meta. ff de ijs quæ pro non ſcrip. habentur.*

*o l. idem Iulianus §. 1. cũ ſeq ff de lega. 1.*

*p d. §. cæterũ Bar. in tract. minorib. li. 2. d. c. 1.*

*q l. cũ in ſingulos. ff de annuis leg.*

*r lex Seie. §. mediam & §. ſi ff de annuis leg. l. ſi cui annuum Titio. §. qui Marco eod. tit.*

tione dico, quod legatum annuum relictum monaſterio Diui Franciſci de obſeruantia in ſtipendium miſſarum, & officiorum diuinorum celebrandorũ tenentur ſoluere hæredes, & teſtamentarij, hoc enim nihil aliud eſt, niſi iubere dictas miſſas, & officia celebrari, & ſacrificia offerri, & ſtipendia pro his debita perſolui, & ſic tale legatum non reputatur, vt legatum fratribus factũ, ſed vt ſtipendium, debitum pro celebratione miſſarum, & diuinorum officiorum prout optimè aduertit Syl. *a* cuius verba hic referam.

*a Syl. in. legatum. 2. §. 4.*

*Tertio Petrus de Palude ordinis prædicatorum in Epiſtola ad magiſtrum eiuſdẽ ordinis loquendo de dicto ordine (ſcilicet minorum, de quo ſupra dixerat) de anniuerſarijs perpetuis ſic dicit, ſicut non eſt contra ordinẽ, imo de ordine recipere quotidianas eleemoſynas: ita etiam anniuerſaria perpetua, neque hoc eſt habere redditus recipiendo gratis & petendo extra iudicium, neque eſt in hoc neceſſaria diſpẽſatio, ſicut nec in quotidie mendicando, ſed petere illa in iudicio tanquam redditus ſic debitos non licet abſque diſpenſatione, quæ fieri non debet, neque illud diſſimulari, niſi ex cauſa neceſſitatis, puta in locis, vbi ita charitas refrixit, quod fratres ſeminantes ſpiritualia non poſſunt aliter metere corporalia. Hæc ille addens idem eſſe de cenſibus annuis, & redditibus fratrum ad vitam, & concordat Archidiaconus & Pharinerius ordinis minorum generalis in conſtitutione dicens, quod non licet fratribus inducere aliquem ad tal a legata facienda quod ſi facta fuerint, in iudicio non petant, quaſi innuens, quod extra iudicium per modum eleemoſynæ peti poſſunt.*

*Ex his ſumma Roſella infert. quod annuum prouẽtũ locorum poſſeſſionis, vel huiuſmodi nõ licet minoribus etiam extra iudicium exigere, ſed recipere ſponte oblatum ſed per exactionem ſi intelligit compulſionẽ ad dãdum, nihil eſt. quod dicitur, quia hoc extra iudicium nõ fit niſi per violentiam ſi vero intellexit petitionẽ dic, quod hoc poſſunt ſecundum ſummam Angelicam, licitis, qui eſt daturus ad hoc cõſcientia teneatur, ſicut poſſunt petere eleemoſinam ab eo, qui ad eam tenetur ratione ſuperfluitatis.* Hæc doctiſſimus Syluester.

Deinde probatur hæc opinio, & noſtra ſententia ex argumento ad hominem cõtra Nauarrum, *b* tenentem quod hæredes teſtatoris inſtituentes Capellanias tenentur mandare, dicere Miſſas, & celebrare diuina officia, ad quæ intendebat ipſos fratres Minores in quorum Monaſterijs mandauit capellanias fundare, obligare, & per cõſequens quod tenentur ſoluere ſtipendia pro celebratione relicta. Vnde cum teneantur ipſa ſoluere ſtipendia ego non video, qua ratione poſſit negari ipſos fratres poſſe dicta ſtipendia recipere ſicut alij religioſi, & Eccleſiaſtici ea recipere poſſunt, licet enim ad petendum in iudicio ſint incapaces, ad recipiendum tamen illud quod ſibi ipſis in foro conſcientiæ debetur, non video in eis aliquam incapacitatem, ſicut quando petunt eleemoſinã ab eo, qui tenetur illam dare ratione ſuperfluitatis, poſſunt ipſam recipere, licet debitam.

*b Nau. de oratio. c. 1. n. 3. & li. 7. conſ. ti. de reſt. conſ. 14. v. 9. & 10.*

Denique ego in ea ſum opinione, vt alia legata valida iudicem, & ea in foro conſcientię ſecundum mentem teſtatoris neceſſario debere ſolui a teſtamentarijs, prout tenet Syluester, *c* & opinio Cordubæ ſuper regulam fratrum Minorum, licet ex incapacitate fratrum ipſi ea in iudicio petere minimè poſſint. Neque eſt abſurdum, quod fratres in foro exteriori nõ poſſint petere dicta legata, & quod teſtamentarij in foro conſcientiæ ea ſoluere teneantur. Nam ſicut in diuinis nõ implicat, quod relatio Dei ad creaturas ex parte creaturarum ſit realis, cũ ipſæ in fieri, & conſeruari a Deo Optimo Maximo pendeant, ex parte verò Dei ſit rationis, cũ ipſe ſit incapax propter ſuam infinitam perfectionem relationis realis ex tempore: ita in præſentiarum non repugnat, quod ſit obligatio in foro conſcientiæ ex parte hæredum ad ſoluendum dicta ſtipendia, & quod fratribus Minoribus propter ſuam maximam paupertatis perfectionem nullum ius ex tali obligatione ad petendum in iudicio naſcatur.

*c Syl. vbi ſup. Cor. ſuper Regu. frater Mi. cq. 11. fo. 191. n. 1.*

Deinde hæc veritas patefit ex doctrina doctiſſimorum virorum, quos refert Couarruuias, *d* tenẽtium, quod legata in minus ſolemni teſtamento in animæ iudicio ſunt ſoluenda ab hærede, qui certo ſcit, eam fuiſſe voluntatem defuncti, vt prædicta legata ſoluerentur, licet in foro exteriori hæres ad talium legatorum ſolutionem non teneatur. *e*

*d Cou. in c. cũ eſſes. nu. 4. de teſtamen.*

Neque argumentum Nauarri, quod relictum omnino incapaci pro non ſcripto habetur, vrget, cum iura in ſuperioribus allegata id probantia loquantur de incapacibus ratione alicuius delicti ab ipſis cõmiſſi, vt ſunt in metallum damnati: at fratres Minores non ſunt omnino incapaces ratione alicuius delicti ab ipſis commiſſi, ſed ratione ſtatus Regularis ab ipſis propter Deum aſſumpti, quos nõ debemus ita rigoroſè tractare, vt dicamus ipſis cum deuotione legata relicta pro ipſorum ſuſtentatione nulla obligatione deberi, & pro non ſcriptis haberi, præſertim cum prædicta iura ciuilia rigoroſè ſe habentia contra damnatos in metallum, nõ prohibeant ipſis aliquid pro alimentis annuatim relinqui, & ipſa ſtipendia annualia Miſſarum, & ſacrificiorum pro alimentis fratrum relinquantur. Vnde exiſtimo in dicta Clementina omnino tantum fratribus prohiberi, habere cenſus, & iura redituum annualium, quæ propriè bona immobilia reputantur, non tamen prohiberi, vt dicta legata annualia tanquam ſtipẽdia pro celebratione diuinorũ ipſis poſſint legari, & ab ipſis recipi, & ipſis in foro conſcientiæ deberi, licet ad ea petenda in foro exteriori nullam habeant actionẽ. Pro qua opinione vltra ſupradicta primò facit. Nam relictum ſacerdotibus, vel miniſtris Eccleſiæ ipſi Eccleſiæ videtur eſſe relictum, vt in quadam lege definitur. Vnde cum Deus, & eius Eccleſia ſint huiuſmodi legati annui capacia, non eſt cur dicamus, ipſum ſecundum ſe eſſe inualidum, tanquam incapacibus omnino relictum, licet ipſi fratres Minores ipſum in iudicio petere minimè poſſint. Secũdò facit deciſio alterius legis *f* definientis eſſe valida legata mandata quibuſdam ſeruis dedicatis ſeruitio templi, antequam ipſum templum conſtruatur, & ſic officio iudicis hæredem compellendum ſeruis relicta præſtare, non tamen iure actionis, cum deſit perſona, quæ agere poſſit.

*e l. ſi in metallum, ff. de ijs, quæ pro non ſcri. habentur.*

*f l. ſeruos. ff. de alim. & cibar. legat.*

Ex qua lege iuncta ſua Gloſſa *g* conficio argumentum, quod ſicut tale legatũ tanquam validum poteſt officio iudicis ſolui etiam ſi ſerui, quib. legatum eſt, ſint ipſius incapaces ad ipſum in iudicio petendum: Ita anniuerſaria relicta Minoribus ſunt valida, & officio iudicis debẽt ſolui ipſis fratribus, licet ipſi ea in iudicio minimè petere poſſint.

*g Gl. in d. l. ſeruos v. ef.*

Tertiò probatur hæc pars ex alia lege *h* non minus eleganti, cuius argumento reſpondetur omnibus, quæ in contrarium adduci poſſunt, in qua lege Papinianus ait *quamuis enim ſtricto iure nulla teneantur actione hæredes ad monumentum faciendum, tamen principali, vel pontificali authoritate compelluntur ad obſequium ſupremæ voluntatis*, quibus verbis ſatis ſignificatur iudices teneri ſuum officium præſtare pro adimplenda voluntate teſtatoris, etiamſi teſtamentum, in quo tale quid fieri mandauit, nullum fuerit, & ſic in noſtro propoſito licet ſecundum rigorem iuris prædicta legata

*h L. hæred. in ſi. ff. de peti. hæred.*

annualia

annualia minime peti poſſint a dictis fratribus, per officium tamen iudicis dicta legata annualia ſunt ipſis præſtanda, vt obſequium fiat teſtatoris voluntati, præſertim cum in omni cauſa miſerabilium perſonarum poſſit iudex etiam procedere ex officio ſuo ad priuatam vtilitatem ſecundum Bartol. *a* Alexandrum, Bald. & Abbatem, & Matantatr.

*a Bart. l. 4. §. hoc autem in dictum. c. 1. ep poſ. 1. & ibi Alex. & in l. 1. col. 1. ff. de iuriſd. omniũ iudi. Bal. in c. 1. §. iniuria c. pen de pace iuram. firm. Abbas ad noſtrã el 2. c. 2. in §. iure iur Matan. de ord. in dictorum par. 8. nu 132.*

Ex quibus infertur primo deciſio ad quandam quæſtionem, quam proponit idem Nauar. *b* ſcilicet quædam teſtatrices reliquerunt cuidam Collegio Monialium redditus annuos decem, & octo aureorum, &c. ad hoc vt teneantur illa dare fratribus ſancti Franciſci de obſeruantia pro celebratione Miſſarum, & diuinorum officiorum eis iniunctorũ quærit enim Nauar. an præfatũ legatum dictis fratribus relictum valeat? & reſpondet minime valere. Primò, quia nulla poteſt eis quæri obligatio. Secundo, quia ipſis annui redditus relinqui non poſſunt. Tertio, quia ipſis nihil poteſt legari, niſi pro neceſſitate præterita, vel præſenti, & hi redditus ipſis relinquuntur pro dicendis certis diuinis officijs ſine alio neceſſitatis reſpectu. Quæ fundamenta quam vim habeant ex dictis clarè patet.

*b Nau. d. conſ. 24. nu 3.*

Ad primum enim concedo, quod ipſis fratribus nulla poteſt quæri obligatio ita, vt ipſi, aut aliquis nomine ipſorũ poſſint petere prædictum legatum, ſed ex hoc non infertur eſſe inualidum ſecundũ ſe, & quod iudex ex officio tenetur illud facere ſolui, & miſſas, & diuina celebrari ſecundum voluntatem teſtatricum, cùm hæres in conſcientia præfatum legatum præſtare adſtringatur: imò Syndicus poteſt ipſum petere in iudicio, cum per conceſſionem Gregorij XIII. poſſit in iudicio ſtipendia Miſſarum, & diuinorum officiorum petere, & per hoc reſpondetur ad ſecundum.

Ad tertium reſpondetur, quod ipſis nihil poteſt legari, niſi pro neceſſitate præterita, vel præſenti imminenti, & hoc legatum licet non fuerit relictũ pro neceſſitate præterita, vel præſenti fuit tamen relictũ pro neceſſitatibus imminentibus, in quibus neceſſitatibus dicti fratres perpetuo laborant, cum monaſteria pauperum multiplicentur, & paupertas ciuium abundet, & multorum charitas refrigeſcat.

Infertur ſecundo, quod prædictæ Moniales ſatiſfaciunt obligationi, qua aſtringũtur ad celebrationẽ dictarũ miſſarum, & officiorum, ſi ea per dictos fratres Minores celebrentur, hoc corollarium eſt contra Nauar. *c* dicentem dictũ collegium non ſatisfacere, ſi celebrare faciat dicta diuina in præfato Monaſterio obligando ſe ad faciendũ ſic celebrare perpetuo, contra quem ad hominem arguo. Nã ſi ipſum Collegium ſponte faciat illa celebrari in dicto Monaſterio, ait Nauarrus ibi ſatisfacere obligationi, qua ipſa diuina celebrandi tenetur, & ego non video, cur non ſatisfaciat faciendo illa celebrare animo ſe perpetuo obligandi dicto monaſterio, præſertim cum animus ſe perpetuo obligandi non ſit aliquod peccatum contra iniuſtitiam, per quod dicta ſatisfactio rectè fieri impediatur.

*c Na. vbi ſup. nu. 9. & 10.*

Infertur tertio, quod poſſunt fratres minores ſingulis annis petere eleemoſynam ab eadẽ perſona, & eam tuta recipere cõſciẽtia ſine eo quod in hoc eorum regula, & inſtitutum paupertatis in aliquo tranſgrediatur, ſiue dans dictam eleemoſynam intelligat eam liberè dare, ſiue arbitretur ad eam dãdam in conſcientia obligari, non enim fratribus minoribus in eorũ Regula prohibetur, talem eleemoſynam recipere ab eo, qui eam dare tenetur.

Neque obſtat, quod eleemoſyna ſit certa, & videtur illicitum ipſis fratribus habere aliquid certũ. Nam reſpondeo, quod etiamſi dicta eleemoſyna ſit certa moraliter, ac ciuiliter incerta eſt, & eſſe eleemoſynam moraliter certam, quia certo ſolui debet, non repugnat ſtatui paupertatis altiſſimæ, niſi ipſa ſit exceſſiua, prout tenet Corduba *d* allegans Sylu. neque eleemoſyna certa moraliter repugnat paupertatis ſtatui, quando ipſa eleemoſyna verè liberaliter datur, nulla obligatione etiã in foro conſcientiæ ad eam dandam compellente, nam ſufficit, vt non ſit contra paupertatem talem eleemoſynam recipere, quod ipſa nullo modo à dictis fratribus peti poſſit.

*d Cor. ſuper regul. fratrũ minorum, c. 6. q. 10. iuxta fin. Sylu. v. legatũ 2. q. 4.*

Ex quibus quarto infertur, quod etiamſi Farinerius Generalis Minorũ, prout refert Sylueſt. *e* diffinierit in quadam eius conſtitutione, illicitum eſſe Fratribus Minoribus inducere fideles, vt huiuſmodi anniuerſaria in ſuis Monaſterijs; quæ vulgo Capellaniæ nuncupantur, conſtituantur, mihi tamen videtur, ex dictis in ſuperioribus, non eſſe illicitam moraliter talem ſuaſionem, inducũt enim ipſi fratres ad aliquod bonũ, cuius ipſi ſunt capaces quantum ad recipiendum per viam eleemoſynæ.

*e Sylu. leg. 2. nu. 4.*

Quinto infertur, quod ſi relinquatur fratribus Minoribus certum legatum annuum pro neceſſitatibus infirmorum valebit tale relictũ. Hanc opinionẽ tenet Ioannes Andreas allegans pro ea quandam Clementinam, *f* & eam ſequitur Ioannes Dilectus Durantis. *g* Verum eſt tamen, quod nõ poſſunt petere fratres hoc legatum in iudicio, poſſunt tamen implorare officium iudicis, vt ipſum ſoluatur, & voluntas teſtatoris adimpleatur, prout in ſuperioribus eſt explicatum.

*f Cle. exiuis §. nos itaque de verb. ſigni.*
*g Durã. de arte teſtan. ti. 1. cau. 11. nu. 2.*

## ARTICVLVS V.

*Vtrum annuus redditus promiſſus, vel legatus Monaſterio Fratrum Minorum de obſeruantia pro fabrica, vino, cera, oleo, & veſtimentis pro celebratione Miſſarum, ſit validus.*

Reſpondeo dicendo, quod pro validitate huius legati facit primo, aliud eſſe Eccleſiam, & fabricam eius, & aliud Collegium, Conuentum, vel Capitulum, quod eã tenet gubernat, & regit. prout notatur in iure; *h* hic autem teſtator non reliquit fratribus Minoribus, neque eorum collegio, nec vlli ſingulari eorum, ſed Eccleſiæ, quæ non prohibetur aliter recipere. Nam neque Nicolaus III. neque Clemens V. in ſuis Decretalibus, *i* neque vlla particola Regulæ B.P.N. Franciſci prohibet, relinqui aliquod annuum eorum Eccleſijs; vt aduertit Bartolus. *K* Secundo quia ratio quare B.P.N. Franciſcus voluit fratres fore mendicantes, & in arctiſſima paupertate, eſt, vt toti penderent à Deo, & ſolis illis, quæ amore Dei ſibi darentur per incertam mendicitatem victitarent, vt conſtat ex eius Regula, & ex eius declarationibus, at eorum certa mendicitas non tollitur ex eo, quod aliquem certũ redditum habent eorũ Eccleſia pro prædictis, quæ ad victum, & veſtitum fratrum non pertinent, ergo hoc legatum videtur valere, & in hanc partem videtur inclinare Nauar. *l* quam expreſſe amplectitur Sylu. quam ego quoque ſequor, & defendo per tradita in ſuperioribus.

*h c. per exemptionem de priui. li. 6. c. ſi ciuitas de ſent. exc. li. 6.*
*i c. exit de ver. ſign. d. Cle. exiuit.*
*K Bart. in tractat. Minori. li. 1. diſ. 4. c. 1. & in lege ciuitatibus. ff. de leg. 1. & in l. ſeruis ff de alimẽt. legat.*
*l Na. li. 9. cõſ. 13. Syl. v. leg. 2. nu. 4 Sup. q. 96. tomo 2.*

## ARTICVLVS VI.

*Vtrum prælati Minorum poſſint facere aliquã compoſitionem ſuper annuis redditibus ipſis legatis.*

Reſpondeo dicendo, quod loquẽdo de iure nõ poſſunt prælati Minorũ facere aliquã cõpoſitio-

tionem ſuper redditibus annuis ipſorum monaſte-
riis legatis, ita ſi talia legata caduca reputantur. Et
ideo Clemens VII. Pontifex maximus, ne fruſtrato
ria redderetur teſtantium voluntas in hunc mo-
dum breue conceſſit dicens.

*Dilecti filij ſalutem & Apoſtolicam benedictionẽ. Nuper pro parte veſtra nobis expoſitum fuit quod forſan hactenus contigit, & in futurum etiam contingere poſſet, quod aliqui Chriſti fideles deuotionem ad veſtrũ ordinem, fratres & loca ipſius ordinis gerẽtes in eorum teſtamẽtis inſtitutiones ſeu legata fecerunt, aut fecerint, quorum ex veſtra religionis regula & profeſſionis puritate, quam ſeruatis capaces non eſtis. Quare pro parte veſtra nobis fuit humiliter ſupplicatum vt cum hæredes inſtituti, ſiue executores per huiuſmodi teſtatores deputati in conſcientia ſe grauatos ſentiant, ad pias defunctorũ voluntates exequendas deſuper opportune vobis, ac ipſis hæredibus, & executoribus conſulere, & prouidere de Apoſtolica benignitate dignaremur. Nos cupiẽtes pias ipſorum defunctorum intentiones, & voluntates quantum fieri poteſt executioni mandari & attendẽtes quod in huiuſmodi legatis, & inſtitutionibus mẽs illorũ fuerit, & ſit veſtram releuare penuriam, ac prout de veſtrorum ſuffragiorũ ſpiritualiũ participes fieri pro exoneratione quoque conſcientiarum dictorum hæredũ, & executorũ huiuſmodi veſtris ſupplicationibus inclinati, tenore præſentiũ authoritate Apoſtolica decernimus declaramus, diſponimus ac firmiter ſtatuimus, & ordinamus, ac vobis concedimus. Quod vos ſinguli miniſtri prouinciales vel guardiani, cum aliquibus diſcretis fratribus domorum vel locorum, quibus huiuſmodi legata, & inſtitutiones factæ fuerunt, vel in poſterum fient quorũ non eſtis (vt præfertur) capaces mediantibus procuratoribus, & ſyndicis eorundem locorum, cum dictis hæredibus, & executoribus ſuper præmiſſis inſtitutionibus & legatis cõponere poſſitis, & valeatis prout vobis ſecundum æquitatem, & bonã conſcientiã viſum fuerit, ad certam ſummam & quantitatem pecuniarũ aut rerũ prædictos hæredes & executores ſemel tãtum ſoluendam & tradendã fratribus & locis prædictis ad ipſarum releuandas neceſſitates ſeu ipſa loca fabricanda facta deſuper ipſius hæredibus & executoribus plena, & libera, ac perpetua abſolutione & quittatione, quæ Apoſtolica authoritate ſit approbata, & roborata. Ita quod deinceps prætextu talium teſtamentariũ inſtitutionũ & legatarum amplius moleſtari non poſſunt in iudicio vel extra. Non obſtantibus conſtitutionibus & ordinationibus Apoſtolicis cæteriſque cõtrarijs quibuſcunque volumus autem, quod præſentiũ tranſumptis manu notarij publici ſubſcriptis, & ſigillo alicuius prælati aut perſonæ in dignitate eccleſiaſtica cõſtitutæ munitis, eadem prorſus fides tam in iudicio quã extra adhibeatur, quæ præſentibus literis adhiberetur, ſi forent exhibitæ, vel oſtenſæ. Datũ Romæ apud S. Petrum ſub annullo piſcatoris, die xxiiij. Nouembris MDXXVI. Pontificatus noſtri anno tertio.*

Circa quam conceſſionem aduertendũ eſt, non
poſſe prælatos ordinis minorum de obſeruantia
prouinciales guardianos aut conuentuum præſi-
dentes cum patribus dictorum conuentuum di-
ſcretis facere compoſitionem cum hæredibus te-
ſtamentariis cùm factio cuiuſcunque pacti conuẽ
tionis aut cõpoſitionis ſit ipſis fratribus prohibita
propter ſummam paupertatem, quam ſunt profeſſi
vt patet ex quadam decretali, *a* & ideo Summus
Pontifex in hac conceſſione ad hãc compoſitionẽ
faciendam authoritatem ſyndici Apoſtolici inter-
poni præcepit ibi *mediantibus procuratoribus & ſyn
dicis eorundẽ locorum* præſati enim ſyndici ad con-
uentiones, & pacta ineunda à ſede Apoſtolica no-
mine ipſius ſedis ſunt conſtituti prout in quæſtio-
ne de procuratoribus, & ſyndicis in tertio tomo
dicetur.

*a cap. exiuit de paradiſo de verb. ſign.*

## QVAESTIO CXXVII.

### Delegatis factis ſæcularibus ſub conditione ſi religionem ingrediantur, in tres articulos diuiſa.

*Circa quam quæruntur tria.*

1 *Vtrum legatum relictum filiæ ſi nupſerit ei debeatur ſi religionem ingrediatur.*
2 *Teſtator reliquit legatum mulieri ſub conditione, ſi intrauerit monaſterium, quæ intrauit, & exijt an debeatur ei legatum.*
3 *Vtrum legatum relictum pauperibus magis religioſis quam alijs ſit conferendum.*

## ARTICVLVS I.

*Vtrum legatum relictum filiæ à patre, ſi viro nobilitatis ſuæ non inferiori nuberet, quam & inſtituit vſufructuariam cuiuſdam hæreditatis emphyteutæ quouſque maſculus, quem genuiſſet, non attingeret decimum quintum annum, debeatur ipſi, ſi ingrediatur religionem.*

Reſpondeo dicendo, quod licet aliqui te-
nuerint huic filiæ ſolam dotem, quæ ſolet
dari huiuſmodi fœminis ingredientibus
religionem eſſe conſtituendam, at totum legatum
integrum illi eſſe deferendum verius, & receptius
eſt, vt docent Panormitanus, *b* Antonius, Roſela,
Syluester, Tabien. & Angelus, & in facto occurren
ti Bononiæ conſuluiſſe teſtatur Ludouicus de Beja
*c* Luſitanus, pro qua opinione videtur quædã au-
thentica *d* expreſſa, in qua has cõditiones ſi nupſe
rit, ſi liberos ſuſceperit, & aliæ ſimiles, cùm perſo-
næ quibus legatum, vel hæreditas ſub illis relicta
eſt monaſteria ingrediuntur, inualidas eſſe, & pro
non adiectis habendas decernitur.

Nec dicendum eſt, hanc authenticam intelligẽ-
dã eſſe, quando ſumus in dubio, ſecus quando con
ſtat de expreſſa voluntate teſtatoris contrarium di
ſponentis, vt in noſtro caſu contingit. Nam hæc e-
uaſio repugnat dictę authẽticæ. Primo quia in illa
ſtatuitur, quod ſi aliquid ſub illa cõditione, *ſi nupſe
rit, ſi liberos ſuſceperit*, relinquatur cauſa dotis cõdi-
tionem huiuſmodi reddi inualidam, haberique pro
non adiecta, ſi monaſterium ingrediatur, teſtator
enim ibi expreſſe de matrimonio carnali fuit lo-
quutus, vt patet ex illis verbis *ſi liberos ſuſceperit*, &
ex illis verbis, *cauſa dotis relinquatur*, ſine matrimo-
nio enim carnali non poteſt conſtitui dos, vt notãt
Bartolus, *e* & communiter ſcribentes. Secũdo quia
ea conditio, *ſi non nupſerit*, expreſſa a teſtatore reij-
citur a iure *f* fauore nuptiarum. Cum autem reli-
gionis fauor ſit præferendus fauori nuptiarum, vt
notant Bartolus, *g* & communiter ſcribentes, vide
tur dicendũ, quod conditio, ſi nupſerit, fauore reli-
gionis ſit reijcienda. Quare illa authẽtica procedit
contra voluntatem teſtatoris etiam expreſſam vo-
luntas enim teſtatoris contra legem declarata pro
non ſcripta habetur, vt diffiniunt iura. *h* Et confir-
matur ex quadã lege, *i* cuius verba referũtur in Pã
dectis Florentinis, vt teſtatur doctiſſimus ille An-
tonius Auguſt. cuius tenorem hic referam. *Titiæ ſi
non nupſerit, ducenta, ſi nupſerit, centum legauit, nupſit mulier ducenta, non etiam centum re ſua petit: ergo quod ibi in fauorem nuptiarum contra expreſſam defuncti voluntatem deciditur ad fauorem religio-*

*b Panor. in c. in præſent. de prob. Antoni. 3 p tit. 10. c. 3. Roſela v. legare, § 24. Syl. v. legatum 4. nu. 13. Tabie. v. hæres. §. 16. & Ang. §. 1.*
*c Beia in tract. reſp. c. 44. & caſu vlt.*
*d § ſed hoc præſenti in auth. de epiſcop. & cler. colla. 9.*
*e Bart. in l. 3. ff. de iure dotium.*
*f l. ſed ſi hoc, §. ult. l. generaliter, l. cum ita legatum. ff. de cond. & dem.*
*g Bar. in l. Titia, §. vl. ff de condit. & demonſ.*
*h l. quæ ſub cõdit. l. condi. 1. & 2. ff. de condit. & demõſ.*
*i l. Titio ff de condit. & demonſtr. Augu. li. 1. emendationum, c. 1.*

Digitized by Google

gionis tāto magis debet, quāto ſpirituale matrimonium quod per profeſſionē ſolemnizatur, antefertur carnali, quod per mutuum partium conſenſum in facie Eccleſiæ præſtitū contrahitur. Ex quibus concluditur, quod hæres tenetur dare huic ingredienti religionem integrum legatum, & etiam hæreditatem, quæ, ſi nuberet nobili, erat illi adiudicanda.

### *Ad argumenta.*

PRimo arguitur, nam vbi conſtat de voluntate expreſſa teſtatoris, ab ea non eſt recedendū, vt notatur in iure *a* & licet leges religioni admodū fa ueant, hic tamen fauor non eſt extendendus in præ iudiciū voluntatis teſtatoris, & fauorabilibus perſonis ita debitores ſumus, vt alijs iniuſtitia fieri nō debeat, vt ius *b* præcipit & commendat. Reſpondetur dicta procedere caſu, quo voluntas teſtatoris expreſſè legi non repugnet, in noſtro autem caſu diſpoſitio teſtatoris repugnat deciſioni dictæ authenticæ & per conſeqnēs bono communi, & ideo nulla fit teſtatori iniuria, bonum enim commune præferendū eſt etiam in præiudicium perſonæ ſingularis argumento eorum, quæ in iure *c* notantur.

*a l. in condit. ff. de condit. et demonſtr.*

*b c. ex tenore de foro comp. c. & ſi neceſſe de donat. inter virum, & vxor.*

Secundo arguitur, nam ſi filia ſupradicta ingrederetur religionem viuente patre non tenetur ei pater relinquere aliud quam legitimam de iure debitam, cætera autem bona poteſt cuicunque alteri legare iuxta quendam textum *d* expreſſum, ergo eadem ratione ſi pater diem obeat, antequam filia monaſterium ingrediatur, poterit prohiberi in illo caſu, ne ipſius bona quæ excedunt legitimam filiæ debitam ad monaſterium perueniant. Reſpondetur negando conſequentiam propter expreſſam legis repugnātiam, quę grauamē huiuſmodi impoſitum volenti ingredi religionem prorſus irritat, & tollit vt ingreſſus ad illam ſemper liber maneat.

*c l. iuſte poſſi-det. ff. de acquiren vel amit. poſ. l. 2. de eo quod me tus cauſa.*

*d l. Deo nobis § quidam. C. de Epiſc. & cler.*

Tertiò arguitur, nam hæc conditio, ſi aliquam ob cauſam reijceretur, ea eſſet, quia contemplatiuę vitæ eſt impedimentum, hæc autem cauſa videtur friuola, & inepta, cum illa, quæ amore Dei vult ingredi religionem, non ſit veriſimile, quod abſtrahatur à tali propoſito propter amiſſionem illius legati, præſertim, quod eadē ratione ſi inde defectu huius conditionis ſubſtituta eſſet pia cauſa adhuc reijceretur dicta, cōditio id, quod aduerſatur dictę authenticæ. Reſpondetur illas conditiones irritari quia impedimento ſunt, vt quis religioni ſe conſecret, & vitam contemplatiuā amplectatur, nam licet ob hæc temporalia non debeat vir prudens, & fortis ab ingreſſu religionis retrocedere, quia tamē huiuſmodi metus poterat cadere in mulierum fragilē eam, q; quodammodo retardare ad tam ſublimem ſtatū ſuſcipiendum, decreuerunt leges pro ſauenda religione huic timori qualicunque obuiare, & ideo tales conditiones irritauerunt, nec obſtat illa conſequentia de pia cauſa ſubſtituta in defectū conditionis quia ibi Imperator fauorem religionis conſiderans timori leui obuiare voluit, illúmque prætulit expreſſæ voluntati teſtatoris, nec obſtat, quod extat contraria conſuetudo, nam ea non conſuetudo, ſed abuſus dicenda eſt, prout tradit Iaſon. *e*

*e Iaſ. in l. de quibus ff. de legib. nu. 49.*

## ARTICVLVS II.

### *Teſtator reliquit legatum mulieri ſub conditione, ſi intrauerit monaſterium, quæ intrauit, & exijt, an conſequatur legatum.*

REſpondeo dicendo, quod Bartol. *f* hoc ſub dubio reliquit, qui videtur in *g* alia parte inclinare in partem negatiuam, ac contrarium cum Diuo Thoma *h* tenet Brunelus; nec obſtat, quod teſtator qui reliquit legatum ſub conditione ingreſſus, intellexit de ingreſſu effectuali cum profeſſione: nā reſpondetur mentē teſtatoris in dubio non præſumi fuiſſe aliam, quàm fuerunt eius verba iuxta doctrinam cuiuſdam legis, *i* ſed ſimplex conditio, ſi intret monaſterium, non importat etiam facere profeſſionē, niſi illud exprimatur: nam ſi teſtator volebat illud, facilè erat ei id ipſum exprimere iuxta aliam legē *K* forte enim teſtator, per ingreſſum religionis voluit tantum eum inuitare, vt communicationem fratrum, & ignominia relinquendi habitum regularem ſemel aſſumptum induceretur ad profitendum, & hanc opinionem poſt alios tenet Fulgoſius, *l* & Alexander, quam opinionem ego reciperem in eo, qui ingreditur religionem animo profitendi, & propter aliquam iuſtam cauſam ſuperuenientem deſiſtit ab incepto, in hoc enim caſu ratio Fulgoſij, & Alexandri verificatur, non autem verificatur in eo, qui ingreditur animo non profitendi, ſed tantum, vt per ingreſſum nullum conſequatur legatum.

*f Bart. in l. ſi quis hæred ff. de vulg.*

*g Bar. in l. reprehend. C. de inſtit. ſub condit.*

*h Tho. 2. 2. q. 189. ar. 4 Brune. de ſponſ. & matrimon. conc. 2 c. dub. 4. iuxta fin.*

*i l. Labeo. §. idem Tubero. ff de ſuppellectile legat.*

*K l. vnica. §. penul. C. de caducis tollend.*

*l Fulg & Alex. in d. l. ſi quis hæredem*

## ARTICVLVS III.

### *Vtrum legatum relictum pauperibus magis religioſis, quam alijs ſit conferendum.*

REſpondeo dicendo, quod hæc quæſtio pendet ex deciſione alterius quæſtionis. Vtrum, ſcilicet, ſi relictum aliquid fuerit pauperibus, & in eo loco reperiantur plures pauperum ſpecies, reperiūtur enim pauperes in xenone poſiti, pauperes in carcere tenti, & pauperes religioſi propter Deum mendicantes, quibus nam iſtorum pauperum relictum præſtari debeat? Et prima facie ſententia Ancharrani *m* tenentis legatum fore pauperibus religioſis præſtandū, videtur tenenda, quia in ipſis viget duplex cauſa paupertatis, ſcilicet, paupertatis, & religionis, & duo iura præponderant vni, vt dicitur in iure. *n* Secunda fuit opinio Bartoli *o* tenētis quod reponatur arbitrio Epiſcopi, qui iudicare, & ſtatuere debet, quibus magis legatum præſtandum diſtribuendumq́ue ſit, & ita de conſuetudine teſtatur ipſe argumento cuiuſdam authenticæ. *p* Tertia opinio fuit Baldi *q* volentis legatum præſtandum eſſe pauperibus pauperioribus, & ſi dubitatur, quinam pauperiores ſint, Epiſcopus interloquendo ſuper paupertate declaret. Quam opinionem tenet etiam Imola *r* & eſt opinio cuiuſdam gloſſæ, quam tenuit etiam Archidiaconus, pro qua opinione facit deciſio Cyni, *ſ* & eiuſdem Baldi dicentium, quod ſi teſtator relinquit centum Eccleſiæ ſuæ parochiali, & habeat duas parochiales Eccleſias, & in teſtamento non expreſſerit, cui legatum præſtari voluerit, in dubio legatum præſtabitur pauperiori, quam opinionem ſequitur vt ſingularem, & mirabilem Iaſon, & eam tenent Gomezius, & Decius.

*m Anch. in c. 1. n. 3. de teſt. lib. 16.*

*n c. cum ſucce. auth. itaque. §. ſed hodie inſt. de adopt.*

*o Bart. in l. ſi quis ad declinādam, C. de epiſc. & cleri.*

*p § ſi quis autem pre vidē. pt. in auth. de Eccl. tit.*

*q Bald. in d l. ſi quis ad declinandum.*

*r Imo. in l. captatoria ff. de leg. 1. glo. in c. indicante extra de teſta. Archid. in c. pauper. 11. q. 3.*

*ſ Cynus, & Bal. in c. cum multa. C. de donat. inter vir. & vxor. Iaſ. in l. c. c. 2 de ſacroſ. eccl. & in §. male ſicuti vbi Gomez. c. ſi inſt. de actionib. Dec. in cap. in præſentia nu. 194 extra de probationib.*

Ex quo infertur, quod legatum factum monaſterio non expreſſo nomine eius, potius monaſterio monialium præſtandum erit, quia eſt magis pium quàm monaſterio monachorum, prout iam in ſuperioribus *t* manet reſolutum, Benincaſſius *u* tenet opinionem Bartoli ſimpliciter, quando in teſtamento nō fuerunt dati executores tunc enim ait, quod remittatur arbitrio Epiſcopi, & Epiſcopus velut protector pauperum ſecundum eius conſcientiam pro qualitate perſonarum diſtri-

butiones

*t Sup. q. 20. q.*

*u Beninca. de paupe. & eius priu. 38. priu. 3. nu. 48.*

*a l.pen.de ali- ment.& cibar. leg.1.ſi cui d. annuis leg.*

butiones inter pauperes faciet argumento eorum quæ iure *a* notantur, & eueniente caſu, quod in eo loco ſint pauperes in xenone, & in carcere incluſi, & pauperes religioſi mendicantes, ſi nõ conſtet de gratuiti paupertate, poterit Epiſcopus pauperes religioſos eligere eiſque diſtribuere præferendo paupertatem, & religionẽ ſimplicibus pauperibus nam inquit D. Thomas *b* quod dare eleemoſynam magis indigenti melius eſt cæteris paribus, ſed ſi minus indigens ſit melior, & pluribus indigeat, dare ei melius eſt. Ex quibus infertur, quod exiſtentibus aliis pauperibus religioſi pauperes ſunt præferendi, tãquam magis digni, & maioribus virtutibus pollentes, vt argumentu cuiuſdã legis tenent Ioannes Andræas, *c* Federicus de Senis & Rippa. Quod tamẽ declarat Benincaſius, *d* vt procedat, quando relictum conſiſteret in aliqua notabili ſumma vel quãtitate, ſed ſi conſiſteret in cibariis & in iis, quæ pro corporis nutrimento ſunt neceſſaria, in iſto caſu, aut legatum inter omnes eſſet diſtribuendum, aut ſi hoc fieri non poſſet pauperiores in arctiſſima paupertate conſtituti aliis præferri deberent, quoniam in huiuſmodi non conſideratur, an bonus & merens pauper ſit, ſed an neceſſe habeat argumento cuiuſdam Canonis *e* iuncta ſua gloſſa latè hoc proſequente, & ita non tenentur eligentes digniorem meliorem, aut proximiorem eligere, ſed poſſunt pro libito ſecundum eorum conſcientiam diſtribuere, prout Bartolus *f* ait.

*b Tho.2.2.q. 32.ar.3.ante finem.*

*c And.in c.1. de teſta. Federic. conſ.182. factum tale Ripa de peſt. nu.557.*

*d Benin. vbi ſu.nu.52.*

*e c.quam pio ſub i glo.d.42.*

*f Bar.in l.vnum ex famil.ia.§.1.ff de lega.2.& in l.cum quidã in 1.co.ff eo.*

## QVAESTIO CXXVIII.

### De legitimis debitis filijs regularibus in duos articulos diuiſa.

*Circa quam quæruntur duo.*

1 V*Trum fratribus minoribus conuentualibus legitima parentum debeatur.*

2 *Vtrum matri, vel auiæ debeatur legitima filii, vel nepotis monachi iam profeſſi contra monaſterium bonorum capax in communi.*

### ARTICVLVS I.

*Vtrum fratribus minoribus conuentualibus debeatur legitima parentum.*

REſpondeo dicendo, quod hæc quæſtio pendet ex reſolutione alterius quæſtionis, an ſcilicet fratres minores conuentuales poſſint ſuccedere ex teſtamento, at ex cõceſſione Clementis V dicendum eſt, quod ſic, ſecundum enim eam poſſunt liberè ſuccedere in bonis tẽporalibus, in quibus ſuccederent, ſi in ſæculo exiſterent, ac bonorum ipſorum poſſeſſionem apprehendere, & vendere liberè bona ipſa, eorumque pretia in vtilitatem ſuam conuertere, prout præfectis ordinis melius viſum fuerit expedire. Item idem fuit eis parimodo conceſſum per Sixtum IV. per quaſdam literas ſub pridie Kalendas Septembris incipientes, *vniuerſalis Eccleſiæ*, more magnum nuncupatas, & per Leonem X. per alias ſub electione magiſtri generalis eiuſdem ordinis, vniuerſalique vnione & concordia inter fratres dicti ordinis minorum de obſeruantia, & conuentualium ſub pridie Idus Iunii datas, eorum Pontificatus anno, quarto, & quinto reſpectiuè deſuper confectas ſub plumbo literas, & per literas Pauli III. ſub data Romæ die vigeſima ſeptima Octobris anno Domini milleſimo quingenteſimo quadrageſimo, Põtificatus ſui anno ſexto ſub annulo piſcatoris expeditas, directas dilectis filiis generali, ac prouincialibus magiſtris vniuerſiſq; fratribus ordinis Minorũ conuentualiũ nuncupatorum, cuius tenorem in præſentiarũ referam.

*Paulus Tertius Dilectis filiis ſalutẽ. & Apoſtolicã benedictionem. Exhibita nobis nuper pro parte veſtra petitio continebat, quod licet quamplurima priuilegia exẽptiones, & immunitates, libertates, gratiæ, & indulta vobis, & ordini veſtro per diuerſos Romanos Pontifices & præſertim Sixtum IIII. per quaſdam ſub pridie Kal. Decẽbris incipiẽtes vniuerſalis Eccleſiæ more magnũ nuncupatã & Leonẽ X. prædeceſſores noſtros per alias ſuper electione Magiſtri Generalis eiuſdẽ ordinis, vniuerſalique vnione, & cõcordia inter vos & fratres dicti ordinis Minorum de Obſeruantia nuncupatorũ initis ſub pridie idus Iunij datis eorum Pontificatus quarto & quinto reſpectiuè annis deſuper confectas ſub plumbo literas Bullam concordia nuncupatas conceſſa fuerint, & inter cætera vobis per Sedem Apoſtolicam indultum fuerit, quod in temporalibus bonis, in quibus de iure ſuccederetis, ſi in ſæculo maneretis, ſuccedere. Necnon legata, relicta, eleemoſynas, & quamcunque pecuniarum ſummã, aliaque bona quæ vobis in futurũ relinqui, vel elargiri contigerit, recipere, tenere, & habere, ac inter veſtros vſus conuertere omnibuſque ſingulis aliis priuilegiis exẽptionibus, immunitatibus, libertatibus, gratiis & indultis fratribus dicti ordinis Minorũ de obſeruantia nuncupatis & illorũ ordini prædictis quomodolibet cõceſſis, vti frui & gaudere liberè & licitè poſſetis, prout in ſingulis prædictis & aliis deſuper confectis literis plenius continetur ipſaq; priuilegia, et exẽptiones, immunitates, & libertates, gratiæ & indulta, & cõceſſiones in viridi ſint obſeruãtia Cupitis tamẽ pro maiori animi veſtri ſatisfactione priuilegia, exẽptiones, immunitates, libertates, gratias, & indulta, & cõceſſiones, huiuſmodi authoritate noſtra roborari Quare nobis humiliter ſupplicari feciſtis, vt votis veſtris huiuſmodi annuere de benignitate Apoſtolica dignaremur Nos igitur, qui quorumlibet Chriſti fideliũ, præſertim religioſorum qui ſalutiferos fructus in agro Dominico continuata eorum cultura producunt votis quantũ nobis cum Deo licet, annuimus, eãque fauoribus proſequimur opportunis huiuſmodi ſupplicationibus inclinati omnia, & ſingula priuilegia exẽptiones, & immunitates, libertates, & gratias, indulta, & conceſſiones huiuſmodi, & deſuper confectas literas, quorum omnium tenores hic pro ſufficiẽter expreſſis haberi volumus, authoritate Apoſtolica tenore præſentium approbamus & confirmamus, ac præſentis ſcripti patrocinio communimus decernẽtes ea ita tamẽ quod tẽporalia bona vobis per prædeceſſores noſtros conceſſa de ſuperioris veſtri licentia tantũ in veſtros vſus particulares conuertere poſſitis inuiolabiliter obſeruari, & vobis ſuffragari debere: ſicque per quoſcũque iudices, & commiſſarios quacunque authoritate fulgentes ſublata eis, & eorum cuilibet quauis aliter iudicandi, & interpretandi facultate iudicari, & diffiniri debere: irritum tamen & inanẽ ſi ſecus ſuper his a quocunque quauis authoritate ſcienter vel ignoranter contigerit attẽtari, eaque quatenus opus ſit, innouamus, & de nouo concedimus non obſtantibus conſtitutionibus, & ordinationibus Apoſtolicis necnon dictorum ordinum etiam iuramento confirmatione Apoſtolica, vel quauis firmitate aliqua roboratis ſtatutis & conſuetudinibus, priuilegiis quoque indultis & literis Apoſtolicis quibuſuis in contrariũ forſan conceſſis, & concedendis, quibus etiam ſi pro illorũ ſufficienti derogatione, de eis, eorũque totis tenoribus ſpecialis ſpecifica, & expreſſa ac de verbo ad verbum mentio, ſeu quæuis alia expreſſa habenda foret, tenores huiuſmodi pro ſufficientes expreſſis, ac de verbo ad verbũ inſertis habẽtes hac vice dumtaxat illis alias in ſuo robore permanſuris ſpecialiter, & expreſſè derogamus, cæteriſque contrariis quibuſcunque volumus etiam quod præſentium tranſumptis manu notarij publici ſubſcriptis, & ſigillo alicuius perſonæ in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutæ, munitis eadem prorſus fides adhibeatur, quæ*

*originalibus literis adhiberetur, ſi forent exhibitæ, vel oſtenſæ, Dat Romæ apud S. Petrum ſub annulo piſcatoris die vigeſima ſeptima Octobris anno Domini milleſimo quingenteſimo quadrageſimo Pontificatus noſtri anno ſexto.*

Ex cuius conceſſionis contextu ſatis clarè colligitur, quod fratres conuentuales poſſunt ſuccedere ex teſtamento in bonis temporalibus, acſi in mundo eſſent, & per conſequens quod ipſis debetur parentum legitima, cũ ſi in mundo exiſterent, ipſis ſine dubio deberetur.

a Rodoan. de ſpol. Eccl. q. 8. nu. 38.

Aduertendum tamen, quod ſecundum Guielmum Rodoanum, *a* hoc non eſt ſimpliciter verũ in omnibus fratribus Minoribus conuentualibus, quia ſi aliquis frater Minor de obſeruãtia trãſeat ad conuentuales non habet, neque habere poteſt dicta priuilegia, quia Alexander Sextus decreuit, quod nullus profeſſor ordinis Minorum de obſeruãtia, ſi ab illo egrediatur, & ad cõuentuales eiuſdem ordinis tranſeat, poſſit ſuccedere parentibus, propinquis aut affinibus ſuis quouis modo, nec aliquo indulto prædictis fratribus conuentualibus ad hoc conceſſo gaudere valeat, nec enim cõuentus aliquis occaſione fratris ſic egredientis ius aliquod in hæreditate, vel alia ſucceſſione propinquorum acquirere, & conſequi poſſit. Ita habetur in libro, Monumenta *b* ordinum, & in ſupplemento, vnde ſi aliquando contigerit aliquem fratrem ex dictis tranſlatum ad conuentuales ſuam legitimam petere parentum, inſpicienda ſunt indulta non derogata, & ſi fuerint poſterius conceſſa, eorum tenores ſunt diligenter inſpiciendi. Vidi enim ego in facti contingentia in patria mea de Eſtremoz Regni Portugalliæ quendam religioſum ex obſeruantibus in conuentuales Italiæ tranſlatum legitimam ſuorum parentum in iudicio petentem, & neſcio, an in cauſa obtinuerit.

b in 2. impr. fo. 56. conceſ. 66. ſupp. fol. 3 conceſ. 4. & iterum in li. mon fol. 136. conceſ. 302.

## ARTICVLVS II.

*Vtrum matri, vel auiæ debeatur legitima filij, vel nepotis monachi iam profeſſi contra monaſterium bonorum capax in communi.*

RESpondeo dicendo, quod mater præferenda eſt monaſterio, quod legitimam mortuo filio monacho in bonis, quæ ipſe monachus ſecũ tulit, quando religionem profeſſus eſt, ſicut enim pater qui religionem ingreditur, & profitetur, non præiudicat ſuo ingreſſu filiis ſuis legitimis, prout notatur in iure, *c* vbi Doctores communiter, ita e conuerſo filius, vel filia profitendo religionẽ nequeũt præiudicare parentibus in ſuis legitimis reſpectu illorum bonorum, quæ tempore profeſſionis iam quæſita habebant. Vnde decedente monacho præferuntur in dictis bonis monaſterii, & hæc eſt communis legiſtarum, & canoniſtarum vt teſtantur Gregorius *d* Lopez Molina, & Aluarus Velaſcus, qui aſſerit ſæpè ſic vidiſſe iudicatum.

c Auth. ſi qua mulier. C. de Sacroſan. Eccleſ.
d Grego. in l. 17. ti. 1. v. de ſcendentes p. 6. Moli. de pri mog. Hiſpan. li. 2. c. 6. n. 61 alias 64. Velaſ. tom. 1. conſulta. 27.

Sed cõtra arguitur primo ex quadam Authentica *e* & canone definientibus, quod qui profeſſi ſunt religionem, ſe & ſua Deo Optimo, & maximo dedicarunt, ſed reſpondetur, hoc debere intelligi quatenus de iure licet, hoc eſt, non præiudicando filiis, & parentibus in ſuis legitimis, illæ enim ſemper a iure illæ ſe reſeruantur, vt in quadam Lege *f* definitur. Neque his obſtat, quod monaſterium habetur loco filij: reſpondetur enim, quod hæc maxima in iure minimè probatur, vt poſt Bartolũ, Abbatem, & alios multos tradit Couarruuias *g*, & aduertit Aluarus Velaſcus ſequens Deciũ dicentem, monaſterũ haberi loco filii in caſibus duntaxat à iure expreſſis, & hæc eſt opinio ſubtiliſſimi Manuelis Acoſtæ.

e Auth. ingreſſi, C. de ſacroſa. ec. c. ingredientibus 19 q. 3.
f l. quoniã in prioribus. C. de inoff. teſt.
g Cou. lib. 1. var. c. 19. n. 6 Velaſ. vbi ſu. Dec in ca. in præſen nu 52 de ꝓbat. Coſta in c. ſi pater n. abſque liberis n. 70. de teſtã. lib. 6.

De impreſſione librorum, & lectione, vide in ſuperioribus *b*

b Sup. q.

## QVAESTIO CXXIX.

### De libris ex bibliotheca non extrahendis.

### ARTICVLVS VNICVS.

*Vtrum religioſi poſſint extrahere libros à bibliotheca monaſteriorum.*

RESpondeo dicẽdo, quod *Sixtus V. Romæ apud D. Marcũ die tertia Octobris anno Domini milleſimo quingẽteſimo, octuageſimo ſeptimo Pontificatus ſui anno tertio quãdam edidit pro prædicto ordine conſtitutionem in qua tria ordinauit, & obſeruari præcepit. Primum præcepit in virtute ſanctæ obedientiæ ac ſub excommunicationis latæ ſententiæ pœna ipſo facto, ſine ulla declaratione, à qua non niſi à Romano Pontifice præterquã in mortis articulo poſſit abſolui, vt nullus Prælatus aut frater poſſit à bibliothecis dicti ordinis libros amouere & extrahere, mandauit enim omnibus miniſtro aut commiſſario generalibus miniſtris Prouincialibus commiſſarijs Guardianis, cæteriſque fratribus quocumque nomine nuncupatis ordinis B. Franciſci de obſeruantia, aliiſque omnibus, & ſingulis perſonis Eccl. ſtatus ſæcularibus vel regularibus cuiuſcunque ſtatus ordinis, conditionis etiam ſi Pontificali dignitate præfulgeant, vel alia ſpecificè nominandi fuiſſent, præſentibus & futuris ne ſub quouis prætextu cauſa, & ratione, etiam quibus dici poſſet ſi ipſi expreſſè fuiſſent, vel de ijs cogitauiſſet non ſit ordinaturus, audeant vel præſumant neque aliquis eorum audeat, vel præſumat per ſe, vel alium ſeu alios ne pro minimo quidẽ temporis ſpatio libros quinterna folia, nec res aliquas, nũc, & quandocũque exiſtentes in bibliothecis monaſteriorum ſeu domorum, fratrum S. Franciſci de obſeruantia, de dictis bibliothecis amouere, aſportare, tollere ſeu amoueri aſportari, aut tolli facere, vel conſulere, neque verbo, vel facto in aliquo ex prædictis alicui auxilium, aut opẽ præſtare. Quinimo quilibet ex prædictis teneatur quicquid in prædictis audierit, aut ſciuerit factũ vel fieri tentatum in præiudicium dictorum fratrum, eorumque bibliothecarum notificare.*

Præterea Sixtus V. in præfata legata conſtitutiona ſecundum quod ordinauit *eſt guardianos teneri, antequam exerceant ſuum officium facere inuentarium librorum bibliothecarum ... enim. Et nihilominus pro potiori cautela, & ſecuritate præſtitorum mandamus ſub eiſdem pœnis, necnon priuationis vocis actiuæ, & paſſiuæ inhabilitatiſque perpetuæ ad qualibet officia dictæ religionis inquam obtinenda & exercenda omnibus & ſingulis dictorum monaſteriorum guardianis, quomodocũque electis, ne ſub quouis prætextu cauſa & ratione hic alias neceſſario exprimendis audeat aſſumere officiũ guardianatus; nec in eo verbo, ſeu facto ſe ingerere, niſi prius in præſentia diſcretorũ loci ſeu monaſterij, in quo fuerit aliqua bibliotheca confecerit plenum, & perfectum inuẽtarium omnium & ſingulorum librorũ, quinternorum, foliorum, ac rerum in dicta bibliotheca exiſtentium cum appoſitione nominis authoris, numeri, foliorũ ſingulorũ librorum quinternorũ, et foliorũ, anni, et loci impreſſionis cõperturæq; prædictorũ ac ulterius inſuper certioris, et magis ſpecialis ſpecificationis dictorũ librorũ quinternorũ foliorũ et rerũ. quoad inuẽtariũ cõpletũ dẽut ſubſcribi à dicto guardiano et diſcretis dictique inuẽtarij exẽplar ad verbũ cũ ſimilibus ſubſcriptionib. trãſcribi in libro ad hunc ſolũ effectũ tento & perpetuo conſeruato in capſula & loco in quo ſolent deponi cum clauibus eleemoſynæ pro tẽpore dictis domui*

monaſte-

*monaſterio ac fratribus facta. Qui libri quia terna folia reſque qualibet prædictæ debeant per ſimile inuentarium & inuentarium vt ſupra ſcribenda & ſubſcribenda a dictis guardiano & diſcretis & in dicto actu conſignationis cũ veteribus proximè præcedentibus & alijs quibus opus erit ratiocinata & collata per guardianum iam officium ſuum complentem, ſeu à dicto officio guardianatus ſeu comiſſariatus diſcedentem conſignari eius in officio ſucceſſori, & ab eodem ſucceſſore in præfatia prædictorũ ſubſcribi ſicque perpetuo ſeruari ab omni guardiano, ſiue eius vicem gerente antequam aſſumant munus dicti guardianatus, vel verbo vel facto ſe intromittat.*

Tertiũ quod ordinauit fuit, vt quilibet miniſter Prouincialis & dictæ prouinciæ commiſſarius teneatur ſingulis annis ſui officij in præſentia dicti guardiani & diſcretorũ eius domus & monaſterij reuidere, & quod additum non fuerit aut ex dictis bibliothecis aſportatũ fuerit facere addere dictis inuentarijs ac in dicta bibliotheca reportare, dictiſque additionibus & inuentarijs vna cum prædictis Guardiano & diſcretis ſubſcribere. Quod grauiſſimis pœnis obſeruari præcepit.

At quia pœnæ præfatæ grauiſſimæ erant, & quia aliquando non ſtatim antequam aſſumeretur munus dicti guardianatus oblitione aut alia cauſa Guardiani non faciebant diligentiam faciendi de nouo, aut reuidendi inuentaria coram diſcretis, ideo fuit à S.D.N.Clemente Octauo ſupplicatum, vt ſua ſanctitas eam ſua benignitate moderari dignaretur, & de facto eam viuæ vocis oraculo moderauit, vt patet ex tenore ſtatim citando.

*Nos Hieronymus tituli S. Pancratij S.R.E. presbyter Cardinalis Matthæus nuncupatus totius ordinis fratrũ minorũ S. Franciſci de obſeruantia protector, corrector, & gubernator ſignificamus & fidẽ facimus S.D.N. Clementem Papam VIII ſuæ viuæ vocis oraculo pœnã excommunicationis latæ ſententiæ appoſitam fratribus ordinis minorũ S. Franciſci de obſeruantia contrauenientibus cõſtitutioni emanatæ à fœlicis recordationis Sixto V. ſuper Bibliothecis in totũ ſuſtuliſſe, reliquas vero pœnas firmas, & in ſuo robore remanere voluiſſe, decernendo tamen fratres dicti ordinis in illas pœnas incurrere non niſi ante ſuſceptum per eos officium, vt in ipſa conſtitutione cauetur, ſed ſi infra viginti dies à die ſuſcepti per eos officij omnia in ipſa conſtitutione contẽta adimplere diſtulerint, &c. Datum Romæ in Palatio noſtræ ſolitæ reſidentiæ die decima nona menſis Maij anno Domini milleſimo quingenteſimo nonageſimo ſecundo.*

Sed quia minus labor in faciendis & reuidendis præfatis inuentarijs & librorum exemplaribus non obſtante dicto vocis oraculo adhuc aderat, & aliæ pœnæ formæ in ſuo robore permanebant contra non exequentes ad vnguem quæ dicta conſtitutione præcipiebantur, & quia fratres libros proprios habere non poterant, & quia verbi Dei prædicatoribus & confeſſoribus valdè incommodum exiſtebat ad huiuſmodi bibliothecas diu noctuque hyemis præſertim, vel æſtatis tempore accedere, & ibi per aliquas horas ſtudij cauſa permanere ideo commoditatibus fratrum in hac parte conſulere cupiens noſter Reuerendiſſimus pater Franciſcus à Soſa totius noſtri ordinis meritiſſimus paſtor à S.D.N. Clemente Octauo, obtinuit, vt præfatam conſtitutionem moderari adhuc magis dignaretur. Cuius moderationis dat Reuerendiſſimus pater noſter authoritate Apoſtolica ſufficiens teſtimonium, quod ſic ſe habet.

*Frater Frãciſcus à Soſo totius ordinis minorũ generalis miniſter et ſeruus fidẽ facimus, et in verbo veritatis atteſtamur omnibus patribus, miniſtris cuſtodibus et guardianis cæteriſq. patribus fratribus noſtræ curæ cõmiſſis qualiter S. D.N. Dominus Clemens Papa VIII. poſt primam illam moderationem conſtitutionis à Sixto V. ſuper bibliothecis editæ ad inſtantiã illuſtriſſimi & Reuerẽdiſſimi Domini Cardinalis Matthæi noſtri ordinis protectoris viuæ vocis oraculo factam, in qua pœnã excõmunicationis latæ ſententiæ appoſitã fratribus obſeruantibus contrauenientibus prædictæ conſtitutioni Apoſtolicæ in totum ſuſtulit, noſtris etiam ſupplicationibus inclinatus ſuæ vocis oraculo ſecundo moderatus eſt præfatam conſtitutionem remouens ab ea omnes pœnas ibidem expreſſas, quas ligare & comprehẽdere ſua ſanctitas vult illas ſolum modo perſonas quæ prædictas bibliothecas defraudare contigerit, contra quas etiam extat conſtitutio fœlicis recordationis Pij V. quæ nõ eſt reuocata. In cuius rei teſtimonium has noſtras tradimus literas manu noſtra ſubſcriptas, maiorique officij noſtri ſigillo munitas quarum tranſumptis etiã impreſſis manu & ſigillo patrũ prouincialium miniſtris in ſuis prouincijs eadẽ fides adhibeatur, quæ ijs noſtris adhiberetur ſi eſſent exhibitæ, vel oſtenſæ. Dat. in noſtro Mediolanenſi B. Mariæ Pacis conuentu die 2. Octobris. 1600.*

*Frater Franciſcus a Soſo Miniſter Generalis.*

Circa quod viuæ vocis oraculum eſt notandum quod pœna excõmunicationis ipſo facto Romano Pontifici reſeruata appoſita in conſtitutione Sixti V. licet fuerit in totum ſublata à S.D.N.Clemente VIII. nunc eſt reualidata contra eos tantũ qui prędictas bibliothecas defraudare contigerit, prout Pius V. antea ordinauerat, vt ex eius conſtitutione patet, cuius tenor ſequitur.

*Pius Papa V. ad perpetuam rei memoriam. Cũ ſicut accepimus nonnulli conſcientiæ ſuæ prodiet, & auaritiæ morbo laborantes libros ex bibliothecis nonnullorũ monaſteriorũ, & domorum ordinis S. Frãciſci furto extrahere, & penes ſe pro eorum vſu retinere non vereantur in animarum ſuarum periculum, & ipſarum bibliothecarum ac fratrum eiuſdem ordinis non modicum præiudiciũ. Nos ſuper his prout noſtro incumbit officio de opportuno remedio prouidere volẽtes motu proprio, & ex certo ſciẽtia noſtra vniuerſis & ſingulis perſonis eccleſiaſticis ſæcularibus & regularibus cuiuſcunque ſtatus gradus ordinis, vel conditionis exiſtant etiam ſi pontificali dignitate præfulgeant, tenore præſentiũ mãdamus, ne ex bibliothecis prædictis aut earum aliqua librum aliquem aut quaternum furto ſubtrahere quoquo modo præſumant, Nos enim quoſcunque ſubtrahentes excommunicationis ſententiæ ſubiacere volumus, & decernimus ipſo facto, à qua nullus ab alio quã à Romano Pontifice poſſit niſi dumtaxat in mortis articulo abſolutionis beneficium obtinere. Non obſtantibus præmiſſis ac conſtitutionibus & ordinationibus Apoſtolicis ac monaſteriorum & ordinum præfatorum etiam iuramento, confirmatione Apoſtolica, vel quauis firmitate alia roboratis ſtatutis & conſuetudinibus cæteriſque contrarijs quibuſcunque &c. Dat Rom. apud S. Petrum ſub annulo piſcatoris die 4 Nouẽbris 1568 Põti noſtri anno 4.* — Habetur in lib. manifest. fratrum Minor. pa. 10. f. 331. pag. 2.

De lectione librorum iam ſupra a aliqua egimus — a Sup. 2. to. q. 79.

## QVAESTIO CXXX.

De lectoribus, in duos articulos diuiſa.

*Circa quam quæruntur duo.*

1 *Vtrum Doctores Theologiæ aliquam in ordinibus habeant præeminentiam, ſecundũ literas Apoſtolicas.*

2 *Vtrum regulares in ſuis monaſterijs teneantur habere lectores Sacræ Scripturæ.*

### ARTICVLVS I.

*Vtrum lectores Theologiæ aliquam in ordinibus habeant præeminentiam, ſecundũ literas Apoſtolicas,*

RESpondeo dicendo, quod ſicut nomen Doctoris eſt dignitas, iuxta tradita in iure b, & notata à Bartolo, concludente Iudæũ non — b c. quanto de magiſt & ibi Pan Bart in l. ſi. C. de Iudeis

poſſe effici Doctorem, cum doctoratus ſit dignitas & ſatis poteſt dici, quod Doctor ſaltem legens incontinenti cum incipit legere habet dignitatem, quia habet a lege iuriſdictionem ordinariam ſuper ſcholares, vt in quadam Authentica *a* continetur; & ſi continuat in legendo, acquirit dignitatē, id eſt concitatū, vt dicūt infra. *b* Ex quibus infertur, quod Doctor maximè legens præferendus eſt militi, vt notat Bartol. *c* Et Panormitanus *d* ait quod Theologus Doctor eſt preferendus Canoniſtæ, & Canoniſta Legiſtæ, & Legiſta Medico, & Geminianus ait *e* quod ille præcedere debet, qui eſt approbatus a ſuperiore & digniori. Vnde Pius V. in quadā conſtitutione facta pro ordine minorum regularis obſeruantiæ ordinauit, *Quod ſacra Theologiæ, qui quatuor curſus abſoluerit, actiua voce, & paſſiua in capitulo prouinciali fruatur.* Greg. XIII. in bulla quæ incipit, *Conſueuit Romanus Pontifex*, Data Romæ apud D. Marcū die octauo Septēbris, anno Domini milleſimo, quingēteſimo ſeptuageſimo tertio. Pontificatus ſui anno ſecundo, hoc priuilegium lectoribus ſupradicti ordinis Minorū abſtulit. At in cōmitiis nibus generalibus Valliſoletanis priuilegiū Pii V. innouatum eſt, nō vt priuilegium Apoſtolicū, cum iā ſit ſublatum, ſed vt ordinatio generalis, quæ habet in hunc modū. *Conceditur lectoribus Theologiæ qui per duodecim annos continuos, vel interpollatos (ſi talis interpollatio vergat in vtilitatē prouinciæ) docuerint. voce actiua & paſſiua gaudeant.* Circa quam ordinationem dubitauit quidam, vtrum gaudeant ſupradicto priuilegio legentes dictos curſus in alienis prouinciis, ad ſuas prouincias reuertentes, ſi dictus curſus authoritate prælatorum laudabiliter perlegerint. Et reſponſum fuit in eodem capitulo generali, quando facta fuit dicta ordinatio, quod ſic, & ſic fuit admiſſus pater frater Franciſcus a Ribas pater Prouinciæ Conceptionis, qui de mandato Reuerendiſſimi Patris noſtri Franciſci a Toloſa, Lector Theologiæ fuit inſtitutus in collegio S. Bonauenturæ vniuerſitatis Conimbricēſis Prouinciæ Portugalliæ, cui omne tempus, quod cū ſumma omniū laude (propter huius patris ſummam religionis, & doctrinæ eminentiā, & cōuerſationis humilis affabilitatē) Theologiā in dicto collegio perlegendo conſumpſit, fuit imputatum ad hoc priuilegium iure optimo gaudendum. Et ratio iuridica hoc dictat. Nam cum dicta ordinatio facta ſit iuxta priuilegium commemoratum Pii V. debet intelligi ſecundū terminos ipſius, iuxta doctrinam cuiuſdam Authenticæ *f* definientis, quod lex debet intelligi admodū, quo intelligitur ſtatutū, ad cuius ſimilitudinē facta eſt, & tradit poſt alios Nauarrus; *g* & verba conſtitutionis Pii V. hoc priuilegium cōcedunt lectoribus, habito reſpectu ad eorum labores, & ſcientiam in religione bene meritam, & ad honorem religionis, pro qua inſudatū; quæ ratio militat etiam in eis, qui in alienis prouinciis laudabiliter inſudando, per duodecim annos Theologiam perlegerint, vt ipſi in ſuis prouinciis hoc priuilegio poſsint gaudere, præſertim cū, vt filii ſuarū prouinciarū, dictos curſus cōſummauerint, & ſic in ipſarum vtilitatē fuerint lectores. Primo propter maximum honorem, quē ex ea lectione conſequuntur. Secundò quia legēdo in alienis prouinciis exercitio literarū creantur viri, qui literis, & religione in ſuis poſtea prouinciis exiſtentes eas illuſtrant. Vnde verba dictæ conſtitutionis ibi *Si talis interpollatio vergat in vtilitatē prouinciæ*, debent ad hunc modū interpretari, vt excludant eos, qui faciunt interpollationes voluntarias, inuiſendo parentes, & eorum negotia agentes, quæ nec in vtilitatem ſuarum Prouinciarum, nec religionis conferūt. Nec ſimile eſt de iis qui in alienis prouinciis miniſtri prouinciales inſtituuntur, hi enim poſt eorū officiū etiam laudabiliter conſummatū, nō ſūt patres, & perpetuo definitores in ſuis prouinciis, ſi ad eas reuertantur; nam nullū eſt ius, nec fuit aliqua conſtitutio apoſtolica ipſis talem prærogatiuam concedens, ad inſtar cuius ipſis eam tribuere debeamus, & ratio quare dicti patres inſtituti ſunt perpetui definitores ceſſat in eis, nam prouinciales in alienis prouinciis, non habent notitiam fratrum, & rerum ſuarum prouinciarum, propter quam notitiam prouinciales in ſuis prouinciis definitores perpetui ſunt inſtituti.

*a* Auth. habita, C. ne filius pro patre.
*b* l. vn. C. de Athle. li. 10.
*c* Bart. in l. ex 20. ff. de milit. teſta.
*d* Pan. in cap. alterius de iudi ci.
*e* Gemin. in c. hi, qui de præ. lib. 6.
*f* Auth. conſtitutio, quæ innouat §. unde var. in aliis co. 3.
*g* Nauarr. de dat. & promi. nota. 3. in 6. in fin.

## ARTICVLVS II.

*Vtrum regulares in ſuis monaſterijs teneantur habere lectores Sacræ Scripturæ.*

RESpondeo dicendo, quod Cocilium Tridentinum *h* ſtatuit, quod in monaſterio monachorum, vbi cōmodè fieri queat, etiā lectio ſacræ Scripturæ habeatur, qua in re ſi Abbates negligētes fuerint, Epiſcopi locorū in hoc vt Sedis Apoſtolicæ legati, eos ad id opportunis remediis compellant. In conuentibus verò aliorū regularium, in quibus ſtudia commode vigere poſſunt, ſacræ Scripturæ lectio ſimiliter habeatur, quæ lectio capitulis generalibus, vel prouincialibus aſſignetur dignioribus magiſtris. Hæc concilium. Ex cuius literæ contextu colligitur, quod ſicut monachi poſſunt cōpelli ad id muneris remediis opportunis; ita etiam cæteri regulares, vt patet ex verbis Concilii ibi *Similiter habeatur.* Remedium autem opportunum, quo Epiſcopi poſſunt compellere monachos, & regulares, ad hoc erit excommunicatio, cū Epiſcopi ſint deputati, vt hoc adimpleatur, vt Sedis Apoſtolicæ delegati, & legati poſſint exercere omnia in ſua prouincia, quæ poteſt ille, qui eos miſit præter ſpecialiter reſeruata, prout ait Syluester *i* & certum eſt, quod Sūmus Pontifex, cuius delegati ſunt Epiſcopi, quoad hoc, poſſunt excōmunicare ſuos religioſos. Cū enim legatus a Papa accedit ad aliquā vrbē ſuæ legationis, omnis clerus iubente Epiſcopo tenetur obuiam exire, ei ipſi honorem deferendo, & non excuſantur illi, qui exempti alioquin ſunt a iuriſdictione Epiſcopi, prout colligitur ex iure, *K* & tradunt Doctores. & Gundiſaluus, & Staphileus. Nec enim minus parendum eſt legato Apoſtolico quam Pontifici Maximo, vt iura *l* definiunt, & contumaces in parendo iuſſis legati, excōmunicationis mucrone feriūtur, prout traditur in iure, *m* vbi Archidiaconos, & Cardinalis & tenet Barbatia: habetq; legatus a latere etiam cōtra eos, qui propriis priuilegiis Sedi Apoſtolicæ parere tenentur, quos vocāt exemptos iuriſdictione, vt referendo aliqua tradit Mar. Antonius Cucus: *n* quæ tamē poteſtas alij inferiori legato non conceditur, prout tenet quædam Gloſſa, *o* ſequitur Ægidius: & in illis caſibus, in quibus Epiſcopus in exemptos iuriſdictionem habet, eandem & legatus de latere habebit, vt ſi exemptus notoriè excommunicatus ſit, ſicut poteſt Epiſcopus eum denūciare, ita & legatus, prout tradunt Ioannes *p* Andreas, & communiter Doctores, quos ſequitur Staphileus.

Aduertendum tamē eſt quod lectio Theologiæ Scholaſticæ, vel moralis, quæ confeſſionibus audiēdis deſeruit, decreto ſupradicto ſacri Concilii Tridentini ſatisfacit, prout practica admiſit.

Aduertendum etiam, quod lectiones ſacræ Scripturæ poſſunt regulares in ſuis Eccleſiis legere, prout ordinauit Pius *q* V.

*h* Trid. ſeſ. 5. de refor. c. 1.
*i* Syl. tit. de legat. §. 12.
*K* c. nimis par ua de exceſſ. Præl. vbi Doc. Gūdiſ. in tractat. delegata Apoſ. q. 7. in prin. Staphi. in tra. de poteſt. leg. 11. nu. 17.
*l* c. cum parati. de appel. c. ſi Abbatē vbi DD. de elect. lib. 6.
*m* c. valde, §. legatum et §. ſeq. d. 94. Barbat. in tract. delega. Apoſt. nu. 2.
*n* Cuc. lib. 2. maio. inſti. 10. 5. de legibus Apoſto. n. 68. & 69.
*o* gle. in c. 1. de offi. del. Aegy. dec. 106.
*p* Andr. in c. de pri. 60. Staph. de poteſt. leg. c. 11.
*q* Pius V. in conſtit. etſi mẽ dicantium.



Digitized by Google

# INDEX
# OMNIVM QVAESTIONVM
## ET ARTICVLORVM,
## ET DVBIORVM.
### QVAE IN HOC SECVNDO TOMO CONTINENTVR.

In quo lector curioſus poteſt videre varia, vtilia, & principalia, breuiter ſummata eorum, quæ in eo ventilantur.


Quæſtio i.

*De correctione fratrum, quoad iudicum neceſſitatem, & eorum qualitatem, in quatuor articulos diuiſa. Pag.1.*

1 VTRVM neceſſarium ſit iudices in religionibus conſtituere. pag.1.col.1

2 Quomodo prælati, & iudices debeant particulares amicos euitare ne partiales videantur. pag.2.c.1

3 Vtrum prælati, & iudices debeant eſſe inexorabiles, ne de partialitate notentur. p.3.col.2

4 Quomodo iudicea & ſuperiores ab iracundia & verbis inordinatis debent eſſe alieni vt rectè iudicent. p.4.col.1

Quæſtio ii.

*De correctione fratrum, quoad indices eorum, in decem articulos diuiſa*, Pag.4.col.2.

1 VTrum iudex ſecularis poſſit cognoſcere de cauſis Regularium. p.4.col.a.

2 Vtrum iudea ſecularis poſſit cognoſcere de cauſis religionum militantium. ibid.

3 Vtrum index ſecularis poſſit cognoſcere de crimine commiſſo à religioſo ante ingreſſum religionis? p.5.col.a.

4 vtrum delinquens ſimul laicus cum monacho debeat conueniri coram iudice ſeculari an regulari? p.6.col.5.

5 vtrum religioſus conuerſus religionis approbatę nullo ordine inſignitus qui relicto habitu, ſe immiſcuit rapinis & latrociniis & aliis enormibus criminibus perdat ſecundum ius commune priuilegiũ fori, & ſubiiciatur iudici ſeculari. p.7.c.1.

6 vtrum epiſcopi poſſint corrigere monachos delinquentes. ibid.col.a.

7 vtrum milites D. Ioannis comprehendantur ſub diſpoſitione Concilii Tridentini quatenus habet ordinarium tanquam ſedis apoſtolicæ delegatum, poſſe viſitare, punire, corrigere quemcunque clericum cuiuſuis ordinis perſonalis, & regularis extra monaſterium degentem & delinquentem non obſtantibus priuilegiis. p.8.s.a.

8 vtrum prælati regulares ſiat iudices regularium. p.9.col.1.

9 vtrum prælati regulares & non alii poſsint corrigere fratres matriculatos in ſtudiis generalibus. p.10.col.2.

10 vtrum prælatus regularis poſſit de iure iudicare nouitium qui occidit iniuſtè religioſum profeſſum, an potius tale iudicium pertinet ad ſecularem iudicem, & vtrum poſsit torqueri à iudici ſeculari. p.11.col.1

Quæſtio iii.

*De iudicibus regularibus, quoad modum procedendi in communi, in tres articulos diuiſa.* Pa.11.c.2.

1 QVomodo prælati, procedant in iudiciis. p.11.col.2.

2 vtrum antequam iudex procedat debeat conſtare de delicto commiſſo. p.12.col.1.

3 vtrum antequam iudex procedat contra aliquem delinquentem debeat conſtare de delinquente. ibid.

Quæſtio iv.

*De correctione fratrum, quantum ad viſitationem, in ſex articulos diuiſa. Pag.13.col 1.*

1 AN ſint obligati generales ordinum mittere commiſſarios ad viſitandas prouincias. p.13.col.a

2 Per quos patres debeant ſuperiores prouincias viſitare. ibid.

3 vtrum viſitatores poſsint ſubdelegare. p.14.c.1.

4 vtrum generales & prouinciales teneantur ſingulis annis viſitare. ibi.

5 Quomodo viſitatio ſit fratribus proponenda. ibi.

6 vtrum epiſcopus aut eius prælatus regularis poſſit viſitare capellanum regularem triremium qui aduerſis ventis ad partes ſuarum diœceſum deuenit & ibi commoratur. p.14.col.a.

Quæſtio v.

*De fratrum correctione quantum ad inquiſitiones, in decim articulos diuiſa Pag.15.col.1.*

1 QVid, & quotuplex ſit inquiſitio. p.15.col.1.

2 Quis poteſt inquirere. ibid.col.2.

3 vtrum ad inquiſitionem generalem faciendam neceſſe ſit quod præcedat infamia. ibid.

4 vtrum in inquiſitione generali poſsit inquiri de aliquo particulari. p.16.col.1.

5 vtrum in inquiſitione particulari poſsit procedi contra non infamatum. ibid.

6 vtrum poſsit aliquis ſpecialiter inquiri, non præcedente infamia, quando crimen eſt contra Rempublicam. p.17.col.1.

7 vtrum infamatus de vno delicto poſsit de aliis inquiri, de quibus non eſt infamatus. ibid.

8 vtrum index poſsit inquirere de genere alicuius, licet contra eum nulla præceſſerit infamia gene-

ris maculari,& vtrum non præcedente infamia poſſit contra aliquem procedere. p.10.c.1.
9 Vtrum prælati contra fratres poſſit inquirere, & eos punire ſuper delictis,quæ ipſos dubitatur commiſiſſe. ibid.
10 Quid debeant inquirere Viſitatores monialiũ. ibid.
11 Vtrum crimina præſcribantur,ita vt iudex contra criminoſũ minimè poſſit procedere.p.19.c.1

Quæſtio vi.

*De correctione fratrum,quantum ad obligationem denunciandi delinquentes in decem articulos diuiſa. Pag. 19.col.2.*

1 QVid,& quotuplex eſt denunciatio.p.19.c.2
2 Vtrum omnes teneantur iudicialiter denũciare. p.20.c.1.
3 Vtrum aliqui denũciare prohibeantur. ibid.c.2
4 vtrum denũciatio ſtatim obliget ſine correctione fraterna præcedente. ibid.
5 vtrum aliquando poſſit denunciatio fieri nulla correctione præcedente. p.20.c.2.
6 vtrum denunciatio iudicialis ſit adhibenda, ſi creditur quod correctione adhibita fraterna, frater non omnino emendabitur. p.22.c.1.
7 vtrum teneatur quis denunciare quod audiuit. ibid.c.2.
8 Vtrum iudices facilè debeant admittere denunciationes. ibid.
9 vtrum peccent denunciatores non potentes probare quod denunciant. p.23.c.1.
10 Vtrum literæ infamatrices,ſeu delatoriæ incerto authore ſcriptæ,vim habeant accuſationis, aut denunciationis,aut inquiſitionis. ibi.c.2.

Quæſtio vii.

*De correctione fratrum,quantum ad accuſationem, in octo articulos diuiſa.pag.24.c.1.*

1 QVid ſit accuſatio,& vtrum in ſcriptis debeat fieri. p.24.c.1.
2 vtrum iudices debeant procedere contra delinquentes,nulla accuſatione impoſita. ibi.c.2.
3 vtrum in aliquibus caſibus poſsint iudices abſq. accuſatore procedere contra aliquos. ibid.
4 Vtrum aliquis ad accuſandũ obligetur.p.25.c.1.
5 Vtrum calumniatores,& præuaricatores & tergiuerſatores peccẽt,in accuſãdo mortaliter.ib.c.2.
6 vtrum iudex inferior poſſit reſcindere accuſationes coram ſe factas. ibid.
7 vtrum laici & Eccleſiaſtici poſſint monachos accuſare. p.26.col.1
8 vtrum accuſator deficiens in accuſatione ſit talionis pœna plectendus. ibid.

Quæſtio viii.

*De correctione fratrum,quantum ad correctionem fraternam,in ſeptem articulos diuiſa.pag.26.c.2.*

1 QVo iure ad correctionem fraternam teneamur. p.26.col.2
2 vtrum correctio fraterna obliget omni tempore & loco. ibid.
3 vtrum exiſtens in peccato mortali teneatur corrigere fratrem. p.27.c.2
4 vtrum correctio fraterna ſit neceſſario coram duobus teſtibus exhibenda. p.28.c.1
5 vtrum correctio fraterna in aliquo caſu obliget cum periculo vitæ. ibid.co.2
6 vtrum prælati teneantur cum periculo vitæ fraternaliter ſubditos corrigere, quos ſciunt deliquiſſe. ibid.
7 vtrum teneamur ante accuſationem,aut denunciationẽ corrigere fratrem delinquentem, pag. 29.col.1.

Quæſtio ix.

*De correctione fratrum,quoad teſtes ſingulares, in ſex articulos diuiſa. pag.29.c.1.*

1 QVando dicuntur teſtes ſingulares.pag.29.c.2
2 An ſi duo vel tres vnus poſt alterum ſucceſſiue viderint per foramen,per quod ſimul uidere non poterant aliquem delinquentem ſint teſtes ſingulares,an conteſtes. p.30.col.1
3 vtrum teſtes dicantur ſingulares quando in facto principaliter conueniunt. ibi.co.2.
4 An per teſtes ſingulares aliquis ſit condemnandus. ibid.
5 vtrum in aliquibus caſibus teſtes ſingulares faciant fidem. p.32.col.1
6 vtrum propter teſtes ſingulares poſſit aliquis incarcerari,aut torqueri. ibid.c.2

Quæſtio x.

*De correctione fraterna,quoad teſtium variationem,in tres articulos diuiſa pag 32.c.2.*

1 VTrum credendum ſit teſti varianti,p.33.c.1
2 Quando dicatur teſtis variare. ibid.
3 vtrum teſtis varius poſſit torqueri. ibid.col.2

Quæſtio xi.

*De correctione fratrum,quantum ad perſonas potentes teſtificari,in quinque art.diuiſa pag.33 c.2.*

1 VTrum monachi poſſint eſſe teſtes in cauſis ciuilibus & criminalibus ſuorum monaſteriorum. p.34.c.1
2 vtrum monachi ad teſtimonium ferendum compelli poſſint. p.35.c.1
3 vtrum in cauſis crimioalibus moniales poſſint eſſe teſtes contra alias moniales. ibid.
4 vtrum vt teſtificentur monachi & moniales ſit neceſſaria licentia prælatorum. ibi.c.2
5 vtrum laici contra clericum & monachum poſſint eſſe teſtes. p.36.c.1

Quæſtio xii.

*De correctione fratrum, quantum ad torturam teſtib. dandam,in quatuor articulos diuiſa pag 36.c.2.*

1 VTrum teſtes ſint torquendi,vt veritatem in dicent. p.36.c.2
2 vtrum quando teſtes ſint torquendi debeat eis dari copia indiciorum,& proceſſus. p.37.c.1
3 vtrum tortura purget defectum teſtium.ibi.c.1.
4 vtrum omnes teſtes qui delicto interfuerunt, ſint torquendi. ibid.col.2.

Quæſtio xiii.

*De correctione fratrum, quoad numerum teſtium in ſex articulos diuiſa.Pag.37.col.2.*

1 QVæ probationes requirantur in cauſis criminalibus. p.37.col.2
2 vtrum pro crimine clam commiſſo admittantur leuiores probationes. p.38.col.1
3 vtrum ſemel malus ſẽper præſumatur malus ad
hoc

Digitized by Google

hoc vt cõtra eũ minor ſufficiat probatio. ibi.c.2.
4 Quomodo teſtes ſint examinandi. ibid.
5 Vtrum ſola ſcriptura priuata facit plenam probationem. p.39.col.1.
6 Vtrum denunciator faciat numerum cum alio teſte. ibi.co.2.

Quæſtio xiiii.

*De correctione fratrum, quoad teſtium interrogationes, in octo articulos diuiſa. Pag. 39. col. 2.*

1 VTrum teſtes neceſſario debeant interrogari à iudice. p.46.co.2.
2 Vtrum perſona notarii ad ſcribenda dicta teſtium apices iuris pertineat. ibi.
3 Quomodo ſaluanda ſit conſuetudo aliquarum religionum, in quibus per ſe ipſos iudices regulares ſcribunt, ea quæ à teſtibus dicuntur non adhibito notario Ordinis. pag.4.co.1.
4 Vtrum teſtis poſſit deponere dictum ſuum in ſcriptis poſt iuramentum, taliter, quod ipſe ſcribat ſuum dictum. pa.42.co.1.
5 Vtrum in cauſis ordinis ſint à iudice teſtes neceſſario inquirendi. ibi.col.2.
6 Vtrum teſtes ſint interrogandi, de loco, tempore cauſa ſui dicti. p.42.c.1.
7 Vtrum teſtes poſſint interrogari de occultis. ibi.col.1.
8 Vtrum teſtes vt valeant ſint ſub iuramento interrogandi. ibid.

Quæſtio xv.

*De correctione fratrum, quoad veritatem à teſtibus proferendam, in duos articulos diuiſa. Pag. 44. c.1.*

1 VTrum teſtis præſumatur dicere verum. pag. 44 col.1.
2 Qua pœna falſi teſtes ſunt puniendi. ibi.c.2.

Quæſtio xvi.

*De correctione fratrum, quod teſtium detectionem, & oppugnationem, in quatuor articulos diuiſa. Pa. 44. col. 2.*

1 AN teſtes ſint reo detegendi. pa.44 co.2
2 Vtrum licitum ſit opponere aliquid contra teſtes. p 45 col,2.
3 Ex quibus cauſis oriatur inimicitia capitalis ad euacuationem teſtium. pag 46.co.1.
4 Vtrum vera aut falſa opponentes teſtibus mortaliter peccent. p.47.co.2.

Quæſtio xvii.

*De correctione fratrum, quantum ad carcerem reorum in quatuor articulos diuiſa. Pa.48 co.1.*

1 QVid ſit carcer. p.48.c.1
2 Quid ſit carceris inuentor. ibid
3 Vtrum carcer poſſit eſſe teter, & obſcurus. ibi.c.2.
4 vtrum religioſi poſſint incarcerari ſine informatione ſummaria. p.49.col.1.

Quæſtio xviii.

*De correctione fratrum, quoad citationem reorum, in tres articulos diuiſa. Pag. 39. col. 2.*

1 VTrum generalis Regularium poſſit priuare monachos officiis viſitandi & procurandi ſine citatione propter delictum graue ab ipſis commiſſum notoriè. p.70.c.1.
2 vtrum quando citetur religioſus, vt compareat debeat ſeruari ſtylus & ritus Sanctæ Romanæ Eccleſiæ. ibi.col.2.
3 vtrum valeat proceſſus factus per viam Inquiſitionis etiãſi nulla interueniat partis citatio. ibi.

Quæſtio xix.

*De correctione fratrum, quantum ad interrogationẽ reorum, in vndecim articulos diuiſa. Pag. 50. co. 2.*

1 QVomodo iudices regulares debent à reis veritatem extorquere. p.51.col.1.
2 vtrum reus in iudice interrogatus à iudice competenti ſtatim cum ab eo interrogatur teneatur reſpondere, & ad veritatem confitendam poſſit aſtringi. ibi.co.2.
3 Quomodo dicatur iudex rectè procedere vt reũ iuridice poſsit interrogare. ibid.
4 vtrum reus legitimè interrogatus poſsit verbis æquiuocis celare veritatem. pag. 52.c.1.
5 vtrum reus legitimè interrogatus tacendo habeatur pro confeſſo. ibi.col.2.
6 vtrum reus qui defertur iuramentum poſsit verbis æquiuocis celare veritatem. ibi.
7 vtrum reus in rebus parui momenti interrogatus iuridice peccet mortaliter, nõ manifeſtando veritatem. p 53.co.1.
8 vtrum reus iudiciatus de vno crimine poſsit de alio interrogari. ibid.
9 vtrum reus negans delictum teneatur ipſum cõfiteri poſt ſententiã contra ipſum prolatã. ib.c.2.
10 vtrum reus poſsit de cõplicibus interrogari. ibi.
11 vtrum poſsit dari iuramentum reo quando à iudice interrogatur. p.54.co.1.

Quæſtio xx.

*De correctione fratrum, quoad totum in decem articulos diuiſa. Pa 53 col. 2.*

1 QVid, & quot ſunt tormentorum genera. pa. 55.col.1.
2 Quid præcedendum antequam ad torturam deueniatur, ibid.
3 Quibus ex cauſis & indiciis ad torturam eſt deueniendum. ibi.
4 vtrum iudex teneatur dare reo copiam indiciorum cum certo termino antequam ponatur ad torturam. p.56.col.1.
5 vtrum danda ſit copia indiciorum, etiam ſi reus eam non petat. ibid.c.2.
6 vtrum non data copia indiciorum ſi reus ponatur ad torturã ſit nullum dictum rei tortura & proceſſus & an ex tali dicto, & confeſsione debeat puniri. p.57.c.1.
7 vtrũ clerici & monachi poſsint torqueri. ibi.c.2.
8 vtrum prælati regulares poſsint verberare quendam ſubditum per laicum familiarẽ monaſterii deferentem habitũ tertii Ordinis minorum. ib.
9 vtrum tormenta reperi poſsint. p.58.co.1
10 vtrum liceat alicui metu tormentorum crimen quod non commiſit fateri. ibi.col.2.

Quæſtio xxi.

*De correctione fratrum, quoad purgationem canonicam, in duos articulo. diuiſa,* Pag. 59. co. 1.

1 VTrum religioſis ſolum infamatis ſit canonica purgatio indicenda. p.59.c.1.
2 Quis ſit effectus purgationis canonicæ. ibi.c.2.

Quæſtio xxii.

*De correctione fratrum, quantum ad ſententiam proferendam in generali, in octo articulos diuiſa.* Pa.66.c.1.

1 QVomodo debeant ſe habere iudices in iuſta ſententia ferenda. p.60.c.1.

2 Quo-

2 Qunmodo iudices regulares debent, ſe iuribos regulare, in ſententiis ferendis moderando pęnas. ibid. col. 2.
3 Quomodo iudices Regulares deficiente definitione iuria debeant finaliter cauſas ſuas determinare moderando pęnas. p. 61. c. 1
4 Quomodo debent ſe habere iudices io pęnis arbitrariis imponendis. ibi. c. 2.
5 Vtrum indiciati de aliquo crimine poſſint puniri. p. 62. c. 1.
6 vtrum propter infamiam poſſit qois puniri ibi.
7 vtrum generales & prouinciales poſſint punire delinquentem monachum ſine conſilio patrum prouinciæ. p. 63. c. 1.
8 vtrum commiſſarius cum plenitudine poteſtatis a generale inſtitutus proferens iniuſtam ſententiam poſſit impediri a prouinciale eă exequi. ib.

Quæſtio xxiii.

*De correctione fratrum, quantum ad arbitrariă penam & ad pœnam carceris ipſis imponendam pro delictis, in ſeptem articulos diuiſa. Pa 64. c. 1.*

1 VTrum pœna arbitraria poſſit extendi vſq; pœnam mortis. p. 64. c. 2.
2 vtrum prælati debeant eſſe faciles ad iocarcerandum. ibi.
3 vtrum ad incarcerandos monachos delinquentes fugientes poſſit a prælatis regularibus inuocari. p. 63. col. 1.
4 vtrum religioſi poſſint ad carcerem perpetuum damnari. ibid. c. 2.
5 vtrum condemnatio alicuius ad perpetoum carcerem cũ aſſignatione quatuor vnciatium panis pro cibo, & totidem aquæ pro potu ſingulis diebus ſit condemnatio ad vltimum ſupplicium, ita vt ſi ſic condemnatus moriatur cenſendus ſit coodemnans irregularis. ibid.
6 vtrum religioſus legitimè ad carcerem perpetuum a ſuo ſuperiore damnatus, & in eo incluſus poſſit abſque peccato fugere. p. 66. c. 1.
7 vtrum detruſio in monaſterio ſit magna pęna, & fratribus pro delictis ſit impooenda. pag. 67. col. 1.

Quæſtio xxiiii.

*De correctione fratrum, quoad monaſterij relegationem in duos articulos diuiſa. P. 67. c. 2.*

VTrum religioſi poſſint propter eorum delicta mitti in exilium. p. 67. c. 2.
2 vtrum monaſterium vbi mooachus commiſit delictum debeat ipſi ſuppeditare alimenta, quando in aliud monaſterium relegatur. p. 68. c. 1.

Quæſtio xxv.

*De correctione fratrum, quoad religionem ad triremes & expulſionem ab ordini in tres articulos diuiſa. Pag. 68. c. 1.*

1 VTrum religioſi poſſint ad triremes relegari. p. 68. c. 2.
2 vtrum decem prælatum regularem ad triremes ſuos ſubditos relegare. ibid. c. 2.
3 Quomodo expulſi ab ordine ſint recipiendi. ibi.

Quęſtio xxvi.

*De correctione fratrum, quoad priuationem officiorum in tres articulos diuiſa. P 69. c. 2.*

1 VTrom prælati religioſorum poſſint ſubditos ab officiis ſuſpendere, & depoocre ipſis non citatis. p. 69. col. 1.
2 Propter quod crimẽ poſſit aliquis religioſus prælatione priuari, & inhabilitari ad aliam. ibid.
3 Vtrum io ordine Ciſtertii viſitatores poſſint extra capitulum ſpendere conſiliarios eiuſdem ordrois. ibid. c. 2.

Quæſtio xxvii.

*De correctione fratrum, quantum ad pœnam inceſtus cum filiabus ſpiritualibus commiſſis, in tres articulos diuiſa. p. 71. c. 2.*

1 QVa pęna ſunt puniendi ſacerdotes regulares inceſtum cum filiabus confeſſionis committentes. p. 71. c. 2.
2 vtrum Regulares ſolicitantes fœminam extra confeſſionis actum poſſint puniri ab eorum prælatis. p. 72. c. 1.
3 vtrum ſacerdotes in actu vel iuxta actum confeſſionis prouocantes ad peccatum nefandum, comprehendantur in hac cõſtitutione Pii Quarti. ibid.

Quæſtio xxviii.

*De correctione fratrum, quoad pœnam imponendam confeſſarijs Regularibus ſine iuriſdictione confeſſiones audientib & ſine ordine ſacerdotali celebrantibus, in duos articulos diuiſa. pag. 72. col. 1.*

1 QVa pęna puniantur ſacerdotes regulares audientes confeſſiones ſine iuriſdictione actuali. p. 72. c. 2.
2 Qua pęna debet puniri ille, qui non eſt ſacerdos, & celebrat. p. 73. 2. 2.

Quæſtio xxix.

*De correctione fratrum, quoad crimen Sodomiæ & adulterij in tres articulos diuiſa, p. 74 c. 2.*

1 QVuomodo vitiom Sodomiæ ſit abominabile & fugiendum. p. 74. c. 2.
2 Quibos ceoſuris & pęnis Sodomitæ afficiantur, & a quibus iudicibus iudicentur. ibi. c. 2.
3 vtrum monachus ſit puniendus propter fornicationem commiſſam cum muliere maritata. p. 75. col. 2.

Quæſtio xxx.

*De correctione fratrum, quoad pęnam ſacrilegij cum monialibus imponenda, in duos articulos diuiſa. p. 76. col. 1.*

1 QVa pęna debeant puniti committentes ſacrilegium cum monialibus, & ipſæ moniales conſentientes. p. 76. c. 1.
2 vtrum filii monialium, & ſacerdotum ſint ſacrilegi. ibi. c. 2.

Quæ-

Quæſtio xxxi.

*De correctione fratrum, quoad punitionem calumniatorum, & maledicorum in quatuor articulos diuiſa. Pag 77 col. 1.*

1 QVa pęna puniatur calumniator. p.77 col.2.
2 Vtrum mittens literas ad ſuum prælatum ſuo ſigillo clauſas de aliquibus criminibus contra aliquos eum certiorem faciens, ſit puniendus tanquam calumniator, ipſa crimina non probando. p.78.c.9.
3 Qua pœna maledicus puniatur. p.79.c.1.
4 Qua pęna ſit puniendus monachus ſeditioſus, & ſeminans diſcordias inter fratres. ibi.c.2.

Quæſtio xxxii.

*De correctione fratrum, quoad pœnam imponendam falſarijs, in duos articulos diuiſa. P.79 c.2.*

1 QVomodo falſarii ſint puniendi. p.89.c.1.
2 Qua pœna puniantur falſos teſtes ſolicitantes. ibi.c.2

Quæſtio xxxiii.

*De correctione fratrum, quoad crimen læſæ Maieſtatis Diuinæ, & humanæ, in quatuor articulos diuiſa. Pag. 80.c.2.*

1 QVa pœna puniantur religioſi (quod abſit) hæreticantes. p.80.c.2.
2 Qua pœna afficiantur crimen, læſæ maieſtatis committentes. ibid.
3 Qua pœna puniendi ſint extrahentes delinquentes a manibus iuſtitiæ. p.81.c.1.
4 Qua pœna ſit puniẽdus monachus de Rege male dicens. ibid.c.2.

Quæſtio xxxiiii.

*De correctione fratrum, quantum ad pœnam homicidij imponendam in quatuor articulos diuiſa. Pag.82.c.1.*

1 QVa pęna ſunt puniendi religioſi homicidæ. p.82.co.1.
2 Qua pęna ſunt puniendi ſubditi qui manus violentas in prælatos ſuos iniiciunt. p.83.c.1.
3 Si in aliqua religione ſtatuatur, vt qui vulnerauit fratrem tali pęna puniatur, quomodo huiuſmodi ſtatutum ſit intelligendum. ibi.c.2.
4 Qua pœna ſit intelligendum. p.48.c.1.

Quæſtio xxxv.

*De correctione fratrum, quoad pœnam imponendam dilapidatoribus bonorum monaſterij, in duos articulos diuiſa. Pag.85.c.2.*

1 QVa pęna puniatur dilapidator bonorum monaſterii. p.85.c.2.
2 Vtrum monachi poſſint conſpirare contra Abbatem bona monaſterii dilapidantem. ibid.

Quæſtio xxxvi.

*De correctione fratrum, quoad pœnam imponendam reuelantibus ſecreta ſacramentalia, aut naturalia, in quatuor articulos diuiſa. P.86. c.1.*

1 QVa pęna puniatur confeſſor peccata confeſſa detegendo. p.86.c.1.
2 Qua pœna puniãtur religioſi aperientes literas ſignatas, eaſque aduerſario mittentis oſtendentes. ibid.c.2
3 Qua pęna debent puniri religioſi ſecreta ordinis intra & extra ordinem reuelantes. ibid
4 Vtrum excuſentur a pęnis aperientes literas obſignatas, eas aduerſariis ad eorum defenſionem oſtendentes. p.87.c.1

Quæſtio xxxvii.

*De correctione fratrum, quoad pœnam ebrietatis imponendam, in duos articulos diuiſa. Pag 87.co.2.*

1 VTrum ebrietas ſit a religioſis aliena. pa.87. col.2.
2 Quomodo ſit probanda ebrietas vt caſtigetur. p.88.col.2.

Quæſtio xxxviii.

*De correctione fratrum quoad pęnam imponendam ludentibus fratribus, in tres articulos diuiſa. pag.88 col.1.*

1 VTrum religioſis licitum ſit ludere ad aleas. p.88.c.1.
2 Qua pœna puniantur religioſi aleis ludentes. ib. col.2.
3 Vtrum lucrata in ludis a religioſis ſint ipſis, an monaſteriis reſtituenda. ibid.

Quæſtio xxxix.

*De correctione fratrum quoad pœnam fratribus imponendam, in duos articulos diuiſa. p.89.c.1.*

1 QVa pœna ſint puniendi religioſi furtum committens. p.89 c.1
2 Vtrum furantes calices & patenas a locis religioſis ſint excommunicati. ibi.c.2

Quæſtio xl.

*De correctione fratrum, quoad pęnam imponendam iudicibus regularibus negligentibus & imperitis, in quatuor art. diuiſa pag 90 c.1.*

1 QVa pœna puniatur iudex negligens in caſtigando delicta. p.90.c.1.
2 An iudex male iudicans, imperitia puniatur, ibi. col.2.
3 Quomodo cognoſcentur iudices male iudicantes ex dolo, vel ex leui culpa procedere. ibid.
4 Quæ pęna ſit imponẽda prælato cuius culpa effectum eſt vt ſubditus ſine Sacramento penitentiæ deceſſerit. p.92.c.1

Quæſtio xli.

*De correctione fratrum, quoad reprehenſionem ipſis propter delicta, cum ſententia legitur dandam in tres articulos diuiſa pag 92.col.1.*

1 VTrum arguere ſubditos deliquentes ſit licitum prælatis. p.92.col.1
2 vtrum prælati poſſint contumeliari ſubditos delinquentes. ibi.c.2.
3 Qua pęna puniantur prælati in dicendis verbis contumelioſis excedentes. pag.93.c.1

Quæſtio xlii.

*De correctione fratrum, quantum ad facultatem a ſententia appellandi, unica ſolutione contenta eſt. Pag. 93. col. 1.*

Quæſtio xliii.

*De correctione fratrum, quoad criminis condemnationem, in ſex articulos diuiſa. p. 93. c. 2.*

1 VTrum qui apud iudicem intercedit, ut pęna per legem ſtatuta remittatur, teneatur ad reſtitutionem. p. 93. c. 2
2 Vtrum liceat Principi concedere remiſſionem delicti futuri. p. 94. c. 2.
3 Vtrum ſi pater monachus interficiatur, remiſſio pertineat ad filium, an ad monaſterium. p. 95. c. 1.
4 vtrum ſemel in ſyndicatu abſolutus poſſit amplius conueniri. ibid.
5 vtrum liceat iudicibus remittere pœnas delictis a legibus impoſitis. ibid. c. 2
6 vtrum valeat confeſſio rei facta coram iudice promittente reo impunitatem ad effectum, ut poſſit eum pęna ordinaria caſtigare, aut remittere eius delictum teneatur. ibid.

Quæſtio xliiii.

*De correctione fratrum, quoad acceptam pęnam impoſitam delinquentibus, in duos articulos diuiſa. pag. 96. col. 1.*

1 VTrum condemnatus ad pęnam teneatur ipſam ſubire. pag. 96. c. 2
2 vtrum condemnatus ad auſteram abſtinentiam, teneatur hanc ſubire pęnam. p. 99. c. 1

Quæſtio xlv.

*De decimis quantum ad obligationem, eas ſoluendi a regularibus in octo articulos diuiſa. pag 97. col. 1.*

1 QVid ſit decima & primitia. p. 97. c. 2
2 Quo iure debeantur decimæ. ibid.
3 Vtrum Summus Pontifex poſſit concedere exēptionem a decimis. ibid.
4 vtrum religioſi ſint a decimis exempti. pag. 99. col. 1.
5 vtrum moniales & earum bona ſint a decimis exempta. p. 102. c. 2
6 Quomodo regulares huic renuncient priuilegio pag. 103. col. 1.
7 vtrum priuilegium conceſſum monaſterio, vt poſſit recipere decimas alicuius parochiæ extendatur ad noualia. ibid. c. 2
8 vtrum religioſi confeſſarij teneantur facere fidelibus conſcientiam de decimis. ibid.

Quæſtio xlvi.

*De diffinitoribus in decem articulos diuiſa. Pag. 104. col. 2.*

1 QVare ſint diffinitores in religionibus. pag. 104. col. 2.
2 Vtrum generales & prouinciales ſine cōſilio diffinitorum poſſint ferre ſententiam contra aliquem fratrem. p. 105. co. 1.
3 Quis in ordo ſuffragiis dandis a diffinitorib' debet ſeruari. ibi. c. 2.
4 Si diffinitores cupientes obedire generalibus, aut prouincialibus ſe a dicendo abſtineant, eo quod gratius illis futurum cauſarent, eos ſilere quam loqui, an venia digni ſint. p. 106. c. 1.
5 Quando generales, aut prouinciales affirmant ſe habere validas cauſas aliquid faciendi, quæ tamen aliis ignotæ eſſent, an deffinitores, & prouinciales reſponſuri debeant eorum propoſitioni acquieſcere. p. 107. c. 1.
6 Quid facient definitores ſentientes ſuperiores minime etiam ipſis contradicentibus ſententiam mutaturos. ibi. c. 2.
7 Quid facient diffinitores ſcientes ſuperiores ipſis contradicentibus magis fore irritandos. p. 108. col. 2.
8 quando res proponuntur definitoribus decidēdæ quæ partes illarum eſſe debent. p. 100. c. 1.
9 vtrum liceat diffinitoribus non accedere ad definitorium quando a prælatis indictum eſt. ibi. col. 2.
10 An debeant diffinitores ſubſcribere ſententiæ latæ a prælato, quā in diffinitorio non approbauerunt. p. 110. c. 1.

Quæſtio xlvii.

*De diſpenſationibus in undecim articulos diuiſa. Pag. 110. c. 2.*

1 QVid, & quotuplex eſt diſpenſatio.
2 Vtrum ſit diſpenſatio idem quod priuilegium, declaratio & Epicheia. p. 111. c. 1
3 quomodo Epicheia ſit vtendum. ibid. c. 2
4 vtrum prælati debeant facile concedere diſpenſationes. p. 112. c. 2.
5 vtrum petens diſpenſationem & ea vtens ſine cauſa peccet. p. 113. c. 1.
6 Vtrum ſubreptitia ſit diſpenſatio innixa dolo & fraude. ibi. c. 2.
7 vtrum ſi Papa aut eius delegatus conceſſam a ſe diſpenſationis gratiam committat Ordinario, vt verificata narratiua diſpenſet, finiatur talis delegatio morte Papæ delegantis. p. 114. c. 1.
8 vtrum diſpenſatio a Papa monacho facta ad teſtandum expiret morte concedentis re integra. ibi. co. 2.
9 Quibus prælatis ſiue eccleſiaſticis ſiue regularibus reſpectu ſuorum ſubditorum competat de iure communi diſpenſandi authoritas tam circa præcepta, quam circa vota, in minutis, & frequenter occurrentibus neceſſitatibus. p. 115. c. 1
10 vtrum quando prælatus mandat fieri aliquid contra præceptum regulæ cenſeatur diſpēſare. ibid. col. 2.
11 vtrum diſpenſatio ſit ſtrictè interpretanda. ibi.

Quæſtio xlviii.

*De regularibus, quoad donandi poteſtatem, in ſexdecim articulos diuiſa. pag. 115. c. 2.*

1 QVid ſit donatio. p. 116. co. 1.
2 Vtrum donatio omnium bonorum præſentium, & futurorum facta alicui monaſterio valeat. ibid.
3 vtrum religioſi poſſint aliquid donare. ibi. col. 2.
4 vtrum fratres minores poſſint donationes

extra

extra ordinem, & iutta ordinem facere. p.117. col.2.
5 Vtrum oblata in altari ante ingreſſum monaſterii cenſeantur monaſterio donata. pag. 118. col.1.
6 Vtrum vaſa argentea donata ante mortem monaſterio ab aliquo Canonico poſſint repeti ab Eccleſia. p.118.c.1
7 Vtrum data ad negotiandum ab aliquo priori regulari poſſint quoad augumentum a donatario retineri. ibi.c.a
8 Vtrum valeat donatio facta nouitio ante ingreſſum religionis. p.119.c.1
9 Vtrum præfata donatio valeat iurata. pag.120. col.1.
10 Vtrum dictum decretum Concilii habeat locũ in donationibus cauſa mortis. ibi.c.a
11 vtrum nouitii facta profesſione irrita exiſtente, ſit etiam irrita ipſa donatio. p.121.c.1
12 vtrum donatio nouitii morte ipſius ante profesſionem accedente reuocetur. ibi.co.a
13 vtrum renuntiatio facta a nouitio poſt decimũ ſextum ætatis ſuæ annum valeat etiam ſi nõ fiat cum forma prædicti decreti. ibid.
14 vtrum prædicta donatio posſit fieri a nouitio ſine licentia Epiſcopi cum licentia ſolum ſuperioris. p.122 c.1
15 vtrum moniales posſint dare aliquid ſæcularibus cum cenſu certæ annuæ quantitatis ſibi ſoluendæ in uita ſua. ibi.c.a
16 vtrum decretum Concilii Tridentini quantum ad donationes nouitiorum habeat locum in nouitijs Societatis Ieſu. p.123.c.1

Quæſtio xlviii.

*De dotibus monialium, in octo articulos diuiſa. Pag. 123. col. 1.*

1 VTrum prælati & moniales, committant ſimoniam in dotibus pro nouitiis recipiendis. p.123.c.a
2 Vtrum quando monaſterium eſt locuples, ut poſſit perſonas quæ recipiuntur alere ſimoniacum ſit pretium, id eſt dotem exigere. pag.124. col.1.
3 vtrum prælati monialium poſſint taxare dotem p.125.c.a
4 vtrum ipſi prælati poſſint taxare aliquam particularem dotem ſine conſenſu monialium & monaſterii. ibi.c.2
5 vtrum dos ante profeſſionem monialium posſit recipi. p.126.c.2
6 Vtrum monaſteria monialium immodicas dotes pro ingreſſu monialium recipientes cum pura conſcientia poſſint retinere. p.127.c.1
7 vtrum Abbatiſſa posſit recipere certam pecuniæ quantitatem donec conuentui dos promiſſa pro nouitia ſoluatur. ibid.
8 vtrum illa quæ ingreſſa monaſterium conuenit cum illo quod loco dotis habeat hæreditatem, quæ ei contingebat poſt mortem matris, & profeſſa eſt, ſit verè religioſa, ſi ante ingreſſum religionis matri petenti ſuam legitimam renunciauit, & vtrum cum licentia ſui prælati posſit eſſe extra monaſterium, vt ibi alatur. pag. 128. col. 2.

Quæſtio xlix.

*De Eccleſijs regularibus quantum ad ædificia, in vndecim articulos diuiſa. Pag. 129. col. 1.*

1 VTrum prioribus conuentualibus incumbat in eorum conuentibus ædificia erigere. p.129.c.1
2 An ſit melius & Deo acceptius fundare Eccleſiam Collegiatam regularem mendicantium, quam Collegiatam ſæcularem cæteris paribus. ibid.c.a.
3 vtrum poſsint regulares ædificare ſine licentia Ordinarii. p.130.c.1
4 vtrum posſit mutari Eccleſia & monaſterium de vno loco in alium ſine licentia Papæ & Diœceſani. ibid.c.2
5 vtrum eccleſiæ & monaſteria posſint ædificari aliis eccleſiis fractum viciaa. p.131.col.1.
6 Vtrum Deo dicatæ eccleſiæ & monaſteria perpetua eſſe debeant, ita vt ad profanos vſus non poſsint transferri. ibi.co.2.
7 Vtrum monaſterium deſertum à fratribus Minoribus pertineat ad fratres, an ad eius fundatorem p.132.col.1.
8 Vtrum priuilegium quod conceditur religioni ædificandi monaſterii ſine licentia Ordinarii ex non vſu per decennium amittatur. pag.133. col.2.
9 Vtrum ſint excommunicati regulares qui ſine licentia Papæ noua loca ad habitandum recipiunt. ibid.
10 Quomodo ſit intelligendum præceptum impoſitum religioſis ea reddittibus monaſterii ædificandi eum ad pinguiorem peruenerint fortunam. p.134.col.1.
11 Vtrum vnaquæque prouincia in ordine Minorum teneatur habere aliquas eccleſias & monaſteria recollecta. ibi.c.2.

Quæſtio l.

*De immunitate Eccleſiarum regularium, in quinque articulos diuiſa. Pa. 135. co. 1.*

1 VTrum immunitas eccleſiarum à iure diuino an poſitiuo ſit conſtituta. pag.135. col.1.
2 Quibus pœnis afficiantur infringentes regulares eccleſias. p.136.col.1.
3 Vtrum iudices ſæculares poſsint eiicere à Monaſteriis delinquentes. p.137.c.1.
4 An clerici & monachi gaudeant immunitate eccleſiæ. pag.139.col.1.
5 Vtrum Religioſi tradentes detentum in monaſterio, qui gaudet immunitate eccleſiæ ſint irregulares, ſi iudex frangens fidem illis datam reducendi ipſum in monaſterium, delinquentem laqueo ſuſpenderit. ibi.co.2.

Quæſtio li.

*De electione per ſcrutinium in quindecim articulos diuiſa. Pag. 139. co. 2.*

1 QVid, & quotuplex eſt electio. pag.140. col.1.
2 vtrum in electione per ſcrutinium ſcrutatores debeant eſſe tres. ibid.
3 Ad quid obligantur ſcrutatores in electione facienda. ibid.col.2.

4 Quo-

4 Quomodo ſint danda ſuffragia in electionibus per ſcrutinium. ibid.
5 Vtrum tantum ordine ſacro inſigniti habeant vocem actiuam in electionibus. p.141.c.1
6 vtrum vota abſentium poſſint ſuppleri. pa.143. col.1.
7 vtrum poſſit ſuffragium ſemel datum reuocari, aut electio per ſcrutinium reiterari. ibid.
8 vtrum conueniens ſit fieri electionem per ſcrutinium, aut ſortes. ibid.
9 vtrum valeat electio alicuius, ſi ſcriba ſine aliqua fraude, & malitia ſchedulam ſuffragii publicauerit. p.144.c.1.
10 vtrum electio debeat eſſe libera. ibi.col.2
11 vtrũ coarctatio electionis ad quatuor, aut quinque poſſit iuridice fieri. p.145.c.1
12 vtrum conſuetudo valeat a ſeptem annis, & octo inducta in quadam religione vt tantum prudentiores, re & ætate habeant vocem in capitulo, & admittantur in electionibus ſuperiorum, ibid.col.2
13 vtrum illius qui miſit in vrnam ſchedulam albam ſit inter vota electorum, votum connumerandum. p.147.c.1
14 vtrum ſtatim collatis eligentium ſuffragiis ſit electio publicanda ibid.
15 vtrum electio poſſit fieri in nocte. ibi.c.2

Quæſtio lii.

*De electione Prælatorum, & Generalium, & Prouincialium, in quindecim articulos diuiſa.*
Pag.148. col.1.

1 VTrum ſit dicenda Miſſa antequam eligantur Prælati. p.148.c.2
2 Quomodo Miniſter generalis in ordine Minorum de obſeruantia ſit eligendus. p.149.c.1.
3 vtrum Generales Canonici electi ſtatim confirmati cenſeantur. p.150.c.1
4 Quomodo in ordine Minorum eligatur Vicarius generalis. ibid.c.2
5 Quomodo ſit eligendus Commiſſarius generalis in ordine Minorum. ibid.
6 Quomodo ſint eligendi Miniſtri Prouinciales in ordine Minorum. ibid.
7 vtrum Prouinciales ordinis Minorum neceſſario ſint eligendi de corpore capituli, & an poſſint eligi patres aliarum prouinciarũ, p.151.c.1
8 vtrum Papa poſſit diſpenſare vt Clerici ſeculares poſſint eſſe Abbates in Abbatiis Regularibus. ibid.
9 vtrum conueniens ſit quod eligantur prælati alterius ordinis. p.153.c.2
10 An legatus poſſit diſpenſare ut profeſſus in una religione eligatur in alia in prælatum prouincialem. p.154.c.1
11 vtrum valeat electio prouincialis cum fraude electio, alio habente maiorem partem votorum ibidem,
12 vtrum ille, cui non deſunt viginti quinque dies ad complementum ſex annorum, poſtquam reliquit prouincialatum, poſſit eligi in prouincialem. ibi.c.2
13 vtrum mortuo prouinciali teneantur ipſi ad quos ſpectat electio alium conſtituere idoneũ. pag.155 c.1.
14 vtrum ante ſepulturam prouincialis debeat fieri vicarij prouincialis electio. ibi.c.2.
15 vtrum ſtante ſtatuto aliquarum prouinciarum, quod vicarii, & præſidentes conuentuum non poſſint eligi diſcreti ad capitulum prouinciale viſitator prouinciæ cum plenitudine poteſtatis poſſit diſpenſare vt eligantur. p.156.c.1

Quæſtio liii.

*De electione Guardianorum & Priorum conuentualium, in tredecim articulos diuiſa. pa.156.c.1.*

1 QVomodo Guardiani & Priores conuentuales ſint eligendi. p.157.c.1
2 vtrum Diffinitores & Conſiliarii teneantur eligere digniores in Priores & Guardianos. ibi.
3 vtrum dicti Diffinitores & Conſiliarii detegere in diffinitorio crimina, aut impedimenta teneantur, quæ obſtant promouẽdis in prælatos. ibi.c.2
4 vtrum Diffinitores & Cõſiliarii, per id, quod de aliquo ſciunt in confeſſione ſacramẽtali poſſint ſuffragium in electione denegare. p.158.c.1
5 vtrũ repulſus a prælatione propter aliquod impedimentum ęgritudinis, poſſit a prælatis, & Diffinitoribus reeligi antequam probet ipſam ægritudinem ceſſare. p.159.c.1
6 vtrum Guardiani, & priores electi per dictos patres ſint ſtatim confirmati. ibid.
7 vtrum diſpenſatus ad duo beneficia poſſit eligi in Abbatem. ibi.c.2
8 vtrum omnia monaſteria virorum valorem duodecim communicatione excedentia poſſint prouideri per electionem. ibid.
9 Quid ſi Papa, aut ſtatutum mandat communitati vt eligat prælatum cum aliquorum conſilio, ex quibus vnum volunt eligere, an requirendum ſit eius conſilium. p.160.c.1
10 vtrum valeat electio facta a ſex electorib. quorum tres vota vni dederunt & ille compulſus a prouinciali vt voueret, renunciauit votum petẽs confirmationem, dicens, ſe habere maiorem votorum partem, & an prouincialis illum teneatur confirmare. p.160.c.2
11 vtrum collegium poſſit conſtitui in vno ad electionem prælati faciendam. p.161.c.2
12 vtrum valeat electio facta ab vno nomine, ſeu vice omnium compromiſſariorum præſentibus & conſentientibus ipſis. p.162.c.1
13 vtrum debeant conſtitui iudices compromiſſarii ad cognoſcendum de cauſa electionis quando capitulum appellat ad ſedem Apoſtolicam. ibidem, c.2.

Quæſtio liv.

*De electione Abbatiſſarum & Prioriſſarum in ſeptem articulos diuiſa. pag.163.c.1.*

1 VTrum electio Abbatiſſarum pertineat ad conuentum. p.163.col.1
2 An clauſula de conſenſu medietatis conuentus requirat moniales collegialiter congregatas, an vt ſingulæ conſentiant. p.163.c.2.
3 An monialis corrupta poſſit eligi in Abbatiſſã. p.164.c.1
4 vtrum ualeat electio monialium quando ex ſexdecim nouem vni ſuffragauerunt, & ſeptem alteri octies, & dicente ſuperiore ſe non eſſe electurum, niſi eam quæ duas uotorum partes haberet, omnes ſimul vni ſuffragauerunt, quæ antea nullum habebat uotum, & a ſuperiore fuit electa. ibid.
5 vtrum Abbatiſſæ præſentatæ per patronum in ordine S. Claræ poſſint eſſe perpetuæ. ibi.c.2.

6 Vtrum

Digitized by Google

6 Vtrum collegium oblatarum teneatur eligere præſidentem triennalem. p.165.co.1
7 Vtrum electa Abbatiſſa ſtatim ſit confirmãda.ib.

Quæſtio lv.

*De obligatione acceptandi prælationes, in duos articulos diuiſa. Pag.165.col.2.*

1 VTrum electus teneatur electionem de ſe factam acceptare. p.165.co.2
2 Vtrum religioſi electi ad aliquam prælationem extra ordinem ſuum poſſint aſſentiri tali electioni. p.166.co.1

Quæſtio lvi.

*De pœnis eorum qui per ambitionem eligi procurant, in tres articulos diuiſa. Pag.167.col.1.*

1 IN quas pœnas incidont ſubornantis electionibus regularium. p.167.co.1
2 Vtrum procurantes officia per perſonas extra ordinem aliquam pœnam incurrant. p.168.c.2
3 An ſcribentes an recipientes dictas literas incidant io pœnam. p.170.co.1

Quæſtio lvii.

*De eleemoſyna, in octo articulos diuiſa. Pag.171.*

1 VTrum monaſteria eleemoſinas largiendas teneantur. p.171.c.2
2 Vtrum aliquando religioſus particularis poſſit dare eleemoſynam. ibi.
3 Vtrum religioſus magis teneatur ſubuenire patri ſuo naturali neceſſitatem patienti & requirenti quam obedire prælato ſuo contrarium imperanti. p.172.co.2
4 Vtrum religioſus teneatur obedire prælato præcipienti ne parentibus egentibus ſuccurrat etiam ſecundum modum ſuæ profeſſionis. p.173.c.1
5 Vtrum Commendatarij ordinum militarum teneantur de redditibus commendatarum eleemoſynam præſtare. ibid.c.2
6 Vtrum fratres Minores Conuentuales poſſint impedire obſeruantibus ne eleemoſynas petant. p.174.co
7 Vtrum Concilium Tridentinum abolens quæſtores eleemoſynarum comprehendat mendicantes religioſos pro ſuorum Conuentuum ſuſtentatione eleemoſynas quæſtuantes. ibid.
8 Vtrum Curati poſſint impedire ne in Eccleſiis, fratrum a fidelibus fratribus aliquid offeratur. p.175.col.2

Quæſtio lviij.

*De Epiſcopis & epiſcopatu, in octo articulos diuiſa. Pagi.175 columna 1.*

1 VTrum religioſi poſſint acceptare epiſcopatum ſine licentia ſui prælati. p.175.col.2
2 An religioſi appetentes epiſcopatum peccent.ib.
3 An monachus factus Epiſcopus ſit ſolutus a legibus monachatus. p.176.c.1
4 An monachus factus Epiſcopus priuilegiis religionis priuetur. ibi.col.2
5 Vtrum prouiſio Abbatiæ ordinis vnius ſit valida a ſede Apoſtolica Epiſcopo collata, nulla mentione facta, illum ante Epiſcopatum eſſe Monachum alterius religionis. ibi.
6 Vtrum bona quæ ante Epiſcopatum monachus quæſiuit pertineant ad monaſterium. p.177.c.1.
7 Vtrum Monachus factus Epiſcopus, aut Cardinalis acquirat hæreditatem ſibi delatam monaſterio. ibid.
8 Vtrum Epiſcopi religioſi & alii beneficiarii regulares tam libere poſſint impendere de redditibus ſuis quam alii beneficiarii ſæcolares. pag.178.col.1

Quæſtio lix.

*De excommunicatione quantum ad poteſtatem excommunicandi religioſos in octo articulos diuiſa. Pag.178.col.1.*

1 VTrum Generales & Prouinciales poſſint excommunicare ſuos ſubditos. pagina 178. col.1.
2 Vtrum ſententia excommunicatioois poſſit fieri a prælatis diebus feriatis. ibi.c.2
3 Vtrum Prælati regulares excommonnicantes ſuos ſubditos ſine ſcriptura incidant in pœnam iuris. p.179.col.1
4 vtrum prælati regulares pro omnibus poſſint ſubditos excommunicare. ibi.c.2
5 vtrum religioſi poſſint excommonicari ab ordinariis. ibid.
6 vtrum valeat excommonicatio cootra regulares dictis priuilegiis ignoratis. p. 180.co.2
7 vtrum ad hoc ut religioſi excommunicentur, ſit neceſſarium quod nominatim exprimantur. ibi.
8 vtrum famuli fratrum ab Epiſcopo excommunicari poſſint. p.181.c.1

Quæſtio lxj.

*De excommunicationibus iuris quas perſonæ regulares incurrunt, in duos articulos diuiſa. Pag.181.co.1.*

1 QVid ſit excommunicatio, quæ dicitur a iure p.181.col.1.
2 In quas cenſuras incurrant religioſi ipſo facto a iure. ibid.

Quæſtio lxi.

*De excommunicatione, quantum ad euitandum excommunicatos, in duos articulos diuiſa. Pa.183.c.2.*

1 VTrum liceat religioſis cum excommunicatis communicare. p.184.c.1
2 vtrum liceat communicare cum publico excommunicatis. ibid.

Quæſtio lxij.

De *exemptione religioſorũ a tribunalibus ſecularibus, in viginti vnum articulos diuiſa. Pag.184.c.2.*

1 QVid & quotuplex eſt exemptio. pag.185. col.1.
2 Quo iure ſint exempti eccleſiaſtici, & regulares, & eorum bona. ibi.c.1
3 Vtrum iudices ſeculares poſſint ſequeſtrare propria authoritate triticum commendatorum ordinum militarium in tempore maximæ neceſſitatis. p.186.c.2
4 An redditus temporales Eccleſiarum, & monaſterio-

ſteriorum poſſint exigi contra debitores laicos coram iudice eccleſiaſtico. p.187.c.2.

5 Vtrum religioſi pro cauſa ciuili poſſint conueniri coram iudice eccleſiaſtico aut ſæculari pag.188.col.1.

6 Vtrum monachus poſſit capi à iudice ſæculari, aut eccleſiaſtico pro debito ciuili, ſi poſt debitū monaſterium ingrediatur. ibi.c.2.

7 Vtrum prælati eccleſiaſtici poſsint habere iuriſdictionem temporalem exemptam a dominis ſæcularibus. ibid.

8 Vtrum conueniens ſit Epiſcopos, & Abbates aliquorum monaſteriorum habere iuriſdictionem temporalem actualem exemptam. p.191.col.1

9 Vtrum Abbates monaſteriorum habeant iuriſdictionem temporalem actualem exemptam. pag.192.col.1.

10 Vtrum monaſterium ſuccedens in feudo & maioricatu poſſit conueniri coram domino feudi. ibi.col.2.

11 Vtrum quando eccleſia, aut monaſteriū litigat cum laico ſuper bonis temporalibus poſsit conuenire laicum coram iudice eccleſiaſtico aut ſæculari. p.193.col.1.

12 Vtrum pro publicatione teſtamenti in quo monaſterium eſt inſtitutum poſsit iudex ſæcularis citare prælatum monaſterij. ibi.col.2.

13 Vtrum commendatarii ordinum militiarū poſſint conueniri coram iudice ſæculari. ibid.

14 Quando iudices ſæculares poſsint inhiberi. congregatione cauſarum horum militum pag. 194.col.2.

15 Vtrum commendatarii ordinum militiarum occidentes clericum gaudeant priuilegio fori. pag. 195.co.12

16 Vtrum commendatarii ordinum militiarum pragmaticas Regales frāgentes poſsint condemnari a iudice ſæculari. ibi.co.2.

17 Vtrum milites ordinum militiarum externorum regnorum poſsit conueniri extra ſuas prouincias coram iudice ſæculari. p.196.c.1

18 Vtrum fratres ordinis Diui Ioannis portantes Tao, gaudeant priuilegio fori. ibi.col.a

19 Vtrum Corrector ciuitatis poſsit compellere, vt prædicetur in feſtiuitatibus principalibus in aliqua eccleſia renitente & contradicente Vicario generali. ibid.

20 An Eremitæ ſint exempti à iuriſdictione ſæculari. p.197.co.2.

21 vtrum Eccleſia, aut monaſterium ſuccedent iure ſucceſsionis, vel legati laico iam conuento coram iudice ſæculari poſsit conueniri ante ipſum iudicem ſæcularem. ibid.

Quæſtio lxiij.

*De exemptione regularium quoad ordinarios, in vndecim articulos diuiſa Pag.198 co.1.*

1 VTrum in iure communi regulares ſint ab Epiſcoporum iuriſdictione exempti pag. 198.col.a.

2 vtrum Papa poſsit eximere regulares ab Epiſcoporum legibus. p.199.co.1

3 vtrum per priuilegia ſint monachi & regulares exempti à poteſtate ordinariorum. pagina 200. col.1.

4 vtrum exempti a Papa a iuriſdictione cuiuslibet ordinarii cenſeantur exempti a legibus Papæ.p. 201.col.2.

5 vtrū moniales ſint exemptæ à iuriſdictione ordinariorum. ibidem

6 vtrū ſententia ordinariorum contra regulares ſit nulla. p. 202. col. 1.

7 Quibus modis poſſint ſe defendere regulares ab ordinarijs. ibid.

8 vtrum tollatur priuilegium exemptionis, quod continet, vt ad eius reuocationē fiat de eo mentio ſpecialis, ſi tantum in communi de eo fiat mentio. p. 203.col.2.

9 An per exemptionem ab ordinariis liberentur exempti à ſententia debita Epiſcopo. p.204. col.1.

10 vtrum regulares poſsint huic exemptioni renūtiare. ibid.

11 In quibus caſibus exempti ſubduntur ordinariis. ibid.

Quæſtio lxiv.

*De exemptione religioſorum reſpectu obedientiæ debitæ ſuis prælatis, in quatuor articulus diuiſa. Pagina 205.colum.1.*

1 VTrum Epiſcopus propria authoritate poſſit ſibi aſſumere ſocium regularem.pag.205. col.1.

2 vtrum ordinarii debeant examinare reſcriptum exemptionis alicui regulari conceſſum.pa.206. col.1.

3 Quibus priuantur religioſi ab obedientia exempti. ibid.

4 vtrum religioſi regnum capellani ſint à iuriſdictione exempti. ibid.col.2.

Quæſtio lxv.

*De exemptione religioſorum quoad tributa & exactiones, in ſex articulos diuiſa. Pag. 207.co.1.*

1 QVid ſit tributum, & quotuplex.pag.206.colum.1.

2 vtrum regulares ſint exempti à quocunque vectigali & monere. ibi.col.2.

3 vtrum fratres mendicantes poſsidentes contra inſtituta ſui ordinis munus & exactiones præſtare debeant. p.208.co.1

4 vtrum fratres Hieroſolymitani de Malta nuncupati ſint exempti a tributis & muneribus.ibidem

5 vtrum fratres tertii ordinis B.Franciſci ſint exēpti a gabellis & collectis. p.209.col.2.

6 In quas pœnas incidant prædicta onera imponentes. p.210.col.2.

Quæſtio lxvi.

*De correctione fratrum, a charitatiuo ſubſidio, & a contributione pro ſeminarijs, in quatuor articulos diuiſa. Pa. 210.col.2.*

1 VTrum monaſteria exempta ad charitatiuum ſubſidium teneantur. p.211.c.1.

2 vtrum eccleſiæ & capellæ annexe monaſteriis teneantur ſoluere charitatiuum ſubſidium.ibi. col.2.

3 vtrum monaſteria exempta teneantur contribuere pro ſeminario puerorum educandorum, & edocendorum. p.212.col.1.

4 vtrum

4 vtrum collectæ & ſubuentiones quæ debentur ex priuilegio eccleſiis regularibus ſi illæ redigantur in ſtatum ſæcularem debeantur, & e contra &c. ibid.co.2.

Quæſtio lxvii.

*De famulis & familiari monaſteriorum, in quatuor articulos diuiſa. Pag. 213. col. 2.*

1 VTrum famoli, & familiares religioſorum gaudeant ipſorum religioſorum priuilegiis. p.214.c.1.
2 vtrum famuli fratrum poſsint ſepeliri in monaſteriis ipſorum fratrum ſine eo quod ibi eligant ſepulturam. ibi.c.2.
3 Vtrum famuli fratrum poſsint ab ordinariis excommunicari. ibid.
4 Quas indulgentias lucrantur ſeruitores fratrum pag. 215.c.1.

Quæſtio lxviii.

*De feſtiuitatibus, & de ſanctis nouo Kalendario additis, in decem articulos diuiſa. Pag. 215. c. 1.*

1 VTrum feſtũ Corporis Chriſti poſsit a quibuſconque celebrari in Dominica infra octauam huius feſtiuitatis. p.215.c.1.
2 vtrum feſtum nominis Ieſu poſsit cum proprio officio a religioſis celebrari. p.216.c.2
3 vtrom feſtum Diui Bonauenturæ ordinis Minorum cum officio Doctorum ſit celebrandum. p.217.c.2.
4 vtrum feſtum Sancti Didaci ordinis Minorum ſit ab omnibus fidelibus celebrandum. pagina. 218.c.1.
5 vtrum feſtum Sancti Antonii de Padua ordinis Minorum ſit ab omnibus celebrandum. ibi.c.2.
6 Vtrum feſtum Sancti Franciſci de Padua ordinis Minorum ſit ab omnibus celebrandum. pa. 219.c.1.
7 Vtrum feſtum Sancti Placidi & ſociorum eius ſit ab omnibus celebrandum. ibid.
8 Vtrum omnes teneantur celebrare feſtum Sancti Nicolai Tolentini. ibi.co.2.
9 Vtrum feſtum Sancti Petri martyris ſit ab omnibus celebrandum. p.220.c.1.
10 Vtrum feſtum Sancti Iacinti ſi ab omnibus celebrandum. p.220.c.1.

Quæſtio lxix.

*De feſtiuitatibus Sanctorum ordinum quoad eorum obſeruantia & ſolemnitatem, in quinque articulos diuiſa. Pag. 220. col. 1.*

1 QVuomodo feſtum Patris Franciſci ſit celebrandum. p.220.c.1.
2 Quomodo ſit celebranda feſtiuitas Patris noſtri Franciſci. ibi.c.2
3 Quomodo fratres Minores poſſint celebrare feſta aliquorum Sãctorum ſui ordinis. p.221.c.2.
4 vtrum Moniales poſſint celebrare feſta ſui ordinis. ibid.
5 An feſta Sanctorum & aliæ feſtiuitates in religionibus celebrari conſuetæ ante breuiarium reformatum debeant modo celebrari. ibid.

Quæſtio lxx.

*De obſeruantione feſtorum, in duos articulos diuiſa. Pag. 222. c. 2.*

1 VTrum religioſi teneantur obſeruare feſta ab Epiſcopis præcepta. p.222.c.1.
2 Vtrum laici in monaſteriis religioſorum ratione pietatis poſſint diebus feſtiuis laborare. p. 223. col.1.

Quæſtio lxxi.

*De feudo, in duos articulos diuiſa. P. 223. c. 2.*

1 VTrum monaſterio feudalia bona habere poſſint. p.224.col.1.
2 Vtrum milites Hieroſolymitani ſint capaces feudi. ibid.

Quæſtio lxxii.

De *profeſſione fidei, in tres articulos diuiſa.* P. 224. c. 2.

1 VTrum prælati regulares, & prædicatores fidem profiteri teneantur. p.224.c.1.
2 Vtrum motio doctorum & aliorum cuiuſcũque artis & facultatis profeſſorum cum profeſſione fidei ſit præſtanda. ibid.
3 An religioſus adeptus prælationem non faciens profeſsionem ignoranter ſit tutus in conſcientia. p.226.c.1

Quæſtio lxxiii.

*De ordinum Generalibus quoad poteſtatem reformandi, in quatuor articulos diuiſa. p. 226. c. 1.*

1 QVam poteſtatem habent generales ordinum. p.226.c.2.
2 Vtrum generales teneantur monaſteria & eorum ſubditos reformare. ibi.c.2.
3 Vtrum generales debeant reformare ad regulæ quam profeſsi ſunt præſcriptum. p.227.c.2
4 Quomodo debeant prælati ſe habere in reformatione. p.228.c.2.

Quæſtio lxxiiii.

*De gradibus ſcholaſticis regularibus præſtandis, in quinque articulos diuiſa. p. 229. c. 1.*

1 VTrum monachi poſsint ad gradum Doctoratus promoueri. p.230.c.1.
2 Vtrum fratres Minores regularis obſeruantiæ poſſint gradus ſcholaſticos recipere. ibid.c.2.
3 Vtrum religioſi recipientes gradum ſcholaſticũ ſine licentia ſuorum prælatorum maneant graduati. p.230.c.1.
4 vtrom prælati Societatis Ieſu poſſint gradus ſcholaribus conferre. ibid
5 vtrum graduati per dictos prælatos gaudeãt priuilegiis graduatorum in vniuerſitatibus. ibi.c.2.

Quæſtio lxxv.

*De grangijs monaſteriorum, in duos articulos diuiſa. pag. 231. col. 1.*

1 VTrum in grangiis monaſteriorum poſſint fieri oratoria, in quibus diuina officia cele-

celebrentur ſine licentia Ordinarij. p.231.c.1
2 Vtrum grangiæ monaſteriorum gaudeant immunitate ipſorum monaſteriorum. p.231.c.1.

Quæſtio lxxvi.

*De habitu regulari, in vndecim articulos diuiſa.*
*Pag. 232. col. 1.*

1 QValis debeat eſſe habitus regularis. pagin. 132.c.2.
2 vtrum profeſſi in ordinibus militaribus habitum ſui ordinis teneantur deferre. p.233.c.2.
3 vtrum religioſus curatus in Eccleſiæ ſæculari poſsit vti habitu clericorum retento proprio ſub chlamyde. p.234.c.1.
4 vtrum vna religio poſsit portare habitum conſimilem habitui alterius religionis ibid.
5 vtrum fratres Minores peccent portantes habitum a capillo ſolutum. p.235.c.1.
6 vtrum religioſi poſsint dimittere habitum ſine timore alicuius cenſuræ. ibid.
7 vtrum ſecularis vtens veſte religioſa virorum ac mulierũ cauſa ciuili peccet mortaliter. p.136.c.1
8 vtrum contradicentibus parrochis, poſsint fideles in habitu minorum ſepeliri. ibid.
9 Quis debet dare habitum ad ſepeliendum fideles. ibid.co.2.
10 vtrum decedentibus cũ habitu religioſorũ mendicantium indulgentiæ concedatur. ibid.
11 Quæ indulgentiæ concedantur oſculantibus habitum religioſorum. p.237.c.1.

Quæſtio lxxvii.

*De hæreditatibus in communi regularibus delatis, in octo articulos diuiſa.*
*Pag. 237 col. 1.*

1 VTrum hæreditas monacho relicta immediate acquiratur a monaſter. p.257.c.2.
2 vtrum monachus poſsit exhæredari a parte ex cauſa ingratitudinis commiſſæ ante ingreſſum religionis. p.238.c.1.
3 vtrum valeat ſtatutum quod filia ingrediens religionem non ſuccedat patri. ibid.
4 vtrum ſubſtitutio facta ſub hac cõditione ſi ſine liberis diſceſſerit cenſeatur euanuiſſe per ingreſſum religionis. ibid.
5 vtrum ſubſtitutus ſi ſine liberis moriatur hæres inſtitutus excludatur per ingreſſum religionis inſtituti. p.239.c.1
6 vtrum monachus ſuccedat ab inteſtato patri quam ſuus hæres. ibi.
7 vtrum præferendum ſit monaſterium monachorum monaſterio monialium ipſis duobus inſtitutis. ibi.col.2.
8 vtrum hæreditas nouitii morientis ab inteſtato debeatur monaſterio. ibid.

Quæſtio lxxviii.

*De ſucceſſione hæreditatem reſpectu religionum particularium, in quatuordecim articulos diuiſa.*
*Pag. 240. col. 1.*

1 VTrum fratribus minoribus regularis obſeruantiæ poſsit deferri hæreditas pagina. 240.col.1.
2 vtrum prædictis fratribus minoribus æſtimatio ſaltem hæreditatis debeatur. ibid.co.2.
3 vtrum ſit nullum teſtamẽtum vbi inſtituti. ſunt fratres Minores regularis obſeruantiæ nulla facta ſubſtitutione. p.241.c.1.
4 Vtrum fratres Minores poſſint inſtitui hæredes cum clauſula appoſita, quod pro eorum neceſſitatibus vendatur hæreditas & in eas conuertatus. ibid.c.2.
5 Vtrum poſſit inſtitui hæres Eccleſia B. Franciſci de obſeruantia. p.242.col.1
6 Vtrum fratres ordinis prædicatorum poſſint ſuccedere ab inteſtato. ibid.c.2.
7 Vtrum Eremitæ ſancti Auguſtini poſsint ſuccedere ab inteſtato. p.243.c.1.
8 vtrum monachi S Benedicti & Ciſterciẽſes poſſint ab inteſtato ſuccedere. ibid.
9 Vtrum Canonici Regulares poſſint ſuccedere ab inteſtato. ibid.col.2.
10 vtrum conuerſi ſuccedant ab inteſtato. p.244. col.1.
11 vtrum moniales ſuccedant ab inteſtato. ibi.
12 Vtrum monaſterium poſſit in maioratu ſuccedere. ibid.c.2.
13 Vtrum monaſterium ſuccedat in maioratu in quo arma & nomen inſtitutoris debeant conſeruari. p.248.col.1
14 Vtrum monialis faciens pleniſſimam renunciationem videatur renunciare ius ad maioratum. p.248.c.2.

Quæſtio lxxix.

*Quomodo regulares ad ſecundum religionem tranſeuntes ſuccedant, in duos articulos diuiſa.*
*Pa. 250. col. 1.*

1 VTrum fratres Minores regularis obſeruantiæ meliorati a parẽtibus in tertio iomo habeant ius ad talem meliorationem ſi poſtea fiant capaces facti epiſcopi, aut tranſeuntes ad religionem bonorum capacem. p.250.c.1.
2 vtrum cum Monacho tranſlato tranſeant quoque bona ipſius vel per eum quæſita. ibi.c.2.

Quæſtio lxxx.

*Quomodo regularibus ſuccedatur in duos articulos diuiſa. Pagina. 251. c. 1.*

1 QVomodo fratribus regularibus mendicantibus ſuccedatur. p.251.c.1.
2 Quomodo ſuccedatur ab inteſtato regularibus non mendicantibus. ibi.c.2

Quæſtio lxxxi.

*De hæretica prauitate quantum ad eius inquiſitores, in octo articulos diuiſa.*
*Pa. 252. col. 1.*

1 VTrum inquiſitores hæreticæ prauitatis poſſint procedere contra religioſos exemptos. p.252.c.2.
2 vtrum fratres ordinis prædicatorum poſſint eſſe inquiſitores contra fratres ordinis minorum & è contra. p.253.c.1.
3 vtrum religioſi ſint grauius puniẽdi propter hæreſim quam alii. ibi.c.2.
4 vtrum Inquiſitores poſsint abſoluere ſacramentaliter ab hæreſi. ibid.
5 vtrum religioſi Inquiſitores poſsint in aliquo ab eorum prælatis limitari. ibid.

6 Vtrum

Digitized by Google

6 Vtrum inquiſitores poſſint procedere contra di centes peccata confeſſa confeſſoribus ordinum mendicantium iterum parrochis eſſe confitenda. p.254.c.1
7 Vtrum religioſi poſſint creari notarij ab inquiſitoribus. ibi.c.2
8 Vtrum inquiſitores plenariam indulgentiam cõſequantur in vita & in morte. ibi.

Quæſtio lxxxii.

*De hæretica prauitate quã tum ad prohibitionem legendi libros hæreticorum, in tres art. diuiſa. p.255.c.1.*

1 VTrum omnes generaliter incurrant excommunicationem, legendo libros prohibitos. p.255.co.1
2 Vtrum religioſos abiuratus de leui ſit inhabilis ad gradus & dignitates. ibi.co.2
3 Vtrum Epiſcopi & prælati regulares poſſint facultatem concedere viris doctis vt legant libros hæreticorum ad eos refutandos. p.256.c.2

Quæſtio lxxxiii.

*De hæreſi quantum ad bonorum confiſcationem, in duos articulos diuiſa. pag 257 col.1.*

1 VTrum bona hæreticorum confiſcentur. pag. 257.col.1.
2 Vtrum ſint excommunicati confiſcantes libros fratrum Minorum regularis obſeruantiæ. ib.c.2.

Quæſtio lxxxiv.

*De hoſpitalibus regularium, in tres articulos diuiſa. Pag 258. col.1.*

1 VTrum hoſpitalia in titulum poſſint conferri. p.258.c.1
2 Quid circa hoſpitalia regularia iura definiãt. ib.
3 Vtrum hoſpitale poſſit committi per legatum religioſo iuxta Clementinam Quia contingit. pag.259.c.1.

Quæſtio lxxxv.

*De indulgentijs in communis quoad ſuam communitatem & diuiſionem in quatuor articulos diuiſa. Pa.259.col.1.*

1 QVid ſit indulgentia Eccleſiaſtica. pag.259. col.1.
2 Quotuplex ſit indulgentia. ibid.c.2
3 Quid ſit indulgentia plenaria. p.260.c.2
A quo cœperit iubileus, & quid ſit. p.261.c.1

Quæſtio lxxxvi.

*De poteſtate concedendi indulgentias, in duos articulos diuiſa. Pag.261.co.2.*

1 VTrum prælati religionum poſſint concedere indulgentias. p.261.c.1
2 vtrum ex priuilegio poſsint prælati religionum indulgentias concedere. p.262.col.1.

Quæſtio lxxxvii.

*De indulgentijs plenarijs à fidelibus in feſtiuitatibus lucrandis a religioſis, in duodecim articulos diuiſa. Pag.262.co.2.*

1 VTrum in die receptionis habitus, & in die profeſſionis conſequantur religioſi indulgentiam plenariam. p.262.c.2
2 Vtrum religioſi & religioſæ in diebus, in quibus communicant indulgentiam plenariam conſequantur. p.263.c.1
3 Vtrum religioſi recitando Coronam Domini Ieſu Chriſti, & Coronam beatæ Virginis indulgẽtiam plenariam conſequantur. ibi.c.2
4 Vtrum pro Miſſa conceptionis Virginis Mariæ, & pro eius feſto indulgentia plenaria conſequatur. p.264.col.1
5 Vtrum ſit indulgentia plenaria pro feſtiuitatib. ordinis Minorum. ibid.
6 Vtrum in feſto portiunculæ indulgentia plenaria concedatur. p.266.c.1
7 Vtrum religioſi poſſint lucrari indulgentiam plenariam dicendo quinquies Pater noſter, cum totidem Aue Maria. ibid.c.2
8 vtrum Monachi Carthuſienſes indulgentiam ſimilem conſequantur. ibid.
9 vtrum religioſis in articulo mortis indulgentia plenaria concedatur. p.267.col.1.
10 vtrum hæc indulgentia in articulo mortis poſsit concedi a laico. ibi.col.2.
11 Vtrum lethargicos & phrænetícus vel amens poſt electionem confeſſarij poſsit plenarie abſolui per huiuſmodi indulgentiam. ibid.
12 vtrum pro ſalutatione angelica, quãdo pulſatur campana, aliqua indulgẽtia cõcedatur. p.268.c.1

Quæſtio lxxxviii.

*De indulgentijs ſtationum, in duos articulos diuiſa. Pag 268 col 2.*

1 QVid per hoc nomen ſtationes importetur, pag.268.col.2.
2 Quæ indulgentiæ in ſtationibus lucrentur. pag. 269.col.2.

Quæſtio lxxxix.

*De indulgentijs ſeptem eccleſiarum vrbis Romæ in ſeptem articulos diuiſa. Pag.269.col 1.*

1 QVas indulgentias habeat ſacroſancta Lateranenſis Eccleſia. p.269.c.2
2 Quæ indulgentiæ concedantur viſitantibus Eccleſiam Sancti Petri in vrbe. p.270.c.1
3 Quæ indulgentiæ concedantur viſitantibus Eccleſiam S.Pauli. ibi.c.1
4 Quæ indulgentiæ lucrentur ad Sanctam Mariam Maiorem. ibid.
5 Quæ indulgentiæ lucrentur apud S.Laurentium extra muros. ibid.
6 Quæ indulgentiæ lucrentur ad Sanctum Fabianum & Sebaſtianum. p.271.co.1.
7 Quæ indulgentiæ lucrentur ad Sanctam Crucem in Hieruſalem. ibi.

Quæſtio xc.

*De indulgentijs quæ habeatur in diebus ſtationum Romæ in duodecim articulos diuiſa Pag.271.col.2.*

1 QVæ indulgentiæ lucrentur in menſe Ianuarij. p.271.co.1.
2 Quæ indulgentiæ lucrentur in menſe Februarij. pag.272.co.1.
3 Quæ indulgentiæ lucrentur in menſe Martij. ibid. co.2.
4 Quæ indulgentiæ lucrentur in menſe Aprilis. ibid. co.2.

5 Quæ indulgentiæ lucrentur in menſe Maij. ibi.
6 Quæ indulgentiæ lucrentur in ſtationibus menſis Iunij. ibid.
7 Quæ indulgentiæ concedantur in menſe Iulii. p. 273. col. 1.
8 Quæ indulgentiæ concedantur in menſe Augusti. ibid.
9 Quæ indulgentiæ concedantur in menſe Septẽbris. ibi. col. a
10 Quæ indulgentiæ concedantur in menſe Octobris. p. 274. c. 1
11 Quæ indulgentiæ concedantur in menſe Nouẽbris. ibid.
12 Quæ indulgentiæ concedantur in menſe Decembris. ibid.

Quæſtio xci.

*De indulgentijs ſtationum in aduentu, & quadrageſima, in tres articulos diuiſa. Pag. 271. col. 1.*

1 QVot in aduentu concedantur indulgentiæ pag. 271. c. 1
2 Quæ indulgentiæ concedantur in quadrageſimæ. ibi.
3 Quæ indulgentiæ concedantur in ſtationibus tempore Paſchali. p. 276. c. 2

Quæſtio xcij.

*Indulgentijs locorum & eccleſiarum Hieruſalem per religioſos lucrantes in nouem articulos diuiſa. Pag 276. col. a.*

1 VTrum religioſi poſſint lucrari Indulgentias Eccleſiarum Hieruſalem. p. 276. c. 1
2 Quæ indulgentiæ cõcedantur in monte Sion. ib.
3 Quæ indulgentiæ concedantur in monte Caluario. p. 277. co. 1
4 Quæ indulgentiæ concedantur in corpore Ciuitatis. ibid. col. 2
5 Quæ indulgentiæ concedantur in valle Siloe. p. 278. col. 1
6 Quæ indulgentiæ ſunt conceſſæ in torrente Cedron. ibid.
7 Quæ indulgentiæ ſunt in valle Ioſaphat. ibid.
8 Quæ indulgentiæ ſunt conceſſæ in monte Oliueti. ibid.
9 Quæ indulgentiæ ſunt in Bethania. ibid. c. a

Quæſtio xciii.

*De indulgentijs conceſſis Sancto Iacobo in Compoſtella, in duos articulos diuiſa. Pa. 278. co. a.*

1 QVæ indulgentiæ ſunt conceſſæ Sancto Iacobo in compoſtella. p. 278. c. 2
2 Vtrum prædictæ indulgentiæ quoad regulares ſuſpendantur per Bullam Cruciatæ. p 379. c. 1

Quæſtio xciv.

*De indulgentijs non plenarijs conceſſis ſecularibus viſitantibus in præcipuis feſtiuitatibus eccleſias Ordinum Mendicantium, in tres articulos diuiſa. Pag. 279. col. 2.*

1 VTrum ſeculares viſitando eccleſias fratrum Minorum, aliquas indulgentias cõſequantur. p. 279. c. 2
2 Vtrum ſecularibus uiſitantibus eccleſias Fratrũ prædicatorum aliquæ indulgentiæ cõcedantur. ibidem
3 Vtrum ſæcularibus viſitãtibus eccleſias Fratrum Auguſtinienſium indulgentiæ concedantur. pag. 280. col. 1

Quæſtio xcv.

*De indulgentijs conceſſis audientibus verbum Dei, & miſſam primam a regularibus, in duos articulos diuiſa. Pag. 280. col. a.*

1 QVas indulgentias conſequantur audientes verbum Dei a religioſis. p. 280. c. 2
2 Quas indulgentias conſequantur miſſam religioſorum audientes. ibid.

Quæſtio xcvi.

*De indulgentijs conceſſis defunctis per modum ſuffragij in octo articulos diuiſa. Pag. 281. col. 1.*

1 VTrum religioſi per ſua priuilegia poſſint per modum ſuffragij liberare animam a pœnis purgatorij. p. 281. c. 1
2 Vtrum Eccleſia poſſit concedere indulgentias animabus Purgatorii. ibid. c. 2
3 Vtrum ſi indulgentia plenaria concedatur vni animæ Purgatorii talis anima omnino, & infallibiliter liberetur a Purgatorio. p. 282. c. a
4 Vtrum neceſſe ſit quod ſit in ſtatu gratiæ is qui vult lucrari indulgentiam pro defuncto. p. 283. col. 1.
5 Vtrum valeat gratia facta alicui alteri priuilegiato, quia in Eccleſia erant viginti ſacerdotes cum ſint pauciores. ibi. c. 2
6 Vtrum indulgentia facta pro miſſa ad liberandã animam ſufficiat vt dicantur miſſa de feſto. pag. 284. col. 1
7 Quæ ſit origo indulgentiæ Sabbatinæ apud religioſos Carmelitas. ibi.
8 Vtrum indulgentiæ de ſex Pater noſter, & Aue Maria, cum Gloria Patri, poſſit pro defunctis, applicari. p. 285. c. 1

Quæſtio xcvii.

*De indulgentijs pro nouo orbe Indiarum, in duos articulos diuiſa. Pag. 295. col 2.*

1 VTrum in Indiis in Sanctis ordinum indulgentiæ concedantur. p. 285. co. 1
2 Vtrum aliæ indulgentiæ pro dicto nouo orbe ſpecialiter ſint conceſſæ in fine ponitur decretum Sancti Domini Noſtri Papæ Clementis Octaui pro indulgentiis conceſſis granis, & imaginibus benedictis. p. 286. c. a

Quæſtio xcviii.

*De indulgentijs quoad earum publicationem & acquiſitionem in nouem articulos diuiſa. Pag. 287 c. 2.*

1 QVomodo ſint publicandæ indulgentiæ monaſteriorum regularium. p. 287. c. 2
2 Vtrum religioſi indulgentias indiſcretas prædicantes peccent. p. 288. c. 1
3 Vtrum clauſula indulgentię poſt quinquennium non valiturę debet intelligi a die conceſſionis & datæ literę, an vero a die publicationis ipſarum. ibid.

4 Vtrum

4 Vtrum indulgentijs conceſſa alicui eccleſiæ reuocetur à Papa in die ſuæ creationis. ibi.co.2.
5 Vtrum indulgentia poſſit lucrari ab exiſtenti in peccato mortali. ibid.
6 Vtrum deſinat eſſe bonus moraliter actus qui fit in peccato veniali. p.289.co.2.
7 Vtrum quando conceditur indulgentia tot dierum & annorum an intelligatur de tot diebus & annis continuis an interpollatis. p.29c.col.1.
8 An indulgentiæ tot dierum & annorum intelligantur de diebus & annis vitæ huius, an purgatorij. ibid.col.2.
9 Vtrum pœnæ debitæ in vno die vitæ huius correſpondeat alter etiam dies & idem tempus pœnæ purgatorio luendæ. p.291.co.1.

Quæſtio xcix.

*De Indis quoad eorum priuilegia, in ſeptem articulos diuiſa. Pag.291.col.2.*

1 Vtrum Epiſcopi Occidentales & Meridionales Indiarum poſſint abſoluere nouiter conuerſos à caſibus bullæ Cœnæ Domini. p.291. col.2.
2 Qui ordo conficiendi chriſmis in partibus Indiarum concedatur. p.294.co.1.
3 Vtrum Epiſcopi Indiarum teneantur ſinguio bien nio limina S. Petri viſitare. ibid.
4 Vtrum Indi ſint domini ſuarum poſſeſſionum ibid.
5 vtrum religioſis pro conuerſione Indorum aliqua concedantur. ibi.col.2.
6 vtrum tempore iubilæi aliqua gratia ſpecialis Indis ſit largita. p.294.col.1.
7 vtrum tranſeuntes ad Indias ſine licentia Regum Hiſpaniarum ſint excommunicati. ibi.co.2.

Quæſtio c.

*De ieiunio in octo articulos diuiſa. Pag.295 co.1.*

Vtrum monachis eſus carnium prohibeatur. p.295 col.1.
2 vtrum prælati regulares poſſint diſpenſare cum monachis ut comedant carnes & non ieiunent. ibid.col.2.
3 vtrum fratres itinerantes poſſint transferre ieiunium diei itineris in alium diem. p.297.co.1.
4 vtrum fratres Minores ratione ſuæ regulæ teneantur ad ieiunia quadrageſimalia. ibi.col.2.
5 vtrum monachi ſ feria ſecunda poſt quinquageſimam teneantur ieiunare. p.258.co.1
6 vtrum fratres minores teneantur ante vigeſimum primum ætatis annum ad ieiunia vigiliarum, & quatuor temporum. ibid.co.1.
7 Quibus cibis in ieiunijs regulæ fratribus Minoribus veſci fas ſit. p.299.col.1.
8 vtrum ſicut omnes etiam regulares ante vigeſimum primum annum à ieiunijs eccleſiaſticis eximuntur, ita fratres Minores huius ætatis à ieiunijs regulę eximantur. ibid.

Quæſtio ci.

*De ieiunio quantum ad abſtinentiam à carnibus, in tres articulos diuiſa. Pag.303.col.1.*

1 Vtrum ſtatutum non edendi perpetuo carnem in ordine Carthuſienſi ſit rationabile. p.303.col.2.
2 Vtrum liceat Regularibus abbreuiare vitam per nimiam abſtinentiam. p.304.co.2.
3 Vtrum religioſi teneantur abſtinere ab ouis & lacticinijs. p.305.co.1

Quæſtio cii.

*De infirmis fratribus, in duos artic. diuiſa. P.305.c.2.*

1 Vtrum indulgentiæ fratribus conceſſæ ſint etiã infirmis cõmunicatæ. p.305.c.2.
2 Vtrum fratres poſsint modificari infirmos. pag. 306.col.1.

Quæſtio ciij.

*De impetratione reſcriptorum a regularibus, in tres articulos diuiſa. pag.306.col.2.*

1 Quomodo ſit intelligendum reſcriptum vt exequatur negotium de conſilio & conſenſu aliquorum. p.306.col.2.
2 vtrum religioſi ſine licentia ſuperioris poſsint impetrare reſcriptum. p.307.col.2.
3 vtrum ſubditus ſine licentia prælati impetrans aliquod a ſede Apoſtolica reſcriptum maneat abſolutus à cenſuris, etiam ſi non valeat ipſum reſcriptum. p.308. col.1.

Quæſtio civ.

*De impreſſione librorum, in quatuor articulos diuiſa. Pag.309.col.1.*

1 Vtrum libri regularium poſſint imprimi ſine licentia Ordinarij. p.309.col.1.
2 vtrum regulares poſsint habere priuilegia Conſilij Regalis quo prohibetur ne alius eorum libros imprimat, aut vendat ſub pœnis in dicto priuilegio contentis. ibid.col.2.
4 Quomodo fratres Minores obſeruantiæ poſsint ſuos libros imprimere ſine ſuæ regulæ transgreſsione. p.310.col.1.
4 vtrum Syndicus Apoſtolicus poſsit in iudicio petere pœnam in priuilegio contra imprimentes, aut vendentes dictos libros. p.315.col.2.

Quæſtio cv.

*De irregularitate, in quatuor articulos diuiſa. Pag 315.col.2.*

1 Vtrum prælati regulares poſsint in foro exteriori in irregularitate, quæ procedit ex homicidio volũtario diſpẽſare. p.313.c.2.
2 vtrum non habẽs poteſtatem diſpenſandi ſuper irregularitate contracta ex homicidio voluntario poſsit diſpenſare in ea, quæ naſcitur ex homicidio iuſte patrato. p.314.col.2.
3 vtrum monachus iouans chirurgum ad ſcindendum aliquod membrum, quod arte chirurgiæ ſcindi debet, fiat irregularis. p.315.col.1.
4 vtrum ſit irregularis prælatus monaſterij qui conqueſtus coram iudice laico indicauit locum vbi fur comprehenderetur ſecuta morte ipſius furis. ibid.
5 vtrum regularis ante legitimam ætatem factus ſacerdos, licet non poſsit ſacrificare, an valeat munera exercere, quo alius ſacerdos non regularis poteſt. p.315.col.2.

Quæ-

Digitized by Google

Quæſtio cvj.

*De interdicto quod eſt cenſura eccleſiaſtica quoad eius diffinitionem & diuiſionem, in duos articulos diuiſa. pag 316. col. 1.*

1 QVid ſit interdictum. p.316.col.1
2 Quotuplex ſit interdictum. ibid.

Quæſtio cvii.

*De interdicto, quod eius miniſtrum in imponendo & in tollendo, in tres articulos diuiſa. p.316.c.2.*

1 QVis poſsit interdicere. p.316.c.2
2 Vtrum prælati inferiores epiſcopo poſsint interdicere. ibid.
3 Quis poſsit abſoluere ab interdicto perſonali. p. 317.col.1.

Quæſtio cviij.

*De interdicto quoad ea quæ poſſunt interdici, in ſex articulos diuiſa. p.317.col.1.*

1 VTrum interdicta ciuitate cenſeātur etiam interdicta monaſteria in ipſa ciuitate exiſtentia. p.319.col.1.
2 Vtrum monaſteria fratrum poſsint interdici nō interdicto populo. ibid.
3 Vtrum religioſi poſsint ab Ordinarijs ſpecialiter interdici. p.318.col.2.
4 Vtrum religioſi teneantur ſeruare interdictum nullum ſeruatum a matrice. p.319.c.1.
5 Vtrum religioſi non ſeruare interdictum fiant excommunicati. ibid.
6 Vtrum matrice non ſeruante interdictum teneātur religioſi non ſeruare. ibid.c.2.

Quæſtio cix.

*De interdicto locali quoad eius effectus & priuilegia iuris communis, in quinq; articulos diuiſa. p. 320.c.1.*

1 QVis ſit effectus interdicti localis. p.320.c.1.
2 Quæ iure communi tempore interdicti localis permittantur. ibid.col.2.
3 Quæ ſacramenta tempore interdicti permittantur conferri p.322.col.2.
4 Quomodo tempore interdicti officia diuina ex priuilegio c. Alma mater celebrentur. p. 323. col.2.
5 vtrum interdictum loci violetur etiam ſi non ſit denunciatum. p.325.co.1.

Quæſtio cx.

*De interdicto in quantum prohibet ſepulturam Eccleſiaſticam, in quatuor articulos diuiſa. Pag.325.c.1.*

1 VTrum tempore interdicti poſsit aliquis ſecundum ius commune ſepeliri in Eccleſiaſtica ſepultura. p.325.col.2.
2 vtrum hi qui habent priuilegium vt tempore interdicti poſsint aſsiſtere diuinis, poſsint in ſacro ſepeliri. p.326.c.1.
3 quid intelligatur per pompam moderatam in conceſsione ſepulturæ tempore interdicti. ib.
4 vtrum ceſſante interdicto cadauera ſepulta in loco non ſacro, poſsint transferri ad locum ſacrum. ibid.co.2.

Quæſtio cxi.

*De interdicto quoad eius relaxationem & ſuſpenſionem iure communi in aliquibus caſibus, & feſtiuitatibus, in tres articulos diuiſa. Pag 325.co. 2.*

1 QVibus modis interdictum ſuſpendatur. p. 326.col.2.
2 In quibus feſtiuitatibus ſuſpendatur iure communi interdictum generale. p.327.co.1.
3 Quomodo incipiat & finiatur dies feſtus à ſuſpēſione interdicti. ibid.col.2.

Quæſtio cxii.

*De interdicti ſuſpenſione per priuilegia regularium, in ſex articulos diuiſa. P.327.c.2.*

1 VTrum priuilegia regularium quibus ſuſpenditur interdictum ſint ſublata per Concilium Tridentinum. p.328.col.1.
2 In quibus feſtiuitatibus regulares poſſunt ſuſpendere interdictum. p.329.col.1.
3 Vtrum poſſit ſuſpendi interdictum propter reliquiam Sancti, aut in feſto patroni. p.332.co.2.
4 Vtrum in alijs feſtiuitatibus à ſupradictis poſſint regulares ſuſpendere interdictum & ceſſationem à diuinis. p.333.col.2.
5 Vtrum in profeſſione alicuius religioſi poſſit ſuſpendi interdictum & ceſſatio à diuinis. p. 334.col.1.
6 Vtrum prælati religionum poſſint in ſuis eccleſijs admittere ſæculares ad officia diuina tēpore interdicti, aut ceſſationis à diuinis. p.335.c.1

Quæſtio cxiii.

*De interdicto & ceſſatione à diuinis quantum ad moniales in duos articulos diuiſa. Pag 335.col.2.*

1 VTrum tempore interdicti & ceſſationis à diuinis poſſint moniales in ſuis monaſterijs diuina celebrare. p.336.col.1.
2 Vtrum Abbatiſſæ monaſteriorum, aut Præſidentes poſſint admittere in ſuis Eccleſijs ad diuina & ad recipienda ſacramenta tempore interdicti, aut ceſſationis a diuinis perſonas, de quibus in articulo finali quæſtionis præcedentis. ibid.

Quæſtio cxiv.

*De interdicto & ceſſatione à diuinis quoad familiares & ſeruitores religioſorum, in quatuor articulos diuiſa. Pag.336.col.2.*

1 VTrum familiares & ſeruitores religioſorum vtriuſque ſexus ſint priuilegiati in tempore interdicti aut ceſſationis à diuinis. p. 336.col.2.
2 Vtrum ſyndicus fratrum Minorum & eius vxor & filij poſſint recipi ad diuina tempore interdicti aut ceſſationis à diuinis. p.337.col.1.
3 Vtrum medicus monaſterij poſſit aſſiſtere diuinis & recipere ſacramenta tempore interdicti aut ceſſationis à diuinis. ibid.co.2.
4 Vtrum in monaſterijs tempore interdicti poſſit admitti laicus vt adminiſtret in miſſa. ibi.

QVAE-

Quæſtio cxv.

*De ceſſatione a diuinis, quoad eius eſſe & poſitionem, in quatuor articulos diuiſa. Pag. 338 col. 2.*

1 QVid & quotuplex eſt ceſſatio a diuinis, pag. 338. col. 1.
2 In quo differt ceſſatio ab interdicto. ibid.
3 Vtrum expediat imponi ceſſationem a diuinis. ibid. col. 2.
4 vtrum damna temporalibus ſecuta ex ceſſatione debeant reſtitui. p. 339. c. 1

Quæſtio cxvj.

*De ceſſatione a diuinis, quoad eius effectus, in ſeptem art. diuiſa. pag. 339 c. 2.*

1 QVæ officia tempore ceſſationis fieri poſſint. p. 339. col. 2
2 Vtrum duo aut tres poſſint recitare horas Canonicas tempore ceſſationis a diuinis. p. 340. c. 1
3 Vtrum aliqui ſecundum ius commune poſſint celebrare tempore ceſſationis. ibid.
4 Quæ ſacramenta tempore ceſſationis conferri permittantur. ibid. c. 2.
5 Vtrum tempore ceſſationis liceat ſepulturam dare eccleſiaſticam. ibid.
6 Vtrum tempore ceſſationis in feſtis ibi numeratis habeat locum deciſio capituli, alma mater. p. 341. col. 1.
7 Quæ priuilegia habeant ſegulares pro tempore ceſſationis. ibid.

Quæſtio cxvii.

*De ceſſatione a diuinis, quoad eum qui ponit & tollit, in duos articulos diuiſa. Pag. 341. col. 2.*

1 QVis poſſit imponere & tollere ceſſationem. p. 341. col. 2
2 An poſſit ex parte tolli ceſſatio. ibid.

Quæſtio cxviii.

*De ceſſatione quoad pęnas eam frangentium, in duos articulos diuiſa Pag. 342. c. 2.*

1 IN quas pœnas incurrunt violantes ceſſationem validam. p. 342. c. 2
2 Quis poteſt abſoluere ab his pœnis. p. 343. col. 1

Quæſtio cxix.

*De iudicibus, in tres articulos diuiſa. pag. 343. col. 1.*

1 QVotuplex ſit iudex. p. 343. c. 2
2 Vtrum Regulares poſſint compelli ad acceptandam aliquam iudicaturam. ibi. c. 2
3 Quomodo iudices regulares ſe habere debent in examinandis reſcriptis ſibi a ſede Apoſtolica, ſeu ab alijs ſuperioribus commiſſis. ibid.

Quæſtio cxx.

*De iuramento, in tres articulos diuiſa. Pag. 344. c. 2.*

1 QVid ſit iuramentum. p. 344. co. 2
2 Quibus modis iuratur. ibid.
3 Vtrum præceptum obedientiæ impoſitum ſubditis habeat vim iuramenti. ibid.

Quæſtio cxxi.

*De itinerantibus fratribus, in quinque articulos diuiſa Pag. 345. col. 2.*

1 VTrum ſint recipiendi fratres itinerantes ſine literis commendatitijs ſuorum prælatorum. p. 345. co. 2.
2 Vtrum fratres conuentuales itinerantes teneantur ſe præſentare coram prælatis obſeruantiæ. p. 346. col. 2.
3 Vtrum fratres obſeruãtes ordinis Minorum poſſint hoſpitari in domo ad hoc ipſis relicta. ibid.
4 Vtrum fratres itinerantes poſſint lucrari indulgentias ſtationum. ibid.
5 Quomodo fratres itinerantes ſe debent habere circa ieiunia. p. 347. col. 1.

Quæſtio cxxii.

*De iure patronatus in quinque articulos diuiſa. Pag. 347. col. 1.*

1 QVid ſit, & quotuplex ſit ius patronatus. p. 347. col. 1.
2 vtrum patrono monaſterium ingreſſo, ius patronatus transferatur in ipſum monaſterium. ibid.
3 vtrum Rex Hiſpaniarum habeat ius patronatus in præceptorias militiarum. ibi. col. 2.
4 vtrum Reges habentes ius præſentandi Abbatem in Eccleſiis collegiatis, aut Regularibus poſſint præſentare illos qui non ſunt illius religionis. p. 348. col. 1
5 vtrum de bonis incertis quæ pauperibus ſunt reſtituenda poſſit inſtitui monaſterium cum iure patronatus. ibid. col. 2.

Quæſtio cxxiii.

*De laicis fratribus, in tres articulos diuiſa. Pag. 348. co. 2.*

1 VTrum laici fratres ſint propriè religioſi. p. 348. col. 2.
2 vtrum laici fratres poſsint tangere corporalia, & cætera alia ad diuinum cultum pertinentia, p. 349. col. 1.
3 vtrum laici apoſtatæ in apoſtaſia ordinati debeant portare tonſuram vt clerici ſi ad ordinem reuertantur. ibid.

Quæſtio cxxiv.

*De legatis à latere, in tres articulos diuiſa. Pag. 349 col. 2.*

1 VTrum religioſus factus canonicus poſsit eſſe legatus Papæ, vel legati. p. 349. c. 2
2 vtrum religioſus poſsit eſſe locum tenens legati & decidere cauſas. p. 350. col. 1
3 vtrum legatus habens facultatem conferendi quæcunque beneficia Regularibus, ſi tunc requiſendus eſt conſenſus Abbatis. ibid.

Quæſtio cxxv.

*De legatis relictis religioſis, in vndecim articulos diuiſa. Pag. 350 col. 2.*

1 VTrum fratribus mendicantibus poſsit aliquid legari. p. 350. c. 2
2 vtrum fratribus particularibus aliquid poſsit legari,

gari,i a vt commodi particeps non ſit Abbas. p.351.col.1.
3 vtrum huiuſmodi legatum poſſit relinqui ſub certa cautelis. ibi.co.2
4 Quomodo religioſis fratribus poſſit fieri legatū. ibid.
5 Quis prælatus poſsit dare licentiam religioſis ad acceptanda & conſumenda legata ipſis.pag. 352.col.1.
6 vtrum prælati legata acceptata & acquiſita fratribus inuitis,quibus facta fuerunt poſſint in cõuentum neceſsitatibus conſumere. ibi.c.2
7 vtrum legatum religioſo particulari relictum ad pias cauſas relictum cenſeatur. p.353.c.1
8 vtrum legato relicto monaſterio poſsint teſtamentarii aliquid amplius monaſterio applicare ex operibus piis ipſius teſtatoris diuidendis.ibi. col.2.
9 Vtrum legata monaſterio in certum vſum poſſit ſecluſo ſcandalo prælatus commutare in aliū vſum magis neceſſarium. ibid.
10 vtrum legatum vt monaſterium in certo loco conſtituatur ſit caducum ſi in tali loco non poſſit conſtitui. p.354.col.1.
11 Vtrum fundans legatum vt ex fructibus ipſius feſtum Conceptionis quolibet anno celebretur, poſſint hæredes id quod ſupereſt ſibi applicare. ibid.

Quæſtio cxxvi.

*De legatis factis fratribus Minoribus regularis obſeruantia,in ſex articulos diuiſa Pag.354.col.2.*

1 VTrum fratribus Minoribus Regularis obſeruantiæ poſsint aliqua legari.p.354.c.2.
2 Vtrum fratribus minoribus poſſint legari annui redditus. p.355.co.2.
3 Vtrum fratribus minoribus poſſint legari annui redditus ad modicum tempus p.356.col.1.
4 Vtrum legata annua relicta dictis fratribus ſint valida,ita vt licet non poſſint peti in iudicio,ſaltem in foro conſcientiæ hæres ad id ſoluendum teneatur. ibid.col.2.
5 Vtrum annuus redditus promiſſus vel legatus monaſterio fratrum Minorum de obſeruantia pro fabrica vino,cera,& oleo,& pro celebratione miſſarum ſit validus. p.358.co.2.
6 Vtrum prælati poſsint facere compoſitionem ſuper his annuis legatis. ibid.

Quæſtio cxxvii.

*De legatis factis ſæcularibus ſub conditione ſi religionem ingrediantur,in tres artic. diuiſa.Pag.359.c.1*

1 VTrum legatum factum filiæ ſi nupſerit e. debeatur ſi religionem ingrediatur. pag 359.col.2.
2 Teſtator reliquit legatum mulieri ſub conditione ſi intrauerit monaſterium quæ intrauit & exijt,an debeatur ei legatum. p.360.c.1
3 vtrum legatum relictum pauperibus magis Religioſis quam aliis ſit conferendum. ibi.c.2.

Quæſtio cxxviii.

*De legitimis debitis filijs regularibus,in duos articulos diuiſa.Pag.361.col.1.*

1 VTrum fratribus Minoribus conuentualibus debeatur legitima parentum. p.361.c.1
2 vtrum matri vel auiæ debeatur legitima filii,uel nepotis monachi iam profeſsi contra monaſterium bonorum capax in communi. p.362.c.1

Quæſtio cxxix.

*De libris ex bibliotheca non extrahendis, Articulus vnicus. P.362.co.2.*

1 VTrum religioſi poſsint extrahere libros a bibliotheca monaſteriorum. p.362.c.2

Quæſtio cxxx.

*De lectoribus,in duos articulos diuiſa.Pag.363. co.2.*

1 VTrum lectores Theologiæ aliquam in ordinibus habeant præeminentiam ſecundum literas Apoſtolicas. p.363.c.2
2 vtrum Regulares in ſuis monaſteriis teneantur habere lectores ſacræ Theologiæ. p.364.c.2

*F I N I S.*

# INDEX COPIOSVS
## OMNIVM NOTABILIVM,
## QVAE IN HOC TOMO
### CONTINENTVR.


Abbates.

*ABBATES Ciſtertij non poſſunt priuari Abbatia extra capitulum. p.70.col.1.*

*Abbates Ciſtertij habent iuriſdictionẽ quaſi epiſcopalem.p.70.c.2*

*Abbates Ciſtertij antiquitus erant perpetui.* ibid.

*Abbates Ciſtertij licet non ſint benedicti habent priuilegia benedictorum.* ibid.

*Abbates retinent de conſuetudine beneficia vſque ad benedictionem.* p.159.col 2

*Abbates ſuos monachos iudicant.* p.199.co.1.

*Abbates habent iuriſdictionem in foro contentioſo.pa. 70.col.2.*

*Abbates commendatarij perpetuum poſſunt exercere omnia quæ poſſunt proprietarij.* p.153.co.1.

*Abbates commendatarij in commendam ad vitam poſſunt præſentare.* ibid.

*Abbates non poſſunt eſſe iudices in cauſa monaſterij p. 188.col.1.*

*Vide verbo prælati.*

Abbatiſſa.

*Abbatiſſa de las Huelgas habent quendam vſum clauium p.98.col.2.*

*Abbatiſſa debet eſſe virgo ad exhortandam virginitatem.p.164.col.1.*

Abbatia.

*Abbatia eſt dignitas.* p.70.col.2

*Abbatia ex ſua natura eſt perpetua.* ibid.

*Abbatia Regulari poteſt ex diſpenſatione Papæ præeſſe clericus.* p.153 col 2

*Abbatia non venit appellatione dignitatis vel beneficij.p.159 col.2*

Abiuratio

*Abiuratio de leui in cauſa hæreſis non omnis facit religioſum inhabilem ad officia ordinis* p.255 c.2

*Abiuratio ab hæreſi eſt receſſio ab ipſa.* ibid.

Abſoluere.

*Licentia ad abſoluendum a peccatis extenditur de peccata futura.* p 94.col.2

*Licentia ad abſoluendum non dat occaſionẽ peccandi.ib.*

*Epiſcopus poteſt abſoluere religioſum ſibi a prælato ſubiectum.* p.198.col.1

*Epiſcopi Indiarum poſſunt abſoluere ibi ſuos ſubditos a caſibus Bullæ Cænæ.* p.291.c.1

*Poſſunt hanc abſoluendi poteſtatem alijs committere. ibidem*

*Priuilegium ad abſoluendum a caſibus Bullæ Cænæ non tollitur per publicationem eiuſdem Bullæ.* ibi.c.2

*Abſoluere poteſt ab interdicto qui interdicit.p.317.c.2*

*Abſoluere poſſunt ſubditos a cenſuris Prælati regulares.* ibid.

Abſolutus.

*Semel abſolutus non poteſt amplius moleſtari.p.45.c.1*

Abſolutio.

*Abſolutio plenaria poteſt conferri phrænetico poſt electionem confeſſarij.* p.268 c.1

*Abſolutio ab excommunicatione virtute Bullæ, aut priuilegij intelligitur in foro conſcientiæ.* ibid.c.2

*Abſolutio ab excommunicatione conceſſa in forma conſueta intelligitur etiam in foro iudiciali.* ibid.

*Ante abſolutionẽ debet parti ſatisfactio fieri p.317.c.1*

Aborſus.

*Eccleſiaſtici aborſum procurantes traduntur brachio ſeculari.* p.96.co.1

Abſtinentia.

*Nimia abſtinentia aliquando illicita.* p.304.co.2

*Abſtinentia ab ouis & lacticinijs aliquando regularibus obligatoria.* p.305.col.1

Acceſſorium.

*Acceſſorium deſtruitur deſtructo principali.p.241.co.2*

Acceptilatio.

*Acceptilationis effectus ſuſpenditur liceat maneat ipſa acceptilatio.* p.342.col.1

Actiones.

*Actiones non computantur inter bona immobilia.p. 599 col.1*

Acta.

*Acta ordinariorũ cõtra exemptos ſunt nulla.p.202.c.1*

Accuſatio.

*Accuſatio contra occultè delinquentem non eſt admittenda niſi adſit delator, aut ſufficiens probatio cum indicijs.p.16.col.1*

*Nulla præcedente accuſatione non poſſunt prælati procedere cõtra ſubditos occultè delinquentes.ibid.col.2*

*Accuſatio procedit ex zelo iuſtitiæ.* p 20.col.1

*Accuſatio eſt promotio delicti coram iudice competenti.p.24.col.1*

*Accuſatio in ſcriptis proponi debet.* ibid.col.2

*Accuſatio licet non ſit mala eſt tamen diſſuadenda ibi.*

*Accuſatione vindicta particularis nõ debet prætẽdi.ibi.*

*Accuſatione non interpoſita non poteſt iudex procedere. ibid.p.24.col.2*

*Sine accuſatione interpoſita poſſunt iudices in aliquibus caſibus procedere.* ibid.col 2

*Tria vitia in accuſatione interuenire ſolent.* p 25 col.1

*Accuſationem relinquens propter aliquid acceptum peccat ibid col.2*

*Accuſationes aliquas poteſt iudex inferior iuſtè reſcindere.p.26.col.1.& pa.95.col.1*

Accuſare.

*Nemo tenetur accuſare pro iniuria ſibi illata.p.25 co.1*

*Ex cauſa vnuſquiſque tenetur accuſare, aut denunciare. ibi.*

*Qui falſo accuſat peccat grauiſſimè.* ibid.

*Qui in publico accuſat, & in ſecreto fauet, peccat.ibi.c.2*

*Accuſare non poſſunt laici monachos.* p.43.col.1

*Peccatur in accuſando calumniatoriè &c.* p.26.col.1

*Falſarij non poſſunt accuſare ſicut & infames.p.26.co.2*

Accuſatus.

*Contra accuſatum crimina ſubticens peccat.* p.25.col.2

Accuſandi.

*Accuſandi ſunt monachi coram ſuo Abbate.p.128.c.1*

Accuſator.

*Accuſator non probans talionis pœna punitur.p.11.c.2 & pag.26.col.1*

*In locum accuſatoris ſuccedit fiſcus.* p.25.col.1

*Accuſator ſciens defecturum in probatione peccat.ibi.*

*Accuſator faciens pactum relinquendi accuſationem in damnum alicuius peccat.* ibid.

*Accuſator, & accuſati debent eſſe eiuſdem fori.* ibid.


Admi

Adminiſtratio.

*Qſecunque adminiſtratio comiſſa monacho a ſuo pra-lato explicatur ſecundum ſuum ſtatum.* p.351.col.1

Adulteri, adulterantes.

*Monachi adulterantes debent puniri a iudice regolari.* p.75.col.2

*Seculares adulteri non puniuntur niſi marito accuſante.* ibid.

*Clericus adolter poteſt accuſari etiam marito non accuſante.* ibid.

*Punitio monachi aut clerici adulteri debet a ſuis pralatis cum magno ſecreto ita vt maritus adulterum id neſciat.* ibid.

Adulterium.

*Adulterium non cadit ſub legibus prohibentibus acceſſum.* p.76.c.1

Aduocatus.

*Aduocati fratrum debent eſſe iudices regulares.* p.56.col.2

Affinitas.

*Affinitas non contrahitur niſi emiſſo ſemine intra vas.* p.76.col.1

Agere in iudicio.

*Cuilibet de populo competit agere in iudicio, vt pia legata ſoluantur.* p.240 c.2

Alapa.

*Alapam inſligenti officiali publico poteſt imponi pena mortis.* p.64 c.1.& p.83.col.1

Alcauala.

*Alcauala Hiſpanè a quo dicatur.* p.207.col.2

Alienare.

*Alienare non poſſunt pralati pro libito res monaſteriorum.* p.227.c.2

Alienatio.

*In alienatione generali non veniunt bona feudalia.* p.249.col.2

*In alienatione redditũ eccleſiaſticorũ dẽt ſeruari ſolẽnitas alienationis rerũ eccleſiaſticarum* p.356.co.1.

Alimenta.

*Alimenta debent praſtari monacho delinquenti a ſuo monaſterio.* p.68 col.1

*Alimenta debent praſtari monacho ordinis Minorum a monaſterio in quo incarceratur.* ibid.

Alius.

*Alius adiectiuum & repetitionum ſimilium.* p.168.c.1.& pag.196.col.2

Altaria.

*Altaria et oratoria poſſunt fieri in grangijs monaſteriorum & ibi dici miſſa ſine licẽtia ordinarij* p.231.c.1

Amicitia.

*Amicitia cauſat multa bona.* p.2.col.2

*Amicitia cum Monialib. punitur grauiſſime.* p.61.c.2

Amiſſum.

*Amiſſum non dicitur quod non durata miſſum, ſed ad ſuam naturam reuertitur.* p.248.c.1

Anima.

*Animæ purgatorij ſunt oues Chriſti.* p.282.co.1

*Animæ purgatorij ſunt ſuper terram quoad ſtatum.* p.282 col 1

*Animæ purgatorij ſunt in medio ſtatu.* ibid.

*Super animas purgatorij non eſt data Papæ iudiciaria & abſolutiua poteſtas.* ibid.

*Animabus purgatorij proſunt indulgentiæ per modum ſuffragij.* p.282 c.2

*Pro animabus purgatorij ſemper ſunt ſuffragia offerenda.* p.283.col.1.&.1

*Pro animæ purgatorij liberatione capella priuilegiata debet neceſſario habere tot ſacerdotes quot ſunt in priuilegio.* ibid.& pag.284 c.1

*Anima in purgatorio proprie non ſatisfacit, ſed ſatispatitur.* p.351 col.1

*Vide in verbo, liberatio, animæ & in verbo, purgatorium*

Apices iuris.

*Non pertinet ad apices iuris ſcribi a notario proceſſus.* p.40.col.1

*Non eſt contra apices ſed contra ſubſtantiam iuris negare iudicia reo.* p.57 c.1

Arſenius.

*Arſenius Abbas laudatur.* p.351.c.2

Articulus mortis.

*In articulo mortis magis finiri quam incipere nouus ſtatus ſolet.* p.239.c.1

Auxilium brachij ſecularis.

*Auxilium brachij ſecularis nõ eſt vltimum remedium ſed cenſura Eccleſiaſtica.* p.197.c.1

B

Baronia.

B*Aronia eſt dignitas Regalis, & feudum intitulatum.* p.246.c.2.in fi.

Benedictio.

*Benedictio menſæ tempore interdicti & ceſſationis non prohibetur.* p.320.c.2

Beneficium.

*Non poteſt quis a beneficio priuari niſi propter crimẽ graue.* p.69.col 1

*Pœna priuationis beneficij debet exprimi in iure.* ibid.

*Beneficia eccleſiaſtica ſunt ſtipendia miniſtrorum eccleſiæ.* ibid.col.2

*Conſtitutio contra confidentiam in beneficijs eſt odioſa.* p.70.col.2

*Omnes duo beneficia habere prohibentur.* p.111.c.1

*Ex diſpenſatione literati & nobiles duo beneficia habere poſſunt.* ibid.

*Electio ad beneficium pratermiſſo digniori poteſt irritari.* p.150.col.1

*Beneficia Eccleſiaſtica danda ſunt naturalibus Regni.* p.153.col.2.in fin.

*Confidentia bona in beneficijs reſignandis non damnatur.* p.267 col.2

*In monachis quodlibet beneficium eſt compatibile eſt aliud.* p.176.col.2

*Papa conferens beneficium inhabili ex certa ſcientia cenſetur diſpenſare.* ibid.

*Beneficiarij non ſunt domini, ſed diſpẽſatores bonorum Eccleſiaſticorum.* p.154 c.2

*Monachi beneficiarij ſunt tantum diſpenſatores.* ibid.

*Retinens plura cum diſpenſatione non peccat.* p.328.c.2

Blaſphemus.

*Blaſphemus criminaliter eſt viſitandus nulla præcedente infamia.* p.17.col.2

*Blaſphemia eſt peccatum hominum abiectorum.* ibi.

Bonum.

*Magis ponderat bonum animæ quam bonum famæ.* pa.22.col.1

*Bona clericorum ſunt pauperum.* p.98 co.1

*Bona Epiſcoporum defunctorum pertinent ad Papam.* p.116.col.2

*Papa eſt omnium bonorum Eccleſiaſticorum & regularium diſpenſator.* ibid.

*Propter bonum temporale non debet pratermitti ſpirituale.* p.158.col.2

*Quadam ſunt bona ſpiritualia per eſſentiam alia per cauſam & effectum & per connexionem.* p.186 c.F

*Quadam ſunt bona fortunæ.* ibid.

*Bona ſpiritualia Eccleſiaſtica ſubſunt poteſtati.* ibid.

*Bona confiſcata propter crimen proditionis pertinent ad Regem.* p.191.c.1

*Bona religioſi ſine liberis decedentis remanent apud monaſterium.* p.251.c.1.& 2.

*Idem ſi decedit ſine parentibus.* ibid.

*Bona hæreticorum poſt ſententiam declaratoriam debentur.* p.263.c.1

*Bona vnius monaſterij poſſint prælati in alind monaſte ſium transferre.* p.353.col.1.& 2

C

Calumniari.

C*Alumniari nihil alind eſt quam cauillari.* pag. 78.col. 1

Calumnia.

*De calumnia accuſatus debet ſe defendere.* pagina 78. colum. 1

Calumniator.

*Calumniatori in iure diuino imponitur pœna.* pag.77. colum. 1

*Calumniator viperinam habet naturam.* ibi.

*Calumniator apud omnes gentes puniebatur.* ibid.

*Calumniator Aman laqueo, fuit ſuſpenſus.* pagina 78. colum. 1

*Calumniator à communione reijciebatur.* ibid.

*Calumniator eſt qui obijcit crimina, & non probat.* ibi.

*Calumniator obijciens multa crimina aliquod tamen probans mitius punitur.* ibid.

*Calumniator eſt qui falſa crimina proponit.* ibid.

*Calumniator eſt qui ſemel tantum calumnioſe accuſauit.* ibid.

*Non eſt calumniator mittens litteras ſecreto ad prælatum contra aliquos.* ibid.

Canonici regulares.

*Fratres Minores tranſlati ad Canonicos regulares non poſſunt incedere per oppida in quibus ſunt Monaſteria dictorum fratrum.* p.206.col.2

Capella.

*Capella annectitur monaſterio cum ſuo onere* pag. 206. col. 2

*Capella ſubiecta monaſterio non tenetur ad iura epiſcopalia.* ibid.

Capellanus.

*Regulares capellani Principum ſub obedientia ſunt prælatorum.* ibid.

Capellaniæ.

*Capellanias in ſuis monaſterijs inſtitui non eſt licitum fratribus Minoribus ſuadere.* p.358.col.2

Capere.

*Ordinarius neque per ſe, nec per alium poteſt capere religioſum.* p.203.co.1

*Non incurrit excommunicationem Ordinarius capiens exemptum in caſu permiſſo.* ibid.

*Ordinarius capiens exemptum intra viginti horas tenetur remittere.* ibid.

*Index laicus non incurrit excommunicationem capiēs clericum quando timetur de fuga eius.* ibi.col.2

Captura.

*Non poteſt Ordinarius procedere ad capturam nouitij.* ibidem.

*Captura malefactorum etiam cum proteſtatione aliquando induxit irregularitatem.* pag 315.col. 1.& 2. *Vide in verbo, Carcer.*

Cardinalis.

*Monachus poteſt fieri Cardinalis.* pa 177.col.2

*Monachus factus Cardinalis non abſoluitur à ſubſtantialibus regulæ.* ibi.

*Monachus factus Cardinalis non poteſt condere teſtamentum.* ibid.

*Monachus factus Cardinalis retinet iura ſuccedendi.* ibid.

*Monachus factus Cardinalis debet deferre habitum ſuæ religionis.* ibid.

Cardinalatus.

*Monachus non debet procurare dignitatem Cardinalatus propter libertatem.* ibid.

Caro.

*Caro concupiſcit aduerſus ſpiritum.* p.1.col.1

*Carnium eſus prohibitus eſt monachis.* pag.295.col.1. & p.295.col.2

*Carnis eſu prohibito prohibentur inteſtina, & non quæ ex carne trahunt originem.* ibi.

*Statum non edendi carnes perpetuo apud Carthuſianos rationabile.* pa.303.col.1.& 2.

Carcer.

*Regularis non poteſt in carcere includi cum ſemiplena probatione.* pag.31.col.1

*Carcer in religionibus eſt pœna.* p.32.col.2

*In carcere incluſi regulares priuantur voce actiua & paſſiua.* ibid.

*In carcere includi poteſt reus per teſtes ſingulares.* ibi.

*Carcer eſt mala manſio.* p.48.co.1

*Carcer inuentus ad cuſtodiam, & non ad pœnam.* ibi.

*Carcer in iure Canonico ad pœnitentiam agendam deſtinatur.* ibid.

*Carcer ab antiquo fuit inuentus, & à Deo deſignatus.* ibid.

*Carcer debet eſſe humanus.* ibid.

*Carcer debet proporcionari delicto, & dignitati delinquentis.* ibid.col.2

*Iuſte præcipitur in religionibus ne cum religioſo incluſo in carcere aliquis loquatur.* ibid.

*Non poſſunt iudices eccleſiaſtici neque regulares in carcere recludere eccleſiaſticum & religioſum ſine confirmatione ſummaria.* ibi.

*Relaxatio ſola à carcere non reſtituit famam deperditam.* ibid.

*In recluſione religioſorum in carcere magna conſideratione opus eſt.* ibid.

*Religioſi ſine duobus, aut tribus teſtibus fide dignis non ſunt in carcere recludendi.* ibi & p 49.col.2

*Carceris cuſtos debet eſſe vigilans ne fugiat religioſus recluſus.* ibid.

*Carcer aliquando imponitur pro pœna.* pag 64.col.2.& 65.col.1

*Carceris pœna non eſt facilior infligenda.* ibid.

*Ad recludendum in carcere non debent faciles eſſe iudices.* ibid.

*In carcere recluſio eſt iniuria irreparabilis.* ibid.

*Non debet Monachus in carcere recludi niſi probato plene delicto.* ibid.

*Propter atrocem carcerem confitentur plerunque rei quæ nunquam commiſerunt.* ibid.

*Ad recludendum in carcere monachos poteſt auxilium ſæculare implorari.* ibid.

*Perpetuus carcer eſt pœna capitalis.* ibid.

*De iure ciuili perpetuus carcer ſoli ſeruo poteſt irrogari.* ibid.

*Perpetui carceris pœna poteſt laico eccleſiaſtico & regulari irrogari.* ibi.

*Carcer in religionibus non eſt rigoroſus.* ibi.

*Carceris perpetui pœna poteſt imponi in religionibus delicto cui in ſeculo pœna mortis correſpondet.* ibid.

*Carcer perpetuus cum aſſignatione quatuor vnciarum panis & aquæ non eſt vltimum ſupplicium.* ibid.

*Officiales recludentes delinquentes in carcere inhumano ex quo ſequitur mors remanent irregulares.* ibid.

*Fuga à carceri eſt licita ſæcularibus, illicita tamen regularibus.* pag.66.col.1

*Religioſus fugiens à carcere tenetur iterum reuerti.* pag. 66.col.1

*Religioſus in carcere iniuſte recluſus, aut iniuſte ibi tractatus poteſt fugere ab eo.* p.67.co.1

*Vide in verbo Captura.*

Cauſa.

*A potiori cauſa potentior producitur effectus.* pag.228. col.1.

Cauſa criminalis.

*Non eſt cauſa criminalis quando agitur de priuatione dignitatis.* pa.36.co.2

*Cauſa criminalis eſt quando punitur pœna ordinaria.* ibid.

*In cauſis criminalibus rei vt ſententientur debent audiri.* pa.196.co.1

Cenſus.

*Dominium cenſus conſtituti pro monialibus eſt apud monaſterium.* p.122.co.1

Ceſſatio à diuinis.

*Ceſſatio perſonalis à diuinis non datur.* p.338.co.1

*Ceſſatio à diuinis eſt ſuſpenſio organorum diuinæ laudis in locum decreta.* ibid.

*Ceſſatio à diuinis differt ab interdicto.* ibid co.2

*Ceſſatio non differt ab ſtrictiſſimo interdicto.* ibi.

*Ceſſatio non eſt cenſura Eccleſiaſtica.* ibid.

*Ceſſatio neceſſaria eſt, ſed antequam ponatur multa debent præcedere.* ibid.

*Ceſſatio etiam ſi nulla à regularibus eſt ſeruanda.* pag. 339. col.1

*Damna ſecuta ex ceſſatione ſunt reſtituenda.* ibid.

*Deplorandum eſt quod damna ſecuta ex ceſſatione non reſtituantur.* ibid.

*In ceſſationis tempore aliqua de iure communi permittuntur.* ibid.co.2

*Priuilegium Cap. alma Mater, pro certis feſtiuitatibus ad ceſſationem extenditur.* ibi.

*In tempore ceſſationis multa modo licent, quæ olim iure antiquo non licebant.* ibidem

*Tempore ceſſationis poſſunt duo, vel tres clerici priuatim horas recitare.* ibid.

*Tempore ceſſationis poteſt clericus horas priuatim recitare cum excommunicato nominatim.* ibid.

*Tempore ceſſationis poteſt epiſcopus miſſam celebrare.* pag.340.col.1.& 2

*Nulla eſt differentia inter ceſſationem & interdictum inter regulares, quo ad obſeruantiam non tamẽ quod ad ſeculares.* ibidem

*Tempore ceſſationis non poteſt presbyter ſecularis celebrare in eccleſiis fratrum etiam cum licentia prælatorum regularium.* ibid.

*Tempore ceſſationis aliqua ſacramenta celebrari permittitur.* ibid.

*Tempore ceſſationis non licet dare ſepulturam eccleſiaſticam.* ibi & pag.341.co.1

*Tempore ceſſationis habet locum deciſio capituli, Alma mater.* ibid.

*Pro tempore ceſſationis varia priuilegia habent regulares.* ibi.

*Qui poteſt ponere interdictum poteſt ponere ceſſationem.* ibid.co.2

*Nulla ceſſatio ponitur ipſo iure.* ibidem

*Capitulum ſede vacante aliquando ponit ceſſationem.* pag.341 co 2.

*Qui iure ordinario poteſt relaxare interdictum, poteſt relaxare ceſſationem.* ibid.

*Ceſſatio poteſt relaxari pro vna ciuitatis eccleſia tantum.* pag.342.co.2

*Ceſſatio eſt executio rigoroſa qua omnino ceſſatur à diuinis.* ibid.

*In varias pœnas incurrunt violantes ceſſationem ibid. & pag.343 col.1*

*Violator ceſſationis generalis non remanet irregularis.* ibidem.

*Violator ceſſationis generalis excommunicatur, non autem violator ceſſationis ſpecialis.* ibid.

*Ceſſatio non eſt proprie pœna.* ibi.

*Ceſſatio reſpicit nocentes, & innocentes.* ibi.

Circuncisio.

*Circumciſio arcet ſacramentum.* pa 345.co.1

Citatio.

*Citatio non requiritur quando reus non poteſt contradicere.* p.50.co.1

*Citatio regularis aliquãdo non requiritur quando amouetur à prælatione.* pag.50.co.2

*Citatio requiritur quando reus ſe poteſt defendere.* ibi.

*Citatio eſt à iure naturali.* ibid.

*In citatione regularium non ſeruatur ſtylus Curiæ.* ibi.

*Non requiritur citatio, quando inquiſitio particularis contra aliquem fit.* pag.51.co.2

*Quando à iure quis ſua dignitate priuatur non requiritur citatio.pag.69.col.1.& 2. Secus quando pœna crimini arbitraria conſtituitur.* ibid.

*Citatio partis vt ſe defendat eſt de iure naturali.* pag. 146 col.1

*Citatio non valet contra notorie exemptum.* pag.196. col.2

*Citatio miſſa executioni cauſat litis pendentiam.* pag. 198.col.1

Citari.

*Citari poteſt ab Ordinario monaſterium inſtitutum vt publicetur teſtamentum.* p.193.co.2

Citatus.

*Mandata contra non citatum inualida & illis non obediendum.* p.14.col.1.& 2

*Citatus non tenetur comparere quando eſt notorie exẽptus.* p.196.col.2

*Regularis notorie exemptus citatus ab Ordinario non tenetur comparare.* pa.202 col.1

Ciuitas.

*Appellatione ciuitatis non veniunt proprie ſuburbia ſed tantum quod murorum ambitu continetur.* pag. 317.col.2

Coadiutores.

*Coadiutores Epiſcoporum præſtantiores presbyteri ſecularibus ſunt religioſi.* p.200.col.1

Commendatarij militiarum.

*Commendatarij militiarum non poſſunt expendere redditus ſuarum commendatariarum niſi ſecundum eorum ſtatum & profeſſionem.* p.174.col.1

*Commendatarij in cauſis ciuilibus & in quibus deliquerunt reſpectu officiorum regalium, poſſunt conueniri coram iudice ſeculari.* pag 193.col.1.& 2

*Commendatarij promiſſa impunitate propter priuilegia aliquando ſunt inſolentes.* ibid.

*Commendatarij poſſunt habere proprium.* pagina 193. col 1

*Commendatarij poſſunt contrahere matrimonium.* ibi.

*Commendatarij liberi ſunt à poteſtate ſeculari.* ibid.

*Commendatarij pro eorum exemptione poſſunt nominare conſeruatorem.* ibi.col.2

*Commendatarij non profeſſi non poſſunt inhibere iudices ſeculares.* ibi col.2

*Commendatarij occidentes clericum non gaudent immunitate fori, neque eccleſiæ.* ibi.

*Commendatarij frangentes pragmaticas regales non poſſunt condemnari à iudice ſeculari.* p.195.col.1

*Pro commendatariorum defenſione à conſilio regali ordinum debet conſtitui conſeruator neceſſario.* ibid.

*Commendatarij & milites ordinum extra ſuas prouincias non gaudent immunitate fori.* ibid.

*Commendatarij in diuerſis prouinciis & regnis diuerſi ſunt.* ibi.

*Commendatariorum indulta & priuilegia debent examinari.* ibi.col.2

*Commendatarij diuerſorum regnorum non ſunt in Hiſpania liberati a tributis nec a decimis.* pag.196. colum.1.

*Bona ſequeſtrata propter delictum horum commendatariorum anno fatali translato debent executioni mandari à iudice ſeculari.* ibid.

Commodum.

*Commodum rei priuatæ prouideri debet.* p.185.col.2

Commiſſarij.

*Commiſſarij digni ſunt prouidendi.* p.51.co.2

*Commiſſarij generales ordinum Minorum quomodo eligendi.* pa.144.col.2

Committere.

*Cui aliquid committitur, cenſentur ei commiſſa omnia, quæ ad illud negotium agendum ſunt neceſſaria.* pa.188.col.1

Comitatus.

*Comitatus eſt dignitas regalis, & feudum intitulatum.* pag 247 col.1

Communicatio.

*Communicatio bonorum congregationis facta à prælatis regularibus non eſt propriè indulgentia.* p.259 col.2

Conatus.

*Conatus in grauibus criminibus punitur vt actus.* pag. 84 col.1

*Conatus remotus non punitur vt actus.* ibid.

Concilium Tridentinum.

*Concilij Tridentini decreta ſunt maxime obſeruanda.* pag.197.co.1.& 2

*Concilium Tridentinum loquens de paupertate regularium quomodo intelligatur.* pag.218.co.1.& 2

Condemnari.

*Iudex non poteſt condemnare delinquentem ex ſola confeſſione in occulto facta.* pa 96.co 1

*Petrus iudicialiter condemnauit Ananiam, & vxorē eius Saphiram.* p.189.col.2

*Abbates regulares non poſſunt per ſe condemnare aliquem ad pœnam ſanguinis.* pag.192.co.1

Confiteri.

*Regulares quando confitentur reos quæſtionibus ſubijciendos, non debent ipſos obligare vt ſ. prodant. niſi præuia maxima conſultatione.* pa.52.co.1

Confeſſio.

*Confeſſio extra iudicialis non ſufficit vt reus condemnetur.* pa.57.co.1

*Solicitatio in actu confeſſionis eſt punienda per Inquiſitores.* pa.72.co.1

*Sacerdotes ſine iuriſdictione confeſſiones audientes puniuntur.* ibi co.2

*Non ſacerdotes audientes confeſſiones & abſoluentes ab Inquiſitoribus puniuntur.* pa.73.col.1.& 2

*Cōfeſſio delicti propter impunitatem à iudice promiſſa non eſt ſufficiens ad pœnam ordinariam.* pag.96. col.1

*Vti confeſſione ſacramentali ad regimen temporale eſt quid perniciosum.* p.158.col 1.

*Scientia acquiſita in confeſſione non debet eſſe in odium pœnitentis.* ibid.col.2

*Propter crimen ſcitum in confeſſione non debet priuari à ſuffragijs in electionibus, & prouiſionibus.* ibid.

Confeſſor.

*Licentia ad eligendum confeſſorem non extinguitur morte concedentis.* pa.114 co.2

Confiſcata bona.

*Confiſcata bona nullus dominus vaſſallorum poteſt ſibi applicare.* pa.191.col.1

*Confiſcata bona applicantur ſecundum leges particularium prouinciarum.* p.257.co.1

Confiſcare.

*Bona Eccleſiæ non poſſunt confiſcari.* ibi.co.2

*Libri fratrum Minorum regularis obſeruantiæ non poſſunt confiſcari ſi eorum dominium tranſiuit in Eccleſiam Romanam.* ibi.

Confirmare.

*Antequam prælatus confirmetur debet examen electionis de ipſo facta præcedere.* p.151.c.2

*Generalis, aut præſidens in capitulo confirmat Prouincialem.* ibid.

*Nolente præſidente confirmare, ſuperior ad quem fuit appellatum tenetur facere omnia, vt gregi de paſtore prouideatur.* p.162 co.2.& pa.163.co.1

*Abbatiſſa electa eſt ſtatim confirmanda.* p.161 co.1

Confirmator.

*Confirmator electionis debet cognoſcere de omnibus cōcernentibus electionem.* pa.162 co 2

*Confirmator electionis poteſt ex officio etiam ea quæ ſunt facti ſupplere.* ibi.

*Confirmator peccat nolendo confirmare electum à maiori parte.* p.160.co 2

Confirmatio.

*Electus ante confirmationem remanet priuatus ſe ingerens adminiſtrationi dignitatis.* p 150 c.1

*Poſt confirmationem poterit electus & confirmatus denuntiari & accuſari.* p.165.c.1

Coniectura.

*Coniecturæ non ſufficiunt ad pœnam ordinariam imponendam.* p.163 co.2

*In claris non eſt opus coniecturis.* p.164 co.1

Complices.

*De complicibus non poteſt inquiri, in criminibus grauibus* p.18.co.1

*Dictum complicum etiam ſine tortura facit aliquam fidem.* p 17.c.1

*Non poteſt iudex interrogare de complicibus niſi in caſibus à iure permiſſis.* pa.53.co 2.& pa.54 co 1

*Non facile debent confeſſarij obligare reos ad declarandum complices.* ibi.

*Vide in verbo reus.*

Conſpirator.

*Conſpiratores grauiter debent puniri.* p 85.co.1

*Grauis pœna proponitur contra conſpiratorem in principem.* pa 94.co.1

Conſilium.

*Conſilium eſt concluſio facta per diſcurſum.* pag. 306. co.2

*Conſilium eſt de ſingularibus.* ibi.& p.307.co.1

*Conſilio requiſito non adhibito in aliquo actu, actus eſt nullus.* ibid.

*Vbi eſt petendum conſilium non ſufficit petere ex poſt facto.* ibid.

*Conſilium à multis petendum non eſt neceſſarium vt ſint in vnum congregati.* ibid.

*Inter conſilium & tractatum eſt magna differentia.* ib. co.2

*Conſilium non ſemper includit tractatum.* iid.

*Iura requirentia conſilium in grauibus cauſis de conſenſu ſunt interpretanda.* p 63 co. 1.& 2

*Conſilium petendum eſt à ſenioribus et expertis.* p.104 co.1

*Verba cum conſilio ſeniorum denotant formam ſubſtantialem.* pa. 105.co.1

*Conſilium eſt petendum vbi peti præcipitur.* p. 160 co.1

Conſiliarij.

*Poſſunt religioſi Conſiliarij in ordine Ciſtertij priuari ſuo munere extra capitulum.* p.70 co.1

*Prædicti Conſiliarij neque perſonatibus eccleſiarum Cathedralium poſſunt comparari.* ibid.co.2

*Præfati Conſiliarij tantum habent votum deciſiuum et non electiuum.* ibid.

*Præfati Conſiliarij habent minorem præeminentiam quam Abbates.* p.71.c.2

Conſtitutio, vide in verbo, lex, & in uerbo ſtatutū.

### Conſuetudo.


*Conſuetudo ſæpe integerrima iura deſtruit. pagina 52. co.2*
*Conſuetudo immemorialis æquiparatur priuilegio.pag. 98. co.2*
*Conſuetudo præſcripta excuſat in his, quæ ſunt mala, quia prohibita iure tantum humano. p.112.co.2*
*Conſuetudo multum præiudicialis eccleſiis corruptela eſt. p.137.co.1*
*Conſuetudo præter ius vt valeat debet per decem annos continuari. p.147.c.1*
*Conſuetudo habet vim legis. ibi.*
*conſuetudo interpretatur legem & mentem teſtatoris. p.249 co.1*
*conſuetudo dat iuriſdictionem. pa. 296.co.1*
*conſuetudo eſt optima legum interpres.p.301. colum.1 & p.302.co.1*
*conſuetudo habet vim legis. ibid.*
*Non quæcunque conſuetudo inducit vim legis,ibid.co. 2 & pa.302.co.1*
*Quando conſuetudo eſt declaratiua legis ius certum ni detur conſtituere. pa. 302 co.2*
*conſuetudo ſoluendi annuos redditus fratribus Minoribus non dat ipſis ius. p.303.c.1*
*conſuetudo ſoluendi aliquid per ſingulos annos alicui tribuit ius. ibi.*


### Conuenire,Conueniri.


*Regulares non poſſunt conueniri niſi coram ſuperioribus ſuis.p.9 c.2.niſi notorie extra clauſtra peccauerint,et à ſuis ſuperioribus non fuerint caſtigati. pagin.10 colum.1*
*conueniri poſſunt regulares coram ordinariis in aliquibus caſibus. ib.*
*In cauſa ciuili debet conueniri religioſus corã ſuo prælato. p.188.c.1*
*Non poteſt religioſus conuenire aliquem in iudicio ſine licentia prælati. ibid.*
*Sicut filius familias conuenit in iudicio, & conuenitur ita monachus. ibid.*
*Monachus abſens pro cauſa monaſterij poteſt conuenire,& conueniri coram iudice Eccleſiaſtico. ibi.*
*clericus in fraudem creditorum ordinatus poteſt conueniri coram iudice ſeculari. ibid co.2*
*commendatores militiarum Rectores creati poſſunt conueniri coram iudice ſeculari. p 193.co 1.& 2*
*conuentus coram vno iudice de eadem cauſa non poteſt coram alio conueniri. p.168.c.1*
*Religioſi coram ſuo ſuperiori ſunt conueniendi.pa.198. co.1.& 2.*


### Conuerſi.


*conuerſi ſunt perſonæ Eccleſiaſticæ. p.209 co.2*


### Contractus.


*Succeſſor tenetur ex contractu prædeceſſoris. pa.113 co.2*
*Religioſi non poſſunt facere contractum ſine licentia prælati. p.153.co.1*
*contractus contra legem & publicam vtilitatem non valet. p 41.co.1*
*contractus per quem reuertitur ad ius antiquum ſecundum aliquos valet. ibid.*


### Contentiones.


*contentiones ex pacto dimanant. pa.1.co.2*
*contentiones ſunt peſtes Reipublicæ. ibid.*


### Continentia.


*continentia eſt eſſentialiter annexa ſtatui religioſo. pa. 77.co.1.& 2*
*continentia nõ eſt eſſentialiter annexa ordinis ſacro.ib.*


### Contumeliare.


*contumeliare ſubditos illicitum eſt prælatis. pagina 93 co.1*
*Exceſſus prælatorum in reprehendendo ſubditos uerbis contumelioſis non ſemper dignus pœna. ibi co.2*


### Contraria.


*contrariorum non ſemper eſt eadem ratio. p.319.co.2*
*Argumentum à contrario ſenſu ceſſat vbi illius contrarium inuenitur in iure. pa.328.co.2*


### Corrector.


*Corrector ciuitatis poteſt compellere eccleſiaſticos & regulares vt obſeruentur decreta Concilij Tridentini. pag.196.co.2*


### Corrigere.


*Corrigi non poſſunt exempti regulares matriculati in vniuerſitatibus niſi à ſuis prælatis. p.10.co.2*
*Corrigi poſſunt nouitij delinquentes à iudice eccleſiaſtico. pa.11.co.1*
*Corrigi non poſſunt regulares à ſuis prælatis quãdo ſunt deponendi,aut degraduandi. ibid.*
*Corrigendi publicè ſi poteſt fieri ſecreto corrigantur. pa.15.co.2*
*Non poteſt prælatus corrigere publicè delinquentem religioſum emandatum. pag.17.co.1*
*Corrigi poteſt reus ex confeſſione ſua extraiudiciali coram multis. pa.28.co.1*
*Corrigere poteſt iudex delinquentem in ſua præſentia. ibid.co.2*
*Qui vna correctione fraterna incipit corrigi credẽdum eſt quod iterum adhibitis alijs omnino corrigetur.pa. 22 co.1*
*Conuenit vt delinquens aliquando per amicum ſecreto fraternaliter corrigatur. ibid.*
*Crudelis eſt qui non corrigit ſecreto fratrem. ibi.*
*Humiliter ſunt prælati à ſubditis corrigendi pagin.27. co.1*
*Volentibus corrigere perſonis grauibus alij parua nota non debent corrigere. ibi.*
*Prælatus vt poſſit corrigere ſubditos debet in ſe peccatum corrigere. ibid.*
*Omnes tenentur corrigere fratrem ex ignorantia præcepta decalogi tranſgredientem. ibid.*
*Non tenentur prælati cum periculo mortis corrigere fraternaliter ſubditus. p.28.co.2*
*Proprium prælatorum eſt corrigere ſubditos. pag.67. colum.1*


### Correctio.


*Correctio publica delictorum mores componit. pa.15. co.2*
*In correctione fratrum quando delictum eſt ſecretum prudentia & charitas maximè neceſſaria. p.17.co.2*
*Correctio eſt diſſimulanda ne inde aliquid deterius contingat. ibid.*
*In correctione maximè emenda fratris prætenditur. ibid.*
*Correctio fraterna non obligat quando peccatum eſt publicum. pa.29.co. 1.& 2*
*Correctio fraterna quando peccatum eſt ſecretũ & ſperatur emenda. ibid.*
*Correctio fraterna quomodo obligat. p.26.co.2*
*Correctio fraterna nõ ſit niſi ratione peccati mortalis. ibi.*
*Obligat correctio fraterna ſi non timetur damnum, & ſperatur emenda. pa 27.col.1*
*Non obligat correctio fraterna quando timetur conturbatio in congregatione & non ſperatur emenda. ibi. co.2*
*Correctio aliquando eſt dilatanda. ibi.co.2*
*Exiſtens in peccato mortali non deobligatur à correctione fraterna. ibi.*
*Correctio fraterna coram vno aut duobus teſtibus adhibenda. pa.28.co.1*
*Correctio fraterna charitatiua eſt reiteranda. ibi.*


Defi-

*Deficientibus idoneis teſtibus coram prælato debet fieri correctio.* ibid.
*Correctio coram prælato eſt vltimum remedium.* ibid.
*Correctio fraterna obligat cum periculo vitæ quando quis videt propter eius defectum fratrem æternaliter moriturum.* ibid.
*Correctio fraterna non obligat cum periculo.* ibid.col.2
*Ante accuſationem non eſt præmittenda neceſſario correctio fraterna.* ibid col.2
*Correctio monachorum magis verbis quam verberibus fieri debet.* pag.60.col.1

Coronare.

*Imperator coronatur à Summo Pontifice.* p.189 col.1

Corporalia.

*Religioſi laici poſſunt tangere & lauare corporalia.* pag.349. col.1
*Neque laici, neque fœminæ poſſunt tangere neque lauare corporalia.* ibid.
*Moniales poſſunt tangere & lauare corporalia.* ibid.

Culpa.

*Culpa quædam lata leuis & leuiſſima.* pag 90 col.1. & pag.91. vbi explicatur.

Chriſtus.

*Chriſtus Dominus, vt rex eiecit de templo ementes & vendentes.* pag.189.col.2
*Chriſtus Dominus abſoluit adulteram.* ibid.

Chriſma.

*Pro Chriſmate conficiendo eſt priuilegium in Indijs.* pag.292.col.1

Clauſura.

*Clauſuram in minimo frangens non eſt excommunicatus.* pag.202 col.2

Clauſula.

*Clauſula vt non cenſeatur reuocatum priuilegium niſi de verbo ad verbum fiat expreſſa mentio.* pagina 9. columna 1.
*Clauſula ſummariè & de plano & ſola veritate inſpecta explicatur.* pag.12.col.1
*Clauſula ex certa ſcientia & motu proprio priuilegia reuocata reualidat.* pag 84.col.2
*Clauſula poſita inter vnum capitulum ad aliud tantũ refertur.* pag.123.col.1
*Clauſula poſita inter plura capitula, vel ante omnia, vel poſt omnia ad omnia refertur.* ibid.
*Clauſula, vt tibi viſum fuerit deſignat arbitrium boni viri.* pag.341.col.2
*Clauſulam tuam conſcientiam oneramus non deſignat neceſſario induſtriam perſonæ.* ibid.

Clemens Septimus.

*Clemens Septimus Papa fuit multo poſt Alexandrum. VI.* pag.337.col.2

Crimina.

*Crimina quoad correctionẽ nõ poſſunt præſcribi.* p.19. col.1. & 2. vide in verbo dicta & in verbo peccata.

D.

Damnum.

D*Amnum, ita debet reſeruari vt quominus poſſit tertius lædatur.* pag.21.col.2

Debita.

*Debita ciuilia debita pijs locis debent peti coram iudice ſeculari.* pa.187 col 2
*Ordinarij non poſſunt compellere exemptos vt ſoluant debita.* p.19.col.2
*Pro debito ciuili poteſt monachus capi à iudice ſeculari, modo probetur ingreſſum fuiſſe religionem in fraudem creditorum.* pag.188 col.2
*Pro debito ciuili poteſt capi clericus qui in fraudem clericorum fuit ordinatus.* ibid.



Decima.

*Decima eſt omnium bonorum mobilium licitè acquiſitorum pars decima.* pa.97.col.1
*Decima eſt triplex.* ibid.
*Decima debetur de iure diuino.* pa.97.col.2.in fin.
*Summus Pontifex poteſt aliquibus concedere exemptionem à decimis.* ibid.
*Papa poteſt laicis concedere decimarum perceptionem.* ibid.col.2
*Papa de facto conceſſit aliquibus perceptionem decimarum.* ibid.col.2
*Laici poſſunt præſcribere ius ſpiritnale percipiendi decimas.* pag.98.col.2
*Nobiles Calatrauæ præſcripſerunt decimas.* ibid.
*Regibus Catholicis eſt conceſſum in regno Granatæ ius percipiendi decimas.* pag.98.col.2
*Religioſi ſecundum diuerſa tempora tenebantur ſoluere decimas & ſecundum alia ab eis ſoluendis fuerunt exempti.* pa.96.& pa.100.101
*Coloni conducentes poſſeſſiones religioſorum non tenẽtur ſoluere decimas.* ibi.
*Decimæ perſonales non ſunt petendæ à ſeruitoribus monaſteriorum.* p.102.col.2
*Moniales ſunt exemptæ à decimis.* ibid. & pag.103. col.1. & 2
*Nullus præter Papam poteſt concedere exemptionem à decimis.* pag.9.col.1
*Exemptio à decimis conceſſa eſt religionibus & non perſonis particularibus.* ibid.
*Exemptio decimarum conceſſa religionibus non perditur negligentia particularium.* ibid.& pa.103.col.2.
*Religioſi confitentes & prædicantes tenentur facere conſcientiam de decimis.* ibid.colum.2.& pag.104. col.1.& 2.
*Nolentes ſoluere dceimas non ſunt abſoluendi.* ibid.
*Ius percipiendi decimas competens Epiſcopis, quo ad quotam pendet à Summo Pontifice.* p.227.col.1
*Fratres Hieroſolymitani ſoluunt decimas de rebus patrimonialibus.* pag.208.col.2
*Decimæ debentur ad modum tributi.* ibid.

Decipere.

*Decipere decipientem illicitum apud Chriſtianos licet fuerit licitum apud Gentiles.* pa.96.col.1

Deceptio.

*Sæpe in cauſis examinandis contingit deceptio.* pa.111. col.2
*Deceptus non videtur conſentire.* pag.118.col.2

Declarare.

*Conſtitutio debet declarari iuxta terminos iuris à quo fuit originata.* pa.70.col.1
*Declarare non poſſunt ordinarij priuilegia regularium.* pag.203.col.1

Declaratio.

*Declaratio eſt quædam diſpenſatio circa ius.* pag.111. col.1
*Declaratio iuris ita debet fieri vt à proprietate ſermonis non recedatur.* pag.115.col.2
*Declaratio priuilegij pertinet ad Papam.* p.203.col.1
*Declaratio priuilegiorum regularium ad iuris peritos eſt commiſſa.* ibid.
*Priuilegia regularium non poſſunt ordinarij interpretari.* ibi.col.2

Defenſio.

*Defenſio eſt de iure naturali.* pag.52.col.1
*Defenſio naturalis etiam facinoroſis non eſt deneganda.* pag.56.col.2

Defendere.

*Duobus modis poſſunt ſe defendere exempti ab ordinarijs.* pag.202.col.1

Definitores.


*Definitores in religionibus non concludunt negotia vt conſiliarij Regum.* pa 83. col. 1

*finitores ex officio tenentur ſecundum Deum ſuffragari.* pa. 106 col. 1

*Definitores tenentur non ſilere quando oportet, vt ſupe-Deri oribus ri ſiſtatur.* ibid.

*Definitores debent quando oportet dicere veritatem etiamſi ſuperiores contriſtentur.* ibid. col. 2

*Definitores cum reuerentia loqui in conſultationibus oportet.* ibid.

*Definitores non debent aequieſcere ſuperioribus niſi in cauſis ab eis aſsignatis.* p. 107. col. 2. & p. 108. col. 1

*Definitores tenentur dicere veritatem etiamſi ſciant ſuperiores eam non ſecuturos.* ibid.

*Definitores in ſuffragijs dandis habere debent libertatē ſecundum locum & tempus.* ibid.

*Definitores coram prælatis debent cauere à verbis aſperis dicendis, & ab alijs ſignis irreuerentiæ.* ibid.

*Definitores debent dare ſuffragia etiam ſi ſciant prælatos magis irritandos.* ibi. col. 2

*Definitores poßunt dare ſuffragia contra ſuam mentem ne ex negatione maius malum religioni eueniat.* ibi. & pag. 109 col. 1

*Definitoribus debent dici cauſæ, quæ ipſos mouere aut diſſuadere poſſint ad decidendum.* ibid.

*Definitores tenentur conferre cauſas vt proferant ſententiam.* ibid.

*Definitores tenentur accedere ad diffinitorium quando à ſuperioribus vocantur.* ibid. col. 2

*Definitores tenentur ſubſcribere ſententiæ à maiori parte approbatæ.* ibid. col. 2

*Definitores peccant aliorum definitorum ſuffragia reuelando.* ibid.

*Definitores in religionibus vt conſiliarij ſunt iuridice introducti.* pag. 104. col. 2

*Definitores in aliquibus religionibus habent totū conſultiuum & deciſiuum.* pag. 105. col. 1. & 2. *Vide in verbo Conſiliarij.*


Degradati.


*Clerici degradati debent exui veſtibus clericalibus,* pag. 349. col 2


Delegatus.


*Delegatus Papæ procedens contra exemptos non procedit vt Ordinarius.* pa 8 col. 2

*Delegatus Papæ contra clericos procedit, non contra exemptos.* ibid.

*Iudici delegato iniuſtè, non notoriè procedendo difficulter reſiſtitur.* pag 63. col. 1

*Delegatus poteſt mandare ordinario vt ſuam ſententiā exequatur.* ibid.

*Per delegationem ablata cenſetur iuriſdictio Ordinario.* pag. 63 col. 2

*Per delegationem non cenſetur ablata poteſtas Ordinario ad defendendum ſuum ſubditum.* ibi.

*Quando ab Ordinario iuſtè reſiſtitur delegato remanet delegatus, vt priuatus.* ibid.


Dilapidator.


*Dilapidator bonorum monaſterij grauiter puniatur.* pag. 85 col. 2

*Monachi conſpirantes contra Abbatem dilapidatorem bonorum monaſterij digni ſunt pæna.* ibi col. 2


Denunciatio.


*Denunciatio in aliquibus caſibus vim obtinet accuſationis.* pag. 18 col. 1

*Denunciatio eſt duplex.* pag. 20 col. 1

*Denunciatio differt ab accuſatione.* ibi.

*Denunciatio procedit a charitate.* ibid.

*Denunciatio Euangelica debet præcedere iudicialem, niſi peccatum denunciandum ſit contra bonum publicum.* pag 20. col. 1. & 2.

*Denunciatio iudicialis eſt actus iuſtitiæ.* ibid.

*Ad eam omnes non tenentur.* ibid.

*Denunciare non poſſunt excommunicati.* pag. 20. col. 1

*Denunciare non poſſunt infames.* ibid.

*Denunciare non poſſunt religioſi in cauſa ſanguinis, niſi adhibita proteſtatione.* ibid.

*Denūciare poſsūt religioſi Bānitos regni Aragoniæ.* ib.

*Denūciatio eſt facienda nulla præuia correctione, quando peccatum redundat in damnū tertij* pag 21. col 2

*Contra quando peccatum eſt in damnum delinquentis ſolum.* ibid.

*Denunciatio non facienda iudici etiam vt patri quando timetur deterioratio.* ibi.

*Denunciatio eſt facienda iudici vt patri quando conuenit etiam ſi infamia ſequatur delinquenti.* pag. 22. col. 1. & 2

*Ad denunciandum charitas neceßario ſeruanda.* ibid.

*Denunciatio iudicialis eſt facienda, ſi etiam timeatur deterioratio delinquentis.* ibid.

*Non eſt denūciatio iudicialis proponenda ſi delinquens aliquo modo admonitione ſecreta eſt correctus.* ibid.

*Audita à gente praui nominis nemo tenetur denunciare.* ibi. col. 2

*Denunciationes non facilè debēt credi.* pa. 22. co. 1. & 2.

*Denuntiationes ſæcularium contra eccleſiaſticos in plurimum ſunt ſuſpectæ.* ibid.

*Denunciationes mulierum garrularum ſunt vitandæ.* ibid. col 2

*Denuntiationis circunſtantias debent iudices perſecutari.* ibid.

*Denunciatores & delatores nimis odio habentur.* ibi.

*Princeps qui denunciatores & delatores non caſtigat irritat.* ibid.

*Denunciationes contra prælatos à ſubditis datæ in plurimum falſum.* pag. 23 col 1

*Aliqui denunciatores non probantes pænæ talionis ſubduntur.* p. 13 col. 1

*Non ſemper tenetur denunciator probare, quod denunciat.* ibid.

*Denunciator iudicialiter peccat nō potens probare quod denunciat.* ibi.

*denunciator non facit numerū cum alio teſte.* p 19. col. 1

*denunciatio iniuſta eſt quæ ſit coram iudice competente.* pag 78. col. 1


Derogare.


*Vide in verbo reuocare.*


Determinatio.


*Vna determinatio reſpiciens plura determinabilia debet ea pariformiter determinare.* p. 354. col. 1


Detruſio.


*detruſio in monaſterio vel in carcere eſt magna pænitentia.* pag. 17 col. 1

*detruſio in monaſterio eſt magna pæna.* pag 67. col. 1

*detruſio in monaſterio religioſo non eſt magna pæna.* ibid.

*Criminoſi ad pænitentiam agendam in monaſterio detrudebantur.* ibid col. 2


Deus.


*de Deo debemus ſentire in bonitate.* pag. 111. col. 2

*deo dicata non poſſunt contra voluntatem ipſius vſurpari.* pag. 273. col. 1


Dictio.


*dictio, etiam, implicat caſum minus dubium.* pag. 265. col. 1. & 2.

*dictio, duntaxat, explicatur per affirmationem cui adiūgitur.* pag. 166. col. 2

*dictiones, penitus, nullatenus, nullo modo excludunt omnem diſpenſationem.* pa. 241. col. 1


Diſpar.


*Homines diſpares profeſſione in vnum non debent aſſociari.* pag 153 col. 2

### Diſpenſatio.


*Petens diſpenſationem & ea vtens ſine cauſa peccat. p.115.col 1.*

*Diſpenſatus ſine cauſa in iure humano tutus eſt in conſcientia. ibid.*

*Diſpenſatio ſine cauſa in preceptis ab inferioribus à Papa eſt irrita. ibid.*

*Papa non poteſt diſpenſare ad libitum in vocis. ibid.*

*Aliquæ diſpenſationes in præceptis regulæ Beati Patris Franciſci ſunt ſubreptitiæ. p.113.co.2*

*Diſpenſatio in dolo & fraude conſequuta eſt nulla ibid.*

*Committens delictum vt cum eo facilius diſpenſetur nō obtinet diſpenſationem. ibid.*

*Non quæcunque taciturnitas facit irritam diſpenſationem. ibid.*

*Facultas ad diſpenſandum alicui conceſſa non finitur morte concedentis. ibid.*

*Diſpenſandi poteſtas competit prælatis circa præcepta & circa vota. p.115.col & 2*

*Diſpenſatio facta ad teſtandum non expirat morte concedentis. p.114.col.1*

*Diſpenſatio voti intelligenda eſt ad modum diſpenſationis legis. p.115.col.1.et 2*

*Quando prælatus mandat fieri aliquid contra præceptum regulæ cenſetur diſpenſare. p.115.col.2*

*Si eſt iuſta cauſa diſpenſandi ſubditus tenetur præſumere diſpenſare prlatum quando aliquid præcipit. ibi.*

*Diſpenſatio contra ius cōmune ſtrictè interpretatur. ibi.*

*Diſpenſatio gratioſa latè interpretatur. ibi.*

*Diſpenſatio non ita interpretatur ſtrictè, vt non veniāt acceſſoria. ibi.*

*Diſpēſatio in corpore iuris incluſa latè īterpretatur. ibi.*

*diſpenſatio à diſtribuendo deriuatur. p.110.col 2.*

*Papa prouidens ſcienter inhabilē cenſetur diſpēſare. ibi.*

*diſpenſatio alia tacita, alia expreſſa. ibid.*

*Tacita diſpenſatio prælatorum inferiorū parū vtilis ib.*

*Inferiores non poſſunt diſpenſare niſi allegent cām. ibi.*

*diſpenſatio expreſſa fit quando apponitur verbum, diſpēſamus, aut verbum permittimus. ibi.*

*diſpenſatio, priuilegium, declaratio, & Epicheia differunt. ibi.*

*diſpenſatio conceditur ad partis petitionem non vero priuilegium. ibid. col. 1*

*Soli prælati poſſunt diſpenſare. ibid.*

*diſpenſationes nō ſunt faciliter concedendæ p.111.co 2.*

*Aliquæ ſunt leges in quibus expediret vt nunquam diſpenſaretur. p. 113.col.1*

*Laudantur* Carthuſienſes, *quia nunquam in eſu carniū petunt diſpenſationum. ibid.*

*Negare in aliquibus caſibus diſpenſationem eſt neceſſarium. ibid.*

*diſpenſatio non poteſt fieri niſi in commune bonū p.156 col.2*

*diſpenſatio ad duo beneficia eſt ſtrictè interpretanda. p. 159. co.2*

*dictiones penitus, nullatenus, nullo modo excludunt omnem diſpenſationem. p. 241 col. 1*

*Prælati quando ab ipſis petitur diſpenſatio non debent hoc conſcientiæ ſubditorum relinquere. p.296 co 1*

*Poſſunt Prælati diſpenſare cum ſuis ſubditis vt comedant oua & caſeum in quadrageſima. ibi.*

*diſpenſationes relaxant religionem, p.304 co.2*

*Virtute diſpenſationis tranſgreſſio legis non eſt peccatum. p.328.col.1*


### Diuitiæ.


*diuitiæ & poſſeſſiones multum nocuerunt eccleſiæ et religionibus ſed fortè non minus damnum cauſaret nimia paupertas. p.191.co.2*


### Dolus.


*In quibus debet præcedere diligentia & non præcedit, præſumitur dolus.*

*Nemo ex ſuo dolo debet lucrum reportare. pa. 183.col. 1. vide fraus.*


### Domeſtici.


*domeſtici admittuntur quo ad faciendum indicium non quo ad probationem. p. 4. col.1*

*In cauſis regularium domeſtici admittuntur ad teſtificandum. ibi. et pa 38. co.2*

*domeſtici ſunt qui in expenſis alicuius commenſales cōtinuè exiſtunt. p.214. co.2*


### Domicilium.


*domicilium contrahitur per matrimonium. p.153. col.2*


### Donatio.


*donatio eſt datio liberalis ſine reddibilis. p. 116 co.1*

*donatio eſt rei licita nullo iure cogente mera liberalitate facta collatio. ibid.*

*donatio eſt duplex inter viuos & cauſa mortis. ibid.*

*donatio omnium bonorum etiam futurorum non valet niſi in fauorem piæ cauſæ. ibid col.2*

*Religioſi prohibentur facere donationes. ibi.*

*Religioſi cum licentia prælatorum non prohibentur facere donationes remuneratorias. ibid.*

*Fratres Minores regularis obſeruantiæ nec intra ordinem nec extra poſſunt facere donationes niſi certis cōditionibus ſeruatis. p.117.co.1.et 2*

*Syndicus fratrum minorum non poteſt donare res ipſorum fratrum, niſi in ipſorum fratrum vtilitatem. ib.*

*Religioſi non poſſunt recipere res donatas ſine licentia prælatorum. ibid.*

*donatio facta Deo publicè quando quis ingreditur monaſterium non reuocatur non ſecuta profeſſione. ibi.*

*donatio facta à Canonico ante eius mortem de his, quæ non erant ad diuinum cultum ordinata valet. ibid.*

*Religioſi habentes bonorum adminiſtrationem poſſunt aliquid donare. ibi. col.2*

*Religioſus profeſſus non poteſt facere donationem cauſa mortis. ibid.*

*donatio facta à volente ingredi religionem intuitu ingreſſus dubitatur an ſit valida. pa.119.col. 1.& 2.et p.120. vbi hoc explicatur.*

*donatio facta ante ingreſſum religionis iure communi antiquo ſine dubio erat valida. ibid.*

*donatus ante ingreſſum religionis præſumitur de religione præcogitaſſe. ibi.*

*donatio facta cauſa mortis à nouitio ſine ſolemnitate. Concilij Tridentini valet. ibid.*

*donatio facta à nouitio non ſecuta profeſſione ipſo iure reuocatur. p.121.co.1*

*Non reclamante intra quinquennium profeſſio donatio ab eo facta, eſt rata. ibid.*

*donatio facta à nouitio ſi moriatur ante profeſſionem irrita eſt. ibid.co.2*

*donatio facta à nouitio poſt decimum ſextū ætatis ſuæ annum valet, etiam ſi in ea non ſeruetur forma Concilij Tridentini. ibi.*

*Non valet donatio nouitij ſine authoritate Ordinarij facta. ibid.col.2*

*donationes nouitiorum Societatis Ieſu non eſt neceſſarium quod fiant ſecundum formam Concilij Tridentini. p.223. co.1*

*donatio remuneratoria eſt merces laboris. p.132.co.1*

*Syndicus fratrum Minorum poteſt extra religionem aliquid donare. p.133.col.1*


### Donatum.


*donatum ob turpem cauſam factum à religioſo debet reſtitui conuentus. p 351.col.1*


### Dos.


*In dotibus recipiendis à monialibus non committitur ſimonia. p.123 col.1.& 2*

*dos datur maritis pro oneribus matrimonij p.124. co.1*

*Petitio dotis in monaſterijs locupletibus malè audit. ib. col.1.& 2.*


*Taxa-*

Taxatio dotium pro maritandis mulieribus pertinet ad bonum publicum. ibi.
Prælati poſſunt taxare dotes. ibi.col.2.& pa.125.col.1
Principes poſſunt taxare dotes pro mulieribus maritandis. ibid.
Prælati cum conſenſu monialium conuentus poſſunt taxare aliquam dotem particularem. pa.125.col.2.& pag.126.col.2
Taxatio dotis pro moniali debet eſſe prudentialis. ibi.
Taxationē dotis particularis poſſunt prælati ſuo conuentu facere quādo petit circunſtantia negotij. ibid col 2
Ita inualuit conſuetudo paciſcendi dotes pro monialibus, vt iā nihilo ferè ſcrupulizetur. ibid.co 2
Dos ante profeſſionē non poteſt recipi. p.126.col.1.& 2
Immodicas dotes recipere pro ingreſſu monialium malè ſonat. p.127.col.1
Certam pecuniæ quantitatem recipi à monaſterio donec dos ſoluatur non debet omnino damnari. pa.127.col 1 & 2.& pa.128.col.1.& 2
Pro dote promiſſa marito poteſt ipſe maritus recipere aliquid vltra ſortem principalē donec ſoluatur dos. ibid.p 133.col 1
Tenetur maritus de integra dote reddenda vxori pagin. 127.col.2
[illegible]ominus poteſt agere pro recuperāda dote, quādo hereditas nō obtēta per eā fuit promiſſa. p.128.col.1 & 2
Maritus nō tenetur vxorem accipere & alere, donec ſibi ſoluatur dos. ibid.
Cum monialis transfertur authoritate prælatorum, ad aliud monaſterium debet deferri dos. ibid.
Ducatus.
Ducatus eſt dignitas Regalis à ſolo Rege creata. & eſt feudum intitulatum. p.24 co.1
Duratio.
Generalis in ordine Minorum durat per ſexēnium, Prouinciales & Guardiani per triennium durant. p.149.col.1.& pa.150.col.1
Triennium Prouincialium & Guardianorum nō punctualiter, ſed de capitulo in capitulum, numerādum. p.154.col.1.& 2.pa.155.col.1
Eccleſia.
Eccleſia ſumpta perſonaliter, & collegium idem ſunt. p. 242.col 1.& 2
Per Eccleſiam intelligitur monaſterium, hoſpitale & pia ædificia authoritate Epiſcopi facta. p.89.col 2
Effringit Eccleſiam qui effodit parietem, vel ſi fecit aliquam violentiam. ibid.
Effringens Eccleſiam eſt excommunicatus. ibid.
Qui reſerat claue Eccleſiam, aut clauem ſubripit vt reſeret, non dicitur effractor. ibi.
Eccleſia non ſignificat monaſterium. p 82.col 2
Eccleſia non poteſt ad humanos & profanos vſus conuerti. p.131.col.2
Eccleſia ſecularis facilè regularis efficitur. ibid.
Eccleſiæ fratrum Minorum ſunt Eccleſiæ Romanæ non autem monaſteria, neque hortus. p.132.co.2
Infringentes & ſpoliantes Eccleſias remanent excommunicati. p.136.col.1 & 2
Iudices Aragoniæ dum infringunt portas Eccleſiæ, aut monaſteriorum ab excōmcatione liberantur. ibi co.2
Iudices infringentes portas Eccleſiæ non vt apprehēdāt delinquentes ibi cuſtoditos, ſed vt videāt, an ibi ſint, non incidunt in excommunicationem. p 137.co.1
Occultus effractor Eccleſiarum eſt excommunicatus. ibi.
Excommunicatio contra effractores Eccleſiarum eſt Papæ, aut Conſeruatori Eccleſiarum reſeruata. ibid.
Non poſſunt malefactores ab Eccleſiis extrahi ſine licentia Ordinarij. p.138.co.2
Delinquentes extracti ab Eccleſia debent reponi in carcere Eccleſiaſtico. ibid.
Extracti ab Eccleſia & in carcere Eccleſiaſtico repoſiti debent humaniter tractari. ibi.& p.139.col.1
Extractos ab Eccleſia iudices aliquā malè tractant. ibi.
Delinquens extractus ab Eccleſia ſine licentia Epiſcopi poteſt ſe ipſum defendere. ibid col.1
Conſtitutio Gregorij XIII de immunitate Eccleſiarum recepta in Hiſpanijs eſt maximè conſona iuri & æquitati. ibid.col.2
Fides data à iudicibus reducendi ad eccleſiā eos qui eius immunitate gaudent non liberat ab irregularitate religioſos, quibus data eſt ſi de facto ſuſpendatur. ibi.
Eccleſia in cauſis ſpiritualibus trahit laicum ante iudicem Eccleſiaſticum. p.193 col.1
Ebrietas.
Ebrietas à religioſis aliena. p 87 col.2
Nolite inebriari vino in quo eſt luxuria. ibi.
Apud Gentiles vitium ebrietatis deteſtabatur. ibid.
Ebrietas religioſorum non debet caſtigari priuatione miſſæ tantum. ibid col.2
Ebrietas indicijs probatur. ibi.col.2.& p.80 col.1
Edere.
Prælati monachorum poſſunt diſpēſare cum monachis vt edant carnes. pag.195 col.1
Statutum non edendi perpetuo carnes apud Carthuſianos rationabile eſt. pag 330.col.1.& pag.304.
Vide in verbo eſus.
Aedificare.
Magiſtratibus, Correctoribus & Iudicibus, conuenit ædificia in Republica erigere. p.129.col.1
Prioribus conuentualibus conuenit in ſuis monaſteriis ædificare. ibid.
Noua ædificia non ſunt incipienda donec vetera reparentur. ibid.col 2
Aedificia non debent incipi niſi redditus, aut eleemoſynæ ad ſumptus adſint. ibi.
Melius eſt ædificare monaſterium quam collegium ſæculare cæteris paribus fundare. ibid.
Regulares non poſſunt ædificare de nouo monaſteria ſine licentia Ordinarij. p.130.co.1 & 2
Non ſufficit ad ædificandum monaſterio de nouo licentia Ordinarij, ſed neceſſaria eſt licentia Summi Pontificis. ibid col.2
Licentiam Summi Pontificis iam habēt ad dicta ædificia. ibid.
Monaſteria non poſſunt ædificari iuxta alia monaſteria intra certas cannas p.133.col.1.& 2
Priuilegiū ad ædificandū monaſteria ſine licentia Ordinarij per nō vſum decennij non amittitur. p.193.co.2
Aegrotus.
Aegrotus olim etiam hodie oraſumitur. p.159.col.1
Electio.
Eligi non poſſunt in prælatos niſi ſint eiuſdem ordinis. p.148.col.2
Electio Abbatum pertinet ad conuentum. ibid.
Miniſter generalis ordinis Minorum quomodo eligendus. p.149.col.1.& 2
Eligentes indignum peccant, ſed non eſt irrita electio. p.151.col.1
Electio deuoluitur ad Præſidentē, quando primo die naturali non concordant electores. p 152 col.1.& 2
Differre electionem Generalis, aut Prouincialis magnum damnum ibi.
Valida eſt conſtitutio vt ſeptem ſcrutinijs peractis non concordando ſuffragantes, electio deuoluatur ad capitulum. ibid.& col.2
In electione diſcretorū non concordando per vnum diē non deuoluitur electio ad conuentum. p.153.col.2
Non debet eligi Prælatum qui eſt alterius ordinis. ibi.
Conſuetudine poteſt introduci, vt ex certo gremio electio fiat. p.154.col.1.& 2
Legatus non poteſt diſpenſare vt eligatur vir diſparis profeſſionis. ibi.col.2

Irrita

Digitized by Google

*Irrita eſt electio vbi maior pars non conſentit.* ibid.
*Eligens tribuentem maiorem partem non electo grauiſſimè peccat.* ibid.
*Statutũ de non eligendo niſi habentem certũ curſum literarum, nõ habet locũ in defectu parno.* p. 115. co. 1
*Mortuo prælato ſtatim alius eſt eligendus.* ibid. co. 2
*Valet electio Prælati non idonei, & omnia coram eo facta.* ibid.
*Antequam ſepeliatur Prælatus niſi ex magna cauſa poteſt fieri alterius electio.* ibi.
*In Eccleſiis cathedralibus & regularib. ceſſante impedimẽto tenẽtur electores intra tres mẽſes eligere.* ibi.
*Electio electo intra octo dies eſt præſentanda* ibid.
*Electus intra menſem tenetur conſentire.* ibid. col. 2
*Electio Abbatum & Priorum pertinet ad conuentum de iure communi.* p. 157. co. 1. & 2
*Guardiani in ordine Minorum aliquando à conuentu, aliquando à definitorio eliguntur.* ibid.
*Digniores ſunt in prælatos eligendi.* ibid.
*Electores eligentes indignum per id quod tantum ſciunt in confeſſione ſacramentali, non remanent excommunicati.* p. 158. co. 1
*Electores debent detegere etiam ſecreta impedimenta quæ obſtant eligendis.* p. 157. co. 2. & p. 159. co. 1
*Non electus propter infirmitatem non poteſt eligi, niſi probetur ſanus.* p. 158. co. 2
*Diſpenſatus ad duo beneficia poteſt eligi in Abbatem.* p. 159. co. 2.
*Conſentiens electioni de ſe factæ videtur præſtare conſenſum.* ibid.
*Conſentire præſtando conſilium electioni de ſe factæ videtur ambitioſum.* p. 160. co. 1
*Cõpromiſſarij poſſunt eligere vnũ ex ipſis.* p. 160. co. 2
*Renunciatio ſuffragij à compromiſſario non debet prodeſſe vt maior pars in eum conſenſiſſe dicatur.* ibi.
*Collegium poteſt in vno ad electionem.* p. 161. co. 2
*Ille vnus non poteſt ſe eligere.* ibid.
*In electione per compromiſſum poteſt vnus compromiſſarius ſe ipſum eligere.* p. 162. co. 1
*Non valet electio facta per compromiſſum ab vno omnibus aliis præſentibus & non conſentientibus.* ibi.
*In electionibus per compromiſſum debent omnes compromiſſarij ſigillatim inquiri.* ibid.
*Electio compromiſſarij facta de ſe ipſo cum facultate aliorum eſt valida.* p. 162. co. 1
*Electio de ſe ipſo immediatè ambitioſa.* ibid.
*Non licet ſuffragatoribus conuenire vt electio maneat ſecreta.* ibid.
*Electio Abbatiſſarum pertinet ad conuentum.* ibi. co. 2
*Electio monialium debet fieri per ſchedulas obſignatas in ordine Minorum, ibi. & per votu ſecretum in aliis religionibus.* ibid.
*Conſenſus ſuffragatorum in electionibus debet præſtari collegialiter.* ibid.
*Conſenſus medietatis conuentus in electione non requiris maiorem partem ſed tantum medietatem.* ibid.
*Monialis corrupta non poteſt fieri diſpenſatione eligi in Abbatiſſam.* p. 164. co. 1
*Electio metu facta eſt nulla.* ibid.
*Metus reuerentialis in foro conſcientiæ vitiat electionem.* ibid.
*Electio Guardianorum & Abbatiſſarum eſt triennalis quando eliguntur à conuentu aut definitorio, non tamen quando eliguntur per præſentationem à Patrono.* p. 164. co. 2
*Abbatiſſa non tenentur eligere præſidentem triennalem.* ibid & pa. 165. co. 1
*Subditus electus tenetur conſentire electioni de ſe factæ. ibi col. 2. niſi cauſam habeat non acceptandi. ibi. & pa. 166. col. 1*
*Religioſi electi extra ordinem nõ poſſunt conſentire electioni ſine licentia ſuorum prælatorum.* ibid.
*Intereſt Reip. vt digniores ad publica officia eligantur.* p. 167. co. 1
*Non prohibetur in electionibus ſubornatio bona, ſed mala.* ibid.
*Non eſt danda via ſeruis domini vt facilius putent eligi ad aliquod melius ſi fuerint deteriores.* p. 113. col. 2
*Electio eſt idoneæ perſonæ ad dignitatem vel fraternam ſocietatem, ſeruata forma canonica facta vocatio.* pag. 140. col. 1 & electio eſt triplex ibi & col. 2
*In electione per ſcrutinium tres debent adeſſe ſcrutatores ſi poſſunt haberi.* ibid. co. 2
*In electione per ſcrutinium debent ſcrutatores iurare ſe ſeruaturos ſecretum.* p. 140. co. 2
*Scrutatores poſſunt protendere electionem in aliũ diẽ, ſi opus fuerit.* ibid.
*Suffragia purè & non conditionaliter in electionibus ſunt ferenda.* ibid. co. 2
*In electionib. Cathedralium, & Collegialiũ Eccleſiarũ habent vocem tantum ſacris inſigniti.* p. 141. co. 1
*Apud mendicantium electiones ſacris non inſigniti nõ prohibentur à iure vocem habere.* ibid. & pag. 142
*In ordine Minorum in aliquibus partibus laici fratres habent vocem in electionibus per ſcrutinium.* p. 144. co. 1. & p. 144 col. 2
*In electionibus ſuffragia poſſunt ſuppleri.* ibid.
*Reintegra ſuffragium datum poteſt reuocari.* ibi co. 2
*Conuenientius eſt fieri electionem per ſchedulas obſignatas, quam per ſortes.* p. 145. co. 2
*Electio per ſortes aliquando fuit in vſu.* ibi.
*Electio valet etiam ſi publicetur fraude aliquorũ* ibi.
*Electio debet eſſe libera.* ibi col. 2
*Coarctatio ad quatuor aut quinque tollit libertatem in electione.* p. 145. co. 1
*Coarctatio ad certum genus perſonarum in electione iuridica eſt.* ibi. co. 2
*Coarctatio ad tres aut quatuor in electione maximum damnum adfert communitati.* p. 145. co. 1
*Non poſſunt in electionibus priuari voce actiua & paſſiua, niſi de aliquo crimine conuicti.* ibid.
*Commiſſio facta vt in electionibus priuari poſſit voce actiua & paſſiua debet intelligi ſeruato iuris ordine.* pag. 146. co. 1
*Electio facta excluſis aliquibus quibus competebat electio, poteſt reuocari.* ibid. co. 2
*Non valet conſuetudo vt tantum prudentiores & prouectiores ætate admittantur in electionibus religioſorum.* p. 147. co. 1
*Melior eſt electio facta à multis, quam à paucis.* ib. co. 2
*Votum datum contra ordinem iuris in electionibus non facit numerum.* ibi. col. 1
*Electio ſtatim eſt publicanda.* ibid.
*Publicato ſcrutinio in electionibus non poſſunt ſuffragatores variare.* ibid. co. 1
*Electio per vota ſecreta nõ põt cõmodè nocte fieri.* ibi.
*Ante electionem miſſa Spiritus ſancti eſt dicenda.* pa. 148. co. 1
*Ante electionem Præſes debet abſoluere vocales ab excommunicatione.* ibid.

Eleemoſyna.

*Eleemoſyna certa moraliter non repugnat paupertati monaſticæ.* p. 358. co. 1
*Ad eleemoſynas largiendas tenẽtur monaſteria.* p. 112. col. 2
*Religioſi ſine expreſſa, aut tacita licẽtia ſuorũ prælatorum non poſſunt dare eleemoſynã.* p. 172. co. 1. & 2.
*Vxores poſſunt ſine licentia maritorum facere eleemoſynas conſuetas.* ibid.
*Religioſi in eleemoſynis conſuetis faciendis non debent ſcrupulis agitari.* ibid.
*Commendatarij ordinum militiarum tenentur de reddi*

tibus

*tibus commendatariarum eleemoſynam præſtare. pag. 173. col. 1*

*Fratres Minores de obſeruantia poſſunt impedire Fratres conuentuales vt in ſuis locis eleemoſynam petant.* ibid co. 1. & 2.

*Mendicantes & alij Religioſi poßunt petere eleemoſynam ſine licentia Ordinarij.* p. 174 co. 2

*Quærere eleemoſynam publicando indulgẽtias eſt prohibitum.* ibid.

*Epiſcopi & beneficiarij etiam regulares tenentur facere eleemoſynas de rebus eccleſiaſticis.* p. 177. co. 2

Emptio.

*Emptio non poteſt eſſe ſine precio.* p. 39. co. 2

Epiſcopus.

*Epiſcopi iurant ſeruare canones.* p. 61. co. 1

*Epiſcopi habent poteſtatẽ corrigẽdi ſubditos.* p. 63 co. 1

*Epiſcopus non poteſt cauſam agere ſine clericorum præſentia.* ibid.

*Epiſcopus non poteſt ponere interdictum neque clericos ſuſpendere ſine iudicio Capituli.* ibid.

*Epiſcopus in determinandis leuibus conſilium Capituli tantum debet requirere.* ibid.

*Religioſi non poſſunt acceptare epiſcopatum ſine licentia ſuorum prælatorum.* p. 175 co. 1

*Religioſi bono ſine appetentes Epiſcopatum, non peccant.* ibid.

*Epiſcopatus eſt bonum opus ſed deſiderium eius aliquando prauum.* ibid.

*Epiſcopatus eſt perfectior religionis ſtatu.* ibid.

*Monachus factus Epiſcopus non eſt omnino ſolutus à Regula monaſtica.* p. 176. co. 1

*Monachus factus Epiſcopus priuatur priuilegijs religionis.* p. 176 co. 2

*Monachus cui poſt epiſcopatum collatæ ſunt Abbatiæ alterius ordinis nulla facta mentione de monachatu non habet ius ad talem Abbatiam.* ibid.

*Bona acquiſita à monacho ante epiſcopatum pertinent ad monaſterium.* p. 177 co. 1

*Monachus factus Epiſcopus poteſt adire hæreditatem paternam ſibi delatam.* ibid. co. 2

*Hæc hæreditas acquiritur epiſcopatui.* ibid.

*Monachus factus Epiſcopus non eſt dominus ſed diſpenſator rerum Eccleſiaſticarum.* ibid. co. 2

*Monachus factus Epiſcopus tenetur res Eccleſiæ pauperibus diſtribuere.* ibid.

*Epiſcoporum baculum ſymbolum eſt iuriſdictionis temporalis.* p. 190. co. 1

*Baculum recipiunt Epiſcopi à Summo Pontifice.*

*Epiſcopus poteſt abſoluere monachum ſibi à prælato commiſſum.* p. 198. co. 2

*Epiſcopi olim erant Generales regularium.* ibid.

*Tota poteſtas ordinaria in ſua diœceſi ad Epiſcopum pertinet.* ibid co. 2

*Lex Epiſcopi duplex diœceſana & iuriſdictionis. pag. 199 col. 1*

*Epiſcoporum iuriſdictio ſpiritualis pendet à Papa. pag. 20.. col. 1*

*Epiſcoporum præſtantiſſimi coadiutores religioſi.* ibid.

*Epiſcopi aliquando reddunt Regularibus malum pro bono.* ibi.

*Epiſcopi regulares exemptos trahebant inuitos ad inferiora tribunalia.* ibid.

*Epiſcopi inexperti inſtituti regularis turbabant regularem diſciplinam.* ibid.

*Epiſcopi propter grauamina Regularibus illata perdiderunt poteſtatem in eos.* ibid.

*Non erat in vtilitatem Epiſcoporum, ſed in bonum ſubditorum ſubiectio, quam habebant Epiſcopi.* ibi. co. 2

*Ab Epiſcopis recipiunt Regulares Chriſma, Oleum, conſecrationes altarium &c.* ibid.

*Epiſcopi non poſſunt compellere exemptos, vt ſoluant debitum.* p. 202 co. 2

*Epiſcopus excedens modum in captura clerici eſt excommunicatus.* p. 203. co. 1

*Epiſcopus authoritate propria nihil põt in exẽptos.* ibi.

*Epiſcopis reuerentiam debent Regulares.* p. 204 co. 1

*Epiſcopus in Eccleſiis exemptis aliqua non poteſt inuitis prælatis earum.* ibid. co. 2

*Epiſcopus poteſt declarare notoriè excommunicatum exemptum.* ibid.

*Epiſcopus poteſt præfigere terminum exempto, intra quem coram ſuo iudice debet comparere.* ibid.

*Epiſcopus antiquitus poteſt cognoſcere de exemptis hæreticantibus.* ibid.

*Quod poteſt Epiſcopus contra exemptos poteſt etiam Legatus à latere.* ibid.

*Epiſcopus poteſt corrigere exemptum extra clauſtra delinquentem.* ibid.

*Epiſcopus poteſt regularem extra clauſtra viuentem conuenire in duobus caſibus.* ibid.

*Epiſcopus poteſt ſuſpendere regularem matrimonio aliquos copulantem.* ibid.

*Epiſcopus in aliquibus poteſt viſitare regulares exemptos curam animarum habentes.* p. 205. co. 1

*Epiſcopus poteſt iure communi procedere contra regulares dantes, aut recipientes aliquid pro ingreſſu monaſterij.* ibid.

*Epiſcopus poteſt componere præſidentes regularium in proceſſionibus* ibid.

*Epiſcopo poteſt à prælato dari ſocius regularis.* ibid.

*Non poſſunt inuitis prælatis Epiſcopi aſſumere ſocios regulares.* ibid.

*Ad Epiſcopos pertinet examinare reſcripta.* p. 206. co. 2

*Epiſcopi non poſſunt compellere fratres Minores ad canonicos regulares iuſtis de cauſis vt non incedant in oppidis vbi ſunt fratres minores.* p. 206. col. 1

*Epiſcopi Indiarum non tenentur ſingulo biennio limina Sancti Petri viſitare.*

Epicheia.

*Epicheia eſt idem quod æquitas quæ eſt iuſtitia dulcore miſericordiæ temperata.* p. 111. col. 1

*Epicheia eſt mediũ inter ius & rigorem ipſius iuris.* ibi.

*Prælati & omnes poſſunt vti Epicheia, at ſoli prælati poſſunt diſpenſare.* ibid.

*Ad vtendum epicheia aliqua ſunt conſideranda. pag. 112. col. 1*

*Ad vtendũ epicheia benigna interpretatio præualet.* ib.

Aequalitas.

*Circa medium virtutum moralium æqualitas punctualis æſtimatiuè ſeruatur.* ibid.

Aequitas.

*Aequitas iudicum non à capite debet eſſe ſed iuribus regulari.* p. 60. co. 1

Aequipollens.

*De æquipollentibus idem iudicandum.* p. 119. co. 1

Eremitæ.

*Eremitæ aliqui gaudent priuilegio fori. pag. 6 col. 1. & pag. 197. col. 2*

Eſus.

*Eſus carnium prohibitus eſt monachis.* p 295. col. 1. & 2.

*Eſus eorum quæ ex carne trahunt originem non eſt prohibitus monachis.* ibid.

Euchariſtia.

*Euchariſtiæ ſacramẽtũ põt adminiſtrari in feſtiuitatib. in quibus ſuſpenditur interdictum.* p. 331. col. 1. & 2

*Euchariſtia & Extrema vnctio poteſt à regularibus adminiſtrari famulis ipſorum ſine licentia parrochi. pag. 337. col. 1*

Examinari.

*Ad ordinarios pertinet examinare reſcriptum exceptionis regularium.* p. 87. co 1

*Pro examinatiõe reſcriptorũ debẽt verba perpẽdere.* ib.

Exclu-

Excluſiuus.

*Excluſiuus terminus ſolum excludit omnia repugnãtia termino cui adiung.tur.* p.120.co.1.& 2

Excommunicare.

*Prouinciales ordinum mendicantium poſſunt excommunicare.* p.178.col.1

*excommunicationis ſententia cauſa cognitu fieri debet.* ibi.co.2

*Sententia excommunicationis po:eſt fieri diebus feriatis.* ibid.

*excõmunicationis ſententia pot:ſt fieri noctu.* p.179.c.1

*Non poteſt excommunicatio fieri niſi ſeruetur forma iuris.* ibi.

*Debet fieri in ſcriptis.* ibid.

*Prælati regulares poſſunt proferre excommunicationẽ ſine ſcriptura.* ibid.

*excommunicationis gladius neruus eſt Eccleſiaſtica diſciplinæ.* ibid.

*excõicationes pro rebus perditis ſeu ſubtractis non poſſunt imponi niſi ab Epiſcopis & ab habentibus iuriſdictionem quaſi epiſcopalem in religionibus.* ibi.

*Religioſi non poſſunt excõmunicari ab ordinarijs.* ibid.

*Milites correctores ciuitatum poſſunt excommunicari ab ordinarijs.* ibid.

*excommunicatio lata ab ordinarijs contra religioſos, quorum exemptio eſt notoria non valet.* ibid.

*excõmunicationes generales latæ à legato à latere contra omnes non comprehendunt religioſos, niſi de ipſis ſpecialiter fiat mentio.* ibi.co.2

*excommunicatio eſt duplex generalis, & ſpecialis.* pa. 181.co.1

*excommunicatio alia à iure, alia ab homine.* ibid.

*excommunicatio à iure eſt lata generaliter à canone vel conſtitutione.* ibid.

*excommunicatio ab homine finitur mortuo homine: excommunicatio à iure contra.* ibid.

*In multas excommunicationes iuris incidunt religioſi.* ibid.col.2.& pa.182.co.1.& 2

*In quibus viginti quatuor excommunicationes numerantur, quæ contra religioſos in iure ſeruantur.* ibid.

*Licitum eſt communicare cum excommunicatis in his quæ ad ſalutem pertinent.* pa.184 co.1.& propter neceſſitatem. ibi.

*Solum tenemur euitare nominatim excommunicatos, & publicum clerici percuſſorem.* ibi.co.2

*Regulares non poſſunt excommunicari à regularibus.* p.203.co.1

*Ordinarij non poſſunt declarare, regulares eſſe excommunicatos.* ibi.

*Ordinarij poſſunt excommunicare regulares, caſu quo eos poſſunt compellere ad aliquid.* ibid.

*Excommunicati licet non poſſunt denuntiare poſſunt ſimpliciter admonere.* p.167 co.2.& 168.co.1

*Regularis notoriè excommunicatus poteſt declarari talis ab Ordinario.* p.204 co.2

*Communicatio in diuinis cum excommunicato eſt prohibita à iure diuino.* p.294 col.2

*Tranſeuntes ad Indos ſine licentia Regum Hiſpaniarũ non ſunt excommunicati.* p.202.co.1

*Multæ excommunicationes extrauagantium non obligant, quia ignorantes.* pa.295.col.1

*Fœminæ non poſſunt excommunicari.* p.316.col.2

Exhæredare.

*Pater propter ingratitudinem poteſt exhæredare filium monachum.* p.237.col.2

*Filius contrahens matrimonium inuito patre poteſt exhæredari ab ipſo etiam ſi ante conſummationem religionem ingrediatur.* ibid.

Exilium.

*Religioſi poſſunt à prælatis mitti in exilium.* p.67.co.2

*Iuſta cã intercedente poſſunt Epiſcopi & prælati Regulares ſibi ſubditos ab exilio reuocare.* ibid.

Eximere.

*Eximere à tributis ſine cauſa aliquos eſt peccatum.* pa. 113.col.2

*Exẽptio importat libertatem & eſt quædã liberatio à poteſtate Ordinarij inferioribus à Papa.* p.185.co.1

*Eximere eſt proprium Sedis Apoſtolicæ.* ibi.

*Exemptio quædam eſt quo ad perſonas in totum vel in partem.* ibi. co.2

*Exemptio eſt quoad perſonas & quoad res.* ibi.

*Quo iure ſint exempti eccleſiaſtici & regulares & eorũ bona à iuriſdictione ſæculari diſputatur.* p 185.co.2

*Non ſunt obligati religioſi exemptionis priuilegium allegare.* p.156.co.2

*Gregorius Primus exemit regulares ab Epiſcopis.* pa. 198.col.1

*Papa poteſt eximere regulares ab Epiſcopis.* p. 199 c.2

*Solus Papa poteſt eximere vniuerſaliter à iuriſdictione Epiſcoporum.* p.199.co.1

*Epiſcopus ſolũ poteſt eximere ſuas oues à parochis.* ibi.

*Legatus à latere poteſt eximere à iuriſdictione proprij Epiſcopi.* ibid.

*Non fit iniuria Ẽpis eximendo regulares ab ipſis.* ibi.

*Exemptionis priuilegium non valet vt neminem etiam Papam recognoſcat.* ibid.

*Exempti ſunt modo regulares ab Epiſcopis & Ordinarijs.* p. 200.col.1

*Exemptio ab ordinarijs intelligitur de Epiſcopis Abbatibus ſecularibus Archiepiſcopis & Nuncio Apoſtolico.* p.101.col.2

*Exemptio ab Ordinarijs extenditur ad futuros.* ibid.

*Exemptio bonorum extenditur ad futura bona & noualia.* ibid.

*Exemptio ab ordinarijs ſignificatur per verba conſueta apponi à Papa, quibus recipit eos in ſuam protectionem.* ibid.

*Exempti à iuriſdictione cuiuſcunque ordinarij nõ cenſentur exempti à legatis à latere.* ibi.co.2

*Exempti ab ordinarijs dupliciter ſe defendere poſſunt ab eis.* p.202.co.1

*Exemptio per præſcriptionẽ quæſita debet probari.* ibi.

*Exempti notoriè ſunt religioſi mendicantes.* pag.202. co.1.& 2

*Notoriè exemptus citatus ab Ordinario non tenetur coram eo comparere.* p.203.co.1

*Exẽptioni non poſſunt renunciare regulares.* p.204 c.2

*Tacita renunciatio non præiudicat exemptioni regularium.* ibid.

F

Falſarius.

*Qui dicit falſum vt falſarius caſtigatur.* p.345.co.1

*Falſarij ſunt grauiter puniendi.* p.80.co.1

*Crimen falſarij inter crimina capitalia cõputatur.* ibi.

*pœna falſarij imponenda à iudicibus Eccleſiaſticis & Regularibus debet commenſurari grauitati pœna in tali prouincia conſueta imponi.* ibid.co.2

*Iuxta rationem nocumenti augetur falſario pœna.* ibi.

*Falſarius ſine dolo non debet grauiter puniri.* ibid.

*Falſos teſtes ſolicitare eſt atrociſſimum delictum.* ibi.

*Pœna falſi eſt depoſitio in clerico.* p.86.co.1

Fama.

*Fama non eſt idem quod rumor.*

Familia.

*Familiæ dignitas conſeruatur in vita Monachi.* p.213. col.2

Familiares & famuli.

*Familiaribus Monaſteriorum poſſunt religioſi adminiſtrare ſacramenta.* ibi.co.1

*Familiares & Famuli religioſorum gaudent aliquibus priuilegiis.* ibid.

*Familiares ſunt qui cohabitauerunt cum aliquo.* ibid.
*Famuli ſeruientes aliquibus patribus ex authoritate prælati gaudent aliquibus priuilegijs.* ibid.
*Famuli aſſūpti in fraudē legis nō gaudēt priuilegio.* ib.
*Famuli fratrū poſſunt ſepeliri in monaſterijs* p.214 c.2
*Famuli religioſorum gaudent multis indulgentijs,* ibidem col.2
*Familiares tempore interdicti habent multa priuilegia* p.219.col.2.

Fœmina.

*Fœmina eſt incapax poteſtatis clauium.* p.316.c.2

Feriatus dies.

*Die feriato cognitio cauſæ fieri nequit.* p.178.c.2

Feſtum.

*Feſtum Corporis Chriſti a quibuſuis eccleſijs poteſt ſolemniter celebrari intra octauam.* p.215.216
*Feſtum nominis Ieſu poteſt celebrari a regularibus minoribus.* ibid.
*Moniales ſubiectæ fratribus Minoribus de obſeruantia poſſunt celebrare feſtum nominis Ieſu.* p. 217 c.1
*Feſtum D. Bonauentuɑ debet celebrari a cunctis fidelibus ſub nomine Doctoris.* ibid c.2
*Feſtum D. Didaci celebratur a fratribus Minoribus & etiam ab omnibus fidelibus in his Hiſpaniarum partibus.* p.363.c.2.& p.213.c.2
*Feſtum S. Antonij de Padua celebratur a cunctis fidelibus.* ibid.
*Feſtum S. Francíſci de Paula celebrandum ab omnib. fidelibus.* ibid.c.2
*feſtum S. Placidi & Sociorum eius celebrandum ab omnibus fidelibus.* p.219 c.2
*feſtum S. Nicolai Tolentini celebrandum ab omnibus fidelibus.* ibid.c 2
*eſtum S. Petri Martyris celebratur ab omnibus fidelibus.* ibid.
*feſtum S. Iacynthi a fidelibus celebrandum.* ibid c.2
*Quomodo feſtum P.N.S. Frāciſci eſt celebrandum.* p.220.c.1
*feſtum B.P. Franciſci obſeruandum* ibid. c.2. *& in eo indulgentia plenaria conceditur.* ibid.
*feſtum Sanctorum ordinis poſſunt celebrare Regulares & Moniales.* p.221 co 2
*De feſtis & feſtiuitatibus conſuetis celebrari ante breuiarum Romanum poſſunt Regulares recitare officium iuxta formam eiuſdem breuiarij.* p 222c.1.2
*feſtum Angelis Cuſtodis & Angeli Michaelis poſſunt modo celebrari a minoribus.* ibid.
*Religioſi tenentur obſeruare feſta ab Epō præcepta.* ib.
*Nullum eſt priuilegium ad laborandum in feſtiuitatibus in monaſterijs regularium:* ibid.c.2
*Conceſſa pro feſtiuitatibus ordinis Prædicatorum conceduntur pro feſtiuitatibus ordinis minorū.* p.330.c.1

Feudum.

*Monaſterium eſt capax feudi.* p 192.c.1
*Dominus feudi poteſt cognoſcere in cauſa feudali ciuili etiam de clericis & monachis.* ibid col.2
*Per inueſtituram feudi vaſſalli ſe domino obligant* ib.
*Dominus feudi non poteſt in cauſa criminali procedere contra clericos aut monachos.* ibid.
*Milites Hieroſolymitani ſunt capaces feudi,* p.221.co.1.& 2
*feudum eſt conceſſio rei immobilis facta pro homagio,* ibid.col.2
*In feudo Dominus retinet ſibi directum dominium.* ib.
*In feudo conditiones ſolent apponi.* p 224.c.1
*Regulares ſuccedunt in feudo.* p 245.c.2
*Monaſteria habentia bona in communi ea in feudare poſſunt.* p.246.c.2
*feudatarius ingrediens monaſterium habet fructus feudi.* ibid.
*feudū non cenſetur renunciari in renūciatione ampliſſima.* pag.249 col.2
*Bona feudalia non veniunt in generali alienatione.* ibi.

Fides.

*Fides humana, opinio, ſcrupulus, dubitatio maximè differunt.* p.119.col.1. & 2. vbi declarantur.
*Fides a prælatis & prædicatoribus regularibus profitenda, & eſt profitenda ante promotionem ad gradū Doctoratus aut Magiſterij.* p.224
*Fauor fidei multa operatur.* p.378 col 2
*Conſtitutio de profeſſione fidei eſt nota cum apponatur in Concilio Tridentino.* ibid.
*Fidei profeſſio per ignorantiā aut obliuionē emiſſa nō cauſat pœnā contra non profitentes.* p.226 co.1.& 2

Fideicommiſſum.

*Fideicommiſſi vniuerſalis ſunt capaces Fratres Minores.* p 241.col.1
*Fideicommiſſum particulare poteſt relinqui Fratribus Minoribus.* p 241.col.2
*Renunciatio generalis fidei commiſſi intelligitur de puris non vero de conditionibus dependentibus á futuro euentu.* p 249 col.2
*Præſumpta fideicommiſſi renunciatio non officit minoribus ruſticis.* ibid.

Filius.

*Filij Monialium & Sacerdotum ſunt ſacrilegi.* pa.77. col.1.& 2
*Filius magis tenetur patri naturali quam monaſterio quando ingreſſus fuit monaſterium in neceſſitate exiſtentis.* p.172 col 2
*Contra tamen ſi poſt ingreſſum neceſſitas ſuperueniat.* ibid. *Vide parentes.*

Fiſcus.

*Fiſcus ſuccedit in locum accuſatoris.* p 2.col.1
*Fiſcus non poteſt aliquid oblatum recipere pro accuſatione.* ibi.
*Fiſcus peccat ſciens in probatione delati criminis defraudem.* ibid.
*Propter defectum fiſci in religionibus aliquando peccant iudices regulares.* ibi.

Fornicatio.

*Fornicatio continuata ab aliquo religioſo eſt peccatū præiudiciale communitati.* pag.28.col.1. *& nolente corrigi ſacrilego prælato vt puri eſt denuncianda, etiamſi non ſperetur emendatio.* ibi.

Fortuna.

*Peruenire debitorem ad pinguiorem fortunam eſt poſſe ſoluere deducto quod non egeat.* p.134.col.2

Forum.

*Actor debet ſequi forum rei.* pag.188 col.1
*Declinatoria fori intra terminum nouem dierum debet poni.* p 196 col.2
*Non gaudent priuilegio fori portantes mediam crucem albam in ordine D. Ioannis.* p.198 col.1

Fratres.

*Fratres Minores ſunt incapaces fideicommiſſi vniuerſalis.* p.241.col.1
*Poteſt tamen ipſis relinqui fideicommiſſū particulare.* p.241.col 2
*Fratres Minores faciunt in fraud in ſuæ regulæ facientes, vt dantes referuēt dominium rerum ad ſuū vſum datarum.* p.258.& verbo liberi.
*Fratres Minores nullum ius habent ad petendum in iudicio annuos redditus ipſis legatos.* p.355.col.1
*Fratres Hieroſolymitani ſūt liberi á tributis* p.208.co.2
*Fratres Hieroſolymitani patrimonia retinent.* ibid.
*Fratres Hieroſolymitani ſunt capaces feudi.* p.225.co 2.
*Fratres Hieroſolymitani ſunt religioſi.* ibid.
*Fratres Hieroſolymitani habent communicationem cū alijs religionibus.* ibid.
*Fratres Minores ſunt incapaces ſucceſſionem.* p.24.co.1
*Fratribus Minoribus reſpectu legatorum conſulitur pu-*

lici

Digitized by Google

*blici remedio.* ibi.p.240.co.1.& 2

*Fratrum Minorum præcepta ſecundum aliquos ſunt vota.* p.300.co.2

*Fratres Minores in ieiunando in ſexta feria vnum peccatum committunt.* p.302.co.1

Fraus.

*Fraus aliquando ſumitur pro ſpecie diſtincta à dolo.* p.91.c.1

*Dolus & calliditas fallacia machinatio ad decipiendum.* ibid.

*Fraus aliquando ſumitur pro fraude.* ibid.

*Fraus de nomine ad nomen eſt viſandum.* p.242.co.1

Fugitiuus.

*Fugitiuus eſt, qui ſine licentia recurrit ad ſuperiorem.* pa.161.co.1

*Non eſt fugitiuus qui tyrannicè grauatus ad ſuum ſuperiorem accedit.* ibi.co.2

Furtum.

*Furtum committere in extrema neceſſitate non eſt peccatum.* p.52.co.1

*Fur famoſus confeſſus vnum furtum poteſt de alijs furtis interrogari.* p.89.co.1

*Religioſus fur non debet à monaſterio eijci.* ibi.

*Pœna furti eſt fuſtigatio vel exilium & non vltimum ſupplicium.* ibid.

*Furantes calices & patenas non ſunt excommunicati. ibi niſi perfringant ſeras Eccleſiæ.* ibi.

G.

Generales.

*GEneralis in ordine Minorum quomodo eligatur, & durat per ſexennium.* p.146 co.1.& 2

*Generales religionum ſtatim vt eliguntur confirmantur.* p.150 col 2

*Generales ordinum tenentur habere ſcientiam eorũ quę pertinent ad ſuum munus.* p.179.co.2

*Generales ordinum vt primum electi, habent corã animarum, & ſunt reformatores.* p.226.col.1 & 2 & *declarant dubia ſtatutorum.* ibi. & *non poteſt ſine ipſis fieri deformatio in ſua religione.* ibi.

*Inuitis Generalibus poteſt authoritate Apoſtolica fieri reformatio.* ibid.

Gradus.

*Regulares aliquid poßunt ad gradus Doctoratus promoueri.* p.229 colum.2

*Gradus recepti à regularibus, contradicentibus prælatis pro non receptis habentur.* ibid.

*Prælati Societatis Ieſu poſſunt gradus conferre.* ibid.

*Graduati per dictos prælatos gaudent multis priuilegijs.* p.230.col.2

Grangiæ.

*in grangijs monaſteriorum poßunt fieri oratoria & altaria.* p.231 co.1

*Grangiæ monaſteriorum gaudent immunitate eccleſiarum.* pa 232.co.1

Gratia.

*Executio gratiæ iam factæ non expirat morte concedentis.* p.114 co.1

*Gratia facta in præiudicium concedentis non eſt ambitioſa ſed extendenda.* ibi.

Gratianus.

*Gratianus fuit Monachus.* p.237.co.2

*Gratianus à Couarruuias, de quo dicitur calumnia liberatur.* ibi.

Gubernatio.

*Gubernatio Ordinum militiarum non tota pendet à magiſtris ordinum.* p.227 c.2

Gubernatores.

*Gubernatores debent eſſe mites ſicuti Moyſes et David.* pag.228.co.2

*Gubernatores multorum conſilio indigent.* ibi.

*Gubernatores debent eſſe pluſquam homines.* ibi.co.2



Guardiani.

*Guardiani in ordine Minorum electi ſtatim ſunt confirmati.* p.159.co.1

H.

Habeo.

*ILlud dicitur haberi in ſpe quod eſt in potentia de præſenti.* p.249.co.2

Habitus.

*Religioſus incedens ſine habitu quia ita fugit à carcere non eſt excommunicatus.* p 66 co.1

*Habitus Religioſorum debent eſſe honeſti.* p.118 co.1

*Habitus fratrum Minorum, quo ad vtilitatem à Prælatis debent arbitrari.* ibid.

*Profeſſi in ordinibus militaribus habitum ſui ordinis tenentur deferre.* p.233.co.1.& 2

*Monachus aſſumptus ad curam eccleſiæ ſæcularis non abſoluitur ab habitu monachali deferendo.* ibi.co.2

*Clerici debent eſſe honeſti.* ibid.

*Non poſſunt regulares occulte deferre habitum* pa.234.colum.1

*Religiones debent habere diuerſos habitus.* ibid.

*Fratres de Iuan de Dios habent habitum certum & contra non vtentes eis data eſt regalis executoria.* ibid. & pag.234.co.2

*Non peccant Fratres Minores deferentes habitum à capillo ſolutum.* ibi.co.2

*Religioſi non poſſunt timore habitum dimittere.* ibi.

*In ludis vtentes habitu religioſorum indecens.* pa.237.colum.1

*Contradicentibus parrochis poſſunt fideles in habitu Fratrum Minorum ſepeliri.* ibi.co 2

*Soli Prælati poſſunt dare habitum fidelibus vt ſepeliantur.* p 238.co.2

*Decedentibus cum habitu communicantur indulgentiæ fratrum etiamſi non dent eleemoſynam vt alius ematur.* ibid.

*Oſculantibus habitum Ordinis prædicatorum indulgentia communicatur.* ibid.

Hæres hæreditas.

*Loco hæredis ſuccedit monaſterium.* p.172.co.1

*Hæredes licet extranei tenentur præſtare debita alimenta.* p.173.co.1

*Hæreditas iacens repræſentat perſonam defuncti laici.* pag.193.co.2

*Hæreditas monacho quæſita immediate acquiritur monaſterio.* p.237.co.2

*Monacho recuſante hæreditatem poteſt eam monaſterium adire.* ibi.

*Quo ad acquirendam hæreditatem Monachus æquiparatur filio.* ibi.

*Non poteſt monachus adire hæreditatem ſine conſenſu Abbatis.* ibid.

*Propter ingratitudinem poteſt monachus exhæredari à Patre.* ibi.co.2

*Hærede in articulo mortis ingreſſo religionẽ ſubſtitutus ſi ſine liberis deceſſerit hæres non excluditur.* ibi.co.2

*Hæreditas nouitij pertinet ſuccedentibus ab inteſtato.* pag.239 co.2

*In hæreditate non poſſunt ſuccedere Fratres Minores obſeruantiæ.* p 240.co.2

*Fratribus Minoribus nec æſtimatio hæreditatis debetur.* ibid.

*Hæreditas pertinet venientibus ab inteſtato teſtamento nullo.* ibid.

*Teſtamento nullo poteſt in foro conſcientiæ retinere hæreditatem.* ibi.

*Hæreditas eſt quoddam ius vniuerſale.* p.241.co.1

*Inſtituta aliqua eccleſia quæ non extat propinquiori debetur hæreditas.* ibi.

*Hæreditas poteſt deferri Fratribus Minoribus vt ſtatim pro eorum neceſſitatibus vendatur.* p.242

Eccleſia B. Franciſci poteſt inſtitui hæres. ibid.
Hæreditas delata religioſo incapaci ipſius debetur illi ſi tranſeat ad religionem capacem bonorum. pa.259. col.1
Capacitas hæredis debet conſiderari in morte teſtatoris. ibid.

Hæreticus, hæreſis.

Eccleſia hæreticum relapſum tradit brachio ſeculari. p. 94 col.2
Contra religioſos hæreticantes poteſt procedere officium inquiſitionis. p.254.co.2
Inquiſitores hæreticæ prauitatis nõ poſſunt eſſe fratres prædicatores contra minores. ibi.c.2
Religioſi propter hæreſim comprehenſi mitius torquendi ſunt quam ſæculares. ibid.
Inquiſitores vnus ſine alijs non poteſt abſoluere ſacramentaliter ab hæreſi. pa 253.co.1
Religioſi inquiſitores hæreſis quoad hoc munus exercendum non poſſunt ab eorum Prælatis limitari. ibi.co.2
Religioſi non poſſunt eſſe inquiſitores hæreticæ prauitatis ſine expreſſa licentia ſuorũ Prælatorũ p.254.co.1
inquiſitores hæreſis poſſunt procedere contra aſſirmantes peccata confeſſa a confeſſoribus Ordinum mendicantium eſſe iterum confitenda. ibid co 2
Religioſi poſſunt creari notarij per inquiſitores hæreſis. pag. 254.co 2.
inquiſitores hæreſis plenariam indulgentiam conſequuntur. ibid.
Abiuratio de leui in cauſa hæreſis non facit religioſum inhabilem ad officia ordinis. p.26 c.1
Purgatio Canonica in cauſa hæreſis eſt oſtenſio innocentiæ ob ecti criminis. pa.253.co.1

Homicidium.

Homicidium alicui pari ipſum certiorem facere aliquando optimum. p.27 co.1
Homicida religioſus grauiter puniendus. p 82 c.1
Homicidium inter grauiora & horribiliora crimina computatur. ibid.
Clericus homicida deponendus ibid.
Clericus homicida non priuatur ipſo iure homicidio. ibid co.2
Subditi occidentes Prælatum non ſunt homicidæ, ſed parricidæ. ibid.
Hi ſi non ſint pertinaces non debent tradi brachio ſæculari. ibid.
Quidam Monachi qui occiderunt prælatum traditi ſunt brachio ſeculari. ibi.
Remiſſio homicidij pertinet ad conuentum non ad hæredes monachi interfecti. pag.154.co.1

Honor.

In diſtributione bonorum æqualitas ſeruari debet pag. 157.co.1
Summa æqualitas in diſtributione bonorum iniuſtitia. ibidem.

Hora.

Duodecim horæ ſunt diei. pa.158.co.2
Religioſi ſecundum communem opinionem tenentur horas canonicas recitare. pag.301. co.2

Hoſpitalis.

Hoſpitalia debent viſitari ab Ordinarijs. pa.203.co.2
Hoſpitalia poſſunt in titulum conferri. pagina 257. co.2
Hoſpitalia in multis ſunt exempta. ibi.
In hoſpitale non bene ſe gerunt commendatarij pa.258. co.2
Hoſpitalarij regulares tenentur pauperibus & peregrinis prouidere. ibid.
Prælatis regularibus hoſpitalibus commendatur. ibid. col.2
Hoſpitale habens eccleſiam curatam annexam poteſt a legato committi religioſo ibi.co.2 & p.259.co.1. & vrgente neceſſitate poteſt Epiſcopus ad id religioſum à clauſtro reuocare. ibid.

I

Idelfonſus.

Diuus Idelfonſus fuit Ordinis Sancti Benedicti. pa. 333.co.2
Idelfonſus accepit in monaſterio Agalienſi quod erat ordinis Sancti Benedicti, quod fuit dedicatum Sancto Iuliano. ibi.p.334.co.1

Ieiunium.

Solus Papa poteſt diſpenſare circa generalia ieiunia. pag.295.co.1
Epiſcopi & Prælati regulares cum ſuis ſubditis in ieiunijs aliquando poſſunt diſpenſare. ibid.
Diſpenſatus vt non ieiunet non eſt diſpenſatus vt carnes comedat. ibi.co.2
Prælati poſſunt diſpenſare quo ad anticipationem horæ in ieiunijs. ibi.
Actu prædicantes poſſunt anticipare horam in ieiunijs. pag.62 co.1.
in dubio conſulendus eſt ſuperior circa obligationem ieiunandi. ibi.
in ieiunijs collatio ſerotina ratione debilitatis ſumitur & poteſt ex cauſa manè ſumi. ibid.co.2
itinerantes poſſunt transferre ieiunium in aliam diem. pag.297.co.1
Fratres minores ex vi ſuæ regulæ teneri ad ieiunium quadrageſimale probabilius. ibi.c.2
Fratres Minores ante vigeſimum primũ ætatis annum tenentur ad ieiunia vigiliarum & quatuor temporum. p 293.co.2
Fratres Minores in ieiunijs circa cibos debent ſeruare conſuetudinem. ibid. co.2
Fratres Minores ante vigeſimum primum annum non ſunt exempti a ieiunijs regulæ. pa.299.300
Minores 21. annis poſſunt ſe voto ieiunio obligari. pag. 299.co.1
Magna tribulatione imminente pueris ieiunium indicitur. ibi.
Fratres Minores tempore manifeſtæ neceſſitatis non tenentur ieiunio corporali & quæ ſit manifeſta neceſſitas declaratur pa 300
Quare Eccleſia reputat adoleſcentes impotentes ad ieiunandum. pa.302.co 2
Fratres Minores non ieiunando 6. feria vnum tantum peccatum committunt. pa.303

Ignorantia.

Ignorantia craſſa non excuſat. pa.66.co.1
Ignorantia eorum quæ pertinent ad ſuum munus ſubeundum non debet excuſare prælatos. p.196 co.2
ignorantia teſtamenti & fideicommiſſi præſumitur niſi probetur. pa.249.c.1
ignorãtia triplex & eius natura explicatur. p.255.co.2

Immunitas Eccleſiarum.

A iure diuino immunitas Eccleſiæ habet originem. pa. 130.131
Apud Gentiles etiam immunitas quorundam locorum erat. ibi. & p.135.co.2
Gregorius Decimus quartus immunitatem Eccleſiarum commendauit. ibi.co.2 & p.137.co.1
immunitas Eccleſiarum in ſacris canonibus maxime commendatur. ibi.
Non fit contra immunitatẽ Eccleſiæ quãdo aliquod priuilegiũ particulare alicuius Eccleſiæ infringitur. ibi.
Aliqua ordinauerunt Sixtus V. & Gregorius XIV. circa immunitatem eccleſiarum. p.137.138
Religioſi ſinentes capi malefactores in ſuis monaſterijs contra immunitatem eccleſiæ faciunt & irregularitati & cenſuris ſe ſubijciunt. ibid.
Religioſi non ſunt obligati malefactorem in ſuis eccleſijs cuſtodire. ibi.
Vide in verbo Eccleſia.

*Clerici in criminibus quæ merentur degradatione non gaudent immunitate eccleſiæ.* pag. 139. co. 1
*Religioſi non gaudent immunitate eccleſiæ.* ibid.
*Iudex tenetur redimere ad eccleſiam gaudentem immunitate eccleſiarum.* ibid.
*Commendatarij Ordinum militiarum in aliquibus non gaudent immunitate eccleſiæ.* p. 193 co. 2
*Commendatarij Ordinum occidentes clericum non gaudet immunitate ſoli nec eccleſiæ.* p. 194 co. 2
*Loca fundata authoritate Epiſcopi gaudent immunitate eccleſiarum.* p. 232. co. 1
*Grangiæ monaſteriorum gaudent immunitate eccleſiarum.* ibi.

Imperator.

*imperator coronatur à Summo Pontifice.* p. 189. c. 2
*imperatorum confirmatio ad Papam ſpectat.* ibid.
*imperium aliquãdo à Papa Imperatori in ſeculum fuit conceſſum.* ibid.

Implorare auxilium.

*Poteſt implorari auxilium iudicis ſæcularis contra iudicem eccleſiaſticum opprimentem laicum* p. 63 co. 2
*Ad incarcerandum monachos fugientes poteſt implorari auxilium ſæculare.* p. 63. co. 2

Impunitas.

*Impunitas delictorum cauſa eſt multorum malorum.* pag. 94 co. 1

Inceſtus.

*Magna pœna eſt infligenda clericis, inceſtum cum filiabus ſpiritualibus committentibus.* p. 72. co. 1 & 2

Incontinentia.

*incontinentiæ peccatum clericorum aut monachorum à ſecularibus magnifit.* p. 16. co. 2

Indi

*indi ſunt domini ſuarum poſſeſſionum.* p. 292 co. 1
*indi bene tractandi vt conſeruentur in fide.* ibid.
*indi varie fuerunt oppreſſi.* ibi.
*Multa priuilegia conceſſa ſunt in fauorem Indorum à Sede Apoſtolica.* ibid.
*Tranſeuntes ad Indos ſine licentia Regum Hiſpaniæ modo non ſunt excommunicati.* p. 295. co. 1

Indicia.

*indicia quædam grauia, quædam leuia.* p. 16. co. 1. & 2
*indiciorum copia non eſt danda teſtibus.* p. 37 c. 1
*indicia variantur ex diuerſitate feſtorum.* ibid.

Indulgentia.

*indulgentiæ quæſtuariæ ſunt ſublatæ.* p. 174. co. 1. & 2
*indulgentia decedentibus cum habitu cõicatur etiam ſi non dent eleemoſynam vt alius ematur.* p. 306. co. 1.
*Oſculantibus habitum ordinis prædictorum indulgentia communicatur.* ibi.
*indulgentia eſt remiſſio pœnæ temporalis, &c.* pagina. 259 co. 1.
*indulgentia eſt abſolutio pœnarum.* ibid.
*indulgentia pertinet ad forum pœnitentiale aut ſacramentale.* ibid co. 2
*Communicatio bonorum facta à prælatis regularibus non eſt indulgentia.* ibid.
*indulgentia tripliciter conſideratur.* p. 259 co. 1
*indulgentia per modum ſuffragij non eſt actus iuriſdictionis.* p. 290. co. 1
*indulgentia per modum ſuffragij multiplex definitio.* ibid. co. 2.
*indulgentia eſt communicatio theſauri ſatisfactorij.* ibi.
*Olim maxima differentia erat inter indulgentiam plenariam pleniorem & pleniſſimam.* ibid.
*in indulgentijs carena, quadragena ſeptena habent ſua ſignificata.* ibi. & p 261. co. 1
*in conceſſione indulgentiæ plenariæ adduntur aliquando carena, quadragena, & ſeptena.* ibid.
*Prælati habentes iuriſdictionem Epiſcopalem concedũt indulgentias.* p. 262. co. 1
*Prouinciales ordinum concedunt indulgentias ex authoritate apoſtolica.* ibid.
*In die receptionis habitus & profeſſionis conceditur indulgentia plenaria.* ibid.
*Religioſi in diebus quibus communicant maximas indulgentias conſequuntur.* pa. 263 co. 2
*Religioſi recitando Coronam Domini Ieſu & Coronam B M V indulgentiam plenariam conſequuntur* ibi.
*Pro miſſa Conceptionis habent regulares indulgẽtiam plenariam.* p. 264. co. 2
*Tribus feſtiuitatibus ordines Minorum indulgentia plenaria conceditur.* ibid.
*In feſto Prouinciale indulgentia plenaria conceditur.* pag. 266 co. 2.
*Multæ indulgentiæ lucrantur in ſtationibus Romæ.* pa. 269 co. 1
*Magnæ indulgentiæ lucrantur in eccleſia Lateranenſi.* ibid co. 2
*Indulgentiæ ſeptem eccleſiarum vrbis Romanæ enumerantur.* pa. 270. & 271
*Indulgentiæ enumerantur in diebus ſtationum anni* pa. 271. 272. 273. & 274.
*indulgentiæ ſtationum in aduentu & quadrageſima enumerantur.* p. 275. 276.
*indulgentiæ in tempore paſchali enumerantur.* ibi.
*indulgentiæ locorum Terræ Sanctæ enumerantur.* pag. 276. 277. 278.
*indulgentiæ Sancti Iacobi in Compoſtella enumerantur* ibi & pa. 279.
*indulgentiæ conceduntur ſæcularibus viſitantibus eccleſias ordinum mendicantium.* ibi.
*indulgentiæ conceduntur audientibus verbum Dei & primum ſacrum à regularibus.* ibid. & pa. 281
*Regulares indulgentias viuorum poſſunt applicare defunctis per modum ſuffragij* ibid & pa. 281. vide in verbo liberatio animæ.
*Regulares per modum ſuffragij indulgentias poſſunt applicare animabus purgatorij.* ibi. co. 2
*Eccleſia poteſt concedere indulgentias per modum ſuffragij animabus purgatorij.* ibi col. 2
*Papa habet poteſtatem ad diſpenſandum de communi theſauro indulgentiarum.* ibi.
*indulgentia non conceditur animabus purgatorij per modum ſuffragij per iudiciariam & abſolutiuam poteſtatem.* p. 282. co. 2
*indulgentia per modum ſuffragij conceditur per authoritatem diſpenſatiuam theſauri Eccleſiæ.* pa. 281 co. 2
*indulgentiæ tantum valet quantum ſonat* p. 282. co. 2
*Lucrans pro defuncto indulgentiam non neceſſe eſt vt ſit in ſtatu gratiæ.* pa 283 co. 1
*indulgentia cartum plenaria liberat animam à purgatorio.* p. 264. co 1
*indulgentiæ Sabbatinæ origo apud Carmelitas & eius valore.* pa. 285
*in ſtatione Sacramenti multa conceduntur* ibi & co. 2
*Similem indulgentiam lucrantur Carthuſienſes.* pagina 166. co. 2.
*in articulo mortis habent Religioſi indulgentiam plenariam.* p. 267 co 1
*Probabile quod laicus poſſit concedere indulgentiam in articulo mortis.* ibi co 2
*indulgentia Sanctiſſimi ſacramenti in ordine Minorum prodeſt pro defunctis.* pa. 285
*Regulares indulgentias pro viuis poſſunt pro defunctis applicare.* ibi co. 2
*indulgentiæ pro nouo orbe conceduntur multæ.* p. 286.
*Legati Papæ poſſunt concedere indulgentias.* ibi.
*Dare indulgentias magis eſt actus iuriſdictionis quam ordinis.* ibid.
*Maiores indulgentias poſſunt concedere legati quam Epiſcopi.* ibid.

*Indulgentia conceſſa plenaria pro feſtiuitatibus ordinis Minorum conceditur etiam in nouo orbe.* ibi.
*Indulgentiæ reformantur nouiter à S. D. N. Clemente VIII.* pa 288
*Indulgentiæ … ut prædicari debitis temporibus a'bitrio Ord …* ibi.
*Prælati p… prædicari indulgentias pro ſuis fratribus.* ibi.
*Peccant indulgentias indiſcretus prædicantes.* ibi.
*indulgentiæ indiſcretè multipliciter conſiderantur.* ibi.
*indulgentiæ conceſſæ valent à tempore datæ.* ibi.
*indulgentiæ non lucrantur niſi poſtquam notificantur.* ibi.
*Quinquennij indulgẽtiæ incipit à d'e notificationis.* ib.
*Papa non reuocat indulgentias per prædeceſſores in principio ſuæ creationis.* ibi.
*Cum abſoluitur opus impoſitum pro indulgentia debet lucratus eſſet in ſtatu gratiæ.* pa. 288 col. 1
*Bona impoſita pro quærenda indulgentia ſufficit quod ſint bona moraliter licet cum lucratur debet eſſe in ſtatu gratiæ.* ibi. col. 2
*Non omnis actus qui ſit in peccato eſt ineffieax pro quęrenda indulgentia.* p. 286. col. 1. & 2.
*indulgentiæ tot dierũ & annorũ intelligũtur aliquãdo de continuis aliquando de interpollatis.* pa. 290. co. 1
*indulgentiæ tot dierum & annorum conceſſæ animabus purgatorij intelliguntur de pœnitẽtijs in hac vita.* ib.
*indulgentiæ multæ conceduntur infirmis.* p. 71

Infamia, infamis, infamare.

*infamia eſt duplex.* pa. 20. col. 1
*infamare ſolent maleuoli.* ibi.
*infamantes debent caſtigari.* ibi.
*infamia eſt exiſtimationis maculatio facta.* pa. 62 co. 1
*infamati innocentes debent liberari à iudicibus.* pa 62. col. 1. & 2
*infamia eſt communis locutio ex veroſimilibus coniecturis.* ibid.
*Mali ſæpe probos viros infamant.* ibid. col. 2
*infamia duplex iuris & facti.* ibi.
*infames repelluntur à teſtificando.* ibi.
*infames ſunt periuri.* ibi.
*infames ſunt eiecti à religione & habitu ſpoliati.* ibi.
*innocens infamatus debet canonice purgari.* ibi.

Infirmitas.

*Statum diſponens in infirmitate habet locum in ſenectute.* pa. 296 col. 2
*Fratribus infirmis multæ indulgentiæ conceduntur.* pa 301 306
*Fratres poſſunt medicari infirmos.* ibid.

Ingratitudo.

*Ingratitudo abominabilis eſt.* pa. 132. col. 2

Iniuria.

*Animo iniuriandi qui dicit aut facit aliquid facit iniuriam.* pa. 78 co. 2
*Non eſt iniuriator qui contra aliquem falſo ſcripſit ſecreto ad ſuum prælatum non animo iniuriandi.* ibi.
*iniuriam facit literas obſignatas aperiens, & iniuriarum actione tenetur.* ibi.
*Non debet iudex vt pius ſit iniurianti crudelis eſſe iniuriato.* pa. 79. co. 1

Ingreſſus.

*ingreſſus religionis, vide in verbo religio, & religioſus.*

Inimicus, inimicitia.

*Præſumitur hodie inimicus cui olim fuit inimicus.* p. 45. col. 2
*inimicitia eſt exceptio legitima contra teſtem.* ibi.
*inimicitiæ capitalis multiplex radix.* ibi.
*iudicis arbitrio relinquitur plerunque quæ ſit inimicitia capitalis.* ibid.
*inimicitia præſumitur in teſte quãdo reus aliquid mali contra ſe aut contra conſanguineos ſuos molitus.* ibi.
*Oritur inimicitia ex minis de occidendo.* pa. 46. col. 1
*inimicitia oritur ex accuſatione.* ibi.
*inimicitia oritur ex depoſitione alicuius criminis.* ibi.
*inimicitia oritur ex ſola iniuriarum prolatione.* ib. co. 2
*inimicitia oritur ex ſola allegatione quod aliquis ſit humili loco natus.* ibi.
*inimicitia oritur dum quis mouet quæſtionem ſuper prælationem obtentam.* ibi.
*inimicitia oritur ex iniuria facta.* pa. 47. co. 1
*inimicus præſumitur recenter reconciliatus.* ibi.
*Ab inimico diſcedens præſumitur inimicus.* ibi.
*inimicus præſumitur cui cum inimicis alicuius commoratur.* ibi.
*inimici præſumuntur qui ſunt de factione aliqua contraria.* ibi.
*Reconciliatio antiqua & diuturna purgat præſumptionem inimicitiæ.* ibi.
*inimicitia procurata videtur fraudulenta.* ibi.
*Quæ ſit inimicitia capitalis in particulari arbitrio iudicis derelinquitur.* ibi.

Innocens.

*innocentis bonum maxime debet attendi.* pa. 21. col. 2

Inquiſitio.

*inquiſitio eſt multiplex.* pa. 13. co. 1
*inquiſitio dicitur ab inquirendo.* pa 15. col. 1.
*inquiſitio eſt triplex generalis ſimpliciter ſpecialis ſimpliciter generalis & ſpecialis.* ibi.
*inquirere tenetur prelatus de vita ſubditorum.* ibi.
*inquiſitio … delinquentis fratris non debet committi … ſi …* ibi.
*in inquiſitione monachorum aut clericorum caute procedendum.* ibi.
*inquiri debet incontinentia clericorum aut monachorũ cum ſecreto.* ibi.
*inquiſitio generalis poteſt fieri ſine eo quod præcedat infamia.* ibi.
*inquiſitio … cum charitatiua exhortatione.* ibi.
*Qui … viſitat debet illud … mare.* ibid.
*Ante inquiſitionem non debent prælati recipere chartas quas mittunt … .* ibi.
*Ante inquiſitionem aliquando ipſæ chartæ ſunt vtilitatis.* ibi.
*Non debent ſemper prelati per dictas chartulas de aliquo ſpecialiter inquirere.* ibid.
*Non poteſt inquiri contra aliquem niſi ſit infamatus.* pag. 16 col. 1
*Non poteſt inquiri aliquem niſi contra eum ſint indicia grauia.* ibi
*inquiſitio contra aliquem particularem fieri poteſt non præcedente infamia quando crimen eſt contra rempublicam.* pa. 17. col. 1. & 2
*infamatus de vno crimine non poteſt inquiri de alio diſtincto.* ibi.
*Poteſt inquiri de genere alicuius nulla præcedente infamia.* pa. 18. co. 1
*inquiri poteſt de meritis aut demeritis promouendorum.* ibi.
*inquiſitio non eſt facienda ſolum ex literis delatorijs.* pag. 23. col 2
*inquiſitio non eſt de occultis facienda.* pa. 52. co. 1
*Aliquando iuſte iudex interrogat & iuſte reus veritatem celat.* ibi.

Inquiſitores hereticæ prauitatis.

*Inquiſitores hæreticæ prauitatis ſolum poſſunt punire ſacerdotes ſolicitantes fœminas in actu vel iuxta actum confeſſionis.* pa. 72 col 1
*Poſſunt etiam procedere contra ſolicitantes ad peccatũ nefandum in actu vel iuxta actum confeſſionis.* ibi.
*Inquiſitores poſſunt caſtigare regulares non ſacerdotes qui audiunt confeſſiones, & abſoluunt pœnitentes.* pag. 78. col. 1. & 2


Inqui-

*Inquiſitores non poßunt punire ſacerdotes qui ſine iuriſdictione actuali audiunt confeſſiones.* ibid.

Inſtitutio.

*Duobus pijs locis inſtitutis pauperior præfertur.* p.239. 240

*monaſterium monialium debet præferri monaſterio virorum quando ſimul inſtituuntur.* ibi.co 2

*inſtituta aliqua Eccleſia quæ non eſt, propinquiori debetur hæreditas.* pa.241 c.1

*inſtitutio inualida in perſona vera eſt etiam inualida.* pag. 242 co.1

*inſtituta Eccl ſia fratrum minorum, inſtituitur Papa & Eccleſia Romana.* ibi.

Interdictum.

*interdictum dicitur quaſi inter duo dictum.* p. 316.co.1

*interdictum eſt ſeparatio a iure vel à iudice facta à ſacramentis, & a diuinis.* ibid.

*interdictum multiplex eſt.* ibi.

*Poteſt interdicere qui Ordinarij authoritate poteſt excõmunicare & ſuſpendere.* p.316.co.1

*Fœmina non poteſt interdicere.* ibi.

*Fœmina & laicus ex priuilegio poſſunt interdicere.* ibi.

*Aliqui prælati inferiores Epiſcopis poſſũt interdicere.* p.316.co 1

*Qui interdictum poni poteſt ab ipſo abſoluere.* ibid.

*interdicta ciuitate cenſentur interdicta monaſteria.* p. 317 co. 1.& 2

*monaſteria non poſſunt ſpecialiter interdici.* ibid.

*monaſteria teneatur ſeruare interdictum obſeruatum à matrice.* ibi.& p 318 c 2

*Religioſi non poſſunt ſpecialiter ab Ordinarijs interdici.* ibi.

*Familiares & domeſtici religioſorum poſſunt interdici ab Ordinarijs.* ibid.

*Religioſi curam animarum habentes poſſunt interdici ab Ordinarijs.* p. 319 co.1

*Religioſi tenentur ſeruare interdictum nullum ſeruatum à matrice.* ibi.

*Clerici ſeculares non tenentur ſeruare interdictum nullum.* ibi.

*Religioſi & ſæculares clerici non ſeruãtes interdictum ſunt excommunicati.* ibi.

*Quæ dicatur Eccleſia matrix ſeruans interdictum à religioſis neceſſe ſeruandum.* ibi.

*Eccleſia matrice non ſeruante interdictã, non excommunicantur religioſi illud non ſeruando.* ibi.

*Diuina officia tẽpore interdicti prohibẽtur.* p.320.co.1

*Tempore interdicti poteſt Epiſcopus ordinis propter grauem neceſſitatem celebrare.* ibi.

*Tempore interdicti aliqua diuina officia iure communi permittuntur.* pa 321.322

*Benedictio menſæ tempore interdicti nõ prohibetur.* ibi.

*Cantus litaniarum non ſolemnis tempore interdicti nõ prohibetur.* ibi.

*Aliqui tempore interdicti poſſunt aſſiſtere diuinis* pag. 321.co.1

*Aliqua ſacramenta iure communi permittuntur cõferri tempore interdicti.* p.322

*Tempore interdicti damnatus ad mortem poteſt etiam non ieiunus communicare.* ibid.

*Cui conceditur tempore interdicti aſſiſtentia in diuinis non conceditur vt poſſit recipere cõicationem.* ibi.

*matrimoniũ in quantũ contractus poteſt fieri in loco interdicto ſeipſis contrahentibus interdictis.* p.323.c.1

*Benedictio nuptialis tempore interdicti prohibetur.* ibi.

*Officia diuina ex priuilegio cap. Alma mater, celebrãtur tempore interdicti.* ibi.

*Pulſans campanam ad miſſam tempore interdicti nõ fit irregularis.* p.324.co.2

*Tempore interdicti excludendi ſunt omnes non habẽtes priuilegium.* ibi.

*Non peccant mortaliter audientes ſacrum tempore interdicti.* ibid.

*Peccat tamen laicus in aliquibus caſibus intereſſens ſacro tempore interdicti* ib.

*Clericus ſacris initiatus violans interdictum peccat mortaliter.* ibid & pa.325.col. 1

*Interdictum loci non violatur niſi denuncietur.* ib.

*Tempore interdicti poſſunt clerici prima tonſura ſepeliri in ſepultura eccleſiaſtica.* ibi co.2.

*In interdicto tantum generali diſponit caput Alma mater.* ib.

*Laicis priuilegio carentibus tempore interdicti negatur eccleſiaſtica ſepultura.* p. 325. col. 1.

*Sacerdos publice officians funus tempore interdicti peccat mortaliter ibi, & ſi officiet funus in loco ſpecialiter interdicto incurrit irregularitatem.* ibid.

*Priuilegium conceſſum tempore interdicti pro diuinis officijs extenditur ad ſepulturam.* ibi. co.2

*Pompa moderata tempore interdicti varie explicatur.* ib. co.2 & p 347.co.1

*Ceſſante interdicto cadauera ſepulta in loco prophano ſolent exhumulari.* ib.

*Diuerſis modis tollitur interdictum.* p.326.co.1

*In aliquibus feſtiuitatibus tempore interdicti ſuſpenditur interdictum iure communi.* pa.327. col 1

*Suſpenſio interdicto quoad officia diuina non ſuſpenditur quoad adminiſtrationem Sacramentorum.* ibi.

*Suſpenditur interdictum in feſtiuitatibus à primis veſperis præcedentis diei.* ib.

*Finitur ſuſpenſio interdicti in completorio incluſiue ib. & ſecundum quædam priuilegia in occaſu ſolis.* ibid.

*Priuilegia regularium contraria iure communi pro tempore interdicti & ceſſationis à diuinis non ſunt ſublata per Concilium Tridentinum.* p.327.328.329

*In multis feſtiuitatibus poſſunt regulares ſuſpendere interdictum.* ibi.co.2 & 330.331

*Pro generali interdicto conceſſa non extenduntur ad ſpeciale.* pa.98.col.1

*Nulla eſt differentia quoad regulares inter interdictum et ceſſationem a diuinis.* pa.330.co.2

*In feſtiuitatibus in quibus interdictũ, & ceſſatio à diuinis tollitur per priuilegia fratrum poteſt ſecularibus adminiſtrari Sacramentum Euchariſtia.* p.331.& 332.

*Religioſi extra ſua monaſteria quando ſuſpenditur interdictum quoad officia non poſſunt Sacramentum Euchariſtiæ adminiſtrare fidelibus.* ibid.co.2

*Religioſi poſſunt dare ſacramentum extremæ vnctionis fidelibus in ſuis domibus ægrotantibus.* pa 332.c.2

*In feſtiuitatibus Sanctorum quorum corpora in eccleſiis regularibus requieſcunt ſuſpenditur interdictum.* ib.& p.333.co.1

*Non poteſt ſuſpendi interdictum quando in dictis Eccleſiis notabiles reliquiæ requieſcunt.* ibi.

*In feſto patronorum & Patronarum Eccleſiarum regularium ſuſpenditur interdictum.* ib.co.2

*In feſto translationum Patronorum ordinum ſuſpenditur interdictum.* ibid.

*in multis feſtiuitatibus alijs ſuſpenditur interdictum & ceſſatio.* ibi.

*in profeſſione alicuius religioſi ſuſpenditur interdictum & ceſſatio a diuinis per totum diem: non tamen in noſtro ordine Minorum.* p. 334 & 335.

*Prælati regulares poſſunt in ſuis monaſterijs etiam tempore ceſſationis admittere aliquos ſeculares ad officia diuina.* p 335

*interdictum & ceſſationem a diuinis poſſunt moniales in feſtiuitatibus ordinis ſuſpendere.* p.336

*Pro tempore interdicti habent familiares multa priuilegia.* pa 3 7 col.1 & 2

*Abbatiſſæ monaſteriorũ poſſunt tẽpore interdicti & ceſſationis a diuinis admittere aliquos ſeculares ad diuina.* ib.

Syndicus fratrũ Minorũ et eius uxor et filij poſsũt admitti ad diuina tẽpore interdict et ceſſationis a diuinis ibi.
Medicus monaſterij poteſt admitti tempore interdicti & non ceſſationis a diuinis. ibi.
Ordinarius ſanguinis diminutor non gaudet priuilegio et tempore interdicti. pa. 338. col. 2
Ad celebrandum poteſt clericus admittere eos cum quib. comitari ſolet. ib.
Ad celebrandum poſſunt admitti ſæculares deficientibus fratribus qui celebrantem adiuuent. ibid.
In loco ſpecialiter interdicto poteſt aliquando Epiſcopus diſpenſare vt celebretur. p. 342. co. 1. & 2
Caput Alma mater non habet locum in ſpeciali interdicto. ib.
Iure antiquo interdicto generali aut ſpeciali omnino a diuinis ceſſabatur. ibid.
Interdictum generale aut ſpeciale iuris antiqui bene poterat in parte relaxari. ibid.

Irregularitas.

Non poſſunt prælati regulares diſpẽſare in irregularitate prouueniente ex aborſu creaturæ animatæ. p. 85. c. 1. & 2
Non remanent irregulares eccleſiaſtici committentes cauſam ſanguinis alicui iudici ſæculari. p. 192. co. 1
Prælati regulares poſſunt diſpenſare in irregularitate procedenti ex homicidio voluntario et iniuſto pa. 313. 314
Irregularitas homicidij voluntarij & bigamiæ ſemper excipitur in priuilegijs regularium. ibid.
Papa reſeruat ſibi irregularitatem ex iniuſta fructuum perceptione. p. 314. co. 1
Habent poteſtatem ad diſpenſandum in irregularitate excepta horta ex homicidio voluntario, etiam excipitur orta ex homicidio iuſto. ibid. col. 2
Prælati regulares non poſſunt diſpenſare in irregularitate procedenti ex bigamia. ibi co. 2
Monachus iuuans chirurgum ad ſcindendum membrum non fit irregularis. p. 315. c. 1
Captura alicuius malefactoris fugitiui cum proteſtatione non inducit irregularitatem. p. 315. c. 2
Querela de malefactoribus cum proteſtatione non inducit irregularitatem. ibi. c. 2
Irregularis factus ſine abſciſſione membri alicuius poteſt omnia exercere quæ non repugnant abſciſſioni. ibi.
Irregularis non eſt pulſans campanam ad miſſam tempore interdicti. p. 324 co. 1
Eccleſiaſticus authorizans aſſiſtendo deformationibus factis per ſententiam ſui iudicis non eſt irregularis. ibid.
Non fit excommunicatus Epiſcopus excommunicatum ſi compellat Sacerdotem coram ſe celebrare. ibid.
Non quæcunque authorizatio inducit irregularitatem. p. 353. co. 1
Perſonaliter dictus violans interdictum fit irregularis. p. 324. co. 2

Itinerantes fratres.

Itinerantes fratres ignoti non ſunt recipiendi à Prælatis monaſteriorum ſine literis commendatitijs. p. 345. co. 2.
Itinerantes presbyteri non debent recipi ad celebrandum ſine literis commendatarijs. p. 346. co. 1
Itinerantes fratres conuentuales tenẽtur ſe præſentare coram Guardianis fratrum de obſeruantia. ib.
itinerantes fratres Minores de obſeruantia poſſunt hoſpitari in aliqua domo ipſis relicta. ib. c. 2
itinerantes fratres lucrantur indulgentias fratrum. ibi.
itinerantes fratres poſſunt transferre ieiunium diei in alium, ibi, & poſſunt de mane facere ientaculum. ibi.

Iubileus.

iubileus aliquid addit ſupra indulgentiam. pagin. 260. col. 2
iubileus ab antiquo trahit originem. pag. 261. columna 1. & 2.
Tempore Iubilei priuilegium ſatis accommodatum conceditur. p. 294. co. 1. & 2

Index.

Iudices ſunt conſtituti vt homines in officio contineant. pag. 1
iudices ſtaterant debent in manibus geſtare. ibi. co. 2
iudices debent ſeruare iuſtitiam. ibi.
iudices debent cõponere partialitates & diſcordias. ib.
iudices non debent eſſe partiales. ibi.
iudex ſæcularis non poteſt cognoſcere de cauſis regularium. pa. 4. co. 1
iudex ſecularis non poteſt cognoſcere de cauſis regularium militum. pa. 5. co. 1
iudex ſæcularis poteſt cognoſcere de crimine commiſſo à religioſo ante ſuſceptum habitum. ibi. co. 2
iudex ſæcularis debet cognoſcere de delicto commiſſo à laico cum monacho. pa. 6. co. 2. qui non poteſt cognoſcere de delicto monachi. ibid.
index ſæcularis non poteſt cognoſcere de crimine enormi clerici. pa. 7. co. 1
iudex ſæcularis non poteſt morti tradere presbyterum ante degradationem. ibi.
iudices regularium procedunt vt patres & vt iudices. pag. 11. co. 1. & 2
iudices regulares procedendo vt patres tantum procurant vt emendent. ibi.
Procedendo vt iudices prætendunt vindictam. ibi. & ſic procedere debent ſine figura & iudicij & ſtrepitu. ib.
iudices in cauſis leuibus procedunt de plano. ibi. & pag. 12. col. 1
iudices regulares pro leuibus non debent fulminare proceſſus. ibid.
iudices regulares non debent eſſentialia iuris omittere & quæ ſunt talia explicatur. ibi.
iudices regulares ſolẽnitates iuris poſſunt omittere. ibi.
iudices non poſſunt procedere niſi prius conſtet de delicto. ibi. co. 2
iudices poſſunt inquirere de delicto etiamſi non conſtet de delinquente. ibi.
iudices non poſſunt procedere per viam accuſationis niſi prius conſtet de delinquente. ibid.
iudices non poſſunt procedere contra aliquem per viam denunciationis, niſi prius conſtet de delinquente. pag. 13. col. 1
iudices regulares non poſſunt procedere ad capturã monachi cum ſemiplena probatione. pa. 12. co. 1
iudex dum conceditur, idoneus præſumitur. pa. 13. co. 2
iudex eſt mediator inter accuſatẽ & accuſatũ. p. 24. co. 2
Peccant iudices procedendo in grauibus ſine accuſatione. p. 25. co. 1. ſecus in leuibus. ibi.
iudices in caſibus leuibus non tenentur ſeruare ordinem iuris. ibi.
iudex ad indagandam veritatem debet facere omnia quæ oportet. pa. 36. 37
iudices regulares magis procedunt ad correctionem, quã ad vindictam. pa. 41. co. 1
Simplici iudicis aſſertioni ſine eo quod conſtet de proceſſu inſcriptis, etiam ex conuentione partium ſecundum aliquos non creditur. ibi. col. 2
in cauſis exiguis creditur ſimplici iudicis aſſertioni. pag. 42. co. 1
Pro iudice præſumit ius. ibi. col. 2
iudex inquirenda veritate debet eſſe ſubtilis & diligẽs inueſtigator. pa. 52. co. 1
iudices contra iuris ordinem reos interrogãtes proprias animas damnant. ibi.
iudex condemnando innocentem ſecundum allegata & probata non admittit ſuum honorem. pa. 53. co. 2
iudices miniſtri Dei vocantur. pa. 59 co. 2
iudices iuſtitiam præ oculis habere debent. ibid.
iudices veritatem & æquitatem præ oculis habere debent. pa. 60. co. 1
A iudicibus vana gloria abeſſe debet. ibid.

iudices in rebus leuibus faciliores ad gratiam quam ad rigorem ſunt. ibid.
iudices magis ad miſericordiam quam ad rigorem debent inclinare. ibi.
iudices non debent nimis omnibus indulgere. ibi.co.2
Aequitas iudicum debet eſſe regulata iuribus. ibid.
iudicis authoritas iuridice interpoſita facit licitum. pag.63.64
iudex in arbitrarijs dēt eligere mitiorē pœnā. p.64.co.2
iudex omittendo iuſtitiam videtur facere iniuſtitiam. pag.90.col.1
Eadem pœna punitur iudex negligens qua ipſe delinquens. ibid.
Negligentia iudicis perdit diſciplinam in ſubditis. ibi.
Negligentia iudicis fouet crimina. ibi.
iudex negligens in adminiſtratione iuſtitiæ cum dolo debet priuari ab officio. ibi.
iudex malè iudicans ex imperitia pœna arbitraria debet puniri. p.90.co.2
iudex iuſtius peccat in abſoluēdo quā in condēnādo. ibi.
Ex tenore proceſſus cognoſcitur quando iudex ex dolo vel ex leui culpa procedit. ibid.
Non licet rogare iudicem vt faciat contra ius. p.93.c.2
Decet pro inimico rogare iudicem vt ei tota pœna delicti remittatur. ibi.
Licet rogare iudicem vt tota pœna remittatur reo emendato. ibi. & pa 94.co.1
Quilibet poteſt petere à iudice vt faciat quod ius non impedit. ibid.
Non licet rogare iudicem vt volenti emendare tota pœna remittatur. ibid.
iudex tenetur ſeruare fidem, quam dedit delinquenti cū non offendendi ſi confiteatur delictum. p.139.co.2
iudex promittendo impunitatem delinquenti peccat. ib.
iudices extra territorium iuriſdictionem exercere non poſſunt. pa.178.col.1
iudices Eccleſiaſtici poſſunt ſequeſtrare triticum religioſorum. p.186.187
Coram iudicibus ſæcularibus debent peti redditus monaſteriorum commiſſi à Rege. p.187.co.1.& 2
Coram iudicibus Eccleſiaſticis debent peti redditus temporales hoſpitalis fundati authoritate Epiſcopi. ibi.
iudex Eccleſiaſticus eſt competens reſpectu cauſæ ſpiritualis, non autem temporalis. p.193.col.1
iudex Eccleſiaſticus cognoſcit contra laicum damnificantem Eccleſiam aut monaſterium. ibid.
Monaſteriū poteſt reconueniri corā iudice ſeculari. ibi.
iudex ſæculari poteſt citare prælatum monaſterij inſtituti pro publicatione teſtamenti. ibi.
iudex non competens eſt tanquam perſona priuata. pa.202.col.2
Nullus poteſt eſſe iudex in cauſa propria. ibid.
iudex, alius ordinarius, alius extraordinarius. p.343. col.1
iudex ordinarius eſt ad vniuerſalitatem cauſarum. ibi.
iudex extraordinarius quidam ex arbiter, quidam ex commiſſione ſuperioris delegatus. ibi.col.2
iudex cōſeruator ſecūdū aliquos eſt iudex delegatus. ib.
Regulares non poſſunt compelli eſſe iudices. ibid.
Quando compelluntur à Sede Apoſtolica eſſe iudices obediant, ſed poſſunt non exequi interdicente ſupplicatione. ibid.
Poſſunt iudices examinare reſcripta Apoſtolica. ibid. & pag.344.col.1
Qualitas monachalis non inhabilitat monachos vt ſint iudices.

Iudicare.

p.117.col.1.& 2
Non eſt iudicādū ſecundū ea quæ foris ſunt. p.106.co.1
inferiores de ſuperiorum factis non debet iudicare. pag. 288.col.1
iudicium quoddam eſt ſuppoſitionale, aliud ſecundum definitionem. p.17.18
Acta in iudicio ordinario & extraordinario debent ſcribi à notario. p.40.col.1
Iudicium eſt notabile ſignum alicuius dicti vel facti. pag.62.col.1
Triplex eſt iudicium, plenum, ſemiplenum & leue. ibi.
iudicia grauia ſunt quæ veritati, præſumptione iuris æquantur. ibid.
iudicium incongruit diuidi. p.195.196
Vbi eſt iudicium cœptum ibi debet finiri. p.193 col.1
Alterius conditio, qui iudicium inchoauerat non debet fieri deterior ex perſona hæredis. ibid.
Dicitur iudicium inceptum ante litis conteſtationem, imo & per citationem. ibi. vide verbo lis.

Iuramentum.

Iuramentum à iudice non competente acceptum nullum eſt. p.40.col.2
Sacerdos aut religioſus iurant ſupra pectus aut ſupra prælatum. p 44.col.1
Præceptum obedientiæ in virtute ſpiritus Sancti non eſt in virtute iuramentum. ibid.
iuramentū præſtitum obligat reſpondere ſecundū intentionem iudicis iuribus regulatam. p.53 col.1.& 2
iuramentum aſſertorium liberum appellatur. p.54.co.1
iuramentum poteſt ſumi à reo ad indagandam veritatem. ibi.col.2
Ad deferendum reo iuramentum non ſola indicia aut infamia ſufficiunt. ibid.
iuramentum prudenter eſt deferendum, ne occaſio periurij accipiatur. ibi.
Iuramētū nō pōt à lege ciuili annullari. p.120.c.1.& 2
iuramentum eſt quid ſpirituale & Eccleſiaſticum. ibid.
Lex ciuilis non poteſt præcipere vt non ſeruetur iuramentum. ibid.
iuramentum contra ius naturale non obligat. ibi.
ius Canonicum poteſt declarare non valere tale iuramentum. ibi.col.2
iuramentum eſt actus latriæ. p.344.co.2
iurare eſt Deum in teſtem vocare. ibi.
Multipliciter iuratur. ibid.
iuramentum neceſſe debet ſumi à teſtibus. ibi.co.2
iuramentum datur ad ligandum teſtes. ibid.
in lege veteri multipliciter iurabatur. ibi.
Sacerdotes iurant in verbo ſacerdotis. ibid.
Maior obligatio oritur ex voto quam ex iuramento. p.226.col.2
Deferatur iuramentum in cauſis, in quibus proceditur de plano ſola veritate inſpecta. ibid.
Mandatum in Spiritu ſancto non eſt etiam virtualiter iuramentum. ibid.
iuramentum inuentum eſt ad indagandam veritatem vnicum remedium. ibi.
iuramentum torturæ comparatur. ibi.
Qui iurat falſo, vt periurus debet caſtigari. ibi.

Ius Patronatus.

Tria conſtituunt ius patronatus. p.132.co.1.& 2
Fundatio dat ius patronatus. ibi.
Fundator poteſt in iure patronatus apponere omnes cōditiones licitas. ibi.
Tranſlatio monaſteriorum debet fieri ſaluo iure patronatus. p.133.col.1
Fratres Minores nō poſsūt cōcedere ius patronatus ſuarū Eccleſiarū poſt quam ſunt Sedis Apoſtolicæ. ibi.
Laici in ſuo iuris patronatu debent foueri. ibi.
ius patronatus à iure & patrono dicitur. p.347 co.1
ius patronatus eſt poteſtas præſentandi inſtituendum ad beneficium eccleſiaſticum. ibid.
Ius patronatus quoddā eccleſiaſticū, quoddā ſeculare. ib.
Ius patronatus alicuius per profeſſionem transfertur in monaſterium. p 345.co.1.& 2
ius patronatus eccleſiaſticum ex priuilegio competit laicis. p.347.col 2

Reges

*Reges Hiſpaniarum habent ius patronatus in præceptorias militiarum.* p. 248. co. 1

*Reges habentes ius patronatus in eccleſiis ſecularibus aut regularibus non poſſunt præſentare in his, niſi Abbates illius congregationis.* ibi. & co. 2

*Poteſt aliquis inſtituere ius patronatus de rebus incertis pauperibus inſtituendis.* ibid. & p. 349. col. 1

Iuriſdictio.

*In contentione iuriſdictionis non trahit ad ſe magis dignum minus dignum.* p. 6. col. 2

*Iuriſdictio iudicis eccleſiaſtici eſt à iure communi.* ibid.

*Iuriſdictio iudicis regularis eſt à priuilegiis.* ibid.

*Omnis iuriſdictio iure Pontificio eſt delegabilis.* p. 162. col. 1

*Iudices non poſſunt exercere iuriſdictionem in territorio alieno.* p. 178. col. 1. & 2

*Prouinciales regulares poſſunt exercere iuriſdictionem in territorio alieno.* ibi.

*Poteſtas eccleſiaſtica non ſe extendit ad iuriſdictionem temporalem.* p. 18. col. 1. & 2

*Iuriſdictionem temporalem habere Eccleſiaſticos & regulares non eſt inconueniens.* p. 191. 192

*Pro hac iuriſdictione exercenda iudices laici ſunt conſtituendi.* p. 191. col. 1. *qui debent procedere ſicut alij iudices quo ad ſe & quo ad alios.*

*Aequius credendum eſt eccleſiaſticos & regulares debere exercere iuriſdictionem temporalem, quam Eccleſiaſticam, principes.* p. 192 co. 1

*Abbates habentes iuriſdictionẽ temporalem nõ poſſunt per ſe condemnare vaſſallũ ad pœnam ſanguinis.* ibi.

*Iuriſdictio nõ poteſt cõferri alicui à priuatis.* p. 193. co. 1

*Iuriſdictio ſpiritualis Epiſcoporum pendet à Summo Pontifice.* p. 200 col. 1

*Monaſteria poſſunt habere iuriſdictionem temporalem.* p. 246. col. 2. & *ceſſante metu irregularitatis poſſunt eam exercere per ſubſtitutos ſæculares.* p. 247. co. 1

*Iuriſdictionem dat conſuetudo.* p. 296. col. 1

L

Laborare.

*Laborare in diebus feſtiuis etiam cauſa pietatis eſt prohibitum.* p. 223. col. 1

*In quibus feſtis cõceſſit Eugenius quartus laborare* ibi.

Laici Fratres.

*Laici fratres ſunt propriè religioſi.* p. 349. col. 1

*Laici fratres differunt à donatis.* ibi.

*Laici Fratres dicuntur conuerſi.* ibid.

*Laici Fratres poſſunt tangere corporalia.* ibi. co 2

*Laicis Fratribus in apoſtaſia ordinatis non debet permitti vſus ordinum.* ibid.

Læſæ maieſtatis crimen.

*Crimen læſæ maieſtatis grauiter punitur.* p. 80

*Domus hoc crimen committentis euertitur & ſalè aſpergitur.* ibid. co. 2

*Domus præfata aratro deſtruitur.* ibi.

*Vide in verbo perduelis.*

Lectiones.

*Lectiones ſacræ Scripturæ poſſunt regulares in ſuis Eccleſiis legere.* p. 364. col. 2

Lectores.

*Lectores Theologiæ qui per duodecim annos eam perlegerunt in ordine Minorũ habent præeminentiam* ibi.

*Lectores Teologiæ moralis ſunt in monaſteriis conſtituendi.* ibid.

Legatus.

*Abbates Epiſcopi & Monachi habentes alia requiſita poſſunt eſſe legati.* p. 350. col. 1

*Legati locum tenens poteſt eſſe Monachus.* ibi. col. 2

*Legatus poteſt conferre beneficium monacho ſine licentia ſui Abbatis.* ibi. co. 2

*Legatus poteſt exercere omnia quæ poteſt delegans exceptis reſeruatis.* p. 364. co. 1

*Legato accedente ad aliquam vrbem omnis clericus tenetur obuiam ire.* ibid.

*Non minus parendum legato quam Papæ.* ibi co. 2

*Legatus à latere habet in exemptis iuriſdictionem.* ibi.

*Legatus non poteſt diſpenſare vt homo diſparis profeſſionis in prælatum eligatur.* p. 154 co. 1

*Legatus à latere poteſt magis contra exemptos, quam Epiſcopus.* p. 204 co. 2

Legatum.

*Cuilibet de populo competit vt legata pia adimpleantur.* p. 240 col. 2

*Syndicus Fratrum minorum poteſt petere in iudicio legata Fratribus Minoribus.* p. 241. co. 1

*Legatum relictum monacho cum conditione, vt nihil percipiat Abbas, & ſub hac conditione, quod in eo ſe non intromittere nõ poſſit, explicatur.* p. 351. 352. co. 1

*Cum licentia Prælati poteſt monachus recipere legatum.* ibid. col. 2

*Prælatus monaſterij poteſt dare licentiam monacho vt diſpendat ſecundum ſuum ſtatum.* ibid.

*Legatum relictum monacho acquiritur monaſterio ſuæ habitationis quando legati dies cedit.* ibi.

*Legata in ſingulos annos ſunt plura.* ibid.

*Prælatus inuito ſubdito poteſt expendere in neceſſitates conuentus legatum relictum ipſi.* ibi. col. 2

*Legatum pecuniæ factum fratri Minori pro ſuis neceſſitatibus poteſt expendi à Prælato in alios conuentus.* pag. 352. co. 1

*Dominium pecuniæ legatæ Fratribus Minoribus non remanet apud dantem, ſed in Sedem Apoſtolicam transfertur.* ibid.

*In expendendis legatis factis fratribus Minoribus magna debet eſſe paupertatis abdicatio.* ibid co. 2

*Legatum relictum religioſo ad ſuas neceſſitates cenſetur relictum ad pias cauſas.* ibid.

*Relicto legato monaſterio non poteſt teſtamentarius eidem monaſterio aliquid aliud applicare.* ibi.

*Legatum relictum monaſterio in certum vſum ſecluſo ſcandalo poteſt Prælatus in alium vſum conuertere legatum.* p. 353. col. 2

*Teſtamentarius cum licentia & conſilio Epiſcopi poteſt commutare vnum legatum in aliud.* ibi. co. 2

*Non eſt relictum caducum pro aliquo opere quod fieri non poteſt.* p. 254 co. 1

*Fundus legatus religioſis pro celebratione feſti, quod ſuper eſt ex fructibus ipſius monaſterio acquiritur.* ibi.

*Legatum relictum fratribus Minoribus pro ſuis neceſſitatibus quomodo intelligatur.* p. 354. 355

*Legatum annui redditus relinqui poteſt fratribus Minoribus.* p. 356. 357

*Legatum incapaci pro non ſcripto habetur.* ibid.

*Legatum annui redditus eſt multiplex.* ibid.

*Legatum annui redditus promiſſis dicendis eſt potius ſtipendium quam legatum.* ibid col. 2

*Legata annua relicta fratribus Minoribus poſſunt peti ex officio iudicis.* ibid.

*Legata annua fratribus Minoribus relicta vt ſtipendia Miſſarum cenſentur.* ibid.

*Legatum relictum fratribus Minoribus pro fabrica valet.* p. 358. co. 1

*Prælati regulares poſſunt facere compoſitionem ſuper legatis annuis etiam relictis fratribus Minoribus.* ibid. col. 1. & 2

*Legatum relictum puellæ ſi nobili nubat debetur ipſi tũ cum ſi ingrediatur religionem.* p. 359. 360

*Legatum relictum fœminæ ſi nupſerit fauorabilius, quam legatum relictum ſi non nupſerit.* ibid.

*Conditio appoſita legato impediens ingreſſum religionis irrita eſt.* ibid.

*Legatum relictum alicui ſi intrauerit religionem explicatur de ingreſſu per profeſſionem.* ibid. col. 2


Legatum

*Legatum relictum pauperibus religioſis magis quam alijs conſerendum.* ib.co.2
*Legatum relictum Eccleſiæ parochiali debetur pauperiori duobus exiſtentibus.* ibid.
*Legatum relictum monaſterio Monialium eſt conferendum.* p.361.co.1

Legitima.

*Filius non pōt petere legitimā in bonis patris facti religioſi poſt et profeſſionē donec ipſe moriatur.* p.251.252
*Legitima parentum debetur fratribus Minoribus conuentualibus.* p.361.362

Lex.

*Lex Imperatorum non obligat eccleſiaſticos ipſius tamē rationibus reguntur.* p.61.col.1
*Lex pœnalis rigoroſa tantum obligat in foro exteriori.* p.75.col 2
*Lex naturalis per humanas leges declaratur.* p.111.c.1
*Lex naturalis dictat, defenſionem omnibus eſſe permiſſam.* ibi.
*Lex ponitur reſpiciendo ad id quod eſt vt in pluribus bonum.* ibid.
*Tranſgrediens legem ex animi ſimplicitate excuſatur à peccato mortali.* p.112.col 2
*Lex exorbitans & pœnalis extenditur ad alium caſum, vt non ſit fruſtrataria.* p.119 col 2
*Lex non debet extendi contra ius ne detur legum correctio.* ibid.
*lex generalis limitatur ſecundum mentem legis* p.126. col.1
*leges debent eſſe omnibus fructuoſæ.* p.156.col.1
*lex generaliter loquēs p aliaa leges limitatur.* p.168.c.1
*lex non ligat præter finem intentū à legislatore.* ib.co.2
*Verba proœmialia legis inducunt cauſam finalem.* ibi.
*Ex legis proœmio colligitur mens diſponentis,* ibid.
*lex generalis ad omnia ſpecificata per ipſius verba debet extendi.* p.167.co 1
*Ceſſante cauſa legis ceſſat eius diſpoſitio.* p.170.co 1
*Senſus legis magis quam eius verba dēe conſiderari.* ib.
*Verba legis ſunt intelligenda cum effectu etiam extrinſeco quem intendit legiſlator.* ibid.
*lex vetus iudicialis & ceremonialis per paſſionem Chriſti ceſſauit.* p.200 col.2
*lex Euāgelica cōtinet pręcepta moralia, et naturalia.* ib.
*Duplex lex Epi diœceſana et iuriſdictionis* p.199 co.2
*lex pęnalis non obligat ad pęnam ante ſententiam declaratoriam.* p.226.col.1
*Bona fide tranſgrediens legem non peccat mortaliter.* ib.
*lex humana malè intellecta nō ligat in foro cōſciētiæ.* ib.
*lex aliquid prohibens fieri, niſi certo modo inducit formam.* p 255 256
*lex fundata in præſumptione ceſſat in foro conſcientiæ quando veritas eſt in contrarium.* p.288.co.1
*lex vt liget debet publicari.* p.295.col.1
*lex vt liget debet eſſe in vſu.* ibid.
*lex rationabilis deſcribitur.* p.302.co.2
*Tranſgreſſio legis cum diſpenſatione non eſt priuilegiū* p.328.co.1

Liberatio animæ.

*liberant Religioſi per ſua ſuffragia animas à purgatorio.* p.281.col.1.& 2
*Per indulgentiam plenariam per modum ſuffragij liberatur anima à purgatorio.* p.282.283
*Non omnis indulgentia liberat animam à purgatorio.* p.294.col.2
*Miſſa dicta pro liberatione aīæ purgatorij in certo altari non eſt neceſſarium vt dicatur in altari portatili.* ibi.

Liberi.

*Conditio ſi ſine liberis deceſſerit, ceſſat in ingrediēte monaſterium.* p.238.col 2
*Conditio ſi ſine liberis deceſſerit eſt explicanda vt à religione nemo abſtrahatur.* ibid.

Libri.

*Legētes libros prohibitos manent excōicati.* p.255.256
*Aliqui Prælati regulares extra has Hiſpaniarum regiones poſſunt dare licentiam viri doctis ſui ordinis vt legant libros hæreticorum.* ibid.
*Libri facti à regularibus non poſſunt imprimi ſine licentia ſuperiorum & ſupremi ſenatus.* p.309 co.1.& 2
*In impreſſionibus librorum conſuetudo prouinciarum attenditur.* ibi.
*Priuilegia ad imprimendos libros religioſis conceſſa monaſteria acquiruntur.* ibid.
*Non eſt contra regulam Fratrū priuilegia mediāte Syndico ad imprimendum libros procurare.* ibid.
*In impreſſionibus librorum caute debent procedere Fratres Minores.* p.310.311
*Priuilegium ad imprimendum librum factum Fratri Minori explicatur.* ibid.
*Non eſt licitum fratribus Minoribus petere pecunias mutuatas ad imprimendos libros.* ibi.co.2
*Fratres Minores non poſſunt vendere libros.* ibi co 2
*Negatio circa libros fratrib. Minorib. eſt phibita.* ibi.
*Syndicus Apoſtolicus non poteſt pœnam appoſitam contra imprimentes libros fratrum Minorum petere.* p.312.co 1.& 2
*Libri non ſunt ex Bibliothecis extrahendi ſine licentia Prælati.* p 362.co 1.& 2

Lis.

*Lis inchoata à laico coram Iudice ſeculari debet finiri eo mortuo coram ipſo etiam ſi monaſterium ei ſuccedat.* p 198.co.1
*Sola mandati productia non indicit litem.* ibid.
*Litis pendentiam cauſat citatio.* ibi co.2
*Pendente litē nemo eſt priuandus titulo & poſſeſſione exemptionis.* p.204.co.1

Literæ.

*Literæ delatoriæ ſine ſubſcriptione non cauſant infamiam.* pa 23.co.1
*Harū literarū auctor diligēter debet indagari.* p.24 c.1
*Literæ priuatæ faciunt fidem ſi ab ſcriptore recognoſcātur.* p.29 co.1
*literæ priuatæ he ntur pro recognitis ad contumaciā ſcriptoris nolentis recognoſcere.* ibi co.2
*literæ debent recognoſci cum alijs ſimilibus literis ab ſcriptore faciendis.* ibi.
*Recognitionis ſententia viſis alijs literis ad ſcriptores peritiores pertinet.* ibi.
Comparatio literarū non inducit plenā probationē ibi.
*Iuramentum datum ſcriptori literarum ſupplet defectū probationis earum.* ibid.
*Scribens literas ſecreta ad Prælatum contra aliquos nō eſt infamator.* p.79 co.1
*Literas obſignatas aperientes, & aduerſarios mittentes oſtendentes incidunt in pœnam falſi.* p 86 co 2
*Non licet literas obſignatas aperire etiam ad propriā defenſionem.* p.87 co.1
*Licet literas non tradere ad propriam defenſionem.* ibi.
*Literas dantes procurandis afficijs in ordine D.Hieronymi incidunt in excommunicationem.* p.170.co.2
*Religioſus poteſt accipere à prælato bonorum adminiſtrationem.* p.172.co.1

Loca.

*Excommunicantur religioſi qui ſine licentia Papæ noua loca ad habitandum recipiūt, mutant & alienant hactenus præcepta.* p.134.co.1 & 2

Ludus.

*Non eſt licitum religioſi ludere ad aleas.* pa.88.co.1
*Eccleſiaſtici & Religioſi ludentes ſunt puniendi iuxta qualitatem culpę.* ibi.co 2
*Iurans non ludere dans alteri pecuniam vt ludat eſt periurijs.* ibi.
*lucrata in ludis à religioſis ſunt monaſterio reſtituenda.* ibid.

Licen-

Digitized by Google

*Licentia Prælatorum data religioſis ad donandum nõ intelligitur data ad ludendum.* ibi.co.2

Luna.

*Luna habet radios lugubres, ſol vero claros.* p.43.co.1

M

Maioratus.

*Cauſæ maioratus & feudi habent in multis maximam ſimilitudinem.* p.193.co.1

*Super tenuta maioratus non debet extrahi clericus aut monachus à ſuo foro.* ibi.

*Monaſteria ſuccedunt in maioratu non tamen in Ducatu aut Marchionatu.* p.243.co.1

*Commendatarij militares poſſunt abſolutè in maioratu ſuccedere.* p.244 co.2

*Fratres minores non poſſunt in maioratu ſuccedere.* ibi.

*Monaſteria poſſunt in maioratu non habente annexam iuriſdictionem temporalem ſuccedere.* ibi.

*Nouitius poteſt in maioratu ſuccedere.* ibid.

*Mortuo religioſo ratione cuius in maioratu ſuccedit, reuertitur maioratus ad primo vocatum.* ibid.

*Succeſſio in maioratu eſt ex vocatione primi inſtitutoris.* p.245.col.1 & 2

*In Inſtitutione maioratus poteſt excludi monaſterium niſi maioratus fundetur ex tertio & quinto.* ibid.

*Monaſterium ſuccedere in maioratu habẽte iuriſdictionem tẽporalem eſt verior opinio.* & p ibi. 246.247

*Regula communis concedens ſucceſſionem maioratus monaſterijs non apponit exceptionem.* ibi.

*Maioratus cum iuriſdictione non eſt propriè dignitas, ſed dignitas minor.* p.247.co.1

*Monachus ſuccedens in maioratu conſeruat familiæ dignitatem.* ibi.

*Priuatio maioratus non inducitur niſi per iura clara.* p.148 co.1

*Monachi poſſunt conſeruare iura & inſignia maioratus.* ibid.

*In maioratu à fœmina inſtituto fœmina non cenſetur excluſa.* p.249.co.1

*Maioratus non cenſetur renunciatus in generali renunciatione ſucceſſionis.* ibid.

*Maioratus ſtatim mortuo poſſeſſore in ſequentem gradum tranſit ipſo iure.* p.250.c.1

Maledicus.

*maledicus condemnantur vt cantet palinodiã* p 79.c.1

*Sacerdos & maledici Regulares non debent obligari ut dicant ſe fuiſſe mentitos.* ibi.

*maledici in religionibus peſtis graſſabilis.* ibi co.2

*Clericus maledicus degradatur.* ibi.

*Seditio aduerſus Magiſtratus & Prælatos grauior eſt.* ibid.

*Maledicens de Rege eſt grauiter puniendus.* p.81.col. 1.& 2

*Religioſus maledicens de Rege grauiter puniẽdus à ſuo Prælato.* ibid.

Malum.

*malum pro malo reddi non debet.* p 24.co.1

*Non ſunt facienda mala vt veniant bona.* pa.182 co.1

Manus violenta.

*manus violenta in Prælatum aut in magiſtratum graue crimen capitale.* p.83.co.1

*monachus manus grauiter injiciens in Vicarium conuentus in Guardianu & in Diffinitorem Prouinciæ grauiter puniendus.* ibi.co.1.& 2

Marchionatus.

*marchionatus eſt dignitas regalis & feudum intitulatum.* p.247.co.1

Matricula.

*miles non inſcriptus in matricula per priuato habetur.* pag.194. 195

Matrimonium.

*Ad matrimoniũ cõtrahendũ adeſſe dẽt libertas.* p.145. (co.1

*Religioſus matrimonio aliquos copulans poteſt ſuſpendi ab Epiſcopo.* p 205 co.2

*Matrimonium in articulo mortis contractum operatur legitimationem filiorum.* p.239 co.1.& 2

*Qui contraxit matrimonium cum multis in infidelitate poſt conuerſionem poteſt alijs commiſſis cum vna contrahere.* p 293 col.1

*Diſpenſatio facta alicui vt poſſit contrahere matrimonium cũ conſanguinea eſt facta conſanguineæ* p.350.c.1

Medicus.

*Quod medicorũ eſt propriũ pertractẽt medici.* p.305.c.2

*Religioſi poſſunt medicari infirmos.* p 306.co.1

*Medicus monaſterij poteſt admitti tempore interdicti.* p. 337.col.2

Medium.

*Medium in virtute ſummum & ſecundum rem & ſecundum proportionem.* p.26 col.1

*In aliquibus virtutibus neceſſario ad medium ſecundũ proportionem eſt recurrendum.* ibid

Mendacium.

*Mendacium eſt intrinſecè malum.* p 96.col.1

Mendicantes.

*Mendicantes regulares ſunt notoriè exẽpti* p.202.co.2

*Mendicãtes regulares sũt in duplici differẽtia* p 350.c.2

*Fratres Minores ſunt mendicantes ſecundum regulã* ib.

*Fratres Prædicatores ſunt mendicantes ſecundum conſtitutiones.* ibid.

*Mendicantes præter Minores poſſunt capere ex teſtamẽto.* ibid.& p 351.co.1

Mens.

*Mens diſponentis eſt maximè conſideranda.* p.317.co.1

Minima.

*Minima et exigua nõ veniũt in cõſideratione* p.41.co.2

*In minimis & exiguis non præſumitur iudex aliquod falſum aſſerere.* ibid.col.2

*Res minima non viciat contractum.* p.84.c.1

*In minimis non debent Prælati eſſe nimis rigoroſi* ibid.

*Leges rigoroſæ non habent locum in minimis.* ibid.

*De minimis non eſt multum conſiderandum.* p.121.co.1

Miniſtri iuſtitiæ.

*Religioſi extrahentes delinquentes à manibus iuſtitiæ non debent ita grauiter puniri ſicut laici.* p.81 co.1

Miſſa.

*Qui celebrat Miſſam cum non ſit ſacerdos grauiter punitur.* p 73 col.1

*Religioſi celebrãtes Miſſã ſine ordine presbyteratus ab inquiſitorib hæreticæ prauitatis puniũtur.* ib.co.1.et 2

*Omnes Miſſæ ſunt æqualis valoris quo ad valorem quẽ ex opere operato operatur.* p.284.c.1

Mobilia.

*Mobilia & immobilia propriè tangi & palpari poſſũt* p.356.col.1

Monachus.

*Monachi nomen ſolitarium, triſte vel ſignificat* p.66 c.1

*monachus non præſupponit clericatum neque ſufficientiam ad ordines.* p.142.co.1

*Laico oportet conferri Monachatus.* ib.

*monachi in multis æquiparãtur Canonicis regularib* ib.

*monachi vitam cœperunt agere ſeparati ab hominum conſortio* p 199.co.1

*monachi cœperunt poſtea in cœnobijs ſub vno Abbate ſe congregare.* ib.

*monachi antiquitus clauſuram ſtrictiſſimè ſeruant.* ibid.

*monachi in vnum collecti non poterant Ordinarium ſibi iudicem conſtituere.* ibid.

*monachi ſemper fuerũt in poteſtate Abbatis in his quę pertinent ad regularia.* p 253 co 2

*monachus mortuus eſt mundo.* p.248 col.1

*monachi poſſunt conſeruare iura maioratus.* ibid.

*Cum monacho translato ad aliud monaſterium non ſemper tranſeunt bona.* p 250.co.2

monachus

*Monachus ſe & ſua transfert in monaſterium p. 288.co.1*
*Nihil debet cōmitti monacho vt agat inuito Prælato. ib.*
*Monachus nihil habet, ſed totum eſt monaſterij. p.351.c.1*
*Monacho nihil poteſt legari quod non quæratur monaſterio.* ibid.
*Quicquid habet Monachus eſt monaſterij.* p.352.co.1

Monaſteria.

*Monaſteria de vno loco ad alium poſſunt transferri ſine licentia Ordinarij.* p.130.col.1.& 2
*Nō debēt transferri niſi ſaluo iure patronatus* p.133.c.1
*In quacunque prouincia Minorum aliqua monaſteria recollecta debent haberi.* pa. 134
*Monaſteria ſunt in Epiſcopi territorio.* pa. 178.co.1
*Monaſterium poteſt reconueniri coram iudice ſeculari.* pa. 193.col.1
*Monaſterium comparatur filio per iuriſdictionem.* p.238 col.2
*Inſtitutis monaſterijs virorum & mulierum monaſterium mulierum debet præferri.* p.239.240
*Monaſteria ſuccedunt in maioratu, non tamen in Ducatu, &c.* p. 244 co.1
*Monaſteria vaſſallorum & iuriſdictionum ſunt capacia.* p.246 col.1.& 2
*Monaſteria habentia bona in communi ea infeudare poſſunt.* ibid.
*Monaſteria non poſſunt habere iuriſdictionem criminalē exercendam per perſonas ipſorum.* p.247.c.1
*Legatum relictum pro monaſterio conſtruendo in certo loco in quo fieri non poteſt, poteſt authoritate Epiſcopi, & teſtamentarij in alio loco conſtrui.* p.354.c.1

Moniales.

*Moniales poſſūt eſſe teſtes cōtra alias moniales.* p.336 c.1
*Ad ingrediendum monaſteria monialium ſubiectarum Prælatis regularibus eorum & non Epiſcopi authoritas ſolum requiritur.* p.122.col.1
*Cenſus conſtituti pro monialibus ratione alimentorum admittuntur.* ib.c.2
*Non poſſunt recipi plures Moniales quā poſſunt ali a monaſterijs.* p.123.co.2
*Monaſteria monialium debent prouideri de Abbatijs Monialium eiuſdem ordinis.* pa.153. col.2
*Moniales ſunt ſolum profeſſæ ſolemniter in congregatione viuentes.* pa. 165.col.1
*Moniales ſubiectæ Prælatis regularibus ſunt exemptæ à iuriſdictione ordinariorum.* p.201 co.2
*Moniales gaudent priuilegijs religioſorum.ib & pa. 336. col.1.& 2*
*monialis ſine licentia legitima non poteſt exire a monaſterio.* p.205.co.1
*monialium monaſterium debet in inſtitutione præferri monaſterio virorum.* p.239.c.2
*Cum moniali iuſte translata ad aliud monaſterium debet transferri dos.* p.251.c.1

Mulieres.

*mulieres ad teſtimonium ferendum nō ſunt aptæ* p.35.c.1
*Mulieres ſolent verba faciliter proferre.* p.46 co.1
*mulier perdit vſumfructum a marito legatum, ſi ad ſecundas nuptias non tranſierit. quæ tranſiuit.* p.102 c.2

Munus.

*munus ſuū vnuſquiſq; exequitur. p.104.c.2.& 110. col.1*

N

Naturalis.

N*Aturalis regni eſt qui in eo natus eſt, aut in eo domicilium acquiſiuit.* p.153.c.2.& 54.co.1

Neceſſitas.

*Neceſſitas caret lege.* p.206.c.1

Nihil.

*Nihil & inutile in iure æquiparantur.* p.250.co.1.et 2

Notarius.

*Notarius debet neceſſario ſcribi in actu proceſſus. p.59. col.1.& 2*
*Notarij religionum magis ſecreti quam aliorum tribunalium.* p.76 co.2

Notorium.

*Notorium eſt quod nulla tergiuerſatione celari poteſt. p.21.co.2*
*Notorium eſt triplex, ſcilicet, facti, & ex iuris præſumptione.* ibid.
*Notorium eſt quod ſcitur à maiori parte vicinitatis.* ibi.
*Non omne publicum eſt notorium.* ibi.
*Idem eſt notorium quod manifeſtum.* ibid.

Nouitius.

*Nouitius delinquens poteſt corrigi à iudice Eccleſiaſtico.* p.11.col.1
*Nouitij bona ante ingreſſum ſunt laicalia.* p.120.col.1
*Nouitius delinquens non poteſt puniri a iudice ſeculari.* pag.195.co.1
*Nouitij hæreditas pertinet ſuccedentibus ab inteſtato. p.239.co 2.& pag.251.co.1*
*Bona oblata a nouitio monaſterio, etiam ſi non profiteatur, remanent apud ipſum monaſterium.* ibi.
*Nouitius in receptione habitus & in profeſſione conſequitur indulgentiam plenariam.* p.263

O

Oblati.

O*Blati ſunt perſonæ Eccleſiaſticæ.* p.349 co.1

Oblatio.

*Curati non poſſunt impedire ne in Eccleſijs fratrū ipſis fratribus a fidelibus aliquid tribuatur.* p.175 co.1
*Illicitum eſt impedire, ne oblationes ad Eccleſias fratrum adducantur.* ibid.

Obedientia.

*Obedientia impoſita a prælatis non obligat in minimis ad peccatum mortale.* p.53.c.1
*Obediendum eſt præcepto ſuperioris ſiue iuſto, ſiue iniuſto.* p.63.co.2
*Subditus tenetur obedire Prælato ſecundum regulam præcipienti.* p.66.co.1
*Obediendum eſt ſuperioribus in his quæ ſecundum Deū fieri poſſunt.* p.106 c.1
*Omnes tenentur obedire ſuo modo.* p.190.c.2
*Regulares extra clauſtra in ſeruitijs Principū aſſiſtentes ſunt ſub obedientia ſuorum Prælatorū.* p.151.c.1
*Obedientia a Ioanne Vigeſimo ſecundo maximè cōmendatur.* p.232 & pa.233
*Obediens non debet eſſe peioris conditionis quam inobediens.* p.349.col.2

Obligatio.

*Neque Deus, neque Eccleſia vult nos ad impoſſibile, et nimis difficile obligare.* p.211.co.2
*Ad aliqua difficilia cū periculo mortis obligamur. ibi. col.2*
*Non obligat lex ad aliquid ita vt ex eius obſeruatione fatuus appareas.* ibi.
*Non obligamur ad aliquid faciendū cum ſcandalo.* ibi.

Occaſio.

*Occaſio eſt tollenda vt vitia extirpentur.* p.67.co.1
*Qui dat occaſionem damni, damnum dediſſe videtur. p.94.co.2*
*Hō quærit ſæpius occaſionem ad calūniandū.* p.111.c.1

Officia Ordinis.

*Non poteſt Religioſus priuari officio niſi propter graue crimen.* p.69 col.2
*Pœna priuationis officij ordinis non eſt neceſſariū, quod exprimatur in iure.* ibi.& p.93.co.1
*Officia religionum non ſunt ad modum beneficiorum eccleſiaſticorum, imo comparantur beneficijs manualibus.* ibi.co.2
*In religione Ciſtertij ſunt diuerſa officia.* ibi.p.70.co.1


Faci-

*Facilius priuantur religioſi ſuis officijs quam clericus ſuis beneficijs.* p.149.col.1
*Officia debent conferri inuitis.* p.167.col.2
*Procurantes officia extra ordinem in graues pœnas incidunt.* p.168.169.170
*Procurantes officia per literas pœnitentia ducti non vtentes dictis literis non incidunt in præfatas pœnas.* p.170.c.1

Officia diuina.

*Officia Sanctorum debent recitari ſeruata forma breuiarij reformati.* p.222
*Non omnia quæ continentur in breuiario & miſſali ſunt officia diuina.* p.320.col.2

Omiſſum.

*Quod verbis non exprimitur omiſſum intelligitur.* pag. 249.co.1

Oratoria.

*Orataria & altaria poſſunt fieri in grangijs monaſteriorum.p.231.col.1.& 2. quibus poteſt Miſſa celebrari.* ibid.

Orare.

*Non eſt licitum pro peccatore deſinere orare* p 27.co.1
*Oratio eſt ſpiritualē ſubſidium.* ibi.
*Vult Deus orari pro peccatoribus.* p 94 co.2
*Pro peccatoribus nolentibus recedere à peccatis nō vult Deus orari.* ibi.
*Oratio antequā quidquā agatur præmittēda* p.148 co.2

Ordinarius.

*Ordinarius eſt Epiſcopus, Abbas exemptus Archiepiſcopus.* p. 201.co.2

Ordo.

*Ordo Eccleſiaſticus ſine fraude ſuſceptus liberat à iuriſdictione ſæculari.* p 6.c.2
*In Luſitania ordo Eccleſiaſticus ēt in fraudē ſuſceptus liberat a iuriſdictione ſæculari reſpectu criminaliū* ibi.
*Ordines minores liberant à iuriſdictione ſæculari.* ibi.
*Ordo Eccleſiaſticus in fraudem ſuſceptus non liberat de iure communi a iuriſdictione ſæculari.* ibi.co.2
*Diuinis mancipati officijs & præbendati debent ordinibus ſacris inſigniri.* p.142.co.1
*Iuniores in religione non debent ſtatim ordinibus ſacris inſigniri.* p.143.co.1.& 2

Ornamentum.

*Ornamenta Eccleſiaſtica fratrum minorum debent eſſe paupertati accommodata.* p 312.c.1
*Ornamenta eccleſiaſtica non poſſunt tangi a laicis.* pag. 349.col.1

Oua.

*In eſu ouorum in quadrageſima poſſunt prælati cū ſuis ſubditis diſpenſare.* p.269.c.1.& 2
*Abſtinentia ab ouis & lacticinijs aliquando regularib. obligatoria.* p. 305.co.1

P

Pœnitentiæ.

*Deus peccata hominum diſſimulat propter pœnitentiam.* p 94 c.1
*Pro quocumque peccato graui imponebantur olim ſeptē anni pœnitentiæ.* p 290.co.2
*Pœnitentia ſacramentum ſingularis medicina* p 72.c.1
*Grauiter ab Inquiſitoribus puniuntur ſacramentum pœnitentiæ maculantes.* ibi.

Papa.

*Papæ tenentur omnes iure diuino obedire.* p 199 co.2
*Papa inuito prælatus nō aſſumit ſociū regularē* p. 205.c.2
*Papa habet poteſtatem ad diſpenſandum de communi theſauro indulgentiarum.* p 281.c.1
*Papa in principio ſuæ creationis reuocat gratias expectatiuas, & induita beneficiaria.* p. 288 co.2
*Papa cum primum eſt electus efficitur ſuperior omnium ipſo iure.* p.350.co.1
*Monachus electus Papa ſine licentia prælati poteſt acceptare.* p.350.co.2
*Papa cēſetur portare iura in ſcrinio pectoris ſui* p.84.c.1
*Papa habet poteſtatem ſuper temporalia in ordine ad ſpiritualia.* pa. 120.& 121.col.1
*Papa coronat Imperatores.* p.189.co.2
*Papa vt Papa conſecratur, & vt Rex coronatur.* ib.
*Pedes Papæ ab Imperatoribus, & Regibus oſculantur.* ib.
*Magna Papæ poteſtas.* ib.co.2
*Non ſine cauſa Summus Pontifex Rex ſæculi appellatur.* ibid.

Par.

*Par in parem non habet authoritatem.* pa.233 col.1

Parens.

*Ad ſubueniēdum parētibus poteſt filius exire extra religionem cum licentia prælatorum.* p.173 co.1
*Præceptum de ſubueniendis parentibus non obligat filiū niſi ſecundum ſui ſtatus metas.* ibi co.1
*Prælatus poteſt præcipere ſubdito ne pro ſubueniendis parentibus eleemoſynam extra clauſtra petat.* ibid.
*Pater poteſt vendere filium pro neceſſitate famis.* p.172.& 173

Parochiani, Parochus.

*Parochiani vt plurimum ſuum ſequuntur parochū.* p.11.c.1
*Parochus non reſidens neque recitans horas canonicas nō facit fructus ſuos.* p.102.c.1
*Parochiales Eccleſiæ annexæ monaſterijs tenentur ad charitatiuum ſubſidium.* p. 211.212
*Regulares per ſua priuilegia non poſſunt præiudicare parochialibus Eccleſijs in decimis & primitijs* p.232.c.1

Participans.

*Participans de aliquibus cenſetur eſſe de natura alius extranei, cui magis aſſimilatur.* p.210.c.1

Paruitas.

*Paruitas rei in quacumque materia excuſat.* p. 41.col 2

Paruulus.

*Pro paruulis baptizatis offert Eccleſia ſuffragia.* pa. 283. col.1.& 2

Patronus.

*Vbi conſtat de expreſſa nominatione patroni ab ea non eſt recedendum.* p.347.co.1
*Nominatio Monachi in patronum etiam contradicente Prælato eſt nulla talis cō ditio tāquā impoſſibilis* ib c.2
*Patroni non poſſunt præſentare niſi dignos.* p. 348.c.1
*Patroni non poſſunt præſentare niſi dignos.* p.348.c.1
*Patronus habens ius præſentandi, habet ius poſſeſſoris.* pa. 164 co.1
*per multos annos acquirit patronus ius præſentandi.* ib.

Paupertas.

*paupertatis votum Deo maximè acceptum* p.129 co.2
*Nimia paupertas mala intulit Eccleſiæ.* p.191 col.2
*In pauperis appellatione veniunt, qui pauperibus inſeruiūt* p.214 col 1
*Inſtitutis duobus pauperibus, pauperior debet præferri.* p. 239.col.2
*Non peccat mortaliter monachus qui tranſgreditur ſuam regulam cum diſpenſatione, aut conſuetudine immemoriali.* p.318 319

Pax.

*pax in Republica prætenditur.* pa.1.col.1

Peccata.

*Aliqua peccata a legibus diſſimulantur.* p.1 c 1
*peccata publica publicè ſunt corripienda.* pa. 15.col 2
*Non paſſim peccata ſunt diſſimulanda ſed puniēda* p.17.c.1
*peccata diſſimulata paternaliter ſecreto debent corrigi.* ib.
*peccata contra rempublicam ſunt per quæ delinquētes principaliter Remp damnum inferunt.* p.17.co.2
*peccatū eſt contra Remp furtum publici ærarij, homicidiū alicuius hominis eminētis, ſubornatio in electionib.* ibi.
*Non eſt peccatum contra Remp crimen nefandum.* ib.
*peccata religioſi ſunt præcauenda quia multum nocent.* p. 22 col. 1
*peccata in damnum alicuius impedire ex charitate obligamur.* p.17.co.1

Reue-

Reuelatio peccatorum coram Prælatis ægrefertur à ſubditis. p.28.co.1
peccata puniri iure ſernato eſt neceſſe. pa 96.co.1
peccatum non eſt in eo quod faceret ſi tentaretur, ſed in eo quod actu ſit. p.245.co.1
peccatum non eſt trangreſſio legis virtute diſpenſationis. p.328 co.1
pœna peccati originalis ſuſpenditur licet ipſum originale maneat. p.342.co.1

Pœna.

Nulla pœna iuris incurritur niſi ipſo iure exprimatur. pag.7.co.1
Pœnæ eccleſiaſticæ ordinantur in bonum publicum. p.17.co.1
pœna talionis in aliquibus non obſeruatur. p.26 co.1
pœna talionis debet compenſari ſecundum qualitates accuſatoris & accuſati. ibidem
pœnæ ſunt imponendæ iuxta decretū canonicū. p.61.c.1
pœnæ poſſunt moderari iuxta cauſa exiſtente. ibid.
pœnæ etiam poſſunt moderari a iudicibus inferioribus. ibi. & p.95.co.1
Quando ex cauſa pœnæ moderantur debet in ſententia cauſa aſſignari. ibid.
pœnæ debent regulari ſecundum ius. p.62.c.1
In arbitrandis pœnis plura debet iudex conſiderare. ibi.
pœna arbitraria poteſt extendi vſque ad pœnam mortis, incluſiue. p.64
pœna ſanguinis & mortis correſpondet in religionibus pœna expulſionis à religione. pa 1.64.c.2
In pœnis infligendis debet attendi conſuetudo. ibi.
Iudex excedens pœnam ſolitam dicitur grauare partē. p.65.co.1
Longe minor pœna eſt ſtatim mori quam diu affligi ſine ſpe ſalutis. p.66 c.1
pœna non ita debet poni vt per eam vita nimis attenuetur. pa.8.co.2.& p.66.c.1
Nemo tenetur ad ſoluendū ante quā condemnetur. ibi.
pœna iniuſta in foro conſcientiæ non eſt ſubeunda. ibid.
Illicitum eſt petere vt tota pœna remittatur delinquenti. pa.93 co.2
Iudex poteſt imminuere pœnam. pag 94 co.1
Iuſta cauſa ad moderandam pœnam erit ignorātia, aut merita delinquentis. p.95.co.2
poſt ſententiam tenetur reus ſubire pœnam. pa.96.co.2
Non tenetur reus ſubire pœnam, quæ à miniſtris iuſtitiæ poteſt commodius inferri. ibi.
Condemnatus ad auſteram pœnitentiam tenetur conſentire in hanc pœnam quam miniſtri iuſtitiæ inferre conentur. pa 96 co.2 & 97.co.1
Miniſtri iuſtitiæ in inferendis pœnis non debent eſſe nimis indulgentes. ibid.
pœnæ Canonicæ non comprehēdunt ignorātes. p.16.c.2
pœna non debet irrogari niſi in caſibus à iure expreſſis. pa.246.co.2

Percutere.

percutiens iudicem collateralem Regis & eius conſiliarium capite punitur. p.83.co.2
Statutum factum contra percutientem non habet locum in percuſſione parua. p.84.co.1

Periculum.

Vbi maius periculum, ibi cautius agendum. pa.37.co.2

Permittere.

Dum aliquid permittitur cenſetur permiſſum illi annexum. pa.323.co.1

Perpetuum.

Quod poteſt eſſe perpetuū, perpetuū cenſetur. p.70.co.2

Perſonæ eccleſiaſticæ.

perſonæ annexæ ordini per ſedem Apoſtolicam approbato ſunt eccleſiaſticæ. pa.209.co.2
Conuerſi dicuntur perſonæ eccleſiaſticæ. ibid.
profitens in manu Epiſcopi religionem approbatam eſt perſona eccleſiaſtica. ibi.

Poſſidere.

Melior eſt conditio poſſidentis. p 121.co.2
Non debet permitti vt agatur de iuris proprietatibus donec poſſeſſorium finiatur. pa 164 c.2

Poſtulare.

Non poſſunt poſtulare Canonici regulares. p.35.co 2

Poteſtas.

poteſtas eccleſiaſtica non ſe extendit abſolute ad temporalia. p 1?9
Non eſt poteſtas niſi à Deo. p.190.co.1
Eccleſia habet poteſtatem temporalem in habitu. pag. 191.co 1
Tota poteſtas monachorum reſpectu eſt apud Abbatē. p.199 co.1
Tota poteſtas ordinaria in ſua diœceſi ad Epiſcopū pertinet. ibi.
poteſtas ordinaria non poteſt ab Epiſcopis auferri. ibi.
Secundum ius Canonicum non tota poteſtas Epiſcoporum circa regulares eſt adempta. ibi.co.2
publica poteſtas non poteſt conferri à priuatis. ibi.

Præceptum.

Id quod reſpondiſſet legiſlator ſi eſſet interrogatus non imponit præceptum obligans ad mortale. p.245.co.1
præcepta regulæ fratrum Minorum ſecundum aliquos ſunt vota. p.300.c.1

Prædicare.

poſſunt Correctores ciuitatum compellere vt in feſtiuitatibus principalibus prædicent. p.197.co 1
Contradicente Vicario foraneo compellente Correctore poſſunt Fratres Minores in Eccleſiis prædicare. ibi.
prædicare non poſſunt regularibus ſine licentia Epiſcopi. pa.205 co.1

Prælatus.

prælatus inferior non habet poteſtatem in eos qui non ſunt ſui collegij. pa.9 co.1
prælati regulares ſunt iudices regularium. ibid.
prælati partiales multorū malorum ſunt cauſa. p.1.c.2
prælati debent particulares amicitias vitare p.2 co.1
prælati debent vitare adulatores, & garrulos. ibi.
prælati debent ſeruari ſecretum. ibi.c.2
prælati non debent eſſe inexorabiles. p.14.c.1
prælati non debent eſſe aſperi & minaces. ibi.
prælati ab iracundia & verbis inordinatis debent eſſe alieni. ibid.
prælati debent eſſe ſeueri quando oportet. ibi.
prælati debent eſſe in verbis graues. ib.
prælati non debent eſſe nimis creduli. pag.36.co.1
prælati in dubio debent diffinitiue habere bonam ſuorū ſubditorum opinionem. p.18.co 1
prælati non debent maleuolis & detractoribus libēter aures accommodare. p.23.co.1
prælati qui quærunt timeri verberibus magis quā verbis deponendi. pa 60.co 2
prælatorū propriū eſt vitia ſubditorum redarguere. ibi.
prælati regulares habent Apoſtolicæ ſolicitudinis commiſſionem. ibid.
prælati regulares obligantur ſeruare decreta canonica. pa 61.co.1
prælatorum ignauia, & tepiditas multorum malorum cauſa. p.61.c.1
prælati in Ordine Mendicantium habent dignitatem. p 70.co.2
prælati debent revereri à ſubditis. p 82 co.2
proprium prælatorum eſt arguere ſubditos pag.92.co.1
prælati debent arguere ſubditos cum ſuauitate. ib.
prælatus vt paſtor debet maxime curare de ouibus. pa. 150 co.2
Quælibet congregatio ſuū debet habere Prælatum. ibi.
prælati in his quæ pertinent ad ſuum officium non poſſunt allegare ignorantiam. pag 226.co 2

*Prælatiæ non ſunt appetendæ, imò aliquando fugiendæ.* pag.166.col.1
*Prælati regulares in aliquibus religionibus non ſunt perpetui.* p.227.co.2
*Prælati tenentur prouidere ſubditis in ſuis neceſſitatibus temporalibus.* p.228.co.1

Præſcribere.

*Crimina non præſcribuntur.* p.19.co.1
*Accuſatio criminalis iure ciuili præſcribitur.* ibi.
*Poſt annum præſcribitur actio iniuriarum.* ibi.
*Laici poſſunt preſcribere ius ſpirituale percipiendi decimas.* pag.98.co.2
*Præſcriptio exemptionis debet probari.* p.332.co.2
*Contra Papam non præſcribitur niſi per centum annos.* pag.202.col.1

Præſentare.

*Præſentari non poſſunt ad dignitates & beneficia niſi digni.* p.348.co.1

Præſumptio.

*Violentæ præſumptiones ſufficiunt in criminibus quæ occulte committuntur.* pa.38.co.2
*Semel malus ſemper præſumitur malus.* ibi.
*Præſũptio purgatur per perſeuerãtia in bonis operib.* ib.
*Condemnatus quod furtum commiſit non præſumitur cætera commiſiſſe.* ibi.
*Talis quis præſumitur qualis ante fuerit.* p.52.co.1
*Præſumptiones bonæ aliquando recipiunt probationem in contrarium.* ibid.
*Præſumptio violenta non ſufficit ad imponendam pœnam ordinariam.* pa.59.co.2

Princeps.

*Aliqui principes particulares amicos habuerũt.* p.2.c.2
*Princeps nõ poteſt contra ius naturale venire.* p.30.co.2
*Princeps & Rex negligẽs põt regno priuari.* pa.80.c.1
*Princeps non debet conſentire delinquentes manere impunitos.* pa.192.co.2
*Principes & eorum Miniſtri poſſunt compellere etiam eccleſiaſticos, vt Concilij Tridentini decreta obſeruentur.* p.191.co.1
*Princeps in dubio nõ præſumitur tollere ius tertij.* p.200
*Princeps non præſumitur concedere aliquid cum præiudicio alterius.* p.349.co.2
*Princeps non poteſt concedere aliquid cum præiudicio alterius.* ibid.

Prior.

*Prior conuentualis electus ſtatim confirmatur.* p.180.c.1

Priuatio.

*Succeſſionum priuatio non debet admitti niſi per vulgaria iura.* pag.245.col.2

Priuilegium.

*Priuilegia debent intra ſuos limites contineri.* p.7.co.1
*Pro religionibus conceſſa & decreta extenduntur ad religiones militares.* pag.9 col.1
*Priuilegij intentio debet regulari ſecundum intentionem legis.* pa.13 col.2
*Pontifex per ſuum priuilegium nemini cenſetur facere iniuriam.* pa.128.col.1
*Priuilegium ſatis eſt quod aliquid operetur.* p.167 co.1
*Priuilegia non conceduntur cum magno tertij nocumento.* p.188.co.2
*Priuilegiatus non gaudet priuilegio contra pariter priuilegiatum.* pag 195 co.1
*Religioſi non tenentur exemptionis priuilegium allegare.* pa.196.col.1
*Priuilegium in fauorem religionis æqualis eſt iuri communi.* pa.193 co.1
*Priuilegium licet late interpretari quatenus eius verba patiuntur.* ibid.
*Priuilegium in præiudicium tertij valet quando conſtat de mente concedentis.* ibid.
*Inutile eſt priuilegium ſi nihil operetur etiã cum præiudicio tertij graui.* ibid.
*Priuilegium derogat iuri communi, etiam ſi in eo non ponatur clauſula derogatoria.* ibid.
*Priuilegium in præiudicium tertij debet reſtringi,* pag.200 col.1
*Priuilegium integraliter eſt oſtendendum in loco decenti.* pa.202.co.2
*Priuilegium eſt oſtendendum intra terminum competentem.* ibid.
*Pendente lite ſuper validitate priuilegij non debet quis priuari ſua poſſeſſione vel quaſi poſſeſſione.* ibid.
*Cum dubium eſt de intelligentia priuilegij ad Papã eſt deueniendum.* ibid.
*Priuilegiorum regularium commiſſa eſt declaratio iuriſperitis & denegata Ordinarijs.* ibi.co.2
*Pendente lite non eſt religioſus ſpoliandus profeſſione exemptionis.* ibi.
*Regulares mendicantes non tenentur oſtendere priuilegium exemptionis.* ibi.c.2.
*De priuilegio non debet fieri mentio ſpecialis vt ei derogetur.* pa.144.co.1
*Priuilegium alicui conceſſum miniſtris conceſſum intelligitur.* pa 213 co.2.& pa.214.co.1
*Priuilegia magna reuocantur propter publicam vtilitatem.* p.225.co.2
*Priuilegia conceduntur ſine præiudicio tertij.* p.251.c.2
*Priuilegia aliqua proficiunt etiam exiſtentibus in peccato mortali.* p.288.co.2.
*Priuilegium vnius monaſterij communicatur eiuſdem ordinis Monaſterijs.* p.333 c.1
*Priuilegia debent ita interpretari vt non ſint inutilia.* pag.332.co.1

Probatio, Probans.

*Omnis virtus probationis arbitrio iudicis ponderatur.* pag 32.co.2
*In cauſis criminalibus probationes debent eſſe euidentes.* pag.4 co.1
*Pro crimine etiam commiſſo leuiores probationes aliquando admittuntur.* ibi.
*Contra hæreticos teſtes inhabiles admittuntur.* ibi.
*Probatio per coniecturas ſufficit in his quæ difficiliter probari non poßunt.* pa.38 co.2
*Scriptura priuata facit priuationem.* p.39.c.1
*Probatio ex coniecturis præcipuis aliquando admittitur.* pa.62.co.1

Proceſſiones.

*Epiſcopus debet præcedere Prouinciali in proceſſione quæ intrat terminos monaſterij ſui.* p.178.co.2
*Præcedentiæ in proceſſionibus Reſpectu regularium debent componi ab Epiſcopo.* p.105.c.1

Proceſſus.

*Proceſſus fulminatio pertinet ad vtilitatem publicam.* pag.34.co.2

Prodigus.

*Prodigus non tenetur perquirere diuitias ab eo perditas vt pauperibus ſubueniat.* pa.27.co.2.

Prodere.

*Delinquentes non tenentur ſe prodere.* pa.15.c.2

Profeſſio.

*Profeſſio in religione poſt delictum commiſſum eſt nulla.* p.6.co.1
*Profeſſio facta poſt delictum commiſſum non liberat à iuriſdictione delinquentem.* ibi.
*Profeſſio non valet ante decimum ſextum annum expletum.* pa.9.co.1
*Profeſſio non irritatur, etiam ſi nouitius dicat habere ſe loco dotis hæreditatem quam re vera iam in matrem renunciauerat.* p.128.c.2
*Profeſſio facta ab excommunicato valet.* p.188.co.2
*Epiſcopi olim admittebatur in monaſterijs ad profeſſionem.* p.198 co.2

Proſ-

Profeſſio fidei eſt à Prælatis & prædicatoribus regularibus ſumenda. p.219.co.2
Profeſſio fidei eſt ſumenda à Doctoribus & magiſtris promotionum. p.225
Recipientes prælatiæ et prædicationis officia aut Doctoratus vel Magiſterij gradus ſi non profiteantur ſidem intra terminum præfixum à iure incidunt in multas pœnas. ibid.
Profeſſo in religione bonorum capaci non eſt mors ciuilis. p.248 col.1

Prouinciales.

Prouinciales tenentur recurrere ad conſtitutiones generales deficiente iure Canonico & Ciuili in caſu. pag. 61.col.1
Prouinciales regulares habent iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem. p 70.co.2
Prouinciales Ordinum Minorum per ſcrutinium eligendi. p.150 col.1
Prouincialis Ordinum Minorum non eſt neceſſarium quod ſit de corpore capituli. p.152.co.2
Prouinciales non decet quod ſint aliarum Prouinciarum. ibid.
Prouinciales regulares habent iuriſdictionem in vtroque foro. p.149 co.1
Prouinciales regulares non habent territorium. ibid.

Prouiſio.

Generalis prouiſio non refertur ad ſpiritualiter prouiſa. p.159.co.2

Purgatorium.

Quidam Papa ſecundum aliquos eſt detinendus à purgatorio vſque ad diem iudicij. p.291.co.2
Pœna purgatorij acerbiſſima. p.290 co.1
Acerbitas pœnarum purgatorij vnius diei valet ad ſatisfactionem pœnarum multorum dierum huius vitæ.ibid.col 2

Purgatio.

Prælati tenentur purgare ſuas congregationes à peccatis venialibus. p.18 co.1
Purgatio canonica eſt religioſis indicenda. pag.59. colum.1
Purgatus canonice debet ſtatim declarari innocens. ibid.
Non purgatus debet puniri. ibid.
Purgatio de hæreſi eſt oſtenſio innocentiæ obiecti criminis. p.256.co.1

Q.

QVarta funeralis vide ſupra in verbo, Canonica. ibid.
Qualitas adiuncta verbo intelligitur ſecundum tempus verbi. p.238.co.1

R.

Redditus.

NOn poſſunt acquiri annui redditus fratribus Minoribus. p.356.c.1
Redditus monaſteriorum conceſſi à regibus debent exigi contra debitores laicos coram iudice ſæculari. pagina 187.188
Annui redditus inter bona immobilia computantur. p. 356.co.1.& 2
Redditus hoſpitalis fundati authoritate Epiſcopi corā iudice eccleſiaſtico peti debet. p.187.188
Fratres Minores ſunt capaces annui redditus per viam eleemoſinæ. p.356.357
Redditus monaſteriorum poſſunt peti contra iudice conſeruatore. p. 87.188
Annui redditus neque ad modicum tempus poſſunt relinqui Minoribus. pa.356
Redditus annui relicti monaſterijs Fratrum Minorum non poſſunt actione ciuili peti in iudicio.pagina.212. co.1
Annui redditus pro fabrica Eccleſiæ & pro neceſſarijs ad celebrationem miſſarum poſſunt legari fratribus Minoribus. p 358.co.2



Reformatio inuitis generalibus non poteſt fieri ſine authoritate Apoſtolica. pa.227.col.1 & 2
Regulares debent reformari iuxta præſcriptum ſuæ regulæ. ibid.& pa.228.col.1
Reformationis inſtitutio & compoſitio ad prælatos primo ſpectat. ibi.
Non poteſt fieri reformatio niſi prius prouideantur ſubditi in ſuis neceſſitatibus temporalibus. ibid.
Non poteſt fieri reformatio niſi tot tantum aſſignatis monachis quot poſſunt commode ſuſtentari. ibi.
Peccant Prælati non reformantes & reformationi contrauenientes. ibid.
Non tenentur Prælati ad reformandum ordinem iuxta primæuam inſtitutionem. ibid.
Reformatio paulatim eſt facienda. ibid.
In reformatione multa prudentia & manſuetudine procedendum. ibi.

Regnum.

Monaſteria non poſſunt ſuccedere in regno neque in ducatu. p.246.col 2

Religioſus, religio.

Religioſus eſt minor omni clerico. p 7 col.1
Religioſis conceduntur indulta clericorum. ibid.
Religioſus enormiter delinquens non poteſt niſi poſtquam priuatur habitu à iudice ſæculari caſtigari.ibi.
Religioſos delinquentes non poſſunt punire Epiſcopi.ibi.
Niſi fuerint prælati eorum negligentes in puniendo.ibi.
Milites D.Ioannis ſunt religioſi. pag 8.col 2
Religioſus multum commodi ex animi tranquillitate adipiſcitur. pag.12.co.1
Religioſus non debet mundanis rebus inuolui.p.36.co.2
Religioſus eſt mortuus mundo. ibi.
Religioſi non ſunt miſſi laicis ſicut clerici. p.36 co.2
Solicitudo circa temporalia auocat religioſum a Deo. pag.50 col 1
Religioſi non ſolum ſæcularibus inſtitutis ſed etiam ſanctionibus Pontificialibus ſubſequi neceſſe eſt. pa.68. co.2
Religioſus non habet velle neque nolle. p 63 co.1
Non eſt dignior cœtus clericorum quam religioſorū ibi.
Religioſus per profeſſionem dominium omnium bonorum patrimonialium perdidit. p.100.col.2
Quicquid acquirit religioſus acquirit monaſterio. ibi.
Religioſus poteſt habere adminiſtrationē bonorum. ibi.
Religioſi nihil poſſunt habere. p.123.co.2
Religioſi præcipue Fratres Minores ſunt peregrini in hoc ſæculo. p.133.co.1
Religionis ſcopus eſt charitas in Deum. p.171.co.1
Religio eſt bonum incommutabile. p.176.co.1
Religioſus ratione profeſſionis conſecratur Deo.pa.185. colum 2
Religioſus eſt quaſi ſeruus aut filius prælati.p.183.co.1
Verbum religioſus ſumitur pro potiori ſignificato,id eſt, pro religioſis abſolute. p.196.co.2
Religioſi erant olim ſubiecti Epiſcopis. p.198.co.2
Tota religioſorum poteſtas eſt apud Abbatem. ibi.
Religioſi apud Abbatē ſunt indiſtincte accuſandi.ib c.2
Religioſi ſunt liberi a lege diœceſani, non tamen omnes ſunt abſolute liberi a iuriſdictione lege. p.199 c.1
Religioſi ſunt præſtantiſſimi coadiutores Epiſcoporum. pag.139.co.2.
Epiſcopi regulares exemptos trahebant inuitos ad ſua tribunalia. ibi.
Regulares ſunt immediate ſubiecti Papæ & legatis eius à latere. ibi.co.2
Regulares modo nec etiam cumulatiue ſunt ſubiecti Epiſcopis. ibi.
Regulares ſubiecti Prælatis regularibus quietius viuunt. ibi.

Regulares mēdicantes ſunt notorie exempti. p.202.co 2
Regulares inuitis prælatis non poſſunt eſſe ſocij Epiſcoporum. p 259.co.1
Regularis non poteſt habere quidquam proprij. pa.228. colum.1
Religioni Minorum maxima eſt deuotio fidelium. pag. 237.co.1
Statutū quod filia ingrediens non ſuccedat haud valet. pa.238.co.1
Religioſus liberantur à patria poteſtate cum tranſeat in poteſtatem Abbatis. p.239.co.2
Religioſus inſeruit ſeruituteque ſpirituali. ibid.
Religioſus non patitur capitis diminutionem per tranſitum in poteſtatem Abbatis. ibid.
Per ingreſſum religionis Patris ſoluitur patria poteſtas. ibid.
Religio per diſpenſationes multū relaxatur. p 304.co.1.
Religioſus non debet eſſe ocioſus. p.310 co.1
Religioſus pro labore non debet quærere mercedem temporalem. ibi. Vide in verbo monachus.

Remittere delictum.

Licet aliquando Principi concedere remiſſionem delicti futuri. p.95 co 1
Reſcriptum remittens cum cauſa peccatum futurum non valet. ibi.
Remiſſio homicidij quando interficitur pater monachi pertinet ad monaſterium non ad filium. ibi.
Ad ſolum Principem pertinet delictorum remiſſio. pag. 96.col.1

Remuneratio.

Propter remunerationem multa conceduntur. pag. 117. colum.1
Remuneratio ad procuranda officia in ordine ſuſpectæ de ſimonia. ibi.

Renunciare.

Exemptioni non poteſt etiam indirecte in vna cauſa renunciari. p.204 co.2
Tacita renunciatio non præiudicat exemptioni regularium. ibi.
Renunciare non cenſetur maioratum qui renunciat ſucceſſionem quamcunque. p.249.co.1
Renunciatio eſt ſtricte interpretanda. ibid.
Renuncians ſucceſſioni paternæ & maternæ non eſt prohibitus ſuccedere fratribus. ibi.
Renunciatio generalis fidei commiſſi intelligitur de puris fidei commiſſis. ibid.
In renunciatione ampliſſima non eſt feudum. ibid.
Præſumpta renunciatio fidei commiſſi non officit minoribus ruſticis & mulieribus. ibid.
Foro ſuo ſine præiudicio alterius poteſt quilibet renunciare. p 164 co.2

Reſcriptum.

Papa non cenſetur aliter reſcribere quam ſit conſuetum p 159 co.2
Reſcriptum exemptionis regularium poteſt examinari ab ordinarijs. p 211.co 1
Reſcriptum ſine licentia ſuperiorum non poteſt impetrari. p.307.co.1. & 2
In reſcripto ſoluitur impetrans à cenſuris. p.308 co 1
In reſcripto non abſoluitur impetrans ab omnibus cenſuris. ibi.
Si reſcriptū eſt nullū non valet abſolutio à cenſuris. ibi.

Reſpublica.

Reipublicæ intereſt ne ſua re quis male vtatur. pa.240. col.1

Reſtitutio.

Reſtitutio famæ & damnorum non eſt imponēda illi qui accuſat ante correctionem fraternam. p.29.co.1
Pro modica re non datur in integrum reſtitutio. p.202. colum.2
Qui eſt occaſio damni tenetur reſtituere. p.94.co.1

Reuerentia.

Maxima reuerentia etiam apud ethnicos Magiſtratibus irrogabatur. p.83.co.2
A reuerentia debita Epiſcopis non liberantur regulares in aliquibus caſibus. p.204.co.1

Reuocare.

Vt priuilegio derogetur non debet fieri de eo mentio ſpecialis. p.204.co.1
Cauſa poſita vt non cenſeatur derogatum priuilegium niſi de eo fiat mentio ſpecialis non ligat Pontifices ad non derogandum. ibid.co.2
Propter publicam vtilitatem multa & magna derogantur priuilegia. p.22.col.1.

Reus.

Quomodo rei ſunt interrogandi arbitrio iudicis relinquitur. p.53.co.2
Rei ſunt benigne examinandi. ibid.
Rei non debent verbis contumelioſis tractari. ibi.
Rei non debent interrogari niſi de neceſſarijs. ibid.
De generalibus prius quam de particularibus rei ſunt interrogandi. ibid.
Rei non debent ſubtiliter interrogari. p.52.co 1
Reus interrogatus legitime ſtatim data copia iudicium, & proceſſus tenetur reſponderi. ibid.
Reus legitime à iudice interrogatur quando eſt competēs & contra eum eſt infamia & vnus ſaltim teſtis. pag 53.co.1
Reus legitime interrogatus in cauſis grauibus poteſt verbis æquiuocis celare veritatem. ibi.
Reus legitime interrogatus non reſpondens habetur pro confeſſo. ibi.
Quando dubitatur confeſſor, debet iudicare in fauorem rei vtrum legitime interrogetur. p.53.c.1
In petendo manifeſtationem proceſſus rei debent eſſe cauti. ibi.
Reus legitime interrogatus obligatur reſpondere ſecundum mentem iudicis. ibi.
Non poteſt reus verbis æquiuocis celare veritatem in omnibus caſibus. ibid.
Reus de paruis interrogatus non peccat mortaliter celando veritatem. ibid.
Reus de vno crimine indiciatus non poteſt de alijs diuerſis interrogari. p 53.co 2
Reus non tenetur confiteri delictum quod negauit ſi fuit condemnatus. ibid.
Reus poteſt interrogari de complicibus. p.53.co.1
Reus legitime interrogatus de complicibus non eſt abſoluendus niſi eos manifeſtauerit. ibid.
Reus à carcere & vinculis ſolutus debet interrogari. p. 54 c 2

Rex.

Nullum ius diffinit quod ingrediens monaſterium poſſit eſſe Rex. p.246.co.2
Rex eſt dignitas ſuprema. ibid.

Rogare.

Qui rogat potentior eſt quam qui conſulit. pagina 94. col.1. & 2.

Rumor.

Rumor ſunt vanæ voces populi. p.62.co.1

S.

Sacerdos, Sacerdotium.

SAcerdotis dignitas eſt maior quam Angelica. pa. 65.co.1
Sacerdotis dignitas ſuperat dignitatem regalem. p.79. colum.2
Maior eſt differentia inter imperium & ſacerdotium quam inter ſolem & lunam. ibid.
Honor ſacerdotis magis conſiſtit in partiendo propter Deum quam in actione iniuriarum habendo. ibi.

Sacramenta.

Religioſi poſſunt adminiſtrare Sacramenta familiaribus. p.241.co.1

Sal.

Salis natura non eſt fructifera imo erodit & conſumit. pag.81.c.1

Sanguis

Sanguis.
*Qui nimis emungit, elicit ſanguinem.* pa.228.co.1
*Religioſus non perdit ius ſanguinis.* p.244.co.1
*Sanguinis diminutor Ordinarius religioſorum non gaudet priuilegio etiam tempore interdicti.* p 337.co.1

Scientia.
*Scientia eſt in rebus ſpeculatiuis.* p.109.co.1
*Scientia indicat intellectum alicui rei per certas cauſas adhærere.* ibid.
*Scientiæ contrarium eſt ne ſcientia.* ibi.
*Vnuſquiſque debet habere ſcientiam de his quæ pertinent ad ſuum munus.* p.227.c 2

Scrupulus.
*Ad deponendum ſcrupulum recurrendum eſt ad doctos & timoratos.* p.182 co.2

Sacrilegium.
*Sacrilegium cum monialibus deteſtabile crimen. & maxime punibile.* p.76 col.1
*Moniales ſacrilegium hoc committentes in monaſterio recluduntur.* ibid.
*Laici clerici, & monachi hoc crimen committentes ſecundum diuerſa iura diuerſas pœnas patiuntur.* ibi.
*Ordine ſacro inſigniti fornicantes committunt ſacrilegium.* ibi.
*Statutum quod filia ingrediens religionem non ſuccedat, non valet.* p.238 co.1

Seditioſus
*Seditioſi maxime in communitatibus ſunt puniendi grauiter.* p.79.co.2

Secretum.
*Secreta reuelantes apud Ethnicos graui pœna puniebantur.* p.86.co.2
*Conſiliarij reuelantes ſecreta officio priuantur.* ibi.
*Definitores in religionibus ſecreta reuelantes peccant grauiter.* ibid.
*Secretum ſeruandum eſt ſecundum ius naturale.* ibid.
*Secretæ religionum reuelare ſæcularibus deſtructio eſt religionum.* ibid.
*Non debet eſſe ſecretum quod Reip. intereſt quod pandatur.* p.163.co.1

Seminarium.
*Monaſteria tenentur contribuere pro ſeminario.* p.212. co.1. & 2

Senectus.
*Diſpoſita pro infirmitate habent locum in ſenectute.* pa. 926 co.2
*Senes cenſentur ſemper eſſe in morte.* ibi.

Sententia.
*Sententia lata ſine eo quod conſtet de proceſſu eſt nulla.* pa.40.co.1. & 2
*Nullitate proceſſus conſtante non poteſt index ad quem appellatur, ſententiam reformare.* ibid.
*Sententia eſt nulla vbi non citatur pars.* p 51.co.1
*Sententia debet dari in religionibus iuxta ſacros canones, & iura ciuilia, quibus deficientibus ad ordinationes generales eſt recurrendum.* p.61.co 1
*Sententiæ apud regulares poſſunt proferri ſecundu conſuetudines approbatas.* p 61.co.2
*Sententia iniuſta notoriè dicitur continere nullitatem.* pag.63 co 2.
*Sententia nō debet fieri contra religioſos graues, niſi magno adhibito conſilio.* p.71.co 2
*Sententia priuationis non poteſt dari niſi caſu à iure expreſſo.* p.90 co 2
*Sententia in re graui non eſt ferenda ſine conſilio peritorum.* p.105.co 1. & 2
*Sententia debet fieri à iudice pro tribunali ſedente.* pa. 178.co.1
*Nec poſſunt ſententiam ferre extra territorium.* ibi.
*Prouinciales regularium poſſunt ferre ſententiam in territorio Epiſcopi.* ibi.
*Sententia ordinariorum contra regulares eſt nulla.* pa. 202.co.1. & 2
*Sententia à iudice incompetente lata non tranſit in rem iudicatam.* ibi.co 2

Sepelire.
*Famuli religioſorum poſſunt ſepeliri in monaſterijs inuitis parochis.* p.214.c.2
*Contradicentibus parochis poſſunt ſæculares in habitu religioſorum ſepeliri.* p 236.co.1
*Prælati ſolent dare habitum fidelibus vt ſepeliantur.* p 236 co.2
*Confratres religioſorum poſſunt ſepeliri in Eccleſiaſtica ſepultura in tempore interdicti.* p.337.c.1

Sequeſtrare.
*Iudices ſæculares tempore neceſſitatis poſſunt ſequeſtrare triticum religioſorum.* p 187 co.1
*Bona militarium ordinum ſequeſtrata propter delictum debent tranſacto anno fatali executioni mandari à iudice ſæculari.* p.169.co.1

Serui ſeruitus.
*Propter vitandum ſeruitutem permittitur ſeruo fugere.* p.52 co.1
*Seruus poteſt habere proprium permittente domino.* p. 351 co.1

Sigillum.
*Pena ſigillum confeſſionis reuelanti.* p 86.co.1
*Sigilli confeſſionis Papa maximus zelator.* p.158.co.2

Signum.
*Signa prout communiter interpretatiue accipiuntur.* p. 106 co.2

Simile.
*A ſimilibus ad ſimilia progreditur.* pag.23.col.2. & p. 62 c.1
*Exceptis aliquibus caſibus ſimiles cenſentur excepti* p. 300 col.1

Simonia.
*Simonia in dono paruo non præſumitur.* p.117.co.2

Simulatio.
*Simulatione vti debent iudices non mendacijs.* pag.96. col.2

Singularitas.
*Singularitas eſt triplex obſtatiua, cumulatiua & diuerſificatiua.* p 30.c.1

Synodus.
*Aliqui exempti ad Synodum accedere tenentur.* p.199. co 1

Sixtus.
*Sixtus V. Pontifex maximus ex ordine Minorum.* pag. 338.c.1

Sodomia.
*Sodomia non eſt peccatum contra rem publicam.* pa.17. col.2
*Sodomitæ magnis cenſuris & pœnis afficiuntur.* pag 74. colum 2
*Sodomitæ poſſunt à iudicibus ſæcularibus puniri etiam ſi ſint eccleſiaſtici aut regulares.* ibid.
*Non eſt ſodomita omnis exercens crimen contra naturam.* ibid.
*Sodomita gaudet immunitate eccleſiarum.* p.139.co.1

Socius.
*Inuitis prælatis non poſſunt regulares eſſe ſocij Epiſcoporum.* p.105.co.1

Spes.
*Illud dicitur haberi in ſpe quod eſt in potentia de præſenti.* p.249 co.2

Statio.
*Statio præſidium.* p.208.co 2
*Stationarij milites ſunt qui inuigilant in ſtationibus.* ibidem.
*Statio à ſtando dicitur.* ibid.

Statutum.
*Conſtitutio partim odioſa, partim fauorabilis, ſi magis principaliter in odium odioſa cenſenda eſt.* p.70.co.1
*Statutum quod tranſacto tali termino denuncietur neque accuſetur aliquod peccatum de iure ciuili valet.* pag.19.co 1.
*Non habet locum tale ſtatutum quando vult Prælatus tantum procedere ad correctionem.* ibi.co.1. & 2

*Conſtitutio odioſa debet reſtringi.* pa.70.co.1
*Statutum non poteſt fieri in religionibus contra ius cõmune.* p.24.co 2
*Statutum de non eligendo niſi habentē certā curſum literarū non habet locū in defectu paruo.* p.155.co.1
*Princeps non cenſetur aliqaid ſtatuere aliter qaam ſit conſuetudo.* pa.159.co.2
*Propter publicam vtilitatem multa ſtatai poſſunt contra regulas iuris.* pa.378.co.2
*Conſtitutio contra confidentiam in beneficijs eſt odioſa.* pa.225.co 2
*Conſtitutio pœnalis extenditur quando ratio ipſius id petit.* p.72.co.1
*Statutum pęnale in fauorem animæ eſt fauorabile & ideo extendendum.* pa.226.co.1
*Statutum ignoratum non ligat niſi ſit irritatorium.* ibi.
*Ratio ſtatuti reſtringit ipſam.* pa.235.col.1
*Verba ſtatuti ſunt intelligenda moraliter.* ibi.
*Statutum diſponens aliquid in infirmitate locum habet in ſenectute.* p.296.co.2

Stigmata.

*Stigmata B.P.N. Franciſci vera & celebranda.* pag. 220.co.2

Stipendium.

*Stipendium temporale non debet procurari à profeſſoribus artium liberalium.* p.310.co.1

Struprum.

*Stuprum clam committitur.* pa.38.co.1
*Domeſtici teſtes non faciunt fidem ad probandum ſtuprum.* ibid.
*Stuprator eſt qui promiſſis fallacibus virginem aliquā deflorauit.* pa.96.co.1

Studium.

*Studiū literarū vtiliſſimum Eccleſiæ Dei.* pa.228.co.1

Stylus.

*Quoties ſtylus infringitur non valet quod agitur.* pag. 65.col.1

Subiecta.

*Talia ſunt ſubiecta qualia demonſtrant prædicata.* pag. 82.col.2

Subiectio.

*Subiectio regularium Epiſcopis in bonum ſubditorum erat ordinata.* pa.200.co.1
*Subiecti immediate Papæ & ſuis legatis à latere ſunt regulares.* ibi.
*Clerici non poſſunt ſubijci alieno Epiſcopo.* ibi.co.2

Subornatio.

*Subornatio in electionibus eſt peccatum contra rempublicam.* pa.17 co 2
*Subornatio eſt ſuaſio. qua ſuadetur verum vel falſum in bonum vel malum finem.* p.167 co.1
*Subornatio duplex bona & mala, mala tantum prohibetur a iure.* ibi.co.2
*Subornator remanet priuatus dandi vocem capitulariter.* ibid.

Subreptio.

*Subreptio ſimplex ſine dolo quoad literas ad lites & beneficia non obſtat.* p.284.co.1

Subrogatus.

*Subrogatus ſapit naturam eius in cuius locum ſubrogatur.* p 187.co.2.in fin.

Subſidium charitatiuum.

*Monaſteria exempta non tenentur ad charitatiuum ſubſidium.* pa.211.co.1.& 2
*Capella fundata in monaſterijs fratrum Minorum non tenetur ad charitatiuum ſubſidium.* ibi.co.2

Subſtitutio.

*Si ſine ſubſtitutione deceſſerit non excludit omnino ingredientem religionem.* p.238.col.1.& 2

Succedere.

*Statutum quod filiis ingrediens religionem patri non ſuccedat non valet.* pa.238.co.1
*Monaſterium ſuccedit loco filij.* ibi.co. 2
*Monachus ſuccedit patri ab inteſtato vt ſuus hæres.* pag. 239 co.1
*Succeſſionum ab inteſtato vel in teſtamento ſunt incapaces fratres Minores.* pa.240.co.2
*Fratres ordinis prædicatorum poſſunt modo ſuccedere ab inteſtato.* ibi.
*Fratres D. Auguſtini Eremitæ poſſunt ſuccedere ab inteſtato.* pa.243.co.1
*Fratres Benedictini & Ciſtercienſes poſſunt ſuccedere ab inteſtato.* ibid.
*Canonici Regulares poſſunt ſuccedere ab inteſtato.* ibi.
*Conuerſi ſuccedunt ab inteſtato.* p.244.co.2
*Moniales ſuccedunt ab inteſtato.* ibi.
*Religioſi militares poſſunt in maioratu ſuccedere.* ib.c.2
*Succeſſionum priuatio non debet induci, niſi per iura clara.* p.245.col.2
*Monaſteria non poſſunt ſuccedere in regnis neque in Ducatu.* p.246.co.2
*Non prohibetur ſuccedere fratribus renunciantibus ſucceſſioni paternæ & maternæ.* p.249.co.1.in fin.
*Succedentes ab inteſtato ſuccedunt fratribus minoribus profitentibus.* pa.251 co.1
*Succedentibus fratribus ordinum habentium bona in communi debent expectare mortem naturalem ipſorum fratrum.* ibi.
*Nouitio decedenti ſuccedunt conſanguinei.* ibi.co.2
*In regno Nauarræ ſuccedunt filij naturales non extantibus legitimis.* ibi.
*Monaſteria D Hieronymi nō ſuccedūt in bonis prouenientibus ab inteſtato fratrib. dicti ordinis.* p.252.c.1
*Religioſi mendicantes præter minores poſſunt ſuccedere teſtamento & ab inteſtato.* pag.350 351

Suffragium.

*Suffragia in congregationibus ordinatè debent dari.* pag 105.co 2
*A recentioribus oportet quod incipiāt dari ſuffragia.* ib.
*Suffragia habent laici fratres in actibus aliquarum religionum.* p.143.co.1
*Subditi timentes prælatum ſæpe non libere ſuffragantur.* pa.155 co.2
*Renunciatio ſuffragij poteſt non acceptari à prælato.* pag.161. co.1
*Renunciatio ſuffragij ſine cauſa Reipublicæ præiudicialis.* ibid.
*Renuncians compromiſſarius non cenſetur pro ſe ſuffragij.* ibi.co.2
*Suffragia pro defunctis in liberali Dei miſericordia nituntur.* p 282.co.1
*Pro paruulis baptizatis offert Eccleſia ſuffragia.* pag. 283.co.2

Superbia.

*Superbi quærunt quæ ſua ſunt.*

Supplere.

*Iudex poteſt ex officio ea quæ ſunt facti & iuris ſupplere.* pag.262.co.2

Syndicus.

*Syndicus fratrum minorum poteſt petere in iudicio relicta ipſis fratribus.* p 340.co 2
*Syndicus fratrum minorum.* pag.313.co 1
*Syndicus poteſt agere de damno vitando circa fratres minores.* p.313.co.1 & 2
*Syndicus fratrum minorum, & vxor & filij poſſunt admitti ad diuina tempore interdicti & ceſſationis à diuinis.* pa 337.co.1

Syndicatus.

*Syndicatus eſt experimentum iuſtitiæ.* pa.13.co 2
*Syndicari ægreferunt a prælatis.* ibi.
*Syndicatio eſt de iure diuino.* ibi.
*In ſyndicatu abſoluti magiſtratus, & prælati non poſſunt amplius conueniri.* p.95.co.1



Digitized by Google

In ſyndicatione officialium ipſi officiales ab officio ſuſpē duntur. p.156.co.1.& 2
Eſt iniuſtus ſyndicator ſi in hoc diſpenſaret. ibid.

T

Taciturnitas.

Taciturnitas pro re graui non habetur pro conſenſu. p.161.co.2
Taciturnitas eſt peccatum vbi obligantur contradicere. p.162.co.1
Velamine taciturnitatis peccatum nutritur. ibid.

Tangere.

Tangi non debent veſtimenta ſacra, niſi ab hominibus ſacris. p.349.co.1

Tau.

Portantes Tau in ordine D. Ioannis à paucis ſunt exempti. p.196.co.2

Tentatio.

Tentatio non inducit peccatum ſed conſenſus. p.245.c.1

Tertiarij.

Tertiarij fratres non omnes ſunt liberi à tributis. p.209 col.1
Tertiarij ſunt eccleſiaſtici. ibi.
Tertiarij religioſis aſſimilantur. pag 210.c.1
Tertiarij gaudent aliquibus priuilegijs Regularium. ibid.

Teſtamentum, teſtari.

Non debemus præſumere legem auferre ab aliquo authoritatem teſtandi. p.99.col.1
In dubio non eſt recedendū à verbo teſtatoris. p.134.c.1
Pro publicatione teſtamenti poteſt citari monaſterium inſtitutum à iudice laico. p.22.co.2
Filius monachi poteſt teſtari. p.302.c.1
Teſtamentum eſt nullum in quo fratres Minores nullo ſubſtituto dato inſtituuntur. pa.241.co.1
Teſtamento nullo hæreditas peruenit ad venientes ab inteſtato. ibid.
Teſtamento poteſt hæres in foro conſcientiæ retinere hæreditatem. ibi.co.2

Teſtamentarius.

Teſtamentarius relicta ad pias cauſas non poteſt applicare monaſterio, cui in teſtamento aliquod legatum fuit relictum. p.313.co.2
Teſtamentarij cum conſilio & licentia Epiſcopi poſſunt commutare vnum legatum in aliud. ibid.

Teſtator.

Teſtatoris voluntas ſemper attendi debet. pag.218.co.2
Mens præſumpta teſtatoris non imponit præceptum. p.245.co.1
Mens teſtatoris præſumitur conformis legi. pa 247.co.2

Teſtis.

Teſtis tenetur dicere veritatem, ſi à competente iudice interrogetur. p.83.co.2
Teſtis interrogatus de occultis non præcedente infamia poteſt reſpondere nihil ſcire. ib.
Teſtes vt faciant fidem debent iurare. ibid.
Teſtis non iuratus aliquam facit coniecturam. ibid co.2
Teſtis præſumitur dicere verum. ibid.
Teſtis teſtificans falſum agit contra ius diuinum & naturale. ibid.
Ignorantia in teſtificante non excuſat à dolo. ibid.
Iudex debet arbitrari, verum teſtis falſum iurauerit. ibid.
Teſtes falſi in tribunali ſanctæ Inquiſitionis traduntur brachio ſæculari. ibid.
Pœna Talionis puniuntur teſtes falſi. ibid.
Teſtis falſus etiam non iuratus coram iudice legitimo puniendus eſt. ibi.
In puniendis falſis teſtibus pœna etiam arbitraria locū habet. ibid.
Teſtificans falſo in cauſa hæreſis, etiamſi pœniteat, traditur brachio ſæculari, licet non tradatur hæreticus reconciliatus. ibi.co.2
In cauſa fidei nomina teſtium & denunciatorum non manifeſtantur reo. pag 45.co.1
Teſtes non deteguntur in aliquibus cauſis grauib. quod aliqui reprobant. ibid.
In criminibus grauibus nomina teſtium detegenda, receptior opinio. ibid.
Cōtra teſtes ponere exceptiones veras licitū eſt p.45.c.2
Inimicus eſt teſtis ſuſpectus, ibi. Vide ī verbo, inimicitia.
Falſa opponētes cōtra teſtes peccāt mortaliter. p.47.c.2
Vera opponentes debitè contra teſtes non peccant. ibi.
Licet reo contra teſtem ſe verè defendere. ibi.
Conſanguineus non compellitur eſſe teſtis in cauſa graui contra ſuum conſanguineum. p.53 co.1
Maior teſtium numerus requiritur contra prælatos, quā contra alios inferioris claſſis. p.71.c.1
Teſtificari etiam tenetur priuilegiati quando res aliter non poteſt probari. p.163.co.1
Teſtium nomina in re graui ſunt apud Regulares reo regulari manifeſtanda. p.12.co.1
Teſtes ſæculares contra clericos & monachos ſunt ſuſpecti. p.15.c.1
Teſtes ſingulares, moraliter loquēdo ſunt qui per foramen vnus poſt alterum videt. ibi.
Teſtes ſingulares ſunt in multiplici differentia. p.30.31
In cauſis regularium admittuntur teſtes ſingulares. ibi.
Multa ſunt religioſorum & clericorum crimina, quæ non poſſunt probari niſi per teſtes ſingulares, vt ſolicitatio in confeſſionibus. ibi.col.2
Vbi de iure teſtes ſæculares admittuntur contra clericos & religioſos. ibi.
Duo teſtes ſingulares non probant ſicut conteſtes. ibi.
Per teſtes ſingulares nemo pœna ordinaria caſtigatur. p 31 c.1 & 2
Ad probandum aliquid in iure non ſufficiunt teſtes ſingulares. p.32.c.2
Nemo poteſt condemnari niſi duobus legitimis teſtibus ſit conuictus. ibi.c.1
Teſtes ſingulares ſufficiūt quādo teſtificātur de pluribus actibus habentibus vnā originē & vnam cauſam. ibi.
Teſtibus etiam conteſtibus poteſt iudex nō credere ſicut etiam poteſt credere teſtibus ſingularibus. ibid.
Teſti varianti non eſt credendum. p.33 col.1
Teſtes in ōibus concordātes ſuſpecti redduntur. p 31.c.1
Primo dicto teſtis eſt magis ſtādū quā ſecundo. p.33.c.1
Primum dictum teſtis varians non eſt maior omni exceptione. ibid.
Nō dicitur teſtis variare quādo cōtinua ſe corrigit. ibi.
Dicitur teſtis variare quando dimiſſus à iudice mutat ſententiam. p 32.c.1
Poſt depoſitionē teſtium iterato eis debet legi dictū. ibi.
Teſtis q ſe corrigit aſſignare dēt cauſā correctionis. ibi.
Correctio teſtis admittitur ſi non fuerit partem. ibid.
Oblivio ſæpe eſt cauſa correctionis teſtium. ibid.
Teſtis varians non facit fidem. ibid.
Magis ſtandum eſt depoſitioni factæ in indicio, quā extraiudicialiter factæ. ibi.
Monachi poſſūt eſſe teſtes ī cauſis ciuilib. et criminalib. monaſterij, quæ nō poſſūt per alios probari. p.34 c.1
Teſtes domeſtici ad teſtificandum ſunt repellendi. ibi.
Teſtes domeſtici ſunt familiares. ibid.
Teſtes ſunt cōpellendi ad ferendum teſtimoniū. p.35.c.1
Clerici nō poſſūt cōpelli eſſe teſtes in cauſis ſāguinis. ib.
Moniales poſſunt eſſe teſtes contra alias moniales. ibi.
Duæ moniales ſunt teſtes omni exceptione maiores. ibi.
Moniales non ſunt teſtes omni exceptione maiores. ib.
Sine licentia prælati non poſſunt monachi, neque moniales eſſe teſtes. ibi.
Eccleſiaſticus non poteſt teſtificare ſine facultate iudicis Eccleſiaſtici. p.35.c.1
Ad teſtificandum poſſunt prælati inferiores dare licentiam monachis. ibi.

Ad teſtificandum in cauſis criminalibus ſolum Epiſcopus & prælati ſuperiores debent dare licentiam Eccleſiaſticis & Regularibus. ib
Laici contra clericos & contra monachos non poſſunt eſſe teſtes niſi in cauſa neceſſitatis. ibi co. 2
In fauorem clericorum & monachorum poſſunt laici eſſe teſtes. ibi.
Non poſſunt Prælati regulares compellere laicos ad teſtificandum. p. 37 ca 2
Iudex eccleſiaſticus poteſt compellere laicos ad teſtificã dum in cauſis regularium. ibid.
Cõtra regulares Prælatos nõ ſufficiũt duo teſtes p. 38 c. 1
Teſtis poteſt torqueri vt dicat veritatem. p. 36. c. 2
In multis cauſis non ſufficiunt duo teſtes, etiam conteſtes. p. 38. ca 1
Ad minus duo vel tres teſtes ſunt neceſſarij ad faciendã fidem. ibi.
Teſtes ſunt examinandi. p. 39 co. 1
Multa mendacia teſtium ſunt manifeſta. ib.
Notarij ex commiſſione aliquando poſſunt examinare teſtes. ibid.
Dicta teſtium à notario debent ſcribi. ibi.
In cauſis criminalibus teſtis non poteſt ſuum dictũ ſcribere. p. 42. co. 1
Non in ſcriptura, ſed in vultu, & verbis declaratur animus teſtis. ibi.
Iudices in criminalibus cauſis debent examinare teſtes per ſe ipſos. p 62. c. 1
Commiſſio examinandi teſtes facta ſcribæ debet dari in ſcriptis. p 43 co. 1
Dicta teſtium recepta à Notario cum commiſſione ſunt nulla in cauſis grauibus. ibi.
Conſuetudo examinandi teſtes per alium iudicem deputatum in cauſis grauibus eſt corruptela. ibid.
Examinatio teſtium per iudicem ſagacem ad apicem iuris non ſpectat. ibid.
Teſtes ſunt interrogandi de loco & tempore. ibid.
Teſtes debent reddere rationem ſui dicti. ibi.
Teſtis teſtificans de facto in nocte rationem viſus debet aſſignare. ibid.
Teſtis deponens ſuper non vero ſimili eſt ſuſpectus. ibid.

Torqueri, tortura.

Torqueri quis poteſt per teſtes ſingulares. p. 32. c. 2
Torqueri teſtis varians poteſt. p 34. c. 1. & 2
Torqueri non poteſt clericus à iudice ſæculari. ibi.
Non poteſt dari tortura niſi prius exceptio contra oppoſita ventiletur. p 36 co 2
Tortura purgat defectum teſtium. p. 37 col. 1
Ante aut poſt torturam debet dari teſti iuramentum de dicenda veritate. ibid.
Andẽat dari tortura reo & teſti arbitrio iudicis relinquitur. ibid.
Aliqui teſtes q delicto interuenerũt ſunt torquẽdi. ibid.
In tortura inferẽda non dẽt iudices eſſe carnifices. ibi.
In religionibus tortura eſt flagellatio & panis et aqua ieiunium. ibid.
Moniales ſuauius debent torqueri quàm religioſi. ibid.
Tortura non poteſt reiterari in teſtibus. ibid.
Inter aliquos poteſt qui alias dictum cõmiſit poni prius ad torturam. p. 38. col. 2
Multa ſunt torturæ genera. p. 54. c. 2
Noua tormenta excogitare eſt hominum carnificum ibid.
Non eſt accedendum ad torturam antequam de delicto conſtet. ibi.
Non eſt adhibenda tortura niſi quando delictum aliter probari non poteſt. p 55. c. 2
Indicia probata debent præcedere antequam ad torturã accedatur. ibi.
Indicia debent eſſe legitima ante torturam. ibi.
Ex variatione delinquentis aliquando ſumitur indiciũ ad torturam. ibi.
Sola variatio ſine infamia non ſufficit ad torturam. ibi. col. 2
Infamatus de crimine, & cum vno teſte poteſt poni ad torturam. ibid.
Fama de delicto cum alijs indicijs eſt ſufficiens ad torturam. p. 56 co. 1
Ex vehementibus indicijs poteſt aliquis torqueri etiã ſi non præceſſerit infamia. ibi.
Sola infamia vel infamia vehemens eſt ſufficiẽs ad torturam. ibid.
Socius criminis non facit indicium ad torturam. ibid.
Antequam procedatur ad torturam copia eſt dãda indiciorum & proceſſus. ibid.
Danda eſt copia indiciorum aliquando etiam reo non petente antequam ponatur ad torturam pa 57. col 2
Confeſſio facta in tormentis extra tormenta eſt ratificãda ibid.
Non data copia indiciorũ rea eſt nulla. ibi. & p 9. co 1
In foro regulari & eccleſiaſtico non debent fieri tantã ta quæ ſunt in foro ſæculari. ibi. co. 2
Clerici & Monachi ſuauius debent torqueri. ibid.
Tormenta repeti poſſunt. p. 58 col. 1
In religionibus non cẽnt tormenta repeti ib & p. 58. c. 2
Metu tormentorum falſum confiteri illicitum eſt ibid.
Tortura non eſt inuenta vt fallacijs reus ea fiteatur veritatem. p 96. c. 1

Tractatus.

Inter tractatum & conſilium eſt magna differentia pa. 307 co. 1. & 2
In tractatu debet eſſe conferentia communitatis in vnũ congregatæ. ibid.
Tractatus conſilium includit non tamen conſilium includit tractatum. ibid.
Tractatus eſt deliberatio per diſcurſum rationis. ibi.

Transferre.

Translato monacho ad aliã religionem non ſemper cũ ca tranſeunt ea quorum habet vſum. p 250. co. 2
Monachus tranſlatus ad aliud monaſterium vt ibi pœnitentiam impoſitam peragat debet portare ſecũ alimenta. ibid.
Monachus tranſlatus ad aliam religionem poteſt ſua authoritate deijcere ſcripta in vtilia primæ religioni. pa. 251. co. 1

Tributum.

Tributa quæ ſoluuntur de rebus temporalibus non ſunt qualificata niſi titulus probetur. p 269. c. 1
Tributum exactionem publicam importat. pa. 261. col. 1
Tributum eſt multiplex. ibi.
Tributum alcauala a quo dicatur. ibid.
Tributũ nõ poteſt imponi eccleſiaſticis regularib. ib c. 2
Eccleſiaſtici de iure diuino ſunt liberi à tributis. ibid.
Cenſuræ maximæ fulminantur contra Principes ſæculares tributa regularibus inferentes. ibid.
Tributa impoſita alijs ſubditis ſunt ſecundum eorũ facultates diuidenda. p. 208. c 2
Regulares ſunt exempti à tributis etiam ſi bona immobilia contra ſui ordinis inſtitutum habeant. ibi.
Fratres Hieroſolymitani ſunt immunes à tributis. ibid.
Fratres Tertiarij nõ oẽs ſunt liberi a tributis p. 209 c. 1
In graues cenſuras incidunt exigentes à regularibus & eccleſiaſticis tributa. p. 210. ca 2
Tributi exemptio intuitu religionis & reformatæ vitæ ceſſat ceſſante reformatione. p. 212. ca 2
Pius V. eximit copioſè Regulares a tributis. p. 213. 214

Triremes.

Damnari ad triremes poſſunt religioſi. p. 68 col 2
Non decet damnari ad triremes religioſos. & eccleſiaſticos. p. 69. col. 1

V

Vagatio.

VAgationes Fratrum debens Prælati impedire p. 18. col. 2

Verbe-

Verberare.

*Non poteſt Prælatus eccleſiaſticus aut regularis verberare ſuos ſubditos per laicum ſine vrgente neceſſitate.* p.57.co.1.& 2

*Verberatio clericorum & Monachorum debet eſſe moderata.* ibid.

*Verberatio inconſulta monachorum aut clericorũ non eſt admittenda.* ibid.co.2

*verberare clericos & monachos per laicos eſt illicitum.* p.68.co.1.& 2

Veritas.

*Magis peccat clericus celans veritatem, quam laicus.* pa.33.co.2

Venefici.

*veneficus clericus grauiſſimè puniendus.* p 84.co.1.& 2

*Qui veneno occidit dicitur proditoriè occidere.* ibid.

*Qui intendit venenum propinare eadem pœna punitur ſicut de facto punitur propinans.* ibi.

*venenum propinantes vt ſequatur aborſus ſunt excommunicati & ſi ſequatur ſunt irregulares.* p.84-85

Vicarius.

*Non tantus honor debetur Vicario ſicut principali.* pa.83.co.1

*Vicarij conuentuum non debent comparari vice tenẽti correctoris, nec Vicarijs Epiſcoporum.* ibi.

*vicarius & Præſidens conuentus non põt in religionib. aliquibus eligi in diſcretum ad capitulũ.* p.155.co.2

*Iniuſtus erit viſitator aut Prælatus qui diſpenſaret in hoc cum Vicario.* ibi.co.1

Vice tenens.

*Vice tenens Correctoris habet ampliſſimum iuriſdictionem.* p.83.co.1

Villa.

*Monachi Ciſtercienſes non poſſunt habere villas.* pag. 250.co.1

Virgines.

*Virgines Veſtales liberabantur à patria poteſtate.* pag. 239.co.2

Viſitatores.

*Viſitatores in religione eſſe oportet.* p.13.c.2

*Viſitatores debent eſſe idonei.* ibi.

*Viſitatores ſuſpecti inhabiles ad viſitandum.* ibi.

*Viſitatores experti in cauſis regularium debent prouideri.* ibi.

*Viſitatores cum plenitudine poteſtatis poſſunt ſubdelegare.* p 14.co.1

*Viſitatores pro re particulari nõ poſsũt ſubdelegare.* ibi.

Viſitare.

*Viſitare tenentur Prouinciales ſuos Fratres iudicialiter quotannis.* p.14.co.2

*Viſitare non tenetur quotannis iuſta cauſa interuenente.* p.14.co.2

*Viſitare quæ debeant Prælati.* ibi.

*Viſitantibus debet præſtari iuramentum de dicenda veritate.* ibi.

*Viſitare poteſt iudex Apoſtolicus capellanũ exemptũ di triremium.* ibi.

*Viſitare poteſt Epiſcopus hunc capellanum non exiſtẽte iudice Apoſtolico.* ibi.

*Si fuerit vero exemptus Epiſcopus debet ſeruare ſua priuilegia.* ibi.

*Viſitatio contingit per viam inquiſitionis generalis & particularis per viam denunciationis aut accuſationis.* pag.14.col.1

*Poſt viſitationem non ſunt ſtatim mutandi Religioſi.* pag.18 col.2

*Poſt viſitationem non debent ſtatim prohiberi fratres ingredi aliquas ſæcularium domos.* ibid.

*Multa de monialibus poſſunt viſitari.* ibid.

*Viſitare debent Abbatiſſæ monaſteria ipſis ſubiecta.* pag.19 col.1

*Viſitatores magis odioſi redduntur propter proceſſus ab ipſis factos, quàm iudices.* p.71.col.1

*Viſitatores generales in Ordine Ciſterti magnam habent præeminentiam.* ibid.

*Viſitantes Prouincias & crimina viſitata & iam iudicata non debent confiteri vt vlterius viſitentur.* pag.95.col 2

*Regulares non poſſunt viſitari ab Ordinarijs.* pag.283. col.2

*Commiſſio eccleſiaſtica ad viſitandos clericos nõ extenditur ad regulares.* ibid.

*Commiſſio facta Ordinario ad viſitandum exemptos eſt delegata.* ibid.

*Hoſpitalia viſitantur ab Ordinarijs.* ibid.

*Epiſcopus poteſt viſitare regulares exemptos curam animarum habentes.* p 205.col.1

Vita.

*Vita corporalis poſtponenda eſt pro ſpirituali proximi.* pag 28.col.1

Votum.

*Votum ſolemne continentiæ fit in ſuſceptione ordinis ſacri.* pag.77.col.2

*Vota ſtulta non placent Deo.* pag.112.col.1

*Diſpenſatio votorum quæ communiter fiunt pertinent ad Prælatos inferiores, vota vero maiora Pontifici reſeruantur.* p.115.col.1

*Maior obligatio oritur ex voto quàm ex iuramento.* pag. 345.col.1

Vox.

*Vox viua habet neſcio quid energiæ.* p.42.col.1.in fine.

*Priuatio vocis actiua & paſſiuæ non incurritur ipſo facto.* pag.163.col 1 & 2

Vltima voluntas.

*Circa vltimas voluntates eſt prouidendum.* p. 240.col.1

*Voluntas vltima defunctorum non debet improba fraudantium calliditate celari.* ibid.

*Magna pietas eſt iuuare voluntatem illius qui nihil poteſt clamare.* ibid.

*Solus Papa poteſt alterare vltimam defuncti voluntatem.* p.353.col.2

*Voluntas teſtatoris contra legem pro non ſcripta habetur.* p.359. col.2

Vniuerſale.

*Vniuerſale reſtringitur ſecundum ius.* p.41.col.2

Vrbes.

*In vrbibus condendis aratro locus definiebatur.* pag. 79.col.2

*Vrbs ab vrbo appellata eſt.* ibid.

*Aratro vrbes deſtruebantur.* ibid.

Vtor.

*Intereſt Reip. ne ſua re quis malè vtatur.* p.240.col.2

INDEX

# INDEX LOCORVM CONCILII TRIDENTINI, QVAE IN HOC SECVNDO TOMO OBITER, ſeu ex profeſſo continentur.

## *SESSIONE XXV. DE REG. CAP. VII.*

### A B B A T I S S A.


PRælatus qui præeſt electioni Abbatiſſæ, clauſtra monaſterij non ingrediatur, ſed foris vota ſingulæ cuiuſque audiat. pag. 144. col. 1

*Seſſione 25. De Reg. cap. 4.*

*Apoſtata.*

Apoſtata, & fugitiuus iudicatur religioſus, qui ſine licentia Prouincialis ad ſuperiorē fugit, ſaltim in gradu appellationis. p. 161. col. 1

*Seſſione 25. De refor. cap. 3.*

*Cenſura.*

Ne contemnentur cenſuræ eccleſiaſticæ, non ſunt leui cauſa exercendæ. p. 179. co. 2

*Seſſione 25. De reg. cap. 12.*

Cenſuræ ab Epiſcopo & Ordinario dimanantes, mandante Epiſcopo, in regularium eccleſijs poblicentur. p. 181. co. 2

*Seſſione 25. De reg. cap. 3.*

Cenſuræ vt vltimum remedium ſunt apponendæ. p. 197. co. 1

*Seſſione 25. De refor. cap 6.*

Si incurrat in excommunicationem Ordinarius apprehendens religioſum delinquentem, cum propoſito tradendi cum proprio Prælato. p. 203. c. 1

*Seſſione 25. De refor.*

Si famuli fratrum poſſint ab Ordinario excommunicari. p. 215. col. 1

*Seſſione 25. De refor. cap. 3. in fine.*

Si quis indurato animo, cenſuris annexus, in illis per annum inſorduerit, contra eum vt in hæreſi ſuſpectum procedendum eſt. p. 309. col. 1

*Seſſione 25. De refor. cap 6.*

*Clericus.*

De manifeſtatione priuilegij clericorū primæ tonſuræ. p. 6. col. 1

Citatur idem locus. p. 7. col. 1

*Seſſione 6. De refor. cap. 3.*

De correctione & punitione clericorum regularium. p. 8. c. 1

*Seſſione 7. De refor. cap. 7.*

De iudice clericorum. p. 9. col. 1

*Seſſione 23. De refor. cap. 8.*

Concubinam clerici, etiam coniugatam, ab eccleſiaſticis iudicibus puniendam eſſe, quomodo & quando intelligatur. p. 75. col. 2. in fine.

*Seſſione 23. De refor. cap. 6. & 17.*

Vt clericos in minoribus ordinatus fruatur priuilegijs Eccleſiæ, debet eſſe in aliqua Eccleſia, alicui officio aſcriptos. p. 76. col. 1

*Seſſione 6. cap. 3. & ſeſſ. 23. De refor. cap 3.*

Papa per ſpeciale reſcriptum mandet Ordinario viſitare, corrigere & punire clericos. p. 203. col. 1

*Seſſione 7 De refor. cap. 3.*

Irritatur collatio facta clericis de beneficijs præſertim curam animarum habentibus ſi non dignis collata fuerint. p. 151. co. 1

*Seſſione 23. De refor. cap. 15.*

*Confeſſio.*

Religioſi poſſunt audire confeſſiones & ſacramenta adminiſtrare, famulis ſecularibus, & illis, qui intra ſepta monaſterij curantur, dummodo cōfeſſores fuerint ab Ordinario approbati. pa. 214. col. 1

*Seſſione 25. De refor. cap. 15.*

Non poſſunt Monachi, quantumuis à ſuperioribus deputati, ſecularium confeſſiones audire quo adviſque ab Ordinario approbentur. p. 266. col. 2

*Seſſione 6. De refor. cap. 3.*

*Correctio.*

De correctione, & punitione criminis. p. 17. col. 1

*Seſſione 25. De refor. cap. 6. & 14.*

Quando iudex, & Epiſcopus, in correctione debēt procedere ſine forma accuſationis. p. 24. col. 2

*Seſſione 22. De reform. cap. 1. & Seſſione 25. de reſid. cap. 1. & Seſſi. 14. De refor. cap. 3. & 10.*

Ad eundem propoſitum explicātur multa loca. ibi.

*Seſſ. 14. in proœ. De refor. & Seſſ 6. De refor c. 3.*

Qualiter ſe debeat habere Prælatus in corrigendo ſubditos. p. 60. c. 2

*Seſs 6. De refor. cap 4.*

De poteſtate Epiſcopi, nec non Generalis alicuius ordinis ſeu Prouincialis in correctione ſubditorum. p 63. col. 1

*Seſs cap 6 De refor. cap. 25. circa med.*

Quando fuga delinquentis timetur, poteſt iudex, facta ſummaria informatione, ad correctionem procedere: & de quo atrocitatis caſu intelligatur. p. 65. co. 1

*Seſs. 13. De refor. cap. 1.*

De pœna arbitraria delinquentibus imponenda. p. 62. col. 1

*Seſs. 25. De refor. cap. 12.*

*Decima.*

Confeſſores regulares non abſoluentes nolētes ſoluere decimas, ſi ter amoniti, ſeu excommunicati fuerint. p. 104. co. 2

*Ibidem.*

Decimæ debentur de iure diuino. p. 98. col. 1

*Seſſion. 25. De refor. cap. 5.*

*Diſpenſatio.*

Quibus committantur diſpenſationes quæ extra Romanam Curiam committi debent. p. 206. co. 1

*Seſſion. 24. De refor. cap. 5.*

Prohibetur diſpenſatio in matrimonio ſcienter cōtracto in gradu prohibito, ſi contrahentes conſummauerint. p. 113. col. 2

*Seſs 22. De refor. cap. 5.*

Committuntur a Pontifice alicui legato, ſeu Ordinario, vt verificet narrata, & ſic diſpēſet. p. 114. c. 1

*Seſſion 25. De refor. cap. 3.*

*Eccleſiaſticus.*

Eccleſiaſtici, poſſunt procedere contra iudices ſæculares, per cenſuras. p. 138. col. 2

*Seſſion. 22. De refor. cap. 1. & Seſſion. 14. De reform. cap. 12.*

Prohibetur, eccleſiaſticis ludere. p. 89. col. 1

*Seſſion. 24 De refor. cap. 20.*

Cauſas eccleſiaſticas in prima inſtantia nō poſſunt cognoſcere niſi iudices Ordinarij. p. 343. col. 2

*Seſſione 22. De refor. cap. 4.*

*Electio.*

Qua ætate poſſit quis habere vocem actiuam in

electionibus & initiari ſacris Ordinibus. pa.141. col.2

*Seſſione 25. De reg. Cap.6.*

Electio facta a quocunque ſaltim ſcriba ſi ſine fraude & legitimè fiat, valida eſt. p.144.col.1

*Seſſione 23. De refor. Cap.18.*

Quod eligatur dignior, ſi vero dignum eligant electores relicto digniore peccant, ſed electio valida eſt. p.151.col.2

*Seſſione 23. De refor. Cap.1.*

Exhortatio ad electores vt digniorem eligant. ibid.

*Seſſione 21. Cap.9.*

*Eleemoſyna.*

Quomodo intelligatur Concilium, abolens quæſtores eleemoſynæ. p.174.col.2

*Seſſione 5. De refor. Cap.2. Seſſione 6. De reform. cap.3. Seſſio. 25. De reg Cap 14 Seſſio. 7. De refor. Cap 7. & 8. Seſſio. 24. De matr Cap.1. verbo quod ſi quis parochus Seſſion. 24. De refor. Cap.2. eadem Seſſio. Cap.4. verſ nullus. Seſſio. 25 de Reg. Cap.4. 5. & 11. & 16. in fine. & 3.*

*Epiſcopus.*

In quibus, regulares Epiſcopis ſint ſubiecti plura citantur loca. p.205.col.1

*Seſſione 23. De refor. Cap.11.*

Epiſcopus inſtituat ſeminarium puerorum in ſua cathedrali. p.212.col.1

*Seſſione 25. De regul. Cap.12.*

*Feſtum.*

Dies feſtus, qui in vna diœceſi celebratur, à regularibus etiam eiuſdem diœceſis debet ſeruari. pag.225.col.1

*Seſſione 24 De matr. Cap.10.*

In aliquibus feſtiuitatibus prohibetur benedictio nuptialis, licet in alijs permittatur. p.323.col.2

*Seſſione 25. De refor. Cap.19.*

*Homicida.*

Qualiter ſeruandos ſit ſeu tradendus homicida ad Eccleſiam confugiens. p.135.co.1

*Seſsione 7. De refor. Cap.15.*

*Hoſpitale.*

De gubernatione, & viſitatione rerum pertinentiũ ad hoſpitalia. p.203.col.2

*Seſsione 4. De vſu & edit. libr ſacr.*

*Imprimere.*

Prohibetur ſub grauibus pœnis nequis imprimat nec imprimere faciat, libros de rebus ſacris abſque nomine authoris. p.309.co.2

*Seſsione 21. De refor. Cap.9.*

*Indulgentia.*

Prohibetur, indulgentias, aut alias ſpeciales gratias prædicari, niſi debitis temporibus. p.287.col.1

*Seſsione 25. de Reg. Cap.12.*

*Interdictum.*

Interdicta ab Epiſcopo ſeu Ordinario poſita ac promulgata à regularibus debent ſeruari. p. 81.co.2

*Seſsio 25. De reg. Cap 12. & 22.*

Non poteſt Epiſcopus Eccleſias fratrum ſpecialiter interdicere licet in generali interdicto comprehendantur. p.329.col.1

*Seſsione 23. Cap liceat. De refor.*

*Irregularitas.*

Si poſſint aliqui prælati præter Papam diſpenſare in irregularitate homicidæ. p.3?5.co.1

*Seſsione 14. De refor. Cap.7.*

Non poteſt Epiſcopus diſpenſare in irregularitate procedẽte ex datione potius venenoſi. p.85.co.1

*Seſsione 24 De refor. Cap.2.*

*Ius.*

Habentes ius patronatus, ſi fuerint eccleſiaſtici, tenentur digniorem præſentare, ſi vero laici dignum. p.132.col.2

*Seſsione 21. De reg. Cap.3.*

Fratres Minores de obſeruantia ſunt incapaces cuiuſcunque iuris. p.310.col.1

*Seſsione 22. De refor. Cap.6.*

*Legatum.*

Non obſtantibus vltimis voluntatibus legatorum poteſt Prouincialis ſeu Epiſcopus commutare legata vnius termìnari vſus in alium. pa.353.col.2

*Seſsione 22 De obſecr. & in celeb miſ.*

*Miſſa.*

Non licet celebrare miſſas, extra Eccleſias vel oratoria ad diuinum tantum cultum ad Ordinarijs deſignata. p.231.col.1

*Seſsione 23. Cap.16.*

Nun admittantur hoſpites Religioſi ad miſſam celebrandam niſi eorum literæ commendatitiæ à ſuperioribus ſint præuiſæ. pa.346.col.2

*Seſsione 25. De reg. Cap.3.*

*Monaſterium.*

Non poſſunt noua monaſteria erigi ſine licentia Ordinarij diœceſis ſpeciali. p.130.co.2

*Seſsione 21. De reg. Cap.3.*

Monaſteria ſeraphici P.N. Franciſci ſunt bonorum temporalium incapacia. p.239.co.1

*Seſsione 25. De reg. Cap.3.*

Tot debent in monaſterijs eſſe religioſi quot reddita ſeu eleemoſynæ conſuetæ valeant ſuſtentare. p.227.co.2

*Seſsione 23. De reg. Cap.18.*

Monaſteria ſeu collegia mendicantium exempta ſunt à contributione pro ſeminarijs quæ ab Epiſcopo eriguntur. p.?03.co.1

*Seſsio. 25. De reg. Cap .5.*

*Moniales.*

Qua licentia poſſit quis ingredi monaſteria monialium. p.122.col.1

*Seſsione 25. De reg. Cap.6 & 7.*

Electiones monialium fiant per vota ſecreta. pag. 163.col.1

*Ibidem.*

Citatur idem locus. p.165.col.2

*Seſsione 25. De reg. Cap.5.*

Patres Prouinciales (cum aſſenſu Epiſcopi) habent authoritatem iure Ordinario ad examinandas infirmitates contagioſas ſuarum monialium. pa.341.col.1

*Seſsione 25. De reg. Cap.5.*

Nemini Sãctimonialium liceat poſt profeſſionem exire à monaſterio. p.8.col.2

*Seſsione 25. De reg. Cap 4. 6. 9. 10 & Cap.11.*

*Priuilegium.*

Non denegat Concilium priuilegia regularia. pag. 328.col.1

*Seſsione 24. De refor. Cap.2.*

Priuilegium exceptans capellanos Principum à iuriſdictione Prælatorum, & alia ſimilia reuocantur. pag.206.col.2

*Seſsione 23. De refor. Cap.2.*

Reuocatur quo ad aliquid priuilegium conceſſum religioni Ciſtercienſi & alijs deneganda Epiſcopo iuriſdictione excommunicandi. pag.32.col.2

*Seſsione 25. De reg. Cap.22.*

Reuocantur priuilegia à Sede Apoſtolica impetrata contra reformationem & obſeruantiam ſecundum regulæ præſcriptom. p.228.col.1

*Seſsione 25. De reg. Cap.23.*

*Prælatus.*

Prælati Regulares aſſumantur ex eodem ordine. pag.153.col.2

*Seſſione 25. De reg. Cap.2.*

Si poſſit prælatus committere alicui licentiam ad imprendendum. p.172.col.1

Seſ-

# *INDEX LOCORVM.*


*Seſsione 24. De refor. cap. 12.*

Si prælati Regulares & Prædicatores fidem profiteri teneantur. p.224.co.2

*Seſsione 22. De reg. cap. 2.*

Prælatus tenetur ſui ſubditi neceſsitatibus ſubuenire. p.351.col.1

*Seſsione 6. cap. 3. & Seſsione 5. cap. 14.*

Prælatus ordinarius non incurrit excommunicationem capiendo religioſum fugitiuum. p.203.co.2

*Seſsione 7. cap. 14.*

Si poſſit prælatus ordinarius cognoſcere cauſas Regularium ratione delicti. pa. 10.co.1

*Seſsione 25. De reg. cap. 10. & cap. 20.*

Prælatus viſitet monaſteria ſibi ſubdita. pa. 14.co.2

*Seſsione 24. De refor. cap. 4.*

*Prædicare.*

Quod ſaltim Dominicis diebus & feſtis ſolennibus populo prædicetur. p.197.co.1

*Seſsione 25. De reg. cap. 19.*

*Profeſsio.*

Quando aliquis ante legitimam ætatem profitetur, faciens bonorum ſuorum donationem, ſi poſt profeſſionem intra quintum annum reclamauerit, ſicut irritatur profeſſio, ſic & donatio. pag. 121.col.1.

*Seſsione 25. De reg. cap. 16.*

In Societate Ieſu, valet donatio facta ante profeſſionem. p.123.co.1

*Seſsione 25. De reg. cap. 15.*

Quod non ſit profeſſio religionem intrátium ante decimum ſextum annum completum. p.9.col.1.

*Seſsione 25. De reg. cap. 19.*

Annullatur quæcunque donatio profeſſione non ſecuta. p.118.co.1

*Seſsion. 25. De reg. cap. 16.*

Quando valeat renunciatio ſeu obligatio profitentis. p.119.col.1

*Seſs. 25. De reg. cap. 2.*

*Proprietas.*

Quod non liceat ſuperioribus alicui Regulari bona ſtabilia concedere. p.122.co.1

*Seſsione 25. De Reg. cap. 1.*

Non liceat religioſis bona mobilia ſeu immobilia quæcunque ſint tanquam propria habere. p.352. col.1

*Seſsion. 25. De refor. cap. 13.*

*Quarta funeralis.*

Si potuit conſuetudo quadraginta annorum introducere, vt quarta funeralium a religioſis contra eorum priuilegia ſoluatur. p.137.col.1

*Seſsion. 25. De reg. cap. 19.*

*Religioſus.*

Nulli religioſo concedatur facultas, habitum ſuæ religionis occultè ferendi. p.234.co.1

*Seſsione 25. De reg. cap. 1.*

Quod omnes religioſi tam viri quam mulieres, ad regulam quam promiſerunt præſcriptum, vitam inſtituant. p.217.col.1

*Seſs. 25. De reg. cap. 14.*

Religioſus extra monaſterium notoriè delinquens, inſtante Epiſcopo, ſeuerè à ſuo prælato puniatur. p.203.col.1

*Seſs. 25. De refor. cap. 14.*

Quando Regulares debeat conueniri coram Ordinarijs. p.10.col.1

*Seſsione 25. De reg. cap. 9.*

De his quæ pertinent ad ſtatum religioſi. p.9.co.1

*Seſsione 25. De reg. cap. 4.*

Si patres conuentuales ordinis Minorum diuerterint ad domos de obſeruantia, debent literas cõmendatitias prælatis oſtendere. pag.346.col.2

*Seſs. 25. De reg cap. 15. & 16.*

*Religioſus nouitius.*

Qua licentia poſſit nouitius bona ſua ante profeſſionem donare. p.121.col.2

*Seſsione 25. De reg. cap. 16.*

Quæ bona poſſit nouitius, ſeu nouitia tribuere monaſterio ante profeſſionem. p.13.col.2

*Seſsione 25. De reg. cap. 21.*

*Religioſus Militaris.*

Si Rex Hiſpaniæ profiteatur regulam Ordinum Militarium, quorum eſt Magiſter. p.348.col.1

*Seſsione 7. De refor. cap. 14.*

Religioſi Ordinum Militiarum extra ſuas prouincias coram iudicibus ſæcularibus conuenire debent. p.196.col.1

Citatur idem locus. ibid.col.2

*Seſsione 15. De refor. cap. 1.*

*Scriptura ſacra.*

In monaſterio monachorum vbi commodè fieri poſſit, lectio ſacræ ſcripturæ habeatur. p.364.c.1

*Seſsion. 25. De reg. cap. 1. & 8.*

*Viſitare.*

Quod adſit in religione frequens viſitator aſſumptus ex eodem ordine. p.13.col.2

*Seſsione 25. De reg. Cap. 22.*

Quod in viſitatione deſcendat ad præcepta regulę. p.14.col.1

*Seſsion. 25. De refor. Cap. 6.*

Vt viſitator generalis ſententiam ferat contra officiales monaſterij debet conſulere viros in regularibus cauſis expertos.

*Seſsione 25. De refor. Cap. 2.*

Debet Summus Pontifex viſitare per legatos Vniuerſitates ſuæ viſitationi immediatè ſubiectas. p.303.col.2


*FINIS.*


AHT 131120



Digitized by Google